

HE 119/2005 vp

**HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE
VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2006**

HELSINKI 2005

ISSN 1237-4318

Editä Prima Oy, Helsinki 2005

Viitaten yleisperusteluihin ja yksityiskohtaisten perustelujen selvitysoosiin ehdotetaan,
että Eduskunta päättäisi hyväksyä oheen liitetyn ehdotuksen valtion talousarvioksi vuodelle 2006.

Helsingissä 16 päivänä syyskuuta 2005

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Valtiovarainministeri *Antti Kalliomäki*

SISÄLLYSLUETTELO

YLEISPERUSTELUT	Y	7
1. Yhteenveto	Y	7
2. Lähivuosien talousnäkymät	Y	11
2.1 Kansainvälinen talous	Y	12
2.2 Suomen kansantalouden kehitys	Y	12
2.3 Julkisen talouden näkymät	Y	15
3. Talousarvioesityksen talouspoliittiset lähtökohdat ja tavoitteet	Y	18
3.1 Finanssipolitiikka	Y	19
3.2 Veropolitiikka	Y	20
3.3 Julkisen palvelutuotannon ja hallinnon tuottavuuden kehittäminen	Y	22
3.4 Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä	Y	23
3.5 EU:n talouspoliittinen koordinaatio	Y	25
4. Talousarvioesityksen tuloarviot	Y	27
4.1 Vero- ja maksupolitiikan päälinjat	Y	27
4.2 Verotuloarviot	Y	29
4.3 Muiden tulojen arviot	Y	32
5. Talousarvioesityksen määrärahat	Y	33
5.1 Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehitys	Y	34
5.2 Poikkihallinnolliset politiikkaohjelmat	Y	36
5.3 Määrärahat hallinnonaloittain	Y	41
5.4 Tiede- ja teknologiapolitiikka	Y	68
5.5 Alueiden kehittäminen ja rakennerahastot	Y	70
6. Peruspalvelubudjettitarkastelu	Y	73
6.1 Kuntien valtionosuusjärjestelmä	Y	73
6.2 Kuntatalouden kehitys vuoteen 2009	Y	77
6.3 Peruspalvelujen järjestäminen	Y	80
6.4 Valtion toimenpiteet	Y	85
7. Valtion resurssihallinto	Y	91
7.1 Työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka	Y	92
7.2 Hallinnon kehittäminen	Y	94
8. Valtion talousarvion ulkopuolella olevat rahastot, liikelaitokset ja valtion omistajapolitiikka	Y	96
8.1 Valtion talousarvion ulkopuolella olevat rahastot	Y	97
8.2 Liikelaitokset	Y	101
8.3 Valtion omistajapolitiikka	Y	102

VALTION TALOUSARVIO VUODELLE 2006	1
Taulukko-osa	1
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	29
Yleiset määräykset	29
Tuloarviot	1 36
11. Verot ja veronluonteiset tulot	1 36
12. Sekalaiset tulot	2 43
13. Korkotulot ja voiton tuloutukset	4 63
15. Lainat	5 65
Määrärahat	6 67
21. Eduskunta	6 67
22. Tasavallan presidentti	6 70
23. Valtioneuvosto	7 72
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	7 77
25. Oikeusministeriön hallinnonala	8 100
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	9 127
27. Puolustusministeriön hallinnonala	10 168
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	11 185
29. Opetusministeriön hallinnonala	13 220
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	16 300
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	19 371
32. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala	21 427
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	22 486
34. Työministeriön hallinnonala	26 570
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	27 605
36. Valtionvelan korot	28 640

LIITTEET

Liite 1: Taloudellinen katsaus

Liite 2: Talousarvioesityksen aluepoliittiset vaikutukset

YLEISPERUSTELUT

Maailmantalouden kasvu on hidastumassa erittäin vahvan vuoden 2004 jälkeen. Yhdysvalloissa talouspolitiikka on kiristymässä ja kotitalouksien velkaantuneisuuden kasvu heikentää kulutusmahdollisuuksia. Aasiassa talouskasvu on kuitenkin edelleen nopeaa. Raaka-ainehintojen nousu on hidastunut, mutta öljytuotteiden hintojen ennakkoidaan pysyvän korkeina.

Euroalueen talouskasvu on ollut hidasta. Valuuttakurssin heikkeneminen vahvistaa vientisektorin kilpailukykyä ja rakenteellisten uudistusten tuotantopotentiaalia lisäävien vaikutustenkin ennakkoidaan hiljalleen alkavan näkyä. Kokonaistuotannon kasvun ennakkoidaan jäävän tänä vuonna 1½ prosenttiin ja ensi vuonna vajaaseen kahteen prosenttiin.

Suomen talouskasvu vauhdittui 3,6 prosenttiin vuonna 2004. Kuluvana vuonna kasvua ovat hidastaneet metsäteollisuuden työsopimuskiistat ja siten nettoviennin vaikutus kasvuun jääkin mitättömäksi. Talouden kasvu on kotimaisen kysynnän varassa ja jää 2,1 prosenttiin. Ensi vuonna talouskasvua lisää viennin vauhdittuminen ja bruttokansantuotteen kasvu ylittää 3 %. Työllisyysaste nousee 68,2 prosenttiin, mikä on osin suotuisan talouskehityksen ansiota. Toisaalta myös työvoiman tarjonnan kasvu pysähtyy ikääntymisestä johtuen. Työttömyysaste alenee 7,5 prosenttiin.

Talouspolitiikan tärkein tavoite on työllisyyden lisääminen, jotta väestön ikääntymisestä johtuviin julkisen talouden menopaineisiin pystyttäisiin vastaamaan. Hallituksen talousarviot ovat tukeneet kotimaista kysyntää ja työllisyyttä veropäätösten ja talouden kasvuedellytyksiä tukevien määrärahalisäysten avulla. Ensi vuoden talousarvioesitys ei poikkea tästä. Kokonaisuudessaan julkisen talouden finanssipolitiikka kääntyy kuitenkin elvyttävästä liki neutraaliksi, kun kuntien ja sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemat vahvistuvat.

Hallitusohjelman tavoite valtiontalouden tasapainosta hallituskauden loppuun mennessä on vaarassa jäädä saavuttamatta. Siksi onkin tärkeää, että valtion menokuri pitää. Valtiontalouden menopaineiden sekä ikääntymisen vuoksi valtionhallinnossa pyritään nostamaan tuottavuutta mm. henkilöstön määrää supistamalla. Talousarvioesityksen mukaan henkilöstön määrä supistuu hieman vuonna 2006.

Avointen työpaikkojen määrä on noussut 1980-luvun lopun tasolle, mutta työttömyysaste pysyy silti korkeana. Kohtaanto-ongelmat viestivät työmarkkinoiden rakenteellisista jäykkyyksistä. Vuoden 2006 alusta voimaan astuva työmarkkinatukiudistus tuonee osaltaan ratkaisuja ongelmaan, mutta rakenteellisiin muutoksiin on edelleen tarvetta.

1. Yhteenveto

Finanssipolitiikka
neutraalia

Työmarkkinoiden
kohtaanto-ongelmat

Tuloarviot

Budjettitalouden tuloiksi ilman lainanottoa arvioidaan 38,8 mrd. euroa v. 2006. Tämä on 5,2 % enemmän kuin vuoden 2005 varsinaisessa talousarviossa. Valtion verotuloiksi arvioidaan 33,1 mrd. euroa eli 2,0 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2005 varsinaisessa talousarviossa. Todellista nousua tuloissa on vähemmän, koska lisäyksestä noin miljardi euroa johtuu sairausvakuutuksen rahoitusuudistukseen liittyvistä teknisistä muutoksista. Tällä muutoksella korjattuna budjettitalouden tulot ilman lainanottoa kasvavat 2,5 % ja verotulot 3,3 % vuoden 2005 varsinaisesta talousarviosta.

Määrärahat

Valtion talousarvion määrärahoiksi vuodelle 2006 ehdotetaan 39,5 mrd. euroa, joka on 4,2 % enemmän kuin vuoden 2005 varsinaisessa talousarviossa. Hinta- ja rakennemuutoksilla korjattu reaali- kasvu on noin prosentin. Hallinnonalojen menot kasvavat reaalisesti noin 1½ %. Valtionvelan korkomenojen ennakoitaan supistuvan euromääräisesti yli 8 %.

Taulukko 1. Budjettitalouden tuloarviot, määrärahat ja tasapaino, milj. euroa

	2004 tilinpäätös	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys	Muutos % 2005—2006
Tulo- ja varallisuusvero	12 300	11 973	12 153	2
Arvonlisävero	10 605	11 008	12 478	13
Muut verot	8 286	8 084	8 468	5
Muut tulot	7 303	5 851	5 736	-2
Yhteensä	38 493	36 916	38 835	5
Nettolainanotto ja velanhallinta ¹⁾	32	940	617	-34
Tuloarviot yhteensä	38 525	37 855	39 452	4
Kulutusmenot	11 970	12 151	12 586	4
Siirtomenot	21 369	22 698	24 220	7
Sijoitusmenot	562	453	368	-19
Muut menot	2 420	2 553	2 278	-11
Määrärahat yhteensä	36 320	37 855	39 452	4
Tilinpäätösylijäämä	2 205	-	-	-

¹⁾ Sisältää nettoutettuna 42 milj. euroa velanhallinnan menoja vuonna 2004, 85 milj. euroa vuonna 2005 ja 46 milj. euroa vuonna 2006.

Jakamaton varaus

Hallitus ehdottaa, että talousarvioesityksen kehykseen kuuluvat menot ovat 29,6 mrd. euroa ja alittavat vuodelle 2006 asetetun vaa- likauden kehyksen 232 milj. eurolla. Tämä alitus on ns. jakamaton varaus, josta on tarkoitus rahoittaa lisäbudjettitarpeet vuodelle 2006. Jakamaton varaus on lähes saman suuruinen kuin vastaavat li- sätalousarvioissa budjetoidut kehysmenot vuonna 2004. Aiempi- na vuosina lisäbudjeteilla lisättyjen kehykseen luettavien menojen summa on ollut keskimäärin yli 400 milj. euroa.

Hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti ehdotetut määrärahalisäykset ja veroratkaisut tukevat työllisyyttä. Hallitus pyrkii myös parantamaan vähävaraisten asemaa, edistämään talouskasvua sekä kehittämään koulutusta. Ensi vuonna työllisyyttä ja työllistymistä tuetaan varsin mittavin toimin. Ansiotuloverotusta kevennetään 840 milj. eurolla ja kotitalousvähennyksen vaikutusta laajennetaan 20—25 milj. eurolla. 55 vuotta täyttäneiden työllistymismahdollisuuksia parannetaan 100 milj. euron määrärahalisäyksellä. Pienituloisten aseman parantamiseen suunnataan vuositasolla 90 milj. euroa. Tämä toteutetaan poistamalla toimeentulotuen asumismenojen seitsemän prosentin omavastuu, korottamalla kansaneläkkeen tasoa 5 eurolla, korottamalla vajaakuntoisten työosuusrahan verotonta vähimmäismäärää 12 euroon, osoittamalla pitkäaikaistyöttömille kuntoutusrahaa päihdekuntoutuksen ajalta, tukemalla pitkäaikaistyöttömien työhön paluuta asumistuen muutoksella, tukemalla nuorten paluuta takaisin koulutukseen (Omakymppi-ohjelma), tukemalla vapautuvien vankien paluuta yhteiskuntaan sekä nostamalla erityisryhmien asunto-olojen parantamisavustusvaltuutta. Nuorten työllistämiseen suunnataan 25 milj. euroa. Joukkoliikenteen osuuden kasvattamiseksi työmatkaliikenteessä otetaan käyttöön työsuhdematkalippu, jonka verotusarvo on 75 prosenttia lipun käyvästä arvosta. Kevään 2005 kehyspäätöksessä talouskasvun edistämiseksi suunnattiin lisämäärärahoja vuodelle 2006 tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Ensi vuonna rahoitus nousee 83 milj. euroa, eli 6 %, vuoden 2005 talousarvioon verrattuna. Kevään 2005 kehyspäätökseen sisältyneessä koulutuksen kehittämisessä muutetaan ammatillisen peruskoulutuksen rahoitusjärjestelmää.

Hallitus ehdottaa käytettäväksi kehyspäätöksen säännön mukaan käytettävissä olevat vajaan 90 milj. euron osakemyyntitulot perusradanpitoon ja -tienpitoon sekä uusiin väylähankkeisiin kohdistuviin määrärahalisäyksiin. Uusina hankkeina aloitetaan Raahen meriväylä, Tampereen läntisen kehätien 2. vaihe ja Oulussa Hintta—Korvenkyläntie. Vuoden 2006 talousarviossa määrärahasta käytetään vajaa 50 milj. euroa ja vuoden 2007 talousarviossa loppuosuus, noin. 40 milj. euroa. Lisäksi vuonna 2006 aloitetaan Ilmalan ratapihan kunnostus sekä perusparannus Vihdin ja Porin välisellä tiellä.

Osana toimenpidekokonaisuutta, jolla lisätään ja nopeutetaan asuntotonttien saatavuutta ja kohtuullistetaan asuntojen hintatasoa, otetaan käyttöön korotettu kiinteistövero kokonaan rakentamatta oleville rakennuskelpoisille tonteille Helsingin seudulla.

Esityksen mukaan kehitysyhteistyöhön suunnataan ensi vuonna 0,42 % bruttokansantulosta.

Palvelukeskusten perustaminen hallinnonaloille on osa valtiontalouden tehostamistoimenpiteitä. Sisäasiainministeriöön perustettiin jo kuluvana vuonna talous- ja henkilöstöhallinnon tukipalveluiden palvelukeskus ja talousarviovuonna perustetaan palvelukeskukset oikeusministeriön sekä valtiovarainministeriön hallinnonaloille.

Talouskasvua,
työllisyyttä ja
tuottavuutta edistetään

Rahoitusjärjestelmiä uudistetaan	Ympäristöministeriössä talous- ja henkilöstöhallinnon tukipalveluja kootaan palveluyksikköön. Tukitoimintojen osalta tavoitteena on keskimäärin 40 prosentin kasvu tuottavuudessa asiakas- ja työtötytyväisyyden pysyessä ennallaan.
	Työmarkkina- ja toimeentulotuen rahoituksen lisäksi vuoden 2006 alusta uudistetaan sairausvakuutuksen rahoitusta sekä aloitetaan kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistuksen ensimmäinen vaihe. Sairausvakuutuksen rahoitusjärjestelmän uudistuksen tarkoituksena on turvata sairauden perusteella myönnettävien etuuksien rahoituksen riittävyys tiivistämällä maksujen ja etuuksien välistä yhteyttä.
Valtiontalouden tasapaino	Kuntien valtionosuusuudistuksen ensimmäisessä vaiheessa valtion ja kuntien kustannustenjaon tarkistamista koskevia säännöksiä uudistetaan, otetaan käyttöön uusi kunnallisten peruspalveluiden kustannuskehitystä kuvaava indeksi sekä tarkistetaan valtionosuu- den määrätymisperusteita. Valtion talousarvioesitys vuodelle 2006 on 0,6 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla uutta velkaa. Koko valtiontalous on myös noin 0,6 mrd. euroa alijäämäinen, koska valtion talousarvion ulkopuolella oleviin valtion rahastoihin arvioidaan syntyvän 88 milj. euron ylijäämä. Rahastotalouden ylijäämä on poikkeuksellisen pieni jo toista vuotta, sillä sitä heikentävät Asuntorahaston arvopaperistettujen lainojen lunastukset.

Taulukko 2. Budjettitalouden ja valtiontalouden tasapaino, milj. euroa

	2004 tilinpäätös	2005 budjetoitu ¹⁾	2006 esitys	Muutos, % 2005—2006
Budjettitalous				
Tulot ²⁾	38 493	37 524	38 835	3,5
Menot	36 320	38 027	39 452	3,7
Varsinainen alijäämä	2 173	-503	-617	
Velanhallinnan menot (-)	-42	-85	-46	
Nettorahoitustarve (-)	2 131	-588	-663	
Rahastotalous				
Tulot	4 350	4 434	4 522	2,0
Menot	3 970	4 390	4 434	1,0
Nettorahoitustarve (-)	380	44	88	
Valtiontalous³⁾				
Tulot	41 101	39 752	41 142	3,5
Menot	38 547	40 211	41 672	3,6
Nettorahoitustarve (-)	2 553	-544	-576	

¹⁾ Ml. vuoden 2005 lisätalousarvio. Budjettitalouden tuloarvio ei sisällä kumulatiivisen ylijäämän käyttöä.

²⁾ Vuoden 2005 tulot eivät sisällä edellisten vuosien ylijäämän käyttöä.

³⁾ Budjettitalouden ja rahastojen tuloja ja menoja ei voi sellaisinaan laskea yhteen keskinäisten siirtojen vuoksi.

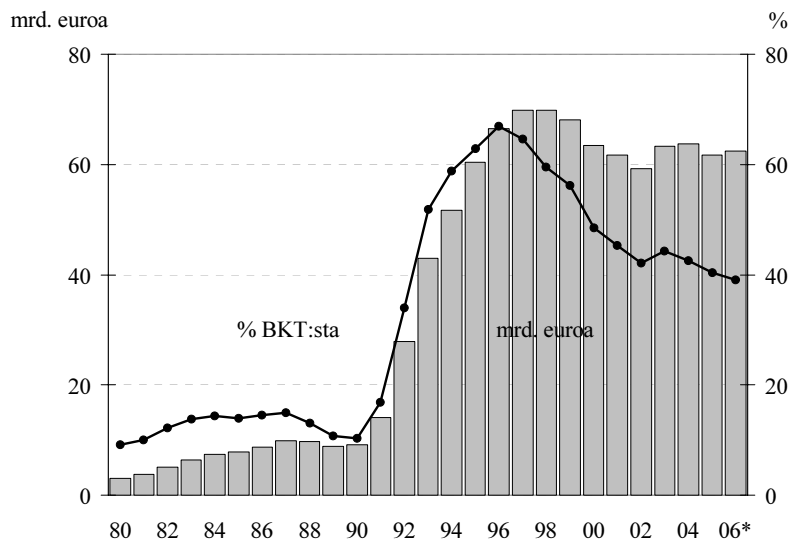
Kansantalouden tilinpidon käsittein valtionhallinnon alijäämän arvioidaan olevan vajaa miljardi euroa, eli ½ % suhteessa bruttokansantuotteeseen v. 2006.

Valtion budjettitalouden velan korkomenoiksi arvioidaan 2,2 mrd. euroa. Tässä on laskua kuluva vuoden varsinaisessa budjetin korkomenoihin nähden 209 milj. euroa. Korkomenoja alentavat kuluva vuoden ensimmäisessä lisätalousarviossa päätetty velan 2,1 mrd. euron kuoletus sekä matalana pysyvä korkotas.

Valtionvelka kasvoi v. 2004 euromääräisesti, mutta supistui suhteessa bruttokansantuotteeseen. Kuluvana vuonna valtionvelka supistuu sekä euromääräisesti että suhteessa bruttokansantuotteeseen. Ensi vuonna valtionvelka suhteessa bruttokansantuotteeseen alenee 39 prosenttiin, vaikka velka kasvaakin euromääräisesti. Valtionvelan arvioidaan olevan vuoden 2006 lopussa 62,3 mrd. euroa.

Valtionvelka

Kuvio 1. Valtion velan kehitys, mrd. euroa ja % BKT:sta

Maailmantalouden suhdannehuippu on ohitettu poikkeuksellisen vahvan vuoden 2004 jälkeen. Raaka-aineiden hintojen nousu on hidastunut. Öljyn ja öljytuotteiden kysynnän kasvu on yhä vahvaa, ja öljyn tuotanto- sekä jalostuskapasiteetti ovat liki täyskäytössä, mikä pitäneet hinnat korkeina ainakin tämän vuoden loppuun. Yhdysvaltain dollari on alkuvuoden jälkeen vahvistunut suhteessa euroon, mikä heijastelee talouksien kasvuvauhtien eroja. Toisaalta Yhdysvaltain vaihtotaseen vaje, jo yli 6 % suhteessa BKT:seen, paisuu ja voi uudelleen alkaa heikentää dollaria.

2. Lähivuosien talousnäkymät

2.1 Kansainvälinen talous

Yhdysvaltain talouspolitiikka on virittymässä kireämmäksi. Ohjauskorkoa on pienin askelin nostettu elokuun loppuun mennessä 3½ prosenttiin, eikä finanssipolitiikka tue kysyntää enää aiemmassa määrin. Talouskasvu on silti säilynyt toistaiseksi 3—4 prosentissa. Työttömyys on alentunut, mutta tuottavuuden kasvu on hidastunut ja työvoimakustannukset ovat nousseet. Investoinnit ovat hieman piristyneet. Yksityinen kulutus on jatkanut kasvuaan samalla, kun kotitalouksien velkaantuminen lisääntyy ja säästäminen vähenee. Kireämpi talouspolitiikka ja kotitalouksien kulutusmahdollisuuksien rajallisuus hidastavat kasvua vuosina 2005 ja 2006.

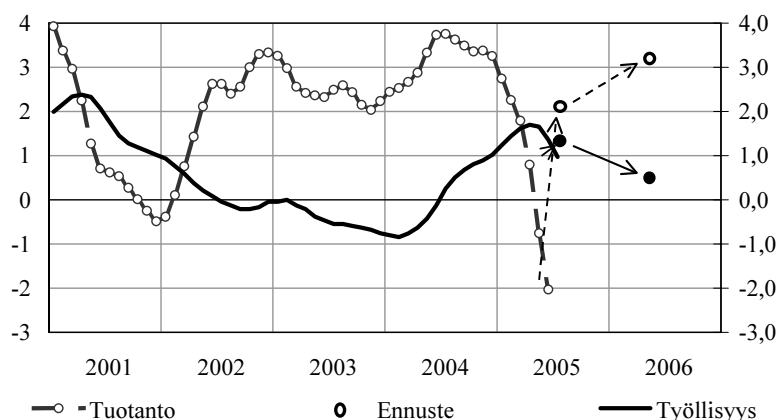
Asian talouskasvu jatkuu voimakkaana etenkin Intiassa ja Kiinassa, vaikka jälkimmäisessä investointien kasvua on pyritty hillitsemään ylikuumenemisen haittojen rajoittamiseksi. Kiinan vientimenestys on lisännyt paineita kaupan rajoittamiseksi ja johtanut lisääntyviin vaatimuksiin maan valuutan revalvoimiseksi. Heinäkuussa valuutta vahvistui dollariin nähden pari prosenttia. Samalla toteutettiin kytkös useamman valuutan muodostamaan koriin. Japanin talous näyttää päässeen uudelleen parempaan vauhtiin viime vuoden lopun heikomman vaiheen jälkeen. Öljyn vienti tukee kasvua Venäjällä.

Euroalueen talouskehitys

Euroalueen talouskehitys on viime vuoden jälkipuoliskolta lähtien ollut suhteellisen hidasta. Nettovienti tukee kasvua aiempaa vähemmän, eikä kotimainen kysyntäkään ole kasvanut kovin ripeästi. Euron heikkeneminen vahvistaa alueen kilpailukykyä, ja viennin odotetaan vauhdittuvan uudelleen, kun kysyntä elpyy. Myös kotimaisen kysynnän arvioidaan kohenevan vuoden loppua kohden, vaikka öljyn kallistuminen vähentää yksityistä kulutusta. Talouden kasvua tukee myös se, että rakenteellisten uudistusten tuotantopotentiaalia lisäävien vaikutusten arvioidaan vähitellen alkavan näkyä. Alueen talousnäkyymiin liittyy edelleenkin uhkia kuten öljyn hinta ja valuuttakurssikehitys. Euroalueen tuotannon arvioidaan kasvavan tänä vuonna silti vajaa ja ensi vuonna runsas 1½ %.

2.2 Suomen kansantalouden kehitys

Talouskasvu oli vahvaa lähes koko vuoden 2004 ja kokonaistuotannon määrä lisääntyi 3,6 %, ripeintä vauhtia sitten vuosikymmenen vaihteen. Suurimman panoksen talouskehitykseen toi kotimainen kysyntä; erityisesti yksityinen kulutus lisääntyi edelleen nopeasti, eivätkä investoinnitkaan enää supistuneet. Vientikin vauhdittui merkittävästi, mutta osa kokonaiskysynnästä suuntautui ulkomaille.

Kuvio 2. Kokonais-
tuotanto ja työllisyys,
trendin muutos edellisestä
vuodesta, %

Lähde: Tilastokeskus

Talvella 2005 teollisuuden vauhti hiipui, ja työmarkkinahäiriöt toisella vuosineljänneksellä hidastivat kokonaistuotannon kasvua entisestään. Talouskasvun pohja näyttää silti melko vakaalta. Kotimaisen kulutuksen tukemana sekä teollisuus- ja liikerakentamisen vilkastuessa talouskasvu yltää tänä vuonna 2,1 prosenttiin. Kasvun odotetaan nopeutuvan uudelleen vuoden toisella puoliskolla ja edelleen ensi vuoden puolelle, joten kokonaistuotannon määrä kasvaa v. 2006 tätä vuotta nopeammin ja yltäneen matalan vertailutason johdosta runsaaseen kolmeen prosenttiin.

Taulukko 3. Kansantalouden kehitys

	2002	2003*	2004*	2005**	2006**
Bruttokansantuote käyvin hinnoin, mrd. euroa	140,9	143,8	149,7	153,0	159,3
Bruttokansantuote, määrän muutos, %	2,2	2,4	3,6	2,1	3,2
Työttömyysaste, %	9,1	9,0	8,8	8,2	7,5
Työllisyysaste, %	67,7	67,3	67,2	68,0	68,2
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,6	0,9	0,2	1,0	1,3
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	5,0	4,1	4,1	3,5	3,7

Kansainvälisen talouskasvun hidastumisesta huolimatta suomalaisten tuotteiden kysyntä maailmalla on edelleen vahvaa. Työsopimuskiista supisti tosin metsäteollisuuden vientiä, mutta metalli- ja elektroniikkateollisuuden vienti on kehittynyt suotuisasti. Työmarkkinahäiriöiden takia vähentyneet varastot lisäävät vuoden toisen puoliskon tuotanto- ja vientimääriä. Lisäksi tuonti vaimenee, kun teollisuustuotannon kasvu hidastuu ja kulutuskysyntä lievenee.

Tämän vuoden tuotannon ja viennin tason jäädessä metsäteollisuuden häiriöiden johdosta vaatimattomaksi lisääntyvät mahdollisuudet vuoden 2006 tuotanto- ja vientimäärien nopeasta noususta.

Ulkomaankauppa

	Mikäli kansainvälinen kysyntä säilyy hyvänä, on paperituotteiden lisäksi muillakin teollisuuden tuotteilla myönteiset vientinäkymät. Hintakilpailukykyä tukee osaltaan maltillinen, 2,5-vuotinen tulopoliittinen kokonaisratkaisu.
Kulutus	Kuluttajien luottamus ja ostoaikheet ovat säilyneet vahvoina, vaikka kotitalouksien käytettävissä olevat tulot lisääntyvät merkittävästi viime vuosia niukemmin. Valtion verotus keveni lievästi keväällä, mutta kuntien keskimääräinen veroaste nousi, ja osinkotulot vähenevät viime vuoden ennätystasoltaan. Kotitaloudet hankkivat edelleen runsaasti uusia kodintekniikan tuotteita ja lisäävät asuntonjensa varustelutasoa. Muiden tavaroiden ja palvelujen ostot sen sijaan lisääntyvät aiempaa hitaammin, joten yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu edelleen. Ensi vuonna kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvu nopeutuu uudelleen, kun veroaste laskee, pääomatulot lisääntyvät jälleen ja työllisyys kohenee. Säästämisasteen ei ennakoida merkittävästi nousevan, joten kulutuksen kasvu nopeutunee hieman tästä vuodesta ja ylittää pitkän aikavälin keskimääräisen runsaan kahden prosentin vauhtinsa. Kotitalouksien keskimääräinen velkaantuminen jatkaa edelleen kasvuaan keveiden rahoitusmarkkinoiden oloissa. Julkisen kulutuksen kasvu perustuu tänä ja ensi vuonna yhä paikallishallinnon palvelumenojen lisääntymiseen; sosiaali- ja terveydenhuollon monet kehityshankkeet jatkuvat, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta laajeni v. 2005 kokovuotiseksi, kotihoidontukeen tehtiin korotus ja sosiaalialalle astui voimaan täydennyskoulutusvelvoite. Lisäksi hoitotakuun käyttöönotto lisää kuntien kulutusmenoja.
Investoinnit	Investoinnit laantuivat alkuvuonna, kun kone- ja laiteinvestoinnit vähenivät tuntuvasti. Lisäksi asuinrakentamisen huippusuhdanne alkaa tasaantua, ja aloitukset vakiintunevat runsaan 30 000 asunnon tasolle. Teollisuuden kiinteiden investointien odotetaan sitä vastoin lisääntyvän merkittävästi. Rakennusinvestointien kasvun painopiste siirtyykin teollisuus- ja liikerakentamiseen. Yksityisten investointien kasvua tänä ja ensi vuonna pitävät yllä muiden talonrakennusten investointiprojektit liikekeskusten sekä muutamien isojen infrastruktuurikohteiden vetämänä. Julkisten investointien ei odoteta lisääntyvän. Tiukka rahoitustilanne hillitsee kuntien investointihankkeiden aloittamista. Uusinvestointeja ei aloiteta merkittävästi ensi vuonnakaan, mutta korvausinvestoinnit pitävät paikallishallinnon investointien tason ennallaan.
Työllisyys	Työvoiman kysynnän pari vuotta kestänyt matalasuhdanne on ohitse. Työllisten määrä lisääntyy tänä vuonna palveluissa sekä rakennustoiminnassa, vaikka kasvua hillitseekin ulkomaisten palveluyritysten lisääntynyt toiminta. Työpaikkojen lisääntyessä väestön määrää nopeammin työllisyysaste kääntyy nousuun. Työvoiman

tarjonta ei tänä vuonna supistu, sillä kotiaidit ja muut työvoiman ulkopuolisiksi luokitellut pyrkivät takaisin piristyneille työmarkkinoille. Nuorten ja opiskelijoiden työnsaantimahdollisuuksien kohentuminen lisää työvoiman määrää varsinkin tänä vuonna. Kun työttömien määrän arvioidaan edelleen vähenevän, keskimääräinen työttömyysaste alenee 8,2 prosenttiin. Pitkäaikaistyöttömyys on entistä yleisempää.

Ensi vuonna työvoiman kysynnän arvioidaan edelleen lisääntyvän, tosin kuluva vuotta hitaammin. Uusia työpaikkoja syntyy lähinnä palveluelinkeinoihin. Työllisyysaste kohoaa keskimäärin 68,2 prosenttiin. Työvoiman tarjonta ei kuitenkaan enää lisääny vaan kääntyy laskuun eläkkeelle siirtymisen johdosta. Keskimääräinen työttömyysaste supistuu 7,5 prosenttiin. Alueellisten työttömyyserojen ei uskota enää laajenevan.

Joulukuussa 2004 allekirjoitettu tulopoliittinen sopimus on voimassa vuoden 2007 syyskuun loppuun. Sopimuksen mukaisten palkankorotusten kustannusvaikutus oli kuluvan vuoden maaliskuun alusta 2,5 %; kesäkuun 2006 alusta korotusten kustannusvaikutus on 2,1 %. Sopimuskauden aikana ei tule muita korotuksia. Kun palkkaliukumien arvioidaan pysyvän suunnilleen viime vuosien keskimääräisellä tasolla, palkansaajien ansiotasoindeksi kohoaa tänä vuonna keskimäärin 3,6 % ja ensi vuonna 2,5 %. Työpanoksen lisääntymisen vuoksi palkkasumma kasvaa tänä vuonna 4,3 % ja ensi vuonna 3,6 %.

Inflaatio kiihtyi odotetusti kuluvan vuoden maaliskuussa, kun vuodentakainen vertailutaso alkoholijuomien hintojen laskun vuoksi aleni. Myös raakaöljyn korkealla pysyneet maailmanmarkkinahinnat ovat osaltaan lisänneet kustannus- ja hintapaineita. Inflaatiota on toisaalta merkittävästi hidastanut viestintään ja tietotekniikkaan liittyvien hintojen ja maksujen halpeneminen. Kuluttajahintaindeksin nousu jää kuluvana vuonna keskimäärin prosenttiin eli edelleen selvästi euroalueen keskimääräistä nousua hitaammaksi. Vuoden 2006 aikana kuluttajahintojen nousuvauhti hidastuu, mutta saattaa vuosikeskiarvona kohota hieman tämänvuotista enemmän.

Palkka- ja hintakehitys

Julkisen sektorin ylijäämä on pienentynyt 2000-luvulla jatkuvasti, aluksi vaisun talouskehityksen vuoksi. Lisäksi verotusta on kevennetty sekä etuuksia ja julkisia velvoitteita lisätty. Finanssipoliittisella elvytyksellä ja rakennepoliittisilla toimilla on toisaalta parannettu talouskasvun ja työllisyyden edellytyksiä. Palkkaverotusta kevennetään edelleen vuosina 2006—2007. Verotulojen kasvua jarruttaa lisäksi se, että vero- ja maksupohjat heikkenevät jossain määrin. Eräitä sosiaalivakuutusmaksuja kuitenkin korotetaan, joten kokonaisveroaste alenee vain hieman. Kun julkisten menojen kasvun odotetaan jäävän hieman pienemmäksi kuin viime vuosina, rahoi-

2.3 Julkisen talouden näkymät

tusaseman heikkeneminen pysähtyy. Viime vuosien elvyttävä finanssipolitiikka on nyt muuttumassa lähelle neutraalia. Julkisen sektorin velkaantuneisuus alentuu edelleen.

Taulukko 4. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan

	2001	2002	2003*	2004*	2005**	2006**
	suhteutettuna bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	45,4	45,5	44,5	44,2	44,6	44,2
Julkisyhteisöjen menot	48,9	49,8	50,9	51,1	51,6	51,1
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto	5,2	4,2	2,3	1,9	1,8	1,8
Valtionhallinto	2,0	1,4	0,4	0,2	-0,5	-0,5
Paikallishallinto	-0,4	-0,2	-0,6	-0,7	-0,5	-0,4
Sosiaaliturvarahastot	3,6	3,0	2,5	2,3	2,8	2,7
Työeläkelaitokset	3,4	3,0	2,7	2,6	2,7	2,6
Muut sosiaaliturvarahastot	0,1	0,0	-0,2	-0,2	0,1	0,1
Julkisyhteisöjen velka (EMU)	43,6	42,3	45,2	45,1	43,9	42,9
Valtionvelka	45,3	42,1	44,0	42,6	40,3	39,1

Valtiontalous kansantalouden tilinpidon mukaan

Suomi on eräs harvoista EU-maista, joissa julkinen talous on ylijäämäinen. Ylijäämä on kuitenkin kokonaan sosiaaliturvarahastojen, lähinnä työeläkerahastojen varassa, sillä kuntatalous on alijäämäinen ja myös valtiontalouden pieni ylijäämä on kääntymässä alijäämäksi.

Valtion tulojen odotetaan lisääntyvän tänä vuonna ½ %. Talouskasvua vahvistavat verokevennykset, kuten yhteisöverokannan alentaminen ja tulopoliittisen kokonaisratkaisun yhteydessä sovitut ansiotuloverokevennykset, hidastavat tulojen kasvua. Ensi vuonna valtion saamien välittömien verojen arvioidaan alenevan runsaat kaksi prosenttia. Myös valtion omaisuustulojen odotetaan jäävän kuluvaan vuoteen alemmalle tasolle. Valtion tulot yhteensä lisääntyvät v. 2006 lähinnä välillisten verojen kasvun ansiosta vajaa 2 %.

Valtion kokonaismenojen arvioidaan kasvavan tänä vuonna nimellisesti 3½ %. Menojen kasvusta yli kolmannes aiheutuu kuntien valtionavuista, joita kasvattaa palvelutuotannon rahoituksen lisäksi veronkevennysten aiheuttaman tulonmenetyksen korvaaminen kunnille. Ensi vuonna valtion kokonaismenojen kasvuvauhti hidastuu. Valtionavut kunnille kasvavat edelleen menojen keskimääräistä kasvua nopeammin. Valtion kulutusmenojen kasvu jatkuu maltillisena, mutta investoinnit näyttäisivät supistuvan. Valtionvelan korkomenot vähenevät edelleen.

Valtion rahoitusaliyäämä on sekä tänä että ensi vuonna noin ½ % suhteessa kansantuotteeseen. Valtion velka suhteessa bruttokansantuotteeseen alenee ensi vuonnakin velanotosta huolimatta.

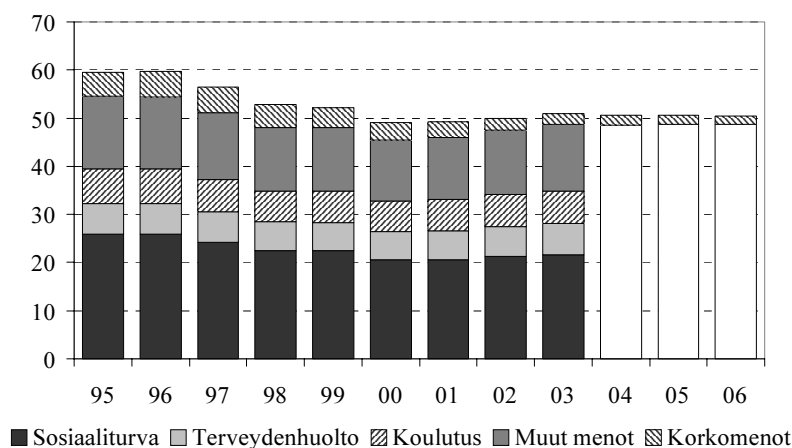
Kuntatalous kansantalouden tilinpidon mukaan

Vuonna 2005 kuntien rahoitustilanne pysyy kireänä, vaikka verotulojen kasvu nopeutuukin selvästi. Myös valtionosuuksia maksetaan viime vuotta enemmän, joten kuntien tulot kasvavat edellisvuotta nopeammin. Kuntien kokonaismenojen kasvun arvioidaan li-

säksi hidastuvan. Kuntien rahoitusasema paranee, mutta pysyy edelleen selvästi alijäämäisenä, mikä lisää kuntien velkaantumista.

Kokonaismenojen kasvun hidastumisesta huolimatta kuntien kulutusmenojen arvioidaan lisääntyvän kuluvana vuonna nimellisesti 4½ % ja reaalisesti lähes 2 %. Uudet virka- ja työehtosopimukset ja viisivuotinen palkkausjärjestelmien kehittämisohjelma nostavat palkkauskustannuksia kuluvana vuonna keskimäärin 3½ %. Koko sopimuskaudella 2005—2007 tulopoliittisen sopimuksen mukaisen korotusten sekä palkkaohjelmasta johtuvien palkkakustannusten nousu on keskimäärin 7 %. Vuonna 2005 henkilöstömenoja lisäävät myös henkilökunnan määrän kasvu sekä korotukset kuntatyönantajan eläkemaksuun ja työnantajan työttömyysvakuutusmaksuun. Menoja lisäävät mm. kuluvan vuoden maaliskuussa voimaan tullut ns. hoitotakuu, vuoden alusta korotettu kotihoidon tuki, sosiaalialan täydennyskoulutusvelvoite sekä vuoden 2004 aikana aloitetut uudistukset.

Vuonna 2006 kuntatalous pysyy alijäämäisenä ja kuntien velan määrä kasvaa. Kuntien rahoitustilanne kuitenkin kohenee hieman, mikä johtuu sekä verotulojen ja valtionosuuksien yhteensä noin 5 % kasvusta että menojen kasvun arvioidusta hidastumisesta. Kulutusmenojen arvioidaan kasvavan nimellisesti noin 3½ % ja reaalisesti noin 1½ %. Kuntatalouden kokonaistilanteen kohenemisesta huolimatta kuntien väliset taloudelliset erot pysyvät suurina. Alijäämä on muodostunut pysyväksi yhä useammalle kunnalle, mikä korostaa rakenteellisten uudistusten tarvetta.

Kuvio 3. Julkiset menot tehtäväryhmittäin, % BKT:sta

Sosiaaliturvarahastojen kotitalouksille maksamien etuuksien ja avustusten arvioidaan lisääntyvän 3½ % v. 2005. Kansaneläkkeiden tasokorjausta aiennettiin vuoden 2005 maaliskuuhun. Työeläkkeiden indeksikorotus oli 0,9 % ja kansaneläkkeiden 0,4 %. Sosiaaliturvarahastojen maksutulot kasvavat maksujen korotusten takia no-

Sosiaaliturvarahastot kansantalouden tilinpidon mukaan

peammin kuin etuusmenot. Työttömyysvakuutusrahaston alijäämä poistuu työttömyysvakuutusmaksujen korotusten vuoksi. Työeläkelaitosten rahoitusylijäämä pysyy likimain ennallaan. Työeläkevarojen markkina-arvo oli 30.6.2005 96 mrd. euroa eli 63 % suhteessa BKT:hen.

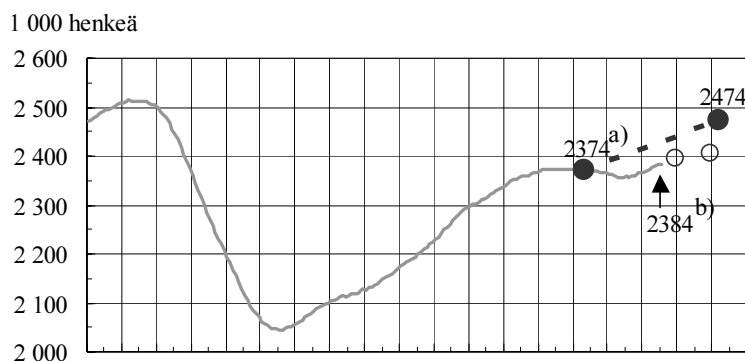
Osana vuoden 2005 alusta asteittain alkanutta eläkeuudistusta työeläkkeiden indeksitarkistuksissa siirryttiin yhden indeksin käyttöön ja joustavaan eläkeikään (62—68 vuotta). Joustavan eläkeiän myötä usealle ikäluokalle tarjoutui mahdollisuus jäädä vanhuuseläkkeelle, mikä lisäsi eläkeläisten määrää kertaluonteisesti. Pidemmällä aikavälillä uudistus myöhentää eläkkeelle siirtymistä ja vahvistaa merkittävästi eläkejärjestelmän rahoitusta.

Ensi vuonna sosiaaliturvaetuuksien ja -avustusten odotetaan kasvavan samaa 3½ prosentin vauhtia kuin tänäkin vuonna. Nopeimmin kasvavat yhä sairaus- ja työeläkevakuutuksen menot. Eläkkeiden indeksikorotukset muodostunevat edellisvuotta suuremmiksi. Työeläkkeiden indeksikorotukseksi arvioidaan vajaa 2 % ja kansaneläkkeiden runsas prosentti. Työttömyysturvan menojen kasvua hidastaa työttömyyden alentuminen.

Sosiaaliturvarahastojen maksutulot kasvavat edelleen etuusmeno- ja nopeammin. Työnantajien sairausvakuutusmaksun nousu hyvitetään alentamalla vastaavasti työnantajien kansaneläkevakuutusmaksua. Vakuutettujen sairausvakuutusmaksujen nousu hyvitetään keventämällä palkansaajien ja yrittäjien verotusta. Kuntatyönantajien eläkemaksu nousee 0,2 prosenttiyksiköllä, jolloin työnantajien ja palkansaajien yhteenlaskettu eläkemaksu saavuttaa 28,5 prosentin tason, jonka on katsottu riittävän kuntien työeläkkeiden rahoittamiseksi pitkällä aikavälillä. Sosiaaliturvarahastojen ylijäämän arvioidaan pysyvän vajaassa 3 prosentissa suhteessa kokonaistuotantoon.

3. Talousarvioesityksen talouspoliittiset lähtökohdat ja tavoitteet

Hallituksen talouspolitiikan keskeinen tavoite on työttömyyden vähentäminen ja työllisyyden lisääminen 100 000 henkilöllä hallituskauden aikana. Työllisyyskehityksestä käytettävissä olevat tiedot viittaavat työpaikkojen määrän kääntyneen viime vuoden jälkipuoliskolla vahvaan kasvuun, ja ensi vuoden lopulla työllisten määrän arvioidaan nousevan yli 30 000 suuremmaksi kuin hallituskauden alussa. Asetettujen työllisyystavoitteiden saavuttaminen, etenkin työllisyysasteen nostaminen 75 prosenttiin seuraavan vaalikauden loppuun mennessä, on tästä huolimatta edelleen haastavaa ja vaatii nopean talouskasvun ohella hyödyke-, pääoma- ja työmarkkinoiden toimivuuden paranemista.

Kuvio 4. Työlliset 15—
74-vuotiaat, 12 kk
liukuva keskiarvo

89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 00 01 02 03 04 05 06 07

a) Lähtökohtatilanne hallituskauden alussa.

b) Viimeisin havainto, heinäkuu 2005.

O - Ennuste, taloudellinen katsaus 2005.

Hallituksen tavoitteena on, että valtiontalous on vaalikauden lopulla kansantalouden tilinpidon käsittein tasapainossa. Suhdanne- luonteiset tai muutoin tilapäiset poikkeamat valtiontalouden tasapainoon tähtäävältä uralta voidaan sallia, mikäli ne eivät vaaranna valtion velkasuhteen alenemista. Hallitus on sitoutunut menoja vähentäviin ja muihin korjaaviin toimenpiteisiin, mikäli valtiontalouden alijäämä uhkaa nousta yli $2\frac{3}{4}$ prosentin suhteessa kokonaistuo- tantoon. Jos alijäämä uhkaa ennusteiden valossa muodostua tätä suuremmaksi, hallitus esittää viipymättä tarvittavat menojen vähen- tämistöimenpiteet ja muut toimenpiteet ylityksen välttämiseksi. Maaliskuiseen kehyspäättökseen liittyvien laskelmien perusteella arvioiden näin heikko talouskehitys on varsin epätodennäköistä.

Hallitusohjelmassa on asetettu keskeiseksi työvoimapolitiittiseksi uudistukseksi työmarkkinatuen painopisteen muuttaminen passiivi- sesta tuesta aktiiviseen. Työttömyysjaksot tulee kyetä katkaisemaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jolloin työttömäksi joutunut ei ajaudu passivoivaan pitkäaikaistyöttömyyteen. Aktivoinnilla py- ritään vastaamaan myös työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmiin, joista selvänä esimerkkinä on viimeaikainen avointen työpaikkojen määrän jyrkkä nousu suhteessa työttömien työnhakijoiden määrään. Kohtaanto-ongelmien lievittämiseksi on työmarkkinatukeen ja työ- voimatoimistojen palveluihin jo tehty uudistuksia, mutta näiden ohella tarvitaan myös muita työmarkkinoiden toimivuutta paranta- via uudistuksia sekä mm. toimia kasvukeskusten asuntotilanteen helpottamiseksi.

Työllisyystavoitteen saavuttaminen on olennaista julkisen talou- den kestävyyskannalta. Julkisen talouden ylijäämä on jäämässä

3.1 Finanssipolitiikka

pelkästään työeläkerahastojen varaan, sillä niin valtion kuin kuntienkin rahoitustilanne pysyy alijäämäisenä. Julkisen talouden ylijäämän arvioidaan laskevan vajaaseen kahteen prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuosina 2005 ja 2006. Valtiontaloudessa on alijäämää puolen prosentin verran; aiemmin on arvioitu, että valtiontalouden tulisi kuluvalle vuosikymmenellä olla keskimäärin 1½–2 prosentin verran ylijäämäinen suhteessa bruttokansantuotteeseen, jotta valtionvelka saataisiin alenemaan riittävästi julkisen talouden kestävyys takaamiseksi myöhemminäkin vuosina. Läh- tökohtatilanne varauduttaessa väestön ikääntymisestä aiheutuviin menopaineisiin on heikentynyt selvästi aiemmin arvioidusta, mikä korostaa menokehityksen hillinnän sekä markkinoiden toimivuutta ja julkista taloutta vahvistavien rakenteellisten toimien merkitystä.

Kansainvälisen kilpailun kiristyessä ja tuotannon siirtyessä al- haisten tuotantokustannusten maihin osaamistaso nousee yhä tärkeämmäksi talouskasvun turvaamisen kannalta. Hallitus tukee osaamista lisäämällä tutkimuksen ja tuotekehityksen voimavaroja ja parantamalla tutkimuksen ja sen taloudellisten sovellutusten yhteensovittamista. Koulutuksen uudistamisella pyritään samaan pää- määrään, mutta myös turvaamaan työvoiman tarjontaa varhenta- malla työuran alkamista.

Julkisen talouden vakauden turvaamisen, mutta myös koko kan- santalouden kasvumahdollisuuksien kannalta, on välttämätöntä te- hostaa julkisen sektorin toimintoja ja parantaa sen tuottavuutta. Täl- löin on paremmat mahdollisuudet tyydyttää muiden sektoreiden työvoimatarpeet. Hallitus onkin asettanut tavoitteeksi, että seura- van vaalikauden loppuun mennessä valtion henkilöstömäärä vähe- nee vuosittain keskimäärin kahdella prosentilla. Ensi vuonna ta- lousarviosuunnitelmien mukaan tuottavuuden lisäykseen ei vielä päästä, eikä henkilöstömäärä olennaisesti supistu.

3.2 Veropolitiikka

Verotuksen perustehtävä on julkisten menojen rahoitus. Keskeisiä vaikuttimia hallituksen veropolitiikassa ovat talouskasvun ja työllisyyden edistäminen. Kansainvälisesti kilpailukykyisellä ja työnte- koa kannustavalla verojärjestelmällä voidaan yhdessä muiden sa- maan tavoitteeseen tähtäävien toimenpiteiden kanssa turvata korkea työllisyys ja hyvinvointipalvelujen rahoitus myös pitkällä aikavälil- lä.

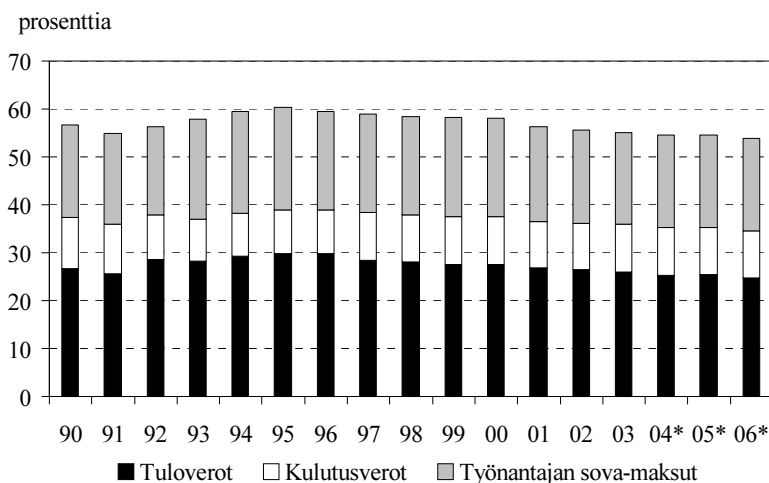
Hallituskauden aikana on toteutettu yritys- ja pääomaverouudis- tus, kevennetty ansiotuloverotusta sekä hyödykeverotusta. Suomen yritysverotus on uudistuksen jälkeen kansainvälisesti kilpailukykyi- nen sekä verokannan tason että veropohjan laajuuden perusteella. Kansainvälisen verokilpailun vuoksi yritysverotuksessa tavoitel- tuun laajan veropohjan periaatteeseen tehtiin poikkeus säätämällä yhteisöjen käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoitot verovapaaksi

tuloksi. Myöskään hyödykeverotuksen puolella ei ole merkittäviä muutospaineita.

Ansiotulojen verotusta on hallituskaudella kevennetty yhteensä 1,4 mrd. eurolla. Tulopoliittisen sopimuksen yhteydessä hallitus sitoutui keventämään työn verotusta vuosina 2005—2007 bruttomääräisesti yhteensä 1,7 mrd. eurolla. Tästä noin 350 milj. euroa sisältyy jo toteutettuihin kevennyksiin. Ansiotulojen verotusta kevennetään vaalikauden loppuun mennessä kaiken kaikkiaan 2,8 mrd. eurolla. Vuonna 2006 ansiotuloverotusta kevennetään bruttomääräisesti 840 milj. eurolla, josta osa on sairausvakuutuksen rahoitusuudistukseen liittyvän vakuutetun sairausvakuutusmaksun nousun kompensatiota. Kevennykset kohdistetaan työn verotukseen, ja ne painottuvat pieni- ja keskituloisiin. Varallisuusverosta luovutaan.

Matalapalkkaisen työvoiman kysynnän vahvistamiseksi kotitalousvähennystä korotetaan kotitalous-, hoiva- ja hoitotyön osalta. Lisäksi otetaan käyttöön määräaikainen työnantajan matalapalkkatuki vuosiksi 2006—2010. Tuki suunnataan ikääntyneitä matalapalkkaisia työntekijöitä työllistäville työnantajille, ja se toteutetaan verontilitysjärjestelmän kautta. Tuella ei kuitenkaan ole vaikutusta valtion eikä muiden veronsaajien verotuloihin. Matalapalkkatukea selostetaan tarkemmin luvussa 5.3 valtiovarainministeriön hallinnonalan kohdalla.

Työn verorasitusta kuvaava verokiila — tuloverojen, sosiaaliturvamaksujen sekä kulutusverojen osuus työvoimakustannuksista — on viimeisen 10 vuoden aikana kaventunut kaikilla palkkatasoilla lähes 6 prosenttiyksiköllä (kuvio 5).

Kuvio 5. Keskipalkkaisen työntekijän (1 APW) kokonaisverokiila vuosina 1990—2006, prosenttia

Osana toimenpidekokonaisuutta, jolla lisätään ja nopeutetaan asuntotonttien saatavuutta ja kohtuullistetaan asuntojen hintatasoa, otetaan käyttöön korotettu kiinteistövero rakentamattomalle raken-

nusmaalle Helsingin seudulla 14 kunnassa. Lisäksi kuntatalouden vahvistamiseksi voimalaitosten ja ydinvoimalaitosten kiinteistöveroa korotetaan.

3.3 Julkisen palvelutuotannon ja hallinnon tuottavuuden kehittämisen

Tuottavuuden lisääminen on yksi keino julkisen talouden tasapainon turvaamiseen. Voimavaroja tulee kyetä siirtämään tehtäväalueelta toiselle väestön ikärakenteen ja aluerakenteen muutosten ja palvelutarpeiden uusien priorisointien mukaisesti.

Suomen julkisen palvelutuotannon laatu, tuloksellisuus ja kustannusvaikuttavuus on arvioitu sekä kansainvälisissä vertailuissa että palveluiden käyttäjien mielipiteiden perusteella hyviksi. Julkisen palvelutuotannon tuottavuus kuitenkin laskee jatkuvasti tai pysyy enintään ennallaan. Lisäksi kuntien selvästi ennakoitua nopeammin kasvavat menot uhkaavat julkisen talouden tasapainoa.

Erityisen nopeaa on kuntien järjestämien peruspalvelujen tuottavuuden lasku, yhteensä keskimäärin kymmenen prosentin luokkaa vuosina 2000—2003. Lisäpanostukset eivät ole johtaneet palvelujen määrän vastaavaan kasvuun. Muutossuunta on selvä, vaikka palvelujen laadun muutosta ei tuottavuusmittauksessa kaikilta osin ole kyettykään vielä ottamaan huomioon. Kuntien ja niiden palvelutuotantoyksiköiden väliset suuret ja pysyvät tuottavuus- ja tehokkuuserot ovat osoitus siitä, että tehokkaimpien rakenteiden ja toimintamallien käyttöön ottamisella voidaan tuottavuutta lisätä paljonkin palvelujen laatua ja vaikuttavuutta vaarantamatta. Kuntien peruspalvelujen tuottavuutta tarkastellaan kohdassa 6.3.

Työmarkkinoille tulevat ikäluokat ovat eläkkeelle poistuvia pienempiä ja työvoiman kokonaismäärä kääntyy laskuun samaan aikaan, kun suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtyminen aiheuttaa rekrytointitarvetta kaikilla aloilla. Jos nykyiset palvelut ja ikärakenteen muutoksen takia tarvittava palvelujen lisäys tuotetaan tulevaisuudessa nykyisen organisaatiorakenteen puitteissa eikä tuottavuus lainkaan parane, julkinen sektori tarvitsisi palvelukseensa jo lähivuosina lähes joka toisen työmarkkinoille tulevan nuoren. Tällainen kehityskuva on koko kansantalouden kehityksen kannalta vaarallinen. Julkisten palvelujen ja hallinnon tuottavuuden parantaminen on tämän takia välttämätöntä.

Tuottavuutta lisätään uudistamalla palvelutuotannon rakenteita ja toimintatapoja sekä käyttämällä tehokkaammin tieto- ja viestintätekniikkaa. Terveystieteiden, sairaanhoidon, sosiaalitoimen ja opetuksen palveluja tuottavien laitosten keskinäiset tuottavuus- ja tehokkuuserot ovat jatkuvasti suuria. Jo käytössä olevat tehokkaimmat palvelujen järjestämistavat tulee ottaa kattavasti käyttöön. Varsinkin muiden kuin ydinpalvelujen tuottamista tulee siirtää yksityisille palvelutuottajille. Hallitus tehostaa käynnistämäänsä tuottavuusohjelmaa ja on käynnistänyt kunta- ja palvelurakenteen uudistamishankkeen, jonka tavoitteena on muun ohella parantaa

kuntien vastuulla nyt olevan palvelutuotannon tuottavuutta ja tehokkuutta.

Kun henkilöstön vaihtuvuus ikärakenteen takia kasvaa, on erinomainen tilaisuus toteuttaa suuriakin rakenne- ja toimintatapauudistuksia hyvää henkilöstöpolitiikkaa noudattaen ja kehittää työtehtäviä ja osaamista. Ministeriöiden edellytetään laativan hallituksen kehyspäättöksessä asettaman valtion henkilöstön vähentämistavoitteen (tarkemmin luvussa 7.1) mukaiset tarkistettut tuottavuusohjelmat, jotka kootaan hallituksen käsiteltäväksi ennen seuraavien kehys ehdotusten viimeistelyä. Varsinaisen toiminnan palvelu- ja toimintaprosesseja tulee uudistaa ja siirtyä entistä kattavammin sähköiseen toimintaan. Keskeiset hallinnonaloittaiset toimenpiteet ja kehysvaikutukset sisällytetään vuosia 2007—2010 koskevaan kehyspäättökseen.

Kaikkien hallinnonalojen ja virastojen odotetaan tehostavan yleishallintoa, hankintatointa, tietotekniikan käyttöä ja tukipalveluja. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon ensimmäiset palvelukeskukset on perustettu tai perustetaan v. 2006 oikeusministeriön, sisäasiainministeriön, valtiovarainministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonaloille. Näiden tehtävien tuottavuuden kasvutavoitteeksi on asetettu keskimäärin 40 % vuoteen 2009 mennessä asiakas- ja työtyytyväisyyden pysyessä vähintään nykyisenä. Muutokset sopeutetaan henkilöstön luonnolliseen poistumaan. Säästyneitä voimavaroja suunnataan ydintehtäviin. Hallituksen strategia-asiakirjan (2005) mukaisesti kaikkien hallinnonalojen palvelukeskukset on perustettava viimeistään v. 2007 tai hallinnonalojen on hankittava palvelut jo olemassa olevilta keskuksilta. Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukset muodostavat valtion palvelukeskusverkon, jonka toimintatapoja, toimialaa, prosesseja ja tietojärjestelmiä kehitetään koordinoitusti yhtenäisten, yhteisten ja yhteensopivien määrittelyjen mukaisesti.

Suomen väestö ikääntyy seuraavien kahdenkymmenen vuoden aikana nopeammin kuin missään muussa EU-maassa. Työikäinen väestö alkaa supistua v. 2010, kun ensimmäinen suuri ikäluokka — v. 1945 syntyneet — täyttää 65 vuotta. Työvoiman määrä kääntyy laskuun jo tätä ennen, jos vanhimpien työntekijäikäryhmien työhön osallistuminen ei nouse merkittävästi. Tilastokeskuksen uusimman väestöennusteen (2004) mukaan työikäinen väestö (20—64 v.) supistuu vuoteen 2030 mennessä noin 315 000 hengellä.

3.4 Julkisen talouden
kestävyys pitkällä
aikavälillä

Väestön ikärakenne Suomessa vuosina 2005—2030, 1 000 henkeä

	2005	2010	2015	2020	2025	2030
0—19	1 227	1 202	1 169	1 168	1 167	1 153
20—64	3 185	3 183	3 094	3 008	2 934	2 870
65+	836	926	1 105	1 240	1 343	1 424
Yhteensä	5 248	5 311	5 368	5 416	5 444	5 447

Samanaikaisesti kun työikäinen väestö vähenee, seniori-ikäisten lukumäärä kasvaa jyrkästi. Vuoteen 2030 mennessä 65 vuotta täyttäneiden määrä lisääntyy n. 590 000 hengellä ja vanhushuoltosuhte, eli 65 vuotta täyttäneet suhteessa työikäiseen väestöön, kaksinkertaistuu. Kun tällä hetkellä yhtä seniori-ikäistä kohden on neljä työikäistä, v. 2030 heitä on enää kaksi. Vanhushuoltosuhte on EU-maiden korkein v. 2025.

Suomen väestö ikääntyy nopeinta vauhtia EU-alueella, mutta tähän on varauduttu useimpia maita paremmin, sillä:

— Valtion velkaantuneisuus ja korkomenot ovat supistuneet. Tällä tavoin on luotu tilaa väestön ikääntymisestä aiheutuvalla menojen kasvulle.

— Työeläkkeitä on rahastoitu sekä yksityisellä että julkisella sektorilla, minkä vuoksi nousupaine eläkemaksuissa jää olennaisesti pienemmäksi kuin eläkemenoissa.

— Julkisen talouden rahoitus pohjaa on vahvistettu kasvua ja työllisyyttä tukevalla talouspolitiikalla.

— Lisäksi on tehty eläkeuudistuksia, jotka vahvistavat eläkejärjestelmän rahoituksen kestävyyttä.

Väestön ikääntyminen ja siitä aiheutuva työpanoksen supistuminen näyttäisivät johtavan pysyvästi totuttua hitaampaan talouskasvuun. Samanaikaisesti julkiset menopaineet lisääntyvät tuntuvasti. Suurin haaste kohdistuu eläkkeiden sekä vanhusten hoito- ja hoivapalvelujen rahoitukseen.

Ikäsidonnaiset ja työttömyysmenot, prosenttia kokonaistuotannosta ¹⁾

	2005	2010	2020	2030
Työeläkkeet	9,6	10,6	12,8	14,3
Kansaneläkkeet	2,0	1,8	1,5	1,3
Sosiaali- ja terveystalvet	7,4	7,6	8,4	9,3
Sairausvakuutus	2,5	2,7	3,0	3,2
Opetus	5,8	5,6	5,6	5,6
Työttömyys	1,8	1,8	1,4	1,0
Yhteensä	29,1	30,1	32,7	34,7

¹⁾ Laskentaoletukset: työn tuottavuus kasvaa 2,0 % / vuosi vuoteen 2010 ja sen jälkeen 1,75 prosenttia; työllisyysaste nousee 72 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä ja pysyy ennallaan sen jälkeen.

Väestön ikääntymisestä aiheutuva menojen kasvu voidaankin rahoittaa kohtuullisella veroasteella vain, mikäli verotuksen pohja on nykyistä laajempi. Tämä edellyttää työllisyyden ripeää paranemista ja vahvaa tuottavuuden kasvua. Julkisen talouden kestävä rahoitus edellyttää lisäksi hyvinvointipalveluiden tuotannolta kustannustehokkuutta.

3.5 EU:n talouspoliittinen koordinaatio

Euroalueen julkisen talouden tilanteen ei odoteta kohentuvan vuoden 2005 aikana, sillä talouskehitys on jäämässä heikommaksi kuin budjetit laadittaessa arvioitiin. Julkisen talouden alijäämäksi arvioidaan 2,6 % BKT:sta, mikä on lähes sama kuin edellisenä vuonna. Euroalueen maista liiallinen alijäämä on Saksassa, Ranskassa, Italiassa ja Kreikassa. Heinäkuussa 2005 komissio esitti myös Portugalia koskevan alijäämämenettelyn käynnistämistä, koska Portugalin vakausohjelman mukaan alijäämän odotetaan kohoavan tänä vuonna 6,2 prosenttiin BKT:sta. Italian tilanne on ongelmallinen erityisesti sen vuoksi, että julkisen talouden velkaantuminen säilyy edelleen korkeana. Tämä tekee maan taloudesta haavoittuvan. Neuvosto päätti helmikuussa 2005, että Kreikkaa koskevassa alijäämämenettelyssä siirrytään uuteen vaiheeseen perustamissopimuksen artiklan 104(9) perusteella. Uusi askel lisää menettelyn velvoittavuutta. Samalla liiallisen alijäämän poistamisen takarajaa kuitenkin pidennettiin vuodella siten, että Kreikan edellytetään saavuttavan 3 prosentin viitearvon vasta v. 2006. Alankomaiden osalta neuvosto päätti toukokuussa 2005 alijäämämenettelyn purkamisesta, kun oli osoittautunut, että julkisen talouden tilanne oli kohentunut odotettua nopeammin ja 3 prosentin raja alitettiin jo v. 2004.

Finanssipoliittinen koordinaatio

Liialliset alijäämät ja kansantuotteen hidas nimellinen kasvu ovat vaikuttaneet siihen, että euroalueen julkinen velka suhteessa BKT:hen ei ole alentunut. Velkasuhteen odotetaan säilyvän nykytasollaan, joka selvästi ylittää 70 % BKT:sta. Neuvoston arvion mukaan useassa jäsenvaltiossa julkinen talous ei ole kestäväällä pohjalla joko korkean velkaantumisen tai väestön ikääntymisestä aiheutuvien menojen nopean kasvun seurauksena.

Euroalueen ulkopuolisista maista liiallinen alijäämä on myös kuudessa uudessa jäsenvaltiossa. Niiden tilanteiden odotetaan kuitenkin parantuvan lähentymisohjelmien mukaisesti ajan myötä.

Syyskuussa 2004 komissio antoi tiedonannon vakaus- ja kasvusopimuksen uudistamisesta hallitusten ja valtioiden päämiesten suositusten mukaisesti. Uudistusta käsiteltiin tämän jälkeen useita kertoja neuvostossa. Maaliskuussa 2005 neuvosto antoi sen päällinjoista raportin Eurooppa-neuvostolle. Tarvittavat muutokset sekun-

Vakaussopimus

daarilainsäädäntöön on sen jälkeen toteutettu ja uudistettua sopimusta on ryhdytty jo soveltamaan mm. päätettäessä Italian ja Portugalin liiallisista alijäämistä. Uudistetussa vakaussopimuksessa on pyritty hakemaan parempaa tasapainoa pitemmän aikavälin kestävyiden ja lyhyen ajan joustavuuden välillä. Keskeinen osa uutta kehikkoa ovat jäsenvaltioita velvoittavat maakohtaiset keskipitkän aikavälin tavoitteet, joiden tulee olla pitkän aikavälin kestävyystavoitteiden mukaisia. Joustavuutta sopimuskehikkoon tuo se, että alijäämämaille voidaan antaa hieman aiempaa pitempiä sopeutusjaksoja. Näin voidaan välttää se, että jäsenvaltion on ryhdyttävä kiristäviin toimiin taantumavaiheessa. Uudessa sopimuskehikossa tavoitteenasettelu on muuttunut vaativammaksi myös siinä suhteessa, että jäsenvaltioilta vaadittuja korjaustoimia arvioitaessa otetaan huomioon vain rakenteelliset toimet, ei kertaluontoisia ja väliaikaisia toimenpiteitä, joihin monet maat ovat viime aikoina turvautuneet julkisen talouden tunnuslukuja kaunistaa.

Vastuu vakaus- ja kasvusopimuksen toimeenpanosta on siirtynyt jäsenvaltioiden hallituksille. Tämä heijastaa kesällä 2004 tehtyä Euroopan tuomioistuimen päätöstä, jonka mukaan neuvostolla on huomattava liikkumavara liiallisen alijäämän menettelyn täytäntöönpanossa. Kun vastuu sopimuksesta on yhä enemmän jäsenvaltioiden hallituksilla, voidaan arvioida, että myös rahoitusmarkkinoiden kautta tulevat paineet julkisen talouden kurinalaisuuden ja kestävyiden ylläpitämiseksi kasvavat. Uudistus lisää paineita vahvistaa EU-tason talouspolitiikan koordinaatiota.

Toinen talouspolitiikan koordinaation kannalta merkittävä EU-tason uudistus on Lissabonin strategian välitarkistus, josta sovittiin maaliskuun Eurooppa-neuvostossa. Strategian uudistaminen oli välttämätöntä, koska oli käynyt ilmeiseksi, ettei viisi vuotta aikaisemmin asetettuja kasvu- ja työllisyystavoitteita tulla saavuttamaan vuoteen 2010 mennessä. Uudistus kohdistaa strategian huomion ennen muuta kasvuun ja työllisyyteen. Sen mukaisesti jäsenvaltiot laativat kolmivuotiset kansalliset Lissabon-ohjelmansa, jotka rakentuvat yhdennettyjen suuntaviivojen varaan. Yhdennetyt suuntaviivat muodostavat kokonaisuuden, joka koostuu kahdesta osiosta. Talouspolitiikan laajat suuntaviivat kattavat makro- ja mikrotalouden ja työllisyysuuntaviivat työllisyyspolitiikan. Tarkoituksena on se, että jäsenvaltiot sitoutuvat omista lähtökohdistaan keskeisiin uudistuksiin näillä kolmella alueella. Talouspolitiikan tehokkuuden kannalta on tärkeää, että makrotalous, rakenneuudistukset ja työllisyyspolitiikka ovat kiinteässä vuorovaikutuksessa ja tukevat kasvua ja kasvupotentiaalin sekä kilpailukyvyn vahvistamista. Väestön ikääntyessä ja globaalin kilpailun kiristyessä kestävyttä ei EU-alueella voida turvata yksinomaan panostamalla julkisen talouden vakauteen, vaan tämän lisäksi tarvitaan myös rakenteellisia uudistuksia erityisesti eläke- ja terveydenhuoltojärjestelmissä mutta myös laaja-alaisemmin.

Euroopan tulevaisuus riippuu viime kädessä talouden kasvupotentiaalista. Lissabonin strategia ei ole tähän mennessä kyennyt lunastamaan siihen liitettyjä odotuksia. Uudistuksen myötä vastuu strategian täytäntöönpanosta siirtyy yhä enemmän jäsenvaltioille, joiden odotetaan sen yhteydessä sitoutuvan välttämättömien uudistusten täytäntöönpanoon. Samalla on nähty tärkeäksi se, että myös Euroopan unionin alueella jatketaan uudistuksia markkinaintegraation nopeuttamiseksi. Erityisen keskeisellä sijalla ovat rahoitusmarkkinaintegraatio ja palveluiden sisämarkkinat. Myös innovaatiotoiminnan ja talouden dynamiikan vahvistaminen ovat strategiasa keskeisellä sijalla. Tältä kannalta on tärkeää, että unionialueen avoimuus — myös ulkoinen avoimuus — lisääntyy.

4. Talousarvioesityksen tuloarviot

Taulukko 7. Tuloarviot osastoittain vuosina 2004—2006¹⁾

Tunnus	Osasto	v. 2004 tilinpäätös milj. €	v. 2005 varsinainen talousarvio milj. €	v. 2006 esitys milj. €	Muutos 2005—2006	
					milj. €	%
11.	Verot ja veronluonteiset tulot	31 191	31 065	33 099	2 034	7
12.	Sekalaiset tulot	5 966	4 569	4 482	- 87	- 2
13.	Korkotulot ja voiton tuloutukset	1 197	929	1 025	96	10
15.	Lainat	172	1 292	846	- 446	- 35
	Yhteensä	38 525	37 855	39 452	1 597	4

¹⁾ Taulukossa tuloarviot on esitetty osastoittain jäljempänä olevan taulukko-osan mukaisesti. Taulukossa jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

Vuonna 2006 valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 38 835 milj. euroa, mikä on 5 % enemmän kuin vuoden 2005 varsinaisessa talousarviossa arvioitiin. Tuloista noin 85 % on veroja ja veronluonteisia tuloja. Taulukosta 7 selviää tuloarvioiden kehitys osastoittain suhteessa vuoden 2005 varsinaiseen talousarvioon.

Vuoden 2005 varsinaisen talousarvion tuloarvioita on tarkistettu vuoden 2005 lisätalousarviossa. Verotulojen arvioidaan v. 2006 kasvavan 5,5 % vuodelle 2005 budjetoidusta. Tuloarvioita korottaa sairausvakuutuksen rahoitusuudistukseen liittyen toteutettava luopuminen arvonnlisäverotuoton tilityksistä Kansaneläkelaitokselle. Todellista kasvua verotuloissa arvioidaan olevan 2,3 %.

Hallitus on keventänyt työhön kohdistuvaa verotusta yhteensä 1,4 mrd. eurolla ja on lisäksi päättänyt yhteensä 1,4 mrd. euron suuruisesta ansiotuloverokevennyksestä vuosille 2006—2007.

4.1 Vero- ja maksupolitiikan päälinja

Ansiotuloista perittävät verot

Marraskuussa 2004 tehdyn tulopoliittisen sopimuksen neuvotte-
lutulosta koskevaan hallituksen kannanottoon sisältyi linjaus ansio-
tulojen verotuksen keventämisestä vuosina 2006 ja 2007. Vuodelle
2006 kohdistuvasta 840 milj. euron suuruisesta tuloverokevennyk-
sestä noin 200 milj. euroa on sairausvakuutuksen rahoitusuudistuk-
seen liittyvän vakuutetun sairausvakuutusmaksun korotuksen kom-
pensaatiota. Valtion tuloveroasteikon ensimmäistä ja neljättä mar-
ginaaliveroprosenttia alennetaan 1,5 prosenttiyksiköllä ja muita
marginaaliveroprosentteja yhdellä prosenttiyksiköllä ja asteikon tu-
lorajoja korotetaan. Tuloveroasteikkoon tehdään lisäksi kahden
prosentin suuruinen inflaatiotarkistus. Vuonna 2006 otetaan käyt-
töön uusi valtionverotuksen ansiotulovähennys siten, että verotulo-
menetykset kohdistuvat valtion verotuloihin. Lisäksi varallisuusve-
rosta luovutaan v. 2006.

Kotitalousvähennystä ehdotetaan korotettavaksi osana matala-
palkkaisen työvoiman kysyntää vahvistavaa toimenpidekokonai-
suutta. Kotitalousvähennyksen enimmäismäärä kaksinkertaistetaan
kotitalous-, hoito- ja hoivatyön osalta, minkä arvioidaan vähentävän
valtion tuloveron tuottoa 20—25 milj. eurolla.

Joukkoliikenteen osuuden kasvattamiseksi työmatkaliikenteessä
ehdotetaan otettavaksi käyttöön työsuhdematkalippu. Työnantajan
työntekijälle antaman julkisen liikenteen matkalipun verotusarvo
olisi 75 prosenttia käyvästä arvosta.

Rajoitetusti verovelvollisten palkka- ja eläketulon verotusta ehdo-
tetaan muutettavaksi siten, että rajoitetusti verovelvollisen Suomes-
ta saamaa eläketuloa ja tietyin edellytyksin myös palkkatuloa vero-
tettaisiin samalla tavalla kuin Suomessa asuvien. Muutosten arvioi-
daan vähentävän tulo- ja varallisuusveromomentille kertyvän
lähdeveron tuottoa vähintään 20 milj. euroa.

**Sairausvakuutuksen
rahoitusuudistus**

Sairausvakuutuksen rahoitusuudistusta on selostettu luvussa 5.3
sosiaali- ja terveystieteiden pääluokan kohdalla. Ehdotettu palk-
ka- ja yritystulosta perittävä sairausvakuutuksen päivärahamaksu
on verotuksessa vähennyskelpoinen ja vähentää valtion tuloveron
tuottoa vuositasolla 100 milj. euroa. Lisäksi valtion verotusta ke-
vennetään siten, että palkansaajien keskimääräinen tuloveroaste ei
nouse vakuutetun maksun korotuksen seurauksena. Osana uudistus-
ta arvonnäköveron tuoton tilittämisestä sairausvakuutusrahastoon eh-
dotetaan luovuttavaksi ja samalla luovuttaisiin arvonnäköveron tuo-
ton tilittämisestä kansaneläkerahastoon.

**Uudet veronluonteiset
maksut**

Lentoliikenteen valvontamaksu ja väylämaksu ovat uusia veron-
luonteisia maksuja, joista kertyvät tulot on otettu huomioon vastaa-
vien määrärahojen mitoituksessa. Lentoliikenteen valvontamaksua
arvioidaan kertyvän noin 6 milj. euroa ja väylämaksua 76 milj. eu-
roa v. 2006.

Verokertymiin vaikuttavat sekä veronalaisten tulojen ja muun veropohjan kehitys että veroperustemuutokset. Veronalaisten tulojen ja muun veropohjan kehitys on riippuvainen koko kansantalouden ja sen osa-alueiden kehityksestä. Esitetty veropohja-arviot on johdettu talousarvioesityksen liitteenä olevan taloudellisen katsauksen arvioista ja ennusteista.

4.2 Verotuloarviot

Taulukko 8. Eräitä veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavia tulo- ja kysyntäeriä

	2003	2004	2005	2006
	muutos, % vuodessa			
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	3,7	4½	3	3½
— Palkka- ym. tulot	2,5	4½	4½	3½
— Eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	4,7	5	3	3½
— Pääomatulot	13,0	13	-4½	3½
Kotitalouksien kulutusmenojen arvo	4,3	3,4	3½	4
Arvonlisäveron pohja	7,5	3,1	3½	4
Bensiinin kulutus	-0,4	0,9	0	0
Dieselöljyn kulutus	1,9	1,7	2	2
Sähkön kulutus	1,8	3,7	3	2
Verollisen alkoholin kulutus	1,2	6,5	2	2
Henkilöautojen ensirekisteröinnit	26,0	-3,2	½	½

Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavia veroja ovat tulo- ja varallisuusvero, korkotulojen lähdevero ja perintö- ja lahjaverot. Näistä arvioidaan kertyvän v. 2006 tuloja yhteensä 12 808 milj. euroa, eli 0,4 % vähemmän kuin vuodelle 2005 on budjetoitu.

Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

Tulo- ja varallisuusveron kertymäksi v. 2006 arvioidaan 12 153 milj. euroa. Siitä kotitaloudet maksavat noin kaksi kolmasosaa ja yritykset yhteisöverona noin kolmasosan.

Veronalaisten ansio- ja pääomatulojen arvioidaan kasvavan 3½ % v. 2006. Veronalaisista tuloista palkkatulojen osuus on yli 60 %, joten palkkojen ja työllisyyden kehitys on etenkin pidemmällä aikavälillä ratkaisevaa verotulojen kannalta. Eläketulojen ja muiden sosiaalietuuksien ennustetaan kasvavan 3½ % v. 2006. Veronalaisten pääomatulojen ennustetaan kasvavan 3½ %.

Ansio- ja pääomatuloverojen kertymän arvioidaan alenevan lähes 5 % v. 2006. Valtion tuloveroasteikon rajojen muutokset ja marginaaliveroprosenttien alentaminen sekä uusi valtionverotuksen ansiotulovähennys alentavat veron tuottoa vuositasolla 840 milj. euroa. Lisäksi tuloveroasteikkoon tehdään kahden prosentin suuruisen inflaatiotarkistus, joka alentaa tuloveron tuottoa vuositasolla 150 milj. euroa. Varallisuusveron poistaminen alentaa verotuottoa 70 milj. euroa. Kotitalousvähennyksen korottaminen vähentää tuloveron tuottoa 20—25 milj. euroa vuositasolla. Tuloarviossa on lisäksi otettu huomioon verotuksessa vähennyskelpoinen sairausvakuutuksen päivärahamaksu, joka vaikuttaa 100 milj. euroa verotuottoa vähentävästi.

Rajoitetusti verovelvollisten verotukseen ehdotettujen muutosten arvioidaan vähentävän veron tuottoa vähintään 20 milj. eurolla.

Yhteisöiltä arvioidaan kertyvän valtiolle tuloveroa 4 063 milj. euroa eli 9 % enemmän kuin v. 2005, jolloin yhteisöveron tuottoa alentaa erityisesti yritysverouudistuksen yhteydessä toteutettu yhteisöverokannan alentaminen 29 prosentista 26 prosenttiin. Lisäksi valtion osuutta yhteisöveron tuotosta alennettiin 78,45 prosentista 76,03 prosenttiin. Kokonaistuotannon kasvun nopeutuminen yhdessä vuosille 2005—2007 sovittujen maltillisten palkankorotusten kanssa luovat hyvät edellytykset yritysten kannattavuuden suotuisalle kehitykselle ensi vuonna.

Tuloarviossa on otettu huomioon Euroopan talousalueelta saadusta osingosta suoritettujen verojen palautukset, joiden arvioidaan vähentävän tulo- ja varallisuusveron tuottoa 25—30 milj. eurolla v. 2006. Palautuksia saavat sekä luonnolliset henkilöt että yhteisöt.

Muita tuloon ja varallisuuteen perustuvia veroja arvioidaan kertyvän runsaat 5 % enemmän kuin vuodelle 2005 on budjetoitu. Sekä korkotulojen lähdeveron että perintö- ja lahjaveron kertymän arvioidaan kasvavan.

	2004 tilinpäätös	2005 budjetoitu	2006 esitys	2005—2006 muutos, %
Tulo- ja varallisuusvero, milj. euroa	12 300	12 237	12 153	-0,7
— Ansio- ja pääomatuloista perittävät verot	8 126	8 510	8 090	-4,9
— Yhteisövero	4 174	3 727	4 063	9,0
Muut tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot	642	623	655	5,1

Liikevaihtoon perustuvat
verot

Liikevaihtoon perustuvia veroja arvioidaan kertyvän 13 061 milj. euroa, mikä on 13 % enemmän kuin vuodelle 2005 on budjetoitu. Tästä arvonlisäveron osuus on 12 478 milj. euroa. Tuloarviota korottaa luopuminen arvonlisäveron tuoton tilityksistä Kansaneläkelaitoksen sairausvakuutus- ja kansaneläkerahastoihin. Vuonna 2005 tilitys Kansaneläkelaitokselle on 1 000 milj. euroa. Tästä teknisestä muutoksesta johtuen arvonlisäveron tuloarvio kasvaa 13 % vuodelle 2005 budjetoidusta. Arvonlisäveron todellisen tuoton arvioidaan kasvavan v. 2006 runsaat 4 % eli arvonlisäveropohjan kasvun mukaisesti.

Arvonlisäverotuoton kehityksen kannalta olennaisen kotitalouksien kulutuksen arvon arvioidaan kasvavan 4 % v. 2006. Kotitalouksien kulutus muodostaa 60 % koko arvonlisäveron veropohjasta. Sen lisäksi veropohjaan kuuluvat julkisen, verovapaan sekä yksityisen voittoa tavoittelemattoman toiminnan välituotekäyttö ja investoinnit.

	2004 tilinpäätös	2005 budjetoitu	2006 esitys	2005—2006 muutos, %
Liikevaihtoon perustuvat				
verot, milj. euroa	11 143	11 559	13 061	13,0
— Arvonlisävero	10 605	11 008	12 478	13,4

Valmisteveroja arvioidaan v. 2006 kertyvän yhteensä 4 636 milj. euroa, eli vajaan prosentin enemmän kuin vuodelle 2005 on budjetoitu. Noin kaksi kolmasosaa valmisteveroista kertyy energiaveroista. Muita tuotoltaan merkittäviä valmisteveroja ovat alkoholijuomavero ja tupakkavero.

Energiaveroja arvioidaan kertyvän yhteensä 2 979 milj. euroa v. 2006, eli noin prosentin vähemmän kuin kuluvalle vuodelle on budjetoitu. Energiaveroista kolme neljäsosaa kertyy liikenteestä moottoribensiiniin ja dieselöljyn verona ja loput mm. lämmityksestä ja energian tuotannosta. Energiaverojen tuottoennuste pohjautuu energia-aineiden kulutusennusteeseen, joka on laadittu yhteistyössä kauppa- ja teollisuusministeriön sekä alalla toimivien tuottajien kanssa. Bensiinin kulutuksen oletetaan pysyvän vuoden 2005 tasolla ja dieselöljyn kulutuksen puolestaan kasvavan noin 2 % vuodesta 2005. Tuloarviossa on otettu huomioon 1.7.2005 voimaantullut lakimuutos, jolla kumottiin polttoturpeen valmistevero ja tuki.

Tupakka- ja alkoholijuomaverojen veropohjan kehityksen ennustamista vaikeuttavat toimintaympäristössä v. 2004 tapahtuneet muutokset eli EU:n laajentuminen ja matkustajatuontisäännösten muuttuminen. Alkoholijuomaveron tuotto aleni muutosten voimaantulovuonna odotusten mukaisesti. Sen sijaan tupakkaveron tuotto kasvoi, ja sen veropohja säilyi ennustettua paremmin Suomessa vielä v. 2004. Tupakkatuotteiden hinnat alenivat Suomessa 1,3 % v. 2004, mikä osaltaan vaikutti matkustajatuontia pienentävästi.

Vuonna 2005 alkoholijuomaveron tuoton arvioidaan alenevan 10 % edellisvuodesta, vaikka verollisen alkoholin kulutuksen arvioidaan hieman kasvavan edellisvuodesta. Alkoholijuomaverotuksen alennukset tulivat voimaan 1.3.2004, mistä johtuen ne vaikuttavat täysimääräisesti vasta vuoden 2005 kertymään. Vuonna 2006 verollisen alkoholin kulutuksen arvioidaan kasvavan 2 %, ja alkoholijuomaveroa arvioidaan kertyvän 991 milj. euroa eli 2 % enemmän kuin vuodelle 2005 on budjetoitu.

Tupakkaveroa arvioidaan v. 2006 kertyvän 608 milj. euroa eli 7 % enemmän kuin on budjetoitu vuodelle 2005.

	2004 tilinpäätös	2005 budjetoitu	2006 esitys	2005—2006 muutos, %
Valmisteverot, milj. euroa	4 612	4 597	4 636	0,8
— Alkoholijuomavero	1 071	968	991	2,4
— Tupakkavero	600	570	608	6,7
— Energiaverot	2 901	3 010	2 979	-1,0

Valmisteverot

Muut verot ja veronluonteiset tulot

Muita veroja ja veronluontoisia tuloja arvioidaan kertyvän 2 594 milj. euroa, eli 10 % enemmän kuin vuodelle 2005 on budjetoitu. Autoveroa arvioidaan kertyvän 1 300 milj. euroa, ja tuoton kasvavan runsaat 8 % edellisvuodelle budjetoidusta. Epävarmuutta tuottoon aiheuttavat kuitenkin sekä autokaupan vaihtoaustovarastojen kasvu että lokakuussa 2005 tapahtuva ryhmäpoikkeusasetuksen uudistuminen.

	2004 tilinpäätös	2005 budjetoitu	2006 esitys	2005—2006 muutos, %
Muut verot ja veronluonteiset tulot, milj. euroa	2 495	2 363	2 594	9,8
— Autovero	1 235	1 200	1 300	8,3

4.3 Muiden tulojen arviot

Valtion sekalaisiksi tuloiksi arvioidaan 4 482 milj. euroa eli 5 % vuodelle 2005 budjetoitua vähemmän ja 2 % vähemmän kuin vuoden 2005 varsinaisessa talousarviossa. Nettotuloiksi osakemyynneistä on arvioitu vakiintuneesti 420 milj. euroa. Euroopan Unionilta saataviksi tuloiksi arvioidaan 1 165 milj. euroa eli lähes 7 % kuluvalle vuodelle budjetoitua vähemmän.

	2004 tilinpäätös	2005 budjetoitu	2006 esitys	2005—2006 muutos, %
Sekalaiset tulot, milj. euroa	5 966	4 729	4 482	-5,2
— siirto valtion eläkerahastosta	952	1 189	1 229	3,4
— EU-tulot	1 138	1 247	1 165	-6,6
— nettotulot osakemyynneistä	2 134	475	420	-11,6
— valtion osuus veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista	377	382	391	2,5
— Raha-automaattiyhdistyksen tuotto	406	423	400	-5,4
— muut	959	1 013	876	-13,5

Korkotuloja ja voiton tuloutuksia arvioidaan kertyvän 1 025 milj. euroa, mikä on 4 % vähemmän kuin vuodelle 2005 on budjetoitu. Korkotuloiksi arvioidaan 155 milj. euroa ja osinkotuloiksi 650 milj. euroa. Valtion korkotulot koostuvat valtion myöntämisestä pitkäaikaisista lainoista sekä päivittäisen tarpeen ylittävien kassareservien sijoitustoiminnasta kertyvistä koroista. Kassareservin arvioidaan olevan 2,5 mrd. euroa ja keskituoton 2,5 %. Korkotulojen määrään vaikuttaa alentavasti talousarviosta myönnettyjen lainojen kannan alentuminen sekä toimet valtion kassareservien määrän pienentämiseksi. Valtion liikelaitosten voiton tuloutuksiksi arvioidaan 120 milj. euroa.

	2004 tilinpäätös	2005 budjetoitu	2006 esitys	2005—2006 muutos, %
Korkotulot ja voiton tuloutukset, milj. euroa	1 197	1 064	1 025	-3,7
— korkotulot	197	164	155	-5,6
— osinkotulot	821	735	650	-11,6
— valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	90	108	120	11,1
— osuus Suomen Pankin voitosta	88	56	100	78,6

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 39 452 milj. euroa, joka on 4,2 % enemmän kuin määrärahat vuoden 2005 varsinaisessa talousarviossa. Hinnannousu ja talousarvion rakennemuutokset huomioiden reaalin kasvu on noin prosentin. Hallinnonalojen menoihin ehdotetaan reaalisesti 1½ prosentin lisäystä, mutta korkomenojen arvio sen sijaan alenee euromääräisesti yli 8 %. Hallitusohjelmassa sovittiin asteittain kohoavista menonlisäyksistä vaalikauden aikana. Nopein menojen kasvu ajoittui vuoteen 2004, jolloin hallinnonalojen menot lisääntyivät noin 5 prosentilla ja niiden reaalikasvu oli noin 3 %. Hallinnonalojen menojen reaalikasvun arvioidaan v. 2005 olevan noin 1½ %.

5. Talousarvioesityksen määrärahat

Taulukko 9. Määrärahat pääluokittain vuosina 2004—2006¹⁾

Tunnus	Pääluokka	v. 2004 tilinpäätös milj. €	v. 2005 varsinainen talousarvio milj. €	v. 2006 esitys milj. €	Muutos 2005—2006	
					milj. €	%
21.	Eduskunta	94	97	104	7	7
22.	Tasavallan presidentti	9	9	11	3	33
23.	Valtioneuvosto	49	49	73	23	47
24.	Ulkoasiainministeriön hallinnonala	778	826	895	70	8
25.	Oikeusministeriön hallinnonala	671	662	693	30	5
26.	Sisäasiainministeriön hallinnonala	1 425	1 507	1 546	39	3
27.	Puolustusministeriön hallinnonala	2 131	2 149	2 274	125	6
28.	Valtiovarainministeriön hallinnonala	5 113	5 553	5 788	234	4
29.	Opetusministeriön hallinnonala	5 970	6 197	6 457	259	4
30.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	2 645	2 725	2 700	- 24	- 1
31.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	1 889	1 774	1 723	- 52	- 3
32.	Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala	941	976	972	- 5	- 1
33.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	9 363	10 028	11 263	1 234	12

Taulukko 9. Määrärahat pääluokittain vuosina 2004—2006¹⁾

Tunnus	Pääluokka	v. 2004 tilinpäätös milj. €	v. 2005 varsinainen talousarvio milj. €	v. 2006 esitys milj. €	Muutos 2005—2006	
					milj. €	%
34.	Työministeriön hallinnonala	2 183	2 164	1 965	- 199	- 9
35.	Ympäristöministeriön hallinnonala	680	691	752	61	9
36.	Valtionvelan korot	2 381	2 447	2 238	- 209	- 9
	Yhteensä	36 320	37 855	39 452	1 597	4

¹⁾ Taulukossa määrärahat on esitetty pääluokittain jäljempänä olevan taulukko-osan mukaisesti. Taulukossa jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

5.1 Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehys

Pitkäjänteisen finanssipolitiikan tukemiseksi hallitusohjelmaan sisältyy budjettitalouden menojen kehitystä ohjaava sitova linjaus, menosääntö. Se asettaa noin kolmelle neljäsosalle menoista enimmäisrajan, johon voidaan tehdä vain teknisiä tarkistuksia hinta- ja kustannustasomuutoksia tai talousarvion rakennemuutoksia vastaavasti. Menosääntöön ja sen pohjalle vahvistetun vaalikauden kehyksen ulkopuolelle jäävät suhdanteiden tai rahoitusautomaatiikan mukaan muuttuvat menot, kuten työttömyysturvamenot, asumistuki ja siirtomenot Kansaneläkelaitokselle. Näiden menoperusteisiin tehtävät muutokset kuitenkin sisällytetään kehykseen. Lisäksi ulkopuolelle jäävät valtionvelan korkomenot, finanssisijoitukset ja eräät muut menot, joiden sitominen kehykseen ei ole finanssipoliittisesti järkevää. Lisätalousarviot sisällytetään kehykseen.

Kevään 2005 kehyspäätöksessä hallinnonaloilta vähennettiin vuoden 2006 tasolla määrärahoja 150 milj. euroa, jotta kehysvaraa ennakoimattomia menotarpeita varten olisi riittävästi ja kehyksissä voitaisiin hallitusohjelmassa sovitulla tavalla pysyä. Säästäväisyyden tavoitteena oli ennen kaikkea taloudellisen liikkumatilan varaaaminen poliittiselle päätöksenteolle. Lisäksi harkinnanvaraisiin määrärahoihin ei paria poikkeusta lukuun ottamatta tehty hintatason muutoksen perusteella tasokorotuksia, mikä toi noin 100 milj. euron liikkumatilan kehykseen.

Lisäksi kehyspäätöksellä tarkastettiin vaalikauden kehystä teknisesti vastaamaan budjetin rakennemuutoksia sekä vuoden 2006 hinta- ja kustannustasoa. Vuoden 2006 kehysmäärärahojen suuruudeksi päätettiin 29 468 milj. euroa, mikä jätti jakamatonta varausta 342 milj. euroa.

Talousarvioesityksessä kehystä on vielä kehyspäätöksessä sovitulla tavalla teknisesti tarkistettu siten, että kehys nousee yhteensä 361 milj. eurolla. Tästä talousarvion rakennemuutosten vaikutus on 334 milj. euroa. Näitä muutoksia ovat mm. siirtyminen bruttobudjettiin Merenkululaitoksen toiminnan rahoituksessa sekä työmarkkinatuen rahoitusuudistus vuoden 2006 alusta. Uudistuksen

johdosta kehyksen ulkopuolelle luettavien työmarkkinatukimenojen arvioidaan vähenevän, mutta menot kasvavat vastaavasti kehyksen sisäpuolella, joten kehyksen tasoa on teknisesti korotettu. Hintaja kustannustasoarvioiden tarkentumisesta aiheutuu nettomääräisesti noin 26 milj. euron kehystarkistus. Korjattu menokehys vuodelle 2006 on 29 829 milj. euroa.

Nyt annettavan talousarvioesityksen kehykseen luettaviksi menoiksi ehdotetaan 29 597 milj. euroa, mikä jättää 232 milj. euron jakamattoman varauksen lisätalousarviotarpeita varten. Jakamaton varaus on 110 milj. euroa pienempi kuin kevään kehyspäätöksessä, mikä johtuu lisäpanostuksista mm. liikennehankkeisiin, nuorten työllistämiseen, pienituloisten aseman parantamiseen ja kehitysyhteistyöhön.

Esityksen mukainen jakamaton varaus on saman suuruinen kuin lisätalousarvioissa budjetoidut kehysmenot v. 2004. Aiempina vuosina lisäbudjeteilla lisättyjen kehykseen luettavien menojen summa on ollut keskimäärin yli 400 milj. euroa.

Vuonna 2005 on omaisuuden myynnistä kertynyt nettotuloja 1 398 milj. euroa, joista on budjetoitu 475 milj. euroa. Hallituksen päätöksen mukaisesti kehysäännön estämättä voidaan omaisuuden myyntitulojen 500 milj. euroa ylittävistä osasta enintään 10 % käyttää kertaluonteisiin lisämenoihin, lähinnä infrastruktuuri-investointeihin sekä tutkimus- ja kehitystoiminnan edistämiseen. Siten kertaluonteisiin menolisäyksiin on käytettävissä 89,8 milj. euroa, jonka hallitus ehdottaa käytettäväksi perusradanpitoon ja -tienpitoon sekä uusiin väylähankkeisiin kohdistuviin määrärahalisäyksiin vuosina 2006 ja 2007. Vuoden 2006 talousarvioesityksessä ehdotetaan näihin kohteisiin myyntitulorahoitusta 49,5 milj. euroa. Jäljelle jäävä noin 40 milj. euron määrärahalisäys ajoittuu vuoteen 2007.

Tulopoliittisen sopimuksen yhteydessä ja kevään 2005 kehyspäätöksessä kohdennettiin liikennehankkeisiin sekä tutkimus- ja kehitysmenoihin vuosille 2005—2007 vuoden 2004 omaisuuden myyntituloilla rahoitettavia määrärahalisäyksiä kehysäännön estämättä yhteensä 163,4 milj. euroa. Tästä summasta 28 milj. euroa sisältyy vuoden 2006 talousarvioesitykseen määrärahalisäyksenä. Yhteensä omaisuuden myyntituloilla rahoitettavia lisäyksiä sisältyy esityksen kehyksen ulkopuolisiin menoihin 78 milj. euroa.

Kehyksen ulkopuolisiksi määrärahoiksi ehdotetaan em. omaisuuden myyntituloilla rahoitettavat menot mukaan lukien yhteensä 9 855 milj. euroa, joka on 530 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2005 talousarviossa. Kasvu johtuu pääosin siitä, että arvonnlisäveron tuoton tilittämisestä Kansaneläkelaitoksen rahastoihin luovutaan, minkä johdosta menosiirrot kansaneläkerahastoon nousevat. Talousarvion tasapainon kannalta muutos on neutraali. Valtionvelan korkomenojen arvio on sen sijaan alentunut vuoden 2005 varsinaisesta talousarviosta noin 209 milj. eurolla.

Jakamaton varaus

Kehyksen ulkopuoliset menot

Lisäystä kehyksen ulkopuolisiin menoihin aiheutuu myös merityötulon tuen kustannuksista sekä maaliskuun 2005 kehyspäätöksessä päätetystä ja myöhemmin keväällä yksityiskohdiltaan tarkennetusta matalapalkkaisen kokoaikatyön tuesta. Molemmat tukitoimenpiteet vaativat määrärahoja, jotka kuuluisivat menosäännön mukaan kehyksen piiriin. Toimenpiteet kuitenkin rinnastuvat verojen ja sosiaaliturvamaksujen kevennyksiin ja ne toteutetaan teknisesti ennakonpidätysjärjestelmää hyväksikäyttäen, minkä vuoksi kehysäännöstä on katsottu voitavan näissä tapauksissa poiketa. Merityötulon tuen kokonaiskustannukset ovat vuositasolla 24 milj. euroa ja matalapalkkaisen kokoaikatyön tuen menovaikutus on 100 milj. euroa.

Taulukko 10. Kehyksen ulkopuolelle jäävät määrärahat, milj. euroa

	2006 esitys
<i>Menosäännön mukaan</i>	
Työttömyysturvamenot, asumistuki ja Kela-siirto	4 683
Veronkevennysten kompensatiot kunnille	716
EU:lta saatavia tuloja vastaavat menot	1 159
Veikkausvoittovaroja ja RAY:n tuloutusta vastaavat menot	792
Omaisuuksien myynnistä saatavilla tuloilla rahoitettavat menot	78
Finanssisijoitukset	65
Korkomenot	2 238
<i>Poikkeuksena menosäännöstä</i>	
Merityötulon tuki	24
Matalapalkkaisen kokoaikatyön tuki	100
Yhteensä	9 855

5.2 Poikkihallinnolliset politiikkaohjelmat

Tietoyhteiskuntaohjelma

Hallitusohjelman mukaisesti v. 2003 käynnistettiin neljä poikkihallinnollista politiikkaohjelmaa, joita johtavat ja koordinoivat ohjelmista vastaavat ministerit: tietoyhteiskuntaohjelma (pääministeri), työllisyysohjelma (työministeri), yrittäjyyden politiikkaohjelma (kauppa- ja teollisuusministeri) ja kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma (oikeusministeri).

Tietoyhteiskuntaohjelman tarkoituksena on lisätä kilpailukykyä ja tuottavuutta, sosiaalista ja alueellista tasa-arvoa sekä kansalaisten hyvinvointia ja elämänlaatua hyödyntämällä tieto- ja viestintätekniikkaa koko yhteiskunnassa. Ohjelman avulla pyritään säilyttämään Suomen asema yhtenä tieto- ja viestintäteknologian johtavista tuottajista ja hyödyntäjistä sekä koordinoimaan valtionhallinnon omia toimenpiteitä horisontaalisella tasolla.

Tietoyhteiskuntaohjelman ministeriryhmä on asettanut tietoyhteiskuntaohjelmalle vuosille 2005—2007 seuraavat yleisprioriteet-

tit: horisontaalinen ja vertikaalinen yhteistyö, palvelutuotannon tehostaminen tieto- ja viestintätekniikan avulla, koulutus ja tietoyhteiskuntaosaaminen, tietoliikenneyhteydet sekä lainsäädäntö ja toimintaympäristö.

Ohjelma pohjautuu julkisen ja yksityisen sektorin läheiseen yhteistyöhön ja kumppanuuteen. Vuonna 2006 merkittävä poikkihallinnollinen hanke on valtion tietohallinnon uudistamishanke ValtIT, johon sisältyy mm. valtion tietohallintolain suunnittelu. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon alueella vahva kehitystyö tietoyhteiskunta-asioissa jatkuu. Osana KuntaTIME-hankkeen toimenpide-ehdotusten toimeenpanoa toteutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon keskitetty potilastietojen sähköinen arkisto ja organisoidaan kansallinen toimija tätä varten.

Tietoturvan parantamista jatketaan mm. toteuttamalla kansallista tietoturvastrategiaa. Kehitystyötä sähköisten palveluiden lisäämiseksi pyritään jatkamaan Julkiset palvelut verkkoon (JUPA) -hankkeessa myös v. 2006. Lisäksi toteutetaan koulutuksen ja tutkimuksen tietoyhteiskuntaohjelmaa. Vuonna 2006 järjestetään toisen kerran pääministerin parhaat käytännöt kilpailu sekä valmistellaan kansallista tietoyhteiskuntastrategiaa.

Tietoyhteiskuntaohjelmaan liittyviä hankkeita ja toimenpiteitä on tarkoitus rahoittaa seuraavilta momenteilta niille tässä talousarvioesityksessä ehdotettavien määrärahojen puitteissa:

23.02.21, 25.01.21, 25.01.22, 25.10.23, 25.40.21, 25.60.21, 25.70.21, 26.01.21, 26.98.43, 27.01.21, 27.10.21, 28.01.21, 28.01.22, 28.03.21, 28.05.21, 28.18.21, 28.52.21, 29.01.22, 29.10.21, 29.20.30, 29.40.25, 29.40.30, 29.60.25, 29.60.30, 29.69.22, 29.69.25, 29.69.34, 29.88.22, 29.88.50, 29.90.25, 29.90.26, 29.90.30, 29.90.32, 29.90.52, 30.10.61, 30.10.62, 30.20.21, 30.20.47, 30.60.21, 31.01.22, 31.60.63, 32.10.21, 32.10.22, 32.10.24, 32.20.22, 32.20.27, 32.20.28, 32.20.40, 32.20.83, 32.30.45, 32.30.47, 32.30.62, 33.01.29, 33.01.63, 33.32.36, 33.92.50, 34.06.51 ja 34.05.61.

Lisäksi lähinnä useiden virastojen toimintamenomomenteilla olevia määrärahoja on tarkoitus käyttää sähköisen asioinnin ja valtion tietohallinnon kehittämiseen.

Osa hallituksen toimenpiteistä työllisyysasteen nostamiseksi ja työttömyyden alentamiseksi toteutetaan poikkihallinnollisessa työllisyyden politiikkaohjelmassa. Ohjelman painopiste on rakenteellisen työttömyyden alentamisessa ja työvoiman tarjonnan edistämisessä.

Työllisyysohjelma toteutetaan neljänä osahankkeena, jotka ovat

- 1) julkisen työvoimapalvelun palvelurakenteen uudistaminen,
- 2) työmarkkinatuen aktivointi,
- 3) työvoimapolitiittiset aktiiviohjelmat ja koulutus sekä
- 4) työurien pidentäminen.

Työllisyyden
politiikkaohjelma

Julkisen työvoimapalvelun rakenneuudistuksessa vaikeasti työllistettävien palvelut ja resurssit eriytetään työvoiman palvelukeskuksiin, joita on v. 2005 toiminnassa 34. Työvoimatoimistojen uudistaminen on aloitettu suurilla työmarkkina-alueilla, mikä laajennetaan v. 2006 koko maahan.

Vuoden 2006 alussa käynnistettävällä työmarkkinatuen uudistuksella toteutetaan pitkäaikaistyöttömän yhteiskuntatakuu, vahvistetaan työmarkkinatuen vastikkeellisuutta ja muutetaan valtion ja kuntien välistä rahoitusvastuuta työmarkkinatuessa ja toimeentulotuessa. Uudistuksen tavoitteena on siirtää työmarkkinatuen painopistettä passiivituesta aktiivitukeen. Pitkäaikaistyöttömän yhteiskuntatakuu toteutetaan tarjoamalla kaikille yli 500 päivää työmarkkinatukea passiivitukena saaneille työttömille työtä tai aktiivitoimenpiteitä. Kieltäytyminen tarjotusta soveltuvasta työstä tai työllistymistä edistävästä toimenpiteestä johtaa työmarkkinatukioikeuden lakkauttamiseen toistaiseksi. Pitkäaikaistyöttömien aktiivointia lisätään asteittain 20 000 henkilön keskimääräiseltä tasolta 30 000:een vuoden 2008 loppuun mennessä (3 000 henkilöä v. 2006).

Pitkäkestoisen passiivisen työmarkkinatuen ja toimeentulotuen rahoitusvastuu jaetaan kuntien ja valtion kesken siten, että valtio ja kunnat rahoittavat kummankin etuuden menot yhtä suurin osuuksin (tarkemmin luvuissa 6.1 ja 6.3 peruspalvelubudjettitarkastelun yhteydessä).

Työvoimapolitiittisten aktiiviohjelmien ja koulutuksen kehittämisessä tavoitteena on pitkäaikaistyöttömyyden ennaltaehkäisy sekä nuorten koulutukseen ja työmarkkinoille sijoittuminen ja nuoriso-työttömyyden alentaminen. Kaikille työttömille nuorille tarjotaan koulutus-, työharjoittelu- tai työpajatoimenpiteitä kolmen työttömyyskuukauden jälkeen. Nuorten koulutustakuun tavoitteena on, että v. 2008 vähintään 96 % peruskoulun päättävistä aloittaa samana vuonna lukiossa, ammatillisessa koulutuksessa tai perusopetuksen lisäopetuksessa.

Kaikille pitkäaikaistyöttömille laaditaan yksilöllinen aktiiviohjelma ja toteutetaan pitkäkestoiset palveluprosessit. Sosiaalisten yritysten tukitoimia jatketaan. Työllistämistukijärjestelmää yksinkertaistetaan ja selkeytetään. Keskeisenä tavoitteena on työllisyysmäärärahoilla tuetun työn vaikuttavuuden ja laadun parantaminen muun muassa liittämällä ja sisällyttämällä työhön koulutusta. Toisena tavoitteena on tukijärjestelmän yksinkertaistaminen ja tukien käytön perusteiden selkiyttäminen. Lisäksi uudistuksella pyritään lisäämään työmarkkinatuen aktiivikäyttöä ja edistämään vajaakuntoisten työllistymistä. Työkykynsä pysyvästi menettäneet ohjataan asianomaisten tukijärjestelmien piiriin pitkäaikaistyöttömien eläkemahdollisuuksien selvittämishankkeessa (ns. ELMA-hanke).

Aikuiskoulutuksen lisäämiseksi ja kehittämiseksi toimeenpannaan Noste-ohjelmaa, joustavoitetaan työvoimapolitiittisen aikuis-

koulutuksen yhteishankintamenettelyä erityisesti pk-yritysten tarpeisiin ja parannetaan ammatillisen koulutuksen alueellista ennakointia ja työelämäyhteyksiä. Aikuiskoulutuksen laatua ja vaikuttavuutta parannetaan kehittämällä koulutusta kokonaisvaltaisesti yhteistyössä työ- ja opetushallinnon kesken.

Työvoiman tarjonnan lisääminen ja työllisyysasteen nostaminen edellyttävät, että nuoret siirtyvät peruskoulutuksesta jatko-opintoihin ja työelämään nykyistä aiemmin, ja että ikääntyneiden työssäoloaika pitenee nykyisestä 2—3 vuodella. Nuorten siirtymiseksi työelämään nykyistä nopeammin yliopistojen opiskelijavalintoja kehitetään ja toteutetaan toimenpideohjelma tutkintojen suorittamiseksi tavoiteajassa. Lisäksi ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestelmän kannustavuutta lisätään, ammatillisen koulutuksen tuloksellisuusrahoitusta kehitetään ja aikuiskoulutusjärjestelmää vahvistetaan.

Työssä jatkaminen tehdään nykyistä houkuttelevammaksi parantamalla työelämän laatua eri kehittämisohjelmien (VETO, Tykes, Kesto jne.) avulla ja kehittämällä työlainsäädäntöä. Toimenpiteillä parannetaan myös työn tuottavuutta. Työlainsäädännössä painopisteenä on yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain kokonaisuudistuksen valmistelu. Työsuojelun valvontalainsäädäntö uudistetaan.

Politiikkaohjelmaan kohdennetaan määrärahoja seuraavilta vuoden 2006 talousarvioesityksen määrärahamomenteilta:

29.01.62, 29.60.31, 29.69.31, 29.69.34, 29.99.51, 33.01.62, 33.01.63, 33.17.53, 33.17.54, 33.32.30, 34.01.23, 34.01.63, 34.05.61, 34.05.62, 34.06.21, 34.06.31, 34.06.50, 34.06.51 ja 34.06.52.

Yrittäjyyden politiikkaohjelma koostuu viidestä eri osa-alueesta:

- Yritystoiminnan aloittamisen edistäminen
- Kasvuyrittäjyyden edellytysten parantaminen
- Yritysten sukupolven- ja omistajavaihdosten edistäminen
- Yrityspalveluiden kehittäminen osaamista ja innovatiivisuutta vahvistaen

— Säädosympäristön ennustettavuus, markkinoiden toimivuus ja julkisen sektorin palvelutuotannon uudistaminen.

Ohjelman toimenpiteiden painotuksista päätettäessä ja resursseja suunnattaessa otetaan huomioon alueiden vaihtelevat tarpeet. Eri-tyistä huomiota kiinnitetään yhteistyöhön alueiden toimijoiden kanssa.

Politiikkaohjelmaan sisältyviä toimenpiteitä toteutetaan kahdeksan ministeriön toimialalla (oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, valtiovarainministeriö, opetusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö sekä työministeriö) sekä tiiviissä yhteistyössä elinkeinoelämän eri järjestöjen kanssa.

Merkittävä osa politiikkaohjelman loppukauden hankkeista liittyy palvelualojen yrittäjyyden kehittämiseen. Yrittäjien sosiaaliturvan

Yrittäjyyden
politiikkaohjelma

kehittämistä ja naisyrittäjyyden vahvistamista koskevat esitykset ovat erityisen merkityksellisiä palveluyrityksille, samoin maahanmuuttajien yrittäjyyden edellytysten kehittäminen. Akateemisen yrittäjyyden edellytysten vahvistaminen tukee liike-elämän palveluiden kehittymistä, myös vientituotteiksi.

Vuonna 2006 ohjelmassa korostuvat tehtyjen päätösten täytäntöönpano sekä käynnissä olevien projektien saattaminen loppuun sovitussa aikataulussa. Yrityspalveluiden uudistamista koskevien esitysten käsittely jatkuu. Maaseudun yritystoiminnan tukijärjestelmää joustavoitetaan ja monipuolistetaan mm. matkailuelinkeinon edellytysten vahvistamiseksi. Lainsäädännön yritysvaikutusten arviointi -hanke ja niin sanotun säädöstyöryhmän esittämien toimenpide-ehdotusten toteutuksen seuraaminen jatkuvat. Poliitiikkaohjelman puitteissa valmistellaan tuottavuuden toimenpideohjelman ja kunta- ja palvelurakennehankkeen tavoitteita ja yritystoiminnan edellytyksiä tukevia esityksiä. Ohjelma osallistuu yrittäjyyskasvatuksen kokonaislinjauksen täytäntöönpanoon. Perusopetuksen yrittäjäkasvatusta koskeva tutkimus on suunniteltu valmistuvaksi talousarviovuonna. Palvelualojen tutkimus- ja tuotekehitystoiminnan sekä rahoituksen vahvistamisen tarve arvioidaan. Yritysverouudistuksen vaikutuksia seurataan.

Yrittäjyyden politiikkaohjelmassa seurataan yrittäjyyttä ja sen kehittymistä yhteiskunnallisena ilmiönä. Keskeisiä mittareita koskeva tieto kerätään kootusti vuosittain julkaistavaan yrittäjyyskatsaukseen.

Yrittäjyyden politiikkaohjelmaa on tarkoitus rahoittaa seuraavilta momenteilta niille tässä talousarvioesityksessä ehdotettavien määrärahojen puitteissa:

26.98.43, 26.98.61, 26.98.62, 26.98.63, 28.18.21, 29.01.62, 29.10.21, 29.20.25, 29.20.30, 29.40.25, 29.60.25, 29.60.30, 29.60.31, 29.69.22, 30.10.61, 30.10.62, 30.10.63, 32.10.22, 32.10.24, 32.20.22, 32.20.27, 32.20.28, 32.20.40, 32.20.83, 32.30.42, 32.30.43, 32.30.44, 32.30.45, 32.30.47, 32.30.62, 32.50.21, 32.50.40, 32.50.41, 33.17.50, 33.17.51, 33.18.60, 34.05.61, 34.05.62 ja 34.06.51.

Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma

Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman tarkoituksena on vahvistaa demokratiaa edistämällä aktiivista kansalaisuutta, kansalaisyhteiskunnan toimintaa, kansalaisten yhteiskunnallista vaikuttamista ja edustuksellisen demokratian toimivuutta.

Vuoden 2006 aikana aktiivisen kansalaisuuden painotusta opettajankoulutuksessa, kouluissa, oppilaitoksissa ja aikuiskasvatuksessa jatketaan ja tehostetaan. Erityisenä painopisteenä on kansalaisopintoja tukevan tutkimuksen käynnistäminen. Kansalais- ja järjestötoiminnan opetukseen ja tutkimukseen on tarpeen kiinnittää huomiota yliopistoissa, ammattikorkeakouluissa ja vapaan sivistystyön oppilaitoksissa. Järjestötoiminnan puitteita selkeytetään toimintaa kan-

nustaviksi. Vuonna 2006 yleinen ja yhtäläinen äänioikeus täyttää sata vuotta.

Kansalaisten osallistumista ja vaikuttamista kehittäviä hankkeita yksilöinä, kansalaisjärjestöjen kautta ja poliittisessa ryhmätoiminnassa jatketaan ja tässä käytetään hyväksi uudistuvan tietotekniikan tarjoamia välineitä. Edustuksellisen demokratian toimivuutta on tarkoitus parantaa ottaen huomioon erityisesti Kansanvalta 2007 -toimikunnan mietintö.

Kuntien välinen yhteistyö ja markkinaehtoistuva palvelutuotanto asettavat suuria haasteita uusien toimintamuotojen legitimitetille kansanvallan näkökulmasta. Kunnallista demokratiaa voidaan kehittää muun muassa kiinnittämällä huomiota luottamushenkilötyön edellytyksiin. Vuoden 2006 aikana kuntalakia muutetaan siten, että lainsäädännölliset edellytykset kunnallisen demokratian vahvistamiselle sekä kunnallisen itsehallinnon ja tehokkuusvaatimusten yhteensovittamiselle parantuvat.

Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman valmistelussa ja toteutuksessa keskeiset tahot ovat valtioneuvoston kanslia, oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, valtiovarainministeriö ja opetusministeriö. Ohjelmaan osallistuvat eduskuntapuolueet, kansalaisjärjestöjen asiantuntijoita, Suomen Kuntaliitto sekä kuntien ja tiedeyhteisön edustajia.

Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmaa on tarkoitus rahoittaa seuraavilta momenteilta niille tässä talousarvioesityksessä ehdotettavien määrärahojen puitteissa:

23.27.50, 25.01.21, 25.70.21, 26.01.21, 28.01.22, 29.01.22, 29.10.22, 29.69.22, 29.69.25, 29.69.30, 29.69.50, 29.69.55, 29.69.56 ja 29.99.50.

Seuraavassa tarkastellaan ehdotettuja määrärahoja hallinnonaloittain. Hallinnonalojen toimintoihin, tehtäviin ja organisaatioihin ehdotettavat muutokset on koottu lukuun 7.2.

5.3 Määrärahat
hallinnonaloittain

Valtioneuvoston pääluokkaan ehdotetaan määrärahoja yhteensä 73 milj. euroa, joka on 23 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2005 talousarviossa. Lisäyksestä 20 milj. euroa aiheutuu kertaluonteisista EU-puheenjohtajuusmenoista. Poliittisen toiminnan määrärahoiksi ehdotetaan 14,7 milj. euroa, mistä 2,5 milj. euroa kertaluonteisena menona vuoden 2006 tasavallan presidentin vaaleista aiheutuviin menoihin.

**Valtioneuvoston
kanslia (pääluokka 23)**

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 895 milj. euroa, missä on lisäystä 70 milj. euroa vuoden 2005 talousarvioon verrattuna. Ulkoasiainministeriön pääluokan määrärahoista ulkoasiainhallinnon osuus on 22 %, kansainvälisen kehitysyhteistyön 58 %, lähialueyhteistyön 3 % ja muiden menojen 17 %.

**Ulkoasiainministeriön
hallinnonala
(pääluokka 24)**

Ulkoasiainhallinto	Ulkoasiainministeriön toimintamenoihin ehdotetaan 179 milj. euroa. Vuoden 2006 päätavoite on Suomen EU-puheenjohtajuuskauden menestyksellinen hoito. Vuoden 2006 aikana jatketaan edelleen hallinnon virtaviivaistamista vähentämällä 15 hallinnollista tuki- ja palvelutehtävää.
Kehitysyhteistyö	Valtioneuvoston kehityspoliittiseen ohjelmaan pohjautuen kehitysyhteistyöhön ehdotetaan 670,8 milj. euroa, josta 570,1 milj. euroa on budjetoitu ulkoasiainhallinnon pääluokkaan. Kehitysyhteistyömäärärahoihin ehdotetaan lisäystä 70,7 milj. euroa. Ehdotettu määrärahataso vastaa 0,42 % vuodelle 2006 ennustetusta bruttokansantulosta. Suomen kehityspoliitiikan keskeisimpänä tavoitteena on vaikuttaa äärimmäisen köyhyyden poistamiseen maailmasta. Talousarvioesityksessä ehdotetaan myönnettäväksi kehitysyhteistyöhön budjettivuoden määrärahojen lisäksi myös 500 milj. euron sitoumusvaltuudet, joista aiheutuvat menot ajoittuvat vuoden 2006 jälkeisille vuosille.
Lähialueyhteistyö	Lähialueyhteistyöhön ehdotetaan myönnettäväksi 23 milj. euroa, mikä on 1,2 milj. euroa vähemmän kuin v. 2005. Valtioneuvoston vahvistaman lähialueyhteistyöstrategian mukaisesti yhteistyön ensisijainen kohde on Luoteis-Venäjän federaatiopiiri. Lähialueyhteistyötä toteutetaan erityisesti seuraavilla aloilla: ympäristö, maa- ja metsätalous, sosiaali- ja terveydenhuolto, oikeuslaitos, liikenne ja tietoliikenne, energia, ydinturvallisuus sekä koulutus ja kansalaisyhteiskunta.
Rauhanturvaaminen ja siviilikriisinhallinta	Rauhanturvaamistoiminnan ja siviilikriisinhallinnan määrärahoissa on otettu huomioon valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon 2004 linjaukset. Rauhanturvaamistoimintaan on ehdotettu yhteensä 106,6 milj. euroa, mikä on 9,5 milj. euroa enemmän kuin v. 2005. Ulkoasiainministeriön hallinnonalalle ehdotetaan 49,1 milj. euroa rauhanturvajoukkojen ylläpitomenoihin. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot, 51,7 milj. euroa, sisältyvät puolustusministeriön hallinnonalalle. Määrärahat on mitoitettu Suomen vuoden 2006 rauhanturvaamisoperaatioihin osallistumisen edellyttämien rauhanturvajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti. Siviilikriisinhallintaan ehdotetaan 14,4 milj. euroa. Määräraha on mitoitettu ottaen huomioon ne siviilikriisinhallinnan projektit, joihin Suomi tulee todennäköisesti osallistumaan muun muassa Euroopan unionin mahdollisesti laajentuvien siviilikriisinhallintatehtävien myötä. Rauhanturva- ja siviilikriisinhallintaoperaatioissa arvioidaan olevan palkattua henkilöstöä v. 2006 noin 1 100 henkilötyövuotta vastaavasti.
Oikeusministeriön hallinnonala (pääluokka 25)	Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 693 milj. euroa, mikä on 30 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2005 talousarviossa. Määrärahoista 91 milj. euroa on tarkoitettu ministeriölle ja sen yhteydessä toimiville viranomaisille, 222 milj. euroa tuomioistuimille, 56 milj. euroa oikeusapuun, 79 milj. euroa ulosottotoimeen, 192

milj. euroa rangaistusten täytäntöönpanoon, 31 milj. euroa syyttäjäntoimeen ja 21 milj. euroa vaaleihin.

Tuomioistuinlaitoksessa pyritään tasaamaan eroja käsittelyajoissa eri tuomioistuimien välillä tuomioistuinmenettelyä, tuomioistuinorganisaatiota, henkilöstön osaamista ja tietotekniikan soveltamista kehittämällä. Hallintotuomioistuimissa huolehditaan käsittelyn joutuisuudesta erityisesti yhteiskunnan ja alueiden kehittämisen kannalta merkittävissä asioissa.

Käräjäoikeuksien tuomiopiirien uudelleen järjestelyä jatketaan. Tuomareille luodaan uusi koulutusjärjestelmä.

Oikeusturvan kehittämiseksi ja oikeusturvan saatavuuden parantamiseksi oikeudellista neuvontaa tehostetaan kokeiluhankkeiden avulla.

Ulosoton kehittämistoimilla ja v. 2004 käyttöön otetulla julkisselvitysmenettelyllä tehostetaan harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaa sekä väärinkäytösten selvittämistä. Velkaongelmien ennaltaehkäisyä ja sujuvaa hoitamista tehostetaan laaja-alaisena yhteistyönä laaditun velkahallintaohjelman mukaisin toimenpitein. Yritystoimintaan liittyviä selvitysmenettelyjä ja luottotietolainsäädäntöä kehitetään liittyen myös yrittäjyyden politiikkaohjelmaan.

Ulosoton tehostamiseksi ulosoton toimintaprosesseja ja organisaatiota kehitetään sekä ulosottopiirien kokoa suurennetaan.

Rikollisuuden ja rikollisuudesta aiheutuvien haittojen vähentämiseksi toteutetaan sisäisen turvallisuuden ohjelmaa. Oikeusministeriön toimialaa koskevat erityisesti ohjelman väkivalta-, huumausaine- ja uusintarikollisuuden alentamista koskevat tavoitteet, talousrikollisuuden vastustamista koskevat tavoitteet sekä uhrin aseman parantamista koskevat tavoitteet.

Syyttäjälaitoksessa pyritään rikosvastuun joutuisaksi toteuttamiseksi tehostamaan erityisesti vaativien rikosasioiden käsittelyä niin, että pitkään avoinna syyteharkinnassa olevien asioiden määrä vähenee olennaisesti. Toiminnan tehostamiseksi uudistetaan syyttäjälaitoksen organisaatiota ja kohdennetaan resursseja entistä paremmin eri yksiköiden työmääriä vastaavaksi.

Vankeja arvioidaan olevan keskimäärin 3 820. Vankeinhoitolaitoksen toimintaa on tarkoitus kehittää v. 2006 voimaan tulevan uuden lainsäädännön pohjalta entistä suunnitelmallisemmaksi pitäen ensisijaisena tavoitteena uusintarikollisuuden vähentämistä. Toiminnan tehostamiseksi toteutetaan organisaatiouudistus, jonka yhteydessä on tarkoitus siirtää toimivaltaa keskushallinnosta aluevankeiloille sekä kohdentaa asteittain entistä suurempi osa henkilöresursseista vangeille järjestettävän kuntouttavan toiminnan ohjaus- ja valvontatehtäviin. Vankeinhoidon laitostkannan kehittämiseksi jatketaan pitkän aikavälin kehittämissuunnitelman toteuttamista.

Hallinnonalan tuottavuuden parantamiseksi ja palvelujen parantamiseksi tietotekniikan tukipalvelut sekä talous- ja henkilöstöhallinnon tukipalvelut siirretään ministeriön alaisuuteen muodostettaviin

Oikeusturva

Maksuhäiriöt ja niiden hoitaminen

Rikollisuuden vastustaminen

Hallinnonalan tukipalvelut

palvelukeskuksiin. Muodostettavien Oikeushallinnon tietotekniikkakeskuksen ja Oikeushallinnon palvelukeskuksen rahoitus on esitetty järjestettäväksi pääluokan sisäisin määrärahasiirroin.

**Sisäasiainministeriön
hallinnonala
(pääluokka 26)
Ulkomaalaishallinto**

Hallinnonalalle esitetään määrärahoja yhteensä 1 546 milj. euroa, missä on lisäystä 39 milj. euroa vuoden 2005 talousarvioon verrattuna.

Hallitus on laatinut hallitusohjelman mukaisesti maahanmuuttopoliittisen ohjelman ja varautunut lisääntyvään maahanmuuttoon. Väestöennusteiden mukaan työikäisen väestön määrä vähenee lähitulevaisuudessa. Työperäisen maahanmuuton lisääminen on yksi keino työikäisen väestön riittävän määrän turvaamiseksi myös jatkossa. Ulkomaalaislainsäädäntöön aiheuttavat muutostarpeita maahanmuuttopoliittisen ohjelman lisäksi lukuisat Euroopan unionissa valmistuvat säädökset. Muun muassa ulkomaalaisten opiskelijoiden asemaa ja ihmiskaupan uhrien asemaa käsittelevät hankkeet ulkomaalaislain muuttamiseksi on jo käynnistetty.

Poliisitoimi

Poliisitoiminnan keskeiset strategiset linjaukset on määritelty sisäisen turvallisuuden ohjelmassa, jonka valtioneuvosto vahvisti 23.9.2004. Sisäisen turvallisuuden ohjelmaa täydentävä väkivallan vähentämiseen tähtäävä rikosentorjuntaohjelma on tarkoitus vahvistaa. Strategisten linjausten mukaisesti poliisin toiminnan painopiste on ennalta estävässä toiminnassa rikosten määrän vähentämiseksi erityisesti huumausaine-, väkivalta- ja omaisuusrikoksissa. Ennalta estävä toiminta perustuu toimivaan turvallisuussuunniteluun seudullisella ja paikallisella tasolla. Kiinnijäämisriskiä lisätään ja rikosten selvitystasoa parannetaan. Liikennevalvontaa lisätään onnettomuuksien vähentämiseksi ja liikenneturvallisuuden parantamiseksi. Talousrikosentorjuntaa tehostetaan. Poliisin yksiköiden välistä yhteistyötä lisätään ja viranomaisten välistä yhteistyötä tehostetaan erityisesti alkoholin käytön haittavaikutusten torjumiseksi. Kumppanuuteen perustuvaa yhteistyötä kehitetään edelleen mm. yritysturvallisuusstrategian mukaisesti.

Kansainvälistä terrorismia torjutaan Euroopan unionin strategisten linjausten mukaisesti ottaen erityisesti huomioon Suomen Euroopan unionin puheenjohtajuus vuoden 2006 toisella vuosipuoliskolla.

Sisäisen turvallisuuden merkitys on kasvanut sekä kansainvälisellä että kansallisella tasolla. Sisäisen turvallisuuden strategista ohjausta vahvistetaan yhteen sovittamalla keskeisten toimialojen toimintaa ja lisäämällä yhteistyötä muiden keskeisten sisäisestä turvallisuudesta vastaavien ministeriöiden kanssa. Sisäisen turvallisuuden ohjelman kokonaisarviointi toteutetaan v. 2006 niin, että tulokset ovat käytössä v. 2007.

Pelastustoimi

Pelastustoimessa painopiste on pelastustoimen alueiden palvelutasopäätösten toteuttamisessa. Onnettomuuksien ehkäisyn tehostamista jatketaan osana sisäisen turvallisuuden ohjelmaa. Hätäkes-

kusjärjestelmä on siirtynyt valtion vastuulle koko maassa. Pelastusopiston tutkimus- ja kehittämistoimintaa kehitetään vastaamaan koko toimialan tarpeita. Pelastusopisto huolehtii myös uutena tehtävänä siviilikriisinhallintatehtäviin valmentavasta koulutuksesta.

Rajaturvallisuus ylläpidetään ja vilkastuvan rajaliikenteen sujuvuus turvataan. Uudistetun rajavartiolaitosta koskevan lainsäädännön toimeenpanoa jatketaan. Uudistuksella toimeenpannaan sisäistä turvallisuutta koskevat valtioneuvoston periaatepäätökset ja ohjelmat sekä muun muassa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisesta tehty valtioneuvoston periaatepäätös. Rajaturvallisuus ylläpidetään ja vilkastuvan rajaliikenteen sujuvuus turvataan. Laittoman maahantulon järjestämisen ja ihmiskaupan torjuntaa tehostetaan lisäämällä rajavartiolaitoksen osallistumista rikostorjuntaan ja esitutkintaan. Viranomaisten yhteistyötä tehostetaan sekä rajaturvallisuuden ylläpitämisessä että hyödyntämällä rajavartiolaitoksen voimavaroja entistä paremmin sisäisen turvallisuuden ylläpitämisessä.

Kunnille menevien avustusten ja alueiden kehittämisen osuus pääluokan määrärahasta on noin 30 %. Kuntien yleiseen valtionosuuteen ehdotetaan 198,1 milj. euroa. Esitykseen sisältyy 2,4 prosentin kustannustason tarkistus, mikä vastaa 75 % arvioidusta täysimääräisestä kustannustason muutoksesta. Määrärahan mitoittamiseen vaikuttaa lisäksi kuntien verotulojen muutoksen perusteella tehtävä valtionosuuksien taseus.

Osana kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamista yleisen valtionosuuden eräitä määräytymisperusteita tarkistetaan. Valtionosuusuudistuksen kuvaus sisältyy peruspalvelubudjettitarkasteluun (luku 6).

Kuntien yhdistymisavustuksiin sekä investointi- ja kehittämissuhteiden tukeen tarkoitetuissa 24,6 milj. euron määrärahoissa on varauduttu yhden uuden yhdistymisen voimaantuloon v. 2006. Kuntien harkinnanvaraisiin avustuksiin ehdotetaan 25 milj. euroa, mikä on 5 milj. euroa vähemmän kuin v. 2005.

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 2 274 milj. euroa, mikä on 125 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2005 talousarviossa. Nyt ehdotettavista ja aiemmin myönnettyistä valtuuksista aiheutuu talousarviovuoden jälkeisille vuosille 1 299 milj. euron määrärahasitoumus. Tässä on lisäystä 118 milj. euroa vuoden 2005 talousarvioon verrattuna.

Hallinnonalan kehittämisen suuntaviivat on määritetty vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa. Puolustusjärjestelmän kehittämisen painopistealueita ovat maavoimien valmiusyhtymät, ilmapuolustus, sotilaallinen kriisinhallintakyky sekä elinkeinoelämään verkottunut logistiikka- ja huoltojärjestelmä.

Rajojen vartiointi

Kunnat

**Puolustusministeriön
hallinnonala
(pääluokka 27)**

Puolustusvoimien
toimintamenot

Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetaan määrärahoja yhteensä 1 329,3 milj. euroa, jossa on lisäystä 19,7 milj. euroa vuoden 2005 talousarvioon verrattuna. Lisäys johtuu palkkausten tarkistuksesta ja yleisestä kustannustason noususta. Momentilta on siirretty 5,7 milj. euroa sotilaallisen kriisinhallinnan kotimaan toimintamenoja momentille 27.30.21.

Puolustusvoimien koulutuksen painopistealueena on strategisen iskun ennaltaehkäisykyvyn ylläpito ja torjuntakyvyn kehittäminen. Puolustusvoimien henkilöstövoimavaroja kehitetään puolustushallinnon henkilöstöpoliittisen ohjelman ja puolustusministeriön vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon toimeenpanosta antaman ohjauskirjeen linjausten perusteella. Sodan ajan joukkoihin koulutetaan ikäluokasta kaikki terveydentilansa puolesta sopivat miehet. Kertausharjoituksissa on tavoitteena kouluttaa 5 000 reserviläistä (edellisenä vuonna 30 000). Puolustusvoimien joukkoja ja materiaalia valmistaudutaan käyttämään muun yhteiskunnan tukemiseen viranomaisyhteistyön keinoin.

Puolustusmateriaali-
hankinnat

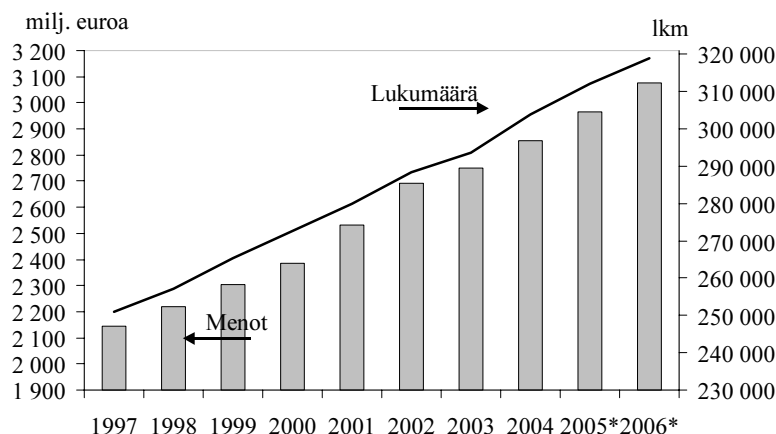
Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetaan määrärahoja 643,3 milj. euroa, josta 511,3 milj. euroa aiheutuu aikaisemmin myönnettyjen tilausvaltuuksien maksuista. Materiaalihankintamäärärahasta aiheutuu lisäksi 63,7 milj. euroa uuden Puolustusvoimien materiaalian kehittämisen tilausvaltuuden (PVKEH 2006) vuoden 2006 maksusuudesta, 39,6 milj. euroa muista puolustusmateriaalihankinnoista sekä 28,7 milj. euroa indeksien ja valuuttakurssien muutoksista aiheutuvista menoista. Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotettava määräraha kasvaa 66,2 milj. euroa vuoden 2005 talousarvioon verrattuna. Lisäys aiheutuu pääosin aikaisempien vuosien tilausvaltuuksien menojen ajoitusmuutoksista sekä vuoden 2001 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon mukaisesta puolustuksen kehittämisohjelman edellyttämästä puolustushallinnon rahoitustason tarkistamisesta. Puolustuksen kehittämisen voimavaroja käytetään ensisijaisesti strategisen iskun ennaltaehkäisy- ja torjuntakyvyn saavuttamiseksi. Laajemman sotilaallisen voimankäytön ennaltaehkäisy- ja torjuntakyky ylläpidetään uhkaa vastaavalla tasolla.

Sotilaallinen
kriisinhallinta

Puolustusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan 51,7 milj. euroa sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin sekä 5,7 milj. euroa sotilaallisen kriisinhallinnan kotimaan toimintamenoihin. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenoja koskeva osuus 49,1 milj. euroa sisältyy ulkoasiainministeriön hallinnonalalle. Sotilaallisen kriisinhallinnan määrärahat on mitoitettu Suomen kriisinhallintajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne kriisinhallintaoperaatiot, joihin Suomi todennäköisesti tulee osallistumaan v. 2006.

Valtiovarainministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 5 788 milj. euroa, missä on lisäystä 234 milj. euroa vuoden 2005 talousarvioon verrattuna. Lisäys aiheutuu lähinnä Euroopan unionille suoritettavien maksuosuuksien, valtion eläkemenojen ja eräiden hallinnonaloittain jakamattomien menojen kasvusta sekä matalapalkkatuesta työntantajille.

Runsas puolet valtiovarainministeriön hallinnonalan menoista on eläkkeitä. Valtion maksamiin eläkkeisiin ja korvauksiin ehdotetaan 3 188 milj. euroa, missä on lisäystä 4 % vuoden 2005 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Valtiovarainministeriön hallinnonala (pääluokka 28)

Valtion eläkemenot

Kuvio 6. Valtion vuotuiset eläkemenot milj. euroa (vasen asteikko) ja eläkkeiden lukumäärä (oikea asteikko)

Valtion eläkelakiin (VEL) tuli vuoden 2005 alusta voimaan huomattava muutos, joka on toteutettu samoin yleisperiaattein kuin yksityisellä sektorilla. Muutoksella tuetaan hallitusohjelmien pitkäaikaista tavoitetta keskimääräisen työmarkkinoilta poistumisiän myöhentämisestä. Muutoksessa oletetaan vapaakirjoina alkavien VEL-eläkkeiden määrän suurenevan vuosina 2005—2007 huomattavasti aikaisemmasta sen seurauksena, että yleinen oikeus saada vanhuuseläke 63 vuoden iässä (65 vuoden sijaan) astui voimaan vuoden 2005 alussa. Kun vapaakirjana alkavat VEL-eläkkeet kuitenkin ovat huomattavan pieniä, ei VEL-eläkemenon oleteta kuitenkaan suurenevan samassa suhteessa.

Vuoden 2004 alusta sovelletun ns. viimeisen maksavan laitoksen (VILMA) periaatteen mukaan valtion muiden eläkelaitosten puolesta maksamien eläkkeiden yhteismäärän arvioidaan v. 2006 olevan 26 milj. euroa. Vuonna 2006 muiden VILMA-laitosten maksamien VEL-eläkemenojen ennustetaan olevan 80 milj. euroa.

Ahvenanmaan maakunnalle maksettavat tulonsiirrot on arvioitu yhteensä 199 milj. euroksi. Määrärahat lisääntyvät vuoden 2005 varsinaiseen talousarvioon verrattuna 18 milj. euroa. Ahvenanmaan tasoitusmaksun suuruus määräytyy Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan siten, että tasoitusmaksu on 0,45 % valtion tilinpäätöksen

Tulonsiirrot
Ahvenanmaalle

Maksut EU:lle	mukaisista tuloista lukuun ottamatta uusia valtion lainoja. Tasoitusmaksun määräraha lisääntyy valtion tulojen kasvua vastaavasti. Suomen maksusuuksiin Euroopan Unionille ehdotetaan 1 540 milj. euroa, missä on lisäystä 27 milj. euroa vuoden 2005 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Lisäys aiheutuu EU:n menojen ja Yhdistyneille Kuningaskunnille myönnettävän maksuhelpotuksen kasvusta.
Matalapalkkatuki ja merityötulon tuki	Työnantajille maksettavaan tukeen ehdotetaan 124 milj. euroa. Vuoden 2005 alusta tuli voimaan laki eräiltä matkustaja-aluksilta saadusta merityötulosta toimitetun ennakonpidätyksen väliaikaisesta maksuvapaudesta. Tuki myönnetään siten, että työnantaja vapautetaan velvollisuudesta suorittaa verohallinnolle merityötulosta toimittamansa ennakonpidätykset. Tuen määrä arvioidaan 24 milj. euroksi. Työnantajan matalapalkkatuki ehdotetaan otettavaksi käyttöön vuosiksi 2006—2010 ja siihen ehdotetaan 100 milj. euroa v. 2006. Tuki parantaa matalan tuottavuuden ja ikääntyneen työvoiman työssä pysymistä ja uudelleen työllistymistä. Työnantaja olisi oikeutettu matalapalkkatukeen, jos hänellä on palveluksessaan 55 vuotta täyttänyt työntekijä, jolle kokoaikaisesta työstä maksettava palkka on 900—2000 euroa kuukaudessa. Tuki myönnetään siten, että työnantaja saa oma-aloitteisesti jättää tukea vastaavan määrän toimittamistaan ennakonpidätyksistä maksamatta verohallinnolle. Matalapalkkatuella ja merityötulon tuella ei ole vaikutusta veronsaajien verotuloihin, koska tilityskertymiin tehdään vastaavan suuruinen oikaisu.
Opetusministeriön hallinnonala (pääluokka 29)	Opetusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 6 457 milj. euroa, missä on lisäystä 259 milj. euroa vuoden 2005 talousarvioon verrattuna. Opetusministeriön pääluokan määrärahoista pääosan muodostavat määrärahat yliopistojen toimintaan ja tieteen tukemiseen sekä valtionosuudet ja -avustukset ammattikorkeakouluopetukseen, yleissivistävään koulutukseen, ammatilliseen koulutukseen, ammatilliseen lisäkoulutukseen ja vapaaseen sivistystyöhön, kirjastotoimeen sekä kulttuuriin, taiteeseen, liikuntatoimeen ja nuorisotyöhön. Valtio ja kunnat rahoittavat pääosan opetus- ja kulttuuritoimen menoista. Tieteen sekä kulttuurin, taiteen, liikuntatoimen ja nuorisotyön menoista 391,4 milj. euroa rahoitetaan veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista.
Yliopistojen ja tieteen rahoitus	Valtio vastaa suurimmasta osasta yliopistojen ja tieteen toimintamenoista ja määrärahoista. Yliopistojen täydentävän rahoituksen osuus on vähintään 36 % kokonaisrahoituksesta. Yliopistojen toimintamenorahoitus kasvaa yhteensä 38 milj. eurolla, mistä 20 milj. euroa lisätään korkeakoululaitoksen kehittämisestä annetun lain perusteella yliopistojen tehokkaan ja tuloksellisen toiminnan varmistamiseksi. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahoja koskevaa myöntämisvaltuutta ehdotetaan lisättäväksi 30 milj. eurolla.

Kuntien ja muiden ylläpitäjien järjestämien koulutuspalvelujen sekä kulttuuritoimen rahoitus määräytyy pääosin laskennallisen valtionosuusjärjestelmän puitteissa yksikköhintojen ja suoritemäärien perusteella. Rahoituksesta vastaa valtio yhdessä kuntien ja muiden toiminnan järjestäjien kanssa. Kustannustenjaon piiriin lukeutuvat valtionosuudet perustuvat vuoden 2003 yksikkökustannuksiin siten, että niiden perusteella tehtävästä kustannustenjaon tarkistuksesta on v. 2006 huomioitu 44 %. Lisäksi valtionosuuksia on korotettu vuosien 2004, 2005 ja 2006 kustannustason muutoksella. Opetus- ja kulttuuritoimen käyttökustannusten valtionosuuksiin ehdotetaan 3 281 milj. euroa, josta kuntien ja kuntayhtymien osuus on 2 526 milj. euroa ja yksityisten osuus 755 milj. euroa. Valtionosuudet lisääntyvät yhteensä 150 milj. euroa vuoteen 2005 verrattuna. Valtionosuuksiin aiheuttaa lisäyksiä neljälle vuodelle jaksotettu valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistus, ammattiosaimisen näyttöjen käyttöönotto, tietoliikenneyhteyksien parantaminen, lukion ja oppisopimuskoulutuksen peruskoulutuksen opiskelijamäärien lisäykset sekä kulttuurilaitosten henkilötyövuosikiintiöiden korotus. Indeksikorotus lisää valtionosuusmäärärahoja 73 milj. eurolla. Perusopetuksen oppilasmäärän pieneneminen vähentää valtionosuuksia 27 milj. eurolla. Perustamiskustannusten erillisiin valtionosuuksiin ehdotetaan 66,2 milj. euroa kouluhankkeille sekä 6 milj. euroa kirjastohankkeille.

Aikuisväestön osaamistason kohottamisohjelmaa ehdotetaan laajennettavaksi 4 milj. eurolla, jolloin ohjelmaan käytetään 30 milj. euroa. Tavoitteena on, että v. 2006 Noste-ohjelmakoulutuksen aloittaa 9 300 henkilöä. Lisäksi ammatilliseen perus- ja lisäkoulutukseen sekä oppisopimuskoulutukseen osallistuu arviolta 15 000 Noste-ohjelman kohderyhmään kuuluvaa aikuista.

Veikkausvoittovaroja arvioidaan olevan käytettävissä 391,4 milj. euroa. Tieteen osuudeksi ehdotetaan 75,7 milj. euroa (19,3 %), taiteen ja kulttuurin osuudeksi 186,4 milj. euroa (47,6 %), liikunnan osuudeksi 95,1 milj. euroa (24,3 %) ja nuorisotyön osuudeksi 34,2 milj. euroa (8,7 %). Edunsaajien vähimmäisosuuksista on säädetty veikkausvoittovarojen tuoton jakoa koskevassa laissa. Taiteen ja kulttuurin veikkausvoittovaraosuudesta rahoitettavien kirjaston valtionosuuksien määräksi ehdotetaan 40 milj. euroa, mikä on 44 % näiden valtionosuuksien kokonaismäärästä. Osuus perustuu mainitussa laissa säädettyyn siirtymäaikatauluun, jonka kuluessa kirjaston valtionosuudet siirretään asteittain yleisistä budjettivaroista rahoitettavaksi.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 2 700 milj. euroa, missä vähennystä on 24 milj. euroa vuoden 2005 talousarvioon verrattuna. Nyt ehdotettavista ja aiemmin myönnettyistä valtuuksista aiheutuu talousarviovuoden jälkeisille vuosille yhteensä 2 057 milj. euron määräraahatarve, jossa

Opetuksen ja kulttuurin valtionosuudet

Veikkausvoittovarojen käyttö

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala (pääluokka 30)

on vähennystä 930 milj. euroa vuoden 2005 talousarvioon verrattuna. Vähennys johtuu pääosin v. 2006 tehtävien luonnonhaittakorvausten ja ympäristötukijärjestelmän sitoumusten supistumisesta.

Taulukko 11. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan menot politiikkasektoreittain, milj. euroa

	2006 TAE	Muutos 2005/2006
Maaseudun kehittäminen	195	24
Maatalous	2 074	-35
Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu	44	-6
Kala-, riista- ja porotalous	58	-0
Vesitalous	27	-2
Metsätalous	159	-3
Maanmittaus ja paikkatietojen yhteiskäyttö	55	1
Hallinto ja muut	88	-3
Yhteensä	2 700	-24

Pääosa määrärahalisäyksistä aiheutuu EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistukseen liittyvästä tukien kasvusta ja EU-osarahoitteisten maaseudun kehittämisohjelmien maksatusten painottumisesta vuoteen 2006. Toisaalta menoja vähentää 62,7 milj. eurolla maatalouden ympäristötuessa vuodelta 2005 siirtyvä erä. Vuoden 2005 talousarvioon verrattuna käytettävissä olevien varojen määrä kasvaa noin 44 milj. eurolla. EU:lta saatavat tulot supistuvat noin 52 milj. eurolla, joka johtuu pääasiassa 36 milj. euron ennakoiden ottamisesta vähentävänä tekijänä huomioon.

Maaseudun kehittäminen

Hallituksen tavoitteena on maaseudun elinvoiman säilyminen kestäväällä tavalla. Maaseutualueiden, erityisesti syrjäisen ja ydinmaaseudun tasapainoinen kehitys suhteessa koko maan kehitykseen, turvataan edistämällä maaseutuyritysten ja niissä olevien työpaikkojen määrän lisäystä sekä osaamisen vahvistumista. Maaseudun kehittäminen ulottuu myös paikallisiin toimintaryhmiin ja kylätoimintaan. Kehittäminen tapahtuu pääosin EU-osarahoitteisen alueellisen ohjelmatoiminnan rahoituksen ja maaseutuneuvonnan ohjauksen ja rahoituksen avulla. Ohjelmatoiminnan hankkeiden myöntämisvaltuus on nykyisen ohjelmakauden viimeisenä vuotena edellisvuosia pienempi, 44,6 milj. euroa, kun taas maksatusvarat kasvavat merkittävästi. Maaseutuneuvonnan määrärahat supistuvat hieman. Vuonna 2006 toteutetaan myös valtioneuvoston maaseutupoliittista erityisohjelmaa.

Maatalous

Tavoitteena on perheviljelmien toimintaedellytysten ja laadukkaiden elintarvikkeiden tuotannon turvaaminen sekä maatalouden ravinnekuormituksen vähentäminen. Myös peltoala pyritään säilyttämään viljelykäytössä ja lisäämään sen käyttöä energiatuotantoon. Maksettavien viljelijätukien määrä kasvaa 25,0 milj. euroa, kun EU-tulotuki kasvaa. EU-tulotuella kompensoidaan maataloustuot-

teiden hintojen alentamisen vaikutuksia. EU:n yhteisen maatalouspolitiikan muutokseen liittyen Suomessa otetaan vuoden 2006 alussa käyttöön uusi, osin tuotannosta irrotettu yhdistelmämallin mukainen tilatukijärjestelmä. Osa EU-tulotuesta leikatuista ns. modulaatiovaroista ohjataan Suomessa maatalouden ympäristötuen EU-osuuteen. Muilta osin selvinnee vasta v. 2007 saako Suomi EU:lta lisärahoitusta nykyiseen Berliinin kehykseen verrattuna. Lisäksi viljelijöille maksetaan maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen varoista luonnonhaittakorvauksen kansallista lisäosaa A- ja B-tukialueilla sekä ympäristötuen kansallista lisäosaa koko maassa. Korkotukilainoja myönnetään 250 milj. euroa. Elintarviketalouden kansallista laatu strategiaa toteutetaan alan yhteisesti sopimilla painopistealueilla.

Toimenpiteitä ihmisten ja eläinten terveyden sekä ympäristön suojelemiseksi sekä maatalous- ja elintarviketuotannon kilpailukyvyn parantamiseksi jatketaan. EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen tavoitteisiin kuuluvat elintarviketurvallisuuden varmistaminen, tuotteiden ja tuotannon laadun parantaminen, ympäristövaikutusten aiempaa parempi huomioon ottaminen sekä eläinten hyvinvoinnin edistäminen. Tavoitteiden toteutumista seurataan vuoden 2007 alkuun mennessä asteittain voimaan tulevien täydentävien ehtojen valvonnalla. Koko elintarvikeketjun kattavan valvonnan tuloksellisuuden ja yhdenmukaisuuden varmistamiseksi perustetaan valtion keskushallintoon uusi Elintarviketurvallisuusvirasto.

Toiminnan tavoitteena on kala- ja riistakantojen kestävä ja monipuolinen hyödyntäminen. Elinkeinokalataloudessa pyritään kalavarojen ja pyyntiponnistuksen välisen kestävän tasapainon saavuttamiseen sekä kiinnitetään huomiota elinkeinon kannattavuuden ja kilpailukyvyn parantamiseen. Vapaa-ajan kalastuksessa korostuu kalakantojen hoitotoiminnan tuloksellisuuden parantaminen sekä kalastusmatkailun kehittäminen. Riistakannat pyritään säilyttämään elinvoimaisina samalla kuitenkin vähentäen riistaeläinten aiheuttamia vahinkoja. Porotaloudessa keskeistä on porotalouselinkeinon rakenteen ja kannattavuuden kehittäminen sekä laidunten kestävyys turvaaminen.

Tavoitteena on parantaa varautumista poikkeuksellisiin vesioloihin sekä erityistilanteisiin vesihuollossa.

Toiminnan tavoitteina ovat metsien korkea puuntuotannollinen käyttöaste, metsien hyvä puuntuotannollinen tila ja metsien monimuotoisuus. Tavoitteisiin pyritään toteuttamalla hallitusohjelman mukaisesti Kansallinen metsäohjelma 2010:tä ja siihen liittyvää Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmaa.

Hallituksen tietoyhteiskuntaohjelmassa laaditun kansallisen paikkatietostrategian 2005—2010 toimeenpanoa jatketaan. Kiinteistörekisteriä ja maastotietokantaa pidetään vaatimusten mukaisesti ajan tasalla. Kiinteistö- ja maastotietojen perusparannus jatkuu. Ti-

Elintarvikkeiden
turvallisuus ja laatu

Kala-, riista- ja porotalous

Vesitalous

Metsätalous

Maanmittaus ja paikka-
tietojen yhteiskäyttö

Hallinto ja muut	lusjärjestelyjen tekeminen leviää koko valtakunnan alueelle. Aloitetaan INSPIRE-direktiiviehdotuksen vaatimat kansalliset toimeenpanotehtävät. Maa- ja metsätalousministeriön ja ministeriön tietopalvelukeskuksen menoja supistetaan. Työvoima- ja elinkeinokeskukset, joiden toimintamäärärahat on budjetoitu kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalle, hoitavat EU:n yhteisen maatalouspolitiikan, maaseutu- ja rakennepolitiikan sekä kalastuspolitiikan toimeenpanotehtäviä aluetasolla ja vastaavat mm. siitä, että tukien valvonnat suoritetaan säädösten mukaisesti. Alueelliset ympäristökeskukset, joiden toimintamäärärahat on budjetoitu ympäristöministeriön hallinnonalalle, hoitavat maa- ja metsätalousministeriön vesivarojen käytön ja hoidon tehtäviä aluetasolla. Läänineläinlääkärit, joiden toimintamäärärahat on budjetoitu sisäasiainministeriön hallinnonalalle, hoitavat alueelliseen elintarviketurvallisuuteen, eläinten terveyteen ja hyvinvointiin sekä lääkitsemiseen liittyvät tehtävät. Metsäkeskukset hoitavat aluetasolla metsätalouden edistämistä ja valvontaa koskevia tehtäviä.
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala (pääluokka 31)	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 1 723 milj. euroa, missä on vähennystä 52 milj. euroa vuoden 2005 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Hallinnonalan virastojen ja laitosten maksullisen toiminnan ja muiden tulojen määräksi arvioidaan 180 milj. euroa. Siten hallinnonalan käytettävissä olevan rahoituksen kokonaismääräksi arvioidaan 1 903 milj. euroa. Keskeneräisten ja uusien väylähankkeiden valtuuspäätöksistä aiheutuu talousarviovuoden jälkeisinä vuosina 1 209 milj. euron määrärahasitoumukset, jossa on lisäystä 29 milj. euroa vuoden 2005 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla toteutetaan hallituksen liikenne- ja viestintäpolitiikkaa sekä omistajapolitiikkaa sen omistajaohjauksessa olevien yritysten ja liikelaitosten osalta. Muut politiikkalohkot muodostavat tutkimuslaitokset. Käytettävissä olevat määrärahat kohdennetaan siten, että niiden avulla voidaan toteuttaa mahdollisimman täysipainoisesti hallitusohjelmaa ja valtioneuvoston 11.3.2005 antamaa valtiontalouden kehystä vuosille 2006—2009.
Viestintäpolitiikka	Viestintäpolitiikan toteuttamisessa käytetään lainsäädännön ja ohjauksen keinoja ja vähäisessä määrin määrärahoja. Hallinnollisia tehtäviä hoitavan Viestintäviraston 32 milj. euron toimintamenot rahoitetaan pääosin viraston maksutuloilla. Määräraharahoituksen osuus on 5,2 milj. euroa. Suoraa tukea toimialalle osoitetaan valtion talousarviosta 13,6 milj. euroa sanomalehdistön tukemiseen. Televisio- ja radiorahastoon perittävillä TV-maksuilla ja toimilupamaksuilla rahoitetaan Yleisradio Oy:n toimintaa noin 397,8 milj. eurola.

Liikennepolitiikan päämääränä on huolehtia kansalaisten hyvinvoinnista ja elinkeinoelämän toimintaedellytysten parantamisesta turvaamalla laadukkaat liikkumismahdollisuudet ja toimivat kuljetusmarkkinat tasapainoisesti eri alueilla ja eri väestöryhmille. Liikennepalveluja suunniteltaessa ja järjestettäessä on huomioitava 5,2 miljoonan suomalaisen päivittäiset liikkumistarpeet ja elinkeinoelämän noin 450 miljoonan tonnin kuljetustarpeet.

Liikennepolitiikkaa toteutetaan käyttämällä lainsäädännön ja ohjauksen keinoja ostamalla liikenteen palveluja turvallisen ja ympäristöystävällisen liikennepalvelujärjestelmän luomiseksi sekä ylläpitämällä valtion liikenneverkkoja ja tukemalla muiden liikenneverkkojen ylläpitämistä.

Liikennepolitiikkaa toteuttavat väylävirastot Tiehallinto, Merenkululaitos ja Ratahallintokeskus sekä Ajoneuvohallintokeskus. Lisäksi v. 2006 esitetään perustettavaksi kaksi uutta virastoa eli Ilmailuhallinto ja Rautatievirasto hoitamaan ilma- ja rautatieliikenteen turvallisuus- ja muita viranomaistehtäviä.

Liikenne- ja viestintäministeriön 14,7 milj. euron toimintamäärärahasa on lisäystä 0,4 milj. euroa. Ajoneuvohallintokeskuksen toimintameno arvioidaan 73,5 milj. euroksi, jossa on lisäystä 5,2 milj. euroa lähinnä lisääntyneiden tietohallintotehtävien johdosta. Ajoneuvohallinnon toimintamenoista 11,0 milj. euroa katetaan ajoneuvoverotustehtäviin käytettävällä määrärahalla ja loput maksetuloilla.

Tiehallinnon kokonaismenoiksi arvioidaan 693,6 milj. euroa, missä on vähennystä 39,6 milj. euroa lähinnä suurten hankkeiden ja toiminnan laajuuden vuosittaisten vaihtelujen johdosta. Vuonna 2006 on käynnissä yhdeksän suurta tiehanketta, joista suurin on 700 milj. euron valtuuspäätöksen saanut Muurla—Lohja -moottoritie. Uusina hankkeina aloitetaan Tampereen läntisen kehätien 2. rakennusvaihe 57,0 milj. euron valtuudella, Oulussa Hintta—Korvenkylä -tien parantaminen 25,7 milj. euron valtuudella ja Oulun kaupungin tilapäisellä rahoituksella sekä vt2 Vihti—Pori 45 milj. euron valtuudella. Lisäksi väylälaitoksilla on yhteisesti käytettävissä Vuosaaren sataman liikenneväylien rakennustöiden jatkamiseen 58,7 milj. euroa, josta Helsingin kaupunki rahoittaa puolet.

Merenkululaitoksen kokonaismenoiksi arvioidaan 109,2 milj. euroa, mikä on 6,2 milj. euroa suurempi kuin v. 2005. Väylämaksujärjestelmän uudistuksesta johtuen väylämaksut siirtyvät bruttobudjetoiduiksi tuloiksi valtion tuloihin, mikä on huomioitu Merenkululaitoksen perusväylänpidon määrärahan mitoituksessa. Kesken-eräisen Tornion väylän syventämistä jatketaan. Uutena hankkeena ehdotetaan 30,0 milj. euron valtuutta Raahan väylän syventämiseen.

Ratahallintokeskuksen kokonaismenoiksi arvioidaan 409,9 milj. euroa, missä on vähennystä 46,7 milj. euroa suurten hankkeiden ja toiminnan laajuuden vuosittaisten vaihtelujen johdosta sekä v. 2006

Liikennepolitiikka

perustettavan Rautatieviraston johdosta. Vuonna 2006 on käynnissä neljä suurta hanketta, joista 331 milj. euron valtuuspäätöksellä rakennettava Kerava—Lahti -oikorata valmistuu v. 2006. Vuonna 2006 aloitetaan Ilmalan ratapihan kunnostus (sopimusvaltuus 100 milj. euroa).

Rautatievirasto perustetaan 1.9.2006 lukien huolehtimaan rautatieturvallisuudesta ja valvomaan turvallisuuden noudattamista rautatiejärjestelmässä. Rautatievirasto toimii myös alan säätelyelimenä ja vastaa rautatieliikenteen matkalippujen tarkastamisesta. Virastolle esitetään neljälle kuukaudelle nettomäärärahaa 1,0 milj. euroa. Matkalippujen tarkastamisesta aiheutuvat menot, 700 000 euroa v. 2006, katetaan tarkastustoiminnan tuloilla.

Ilmailuhallinto perustetaan 1.1.2006 lukien. Perustettavaan virastoon erotetaan Ilmailulaitoksesta perustuslain 124 §:ssä tarkoitetut merkittävät julkiset hallintotehtävät. Ilmailuhallinto huolehtii yleisestä lentoturvallisuudesta ja ilmailun valvonnasta sekä vastaa siviili-ilmailuun liittyvistä julkisista hallintotehtävistä. Ilmailuhallinnolle esitetään nettomäärärahaa 5,8 milj. euroa. Viraston bruttomenot ovat 8,8 milj. euroa. Maksullisten suoritteiden tuotot muodostuvat pääosin julkisoikeudellisista suoritteista. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon momentille 11.19.05 budjetoitu lentoliikenteen valvontamaksu, jonka tuotoksi arvioidaan 5,8 milj. euroa.

Muiden kuin valtion liikenneverkkojen tukemiseen osoitetaan valtion rahoitusta 13,0 milj. euroa. Tästä yksityisteiden valtionapuun esitetään 12,0 milj. euroa, missä on vähennystä 1,9 milj. euroa. Seinäjoen ja Mikkelin lentokenttien valtionapuun esitetään 1,0 milj. euroa, missä on vähennystä 0,3 milj. euroa.

Liikenteen palveluja esitetään ostettavaksi tai tuettavaksi 149,8 milj. eurolla. Henkilöliikenteen palvelujen ostoihin ja avustamiseen ehdotetaan 74,6 milj. euroa, missä on vähennystä 6,7 milj. euroa. Lisäksi henkilöliikennettä tuetaan noin 4 milj. eurolla Kainuun maakunnan kokeilulainsäädännön puitteissa. Valtion rahoituksen kehittämistä junaliikenteelle ja muulle joukkoliikenteelle selvitetään työryhmissä. Saaristoliikenteen yhteysalusliikennepalvelujen ostoihin ja avustuksiin esitetään 7,8 milj. euroa, missä on otettu huomioon yhteysalusten maksutulojen tekninen siirto Merenkululaitoksen toimintamenoista. Saimaan luotsaukseen esitetään 4,0 milj. euron hintatukea, missä on lisäystä 0,7 milj. euroa. Ulkomaanliikenteen kauppa- ja matkustaja-aluksia tuetaan 63,4 milj. eurolla, missä on vähennystä 6,8 milj. euroa lähinnä alusmuutosten johdosta.

Tutkimuslaitokset

Hallinnonalan tutkimuslaitoksina toimivat Ilmatieteen laitos ja Merentutkimuslaitos, joiden toiminta rahoitetaan määrärahoilla ja muilla tuloilla. Ilmatieteen laitoksen bruttomenoiksi arvioidaan 40,2 milj. euroa. Osa bruttomenoista rahoitetaan tuloilla ja määrärahatarpeeksi arvioidaan 30,2 milj. euroa. Merentutkimuslaitoksen toimintamenoiksi arvioidaan 11,1 milj. euroa. Määrärahatarve on

10,3 milj. euroa, missä on lisäystä 1,5 milj. euroa vuodesta 2005. Lisäys johtuu lähinnä merentutkimusalue Arandan peruskorjauksesta.

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 972 milj. euroa, jossa on vähennystä 5 milj. euroa vuoden 2005 talousarvioon nähden. Painopiste määrärahojen ja valtuuksien kohdentumisessa siirtyy teknologia- ja innovaatiopolitiikkaan sekä aloittavien ja kasvavien yritysten rahoitukseen.

Noin 57 % eli 555 milj. euroa ministeriön hallinnonalan menoista kohdistuu teknologia- ja innovaatiopolitiikkaan. Teknologian kehittämiskeskuksen (Tekes) myöntämisvaltuuksia ehdotetaan lisättäväksi 31 milj. eurolla. Lisäys perustuu hallitusohjelman hyväksymisen yhteydessä päätettyyn tutkimus- ja kehitysrahoituksen lisäpanostukseen vaalikauden aikana sekä vuoden 2005 kehyspäätökseen, jonka osuus lisäyksestä on noin 15 milj. euroa. Lisäyksillä vahvistetaan Suomen kilpailukykyä nopeasti muuttuvassa globaalissa toimintaympäristössä. Erityistä huomiota kiinnitetään liiketoimintaosaamisen kehittämiseen, innovaatioympäristön kansainvälistymiseen ja palvelusektorin kehittämiseen. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen (VTT) toimintamenoiksi ehdotetaan 70 milj. euroa. Julkisen tutkimus- ja kehitysrahoituksen kokonaisuutta käsitellään luvussa 5.4.

Yrityspolitiikan määrärahoiksi ehdotetaan 180 milj. euroa. Yrityspoliittisia toimenpiteitä kohdistetaan erityisesti aloitus- ja kasvuvaiheessa olevien yritysten rahoitukseen ja neuvontaan. Yritysten varhaisen vaiheen kehitystä tuetaan myös uusimuotoisella pääomarahoituksella. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuuteen ehdotetaan myöntämisvaltuutta 69,1 milj. euroa.

Finnvera Oyj:n korkotukilainavaltuuksiksi ehdotetaan 235 milj. euroa. Korkotukilainavaltuuksista arvioidaan aiheutuvan menoja 14,4 milj. euroa. Luottotappiokorvauksia yhtiölle varaudutaan korvaamaan 18,7 milj. eurolla. Ulkomaisten investointien lisäämiseksi Suomessa Invest in Finland -säätiön rahoitusta lisätään 0,8 milj. eurolla. TE-keskusten teknologia-asiantuntemusta vahvistetaan edelleen 0,35 milj. euron lisämäärärahalla.

Yrittäjyyttä koskevia toimenpiteitä sisältyy laajasti hallituksen yrittäjyyden politiikkaohjelmaan, jonka loppukauden hankkeista merkittävä osa liittyy palvelualojen yrittäjyyden edistämiseen. Ohjelmaa käsitellään luvussa 5.2.

Kansallinen ilmastostrategia uudistetaan vuoden 2005 kuluessa. Energiatalouden kehittämiseksi ilmasto- ja ympäristömyönteisemmäksi ja uuden teknologian käyttöönottamiseksi energiatuen myöntämisvaltuudeksi ehdotetaan 30,2 milj. euroa. Päästökauppa aiheuttaa energiamarkkinoilla suuren muutoksen, jonka vaikutukset otetaan huomioon tuen myöntämisessä.

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala (pääluokka 32)

Teknologia- ja innovaatiopolitiikka

Yrityspolitiikka

Energiapolitiikka

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala (pääluokka 33)**Kansaneläke- ja sairausvakuutusrahastot**

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 11 263 milj. euroa, missä on lisäystä 1 234 milj. euroa vuoden 2005 talousarvioon verrattuna.

Hallituksen tavoitteena on kehittää hyvinvointiyhteiskuntaa parantamalla työllisyyttä, ylläpitämällä työkykyä, vahvistamalla peruspalveluja ja toimeentuloturvaa sekä tasapainottamalla alueellista kehitystä. Sosiaali- ja terveyspolitiikan kehittämisen päätavoitteet ovat terveyden ja toimintakyvyn edistäminen, työelämän vetovoiman lisääminen, syrjäytyneisyyden ehkäisy ja hoito, toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva, lapsiperheiden hyvinvointi sekä sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen.

Valtion ohella sosiaalimenoja rahoittavat kunnat, työnantajat ja vakuutetut. Valtion osuus kustannuksista vaihtelee järjestelmittäin siten, että työnantajilta ja vakuutetuilta perittävin maksuin rahoitetaan ensisijaisesti ansiosidonnaisia etuuksia. Toimeentuloturvajärjestelmissä valtio vastaa perusturvasta kokonaan toimeentulotukea lukuun ottamatta. Lisäksi valtio takaa kansaneläke-, sairausvakuutus- ja yrittäjäeläkejärjestelmien rahoituksen riittävyyden. Kunnat vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä sekä toimeentulotuesta, joiden rahoittamiseen valtio osallistuu. Kaikista vuoden 2006 sosiaalimenoista sosiaali- ja terveysministeriön momenteilla on runsas viidennes.

Sairausvakuutuksen rahoitus uudistetaan vuoden 2006 alusta. Uudistuksen tarkoituksena on turvata sairauden perusteella myönnettävien etuuksien rahoituksen riittävyys. Tätä varten sairausvakuutuksessa vahvistetaan vakuutusperiaatetta tiivistämällä maksujen ja etuuksien välistä yhteyttä. Sairausvakuutusrahaston kautta tapahtuva rahoitus jaetaan kahteen eri osaan, sairaanhoitovakuutuksen rahoitukseen ja työtulovakuutuksen rahoitukseen. Valtio rahoittaa EU-maihin maksettavat sairaanhoitokorvaukset. Muutoin sairaanhoitovakuutus rahoitetaan vakuutettujen ja valtion yhtä suurella osuudella. Työtulovakuutus rahoitetaan työnantajien, palkansaajien, yrittäjien ja valtion osuuksilla. Valtio rahoittaa vähimmäismääräiset sairaus- ja vanhempainpäivärahat sekä kuntoutusrahat. Lisäksi valtio rahoittaa osan maatalousyrittäjien ja yrittäjien työterveyshuollon menoista. Vuonna 2006 työnantajat rahoittavat muista työtulovakuutuksen menoista 73 % ja palkansaajat ja yrittäjät yhdessä 27 %.

Arvonlisäveron tuottoa ei ohjata vuodesta 2006 alkaen sairausvakuutus- eikä kansaneläkerahastoihin. Tämän johdosta kansaneläkeiden rahoitusta muutetaan vuoden 2006 alusta siten, että Kansaneläkelaitoksen osuus kansaneläkkeiden kustannuksista on 60 % (71 % v. 2005) ja valtio vastaa kustannuksista muilta osin. Kansaneläkerahaston minimitasen säilyttäminen edellyttää lisäksi valtion takuusuoritusta arviolta 563 milj. euroa.

Uudistus toteutetaan valtion kannalta kustannusneutraalisti. Arvonlisäveron tuoton tilittämisestä sairausvakuutusrahastoon luovutaan, mikä lisää arvonlisäveron tuottoa valtion budjettitaloudessa 600 milj. eurolla. Valtion osuus sairaanhoitovakuutuksen ja työttömyysvakuutuksen kustannuksista arvioidaan v. 2006 1 108 milj. euroksi, josta 1 038 milj. euroa on rahoitusuudistuksesta aiheutuvaa muutosta. Tämän vastapainoksi valtio luopuu takuusuorituksesta sairausvakuutusrahastoon, jonka ilman rahoitusuudistusta arvioitaisiin olevan 1 032 milj. euroa v. 2006. Lisäksi valtiotyönantajan sairausvakuutusmaksun aleneminen pienentää valtion menoja 33 milj. euroa. Näin ollen valtion menot alenevat 27 milj. euroa uudistuksen seurauksena.

Uudistukseen liittyen valtion tuloverotusta kevennetään siten, että palkkatulon keskimääräinen tuloveroaste ei nouse vakuutettujen maksujen nousun seurauksena. Päivärahamaksun verovähennyskelpoisuus vähentää kunnallisveron tuottoa vuositasolla 90 milj. euroa, mikä kompensoidaan kunnille valtionosuuksien verotulojen tasausten kautta. Valtion tuloveron tuottoa uudistus alentaa arviolta 292 milj. euroa päivärahamaksun vähennyskelpoisuuden ja tuloverokevennysten seurauksena. Lisäksi työnantajien sairausvakuutusmaksun korotus hyvitetään alentamalla työnantajan kansaneläkemaksua, minkä seurauksena valtion menot kansaneläkevakuutukseen kasvavat 245 milj. eurolla.

Uudistuksen yhteydessä luovutaan arvonlisäveron tilittämisestä kansaneläkerahastoon, mikä lisää arvonlisäveron tuottoa valtion budjettitaloudessa vuositasolla 400 milj. eurolla. Vastaavan suuruisen määrärahan mitoituksen lisäys on valtion menoissa kansaneläkevakuutukseen.

Toimeentulojärjestelmien rahoitus säilyy rakenteiltaan entisellään lukuun ottamatta sairausvakuutuksen rahoituksen uudistusta. Rahoitusuudistus vaikuttaa myös sairausvakuutusmaksujen ja kansaneläkemaksujen määräytymiseen. Vakuutetun sairausvakuutusmaksun muodostavat sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu ja päivärahamaksu.

Pakollisten sosiaalivakuutusmaksujen yhteismäärissä ei tapahdu suuria muutoksia. Työnantajien sairausvakuutuksen maksut nousevat ja vastaavasti työnantajien kansaneläkemaksut alenevat. Valtiotyönantajan kansaneläkemaksu alenee kuntatyönantajien tasolle ja sairausvakuutusmaksu muiden työnantajien tasolle. Työnantajien työeläkemaksun arvioidaan pysyvän ennallaan. Työnantajien työttömyysvakuutusmaksuun tulee pieni korotus muutosturvaan liittyvien työllistymisohjelmallisten rahoittamiseksi.

Työnantajan sosiaaliturvamaksu määräytyy työnantajan kansaneläkemaksun ja työnantajan sairausvakuutusmaksun yhteismäärän perusteella. Maksujen yhteismäärät laskevat vuodesta 2005 kaikilla työnantajilla 0,008 prosenttiyksikköä, mikä aiheutuu Lapin alueen ja saaristokuntien työnantajamaksukokeilun päättymisestä.

Sairausvakuutuksen rahoitusuudistuksen vaikutukset valtiontalouteen

Sosiaalivakuutusmaksut

Kainuun hallintokokeiluun kuuluvissa kunnissa yksityiset työnantajat sekä kunta- ja kirkkotyönantajat on vapautettu työnantajan sosiaaliturvamaksusta vuosina 2005—2009. Maksuvapautuksesta arvioitu vuosittainen maksutuottojen vaje katetaan Kansaneläkelaitokselle korottamalla muiden työnantajien kansaneläkemaksua vastaavana aikana 0,008 prosenttiyksikköä.

Valtiotyönantajan sosiaaliturvamaksut alenevat lisäksi 2,8 prosenttiyksikköä.

Palkansaajien ja yrittäjien sairaanhoitomaksu ja päivärahamaksu yhdessä nostavat vakuutettujen maksurasitusta. Eläkkeensaajien ja etuustulon saajien sairausvakuutusmaksu pysyy ennallaan. Myös palkansaajien työttömyysvakuutusmaksun ja työntekijäin työeläkemaksun arvioidaan pysyvän ennallaan.

Palkansaajien ja yrittäjien uusi päivärahamaksu on verotuksessa vähennyskelpoinen. Lisäksi palkansaajien ja yrittäjien maksurasituksen nousu otetaan huomioon vuoden 2006 tuloverotuksessa siten, ettei palkansaajien tuloveroaste keskimäärin nouse. Yrittäjien sairausvakuutuksen rahoitusuudistuksesta johtuvaa maksujen nousua hyvitetään myös kasvattamalla sairausvakuutuksen rahoitusta sairaanhoidon kustannuksiin yrittäjien työterveyshuollossa.

Taulukko 12. Sosiaalivakuutusmaksut

	2004	2005	2006
	prosenttia palkasta		
Työnantajat:			
<i>Kansaneläkevakuutus</i>			
yksityinen työnantaja, I maksuluokka	1,35	1,366	0,898
yksityinen työnantaja, II maksuluokka	3,55	3,566	3,098
yksityinen työnantaja, III maksuluokka	4,45	4,466	3,998
Kunta- ja kirkkotyönantaja	2,4	2,416	1,948
Valtiotyönantaja	3,95	3,966	1,948
<i>Sairausvakuutus</i>			
Yksityinen työnantaja, kirkko- ja kuntatyönantaja	1,614	1,6	-
Valtiotyönantaja	2,864	2,85	-
Kaikki työnantajat 1.1.2006 lukien	-	-	2,06
<i>Työttömyysvakuutus</i>			
palkkasumma alle 840 940 euroa	0,6	0,7	0,7
840 940 euroa ylittävältä osalta	2,5	2,8	2,8
<i>Työeläkevakuutus</i>			
Työnantajan keskimääräinen TEL -maksu	16,8	16,8	16,8
Kuntatyönantaja	23,19	23,4	23,61
Valtiotyönantaja	18,9	18,9	18,9

Taulukko 12. Sosiaalivakuutusmaksut**Vakuutetut:***Sairausvakuutus*— *Sairaanhoitomaksu 1.1.2006 lukien*

Etuudensaajat (eläke- ja etuustulot) 1,5 1,5 1,5

Palkansaajat ja yrittäjät 1,5 1,5 1,33

— *Päivärahamaksu 1.1.2006 lukien*

Palkansaajat - - 0,77

Yrittäjät - - 1,02

Työttömyysvakuutus 0,25 0,5 0,5*Työeläkevakuutus, alle 53-vuotiaat* 4,6 4,6 4,6

53 vuotta täyttäneet 4,6 5,8 5,8

Yrittäjät ja maatalousyrittäjät:

Työeläkevakuutus, alle 53-vuotiaat 21,4 21,4 21,4

53 vuotta täyttäneet 21,4 22,6 22,6

Työnantajan sairausvakuutusmaksu on prosenttia työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetussa laissa tar-
koitetusta palkasta.

Vakuutetun sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksut ovat prosenttia kunnallisverotuksessa verotettavasta
ansio- tai muusta tulosta kuten yrittäjien, rajoitetusti verovelvollisten ja ulkomaantyötulot.

Vakuutetun sairausvakuutuksen päivärahamaksu määrätään pääsääntöisesti vakuutetun veronalaisen palk-
katulon ja työtulon perusteella.

V. 2006 osalta työeläkemaksut ja työntekijöiden työttömyysvakuutuksen maksut ovat arvioita.

Sairausvakuutuskorvauksien arvioidaan nousevan kaikkiaan noin
3,8 mrd. euroon v. 2006. Merkittävin kasvu aiheutuu sairauspäivä-
ja vanhempainrahamenojen noususta.

Sairausvakuutus-
korvaukset

Lääkekorvausjärjestelmää uudistetaan alentamalla tukkuhintoja.
Koska potilaan kustannusvaikutukset pyritään tältä osin säilyttä-
mään ennallaan, muutetaan uudistuksen yhteydessä myös lääkkeis-
tä maksettavaa korvausprosenttia. Lisäksi korvattaisiin annosjake-
lusta aiheutuvia kustannuksia. Uudistukset alentavat lääkekorvaus-
menoja 70 milj. euroa ja valtionosuutta lääkekorvauksiin noin 35
milj. euroa.

Työnantajille maksettavaa korvausta ennaltaehkäisevän työter-
veyshuollon menoista korotetaan 50 prosentista 60 prosenttiin. Ko-
rotus katetaan työnantajien ja vakuutettujen sairausvakuutusmak-
suilla. Lisäksi yrittäjien työterveyshuoltoa laajennetaan korvaamal-
la myös yrittäjien sairaanhoitoa osana työterveyshuoltoa, mistä
aiheutuu valtiolle lisämenoja 4,0 milj. euroa.

Yrittäjille suoritetaan sairauspäivärahaa työkyvyttömyyden ajalta
sen alkamispäivää ja kolmea sitä seuraavaa arkipäivää lukuun otta-
matta. Uudistuksen kustannusvaikutus on 7,5 milj. euroa, mikä ra-

	hoitetaan korottamalla YEL -vakuutettujen yrittäjien sairausvakuutuksen päivärahamaksua 0,25 prosenttiyksikköä. Kansaneläkelaitoksen harkinnanvaraiseen kuntoutukseen käytetään 98,6 milj. euroa. Uusien lääkkeiden hyväksymiseksi erityiskorvattavien lääkkeiden luetteloon on varattu edelleen 8,4 milj. euroa.
Eläkemenot	Eläkkeisiin on sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan kautta varattu v. 2006 2,4 miljardia euroa. Kasvua on 737 milj. euroa, mikä aiheutuu pääasiassa valtionosuuden lisäyksestä kansaneläkkeisiin lähinnä rahoituksen muutoksesta johtuen. Määrärahasta käytetään kansaneläkkeisiin 1,8 mrd. euroa, maatalousyrittäjien eläkkeisiin 435 milj. euroa, yrittäjäeläkkeisiin 62 milj. euroa ja merimieseläkkeisiin 39 milj. euroa. Työeläkkeet rahoitetaan pääosin työnantajien ja vakuutettujen vakuutusmaksuilla. Valtio osallistuu yrittäjä-, maatalousyrittäjä- ja merimieseläkkeiden rahoitukseen. Kansaneläkkeet, joiden osuus on noin 16 % kokonaiseläkemenoista, rahoitetaan pääasiassa työnantajien vakuutusmaksuilla sekä valtion varoista.
Eläkkeiden indeksimuutokset ja palkkakerroin	Hallitus antaa syksyllä 2005 esityksen kuntien kalleusluokituksen pysymisestä ennallaan vuoden 2007 loppuun saakka. Työeläkeindeksi nousee arviolta noin 1,7 % edelliseen vuoteen verrattuna. Kansaneläkeindeksi nousee arviolta 1,2 %. Palkkakerroin merkitsisi noin 3,0 prosentin nousua v. 2005 käytettyyn palkkakertoimeen verrattuna.
Veteraanit	Osana v. 2005 toteutettua veteraanipakettia myönnetään 25 prosentin haitta-asteen omaaville sotainvalideille oikeus valtion korvaamaan jaksottaiseen laitoshuoltoon vuoden 2006 alusta.
Työttömyysturva	Työttömyysasteen on arvioitu laskevan 7,5 prosenttiin v. 2006, mikä vähentää työttömyyskassoille maksettavia valtionosuusmenoja sekä perusturvamenoja. Työttömän peruspäivärahaa korotetaan elinkustannusten muutosta vastaavasti ja sen arvioidaan olevan v. 2006 23,52 euroa päivältä. Valtion työttömyysturvamenojen suuruudeksi vuonna 2006 arvioidaan 641,5 milj. euroa (720 milj. euroa vuonna 2005). Irtisanottujen henkilöiden työllistymisen tukemiseksi luotuun muutosturvaan liittyi, että taloudellisin ja tuotannollisin perustein irtisanotulle työnhakijalle, jonka työsuhde on kestänyt vähintään kolme vuotta, maksetaan 1.7.2005 alkaen korotettua työttömyysturvaa, ansiopäivärahan ja peruspäivärahan työllistymisohjelmallisaa, muun muassa työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen ja työpaikan haun ajalta. Työllistymisohjelmallisän kustannukset rahoitetaan korottamalla työnantajien työttömyysvakuutusmaksua. Työttömyysajan päivärahojen ja vastaavasti valtionosuuden oletetaan kuitenkin alenevan, koska irtisanottuja kannustetaan työttömyyden sijasta koulutukseen. Kustannusvaikutukseltaan vähäisenä muutoksena esitetään, että työttömyysetuudesta ei vähennettäisi työnhakijan puolison saamaa

kotihoidon tukea puolison saadessa samanaikaisesti vanhempainpäivärahaa.

Koulutuspäivärahan työttömyysedellytys poistetaan työllistymisohjelman piirissä olevilta ja muilta lievennetään kuukaudella sekä työhistoriaedellytystä yhdenmukaistetaan muun työttömyysturvan kanssa perhepoliittisten vapaiden osalta. Kustannusvaikutus on koulutuspäivärahan valtionosuuteen 0,5 milj. euroa.

Laajemmat tiedot ovat luvun 33.17 Työttömyysturva perusteluissa.

Kuntien sosiaali- ja terveyspalveluissa on tavoitteena palvelujen toimivuuden, saatavuuden ja kattavuuden sekä perustoimeentulon turvaaminen koko maassa. Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt useita kehittämishankkeita, jotka tukevat osaltaan kuntia tuottamaan tavoitteiden mukaiset sosiaali- ja terveyspalvelut asukkaalleen.

Sosiaali- ja terveyspalvelut

Kuluvana vuonna kansallisessa terveydenhuollon hankkeessa muun muassa jatketaan sähköisen sairauskertomuksen kehittämistä sekä tuetaan perusterveydenhuollon kehittämistä seudullisesti. Sosiaalialan kehittämishankkeessa valmistellaan tarvittavia säädösmuutoksia oikeudesta päästä palvelutarpeen arviointiin sosiaalityössä sekä jatketaan vammaispalvelujen erityislain ja lastensuojelun kokonaisuudistuksen valmistelua. Sosiaalihuollon tietoteknologian kehittämistä ja seudullisten palvelurakenteiden ja kuntien palvelutoimintojen kehittämis- ja uudistamistyötä jatketaan.

Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuksiin ehdotetaan 4 006 milj. euroa, jossa on lisäystä noin 278 milj. euroa vuoden 2005 tasoon verrattuna. Lisäyksestä 63 milj. euroa liittyy valtion ja kuntien väliseen kustannustenjaon tarkistamiseen ja 94,7 milj. euroa kustannustason muutoksesta johtuvaan valtionosuuksien korottamiseen 2,4 prosentilla.

Valtionosuuksien lisäyksestä 73 milj. euroa liittyy Kansallisen terveydenhuollon hankkeen mukaiseen kuntien terveydenhuoltojärjestelmien kehittämiseen sekä Sosiaalialan kehittämishankkeen tarkoittamaan sosiaalipalvelujärjestelmän kehittämistyöhön. Tästä lisäyksestä 9,9 milj. euroa käytetään kuntien sosiaalihuollon henkilöstön täydennyskoulutuksen turvaamiseen, johon liittyvä lain muutos astui voimaan 1.8.2005, 4,0 milj. euroa omaishoidon ja perhehoidon kehittämiseen ja 59,2 milj. euroa valtionosuusprosentin korottamiseen 0,48 prosenttiyksiköllä.

Osana kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamista sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien eräitä määräytymisperusteita tarkistetaan. Valtionosuusuudistuksen kuvaus sisältyy peruspalvelubudjettitarkasteluun.

Osana työmarkkinatukiuudistusta valtionosuuksista on vähennetty 144,2 milj. euroa. Vuoden 2006 alusta toimeentulotuen normitettavissa oleva osa irrotetaan valtionosuusjärjestelmästä ja sen rahoi-

tus jaetaan jatkossa tasan kuntien ja valtion kesken. Työmarkkina-tukiuudistuksesta aiheutuvien kuntien menojen lisäyksen kompensoimiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuksia lisätään 67,5 milj. euroa. Lisäys nostaa valtionosuusprosenttia 0,56 prosenttiyksiköllä.

Osana kaikkein heikoimassa asemassa olevien tukemiseksi tehtyjä toimenpiteitä toimeentulotuen asumismenojen omavastuun poistamisen johdosta valtionosuuksia on lisätty 14,4 milj. euroa, josta puolet toteutetaan korottamalla valtionosuusprosenttia 0,06 prosenttiyksiköllä.

Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuusprosentti nousee nykyisestä 32,99 prosentista 33,32 prosenttiin v. 2006.

Valtionavustuksena kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin esitetään 55,2 milj. euroa. Tästä määrärahasta 30 milj. euroa käytetään Kansallista terveydenhuollon hanketta tukeviin kehittämishankkeisiin. Loppuosa määrärahasta kohdennetaan Sosiaalialan kehittämishankkeen ja Alkoholiohjelman toimeenpanoon liittyviin hankkeisiin.

**Työministeriön
hallinnonala
(pääluokka 34)**

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 1 965 milj. euroa, jossa on vähennystä 199 milj. euroa vuoden 2005 talousarvioon verrattuna. Nyt ehdotettavista ja aiemmin myönnettävistä valtuuksista aiheutuu talousarviovuoden jälkeisille vuosille yhteensä 354 milj. euron määrärahatarve, jossa on vähennystä 29 milj. euroa vuoden 2005 talousarvioon verrattuna.

Hallituksen tavoitteena on kasvattaa työllisyyttä 100 000 hengellä vuoteen 2007 mennessä. Hallitusohjelman mukainen työllisyysohjelma tukee työllisyyden kasvua ja vahvistaa keskushallinnon sektorirajat ylittävää yhteistyötä työllisyysenhoidossa. Työllisyysohjelmassa painotetaan erityisesti rakenteellisen työttömyyden purkamiseen tähtäviä toimenpiteitä.

Julkinen työvoimapalvelu

Julkisen työvoimapalvelun ydintehtävä on työmarkkinoiden toimivuuden edistäminen. Tavoitteena on pitää yllä ja edistää työvoiman kysynnän ja tarjonnan välistä tasapainoa työmarkkinoilla, turvata työvoiman saatavuus, torjua työttömyyttä sekä järjestää työtä hakeville mahdollisuuksia tehdä työtä. TE-keskukset ohjaavat työvoimapolitiikan toimeenpanoa alueellaan. Työvoimapolitiikan käytännön toimeenpano tapahtuu valtaosin työvoimatoimistoissa.

Julkisen työvoimapalvelun rakenteellinen uudistus saatetaan loppuun v. 2006. Osana rakenteellista uudistusta vaikeimmin työllistyvien julkiset työvoimapalvelut ja kuntien, erityisesti sosiaali- ja terveystoimen, Kansaneläkelaitoksen sekä muiden palvelujentouttajien palvelut kootaan työvoiman palvelukeskuksiin. Palvelukeskuksiin perustetaan noin 100 uutta virkaa v. 2006. Alueilla, joille perustetaan työvoiman palvelukeskuksia, työvoimatoimistojen toiminnassa painotetaan työnvälityksen sekä työnhaku- ja

ammattillisen kehittymisen palvelujen tarjoamista työvoiman saatavuuden varmistamiseksi.

Työministeriö valmistelee julkisen työvoimapolitiikan organisoimiseksi ja ohjausmuutoksia, jossa tavoitteena on asiakkaiden yhdenmukaisen palvelun varmistaminen ja työvoimatoimistojen ohjauksen vahvistaminen asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tässä yhteydessä työvoimatoimistojen toiminta-alueita tarkistetaan nykyistä laajemmiksi.

Työministeriön toimialan keskeisiä yhteiskunnallisia tavoitteita ovat osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen ja rakennetyöttömyyden alentaminen.

Työmarkkinatuki- ja työllistämistukijärjestelmää uudistetaan v. 2006. Uudistuksista on tarkempi selvitys luvussa 5.2 Poikkihallinnolliset politiikkaohjelmat.

Työvoimapolitiikan toimeenpanoon (luku 34.06) esitetään 1 568 milj. euroa¹⁾. Toimeenpanon määrärahoista lähes puolet käytetään työmarkkinatukena maksettavan työttömyysturvan menoihin. Työvoimakoulutuksessa on keskimäärin 27 330 henkilöä, joista muutosturvan toimintamallin mukaisen koulutuksen piirissä arvioidaan olevan 5 000 henkilöä. Työllisyysmäärärahoilla työllistetään keskimäärin 39 370 henkilöä. Euroopan rakennerahasto-ohjelmiin (luku 34.05) esitetään 224 milj. euroa. Ohjelmien piirissä on keskimäärin 6 000 henkilöä. Pääasiassa työttömille työnhakijoille tarkoitettujen aktiivitoimenpiteiden piirissä arvioidaan olevan yhteensä keskimäärin 92 500 henkilöä, mikä on noin 3,6 % työvoimasta.

Työvoimapolitiikan toteutuksessa painotetaan työvoiman osamista parantavia toimenpiteitä. Työvoimapolitiikan aikuiskoulutuksen yhteishankintoja työnantajien kanssa lisätään. Työssä oleville työntekijöille tarjotaan aiempaa enemmän työvoimaviranomaisen ja työnantajien yhteishankintoina järjestettävää pienille ja keskisuurille yrityksille suunnattua työpaikkakoulutusta, jolla ennaltaehkäistään ikääntyvien ja vähäisen pohjakoulutuksen omaavien henkilöiden työttömäksi joutumista ja tuetaan työuran jatkumista yritysten muutos- ja irtisanomistilanteissa. Maahanmuuttajakoulutuksen riittävä taso turvataan ja koulutuksen laatu varmistetaan kielitaidon tasotestauksella. Aktivoivilla toimenpiteillä, valmentavalla koulutuksella ja riittävällä henkilökohtaisella ohjauksella tuetaan hakeutumista ammatilliseen koulutukseen ja siitä selviytymistä.

Ympäristöministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 752 milj. euroa eli 61 milj. euroa enemmän kuin v. 2005. Lisäyksessä on huomioitu 71,5 milj. euroa asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustusten sekä rakennusperintöavustusten siirtona maksettavaksi valtion talousarviosta, kun ne aiemmin mak-

Työvoimapolitiikan
mitoitus ja painopiste-
alueet

**Ympäristöministeriön
hallinnonala
(pääluokka 35)**

¹⁾ Lisäksi kunnat maksavat puolet yli 500 päivää passiivista työmarkkinatukea saaneiden työmarkkinatuesta.

settiin talousarvion ulkopuolisen valtion asuntorahaston varoista. Talousarviorahoituksesta noin kaksi kolmannesta käytetään yleiseen asumistukeen ja yksi kolmasosa ympäristön- ja luonnonsuojeluun. Valtion asuntorahaston varoja arvioidaan lisäksi käytettävän noin 1,2 miljardia euroa asuntolainojen, asuntotoimen korkotukien ja avustusten sekä rahaston lainojen korkojen ja kuoletusten maksamiseen. Valtion asuntorahastosta siirretään v. 2006 talousarvioon 128 milj. euroa.

Hallinnonalan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteisiin sisältyy muun muassa se, että kasvavien alueiden tonttitarjonta ja asuntotuotanto vastaavat nykyistä paremmin kysyntää.

Ympäristön- ja luonnonsuojelu sekä alueidenkäyttö

Ympäristön- ja luonnonsuojelutehtäviin ehdotetuista 244 milj. eurosta lähes 60 % on toimintamenoluonteisia määrärahoja.

Itämeren ja sisävesien tilaa parannetaan vähentämällä erityisesti maataloudesta peräisin olevaa ravinnekuormitusta sekä tehostamalla yhdyskuntien ja haja-asutuksen jätevesien käsittelyä. Ympäristövahinkojen torjuntavalmiutta parannetaan edelleen. Ympäristöluvut käsitellään laadukkaasti ja joutuisasti ja niiden valvontaa tehostetaan. Jätteiden syntyä ehkäistään, hyötykäyttöä lisätään ja loppusijoitusta kaatopaikoille vähennetään panemalla täytäntöön valtakunnallisia ja alueellisia jätesuunnitelmia. Vaarallisimpien aineiden ja pienhiukkasten päästöjä ja esiintymistä ympäristössä vähennetään asteittain. Ilmaston muutosta pyritään hillitsemään kansallisin ja kansainvälisin toimenpitein. Kulutuksen ja tuotannon ekotehokkuuden edellytyksiä parannetaan.

Yhdyskuntien vesiensuojelua edistävien siirtoviemärien rakentamista ja pilaantuneiden maiden kunnostusta tuetaan myös valtion työmäärärahoihin. Öljysuojarahastoon siirretään öljyjätmaksun kertymästä aiempaa enemmän käytettäväksi öljyisten maiden kunnostuksen tukemiseen. Romuajoneuvojen jätehuoltoon tarkoitettuihin siirtymäkauden avustuksiin ei enää myönnetä uutta määrärahaa.

Valtakunnallisten luonnonsuojeluohjelmien ja Natura 2000 -verkoston toteuttaminen jatkuu. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden turvaamista koskevan METSO-ohjelman eri toimenpiteiden vaikutukset arvioidaan v. 2007 tehtäviä jatkopäätöksiä varten. Luonnon virkistyskäyttöä ja luontomatkailua kehittämällä pyritään tuottamaan positiivisia aluetaloudellisia vaikutuksia erityisesti Pohjois-Suomessa.

Asuminen ja rakentaminen

Matala korkotaso on ylläpitänyt vilkasta omistusasuntojen kysyntää koko maassa. Asuntojen uudisrakentaminen on ollut hyvällä tasolla, ja viime vuosina nimenomaan omakotitalojen rakentaminen on lisääntynyt. Talouden tila, etenkin työllisyyden, muuttoliikkeen ja korkotason muutokset ovat ratkaisevassa asemassa asuntorakentamisen kehityksessä. Omistusasuntomarkkinoiden vilkkaus ja muuttoliikkeen hidastuminen ovat parantaneet vuokra-asuntojen saatavuutta koko maassa ja samalla vähentäneet valtion tukeman asuntotuotannon määriä. Vuokra-asuntojen parantunut saatavuus

on vähentänyt myös asunnottomuutta. Kasvukeskuksissa asuntotuotannon säilyminen kysyntää vastaavana ja riittävä vuokra-asuntojen tarjonta ovat tärkeitä asuntomarkkinoiden vakauden turvaamisessa. Väestöltään vähenevillä alueilla asuntojen kysynnän heikkeneminen aiheuttaa taloudellisia ongelmia ja lisää valtion laina- ja takausriskejä.

Valtion tukemana odotetaan v. 2006 aloitettavan noin 6 500 asuntoa, ja rakentamishalukkuuden osoittautuessa tätä suuremmaksi valtuuksia lisätään. Aiempaa suurempi osuus valtion tukemasta asuntotuotannosta on erityisryhmien asuntohankkeita. Kasvukeskusten asuntotuotantoa edistetään kunnallistekniikan rakentamisavustuksilla, ja lisäksi Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla käynnistetään viisivuotinen asuntoaluekohtainen tukijärjestelmä lähiöiden asuin ympäristön laadun kehittämiseen erityisesti täydennysrakentamiseen liittyen. Vähenevän asuntotarpeen alueilla aiheutuvien taloudellisten ongelmien ja valtion riskien vähentämiseksi otetaan uusina tukimuotoina käyttöön lainojen osittainen anteeksianto käyttörajoituksista vapauttamisen yhteydessä sekä purkuavustus. Lisäksi käynnistetään viisivuotinen ohjelma vähentyneestä kysynnästä kärsivien kerrostalovaltaisten alueiden laadun kehittämiseksi sekä asuntokannan sopeuttamiseksi kysyntää vastaavaksi. Asunnosta johtuvien terveyshaittojen vuoksi vaikeuksiin joutuneita perheitä voidaan avustuksilla tukea aiempaa laajemmin, kun tukea ryhdytään kaikkein vaikeimmissa tilanteissa myöntämään myös korvaavan asunnon rakentamis- ja hankintakustannuksiin.

Rakentamisen laatua kehitetään ohjauksen, tutkimuksen, seurannan ja tiedotuksen avulla. Korjausrakentamisen ohjauksen tehostamiseksi valmistuu strategia. Rakennusten energiatehokkuutta lisätään uuden lainsäädännön pohjalta.

Taulukko 13. Määrärahat taloudellisen laadun mukaan vuosina 2004—2006¹⁾

Tunnus	Menolaji	v. 2005		v. 2006 esitys milj. €	Muutos 2005—2006	
		v. 2004 tilinpäätös milj. €	varsinainen talousarvio milj. €		milj. €	%
01-03	Palkkaukset ²⁾	6	8	7	- 1	- 12
04-07	Eläkkeet	2 901	3 014	3 121	106	4
16-18	Puolustusmateriaalin hankkiminen	572	577	643	66	11
21-27	Toimintamenot	7 063	7 155	7 339	184	3
08-15, 19-29	Muut kulutusmenot	1 429	1 396	1 476	80	6
01-29	Kulutusmenot	11 970	12 151	12 586	435	4
30-39	Valtionavut kunnille ja kuntayhtymille ym.	6 857	7 396	8 087	691	9
40-49	Valtionavut elinkeinoelämälle	2 733	2 819	2 908	88	3
50-59	Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille	7 124	7 151	6 966	- 185	- 3

Taulukko 13. Määrärahat taloudellisen laadun mukaan vuosina 2004—2006¹⁾

Tunnus	Menolaji	v. 2004 tilinpäätös milj. €	v. 2005 varsinainen talousarvio milj. €	v. 2006 esitys milj. €	Muutos 2005—2006	
					milj. €	%
60	Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläkelaitokselle	1 911	2 203	3 016	813	37
61-62	EU:n rakennerahasto-osuudet ja vastaavat valtion rahoitusosuudet	652	727	746	19	3
63-65	Muut siirrot kotimaahan	274	285	296	11	4
66-68	Siirrot ulkomaille	552	604	662	57	9
69	Siirrot EU:lle	1 265	1 513	1 540	27	2
30-69	Siirtomenot	21 369	22 698	24 220	1 522	7
70-73	Kaluston hankinta	20	7	2	- 5	- 71
74-75	Talonrakennukset	20	15	14	- 1	- 7
76	Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt	52	54	53	- 1	- 2
77-79	Maa- ja vesirakennukset	405	308	234	- 74	- 24
70-79	Reaalisijoitukset	497	384	303	- 81	- 21
80-86	Valtion varoista myönnettävät lainat	62	67	63	- 4	- 6
87-89	Muut finanssisijoitukset	3	3	3	—	—
80-89	Lainat ja muut finanssisijoitukset	65	70	65	- 4	- 6
70-89	Sijoitusmenot	562	453	368	- 85	- 19
90-92	Valtionvelan korot	2 370	2 433	2 222	- 210	- 9
93-94	Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta ³⁾	—	—	—	—	—
95-99	Muut ja erittelemättömät menot	50	120	55	- 65	- 54
90-99	Muut menot	2 420	2 553	2 278	- 275	- 11
	Yhteensä	36 320	37 855	39 452	1 597	4

¹⁾ Kukin momentti on varustettu menon laatua osoittavalla numerotunnuksella. Näiden numerotunnusten perusteella menot on koottu laadun mukaisiin ryhmiin. Taulukossa jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

²⁾ Sisältää vain näillä momenttinumerotunnuksilla olevat palkkauskäyrärahat, muut sisältyvät toimintamenoihin.

³⁾ Velanhallinnan menot otetaan huomioon momentilla Nettolainanotto ja velanhallinta (15.03.01), mikäli talousarvio on alijäämäinen.

Valtuudet

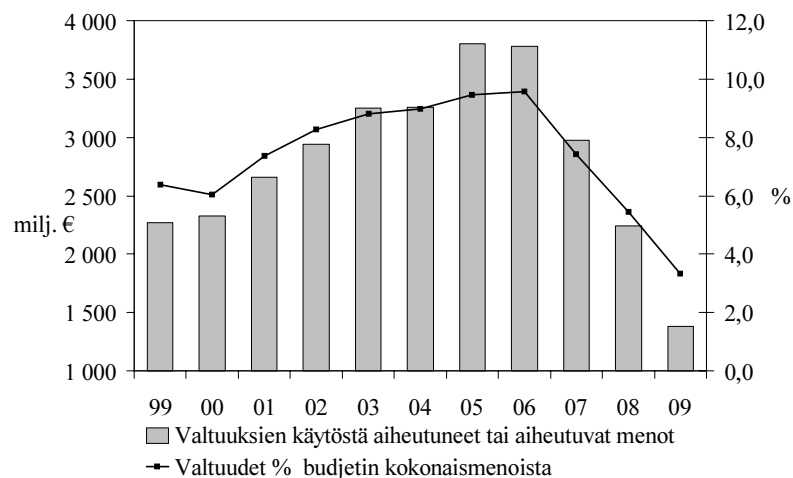
Talousarvion käsittelyn yhteydessä voidaan myöntää määrältään ja käyttötarkoitukseltaan rajattu valtuus tehdä sopimuksia tai antaa sitoumuksia. Valtuutta saa yleensä käyttää vain sen varainhoitovuoden aikana, jonka talousarviossa se on myönnetty. Määrärahat valtuuksista aiheutuviin menoihin otetaan joko kokonaan tai puuttuvilta osiltaan tulevien vuosien talousarvioihin.

Taulukko 14. Valtuuksien käytöstä aiheutuvat talousarviomenot valtuuslajeittain, milj. euroa

	2006	2007	2008	2009	2010—
<i>Aiemmin myönnettyistä valtuuksista aiheutuvat menot:</i>					
Avustusten myöntämisvaltuus	1 117	692	605	552	31
EU-hankkeiden myöntämisvaltuus	571	238	71	3	0
— EU-osuus	260	126	49	0	0
— Kansallinen osuus	311	112	22	3	0
Kehitys- ja lähialueyhteistyövaltuus	415	352	333	197	186
Korkotukilainavaltuus	54	36	30	27	61
Kuntien valtionapuihin liittyvä valtuus	57	45	39	32	65
Lainojen myöntämisvaltuus	43	21	10	1	0
Maa- ja vesirakentamisvaltuus	202	110	87	38	737
Osakkeiden ja osuuksien merkintävaltuus	0	0	0	0	0
Talonrakennusvaltuus	9	3	1	1	0
Tilausvaltuus	553	381	242	40	137
Muu valtuus	240	133	42	18	0
Yhteensä	3 261	2 009	1 461	909	1 217
<i>Vuonna 2006 myönnettävistä valtuuksista aiheutuvat menot:</i>					
Avustusten myöntämisvaltuus	191	185	112	77	37
EU-hankkeiden myöntämisvaltuus	164	247	142	5	0
— EU-osuus	73	119	73	0	0
— Kansallinen osuus	91	128	69	5	0
Kehitys- ja lähialueyhteistyövaltuus	0	133	152	156	68
Korkotukilainavaltuus	4	8	8	6	21
Kuntien valtionapuihin liittyvä valtuus	20	12	5	6	26
Lainojen myöntämisvaltuus	18	29	18	7	2
Maa- ja vesirakentamisvaltuus	14	79	90	56	20
Osakkeiden ja osuuksien merkintävaltuus	0	0	0	0	0
Talonrakennusvaltuus	4	8	3	1	0
Tilausvaltuus	91	136	184	118	187
Muu valtuus	27	164	107	47	21
Yhteensä	534	999	818	479	381
Menot yhteensä	3 795	3 009	2 279	1 389	1 598

Vuoden 2006 talousarviossa ehdotetaan myönnettäväksi valtuuksia siten, että niistä aiheutuu menoja yhteensä 3,2 mrd. euroa. Lähes neljännes menoista aiheutuu puolustusministeriön hallinnonalalla ja lähes viidennes kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla. Edellisissä talousarvioissa myönnettyistä valtuuksista arvioidaan aiheutuvan menoja vuodesta 2006 alkaen yhteensä 8,9 mrd. euroa, josta v. 2006 aiheutuvien menojen osuus on noin 3,3 mrd. euroa. Nyt ehdotettavista ja aiemmin myönnettyistä valtuuksista aiheutuu talousarviovuoden jälkeisille vuosille yhteensä 8,3 mrd. euron määräraahatarve. Taulukko 14 ja kuvio 7 eivät sisällä talousarvion ulkopuolisten rahastojen valtuuksia. Niitä käsitellään luvussa 8.

Kuvio 7. Myönnettyjen valtuuksien käytöstä aiheutuneet tai aiheutuvat menot, milj. euroa

5.4 Tiede- ja teknologia-politiikka

Hallitus tukee talouskasvun osaamispohjaa lisäämällä tutkimuksen ja tuotekehityksen voimavaroja ja parantamalla tutkimuksen ja sen taloudellisten sovellutusten yhteensovittamista. Kauppa- ja teollisuusministeriön sekä Suomen Akatemian tutkimusresursseja lisätään yhteensä 49,7 milj. eurolla vuosina 2006—2007 sen lisäksi, mitä jo keväällä 2003 tehty, vuoteen 2007 ulottuva kehyspäättös edellytti. Valtion tutkimusrahoitus tulee näiden päätösten jälkeen saavuttamaan valtion tiede- ja teknologianeuvoston suositteleman 1,7 mrd. euron tason v. 2007. Tutkimusrahoituksen kehittämisen rinnalla panostetaan erityisesti aloittavien, innovatiivisten kasvuyritysten riskirahoitukseen ja yrityspalvelujen uudistamiseen. Yliopistojen perusrahoituksen lakisääteinen lisäysohjelma jatkuu vuoteen 2007.

Taulukko 15. Keskeisten tutkimus- ja kehittämismäärärahojen kehitys, milj. euroa

	2005 varsinainen talousarvio	2006 talousarvio- esitys	2005—2006 muutos	2005—2006 muutos, %
Yliopistot	415	426	11	3
Valtion tutkimuslaitokset	259	261	2	1
— josta valtion teknillinen tutkimuskeskus	64	65	1	1
Tutkimusorganisaatioiden tutkimusmäärärahat, yhteensä	673	687	13	2
Suomen Akatemia	219	250	30	14
Teknologian kehittämiskeskus	448	480	32	7
Rahoitusorganisaatiot yhteensä	668	730	62	9

Taulukko 15. Keskeisten tutkimus- ja kehittämismäärärahojen kehitys, milj. euroa

Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoidon mukaiseen tutkimustointaan	41	49	8	20
Kaikki yhteensä	1 382	1 465	83	6

Panostusten kohdennettu lisääminen on välttämätöntä avoimessa kansainvälisessä kilpailutilanteessa. Huipputason tiedon ja osaamisen luominen ja niiden tehokas hyödyntäminen sosiaalisina ja teknologisin innovaatioina ylläpitävät Suomen kilpailukykyä ja kansalaisten hyvinvointia myös tulevana vuosina.

Valtioneuvosto teki 7.4.2005 tiede- ja teknologianeuvoston valmistelun pohjalta periaatepäätöksen julkisen tutkimusjärjestelmän rakenteellisesta kehittämisestä. Päätöksen taustalla on useiden selvitysmies- ja erityisraporttien ohella tiede- ja teknologianeuvoston strateginen linjaus Suomen tieteen ja teknologian kansainvälistämisestä sekä pääministerin aloitteesta käynnistetyn Suomi maailmantaloudessa -selvityksen loppuraportti. Eri tahoilla tehty asiantuntijatyö on hyvin yksimielinen kehittämistoimien suuntaamisesta toimintojen priorisoinnin, tutkimusorganisaatioiden kansainvälisen ja kansallisen profiloitumisen sekä ennakoituvuuteen tukeutuvan valikoivan päätöksenteon vahvistamiseen.

Valtioneuvoston periaatepäätös on toimeenpanovaiheessa, jossa kaikilta ministeriöiltä edellytetään strategisia kehittämis- ja hyödyntämishankkeita. Päätöksen toimeenpanon ensimmäiset varsinaiset seurantaraportit laaditaan 30.6.2006 mennessä. Siihen mennessä valmistuu myös keväällä 2005 käynnistynyt, tiede- ja teknologianeuvoston johdolla tehtävä kansallisen osaamiskeskittymästrategian ja tutkimuksen kansallisen infrastruktuuripolitiikan laatimistyö. Periaatepäätöksen toteuttamistoimien rinnalla hallinnonaloilla on käynnissä tärkeitä kehittämishankkeita, jotka tukevat kansallisia linjauksia. Näitä ovat Tekesin teknologiastrategiatyö, kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan muut innovaatiotoiminnan vahvistamiseen liittyvät teknologia- ja elinkeinopolitiikan hankkeet, opetusministeriön hallinnonalalla tutkijakouluja ja tutkijanurien kehittämistä koskeva valmistelutyö, yliopistojen perusrahoituksen jakoperusteiden uusiminen sekä koko teknistieteellisen korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kattava selvitys- ja kehittämistyö.

Kehittämistoimet palvelevat oman kehityksemme rinnalla yhteistyön vahvistamista EU:n tutkimus- ja teknologiaohjelmien piirissä. Komissio julkisti 6.4.2005 esityksensä EU:n tutkimuksen 7. puiteohjelmaksi. Ohjelma kattaa esityksen mukaan vuodet 2007—2013. Esitys on laadittu toteuttamaan Lissabonin strategian tavoitteita sekä tutkimusrahoituksen määrän että esitettyjen ohjelmakokonaisuuksien osalta. Tutkimusrahoituksen kasvu on komission esityksessä erittäin merkittävä, ja EU:n tuleva budjettikehys antaneekin 7.

puiteohjelmalle ahtaammat rajat. Puiteohjelmaesitykseen sisältyy tärkeänä uutena osana tutkijalähtöinen, eurooppalaisen eturintamatutkimuksen vahvistamiseen tähtäävä ohjelma, joka on tarkoitus antaa perustettavan Euroopan tutkimusneuvoston, ERC:n, toteutettavaksi. Suomessa meneillään olevat kehittämistoimet lisäävät suomalaisten tutkijoiden, tutkijaryhmien ja laitosten mahdollisuuksia osallistua menestyksellisesti myös tähän toimintamuotoon.

5.5 Alueiden kehittämisen ja rakennerahastot

Hallitusohjelman aluepoliittisena tavoitteena on sosiaalinen ja alueellinen tasapaino, jonka saavuttamiseksi eroja alueiden kehittämisedellytyksissä kavennetaan. Tavoitteena on muuttoliikkeen ja väestörakenteen tasapainottaminen sekä palvelurakenteen turvaaminen koko maassa. Tavoitteisiin pyritään ohjelmaperusteisen aluepolitiikan avulla. Alueellista kehittämistyötä toteutetaan sekä kansallisilla että EU:n osittain rahoittamilla alueellisilla ohjelmilla. Hallitusohjelman mukaisesti on kesäkuussa 2005 aloitettu selvitystyö osaavan työvoiman saamisesta väestöä menettäville alueille. Talousarvioesityksen alueellisia vaikutuksia tarkastellaan lähemmin talousarvioesityksen liitteessä 2.

Valtakunnalliset alueiden kehittämisen tavoitteet

Alueiden kehittämislain (602/2002) yhtenä tavoitteena on ohjata alueiden kehittämistä maakuntien ja valtakunnan tasolla siten, että kehittämistyö muodostaa alue- ja keskushallinnon kehittämistoimista vuorovaikutteisen kokonaisuuden. Keskushallintotasolla järjestelmään kuuluvat valtioneuvoston hyväksymät valtakunnalliset tavoitteet ja ministeriöiden alueiden kehittämistä koskeva tavoitteiden ja toimenpiteiden määrittely.

Valtioneuvoston vuosille 2003—2007 päättämällä valtakunnallisilla alueiden kehittämisen tavoitteilla täydennetään ja täsmennetään hallitusohjelman aluepoliittisia tavoitteita. Valtioneuvoston määräämät ministeriöt ovat valmistelleet ensimmäiset hallinnonalansa alueiden kehittämistä ja alueellista toimintaa koskevat suunnitelmansa kehyskautta 2006—2009 varten. Vastaavasti maakunnan liittojen johdolla laadituilla maakuntaohjelmien rahoitus-suunnitelmilla ja niiden vuosittaisilla toteuttamissuunnitelmilla pyritään vaikuttamaan hallinnonalojen menokehyksiin ja talousarvioesityksiin. Valtion osalta rahoitus määritellään vuosittain kehys- ja budjettiprosessin yhteydessä.

Kansallinen aluepolitiikka

Aluekeskusohjelma, osaamiskeskusohjelma, maaseutupoliittinen kokonaisohjelma ja saaristo-ohjelma ovat alueiden kehittämislain (602/2002) mainittuja määräaikaista erityisohjelmia, jotka valtioneuvosto hyväksyy. Hallitus antoi eduskunnalle kesäkuussa 2005 esityksen alueiden kehittämislain muuttamisesta, joka mahdollistaa näiden ohjelmien jatkumisen myös vuoden 2006 jälkeen. Aluekeskus- ja osaamiskeskusohjelmien perusrahoitus sisältyy sisäasiainministeriön maakunnan kehittämisraha-momentille. Maakunnan kehittämisrahasta tullaan rahoittamaan myös seutukokeilun mukai-

sia hankkeita. Seutuhankkeen tavoitteena on kuntien seudullisen yhteistyön tukeminen. Osaamiskeskusohjelman ja aluekeskusohjelman nykyinen ohjelmakausi päättyy v. 2006. Vuonna 2007 alkavalla ohjelmakaudella aluekeskusten kehittämistä jatketaan edelleen alueiden kehittämislain mukaisella aluekeskusohjelmalla. Valtioneuvosto on myös päättänyt jatkaa alueiden kehittämislain mukaista huippuosaamisen hyödyntämiseen perustuvaa osaamiskeskusohjelmaa vuosina 2007—2013. Uudistettu maaseutupoliittinen kokonaisohjelma ”Elinvoimainen maaseutu — yhteinen vastuumme” on laadittu vuosille 2005—2008. Kokonaisohjelma ja sen pohjalta vuosille 2005—2006 laadittu erityisohjelma keskittyvät laajan maaseutupolitiikan kysymyksiin ja maaseutupolitiikan kehittämiseen. Saaristo-ohjelman tehtävä on hyödyntää saaristoja, merta, järviä, jokia ja rantaviivaa aluekehityksen edistämiseksi lähinnä maaseutumaisilla alueilla. Valtakunnallinen saaristo-ohjelma tullaan uudistamaan vuoden 2006 aikana.

Suomessa toimii neljä rakennerahastoa, jotka ovat Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR), Euroopan sosiaalirahasto (ESR), Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosasto (EMOTR-O) ja kalatalouden ohjaamisen rahoitusväline (KOR). Rahastojen varat sisältyvät EU:n talousarvioon. Rahastoista myönnettävä tuki on pääosin avustusmuotoista. Rahoituksen saaminen rakennerahastoista edellyttää kansallista osarahoitusta.

Euroopan unionin
rakennerahastojen
toiminta Suomessa

Rakennerahastot Suomessa	Rahoitettavat ohjelmat	Maksuviranomainen
Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)	tavoiteohjelmat 1 ja 2	sisäasiainministeriö
Euroopan sosiaalirahasto (ESR)	tavoiteohjelmat 1, 2 ja 3 sekä Equal -yhteisöaloite	työministeriö
Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosasto (EMOTR-O)	aloite	maa- ja metsätalousministeriö
Kalatalouden ohjauksen rahoitusväline (KOR)	tavoiteohjelma 1 ja sen ulkopuolinen elinkeinokalatalouden rakenneohjelma	maa- ja metsätalousministeriö

Tavoite- ja yhteisöaloiteohjelmien toimeenpano perustuu valtioneuvoston esittämiin ja komission hyväksymiin ohjelma-asiakirjoihin. Tavoite 1 -alueen väestöosuus koko väestöstä on 20,9 % ja tavoite 2 -alueen 30,6 %. Siirtymäkauden alueiden, jotka ohjelmakaudella 1995—1999 kuuluivat joko tavoite 2 tai tavoite 5b -alueisiin, mutta eivät kuulu ohjelmakauden 2000—2006 tavoite 2 -alueeseen, väestöosuus on 9,6 %. Siirtymäkauden alueiden EU-tuki päättyy vuoden 2005 lopussa. Rahoituspäätöksiä ja maksatuksia voidaan kuitenkin tehdä vuoden 2007 loppuun saakka. Tavoite 3 -ohjelmaa toteutetaan tavoite 1 -alueen ulkopuolella.

Tavoiteohjelmat Suomessa 2000—2006: Yhteisöaloitteet:

Tavoite 1: heikoimmin kehittyneet alueet	Interreg III: rajat ylittävä, valtioiden ja alueiden välinen yhteistyö
Tavoite 2: elinkeinoelämän rakennemuutos-alueet ja maaseutualueet	Leader+: paikallisia maaseudun kehittämishankkeita
Tavoite 3: inhimilliset voimavarat (horisontaalinen ohjelma)	Equal: uusia keinoja syrjäytymisen, syrjinnän ja epätasa-arvon ehkäisemiseksi ja poistamiseksi työmarkkinoilla Urban II: ongelmallisten kaupunkien ja lähiöiden taloudellinen sekä sosiaalinen elvyttäminen ja kestävän kehityksen edistäminen

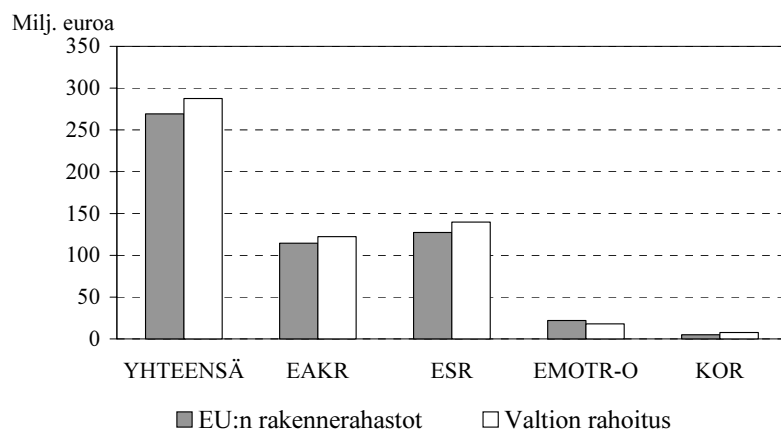
Rakennerahastoista rahoitettavien ohjelmien osalta valtion talousarvioon budjetoitavat määrärahat perustuvat ohjelma-asiakirjojen rahoitustaulukoihin, joihin v. 2004 lisättiin ns. suoritusvaraus. EU:n rakennerahastoista saatavat tulot budjetoidaan valtion talousarvioon bruttoperiaatteen mukaisesti maksuviranomaisen tuloiksi ja menoiksi. Kunkin rakennerahaston rahoittamiin ohjelmiin tarvittava kansallinen valtion rahoitusosuus budjetoidaan ohjelmien toimeenpanoon osallistuvan hallinnonalan menoksi yhdelle momentille.

EAKR:sta rahoitettavien yhteisöaloiteohjelmien (Interreg III ja Urban II) EU-varat tulevat ohi valtion talousarvion suoraan ohjelmassa nimetyille talousarviotalouden ulkopuolisille hallinto- ja maksuviranomaiselle. Näiden ohjelmien EU-tukea vastaava valtion rahoitusosuus sisältyy kuitenkin valtion talousarvioon. Osa tuloutuvista EMOTR-O:n rahoitusosuuksista tavoite 1 -ohjelmissa ohjataan talousarvion ulkopuoliseen Maatilatalouden kehittämisrahastoon, josta rahoitetaan myös niihin liittyvä kansallinen valtion rahoitusosuus. Ahvenanmaan maakunnassa toteutettavat tavoite 2 ja 3 -ohjelmat kuuluvat maakunnan toimivaltaan, eivätkä näihin ohjelmiin liittyvät varat sisälly valtion talousarvioon.

Nykyinen EU:n rakennerahastokausi päättyy vuoden 2006 lopussa. Ohjelmakauden 2000—2006 rahoituspäätöksiä ja maksatuksia voidaan kuitenkin tehdä vuoden 2008 loppuun saakka.

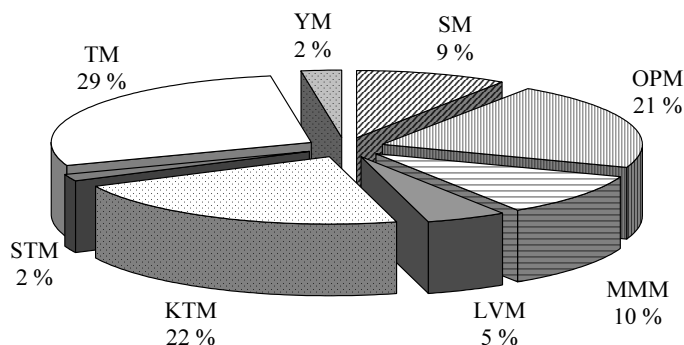
Rakennerahastovarot
vuoden 2006 talous-
arviossa

Rakennerahastoista arvioidaan v. 2006 ja aiemmin maksettujen menojen perusteella saatavan tuloja valtion talousarvioon yhteensä noin 321 milj. euroa siten, että EAKR:n osuus olisi 129 milj. euroa, ESR:n 134 milj. euroa, EMOTR-O:n 33 milj. euroa ja KOR:in 5 milj. euroa.

Kuvio 8. EU:n rakennerahasto-ohjelmien myöntämisvaltuus rahastoitain vuonna 2006, milj. euroa

Vuonna 2006 ja aiemmin myönnettyjen myöntämisvaltuuksien aiheuttamia maksatuksia varten talousarvioon sisältyy 557 milj. euroa määrärahaa, josta yhteensä 269 milj. euroa on EU:n rakennerahastojen menoja ja 288 milj. euroa valtion rahoitusosuuden menoja varten. Tarkat tiedot rakennerahastojen ja valtion rahoitusosuuden myöntämisvaltuuksista ja määrärahoista löytyvät momenteilta 26.98.61, 30.10.61, 30.10.62, 30.40.62, ja 34.05.61 sekä niiden taulukoista.

Kuvio 9. EU:n rakennerahastojen ja valtion rahoitusosuuden myöntämisvaltuus ministeriöittäin vuonna 2006

6. Peruspalvelubudjetti-tarkastelu

Valtionosuus- ja avustusjärjestelmä muodostuu tehtäväkohtaisista opetus- ja kulttuuritoimen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksista, verotuloihin perustuvasta valtionosuuksien tasauksesta sekä yleisestä valtionosuudesta. Järjestelmää täydentää harkinnanvarainen rahoitusavustus tilapäisissä tai poikkeuksellisissa talousvaikeuksissa oleville kunnille. Kunnille myönnetään lisäksi

6.1 Kuntien valtionosuusjärjestelmä

valtionapua perustamiskustannuksiin ja kehittämishankkeisiin sekä tukea kuntien yhdistymiseen.

Tehtäväkohtaisten valtionosuuksien valtion ja kuntien välistä kustannustenjakoa koko maan tasolla kuvaava valtionosuusprosentti on opetustoimessa ja kirjastotoimessa 45,30 sekä muussa kulttuuritoimessa kuin kirjastossa 29,70 v. 2006. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusprosentti on 33,32. Tehtäväkohtaiset valtionosuudet määräytyvät siten, että laskennallisten kustannusten (sosiaali- ja terveydenhuolto) ja yksikköhintojen (opetus- ja kulttuuritoimi) perusteella kummallekin hallinnonalalle erikseen lasketusta valtionosuuden perusteesta vähennetään kunnan rahoitusosuus. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet maksetaan kunnille, mutta opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuutta maksetaan myös kuntayhtymille ja yksityisille koulutuksen järjestäjille. Kunnan rahoitusosuus on valtionosuustehtävissä kaikissa kunnissa asukasta kohti yhtä suuri. Sen sijaan valtionosuuden määräytymisperusteissa otetaan huomioon kuntien erilaista palvelutarvetta kuvaavat tekijät sekä olosuhdetekijät, mistä johtuen asukasta kohti lasketut valtionosuudet vaihtelevat kunnittain. Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuutta myönnettäessä otetaan asukaskohtainen rahoitusosuus vähentävänä tekijänä huomioon kuntien osalta, mutta kuntayhtymien ja yksityisten koulutuksen järjestäjien valtionosuus myönnetään täyden rahoitusperusteen mukaisesti.

Valtionosuusjärjestelmässä kuntien tulopohjaa tasataan kuntien verotuloihin perustuvalla valtionosuuksien tasauksella. Valtionosuuksien tasauslisää saavat kunnat, joiden laskennallinen verotulo asukasta kohti alittaa koko maan tasausrajan, joka on 91,5 % maan keskimääräisestä verotulosta. Valtionosuuden tasausvähennys tehdään, mikäli kunnan verotulo ylittää tasausrajan. Vähennyksen määrä on 37,0 % tasausrajan ylittävästä osasta. Tasausten määrä muuttuu vuosittain verotustietojen perusteella.

Tehtäväkohtaiset valtionosuudet sekä perustamis- ja kehittämishankkeiden valtionosuudet ja -avustukset on budjetoitu asianomaisille hallinnonaloille, valtionosuuksien tasaus jakautuu opetusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä sisäasiainministeriön hallinnonaloille myönnettyjen laskennallisten valtionosuuksien suhteessa.

Valtionosuuksien ja -avustusten tarkoituksena on turvata kuntien mahdollisuudet pitää yllä riittävät kunnalliset palvelut eri osissa maata kohtuullisella veroasteella siten, että kuntien tulopohja on riittävä suhteessa kuntien tehtäviin ja velvoitteisiin. Valtionosuudet ovat lähes kahdessa kolmanneksessa kuntia vähintään kolmannes verotulojen ja valtionosuuksien (verorahoitus) yhteismäärästä. Kunnan perimillä maksuilla ei ole vaikutusta verotuloihin tai valtionosuuksiin.

Vuoden 2006 talousarvioesitykseen liittyen ehdotetaan kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistamisen ensimmäisenä vaiheena muutettavaksi kuntien valtionosuuslakia, sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia, ammattikorkeakoululakia, ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettua lakia, teatteri- ja orkesterilakia, museolakia ja valtionavustuslakia. Lisäksi on tarkoituksena antaa erillinen esitys laiksi vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta.

Valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistamista koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että joka neljäs vuosi tehtävässä tarkistuksessa valtionosuuden määräytymisperusteina käytettävät laskennalliset kustannukset ja yksikköhinnat tarkistettaisiin toteutuneiden kustannusten mukaisiksi ja valtio osallistuisi näiden määräytymisperusteiden mukaisiin kustannuksiin laissa säädettävällä prosenttiosuudella. Valtionosuusprosentteista säädettäisiin erikseen joka neljäs vuosi, ensimmäisen kerran määrättäessä valtionosuuksia vuodelle 2008. Määräytymisperusteita tarkistettaisiin lisäksi vuosittain uudella kunnallisten peruspalvelujen kustannuskehitystä kuvaavalla indeksillä. Uusi indeksi otettaisiin käyttöön vuoden 2006 alusta. Mahdollisuus kompensoida kustannusten muutosten täyttämiseksi alemmalla tasolla poistuu vuoden 2008 alusta.

Valtionosuusjärjestelmää selkeytetään myös siten, että erillisistä valtion ja kuntien väliseen kustannustenjakoon vaikuttavista kuntien omarahoitusosuuksien korotuksista ja alentamisista luovutaan ja ne otetaan huomioon muuttamalla valtionosuusprosentteja.

Yleiseen valtionosuuteen ehdotetaan lisättäväksi uusi olosuhdelisä kunnissa, joiden asukasluvun muutos on merkittävä. Yleiseen valtionosuuteen sisältyvien saaristo- ja syrjäisyyslisien määräytymisperusteita ehdotetaan muutettavaksi ja liikenteen taajamalisä korvattavaksi taajamarakennelisällä. Harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen myöntämisen edellytyksenä olisi suunnitelma kunnan talouden tasapainottamistoimenpiteistä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusperusteena oleva syrjäisyyskerroin ehdotetaan uudistettavaksi siten, että kerroin määräytyisi kuntien valtionosuuslaissa säädetyn paikallisen ja seudullisen väestöpohjan mukaan määräytyvän syrjäisyysluvun perusteella. Uudeksi valtionosuusperusteeksi ehdotetaan vammaisten määrään perustuvaa kerrointa, joka ottaisi nykyistä paremmin huomioon vaikeavammaisten henkilöiden palveluista aiheutuvia kustannuksia. Lisäksi erillinen, todellisiin kustannuksiin perustuva lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmä ehdotetaan korvattavaksi lastensuojelun tarvetta kuvaavalla laskennallisella kertoimella.

Perusopetuksen valtionosuuteen vaikuttavasta kouluverkkotunuksesta ehdotetaan luovuttavaksi siten, että se jäisi käyttöön vain harvimmassa asutuissa kunnissa ja saaristokunnissa. Uudeksi perus-

Valtionosuusuudistuksen ensimmäinen vaihe

opetuksen yksikköhintaa korottavaksi perusteeksi ehdotetaan vieraskielisten oppilaiden määrää.

Ammatillisen peruskoulutuksen rahoituksen uudeksi määräytymisperusteeksi ehdotetaan otettavaksi käyttöön todellisen opiskelijamäärän sijasta tuloksellisuus, jota arvioitaisiin opiskelijoiden sijoittumisella työelämään ja korkea-asteen jatko-opintoihin, koulutuksen keskeyttämisen ja opintojen suoritusajan perusteella laskettavalla suhdeluvulla, koulutuksen läpäisyasteella, opetushenkilöstön kelpoisuudella ja koulutuksen järjestäjän panostuksella henkilöstön kehittämiseen.

Ammattikorkeakoulujen rahoitusperusteena ehdotetaan otettavaksi käyttöön tavoitesopimuksen mukainen laskennallinen oppilasmäärä. Valtionrahoituksen perusteena käytettävä yksikköhinta muodostuisi opiskelijoiden lukumäärän ja suoritettujen tutkintojen määrän perusteella. Yksikköhinnat laskettaisiin tutkintojen sijasta koulutusaloittain. Ammatilliseen opettajainkoulutukseen myönnettäisiin valtionavustuksen sijasta valtionosuutta.

Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen perustamishankkeiden valtionosuudet, investointilisät ja vuosivuokran perusteella määrättävät yksikköhinnan korotukset ehdotetaan korvattavaksi järjestelmällä, jossa kirjanpidon mukaiset poistot sisällytettäisiin yksikköhinnan laskennassa käytettäviin valtakunnallisiin kokonaiskustannuksiin.

Kirjastojen käyttökustannusten valtionosuusperusteena käytettävästä asutusrakenneryhmyksestä ehdotetaan luovuttavaksi ja siirryttäväksi yhteen yksikköhintaan. Sitä korotettaisiin harvimmassa asuissa kunnissa ja opetusministeriön päätöksellä kirjastolle määrätyn erityisen tehtävän johdosta.

Teattereiden yksikköhintaan ehdotetaan vuosittaista indeksitarkistusta. Teattereiden, museoiden ja orkestereiden valtionosuuden perusteena olevat yksikköhinnat ehdotetaan laskettavaksi kunkin laitosten käyttökustannusten pohjalta joka neljäs vuosi vuodesta 2008 alkaen.

Eräät koulutuksen ja kulttuuritoiminnan järjestäjille myönnettävät valtionavustukset ehdotetaan vähennettäväksi opetus- ja kulttuuritoimen yksikköhintojen perusteena käytettävistä kustannuksista vuodesta 2008 alkaen.

Valtionosuusperusteiden muutoksista johtuvat kuntakohtaiset valtionosuuden lisäykset tai vähennykset ehdotetaan rajoitettavaksi siirtymäkaudella erillisellä hallinnonaloittain jaettavalla siirtymätauksella. Ammattikorkeakoulujen rahoituksen muutoksen osalta sovelletaan erillisiä siirtymäaikoja.

Taulukko 16. Valtionosuusperusteiden muutosten arvioidut kuntakohtaiset vaikutukset kuntien asukasluvun mukaan, milj. euroa ja euroa/asukas

Asukasluku	Muutos yhteensä, milj. euroa	Muutos, euroa /asukas	Muutos, euroa / asukas, ilman lastensuojelukerrointa ¹⁾
alle 2 000	1,9	20,5	25,9
2 001—6 000	7,7	11,9	25,7
6 001—10 000	3,5	5,9	18,2
10 001—20 000	-11,1	-16,6	-7,9
20 001—40 000	-13,2	-13,6	-12,1
40 001—100 000	-2,0	-2,7	-7,7
yli 100 000	16,0	10,9	-2,8
Koko maa	2,8	0,6	

¹⁾ Taloudelliset vaikutukset ilman lastensuojelukerrointa on otettu vertailulaskelmaksi, koska kertoimen myötä kumoutuvan lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmän kuntakohtaisia taloudellisia vaikutuksia ei ole voitu selvittää.

Valtionosuusperusteiden muutosten vaikutukset kuntaryhmittäin tarkasteltuna kasvattavat valtionosuuksia eniten (20,5 euroa/asukas) alle 2 000 asukkaan kunnissa. Seuraavaksi eniten valtionosuudet kasvavat 2 000—6 000 (11,9 euroa/asukas) ja yli 100 000 (10,9 euroa/asukas) asukkaan kunnissa. Eniten valtionosuudet vähenevät 10 000—20 000 asukkaan kunnissa. Maakunnittain tarkasteltuna valtionosuudet kasvavat eniten Lapissa (44,8 euroa/asukas) ja Kainuussa (40,8 euroa/asukas). Etelä-Pohjanmaa menettää eniten valtionosuuksia (25,4 euroa/asukas).

Työmarkkinatukea koskeva lainsäädäntö uudistetaan vuoden 2006 alusta. Uudistuksessa on tarkoituksena siirtyä järjestelmään, jossa valtio ja kunnat rahoittavat yhtä suurilla osuuksilla kustannukset, jotka aiheutuvat yli 500 päivää maksetusta ns. passiivituesta ja toimeentulotuen normitettavissa olevasta osasta. Valtion ja kuntien välinen kustannusten jako ei ehdotuksen johdosta muutu. Tämä ehdotetaan toteutettavaksi lisäämällä sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia ja korottamalla kuntien verotuloihin perustuvaa valtionosuuksien tasausrajaa yhdellä prosenttiyksiköllä (ks. myös taulukko 25). Tarkoituksena on, että uudistus ei myöskään vaikuta yksittäisen kunnan talouteen. Tämä toteutettaisiin yleiseen valtionosuuteen sisällytettävällä erillisellä kuntakohtaisella korjauserällä kolmen vuoden siirtymäkauden ajan.

Työmarkkinatuki uudistus

Vuonna 2005 kuntien ja kuntayhtymien vuosikate kohenee hieman, mutta jää selvästi käyttöomaisuuden poistoja pienemmäksi. Kuntatalouden rahoitustasapaino paranee v. 2006. Vuosikate kasvaa vuoden 2005 ennakkoidusta noin 1,5 mrd. eurosta noin 1,7 mrd. euroon, mutta jää hieman käyttöomaisuuden poistoja pienemmäksi.

6.2 Kuntatalouden
kehitys vuoteen 2009

Tilikauden tuloksen arvioidaan kääntyvän v. 2006 noin 0,2 mrd. euroa positiiviseksi, mutta vuosikate pysyy selvästi nettoinvestointeja alhaisemmalla tasolla. Kuntien rahoitustilanne pysyy edelleen kireänä. Kuntatalouden rahoitustasapainossa on lisäksi huomattavia kuntakohtaisia, alueellisia ja kuntaryhmittäisiä eroja. Kuntatalouden alijäämän pieneneminen johtuu yhtäältä verotulojen ja valtionosuuksien yhteensä noin 4,3 prosentin kasvusta sekä toisaalta toimintamenojen kasvun ennakoidusta hidastumisesta.

Kuntien nettoinvestointien odotetaan pysyvän likimain v. 2005 noin 2,4 mrd. euron tasolla. Edelleen jatkuva alijäämäisyys vähentää kuntien kassavaroja ja kasvattaa lainakantaa v. 2006 noin 0,6 mrd. eurolla. Kun kassavaratkin supistuvat hieman, kuntien nettovelka kasvaa arviolta noin 0,8 mrd. euroa.

Peruspalveluohjelman tarkasteluvuosina 2007—2009 kuntatalous näyttää kirjanpidollisesti kehittyvän myönteiseen suuntaan, mutta vuosikate jää kuitenkin koko kehyskaudella selvästi nettoinvestointeja pienemmäksi, mikä lisää kuntien velkaantumista. Vuosikatteen oletetaan kuitenkin kasvavan vuosittain ja ylittävän poistot vuodesta 2007 lähtien. Toimintamenojen kasvun arvioidaan hidastuvan keskimäärin noin 3½ prosenttiin. Tämä johtuu mm. ansio-
tasokehityksen hidastumisesta ja työnantajamaksujen alenemisesta.

Kuntien väliset talouskehityksen erot ovat kasvaneet vuoden 2004 tilinpäätöstietojen perusteella. Suurissa talousvaikeuksissa olevia negatiivisen vuosikatteen kuntia oli 138, ja lukumäärä kaksinkertaistui vuoteen 2003 verrattuna. Taloudelliset ongelmat keskittyvät erityisesti väestömäärältään pienempiin kuntiin. Eriytymiskehityksen arvioidaan kuntatalouden kokonaistilanteen paranemisesta huolimatta jatkuvan myös lähitulevaisuudessa. Rahoitustilanteen kireys edellyttääkin kunnilta ja valtiolta yhteistyötä palvelurakennetta ja tuottavuutta parantavissa päätöksissä niin, että toimintamenojen kasvu olisi pitkällä aikavälillä kestävä suhteessa tuloihin. Kuntatalouden vakauteen vaikuttavat myös kuntien omat päätökset erityisesti investointien määrästä ja ajoituksesta.

Taulukko 17. Kuntatalouden (kuntien ja kuntayhtymien) kehitys vuosina 2004—2009, kuntien tilinpidon mukaan

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Tuloksen muodostuminen						
1. Toimintakate	-17 124	-18 045	-18 654	-19 105	-19 803	-20 526
2. Verotulot	13 681	14 240	14 713	15 263	15 853	16 453
3. Valtionosuudet, käyttötalous ¹⁾	4 735	5 140	5 508	5 754	6 038	6 232
4. Rahoitustuotot ja kulut, netto	146	137	121	122	125	131
5. Vuosikate (=1.+2.+3.+4.)	1 438	1 472	1 688	2 033	2 213	2 290
6. Poistot	-1 692	-1 720	-1 750	-1 780	-1 810	-1 840
7. Satunnaiset erät, netto	147	250	250	250	250	250
8. Tilikauden tulos (=5.+6.+7.)	-107	2	188	503	653	700

Taulukko 17. Kuntatalouden (kuntien ja kuntayhtymien) kehitys vuosina 2004—2009, kuntien tilinpidon mukaan

Rahoitus						
9. Vuosikate²⁾	1 438	1 472	1 688	2 033	2 213	2 290
10. Satunnaiset erät	147	250	250	250	250	250
11. Tulorahoituksen korjauserät	-373	-350	-350	-350	-350	-350
12. Tulorahoitus, netto (=9.+10.+11.)	1 212	1 372	1 588	1 933	2 133	2 190
13. Käyttöomaisuusinvestoinnit	-3 251	-3 200	-3 200	-3 200	-3 200	-3 200
14. Rahoitusosuudet ja myyntitulot	803	800	800	800	800	800
15. Investoinnit, netto (=13.+14.)	-2 448	-2 400	-2 400	-2 400	-2 400	-2 400
16. Rahoitusjäämä (=12.+15.)	-1 235	-1 028	-812	-467	-287	-210
17. Lainakanta	6 623	7 323	7 873	8 223	8 443	8 593
18. Kassavarat	3 225	2 917	2 673	2 533	2 447	2 384
19. Nettovelka (=17.-18.)	3 398	4 406	5 200	5 695	6 006	6 223

¹⁾ Valtion kirjanpidon mukaiset valtionosuudet esitetään taulukossa 21.

²⁾ Mahdolliset poikkeamat johtuvat pyöristyksistä.

Vuodesta 2004 vuoteen 2006 kuntien vuosikate paranee sisäasiainministeriön kuntaosaston ennusteen mukaan yli 6 000 asukkaan kunnissa ja heikkenee alle 6 000 asukkaan kunnissa painottuen alle 2 000 asukkaan kuntiin. Tilanne kuitenkin paranee näissäkin kunnissa v. 2006 vuoteen 2005 verrattuna, kuten muissakin kuntaryhmissä. Erityisesti vuosikate paranee yli 100 000 asukkaan kunnissa. Useilta vuosilta kertynyttä, kumulatiivista alijäämää oli vuoden 2004 lopussa 165 kunnalla yhteensä noin 300 milj. euroa. Kertynyt alijäämä kohdistui pääasiassa alle 10 000 asukkaan kuntiin.

Kuntien lainakanta kasvaa vuodesta 2004 vuoteen 2006, mutta vuoteen 2005 verrattuna lainakannan kasvu on vähäistä v. 2006. Tämä johtuu siitä, että yli 40 000 asukkaan kunnissa lainamäärän arvioidaan pienenevän niiden hyvän taloudellisen tilanteen vuoksi. Lainakannan kasvu jatkuu kuitenkin voimakkaana pienissä kunnissa.

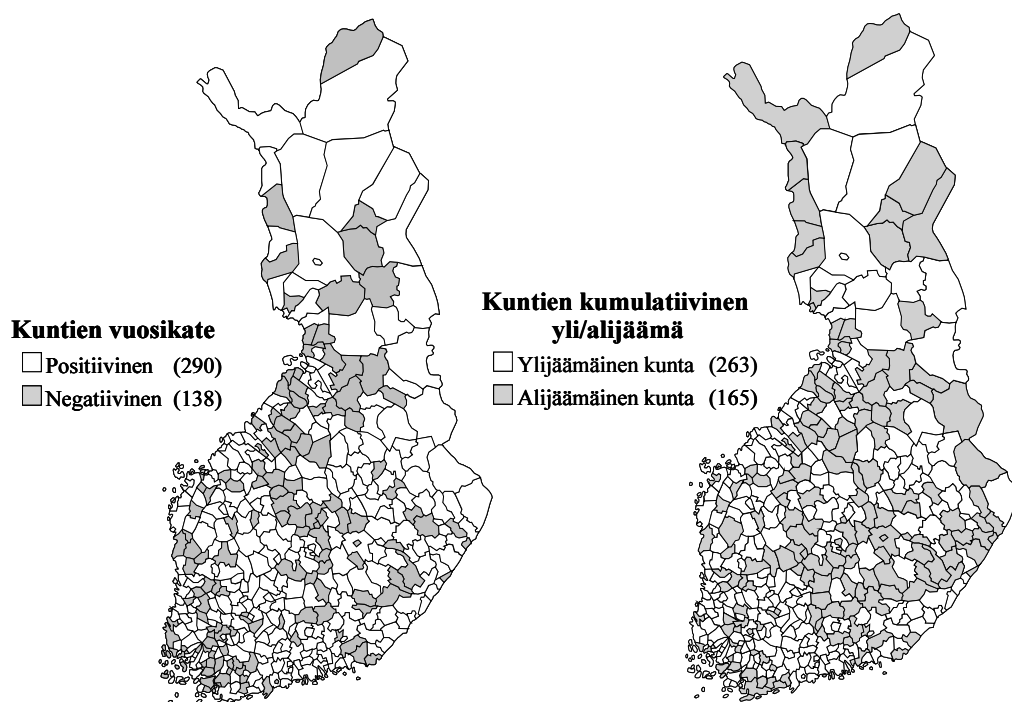
Taulukko 18. Kuntien talouskehitys vuosina 2004—2006 kuntien tilinpidon mukaan, euroa/as kuntaryhmittäin (vuodet 2005 ja 2006 eivät sisällä harkinnanvaraista rahoitusavustusta)

Asukasluku	Vuosikate 2004	Vuosikate 2005	Vuosikate 2006	Lainakanta 2004	Lainakanta 2005	Lainakanta 2006
alle 2 000	-25	-115	-108	1 145	1 307	1 601
2 001—6 000	64	3	12	1 092	1 361	1 502
6 001—10 000	78	61	72	1 180	1 338	1 430
10 001—20 000	93	72	118	1 013	1 424	1 501
20 001—40 000	134	121	191	1 200	1 284	1 332

Taulukko 18. Kuntien talouskehitys vuosina 2004—2006 kuntien tilinpidon mukaan, euroa/as kuntaryhmittäin (vuodet 2005 ja 2006 eivät sisällä harkinnanvaraista rahoitusavustusta)

40 001—100 000	203	230	300	1 420	1 702	1 612
yli 100 000	453	565	665	1 134	1 274	1 178
Koko maa	211	231	290	1 173	1 378	1 390

Kuvio 10. Kuntien vuosikate ja kumulatiivinen yli-/alijäämä vuoden 2004 tilinpäätöksessä

6.3 Peruspalvelujen järjestäminen

Kuntien toimintamenoista noin 80 % muodostavat pääosin peruspalvelujen järjestämiseen kuuluvat valtionosuustehtävien menot sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä opetus- ja kulttuuritoimessa.

Kunnallisesta henkilöstöstä yli 80 % toimii sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetus- ja kulttuuritoimen tehtävissä. Työn painopiste peruspalveluissa siirtyy väestön ikärakenteen muutoksen seurauksena terveys- ja vanhuspalveluihin. Vakinaisen henkilöstön määrä ja suhteellinen osuus on kasvanut viime vuosina ja kehityksen arvioidaan jatkuvan samansuuntaisena myös tulevana vuosina. Suurten

ikäluokkien siirtyessä eläkkeelle vuosikymmenen lopulla kasvaa uuden henkilöstön rekrytointitarve kunnissa.

Toimintamenojen kokonaismääräksi arvioidaan noin 27,5 mrd. euroa, mistä 16,9 mrd. euroa on palkkausmenoja. Toimintamenot kasvavat 4,4 %, mikä on noin prosenttiyksikön hitaampaa kuin v. 2005. Menojen kasvua hidastaa sopimuspalkkojen kasvun hidastuminen sekä hoitoon pääsyn turvaamiseksi vuodelle 2005 ajoittuvien lisämenojen oletettu aleneminen vuoden 2005 arvioidusta 145 milj. eurosta 30 milj. euroon. Ostopalvelujen kasvu hidastuu viime vuosien tasosta mutta jatkuu kuitenkin voimakkaana. Riskinä onkin, että menojen kasvu jatkuu entisellään. Kuntien bruttomenojen kansantuoteosuus alenee parilla kymmenyksellä 19,3 prosenttiin v. 2006. Kuntien henkilöstömääräksi arvioidaan noin 454 000, mikä on yli 2000 enemmän kuin v. 2005. Eläkkeelle siirtyvien määräksi arvioidaan noin 18 000 henkilöä vuosittain.

Kuntien menot

Taulukko 19. Kuntien ja kuntayhtymien menot 2004—2009, mrd. euroa (käyvin hinnoin)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1. Toimintamenot	25,0	26,3	27,5	28,2	29,3	30,4
Palkkausmenot	15,5	16,3	16,9	17,4	18,0	18,7
Palkat	12,0	12,5	12,9	13,3	13,8	14,3
Muut henkilöstömenot	3,6	3,8	4,0	4,1	4,2	4,3
Ostot	7,5	8,0	8,3	8,7	9,1	9,6
Avustukset	1,7	1,7	1,9	1,9	1,8	1,8
Muut toimintamenot	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
2. Toimintatulot	7,9	8,3	8,8	9,1	9,5	9,8
3. Toimintakate (=2-1)	-17,1	-18,0	-18,7	-19,1	-19,8	-20,5
4. Korkomenot, brutto	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
5. ALV:n takaisinperintä	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
6. Investoinnit, brutto	3,3	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2
7. Menot yhteensä (1+4+5+6)	28,4	29,7	30,9	31,7	32,7	33,8
8. Bruttokansantuote	149,7	152,6	159,8	165,4	171,3	177,0
9. Bruttomenot, % BKT:sta	19,0	19,5	19,3	19,2	19,1	19,1
10. Kokonaistulot, % BKT:sta	18,1	18,6	18,7	18,7	18,8	18,8
11. Toimintatulot, % toimintamenoista	31,5	31,4	32,1	32,4	32,4	32,4
Työlliset, 1000 henkilöä	450	452	454	457	459	461

Kuntien peruspalvelut rahoitetaan pääosin kuntien omilla verotuloilla. Verotuloja arvioidaan kertyvän v. 2006 noin 14,7 mrd. euroa.

Kuntien verotulot

Taulukko 20. Kuntien verotulot vuosina 2004—2009, milj. euroa

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Kunnallisvero	11 932	12 420	12 823	13 313	13 833	14 373
Yhteisövero	1 058	1 110	1 160	1 200	1 240	1 280
Kiinteistövero	684	710	730	750	780	800
Verotulot yht.	13 674	14 240	14 713	15 263	15 853	16 453
Verotulot, % BKT:sta	9,1	9,3	9,2	9,2	9,3	9,3
Muutos, %						
Kunnallisvero	0,8	4,1	3,2	3,8	3,9	3,9
Yhteisövero	5,9	4,9	4,5	3,4	3,3	3,2
Kiinteistövero	3,5	3,8	2,8	2,7	4,0	2,6
Verotulot yht.	1,3	4,1	3,3	3,7	3,9	3,8
Kunnallisveroprosentti, keskimäär.	18,12	18,30	18,30	18,30	18,30	18,30
Yhteisöveroprosentti	29	26	26	26	26	26
Kuntien osuus yhteisöverosta, %	19,75	22,03	22,03	22,03	22,03	22,03

Kuntien verotulojen arvioidaan kasvavan 3,3 % v. 2006. Kunnallisveron odotetaan kasvavan 3,2 %, mikä on hieman vähemmän kuin v. 2005. Yhteisöveroa ennakoidaan kertyvän noin 4,5 % edellisvuotta enemmän. Kiinteistöveron tuotoksi arvioidaan 730 milj. euroa. Kiinteistöveroperusteita muutetaan siten, että voimallaitosten ja ydinvoimalaitosten kiinteistöveroprosentin ylärajaa korotetaan, mikä lisää kuntien verotuloja noin 15 milj. eurolla. Lisäksi osana toimenpidekokonaisuutta, jolla lisätään ja nopeutetaan asuntotonttien saatavuutta ja kohtuullisten asuntojen hintatasoa, otetaan käyttöön korotettu kiinteistövero kokonaan rakentamatta oleville rakennuskelpoisille tonteille Helsingin seudulla. Tämän arvioidaan lisäävän kiinteistöveron tuottoa noin 2 milj. eurolla. Kuntien verotulojen osuus bruttokansantuotteesta laskee kymmenyksellä 9,2 prosenttiin.

Valtionavut

Valtio rahoittaa kuntien peruspalveluja valtionapujen kautta yhteensä 7,5 mrd. eurolla v. 2006. Kuntien valtionavut ovat pääosin laskennallisia ja yleiskatteisia. Laskennallisiin valtionosuuksiin ehdotetaan 6 691 milj. euroa. Muihin valtionapuihin ehdotetaan 763 milj. euroa. Valtionavut lisääntyvät yhteensä 643 milj. eurolla v. 2006. Lisäykseen sisältyvät valtionosuudet uusien tehtävien aiheuttamiin menoihin, valtionosuuksien indeksitarkistukset sekä v. 2006 maksettava osuus neljälle vuodelle jaksotetusta valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaon tarkistuksesta. Lisäksi valtionosuuksissa on otettu huomioon työmarkkinatukiuudistukseen, asumismenojen omavastuun poistamiseen toimeentulotuesta sekä sairausvakuutuksen rahoitusuudistukseen ja valtionverotuksen ansiotulovähennykseen liittyvät kustannusneutraalit kompensatiot, 287 milj. euroa (yksityiskohtaisemmin taulukossa 25).

Valtion päättämien toimenpiteiden lisäksi kuntien valtionapuihin vaikuttaa ikärakenteen ja väestön määrän muutos. Muutoksesta joh-

tuen sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet lisääntyvät 30 milj. eurolla v. 2006. Opetustoimen osalta ikäluokkien pienentymisestä aiheutuu perusopetuksen valtionosuuksien vähentymistä kuntien osalta noin 23 milj. euroa. Vastaavasti nuorisoiäluokkien kasvusta arvioidaan lukioiden valtionosuuksien lisääntyvän kuntien osalta noin 10 milj. eurolla. Muutoksesta johtuen kuntien laskennalliset kustannukset lisääntyvät sosiaali- ja terveydenhuollossa noin 90 milj. euroa ja opetustoimessa alenevat noin 22 milj. euroa.

Taulukko 21. Peruspalvelubudjettitarkastelun piirissä olevat kuntien ja kuntayhtymien valtionavut 2004—2006, milj. euroa ja muutos 2005—2006, %

	2004	2005	2006	2005— 2006, % ¹⁾
Valtionosuusjärjestelmän piirissä olevat laskennalliset valtionosuudet tasauserineen				
SM	162	157	198	26,1
OPM	2 287	2 361	2 487	5,3
siitä kuntayhtymien yksikköhintarahoitus	1 029	1 062	1 103	3,9
STM	3 319	3 673	4 006	9,1
Laskennalliset valtionosuudet yhteensä	5 768	6 191	6 691	8,1
Muut peruspalvelubudjettitarkastelun valtionavut				
SM, harkinnanvarainen rahoitusavustus	48	30	25	
SM, kuntien yhdistymisavustukset	8	41	25	
OPM, harkinnanvaraiset avustukset	71	71	68	
OPM, kulttuuritoiminta, liikuntatoimi ja nuorisotyö	28	28	29	
OPM, perustamishankkeet	79	78	74	
STM, erikoissairaanhoidon mukainen tutkimus (EVO)	49	41	49	
STM, lääkäri- ja hammaslääkäriskoulutus (EVO)	82	90	82	
STM, lastensuojelu	47	55	-	
STM, lasten ja nuorten psykiatria, hoitojonot	7	5	-	
STM, perustamis- ja kehittämishankkeet	59	55	55	
STM, perustoimeentulotuki	-	-	228	
TM, työllistämistuki kunnille	71	68	68	
TM, kuntouttava työtoiminta	7	7	7	
TM, korvaukset maahanmuuttajista	52	51	53	
Muut peruspalvelubudjettitarkastelun valtionavut yhteensä	607	620	763	23,1
Peruspalvelubudjettitarkastelun valtionavut yhteensä	6 375	6 811	7 454	9,4

¹⁾ Lisäykset ja valtionapujen väliset muutokset aiheutuvat osittain v. 2006 toteutettavista kustannusneutraaleista rahoitusjärjestelmän muutoksista ja veromenetysten kompensatioista.

Tehtäväkohtaisten sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksien piirissä olevissa peruspalveluissa kuntien rahoitusosuus muodostuu lakiin perustuvasta omarahoitusosuudesta, joka on asukasta kohti kaikissa kunnissa samansuuruisen. Vuonna 2006 kuntien omarahoitusosuus on sosiaali- ja tervey-

denhuollossa 1 539 euroa sekä opetus- ja kulttuuritoimessa 627 euroa asukasta kohti.

Taulukossa 22 esitettävät sosiaali- ja terveydenhuollon laskennalliset kustannukset, valtionosuudet ja omarahoitusosuudet kattavat kuntien ja kuntayhtymien järjestämät palvelut. Taulukossa 23 esitettävät opetus- ja kulttuuritoimen laskennalliset kustannukset ja valtionosuudet kattavat kuntien ja kuntayhtymien järjestämät palvelut. Kuntien rahoitusosuudet kattavat mainittujen palveluiden lisäksi rahoitusosuudet myös yksityisten ja valtion järjestämään koulutukseen.

Sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuusjärjestelmissä on erityissäännöksiä kuntien omarahoitusosuudesta. Sosiaali- ja terveydenhuollon osalta kuntien omarahoitusosuutta on korotettu eräillä muusta lainsäädännöstä aiheutuvilla perusteilla, jotka ovat toisaalta pienentäneet kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon menoja. Kuntien omarahoitusosuutta on myös alennettu kuntien verotulojen menetyksen kompensationsa. Opetus- ja kulttuuritoimessa kuntien rahoitusosuutta koskevan erityissäännöksen perusteella on lähinnä toteutettu aiemmin päätettyjä valtiontalouden säästötoimenpiteitä. Vuoden 2006 alusta voimaan tulevaksi esitetyn valtionosuusuudistuksen myötä edellä mainitut erityissäännökset kumottaisiin järjestelmän yksinkertaistamiseksi, ja erityissäännösten vaikutus otettaisiin huomioon lähinnä valtionosuusprosenttia muuttamalla. Valtion ja kuntien välinen rahoitus-suhde pysyisi tältä osin kustannusneutraalina, mutta uudistus vaikuttaisi merkittävästi edellä kuvattuun kuntien valtionosuuden ja oman rahoitusosuuden suhteen prosentuaaliseen kehitykseen.

Taulukko 22. Kuntien ja kuntayhtymien laskennalliset kustannukset, kuntien omarahoitusosuudet sekä valtionosuudet sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin, milj. euroa

	2004	2005	2006	2005—2006, %
Sosiaali- ja terveydenhuolto				
laskennalliset kustannukset	11 104	11 682	12 023	2,9
kuntien omarahoitusosuudet	7 726	7 922	8 017	1,2
valtionosuudet (ilman tasauseriä)	3 378	3 760	4 006	6,5

Taulukko 23. Kuntien ja kuntayhtymien laskennalliset kustannukset, kuntien rahoitusosuudet sekä valtionosuudet opetus- ja kulttuuritoimen käyttökustannuksiin, milj. euroa

	2004	2005	2006	2005—2006, %
Opetus- ja kulttuuritoimi				
laskennalliset kustannukset	5 133	5 280	5 485	3,9
kuntien rahoitusosuudet	3 059	3 151	3 266	3,6
valtionosuudet (ilman tasauseriä)	2 317	2 404	2 479	3,1

Vuonna 2006 valtionosuustehtävien kustannustason muutoksen arvioidaan olevan 2,6 %, mikä lisää peruspalveluiden järjestämisen kustannuksia sosiaali- ja terveyshuollossa 311 milj. euroa sekä opetus- ja kulttuuritoimessa 141 milj. euroa, eli yhteensä 452 milj. euroa. Valtio osallistuu kustannusten nousuun valtionosuuksiin tehtävien indeksikorotusten kautta. Vuonna 2006 valtionosuuksiin tehdään 2,4 prosentin suuruinen indeksikorotus, joka on 75 % täysimääräisestä kustannustason muutoksesta v. 2006 sekä vuoden 2004 tason 0,4 prosenttiyksikön suuruudesta korjauksesta. Indeksikorotus lisää valtionosuuksia 170 milj. eurolla, josta kuntien ja kuntayhtymien osuus on 154 milj. euroa. Täysimääräinen indeksikorotus olisi 3 % ja se lisäisi valtionosuuksia 227 milj. eurolla, josta kuntien ja kuntayhtymien osuus olisi 205 milj. euroa. Rahoituslaskelmassa on vuodelle 2007 laskentaoletuksena käytetty indeksikorotusta, joka on 75 % täysimääräisestä korotuksesta, ja vuosille 2008—2009 täysimääräistä indeksikorotusta.

Tehtäväkohtaisia ja yleistä valtionosuutta lisätään tai vähennetään kuntakohtaisesti valtionosuuksien tasauksella, joka perustuu kunkin kunnan laskennallisten verotulojen määrään. Vuoden 2006 tasaus perustuu verovuoden 2004 tietoihin. Tasaus jaetaan kolmelle hallinnonalalle suhteessa STM 57 %, OPM 37 % ja SM 6 %.

Taulukko 24. Valtionosuuksien tasaukset 2004—2006, milj. euroa

	2004	2005	2006
Tasauslisät	699	635	709
Tasausvähennykset	805	-788	-702
Erotus / netto	-106	-153	7

Verotuloihin perustuvien valtionosuuksien tasauslisien määrä on noin 709 milj. euroa, jossa lisäystä edelliseen vuoteen noin 74 milj. euroa. Tasauslisää saa 336 kuntaa. Valtionosuuksien tasausvähennys tehdään 80 kunnalle, määrältään noin 702 milj. euroa. Tasausrajan muutos lisää valtionosuuksia vuoteen 2005 verrattuna 160 milj. euroa.

Valtion toimenpiteet lisäävät tai vähentävät kuntien ja kuntayhtymien menoja ja tuloja toiminnan muutosten, budjettipäätösten, valtionosuuksien indeksitarkistusten, valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen sekä verotuksen ja sosiaaliturvamaksujen muutosten johdosta. Vuonna 2006 arvioidaan edellä lueteltujen perusteiden vaikuttavan kuntien ja kuntayhtymien talouteen vuoteen 2005 verrattuna seuraavasti:

6.4 Valtion toimenpiteet

Taulukko 25. Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntien ja kuntayhtymien talouteen valtion talousarviossa, milj. euroa, muutokset vuodesta 2005 vuoteen 2006

	menot	tulot
1. Toiminnan muutokset ja budjettipäätökset		
Valtionosuusuudistus		
— SM, OPM, STM siirtymätasaukset		-7
— OPM, opettajakoulutus		+2
Työmarkkinatukiudistuksen rahoitusmuutokset:		
— TM, passiivinen työmarkkinatuki (yli 500 päivää)	+258	
— STM, uusi korvamerkitty perustoimeentulotuki		+221
— STM, vähennys valtionosuuspohjasta		-144
Työmarkkinatukiudistukseen liittyvät kompensaatiot, josta		+182
— SM, OPM, STM verotulotasauksen tasausrajan nosto		(+84)
— STM, valtionosuusprosentin korotus		(+68)
— SM, yleinen valtionosuus siirtymäkauden korjauserä		(+30)
Sairausvakuutuksen rahoitusuudistukseen sekä valtionverotuksen uuteen ansiotulovähennykseen liittyvien verotulomenetysten kompensatio verotulotasauksen kautta		+98
SM, harkinnanvarainen rahoitusavustus		-5
SM, kuntien yhdistymisavustukset ja investointituki		-16
STM, toimeentulotuen asumismenojen omavastuun poistaminen	+14	+7
STM, laskennallinen valtionosuus:		
— kansallinen terveyshanke (hoitoon pääsyn turvaaminen)	+30	+50
— sosiaalialan kehittämishanke, valtionosuus-%:n korotus		+9
— sosiaalihuollon täydennyskoulutusvelvoite (osa sos.hanketta)	+30	+10
— omaishoidon tuen kehittäminen (osa sos.hanketta)	+12	+4
— toimeentulotuen asumismenojen omavastuun poistamisen kompensatio, valtionosuus-%:n korotus		+7
STM, kehittämishankkeet		+1
STM, perustamishankkeet		-1
STM, lasten ja nuorten psykiatria	-5	-5
OPM, ammatillisen koulutuksen näytöt	+5	+3
OPM, peruskoulujen tietoliikenneyhteydet		+1
OPM, perustamishankkeet		-4
Yhteensä	+334	+413
2. Indeksikorotukset 2,4 % (75 % täysimääräisestä 2,6 %:n kustannustason noususta ja 75 % v. 2004 0,4 %-yks. suuruudesta korjauksesta		
OPM, josta		+71
— kunnat (77 %)		+55
— yksityiset (23 %)		+16
STM		+95
SM		+4
Yhteensä, josta		+170
kunnat		+154

Taulukko 25. Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntien ja kuntayhtymien talouteen valtion talousarviossa, milj. euroa, muutokset vuodesta 2005 vuoteen 2006

3. Valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus		
OPM, josta		23
— kunnat		18
— yksityiset		5
STM		63
Yhteensä, josta		86
kunnat		+81
4. Verotuksen ja maksujen muutokset		
Sairausvakuutuksen rahoitusuudistukseen liittyvä päivärahamaksun vähennyskelpoisuus		-90
Valtionverotuksen ansiotulovähennyksen vaikutus kuntien verotuloihin		-7
Kiinteistöveron korottaminen:		
— rakentamattoman rakennusmaan korotettu kiinteistövero Helsingin seudulla		+2
— voimalaitosten ja ydinvoimalaitosten kiinteistöveroprosentin ylärajan korottaminen		+15
Yhteensä		-80
Valtion toimenpiteiden vaikutukset yhteensä		
— ilman indeksikorotuksia	+344	+414
— indeksikorotukset mukaan lukien	+344	+568
Netto ilman indeksikorotuksia		+70
Netto indeksikorotukset mukaan lukien		+224

Valtionosuusuudistuksen ensimmäinen vaihe on tarkoitus toteuttaa pääosin kustannusneutraalisti siten, että valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon ei kokonaistasolla muutu. Sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuusjärjestelmässä tarkistetaan eräitä yksittäisiä valtionosuuden määräytymisperusteita, mistä johtuen valtionosuuksien kuntakohtainen kohdentuminen muuttuu. Kokonaisuutena uudistus on kuitenkin sosiaali- ja terveydenhuollon osalta kustannusneutraali. Sen sijaan opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuusjärjestelmään esitetään eräitä muutoksia, jotka merkitsevät valtionosuuksien kasvamista tai alenemista. Ammatillisen opettajankoulutuksen rahoituksessa siirtyminen valtionavustuksista laskennalliseen valtionosuuteen lisää kuitenkin ammattikorkeakoulujen ylläpitäjien tuloja 2 milj. eurolla vuoden 2003 kustannustasossa. Myös museoiden, teattereiden ja orkestereiden rahoitukseen ehdotetut muutokset lisäävät merkittävästi valtionosuutta vuodesta 2008 lukien. Valtionosuuden perusteena käytettävän yksikköhinnan laskeminen kunkin taide- ja kulttuurilaitosmuodon toteutuneiden kustannusten pohjalta arvioidaan lisäävän vuosille 2008—2010 jaksotettuna valtionosuuksia yhteensä noin 30 milj. eurolla.

Vastaavasti opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuusuudistukseen sisältyy myös eräitä muutosehdotuksia, jotka vähentäisivät kuntien

Valtionosuusuudistus

valtiolta saamia tuloja. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa tarkoitettujen valtionavustusten suuruisen euromäärän vähentäminen kokonaiskustannuksista laskettaessa valtionosuuden perusteena käytettäviä yksikköhintoja vuodelle 2008 alentaishi teattereita, orkestereita ja museoita lukuun ottamatta valtionosuuksia noin 13 milj. eurolla. Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen valtionosuusrahoituksessa esitetään luovuttavaksi erillisestä investointirahoituksesta vuodesta 2006 lukien. Erillisrahoituksen sijasta ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja ammattikorkeakoulujen ylläpitäjien kirjanpidon mukaiset poistot luettaisiin mukaan yksikköhinnan laskennassa käytettäviin valtakunnallisiin kokonaiskustannuksiin, jolloin investointikustannukset olisivat mukana valtion ja kuntien välisessä kustannustenjaossa.

Uudistukseen liittyvät siirtymätasaukset vähentävät kuntien valtionosuuksia 7 milj. eurolla v. 2006 ja 1,5 milj. eurolla v. 2007 sekä lisäävät valtionosuuksia 0,2 milj. eurolla v. 2008.

Työmarkkinatukiudistus

Vuoden 2006 alusta voimaantuleva työmarkkinatukiudistus on tarkoitus toteuttaa kustannusneutraalisti. Työmarkkinatuen passiiviosan ja toimeentulotuen normitettavissa olevan osan rahoitusmuutos lisää kuntien menoja nettomääräisesti arviolta 180 milj. euroa v. 2006. Korvattava lisämeno alenee työmarkkinatuen aktivointiasteen noustessa 20 prosentista 30 prosenttiin siten, että kokonaiskompensaatio on 165 milj. euroa v. 2007 ja 150 milj. euroa v. 2008. Peruskompensatioon kuuluva sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien valtionosuusprosentin korotus lisää valtionosuuksia 68 milj. euroa ja valtionosuuksien tasausrajan nostaminen 84 milj. euroa. Siirtymäkauden kompensaationa toteuttava yleisen valtionosuuden korjauserä lisää valtionosuuksia 30 milj. euroa v. 2006. Korjauserä alenee 15 milj. euroa v. 2007 ja loput 15 milj. euroa v. 2008.

Verotulomenetysten kompensaatiot

Osana sairausvakuutuksen rahoitusuudistusta ehdotetaan palkka- ja yritystulosta perittäväksi uutta, verotuksessa vähennyskelpoista sairausvakuutuksen päivärahamaksua. Päivärahamaksun verovähennyskelpoisuuden arvioidaan vähentävän kunnallisveron tuottoa vuositasolla 90 milj. euroa. Valtionverotuksessa otetaan käyttöön uusi ansiotulovähennys, joka vaikuttaa välillisesti myös kunnallisveron tasoon ja vähentää kunnallisveron määrää 7 milj. euroa vuositasolla. Nämä verotulomenetykset kompensoidaan kunnille valtionosuuksien verotulotasausten kautta. Kompensaatio tehdään tasa-urajojen muutoksen kautta, jolloin kompensaation määräksi tulee laskennallisesti 98 milj. euroa.

Vuonna 2006 on varauduttu kuntien yhdistymisavustuksissa yhden uuden yhdistymisen voimaantuloon. Kuntien harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen määräksi ehdotetaan 25 milj. euroa, jossa on vähennystä 5 milj. euroa.

Kansallisen terveydenhuollon hankkeen sekä sosiaalialan kehittämishankkeen toteuttamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon valtion-

osuuksia lisätään 73 milj. eurolla. Tästä käytetään valtionosuusprosentin korottamiseen runsaat 59 milj. euroa, sosiaalihuollon henkilöstön täydennyskoulutuksen turvaamiseen 10 milj. euroa sekä omaishoidon ja perhehoidon kehittämiseen 4 milj. euroa.

Vuonna 2006 kuntien menoja lisäävät omaishoidon ja perhehoidon kehittäminen (12 milj. euroa) sekä v. 2005 käynnistyneen sosiaalialan täydennyskoulutusvelvoitteen laajeneminen kokovuotiseksi (30 milj. euroa). Lisäksi kansalliseen terveydenhuollon hankkeeseen liittyvän hoitoon pääsyn turvaamisen arvioidaan lisäävän kuntien menoja 30 milj. euroa vielä v. 2006.

Osana kaikkein heikoimmassa asemassa olevien tukemiseksi tehtyjä toimenpiteitä toimeentulotuesta poistetaan asumismenojen omavastuu 1.9.2006 lukien. Kustannukset korvataan kunnille täysimääräisinä lisäämällä valtionosuuksia yhteensä 14 milj. eurolla.

Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin on 55 milj. euroa, josta 30 milj. euroa on kansallisen terveydenhuollon hankkeen kehittämishankkeisiin ja loppuosa sosiaalialan kehittämishankkeen ja alkoholiohjelman hankkeisiin.

Edellä mainitun valtionosuuksuudistukseen sisältyvän ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen investointien rahoitusuudistuksen lisäksi myös muiden perustamishankkeiden valtion rahoitusta on tarkoitusta vähentää valtiontalouden kehyspääöksessä 2006—2009 sovitulla tavalla. Opetus- ja kulttuuritoimen perustamishankkeiden valtionavustuksia alennetaan näin ollen v. 2006 yhteensä noin 4 milj. eurolla, v. 2007 yhteensä noin 6 milj. eurolla, v. 2008 yhteensä noin 9 milj. eurolla ja v. 2009 yhteensä noin 13 milj. eurolla.

Opetus- ja kulttuuritoimen alalla on tarkoitus toteuttaa myös eräitä muita toiminnallisia muutoksia, joilla on vaikutusta kuntien tuloihin ja menoihin. Pienten koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan arvioidaan laajenevan v. 2007 siten, että kuntien menot lisääntyvät noin 9 milj. eurolla. Vastaavasti kuntien tulot lisääntyvät valtionosuuksien nousun myötä arviolta 5 milj. eurolla v. 2007. Ammatillisen koulutuksen näyttöjen käyttöönotto vuodesta 2006 vaikuttaa myös kuntien tuloihin ja menoihin. Vuonna 2006 näyttöjen käyttöönoton myötä kuntien menojen arvioidaan kasvavan noin 5 milj. eurolla, ja vastaavasti kuntien valtionosuuksien arvioidaan kasvavan 3 milj. eurolla. Vastaavasti v. 2009, jolloin ammatillisen koulutuksen näyttöjä koskeva uudistus olisi täysimääräisesti voimassa, nousisivat kuntien menot yhteensä noin 10 milj. eurolla, ja valtionosuudet vastaavasti noin 6 milj. eurolla. Tietoliikenneyhteyksien parantamiseen liittyviin investointeihin lisätään valtionavustusta 1 milj. euroa sekä v. 2006 että v. 2007.

Valtion toimenpiteiden arvioidaan lisäävän kunnallistalouden menoja yhteensä noin 344 milj. eurolla. Valtion toimenpiteiden vaikutusten yhteenvedo sisältyy kokonaisuudessaan taulukkoon 25.

Talousarvioesitykseen sisältyvien valtion toimenpiteiden arvioidaan menojen, tulojen ja veroperustemuutosten kokonaisvaikutuksena parantavan kuntien rahoitusasemaa vuoteen 2005 verrattuna nettomääräisesti 70 milj. euroa ilman indeksikorotuksia ja indeksikorotukset mukaan lukien 224 milj. euroa.

Valtion vuoteen 2006 kohdistamien uusien toimenpiteiden lisäksi kuntatalouden tasapainoon ja peruspalvelujen rahoitustarpeeseen vaikuttavat kunnille aikaisemmin säädettyjen tehtävien ja velvoitteiden määrän ja palvelujen kysynnän sekä verotulojen, palkkauskustannusten ja kustannustason kehitys.

Peruspalveluohjelman mukaan valmistellaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksukäytännön muuttamista siten, että maksuissa otetaan huomioon palvelujen kustannusten kehitys. Omaishoitajien lakisääteisen vapaan toteuttamiseksi järjestettävät palvelut vähentävät kuntien asiakasmaksutuloja arviolta 5 milj. eurolla, joskin palvelujen tarkoituksenmukaisella järjestämisellä voidaan osaltaan ehkäistä laitoshoidon lisätarvetta ja siten keventää kunnille aiheutuvia kustannuksia.

Peruspalveluihin
vaikuttavat hankkeet ja
muu valmistelu

Sisäasiainministeriö on asettanut vuoden 2006 toukokuun lopussa päättyvän kunta- ja palvelurakennemuutoshankkeen. Hankkeen tavoitteena on, että nykyisin kuntien vastuulla olevat palvelut saavat riittävän vahvan rakenteellisen ja taloudellisen perustan niiden järjestämisen ja tuottamisen turvaamiseksi tulevaisuudessa siten, että palvelujen laatu ja vaikuttavuus, saavutettavuus ja tehokkuus sekä teknologinen kehittäminen on otettu huomioon. Valtiovarainministeriön asettama tuottavuuden toimenpideohjelma jatkuu v. 2006. Myös kansallinen terveydenhuollon hanke ja sosiaalialan kehittämishanke jatkuvat v. 2006 ja päättyvät v. 2007. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuissa otetaan huomioon kustannusten kehitys vuodesta 2006. Terveydenhuollon toimintayksiköille erikoissairaanhoidolain mukaiseen tutkimukseen myönnettävän valtion korvauksen perusteita uudistetaan asteittain vuodesta 2006 lukien. Opetusministeriön työryhmä esittää, että EU- ja ETA- maiden ulkopuolelta tulevilta korkeakouluopiskelijoilta aletaan periä lukukausimaksuja 1.8.2007 alkaen. Hallitus antaa vuoden 2005 aikana esityksen kuntalain talouden tasapainottamista koskevien säännösten uudistamiseksi siten, että ne nykyistä velvoittavammin turvaavat kunnan talouden hoidon edellytykset. Kokonaan uusiin palveluvelvoitteisiin suhtaudutaan hallituskaudella pidättyvästi.

Palveluiden tuottavuuden
kehittäminen

Peruspalvelujen kysynnän kasvu ja lisääntyvät menopaineet uhkaavat heikentää sekä koko talouden kasvumahdollisuuksia että kuntatalouden rahoituksen kestävyttä. Tämän vuoksi myös peruspalvelujen tuottavuuden mittaamista ja siihen liittyviä menetelmiä on ryhdytty kehittämään. Vaikka tuottavuuden mittaamiseen ja todentamiseen liittyy edelleen suuria puutteita, antaa nykyinen tietopohja varsin hyvän kuvan tuottavuuskehityksen suunnasta.

Käytettävissä olevien tilastotietojen ja tutkimustulosten mukaan peruspalvelujen tuottavuus on 2000-luvun alussa ollut huonoa. Tilastokeskuksen tuottavuuskatsauksen tietojen mukaan kuntayhteisöjen koulutus-, sosiaali- ja kirjastopalvelujen yhteenlaskettu kokonaistuottavuus heikkeni vuosina 2000—2003 yhteensä noin 10 %. Kokonaistuottavuuden lasku aiheutuu panosten määrän tuotosta nopeammasta kasvusta. Tämä on näkynyt kunnissa henkilöstön määrän voimakkaana kasvuna. Kuntien työllisten määrä on lisääntynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana lähes 70 000 henkilöllä ja vuodesta 2000 lähtien lähes 30 000 henkilöllä. Kasvu on johtunut pääosin uusista tehtävistä, palvelujen laatutason kehittamisestä ja erilaisista kehittämishankkeista. Palvelujen laadunmuutoksista tietoa ei systemaattisesti ja kattavasti ole kuitenkaan kerätty, joten niiden vaikutuksia tuottavuus- ja tehokkuusmittoihin on hyvin vaikea arvioida. On mahdollista, että osa palvelujen tuottavuuden alenemisesta on selitettävissä henkilöstön lisäämisellä aikaansaadulla laadun parantamisella.

Tuottavuuskehityksen ohella erityistä huomiota kannattaa kiinnittää tuottavuus- ja tehokkuuseroihin, jotka viittaavat mahdollisuuksiin lisätä tuottavuutta. Kunnissa tulisi erityisesti arvioida syitä, jotka aiheuttavat tehottomuutta. Palveluja tuottavien yksiköiden ja myös kuntien väliset tuottavuuserot ovat huomattavia. Palvelujen tuottavuudessa on myös suuria alueellisia ja kuntaryhmittäisiä eroja, ja erot ovat jossain määrin kasvaneet viime vuosina.

Hallituksen tavoitteena on julkisten palvelujen tuottavuuden kasvu. Kuntasektorin vastuulla olevien peruspalveluiden tuotantoa pyritään tehostamaan ensisijaisesti kunta- ja palvelurakennehankkeella, jonka tuloksena määritellään kuntapalvelujen tarkoituksenmukaiset järjestämis- sekä tuottamistavat. Samaan tavoitteeseen pyritään kansallisessa terveydenhuollon hankkeessa sekä sosiaalialan kehittämishankkeessa.

Kuntien edellytykset selvitä kasvavista menopaineista paranevat oleellisesti, jos uudistuksilla kyetään nostamaan tuottavuutta. Tuottavuuden nostamisessa ensisijaista on kuitenkin kuntien oma-aloitteellisuus arvioida ja ennakoluulottomasti uudistaa palvelutuotantoaan.

Valtion resurssihallinnon keskeiset tehtävät ovat valtiotyönantajan toiminta ja hallinnon kehittäminen. Valtion budjettitalouden piirissä työskentelee v. 2005 noin 123 900 henkilöä ja työvoimakustannukset ovat noin 5,2 mrd. euroa.

7. Valtion resurssihallinto

7.1 Työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka

Valtioneuvoston v. 2001 tekemän valtion henkilöstöpolitiikan linjan vaikuttavuuden ja tarkoituksenmukaisuuden arviointi valmistui v. 2005. Arvioinnin tarkoituksena oli selvittää valtion yhteisen henkilöstöpolitiikan linjausten vaikutuksia virastojen toiminta- ja palvelukyvylle sekä laajemmin koko yhteiskunnan hyvinvoinnille ja kilpailukyvyille. Arvioinnista saatua palautetta hyödynnetään valtion henkilöstöpolitiikan linjan painopisteiden määrittelyssä vuosille 2005—2007.

Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikan tulostavoitteet ja toiminnan painopisteet sisältyvät valtiovarainministeriön pääluokan ja valtiovarainministeriön luvun perustelujen selvitysoosiin.

Palkkausjärjestelmien uudistaminen on keskeinen toimenpide valtion palkkakilpailukyvyn parantamisessa. Sopimuksia uusista palkkausjärjestelmistä on tällä hetkellä tehty 92 virastossa. Näiden sopimusten piirissä on lähes 65 000 henkilöä eli 56 % valtion henkilöstöstä. Valtion keskustason osapuolet ovat yhteisesti sopineet palkkausjärjestelmien uudistamisesta vuoden 2005 marraskuun loppuun mennessä. Osa uudistuksesta voidaan tarvittaessa rahoittaa erillisellä talousarviorahoituksella.

Valtion virka- ja työehtosopimukset vuosille 2005—2007 on tehty 16.12.2004 allekirjoitetun tulopoliittisen sopimuksen mukaisina. Sopimukset ovat voimassa 30.9.2007 saakka. Sopimukseen sisältyvät 1.3.2005 lukien yleiskorotus 30,06 euroa kuukaudelta, kuitenkin vähintään 1,9 % ja liittoerä 0,6 %. Vuonna 2006 palkkoja tarkistetaan 1.6.2006 lukien yleiskorotuksella 1,4 %, liittoerällä 0,4 % ja naisten ja matalapalkkaisten suhteellisen osuuden perusteella määrittyvällä tasa-arvoerällä. Sopimuksessa sovittiin myös hankkeesta palkkapolitiikan ja paikallisen sopimisen kehittämiseksi.

Tulopoliittisessa sopimuksessa on indeksiehto, jonka toteutumista tarkastellaan marras-joulukuussa 2005. Mahdolliset palkkojen korotukset toteutetaan 1.6.2006 lukien. Toukokuussa 2006 sopija-osapuolet tarkastelevat sopimuksen päämäärien toteutumista ja ansiokehitystä kaikkien palkansaajien ja eri sektoreiden tai sopimusalojen osalta. Sektori- tai sopimusalakohkaisia ansiokehitystarkasteluja voi tällöin vaatia siirrettäväksi tätä varten perustettavaan ratkaisulautakuntaan.

Valtion virka- ja työehtosopimuksista vuodelle 2005 aiheutuneet henkilöstömenot budjetoitiin vuoden 2005 lisätalousarviossa. Sopimusmuutoksista aiheutuvat menojen lisäykset vuodelle 2006 on budjetoitu tässä talousarvioesityksessä. Tällä perusteella toimintamenomäärärahoja on lisätty yhteensä 161 milj. eurolla vuoden 2005 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Uusien palkkausjärjestelmien käyttöönotto lisää palkkausmenoja yhteensä 14 milj. eurolla. Toisaalta valtiotyönantajan kansaneläkemaksun ja sairausvakuutusmaksun alentaminen yhteensä 2,8 prosenttiyksiköllä vähentää palkkojen sivukuluja noin 91 milj. eurolla. Kuvatut tekijät lisäävät toimintamenoja yhteensä noin 84 milj. eurolla.

Valtion henkilöstön ansioiden arvioidaan nousevan v. 2005 keskimäärin 3,3 %, josta 2,4 prosenttiyksikköä johtuu sopimuskorotuksista ja 0,9 prosenttiyksikköä sopimusten soveltamisesta. Vuonna 2006 ansioiden nousun arvioidaan olevan 2,7 %. Noususta 1,6 prosenttiyksikköä johtuu sopimuskorotuksista ja 1,1 prosenttiyksikköä sopimusten soveltamisesta.

Hallitus on kehyspäätöksessään asettanut tavoitteeksi valtionhallinnon tehokkuuden ja tuottavuuden lisäämisen siten, että seuraavan vaalikauden loppuun eli vuoteen 2011 mennessä keskimäärin puolet valtion henkilöstön luonnollisen poistuman johdosta vapautuvista työpaikoista täytetään. Poistuman arvioidaan olevan tänä aikana noin 35 000, joten tavoitteen toteuttaminen vähentäisi nykytehtäviin tarvittavaa henkilöstöä noin 17 500:lla. Tämä merkitsee suunnittelukaudella keskimäärin yli 2 prosentin vuosittaista henkilöstön vähenemistä ja vastaavaa tuottavuuden nousua.

Kehyspäätöksessä asetetun tavoitteen toteuttaminen edellyttää strategisen henkilöstösuunnittelun kehittämistä yleensäkin. Muutoinkin valtion organisaatioiden toimintaympäristössä tapahtuvat tuottavuutta, taloudellisuutta ja vaikuttavuutta koskevat muutokset korostavat entisestään toimintastrategiaan perustuvan henkisten voimavarojen hallinnan ja johtamisen merkitystä. Henkisten voimavarojen hallintaa tulee kehittää asettamalla tulostavoitteita ja seuraamalla säännöllisesti niiden toteutumista.

Taulukko 26. Budjettitalouden henkilöstöä kuvaavia tunnuslukuja vuosina 2003—2006

Tunnusluku	2003	2004	2005 ¹⁾	2006 ¹⁾
Henkilöstömäärä	124 200	123 900	123 900	123 900
Muutos edell. vuodesta %	0,8	-0,2	0,0	0,0
Henkilötyövuodet	120 600	120 400	120 400	120 400
Palkkasumma, milj.€ ²⁾	3 843	3 991	4 123	4 234
Työvoimakustannukset, milj. €	4 881	5 067	5 248	5 390
Keskimääräinen kokonaisansio, € /kk/henkilö	2 546	2 643	2 730	2 804
Palkkojen sivukulut, %	60,4	60,3	60,8	60,8
Valtion maksamat kaikki eläkemenot, milj. €	2 769	2 875	2 970	3 050
Naisten osuus, %	48,4	49,0	49,1	50,0
Henkilöstön keski-ikä, vuotta	42,7	42,9	43,0	43,1

¹⁾ Vuodet 2005 ja 2006 ovat pääosin arvioita eikä niissä ole otettu huomioon v. 2006 talousarvioesitykseen sisältyviä henkilöstömäärän muutoksia eikä hallituksen kehyspäätöstä täyttää henkilöstön poistuman johdosta vapautuvista työpaikoista keskimäärin puolet.

²⁾ Vuosien 2005 ja 2006 arvioissa on otettu huomioon tiedossa olevista sopimusmuutoksista sekä sopimusten soveltamisesta (mm. uusien palkkausjärjestelmien käyttöönotosta) aiheutuvat lisäykset.

Taulukossa 27 on yhteenveto kunkin pääluokan selvitysosassa esitetyistä arvioiduista vuosien 2005 ja 2006 henkilötyövuosimääristä. Henkilötyövuosien (htv) laskentaperusteet poikkeavat jonkin verran taulukossa 26 esitetystä. Erityisesti työllisyysvaroin palkattu henkilöstö ei sisälly taulukkoon 27.

Taulukko 27. Budjettitalouden virastojen henkilöstömäärä henkilötyövuosina¹⁾

Pääluokka	2005	2006	Muutos 2005—2006	
			htv	%
23. Valtioneuvosto	287	278	-9	-3,1
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala ²⁾	1 630	1 650	20	1,2
25. Oikeusministeriön hallinnonala	9 550	9 580	30	0,3
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	17 770	17 720	-50	-0,3
27. Puolustusministeriön hallinnonala	18 060	17 520	-540	-3,0
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	10 740	10 670	-70	-0,7
29. Opetusministeriön hallinnonala	30 790	30 970	180	0,6
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	5 600	5 510	-90	-1,6
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	3 200	3 300	100	3,1
32. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala	6 600	6 530	-70	-1,1
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	3 990	4 030	40	1,0
34. Työministeriön hallinnonala	3 820	3 920	100	2,6
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	2 578	2 575	-3	-0,1
Yhteensä	114 615	114 253	-362	-0,3

¹⁾ Ilman pääluokkien 21 ja 22 sekä valtion liikelaitoksista annetun lain mukaisten liikelaitosten ja työllisyysvaroin palkattu henkilöstöä.

²⁾ Ulkoasiainministeriön hallinnonalalla arvioidaan vuosina 2005 ja 2006 olevan lisäksi asemamaasta palkattua henkilöstöä 970 htv sekä kriisinhallinta- ja rauhanturvaoperaatioihin palkattua henkilöstöä 1 100 htv.

7.2 Hallinnon kehittäminen

Hallituksen lähtökohtana on julkisen sektorin vastuulla olevien palvelujen saatavuuden ja laadun turvaaminen myös tulevaisuudessa. Hallintoa kehitetään tästä lähtökohdasta mahdollisimman tehokkaaksi ja taloudelliseksi. Palvelujen tuotantotapojen ja organisoinnin muuttuessa turvataan demokraattinen ohjaus. Palvelujen saatavuus turvataan molemmilla kotimaisilla kielillä. Hallitus antoi eduskunnalle 7.4.2005 selonteon keskus-, alue- ja paikallishallinnon toimivuudesta ja kehittämistarpeista. Hallintoa kehitetään hallituksen selonteossa esitettyjen toimintalinjojen ja eduskunnan selonteon johdosta hyväksymän lausunnon mukaisesti. Toimenpiteet toteutetaan valtiontalouden kehysten puitteissa ja niiden rahoituksesta päätetään talousarviossa.

Valtion palvelujen saatavuus ja laatu

Valtion palvelujen saatavuuden turvaamiseksi valtion paikallishallinnon toimipaikkaverkko säilytetään riittävän kattavana ja siirretään poliisi-, syyttäjä- ja ulosottotoimen sekä maistraattien toimipaikoista päättäminen ministeriöiden tehtäväksi sekä kehitetään ja lisätään sähköistä asiointia. Ministeriöt ja lääninhallitukset asettavat vuodesta 2006 alkaen alaiselleen alue- ja paikallishallinnolle palvelujen saatavuutta koskevat tavoitteet, joiden saavuttamista seurataan tulosohtauksen yhteydessä ja lääninhallitusten suorittamassa peruspalvelujen arvioinnissa.

Julkisen hallinnon tuottavuutta parannetaan muun muassa jatkamalla liikelaitostamisia, yhtiöittämisiä ja palvelujen ostamista yksityiseltä ja kolmannelta sektorilta, hyödyntämällä erikoistumisen ja suurempien kokonaisuuksien tuomia mittakaavaetuja, lisäämällä sähköistä asiointia ja kehittämällä sähköisiä prosesseja sekä tehostamalla hankintatointia. Ministeriöiden sekä virastojen ja laitosten talous- ja henkilöstöhallinnon palveluja tehostetaan yhtenäistämällä toimintatapoja ja kokoamalla palveluja perustettaviin palvelukeskuksiin. Valtion hallinnon ja palvelujen tuottavuutta lisätään myös selkiyttämällä valtion IT-toiminnan ohjausta ja päätöksentekoa ja kokoamalla IT-palveluja. Tuottavuuden parantamista koskevat toimenpiteet sekä selvitykset siitä, miten toimenpiteet vähentävät henkilöstötarvetta, sisältyvät hallinnonaloittain laadittuihin tuottavuusohjelmiin. Hallitus sisällyttää keskeiset hallinnonaloittaiset tuottavuutta edistävät toimenpiteet vuosia 2007—2010 koskevaan kehyspäätökseen.

Hallitus jatkaa ohjelmansa mukaisesti valtion keskushallinnon uudistamista ja sen rakenteiden ja työnjaon edelleen selkiyttämistä sekä varmistaa ministeriöiden toimialarakenteen ajanmukaisuuden. Hallituksen linjaavaa ja yhteen sovittavaa otetta vahvistetaan sekä lisätään ministeriöiden välistä yhteistyötä kehittämällä ohjelmajohtamista koskevaa toimintamallia ja muita toimintamuotoja. Ministeriöitä kehitetään niin, että ne keskittyvät hallituksen ja eduskunnan päätösten valmisteluun, strategiseen johtamiseen sekä EU-asioiden hoitoon ja kansainväliseen yhteistyöhön. Operatiiviset ja muut kuin valtakunnalliset kehittämistehtävät sijoitetaan ministeriötä alemmalle tasolle ja/tai siirretään alue- ja paikallistasolle. Uudistuksen yhteydessä arvioidaan myös nykyiset ohjausjärjestelmät ja niihin liittyvät muutostarpeet. Valtion tutkimuslaitosjärjestelmää kehitetään valtioneuvoston päättämien linjausten mukaisesti. Aluehallinnon toiminnan tehostamiseksi jatketaan toimijoiden kokoamista sekä aluejakojen yhtenäistämistä.

Valtion keskushallinnon uusia, laajenevia ja uudistettavia toimintoja ja yksiköitä sijoitetaan ensisijaisesti pääkaupunkiseudun ulkopuolelle valtioneuvoston periaatepäätöksen 8.11.2001 pohjalta. Alueellistaminen sovitetaan yhteen hallinnon tuottavuustavoitteiden kanssa. Hallitusohjelman mukainen alueellistamisohjelma koskee vuosia 2004—2011 ja sitä toteutetaan hallituksen iltakoulussa 5.5.2004 ministeriöille antamien alueellistamisselvityksiä koskevien toimeksiantojen pohjalta. Alueellistamisesta aiheutuvat lisämenot katetaan kohdentamalla hallinnonalojen voimavaroja uudelleen valtiontalouden kehysten ja talousarvioiden puitteissa.

Vuoden 2006 toiselle puoliskolle ajoittuvan Suomen EU-puheenjohtajuuden valmistelu ja hoitaminen tulee sitomaan merkittävässä määrin valmistelutyötä johtavan valtioneuvoston kanslian ja muiden ministeriöiden henkilöresursseja. EU:n kemikaaliviraston Suomeen sijoittumista koskevaa valmistelutyötä jatketaan kansallisella

Tuottavuus

Hallinnon rakenteet ja yhteistyö

Toiminta hallinnonaloilla

tasolla valtioneuvoston kanslian johdolla. Ulkoasiainhallinto jatkaa toimintatapojen kehittämistä siten, että henkilöresursseja voidaan siirtää tukitehtävistä keskeisiin ydintehtäviin.

Oikeusministeriön hallinnonalalla muodostetaan 1.1.2006 osana ministeriötä toimivasta Oikeushallinnon tietotekniikkakeskuksesta virasto, johon siirretään keskuksen henkilöstö ja tehtävät. Samaan aikaan perustetaan hallinnonalalle myös talous- ja henkilöstöhallinnon tukipalveluja tuottava palvelukeskus. Oikeushallinnossa toteutetaan myös vankeinhoitolaitoksen kokonaisuudistus, suurennetaan ulosottopiirien yksikkökokoja ja kehitetään käräjäoikeusverkkoa. Sisäasiainhallinnossa keskitetään henkilöstö-, talous- ja puhelinvälityspalveluja sekä muita hallinnon tukipalveluja palvelukeskukseen.

Puolustushallinnossa aloitetaan puolustusvoimien johtamis- ja hallintojärjestelmäuudistukseen liittyen Pääesikunnan uudelleenorganisointi, jatketaan toimenpiteitä Merivoimien esikunnan siirtämiseksi Turkuun sekä puolustusvoimien Turun alueen toimintojen yhdistämistä. Lisäksi lakkautetaan Turun rannikkopatteristo, Helsingin Ilmatorjuntarykmentti, Savon Prikaati ja Kotkan Rannikkoalue, valmistellaan Johtamisjärjestelmäkeskuksen perustamista sekä jatketaan varikko- ja varastotoimintojen kehittämistä.

Valtiovarainministeriön hallinnonalalle perustetaan vuoden 2006 alusta talous- ja henkilöstöhallinnon tukipalveluja tarjoava palvelukeskus. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitos, Elintarvikevirasto ja Kasvintuotannon tarkastuskeskus yhdistetään 1.5.2006 uudeksi Elintarviketurvallisuusvirastoksi, johon siirretään myös ministeriön elintarvike- ja terveysosaston toimeenpanotehtävät. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla perustetaan 1.9.2006 rautatie- ja turvallisuudesta huolehtiva ja alan sääntelyelimenä toimiva rautatievirasto. Lisäksi Ilmailulaitos-liikelaitoksesta erotetaan 1.1.2006 perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuja merkittäviä julkisia hallintotehtäviä hoitavat yksiköt erilliseksi Ilmailuhallinto-virastoksi sekä eriytetään liikelaitoksen sisällä muut julkiset hallintotehtävät erilliseen yksikköön. Työministeriön hallinnonalalla jatketaan työvoimapalvelun rakenneuudistuksia eriyttämällä vaikeasti työllistyvien palvelut palvelukeskuksiin sekä käynnistetään työvoimatoimistojen ohjauksen vahvistamiseksi julkisen työvoimapalvelun organisointi- ja ohjausuudistus. Ympäristöministeriön hallinnonalalla talous- ja henkilöstöhallinnon tukipalveluja kootaan palveluyksikköön.

8. Valtion talousarvion ulkopuolella olevat rahastot, liikelaitokset ja valtion omistaja-politiikka

Talousarvion ulkopuolella olevien rahastojen yhteenlaskettu tase oli 20,4 mrd. euroa vuoden 2004 lopussa, missä on 5 % kasvua edelliseen vuoteen verrattuna. Valtion liikelaitosten yhteenlaskettu tase oli saman vuoden lopussa 8,8 mrd. euroa. Liikelaitosten omavaraisuusaste vaihteli noin 50 prosentin ja 98 prosentin välillä. Lisäksi

valtiolla on omistuksia kaikkiaan kolmessatoista pörssiyhtiössä ja yli 50 muussa yhtiössä. Vuoden 2004 lopussa valtion omistuksen arvo pörssiyhtiöissä oli 14,9 mrd. euroa eli 13,7 % suurempi kuin vuotta aikaisemmin. Valtion yhtiöomistuksesta arvioidaan kertyvän osinkotuloa 650 milj. euroa momentille 13.03.01 v. 2006.

Valtiolla on yksitoista talousarviotalouden ulkopuolista rahastoa. Niiden yhteenlaskettujen tulojen arvioidaan olevan v. 2006 noin 4,5 mrd. euroa ja menojen 4,4 mrd. euroa, joten rahastotalouden nettomääräinen ylijäämä on noin 0,1 mrd. euroa. Rahastoista tuloutetaan valtion talousarvioon yhteensä 1,4 mrd. euroa ja niihin ehdotetaan siirrettäväksi 5 milj. euroa v. 2006. Taulukossa 28 on esitetty yhteenvetotiedot rahastojen taloudesta vuosina 2004—2006.

Valtion talousarviossa hyväksytyn valtuuden nojalla sosiaaliseen asuntotuotantoon myönnettävät lainat, korkotuet, avustukset ja asuntolainojen valtioneuvostokausista aiheutuvat menot maksetaan asuntorahaston varoista. Samoin rahasto vastaa velkojensa menoista.

Rahasto saa varansa aravalainojen koroista, lyhennyksistä ja vuosisumaksuista sekä valtioneuvostokausiin liittyvistä takausmaksuista. Rahoitusta rahastolle on otettu sekä osana valtion lainanottoa että rahaston aravalainasaatavia arvopaperistamalla. Talousarviovuoden alussa aravalainojen arvopaperistettu määrä on yhteensä 1,0 mrd. euroa ja muu rahastovelka 2,0 mrd. euroa. Valtion asuntorahaston asuntolainasaatavien pääomien ennakoidaan olevan vuoden 2006 alussa 9,2 mrd. euroa ja rahastosta suoritettavan korkotuen piirissä olevan lainakannan 4,2 mrd. euroa eli molemmat ovat alentuneet noin kymmenyksen edellisvuoden tasosta. Takausvastuita rahastolla ennakoidaan olevan korkotukilainoissa noin 3,0 mrd. euroa, omistusasuntolainojen osatakuuksissa noin 2,1 mrd. euroa ja aravalainojen ensisijaislainoissa noin 0,4 mrd. euroa.

Vuonna 2006 rahaston tuloiksi asuntolainoista ja takausmaksuista ennakoidaan 710 milj. euroa. Bruttovarainhankintatarpeeksi arvioidaan 540 milj. euroa. Lisäksi ehdotetaan, että rahastolla saa olla 700 milj. euroa lyhytaikaista lainaa. Rahaston arvopaperistettuja lainasaatavia erääntyy lunastettavaksi 704 milj. eurolla. Uusien arava-, korkotuki- ja takauslainojen valtuudeksi ehdotetaan 823 milj. euroa sekä rahastosta maksettavien avustusten ja akordien valtuudeksi 56,8 milj. euroa. Vuonna 2006 rahastosta esitetään siirrettäväksi 128 milj. euroa talousarvioon. Aiemmin Valtion asuntorahastosta maksetut asuntojen korjaus-, energia-, ja terveyshaitta-avustuksista annetun lain mukaiset avustukset on siirretty vuodesta 2006 alkaen maksettavaksi valtion talousarviosta, johon on esitetty 71,5 milj. euroa.

Omistusasuntolainojen voimassa olevien lainatakausten enimmäismääräksi vapaarahoitteisissa ja asp-lainoissa vuoden 2006 lo-

8.1 Valtion talousarvion ulkopuolella olevat rahastot

Valtion asuntorahasto

pussa ehdotetaan yhteensä 2,4 mrd. euroa, mikä vastaa noin 12,5 mrd. euron lainakantaa.

Valtion eläkerahasto

Valtion eläkerahaston avulla valtio varautuu tulevien eläkkeiden rahoitukseen ja pyrkii tasaamaan tulevien vuosien eläkemenoja. Rahastoon kerätään työnantajan eläkemaksuina valtion virastoilta ja laitoksilta, liikelaitoksilta, kunnilta, yksityisiltä valtionapulaitoksilta ja ns. VALTAVA -laitoksilta arviolta 1 226 milj. euroa v. 2006. Työntekijäin eläkemaksuja ja työttömyysvakuutusmaksuja kerätään rahastoon 327 milj. euroa. Rahaston tuloja ovat myös sijoitustoiminnan tuotot, yhteensä arviolta noin 440 milj. euroa v. 2006.

Rahastolla on eläkerahastolaissa säädetty rahastointitavoite. Eläkerahastolaissa säädettyä rahastointitavoitetta muutettiin vuoden 2005 alusta lukien. Rahaston tuloista siirretään valtion talousarvioon vuosittain kiinteä 40 % valtion vuotuisesta eläkemenosta ja rahastoa kartutetaan, kunnes sen määrä vastaa 25 % valtion eläkevastuusta. Vuoden 2006 lopussa rahaston pääoman ennakoidaan olevan 8 133 milj. euroa, joka vastaa 14 % eläkevastuusta. Siirto talousarvioon v. 2006 on 1 229 milj. euroa.

Maatilatalouden kehittämisrahasto (MAKERA)

Maatilatalouden rakenteen kehittämisen tavoitteena on parantaa tulotasoa sekä elin-, työ- ja tuotanto-olosuhteita maataloilla. Maatilojen investointeihin ja omistajanvaihdoksiin myönnetään rahoitustukea talousarvion korkotukilainojen korkotukena sekä Maatilatalouden kehittämisrahastosta myönnettävinä avustuksina ja eräinä lainoina. Maatilatalouden kehittämisrahaston käytettävissä olevat varat, edelliseltä vuodelta siirtyvä erä mukaan lukien, ovat v. 2006 noin 212,4 milj. euroa, mikä on 28,8 milj. euroa vähemmän kuin edellisvuonna. Talousarviosta ehdotetaan siirrettäväksi rahastoon 1,3 milj. euroa. EU:lta rahastoon tuloutuvaa rahoitusosuutta on arviolta 16,5 milj. euroa.

Rahaston menot ovat yhteensä noin 138 milj. euroa. Rahaston menot muodostuvat mm. avustuksista, hoitopalkkioista, velkajärjestely- ja vakuustoiminnan menoista, tutkimustoiminnan tukemisesta sekä sijoitusmenoista. MAKERA:n varoista myönnetään uusia valtionlainoja vain eräisiin porotalouden, luontaiselinkeinojen ja kulttien investointeihin.

Valtion ydinjätehuolto-rahasto

Valtion ydinjätehuoltorahasto on muodostunut vuoden 2004 alusta alkaen varautumisrahastosta, ydinturvallisuustutkimusrahastosta ja ydinjätetutkimusrahastosta. Varautumisrahaston pääoma muodostuu ydinjätehuoltomaksuista ja rahaston lainaustoiminnan voitosta. Rahastoinnin tavoitteena on varmistaa, että ydinjätehuollon vaatimat varat ovat käytettävissä. Ydinjätehuoltomaksuja ovat velvollisia suorittamaan ne, joiden toiminnasta aiheutuu ydinjätettä, eli voimayhtiöt Teollisuuden Voima Oy ja Fortum Power and Heat Oy sekä Valtion teknillinen tutkimuskeskus. Rahaston tehtävänä on myös osallistua jätehuoltovelvollisten varautumisvelvollisuuden sisällön määrittämiseen. Varautumisrahaston tase on noin 1,4 mrd. euroa.

Valtion ydinjätehuoltorahaston tehtävänä on lisäksi periä ydinenergialaissa määritellyt veroluonteiset maksut ja jakaa kaikki näin kerätyt varat vuosittain ydinturvallisuuteen ja ydinjätehuoltoon liittyville tutkimushankkeille. Ydinlaitosten haltijoilta v. 2005 kerättävät maksut olivat yhteensä 2,7 milj. euroa ja jätehuoltovelvollisilta kerättävät maksut yhteensä 1,1 milj. euroa. Maksut pysyvät samalla tasolla v. 2006.

Huoltovarmuusrahastoon tuloutetaan polttoaineiden valmisteverotuksen yhteydessä kannettava huoltovarmuusmaksu, jonka tuotto on vajaat 50 milj. euroa vuodessa. Rahaston varoilla turvataan kansalaisten, elinkeinoelämän ja maanpuolustuksen vähimmäistarpeet erilaisissa kriisitilanteissa. Keskeisiä rahoitettavia kohteita ovat valtion varmuusrahastot ja erilaiset tekniset varajärjestelyt. Rahaston tase on noin 1,1 mrd. euroa.

Huoltovarmuusrahasto

Valtiontakuurahaston tarkoituksena on turvata Finnvera Oyj:n antamien vientitakuiden, takausten ja muiden valtiontakuurahastosta annetun lain (444/1998) tarkoittamien sitoumusten täyttäminen. Rahaston varoista hoidetaan myös aiemmin syntyneet sitoumukset. Valtiontakuurahasto saa varansa Valtiontakuuksien ja sitä edeltäneiden laitosten antamista vientitakuisiin ja muihin vastuusitoumuksiin liittyvistä takuumaksuista ja takaisinperintäsaatavista, Finnvera Oyj:n rahastoon siirtämistä varoista sekä valtion talousarviossa rahastolle siirrettävästä määrärahasta.

Valtiontakuurahasto

Rahastolla oli 31.12.2004 pääosin vientitakuulain (422/2001) mukaisista takuista syntyneitä vastuita yhteensä noin 3,8 mrd. euroa. Näistä takuista noin 3,5 mrd. euroa on myönnetty vuoden 1999 jälkeen, jolloin Finnvera Oyj aloitti toimintansa ja ne näkyvät sen tilinpäätöksessä taseen ulkopuolisina vastuina. Ennen vuotta 1999 myönnettyistä takuista noin 268 milj. euroa on valtiontakuurahaston vastuulla. Rahaston kassavarojen arvioidaan olevan vuoden 2006 alussa noin 185 milj. euroa.

Viimeistellessään pankkitukijärjestelmän alasajoa valtion vakuusrahasto keskittyy myönnetyn pankkituen hallinnointiin ja tukiehtojen noudattamisen valvontaan, koska uusia pankkitukitarpeita ei ole tiedossa. Myönnettyä pankkitukea oli vuoden 2004 loppuun mennessä maksettu nettomääräisesti yhteensä 6,1 mrd. euroa. Lukuun sisältyy Suomen Pankin, Valtion vakuusrahaston ja valtioneuvoston valtion talousarvion kautta myöntämä tuki. Valtion omavalkoiset takausvastuut on poistettu tarpeettomina vuoden 2003 lopussa.

Valtion vakuusrahasto

Valtion televisio- ja radiorahasto toimii Yleisradio Oy:n rahoittamiseksi ja muun televisio- ja radiotoiminnan edistämiseksi. Rahastoa hoitaa Viestintävirasto, joka perii TV-maksut ja toimilupamaksut rahastolle. Valtioneuvosto on päättänyt vuotuisen televisiomaksun, 193,95 euroa, korottamisesta 1.1.2006 lähtien 200,70 euroon. Rahaston maksutulojen arvioidaan olevan noin 411 milj. euroa. Valtioneuvosto päättää liikenne- ja viestintäministeriön esittelystä

Valtion televisio- ja radiorahasto

	rahaston määrärahojen käytöstä Yleisradio Oy:n toimintaan, Vies-tintävirastolle maksujen perintään, tarkastukseen ja valvontaan, sekä tekijänoikeuskorvauksiin ja televisio- ja radiotoiminnan edis-tämiseen.
Maatalouden interventio- rahasto (MIRA)	Vuonna 1995 perustetun Maatalouden interventiorahaston varoja käytetään EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaisen vientituen, interventiovarastoinnin ja muiden maataloustuotteiden markkinoi-den tasapainottamiseen tähtäävien tukiohjelmien toimeenpanoon. Varsinaisesta interventiotoinnasta aiheutuvat menot rahoitetaan EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston varoista. Vuodesta 2004 alkaen myös kalatalouden interventiotoinnin määrärahat on tuloutettu rahastoon. Vuonna 2006 interventiotoi-mintaan arvioidaan tarvittavan yhteensä noin 81 milj. euroa. Suo-men valtion vastattavaksi jäävien korko-, hallinto- ja eräiden ruoka-apuun liittyvien kulujen sekä menekinedistämismenojen kansalli-sen osuuden kattamiseksi talousarvioesityksessä ehdotetaan 1,6 milj. euron siirtoa interventiorahastoon. Osa kansallisista menoista katetaan interventiotoinnasta ja vakuusperinnästä syntyvillä tuo-toilla.
Palosuoja- rahasto	Palosuoja-rahastosta annetun lain (306/2003) mukaan tulipalo- jen ehkäisyyn ja pelastustoiminnan edistämiseksi on Suomessa ole- vasta palovakuutetusta kiinteästä ja irtaimesta omaisuudesta suori- tettava vuosittain palosuoja- maksu. Palosuoja- maksun suorittaa vakuutuslaitos. Rahastosta voidaan myöntää yleis- ja erityisavus- tuksia kunnille, palontorjuntajärjestöille ja muille vastaaville yhtei- söille sekä maksaa apurahoja ja stipendejä. Avustuksilla tuetaan eri- tyisesti hyvää turvallisuuskulttuuria edistäviä hankkeita sekä pelas- tustoimen alueiden palvelukyvyn kehittämistä. Vuonna 2006 palosuoja- maksukertymän odotetaan pysyvän edellisten vuosien tasolla, noin 7,4 miljoonassa eurossa ja rahastosta maksettavien avustusten ennakoidaan olevan noin 6,4 milj. euroa.
Öljysuoja- rahasto	Öljysuoja- rahaston varoista korvataan öljyvahinkojen torjuntakus- tannuksia, torjuntavalmiuden edellyttämän kaluston hankintame- noja sekä öljyperäisten aineiden pilaamien maiden kunnostuskus- tannuksia. Rahasto saa varansa maahantuodusta ja Suomen kautta kuljetetusta öljystä perittävästä öljysuoja- maksusta. Öljyisten mai- den kunnostamiseen on lisäksi siirretty valtion talousarviosta öljy- jätemaksusta kertyneitä tuloja. Vuonna 2006 ehdotetaan siirrettä- väksi 2,0 milj. euroa rahastoon. Rahaston vuotuinen budjetti on noin 11 milj. euroa. Vuoden 2005 alusta tuli voimaan uusi laki öljysuo- jarahastosta (1406/2004), jolla selkeytettiin ja täydennettiin aiem- paa vastaavaa lainsäädäntöä. Lisääntyneiden korvaustarpeiden joh- dosta pysyvää öljysuoja- maksua samalla korotettiin 36 sentistä 50 sentiin jokaiselta täydeltä öljytonnilta.

Taulukko 28. Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot, milj. euroa

	2004	2005**	2006**
Verot ja veronluonteiset tulot yhteensä	69	68	68
Sekalaiset tulot	871	674	616
Eläkemaksut	1 428	1 511	1 553
Korkotulot ja voiton tuloutukset	589	683	747
Siirrot talousarviosta	1	10	5
Tulot pl. rahoitustaloustoimet	2 957	2 946	2 989
Myönnettyjen lainojen takaisinmaksut	1 393	1 488	1 533
Tulot yhteensä	4 350	4 434	4 522
Kulutusmenot	264	187	144
Siirtomenot	679	763	811
Korkomenot	73	62	73
Siirrot talousarvioon	1 004	1 393	1 366
Muut menot	3	0	0
Menot pl. rahoitustaloustoimet	2 023	2 405	2 395
Myönnettyt lainat ja muut finanssisijoitukset	1 947	1 985	2 039
Menot yhteensä	3 970	4 390	4 434
Nettorahoitusylijäämä	380	44	88

Valtiolla on kuusi liikelaitosta kolmella eri hallinnonalalla. Ne toimivat markkinoilla kilpailutilanteessa ja rahoittavat toimintansa liiketoimintansa tuloilla. Liikelaitosten talous on valtion talousarvion ulkopuolella. Eduskunta hyväksyy talousarvion käsittelyn yhteydessä niiden palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet sekä tekee muut keskeiset ohjauspäätökset esim. tarvittaessa antaa suostumuksensa liikelaitoksen lainanottoon. Asianomainen ministeriö päättää liikelaitoksen tulostavoitteesta. Valtioneuvosto vahvistaa tilinpäätöksen ja päättää valtiolle tuloutettavan voiton määrästä.

Liikelaitosten toiminta perustuu valtion liikelaitoksista annettuun lakiin (1185/2002) sekä liikelaitoskohtaisiin lakeihin. Laitoskohtaisia lakeja on uudistettu ja uudistetaan yleislain mukaisiksi. Valtion talousarvioesitykseen liittyen hallitus antaa esityksen laiksi Ilmailulaitoksesta, jolla sovelletaan Valtion liikelaitoksista annettua lakia (1185/2002) vuoden 2006 alusta lukien. Keskeisimmät muutokset ovat perustuslain 124 §:n mukaisten merkittävien julkisten hallintotehtävien erottaminen erilliseen virastoon Ilmailuhallintoon sekä muiden Ilmailulaitoksen hoitamien julkisten hallintotehtävien eriyttäminen liikelaitoksen sisällä julkisten hallintotehtävien yksikköön.

Oheisiin taulukoihin on koottu ennakkotiedot valtion liikelaitoksista. Liikelaitosten voiton tuloutuksista vuodelta 2005 arvioidaan kertyvän valtion vuoden 2006 talousarvioon momentille 13.05.01 noin 120 milj. euroa.

8.2 Liikelaitokset

Taulukko 29. Valtion liikelaitostoiminta v. 2006

Liikelaitos (konserni)	Liikevaihto muutos		Tilikaudentulos liikevaihdosta		Sijoitetun pääoman tuotto	Omavarai- suusaste	Investointi- menot	Henkilöstö keskim. lkm
	milj. €	(%)	milj. €	(%)	(%)	(%)	milj. €	
Senaatti-kiinteistöt	566	2,9	117,1	20,7	32	59,2	340,0	255
(konserni)	568	2,9	113,0	19,9	32	58,5	340,0	255
Metsähallitus	239,4	0,1	70,0	29,2	3,0	99	23,9	1 410
(konserni)	247,6	0,5	70,0	28,3	3,0	99	22,3	1 560
Tieliikelaitos	500,0	6,0	13,0	2,6	9,4	45,0	50,0	2 800
Varustamoliikelaitos	53,6	0,6	1,8	3,4	2,6	47,1	35,0	610
Luotsausliikelaitos	38,5	0,5	3,2	8,4	14,5	74,6	4,0	390
Ilmailulaitos	200,6	-16,3	17,0	8,5	3,0	78,4	60,0	1 448
Yhteensä	1 598,1		212,9				512,1	6 913

Taulukko 30. Valtion liikelaitosten tuloutukset ja määrärahat v. 2006 (milj. euroa)

Liikelaitos	Tuloutukset talousarvioon					Erityis- tehtävien määrärahat
	Takaus- maksut	Korot	Voiton tuloutukset	Lainojen takaisinmaksut	Yhteensä	
28.60 Senaatti-kiinteistöt	4,0	74,5	32,0	151,4	261,9	0,0
30.63 Metsähallitus	0,1	0,0	70,1	0,0	70,2	41,5
31.26 Tieliikelaitos	0,2	1,7	6,3	3,4	11,6	0,0
31.33 Varustamoliikelaitos	0,1	3,1	1,0	4,3	8,5	0,0
31.34 Luotsausliikelaitos	0,0	0,1	1,7	0,5	2,3	4,0
31.50 Ilmailulaitos	0,3	0,0	9,0	..	9,3	0,1
Yhteensä	4,7	79,4	120,1	159,6	363,8	45,6

8.3 Valtion omistaja- politiikka

Valtioneuvosto päätti kesäkuussa 2004 markkinaehtoisesti toimivien valtionyhtiöiden ja osakkuusyhtiöiden omistajaohjauksen keskittämisestä. Sen ensimmäisenä vaiheena perustettiin omistajaohjauksen johtoryhmä, joka koostuu kolmen keskeisen ministeriön omistajaohjauksesta vastaavista johtavista virkamiehistä. Johtoryhmän tehtävänä on varmistaa, että omistajaohjaustoimenpiteiden valmistelu ja toteuttaminen ovat yhdenmukaisia koko valtionhallinnossa. Omistajaohjauksen johtoryhmän toiminta on osoittautunut hyödylliseksi ja vastannut odotuksia. Tavoitteena on, että valtioneuvosto päättää vuoden 2006 alussa keskittämisen loppuun saattamisesta ja valtion omistajaohjausyksikön perustamisesta ja ratkaisee yksikön sijoituspaikan. Uusi omistajaohjausyksikkö aloittaa toimintansa vuoden 2007 alusta.

Valtio pyrkii hoitamaan koko yhtiöomistustaan mahdollisimman ammattitaitoisesti ja aktiivisesti. Valtioneuvoston vuoden 2004 alussa tekemän omistajapolitiikkaa koskevan periaatepäätöksen

pohjalta valtionyhtiöitä ja valtionosakkuusyhtiöitä kehitetään niin, että omistuksen arvo pitkällä aikavälillä kasvaa. Markkinaehtoisesti toimivien yhtiöiden tulee olla kannattavia ja kilpailukykyisiä. Valtion erityistehtäviä hoitavien yhtiöiden yleistavoitteena on kannattava toiminta samalla kun pyritään mahdollisimman hyvään yhteiskunnalliseen kokonaistulokseen. Hallitus on edelleen valmis jatkamaan valtion omistuksen vähentämistä niissä yhtiöissä, joissa omistus perustuu lähinnä sijoittajaintressiin. Omistusjärjestelyt harkitaan aina yhtiökohtaisesti voimassa olevien eduskunnan antamien valtuuksien rajoissa.

Valtion talousarvio vuodelle 2006

TULOARVIOT

Osasto 11		euroa
11. VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT		33 098 949 000
01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot		12 808 000 000
01. Tulo- ja varallisuusvero		12 153 000 000
02. Korkotulojen lähdevero		165 000 000
03. Perintö- ja lahjaverot		490 000 000
04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut		13 061 000 000
01. Arvonlisävero		12 478 000 000
02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero		460 000 000
03. Apteekkimaksut		123 000 000
08. Valmisteverot		4 636 000 000
01. Tupakkaverot		608 000 000
04. Alkoholijuomaverot		991 000 000
05. Virvoitusjuomaverot		40 000 000
07. Energiaverot		2 979 000 000
08. Juomapakkausten ympäristöohjaukseen liittyvä vero		18 000 000

Osasto 12

10. Muut verot	2 484 000 000
03. Autovero	1 300 000 000
05. Varainsiirtovero	436 000 000
06. Arpajaisvero	130 000 000
07. Ajoneuvovero	560 000 000
08. Jätevero	58 000 000
19. Muut veronluonteiset tulot	109 949 000
02. Lästimaksut	953 000
03. Ratavero	18 000 000
04. Viestintämarkkinamaksu, teleurakointimaksu, tietoturvamaksu ja postitoiminnan valvontamaksu	4 532 000
05. Lentoliikenteen valvontamaksu	5 800 000
06. Väylämaksut	76 300 000
08. Öljyjättemaksu	3 364 000
09. Muut verotulot	1 000 000

Osasto 12

12. SEKALAISET TULOT	4 482 373 000
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	1 390 000
99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot	1 390 000
25. Oikeusministeriön hallinnonala	88 470 000
01. Tuomioistuintulot	30 000 000
47. Ulosottomaksut	48 000 000
50. Rangaistusten täytäntöönpanon tulot	10 320 000
99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	150 000
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	129 990 000
98. Euroopan aluekehitysrahastosta saatavat tulot	129 000 000
99. Sisäasiainministeriön hallinnonalan muut tulot	990 000
27. Puolustusministeriön hallinnonala	939 000
20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista	18 000
22. Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot	8 000
99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	913 000
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	1 551 269 000
07. Siirto valtion eläkerahastosta	1 229 104 000
25. Vakuutusmaksut vahingon- ym. korvauksista	24 000 000
28. Kuntien osuudet verotuskustannuksista	114 169 000
29. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	31 137 000
30. Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista	17 422 000

Osasto 12

3

49. Tullilaitoksen tulot	7 537 000
51. Metallirahatulot	22 520 000
63. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset	26 000 000
87. Tulot rahoitusmarkkinoiden vakauttamisesta	30 000 000
90. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	34 800 000
91. Euroopan unionilta saatavat tulot matkakustannusten korvaamiseen	3 700 000
99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	10 880 000
29. Opetusministeriön hallinnonala	421 432 000
43. Ylioppilastutkintolautakunnan tulot	8 000
70. Opintotukitoiminnan tulot	23 000 000
88. Valtion osuus veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista	391 424 000
99. Opetusministeriön hallinnonalan muut tulot	7 000 000
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	902 962 000
01. EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta saatavat tulot	825 110 000
02. EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosastosta saatavat tulot	32 948 000
03. EU:n kalatalouden ohjauksen rahoitusvälineeltä saatavat tulot	5 096 000
04. EU:lta saatavat muut tulot	845 000
20. Valtion osuus totopeleistä saadusta tulosta	7 700 000
30. Elintarviketurvallisuusviraston tulot	2 400 000
31. Lihantarkastustoiminnan tulot	240 000
32. Kasvinjalostusmaksut	757 000
40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut	2 300 000
41. Tenojoen kalastuslupamaksut	500 000
42. Hirvieläinten metsästysmaksut	4 200 000
43. Viehekalastusmaksut	2 500 000
44. Kalastuksenhoitomaksut	6 500 000
45. Riistanhoitomaksut	7 176 000
60. Metsäntutkimuslaitoksen tulot	2 000 000
71. Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen tulot	460 000
73. Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen tulot	730 000
99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot	1 500 000
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	53 367 000
24. Tiehallinnon tulot	3 000 000
30. Merenkululaitoksen tulot	17 000
40. Radanpidon tulot	6 000 000
99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	44 350 000
32. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala	15 713 000
10. Rahoitusosuus kauppa- ja teollisuusministeriön sekä työvoima- ja elinkeinokeskusten pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluista	3 300 000
20. Turvatekniikan keskuksen tulot	1 413 000
99. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan muut tulot	11 000 000

Osasto 13

33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	422 464 000
05. Vakuutusvalvontaviraston tulot	—
08. Kansanterveyslaitoksen tulot	700 000
09. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen tulot	1 144 000
92. Raha-automaattiyhdistyksen tuotto	400 445 000
98. Valtionapujen palautukset	20 000 000
99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	175 000
34. Työministeriön hallinnonala	156 877 000
40. Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot	134 000 000
70. Palkkaturvamaksujen palautukset	21 327 000
99. Työministeriön hallinnonalan muut tulot	1 550 000
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	135 800 000
07. Siirto valtion asuntorahastosta	128 000 000
40. Alueellisten ympäristökeskusten tulot	250 000
60. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista	4 650 000
99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	2 900 000
39. Muut sekalaiset tulot	601 700 000
01. Sakkorahat	67 000 000
02. Verotukseen liittyvät korkotulot	75 000 000
04. Menorästien ja siirrettyjen määrärahojen peruutukset	35 000 000
07. Valtiolle valtion eläkerahaston ulkopuolella tuloutettavat korvaukset	2 200 000
10. Muut sekalaiset tulot	2 500 000
50. Nettotulot osakemyynnistä	420 000 000

Osasto 13

13. KORKOTULOT JA VOITON TULOUTUKSET	1 024 895 000
01. Korkotulot	154 795 000
04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille	83 200 000
05. Korot muista lainoista	9 095 000
07. Korot talletuksista	62 500 000
03. Osinkotulot	650 000 000
01. Osinkotulot	650 000 000
04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta	100 000 000
01. Osuus Suomen Pankin voitosta	100 000 000

Osasto 15

5

05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	120 100 000
01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	120 100 000

Osasto 15

15. LAINAT	846 218 000
01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	228 864 000
02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	90 370 000
04. Muiden lainojen lyhennykset	138 494 000
03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	617 354 000
01. Nettolainanotto ja velanhallinta	617 354 000

Tuloarvioiden kokonaismäärä:**39 452 435 000**

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 21		euroa
21. EDUSKUNTA		104 480 000
01. Kansanedustajat		20 820 000
21. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)		20 820 000
02. Eduskunnan kanslia		61 254 000
19. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		4 700 000
21. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)		56 554 000
09. Valtiontilintarkastajat		1 737 000
21. Valtiontilintarkastajien toimintamenot (arviomääräraha)		1 737 000
14. Eduskunnan oikeusasiamies		4 545 000
21. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)		4 545 000
40. Valtiontalouden tarkastusvirasto		12 521 000
19. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		428 000
21. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		12 093 000
99. Eduskunnan muut menot		3 603 000
21. Käyttövarat eduskuntaryhmille ryhmäkanslioita varten (kiinteä määräraha)		3 603 000
Pääluokka 22		
22. TASAVALLAN PRESIDENTTI		11 465 000
01. Tasavallan presidentti		305 000
01. Presidentin palkkio ja edustusrahat (kiinteä määräraha)		262 000
21. Presidentin käyttövarat (kiinteä määräraha)		43 000
02. Tasavallan presidentin kanslia		11 160 000
19. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		1 000 000
21. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		8 770 000

Pääluokka 23

7

27. Eläkkeellä olevien presidenttien menot (kiinteä määräraha)	240 000
75. Perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)	1 150 000

Pääluokka 23

23. VALTIONEUVOSTO	72 529 000
01. Valtioneuvosto	3 987 000
01. Palkkaukset (arviomääräraha)	3 987 000
02. Valtioneuvoston kanslia	49 120 000
19. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	4 500 000
21. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 250 000
22. EU-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 3 v)	23 370 000
03. Oikeuskanslerinvirasto	2 818 000
21. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 818 000
27. Poliittisen toiminnan avustaminen	14 712 000
50. Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	14 712 000
99. Valtioneuvoston muut menot	1 892 000
21. Pääministerin ja hänen avustajiensa matkat (arviomääräraha)	812 000
24. Kunniamerkit (arviomääräraha)	471 000
25. Jatkosodan ihmisluovutukset -tutkimushanke (siirtomääräraha 2 v)	414 000
26. Kemikaaliviraston valmistelumenot (siirtomääräraha 2 v)	120 000
58. Avustus Tammenlehvän perinneliiton toiminnan tukemiseen (siirto- määräraha 3 v)	75 000

Pääluokka 24

24. ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	895 437 000
01. Ulkoasiainhallinto	199 842 000
19. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	14 800 000
21. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	179 237 000
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	4 805 000
76. Kiinteistöjen ja huoneistojen hankkiminen (siirtomääräraha 3 v) ..	1 000 000

Pääluokka 25

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö	518 377 000
66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	516 077 000
67. Taloudellinen, teollinen ja teknologinen yhteistyö kehitysmaiden kanssa (siirtomääräraha 3 v)	2 300 000
50. Lähialueyhteistyö	23 000 000
66. Lähialueyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	23 000 000
99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot	154 218 000
01. Euroopan parlamentin jäsenten palkkaukset (arviomääräraha)	1 150 000
21. Tilapäinen edustus kansainvälisissä neuvotteluissa (arviomääräraha)	2 213 000
22. Suomalaisten rauhanturvajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)	49 119 000
25. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (arviomääräraha)	14 411 000
50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	1 383 000
51. Häädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)	39 000
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	84 886 000
67. Kansainvälisen ilmastopimuksen alaisen yhteistyön menot (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	17 000

Pääluokka 25

25. OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	692 700 000
01. Ministeriö ja sen yhteydessä toimivat viranomaiset	91 212 000
19. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonnäköveromenot (arviomääräraha)	39 000 000
21. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 619 000
22. Eräiden virastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 493 000
29. Erityismenot (arviomääräraha)	1 000 000
51. Eräät valtion maksamat korvaukset ja avustukset (arviomääräraha)	10 100 000
10. Tuomioistuinlaitos	221 737 000
21. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 000 000
22. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 500 000
23. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	199 837 000
29. Erityismenot (arviomääräraha)	6 400 000
30. Oikeudelliset palvelut ja julkinen oikeusapu	56 251 000
21. Oikeusaputoimistojen ja kuluttajavalituslautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 851 000

Pääluokka 26

9

50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	34 400 000
40. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta	79 000 000
21. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	79 000 000
50. Rangaistusten täytäntöönpano	192 352 000
21. Rangaistusten täytäntöönpanon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	186 952 000
74. Avolaitustyöt (siirtomääräraha 3 v)	5 400 000
60. Syyttäjälaitos	30 998 000
21. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	30 998 000
70. Vaalimenot	21 150 000
21. Vaalimenot (arviomääräraha)	21 150 000

Pääluokka 26

26. SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 545 639 000
01. Sisäasiainministeriö	92 747 000
19. Sisäasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	60 000 000
21. Sisäasiainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 535 000
22. Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	5 212 000
23. Sisäasiainhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 000 000
02. Ulkomaalaisvirasto	12 983 000
21. Ulkomaalaisviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 983 000
05. Lääninhallitukset	51 418 000
21. Lääninhallitusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	51 418 000
06. Rekisterihallinto	28 659 000
21. Rekisterihallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	28 659 000
07. Kihlakunnat	43 806 000
21. Kihlakunnanvirastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	43 806 000

Pääluokka 27

75. Poliisitoimi	571 875 000
21. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	568 375 000
22. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (arviomääräraha)	3 500 000
80. Pelastustoimi	66 413 000
21. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	60 653 000
22. Erityismenot (arviomääräraha)	2 050 000
31. Valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)	3 710 000
90. Rajavartiolaitos	195 855 000
21. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	195 514 000
74. Rakentaminen (kiinteä määräraha)	341 000
97. Avustukset kunnille	251 435 000
31. Kuntien yleinen valtionosuus, verotuloihin perustuvat tasaukset ja siirtymätasaukset (arviomääräraha)	198 135 000
32. Kuntien yhdistymisavustukset ja kuntajako sekä kuntien yhteistöiminnan tukeminen (arviomääräraha)	24 600 000
34. Kuntien harkinnanvarainen rahoitusavustus (kiinteä määräraha) ..	25 000 000
35. Holhustoimen edunvalvonta (arviomääräraha)	3 700 000
98. Alueiden kehittäminen	230 448 000
43. Maakunnan kehittämisraha (siirtomääräraha 3 v)	29 880 000
61. Euroopan aluekehitysrahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin (arviomääräraha)	125 097 000
62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sisäasiainministeriön osalta (arviomääräraha)	31 162 000
63. Kainuun kehittämisraha (siirtomääräraha 3 v)	44 309 000

Pääluokka 27

27. PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 273 933 000
01. Puolustuspolitiikka ja hallinto	242 189 000
19. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	228 022 000
21. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 167 000
10. Sotilaallinen maanpuolustus	1 974 264 000
16. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 2 v)	643 300 000
21. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 329 314 000
50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	1 650 000

Pääluokka 28

11

30. Sotilaallinen kriisinhallinta	57 480 000
21. Sotilaallisen kriisinhallinnan kotimaan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 724 000
22. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)	51 746 000
95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	10 000

Pääluokka 28

28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	5 787 698 000
01. Valtiovarainministeriö	81 681 000
19. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	42 000 000
21. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	30 742 000
22. Valtioneuvoston tietohallintoyksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 861 000
62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus valtiovarainministeriön osalta (arviomääräraha)	237 000
89. Osakkeiden myyntijärjestelyt ja hankinnat (siirtomääräraha 2 v) ..	841 000
03. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus	3 762 000
21. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 762 000
05. Valtiokonttori	41 506 000
21. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	41 138 000
22. Valtion eläkelautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	368 000
07. Valtion maksamat eläkkeet ja korvaukset	3 187 860 000
05. Vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet sekä kuntoutustuet (arviomääräraha)	3 072 760 000
06. Ylimääräiset eläkkeet (arviomääräraha)	20 290 000
07. Muut eläkemenot (arviomääräraha)	27 710 000
50. Tapaturmakorvaukset ja muut vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	41 000 000
63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)	26 000 000
95. Valtion maksettavaksi tulevat korot liikaa saaduista ennakkotuloista viimeisenä eläkelaitoksena (arviomääräraha)	100 000
18. Verohallinto	347 487 000
21. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	347 487 000

39. Eräät siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	199 258 000
30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	174 758 000
31. Verohyvitys (arviomääräraha)	21 000 000
40. Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	3 500 000
40. Tullilaitos	129 403 000
21. Tullilaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	129 403 000
52. Tilastokeskus	41 239 000
21. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	41 239 000
80. Hallinnon uudistaminen ja eräät henkilöstöhallinnon tukitoimenpiteet	16 485 000
21. Henkilöstön sopeuttamisen tukeminen (siirtomääräraha 2 v)	169 000
23. Työsuojelun edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 096 000
24. Työhyvinvoinnin tuki (siirtomääräraha 2 v)	1 600 000
25. Valtion henkilöstöjärjestelyt (siirtomääräraha 2 v)	410 000
26. EU-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)	13 000 000
60. Valtion maksu Koulutusrahastosta johtuvista menoista (arviomääräraha)	210 000
81. Eräät hallinnonaloittain jakamattomat menot	10 062 000
01. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkaukset (arviomääräraha)	1 177 000
02. Eräät muut palkat ja virkasuhteen ehtoja koskevat päätökset (arviomääräraha)	168 000
25. Euroopan unionin osallistuminen matkakustannusten korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)	3 700 000
95. Lakiin tai asetukseen perustuvat menot, joita varten talousarvioon ei ole erikseen merkitty määrärahaa (arviomääräraha)	17 000
96. Edeltä arvaamattomat tarpeet (kiinteä määräraha)	5 000 000
82. Korvaukset rahastoille ja rahoituslaitoksille	5 500 000
44. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	5 500 000
84. Kansainväliset rahoitusosuudet	1 405 000
66. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	170 000
68. Suomen maksuosuus Pohjoismaiden Ympäristörahoitusyhtiön pääomasta (arviomääräraha)	1 235 000
90. Suomen maksuosuudet Euroopan unionille	1 540 000 000
69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	1 540 000 000

Pääluokka 29

13

99. Muut valtiovarainministeriön hallinnonalan menot	182 050 000
41. Tuki työnantajille (arviomääräraha)	124 000 000
63. Verosta vapautuksen johdosta takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	8 000 000
95. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	50 000
97. Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)	50 000 000

Pääluokka 29**29. OPETUSMINISTERIÖN HALLINNONALA 6 456 689 000****01. Opetusministeriö 240 571 000**

19. Opetusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	135 000 000
21. Opetusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 275 000
22. Kehittämistoiminta (siirtomääräraha 3 v)	3 644 000
26. Eräät kopiointi- ja käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 2 v) .	10 563 000
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	485 000
62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus opetusministeriön osalta (arviomääräraha)	68 554 000
70. Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	50 000

05. Kirkollisasiat 2 564 000

21. Ortodoksisen kirkollishallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 809 000
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	755 000

07. Opetushallitus 18 725 000

21. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 725 000

08. Kansainvälinen yhteistyö 10 569 000

22. Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	800 000
25. Kansainvälinen kulttuuriyhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	5 966 000
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	1 860 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	1 943 000

10. Yliopisto-opetus ja -tutkimus 1 360 037 000

21. Yliopistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 258 053 000
22. Yliopistolaitoksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	21 949 000
23. Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 903 000
24. Harjoittelukoulujen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	72 132 000

20. Ammattikorkeakouluopetus	367 158 000
22. Ammattikorkeakoululaitoksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	4 386 000
25. Ammattikorkeakoulujen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	2 068 000
30. Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	360 704 000
40. Yleissivistävä koulutus	1 958 315 000
21. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	43 003 000
25. Yleissivistävän koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v) ...	3 649 000
30. Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	1 844 942 000
34. Valtionosuus yleissivistävien ja ammatillisten oppilaitosten sekä ammattikorkeakoulujen perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	66 200 000
51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	521 000
60. Ammatillinen koulutus	639 172 000
21. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	31 243 000
24. Työpaikalla tapahtuva oppiminen (siirtomääräraha 2 v)	3 026 000
25. Ammatillisen koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 499 000
30. Valtionosuus ja -avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	500 397 000
31. Valtionosuus oppisopimuskoulutukseen (arviomääräraha)	101 727 000
76. Kiinteistöjen hankinta (siirtomääräraha 3 v)	1 280 000
69. Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö	330 626 000
21. Opetusalan koulutuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	412 000
22. Opetustoimen henkilöstökoulutus ja eräät muut menot (siirtomääräraha 2 v)	14 004 000
25. Aikuiskoulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	2 927 000
30. Valtionosuus kansalaisopistojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	78 100 000
31. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen lisäkoulutukseen (arviomääräraha)	112 790 000
34. Valtionavustus aikuisten koulutustason kohottamisohjelmaan (siirtomääräraha 3 v)	30 000 000
50. Valtionosuus kansanopistojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	46 847 000
51. Valtionosuus ammatillisten erikoisoppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	18 169 000
52. Valtionosuus ja -avustus aikuiskoulutuksen perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
53. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	9 328 000

Pääluokka 29

15

55. Valtionosuus opintokeskusten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	11 538 000
56. Valtionosuus kesäyliopistojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	4 511 000

70. Opintotuki 775 565 000

22. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	599 000
52. Opintolainojen valtiontakaus ja korkotuki (arviomääräraha)	27 100 000
55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	697 500 000
57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	20 000 000
58. Avustus vuokratilakustannusten korvaamiseen (siirtomääräraha 2 v)	3 866 000
59. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuki (arviomääräraha)	26 500 000

88. Tiede 258 361 000

21. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	31 827 000
22. Arkistolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 843 000
23. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 788 000
24. Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 512 000
25. Eräiden teosten laatiminen ja hankkiminen (siirtomääräraha 2 v) ..	200 000
50. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (siirtomääräraha 3 v)	120 132 000
53. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot tieteen edistämiseen (arviomääräraha)	75 739 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	12 320 000

90. Taide ja kulttuuri 359 690 000

21. Taiteen keskustoimikunnan ja taidetoimikuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 357 000
22. Valtion taidemuseon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 948 000
23. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ..	2 407 000
24. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 743 000
25. Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ..	5 978 000
26. Suomen elokuva-arkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 464 000
27. Valtion elokuvatarkastamon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ..	547 000
30. Valtionosuudet ja -avustukset yleisten kirjastojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	51 274 000
31. Valtionosuus ja -avustus teattereiden ja orkestereiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	13 667 000
32. Valtionosuudet ja -avustukset museoille (arviomääräraha)	4 471 000
33. Valtionosuus ja -avustus kuntien kulttuuritoimintaan (arviomääräraha)	5 000 000
34. Valtionosuus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin (arviomääräraha)	6 000 000
40. Korvaus Suomenlinnan Liikenne Oy:lle (arviomääräraha)	252 000
50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	8 035 000
51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha) ..	11 062 000
52. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot taiteen edistämiseen (arviomääräraha)	186 380 000
53. Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)	16 465 000

Pääluokka 30

54. Valtionavustus Suomen Kansallisteatterin peruskorjauksen lainan-	
hoitokuluihin (kiinteä määräraha)	3 534 000
70. Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
72. Valtion taidemuseon kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha	
3 v)	589 000
75. Perusparannukset ja talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	2 500 000
95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	17 000
98. Liikuntatoimi	96 385 000
50. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot urheilun ja liikuntakas-	
vatuksen edistämiseen (arviomääräraha)	95 077 000
52. Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille (kiinteä määräraha) ..	1 308 000
99. Nuorisotyö	38 951 000
50. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot nuorisotyön edistämi-	
seen (arviomääräraha)	34 228 000
51. Nuorten työpajatoiminta ja ehkäisevä huumetyö (siirtomääräraha	
2 v)	4 723 000

Pääluokka 30

30. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLIN-	
NONALA	2 700 067 000
10. Maaseudun kehittäminen	194 741 000
50. Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha	
3 v)	10 370 000
54. Hevostalouden edistäminen tolopeleistä valtion osuutena kertyvillä	
varoilla (arviomääräraha)	7 532 000
55. Valtionapu 4H-toimintaan (kiinteä määräraha)	4 620 000
61. Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston osallistuminen maa-	
seudun kehittämiseen (arviomääräraha)	70 862 000
62. Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittä-	
misestä (arviomääräraha)	98 834 000
63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 523 000
20. Maatalous	2 074 331 000
21. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen toimintamenot (siir-	
tomääräraha 2 v)	31 629 000
22. Torjunta-ainetarkastukset (arviomääräraha)	437 000
40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v) ..	608 620 000
41. EU-tulotuki (arviomääräraha)	543 486 000
42. Satovahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	3 400 000
43. Maatalouden ympäristötuki (siirtomääräraha 2 v)	264 629 000
44. Luonnonhaittakorvaus (siirtomääräraha 2 v)	422 673 000

45. Luopumistuet ja -korvaukset ja pellonmetsitystuki (siirtomääräraha 2 v)	147 000 000
46. Markkinoinnin ja tuotannon kehittäminen (siirtomääräraha 2 v) ...	3 942 000
47. Laatu järjestelmien kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 213 000
48. Puutarhatalouden erityistoimenpiteet (arviomääräraha)	810 000
49. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)	43 580 000
60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)	1 600 000
61. Siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon (kiinteä määräraha) ...	1 312 000
30. Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu	31 296 000
21. Elintarviketurvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 668 000
25. Eläinlääkintähuolto (arviomääräraha)	1 680 000
28. Rokotteet ja seerumit (arviomääräraha)	1 330 000
41. Eräät korvaukset (arviomääräraha)	1 945 000
47. Kasvinjalostustoiminnan edistäminen (arviomääräraha)	673 000
40. Kala-, riista- ja porotalous	57 896 000
21. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 435 000
25. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 2 v)	2 300 000
41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (arviomääräraha)	4 200 000
42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	2 300 000
43. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 637 000
50. Metsästyksen ja riistanhoidon edistäminen (siirtomääräraha 2 v) .	7 122 000
51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	6 078 000
52. Tenojoen kalastuslupamaksut ja viehekalastusmaksut (arviomääräraha)	2 867 000
62. Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	14 200 000
77. Kalataloudelliset rakentamis- ja kunnostushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	757 000
50. Vesitalous	26 768 000
22. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 2 v)	6 459 000
30. Vesihuoltolaitteiden rakentamisen korkotuki (arviomääräraha)	1 200 000
31. Avustukset yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteisiin (siirtomääräraha 3 v)	5 590 000
43. Eräät valtion maksettavaksi määrätyt korvaukset (arviomääräraha)	420 000
48. Poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	841 000
77. Vesistö- ja vesihuoltotyöt (siirtomääräraha 3 v)	12 258 000
60. Metsätalous	153 460 000
21. Metsäntutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	39 318 000
41. Metsäpuiden siemenhuolto (kiinteä määräraha)	843 000
42. Valtionapu metsätalouden edistämisen- ja valvontaorganisaatioille (kiinteä määräraha)	43 679 000

43. Eräät korvaukset (arviomääräraha)	50 000
44. Tuki puuntuotannon kestävyden turvaamiseen (arviomääräraha)	59 880 000
45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	7 005 000
50. Eräät metsätalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	2 585 000
83. Lainat puuntuotannon kestävyden turvaamiseen (siirtomääräraha 3 v)	100 000
63. Metsähallitus	5 830 000
50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	5 830 000
70. Maanmittaus ja paikkatietojen yhteiskäyttö	54 876 000
21. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	47 576 000
22. Geodeettisen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 300 000
40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	4 000 000
71. Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitos	7 175 000
21. Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 175 000
72. Elintarvikevirasto	1 820 000
21. Elintarvikeviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 820 000
73. Kasvintuotannon tarkastuskeskus	3 426 000
21. Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 426 000
90. Hallinto	87 720 000
19. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	25 000 000
21. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	35 541 000
22. Tietojärjestelmien kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	4 083 000
23. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 857 000
26. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	729 000
27. Yhteistutkimukset (siirtomääräraha 3 v)	5 820 000
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	2 690 000
91. Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta ja eläinlääkintävahinkojen arviolautakunta	728 000
21. Lautakuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	728 000

Pääluokka 31

31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 722 550 000
01. Liikenne- ja viestintäministeriö	20 535 000
21. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 685 000
22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	5 850 000
20. Ajoneuvohallintokeskus	10 996 000
21. Ajoneuvohallintokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 996 000
24. Tiehallinto	679 939 000
21. Perustienpito (siirtomääräraha 2 v)	578 393 000
76. Tielain mukaiset maa-alueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	24 446 000
78. Eräät tiehankkeet (arviomääräraha)	56 000 000
79. Jälkirahoitus-, kokonaisrahoitus- ja elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	21 100 000
25. Tienpidon valtionavut	12 000 000
50. Valtionapu yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen (siirtomääräraha 3 v)	12 000 000
30. Merenkulkulaitos	102 829 000
21. Merenkulkulaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	94 779 000
76. Maa- ja vesialueiden hankinta (arviomääräraha)	50 000
77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	—
78. Eräät vesiväylähankkeet (arviomääräraha)	8 000 000
32. Merenkulun ja muun vesiliikenteen edistäminen	67 418 000
41. Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkittyjen lastialusten ja kolmansien maiden välillä liikennöivien matkustaja-alusten kilpailuedellytysten turvaaminen (arviomääräraha)	40 985 000
42. Ulkomaanliikenteen matkustaja-alusten ja -autolauttojen kilpailuedellytysten turvaaminen (arviomääräraha)	21 483 000
50. Lästimaksuista suoritettavat avustukset (arviomääräraha)	953 000
51. Luotsauksen hintatuki (siirtomääräraha 2 v)	3 997 000
40. Ratahallintokeskus	353 942 000
21. Perusradanpito (siirtomääräraha 2 v)	285 342 000
76. Rataverkon maa-alueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	1 500 000
77. Rataverkon kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	6 900 000
78. Eräät ratakankkeet (arviomääräraha)	53 900 000
79. Radioverkon rakentaminen (kiinteä määräraha)	6 300 000

41. Rautatievirasto	1 000 000
21. Rautatieviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 000 000
51. Ilmailuhallinto	5 800 000
21. Ilmailuhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 800 000
52. Ilmaliikenteen korvaukset ja valtionavut	1 000 000
41. Valtionapu eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon (kiinteä määräraha)	1 000 000
60. Joukkoliikenteen palvelujen ostot, korvaukset ja tuet	83 170 000
42. Valtionavustus koulutuksesta (kiinteä määräraha)	841 000
63. Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	74 575 000
64. Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	7 754 000
70. Viestintävirasto	5 248 000
21. Viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 248 000
72. Viestinnän korvaukset ja avustukset	15 614 000
42. Sanomalehdistön tuki (kiinteä määräraha)	13 614 000
43. Poikkeusolojen viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
80. Ilmatieteen laitos	30 216 000
21. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	30 216 000
81. Merentutkimuslaitos	10 280 000
21. Merentutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 280 000
99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut menot	322 563 000
19. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	251 132 000
40. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	942 000
62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus liikenne- ja viestintäministeriön osalta (arviomääräraha)	11 284 000
78. Vuosaaren sataman liikenneväylien rakentaminen (arviomääräraha)	58 700 000
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	505 000

Pääluokka 32

32. KAUPPA- JA TEOLLISUUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	971 635 000
10. Hallinto	153 784 000
19. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	36 000 000
21. Kauppa- ja teollisuusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 401 000
22. Työvoima- ja elinkeinokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	77 808 000
24. Tutkimus- ja selvitystoiminta (siirtomääräraha 3 v)	5 458 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	7 200 000
92. Korvaus valtion ydinjätehuoltorahastolle (arviomääräraha)	3 907 000
95. Maanomistajien osuus vanhoista kaivospiirimaksuista (arviomääräraha)	10 000
20. Teknologia- ja innovaatiopolitiikka	555 227 000
21. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 315 000
22. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	69 732 000
23. Turvatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ...	9 738 000
24. Kuluttajatutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 945 000
25. Mittatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 289 000
26. Teknologian kehittämisseskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 991 000
27. Teknologinen tutkimustoiminta (arviomääräraha)	157 917 000
28. Hanke- ja ohjelmatoiminnan selvitys- ja kehittämismenot (siirtomääräraha 2 v)	13 490 000
40. Avustukset teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen (arviomääräraha)	158 647 000
41. Valtionavustus eräille yhteisöille keksintö-, laatu- ja standardisointitoimintojen edistämiseksi (siirtomääräraha 3 v)	6 663 000
50. Avustus kansainvälisen teknologiapalkinnon maksamiseen (siirtomääräraha 2 v)	1 000 000
83. Lainat teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen (arviomääräraha)	62 500 000
30. Yrityspolitiikka	157 797 000
21. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	1 189 000
42. Finnvera Oyj:n korkotuet (arviomääräraha)	14 420 000
43. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset (arviomääräraha)	18 700 000
44. Alueellinen kuljetustuki (arviomääräraha)	3 540 000
45. Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	18 235 000
47. Valtionavustus kehittämispalvelutoimintaan ja eräille yhteisöille (siirtomääräraha 3 v)	4 361 000

Pääluokka 33

48. Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)	12 600 000
60. Siirrot valtiontakuurahastoon (arviomääräraha)	20 000
62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus kauppa- ja teollisuusministeriön osalta (arviomääräraha)	84 732 000
40. Kuluttaja- ja kilpailupolitiikka	15 890 000
21. Kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 849 000
26. Kilpailuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 057 000
31. Korvaus talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä (siirtomääräraha 2 v)	4 311 000
50. Valtionavustus kuluttajajärjestöille (kiinteä määräraha)	673 000
50. Kansainvälistymispolitiikka	56 086 000
21. Matkailun edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 334 000
40. Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin (arviomääräraha)	15 656 000
41. Avustus ulkomaankauppaa edistäville järjestöille ja Finpro ry:lle (kiinteä määräraha)	24 096 000
60. Energiapolitiikka	31 469 000
21. Energiamarkkinaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	701 000
27. Energiansäästön ja uusiutuvan energian käytön edistäminen ja energiatiedotus (siirtomääräraha 3 v)	3 400 000
40. Energiatuki (arviomääräraha)	27 318 000
50. Eräät energiataloudelliset avustukset (siirtomääräraha 3 v)	50 000
70. Omistajapolitiikka	1 382 000
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	1 382 000

Pääluokka 33

33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA	11 262 550 000
01. Sosiaali- ja terveysministeriö	68 301 000
19. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	15 000 000
21. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 934 000
29. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän edistäminen tietoteknologian avulla sekä siihen tarvittavan infrastruktuurin rakentaminen (siirtomääräraha 2 v)	2 200 000
62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sosiaali- ja terveysministeriön osalta (arviomääräraha)	5 457 000

Pääluokka 33

23

63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	6 500 000
67. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (arviomääräraha) ...	4 210 000
02. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus	22 740 000
21. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 740 000
03. Työttömyysturvalautakunta	1 837 000
21. Työttömyysturvalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 837 000
04. Tarkastuslautakunta	1 964 000
21. Tarkastuslautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 964 000
06. Terveystieteiden tutkimuskeskus	5 426 000
21. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 226 000
26. Mielentilatutkimustoiminnan menot (arviomääräraha)	2 200 000
07. Työterveyslaitos	40 600 000
50. Valtionapu Työterveyslaitoksen menoihin (siirtomääräraha 2 v) ..	37 900 000
51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	2 700 000
08. Kansanterveyslaitos	44 125 000
21. Kansanterveyslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 403 000
26. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	9 722 000
09. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus	5 055 000
21. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 055 000
10. Säteilyturvakeskus	11 562 000
21. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 562 000
11. Lääkelaitos ja Lääkehoidon kehittämiskeskus	2 664 000
21. Lääkelaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 331 000
22. Lääkehoidon kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 333 000
12. Valtion koulukodit	588 000
21. Valtion koulukotien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	588 000
13. Työsuojelun piirihallinto	24 310 000
21. Työsuojelupiirien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 310 000

14. Valtion mielisairaalat	607 000
21. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	607 000
15. Perhekustannusten tasaus	1 422 600 000
51. Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen lapseksiottamiseen (arviomääräraha)	11 200 000
52. Lapsilisät (arviomääräraha)	1 410 400 000
53. Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet (arviomääräraha)	1 000 000
16. Yleinen perhe-eläke	38 000 000
60. Yleinen perhe-eläke (arviomääräraha)	38 000 000
17. Työttömyysturva	641 500 000
50. Valtionosuus työttömyyskassoille (arviomääräraha)	514 000 000
51. Työttömyysturvalain mukainen perusturva (arviomääräraha)	61 000 000
53. Valtionosuus koulutuspäivärahasta (arviomääräraha)	11 500 000
54. Valtionosuus aikuiskoulutustuesta (arviomääräraha)	22 000 000
55. Valtionosuus vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)	33 000 000
18. Sairausvakuutus	1 107 800 000
60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	1 107 800 000
19. Eläkevakuutus	2 369 001 000
50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha) ...	39 000 000
51. Valtion osuus maatalousyrittäjien eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	435 000 000
52. Valtion osuus yrittäjien eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	62 000 000
53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	1 000
60. Valtion osuus kansaneläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	1 833 000 000
20. Tapaturmavakuutus	14 500 000
53. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	14 500 000
21. Rintamaveteraaneläkkeet	80 000 000
52. Rintamalisät ja asumistuki (arviomääräraha)	80 000 000
22. Sotilasvammakorvaukset ja eräät kuntoutustoiminnan menot	233 798 000
50. Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)	230 900 000
56. Valtionapu sotainvalidien puolisoitten kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	2 760 000

Päälukka 33

25

57. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	130 000
59. Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	8 000
23. Muu sodista kärsineiden turva	2 400 000
30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha) ...	2 400 000
28. Muu toimeentuloturva	68 600 000
50. Sotilasavustus (arviomääräraha)	16 400 000
51. Maahanmuuttajan erityistuki (arviomääräraha)	18 700 000
60. Pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuki (arviomääräraha)	33 500 000
32. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto	4 424 717 000
30. Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	4 006 000 000
32. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoidollain mukaiseen tutkimustoimintaan (kiinteä määräraha)	48 747 000
33. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärinkoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	82 170 000
34. Valtion korvaus kunnille mielentilatutkimuspotilaista sekä potilas-siirroista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	2 370 000
36. Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)	55 230 000
38. Valtionosuus kunnille perustoimeentulotuen kustannuksiin (arviomääräraha)	227 700 000
39. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)	2 500 000
33. Eräät sosiaali- ja terveydenhuollon menot	12 050 000
23. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)	6 200 000
31. Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveysten palvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	600 000
32. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (arviomääräraha)	5 250 000
53. Terveiden edistäminen ja terveysvalvonta	9 660 000
23. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)	800 000
24. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)	1 360 000
50. Terveiden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	7 500 000
57. Maatalousyrittäjien lomitustoiminta	207 700 000
40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspäalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	192 500 000
50. Valtion korvaus Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja kunnille maatalousyrittäjien lomituspäalvelujen hallintomenoihin (kiinteä määräraha)	15 200 000

92. Raha-automaattiyhdistyksen tuoton käyttö	400 445 000
50. Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)	295 500 000
55. Valtion korvaus sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	59 707 000
58. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	2 950 000
59. Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	42 288 000

Pääluokka 34

34. TYÖMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 965 218 000

01. Työhallinto	59 791 000

19. Työministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	22 000 000
21. Työministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 494 000
22. Työvoimaopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	767 000
23. Työelämäohjelmat ja työpoliittinen tutkimus (siirtomääräraha 3 v)	4 700 000
63. Valtionavustus työelämäohjelmahankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)	8 300 000
67. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksusuudet (arviomääräraha)	1 530 000

05. Euroopan rakennerahastojen ohjelmien toteutus	224 427 000

61. Euroopan sosiaalirahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin (arviomääräraha)	137 242 000
62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus työministeriön osalta (arviomääräraha)	87 185 000

06. Työvoimapolitiikan toimeenpano	1 568 404 000

21. Työvoima-asiain paikallishallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	142 826 000
31. Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)	6 500 000
50. Työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintososiaaliset edut (arviomääräraha)	149 234 000
51. Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet (kiinteä määräraha)	506 502 000
52. Työmarkkinatuki (arviomääräraha)	735 971 000
64. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (arviomääräraha)	27 371 000

07. Pakolais- ja siirtolaisuusasiat	85 978 000

21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottotoiminta valtion osalta (arviomääräraha)	8 826 000
29. Paluumuuttajien muuttovalmennus (arviomääräraha)	900 000

Pääluokka 35

27

30. Valtion korvaus kunnille eräiden Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksiin (arviomääräraha)	9 300 000
31. Syrjinnän vastainen toiminta (siirtomääräraha 3 v)	100 000
63. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)	66 852 000

99. Työministeriön hallinnonalan muut menot 26 618 000

23. Siviilipalvelus (arviomääräraha)	3 818 000
50. Palkkaturva (arviomääräraha)	22 000 000
51. Eräät merimiespalvelut (arviomääräraha)	800 000

Pääluokka 35**35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA 751 845 000****01. Ympäristöministeriö 23 612 000**

21. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 612 000

10. Ympäristön suojeleminen 19 181 000

27. Ympäristövahinkojen torjunta (arviomääräraha)	2 467 000
60. Siirto öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
63. Ympäristönsuojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 750 000
65. Öljyjättemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (siirtomääräraha 3 v)	1 364 000
67. Ympäristöyhteistyön edistäminen Suomen lähialueen maissa (siirtomääräraha 3 v)	1 600 000
77. Ympäristötyöt (siirtomääräraha 3 v)	10 000 000

20. Yhdyskunnat, alueidenkäyttö ja luonnonsuojelu 68 413 000

22. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	2 100 000
37. Avustukset kuntien kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen (siirtomääräraha 3 v)	925 000
52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v) ...	24 038 000
63. Eräät luonnonsuojeluun liittyvät korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	14 000 000
64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 350 000
76. Luonnonsuojelualueiden hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)	25 000 000

30. Asumisen edistäminen 503 500 000

54. Asumistuki (arviomääräraha)	433 500 000
55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	70 000 000
60. Siirto valtion asuntorahastoon	—

40. Alueelliset ympäristökeskukset 65 426 000

21. Alueellisten ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	65 426 000

50. Ympäristölupavirastot	4 622 000
21. Ympäristölupavirastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 622 000
60. Suomen ympäristökeskus	24 606 000
21. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 606 000
70. Valtion asuntorahasto	4 650 000
21. Asuntorahaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 650 000
99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut menot	37 835 000
19. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	9 000 000
22. Kehittäminen ja suunnittelu (siirtomääräraha 2 v)	12 930 000
26. Eräät korvaukset (siirtomääräraha 2 v)	270 000
62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus ympäristöministeriön osalta (arviomääräraha)	10 135 000
63. EU:n ympäristörahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
65. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	1 500 000

Pääluokka 36

36. VALTIONVELAN KOROT	2 238 000 000
01. Euromääräisen velan korko	2 214 000 000
90. Euromääräisen velan korko (arviomääräraha)	2 214 000 000
03. Valuuttamääräisen velan korko	4 500 000
90. Valuuttamääräisen velan korko (arviomääräraha)	4 500 000
09. Muut menot valtionvelasta	19 500 000
21. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)	19 500 000

Määrärahojen kokonaismäärä:

39 452 435 000

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

YLEISET MÄÄRÄYKSET

Brutto- ja nettobudjetointi

Valtion talousarviossa noudatetaan pääsääntönä bruttobudjetointia. Nettobudjetointi on talousarviosta annetussa laissa tarkoin rajoitettu poikkeus pääsäännöstä.

Talousarviossa voidaan nettobudjetoida

1) uudet valtionlainat, valtionlainoista saatavat emissiovoitot ja pääomavoitot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionvelan kuoletukset, valtionlainoihin liittyvät pääomatappiot ja emissiotappiot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;

2) valtionlainoista saatavat korkotulot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionlainoista aiheutuvat korkomenot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;

3) viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;

4) osakkeiden myynnistä kertyvät tulot sekä myyntiin liittyvät myyntipalkkiot ja valtion ostajan puolesta vastattavaksi ottamat maksuvelvoitteet;

5) eläkelaitokselle lain nojalla maksettava maksuvalmiussuoritus ja suorituksen palautus valtiolle;

6) lakiin perustuva valtionapu kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tuleva määrä;

7) yliopiston toiminnasta saatavat tulot ja toimialaltaan ja toiminnaltaan yliopistolain (645/1997) 4 §:ssä yliopistojen tehtäväksi säädettyä yhteiskunnallista vuorovaikutusta sekä yliopistojen tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta välittömästi edistävien tai yliopiston koulutus- ja tutkimuspalveluiden kansainvälisessä kaupallisessa hyödyntämisessä tarvittavien, yliopiston yksin tai merkittävällä osuudella yhdessä

muiden kanssa perustamien osakeyhtiöiden (*yliopistoyhtiö*) osakkeiden hallinnoinnista ja myynnistä saatavat tulot sekä yliopiston toiminnasta aiheutuvat menot ja yliopistoyhtiöiden perustamisesta, osakkeiden merkitsemisestä ja muista omistusjärjestelyistä aiheutuvat menot sen mukaan kuin siitä talousarvion asianomaisella momentilla erikseen määrätään.

Toimintamenomomentin vakiosisällön kuvauksessa mainittu virastolle työnantajana maksetut tulot, vakuutus- ja vahingonkorvaukset, työpaikkaruokaloiden käytöstä saadut korvaukset sekä viraston toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten saadut tulot voidaan viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvinä tuloina nettobudjetoida vähentämällä ne asianomaiselta toimintamenomomentilta, vaikka sille ei olisi momentin perusteluissa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa. Toimintamenomäärärahan kanssa saa lisäksi nettouttaa myyntituotot sellaisesta irtaimesta käyttöomaisuudesta, jonka hankinta rahoitetaan toimintamenomäärärahasta. Kiinteän omaisuuden, finanssisijoitusten (esim. osakkeet ym. arvopaperit) ja erillismomenteilta rahoitettavan irtaimen käyttöomaisuuden myyntituottoja ei saa kuitenkaan nettouttaa toimintamenomäärärahan kanssa.

Jos viraston tai laitoksen toimintamenomomentille on momentin perusteluissa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, tai jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvien tulojen ja siitä aiheutuvien menojen erotus on otettu nettomääräisenä tuloarviona tulomomentille, kuuluvat nettobudjetoinnin piiriin kaikki viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat, toimintamenomomentin vakiosisällön kuvauksen ja momentin perusteluiden päätösosan mukaiset menot. Nettobudjetoitavia tuloja ja menoja ovat tällöin muun muassa:

1) maksullista toimintaa harjoittavan viraston toiminnasta tai toiminnan osasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;

2) viraston tai laitoksen vastuulla toteutettavasta tutkimus- tms. yhteishankkeesta tai yhteisestä toiminnasta tuloina saatavat muiden osapuolten maksuosuudet ja hankkeesta tai toiminnasta aiheutuvat menot;

3) viraston tai laitoksen toimintaan liittyvät EU:lta saatavat tulot ja näihin tuloihin liittyvät menot;

4) viraston tai laitoksen lahjoituksena ja testamentilla saamat varat sekä sponsoreilta saatavat tulot silloin, kun virastolla tai laitoksella on oikeus ottaa ne vastaan eikä kysymys ole viraston tai laitoksen tavanomaiseen toimintaan ja talouteen nähden epätavallisen suurista määristä; ja

5) liiketoimintaa harjoittavan viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot.

Jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvistä tuloista vain osa on budjetoitu toimintamenomomentille, jolle on momentin perusteluiden päätösoosassa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, on asianomaisen momentin perusteluiden päätösoosassa lisäksi yksilöity, mitkä tulot on momentille nettoutettu tai mitä tuloja ei ole momentille nettoutettu. Vastaa- vasti, jos nettobudjetoitaessa arvioitujen tulojen suuremman määrän johdosta nettotuloar-

viona talousarvioon otettava tulomomentti sisältää vain osan viraston tai laitoksen toiminnasta aiheutuvista menoista, on asianomaisen tulomomentin perusteluiden päätösoosassa yksilöity, mitkä menot on momentille nettoutettu taikka mitä menoja ei sille ole nettoutettu.

Nettobudjetoitavia tuloja eivät ole verot, veronluonteiset maksut tai sakkomaksut. Nettobudjetoinnin kohteena eivät myöskään voi olla siirtomenot tai niiden palautukset lukuun ottamatta lain nojalla maksettavaa maksuvalmius-suoritusta eläkelaitokselle ja suorituksen palautusta sekä lakiin perustuvaa valtionapua kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tulevaa määrää, eivätkä sijoitusmenot tai omaisuuden myyntitulot lukuun ottamatta osakkeiden myyntiä taikka viraston tai laitoksen toimintaan tarkoitetun irtaimen omaisuuden hankintaa tai irtaimen omaisuuden myyntiä.

Nettobudjetoidun toimintamenomomentin menojen vakioisisältöön kuuluvat jäljempänä ilmenevät toimintamenomomenttien vakioisällön mukaiset menot.

Nettoutetusta toiminnasta kertyviä tuloja saa käyttää tästä toiminnasta aiheutuviin menoihin ilman, että siitä on mainintaa luku- tai momenttiperusteluissa.

Menomomentteja koskevat yleiset määräykset

Menot on jaettu talousarviossa momenteiksi tehtävän tai menojen laadun mukaan.

Tehtävän mukaan budjetoituja määrärahoja ovat jäljempänä käsiteltävät virastojen toimintamenomäärärahat sekä eräät kulutusmenoihin luettavat projektiluonteiset määrärahat. Tehtävän mukaan budjetoitua määrärahaa saa käyttää kaikkiin kyseisestä tehtävästä säännönmukaisesti aiheutuviin menoihin, ellei talousarviosta muuta johdu.

Pääjaotteluna on seuraava menojen laadun mukainen pääryhmitys (suluissa vastaavat momenttien numerotunnukset):

1) kulutusmenot (01—29): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannontekijöitä, kuten työpanosta, tavaroita ja palveluksia,

2) siirtomenot (30—69): menot, joista valtio ei saa välitöntä vastiketta,

3) sijoitusmenot (70—89): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa pitkävaikutteisia tuotannontekijöitä tai rahoitusvaateita, joista valtio saa tuloa tai muuta hyötyä useana varainhoitovuonna, ja

4) muut menot (90—99): edellä mainittuihin pääryhmiin kuulumattomat menot, kuten valtionvelan hoitomenot.

Momentin määrärahaa saa käyttää ainoastaan momentin numerotunnuksen osoittaman menoryhmän menoihin. Siten kulutusmenoihin tarkoitettua määrärahaa ei saa käyttää siirtomenoihin eikä siirtomenoihin tarkoitettua määrärahaa kulutusmenoihin, ellei momentin perusteluissa ole määrätty toisin.

Momentilla yksilöityyn käyttötarkoitukseen ei saa käyttää muuta käyttötarkoituksestaan yleisempää määrärahaa (esim. toimintamenomomentin määrärahaa), vaikka kyseisen yleisemmän määrärahan perusteluissa mainittua yksilöityä käyttötarkoitusta ei olisi suljettu pois. Tästä pääsäännöstä voidaan poiketa, jos momentin perusteluissa on asiaa koskeva maininta.

Määrärahat henkilöstön palkkaamiseen on budjetoitu pääsääntöisesti palkkausmomenteille (01—03) ja toimintamenomenteille (21—27). Muun momentin määrärahaa saadaan käyttää henkilöstön palkkaamiseen virastoihin ja laitoksiin vain, jos palkkauksesta ja momentin määrärahalla palkattavien henkilöiden enimmäismäärästä ilmaistuna henkilötyövuosina on maininta momentin perustelujen päätösovosassa. Virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkauksiin ei saa käyttää muita kuin palkkaus- tai toimintamenomomentteja. Milloin määrärahaa saa käyttää palkkoihin tai palkkioihin, sitä käytetään myös näihin liittyviin sosiaaliturva- ja eläkemaksuihin ja muihin henkilösivumeneihin.

Menojen ja tulojen kohdentaminen varainhoitovuoteen kuuluviksi

Määrärahaa saa käyttää vain momentille sovellettavan kohdentamisperusteen mukaan varainhoitovuoteen kohdentuviin menoihin.

Jos asianomaisen momentin perusteluiden päätösovosassa ei ole toisin mainittu, on määrärahat ja tuloarviot kohdennettu talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi valtion talousarviosta annetun asetuksen 5 a ja 5 b §:ssä säädettyillä perusteilla.

Vakiosisältöiset menomomentit

Toimintamenomenteille ja momenteille 70, 74—75, 76 ja 77—79 on määritelty sellaisia vakiosisältöisiä käyttötarkoituksia, joihin ao. momenteille budjetoituja määrärahoja saa käyttää ilman, että siitä on maininta ao. momentin perusteluissa. Toimintamenomomentin vakiosisältöä sovelletaan myös silloin, kun toimintamenot on nettobudjetoinnin johdosta budjetoitu tulopuolelle osaksi nettotuloarviota.

Määrärahoja käytettäessä momenttien perustelut ovat vakiosisältömääritykseen nähden ensisijaisessa asemassa. Siten momentin perusteluissa voidaan poiketa vakiosisällöstä joko sulkemalla osa vakiokäyttötarkoituksista pois tai täydentämällä niitä muilla käyttötarkoituksilla. Jälkimmäisessä tilanteessa käyttötarkoitusten täydentäminen ilmaistaan em. momenteilla "myös"- sanalla esim. seuraavasti: "Momentin määrärahaa saa käyttää myös kunniakonsulien menoihin."

Toimintamenomäärärahat

Viraston toiminnasta aiheutuvat menot budjetoidaan yhtenä määrarahana menomenteille 21—27. Toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston tai laitoksen laissa tai asetuksessa säädettyjen tehtävien hoidosta aiheutuviin palkkausmenoihin ja muihin kulutusmenoihin, koneiden ja kaluston sekä muun aineellisen tai aineettoman käyttöomaisuuden hankintamenoihin sekä muihin viraston toiminnasta välittömästi aiheutuneisiin menoihin, kuten leasingkorkoihin ym. korkomenoihin ja vahingonkorvauksiin.

Virastot ja laitokset voivat ilman niille talousarvion yhteydessä erikseen myönnettyä valtuutta tehdä lakisääteisten velvoitteidensa täyttämiseksi välttämättä tarvittavia, ehdoiltaan ja laajuudeltaan viraston tai laitoksen talouteen ja toimintaan nähden tavanomaisia sopimuksia ja sitoumuksia, joista voi aiheutua menoja myös tulevana varainhoitovuosina. Tällaiset sopimukset ja sitoumukset voivat

koskea kulutusmenon luonteisia eriä, esimerkiksi vuokria ja tarvehankintoja.

Toimintamenomäärärahaa saa käyttää myös vähäisten, viraston tai laitoksen tavanomaiseen jatkuvaan toimintaan liittyvien ennakkomaksujen maksamiseen.

Erillisinä menojen laadun mukaisina määrärahoina on budjetoitu siirtomenot, talonrakennus- ja maa- ja vesirakennusinvestointimenot ja osakkeiden ja osuuksien hankinta- ja lainanto- ym. finanssisijoitusmenot sekä eräät poikkeuksellisen suuret kalustoinvestoinnit. Näihin ei siten saa käyttää toimintamenomäärärahaa, ellei määrärahan perusteluissa ole toisin määrätty.

Ellei tarkoitukseen ole osoitettu muuta määrärahaa, toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston toimialaan kuuluvien, EU:n hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen sekä ao. hankkeiden tarjouksiin osallistumisen edellyttämään rahoitukseen. Siltä osin kuin EU:n tuki kohdistuu arvonnaisäveromenoon ja on nettobudjetoitu toimintamenomomentille, maksetaan arvonnaisäveromenot toimintamenomäärärahasta asianomaisen viraston ja laitoksen käytössä olevan arvonnaisäveromenomomentin sijasta.

Toimintamenomomentille nettobudjetoidaan virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetty sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta sekä saadut korvaukset työterveydenhuollon kustannuksiin. Lisäksi toimintamenomomentille nettobudjetoidaan viraston saamat kohdassa "Brutto- ja nettobudjetointi" tarkoitetut irtaimen käyttöomaisuuden myyntituotot, korvaukset työpaikkaruokalojen käytöstä ja viraston saamat vakuutus- ja vahingonkorvaukset sekä viraston saamat tulot sen toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten.

Lisäksi toimintamenomomentin määrärahaa saa käyttää maksullisen toiminnan menoihin, mikäli viraston tai laitoksen maksullista toi-

mintaa ei ole budjetoitu omaksi momentikseen.

Menojen laadun mukaiset momentit

Kulutusmenot (01—29)

Kulutusmenoja ovat menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannontekijöitä. Kulutusmenoihin luetaan valtion palveluksessa olevan henkilöstön palkkaukset, muut palkkiot, sosiaaliturvamaksut, eläkemaksut, tavaroiden ja palvelusten ostomenot, puolustusmateriaalin sekä arvoltaan vähäisten tai taloudelliselta pitoajaltaan lyhytikäisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot sekä muut sellaiset valtion toiminnasta johtuvat tai toimintaan liittyvät menot, mikäli niitä ei ole luettava siirto- tai sijoitusmenoihin.

Kulutusmenoihin luetaan myös EU-ohjelmien vaatima tekninen apu.

Valtion henkilöstön palkkauksiin saa käyttää kulutusmenomomentteja seuraavasti:

a) toimintamenomomentteja ja erityisiä palkkausmomentteja (numerotunnus 01—03) ja

b) muita kulutusmenomomentteja työsopimussuhteisen henkilöstön ja valtion virkamieslain (750/1994) 9 §:n 1 momentissa tarkoitettujen määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitettyjen virkamiesten palkkauksiin, jos momentin vakiokäyttötarkoituksessa tai päätösoasassa on niin määrätty sekä

c) valtion virkamieslain mukaan valtioneuvoston käytettäväksi asetetun virkamiehen palkkaukseen kyseessä olevan hallinnonalan ministeriön toimintamenomomenttia.

Virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkauksia ei saa maksaa muilta kuin toimintameno- ja palkkausmomenteilta.

04—07. Eläkkeet

Momenteille on merkitty lakiin, asetukseen tai valtiota sitovaan sopimukseen perustuvat tai perusteluissa erikseen määritellyt vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet, ylimääräiset eläk-

keet sekä eräät lähinnä eläkkeen luonteiset avustukset.

16—18. Puolustusmateriaalin hankkiminen

Momenteille on merkitty puolustusmateriaalin hankkimisesta aiheutuvat menot. Lisäksi momentille voidaan vähennyksenä merkitä viraston saamat puolustusmateriaalihankintoihin liittyvät vakuutus- ja vahingonkorvaukset sekä sopimussakot, vaikka tästä ei olisi mainintaa momentin perusteluissa.

19. Arvonlisäveromenot

Momentille on merkitty virastojen ja laitosten kulutus- ja sijoitusmenoihin sisältyvät arvonlisäveromenot.

Siirtomenot (30—69)

Siirtomenoihin luetaan kunnille, muille julkisille yhteisöille, elinkeinoelämälle, kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille maksettavat valtionavut ja valtion välityksellä tapahtuvat varainsiirrot sekä vastikkeetta tapahtuvat varainsiirrot talousarvion ulkopuolella oleviin valtion rahastoihin, kansaneläkelaitokselle ja ulkomaille. Valtio ei saa siirtomenoista välitöntä tai suoranaista aineellista vastiketta, kuten rahaa, tavaraa tai palvelusta siirron saajalta. Välillisesti siirtomenot edistävät valtion tehtävien toteuttamista.

Siirtomenot on yleensä luokiteltu saajan mukaan. Valtionavut rakennustoimintaan sekä koneiden ja kaluston hankintaan on pyritty merkitsemään eri momenteille kuin kulutukseen tai muihin käyttötarkoituksiin menevät valtionavut. Mikäli määräraha koskee useaa siirronsaajaryhmää, on esitetty jaottelu saajaryhmittäin tarvittaessa edelleen jaoteltuna käyttötalouteen ja pääomatalouteen tarkoitettuihin siirtoihin.

Momenteille 30—69 on budjetoitu korvaukset liiketoimintaa harjoittaville yksiköille niiden yleisen edun vuoksi suorittamista tehtävistä, milloin etu koituu muille kuin valtiolle.

Lakisääteisesti määräytyvät ja harkinnanvaraiset siirtomenot on pyritty merkitsemään eri momenteille.

30—39. Valtionavut kunnille ja kuntayhtymille ym.

Momenteille on merkitty kunnille ja kuntayhtymille sekä Ahvenanmaan maakunnalle suoritettavat valtionavut.

40—49. Valtionavut elinkeinoelämälle

Momenteille on merkitty elinkeinoelämän edistämiseksi tarkoitettavat valtionavut yrityksille ja yksityisille elinkeinonharjoittajille sekä yrittäjien ja elinkeinonharjoittajien yms. etuja edistävälle keskusjärjestöille, yhdistyksille ym.

50—59. Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille

Momenteille on merkitty siirrot kotitalouksille (yksityisille kuluttajille) sekä valtionavut yleishyödyllisille järjestöille, laitoksille, yhdistyksille, seuroille jne. Tällaisia ovat esimerkiksi urheilujärjestöt, yksityiset oppilaitokset, yksityiset sairaalat ja sellaiset yksityiset tutkimuslaitokset, jotka eivät välittömästi palvele liike- tai elinkeinoelämää.

60. Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläkelaitokselle

Momentille on merkitty siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin sekä siirrot kansaneläkelaitokselle.

61—62. EU:n rakennerahasto-osuudet ja vastaavat valtion rahoitusosuudet

Momenteille on budjetoitu varainsiirrot Euroopan unionin komission kanssa hyväksyttävien EU:n rakennerahastojen tavoite- ja yhteisöaloiteohjelmien mukaisten valtion omien ja muiden hankkeiden EU:n rahoituksen suorittamiseen. EU:n osallistuminen ohjelmiin on merkitty momentille 61 ja vastaava valtion rahoitus momentille 62. Kalatalouden ohjaamisen rahoitusvälineen rahoitusosuus on poikkeuksellisesti budjetoitu momentille 62 (30.40.62).

63—65. Muut siirrot kotimaahan

Momenteille on merkitty sellaiset erittelemättömät siirrot, joiden jakamista kuntien, elinkeinoelämän ja kotitaloussektorin kesken ei ole voitu edeltäkäsien suorittaa.

66—69. Siirrot ulkomaille

Momenteille on merkitty sellaiset ulkomaille siirrettävät varat, joista ei saada välitöntä vastiketta tai joiden vastike on vähäinen suhteessa menon suuruuteen. Tällaisia ovat esim. kehitysyhteistyötoiminnan puitteissa myönnettävät avustukset sekä kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksut sekä muut sellaiset avustusluonteiset jäsenmaksut, jotka ao. yhteisöt käyttävät toimintansa rahoitukseen tai välittävät edelleen avustuksina kolmansille tahoille.

Sijoitusmenot (70—89)

Sijoitusmenoihin luetaan muut kuin puolustusmateriaalin ja arvoltaan vähäisten tai taloudelliselta pitoajaltaan lyhytikäisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot, talonrakennusten sekä maa- ja vesirakenteiden rakentamismenot, arvopapereiden, maa-alueiden ja rakennusten hankintamenot sekä lainananto.

Reaalisijoitukset (70—79)

Reaalisijoituksiin luetaan sellaiset valtion käyttöomaisuuden hankinnat, jotka täyttävät jäljempänä eri vakiomomenttiryhmien kohdalla esitetyt tunnusmerkit. Koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot on merkitty momenteille 70—73. Talonrakennukset on merkitty momenteille 74—75 ja muut rakennustyöt momenteille 77—79. Maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot on merkitty momentille 76.

70—73. Kaluston hankinta

Mikäli viraston tai laitoksen toimintamenot on budjetoitu toimintamenomomentille (21—27), on tälle yleensä sisällytetty myös määrära-

hat kaluston ja aineettoman käyttöomaisuuden hankintaan.

Poikkeustapauksissa (hankinnan suuruus, kertaluonteisuus, valtuuden käyttö, poikkeuksellinen hankintamenettely) voidaan momentilla erikseen määriteltävän kaluston hankintamenot budjetoida momentille 70 (Kaluston hankinta), jonka määrärahaa saa käyttää mainitunlaisten, viraston tai laitoksen (tai nimetyn hallinnonalan) toiminnan edellyttämien koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenoihin.

74—75. Talonrakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisista valtion uudisrakennustöistä ja rakennusten perusparannustöistä aiheutuviin tarpeellisiin muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin rakentamismenoihin. Perusparannuksiksi katsotaan sellaiset muutos- tai korjaustyöt, joiden johdosta rakennuksen arvo lisääntyy oleellisesti. Määrärahoja saa käyttää myös rakennusten turva- ja muista teknisistä järjestelmistä aiheutuviin menoihin. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös uudisrakennustöiden ja perusparannustöiden suunnittelusta ja siihen liittyvien konsulttipalvelujen ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamenomomentille.

Momenteilla yksilöityjen hankkeiden kustannusarviot vastaavat rakennuskustannusindeksin pistelukua, joka ilmoitetaan kehyspäättöksen yhteydessä. Jos hankkeesta on tehty urakkasopimus, kustannusarvio perustuu sopimukseen. Kustannusarviot eivät sisällä arvonalisäveroa.

76. Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt

Momentille on merkitty maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot.

77—79. Maa- ja vesirakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukais-

ten muista valtion rakennustöistä kuin talonrakennuksista aiheutuviin muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin menoihin. Tällaisia töitä voivat olla esim. yleisten teiden, rautateiden, satamien, kanavien ja siltojen rakentamis- ja peruskorjaustyöt, maankuivatustyöt, vesi- ja viemärijohtotyöt, koskien ja vesiväylien perkaamis-, uittoväylien rakentamis- sekä pengerrys- ja patoamistyöt. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös mainitunlaisten rakennustöiden suunnittelusta ja siihen liittyvien konsulttipalvelujen ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamenomomentille.

Lainat ja muut finanssisijoitukset (80—89)

80—86. Valtion varoista myönnettävät lainat

Momenteille on merkitty valtion varoista myönnettävät lainat.

87—89. Muut finanssisijoitukset

Momenteille on merkitty osakkeiden ja arvopapereiden ostomenot, sijoitukset valtiolenemmistöisiin osakeyhtiöihin ym. finanssisijoitukset.

Muut menot (90—99)

Muihin menoihin luetaan valtionvelan korot sekä muut kulutus-, siirto- ja sijoitusmenoihin kuulumattomat menot.

90—92. Valtionvelan korot

Momenteille on merkitty euro- ja valuuttamääräisen velan korot.

93—94. Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta

Momenteille on merkitty euro- ja valuuttamääräisen velan nettokuoletukset, pääomatappiot ja emissiotappiot nettoutettuina.

95—99. Muut ja erittelemättömät menot

Momenteille on merkitty edellä luokittelemattomat menot, kuten alijäämän kattamiseen tarkoitetut menot.

TULOARVIOT

Osasto 11 VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot luvuittain vuosina 2004—2006

	v. 2004 tilinpäätös 1000 €	v. 2005 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2006 esitys 1000 €	Muutos 2005—2006	
				1000 €	%
01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	12 941 465	12 596 000	12 808 000	212 000	2
04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	11 142 895	11 559 000	13 061 000	1 502 000	13
08. Valmisteverot	4 611 610	4 597 000	4 636 000	39 000	1
10. Muut verot	2 465 079	2 289 085	2 484 000	194 915	9
19. Muut veronluonteiset tulot	29 552	23 823	109 949	86 126	362
Yhteensä	31 190 601	31 064 908	33 098 949	2 034 041	7

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

01. Tulo- ja varallisuusvero
Momentille arvioidaan
12 153 000 000 euroa.

kertyvän

Selvitysosa: Veronalaisten ansio- ja
pääomatulojen arvioidaan kasvavan noin
3½ % vuonna 2006. Veronalaisista tuloista
palkkatulojen osuus on yli 60 %, joten palkko-

jen ja työllisyyden kehitys on etenkin pidemmällä aikavälillä ratkaisevaa verotulojen kannalta. Palkkatulojen ennustetaan kasvavan noin 3½ % vuonna 2006.

Tuloarviossa on otettu huomioon tulopoliittisen sopimuksen neuvottelutulosta koskevaan hallituksen kannanottoon sisältyvä verotusta koskeva linjaus ansiotulojen verotuksen keventämisestä vuonna 2006. Osa tästä kevenyksestä on sairausvakuutuksen rahoitusuudistukseen liittyvän vakuutetun sairausvakuutusmaksun korotuksen kompensatiota.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen vuoden 2006 veroasteikkolaiksi. Valtion tuloveroasteikkoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että asteikon ensimmäistä ja neljättä marginaaliveroprosenttia alennetaan 1,5 prosenttiyksiköllä ja muita marginaaliveroprosentteja yhdellä prosenttiyksiköllä. Toista tulorajaa ehdotetaan korotettavaksi 1 200 eurolla ja viidettä 200 eurolla. Kolmatta tulorajaa laskettaisiin 800 eurolla. Ehdotettujen muutosten arvioidaan pienentävän verotuottoa vuositasolla 540 milj. euroa.

Tuloveroasteikkoon ehdotetaan tehtäväksi kahden prosentin suuruinen inflaatiotarkistus, jonka arvioidaan vähentävän veron tuottoa vuositasolla noin 150 milj. euroa verrattuna vuonna 2005 voimassa oleviin veroperusteisiin.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen eräiksi muutoksiksi verolainsäädäntöön. Vuonna 2006 ehdotetaan otettavaksi käyttöön uusi valtionverotuksen ansiotulovähennys siten, että aiemmin kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen avulla pieni- ja keskituloisille suunnatut verokevennykset kohdistuvat pelkästään valtion rasiutukseksi. Ansiotulovähennyksen arvioidaan alentavan valtion tuloveron tuottoa vuositasolla 300 milj. eurolla.

Työvoiman kysynnän vahvistamiseksi matalapalkkaisessa kokoaikatyössä kotitalousvähennyksen enimmäismäärää ehdotetaan korotettavaksi kotitalous-, hoito- ja hoivatyön osalta 1 150 eurosta 2 300 euroon. Ehdotuksen arvioidaan vähentävän valtion tuloveron tuottoa vuositasolla 20—25 milj. eurolla.

Joukkoliikenteen osuuden kasvattamiseksi työmatkaliikenteessä ehdotetaan otettavan käyttöön työsuhdematkalippu. Työnantajan työntekijälleen asunnon ja työpaikan välistä matkaa varten antaman julkisen liikenteen matkalipun verotusarvo olisi 75 prosenttia lipun käyvästä arvosta. Ehdotuksen arvioidaan vähentävän verotuottoja yhteensä 5—10 milj. eurolla.

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen sairausvakuutuksen rahoitusta koskevan lainsäädännön muuttamiseksi (HE 68/2005 vp). Osana sairausvakuutuksen rahoituksen uudistusta ehdotetaan palkka- ja yritystuloa saavilta perittäväksi uutta sairausvakuutuksen päivärahamaksua. Päivärahamaksu olisi verotuksessa vähennyskelpoinen, minkä arvioidaan vähentävän valtion tuloveron tuottoa 100 milj. eurolla vuositasolla.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen varallisuusverolain (1537/1992) kumoamisesta. Varallisuusverosta luopumisen arvioidaan vähentävän momentin verotuottoa noin 70 milj. euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laista rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetun lain (627/1978) muuttamisesta. Eläkkeiden ja palkkatulojen lähdeverotuksen muutosten arvioidaan vähentävän verotuottoa vähintään 20 milj. eurolla.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen rajoitetusti verovelvollisten tulon ja varallisuuden verottamisesta annetun lain (627/1978) muuttamisesta koskien menettelyä, jota sovelletaan perittäessä lähdeveroa hallintarekisteriöidylle osakkeelle maksettavasta osingosta. Ehdotetulla muutoksella saattaa olla vaikutuksia verotuottoon, mutta niitä ei käytettävissä olevien tietojen perusteella voida arvioida.

Yhteisöiltä arvioidaan kertyvän tuloveroa valtiolle vuonna 2006 noin 4 063 milj. euroa.

Tuloarviossa on otettu huomioon laki Euroopan talousalueelta saadusta osingosta suoritettun veron palauttamisesta eräissä tapauksissa, joka tuli voimaan 15.8.2005. Euroopan talous-

alueelta saadusta osingosta suoritettua veroa palautetaan yhtiöveron hyvityksestä annettua lakia soveltuvin osin noudattaen laskettu määrä. Lakia sovelletaan vuosina 1998—2004 saaduista osingoista suoritettujen verojen palauttamiseen. Palautusten arvioidaan vähentävän veron tuottoa 25—30 milj. eurolla vuonna 2006.

2006 talousarvio	12 153 000 000
2005 lisätalousarvio	264 000 000
2005 talousarvio	11 973 000 000
2004 tilinpäätös	12 299 906 659

02. Korkotulojen lähdevero

Momentille arvioidaan kertyvän 165 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu korkotulojen lähdeverosta annettuun lakiin (1550/1992).

Veron määrä on 28 % talletukselle tai joukko-velkakirjalainalle maksetusta korosta.

2006 talousarvio	165 000 000
2005 talousarvio	155 000 000
2004 tilinpäätös	170 005 876

03. Perintö- ja lahjaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 490 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu perintö- ja lahjaverolakiin (378/1940) ja siinä olevaan perintöveroasteikkoon.

2006 talousarvio	490 000 000
2005 talousarvio	468 000 000
2004 tilinpäätös	471 552 820

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. Arvonlisävero

Momentille arvioidaan kertyvän 12 478 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu arvonlisäverolakiin (1501/1993). Veron määrä on pääsääntöisesti 22 % veron perusteesta. Elintarvikkeiden vero on 17 %. Lääkkeiden, kirjojen, elokuvien, liikunta- ja majoituspalvelujen, yleisradion lupamaksutulojen, henkilökuljetusten sekä kulttuuri- ja viihdetilaisuuksien pääsymaksujen vero on 8 %.

Arvonlisäveron tuoton tilittämisestä Kansaneläkelaitoksen sairausvakuutusrahastoon ehdotetaan luovuttavaksi vuodesta 2006 alkaen osana sairausvakuutuksen rahoituksen uudistamista. Samalla ehdotetaan luovuttavaksi myös tilityksestä kansaneläkerahastoon.

Arvonlisäveron tuottoa on tilitetty Kansaneläkelaitokselle vuosina 1993—2005. Järjestely on vuosittain toteutettu Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta säädettyllä yksivuotisella lailla. Vuonna 2005 tilityksen määrä on 1 000 000 000 euroa.

2006 talousarvio	12 478 000 000
2005 talousarvio	11 008 000 000
2004 tilinpäätös	10 605 034 368

02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero

Momentille arvioidaan kertyvän 460 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta (664/1966). Veron määrä on 22 % vakuutus sopimuksen mukaisesta vakuutusmaksusta, johon vero ei sisälly. Verosta on vapautettu henkilö-, luotto- ja jälleenvakuutus sopimukseen tai potilasvahinkolain mukaiseen vakuutus sopimukseen perustuvat vakuutusmaksut sekä ulkomaanliikenteen tavarankuljetusten ja kuljetusvälineiden vakuutus sopimukseen perustuvat vakuutusmaksut.

2006 talousarvio	460 000 000
2005 talousarvio	436 000 000
2004 tilinpäätös	428 359 909

03. Apteekkimaksut

Momentille arvioidaan kertyvän
123 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat apteekkimaksusta annetun lain (148/1946) mukaisia maksuja.

Apteekkimaksusta annetun lain (701/2002) 2 §:n taulukkoa on tarkoitus tarkistaa siten, että tarkistus perustuu toteutuneeseen kokonaisliikenvaihdon muutokseen vuodesta 2002 vuoteen

2003. Tarkistettua apteekkimaksutaulukkoa sovelletaan ensimmäisen kerran apteekkimaksuun, joka määrätään vuoden 2005 liikevaihdon perusteella.

2006 talousarvio	123 000 000
2005 talousarvio	115 000 000
2004 tilinpäätös	109 500 420

08. Valmisteverot*01. Tupakkaverot*

Momentille arvioidaan kertyvän
608 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu tupakkavelakiin (1470/1994). Veron määrä on 50 % savukkeiden, 22 % sikareiden, 48 % piippu- ja savuketupakan ja 50 % savukkeiksi käärittävän hienoksi leikatun tupakan sekä 60 % savukepaperin ja muun tupakkaa sisältävän tuotteen vähittäismyyntihinnasta. Lisäksi savukkeista kannetaan veroa 15,13 euroa/1 000 kappaleelta ja piippu- ja savuketupakasta sekä savukkeiksi käärittävästä tupakasta 3,62 euroa/kg.

2006 talousarvio	608 000 000
2005 talousarvio	570 000 000
2004 tilinpäätös	600 495 336

04. Alkoholijuomaverot

Momentille arvioidaan kertyvän
991 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu alkoholijuomaverolakiin (1471/1994).

Veron määrä on väkevien alkoholijuomien osalta 28,25 euroa litralta laskettuna sataprosenttisena alkoholina. Välituotteiden vero on vastaavasti 20,19 ja viinien vero 19,27 euroa litralta laskettuna sataprosenttisena alkoholina. Oluen vero litrassa sataprosenttista alkoholia on 19,45 euroa.

Alkoholijuomien kulutusarviot perustuvat Stakesin ja valtiovarainministeriön yhteistyönä laatimiin ennusteisiin alkoholin kulutuksesta. Alkoholijuomien kulutuksen arvioidaan kokonaisuutena hieman kasvavan vuodesta 2005.

2006 talousarvio	991 000 000
2005 talousarvio	968 000 000
2004 tilinpäätös	1 070 784 818

05. Virvoitusjuomaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 40 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu virvoitusjuomaverolakiin (1474/1994). Perusveron määrä on 4,5 senttiä litralta.

Virvoitusjuomaveron alaisten tuotteiden kulutuksen arvioidaan hieman kasvavan vuodesta 2005.

2006 talousarvio	40 000 000
2005 talousarvio	36 000 000
2004 tilinpäätös	39 127 018

07. Energiaverot

Momentille arvioidaan kertyvän
2 979 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annettuun lakiin (1472/1994) sekä lakiin sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta (1260/1996).

Energian käyttöarviot perustuvat kauppaja ja teollisuusministeriön ja alalla toimivien tuottajien kulutusennusteisiin. Moottoribensiinin kulutuksen arvioidaan pysyvän vuoden 2005 tasolla ja dieselöljyn kulutuksen kasvavan kahdella prosentilla. Sähkön kulutuksen arvioidaan kasvavan noin kahdella prosentilla.

2006 talousarvio	2 979 000 000
2005 talousarvio	3 010 000 000
2004 tilinpäätös	2 901 202 897

08. Juomapakkausten ympäristöohjaukseen liittyvä vero

Momentille arvioidaan kertyvän 18 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräiden juomapakkausten valmisteverosta (1037/

2004). Alkoholijuomien, virvoitusjuomien, vesien ja eräiden muiden sellaisenaan juotavien juomien eri materiaalista valmistetut juomapakkaukset, lukuun ottamatta nestepakkaukskartongista valmistettuja pakkauksia, ovat veronalaisia. Verosta vapaita puolestaan ovat juomapakkaukset, jotka ovat uudelleenkäytettäviä ja kuuluvat panttiin perustuvaan palautusjärjestelmään. Raaka-aineena hyödynnettävien, panttiin perustuvaan palautusjärjestelmään kuuluvien juomapakkausten vero on vuoden 2007 loppuun asti 8,5 senttiä litralta. Kertakäyttöisten, mihinkään palautusjärjestelmään kuulumattomien juomapakkausten vero on 51 senttiä litralta.

2006 talousarvio	18 000 000
2005 talousarvio	13 000 000

10. Muut verot

03. Autovero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 300 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu autoverolakiin (1482/1994). Veron määrä on 28 % yleisestä kuluttajahinnasta vähennettynä 650 eurolla (bensinikäyttöiset henkilöautot) tai 450 eurolla (dieselikäyttöiset henkilöautot). Ennen vuoden 2003 alkua valmistetun käytettynä verotettavan auton vero perustuu Suomen markkinoilla olevan vastaavan ajoneuvon arvossa olevaan veroon. Pakettiautojen verotus perustuu tuontiarvoihin ja vero on 35 % verotusarvosta. Tuottoarviossa on otettu huomioon taksi- ja invalidiautoille suoritettava veronpalautus, jonka määräksi on arvioitu 25 200 000 euroa.

Ennusteen pohjana oleva myyntiarvio ja arvio käytettyinä maahantuoduista autoista pohjautuvat autoalan ja tullin arvioihin.

2006 talousarvio	1 300 000 000
2005 talousarvio	1 200 000 000
2004 tilinpäätös	1 234 906 994

05. Varainsiirtovero

Momentille arvioidaan kertyvän 436 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu varainsiirtoverolakiin (931/1996). Vero on 4 % kiinteistöjen ja 1,6 % arvopapereiden luovutushinnasta.

2006 talousarvio	436 000 000
2005 lisätalousarvio	50 000 000
2005 talousarvio	374 000 000
2004 tilinpäätös	419 327 493

06. Arpajaisvero

Momentille arvioidaan kertyvän 130 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu arpajaisverolakiin (552/1992).

Veron määrä lasketaan rahapanosten ja maksettujen voittojen erotuksesta. Oy Veikkaus Ab:n rahapeleissä ja Ahvenanmaan PAF:n vastaavissa peleissä verokanta on 9,5 % sekä raha-automaatti- ja kasinopeleissä 8,25 %.

2006 talousarvio	130 000 000
2005 talousarvio	126 000 000
2004 tilinpäätös	126 770 145

07. Ajoneuvovero

Momentille arvioidaan kertyvän 560 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu ajoneuvoverosta annettuun lakiin (1281/2003). Veron päivää kohden kannettava määrä on perusveron osuus lisätyn käyttövoimaveron osuudella. Perusveron määrä päivää kohden on 26 senttiä ajoneuvosta, joka on otettu käyttöön ennen tammikuun 1 päivää 1994 ja 35 senttiä ajoneuvosta, joka on otettu käyttöön mainittuna päivänä tai sen jälkeen. Käyttövoimaveroa määrätään ajoneuville, jota käytetään muulla

voimalla tai polttoaineella kuin moottoribensiinillä.

2006 talousarvio	560 000 000
2005 talousarvio	536 085 000
2004 tilinpäätös	641 800 562

08. Jätevero

Momentille arvioidaan kertyvän 58 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu jäteverolakiin (495/1996).

Jäteveron määrä on 30 euroa yleiselle kaatopaikalle toimitetulta jätetonnilta.

2006 talousarvio	58 000 000
2005 talousarvio	53 000 000
2004 tilinpäätös	42 274 142

19. Muut veronluonteiset tulot

02. Lästimaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 953 000 euroa.

Selvitysosa: Lästimaksu perustuu lakiin (189/1936) ja asetukseen (468/1954) lästimaksusta. Vastaavat menot on merkitty momentille 31.32.50.

2006 talousarvio	953 000
2005 talousarvio	953 000
2004 tilinpäätös	857 661

03. Ratavero

Momentille arvioidaan kertyvän 18 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Ratavero perustuu rataverosta annettuun lakiin (605/2003). Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen rataverosta annetun lain muuttamisesta siten, että momentilta 31.40.78 rahoitetun Kerava—Lahti -oikoradan käytöstä peritään investoinnin rataveroa, jonka tuotto on arvioitu 1 000 000 euroksi. Tuloarviosta

17 000 000 euroa on otettu huomioon momentin 31.40.21 määrärahan mitoituksessa.

2006 talousarvio	18 000 000
2005 talousarvio	16 500 000
2004 tilinpäätös	16 306 150

04. Viestintämarkkinamaksu, teleurakointimaksu, tietoturvamaksu ja postitoiminnan valvontamaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 4 532 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Viestintämarkkinamaksu ja teleurakointimaksu perustuvat viestintämarkkinalakiin (393/2003). Tietoturvamaksu perustuu sähköisen viestinnän tietosuojalakiin (516/2004). Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen postipalvelulain (313/2001) muuttamisesta, minkä johdosta tuloarvion lisäyksenä on otettu huomioon 1 232 000 euroa postitoiminnan valvontamaksutuloja. Momentin tuloarvio on otettu huomioon momentin 31.70.21 mitoituksessa.

2006 talousarvio	4 532 000
2005 talousarvio	3 070 000
2004 tilinpäätös	2 528 135

05. Lentoliikenteen valvontamaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 5 800 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi lentoliikenteen valvontamaksusta. Kyseessä on veronluonteinen maksu. Maksun suuruus on 0,90 euroa jokaisesta lentoasemilta lähteneestä vähintään kaksivuotiaasta matkustajasta. Matkustajamääräksi arvioidaan noin 6,9 miljoonaa matkustajaa. Maksuvelvollinen on lentoaseman pitäjä. Kunkin lentoaseman osalta maksusta vähennetään vuositasolla 20 000 euroa. Momentin tuloarvio on otettu huomioon momentin 31.51.21 mitoituksessa.

2006 talousarvio	5 800 000

06. Väylämaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 76 300 000 euroa.

Selvitysosa: Luvun 31.30 perusteluihin viitaten hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi väylämaksusta. Lakiesityksen johdosta väylämaksutuloa ei enää nettobudjetoida. Tulokertymästä 75 500 000 euroa on aiemmin momentille 31.30.21 nettobudjetoitua väylämaksutuloa ja 800 000 euroa lisäystä väylä-

maksutuloon. Väylämaksuilla katettavat menot on budjetoitu momentille 31.30.22.

2006 talousarvio	76 300 000

08. Öljyjättemaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 3 364 000 euroa.

Selvitysosa: Maksu perustuu öljyjättemaksusta annettuun lakiin (894/1986). Maksu on 4,2 snt/kg. Öljyjättemaksulla rahoitettavat vastaavat menot on merkitty momentille 35.10.60 ja 65.

2006 talousarvio	3 364 000
2005 talousarvio	3 100 000
2004 tilinpäätös	3 401 690

09. Muut verotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan kaikki sellaiset verot ja veronluonteiset tulot, joiden osalta ei ole katsottu kertymän vähäisyyden vuoksi tarpeelliseksi pitää omaa tulomomenttia. Momentille kertyy lähinnä ennen vuotta 2006 voimassa olleiden veroperusteiden mukaisia veroja ja maksuja.

2006 talousarvio	1 000 000
2005 talousarvio	200 000
2004 tilinpäätös	6 457 921

Osasto 12 SEKALAISET TULOT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot luvuittain vuosina 2004—2006

	v. 2004 tilinpäätös 1000 €	v. 2005 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2006 esitys 1000 €	Muutos 2005—2006	
				1000 €	%
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	3 090	1 390	1 390	—	—
25. Oikeusministeriön hallinnonala	86 307	88 350	88 470	120	0
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	120 474	145 196	129 990	- 15 206	- 10
27. Puolustusministeriön hallinnonala	9 158	2 675	939	- 1 736	- 65
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	1 484 664	1 514 404	1 551 269	36 865	2
29. Opetusministeriön hallinnonala	405 997	411 808	421 432	9 624	2
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	889 794	959 937	902 962	- 56 975	- 6
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	30 224	32 416	53 367	20 951	65
32. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala	17 631	28 560	15 713	- 12 847	- 45
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	442 681	455 440	422 464	- 32 976	- 7
34. Työministeriön hallinnonala	145 092	190 317	156 877	- 33 440	- 18
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	8 386	139 020	135 800	- 3 220	- 2
39. Muut sekalaiset tulot	2 322 799	599 500	601 700	2 200	0
Yhteensä	5 966 298	4 569 013	4 482 373	- 86 640	- 2

24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala

99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 390 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuksien sekä kehitysavun palautuksista sekä muista tuloista, joita ei ole nettoutettu hallinnonalan menomomenteille.

2006 talousarvio	1 390 000
2005 talousarvio	1 390 000
2004 tilinpäätös	3 090 444

25. Oikeusministeriön hallinnonala

01. Tuomioistuintulot

Momentille arvioidaan kertyvän 30 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomais-

ten suoritteista perittävistä maksuista annettuun lakiin (701/1993) ja vastaavaan asetukseen (774/1993) sekä kaupanvahvistajasetukseen (958/1996).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	30 486	29 850	29 600
— muut tuotot	255	-	-
Tuotot yhteensä	30 741	29 850	29 600
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	76 413	64 800	73 150
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-45 672	-34 950	-43 550
Kustannusvastaavuus, %	40	46	40

2006 talousarvio	30 000 000
2005 talousarvio	30 000 000
2004 tilinpäätös	30 826 471

47. Ulosottomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 48 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat lakiin ulosottomaksuista (34/1995) ja vastaavaan asetukseen (35/1995).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	45 175	48 000	48 000
— muut tuotot	27	-	-
Tuotot yhteensä	45 201	48 000	48 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	52 699	68 610	57 177
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-7 498	-20 610	-9 177
Kustannusvastaavuus, %	86	70	84

2006 talousarvio	48 000 000
2005 talousarvio	48 000 000
2004 tilinpäätös	45 115 404

2006 talousarvio	10 320 000
2005 talousarvio	10 200 000
2004 tilinpäätös	10 245 747

50. Rangaistusten täytäntöönpanon tulot
Momentille arvioidaan kertyvän 10 320 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat oikeusministeriön asetukseen oikeusministeriön ja eräiden hallinnonalalla toimivien viranomaisten suoritteista perittävistä maksuista (1348/2003).

Tulojen arvioitu kertymä	€
Työtoiminta	7 020 000
Palvelusuhdeasunnot	1 950 000
Vankien ruoka- ja ylläpitokorvaukset	650 000
Muut tulot	700 000
Yhteensä	10 320 000

99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 150 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat oikeusministeriön asetukseen oikeusministeriön ja eräiden hallinnonalalla toimivien viranomaisten suoritteista perittävistä maksuista (1348/2003) ja oikeusministeriön asetukseen julkisen notaarin suoritteiden maksuista (1210/2002). Lisäksi momentille kertyvät konkurssilain mukaan valtiolle tilitettävät velkojen menettämät jako-osuudet.

2006 talousarvio	150 000
2005 talousarvio	150 000
2004 tilinpäätös	119 169

26. Sisäasiainministeriön hallinnonala

98. Euroopan aluekehitysrahastosta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 129 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät ohjelmakauden 2000—2006 tavoite 1- ja 2 -ohjelmien toteuttamiseen myönnettävän EU-tuen maksuksista vuoden 2006 osuutena.

Tulojen arvioitu kertymä	€
Ohjelmakausi 2000—2006 (välimaksut)	
Tavoite 1	73 000 000
Tavoite 2	56 000 000
Yhteensä	129 000 000

2006 talousarvio	129 000 000
2005 talousarvio	144 246 000
2004 tilinpäätös	119 640 613

99. Sisäasiainministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 990 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä	€
Lääninhallitusten lainanhoitomaksut	450 000
Takavarikoitujen esineiden myyntitulot	100 000
Muut tulot	440 000
Yhteensä	990 000

2006 talousarvio	990 000
2005 lisätalousarvio	200 000
2005 talousarvio	950 000
2004 tilinpäätös	833 764

27. Puolustusministeriön hallinnonala

20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 18 000 euroa.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää irtaimen omaisuuden myynnistä aiheutuviin menoihin, kotimaisen puolustusteollisuuden kanssa tehtävistä materiaalin vaihtosopimuksista aiheutuviin menoihin sekä muihin irtaimen omaisuuden hankinta- ja huoltomenoihin.

Selvitysosa:

Tulot ja menot	€
Bruttotulot	
Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista	5 940 000
Bruttomenot	
Irtaimen omaisuuden myynti sekä hankinta- ja huoltomenot	5 922 000
Nettotulot	18 000
2006 talousarvio	18 000
2005 lisätalousarvio	1 000
2005 talousarvio	17 000
2004 tilinpäätös	18 000

22. Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 8 000 euroa.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää toimintamäärärahojen vakioisällön mukaisiin tarkoituksiin.

Selvitysosa: Rakennuslaitoksen tulot kertyvät valtion maksuperustelain (150/1992) ja puolustusministeriön hallinnonalan maksullisista suoritteista annetun puolustusministeriön asetuksen (1343/2003) mukaan hinnoiteltavista suoritteista, joita puolustushallinnolle tuotetaan omakustannushintaan ja ulkopuolille liiketaloudellisin perustein.

Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulostavoitteet on esitetty luvussa 27.92.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)			
	2005		
	2004 varsinainen toteutuma	talousarvio	2006 esitys
Bruttotulot	121 860	125 820	128 255
Bruttomenot	121 815	125 812	128 247
Nettotulot	45	8	8

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	121 820	125 800	128 255
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	122 074	126 200	128 450
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-254	-400	-195
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

2006 talousarvio	8 000
2005 talousarvio	8 000
2004 tilinpäätös	45 483

99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 913 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat sotilaalliseen kriisinhallintaan liittyviä kustannusten korvauksia ja muita tuloja, mo-

mentin 27.30.22 määrärahoihin hankitun irtaimen omaisuuden myyntituloja sekä hallinnonalan tilivirastojen sellaisia tuloja, joita ei ole budjetoitu muille momenteille.	2006 talousarvio	913 000
	2005 lisätalousarvio	15 100 000
	2005 talousarvio	2 650 000
	2004 tilinpäätös	9 094 382

28. Valtiovarainministeriön hallinnonala

07. Siirto valtion eläkerahastosta
Momentille arvioidaan kertyvän 1 229 104 000 euroa.
Siirron kuukausittaisen määrän päättää Valtion Eläkerahasto.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.
Selvitysosa: Siirto perustuu valtion eläkerahastosta annettuun lakiin (1372/1989).

2006 talousarvio	1 229 104 000
2005 talousarvio	1 189 444 000
2004 tilinpäätös	952 419 127

25. Vakuutusmaksut vahingon- ym. korvauksista

Momentille arvioidaan kertyvän 24 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät Valtiokonttorista annetun lain (305/1991) perusteella. Tulot kertyvät valtion virastoilta ja laitoksilta sekä valtion liikelaitoksilta perittävistä Valtiokonttorin suorittamia tapaturmakorvauksia, taloudellisen tuen, liikennevahinko- sekä muita korvauksia vastaavista maksuista.

2006 talousarvio	24 000 000
2005 talousarvio	23 300 000
2004 tilinpäätös	21 736 855

28. Kuntien osuudet verotuskustannuksista
Momentille arvioidaan kertyvän 114 169 000 euroa.

2006 talousarvio	114 169 000
2005 talousarvio	113 002 000
2004 tilinpäätös	115 759 509

29. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 31 137 000 euroa.

2006 talousarvio	31 137 000
2005 talousarvio	30 819 000
2004 tilinpäätös	31 570 775

30. Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 17 422 000 euroa.

2006 talousarvio	17 422 000
2005 talousarvio	17 244 000
2004 tilinpäätös	17 664 600

49. Tullilaitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 7 537 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat tullilakiin (1466/1994) sekä valtiovarainministeriön asetukseen tullilaitoksen suoritteiden maksullisuudesta (1212/2004). Momentille tuloutetaan myös muiden viranomaisten puolesta kannettujen maksujen kantopalkkiot.

Tulojen arvioitu kertymä	€
Julkisoikeudelliset suoritteet	4 807 000
Liiketaloudelliset suoritteet	1 130 000
Muiden viranomaisten puolesta kannettujen maksujen kantopalkkiot	750 000
Muut sekalaiset tulot	850 000
Yhteensä	7 537 000

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntituotot	5 496 600	6 113 500	5 936 600
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	5 758 400	6 378 900	6 254 800
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-261 800	-265 400	-318 200
Kustannusvastaavuus, %	95,5	95,8	94,9

Osa tullilaitoksen julkisoikeudellisista suoritteista — EMOTR -vientitukiselvitys, Tullihallituksen ennakkoratkaisut ja osa Tullihallituksen päätöksistä — myydään omakustannushintaa alhaisemmalla hinnalla. Perusteena EMOTR -vientimaksujen omakustannushintaa alhaisemmalle suoritehinnalle on kotimaisen elinkeinotoiminnan edistäminen. Tullihallituksen ennakkoratkaisujen omakustannushintaa alhaisemman suoritehinnan perusteena on pyrkimys edistää ennakkoratkaisujen pyytämistä epäselvissä tapauksissa ja siten välttää jälkikäteen tapahtuvia jälkikantoja tai oikaisuja verovelvollisen hyväksi ja mahdollisesti oikeuskäsittelyjäkin. Tullihallituksen eräiden rekisteröintejä koskevien päätösten omakustannushintaa alhaisemmalle suoritehinnalle perusteluna on ennen kaikkea yksinkertaistettujen menettelyiden tuomat kustannussäästöt ja nopeusedut sekä asiakkaille että tullilaitokselle.

2006 talousarvio	7 537 000
2005 talousarvio	7 325 000
2004 tilinpäätös	9 305 232

51. Metallirahatulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 22 520 000 euroa.

Momentille tuloutetaan metallirahojen liikkeeseenlaskusta ja niiden lyöntioikeuksien luovutuksesta syntyvät tulot ja palautuneiden rahojen metalliseosten myynnistä syntyvät tulot.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää metallirahojen valmistuksesta tehtyjen sopimusten mukaisten valmistus-, rahoitus- ja varas-

tointikustannusten maksamiseen sekä metallirahojen takaisinlunastukseen sekä rahojen varastoinnista ja hävityksestä aiheutuviin menoihin.

Momentille merkitään myös juhla- sekä keräilyrahoista saatavien tulojen ja niistä aiheutuvien menojen erotus.

Selvitysosa:

Tulot ja menot	€
Toiminnan tulot	27 570 000
Toiminnan erillismenot	5 050 000
Nettotulot	22 520 000
2006 talousarvio	22 520 000
2005 talousarvio	28 650 000
2004 tilinpäätös	11 163 964

63. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset

Momentille arvioidaan kertyvän 26 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja muiden eläkelaitosten valtiolle suorittamina heidän vastuulleen kuuluvien eläkemenojen korvauksena valtion eläkelain muuttamisesta annetun lain (381/2001) nojalla. Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.07.63.

2006 talousarvio	26 000 000
2005 talousarvio	6 000 000
2004 tilinpäätös	4 157 544

87. Tulot rahoitusmarkkinoiden vakauttamisesta

Momentille arvioidaan kertyvän 30 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloista 21 000 000 euroa kertyy Omaisuudenhoitoyhtiö Arsenal Oy:n, selvitystilassa, ennakkojako-osuuksista ja 9 000 000 euroa Valtion vakuusrahaston tuloutuksesta budjettitalouteen.

2006 talousarvio	30 000 000
2005 lisätalousarvio	4 480 000
2005 talousarvio	10 000 000
2004 tilinpäätös	146 480 733

90. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot

Momentille arvioidaan kertyvän 34 800 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan unionin neuvoston tekemän päätöksen (2000/597/EY) mukaan jäsenvaltiot saavat unionin puolesta keräämiään tullituloja, maatalousmaksuja ja sokerimaksuja EU:lle tilittäessään vähentää kertyneistä tuloista 25 % jäsenvaltioille aiheutuvien keruukustannusten kattamiseen.

Momentille tuloutetaan myös toisen jäsenvaltion Suomelle maksettavaksi sovittu osuus.

2006 talousarvio	34 800 000
2005 talousarvio	19 420 000
2004 tilinpäätös	31 546 869

91. Euroopan unionilta saatavat tulot matkakustannusten korvaamiseen

Momentille arvioidaan kertyvän 3 700 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan unioni maksaa matkakustannusten korvauksen ennakoon jäsenmaille. Jäsenvaltio saa vuotuisen kokonaismäärärahan, joka on kullekin jäsenvaltiolle vahvistettu prosentuaalinen osuus EU:n talousarvion yleiset kokouskulut -alamomentin määrärahasta. EU:n puheenjohtajana toimiva jäsenvaltio saa määrärahan korotettuna pu-

heenjohtajuuskautensa ajalta. Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.81.25.

2006 talousarvio	3 700 000
2005 lisätalousarvio	-515 000
2005 talousarvio	3 200 000
2004 tilinpäätös	2 953 871

99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 10 880 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tulot kertyvät lakkautuspalkkojen osalta eräiden keskitetysti suoritettujen etuuksien ja korvausten perimisestä valtion liikelaitoksilta annetun valtioneuvoston päätöksen (868/1988), valtionperintöjen osalta perintökaaren (40/1965), regressien osalta pääosin tapaturmavakuutuslain (608/1948) ja sotilastapaturmalain (1211/1990), eläkkeiden palautusten osalta valtion eläkelain (280/1966), kuntien avopalveluennakoiden palautusten ja regressien osalta sotilasvammalain (404/1948) perusteella. Lisäksi momentille kertyy Senaatti-kiinteistöjen lainojen valtiontakauksesta perittäviä maksuja.

Tulojen arvioitu kertymä €

Liikelaitosten puolesta maksettujen lakkautuspalkkojen takaisinmaksut	50 000
Vakuutuskorvausten regressit	2 350 000
Valtionperinnöt	1 300 000
Saadut maksut myönnytyistä takauksista	5 760 000
Muut tulot	1 420 000
Yhteensä	10 880 000

2006 talousarvio	10 880 000
2005 lisätalousarvio	4 700 000
2005 talousarvio	66 000 000
2004 tilinpäätös	139 905 379

29. Opetusministeriön hallinnonala

43. Ylioppilastutkintolautakunnan tulot
Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 8 000 euroa.

Selvitysosa: Nettobudjetoitavina tuloina on otettu huomioon ylioppilastutkintolautakunnan suoritteista perittävät maksut (opetusministeriön asetus 1335/2001).

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2005		
	2004 varsinainen toteutuma	2005 talousarvio	2006 esitys
Bruttotulot, maksullinen			
toiminta	6 217	6 287	6 682
Bruttomenot	6 209	6 279	6 674
Nettotulot	8	8	8

2006 talousarvio	8 000
2005 talousarvio	8 000
2004 tilinpäätös	8 016

70. Opintotukitoiminnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 23 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä €

Vuonna 2006 maksettujen takausvastuiden lyhennykset	800 000
Takausvastuusaatavien lisäys	15 200 000
Korkotulot	7 000 000
Yhteensä	23 000 000

2006 talousarvio	23 000 000
2005 talousarvio	22 900 000
2004 tilinpäätös	25 466 032

88. Valtion osuus veikkauksen ja raha-arpaisten voittovaroista

Momentille arvioidaan kertyvän 391 424 000 euroa.

Selvitysosa: Veikkaus Oy:n tulouttamistavoitteeksi asetetaan 387 200 000 euroa. Tuloarvion mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 4 000 000 euroa Veikkaus Oy:n käyttörahastosta tuloutettuja varoja, jotka ovat kertyneet aikaisemmilta vuosilta. Lisäksi 224 000 euroa arvioidaan kertyvän voittovaroista rakentamiseen myönnettyjen lainojen kuoletuksista ja koroista.

2006 talousarvio	391 424 000
2005 talousarvio	381 900 000
2004 tilinpäätös	377 001 492

99. Opetusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 7 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat hallinnonalan tilivirastojen sellaisia tuloja, joita ei ole budjetoitu muille momenteille.

2006 talousarvio	7 000 000
2005 talousarvio	7 000 000
2004 tilinpäätös	3 521 749

30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

01. EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 825 110 000 euroa.

Selvitysosa: EU:n yhteisen maatalouspolitiikan ja kalastuspolitiikan toteuttamiseksi

Suomen osuudeksi EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta (EMOTR-T) arvioidaan 906 110 000 euroa. Kun tästä tuloutetaan talousarvion ulkopuoliseen Maatalouden interventiorahastoon 81 000 000 euroa, momentille arvioidaan tuloutuvan 825 110 000

euroa. EU:lta tuloutuvia tuloja lisää EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistukseen liittyvä hallinnollisten hintojen alentuminen ja vähentää ympäristötuen EU-osuuden supistuminen ja vuonna 2000 maaseudun kehittämisasetuksen järjestelmiin saatujen ennakkojen 36 060 000 euroa huomioon ottaminen vähennyksenä nykyisen ohjelmakauden viimeisenä vuonna.

Vuoden 2006 tulokertymässä on otettu huomioon ne tulot, joista EU:n toimielin tekee maksupäätöksen vuonna 2006. Uutena tulona on otettu huomioon EU:n suorien tukien alenemisesta maaseudun kehittämistoimenpitei-

siin palautettava osuus, ns. modulaatoraha. Momentin tulokertymästä arvioidaan noin 16 200 000 euroa tuloutuvan vuosina 1995–1999 tehtyjen sopimusten ja sitoumusten perusteella.

Maidontuotannon maakiintiön ylityksen rahoittamiseksi tuottajilta perittävät maksut tuloutetaan tälle momentille. Koska komissio vähentää maksuja vastaavasti Suomelle suoritettavia tukiosaston osuuksia, maksuilla ei ole vaikutusta momentin tulokertymään.

Tulokertymässä ei ole otettu huomioon Ahvenanmaan tuloja sen toimivaltaan kuuluvien tehtävien osalta.

Arvio maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta EU:n osuutena tuloutuvista säästöjen mukaisista tuloista

	Yhteensä milj. €	Vastaavia menoja momenteilla
Talousarvioon		
Maaseudun kehittämisasetuksen järjestelmät	269,547	
1. Horisontaalinen maaseudun kehittämisohjelma	226,637	
Ympäristötuki	90,874	30.20.43
LFA-tuki	119,563	30.20.44
Luopumistuki	13,600	30.20.45
Pellonmetsitystuki	2,600	30.20.45
2. Alueellinen maaseutuohjelma	42,910	30.10.61
EU-tulotuki	543,486	30.20.41
Modulaatoraha	9,900	30.20.43
Puutarhatalouden erityistoimenpiteet	0,810	30.20.48
Hunajantuotanto	0,082	30.20.46
Eläinlääkintä ETY 424/90	1,200	30.30.21
		30.30.25
		30.71.21
Kasvinsuojelutoimien tukeminen ETY 1256/1999	0,085	30.30.21
		30.73.21
Yhteensä	825,110	

Maatalouden interventiorahastoon

		Maatalouden interventiorahastossa
Interventiotointa	81,000	
Kaikki yhteensä	906,110	

2006 talousarvio	825 110 000
2005 talousarvio	877 897 000
2004 tilinpäätös	791 801 614

02. EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosastosta saatavat tulot
Momentille arvioidaan kertyvän 32 948 000 euroa.

Selvitysosa: EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosasto (EMOTR-O) osallistuu ohjelmakaudella 2000—2006 tavoitte 1-ohjelmien ja Leader+ -yhteisöaloiteohjelman rahoitukseen. Ohjausosastosta arvioidaan tuloutuvan näissä ohjelmissa 49 438 000 euroa. Kun tästä tuloutetaan talousarvion ulko-

puoliseen Maatilatalouden kehittämisrahastoon 16 490 000 euroa, momentille arvioidaan tuloutuvan 32 948 000 euroa.

EMOTR-O:n tuloihin liittyviä menoja on talousarvion momentilla 30.10.61 ja Maatilatalouden kehittämisrahastossa.

Arvio maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosaston osuuden jakautumisesta (milj. euroa)

Ohjelma	Tuloutuu talousarvioon	Tuloutuu MAKERAan	Tuloutuu yhteensä
Tavoite 1, Itä-Suomi	12,205	11,185	23,390
Tavoite 1, Pohjois-Suomi	9,133	5,305	14,438
Yhteisöaloite Leader+	11,610	-	11,610
Yhteensä	32,948	16,490	49,438

2006 talousarvio 32 948 000
2005 talousarvio 30 713 000
2004 tilinpäätös 43 852 521

03. EU:n kalatalouden ohjauksen rahoitusvälineeltä saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 5 096 000 euroa.

Selvitysosa: EU:n kalatalouden ohjauksen rahoitusvälineeltä (KOR) arvioidaan tuloutuvan EU:n yhteisen kalastuspolitiikan mukaisen rakennepolitiikan toteuttamiseksi ohjelmakauden 2000—2006 ohjelmien (1-ohjelmat ja niiden ulkopuolinen elinkeinokalatalouden rakenneohjelma) tuloina 5 096 000 euroa. Tulon vastaavia menoja on momentilla 30.40.62.

EU:lta saatavien tulojen mitoituksessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus.

2006 talousarvio 5 096 000
2005 talousarvio 6 200 000
2004 tilinpäätös 8 357 491

04. EU:lta saatavat muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 845 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin tuloina on otettu huomioon EU:lta maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueelle saatavat muut kuin momenteille 12.30.01, 12.30.02 ja 12.30.03 sekä laitosten tutkimushankkeisiin EU:sta tuloutuvat tulot. Tulot kertyvät EU-säädösten mukaisesti.

Tulot ja vastaavat menot

	Tulot €	Menot €	Momentti
Kirjanpitoliedot ETY 1915/83	115 000	276 000	30.20.21
Kalastuksen valvonta, Neuvoston päätös 2001/431/EY	125 000	500 000	30.90.21
Kalataloustietojen keruu, Neuvoston päätös 2000/439/EY	395 000	878 000	30.90.21
		550 090	30.40.21
Rakennetutkimus, Neuvoston asetus ETY 571/88	210 000	-	
Yhteensä	845 000	2 204 090	

EU:n osuus kirjanpitolietojen toimittamisesta kattaa noin puolet siitä aiheutuvista kustannuksista. Vuonna 2006 tuloutuu vuoden 2004 loppueriä ja vuoden 2006 ennakoita.

EU:n osuus kalastuksen valvonnan menoista on noin 25 % ja kalataloustietojen keruun menoista noin 45 %. Vuonna 2006 tuloutuvat vuoden 2005 kalastusvalvonnan menoihin kohdistuvat EU:n osuudet ja vuoden 2006 ka-

lataloustietojen keruusta aiheutuviin menoihin kohdistuvat EU:n osuuksien ennakot sekä vuoden 2005 kalataloustietojen keruun EU-osuuksien loppuerät.

Vuonna 2005 toteutettavan EU:n maatalouden rakennetutkimuksen menot 700 000 euroa on budjetoitu momentille 30.90.23. Tutkimuksessa on mukana arviolta noin 35 000 maatilaa. EU:n rahoitusosuus on 20 euroa/tutkimukseen osallistunut tila eli Suomelle yhteensä noin 700 000 euroa, mistä vuonna 2006 arvioidaan tuloutuvan ensimmäisenä eränä 210 000 euroa ja loppuerä, 490 000 euroa, tuloutunee vuonna 2007.

2006 talousarvio	845 000
2005 talousarvio	1 096 000
2004 tilinpäätös	1 644 213

20. Valtion osuus tototeleistä saadusta tulosta

Momentille arvioidaan kertyvän 7 700 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat arpajaislakiin (1047/2001). Tuloja vastaavasti myönnetään määrärahoja 7 532 000 euroa momentilla 30.10.54 hevoskasvatukseen ja hevosurheilun edistämiseen sekä 168 000 euroa momentilla 30.20.21 Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskukselle hevostalouden tutkimukseen.

2006 talousarvio	7 700 000
2005 talousarvio	7 350 000
2004 tilinpäätös	7 089 603

30. Elintarviketurvallisuusviraston tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 400 000 euroa.

Selvitysosa: Viitaten momentin 12.30.73 perusteluihin momentin tuloista 1 460 000 euroa kertyy lannoitelain (232/1993) 18 §:n ja torjunta-ainelain (1031/1997) 7 §:n perusteella. Vastaavia menoja on momenteilla 30.20.22, 30.30.21, 32.10.22,

33.09.21 ja 35.60.21. Lisäksi bruttobudjetoidusta maksullisesta toiminnasta kertyy momentin 12.30.71 perusteluihin viitaten rokotteiden ja seerumien myyntituloja 940 000 euroa, jota vastaavia menoja on momentilla 30.30.28. Elintarviketurvallisuusviraston muusta toiminnasta kertyvät tulot on otettu huomioon momentin 12.30.31 nettotuloissa ja momentin 30.30.21 nettomenoissa.

Tulojen arvioitu kertymä		€
Erillislakien mukaiset tulot	1 460 000	
Rokotteiden myyntitulot	940 000	
Yhteensä	2 400 000	

2006 talousarvio	2 400 000

31. (12.30.72) Lihantarkastustoiminnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 240 000 euroa.

Tulot kertyvät lihan tarkastuksesta ja eräiden liha-alan laitosten valvonnasta perittävistä maksuista (830/2001) sekä eräiden kalastustuotteiden ja kalalaitosten valvonnasta perittävistä maksuista (831/2001) annettujen maa- ja metsätalousministeriön asetusten perusteella.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää Elin-
tarvikeviraston ja 1.5.2006 lukien perustettavan Elintarviketurvallisuusviraston tehtävänä olevasta lihan tarkastuksesta aiheutuviin toimintamenomomentin vakiosisällön mukaisiin tarkoituksiin.

Selvitysosa: Toimintaa koskevia tulostavoitteita on esitetty luvun 30.30 perusteissa.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2005		2006 esitys
	2004 varsinainen toteutuma	2005 talousarvio	
Bruttotulot	5 348	5 493	5 594
Bruttomenot	5 201	5 253	5 354
Nettotulot	147	240	240

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot	5 348	5 493	5 594
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	5 308	5 367	5 473
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	40	126	121
Kustannusvastaavuus, %	101	102	102

2006 talousarvio	240 000
2005 talousarvio	240 000
2004 tilinpäätös	146 655

32. (12.30.74) Kasvinjalostusmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 757 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät kasvinjalostustoiminnan edistämiseksi annetun lain (896/1977) mukaisina maksuina. Jalostettujen lajikkeiden siementavarasta suoritettavia maksuja arvioidaan kertyvän 673 000 euroa, mitä vastaavasti menoja on momentilla 30.30.47. Lisäksi momentille arvioidaan kertyvän 84 000 euroa puutarhakasvien jalostusmaksutuloja, joita vastaavat menot on merkitty momentille 30.20.21.

2006 talousarvio	757 000
2005 talousarvio	757 000
2004 tilinpäätös	415 877

40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 2 300 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät vesilain (264/1961) ja ympäristönsuojelulain (86/2000) mukaisesti määräytyistä kalatalousmaksuista sekä muista vastaavista maksuista. Vastaavia menoja on merkitty momentille 30.40.25.

2006 talousarvio	2 300 000
2005 talousarvio	2 100 000
2004 tilinpäätös	1 826 781

41. Tenojoen kalastuslupamaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 500 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät Tenojoen kalastuspiirin yhteisestä kalastussäännöstä tehdyn sopimuksen (Sops 94/1989) 5 artiklan ja kalastussäännön 2 §:n mukaisista kalastuslupamaksuista. Vuoden 2005 tulokertymää vastaavista menoista valtiolle kuuluva osuus on merkitty momentille 30.90.21 sekä kalastuskunnille ja muille vesialueen omistajille kuuluva osuus momentille 30.40.52.

2006 talousarvio	500 000
2005 talousarvio	500 000
2004 tilinpäätös	330 803

42. Hirvieläinten metsästysmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 4 200 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion lukuun myytävistä hirvieläimistä sekä riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 4 §:n mukaisista pyyntilupamaksuista saatavina tuloina. Vastaava meno on momentilla 30.40.41.

2006 talousarvio	4 200 000
2005 talousarvio	3 718 000
2004 tilinpäätös	5 168 034

43. Viehekalastusmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 2 500 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat kalastuslain (286/1982) 88 §:ään.

Viehekalastusmaksu on edelleen kalenterivuodelta 27 euroa ja seitsemän vuorokauden kalastusjaksolta 6 euroa. Vuonna 2004 maksettiin 73 467 kpl läänikohtaisia viehekalastusmaksuja kalenterivuodeksi ja 32 603 kpl seitsemän vuorokauden pituiselle jaksolle. Kun kalenterivuotta koskevia viehekalastusmaksuja arvioidaan kertyvän vähintään 85 000 kpl ja seitsemän vuorokauden kalastusjaksokohtaisia vähintään 34 165 suoritusta, kokonaiskertymäksi tulee yhteensä 2 499 990 euroa. Vuoden 2005 arvioitua tulokertymää vastaavat menot vähennettyinä valtiolle maksun kannosta vuonna 2005 koituvaksi arvioiduilla menoilla jaetaan vuonna 2006 kalavesien omistajille. Tämä meno on merkitty momentille 30.40.52.

2006 talousarvio	2 500 000
2005 talousarvio	2 500 000
2004 tilinpäätös	2 179 225

44. Kalastuksenhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 6 500 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat kalastuslain (286/1982) 88 ja 91 c §:iin.

Kalastuksenhoitomaksu on kalenterivuodelta 20 euroa ja seitsemän vuorokauden maksu 6 euroa. Vuonna 2004 maksettiin 277 324 kpl kalastuksenhoitomaksuja kalenterivuodeksi ja 21 653 kpl seitsemän vuorokauden pituiselle jaksolle. Kun kalenterivuotta koskevia kalastuksenhoitomaksuja arvioidaan kertyvän vähintään 315 000 kpl ja seitsemän vuorokauden maksuja 30 500 kpl, momentille arvioidaan kertyvän yhteensä 6 483 000 euroa. Lisäksi momentille arvioidaan kertyvän 17 000 euroa kalastuksenhoitomaksurekisterin osoite- ja nimitietojen myynnistä saatavina tuloina. Kalatalouden edistämiseen käytettävä meno on merkitty momentille 30.40.51.

2006 talousarvio	6 500 000
2005 talousarvio	6 800 000
2004 tilinpäätös	5 686 259

45. Riistanhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 7 176 000 euroa.

Selvitysosa: Riistanhoitomaksun suoritettavien henkilöiden määräksi arvioidaan 299 000. Riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 1 §:ssä tarkoitetun riistanhoitomaksun suuruus on edelleen 24 euroa. Metsästyksen ja riistanhoidon edistämiseen varattu määräraha on merkitty momentille 30.40.50.

2006 talousarvio	7 176 000
2005 talousarvio	6 960 000
2004 tilinpäätös	7 179 003

60. Metsäntutkimuslaitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 000 000 euroa.

Tulot kertyvät tutkimusmetsien maksullisesta toiminnasta.

Selvitysosa: Bruttobudjetoidusta maksullisesta toiminnasta kertyy puunmyyntituloja 1 500 000 euroa, maan- ja rakennusten vuokratuloja 400 000 euroa ja muita tuloja 100 000 euroa. Metsäntutkimuslaitoksen muusta toiminnasta kertyvät tulot yhteensä 4 800 000 euroa on otettu huomioon menoja vähentävänä tekijänä momentin 30.60.21 nettomäärärahasa.

2006 talousarvio	2 000 000
2005 talousarvio	2 000 000
2004 tilinpäätös	2 161 486

71. Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 460 000 euroa.

Selvitysosa: Bruttobudjetoidusta maksullisesta toiminnasta kertyy rokotteiden ja seerumien myyntituloja yhteensä 1 400 000 euroa, josta tälle momentille kertyy 460 000 euroa, jota vastaavia menoja on momentilla 30.30.28. Tulokertymässä on otettu huomioon tehtävien siirtyminen 1.5.2006 lukien Elintarviketurvallisuusvirastoon eli kahdeksaa kuu-

kautta vastaava osuus 940 000 euroa otetaan huomioon momentilla 12.30.30 ja Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen muusta toiminnasta kertyvät tulot 1 302 000 euroa on otettu huomioon momentin 30.71.21 nettomäärärahassa.

2006 talousarvio	460 000
2005 talousarvio	2 702 000
2004 tilinpäätös	2 829 790

73. Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 730 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät lannoitelain (232/1993) 18 §:n ja torjunta-ainelain (1031/1997) 7 §:n perusteella. Tuloja kertyy yhteensä 6 910 000 euroa, josta tälle momentille kertyy 730 000 euroa, jota vastaavia menoja on momenteilla 30.20.22, 30.73.21, 32.10.22, 33.09.21 ja 35.60.21. Tulokertymässä on otettu huomioon tehtävien siirtyminen 1.5.2006 lukien Elintarviketurvallisuusvirastoon eli kahdeksan kuukautta vastaava osuus 1 460 000 euroa otetaan huomioon momentilla 12.30.30 ja Kasvintuotannon tarkastuskeskuk-

sen muusta toiminnasta kertyvät tulot 4 720 000 euroa on otettu huomioon momentin 30.73.21 nettomäärärahassa. Lisäksi momentin tulokertymä vähenee 624 000 euroa toiminnan supistumisen johdosta.

2006 talousarvio	730 000
2005 talousarvio	7 534 000
2004 tilinpäätös	7 161 309

99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 500 000 euroa.

Selvitysosa: Tulokertymässä otetaan huomioon ne hallinnonalan tulot, joita varten ei ole erillistä tulomomenttia tai joita ei oteta huomioon nettoutettavina tuloina. Lisäys aiheutuu maatalouden siirtomenojen takaisinperinnässä vuonna 2005 toteutetun kirjausmenettelyn muuttumisesta.

2006 talousarvio	1 500 000
2005 talousarvio	870 000
2004 tilinpäätös	1 380 340

31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala

24. Tiehallinnon tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 3 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat takaisin perittäviä maanlunastuskorvauksia ja muita sekalaisia tuloja sekä EU:n suoran rakentamistuen tuloutuksia kustannuksista, jotka on maksettu investointimamenteilta.

2006 talousarvio	3 000 000
2005 lisätalousarvio	1 760 000
2005 talousarvio	1 000 000
2004 tilinpäätös	3 630 641

30. Merenkulkulaitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 17 000 euroa.

Selvitysosa: Tulokertymä on muulla kuin toimintamenomomentin määrärahalla hankitun irtaimen omaisuuden myyntituottoa ja muita sekalaisia tuloja.

2006 talousarvio	17 000
2005 talousarvio	17 000
2004 tilinpäätös	970 016

40. Radanpidon tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 6 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat muun muassa radanpidon kiinteistöjen myyntituloja sekä EU:n suoran rakentamistuen tuloutuksia kustannuksista, jotka on maksettu investointimonteilta.

2006 talousarvio	6 000 000
2005 lisätalousarvio	4 800 000
2005 talousarvio	2 000 000
2004 tilinpäätös	714 745

99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 44 350 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin 31.24.78 selvitysojan perusteluihin viitaten tuloarvioon si-

sältyy Hakamäentie, Helsinki -hankkeen rakentamisesta aiheutuvista menoista Helsingin kaupungin rahoitusosuus, jonka arvioidaan olevan vuonna 2006 noin 8,5 milj. euroa. Lisäksi momentin 31.99.78 selvitysojan perusteluihin viitaten tuloarvioon sisältyy Vuosaaren sataman liikenneväylien rakentamisesta aiheutuvista menoista Helsingin kaupungin rahoitusosuus, jonka arvioidaan olevan vuonna 2006 noin 35,8 milj. euroa. Hallinnonalan muiden sekalaisten tulojen arvioidaan olevan noin 50 000 euroa.

2006 talousarvio	44 350 000
2005 lisätalousarvio	15 700 000
2005 talousarvio	29 399 000
2004 tilinpäätös	24 908 639

32. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala

10. Rahoitusosuus kauppa- ja teollisuusministeriön sekä työvoima- ja elinkeinokeskusten pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluista

Momentille arvioidaan kertyvän 3 300 000 euroa.

Selvitysosa: Pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluista annetun lain (971/2004) perusteella vuonna 2006 osaamisen kehittämispalveluihin osallistuvilta peritään rahoitusosuus, joka on noin kuudesosa niistä erilliskustannuksista, joita palvelujen tuottamisesta aiheutuu. Rahoitusosuudet kertyvät kauppa- ja teollisuusministeriön ja työvoima- ja elinkeinokeskusten toimeksiannosta pk-yrityksille järjestetyistä yrittäjäkoulutustilaisuuksista, tuotteistetuista asiantuntijapalveluista, alueellista elinkeinojen kehittämisprojekteista sekä muista momentilta 32.10.22 rahoitettavista osaamisen kehittämispalveluista ja momentilta 32.30.62 rahoitettavista Euroopan sosiaalirahaston osarahoittamista hankkeista.

2006 talousarvio	3 300 000
2005 talousarvio	2 220 000
2004 tilinpäätös	4 518 280

20. Turvatekniikan keskuksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 413 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla annetun kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen (1032/1996) mukaisia lupa- ja tarkastusmaksuja, sähköturvallisuuslain (410/1996), laitteiden energiatehokkuudesta annetun lain (1241/1997), pelastustoimen laitelain (562/1999), painelaitelain (869/1999) ja jalometallituotteita koskevan lain (1029/2000) mukaisia korvauksia testauksista ja tutkimuksista aiheutuneista kustannuksista sekä korvaus Mittatekniikan keskukselle ja Energiamarkkinavirastolle tuotetuista hallintopalveluista.

2006 talousarvio	1 413 000
2005 talousarvio	1 340 000
2004 tilinpäätös	1 589 609

(30.) Siirrot valtion talousarvion ulkopuolisista rahastoista

Selvitysosa: Momentti ja sen tuloarvio ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2005 lisätalousarvio	50 000 000
2005 talousarvio	14 000 000

99. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 11 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä	€
Matkailun edistämiskeskuksen tulot	3 000
Teknologian kehittämiskeskuksen tulot	421 000
Kilpailuviraston tulot	3 000
Valtausmaksut	650 000
Muut tulot	9 923 000
Yhteensä	11 000 000

Matkailun edistämiskeskuksen tulot kertyvät sekalaisista tuloista.

Teknologian kehittämiskeskuksen tulot perustuvat kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen (1254/1997) viraston maksuista.

Kilpailuviraston tulot perustuvat kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen (185/2000) kilpailuviraston maksullisista suoritteista.

Valtausmaksuista saatavat tulot perustuvat kaivoslakiin (503/1965).

2006 talousarvio	11 000 000
2005 talousarvio	11 000 000
2004 tilinpäätös	11 522 900

33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

05. Vakuutusvalvontaviraston tulot

Momentille ei arvioida kertyvän nettotuloa.

Selvitysosa: Vakuutusvalvontaviraston talousarvio perustuu nettobudjetointiin. Myyntitulot ovat vakuutustarkastuksen kustantamisesta annetun lain (479/1944) mukaisia vakuutustarkastusmaksuja sekä valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämien perusteiden mukaisia maksuja. Muihin tuloihin sisältyvät poistetun irtaimiston myynnistä saadut tulot, viivästyskorko- ja perimismaksutulot.

Vakuutustarkastusmaksuista mahdollisesti kertyvä laskutusylijäämä huomioidaan hyvityksenä seuraavan vuoden vakuutustarkastusmaksujen laskutuksessa. Vastaavasti alijäämä huomioidaan seuraavan vuoden laskutuksessa lisämaksuna.

Vakuutusvalvontaviraston tulostavoitteet on esitetty luvussa 33.05.

2006 talousarvio	—
2005 talousarvio	—
2004 tilinpäätös	—

08. Kansanterveyslaitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 700 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat Kansanterveyslaitoksesta annetun lain (828/1981) 5 §:n mukaisia maksuja ja sekalaisia tuloja.

Tulot kertyvät rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta sekä sekalaisista tuloista. Vastaavat menot on merkitty momenteille 33.08.21 ja 33.08.26.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (bruttobudjetoitu toiminta, 1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntituotot	372	550	400
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	373	550	400
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1	-	-
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

2006 talousarvio	700 000
2005 talousarvio	700 000
2004 tilinpäätös	770 675

09. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 144 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion maksu-perustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämien perusteiden mukaisia kemikaalilain (744/1989) tarkoittamia käsittelymaksuja ja alkoholilain (1143/1994) tarkoittamia lupa- ja valvontamaksuja, toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain (693/1976) 25 §:n mukaisia käsittelymaksuja, valtioneuvoston määräämien perusteiden mukaisia geeniteknikkalain (377/1995) tarkoittamia tarkastusmaksuja sekä maa- ja metsätalousministeriön määräämien perusteiden mukaisia EU:n neuvoston direktiivin 91/414/ETY täytäntöönpanoa koskevista yksityiskohdista lisäsäännöistä annettujen komission asetusten tarkoittamia käsittelymaksuja. Tulokertymän mitoituksessa on edelleen otettu huomioon torjunta-aineiden EU-riskinarvioinnista saatavat vastaavat tulot.

2006 talousarvio	1 144 000
2005 talousarvio	1 120 000
2004 tilinpäätös	2 503 598

92. Raha-automaattiyhdistyksen tuotto

Momentille arvioidaan kertyvän 400 445 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat arpajaislain (1047/2001) 3 §:n 4 momentin mukaisia tuotteita. Tuloja vastaavasti momentilta 33.92.50 myönnetään 295 500 000 euroa avustuksina yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen sekä momenteilta 33.92.55, 58 ja 59 yhteensä 104 945 000 euroa valtion korvauksena sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, eräisiin kuntoutustoiminnan menoihin ja rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menoihin.

2006 talousarvio	400 445 000
2005 talousarvio	423 445 000
2004 tilinpäätös	405 945 000

98. Valtionapujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 20 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat sosiaali- ja terveydenhuollon ja sosiaalivakuutuksen erityislakien nojalla maksettujen valtionapujen ja valtion osuuksien palautuksia.

2006 talousarvio	20 000 000
2005 lisätalousarvio	8 500 000
2005 talousarvio	30 000 000
2004 tilinpäätös	33 279 397

99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 175 000 euroa.

2006 talousarvio	175 000
2005 talousarvio	175 000
2004 tilinpäätös	182 486

34. Työministeriön hallinnonala

40. Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 134 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät ohjelmakauden 2000—2006 ohjelmien 1, 2, 3 ja yhteisöaloite Equalin toteuttamiseen myönnettävän EU-tuen maksatuksista vuoden 2006 osuutena. Sosiaalirahasto-ohjelmien menot EU:n osalta on budjetoitu momentille 34.05.61.

Tulojen arvioitu kertymä €

Ohjelmakausi 2000—2006

Tavoite 1-ohjelma	48 000 000
Tavoite 2-ohjelma	18 000 000
Tavoite 3-ohjelma	55 000 000
Yhteisöaloite Equal	13 000 000
Yhteensä	134 000 000

2006 talousarvio	134 000 000
2005 talousarvio	165 130 000
2004 tilinpäätös	138 451 113

70. Palkkaturvamaksujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 21 327 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat palkkaturvalain (866/1998) 31 §:n ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 29 §:n mukaisia palautuksia työttömyysvakuutusrahaston suorituksia sekä työnantajilta ja näiden konkurssipesiltä kyseisen vuoden aikana takaisin perittyjen saatavien pääomia. Palkkaturvalain ja merimiesten palkkaturvalain mukaiset menot 22 000 000 euroa on budjetoitu momentille 34.99.50.

2006 talousarvio	21 327 000
2005 talousarvio	23 327 000
2004 tilinpäätös	4 171 334

99. Työministeriön hallinnonalan muut tulot
Momentille arvioidaan kertyvän 1 550 000 euroa.

Selvitysosa: Palkkaturvapalautusten korot ovat palkkaturvalain (866/1998) 17 §:n ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 15 §:n mukaan palkkaturvana maksetuille määrille kertyviä korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisia korkoja, jotka työnantaja tai tämän konkurssipesä on velvollinen maksamaan.

Momentin mitoituksessa on otettu huomioon 95 000 euroa Kainuun hallintokokeilualueen ESR-toiminnasta kertyvinä tuloina. Tuista säädetään Euroopan komission hyväksymien yrittäjäkoulutusta ja alueellisten kehittämisprojektien tukiohjelmia koskevissa säädöksissä (EU 548 ja 549 /11.10.1996).

Tulojen arvioitu kertymä €

Palkkaturvapalautusten korot	1 000 000
Kainuun hallintokokeilun ESR-toiminnan tulot	95 000
Muut tulot	455 000
Yhteensä	1 550 000

2006 talousarvio	1 550 000
2005 lisätalousarvio	381 000
2005 talousarvio	1 860 000
2004 tilinpäätös	2 469 187

35. Ympäristöministeriön hallinnonala

07. Siirto valtion asuntorahastosta

Momentille siirretään 128 000 000 euroa.

Selvitysosa: Rahastosta tehdään valtion lainanoton korkokustannuksiin ja rahaston omapääomaeriin perustuva tuloutus valtiontalousarvioon. Korollisen pääoman pohjana käytetään vuoden 2004 vahvistetun tilinpäätöksen mukaista omaa pääomaa, josta on vähennetty ne summat, yhteensä noin 1,35 mrd euroa, jotka valtion talousarviosta on vuosina 1990—1993 siirretty rahastoon. Valtion lainanoton korkokustannuksena käytetään valtion euro-määräisen pitkäaikaisen lainanoton efektiivistä, nimellistä korkokustannusta (2,39 %) vuonna 2004. Rahastosta tehtävää tuloutusta vähentää rahaston yhdistilin saldolle samoin perustein laskettu korko, joka on noin 19,6 miljoonaa euroa.

2006 talousarvio	128 000 000
2005 talousarvio	130 000 000

40. Alueellisten ympäristökeskusten tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 250 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloista arvioidaan kertyvän vesiensuojelumaksuina 200 000 euroa. Vesiensuojelumaksut peritään vesilain (264/1961) 10 luvun 27 §:n perusteella.

2006 talousarvio	250 000
2005 talousarvio	300 000
2004 tilinpäätös	370 495

60. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista

Momentille arvioidaan kertyvän 4 650 000 euroa.

Selvitysosa: Öljysuojarahastosta annetun lain (379/1974) 5 ja 10 §:n mukaisina korvauksina arvioidaan saatavan Rajavartiolaitoksen kahden vartiolaivan peruskorjauk-

sesta ja öljyntorjuntavalmiudesta sekä muun öljyvahinkojen torjuntakaluston hankinnasta aiheutuneista menoista 4 500 000 euroa. Öljysuojarahaston maksuvalmiuden turvaamiseksi jatketaan korotetun öljysuojamaksun perimistä.

Ympäristövahinkojen torjuntakustannuksista arvioidaan vahingonkorvausvelvollisilta saatavan korvauksina 150 000 euroa.

2006 talousarvio	4 650 000
2005 talousarvio	5 400 000
2004 tilinpäätös	5 484 418

(70.) Asuntotoimen tulot

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sille kertyneet tulot budjetoitavaksi momentille 12.35.99.

2005 talousarvio	20 000
2004 tilinpäätös	25 868

99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 900 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille arvioidaan kertyvän 2 500 000 euroa EU:n ympäristöra-hastosta (LIFE). Vastaavina menoina on bud-jetoitu 2 000 000 euroa momentille 35.99.63. Muut tulot perustuvat ympäristöministeriön suoritteista annettuun maksuasetukseen (1241/2003) sekä sekalaisiin tuloihin. Momentille tuloutetaan myös Suomen ympäristökeskuksen, ympäristölupavirastojen ja asuntorahaston se-kalaiset tulot.

2006 talousarvio	2 900 000
2005 talousarvio	3 300 000
2004 tilinpäätös	2 505 036

39. Muut sekalaiset tulot

01. Sakkorahat

Momentille arvioidaan kertyvän 67 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sakkorangaistuksista sekä pysäköintivirhemaksulain (248/1970) perusteella kertyvät varat.

2006 talousarvio	67 000 000
2005 talousarvio	65 000 000
2004 tilinpäätös	66 693 166

02. Verotukseen liittyvät korkotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 75 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan tulo- ja varallisuusveron toimittamiseen liittyvät korkotulot, kertyneet viivekorot ja jäämämaksut sekä verontilityslain mukaiset korkotulot.

2006 talousarvio	75 000 000
2005 talousarvio	75 000 000
2004 tilinpäätös	68 199 542

04. Menorästien ja siirrettyjen määrärahojen peruutukset

Momentille arvioidaan kertyvän 35 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan käyttämättä jääneet menorästit sekä siirretyt siirtomäärärahat, joita tilinpäätöksessä ei enää voida siirtää.

2006 talousarvio	35 000 000
2005 talousarvio	35 000 000
2004 tilinpäätös	44 904 343

07. Valtiolle valtion eläkerahaston ulkopuolella tuloutettavat korvaukset

Momentille arvioidaan kertyvän 2 200 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloutukset perustuvat seuraaviin säädöksiin: Lakiin maistraattien, järjestämis- ja kaupungin ulosottolaitoksen siirtämisestä valtion haltuun (344/1976), lakiin kaupunginvankiloiden lakkauttamisesta (346/1976), lakiin raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen siirtämisestä valtion haltuun (353/1976) sekä lakiin poliisilain muuttamisesta annetun lain muuttamisesta (51/1977).

Vuoden 1994 alusta lukien kaikkien valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvien työnantajien eläkemaksut maksetaan valtion eläkerahastoon. Momentin tulot kertyvät Kuntien eläkevakuutuksen valtiolle maksamista kaupunkien oikeuslaitosten eläkemenojen korvauksista. Momentin tulotasoon vaikuttaa se, että Kuntien eläkevakuutus on aikaisempina vuosina maksanut osan eläkkeistä aiheutuvista menoista kertasuorituksina.

2006 talousarvio	2 200 000
2005 talousarvio	2 000 000
2004 tilinpäätös	2 177 806

10. Muut sekalaiset tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 500 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sellaiset sekalaiset tulot, joita ei voida tulouttaa muille momenteille.

2006 talousarvio	2 500 000
2005 talousarvio	2 500 000
2004 tilinpäätös	6 958 392

50. Nettotulot osakemyynnistä

Momentille arvioidaan kertyvän nettotulona 420 000 000 euroa.

2006 talousarvio	420 000 000
2005 lisätalousarvio	55 094 000
2005 talousarvio	420 000 000
2004 tilinpäätös	2 133 866 155

Osasto 13

KORKOTULOT JA VOITON TULOUTUKSET

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot luvuittain vuosina 2004—2006

	v. 2004 tilinpäätös 1000 €	v. 2005 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2006 esitys 1000 €	Muutos 2005—2006	
				1000 €	%
01. Korkotulot	197 371	163 985	154 795	- 9 190	- 6
03. Osinkotulot	820 640	560 000	650 000	90 000	16
04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta	88 435	100 000	100 000	—	—
05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	90 139	105 295	120 100	14 805	14
Yhteensä	1 196 585	929 280	1 024 895	95 615	10

01. Korkotulot

04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille
Momentille arvioidaan kertyvän 83 200 000 euroa.

Selvitysosa: Korot kertyvät valtion liikelaitoksille lainaehdoin annetun vieraan pääoman koroista.

2006 talousarvio	83 200 000
2005 talousarvio	86 450 000
2004 tilinpäätös	91 296 705

05. Korot muista lainoista

Momentille arvioidaan kertyvän 9 095 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarviossa on otettu huomioon Valtiokonttorin hoidossa olevien

valtion talousarvion määrärahoista myönnettyjen lainojen korot. Tuloarvioon sisältyvät myös peruskuivatus- ja metsänparannuslainojen korot.

2006 talousarvio	9 095 000
2005 talousarvio	15 035 000
2004 tilinpäätös	9 213 126

07. Korot talletuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 62 500 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) mukaisia tuloja. Momentin tuloiksi merkitään yli

päivittäisen tarpeen olevien valtion kassareservien sijoitustoiminnasta kertyvät korkotulot.	2006 talousarvio	62 500 000
	2005 talousarvio	62 500 000
	2004 tilinpäätös	96 860 681

03. Osinkotulot

<i>01. Osinkotulot</i>	maksavat osinkoa, joka osinkosuhteella mitattuna vastaa pörssiyhtiöiden normaalia tasoa.	
Momentille arvioidaan kertyvän 650 000 000 euroa.		
<i>Selvitysosa:</i> Tulot kertyvät osinkotuloina valtion osakeomistuksen perusteella.	2006 talousarvio	650 000 000
Osinkopolitiikan yleisenä lähtökohtana on, että valtionyhtiöt ja valtion osakkuusyhtiöt	2005 lisätalousarvio	175 435 000
	2005 talousarvio	560 000 000
	2004 tilinpäätös	820 640 400

04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta

<i>01. Osuus Suomen Pankin voitosta</i>	2006 talousarvio	100 000 000
Momentille arvioidaan kertyvän 100 000 000 euroa.	2005 lisätalousarvio	-44 000 000
	2005 talousarvio	100 000 000
<i>Selvitysosa:</i> Suomen Pankista annetun lain (214/1998) mukaan osa pankin voitosta siirretään käytettäväksi valtion tarpeisiin.	2004 tilinpäätös	88 434 864

05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

<i>01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset</i>	2006 talousarvio	120 100 000
Momentille arvioidaan kertyvän 120 100 000 euroa.	2005 lisätalousarvio	2 942 000
	2005 talousarvio	105 295 000
<i>Selvitysosa:</i> Tulot kertyvät valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) mukaisesti voitontuloutuksina vuoden 2005 tuloksien perusteella.	2004 tilinpäätös	90 139 000

Osasto 15 LAINAT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot luvuittain vuosina 2004—2006

	v. 2004 tilinpäätös 1000 €	v. 2005 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2006 esitys 1000 €	Muutos 2005—2006	
				1000 €	%
01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	139 920	352 390	228 864	- 123 526	- 35
03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	31 638	939 783	617 354	- 322 429	- 34
Yhteensä	171 558	1 292 173	846 218	- 445 955	- 35

01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat

Valtion lainasaatavaa hoitavalla viranomaisella on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 78 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkajärjestelyn yhteydessä luopua osasta valtion myöntämän lainan pääomaa ja korkoa.

02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille

Momentille arvioidaan kertyvän 90 370 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) mukaisten liikelaitosten aloittavassa taseessa valtiolta liikelaitoksille myönnettyiksi merkittyjen lainojen takaisinmaksusta.

2006 talousarvio	90 370 000
2005 talousarvio	159 250 000
2004 tilinpäätös	86 134 452

04. Muiden lainojen lyhennykset

Momentille arvioidaan kertyvän 138 494 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarvio koostuu Valtiokonttorin hoidettavina olevien valtion talousarvion määrärahoista maksettujen lainojen lyhennyksistä. Tuloarvioon sisältyy mm. valtion liikelaitoksista valtion yhtiöiksi muutetuille yhtiöille sekä muille valtion yhtiöille myönnettyjen lainojen lyhennyksiä sekä valtion liikelaitosten eläkemaksulainojen lyhennyksiä. Tuloarvioon sisältyy myös maatila-, maankäyttö- ja maanhankintalain mukaan muodostettujen tilojen kauppajäsen- ja lunastushin-

tojen lyhennykset sekä peruskuivatus- ja met-	2006 talousarvio	138 494 000
sänparannuslainojen lyhennykset.	2005 talousarvio	193 140 000
	2004 tilinpäätös	53 785 711

03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta

01. Nettolainanotto ja velanhallinta

Momentille merkitään nettotuloa 617 354 000 euroa.

Momentille kertyy nettotuloja uusista valtionlainoista saatavista tuloista vähennettynä velan takaisinmaksuista aiheutuvilla menoilla.

Nettotuloon sisällytetään lisäksi lainan ottamista tai takaisinmaksuhintaa suojaavista johdannaissopimuksista aiheutuvat erät.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) mukaisia tuloja.

Budjettitalouden velan nimellisarvon ja markkina-arvon kehitys vuosina 2003—2006 (mrd. euroa)

	2003 tilinpäätös	2004 tilinpäätös	2005 talousarvio	2006 esitys
Budjettitalouden velka, nimellisarvo	61,8	61,8	59,7	60,3
Budjettitalouden velka, markkina-arvo	65,8	66,0		

Momentin nettotuloarvio 617 354 000 euroa vastaa muista kuin velanhallinnasta aiheutuvista menoista syntyvää nettolainanottotarvetta. Kun aktiivisesta velanhoidosta aiheutuviin pääomatappioihin on tarkoitus käyttää tämänhetkisen arvion mukaan 21 000 000 euroa ja kun uuden viitelainan emissiotappion määräksi on arvioitu 25 000 000 euroa, tarvitaan talousarvioesityksen kattamiseksi budjettitalouden velan nimellismäärää lisäävää nettolainanottoa yhteensä 663 354 000 euroa. Tuloihin sisältyy bruttolainanoton nimellismäärän lisäksi myös lainanotossa esiintyvät emissiovoitot ja velan takaisinmaksuissa esiintyvät pääomavoitot sekä velan riskiaseman säätelyä varten tehdyistä johdannaissopimuksista saatavat tulot. Tuloista vähennetään valtionvelan kuolemusten ja takaisinmaksujen nimellismäärät sekä lainanotossa esiintyvät emissiotappiot ja velan takaisinmaksuissa esiintyvät pääomatappiot sekä valtionlainojen ottamista ja takaisinmaksua suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot.

Budjettitalouden velan pitkäaikaisia kuoletuksia arvioidaan maksettavan 8,9 mrd. euroa vuonna 2006. Tämän lisäksi arvioidaan erääntyvän velkasitoumuksia ja lyhytaikaista luot-

toa 6,1 mrd. euroa. Uusista lainoista saatavan määrän, ml. emissiotappiot, arvioidaan olevan 15 638 354 000 euroa ja lainojen kuoletuksiin ja takaisinmaksuun, ml. pääomatappiot, käytettävän määrän 15 021 000 000 euroa.

Aiempaa vakaampien korko-olojen ja velkakanan uusiutumisen myötä laskennallisten emissio- ja pääomavoittojen ja -tappioiden määrä on supistunut oleellisesti, minkä vuoksi aiempi erityinen enimmäisvaluutusmenettely on tarkoituksenmukaista korvata selvitysosassa esitettävällä arviolla.

Tulojen ja menojen erittely

Tulot	
Nimellisarvoinen nettolainanotto (netto)	663 354 000
Emissiovoitot (netto)	-
Menot	
Emissiotappiot (netto)	-25 000 000
Pääomatappiot (netto)	-21 000 000
Nettotulot	617 354 000
2006 talousarvio	617 354 000
2005 lisätalousarvio	-939 783 000
2005 talousarvio	939 783 000
2004 tilinpäätös	31 637 998

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 21 EDUSKUNTA

Selvitysosa:

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2004—2006

	v. 2004 tilinpäätös 1000 €	v. 2005 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2006 esitys 1000 €	Muutos 2005—2006	
				1000 €	%
01. Kansanedustajat	18 851	20 291	20 820	529	3
02. Eduskunnan kanslia	56 552	56 480	61 254	4 774	8
09. Valtiontilintarkastajat	1 590	1 779	1 737	- 42	- 2
14. Eduskunnan oikeusasiamies	3 629	4 039	4 545	506	13
40. Valtiontalouden tarkastusvirasto	10 370	11 424	12 521	1 097	10
99. Eduskunnan muut menot	3 370	3 448	3 603	155	4
Yhteensä	94 362	97 461	104 480	7 019	7

01. Kansanedustajat

21. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 820 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

€

Kansanedustajien palkkiot	14 080 000
Kansanedustajien kulukorvaukset	3 990 000
Kansanedustajien kotimaan matkat	2 750 000
Yhteensä	20 820 000

2006 talousarvio	20 820 000
2005 talousarvio	20 291 000
2004 tilinpäätös	18 850 546

02. Eduskunnan kanslia

19. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisävero. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin. Momentille on budjetoitu koko pääluokan arvonlisäveromenot lukuun ottamatta momentille 21.40.19 budjetoituja Valtiontalouden tarkastusviraston arvonlisäveromenoja.

2006 talousarvio	4 700 000
2005 talousarvio	4 200 000
2004 tilinpäätös	6 783 395

21. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 56 554 000 euroa.

2006 talousarvio	56 554 000
2005 talousarvio	52 280 000
2004 tilinpäätös	48 568 367

09. Valtiontilintarkastajat

21. Valtiontilintarkastajien toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 737 000 euroa.

2006 talousarvio	1 737 000
2005 talousarvio	1 779 000
2004 tilinpäätös	1 590 454

14. Eduskunnan oikeusasiamies

21. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	2006 talousarvio	4 545 000
	2005 talousarvio	4 039 000
Momentille myönnetään 4 545 000 euroa.	2004 tilinpäätös	3 629 080

40. Valtiontalouden tarkastusvirasto

19. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	2006 talousarvio	428 000
Momentille myönnetään 428 000 euroa.	2005 talousarvio	428 000
Määrärahaa saa käyttää tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.	2004 tilinpäätös	350 078

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

21. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 12 093 000 euroa.

	2006 talousarvio	12 093 000
	2005 talousarvio	10 996 000
	2004 tilinpäätös	10 020 000

99. Eduskunnan muut menot

21. Käyttövarat eduskuntaryhmille ryhmäkanslioita varten (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 603 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ryhmien toiminnalle välttämättömien sihteerien ja muun toimistohenkilökunnan palkkaamiseen sekä ryhmien toiminnasta aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha jaetaan ryhmien kesken siten, että kutakin edustajaa kohden

suoritetaan 1 390 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi kullekin vuoden 2003 kansanedustajainvaalien tuloksen perusteella muodostetulle eduskuntaryhmälle suoritetaan perussummana kahden edustajan kuukausisummaa vastaava määrä kuukaudessa.

	2006 talousarvio	3 603 000
	2005 talousarvio	3 448 000
	2004 tilinpäätös	3 369 600

Pääluokka 22

TASAVALLAN PRESIDENTTI

Selvitysosa:

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2004—2006

	v. 2004 tilinpäätös 1000 €	v. 2005 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2006 esitys 1000 €	Muutos 2005—2006	
				1000 €	%
01. Tasavallan presidentti	266	305	305	—	—
02. Tasavallan presidentin kanslia	8 801	8 200	11 160	2 960	36
Yhteensä	9 067	8 505	11 465	2 960	35
Henkilöstön kokonaismäärä	84	85	85		

01. Tasavallan presidentti

01. Presidentin palkkio ja edustusrahat
(kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 262 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin palkkiosta annetun lain (1032/1999) mukaisten menojen maksamiseen.

2006 talousarvio	262 000
2005 talousarvio	262 000
2004 tilinpäätös	254 432

21. Presidentin käyttövarat (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 43 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin käyttömenojen maksamiseen.

2006 talousarvio	43 000
2005 talousarvio	43 000
2004 tilinpäätös	11 839

02. Tasavallan presidentin kanslia

Selvitysosa: Tasavallan presidentin kanslian tehtävänä on avustaa tasavallan presidenttiä, hoitaa hallintoasiat, järjestää tasavallan presidentin ja hänen perheensä henkilökohtaiset palvelut sekä huolehtia tasavallan presidentin henkilökohtaisesta ja hänen käytössään olevien tilojen turvallisuudesta.

19. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	2006 talousarvio	8 770 000
Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.	2005 lisätalousarvio	78 000
Määrärahaa saa käyttää tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.	2005 talousarvio	6 379 000
	2004 tilinpäätös	6 185 000

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

2006 talousarvio	1 000 000
2005 talousarvio	1 000 000
2004 tilinpäätös	733 206

21. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 770 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 109 600 euroa tietohallintomenoina, 100 000 euroa hallinto- ja kiinteistöpalvelumenoina sekä 2 000 000 euroa kertaluonteisena menona veneen hankintaa varten Kultarantaan.

27. Eläkkeellä olevien presidenttien menot (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 240 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain (930/1999) 1 §:n 2 momentin mukaisten eläkkeellä olevien presidenttien käytettäväksi osoitetuista palveluista aiheutuvien menojen maksamiseen.

2006 talousarvio	240 000
2005 talousarvio	240 000
2004 tilinpäätös	147 369

75. Perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 150 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Presidentinlinnan, Mäntyniemen virka-asunnon ja Kultarannan huvilatilan tarpeellisiin peruskorjauksiin.

2006 talousarvio	1 150 000
2005 talousarvio	581 000
2004 tilinpäätös	1 735 000

Pääluokka 23

VALTIONEUVOSTO

Selvitysosa:

Toiminta-ajatus

Valtioneuvoston kanslia on ministeriö, joka vastaa pääministerin johdolla hallitusohjelman toimeenpanon valvonnasta ja avustaa pääministeriä valtioneuvoston johtamisessa. Valtioneuvoston kanslia vastaa Suomen EU-politiikan yhteensovittamisesta ja käsittelee EU:n kehittämistä. Valtioneuvoston kanslia turvaa kaikissa olosuhteissa pääministerin ja hallituksen toimintaedellytykset.

Valtioneuvoston kanslia asettaa toiminnalleen seuraavat tulostavoitteet

Toiminnan painopistealueet vuonna 2006 ovat hallitusohjelman toimeenpanon valvonnassa ja Suomen EU-puheenjohtajakauden toteuttamisessa sekä näihin liittyen pääministerin ja hallituksen toimintaedellytysten turvaamisessa.

Valtioneuvoston kanslian tavoitteena on hoitaa vuoden 2006 toiselle puoliskolle ajoittuva Suomen EU-puheenjohtajuus tehokkaasti yhteistoiminnassa muiden ministeriöiden ja toimijoiden kanssa. Puheenjohtajuuden valmistelu ja hoitaminen sitovat merkittävässä määrin kanslian kaikkia resursseja. EU-politiikan keskeisimpiä hankkeita ovat myös EU:n rahoituskehyksiä koskevien päätösten valmistelu ja täytäntöönpano, Lissabonin kilpailukykystrategian täytäntöönpano, oikeus- ja sisäasioiden ns. Haagin ohjelman välitarkistus, EU:n laajentumisneuvottelujen edistäminen sekä EU:n kemikaaliviraston sijoittumisen valmistelu yhteistyössä komission kanssa.

Hallitusohjelman toimeenpanon edistämistä ja seuranta tehostetaan. Ohjelmajohtamisen kehittämishankkeessa kehitetään hallituksen strategia-asiakirjan roolia ja rakennetta, politiikkaohjelmien toimivuutta sekä HSA:n vaikuttavuusarvioinnin metodiikkaa ja menettelyjä yhteistyössä ministeriöiden ja politiikkaohjelmien kanssa. HSA-prosessissa tuotetaan hallituksen käyttöön nykyistä kehittyneempää arviointiaineistoa. Ohjelmajohtamisen kehittäminen on osa valtioneuvoston johtamisvälineiden yleistä kehittämistä, johon panostetaan ennen muuta poikkihallinnollisuutta korostaen.

Vuonna 2006 varmistetaan, että vuoden 2007 hallitusneuvotteluissa on käytössä kattava materiaali, jossa tarkastellaan Suomen tulevaisuuden keskeisiä kehityskulkuja ja haasteita. Tässä tarvittava ennakkointiaineisto kootaan työministeriön johdolla toimivan valtioneuvoston ennakkointiverkoston koordinoimana. VNK:n johdolla selvitetään väestön ikääntymisen aiheuttamiin paineisiin varautumisen tilanne ja laaditaan kehikko vaikutusten arviointia varten siten, että arviot ja kehikko ovat käytettävissä vuoden 2006 loppupuolella. Näin syntyvää aineistoa täydennetään ministeriöiden laatimilla tulevaisuuskatsauksilla. Myös ohjelmajohtamisen ja valtioneuvoston muiden johtamisvälineiden kehittäminen tähtää hallituskauden vaihdoksessa käytettävän aineiston tuottamiseen.

Kanslian tehtävänä on valtioneuvoston 27.11.2003 antaman periaatepäätöksen ja yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategian mukaisesti yhteen sovittaa eduskunnan, tasavallan presidentin, valtioneuvoston ja oikeuskanslerin toimintaedellytykset tehdä päätöksiä erilaisissa turvallisuustilanteissa. Kehittämistoimenpiteissä on asetettu etusijalle tilannekuva, jota tarvitaan valtion johtamisessa. Tähän liittyy myös tarve kehittää poikkeusolojen tiedotustoimintaa. Viranomaisyhteistyötä syvennetään ja sidosryhmien turvallisuusohjausta kehitetään.

Pääministerin johdolla toimiva hallituksen tietoyhteiskuntaohjelma kohdistuu tietoyhteiskunnan mahdollisuuksien hyödyntämiseen. Tarkoitus on tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntämällä lisätä kilpailukykyä ja tuottavuutta, sosiaalista ja alueellista tasa-arvoa sekä kansalaisten hyvinvointia ja elämänlaatua. Ohjelman avulla pyritään myös säilyttämään Suomen asema yhtenä tieto- ja viestintäteknologian johtavista tuottajista ja hyödyntäjistä.

Henkilöstövoimavarojen hallinta

Valtioneuvoston kanslian henkilöstösuunnittelun tavoitteena on oikein mitoitettu ja osaava henkilöstö, joka työskentelee hyvässä työyhteisössä, jonka työilmapiiriä seurataan ja kehitetään.

Oikeuskanslerinvirasto

Oikeuskanslerinviraston työn tarkoituksena on tukea viranomaisten toiminnan lainmukaisuuden ylläpitämistä sekä ihmisten oikeusturvan edistämistä. Tämä toteutuu valvomalla viranomaisten ja muiden julkista tehtävää hoitavien sekä asianajajien toimintaa. Oikeuskansleri seuraa, että valtioneuvostossa asiat ratkaistaan laillista järjestystä ja voimassa olevia säännöksiä noudattaen. Kaikessa toiminnassa oikeuskansleri valvoo perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2004—2006

	v. 2004 tilinpäätös 1000 €	v. 2005 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2006 esitys 1000 €	Muutos 2005—2006	
				1000 €	%
01. Valtioneuvosto	3 713	5 322	3 987	- 1 335	- 25
02. Valtioneuvoston kanslia	25 646	27 238	49 120	21 882	80
03. Oikeuskanslerinvirasto	2 702	2 740	2 818	78	3
27. Poliittisen toiminnan avustaminen	14 888	12 020	14 712	2 692	22
99. Valtioneuvoston muut menot	2 243	1 817	1 892	75	4
Yhteensä	49 192	49 137	72 529	23 392	48

Henkilöstön kokonaismäärä¹⁾ 260 287 278

¹⁾ Henkilöstön kokonaismäärään ei sisälly valtioneuvoston jäseniä.

01. Valtioneuvosto

01. Palkkaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 987 000 euroa.

Henkilöstön määrä on enintään 45, joista 18 valtioneuvoston jäsentä ja 27 erityisavustajaa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon valtiosihteerien ja heidän sihteeriensä palkkausmeno-

jen siirtoina 310 000 euroa momentille 26.01.21, 310 000 euroa momentille 33.01.21, 155 000 euroa momentille 28.01.21, 155 000 euroa momentille 30.09.21, 155 000 euroa momentille 32.10.21, 155 000 euroa momentille 31.01.21 ja 155 000 euroa momentille 35.01.21.

2006 talousarvio	3 987 000
2005 lisätalousarvio	112 000
2005 talousarvio	5 322 000
2004 tilinpäätös	3 713 261

02. Valtioneuvoston kanslia

19. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

2006 talousarvio	4 500 000
2005 talousarvio	2 500 000
2004 tilinpäätös	2 619 604

21. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 21 250 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 35 000 euroa uuden palkkausjärjestelmän menoina, 300 000 euroa J. V. Snellmanin 200-juhlavuoden hankkeen menoina ja 100 000 euroa lähinnä yhden henkilön palkkausmenoina. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 288 000 euroa tietohallintomenojen siirtona momentille 28.01.22. Lisäksi vähennyksenä on otettu huo-

mioon vuoden 2005 talousarviossa kertaluonteisena myönnetty 400 000 euroa sekä EU:n kemikaaliviraston valmisteluun myönnetty 120 000 euroa siirtona momentille 23.99.26. Määrärahan mitoituksessa on myös otettu huomioon 300 000 euroa, joka on tarkoitettu tietoyhteiskuntaohjelman rahoitukseen.

2006 talousarvio	21 250 000
2005 lisätalousarvio	206 000
2005 talousarvio	21 738 000
2004 tilinpäätös	20 026 000

22. EU-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 23 370 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen vuoden 2006 EU-puheenjohtajuuskauden aiheuttamien menojen, mukaan lukien määräaikaisen henkilöstön palkkauksen, maksamiseen.

Selvitysosa: Momentille on budjetoitu ASEM6-huippukokouksen, yhdeksän ministeritason kokouksen ja 24 virkamieskokouksen sekä noin 30 EU-käytäntöjen mukaisten kokousten ja tapahtumien järjestämisestä välittömästi aiheutuvat menot.

2006 talousarvio	23 370 000
2005 talousarvio	3 000 000
2004 tilinpäätös	3 000 000

03. Oikeuskanslerinvirasto

Selvitysosa: Valtioneuvoston toiminnan laillisuusvalvonta suoritetaan ensisijaisesti tarkastamalla yleisistuntojen ja tasavallan presidentin istuntojen esittelylistat ennakolta siten, että havaitut virheet voidaan korjata. Vuonna 2004 tarkastettiin noin 2 600 lista-asiaa.

Vuonna 2004 oikeuskanslerinvirastoon tuli yksityisiltä 1 443 kanteluasiata ja ratkaistiin 1 527 kanteluasiata. Käsittelyajan mediaani oli noin 10 viikkoa ja keskiarvo noin 30 viikkoa. Vuonna 2004 ns. toimenpideratkaisujen osuus on ollut noin 16 % tutkituista kanteluasioista. Omasta aloitteesta tutkittaviksi otettuja ja rangaistustuomioiden tarkastuksen johdosta vireille pantuja asioita vuonna 2004 oli 96. Tavoitteena on käsitellä asiat mahdollisimman nopeasti ja antaa oikeita, asianmukaisesti perusteltuja ja laadukkaita ratkaisuja.

21. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) kanslerinviraston 200-vuotisjuhlahistoriikin kirjoittamista varten.

Momentille myönnetään 2 818 000 euroa.

<i>Selvitysosa:</i> Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 25 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymistä ja 50 000 euroa kertaluonteisena menona oikeus-	2006 talousarvio	2 818 000
	2005 lisätalousarvio	65 000
	2005 talousarvio	2 740 000
	2004 tilinpäätös	2 702 000

27. Poliittisen toiminnan avustaminen

50. Puolueloiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 14 712 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää puoluelain (10/1969) 9 §:n sekä puolueiden toiminnan tukemiseen myönnettävistä avustuksista annetun asetuksen (27/1973) 1 §:n mukaisesti avustuksiin eduskunnassa edustettuina oleville puolueille niiden säännöissä ja yleisohjelmissa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Määrärahasta 12 198 700 euroa on tarkoitettu käytettäväksi puolueiden poliittisen toiminnan tukemiseen, mistä kahdeksan prosenttia on tarkoitettu puolueille naisten poliittiseen toimintaan sekä samoin kahdeksan prosenttia puolueille niiden piirijärjestöjen toimintaan samojen perusteiden mukaisesti kuin edellä mainitut avustukset. Lisäksi määrärahasta saa käyttää 61 300 euroa avustuksen suorittamiseen Ahvenanmaan maakuntahallitukselle poliittisen toiminnan tukemiseen Ahvenanmaan maakunnassa sekä 2 452 000 euroa kertaluonteisena menona vuoden 2006 tasavallan presidentin vaaleista aiheutuviin kustannuksiin edellä mainittujen säädösten mukaisesti.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmaa.

2006 talousarvio	14 712 000
2005 talousarvio	12 020 000
2004 tilinpäätös	12 988 000

99. Valtioneuvoston muut menot

21. Pääministerin ja hänen avustajiensa matkat (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 812 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Eurooppa-neuvoston kokouksista sekä pääministerin työvierailuista ja muista matkoista aiheutuvien menojen korvaamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös valtioneuvoston kansliassa toimivan muun ministerin valtioneuvoston kanslian toimialasta johdettujen matkustusmenojen korvaamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää pääministeriä välittömästi avustavien henkilöiden ja turvamiesten matkustusmenojen korvaamiseen.

2006 talousarvio	812 000
2005 talousarvio	812 000
2004 tilinpäätös	545 198

24. Kunniamerkki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 471 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion virkamiehille ja muille lunastuksetta annettavien kunniamerkkien kustannusten korvaamiseen.

2006 talousarvio	471 000
2005 talousarvio	471 000
2004 tilinpäätös	442 711

25. Jatkosodan ihmisluovutukset -tutkimushanke (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 414 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tutkimuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Tutkimushankkeessa selvitetään poliisilinjan ja sotilaslinjan luovutuksia Saksaan ja myöhemmin Neuvostoliittoon ja sotavankileirien kuolintapauksia sekä vangeiksi joutuneiden suomalaisten ja suomensukuisten

sotavankien myöhempiä vaiheita. Tutkimushanke on sijoitettu Kansallisarkistoon. Tutkimusprojekti on aloitettu vuonna 2004 ja se kestää vuoteen 2008. Hankkeesta on arvioitu aiheutuvan menoja yhteensä 1 900 000 euroa.

2006 talousarvio	414 000
2005 talousarvio	484 000
2004 tilinpäätös	255 000

26. Kemikaaliviraston valmistelumenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 120 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n kemikaaliviraston perustamisesta Helsinkiin aiheutuviin valmistelumenoihin.

Selvitysosa: Määräraha on siirtoa momentilta 23.02.21. Euroopan kemikaaliviraston sijoittamisesta Helsinkiin päätettiin Eurooppa-neuvoston kokouksen yhteydessä joulukuussa 2003.

2006 talousarvio	120 000

58. Avustus Tammenlehvän perinneliiton toiminnan tukemiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 75 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kertaluonteisena avustuksena Tammenlehvän perinneliiton valtakunnallisen perinnetyön tukemiseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Veteraanipolitiikkaan liittyen perustettiin keväällä 2003 Tammenlehvän perinneliitto, jonka tarkoituksena on hoitaa ja vaalia Suomen vuosina 1939—45 käymien sotien ja niiden veteraanien perintöä.

2006 talousarvio	75 000
2005 talousarvio	50 000

Pääluokka 24

ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Toiminta-ajatus

Ulkoasiainministeriön toiminta-ajatuksena on edistää Suomen ja suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia syvenevän yhteistyön maailmassa. Kansainvälisten suhteiden osajana ministeriö valmistelee ja toteuttaa Suomen ulkopoliittikkaa sekä yhdistää eri tahojen asiantuntemuksen kansalliseksi toimintalinjaksi. Ministeriö edistää Suomen kaupallistaloudellisia etuja ja vastaa kehityspoliitikasta ja kehitysyhteistyöstä sekä vaikuttaa globalisaation hallintaan, kehittää kansainvälistä oikeutta ja huolehtii julkisuusdiplomatiasta. Edustustoverkko palvelee suomalaisia ja koko suomalaista yhteiskuntaa. Ulkoasiainministeriö noudattaa kaikessa toiminnassaan arvojaan, jotka ovat vastuullinen osaaminen, tuloksellinen yhteistyö, kannustava huomioonottaminen, rohkea uudistuminen sekä avoimuus ja palvelukyky.

Toimintaympäristö

Toimintaympäristössä korostuu yhä enemmän laajan turvallisuuden näkökulma. Kehityskriisit ja heikkojen valtioiden aiheuttamat uhat heijastuvat myös Suomen ja suomalaisten turvallisuuteen. Samalla poliittiset, taloudelliset ja kulttuuriset tekijät kietoutuvat yhteen. Globalisaatio avaa yhteiskuntia ja markkinoita sekä tiivistää niiden välisiä yhteyksiä. Euroopan unionin merkitys kansainvälisenä toimijana kasvaa ja sen laajentuminen ja yhtenäisyyden vahvistuminen jatkuu. Unionin rooli sotilaallisessa ja siviilikriisinhallinnassa vahvistuu maailmanlaajuisesti. Myös ministeriön toimintaympäristö kotimaassa muuttuu. Ulkoasiainhallinto tekee yhä enemmän yhteistyötä muun valtionhallinnon, talouselämän ja kansalaisjärjestöjen kanssa.

Hallinnonalan vaikuttavuustavoitteet

Hallitusohjelman ja sitä tukevan ministeriön strategian pohjalta on toiminnalle asetettu keskeiset yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet, joiden saavuttamiseen kaikessa toiminnassa tähdätään ja joiden mukaisesti voimavarat kohdennetaan:

- Suomen kansainvälisen aseman vahvistaminen ja talouden kansainvälisten toimintaedellytysten parantaminen
- suomalaisten etujen ja suomalaisuuden edistäminen maailmalla
- vakauden, turvallisuuden ja yhteistyön lisääminen lähialueilla
- Euroopan unionin laajentaminen ja kehittäminen
- kansainvälinen vakaus, turvallisuus ja hyvinvointi sekä globalisaation hallinnan kehittäminen.

Suomen kansainvälistä asemaa vahvistetaan toimimalla aktiivisesti ja vastuullisesti Suomelle tärkeissä kansainvälisissä kysymyksissä kahdenvälisesti, EU-tasolla ja monenkeskisesti. Työssä korostuvat mm. YK:n ja muiden laajaan kansainväliseen yhteistyöhön perustuvien rakenteiden vahvistaminen, aloitteellinen toiminta EU:n ulkoisen toimintakyvyn vahvistamiseksi sekä kriisinhallinnan ja rauhankumppanuuden kehittäminen Suomen tavoitteiden mukaisesti.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa kehitetään valtioneuvoston syksyllä 2004 valmistuneen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon mukaisesti. Tavoitteena on edistää kestävä kehitystä, vakautta ja turvallisuutta kansainvälisessä yhteisössä sekä vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa. Suomi toimii EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan ja yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan vahvistamiseksi ja osallistuu täysimääräisesti yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämiseen ja toteuttamiseen. Tavoitteena on mm. EU:n vahvistaminen turvallisuusyhteisönä ja kansainvälisenä toimijana vuonna 2003 hyväksytyn Euroopan unionin turvallisuusstrategian mukaisesti.

Suomi toimii aktiivisena Euroopan unionin jäsenenä ja edistää yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan vahvistamista sekä transatlanttista yhteistyötä. Suomi osallistuu aloitteellisesti EU:n käynnissä olevaan uudistumisprosessiin. Ulkoasiainhallinnon kannalta unionin ulkoisen toimintakyvyn ja maailmanlaajuisen roolin vahvistaminen jäsenmaita yhdistävien arvojen pohjalta on keskeisessä asemassa. Suomen EU-puheenjohtajuuskauden hoidon onnistuminen vuoden 2006 jälkipuoliskolla vaikuttaa myös Suomen painoarvoon unionin sisällä.

Suomi pitää vahvaa transatlanttista suhdetta tärkeänä sekä Euroopan turvallisuudelle että pyrittäessä ratkaisemaan kansainvälisiä ongelmia. Suomi edistää transatlanttisia suhteita kahdenvälisesti Yhdysvaltain kanssa, aktiivisena EU:n jäsenvaltiona ja Naton rauhankumppanina. Suomi tukee transatlanttisen vuoropuhelun ja yhteistyön edelleen laajentamista ja tehostamista. EU:n piirissä ja Yhdysvaltojen kanssa tulee tutkia tarvetta ja mahdollisuuksia EU:n ja Yhdysvaltojen yhteistyön institutionaalisten rakenteiden toimivuuden parantamiseksi.

Ulkoasiainministeriö kehittää kahdenvälistä ja monenkeskistä yhteistyötä eri aloilla Venäjän kanssa. EU:n jäsenenä Suomi edistää EU-Venäjä -yhteistyön, EU:n uuden naapuruuspolitiikan ja transatlanttisten suhteiden kehitystä keskeisinä Euroopan vakauteen ja lähialueiden turvallisuuteen vaikuttavina tekijöinä. EU:n pohjoisen ulottuvuuden uusi kehysasiakirja viimeistellään Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella. Lähialueyhteistyötä toteutetaan valtioneuvoston vuonna 2004 vahvistaman lähialueyhteistyöstrategian mukaisesti. Tavoitteena on vakauden, turvallisuuden ja yhteistyön lisääminen lähialueilla, tiivistyvä pohjoismainen yhteistyö sekä Baltian ja pohjoismaiden yhteistyön kehittäminen. Lisäksi tuetaan Venäjän uudistumisprosesseja ja lähentymistä läntisiin yhteistyöjärjestelyihin.

YK:n vuosituhatjulistus määrittelee kansainvälisen yhteisön tavoitteet, joilla edistetään rauhaa ja turvallisuutta, köyhyyden vähentämistä, kestävä kehitystä, ihmisoikeuksien ja demokratian toteutumista. Suomi tukee vuosituhatjulistuksen kehityspäämäärien toteutumista samoin kuin YK:n reformia ja muiden laajaan kansainväliseen yhteistyöhön perustuvien yhteistyörakenteiden toimintakyvyn parantamista. Suomen kehityspolitiikan keskeisimpänä päämääränä on vaikuttaa äärimmäisen köyhyyden poistamiseen maailmasta. Kehitysyhteistyön toimeenpanoa ohjaa hallituksen kehityspoliittinen ohjelma, joka sitoo kehityspolitiikan tavoitteet entistä kiinteämmin YK:n vuosituhatjulistuksen päämääriin. Kehityspolitiikan vaikuttavuutta lisätään kehitysyhteistyön laatua ja johdonmukaisuutta vahvistamalla.

Globalisaation hallinnan kehittämistä jatketaan Helsinki-konferenssin tulosten pohjalta yhteistyössä muiden hallitusten kanssa. Tavoitteena on tuottaa konkreettisia linjauksia tasapainoisemman maailmanlaajuisen kehityksen varmistamiseksi.

Ihmisoikeuksia edistetään ihmisoikeuspoliittisen selonteon asettamien tavoitteiden mukaisesti. Ulkoasiainministeriön tavoitteena on selonteon seuranta-prosessin tehokas toimeenpano. Erityisesti ministeriö pyrkii edistämään ihmisoikeuksien noudattamisen parempaa valvontaa ja ihmisoikeusnormiston edelleen kehittämistä Suomen toimiessa YK:n ihmisoikeustoimikunnan jäsenenä vuosina 2005–2007.

Kauppapoliittisena tavoitteena on parantaa Suomen talouden kansainvälisiä toimintaedellytyksiä ja turvata suomalaisen elinkeinoelämän taloudelliset edut ja sitä kautta osaltaan myös edelly-

tyksiä Suomen taloudelliselle hyvinvoinnille. Tavoitteena on vahvistaa kansainvälistä kauppajärjestelmää ja edistää taloudellista yhteistyötä. Ulkoasiainministeriö vaikuttaa Maailman kauppajärjestön WTO:n ns. Dohan kierroksen onnistumiseen Suomen tavoitteiden mukaisesti. Ulkoasiainhallinto tukee kaupan kansainvälisissä sääntökysymyksissä ja viennin edistämisessä hallituksen yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Suomalaisten etujen ja suomalaisuuden edistämiseksi maailmalla parannetaan konsulipalveluiden laatua, tuetaan ulkomailla toimivien suomalaisten yritysten, elinkeinoelämän, kulttuuri-, tutkimus- ja muiden yhteisöjen toimintaa sekä lisätään Suomen arvostusta sekä tunnettua julkisuussuodiplomatian keinoin. Koko yhteiskunnan kansallisenä voimavarana toimivaa ulkoasiainhallinnon edustustoverkkoa kehitetään näiden toimintojen ja ministeriön strategisten tavoitteiden pohjalta. Suomalaisten yritysten viennin ja kansainvälistymisen edistämisen kehittämiseksi luodaan arviointijärjestelmä.

Ulkoasiainhallintoa kehitetään strategiатыön pohjalta kohti selkeämpää tavoitteellisuutta ja tulosjohtamista. Tarkoituksena on siirtyä vuoden 2006 vuosisuunnittelun yhteydessä tulossopimusmenettelyyn, jossa asetetaan konkreettiset tulostavoitteet. Näiden toteutumista seurataan etukäteen määriteltujen indikaattoreiden avulla. Tältä pohjalta kehitetään selkeiden tavoitteiden mukaisesti toimintatapoja, voimavaroja ja osaamista.

Ulkoasiainministeriön hallinnonalan valtuusyhteenveto (milj. euroa)

	2006	2007	2008	2009	2010—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	414,49	353,14	334,87	199,06	186,12	1 487,68
Vuoden 2006 sitoumukset	-	133,70	152,50	156,00	67,80	510,00
Valtuudet yhteensä	414,49	486,84	487,37	355,06	253,92	1 997,68

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2004—2006

	v. 2004 tilinpäätös 1000 €	v. 2005 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2006 esitys 1000 €	Muutos 2005—2006	
				1000 €	%
01. Ulkoasiainhallinto	201 558	196 330	199 842	3 512	2
30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö	411 389	460 222	518 377	58 155	13
50. Lähialueyhteistyö	25 374	24 208	23 000	- 1 208	- 5
99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot	139 253	144 764	154 218	9 454	7
Yhteensä	777 574	825 524	895 437	69 913	8

Henkilöstön kokonaismäärä¹⁾

1 590

1 630

1 650

¹⁾ Hallinnonalalla arvioidaan olevan lisäksi kriisinhallinta- ja rauhanturvaoperaatioihin palkattua henkilöstöä vuosina 2005 ja 2006 noin 1 100 henkilötyövuotta sekä ulkomaanedustuksen toimipisteisiin asemamaasta palkattua henkilöstöä vuosina 2005 ja 2006 970 henkilötyövuotta.

01. Ulkoasiainhallinto

Selvitysosa: Strategiatyön pohjalta ulkoasiainhallintoa kehitetään entistä selkeämmin toiminnan ja tavoitteiden lähtökohdista. Ulkoasiainhallinnon on pystyttävä entistä paremmin keskittämään toimintansa valittujen painopisteiden mukaisesti ja palvelemaan tasavallan johtoa, eduskuntaa, suomalaista yhteiskuntaa ja kansalaisia. Strategian pohjalta kehitetään tulosohejausta ja strategista johtamista sekä organisaatiota, mukaan lukien edustustoverkko. Tarkoituksena on siirtyä vuoden 2006 vuosisuunnittelun yhteydessä tulossopimusmenettelyyn, jossa asetetaan konkreettiset tulostavoitteet. Tavoitteiden saavuttamista seurataan etukäteen määriteltyjen indikaattoreiden avulla.

EU-puheenjohtajuus

Vuoden 2006 pää tavoite on Suomen EU-puheenjohtajuuskauden onnistuminen. Suomen tavoitteena on menestyksellinen EU-puheenjohtajuuskauden hoito. Puheenjohtajuuskauden hoidon onnistuminen vaikuttaa myös Suomen painoarvoon unionin sisällä. Vuonna 2006 ulkoasiainministeriön resurssit kohdennetaan ensisijaisesti tämän tavoitteen turvaamiseen.

Hallinnon virtaviivaistaminen

Vuoden 2006 aikana jatketaan hallinnon virtaviivaistamista rationalisoimalla hallinnollisia tuki- ja palvelutehtäviä muun muassa organisaatiomuutoksien ja tietoteknisiä ratkaisuja hyväksikäyttäen ja edelleen kehittämällä. Tavoitteena on vuoden 2006 aikana vähentää 15 hallinnollista tuki- ja palvelutehtävää. Näin vapautuvat henkilöstöresurssit siirretään strategisten tavoitteiden mukaisesti vaikuttavuudeltaan keskeisiin ydintehtäviin. Kehitysyhteistyömäärärahojen kasvaessa kehitysyhteistyöhallintoa tehostetaan.

Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö

Ulkoasiainhallinnon henkilöstöstrategia 2005—2010 linjaa suuntaviivat ulkoasiainhallinnon henkilöstöpolitiikalle. Vuoden 2006 merkittävin tavoite on henkilöstöstrategian toimeenpano. Järjestelmällistä osaamisen johtamista ja urasuunnittelua kehitetään. Koulutuksessa panostetaan uusien toimintatapojen ja muuttuneen organisaation edellyttämiin tarpeisiin.

Edustustoverkko ja konsulipalvelut

Ulkoasiainministeriön edustustoverkko kattaa 97 toimipistettä, joista 89 eri valtioissa ja 8 kansainvälisissä järjestöissä. Edustustot toimivat Suomen ja suomalaisten kansainvälisenä tukiverkko. Niiden tehtävänä on parantaa Suomen yhteiskunnan, talouden ja kulttuurin tunnettua ulkomailla sekä tukea suomalaisia yrityksiä viennin edistämiseksi ja kansainvälistymiseksi (VKE). Edustustoverkon kattavuutta arvioidaan näiden toimintojen ja ministeriön strategisten tavoitteiden pohjalta. VKE-toiminnan kehittämiseksi luodaan arviointijärjestelmä.

Ulkoasiainministeriö jatkaa konsulipalveluiden kehittämistä ja edustustojen tarjoamaa tukea asiakkaiden tarpeita vastaavasti. Toiminnan onnistumista mitataan asiakastyytyväisyyden kehityksellä. Kriisitilanteita varten perustetut nopean toiminnan konsulijoukot ovat täydessä toimintavalmiudessa vuonna 2006.

19. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 14 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen sekä kehitysyhteistyöhön ja lähi-

alueyhteistyöhön käytettyjen ja kotimaasta hankittujen palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin. Arvonlisäverolain

mukaan ministeriöiden kehitysyhteistyötä var-
ten kotimaasta ostamat palvelut ovat arvonnä-
verollisia. Jotta arvonnäverolla ei rasiteta
Suomen kehitysyhteistyötä ja lähialueyhteis-
työtä arvonnäveromenot budjetoidaan erik-
seen.

2006 talousarvio	14 800 000
2005 talousarvio	14 800 000
2004 tilinpäätös	13 825 242

21. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siir- tomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa
179 237 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kunniakonsuli-
en menojen, valtion virastoille maksettavien
tutkimus- ja kehittämistoiminnasta aiheutuvi-
en kulutusmenojen sekä tutkimusapurahojen
maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoitukses-
sa on otettu lisäyksenä huomioon 3 060 000
euroa kehitysyhteistyön operatiivisten määrä-
rahojen kasvun vaikutuksena kehitysyhteistyö-
hallinnon menoihin ja 205 000 euroa uuteen
palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta
sekä 71 000 euroa siirtona momentilta
28.01.21 ja 99 000 euroa momentilta 34.01.21.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomi-
oon nettobudjetoitavina tuloina ulkoasiainhal-
linnon suoritteiden maksuista annetun asetuk-
sen (1243/2003) mukaiset tulot sekä edustusto-
jen pankkitilien korkotulot.

Hallinnon virtaviivaistaminen

— Ulkoasiainhallinnon toimintatapojen ke-
hittämistä jatketaan siten, että henkilöstö-
resursseja voidaan edelleen siirtää tukitehtä-
vistä strategisten tavoitteiden mukaisesti vai-
kuttavuudeltaan keskeisiin ydintehtäviin.
Tavoitteena on asiakaslähtöinen, tehokas ja
joustava palvelutuotanto.

— Vuonna 2005 ulkoasiainhallinto vähensi
25 hallinnollista tehtävää. Vapautuneet henki-
löstöresurssit siirrettiin ministeriön ydintehtä-
viin. Vuoden 2006 aikana jatketaan hallinnon
virtaviivaistamista vähentämällä vuoden lop-
puun mennessä 15 hallinnollista tuki- tai pal-

velutehtävää ministeriöstä ja edustustoista,
pois lukien kehitysyhteistyöhallinnon tehtävät.
Tavoite saavutetaan rationalisoimalla hallin-
nollisia tehtäviä muun muassa tietoteknisiä rat-
kaisuja hyväksikäyttäen ja edelleen kehittäen.

Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö

— Vuoden 2006 merkittävin tavoite on ulko-
asiainhallinnon henkilöstöstrategian 2005—
2010 toimeenpano. Strategian tavoitteena on
taata ulkoasiainhallinnolle oikein mitoitettu ja
suunnattu, ammattitaitoinen ja kehittyvä, moti-
voinut, sitoutunut ja työssään hyvinvoiva hen-
kilöstö. Strategia antaa suuntaviivat ministeri-
ön henkilöstöresurssoinnin pitkän aikavälin
suunnittelulle samoin kuin osaamisen hallin-
nalle ja urasuunnittelulle.

— Uuden palkkausjärjestelmän kehittämistä
jatketaan ja järjestelmän ulkopuolella olevien
palkkausta uudistetaan soveltuvin osin ottaen
huomioon UPJ:n periaatteet. Edustustojen
päälliköiden palkkaus uudistuksen käyttöönot-
toa jatketaan vuonna 2006. Edustustojen pää-
lliköiden palkkaus tulee jatkossa määräyty-
mään tehtävän vaativuuden perusteella. Uudis-
tus on olennainen osa ulkoasiainhallinnon
palkkaus uudistusta. Uuteen järjestelmään siir-
rytään vaiheittaisesti vuoteen 2008 mennessä.

— Keskeisiä tavoitteita on tavoite- ja kehi-
tyskeskustelujen toteutuminen täysimääräises-
ti sekä henkilöstön tehtävien ja suoritusarvi-
ointien ja palkkakehityksen nivominen sau-
mattomasti ulkoasiainhallinnon tavoitteisiin ja
niiden toteutumiseen. Toimenpiteillä lisätään
ulkoasiainhallinnon houkuttelevuutta motivoi-
tuneen ja osaavan henkilöstön työnantajana.

— Johtamiskoulutukseen panostaminen ja
henkilöstöstrategian linjausten tuoman avoi-
muuden lisääntyminen vaikuttavat työtyty-
väisyyttä lisäävästi. Tavoitteena on työtyty-
väisyysbarometrin käyttö osastojen ja suurten
yksiköiden sekä edustustojen työyhteisöjen
kehittämisen mittarina, mikä kasvattaa myös
työtytyväisyysbarometrin vastausprosenttia.

Edustustoverkko ja konsulipalvelut

— Ulkoasiainministeriön edustustoverkko
kattaa 97 toimipistettä, joista 89 eri valtioissa
ja 8 kansainvälisissä järjestöissä. Edustustot
toimivat Suomen ja suomalaisten kansainväli-

senä tukiverkkona. Niiden tehtävänä on parantaa Suomen yhteiskunnan, talouden ja kulttuurin tunnettuutta ulkomailla sekä tukea suomalaisia yrityksiä viennin edistämiseksi ja kansainvälistymisessä. Edustustoverkkoa ja sen nykylaajuisen kattavuuden tarpeellisuutta tarkistetaan näiden toimintojen ja ministeriön strategisten tavoitteiden pohjalta.

— Ulkoasiainministeriö jatkaa konsulipalvelujen kehittämistä ja edustustojen tarjoamaa muuta tukea asiakkaiden tarpeita vastaavasti. Toiminnan onnistumista mitataan asiakastytyväisyyden kehityksellä. Kriisitilanteita varten perustetut nopean toiminnan konsulijoukot ovat täydessä toimintavalmiudessa vuonna 2006.

Toiminnan edellyttämät voimavarat ja perusrasiteinfrastruktuurin ylläpito

— Vuonna 2006 resurssit kohdennetaan ensisijaisesti turvaamaan EU-puheenjohtajuuskauden hoito muun muassa toimintaa priorisoimalla.

— Ulkoasiainministeriö hallinnoi kirjanpitoarvoltaan lähes 250 miljoonan euron kiinteistöomaisuutta, jonka arvon säilyttäminen edellyttää säännöllistä korjausta ja kunnossapitoa. Kiinteistöhallinnon tukena ministeriöllä on tietojärjestelmä, jota hyödynnetään mm. kiinteistökohtaisten kulujen ja tuottojen seurannassa.

— Viisumijärjestelmän uusimista jatketaan EU:n uusien vaatimusten mukaiseksi. Biometriset tunnisteet asettavat lisähaasteita laitteille, tietoliikenteen kapasiteetille, ohjelmistojen toimivuudelle ja niiden yhteistoiminnalle.

— Uuden passilain voimaantulon yhteydessä otetaan käyttöön myös uusi passijärjestelmä, jossa Suomi ottaa käyttöön biometriikan passeissa. Järjestelmästä aiheutuu ulkoasiainhallinnolle huomattavia kustannuksia mm. laitehankinnoista, tilajärjestelyistä ja koulutuksesta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2005		
	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	192 357	191 975	197 037
Bruttotulot	18 640	17 100	17 800
Nettomenot	173 717	174 875	179 237

Siirtyvät erät

— siirtynyt

edelliseltä
vuodelta 12 645

— siirtynyt

seuraavalle
vuodelle 10 956

Ulkoasianhallinnolle asetettujen tavoitteiden mukaiset tunnusluvut

	2004 toteutuma	2005 ennakoitu	2006 tavoite
<i>Hallinnon virtaviivaistaminen</i>			
1. Edustuston kirjanpito hoidetaan ministeriössä, kpl	5	10	10
2. Edustusto käyttää sähköistä Rondo-järjestelmää, kpl	2	5	10
3. Arkki-arkistojärjestelmän peitto edustustoverkosta, kpl	40	60	80
4. Ministeriö vastaanottaa laskuistaan sähköisesti, %	15	30	40
5. Henkilötietojärjestelmän käyttö TAKE-keskusteluissa, %	95	97	100
6. Henkilötietojärjestelmän käyttö siirtojen ja rekrytointien suunnittelussa, %	40	95	95
7. Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus, %	106	105	109
8. Mondo-matkajärjestelmän peitto edustustoverkosta, kpl	20	50	92
<i>Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö</i>			
1. Tavoite- ja kehityskeskustelujen käymisaste, %	95	98	100
2. Työtyytyväisyysbarometriin osallistumisaste, %	39	50	55
3. Työtyytyväisyys barometrin mukaan	tyydyttävä+ (3,2)	tyydyttävä+ (3,25)	tyydyttävä+ (3,3)

4. TAKE-keskusteluissa sovitun koulutuksen toteutumisaste, %	-	50	75
5. EU-puheenjohtajuuskoulutuksen toteutumisaste, %	25	80	100
<i>Toiminnan edellyttämän perusinfrastruktuurin ylläpito</i>			
1. Kiinteistöhallinnon tietojärjestelmän hyödyntämisaste, %	50	80	100
2. UH:n sisäisen tietoverkon peitto edustustoverkosta, kpl	88	92	97
	(96 %)	(95 %)	(100 %)

Ulkoasiainhallinnon toimintamenot toimialoittain v. 2006

€

Edustustojen toimintamenot	51 834 000
Ministeriön johdon, osastojen ja erillisten yksiköiden toimintamenot	15 628 000
Henkilöstölinjan toimintamenot	89 775 000
Kiinteistö- ja materiaalinjan toimintamenot	9 000 000
Tietohallintolinjan toimintamenot	13 000 000
Yhteensä	179 237 000

2006 talousarvio	179 237 000
2005 lisätalousarvio	1 358 000
2005 talousarvio	174 875 000
2004 tilinpäätös	172 028 000

Käyttösuunnitelma

€

Hanke	
2. Peruskorjaushankkeet	4 745 000
3. Nimetyille hankkeille jakamaton	60 000
Yhteensä	4 805 000

74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 805 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös valtiolle vuokrattujen tilojen peruskorjausluonteisten korjaus- ja muutostöiden maksamiseen.

Vuonna 2006 saa tehdä käynnissä oleviin talonrakennushankkeisiin liittyviä sitoumuksia siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja vuoden 2006 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 3 000 000 euron arvosta.

76. Kiinteistöjen ja huoneistojen hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rakennusten, huoneistojen ja tonttien ostohinnan sekä kiinteistölainojen korkojen ja kuoletusten maksamiseen.

2006 talousarvio	1 000 000
2005 talousarvio	1 850 000
2004 tilinpäätös	9 850 000

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

Selvitysosa: Suomen kehityspoliitiikan yhteiskunnallisena tavoitteena on vaikuttaa äärimmäisen köyhyyden ja nälän poistamiseen korostaen oikeusperustaista lähestymistapaa ja kestävän kehityksen periaatteita. Kehityspoliittiset tavoitteet ohjaavat kehitysyhteistyön kokonaisuutta, joka muodostuu kahdenvälisestä, monenkeskisestä ja Euroopan yhteisön kehitysyhteistyöstä.

YK:n vuosituhatjulistus, sen arvot ja kehityspäämäärät luovat puitteet Suomen kehityspoliittikan toimeenpanolle. Tuki suunnataan yhteistyömaiden köyhyyden vähentämissuunnitelmissa asetettujen prioriteettien mukaisesti sektoriohjelmien, budjettituen ja hankkeiden toteuttamiseen. Suomi vaikuttaa myös EY:ssä ja monenkeskisessä järjestelmässä tämän tavoitteen saavuttamiseen painottamalla köyhyyttä ja avun tarvetta tuen kriteereinä ja toiminnan painopisteinä. Suomi tukee yhteistyömaita vuosituhatjulistuksen kehityspäämäärien 1.—7. toimeenpanossa kohdistuen tukensa ja toimintansa sektoreille ja kehitysohjelmille, joilla Suomen vahvuudet tuottavat lisäarvoa ja joilla Suomella on vahvaa osaamista. Tämä koskee myös EY:ä ja monenkeskistä yhteistyötä. Lisäksi tavoitteena on tukea kumppanimaisissa kehitykselle suotuisan toimintaympäristön vahvistamista parantamalla yksityisen sektorin investointien ja kaupan toimintaedellytyksiä sekä edistämällä demokratiaa, ihmisoikeuksia ja hyvää hallintoa.

Suomi on sitoutunut YK:n vuosituhatjulistuksen 8. kehityspäämäärän mukaisesti myös globaalin kumppanuuden vahvistamiseen. Tavoitteen toteutumiseksi seurataan sitä, miten Suomi omalta osaltaan helpottaa kehitysmaiden velkaongelmaa ja edistää WTO:n neuvottelukierroksen yhteydessä kehityksille suunnattujen erityisetujen myöntämistä siten, että ne ovat entistä täsmällisempiä, tehokkaampia ja toiminnallisempia. Tavoitteen määrällisenä mittarina on kehitysyhteistyömäärärahojen kasvu ja kohdentaminen kehityspoliittisen ohjelman mukaisesti.

Hallitus on sitoutunut luomaan sellaisen sisällöllisen, laadullisen ja hallinnollisen pohjan, että määrärahojen kasvattaminen 0,7 % BKTL-tasolle saavutetaan vuonna 2010, taloudellinen kehitys kuitenkin huomioon ottaen. Vuonna 2006 kehitysyhteistyömäärärahojen tason arvioidaan nousevan 0,42 prosenttiin BKTL:sta. Kasvun ennakoitaan jatkuvan siten, että vuonna 2007 saavutetaan 0,43 %, vuonna 2008 noin 0,46 % ja vuonna 2009 noin 0,48 % BKTL-osuus. Valtaosa varsinaisen kehitysyhteistyön rahoituksesta kohdentuu kahdenväliseen yhteistyöhön. Köyhimpiin maihin (LDC-maat) kohdistuvan rahoituksen osuus kasvaa 0,15 prosenttiin BKTL:sta samalla kun kokonaisavun määrä nousee. Saharan eteläpuoliselle Afrikalle annettavan avun osuutta kasvatetaan. Maa- ja aluekohtaisessa kehitysyhteistyössä LDC-maiden osuudeksi vuonna 2006 arvioidaan noin 74 milj. euroa (43 %¹⁾). Tuen lisääntyminen Suomen pitkäaikaisille yhteistyömaille nostaa samalla Saharan eteläpuoleisten maiden osuutta, minkä vuonna 2006 arvioidaan olevan noin 93 milj. euroa (54 %¹⁾). LDC maat sekä Afrikka ovat painopisteenä myös monenkeskisessä ja EY-kehitysyhteistyössä.

Läpileikkaavina teemoina kehityspoliittikan ja kehitysyhteistyön toimeenpanossa ovat tasa-arvon edistäminen parantamalla erityisesti naisten ja tyttöjen oikeuksia ja asemaa, helposti syrjäytyvien ihmisten oikeuksia ja tasavertaisia osallistumismahdollisuuksia sekä ympäristökysymyksiä. Kehityspoliittisen ohjelman mukaisesti laadunhallinnan ja toiminnallisen tehokkuuden kolme päätavoitetta ovat johdonmukaisuuden parantaminen keskeisillä politiikkalohkoilla, kehitysyhteistyön tuloksellisuuden parantaminen sekä kehitystä tukevien kumppanuuksien vahvistaminen. Poliittikkajohdonmukaisuuden tavoitteena on vahvistaa kehitystä edistävää toimintaa erityisesti kehityksen ja kaupan sekä kehityksen ja turvallisuuden välillä. Paitsi sisäisten politiikkojen välinen johdonmukaisuus, tavoitteena on johdonmukaisuus kahdenvälisen, monenkeskisen ja EU:n toiminnan välillä.

Kehitysyhteistyön laadun ja tuloksellisuuden parantamisen tärkeimpänä tavoitteena on vahvistaa kehitysmaiden omistajuutta tukemalla yhteistyömaiden omia suunnitelmia sekä toimimalla niiden omien menetelmien ja prosessien mukaisesti mm. budjettituesta saatuja kokemuksia hyödyntämällä sekä sektoriohjelmien yhteisrahoitusta lisäämällä. Kehitysyhteistyön menettelytapojen harmonisaatio vahvistaa yhteistyömaiden toimintatapoja ja instituutioiden kapasiteettia. Ke-

¹⁾ Prosenttiluku on suhteutettu käyttösuunnitelmakohdan kehykseen ilman tsunamin jälleenrakennuksen rahoitusta.

hitysyhteistyön harmonisointia ja täydentävyyttä edistetään yhteistyössä muiden avunantajien kanssa. Tuki keskitetään entistä harvempiin mutta suurempiin kokonaisuuksiin, millä lisätään kehitysyhteistyön vaikuttavuutta. Kahdenvälisen yhteistyön painopiste on Suomen kahdeksassa pitkäaikaisessa yhteistyömaassa, joissa tuetaan korkeintaan kolmea sektoria tai yhteistyöohjelmaa sekä voidaan antaa budjettitukea. Monenkeskisessä yhteistyössä tuki keskitetään entistä pitkäjänteisemmin vuosituhatjulistuksen toimeenpanon kannalta keskeisimpien YK-järjestöjen ja kehitysrahoituslaitosten kanssa toteutettaviin ohjelmiin, hankkeisiin ja muuhun yhteistyöhön. Kehitysyhteistyön laatua parannetaan myös kehittämällä tuloksiin ja vaikutuksiin perustuvaa suunnittelua ja seurantaa sekä vahvistamalla kehitysyhteistyöhallinnon kapasiteetteja.

Kehityspolitiikan ja kehitysyhteistyön yhteiskunnallista vaikuttavuutta seurataan yhteistyömaissa maakohtaisten, vuosituhatjulistuksen kehityspäämäärien ja kehitykselle suotuisan toimintaympäristön seuraamista varten valittujen mittareiden avulla.

Politiikkajohdonmukaisuutta voidaan mitata sillä, miten usein kehityskysymykset tulevat esiin muissa kuin kehityspolitiikkaa ja erityisesti kauppaa ja turvallisuuspolitiikkaa koskevassa päätöksenteossa ja sillä, saadaanko käyttöön uusia mekanismeja kehitysvaikutusten arviointiin. Kumpanimaan omistajuutta koskeva keskeinen mittari on, kuinka suuri osuus yhteistyömaahan suunnatusta Suomen kahdenvälisestä kehitysavusta näkyy maan budjetissa. Harmonisaatio tavoitteen toteutumista kuvaavat OECD:n kehitysapukomiteassa (DAC) hyväksytyt harmonisaatioindikaattorit, kuten ohjelmayhteistyön osuus yhteistyöstä. Keskittämistavoitetta mitataan seuraamalla maksatusten kohdistumista pitkäaikaisille yhteistyömaille, painopistejärjestöille ja valituille sektoreille. Suomen kehitysyhteistyöhallinnon ja suunnittelun kapasiteetteja mitataan mm. seuraamalla valtuuksien ja määrärahojen käyttöä.

Talousarvion puitteissa valtioneuvosto tekee erillisen päätöksen kunakin vuonna seuraavien vuosien toimintaa ohjaavien monenkeskisen ja maa- ja aluekohtaisen kehitysyhteistyön myöntö- ja sopimusvaltuuksien kohdentamisesta.

Julkisen kehitysavun määrärahat ja maksatukset (milj. euroa) sekä maksatusten %-osuus

BKTL:sta	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Määrärahat yhteensä	373,9	401,6	421,2	452,0	479,2	506,8	545,6	600,1
Maksatukset	356,3	390,9	402,4	434,4	490,4	494,3	523,9 ¹⁾	
%-osuus BKTL:sta	0,31	0,33	0,31	0,32	0,35	0,35	0,35	

¹⁾ ennakotieto

Valtion kehitysyhteistyömenot v. 2006 pääluokittain

	milj. €
Luvussa 24.30	518,377
Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muissa luvuissa	51,680
Sisäasiainministeriön hallinnonalalla	0,400
Valtiovarainministeriön hallinnonalalla	79,600
Opetusministeriön hallinnonalalla	1,840
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla	1,215
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla	0,198
Kauppaa ja teollisuusministeriön hallinnonalalla	0,930
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla	1,200
Työministeriön hallinnonalalla	13,184
Ympäristöministeriön hallinnonalalla	2,130
Yhteensä	670,754

66. *Varsinainen kehitysyhteistyö* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 516 077 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää käyttösuunnitelmasa yksilöidystä käyttötarkoituksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää aikaisemmin myönnettyjen valtuuksien nojalla tapahtuviin maksatuksiin ja vuoden 2006 kuluessa sovittavien maksujärjestelyjen aiheuttamiin menoihin.

Määrärahaa saa käyttää myös kehitysyhteistyöhallinnon menojen maksamiseen, kun ne aiheutuvat henkilökunnan koulutuksesta, kohdemaihin ja kohdemaissa tehtävistä kehitysyhteistyöhallinnon virkamatkoista, toimistoautomaatiikan hankinnasta sekä kehitysyhteistyöhankkeisiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamisesta. Humanitaariseen apuun tarkoitettuja määrärahoja saa käyttää myös muiden kuin kehitysmaiden avustamiseen. Momentin määrärahoista veloitetaan valtion virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitetuista kehitysyhteistyötehtävistä virastolle tai laitokselle aiheutuvat kustannukset. Momentilta voidaan myöntää valtionavustusta sekä maksaa valtuuksien käytöstä aiheutuviin menoihin liittyviä ennakkomaksuja enintään 1 000 000 euroa.

Käyttösuunnitelma €

1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö	141 470 000
2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö	181 157 000
3. Euroopan kehitysrachasto	45 750 000
4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	14 600 000
5. Humanitaarinen apu	52 500 000
6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus	6 800 000
7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	1 000 000

8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle, Kehitysyhteistyön palvelukeskukselle (KePa) ja kehitysyhteistyötiedotukselle	66 800 000
9. Korkotuki	6 000 000
Yhteensä	516 077 000

Vuoden 2006 aikana saa tehdä uusia kehitysyhteistyösopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2006 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 500 000 000 euron ja korkotukiluottoja myöntää enintään 80 000 000 euron arvosta. Korkotuen osuus on 28 000 000 euroa.

Myöntö- ja sopimusvaltuuksien jakautuminen €

1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö	150 000 000
2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö	240 000 000
3. Euroopan kehitysrachasto	-
4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	15 100 000
5. Humanitaarinen apu	-
6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus	1 500 000
7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	-
8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle, Kehitysyhteistyön palvelukeskukselle (KePa) ja kehitysyhteistyötiedotukselle	65 400 000
9. Korkotuki	28 000 000
Yhteensä	500 000 000

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kehitysyhteistyön hallintoresurssien lisääminen samassa suhteessa kuin kehitysyhteistyön kokonaismäärärahat kasvavat. Kehitysyhteistyön hallinnon ja operatiivisten määrärahojen suhde pysyy samana kuin aikaisempina vuosina sillä operatiivisten määrärahojen lisäyksestä 5 % on ohjattu toimintameno määrärahoihin.

Aiemmasta käytännöstä poiketen johdonmukaisuuden lisäämiseksi ja maittain kohdentamattoman käyttösuunnitelman selkiyttämiseksi joitakin aiemmin siltä katettuja menokohtia on siirretty katettavaksi muilta käyttösuunni-

telmakohdilta: Monenkeskisen kehitysyhteistyön alla katetaan yleistukien ja rahoitusosuuksien lisäksi YK-järjestöjen ja kansainvälisten rahoituslaitosten kautta kanavoitavaa temaatista sekä apulaisasiantuntija- ja vapaaehtoisohjelmien tukea; maa- ja aluekohtaiseen käyt-

tösuunnitelmakohtaan on siirretty konfliktien ja luonnonkatastrofien jälkeisen jälleenrakentamisen menoja (tsunami ja Sudan) ja osa kansainvälisten kansalaisjärjestöjen tuesta on siirretty katettavaksi käyttösuunnitelmakohdalle kahdeksan.

Valtuuksien perusteella tehdyistä ja tehtävistä myöntöpäätöksistä aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2006	2007	2008	2009	Myöhemmille vuosille yhteensä
Ennen vuotta 2005 myönnetty valtuudet ¹⁾	284,2	199,8	156,3	99,8	120,1
Vuonna 2005 myönnetty valtuudet	115,1	148,1	174,4	96,5	65,9
Vuonna 2006 myönnetty valtuudet	-	129,7	148,5	154,0	67,8
Yhteensä	399,3	477,6	479,2	350,3	253,8

¹⁾ luvussa mukana v. 2000 lisätalousarvion EKR-valtuus sekä vuoden 2004 lisätalousarvion maa- ja aluekohtainen valtuus

1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 141 470 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2006 jälkeisille vuosille yhteensä 150 000 000 euroa. Tavoitteena on monenkeskisen järjestelmän toimintakyvyn ja tuloksellisuuden vahvistaminen maakohtaisten köyhyysvähentämisstrategioiden tukemiseksi.

Pääosa YK-järjestöjen kehitysrahoituksesta kohdistetaan sitomattomana yleisavustuksena neljälle operatiiviselle kehitysjärjestölle: YK:n kehitysohjelmalle (UNDP), YK:n lastenrahastolle (UNICEF), YK:n väestörahas-
tolle (UNFPA) ja Maailman elintarvikeohjelmalle (WFP).

Tuessa kansainvälisille kehitysrahoituslaitoksille on ensisijainen kanava Maailmanpankkiryhmään kuuluva Kansainvälinen kehitysjärjestö (IDA). Muita tuettavia rahoituslaitoksia ovat alueelliset kehitysrahoituslaitokset Aasian kehityspankkiryhmä (AsDB), Afrikan kehityspankkiryhmä (AfDB) ja Latinalaisen Amerikan kehityspankki (IDB), YK:n alainen Kansainvälinen maatalouden kehittämisrahasto (IFAD) sekä pohjoismaiset kehitysrahastot. Rahoitus ohjataan monivuotisin ja sitomattomina lisärahoitusneuvotteluissa sovitun rahoitusosuuden mukaisesti.

Yleistuen ohella ns. temaattisella tuella ja kumppanuushankkeilla edistetään johdonmukaisuutta ja MDG tavoitteiden saavuttamista, vuonna 2006 erityisesti kauppa- ja kehitystoimintojen tuella, HIV/AIDS-rahoituksella ja globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden jatkotutkimuksella. Kehitysmaiden velkataakan helpottaminen on tavoitteena osallistumiselle raskaimmin velkaantuneille köyhille kehitysmaille (HIPC) tarkoitettuun velkahelpotusohjelmaan ja multilateraalista velkaa koskevaan aloitteeseen.

Apulaisasiantuntijatoiminnan ja YK:n vapaaehtoisohjelman tuen tavoitteena on turvata Suomen asiantuntijapanos vuosituhatjulistuksen kannalta merkittävissä järjestöissä.

Monenkeskisen yhteistyön toiminnallista vaikuttavuutta voidaan mitata seuraamalla järjestö- tai rahoituslaitoskohtaisia tuloksellisuusmittareita ja arvioimalla Suomen toiminnan vaikutuksia niiden päättävissä elimissä, seuraamalla temaattisten ja kumppanuusohjelmien ohjelmakohtaisia tuloksellisuusmittareita ja kehitysmaiden velkataakan kehitystä sekä seuraamalla suomalaisten osuutta kansainvälisten järjestöjen tehtävissä.

2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 181 157 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopi-

musvaltuuksia vuoden 2006 jälkeisille vuosille yhteensä 240 000 000 euroa.

Kahdenvälisessä yhteistyössä tavoitteena on kasvattaa pitkäaikaisten yhteistyömaiden osuutta 60 prosenttiin maa- ja aluekohtaisesta lahjamuotoisesta yhteistyöstä. Suomen pitkäaikaisia yhteistyömaita ovat Afrikassa Mosambik, Tansania, Etiopia, Sambia ja Kenia, Latinalaisessa Amerikassa Nicaragua sekä Aasiassa Vietnam ja Nepal. Näiden maiden osuuden arvioidaan talousarviossa olevan noin 100 miljoonaa euroa (59 %¹⁾).

Maa- ja aluekohtaisen kehitysyhteistyön jakosuunnitelma	Milj. euroa, arvio
Pitkäaikaiset yhteistyömaat	100,4
AFRIKKA JA LÄHI-ITÄ	66,1
Etiopia	10,3
Kenia	9,0
Mosambik	21,5
Sambia	6,6
Tansania	18,7
AASIA JA LATINALAINEN AMERIKKA	34,3
Nepal	4,6
Nicaragua	13,1
Vietnam	16,6
Siirtymävaiheen ja määräaikaisen yhteistyön maat	46,8
Afrikka ja Lähi-Itä	22,8
Aasia ja Latinalainen Amerikka	16,5
Länsi-Balkan	7,5
Alueellinen yhteistyö	30,0
Afrikka ja Lähi-Itä	11,5
Aasia ja Latinalainen Amerikka	15,6
Muut	2,9
Muut maat	4,0
Afrikka ja Lähi-Itä	0,3
Aasia ja Latinalainen Amerikka	3,4
Muut	0,3
Yhteensä	181,2

Pitkäaikaisten maiden osuuteen vaikuttaa lyhyellä aikavälillä tsunamin jälleenrakentamiseen kohdistettu rahoitus. Sen vaikutuksen väliaikainen luonne on huomioitava arvioitaessa

keskittämistavoitteen saavuttamista Aasian alueen yhteistyössä. Samoin osuuteen Afrikan alueella vaikuttaa tuki Sudanin jälleenrakentamiselle.

Suomen panosten tarkoituksenmukaisuutta ja suomalaista lisäarvoa tarkastellaan suhteessa yhteistyökumppanien omiin prioriteetteihin ja maan saaman avun kokonaisuuteen. Pitkäaikaisen yhteistyön edellytyksiä seurataan seuraavilla kriteereillä: maan tarve avulle, kehitystahto, Suomen kyky antaa apua sekä muut tuloksellisuuden edellytykset. Pääosa pitkäaikaisista yhteistyömaista on Afrikassa. Afrikan kehitys vuosituhatjulistuksen tavoitteiden saavuttamiseksi on keskeinen. Pitkäjänteisen kehitysyhteistyön lisäksi Afrikan yhteistyössä panostetaan kriisien ennaltaehkäisyyn, hallintaan ja jälkihoitoon.

Egyptissä, Perussa ja Namibiassa tavoitteena on siirtyä lahjaperustaisesta kehitysyhteistyöstä kohti monipuolisempaa maiden välistä kanssakäymistä vuoteen 2007 mennessä.

Määräaikaista yhteistyötä tuetaan tällä hetkellä Etelä-Afrikassa, Palestiinalaisalueilla, Länsi-Balkanilla, Itä-Timorilla, Afganistanissa ja Sudanissa. Tavoitteena on tukea kriiseistä toipuvien valtioiden kehittämistä ja jälleenrakentamista osana kansainvälisen yhteisön ponnisteluja väkivaltaisten kriisien ennaltaehkäisemiseksi. Määräaikaisella yhteistyöllä tuetaan myös tsunamin jälleenrakennusta Indonesiassa ja Sri Lankassa.

Muissa maissa kahdenvälistä kehitysyhteistyötä toteutetaan vain silloin, kun Suomen kahdenvälisellä panoksella on todellista lisäarvoa esim. tukemalla paikallista yhteistyötä.

Alueellisen yhteistyön tavoitteena on edistää alueellista integraatiota ja vakautta tai alueellisia ulottuvuuksia sisältävän kehitysongelman ratkaisua alueilla, joilla Suomella on erityisosaamista.

Maa- ja aluekohtaisen kehitysyhteistyön instrumentteja ovat ohjelma-, hanke-, institutionaalinen sekä paikallinen yhteistyö. Ohjelmayhteistyö edellyttää yhteistyötä useamman avunantajamaan kanssa, apua saavan maan yhteistyöhallituksen budjettiprosessin aivoimut-ta ja riittävää taloushallintokapasiteettia.

¹⁾ Prosenttiluku on suhteutettu käyttösuunnitelmakohdan kehykseen ilman tsunamin jälleenrakennuksen rahoitusta.

Suomen kahdenvälisen kehitysyhteistyön toiminnallista tuloksellisuutta seurataan sektoriohjelmassa ja budjettituessa muiden avunantajien ja kumppanimaan kanssa yhteisesti sovittujen mittarien avulla, yhteisarvioinneilla sekä hankemuotoisessa yhteistyössä hankekohtaisilla mittareilla ja säännöllisillä evaluoinneilla.

3. Euroopan kehitysrahasto

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 45 750 000 euroa.

Suomen tavoitteena on parantaa EY:n kehitysyhteistyön laatua, tehostaa sen perillemenoja ja varmistaa avun suuntaaminen köyhyyden vähentämiseen. Suomi edistää yhteisöavun ja jäsenvaltioiden kahdenvälisen avun koordinaatiota ja täydentävyyttä sekä eri politiikkalohkojen välistä koherenssia.

Suomi hyödyntää entistä vahvemmin EY:n kehitysyhteistyön instrumentteja omien kehityspoliittisten tavoitteidensa saavuttamiseksi. EY:n kehitysyhteistyön kattava verkosto toimii kahdenvälisen avun keskittämisen vastapainona.

Suomi osallistuu Cotonoun sopimuksen rahoittamiseen maksamalla osuutensa yhdeksänteen Euroopan kehitysrahastoon (EKR-9) ja toimii sopimukseen liittyvän EU:n jäsenvaltioiden sisäisen rahoitussopimuksen mukaisesti takaajana Euroopan investointipankin (EIP) AKT-mailla myöntämässä lainoissa.

Euroopan kehitysrahaston toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta seurataan kunkin yhteistyömaan kohdalla maakohtaisten mittareiden avulla. Toiminnallista vaikuttavuutta seurataan EKR:n toimintaperiaatteissa sovittujen tuloksellisuus- ja suoritusmittareiden mukaan ja arvioimalla Suomen vaikuttavuutta yhteisön päätöksentekomekanismeissa.

4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 14 600 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2006 jälkeisille vuosille yhteensä 15 100 000 euroa.

Maittain kohdentamattoman yhteistyön tavoitteena on tukea sellaista toimintaa, mikä on keskeistä kehityspoliittisen ohjelman ja vuosituhattulistuksen kehityspäämäärien, politiik-

kakoherenssin ja kehitykselle suotuisan toimintaympäristön edistämiseksi ja kehitysmaiden instituutioiden vahvistamiseksi yleisemmin kuin suoraan liittyen tiettyyn maantieteelliseen alueeseen.

Globaalin turvallisuuden ja vakauden edistämiseksi tuetaan konfliktien ehkäisyä ja hallintaa, kehitysmaiden kykyä toimeenpanna kansainvälisten sopimusten mukaisia velvoitteita esim. asevalvonnan ja terrorisminvastaisen toiminnan alalla sekä humanitaarista miinanraivaustoimintaa. Samoin tuetaan globalisaation parempaa hallintaa tukevaa toimintaa Helsinki-prosessin pohjalta sekä kansainvälisten kansalaisjärjestöjen kanssa harjoitettavaa yhteistyötä ihmisoikeuksien ja ympäristöpolitiikan alueilla.

Monterreyn kehitysrahoitussitoumuksia noudattavan liikekumppanuusohjelman tavoitteena on edistää investointeja ja muuta kaupallis-taloudellista yhteistyötä suomalaisten ja kehitysmaiden yritysmailman välillä ja myös kehitysmaiden yritystoimintaa sekä vahvistaa kehitysmaiden edellytyksiä integroitua maailmantalouteen ja kansainväliseen kauppajärjestelmään.

Uusien kehityskumppanuuksien tavoitteena on luoda institutionaalisia yhteyksiä kehitysmaihin. Esim. kehitysmaiden korkeakoulujen vaihto-ohjelman tavoitteena on edistää pitkäjänteisesti uusien kumppanuuksien luomista ja kehitysmaiden korkeakoulujen kapasiteettien vahvistamista.

Kehitysmaiden kapasiteettien vahvistaminen tilastoinnissa ja valtiontalouden tarkastustoiminnassa pyrkii parantamaan kehitysmaiden omia suunnittelu- ja seurantamahdollisuuksia edistäen myös hallinnon läpinäkyvyyttä erityisesti avun ohjelma- ja budjettitukimuodoissa.

Maittain kohdentamattoman kehitysyhteistyön yhteiskunnallista vaikuttavuutta seurataan ohjelmakohtaisten mittareiden avulla. Toiminnallista vaikuttavuutta voidaan mitata uusien liike- ja korkeakoulukumppanuuksien määrää seuraamalla.

5. Humanitaarinen apu

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 52 500 000 euroa.

Humanitaarisen avun tavoitteena on ihmishenkien pelastaminen, inhimillisen hädän lievittäminen, vakaiden olojen palauttaminen ja kriisien ennaltaehkäisy. Avun painopiste on köyhimmissä kehitysmaissa. Suomi pyrkii edistämään humanitaarisen avun tehostamista ja avustusstandardien käyttöönottoa sekä soveltamaan kehitysyhteistyötä ja humanitaarista apua entistä paremmin yhteen.

Apua annetaan aseellisten konfliktien ja luonnonkatastrofien uhreille, pyrkien puolueettomuuteen, tasapuolisuuteen ja humaani-suuteen avustusjärjestöjen esittämiin tarpeisiin perustuen. Humanitaarisen avun määrärahoilla tuetaan kriisialueiden väestöä välittömässä jälleenrakennustyössä ja katastrofivalmiuksien parantamisessa rakentaen siltaa humanitaarisen avun ja pitkäjänteisemmän kehitysyhteistyön välille.

Humanitaarinen apu ohjataan kansainvälisten ja kotimaisten humanitaaristen avustusjärjestöjen kautta. Apua kohdennettaessa otetaan huomioon avun kokonaistarve, maan oma taloudellinen tilanne ja selviytymismahdollisuudet. Humanitaarisesta avusta rahoitetaan myös keskeisten kansainvälisten humanitaaristen järjestöjen yleisavustukset, kuten YK:n pakolaisjärjestön (UNHCR), palestiinalaisia pakolaisia avustavan UNRWA:n ja Punaisen Ristin Kansainvälinen Komitean (ICRC) yleisavustukset.

Kehityspoliittisen ohjelman mukaisesti hallitus kohdentaa humanitaariseen apuun 10–15 % varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahoista.

Humanitaarisen avun toiminnallista vaikutavuutta voidaan seurata ko. järjestöä koskevien tuloksellisuusmittareiden kautta sekä arvioimalla Suomen toiminnan vaikutuksia järjestöjen päättävissä elimissä. Suomen humanitaarisesta avusta valmistui evaluaatio huhtikuussa 2005, ja sen suositukset huomioiden humanitaarisen avun yksikkö valmistele uutta humanitaarisen avun linjausta.

6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 6 800 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopi-

musvaltuuksia vuoden 2006 jälkeisille vuosille yhteensä 1 500 000 euroa.

Suunnittelun ja tukitoimintojen tavoitteena on parantaa kehitysyhteistyön laatua tukemalla tutkimusta, kehittämällä toimialakohtaista suunnittelua, edistämällä ja systematisoimalla tuloksiin ja vaikutuksiin perustuvaa suunnittelua ja seurantaa sekä vahvistamalla kehitysyhteistyöhallinnon kapasiteettia ja henkilöstön osaamista.

Kehitysyhteistyön tietohallintojärjestelmien kehittämällä pyritään tuottamaan kehityspoliittisen ohjelman seurannan parantamiseksi ja päätöksenteon tueksi korkealaatuista ja oikea-aikaista informaatiota, ml. yhtenäinen taloussuunnittelujärjestelmä.

Tutkimustoiminnan tavoitteena on edistää kehityspoliittisen ohjelman toimeenpanoa ja sen keskeisten kehityskysymysten parempaa ymmärrystä. Tavoitteena on myös kehitysmaiden tutkijoiden valmiuksien vahvistaminen sekä pohjois-etelä yhteistyön edistäminen tutkimussektorilla. Osa tutkimusvaroista käytetään ulkoasiainministeriön kehityspoliitiikkaa toteuttavien osastojen tarpeista lähteviin tutkimushankkeisiin ja osa Suomen Akatemian kautta teoreettisempaan lähestymistapaan perustuvaan tutkimukseen. Lisäksi rahalla tuetaan kehityskysymyksiä käsittelevää tutkimusta sekä siihen liittyvää koulutusta toteuttavia tutkimuslaitoksia.

Kehitysyhteistyön henkilöstön koulutuksen ja valmennustoiminnan tavoitteena on kehittää ulkoasiainministeriön henkilöstökapasiteetteja ja luoda edellytyksiä kehitysyhteistyön laadun parantamiselle ja vaikuttavuuden lisäämiselle.

Kehityspoliittisen viestinnän tavoitteena on vahvistaa yhteiskunnan tukea vuosituhatlajituksen arvoille ja päämäärille sekä Suomen velvoitteiden täyttämiseksi viestinnän ja kehityskasvatuksen keinoin. Lisäksi tähdätään yhteistyömaiden kulttuuri- ja viestintäosaamisen lisäämiseen ja toiminnalliseen tehokkuuteen.

Suunnittelun ja tukitoimintojen sekä kehityspoliittisen tiedotuksen toiminnallista vaikutavuutta voidaan mitata seuraamalla tulostavoitteiden ja mittareiden käyttöastetta, tietojärjestelmien käyttäjätyytyväisyyttä, arvioimalla

koulutuksen kysynnän ja tarjonnan vastavuutta sekä kysymällä kansalaisten mielipidetä Suomen kehityspolitiikan tavoitteista.

7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 1 000 000 euroa.

Evaluaatiotoiminnan tavoitteena on arvioida kehityspolitiikan tuloksia ja vaikuttavuutta mm. PRS-prosessin ja vuosituhatjulistuksen valossa ja tukea siten kehitysyhteistyön laadunvalvontaa ja edistää kehitysyhteistyön vaikuttavuutta. Evaluaatioilla pureudutaan sisällöllisistä lähtökohdista kehitysyhteistyön tarkoituksenmukaisuuteen, vaikutuksiin ja kestävyys suhteessa Suomen kehitysyhteistyön keskeisiin periaatteisiin ja tavoitteisiin, kun taas sisäisen tarkastuksen painopiste on varojenkäytön arvioinnissa.

Evaluaatio ja sisäinen tarkastus antavat ulkopuolisille tahoille, kuten eduskunnalle, veronmaksajille ja yhteistyömaiden viranomaisille, mahdollisuuden muodostaa käsityksen kehitysyhteistyön vaikutuksista, tuloksellisuudesta, tehokkuudesta ja kestävyydestä.

Evaluaatiotoiminnan vaikuttavuutta on tarkoitus kehittää luomalla sisäänrakennettu seurantajärjestelmä evaluaatioiden tulosten huomioimiseksi. Muiden avunantajien kanssa yhteistyössä toteutettavien evaluaatioiden määrää lisätään.

Kehitysyhteistyön tarkastustoiminta kohdentuu tulevana vuosina kahdenvälisen hankkeiden ja kansalaisjärjestötoimintaan liittyvien tarkastusten lisäksi budjettitukiyhteistyön seurantaan. Paikallisen yhteistyön määrärahan (PYM) lisääntyessä on välttämätöntä lisätä ko. avustusmuotoon liittyvää tarkastustoimintaa sekä edustustoissa että ministeriössä.

Evaluoinnin ja sisäisen tarkastuksen toiminnallista vaikuttavuutta voidaan mitata seuraamalla säännönmukaisesti niitä toimia, joihin on ryhdytty evaluaatioiden ja tarkastusten tulosten pohjalta.

8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle, Kehitysyhteistyön Palvelukeskukselle (KePa) ja kehitysyhteistyötiedotukselle

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 66 800 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2006 jälkeisille vuosille yhteensä 65 400 000 euroa.

Kansalaisjärjestötoiminnan keskeisenä päämääränä on kehitysmaiden kansalaisyhteiskunnan kehittäminen. Tavoitteena on parantaa kansalaisjärjestöjen tuoman lisäarvon kautta järjestöjen ja Suomen muun kehitysyhteistyön täydentävyyttä, edistää kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön laatua, vahvistaa hanketukea saavien järjestöjen ja kehitysmaiden kansalaisjärjestöjen kapasiteetteja sekä vahvistaa kansalaisjärjestökumppanuutta, jolloin molemmat osapuolet sitoutuvat yhteisesti sovituihin sisältö- ja laatupäämääriin. Lisäksi tavoitteena on auttaa suomalaisia kansalaisjärjestöjä menestymään EU:n

kehitysyhteistyötuen rahoituksesta käytävässä kilpailussa. Suomi pyrkii vaikuttamaan EU:n kansalaisjärjestökomiteassa siihen, että EU:n kehitysyhteistyötuen hakemiseen liittyvää hallintomenettelyä yksinkertaistetaan. Hankehallintoa pyritään tehostamaan sekä varmistamalla riittävät henkilöresurssit että parantamalla osaamista ja turvaamalla sen jatkuvuus.

Määrärahaa käytetään pääasiassa suomalaisten kansalaisjärjestöjen ja myös Kehitysyhteistyön Palvelukeskuksen (KePa) tukemiseen sekä kansainvälisille kansalaisjärjestöille annettavaan temaattiseen tukeen, kun tuen tavoitteena on edistää kehitykselle suotuisaa toimintaympäristöä mm. ihmisoikeuksien, ympäristön, hyvän hallinnon ja tasa-arvon alueilla. Lisäksi määrärahaa voidaan käyttää kehitysmaiden kansalaistoiminnan tukemiseen kansalaisjärjestöjen yhteenliittymien, kuten säätiöiden, kautta.

Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhankkeiden vaikuttavuutta, laatua ja tuloksellisuutta sekä avun perillemeno seurataan raportointijärjestelmän, vuoropuhelun, evaluaation, tarkastuksen ja seurantamatkojen kautta.

9. Korkotuki

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 6 000 000 euroa. Lisäksi ehdotetaan, että uusia korkotukiluottoja saa vuonna 2006 myöntää enintään 80 000 000 euroa.

Korkotuen osuuden arvioidaan olevan yhteensä 28 000 000 euroa.

Korkotukiluotoilla tuetaan kehitysmaiden taloudellista ja sosiaalista kehitystä. OECD:n vientiluottoja ja korkotukiluottoja koskevan ns. konsensussopimuksen tavoitteena on rajoittaa epätervettä kilpailua rajaamalla korkotuki kaupallisesti kannattamattomiin hankkeisiin.

Korkotukiluottojen käyttöä tehostetaan ja monipuolistetaan pyrkien yhteistyöhön nykyistä useampien maiden kanssa. Varsinkin Suomen pitkäaikaisissa yhteistyömaissa ja siirtymästrategiamaisissa vahvistetaan mahdollisuuksien mukaan korkotuen ja muun kehitysyhteistyömme välisiä yhteyksiä. Hankkeiden valmistelussa ja arvioinnissa varmistetaan yhteensopivuus yhteistyömaan omien kehityssuunnitelmien kanssa. Päätöksenteossa ja seurannassa korostetaan kehitysvaikutusten ja OECD-ehtojen toteutumisen arviointia. Korkotukihankkeiden hankehallintoa tehostetaan ja yhdenmukaistetaan muun kehitysyhteistyöhallinnon kanssa.

Määrärahaa käytetään korkotuen maksamiseen ja lisäksi jo myönnettyjen luottojen käytön seurantaan ja valvontaan, uusien hanke-ehdotusten arviointiin sekä muuhun hanke-, sektori- ja maatason valmisteluun. Hankevalmisteluun suunnataan enemmän teknistä apua kehitysvaikutusten takaamiseksi. Määrärahaa voidaan käyttää myös erityisissä tapauksissa luottoon liittyvän takuumaksun tukemiseen sekä valvonnan tehostamiseen

Korkotuen käytön tehostamiseksi ja monipuolistamiseksi sekä korkotukihankkeiden kehitysvaikutusten parantamiseksi ulkoasiainministeriö valmistelee linjausta korkotukiluottojen käytöstä kehityspoliittisen ohjelman mukaisesti. Hankkeiden yhteensopivuus kohdemaan omien kehityssuunnitelmien kanssa pyritään turvaamaan kiinnittämällä erityistä huomiota köyhyyden vähentämiseen tähtääviin strategioihin. Hankkeisiin liittyvien riskien hallintaan kiinnitetään entistä suurempaa huomiota ennakkoivaa toimintaa tehostamalla.

Korkotukiyhteistyön tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden seuranta toteutetaan sekä tarkastusten että evaluaation avulla.

2006 talousarvio	516 077 000
2005 lisätalousarvio	8 000 000
2005 talousarvio	457 922 000
2004 tilinpäätös	409 800 000

67. Taloudellinen, teollinen ja teknologinen yhteistyö kehitysmaiden kanssa (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää taloudelliseen, teolliseen ja teknologiseen yhteistyöhön kehitysmaiden kanssa. Momentilta voidaan myöntää valtionavustusta.

2006 talousarvio	2 300 000
2005 talousarvio	2 300 000
2004 tilinpäätös	1 589 150

50. Lähialueyhteistyö

Selvitysosa: Suomen lähialueyhteistyön tavoitteena on valtioneuvoston huhtikuussa 2004 vahvistaman lähialuestrategian mukaisesti edistää alueellista vakautta ja tukea lähialueiden tasapainoista taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä. Pyrkimyksenä on edistää ympäristönsuojelua ja ydinturvallisuutta sekä tukea hallinnon ja oikeusjärjestelmän uudistuksia. Suomeen haitallisesti kohdistuvia ilmiöitä, kuten järjestäytyneen rikollisuuden sekä huumeiden ja tartuntatautien leviämistä, pyritään ehkäisemään. Lähialueyhteistyöllä edistetään myös paikallisdemokratian ja kansalaisyhteiskunnan vahvistumista.

Lähialueyhteistyön ensisijainen kohde on Luoteis-Venäjän federaatiopiiri, erityisesti Karjalan tasavalta, Leningradin alue, Murmanskin alue ja Pietari. Lähialueyhteistyön tavoitteiden ja tulok-

sellisuuden varmistamiseksi yhteistyötä voidaan tehdä myös Venäjän keskushallinnon tasolla. Lähialueyhteistyörahoitusta voidaan lisäksi osoittaa Ukrainassa ja tapauskohtaisesti myös Valko-Venäjällä toteutettaville hankkeille. Euroopan unionin laajentumisen myötä Itämeren alueen merkitys korostuu ja alueellisen yhteistyön tarve lisääntyy.

Lähialueyhteistyötä toteutetaan erityisesti seuraavilla aloilla: ympäristö, maa- ja metsätalous, sosiaali- ja terveydenhuolto, oikeuslaitos, liikenne ja tietoliikenne, energia, ydinturvallisuus sekä koulutus ja kansalaisyhteiskunta. Lähialueyhteistyön kehittämislouonteen mukaisesti koulutus ja muu inhimillisten voimavarojen kehittäminen, samoin kuin hallinnon ja lainsäädännön kehittäminen, sisällytetään läpileikkaavina toimintoina eri toimialojen ohjelmiin. Suunnittelussa huomioidaan lisäksi tasa-arvo- ja vähemmistökysymykset, ympäristönäkökohdat sekä korruption vastainen toiminta. Lähialueyhteistyötä toteutetaan pääsääntöisesti useampivuotisten toimialakoh- taisten ohjelmien kautta. Toiminnan vaikuttavuuteen kiinnitetään erityistä huomiota.

Osana lähialueyhteistyötä edistetään monenvälisen rahoituksen hyödyntämistä erityisesti Luo- teis-Venäjällä. Kansainvälisten rahoituslaitosten kautta voidaan kanavoida tukea hankkeille, jot- ka Luoteis-Venäjän ohella vaikuttavat myös laajemmin Venäjällä tai muissa Suomen lähialuest- rategian yhteistyömaissa silloin kun se on poliittisista tai taloudellista syistä tarkoituksenmukais- ta. Yhteisrahoitushankkeiden lisäksi lähialueyhteistyön rahoitusta suunnataan teknisen avun rahastoihin ja asiantuntijatoimintaan kansainvälisissä rahoituslaitoksissa. Hallitusohjelman mu- kaisesti osallistutaan Itämeren suojeluun Luoteis-Venäjän, erityisesti Pietarin jätevesihuollon ke- hittämishankkeilla. Suomi osallistuu Euroopan unionin pohjoisen ulottuvuuden ympäristökump- panuusohjelmaan sekä sosiaali- ja terveysalan kumppanuusohjelmaan.

Nykymuotoista lähialueyhteistyötä kehitetään asteittain tasavertaiseksi kanssakäymiseksi ja yhteistyöksi, jossa osapuolet yhdessä asettavat tavoitteet, sitoutuvat niihin ja kantavat vastuun yhteistyön toteutuksesta.

Suomi on vuoden 2005 loppuun mennessä sitoutunut lähialueyhteistyön toimintaohjelmansa puitteissa yhteistyömaiden taloudellisen ja poliittisen muutosprosessin edistämiseen yhteensä noin 1 163 milj. eurolla, josta valtion talousarvion kautta kanavoidun lahja-avun osuus on noin 698 milj. euroa.

Lähialueyhteistyöhön tarkoitetut voimavarat vuosina 1990—2005 (milj. euroa)

	1990— 1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Yht.
Lahja-apu								
Pääluokat yhteensä	343,5	35,1	35,3	39,2	34,8	29,0	27,4	544,3
Suomen osuus EBRD:n osakepääomasta	44,6	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	65,6
Baltian investointiohjelma	15,3							15,3
FINNFUNDin osakepää- oman korottaminen	5,0							5,0
Puolan velan anteeksianto	68,1							68,1
Lahja-apu yhteensä	476,5	38,6	38,8	42,7	38,3	32,5	30,9	698,3
Luotot								
Rakennesopeutusluotot	115,7							115,7
G-24 maksutaseluotot	45,6							45,6
FINNFUND-luotot	31,5	3,7	1,6	4,0		0,3	0,3	41,4
Luotot yhteensä	192,8	3,7	1,6	4,0		0,3	0,3	202,7

Takuut

Takuut humanitaarisen avun toimituksiin	41,4	41,4
EBRD:n takuupääoma	192,6	192,6
Baltian investointi-ohjelman takuuosuus	11,2	11,2
Takuut Baltian energia-sektorille	16,8	16,8
Takuut yhteensä	262,0	262,0

Yhteensä	931,3	42,3	40,4	46,7	38,3	32,8	31,2	1 163,0

Lahja-avun jakautuminen pääluokittain (milj. euroa)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Pääluokka 24	29,7	30,4	31,2	35,3	30,3	25,4	24,2	23,0
Pääluokka 25	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Pääluokka 26								
Pääluokka 27	0,5	0,5	0,5	0,5	1,0	0,2		
Pääluokka 28	1,1	1,1	0,6	0,6	1,2	1,2	1,2	
Pääluokka 29	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Pääluokka 30	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,2
Pääluokka 31	1,2	1,1	1,1	1,0	0,9	0,9	0,9	0,4
Pääluokka 32	0,1	0,1	0,1	0,1				
Pääluokka 33	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,1	0,2	0,3
Pääluokka 34	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Pääluokka 35	3,5	3,3	3,3	3,3	3,1	3,1	2,8	3,0
Yhteensä	38,3	38,6	38,8	42,7	38,3	32,5	30,9	28,1

Lähialueyhteistyömäärärahat on pääosin keskitetty ulkoasiainministeriön pääluokkaan. Sektoriministeriöiden vastuulla ovat normaalit kansainväliseen yhteistyöhön käytettävät hallintomenot, virkamiesvaihto, korkeakoulujen välinen yhteistyö sekä pienimuotoiset seminaari- ja koulutushankkeet.

Vuonna 2006 ehdotetaan momentille 24.50.66 Lähialueyhteistyö 5 milj. euron sopimuksente-kovaltuuksia.

66. Lähialueyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 23 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ensisijaisesti ympäristö-, maa- ja metsätalous-, sosiaali- ja terveydenhuollon, hallinnon kehittämisen, energia-, ydinturvallisuus- sekä kansalaisyhteiskuntaa tukeviin hankkeisiin. Lähialueyhteistyön kehittämislouonteen huomioiden hankkeet toteutetaan useampivuotisina toimialakohtaisina ohjelmina. Hankkeiden suunnittelussa huomioidaan tasa-arvo- ja vähemmistökysymykset,

ympäristönäkökohdat sekä korruption vastainen toiminta.

Määrärahaa saa käyttää lähialuestrategian mukaisiin kahdenvälisten ja monenkeskisten hankkeiden suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin rahoittamiseen Venäjän federaatiossa ja kotimaisten sekä kansainvälisten rahoituslaitosten ja järjestöjen yhteydessä toimivien Suomen lähialuestrategian yhteistyömaiden kehitystä tukevien investointi-, teknisen avun ja muiden rahastojen tukemiseen sekä näiden rahastojen toteuttamien hankkeiden rahoittami-

seen. Määrärahaa saa käyttää tapauskohtaisesti Euroopan unionin uusissa itäisissä naapurimaissa, erityisesti Ukrainassa ja tapauskohtaisesti Valko-Venäjällä toteutettaviin hankkeisiin sekä vielä vuonna 2004 tai aikaisemmin tehtyjen sitoumusten täyttämiseen Baltian maissa toteutettavissa hankkeissa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisissä järjestöissä ja rahoituslaitoksissa sekä kohdemaissa toimivien asiantuntijoiden rahoittamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös edellä mainittuun toimintaan liittyvien valtion kulusmenojen maksamiseen sekä muille valtion virastoille maksettavien lähialuehankkeista aiheutuvien kulusmenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilömäärän palkkaamiseen määräaikaiseen työsopimussuhteeseen lähialueyhteistyön koordinointiin, hankevalmisteluun, yhteisrahoitukseen, arviointiin ja hallintoon sekä sen kehittämiseen liittyviin asiantuntijatehtäviin. Momentilta voidaan myöntää valtionavustusta.

Vuoden 2006 aikana saa tehdä lähialueyhteistyötä koskevia sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2006 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 5 000 000 euron arvosta.

Selvitysosa: Tavoitteena on vuonna 2006 keskittää lähialueyhteistyön rahoitusta

prioriteettisektoreilla Suomen kansallisten tavoitteiden kannalta keskeisiin hankkeisiin. Hankkeiden valmistelussa ja toteutuksessa edistetään poikkisektoraalista lähestymistapaa. Siirtymistä kohti tasavertaista yhteistyötä edistetään kasvattamalla venäläisen osapuolen osuutta teknisen avun yhteishankkeiden kokonaiskustannuksista nykyisestä alle 10 prosentista 15 prosenttiin vuonna 2006. Lähialueyhteistyön vaikuttavuuden arvioimiseksi toteutetaan 1—2 ohjelma- tai sektorikohtaista evaluaatiota prioriteettisektoreilla.

Määrärahan käytön arvioitu

jakautuminen	€
Ympäristö	6 400 000
Maa- ja metsätalous	1 700 000
Sosiaali- ja terveydenhuolto	3 000 000
Hallinnon kehittäminen	1 200 000
Energia ja ydinturvallisuus	3 000 000
Kansalaisjärjestömääräraha	1 300 000
Muut toimialat	3 900 000
Kansainvälinen yhteistyö sekä teknisen avun rahastot	1 500 000
Varalla käynnissä olevien lähialuehankkeiden lisärahoitukseen ja mahdollisiin uusiin hankkeisiin	1 000 000
Yhteensä	23 000 000

Valtuuksien perusteella tehdyistä ja tehtävistä myöntöpäätöksistä arvioidut menot (milj. euroa)

	2006	2007	2008	2009
Ennen vuotta 2005 myönnetty valtuudet	3,5	0,2	0,2	0,8
Vuonna 2005 myönnetty valtuudet	3,0	3,0	2,0	
Vuonna 2006 myönnetty valtuudet		2,0	2,0	1,0
Yhteensä	6,5	5,2	4,2	1,8

Sopimuksentekovaltuudesta on tarkoitus käyttää pääosa lähialueiden ympäristö-, energia- ja ydinturva- sekä sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin.

2006 talousarvio	23 000 000
2005 lisätalousarvio	810 000
2005 talousarvio	24 208 000
2004 tilinpäätös	25 374 000

99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot

Selvitysosa: Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ml. kriisinhallinta kehitetään eduskunnalle syksyllä 2004 annetun turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon mukaisesti. Suomen kriisinhallintatoiminnan tavoitteena on vahvistaa kansainvälisen yhteisön kykyä puuttua kansainvälisiin konflikteihin ja kriisitilanteisiin sekä kehittää kansallisia valmiuksia, ottaen huomioon Suomen kansainväliset velvoitteet. Suomi on mukana kaikkien keskeisten kriisinhallintaa toteuttavien järjestöjen rauhanturvaamistoiminnassa. Suomi tukee omistajuuden huomioimista osallistumalla rauhanturvakoulutushankkeisiin Afrikassa sekä Länsi-Balkanilla.

Suomi osallistuu rauhanturvaoperaatioihin ja siviilikriisinhallintatehtäviin Euroopassa (Länsi-Balkan ja Moldova), Kaukasiassa, Keski-Aasiassa, Afganistanissa, Lähi-idässä sekä Afrikassa. Suomi osallistuu laajaan EU:n kriisinhallintaoperaatioon Altheaan Bosnia-Hertsegovinassa sekä jatkaa merkittäväällä panoksella osallistumistaan Kosovon KFOR-operaatioon. Suomella on molemmissa Länsi-Balkanin operaatioissa alueellinen johtovaltioasema. Erityistä huomiota kiinnitetään tulevien EU:n nopean toiminnan joukkojen kehittämiseen. Suomi osallistuu Irakin poliisien kouluttamiseen ja oikeusvaltiotukeen. Rauhanturvaoperaatioihin ja siviilikriisinhallintatehtäviin palkattua henkilöstöä arvioidaan olevan noin 1 100 henkilötyövuotta.

Siviilikriisinhallinnan kehittämistä jatketaan unionin prioriteettialueilla poliisitoiminnassa, oikeusvaltiokehityksessä, siviilihallinnon kehittämisessä ja pelastustoimessa sekä vahvistamalla osallistumista muiden kansainvälisten järjestöjen kuten YK:n, ETYJ:n, EN:n ja muiden toimijoiden johtamiin operaatioihin. Tavoitteena on EU:n konseptuaalisen työn sekä voimavarojen vahvistaminen ja operationaalisuuden saavuttamisen edistäminen kaikilla prioriteettialueilla. Prioriteettialueista painotetaan etenkin oikeusvaltioperiaatetta, sen laajamittaista kehitystä ja sisällyttämistä tuleviin operaatioihin. Tavoitteena on kehittää siviilikriisinhallinnan toimintakykyä edistämällä siviili- ja sotilaallisen kriisinhallintaosallistumisen keskinäistä synergiaa ja yhteistoimintaa.

Ulkoasiainministeriö kehittää yhdessä sisäasiainministeriön kanssa Suomen valmiuksia osallistua siviilikriisinhallintaoperaatioihin. Lisäksi tavoitteena on saada lisää suomalaisia merkittäviin siviilikriisinhallinnan johtotehtäviin järjestöihin ja operaatioihin.

Hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena on vahvistaa Suomen toimintaa kansainvälisessä ympäristöpolitiikassa, mihin pyritään mm. toteuttamalla Kioton pöytäkirjan joustomekanismeja kehitysmaissa ja muissa maissa. Kioton joustomekanismien hallinnolliset järjestelyt otetaan käyttöön hallituksen ilmasto- ja energiapoliittisen strategian valmistuttua vuoden 2005 aikana.

01. Euroopan parlamentin jäsenten palkkaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 150 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan parlamentin Suomen edustajien palkkausmenojen maksamiseen.

2006 talousarvio	1 150 000
2005 talousarvio	960 000
2004 tilinpäätös	992 768

21. Tilapäinen edustus kansainvälisissä neuvotteluissa (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 213 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtio- ja ministerivierailuista aiheutuvien menojen maksamiseen Suomessa ja ulkomailla. Määrärahaa saa käyttää myös valtio- ja ministerivierailuihin liittyvän tilapäisen työvoiman palkkioiden ja työnantajamaksujen maksamiseen.

2006 talousarvio	2 213 000
2005 talousarvio	2 213 000
2004 tilinpäätös	2 242 885

22. *Suomalaisten rauhanturvajoukkojen ylläpitomenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 49 119 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rauhanturvaamislaissa (514/1984) tarkoitetun rauhanturvaamishenkilöstön palkkaus-, päiväraha-, muonaparrannusraha- ja koulutusmenojen sekä valtion eläkemaksun ja rauhanturvaamishenkilöstölle palvelusajaksi otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisen rauhanturvaamisyhteistyön puitteissa annettavaan koulutukseen ja sen materiaalikuluihin sekä kansainvälisen kriisinhallintatyön puitteissa yksittäisille maille annettavaan tukeen puolustussektorilla ja vakauttamistehtäviin konfliktien jälkeen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää sellaisten kansainvälisten rauhanturvaamisoperaatioiden taloudelliseen tukemiseen, joihin Suomi ei lähe-
tä henkilöstöä tai muutoin osallistu.

Siinä tapauksessa, että Suomelle esitetään pyyntö uuden rauhanturvajoukon lähettämisestä kansainvälisiin rauhanturvaamistehtäviin, ja Suomi päättää rauhanturvajoukon asettamisesta tai että Suomi päättää jatkaa osallistumistaan jo käynnissä olevan operaation seuraavaan vaiheeseen, saa näihin menoihin käyttää tälle momentille myönnettyjä määrärahoja.

Käyttösuunnitelma		€
01. EU:n taistelujoukkojen koulutus- ja valmiusmenot	3 195 000	
03. Liberian rauhanturvaoperaation menot (UNMIL-operaatio)	189 000	
04. Suomen Kosovon rauhanturvajoukon menot (KFOR-operaatio)	21 405 000	
05. Yhteiset menot	2 251 000	
06. Suomen Bosnia-Hertsegovinan rauhanturvajoukon menot (ALTHEA/EUFOR-operaatio)	10 110 000	
07. YKSOS:n menot (UNMIS-operaatio)	257 000	

08. SRJA:n menot (ISAF-operaatio)	7 385 000
09. Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, mahdollisiin uusiin rauhanturvaamisoperaatioihin sekä muihin rauhanturvamenoihin	4 327 000
Yhteensä	49 119 000

Selvitysosa: Määräraha on mitoitettu Suomen rauhanturvajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne rauhanturvaamisoperaatiot, joihin Suomi todennäköisesti tulee osallistumaan vuonna 2006. Operaatioissa toimivien suomalaisten rauhanturvajoukkojen yhteisvahvuus on noin 1 000 sotilasta. YK:n maksamat palkkausmenokorvaukset tuloutetaan momentille 12.24.99.

2006 talousarvio	49 119 000
2005 lisätalousarvio	599 000
2005 talousarvio	46 640 000
2004 tilinpäätös	49 113 697

25. *Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 14 411 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kriisinhallintatoimintaan ulkomailla osallistuvasta suomalaisesta siviilihenkilöstöstä aiheutuvien erityismenojen ja Suomen siviilikriisinhallintatoiminnasta aiheutuvien muiden menojen maksamiseen sekä muiden hallinnonalojen siviilikriisinhallintaan osallistuvien virkamiesten menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää myös siviilikriisinhallinnan projekteihin ja koulutukseen Suomessa, vaalitarkkailijoiden aiheuttamien menojen maksamiseen, siviilikriisinhallintatoimintaa harjoittavien järjestöjen toiminnan tukemiseen sekä siviilikriisinhallinnan tehtävissä toimivalle henkilöstölle otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää 4 000 000 euroa uusiin siviilikriisinhallintaprojekteihin tai käynnissä olevien siviilikriisinhallintaprojektien mahdollisiin lisämenoihin.

Selvitysosa: Määräraha on mitoitettu siviilikriisinhallintatoimintaan osallistuvan 100 henkilötyövuoden mukaisesti ottaen huomioon ne siviilikriisinhallinnan projektit, joihin Suomi todennäköisesti tulee osallistumaan muun muassa Euroopan unionin mahdollisten laajentuvien siviilikriisinhallintatehtävien myötä. Järjestöiltä saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.24.99.

2006 talousarvio	14 411 000
2005 lisätalousarvio	124 000
2005 talousarvio	14 392 000
2004 tilinpäätös	10 313 260

50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 383 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen käyttösuunnitelmassa mainituille yhteisöille. Kansalaisjärjestöjen Eurooppatiedotukseen varatusta määrärahasta osoitetaan Eurooppalainen Suomi ry:lle 219 000 euroa ja Vaihtoehto EU:lle Tiedotuskeskus ry:lle 51 000 euroa.

Käyttösuunnitelma €

Kansalaisjärjestöjen Eurooppa-tiedotus	505 000
Suomen YK-liitto ry	265 000
Suomen Pakolaisapu ry	202 000
Suomen toimikunta Euroopan turvallisuuden edistämiseksi	84 000
Suomen YK:n lastenapu UNICEF ry	84 000
YK:n Naisten Kehitysrachasto, Suomen Yhdistys ry	50 000
Saamelaisneuvosto	47 000
Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin toimintaa tukevat järjestöt sekä ihmisoikeusjärjestöt	42 000
SPR:n kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja Geneven sopimusten tunnetuksi tekeminen Suomessa	54 000
Muut kansainvälistä toimintaa harjoittavat yhteisöt	50 000
Yhteensä	1 383 000

2006 talousarvio	1 383 000
2005 talousarvio	1 733 000
2004 tilinpäätös	1 484 081

51. Häädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 39 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää konsulipalvelulain mukaan hädänalaisessa asemassa olevien henkilöiden kotiuttamisesta ja avustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen, tileistä poistoihin sekä avustuksien maksamiseen ulkomailla.

2006 talousarvio	39 000
2005 talousarvio	39 000
2004 tilinpäätös	16 475

66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 84 886 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkoasiainministeriön toimialaan liittyvien järjestöjen jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksen muutos johtuu Suomen maksuosuuden kasvusta YK:n talousarvioon, YK:n rauhanturvajoukoille ja YK:n sotarikostuomioistuimelle.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen €

Maksuosuus Pohjoismaiden ministerineuvoston talousarvioon	21 622 000
Maksuosuus YK:n talousarvioon	8 705 000
Maksuosuus YK:n ympäristörahastolle (UNEP)	2 860 000
Maksuosuus otsonirahastolle	1 110 000
Maksuosuus YK:n rauhanturvajoukoille	23 346 000
Maksuosuus YK:n asuinyhdyskuntarahastolle (UNCHS)	460 000
Kemiallisen aseiden kieltojärjestön jäsenmaksu (OPCW)	385 000
Maksuosuudet muille YK:n alaisille järjestöille ja rahastoille	4 681 000
Euroopan Neuvoston jäsenmaksut	2 578 000
OECD:n jäsenmaksu	1 675 000
WTO:n jäsenmaksu	713 000
Maksuosuudet ETYJ:n talousarvioihin	4 348 000
Maksuosuus maailmanlaajuiselle ympäristörahastolle (GEF)	8 000 000

Ydinkoekieltosopimus; Suomen maksuosuus valmistelukomitean kustannuksista	471 000
Muut jäsenmaksut	3 932 000
Yhteensä	84 886 000

2006 talousarvio	84 886 000
2005 talousarvio	77 770 000
2004 tilinpäätös	74 248 928

67. Kansainvälisen ilmastopimuksen alaisen yhteistyön menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisen ilmastopimuksen alaiseen yhteistyöhön kehityksmaiden kanssa sekä Suomen Kioton joustomekanismeja koskevan koeohjelman kustannuksiin.

Vuoden 2006 aikana saa tehdä yhteistyötä koskevia sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2006 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 2 000 000 euron arvosta.

Selvitysosa: Momentille aikaisemmissa talousarvioissa myönnettyjen valtuuksien

käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menojen enintään 1 000 000 euroa vuonna 2006.

Kioton joustomekanismien hallinnolliset järjestelyt vahvistetaan hallituksen ilmasto- ja energiapoliittisen strategian valmistuttua vuoden 2005 aikana.

2006 talousarvio	1 000 000
2005 talousarvio	1 000 000
2004 tilinpäätös	841 000

95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 17 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkoasiainministeriön vahvistamien tilikurssien ja pankkien virallisten päivänkurssien välisten laskennallisten sekä muiden valuuttamääräisten ulkomaisten maksujen laskennallisten kurssierojen kattamiseen.

2006 talousarvio	17 000
2005 talousarvio	17 000
2004 tilinpäätös	—

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Hallinnonalan toimintaympäristö

Oikeudellinen sääntely lisääntyy ja kohdistuu uusille erityisasiantuntemusta vaativille elämäntilanteille. Lainsäädännön kansainvälistyminen ja monikulttuurisuuden lisääntyminen muodostavat oikeusturvajärjestelmän kehittämisessä tärkeän tekijän. Väestön muuttoliikkeen myötä oikeuspalvelujen kysyntä siirtyy yhä selvemmin suuriin asutuskeskuksiin.

Kansalaisten tiedon tarve heitä koskevissa asioissa on lisännyt oikeudellisen neuvonnan tarvetta. Sovittelumenettelyn merkitys on kasvanut. Rikosasioiden sovittelumenettelyn alueellisessa kattavuudessa ja saatavuudessa on kehittämistarpeita. Riita-asioiden sovittelumenettelyä ollaan käynnistämässä. Oikeudenkäyntikuluja ja oikeudenkäyntimenettelyä koskevat uudistukset ovat lisänneet asianosaisten oikeudenkäyntikuluriskiä, mikä on heikentänyt oikeusturvan saatavuutta erityisesti riita-asioissa. Eri tuomioistuinten käsittelyajoissa on suuria eroja, mikä on johtanut alueelliseen eriarvoisuuteen oikeusturvan saatavuudessa. Oikeuksien toteutumisen takaavat selkeä lainsäädäntö, hyvä hallinto ja tehokas oikeusturvajärjestelmä ovat yhä keskeisempiä kilpailutekijöitä kansainvälisillä markkinoilla.

Suomen rikollisuustilanteessa ei ole viime vuosina tapahtunut suuria muutoksia. Suhteessa väkilukuun tapahtuu Suomessa edelleen henkirikoksia enemmän kuin Pohjoismaissa ja muissa Länsi-Euroopan maissa. Tilastoitu pahoinpitelyrikollisuus on pitkällä aikavälillä jonkin verran lisääntynyt. Alkoholilainsäädännössä vuonna 2004 tapahtuneet muutokset ovat vaikuttaneet lähinnä väkivaltarikoksiin ja välittömästi alkoholin käyttöön liittyviin rikoksiin. Ennakkotietojen mukaan niiden määrän kasvu on viime aikoina kuitenkin pysähtynyt. Huumausainerikosten ja omaisuusrikosten kehityssuunta on laskeva. Nopeaan globalisaatiokehitykseen liittyvät uhkat koskevat kansainvälistä terrorismia ja tietoyhteiskunnan haavoittuvuutta sekä järjestäytyneen rikollisuuden leviämistä. Nämä edellyttävät oikeusviranomaisten kansainvälisen yhteistyön lisäämistä ja kotimaisen viranomaisyhteistyön tehostamista.

Kotitalouksien velkaantumisaste on viime vuosikymmenen loppupuolelta alkaen tasaisesti kasvanut, mikä hitaan taloudellisen kasvun ja korkean työttömyyden olosuhteissa lisää riskejä ylivelkaantumiseen. Kuluvan vuosikymmenen alkuvuosina yksityishenkilöiden ja yritysten velkaongelmien määrä on kuitenkin pysynyt useimmilla mittareilla tarkasteltuna jokseenkin vakaana. Kulutusluotoista aiheutuvien maksuhäiriöiden määrä on kuitenkin jossakin määrin noussut.

Väestön eliniän pidentyminen ja perheellistymisen muotojen moninaistuminen tekevät ajan-kohtaiseksi mm. perimystä ja aviovarallisuutta koskevan lainsäädännön uudistustarpeiden arvioinnin. Väestörakenteen muutos ja rakennuskannan vanheneminen lisäävät tarvetta uusien ja korjata vanhoja rakennuksia, mikä vaatii asunto-osaakeyhtiöiden perusparannusta ja kunnossapittoa koskevilta säännöksiltä erityistä selkeyttä ja toimivuutta.

Yhteiskunnan monimutkaistuminen ja oikeudellisen sääntelyn korostuminen sekä jatkuvasti voimistunut EU- ja muu kansainvälinen yhteistyö on lisännyt erityisesti lakitasoisen sääntelyn määrää, mikä on aiheuttanut ongelmia niin sääntelyn johdonmukaisuuden ja hallittavuuden kuin valmisteluresurssien käytön kannalta.

Oikeus- ja sisäasiat muodostavat yhden EU:n nopeimmin kehittyvistä yhteistyöaloista. Puheenjohtajuus EU:ssa on vuoden 2006 keskeinen haaste, johon vaikuttaa etenkin oikeus- ja sisäasioiden yhteistyötä koskeva, joulukuussa 2004 hyväksytty ns. Haagin toimintaohjelma. Suomen puheenjohtajuuskaudella ohjelman toteuttaminen on välitarkasteluvaiheessa.

Valtioneuvoston asettamat tavoitteet

Valtioneuvosto asettaa talousarvion valmistelun yhteydessä seuraavat oikeusministeriön toimialaa koskevat tavoitteet:

Oikeuden saatavuuden nopeuttamiseksi ja varmistamiseksi parannetaan valtioneuvoston lainvalmistelua ja lakiehdotusten vaikutusten arviointia, kehitetään oikeudellisia neuvonta- ja sovittelumenettelyjä sekä parannetaan oikeusturvan joutuisuutta, alueellista tasapuolisuutta ja huolehditaan kustannusten kohtuullisuudesta.

Hallituksen sisäisen turvallisuuden ohjelman ja väkivallan vähentämishojelman pohjalta vähennetään erityisesti huumausaine-, väkivalta-, talous- ja uusintarikollisuutta sekä parannetaan rikoksen uhrin asemaa. Uusintarikollisuuden alentamiseksi otetaan vankeinhoitolaitoksessa käyttöön vankikohtaiset rangaistusajan suunnitelmat ja parannetaan vapautuvien vankien jälkihuoltoa.

Velkahallintaohjelman mukaisin toimenpitein vähennetään maksuhäiriöitä ja niiden haittoja.

Edistetään aktiivisesti eurooppalaisen oikeusalueen toteutumista ja Haagin toimintaohjelman toteuttamista.

Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman mukaisin toimenpitein parannetaan kansalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia, aktivoidaan osallistumista, tuetaan kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä sekä selvitetään demokratia-asioiden hallinnon kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia.

Oikeusministeriön alustavat tavoitteet

Oikeusministeriö asettaa valtioneuvoston asettamien tavoitteiden pohjalta niitä täydentävät seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Oikeusturva

Parannetaan kansalaisten mahdollisuuksia saada oikeusturvaa joutuisasti asiaan parhaiten soveltuvassa menettelyssä, kohtuullisin kustannuksin ja tasapuolisesti maan eri osissa. Huolehditaan kaava-, rakennuslupa- ja tieasioita koskevien valitusten joutuisasta käsittelystä.

Oikeusturvan kehittämiseksi ja oikeusturvan saatavuuden parantamiseksi oikeudellista neuvontaa tehostetaan kokeiluhankkeiden pohjalta sekä lisätään menettelyn joustavuutta, avoimuutta ja vuorovaikutteisuutta niin oikeudenkäynnissä kuin vaihtoehtoisessa riidanratkaisussakin. Näin myös pyritään lyhentämään prosessin kokonaiskestoa ja alentamaan osapuolille aiheutuvia kustannuksia. Erikoistumismahdollisuuksia tuomioistuinten sisällä ja niiden kesken parannetaan. Selvitetään laajapohjaisesti muutoksenhaun merkitys oikeusturvan ja oikeusvarmuuden lisääjänä. Tuetaan tuomioistuimien laatutyötä.

Alueellisen tasapuolisuuden lisäämiseksi vaikuttavuustavoitteena on supistaa hovi- ja hallinto-oikeuksien nykyiset noin kuuden kuukauden käsittelyaikaerot viiteen kuukauteen. Käräjäoikeuksissa tavoitteena on, ettei minkään käräjäoikeuden rikosasioiden käsittelyaika ylitä maan keskiarvoa yli kolmella kuukaudella.

Kriminaalipolitiikka

Kriminaalipolitiikan keskeinen tavoite on rikollisuuden, erityisesti uusintarikollisuuden vähentäminen. Painopistealueina ovat väkivalta-, huume- ja talousrikollisuus sekä nuorten rikollisuus.

Tavoitteiden saavuttamiseksi korostetaan rikosentorjuntaa, rikosvastuun joutuisaa toteuttamista, syyttäjien tehokasta ja kokonaisvastuullista otetta rikosasiain käsittelyketjussa sekä rangaistusten täytäntöönpanon vaikuttavuuden parantamista uusintarikollisuuden vähentämiseksi. Tavoitteena on myös rikoksen uhrin aseman parantaminen.

Tavoitteena on vähentää ensikertaisten vankien uusintarikollisuutta siten, että viiden vuoden kuluessa vapautumisesta vankilaan palaavien määrä vähenee 35 prosentista vuoteen 2007 mennessä enintään 32 prosenttiin.

Maksuhäiriöt ja velkahallinta

Hallituksen velkahallintaohjelman mukaisin toimenpitein ja kehittämällä ulosotto- ja konkurs-sivalvontaviranomaisten toimintaa vähennetään velkaongelmia, tehostetaan ja nopeutetaan maksukyvyttömyystilanteiden selvittämistä, alennetaan perintäkustannuksia sekä tehostetaan talousrikollisuuden ja harmaan talouden vastaista toimintaa. Näin vahvistetaan osaltaan tervettä taloutta ja luotonantoa, ehkäistään sosiaalista ja taloudellista syrjäytymistä sekä vastustetaan harmaata taloutta ja talousrikollisuutta. Vaikuttavuustavoitteena on perintätuloksen parantaminen 4 prosentilla.

Kansalaisten oikeussuhteet

Perimystä koskevan lainsäädännön kehittämisessä olennaista on tasapainon säilyttäminen yksilöllisyyttä ja perhevastuuta korostavien näkökulmien välillä. Aviovarallisuusjärjestelmän kannalta peruskysymys on, johtaako voimassa oleva lainsäädäntö sovittelusäännöksiin epäoikeudenmukaisiin ja yllättäviin lopputuloksiin, ja jos näin on, miten lainsäädäntöä tulisi uudistaa. EU-säännökset siitä, minkä valtion lakia sovelletaan perheoikeudellisiin kysymyksiin, lisäävät oikeusvarmuutta perhesuhteiden kansainvälistyessä.

Euroopan oikeudellinen kehittäminen

Suomen tavoitteena on Tampereen Eurooppa-neuvostossa hyväksytyjen päätelmien mukaisesti todellinen eurooppalainen oikeusalue, jolla kansalaiset voivat käyttää oikeuksiaan yhtenäisin perustein. Oikeusministeriö painottaa erityisesti vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta, koska se on tehokkain keino oikeusalueen perustamiseksi, sekä jo hyväksytyjen instrumenttien tehokasta täytäntöönpanoa myös käytännössä. Myös Eurojustin operatiivisen toiminnan kehittäminen ja EU:n Venäjä-suhteet ovat puheenjohtajuuskauden painopisteitä.

Säädösvalmistelun johdonmukaisuus

Tavoitteena on, että lainsäädäntöä käytetään johdonmukaisesti ja tilanteissa, joissa lainsäädäntö toteuttaa asetetut tavoitteet kokonaisuutena arvioiden parhaalla mahdollisella tavalla. Lainsäädännön laadun parantaminen edistää kansalaisten oikeuksien toteutumista ja julkisen hallinnon toimivuutta ja luotettavuutta, estää tarpeettomia kustannuksia ja edistää yritysten kilpailukykyä.

Vakiinnutetaan säädösvalmistelun suunnittelua, johtamista ja laadunvalvontaa koskevat yhteiset toimintaperiaatteet, rakenteet ja menettelytavat. Kehitetään erityisesti menettelyjä ja järjestelmiä sääntelyn vaihtoehtojen ja vaikutusten arvioimiseksi. Paremman sääntelyn toimintaohjelman puitteissa arvioidaan säädösympäristön viimeaikaista kehitystä erityisesti kansallisen ja kansainvälisen kilpailukykyyn ja kansalaisten hyvinvoinnin turvaamisen näkökohdista. Jatketaan erityisesti Suomen puheenjohtajakaudella EU:n ja sen jäsenmaiden yhteisiä toimia sääntelyn laadun parantamiseksi.

Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus

Oikeushallintoon perustetaan palvelukeskus, johon siirretään pääosa hallinnonalan talous- ja henkilöstöhallinnon tukipalveluista. Oikeushallinnon palvelukeskuksen tavoitteena on parantaa talous- ja henkilöstöhallinnon tuottavuutta ja laatua ja samalla mahdollistaa voimavarojen suunnittaminen hallinnonalan ydintehtäviin.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon prosessien ja tietojärjestelmien yhtenäistämistä tehdään keskitetysti Kieku-ohjelmassa yhteistyössä hallinnonalojen talous- ja henkilöstöhallinnon palve-

lukeskushankkeiden kanssa. Yhteistyö tukee palvelutuotannon yhtenäistymistä ja palveluiden laadun parantamista.

Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukset muodostavat valtion palvelukeskusverkoston, jonka toimintatapoja, toimialaa, prosesseja ja tietojärjestelmiä kehitetään koordinoitusti yhtenäisten, yhteisten ja yhteensopivien määrittelyjen mukaisesti. Talous- ja henkilöstöpalvelujen tukitoimintojen osalta tavoitteena on, että tuottavuus kasvaa vuoteen 2009 mennessä keskimäärin 40 % ja, että samalla sekä asiakas- että työtyytyväisyys pysyvät vähintään nykyisellä tasolla. Mitäkaavaetujen saaminen edellyttää perustettavalta palvelukeskukselta riittävän suurta kokoa, jonka saavuttamiseksi perustettavat palvelukeskukset valmistautuvat ottamaan myös oman hallinnonalansa ulkopuolisia asiakkaita.

Hallinnonalan muut kehittämistavoitteet

Edellä sanottuja lähivuosien strategisia tavoitteita täsmentävät vaikuttavuustavoitteet ja toiminnalliset tavoitteet on esitetty tämän pääluokan eri luvuissa. Hallinnonalan yleiset, ennen muuta henkilöstöön, tuottavuuden parantamiseen ja tietohallintoon liittyvät kehittämistavoitteet on esitetty luvussa 25.01 (Ministeriö ja sen yhteydessä toimivat viranomaiset).

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2004—2006

	v. 2004 tilinpäätös 1000 €	v. 2005 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2006 esitys 1000 €	Muutos 2005—2006	
				1000 €	%
01. Ministeriö ja sen yhteydessä toimivat viranomaiset	86 079	85 465	91 212	5 747	7
10. Tuomioistuinlaitos	218 772	219 920	221 737	1 817	1
30. Oikeudelliset palvelut ja julkinen oikeusapu	53 299	55 200	56 251	1 051	2
40. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssi-valvonta	80 187	79 056	79 000	- 56	- 0
50. Rangaistusten täytäntöönpano	186 303	189 050	192 352	3 302	2
60. Syyttäjälaitos	30 061	30 411	30 998	587	2
70. Vaalimenot	15 846	3 210	21 150	17 940	559
Yhteensä	670 547	662 312	692 700	30 388	5
Henkilöstön kokonaismäärä	9 544	9 550	9 580		

01. Ministeriö ja sen yhteydessä toimivat viranomaiset

Selvitysosa: Oikeusministeriö toiminta-ajatuksensa mukaisesti osana valtioneuvostoa luo oikeuspolitiikan linjoja, kehittää säädöspolitiikkaa ja ohjaa hallinnonala. Oikeusministeriön tavoitteena on avoin, aktiivinen ja turvallinen yhteiskunta, jossa ihmiset voivat luottaa oikeuksiansa toteutumiseen.

Oikeusministeriön pitkän aikavälin tavoitteet ja kehittämislinjat vuoteen 2012 on määritetty ministeriön strategia-asiakirjassa. Pääluokkaperustelujen selvitysosassa on esitetty keskeiset näiden linjausten mukaiset vaikuttavuustavoitteet sekä hallitusohjelmaa ja hallituksen strategia-asiakirjaa toteuttavat tavoitteet. Tässä luvussa on esitetty ne oikeusministeriötä ja sen yhteydessä toimivia viranomaisia koskevat tavoitteet, joita ei ole käsitelty pääluokan muissa luvuissa.

Oikeusministeriön alustavat tavoitteet vuodelle 2006 ovat:

Vakiinnutetaan valtioneuvostossa säädösvalmistelun yhteiset toimintaperiaatteet ja työskentelevät, joilla parannetaan säädösvalmistelun suunnitelmallisuutta ja laatua. Vahvistetaan oikeusministeriön koordinoivaa roolia valtioneuvoston säädösvalmistelun kehittämisessä sekä parannetaan laintarkastuksen kattavuutta ja joutuisuutta. Jatketaan erityisesti Suomen puheenjohtajakaudella EU:n ja sen jäsenmaiden yhteisiä toimia sääntelyn laadun parantamiseksi.

Oikeusministeriön säädöstarkastuksen kattavuus on alentunut vuosikymmenen vaihteen 85 prosentista. Vuonna 2004 tarkastustoimiston tarkastettavaksi tulleiden lakien osuus säädöskokoelmassa julkaistujen lakien määrästä oli enää 64 %. Säädösvalmistelun laadun kehittämiseen liittyen oikeusministeriön lähivuosien tavoitteena on, että tarkastustoiminnan kattavuus lakien osalta on 80 % ja joutuisuus keskimäärin 15 päivää.

Suomen tavoitteena on Tampereen Eurooppa-neuvostossa hyväksytyjen päätelmien mukaisesti todellinen eurooppalainen oikeusalue, jolla kansalaiset voivat käyttää oikeuksiaan yhtenäisin perustein.

Valtiontalouden parlamentaarisen valvonnan uudistamiseksi annetaan esitys, jonka tarkoituksena on perustaa uusi eduskunnan tarkastusvaliokunta ja lakkauttaa valtioneuvoston tarkastajat. Niin ikään annetaan esitykset uudeksi valmiuslaiksi sekä esitys saamelaisien maahan, veteen, luonnonvaroihin ja perinteisiin elinkeinoin ja perinteisiin elinkeinoin kohdistuvien oikeuksien järjestämistä saamelaisien kotiseutualueella koskevaiksi lainsäädännöksi. Jatketaan saamelaiskulttuurikeskushankkeen valmistelua.

Oikeusministeriön käynnistämän, vuoden 2005 lopussa valmistuvan selvityksen pohjalta kehitetään rikoksen uhrien tukemiseen liittyviä eri viranomaisien ja järjestöjen toimintamuotoja ja yhteistyötä sekä selkiytetään työnjakoa. Rikoksentorjunnan tehostamiseksi käynnistetään väkivallan vähentämishankkeen toteuttaminen ja huolehditaan eri hallinnonaloilla toteutettavien toimenpiteiden koordinoinnista.

Ministeriön toiminnan tehostamiseksi ja hallinnonalan tukitehtävien laadun ja tuottavuuden parantamiseksi siirretään ministeriöstä talous- ja henkilöstöhallinnon tukitehtävät sekä tietotekniikan tukitehtävät perustettaviin palvelukeskuksiin. Palvelujen tuottamisessa hyödynnetään valtion konsernitason yhteistyötä muun muassa hankinnoissa ja yhteisissä palveluissa. Ministeriö voi näin aiempaa selkeämmin keskittyä strategiaan tehtäviin, hallinnonalan ohjaukseen ja kansainväliseen toimintaan. Hallinnonalan tuottavuuden parantamiseksi toteutetaan vuonna 2005 täsmennettävässä, vuoteen 2011 ulottuvassa tuottavuusohjelmassa määritellyt toimenpiteet.

Oikeusministeriön hallinnonalalle vuosiksi 2004–2007 hyväksytyn henkilöstöstrategian toimeenpanoa jatketaan laaja-alaisena kehittämishankkeena, jonka keskeiset näkökulmat ovat johtamisen kehittäminen, henkilöstön osaamisen kehittäminen sekä henkilöstömitoitukset, työhyvinvointi ja henkilöstötoimen prosessit. Osahankkeita suunnataan ja yhdistetään saatujen kokemusten mukaan ja kehittämissuunnitelmat, mitoitustalokset ja esitykset tietopohjan ja menettelytapojen kehittämisestä otetaan käyttöön mahdollisimman pian niiden valmistuttua. Hankkeen arviointi ja strategian uudistaminen käynnistetään vuoden 2006 aikana.

Tietohallinnossa painopistealueina ovat hallituksen tietoyhteiskuntaohjelmaan sisältyvät sähköinen oikeusprosessi, sähköiset palvelut kansalaisille ja sidosryhmille, oikeussaliteknologian kehittäminen sekä poliisin, syyttäjien ja tuomioistuinten tiedonvaihdon kehittäminen rikosasiain toimintaketjun sujuvuuden parantamiseksi. Sähköisten asiointipalvelujen edellytyksiä parannetaan. Huolehditaan siitä, että toiminta on yhdenmukainen valtion IT-toimintojen uudistamistavoitteiden ja -toimenpiteiden kanssa. Tietotekniikan tukipalvelujen uudelleenorganisointiin liittyen luodaan ja vakiinnutetaan tehokkaat ohjausmenettelyt.

Oikeuspoliittisen tutkimuksen kehittämistä jatketaan julkisen tutkimusjärjestelmän kehittämistä koskevien hallituksen linjausten pohjalta tavoitteena erityisesti parantaa oikeuspoliittisen suunnittelun ja päätöksenteon tietopohjaa muun muassa vahvistamalla tutkimuksen ohjausta ja Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen toimintaedellytyksiä.

19. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 39 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

2006 talousarvio	39 000 000
2005 talousarvio	39 000 000
2004 tilinpäätös	37 983 975

21. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 23 619 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuskien maksamiseen.

Selvitysosa:

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2005		2006
	2004	varsinainen	2006
	toteutuma	talousarvio	esitys
Bruttomenot	28 907	30 445	23 649
Bruttotulot	468	30	30
Nettomenot	28 439	30 415	23 619

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 879
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 738

Määrärahasta on tarkoitettu 531 000 euroa kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman rahoitusta varten. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 208 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta sekä 100 000 euroa valtioneuvoston lainvalmistelun kehittämistä varten. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 2 406 000 euroa Oikeushallinnon palvelukeskuksen toimintamenojen siirtona momentille 25.01.22, 5 020 000 euroa Oikeushallinnon tietotekniikkakeskuksen toimintamenojen siirtona momentille 25.01.22 sekä 100 000 euroa ministeriön yhteydessä toimivien erillisvirastojen tietohallintomenojen siirtona momentille 25.01.22.

Nettoutettavia tuloja ovat julkaisutoiminnasta sekä EU:lta saatavat tulot.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Ylin johto ja erillisyksiköt	9 013 000
Osastot	10 823 000
Kansalaisvaikuttamisen politiikka-ohjelma	531 000
Ministeriön tietohallintomenot	740 000
Hallinnonalan yhteiset tietohallintomenot	2 512 000
Yhteensä	23 619 000

Tietoja henkilöstöstä

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 arvio
Henkilötyövuodet	364	382	270
Määräaikaisten osuus henkilöstömäärästä	15	15	14,5
Keski-ikä	45,8	46,1	46,6
Työtyytyväisyysindeksi	3,2	3,2	3,2
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	7,8	7,8	7,5

2006 talousarvio	23 619 000
2005 lisätalousarvio	754 000
2005 talousarvio	30 415 000
2004 tilinpäätös	29 298 000

22. *Eräiden virastojen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 17 493 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Kriminaalipoliitiikan instituutin apurahojen maksamiseen.

Selvitysosa: Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimus tukee oikeusministeriön lainvalmistelua ja tuottaa perustietoa oikeus- ja kriminalipoliittikkaa koskevan yhteiskunnallisen keskustelun, suunnittelun ja päätöksenteon pohjaksi. Rikollisuustilanteen seurannassa kehitetään henkirikollisuuden seurantajärjestelmää ja rikoksantorjuntaa palvelevia rikollisuuden osoittimia. Rikollisuustutkimuksen erityispainotuksia ovat kansallinen uhritutkimus, uusintarikollisuus, alkoholiolojen muutosten rikollisuusvaikutukset, nuorisorikollisuus ja nuorten seuraamusjärjestelmä sekä maahanmuuttajanuorten rikollisuus ja sen kontrolli. Oikeusolojen kuvauksessa arvioidaan oikeudellisten instituutioiden toimintaa ja oikeusongelmien ratkaisutapoja. Riita-prosessin ja oikeudenkäyntikulujen seurantaa jatketaan, arvioidaan perhe-elämää, oikeudellisia palveluja, velkojen hallintajärjestelmiä ja tietosuojaa koskevan sääntelyn toimivuutta. Laitoksen kansallisia ja kansainvälisiä tutkimusyhteyksiä yliopistoihin ja alan tutkimuslaitoksiin lisätään. Tutkimustiedon saatavuutta ja tiedon käytettävyyttä vahvistetaan verkkotiedottamista lisäämällä. Maksullisen tutkimustoiminnan tuloilla pyritään jatkossakin katta-

maan viidesosa laitoksen kokonaisrahoitukselta.

Kriminaalipoliitiikan instituutti tuottaa kansainvälisiä asiantuntijapalveluja kriminaalipoliitiikan alalla. Laitoksen toimintaa ohjaa keskeisesti YK:n kriminaalipoliittinen ohjelma ja siihen vuosittain liittyvät linjapäätökset.

Tietosuojavaltuutetun toimisto ylläpitää ja edistää kansalaisten perusoikeutena olevaa oikeutta yksityisyyteen ja edistää osaltaan kansalaisten luottamusta yhteiskunnan palveluihin. Toimiston lähivuosien keskeinen tehtävä on osallistua mahdollisimman laajasti tietoyhteiskunnan kansalliseen ja kansainväliseen kehittämistyöhön sekä tuottaa tähän liittyvää ohjausaineistoa, harjoittaa laajaa sidosryhmäyhteistyötä ja osallistua eri toimialojen lainsäädäntö- ja menetelmäkehitystyöhön sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla.

Rekisterinpitäjiltä ja rekisteröidyiltä kirjallisesti tulevien toimenpide- ja ohjauspyyntöjen määrää pyritään pitemmällä tähtäimellä vähentämään ennaltaehkäisevän toiminnan ja ratkaisukäytännöstä tiedottamisen avulla. Lyhyemmällä tähtäimellä vireilletulevien asioiden määrän arvioidaan kuitenkin lisääntyvän. Tästä huolimatta tavoitteena on lisätä asioiden käsittelymääriä sisäisiä toimintatapoja ja henkilöstön osaamista kehittämällä. Oikeudenloukkauksia koskevien asioiden osuutta pyritään vähentämään suhteessa ohjaus- ja neuvontapyyntöjen määrään samalla kun tavoitteena on alentaa käsiteltävien asioiden keskimääräistä kustannusta. Tietopalvelua ja asioista tiedottamista sekä ratkaisujen laatua ja niiden ymmärrettävyyttä pyritään kehittämään.

Tavoitteena on säilyttää asioiden käsittelyaika entisellään tai lyhentää sitä. Kansalaisilta vireilletulevien asioiden keskimääräinen käsittelyaikatavoite on 6 kuukautta, kaikkien asioiden keskimääräinen käsittelyaika 4 kk. Enimmäiskäsittelyaikatavoite on 10 kk (kuten v. 2005). Maksullisen koulutustoiminnan laajuus on edelleen n. 10 000 euroa vuodessa.

den keskimääräinen käsittelyaika 4 kk. Enimmäiskäsittelyaikatavoite on 10 kk (kuten v. 2005). Maksullisen koulutustoiminnan laajuus on edelleen n. 10 000 euroa vuodessa.

Tietosuojaavaltuutetun kustannukset ja henkilötyövuodet toiminnoittain

	Kustannukset (1 000 €)			Henkilötyövuodet		
	2003	2004	muutos %	2003	2004	muutos htv
Päätoiminnot						
TSV:n ratkaisutoiminta	282	290	3	5,2	5,4	0,2
Ennaltaehkäisevä toiminta	188	280	49	3,0	4,0	1,0
Lainsäädännön ja hallinnon kehittäminen	40	44	11	0,6	0,7	0,1
Jälkikäteisvalvonta (tarkastustoiminta ja selvityspyynnöt)	18	20	12	0,3	0,3	0,0
Ennakovalvonta	21	25	19	0,5	0,5	0,0
TSV:n antamat lausunnot	19	27	42	0,3	0,4	0,1
Lausunnot tutk.lupa-asioissa	11	7	-36	0,3	0,1	-0,1
Tietopalvelu (ml. puh.neuvonta)	62	63	1	1,1	1,2	0,1
Konsultointi (muut kuin rekisterin-pitäjät)	11	11	1	0,2	0,2	0,0
Kansainvälinen toiminta	122	76	-38	1,1	0,9	-0,2
Tietosuojan yleinen seuranta	41	26	-38	0,8	0,4	-0,3
Tukitoiminnot	243	248	2	4,2	4,3	0,1
Palkallinen poissaolo	157	150	-4	3,4	2,9	-0,4
Yhteensä	1 214	1 266	4	20,9	21,3	0,4

Onnettomuustutkintakeskuksen tavoitteena on selvittää tehokkaasti ja luotettavasti onnettomuuksien syitä ja antaa näiden perusteella turvallisuussuosituksia yleisen turvallisuuden parantamiseksi ja onnettomuuksien estämiseksi sekä seurata turvallisuussuositusten noudattamista.

Raideliikenteen ja ilmailun suositusten noudattamisaste on noin 60 prosenttia. Tavoitteena on parantaa annettujen turvallisuussuositusten noudattamista kehittämällä seurannan ajantasaisuutta sekä parantamalla suositusten laatua ja niistä tiedottamista. EU-yhteistyö tulee edelleen tiivistymään ja asettaa uusia vaatimuksia onnettomuustutkinnalle muun muassa Euroopan unioniin perustettujen yhteiseurooppalaisten turvallisuusviranomaisten toiminnan laajentuessa ja kehittyessä.

Kilpailuttamismahdollisuuksien ja kustannusten seurannan kehittämiseen kiinnitetään erityistä huomiota ja tähän liittyen käyttöön otetaan työaika- ja toimintolaskentajärjestel-

mä. Toimintakäsikirjan ja tutkijan ohjeiden perusteella kehitetään tutkintakäytäntöjä ja koulutetaan tutkijoita. Suuronnettomuuden tutkinta (A-tutkinta) tai suuronnettomuuden vaaratilanteen tai vakavan onnettomuuden tutkinta (B-tutkinta) valmistuu keskimäärin yhdessä vuodessa ja vähäisen onnettomuuden tutkinta (C-tutkinta) keskimäärin puolessa vuodessa. Lisäksi tavoitteena on, että 80 prosentista annettuja turvallisuussuosituksia tiedetään toteutuksen tilanne ja yhdestä kolmasosasta tutkintoja järjestetään asianosaisille tutkinnan aikana informaatiotilaisuus.

Oikeusrekisterikeskuksen yleistavoitteena on, että perintä- ja rekisteröintitehtävät sekä tietojen luovutus hoidetaan nopeasti ja oikeus- turvanäkökohdat huomioonottaen. Oikeusrekisterikeskuksen perustehtäviin liittyvä työ- määrä on kasvanut merkittävästi luovutettavien rikostaustaotteiden johdosta, kun laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä tuli voimaan v. 2003. Lisäksi

1.10.2002 voimaan tullut laki sakon täytäntöönpanosta on lisännyt maksuaikahakemusten määrää huomattavasti. Erityistavoitteena vuonna 2006 on saattaa loppuun v. 2005 aloi-

tettu yksityisoikeudellisten rekisterien hallittu alustan vaihto sekä tehostaa uuden täytäntöönpanojärjestelmän avulla perintätulosta.

Oikeusrekisterikeskuksen kustannukset ja henkilötyövuodet

	Kustannukset (1 000 €)		muutos %	Henkilötyövuodet		muutos htv
	2003	2004		2003	2004	
Päätoiminnot						
Täytäntöönpano	1 279	1 581	24	33,8	30,2	-3,6
Rekisteritoiminta	376	609	62	9,4	10,2	0,7
Tukitoiminnot	1 108	1 164	5	7,3	8,7	1,3
Palkallinen poissaolo	313	484	55	9,3	8,7	-0,7
Yhteensä	3 075	3 838	25	59,9	57,7	-2,3

Osana oikeusministeriötä Hämeenlinnassa toimiva Oikeushallinnon tietotekniikkakeskus muodostetaan ministeriön alaiseksi virastoksi 1.1.2006 lukien. Perustettavaan *Oikeushallinnon tietotekniikkakeskukseen* siirretään ministeriön Hämeenlinnan tietotekniikkakeskuksen henkilöstö (85) ja tehtävät. Oikeushallinnon tietotekniikkakeskus tuottaa hallinnonalan virastoille tietotekniikan kehittämis-, asiantuntija-, tuotanto-, hankinta- ja tukipalveluja, jotka tukevat virastojen toimintaprosesseja ja niiden kehittämistä. Tietotekniikkakeskus tuottaa tarvittavat palvelut itse tai hankkii ne muilta palvelun tuottajilta. Tämän lisäksi oikeushallinnon tietotekniikkakeskuksella on alueellinen tukiorganisaatio. Tietotekniikkakeskuksen ohjaus perustuu tulosohjaukseen ja palvelusopimuksiin.

Keskeisiä kehittämisalueita ovat tiedon saatavuuteen liittyvät raportointijärjestelmät, tietopalvelujärjestelmät kuten Finlex ja sähköiseen asiointiin liittyvät kehittämissuhteet sekä oikeussalitekniikan rakentaminen video- ja äänentallennusjärjestelmineen ja hallinnonalojen välisen tiedonsiirron kehittäminen. Vuoden 2006 loppuun mennessä viedään hallinnonalalla läpi merkittävät perusteknologiaan liittyvät uudistukset kuten käyttöjärjestelmän ja puhelintekniikan uudistaminen.

It-palveluiden laadun ja käyttökelpoisuuden mittaamiseksi suoritetaan vuosittain palvelutasotutkimuksia ja käytettävyyssuorituskokeita. Tietojärjestelmien käytettävyys pyritään pitä-

mään nykyisellä hyvällä tasolla ja asiakastyytyväisyyttä parantamaan erityisesti käyttäjätuen palveluja parantamalla. Palvelujen tuottavuutta ja taloudellisuutta seurataan vertaamalla käyttäjäkohtaisia kustannuksia muihin hallinnonaloihin.

Oikeusministeriön alaisuuteen perustetaan 1.1.2006 *Oikeushallinnon palvelukeskus*, johon keskitetään valtaosa ministeriössä, hallinnonalan maksukeskuksissa ja virastoissa nykyisin hoidettavista hallinnonalan talous- ja henkilöstöhallinnon tukipalveluista. Pääosa tuomioistuimien tukipalveluista siirretään palvelukeskukseen kuitenkin vasta vuonna 2007. Palvelukeskuksen henkilöstövahvuus on v. 2006 noin 90 ja v. 2007 noin 140. Palvelukeskuksen ohjaus perustuu tulosohjaukseen ja palvelusopimuksiin. Keskukseen päätoimipaikka on Hämeenlinna, pysyvät sivutoimipaikat Turku ja Kuopio, minkä lisäksi palvelukeskuksen yhteydessä jatkavat vuoden 2010 loppuun jatkuvan siirtymäkauden ajan Kouvolan, Oulun ja Vaasan sivutoimipaikat.

Oikeushallinnon palvelukeskuksen keskeisenä tavoitteena on parantaa talous- ja henkilöstöhallinnon tuottavuutta, taloudellisuutta ja laatua hallinnonalalla sekä vapauttaa hallinnonalan virastoissa voimavaroja niiden perustehtäviin. Tavoitteena on, että palvelukeskuksen avulla talous- ja henkilöstöhallinnon tukipalvelujen kustannukset toiminnan vakiinnuttua alenevat runsaalla kolmanneksella. Tämä edellyttää henkilöstön osaamisen ke-

hittämistä, työprosessien virtaviivaistamista ja sähköistämistä sekä toteuttamisvaiheessa henkilöstön eläke- ja muun vaihtuvuuden tehokasta hyödyntämistä. Vapautuvia henkilöstövoimavaroja suunnataan hallinnonalan ydintehtäviin. Palvelukeskuksen perustaminen on osa valtionhallinnon tuottavuushanketta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2005		
	2004	varsinainen	2006
	toteutuma	talousarvio	esitys
Bruttomenot	8 146	7 050	18 003
Bruttotulot	721	600	510
Nettomenot	7 425	6 450	17 493

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	874
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	663

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 93 000 euroa uuteen palkkaus-

järjestelmään siirtymisen johdosta sekä 5 625 000 euroa siirtona momenteilta 25.01.21, 25.10.23, 25.30.21, 25.40.21, 25.50.21 ja 25.60.21 Oikeushallinnon palvelukeskuksen toimintamenoja varten, 5 020 000 euroa siirtona momentilta 25.01.21 Oikeushallinnon tietotekniikkakeskuksen menoja varten sekä virastojen tietohallintomenojen siirtona 100 000 euroa momentilta 25.01.21 ja Oikeusrekisterikeskuksen tietohallintomenojen siirtona 100 000 euroa momentilta 25.10.23 ja 100 000 euroa momentilta 25.40.21.

Nettoutettavia tuloja ovat Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen, Oikeusrekisterikeskuksen, tietosuojavaltuutetun toimiston ja Kriminaalipoliitiikan instituutin maksullisen toiminnan tulot sekä EU:lta saatavat tulot.

Määrärahan käytön ja henkilötöyövuosien arvioitu jakautuminen v. 2006

	€	htv	muutos 2006/2005 htv
Oikeushallinnon palvelukeskus	4 625 000	91	91
Oikeushallinnon tietotekniikkakeskus	5 020 000	84	84
Oikeusrekisterikeskus	2 950 000	52	-1
Tietosuojavaltuutetun toimisto	1 355 000	21	-
Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos (OPTL)	1 095 000	23	-
Onnettomuustutkintakeskus	870 000	10,3	-
Kriminaalipoliitiikan instituutti (HEUNI)	462 000	6,7	-
Tietosuojalautakunta	16 000		
Hallinnonalan talous- ja henkilöstöhallinnon järjestelmien ylläpito ja kehittäminen	1 000 000		
Yhteiset tietohallintomenot	100 000		
Yhteensä	17 493 000	288	174

Tietoja henkilöstöstä

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 arvio
Henkilötyövuodet	123	114	288
Määräaikaisten osuus henkilöstömäärästä	22	22	22
Keski-ikä	45	45,3	45,5
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	7,8	7,8	7,6

2006 talousarvio	17 493 000
2005 lisätalousarvio	138 000
2005 talousarvio	6 450 000
2004 tilinpäätös	7 214 000

29. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain (373/1985) mukaan onnettomuustutkintaa varten asetetuista tutkintalautakunnista sekä valtioneuvoston päättämässä laajuudessa kansainvälisenä yhteistyönä toimitettavasta tutkinnasta aiheutuvien palkkioiden ja muiden kulutusmenojen maksamiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää konkursiasiamiehen vähävaraisessa konkurssipesässä ottamaan kuluvastuuseen liittyen ulkomaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa antamasta sitoumuksesta mahdollisesti johtuvan korvausvastuun toteuttamiseen.

2006 talousarvio	1 000 000
2005 talousarvio	500 000
2004 tilinpäätös	1 250 585

51. Eräät valtion maksamat korvaukset ja avustukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annetun lain (935/1973) nojalla maksettaviin rikosvahinkokorvauksiin sekä syyttömästi vangituille tai tuomituille valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavista korvauksista annetun lain (422/1974) nojalla maksettaviin korvauk-

siin, rikosvahinkokorvauksiin ja syyttömästi vangittujen korvauksiin liittyvien vähäisten asiamiespalkkioiden maksamiseen, avustuksiin rikollisuutta ehkäisevää työtä tekeville ja rikosten uhreista huolehtiville yhteisöille, avustuksiin saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen, avustuksiin Julkisen Sanan Neuvostolle ja säädösaineistoa julkaiseville yhteisöille. Määrärahaa saa käyttää myös avustuksiin maakuntien liitoille, jotka alueellaan huolehtivat lainopillisen asiantuntija-avun hankkimisesta kalatalousyhteisöille eräisiin laajoihin vesiasioihin liittyvissä kysymyksissä, sekä oikeusjärjestyksen kehittämistä ja tunnetuksi tekemistä tukevan toiminnan avustamiseen.

Määrärahaa saa lisäksi käyttää painavasta syystä avustuksiin ympäristövahingoista johtuvien oikeudenkäyntien korvaamiseen sekä ympäristönsuojelua koskevissa hallintoasioissa aiheutuneisiin tarpeellisiin edunvalvontakustannuksiin. Avustusta voidaan suorittaa, jos asialla voidaan katsoa olevan tärkeää merkitystä yleisen ympäristönsuojelun edun kannalta tai huomattavaa vaikutusta lukuisten henkilöiden oloihin ja asianosaiselle tai kantajalle aiheutuvia kuluja ei voida pitää kohtuullisina ottaen huomioon hänen maksukykynsä. Määrärahasta saa käyttää enintään 1 850 000 euroa muihin kuin rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoin annetun lain nojalla maksettaviin rikosvahinkokorvauksiin sekä syyttömästi vangituille tai tuomituille valtion varoista vapaudenmenetyksen johdosta maksettavista korvauksista annetun lain nojalla maksettaviin korvauksiin.

Käyttösuunnitelma	€	<i>Selvitysosa:</i>	
Rikosvahinkokorvaukset sekä syyttömästi vangituille ja tuomituille maksettavat korvaukset	8 250 000	sa on otettu lisäyksenä huomioon 1 000 000 euroa rikosvahinkokorvausten sekä syyttömästi vangituille tai tuomituille maksettavien korvausten määrän kasvun johdosta.	
Avustukset rikollisuutta ehkäisevää työtä tekeville ja rikosten uhreista huolehtiville yhteisöille (enintään)	290 000	2006 talousarvio	10 100 000
Avustukset saamelaiden kulttuuri- itsehallinnon ylläpitämiseen (enintään)	1 300 000	2005 talousarvio	9 100 000
Muut avustukset (enintään)	260 000	2004 tilinpäätös	10 332 683
Yhteensä	10 100 000		

10. Tuomioistuinlaitos

Selvitysosa: Tuomioistuinlaitos on osa kansanvaltaisen oikeusvaltion toimintaedellytyksiä. Tuomioistuimet tarjoavat oikeusturvaa, kehittävät oikeutta yhteiskunnassa sekä valvovat ja edistävät perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista. Oikeusturvan saatavuudella ja tuomioistuinjärjestelmän toimivuudella on olennainen merkitys suomalaisen hyvinvoinnin ja kilpailukyvyn rakentamisessa.

Kansalaisten yhdenvertaisuuden ja oikeusturvan takaamiseksi kiinnitetään erityistä huomiota lainsäädännön toteuttamisen ja tuomiovallan käytön edellytyksiin. Korkeimmat oikeudet edistävät perustuslaissa säädetyn asemansa mukaisesti tuomioistuinlaitoksen toimintaa ja oikeusturvan kehittämistä.

Tuomioistuinten alueellisia käsittelyaikaeroja tasoitetaan suuntaamalla henkilöstövoimavaroja palveluiden kysyntää vastaavasti.

Tuomioistuinten lainkäytön laadullisten tavoitteiden määrittelyä ja arviointia kehitetään. Yleisten tuomioistuinten osalta tämä toteutetaan korkeimman oikeuden ja hovioikeuksien yhteistyönä. Hovioikeuspiireittäin jatketaan hovioikeuksien ja käräjäoikeuksien yhteisiä laatuhankeita. Hallintotuomioistuimissa laatuhanke on käynnissä korkeimman hallinto-oikeuden, hallinto-oikeuksien, markkinaoikeuden ja vakuutuslaitosten yhteistyönä. Hovioikeuksien toiminnan tehostamiseksi seulontamenettelyä kehitetään uudistettavan lainsäädännön perusteella. Työmenetelmien ja hovioikeuksien henkilöstörakenteen kehittämistä jatketaan.

Oikeusturvan saatavuuden parantamiseksi valmistellaan esitykset ryhmävalituksesta kuluttajavalituslautakunnassa ja mahdollisesta ryhmäkanteen käyttöön otosta.

Käräjäoikeuksissa otetaan käyttöön eräissä rikosasiaryhmissä kirjallinen käsittely ja riita-asioiden sovittelu. Henkilöstöresursseja kohdennetaan uudelleen käräjäoikeusverkostoa kehittämällä tavoitteena yhdistää vuosittain 2—3 käräjäoikeutta.

Hallintotuomioistuinten toimiala on laaja, koska niiltä haetaan muutosta päätöksiin, joita tehdään kaikilla hallinnonaloilla ja hallinnon eri tasoilla. Hallintotuomioistuinten antamat päätökset ovat tärkeitä asianosaisille ja niillä on usein myös laajoja yhteiskunnallisia ja kansantaloudellisia vaikutuksia. Esimerkiksi maankäytön suunnittelua ja rakentamista sekä liikenneyhteyksien ja tietojärjestelmien muodostamista koskevien valitusten ratkaisemisella on vaikutusta työllisyyteen. Verotusta sekä taloudellista kilpailua ja julkisia hankintoja koskevat ratkaisut vaikuttavat välittömästi taloudelliseen toimintaan. Kun väestörakenteen muutokset edellyttävät jatkuvaa lainsä-

dännön uudistamista, hallintotuomioistuinten ratkaistavaksi tulee uudentyyppisiä oikeuskysymyksiä muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon alalta.

Hallinto-oikeuksien käsittelykokoonpanoja joustavoitetaan ja henkilöstörakennetta kehitetään. Hallintotuomioistuimissa erityistä huomiota kiinnitetään yhteiskunnan tai alueiden kehittämisen kannalta merkittävien valitusten käsittelyaikoihin.

Tuomioistuinten henkilöstön ikääntyminen, eläköityminen ja sairastavuuden lisääntyminen samalla kun henkilöstövoimavaroja vähennetään, edellyttävät parempaa henkilöstösuunnittelua, työyhteisön kehittämistä ja huomion kiinnittämistä henkilöstön hyvinvointiin.

Tietoja henkilöstöstä

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 arvio
Yleiset tuomioistuimet			
Henkilöstömäärä, htv	2 846	2 818	2 790
Keski-ikä	46	46,5	47
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	7,6	8	8
Hallintotuomioistuimet			
Henkilöstömäärä, htv	641	657	668
Keski-ikä	47,6	48	48,5
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	10,1	10	9

Tuomareiden koulutusjärjestelmä otetaan käyttöön, tuomareiden valvontajärjestelmää kehitetään ja oikeuslaitoksen kansliahenkilöstön ammatillisen koulutusohjelman laajentamista jatketaan asteittain.

21. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 7 000 000 euroa.

Voidaan lakkauttaa yksi oikeusneuvoksen virka ja yksi oikeussihteerin virka (T11) 1.1.2006 lukien.

Selvitysosa: Korkeimman oikeuden tärkein tehtävä on oikeuskäytännön ohjaaminen ennakkopäätöksillä. Korkein oikeus valvoo alempien tuomioistuinten lainkäyttöä.

Korkeimpaan oikeuteen saapuvien asioiden määrän arvioidaan hieman kasvavan. Kun

vuonna 2004 saapui 3 157 asiaa, arvio vuosille 2005 ja 2006 on 3 300 asiaa. Vuonna 2004 valituslupa myönnettiin 200 asiassa, joista 47 % oli riita-asioita ja 49 % rikosasioita. Valituslupan myöntämisen perusteena ollut oikeuskysymys liittyi lähes kolmasosassa tapauksista oikeudenkäyntimenettelyyn, oikeudenkäyntikuluihin tai oikeusapuun. Myönnettävien valituslupien sekä julkaistavien ratkaisujen määrän arvioidaan vuosina 2005 ja 2006 jonkin verran lisääntyvän.

Tunnuslukutaulukko

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Ratkaistut asiat, kpl	2 916	3 150	3 150
— myönnetty valitusluvat	200	210	210
— julkaistut ratkaisut	137	160	160
Keskimääräinen käsittelyaika (kk)			
— valituslupa-asiat	4,4	4	4
— asiaratkaisut	15,5	14,5	14,5

Toiminnallinen tehokkuus

— taloudellisuus (€/ratk. asia)	2 397	2 338	2 349
— tuottavuus (ratk. asiat/htv)	34	36	36

Keskimääräisen käsittelyajan lisäksi tavoitteena on, että niistä asioista, joissa valituslupaa ei myönnetä, 80 % käsitellään alle kuudessa kuukaudessa. Asiaratkaisuissa tavoitteena on ratkaista 40 % asioista alle 12 kuukaudessa.

Korkeimman oikeuden päätöksistä lain (701/1993) mukaisesti perittävänä maksuina arvioidaan kertyvän 100 000 euroa momentille 12.25.01. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 187 000 euroa siirtona momentille 25.10.23.

2006 talousarvio	7 000 000
2005 lisätalousarvio	122 000
2005 talousarvio	7 100 000
2004 tilinpäätös	7 298 000

22. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 500 000 euroa.

Selvitysosa: Ylimpänä oikeusasteena hallintolainkäyttöasioissa korkein hallinto-oikeus joutuu ratkaisemaan lainsäädännön tulkintakysymyksiä, joissa on kyse oikeusvaltion ja hyvinvointiyhteiskunnan toimivuuden perusedellytyksistä. Korkeimman hallinto-oikeuden antamilla tulkintaratkaisuilla on keskeinen asema myös Euroopan unionin säädösten soveltamisessa kansallisella tasolla.

Korkeimman hallinto-oikeuden käsiteltäväksi tulevista asioista pääosa on valituksia alueellisten hallinto-oikeuksien sekä valtioneuvoston ja ministeriöiden päätöksistä. Suu-

rimpia asiaryhmiä ovat verotus, sosiaalitoimi ja terveydenhuolto, rakentaminen ja kaavoitus, ympäristöasiat, kunnallishallinto, kilpailuasiat ja julkiset hankinnat, virkamiesasiat sekä ulkomaalaisasiat. Lisäksi korkeimman hallinto-oikeuden tehtävänä on perustuslain mukaan lainkäytön valvominen omalla toimialallaan Korkein hallinto-oikeus laatii vuosittain hallintotuomioistuinten yhteisen toimintaker-
tomuksen.

Korkeimpaan hallinto-oikeuteen saapuvien asioiden voidaan arvioida olevan aineistoltaan yhä laajempia ja oikeudellisesti vaativampia. Yleisenä kehityspiirteenä on myös oikeusjärjestyksen kansainvälistyminen. Koska EY-oikeutta sovelletaan kansallisella tasolla pääosin julkishallinnossa, eurooppaoikeuden tulkintakysymykset tulevat useimmiten hallintotuomioistuinten ratkaistaviksi.

Vuonna 2004 korkeimpaan hallinto-oikeuteen saapui 3 719 ja ratkaistiin 3 848 asiaa. Ratkaistuista asioista 84 % koski alueellisten hallinto-oikeuksien päätöksiä. Keskimääräinen käsittelyaika oli 11,9 kuukautta.

Korkeimman hallinto-oikeuden päätösten yhteiskunnallisen vaikuttavuuden vuoksi on tärkeää, että se antaa päätökset mahdollisimman joutuisasti. Vuonna 2006 tavoitteena on ratkaista noin 3 900 asiaa. Saapuvien asioiden määräksi arvioidaan 3 800. Keskimääräinen käsittelyaikatavoite on 10 kk siten, että asioista 25 % saadaan ratkaistuksi alle kuudessa kuukaudessa ja 35 % 6—9 kuukaudessa.

Tunnuslukutaulukko

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Ratkaistut asiat, kpl	3 848	3 900	3 900
Keskimääräinen käsittelyaika (kk)	11,9	10	10
Toiminnallinen tehokkuus			
— taloudellisuus (€/ratk. asia)	2 145	2 239	2 264
— tuottavuus (ratk. asiat/htv)	39	39	39

Korkeimman hallinto-oikeuden suoritteista lain mukaisesti perittävänä maksuina arvioidaan kertyvän 300 000 euroa momentille 12.25.01. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 205 000 euroa siirtona momentille 25.10.23.

2006 talousarvio	8 500 000
2005 lisätalousarvio	141 000
2005 talousarvio	8 600 000
2004 tilinpäätös	8 412 000

23. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 199 837 000 euroa.

Käräjäoikeuksien tuomiopiirijärjestelyihin liittyen (Loimaa, Nilsia ja Haapajärvi) voidaan 1.1.2006 lukien perustaa kaksi käräjätuomarin virkaa (1 T11 ja 1 T13) ja 1.7.2006 lukien yksi käräjätuomarin virka (T11) edellyttäen, että 1.1.2006 lukien lakkautetaan kaksi laamannin virkaa (T15) ja 1.7.2006 yksi laamannin virka (T15).

Hovioikeuksiin voidaan 1.3.2006 lukien perustaa kolme hovioikeudenneuvoksen virkaa (T12) edellyttäen, että vastaavasti vähennetään määräaikaista hovioikeudenneuvoksia ja viskaaleita.

Hallinto-oikeuksiin voidaan 1.3.2006 lukien perustaa neljä hallinto-oikeustuomarin virkaa (2 T13 ja 2 T11) edellyttäen, että vastaavasti vähennetään määräaikaista hallinto-oikeustuomareita ja hallinto-oikeussihteereitä.

Vakuutusoikeuteen voidaan 1.3.2006 perustaa neljä vakuutusoikeustuomarin virkaa (2 T13 ja 2 T11) edellyttäen, että samasta ajankohdasta lukien vähennetään neljä määräaikaista vakuutusoikeustuomaria.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon maanmittauslaitoksen kiinteistötietojärjestelmän tuloista asetuksen perusteella oikeusministeriölle jakamat osuudet sekä EU:lta saatavat tulot.

Selvitysosa: Hovioikeuksiin saapuvien asioiden määrän arvioidaan pysyvän nykyisellä tasollaan noin 12 500 asiana. Näistä 25 % on

riita-asioita ja 67 % rikosasioita. Ratkaistujen asioiden määrän arvioidaan ns. seulontamenetelyä koskevan lainsäädännön tarkistamisen ja työmenetelmien kehittämisen myötä kasvavan ja käsittelyaikojen lyhenevän. Käsittelyajoissa on huomattavia hovioikeuskohtaisia eroja: kun vuonna 2004 asiat Rovaniemen hovioikeudessa ratkaistiin 5,3 kuukaudessa, viipyivät ne Helsingin hovioikeudessa 11,4 kk. Tavoitteena on, että mm. piirirajamuutosten ja henkilöstövoimavarojen uudelleenkohdentamisen myötä tämä noin kuuden kuukauden käsittelyaikaero supistuu viiteen kuukauteen v. 2006. Keskimääräisen 8 kuukauden käsittelyaikatavoitteen lisäksi tavoitteena on, että 50 % (50 % v. 2004) asioista ratkaistaan alle kuudessa kuukaudessa ja 30 % (25 % v. 2004) 6—12 kuukaudessa.

Hallinto-oikeuksien asiamäärien arvioidaan kasvavan vuodesta 2004, jolloin asioita saapui noin 21 000. Kasvuun on varauduttava etenkin vero-, ympäristö- ja sosiaaliasioissa. Vuonna 2004 suurimpia asiaryhmiä olivat sosiaaliasiat (30 %), veroasiat (19 %), rakennus- ja ympäristöasiat (12 %) sekä ulkomaalaisasiat (10 %). Keskimääräinen käsittelyaika oli 8,8 kk vaihdellen Rovaniemen hallinto-oikeuden 6,1 kuukaudesta Kouvolan hallinto-oikeuden 12,3 kuukauteen. Tavoitteena on v. 2006 supistaa nykyinen noin 6 kuukauden käsittelyaikaero 5 kuukauteen. Keskimääräisen 9 kuukauden käsittelyaikatavoitteen lisäksi tavoitteena on, että asioista 40 % (40 % v. 2004) ratkaistaan alle kuudessa kuukaudessa ja 35 % (34 % v. 2004) 6—12 kuukaudessa.

Käräjäoikeuksiin saapui vuonna 2004 yhteensä 761 000 asiaa ja asiamäärien arvioidaan pysyvän samalla tasolla. Rikosoikeudellisia asioita saapui hieman edellistä vuotta enemmän, varsinaisten rikosasioiden kasvu oli noin 5 000 asiaa. Kasvua oli erityisesti liikennejuopumusten asiaryhmässä. Rikosoikeudellisia asioita ratkaistiin kaikkiaan noin 93 000 asiaa, joista 67 000 oli varsinaisia rikosasioita ja muut pakkokeinoasioita ja sakon muuntoasioita sekä muita rikosoikeudellisia asioita. Riita-asioiden määrä pysyi edellisen vuoden tasolla ja oli 160 000 asiaa. Ratkaistuista asioista kap-

palemääräisesti, mutta ei työmäärällisesti, merkittävimmän asiaryhmän muodostivat kiinteistöasiat (62 %), joita ratkaistiin noin 466 000 asiaa.

Ratkaistuista varsinaisista rikosasioista noin 36 % oli rattijuopumuksia tai törkeitä rattijuopumuksia, 15 % pahoinpitelyjä. Rikosasioiden määrän arvioidaan kokonaisuudessaan hieman vähentyvän vuoden 2004 tasosta, erityisesti edellä luetelluissa asiaryhmissä. Vuonna 2004 lautamieskokoonpanossa ratkaistiin noin 44 000 rikosasiaa. Rikosprosessin keventämistä yksinkertaisissa rikosasioissa koskeva hallituksen esitys (HE 271/2004) on eduskunnan käsiteltävänä. Toteutuessaan esitys vähentää istunnossa ratkaistujen asioiden määrää.

Keskimääräinen käsittelyaika rikosasioissa oli 3,2 kk ja pääkaupunkiseudun suurissa käräjäoikeuksissa 4,4—6,7 kk. Vuonna 2006 tavoitteena on, että minkään käräjäoikeuden keskimääräinen käsittelyaika ei ole yli 3 kk pidempi koko maan keskiarvoon verrattuna. Lisäksi tavoitteena on, että 50 prosentissa rikosasioista käsittelyaika on enintään 2 kk. Käsittelyaika saa ylittää 9 kk enintään 10 prosentissa rikosasioista.

Suppealla haastehakemuksella vireille tulleiden riita-asioiden käsittelyaika oli 2 kk. Istunnossa käsiteltyjen noin 5 400 riita-asian (3,6 % riita-asioista) keskimääräinen käsittelyaika oli 8,7 kk. Vuonna 2006 tavoitteena on, että pääkäsittelyssä ratkaistavista asioista 35 % ratkaistaan alle kuudessa kuukaudessa ja 40 % 6—12 kuukaudessa.

Markkinaoikeuteen saapuneiden asioiden määrä kasvoi v. 2004 yli 40 %. Kasvun arvioidaan jatkuvan myös vuosina 2005 ja 2006, kun Energiamarkkinaviraston sähkö- ja maakaasumarkkinalain nojalla antamista päätöksistä valitetaan markkinaoikeuteen. Vuonna 2004 ratkaistuista asioista yli 90 % koski julkisia hankintoja. Asioiden keskimääräinen käsittelyaika oli 5 kuukautta. Julkisia hankintoja koskevat asiat käsiteltiin 4,5 kuukaudessa, sen sijaan kilpailunrajoitusasioissa käsittelyaika oli 15 kk. Tavoitteena v. 2006 on kaventaa asiaryhmittäisiä käsittelyaikaeroja.

Vakuutusoiden saapuneiden asioiden määrä on kasvanut lähes joka vuosi. Vuonna 2004 asioita saapui noin 11 400, mikä on 6 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Suurimpia asiaryhmiä olivat työttömyysturva-, opintotuki-, tapaturma- sekä työ- ja kansaneläkeasiat. Ruuhkautuminen jatkui, kun saapuneiden asioiden määrä ylitti runsaalla tuhannella asialla ratkaistujen määrän ja keskimääräinen käsittelyaika piteni 13,1 kuukauteen. Vuosina 2005 ja 2006 asiamäärien arvioidaan edelleen kasvavan. Ruuhkautumiskehityksen pysäyttämiseksi ja käsittelyaikojen lyhentämiseksi työmenetelmien kehittämistä jatketaan ja henkilöstövoimavaroja lisätään.

Työtuomioistuimeen saapui v. 2004 179 asiaa ja määrän arvioidaan pysyvän tällä tasolla vuosina 2005 ja 2006.

Tuomioistuimille asetetaan talousarvion valmistelun yhteydessä alustavasti vuodeksi 2006 seuraavat toiminnalliset tavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
Hovioikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	14 067	13 500	13 500
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	8,2	7,6	8
Taloudellisuus (€/ratk. asia)	2 406	2 543	2 556
Tuottavuus (ratk. asiat/htv)	27	26	26
Käräjäoikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	757 259	777 991	750 000
Painotettu työmäärä	177 754	181 905	175 000

Keskimääräinen käsittelyaika, kk

— Rikosasiat	3,2	3,3	3,2
— Laajat riita-asiat	8,3	8,2	8
— Summaariset asiat	2,0	2,2	2
— Velkajärjestelyasiat	6,2	6,1	6
Taloudellisuus (€/pain. työmäärä)	697	699	730
Tuottavuus (pain. työmäärä/htv)	80	83	80

Hallinto-oikeudet

Ratkaistut asiat, kpl	21 101	21 170	21 200
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	8,8	8,5	9
Taloudellisuus (€/ratk. asia)	1 233	1 272	1 274
Tuottavuus (ratk. asiat/htv)	49	49	49

Vakuutusoikeus

Ratkaistut asiat, kpl	10 234	11 500	10 500
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	13,1	13	14
Taloudellisuus (€/ratk. asia)	565	537	600
Tuottavuus (ratk. asiat/htv)	100	111	101

Markkinaoikeus

Ratkaistut asiat, kpl	263	330	350
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	5	6	6
Taloudellisuus (€/ratk. asia)	3 712	3 697	3 543
Tuottavuus (ratk. asiat/htv)	19	19	19

Työtuomioistuin

Ratkaistut asiat, kpl	172	175	175
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	6	6	5
Taloudellisuus (€/ratk. asia)	5 324	5 457	5 543
Tuottavuus (ratk. asiat/htv)	15	15	15

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	199 672	200 780	202 517
Bruttotulot	3 957	2 960	2 680
Nettomenot	195 715	197 820	199 837

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 851
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 512

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 599 000 euroa Oikeushallinnon palvelukeskuksen ja Oikeushallinnon

tietotekniikkakeskuksen toimintamenojen siirtona momentille 25.01.22 ja lisäyksenä 187 000 euroa siirtona momentilta 25.10.21 ja 205 000 euroa momentilta 25.10.22 sekä 150 000 euroa markkinaoikeuden ruuhkien ja 210 000 euroa kaavavalitusten ruuhkien purkamista varten.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Hovioikeudet	33 700 000
Hallinto-oikeudet	26 500 000
Käräjäoikeudet	124 700 000
Eriyistymis- ja muut menot	8 300 000
Tietohallinto- ja muut menot	6 637 000
Yhteensä	199 837 000

Tuomioistuinten suoritteista lain mukaisesti perittävänä maksuina arvioidaan kertyvän noin

29 600 000 euroa momentille 12.25.01. Niiden suoritteiden kokonaiskustannuksista, joista maksuja peritään, voidaan maksuilla kattaa noin 46 %.

2006 talousarvio	199 837 000
2005 lisätalousarvio	3 225 000
2005 talousarvio	197 820 000
2004 tilinpäätös	197 376 000

29. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää viranomaistoiminnasta lakien ja asetusten nojalla aiheutuvien oikeudenkäyntikulujen sekä valtion maksettavaksi vahingonkorvauslain (412/1974) nojalla määrättyjen korvausten maksamiseen.

2006 talousarvio	6 400 000
2005 talousarvio	6 400 000
2004 tilinpäätös	5 685 559

30. Oikeudelliset palvelut ja julkinen oikeusapu

Selvitysosa: Oikeusavun laadun ja saatavuuden turvaamiseksi syksyllä 2005 aloitettuja oikeudellisen neuvonnan kokeiluja jatketaan. Kokeiluista saatujen kokemusten perusteella päätetään neuvonnan laajentamisesta ja sen edellyttämien voimavarojen kohdentamisesta. Toimistoverkostoa kehitetään oikeusapupalvelujen laatua heikentämättä. Vuonna 2005 valmistuvan oikeusapu-uudistuksen seurantatutkimuksen perusteella kartoitetaan mahdollisia kehittämistoimia. Yksityisille oikeusavustajille maksettavien korvausten kasvun hillitsemiseksi ja menettelyn yksinkertaistamiseksi määritellään uudet asiaryhmittäiset kiinteät taksat.

Oikeusturvaa tulee saada koko maassa tasapuolisesti ja varhaisessa vaiheessa kunkin asian ratkaisemiseen soveltuvassa joustavassa menettelyssä ja kohtuullisin kustannuksin. Oikeusaputoimistosta kansalainen voi saada itselleen oikeudellisen asian hoitamista varten avustajan kokonaan tai osittain valtion varoilla. Oikeusapu kattaa kaikki oikeudelliset asiat. Oikeusaputoimistot tekevät myös oikeusapupäätökset. Oikeusapua ei kuitenkaan myönnetä, jos hakijalla on oikeusturvavakuutus, josta asian kulut voidaan korvata. Oikeusapua ei myöskään anneta yrityksille eikä yhteisöille.

Kuluttajavalituslautakunta toteuttaa oikeusturvaa antamalla ratkaisusuosituksia kuluttaja- ja asuntokauppariitoihin sekä erimielisyyksiin eräissä muissa pienemmissä asiaryhmissä. Lautakunta myös sovittelee riitoja. Lautakunta antaa lausuntoja tuomioistuimille, neuvontaa ja koulutusta kuluttajaneuvojille ja muille sidosryhmille sekä vastaa kansalaisten ja elinkeinonharjoittajien kirjallisiin tiedusteluihin. Lautakunta tiedottaa ratkaisuksistaan ja seuraa suositusten noudattamista.

21. Oikeusaputoimistojen ja kuluttajavalituslautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 21 851 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon tulot oikeusapumaksusta, oikeusavun saajan osittaiset korvaukset samoin kuin hävinneen vastapuolen korvaukset oikeudenkäyntikuluista.

Selvitysosa: Vuonna 2004 oikeusaputoimistoihin saapui 53 544 asiaa, hieman vähemmän kuin edellisellä vuonna. Saapuneista asioista 82 % oli siviili- ja hallinto-oikeudellisia asioita, joista suurin asiaryhmä olivat perhe- ja perintöoikeudelliset asiat (48 %). Rikosasioiden osuus kaikista asioista oli 18 %. Saapuvien asioiden arvioidaan hieman kasvavan. Käsitellyistä asioista 32 prosentissa annettiin oikeudellinen neuvo, asiakirjan laatimiseen

päättyi 24 %, tuomioistuimissa käsiteltiin 24 % asioista ja loput 20 % päättyivät joko hallintoviranomaisen käsittelyyn tai muuhun toimenpiteeseen. Yksityisten asiamiesten asiakkaille tehtiin noin 23 000 oikeusapupäätöstä ja 1 755 taloudellista selvitystä.

Vuonna 2004 kuluttajavalituslautakuntaan saapui 3 982 valitusta. Valituksia päätettiin 3 842 kappaletta. Vuonna 2005 valituksia arvi-

oidaan saapuvan noin 4 000 ja käsiteltävän 3 800. Saapuvien valitusten arvio vuodelle 2006 on 3 800.

Talousarvion valmisteluun liittyen oikeusministeriö on alustavasti asettanut *oikeusaputoimistoille* ja *kuluttajavalituslautakunnalle* seuraavat toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2006:

Oikeusaputoimistot

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Käsitellyt asiat, kpl	53 766	53 800	55 000
Oikeusapupäätökset, kpl	23 074	23 100	23 100
Taloudellisuus (€/painotettu työ määrä)	79	83	79
Tuottavuus (painotettu työ määrä/htv)	514	535	548

Lisäksi oikeusaputoimistoissa seurataan jo-
notusaikoja, joille määritellään tavoitetaso
vuoden 2005 aikana.

Kuluttajavalituslautakunta

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Käsitellyt valitukset, kpl	3 842	3 800	3 800
Käsittelyaika, kk			
— asuntokauppa-asiat	13,9	10	10
— muut asiat	7,7	8	8

Kuluttajavalituslautakunnan vaikuttavuustavoitteena on suositusten 75—80 prosentin noudattamisaste.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	23 343	24 300	25 751
Bruttotulot	3 799	3 500	3 900
Nettomenot	19 544	20 800	21 851
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 693		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 863		

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 11 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta ja vähenyksenä huomioon 363 000 euroa siirtona momentille 25.01.22 Oikeushallinnon palvelukeskuksen toimintamenoja varten. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu kuluttajavalituslautakunnan menoihin lisäyksenä huomioon 1 094 000 euroa siirtona momentilta 32.40.(24).

2006 talousarvio	21 851 000
2005 lisätalousarvio	403 000
2005 talousarvio	20 800 000
2004 tilinpäätös	20 714 000

50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 34 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää oikeusapulain (257/2002), yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993), oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) sekä konkurssilain (120/2004) soveltamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Käyttösuunnitelma	€
Oikeusapu ja puolustus	30 400 000
Asianomistajan avustaminen	100 000
Yksityishenkilön velkajärjestely	1 700 000
Syytteestä vapautetun oikeudenkäyntikulujen korvaus	1 500 000
Konkurssilain mukaisten julkisselvittäjien ja pesänhoitajien palkkiot	700 000
Yhteensä	34 400 000

Selvitysosa: Yksityisille oikeusavustajille maksettavista korvauksista 79 % kertyy käräjäoikeuksista, 17 % hovioikeuksista sekä noin 4 % muista tuomioistuimista. Vuonna 2004 yksityinen oikeusavustaja määrättiin yli 33 000 asianosaiselle ja maksetut korvaukset asianosaista kohti olivat keskimäärin 873 euroa.

2006 talousarvio	34 400 000
2005 talousarvio	34 400 000
2004 tilinpäätös	32 584 969

40. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta

Selvitysosa: Ulosoton vaikuttavuuden ja tuottavuuden parantamiseksi kehitetään ulosoton henkilöstön osaamista ja tehtävärakenteita, menettelytapoja ja toimintaprosessia sekä organisaatiota ulosottopiirien yksikkökokoja suurentamalla ja siirtymällä yhteistoimintamääräyksen vuoden 2006 alusta 65 ulosottopiiristä 51 ulosottopiiriin. Ulosottolain kokonaisuudistuksen III vaiheessa lisätään menettelyn joustavuutta uudistamalla palkan ulosmittausta, ulosmittausta, omaisuuden realisointia ja rahasaatavan perintää koskevat muut säännökset. Ulosottomaksujen painopistettä siirretään pois heikoimmassa taloudellisessa asemassa olevilta velallisilta perittävistä taulukkomaksuista. Annetaan ulosottolainsäädännön kokonaisuudistuksen viimeisen vaiheen (IV) käsittävä hallituksen esitys, johon sisältyvät veroulosottoa ja ulosoton hallinnon ja viranomaistoiminnan organisaatiota koskevat säännökset.

Perintämenettelyn tehostamiseksi ja kustannusten alentamiseksi yksinkertaistetaan riidattomien saatavien perintää. Kehitetään velkojalle, velalliselle ja julkiselle taloudelle perintäprosessin eri vaiheissa koituvien kustannusten seuranta.

Muun muassa yrittäjyyden politiikkaohjelman tavoitteisiin liittyen valmistellaan ehdotukset yritystoimintaan liittyvien selvitysmenettelyjen kehittämiseksi. Vakiinnutetaan uuden konkurssilain mukaisen julkisselvityksen mukaiset käytännöt ja kehitetään toiminnan tavoitteenasettelua sekä jatketaan uudistettujen yksityishenkilöiden ja yritysten selvitysmenettelyjen toimivuuden seuranta ja arviointia. Kehitetään luottotietolainsäädäntöä koskien myös yrittäjien ja yhteisöjen luottotietoja. Tehostetaan yhteistyössä ulosotto-, konkurssivalvonta- sekä muiden viranomaisten kanssa talousrikollisuuden ja harmaan talouden vastaista toimintaa vahvistamalla ulosoton erikoisperintää sekä parannetaan toiminnan tuloksellisuuden arviointia väärinkäytösten paljastamisen, rikoshyödyn ja keinotekoisin järjestelyin täytäntöönpanon ulottumattomiin saatetun omaisuuden takaisinsaannin suhteen.

Ulosottolaitoksen organisaatiota kehitetään ja vuoden 2006 alusta nykyisistä 65 ulosottopiiristä muodostetaan yhteistoimintamääräyksillä 51 piiriä.

21. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 79 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Konkurssiasiamiehen toimiston, kihlakuntien ulosottovirastojen ja Ahvenanmaan maakunnanvoudinviraston toimintamenojen sekä kihlakunnanvirastojen ulosotto-osastojen muiden kuin momentilta 26.07.21 (Kihlakunnanvirastojen yhteiset toimintamenot) rahoitettavien toimintamenojen maksamiseen. Momentin määrärahasta maksetaan myös ulosottolaitoksen keskitettyjen tietojärjestelmien käytöstä, ylläpidosta ja kehittämisestä aiheutuvat menot.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon Konkurssiasiamiehen toimiston erityistilintarkastuksista takaisin perittävät korvaukset.

Selvitysosa: Ulosottoon saapui vuonna 2004 perittäväksi 2,2 miljoonaa asiaa ja 3,1 mrd. euroa. Ulosottovelallisten määrä oli vuoden lopussa 325 000. Ulosottopiirien toimin-

nan kannalta vuosi 2004 oli poikkeuksellinen. Maaliskuussa voimaan tullut ulosottolain kokonaisuudistuksen II- vaihe ja samanaikaisesti käyttöön otettu ulosoton uusi tietojärjestelmä hidastivat asioiden käsittelyä ja perintää. Vuosien 2005—2006 aikana toiminnan arvioidaan normalisoituvan. Käsiteltyjen asioiden määrän, niiden käsittelyaikojen ja perityn euromäärän arvioidaan palautuvan perinteiselle hyvälle tasolle.

Vuoden 2005 aikana on otettu käyttöön uusia täydentäviä tunnuslukuja, joiden perusteella voidaan arvioida saavutettuja tuloksia perintätuloksen, väärinkäytöksiin puuttumiskyvyn, ulosottovelallisten selviytymisen ja perintäkustannusten kannalta. Tunnuslukuja kehitetään edelleen toiminnan vaikuttavuuden mittaamiseksi ja uudelleen organisoimiseksi.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen oikeusministeriö asettaa *ulosottolaitoksen* toiminnalle vuodelle 2006 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 arvio/tavoite
Käsitellyt asiat (1 000 kpl)	2 023	2 655	2 430
Tilitetty hakijoille (milj. €)	560	591	615
Onnistunut perintä			
Asiamääräistä, %	42,1	36	38
Rahamääräistä, %	19,7	19	19
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	9,8	7	6
Taloudellisuus (€/käsitelty asia)			
Ulosottovirastot	36	28	30
Ulosotto-osastot	31	24	26
Tuottavuus (käsitellyt asiat/htv)	1 407	1 835	1 700

Konkurssiasiamiehen toimisto. Uuden konkurssilain myötä käynnistyneellä julkisselvitysmenettelyllä pyritään erityisesti torjumaan harmaata taloutta ja talousrikollisuutta. Julkisselvitys käynnistetään konkurssiasiamiehen aloitteesta sellaisissa vähävaraissa konkursipesissä, joissa havaitaan velallisen toimin-

taan liittyviä erityisiä selvitystarpeita. Julkisselvityskäytäntöjen kehittämistä jatketaan laajalla neuvonnalla ja koulutuksella. Myös konkurssipesien erityistarkastuksia kehitetään paremmin vähävaraisten konkurssipesien ja julkisselvitystilanteiden tarpeet huomioon ottaviksi. Konkurssiasiamiehen varoin teetetä-

vien erityistarkastusten kustannuksista arvioidaan saatavan perittyä valtiolle takaisin noin 25 %.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004	2005	2006
	toteutuma	varsinainen talousarvio	esitys
Bruttomenot	77 451	80 307	79 120
Bruttotulot	-	120	120
Nettomenot	77 451	80 187	79 000

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 621
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 357

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 10 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta ja vähen-

nyksenä 145 000 euroa Oikeushallinnon palvelukeskuksen ja Oikeushallinnon tietotekniikkakeskuksen toimintamenojen siirtona momentille 25.01.22.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Ulosottolaitos	69 236 000
Konkurssiasiamiehen toimisto	1 100 000
Tietohallintomenot	8 664 000
Yhteensä	79 000 000

Ulosottomaksutuloina arvioidaan momentille 12.25.47 kertyvän noin 48 000 000 euroa. Niiden suoritteiden kokonaiskustannuksista, joista ulosottomaksuja peritään, voidaan maksuilla kattaa 84 %.

2006 talousarvio	79 000 000
2005 lisätalousarvio	1 353 000
2005 talousarvio	79 056 000
2004 tilinpäätös	80 187 000

50. Rangaistusten täytäntöönpano

Selvitysosa: Vankien määrä on ollut vuosina 2003—2004 noin 30 % suurempi kuin viime vuosikymmenen lopulla. Vankeja oli vuonna 2004 keskimäärin 3 577. Määrän arvioidaan vuonna 2006 olevan keskimäärin 3 820. Vankilaan tulevien määrään ja päivittäiseen lukumäärään vaikuttaa v. 2005 ja osittain myös v. 2006 tietojärjestelmäongelmien vuoksi vuodelta 2004 lykkääntyneiden sakon muuntorangaistusten täytäntöönpano. Vireillä olevien vuoden 2005 jälkipuoliskolla voimaantuleviksi suunniteltujen sakon muuntorangaistusta koskevien säädösmuutosten on arvioitu toteutuessaan vähentävän sakkovankien päivittäistä määrää noin 80:lla. Vankiloiden vahvistettu majoituspaikkojen määrä on 3 429, joista avolaitospaikkoja on 969. Suljettujen laitosten ylimajoituksen vähentämiseksi nostetaan avolaitosten käyttöastetta. Toimintaan päivittäin osallistuvien osuus on vähentynyt viime vuosikymmenen lopun tasosta yli kymmenellä prosenttiyksiköllä ja oli v. 2004 keskimäärin 57,9 % kaikista vangeista ja 61,7 % rangaistusta suorittaneista vangeista.

Vankeinhoitolaitoksen investointiohjelman toteuttamista jatketaan pitäen tavoitteena vankitilojen ajanmukaistamista säädöksiä ja kansainvälisiä sopimuksia sekä toiminnallisia tarpeita vastaaviksi.

Täytäntöönpantaviksi tulneiden yhdyskuntapalvelujen määrä lisääntyi vuonna 2004 edellisvuodesta yli 500:lla eli 14,5 prosentilla. Määrän arvioidaan edelleen jonkin verran lisääntyvän. Yhdyskuntapalvelu korvaa päivittäin noin 350 ehdotonta vankeusrangaistusta. Myös ehdonalaisesti vapautuneiden valvontaan määrättyjen lukumäärän arvioidaan edelleen kasvavan. Alueellisen kokeilun päätyttyä nuorisorangaistus otettiin 1.1.2005 lukien käyttöön koko maassa sovellettavana seuraamuksena, minkä johdosta toimeenpantavien nuorisorangaistusten määrä kasvaa.

Vankeuslain ja vankeinhoitolaitoksen organisaation kokonaisuudistus toteutetaan 1.10.2006 lukien. Keskeisenä tavoitteena on parantaa tuomittujen valmiuksia rikoksettomaan elämään lisäämällä tavoitteellisia toimintoja ja yksilöllistä rangaistusajan suunnittelua. Uudistukset toteutetaan organisaation eri tasoilla siten, että täytäntöönpanon suunnitelmallisuus ja tehokkuus lisääntyvät. Vuonna 2006 toteutetaan Rikosseuraamusviraston ja perustettavien aluevankiloiden tehtävien ja toimivallanjakoa koskevat muutokset ja käynnistetään niihin liittyvät henkilöstöjärjestelyt.

Kriminaalihuoltolaitoksen keskeisenä tavoitteena on huolehtia yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanon laadullisesta kehittämisestä ja nuorisorangaistuksen yhdenvertaisen toimeenpanon toteutumisesta maan eri osissa.

Toiminnan laajuus

	2004 toteutuma	2005 TA	2006 arvio
Vankeja keskimäärin	3 577	3 700	3 820
Vapaudesta vankilaan tulleet	6 575	8 000	7 500
Täytäntöön pantaviksi tulevat yhdyskuntapalvelutuomiot	4 021	3 500	4 100
Täytäntöön pantavia yhdyskuntapalvelutunteja	271 916	250 000	287 000
Valvonnassa olevia ehdonalaaisesti vapautuneita keskimäärin	1 357	1 300	1 400
Valvonnassa olevia ehdollisesti rangaistuja nuoria keskimäärin	1 630	1 600	1 600
Uusia nuorisorangaistuksia	22	80	140

21. Rangaistusten täytäntöönpanon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 186 952 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää vankeinhoitolaitoksen työtoiminnan liiketaloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen enintään 5 300 000 euroa ja vankeinhoitolaitoksen toiminnallisista tarpeista aiheutuvien henkilökunnan asuntojen vuokraosuuksien alentamiseen enintään 2 000 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa on otettu huomioon laitosten myymälöiden myyntitulot, Satakunnan vankilan toiminnan tulot, Vankeinhoidon koulutuskeskuksen tulot ja tulot mielentilatutkimuksista.

Selvitysosa: Oikeusministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet vuodelle 2006:

Vankeinhoitolaitos

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
Rangaistusta suorittavista vangeista toiminnoissa (keskimäärin), %	61,7	65	63
Toiminta- ja päihdeohjelmien osuus rangaistusta suorittavien vankien työajankäytöstä, %	5,5	5	5,6
Rangaistusta suorittavista avolaitoksissa (keskimäärin), %	25	25	26
Vankilaturvallisuus			
— karkaamiset ja luvatta poistumiset/vuoden aikana vankilassa olleet, %	0,5	alle 0,5	alle 0,5
— poistumisluvalta palaamatta jääneet/ vuoden aikana vankilassa olleet, %	3,0	alle 2,4	alle 2,4

Taloudellisuus (toimintameno/vanki, €)	44 619	43 500	43 800
Tuottavuus (vangit/henkilötyövuosi)	1,23	1,36	1,39
Henkilöstön koulutustasoindeksi	4,0	4,0	4,1

Tavoitteena on lisäksi, että kunkin suljetun laitoksen käyttöaste poikkeaa enintään 10 prosenttiyksikköä keskimääräisestä käyttöasteesta.

Kriminaalihuoltolaitos

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
Yhdyskuntapalvelun loppuun suorittaneet, %	81	85	85
Taloudellisuus (toimintamenot/tuomitut, €)	2 820	2 867	2 900
Tuottavuus (tuomiota suorittavat+soveltuvuus selvitykset+henkilötutkinnat/henkilötyövuosi)	60	64	60
Henkilöstön koulutustasoindeksi	5,3	5,4	5,4

Tavoitteena on lisäksi, että 80 prosentille yhdyskuntaseuraamukseen tuomituista tehdään tilannearvio ja toimeenpanosuunnitelma.

Vankeinhoidon koulutuskeskus

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
Koulutettavapäivät	24 811	27 810	27 060
Taloudellisuus (kustannukset/koulutettavapäivä, €)	111	108	109
Tuottavuus (koulutettavapäivät/opetushenkilöstön htv:t)	1 386	1 503	1 500

Vankeinhoidon laitoksen työtoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	7 853	8 330	8 100
— muut tuotot	1 234	1 370	1 300
Tuotot yhteensä	9 087	9 700	9 400
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	15 607	15 800	15 800
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-6 520	-6 100	-6 400
Kustannusvastaavuus, %	58	61	59
Hintatuki	4 926	5 050	5 300
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	-1 594	-1 050	-1 100

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004	2005	2006
	toteutuma	varsinainen talousarvio	esitys
Bruttomenot	185 943	190 417	194 212
Bruttotulot	7 140	7 267	7 260
Nettomenot	178 803	183 150	186 952
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 382		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 982		

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 200 000 euroa vankimäärän kasvusta, 1 200 000 euroa laitosten kohoavista pääomavuokrista aiheutuvina menoina, 750 000 euroa vankien vapautumissuunnitelmien laatimista, koevapauden käyttöönoton tukitoimia ja päihdepalvelujen lisäämistä varten 1.10.2006 alkaen ja 22 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta sekä vähennyksenä 2 267 000 euroa siirtona momentille 25.01.22 Oikeushallinnon palvelukeskuksen toimintamenoja varten.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Vankeinhoitolaitos	166 820 000
Kriminaalihuoltolaitos	14 080 000
Yhteiset täytäntöönpano- ja hallinto- tehtävät	2 900 000
Vankeinhoidon koulutuskeskus	3 152 000
Yhteensä	186 952 000
2006 talousarvio	186 952 000
2005 lisätalousarvio	2 319 000
2005 talousarvio	183 150 000
2004 tilinpäätös	180 403 000

74. Avolaitustyöt (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös maarakennustöihin. Määrärahasta saadaan lisäksi käyttää enintään 1 500 000 euroa työsiirtolaitoihin kunnan omistuksessa oleviin työkohteisiin, jotka ovat kulttuurihistoriallisesti arvokkaita tai joihin voidaan liittää kuntouttavaa toimintaa, jonka kustannuksiin kunta osallistuu.

Selvitysosa: Tavoitteena on työllistää työsiirtolatyypisissä avolaitoksissa keskimäärin 195 avolaitosvankia, minkä lisäksi kyseisiin laitoksiin sijoitetaan arviolta keskimäärin 40 laitoksen ulkopuolella siviililyössä tai opiskelemissa käyvää. Työllistämisen ja ylläpitomenot ovat 23 000 euroa vankia kohti vuodessa.

2006 talousarvio	5 400 000
2005 talousarvio	5 900 000
2004 tilinpäätös	5 900 000

60. Syyttäjälaitos

Selvitysosa: Syyttäjälaitoksen toiminnan vaikuttavuutta koskevana yleisenä tavoitteena on syyteharkinnan suorittaminen joutuisasti, asianosaisten oikeusturvan ja rikosvastuun toteuttamisen edellyttämällä tavalla sekä asianmukaisia prosessikeinoja käyttäen. Joutuisuus otetaan huomioon rikosasian käsittelyn kaikissa vaiheissa. Keskimääräistä nopeampi käsittely on tavoitteena erityisesti nuorten tekemissä rikoksissa ja rikosasioissa, joiden esitutkinta on kestänyt poikkeuksellisen kauan.

Syyttäjälaitoksen tehokkaan toiminnan varmistamiseksi syyttäjälaitoksen organisaatiota kehitetään muodostamalla nykyisistä yhteistoiminta-alueista virastot, joihin kuuluisi riittävä määrä paikallistoimistoja siten, että toiminnan alueellinen kattavuus olennaisilta osiltaan turvataan. Resursseja uudelleen kohdennetaan syyttäjäyksikköjen kesken vastaamaan käsiteltävien asioiden määrää ja laatua.

Paikallissyyttäjille saapui vuonna 2004 noin 87 800 asiaa, joista ratkaistiin noin 86 700. Lisäksi ratkaistiin noin 248 000 rangaistusmääräysasiaa. Asiamäärien arvioidaan pysyvän vuosina 2005—2006 suunnilleen samalla tasolla.

21. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 30 998 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtakunnansyyttäjänviraston, kihlakuntien syyttäjänvirastojen ja Ahvenanmaan maakunnansyyttäjänviraston toimintamenojen sekä kihlakunnanvirastojen syyttäjäosastojen muiden kuin momentilta

26.07.21 (Kihlakunnanvirastojen yhteiset toimintamenot) rahoitettavien toimintamenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Oikeusministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä alustavasti syyttäjälaitokselle seuraavat tulostavoitteet:

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Joutuisuus			
— keskimääräinen syyteharkinta-aika	1,6 kk	1,6 kk	1,7 kk
— yli 6 kk syyteharkinnassa olleita asioita avoinna	1 932	1 350	1 350
— yli vuoden syyteharkinnassa olleita asioita avoinna	372	120	180
Tuottavuus			
— ratkaistut asiat/htv (koko henkilöstö)	171	168	175
— ratkaistut asiat/htv (syyttäjät)	268	-	275
Taloudellisuus			
— kustannukset/ ratkaisu, €	303	315	315

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 100 000 euroa talousrikollisuuden torjuntaa varten sisäisen turvallisuuden ohjelmaan liittyen sekä vähennyksenä 45 000 euroa siirtona momentille 25.01.22 Oikeushallinnon palvelukeskuksen toimintamenoja varten.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

€

Valtakunnansyyttäjänvirasto	2 933 000
Paikalliset syyttäjäyksiköt	27 065 000
Atk- ja muut tietohallintopalvelut	1 000 000
Yhteensä	30 998 000

2006 talousarvio	30 998 000
2005 lisätalousarvio	538 000
2005 talousarvio	30 411 000
2004 tilinpäätös	30 061 000

70. Vaalimenot

21. Vaalimenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 21 150 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vaalilain (714/1998), saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) ja menettelystä neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä annetun lain (571/1987) mukaisesti eduskuntavaaleista, presidentinvaalista, kunnallisvaaleista, europarlamenttivaaleista, saamelaiskäräjävaaleista ja neuvoa-antavista kansanäänestyksistä sekä niiden tulosten kokoaamisesta ja tietojenkäsittelystä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitettu 340 000 euroa kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman rahoitukseen.

Vuonna 2006 toimitetaan presidentinvaalit. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vaalitietojärjestelmän ylläpidosta (vaalivalmius) ja kehittämisestä aiheutuvat menot. Annetaan hallituksen esitys vaalilain muuttamiseksi siten, että sähköinen äänestäminen on mahdollista.

2006 talousarvio	21 150 000
2005 talousarvio	3 210 000
2004 tilinpäätös	15 845 823

Pääluokka 26

SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Toimintaympäristön kuvaus

Talouden hidastuneen kasvun myötä vuosien 2001—2004 aikana tuotannon, työllisyyden ja muuttoliikkeen erot maakuntien välillä kaventuivat. Tämän kehityksen arvioidaan jatkuvan vuosina 2005—2006, jos tuotannon kasvuvauhti pysyy 2—3 %:n tasolla. Kuitenkin elinkeinotoimintaan liittyvät rakenteelliset ongelmat ovat samanaikaisesti syventymässä erityisesti maaseudulla ja pienillä kaupunkialueilla, joissa väestö- ja työvoimaresurssit vähenevät voimakkaasti ikääntymisen johdosta. Kansainvälistyvät markkinat kiristävät kilpailua yritysten ja alueiden välillä muuttaen niiden toimintaedellytyksiä. Osaamiseen perustuva kilpailukyky on menestystekijä, jonka vahvistaminen edellyttää julkiselta vallalta monipuolista tukea. EU:n laajeneminen ja rakennerahastopolitiikan uudistuminen vuoden 2007 alussa edellyttävät muutoksia kansallisessa aluepolitiikassa. Venäjän talouden uudistuminen hyödyttää erityisesti Itä- ja Kaakkois-Suomen maakuntia.

Globalisoituminen ja Euroopan unionin laajentuminen asettavat suuria haasteita myös julkiselle sektorille. Samanaikaisesti julkiseen hallintoon kohdistuu kuitenkin yhä voimakkaammin muun muassa väestön ikääntymisestä johtuvaa palvelutarpeiden kasvua. Julkisen hallinnon henkilöstön eläkkeelle siirtyminen lisääntyy lähivuosina nopeasti. Samanaikaisesti työmarkkinoille tulevat ikäluokat ovat entistä pienempiä. Nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä palvelujen saatavuuden turvaaminen ja hallinnon kustannustehokkuuden merkitys korostuvat entisestään.

Kuntien talouden arvioidaan vahvistuvan vuonna 2006, mutta kuntatalous pysyy kireänä lähivuosina. Vuosikate ei riitä kattamaan kuntien nettoinvestointien rahoitustarpeita vuonna 2006 ja kuntien lainakanta kasvaa. Erityisissä vaikeuksissa tulevat olemaan pienet, taantuvan talouden ja vähenevän väestön kunnat.

Suomi toimii Euroopan unionin puheenjohtajamaana vuoden 2006 jälkimmäisellä vuosipuoliskolla. Tällöin Suomessa järjestetään huomattava määrä kansainvälisiä kokouksia, joista merkittävin on syksyllä 2006 Helsingissä järjestettävä Euroopan unionin ja Aasian maiden valtioiden kokous. Kansainväliset tapahtumat lisäävät turvallisuusjärjestelyjen tarvetta ja niiden vuoksi joudutaan varautumaan myös terroristi-iskujen uhkaan.

Alkoholilainsäädännössä tapahtuneet muutokset ovat vaikuttaneet erityisesti pahoinpitelyjen ja päihtyneiden säilöönottojen määrään. Alkoholien kulutuksen pysyessä nykyisellä tasolla tai mahdollisesti edelleen kasvaessa tulee alkoholin käytön haitat näkymään jatkossakin myös poliisin tehtävissä.

Viranomaisten välinen yhteistyö kehittyy edelleen poliisin, tullin ja rajavartioston yhteisten analyysikeskusten toiminnan vakiintuessa. Väkivallan vähentämiseen tähtäävän laajan poikkihallinnollisen rikosentorjuntaohjelman toimeenpano käynnistyy.

Perhe- ja lähisuhteessa tapahtuvan väkivallan torjunta ja ennalta estäminen on yhä tärkeämpi yhteiskunnallinen tavoite. Poliisin ja sosiaali- ja terveysviranomaisten välistä yhteistyötä lisätään tavoitteena luoda sosiaalipäivystys koko maahan. Lapsiin kohdistuva väkivalta tulee aiempaa useammin ilmi.

Poliisi, rajavartiolaitos ja ulkomaalaisvirasto lisäävät panostusta ihmissalakuljetuksen ja ihmiskaupan torjuntaan.

Väestön ikääntyminen ja keskittyminen kasvukeskusalueille vaikuttaa myös pelastustoimen palvelujen tarpeeseen ja järjestämistapaan. Palvelujen tarve kasvukeskusalueilla lisääntyy, kun taas palvelujen turvaaminen väestökatoalueilla vaikeutuu. Eläköitymisestä johtuva henkilöstön nopea poistuma vaikuttaa lähivuosina myös pelastustoimeen ja aiheuttaa paineita erityisesti koulutuksen järjestämiseen. Kohonneen eläkeiän vaikutukset alkavat näkyä myös henkilöstörakenteessa. Pelastustoimen kansainvälinen yhteistyö ja siihen liittyvät avunantotehtävät ovat lisääntymässä.

Ulkomaalaishallinnon palvelujen kysyntä tulee kasvamaan. Työvoiman maahanmuuttoa pyritään aktiivisesti lisäämään lähivuosina. Myös turvapaikanhakijoiden määrän nopeisiin muutoksiin tulee varautua. Tämä edellyttää hallinnon tehostamista ja tarvittaessa myös sen uudelleenjärjestämistä. Turvapaikkajärjestelmän väärinkäyttö, turvapaikanhakijoiden epäselvä henkilöllisyys, palautusten tehokkuus sekä laitton työnteko ovat kasvavia ongelmia, jotka vaativat lisähuomiota.

Rajaturvallisuustilanne Keski-Aasiassa ja Kaukaasiassa säilyy pitkään epävakana ja vaikeasti hallittavana. Venäjän rajavartiopalvelu jatkaa lähivuosina resurssiensa suuntaamista etelärajoille, missä yleinen tilanne sekä huumeiden ja ihmisten salakuljetus on vakava ongelma. Henkilöstöä supistetaan muun muassa Suomen vastaiselta rajalta. Vastuu yhteisen rajan valvonnasta jää enenevästi Suomen rajavartiolaitokselle. Laiton siirtolaisuus, ihmissalakuljetus ja ihmiskauppa sekä terrorismin uhka heijastavat pysyvät vaikutuksensa Suomeen. Schengen-ulkorajaliikenteessä rajavartiolaitoksen valvoma rajaliikenne lisääntyi vuonna 2004 edelliseen vuoteen verrattuna lähes miljoonalla matkustajalla. Rajaliikenteen arvioidaan edelleen vilkastuvan, viisumivolvollisten matkustajien osuuden kasvavan ja laittoman maahantulon pyrkimysten lisääntyvän. Suomenlahdella on olemassa riski vakaville ympäristö- ja merionnettomuuksille risteävien öljykuljetusten ja matkustaja-alusliikenteen vuoksi.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Sisäasiainministeriö asettaa seuraavat alustavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet:

Tasapainoinen alueellinen kehittäminen sekä kansallisen ja alueellisen kilpailukykyyn vahvistaminen

Alueiden kilpailukykyä vahvistetaan ja tasapainoista aluerakennetta kehitetään tukemalla alueiden osaamista, yrittäjyyttä ja työllisyyttä sekä luomalla edellytyksiä hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteiden ylläpitämiselle. Tavoitteen toteutumista seurataan säännöllisesti sekä määrällisillä mittareilla että laadullisella arvioinnilla. Tunnusluvut kuvaavat koulutustasoa, työmarkkina-tilannetta, muuttoliikettä ja väestöä, alueellista bruttokansantuotetta ja tuotantoa, kuntataloutta eri tyyppisissä kunnissa sekä hyvinvointia. Maakunnan liitot ovat maakuntaohjelmissaan asettaneet alueensa kehitystä koskevia tavoitetasoja em. tunnusluville.

Poliisitoimi, pelastustoimi ja rajavartiolaitos osallistuvat omalta osaltaan kansallisen kilpailukykyyn kannalta tärkeän sisäisen turvallisuuden ylläpitämiseen tavoitteena, että Suomi on Euroopan turvallisin maa.

Tunnusluku	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
Katuturvallisuusindeksin arvo	90,7	96	96
Liikenneturvallisuusindeksin arvo	136	128	132
Rikoslakirikosten (pl. liikenne rikokset) selvitystaso, %	47,7	48,7	49,7

Toimivan, luotettavan ja yhteistyökykyisen palveluhallinnon turvaaminen

Valtion palvelujen saatavuus turvataan kaikilla seuduilla kehittämällä valtion alue- ja paikallishallinnon palvelutuotantoa ja säilyttämällä paikallishallinnon toimipaikkaverkko riittävän kattavana. Valtioneuvosto vahvistaa alueelliset palvelutavoitteet alue- ja paikallishallinnolle. Palveluja tarjotaan entistä enemmän verkkopalveluina ja yhteispalveluna. Hallinnon rakenteita uudistetaan ja jatketaan keskushallinnon toimintojen alueellistamista ensisijaisesti pääkaupunkiseudun ulkopuolelle. Tavoitteen toteutumista seurataan säännöllisesti konkreettisen toimenpidesuunnitelman ja valtion alue- ja paikallishallinnolle asetettujen sitovien palvelutavoitteiden avulla.

Kainuun hallintokokeilulla turvataan kunnallisten palvelujen laatu ja saatavuus kokeilualueella. Kokeilussa turvataan kansalaisten osallistuminen kuntien yhteistyönä hoidettavia palveluita koskevaan päätöksentekoon.

Poliisin palvelut ovat saatavissa koko valtakunnan alueella asetettujen palvelutavoitteiden mukaisesti. Mittarit: asetetut kihlakuntakohtaiset palvelutasotavoitteet A+B luokan toimintavalmiisuuksien, rikoslakirikosten (pois lukien liikenne rikokset) selvitystaso ja tutkinta-aika.

Turvallisimmat ja sujuvimmat liikenne yhteydet Venäjän ja Euroopan unionin välillä kulkevat Suomen kautta.

Kuntien toimintakyvyn turvaaminen peruspalvelujen saatavuuden varmistamiseksi

Kunnallisten peruspalvelujen saatavuus ja laatu turvataan koko maassa kohtuullisella vero- ja maksurasitteella.

Kuntatalouden tasapaino turvataan ja kuntatalouden ennakoitavuutta sekä vakautta lisätään.

Kuntien hallintoa ja henkilöstöä koskeva sääntely tukee kuntien toimintaedellytyksiä ja kunnalliseen itsehallintoon perustuvaa kansanvaltaista päätöksentekoa.

Kuntarakenne, kuntien toimintajärjestelmät sekä kuntien välinen yhteistyö tukevat laadullisesti riittävän korkeatasoisten ja kustannustehokkaiden palveluiden tuottamista.

Hyvän turvallisuustilanteen ja myönteisen turvallisuuskulttuurin vahvistaminen

Poliisi osallistuu sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpanoon yhteistyössä muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Tunnusluku	Mittarin arvo 2004	Tavoitetaso/määräaika
Poliisin tietoon tulleet henkirikokset (murha, surma ja tappo), lkm	142 ¹⁾	alle 100/vuosi 2007
Perheväkivaltaan liittyvät hälytystehtävät, lkm	15 837 ²⁾	enintään 14 000/vuosi 2007
Pahoinpitelyrikosten määrä	29 783 ¹⁾	enintään 25 000/vuosi 2007
Poliisin tietoon tulleet huumausainerikokset	14 496 ¹⁾	alle 13 000/vuosi 2007
Poliisille ilmoitettujen talousrikosten lkm	1 485 ²⁾	alle 1 000/vuosi 2007
Päätettyjen talousrikosasioiden tutkinta-ajan keskiarvo, vrk	422 ²⁾	enintään 210/vuosi 2007

Omaisuusrikosten selvitystaso, %	37,3 ²⁾	vähintään 40,2/vuosi 2007
Poliisin tietoon tulleiden omaisuusrikosten lkm	273 895 ²⁾	enintään 270 000/vuosi 2007
Liikenneonnettomuuksissa kuolleet, lkm	370	enintään 250/vuosi 2010

¹⁾ Tilastokeskuksen ennakkotieto 19.1.2005

²⁾ Lähteenä käytetty poliisin tulostietojärjestelmän tietoja

Suomessa on hyvä turvallisuuskulttuuri ja tehokas pelastustoimen järjestelmä. Tämä tarkoittaa turvallista yhteiskuntaa, jossa onnettomuuksia estetään tehokkaasti ennakolta, motivoitunutta ja osaavaa henkilöstöä, uhkiin mitoitettuja, asiakaslähtöisiä ja taloudellisesti tuotettuja palveluita sekä hyvää kumppanuusverkostoa.

Tunnusluku	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Tulipalojen määrä, enintään (pl. metsä- ja maastopalot) (kpl)	9 519	9 700	9 600
Palokuolemien määrä, enintään (hlö)	110	94	79
Rakennuspalovahinkojen arvo (milj. €), enintään	102	100	90

Suomessa on Euroopan turvallisimmat raja- ja merialueet.

Aktiivisen ja hallitun maahanmuuttopolitiikan edistäminen

Maahanmuutto- ja pakolaispolitiikassa toteutuvat ihmis- ja perusoikeudet, hyvä hallinto, oikeusturva ja kansallisten etujen huomioon ottaminen. Maahanmuutto on hallittua, kansainvälistä suojelua annetaan, laitton maahanmuutto ja ihmiskauppa torjutaan. Työperäisen maahanmuuton lisäämiselle luodaan edellytykset maahanmuuttopoliittisen ohjelman linjausten mukaisesti. Ulkomaalaishallinnon rakenteita kehitetään erityisesti selvittämällä mahdollisuuksia saada eri viranomaisten palveluita entistä enemmän yhdestä pisteestä.

Sisäasiainhallinnon palvelukeskus

Sisäasiainministeriön hallintoon on 1.7.2005 lukien perustettu palvelukeskus, johon siirretään pääosa hallinnonalan talous- ja henkilöstöhallinnon sekä puhelunvälityksen tukipalveluista. Varsinaisen toimintansa palvelukeskus aloittaa 1.1.2006. Palvelukeskuksen tavoitteena on parantaa hallinnon tuottavuutta ja laatua ja samalla mahdollistaa voimavarojen suuntaaminen hallinnonalan ydintehtäviin.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon prosessien ja tietojärjestelmien yhtenäistämistä tehdään keskitetysti Kieku-ohjelmassa yhteistyössä hallinnonalojen talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskushankkeiden kanssa. Yhteistyö tukee palvelutuotannon yhtenäistymistä ja palveluiden laadun parantamista.

Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukset muodostavat valtion palvelukeskusverkoston, jonka toimintatapoja, toimialaa, prosesseja ja tietojärjestelmiä kehitetään koordinoitusti yhtenäisten, yhteisten ja yhteensopivien määrittelyjen mukaisesti. Talous- ja henkilöstöpalvelujen tukitoimintojen osalta tavoitteena on, että tuottavuus kasvaa vuoteen 2009 mennessä keskimäärin 40 % ja, että samalla sekä asiakas- että työtyytyväisyys pysyvät vähintään nykyisellä tasolla. Mitäkaavaetujen saaminen edellyttää perustettavalta palvelukeskukselta riittävän suurta kokoa, jonka saavuttamiseksi perustettavat palvelukeskukset valmistautuvat ottamaan myös oman hallinnon alansa ulkopuolisia asiakkaita.

Sisäasiainministeriön hallinnonalan valtuusyhteenvedo (milj. euroa)

	2006	2007	2008	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	124,004	94,079	39,399	257,482
Vuoden 2006 sitoumukset	39,739	72,342	39,962	152,043
Valtuudet yhteensä	163,743	166,421	79,361	409,525

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2004—2006

	v. 2004 tilinpäätös 1000 €	v. 2005 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2006 esitys 1000 €	Muutos 2005—2006	
				1000 €	%
01. Sisäasiainministeriö	83 877	87 793	92 747	4 954	6
02. Ulkomaalaisvirasto	9 124	12 960	12 983	23	0
05. Lääninhallitukset	51 480	52 110	51 418	- 692	- 1
06. Rekisterihallinto	27 818	27 894	28 659	765	3
07. Kihlakunnat	43 985	43 937	43 806	- 131	- 0
75. Poliisitoimi	554 289	560 455	571 875	11 420	2
80. Pelastustoimi	52 189	66 463	66 413	- 50	- 0
90. Rajavartiolaitos	201 861	193 772	195 855	2 083	1
97. Avustukset kunnille	221 700	231 362	251 435	20 073	9
98. Alueiden kehittäminen	179 172	230 328	230 448	120	0
Yhteensä	1 425 495	1 507 074	1 545 639	38 565	3

Henkilöstön kokonaismäärä	17 340	17 770	17 720

01. Sisäasiainministeriö

Selvitysosa: Sisäasiainministeriö rakentaa toiminta-ajatuksensa mukaisesti turvallista ja tasapainoisesti kehittyvää Suomea.

Sisäasiainministeriön vision mukaan Suomi on Euroopan turvallisimaa maa, jossa on elinvoimaiset alueet ja hyvä hallinto takaa laadukkaat ja tasapuoliset palvelut. Sisäasiainministeriö on hyvin johdettu, yhteistyökykyinen ja ihmisten osaamista arvostava asiantuntijaorganisaatio.

Sisäasiainministeriö arvostaa toiminnassaan luotettavuutta, muutos- ja yhteistyökykyisyyttä sekä avoimuutta.

Ministeriön toiminnan tavoitteet ovat:

Aluekehitys ja aluehallinto

- aluepolitiikan strategisen suunnittelun ja välineistön vahvistaminen,
- aluehallinnon toimivuuden ja yhteistyön parantaminen, päätösvallan lisääminen sekä kansanvaltaisen ohjauksen vahvistaminen,
- laadukkaiden ja taloudellisesti tuotettujen julkisten palvelujen, erityisesti valtion palvelujen saatavuuden turvaaminen maan eri osissa sekä
- Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan uudistaminen ja Suomen etujen valvominen siinä sekä EU-ohjelmien tuloksellinen toteuttaminen.

Strategista suunnittelua ja välineistön vahvistamista sekä aluehallinnon toimivuutta ja yhteistyön parantamista seurataan mm. hallituksen strategia-asiakirjassa asetettujen tavoitteiden ja suunnitelmien toteutumisen perusteella. Toteutettavissa hankkeissa on tavoitteena laadullisesti hyvät ja optimaalisella taloudellisten ja henkisten voimavarojen käytöllä aikaansaadut tulokset.

Valtioneuvoston päätöksen mukaisten valtakunnallisten alueiden kehittämisen tavoitteiden toteutumista seurataan säännöllisesti. Seuranta kytketään valtion talousarvion valmisteluun. Ehdotukset toimenpiteiksi mitoitetaan riittäviksi ja oikea-aikaisiksi. Maakuntaohjelmat suunnitelmien sekä hallinnonalan alueiden kehittämisen strategia tavoitteineen ja toimenpiteineen ovat osa kehys- ja talousarviovalmistelua tavoitteena nykyistä vuorovaikutteisempi alueiden kehittämisen kokonaisuus.

Keskus-, alue- ja paikallishallinnon kehittämistä koskevan hallintoselonteon linjausten ohjaaminen ja toimeenpano toteutetaan tehokkaasti asetetuissa aikatauluissa. Palvelurakenteita kehitetään hallintoa keventämällä jo samalla kun pitkäjänteisempää selvitystyötä tehdään mm. aluehallinnon toimijoiden kokoamiseksi ja työnjaon kehittämiseksi. Alueellistamisohjelma tarkistetaan ja päivitetään vuosittain helmi-maaliskuussa.

EU-rakennerahasto-ohjelmien valmistelussa tavoitteena on, että kansalliset strategiat ja hallinto- ja valvontajärjestelmät ovat tarkoituksenmukaiset ja tulokselliset sekä vastaavat EU:n vaatimuksia niin, että ohjelmien toteuttaminen voidaan aloittaa täysipainoisesti vuoden 2007 alussa. Varainhoitovuonna aloitetaan kansallisen hallinnon sopeuttaminen vastaamaan EU:lta saatavien rakennerahastovarojen tasoa niin, että uuden ohjelmakauden alussa vuonna 2007 tehtäviä hoitamassa on vain uudelle ohjelmakaudelle ja ohjelmien sulkemiseen välttämätön henkilöstö.

Suomen tavoitteena EU:n alue- ja rakennepoliittikkaneuvotteluissa on muun muassa, että Suomen pohjoiset ja itäiset alueet sisällytetään korkeimman aluetuen piiriin myös jatkossa.

Kunnat

Kunta- ja palvelurakennemuutostusta toteutetaan. Siinä kuntahallinnon palveluja arvioidaan siitä näkökulmasta, millaista väestöä ja taloudellista pohjaa kunkin palvelun tuottaminen edellyttää ja millä hallinnon tai hallinnollisen yhteistyön tasolla palvelut on tarkoituksenmukaista tuottaa. Samalla arvioidaan, edellyttääkö järjestäminen lainsäädännön muuttamista.

Valtion ja kuntien välistä peruspalveluohjelmaa ja -budjettia kehitetään ja vakiinnutetaan peruspalveluohjelman asema keskeisenä osana valtio—kunta yhteistyötä.

Kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistamista koskevat ensimmäisen vaiheen esitykset toteutetaan siten, että uudistus astuu voimaan vuoden 2006 alusta. Uudistuksen toisen vaiheen valmistelua jatketaan mm. verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasausjärjestelmän osalta.

Kunnallista itsehallintoa kehitetään turvaamalla kansalaisten vaikutusmahdollisuudet seutuisuuden, yhtiöittämisen ja muiden uudentyypisten palveluiden tuotantomuotojen myötä syntyneissä tilanteissa.

Peruspalveluiden arvioinnilla tuetaan palveluiden saatavuuden, laadun ja rahoituksen kehittämistä sekä palveluiden järjestämistä taloudellisesti tuloksellisesti.

Kuntien välisen yhteistyön muotoja kehitetään siten, että ne sopeutuvat kilpailu- ja hankintalain säädännön vaatimuksiin.

Poliisitoimi

Poliisitoimen keskeiset strategiset linjaukset on vahvistettu sisäisen turvallisuuden ohjelmassa. Ohjelman toimeenpanon painopisteenä on väkivallan vähentäminen ja muu ennalta ehkäisevä toiminta. Työtä ohjaa valtioneuvoston vahvistama toimenpideohjelma, jonka toimeenpano edellyttää laajaa viranomaisyhteistyötä. Talousrikostorjunnan tehostamista jatketaan.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi turvallisuussuunnittelua kehitetään edelleen vahvistettujen linjausten mukaisesti ja yhteistyötä yksityisen sektorin kanssa toteutetaan yritysturvallisuusstrategian mukaisesti.

Poliisitoimi varautuu kansainvälisen tilanteen vaatimusten mukaisesti torjumaan terrorismia kotimaassa erityisesti Suomen puheenjohtajuuskaudella järjestettävien suurten kansainvälisten tapahtumien yhteydessä sekä osallistuu terrorismin vastaiseen kansainväliseen yhteistyöhön.

Pelastustoimi

Pelastustoimen johtamis-, valvonta- ja hälyttämisjärjestelmän sekä tilannekuvan muodostamiseksi tarvittavaa järjestelmää uudistetaan valtioneuvoston periaatepäätöksen ja siihen liittyvän yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategian pohjalta. Huolehditaan sisäisen turvallisuuden ohjelmaan kirjattujen toimenpiteiden toimeenpanosta ja EU-puheenjohtajuuskauden toimista. Pelastustoimen laitteiden ja laitteistojen toimintavarmuuden ja turvallisuuden varmistamiseksi annettuja sisäasiainministeriön asetuksia uudistetaan.

Ulkomaalaishallinto

Ulkomaalaislain ja kansalaisuuslain toimivuutta seurataan ja lainsäädäntöön tehdään tarvittavat muutokset. Ulkomaalaishallinnon toimintakyvystä huolehditaan. Ryhdytään toteuttamaan maahanmuuttopoliittisen ohjelman sisäasiainhallinnolta edellyttämiä toimenpiteitä ottaen huomioon ihmis- ja perusoikeuksien kunnioittamisen sekä sisäisen turvallisuuden ja kansallisten etujen vaatimukset. EU:n yhteisen turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikan luomiseen vaikutetaan erityisesti Suomen EU-puheenjohtajuuskauden aikana edistämällä lainsäädännön harmonisointia tuoden samalla esiin Suomen kansalliset edut. Huolehditaan siitä, että Suomella on toimivat yhteistyösuhteet Venäjän, Ukrainan ja muiden EU:n lähialueiden ulkomaalaishallintoihin. Samalla huolehditaan siitä, että kahdensivuliset suhteet lähialueiden EU-jäsenmaihin ja muihin Pohjoismaihin ovat toimivat.

Siviilikriisinhallinta

Sisäasiainministeriön vuoden 2006 tavoitteisiin kuuluu siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksien kehittäminen ja ylläpitäminen vastaamaan lainsäädännössä asetettuja vaatimuksia. Vuoden 2006 aikana perustetaan siviilikriisinhallintakoulutusta antava koulutuskeskus Kuopioon pelastusopiston yhteyteen. Siviilikriisinhallinnan koulutusjärjestelmän perustamisella parannetaan ulkomaille lähetettävän henkilöstön kykyä vastata entistä paremmin siviilikriisinhallintatehtävien kansainvälisiin haasteisiin.

Palvelukeskus

Henkilöstöhallinnon, taloushallinnon ja puhelinvälityksen palvelukeskus on perustettu valtioneuvoston asetuksella 1.7.2005 lukien päätoimipaikkana Joensuu ja puhelinvälityspalvelujen sijaintipaikkana Kajaani. Siirtymäkauden ajan toimitaan myös sivutoimipisteissä.

Vuoden 2006 aikana luodaan asiakassuhteet talous- ja henkilöstöpalvelujen osalta kaikkiin hallinnonalan virastoihin ja laitoksiin vahvistetun siirtymäsuunnitelman mukaan.

Palvelukeskus tuottaa asiakkailleen toimintavarmat talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut palvelusopimusten mukaisesti.

Palvelukeskus valmistautuu hallinnonalan puhelinvälitystehtävien keskittämiseen Kajaanin toimipisteeseen vuoden 2007 alusta lukien.

Rekisterihallinto

Väestörekisterikeskuksen osittaista liikelaitostamista selvitetään.

Sisäasiainministeriö asettaa ministeriön henkisten voimavarojen kehittämiseksi seuraavat tavoitteet:

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Henkisten voimavarojen kehittäminen			
Sairauspoissaolot (pv/htv)	7,5	7,0	enintään 7,0
Työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,2	3,3	vähintään 3,4

19. Sisäasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 60 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös momentilta 26.98.63 hankittavaan työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen ja työllisyysperusteisiin valtion investointihankkeisiin liittyvien arvonlisävero-osuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

2006 talousarvio	60 000 000
2005 talousarvio	60 000 000
2004 tilinpäätös	56 878 988

21. Sisäasiainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 535 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien ja rahoittamien hankkeiden maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitettu kertaluonteisena menona 250 000 euroa kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman rahoitukseen ja kertaluonteisena menona 45 000 euroa hallitusohjelman mukaisiin kuntapolitiikan kehittämistoimiin. Lisäksi määrärahasta on tarkoitettu kertaluonteisena menona 60 000

euroa kansallisen demokratiatilinpäätöksen kehittämiseen ja kokeiluun yhdessä Kuntaliiton kanssa kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman mukaisesti.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2005		
	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	22 551	22 581	23 335
Bruttotulot	962	800	800
Nettomenot	21 589	21 781	22 535
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 775		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 973		

Määrärahän mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 310 000 euroa valtiosihteerien ja heidän sihteeriensä palkkausmenojen siirtona momentilta 23.01.01 ja 100 000 euroa Jyväskylän johtokeskuksen vuokrausmenojen siirtona momentilta 26.80.21 sekä vähennyksenä 70 000 euroa palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentille 26.01.23 ja 32 000 euroa yhden henkilötyövuoden siirtona momentille 26.05.21.

Lisäksi määrärahän mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 200 000 euroa ministeriön toimitilojen vuokramenojen tilapäisen nousun johdosta. Tarkoitus on, että vuosina 2006—2008 myönnetään 200 000 euron lisämääräraha, joka otetaan vähennyksenä huomioon vuosina 2009—2011.

2006 talousarvio	22 535 000
2005 lisätalousarvio	340 000
2005 talousarvio	21 781 000
2004 tilinpäätös	21 786 000

22. Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 212 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sisäasiainhallinnon yhteisen tietoverkon ja yhteiskäytössä olevien tietojärjestelmien ylläpito- ja kehittämismenoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen	€
Runkoverkko	1 430 000
Hallinnonalan tietoliikenneverkot	1 800 000
Asiankäsittelyjärjestelmät	280 000
Sähköposti	150 000
Talous- ja henkilöstöhallinnon järjestelmät	230 000
Muut järjestelmät	300 000
Sähköinen asiointi	380 000
Muut tietohallintomenot	642 000
Yhteensä	5 212 000
2006 talousarvio	5 212 000
2005 talousarvio	5 212 000
2004 tilinpäätös	5 212 000

23. Sisäasiainhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 000 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon muilta kuin sisäasiainministeriön hallinnonalan virastoilta ja laitoksilta saatavat tulot.

Selvitysosa: Sisäasiainhallinnon palvelukeskus on perustettu valtioneuvoston asetuksella (386/2005) 1.7.2005 lukien. Varsinaisen toimintansa palvelukeskus aloittaa 1.1.2006. Vuonna 2005 viraston menot maksetaan momentilta 28.80.27.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 70 000 euroa 1 henkilötövuoden palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 26.01.21 (Sisäasiainministeriön toimintamenot), 100 000 euroa 2 henkilötövuoden palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 26.02.21 (Ulkomaalaisviraston toimintamenot), 1 600 000 euroa 26 henkilötövuoden palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 26.05.21 (Länsin hallitusten toimintamenot), 240 000 euroa 4 henkilötövuoden palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 26.06.21 (Rekisterihallinnon toimintamenot), 360 000 euroa 6 henkilötövuoden palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 26.07.21 (Kihlakunnanvirastojen toimintamenot), 1 800 000 euroa 28 henkilötövuoden palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 26.75.21 (Poliisitoimen toimintamenot), 130 000 euroa 2 henkilötövuoden palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 26.80.21 (Pelastustoimen toimintamenot) ja 700 000 euroa 11 henkilötövuoden palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 26.90.21 (Rajavartiolaitoksen toimintamenot). Tarkoitus on, että määrärahat palautetaan vuoden 2008 valtion talousarviossa momenteille, joilta ne on siirretty. Vuoden 2008 alusta lukiin siirrytään kaikilta osin tilaaja—tuottaja-mallin mukaiseen maksulliseen toimintaan.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2006 esitys
Bruttomenot	5 000
Bruttotulot	-
Nettomenot	5 000

2006 talousarvio	5 000 000

(63.) Julkiset palvelut verkkoon -hanke (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2005 talousarvio	800 000

02. Ulkomaalaisvirasto

Selvitysosa: Ulkomaalaisviraston yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on päätöksenteossa huolehtia siitä, että sen toiminta edistää hallittua maahanmuuttoa ja virasto tuottaa tietopalveluja maahanmuuttopoliittisen päätöksenteon tueksi. Ulkomaalaisviraston päätöksenteossa korostuvat ihmis- ja perusoikeuksien, hyvän hallinnon ja oikeusturvan periaatteet sekä maahanmuuttoon liittyvien väärinkäytösten estäminen.

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Perustiedot			
Toimintamenot (1 000 €)	11 850	12 960	12 983
Henkilötyövuodet (htv)	214	225	225
Tunnusluvut			
Toiminnallinen tuloksellisuus			
— tuottavuus (pääöstä/htv)	196	220	230
— taloudellisuus (nettomenot €/pääöstä)	280	260	250

Sisäasiainministeriö asettaa ulkomaalaisvirastolle alustavasti seuraavat toiminnalliset tulostavoitteet:

Päätöksenteko on nopeaa ja oikeusvarmaa. Päätösten määrä vastaa vähintään vireille tulleiden asioiden määrää. Vireille tulleiden hakemusten läpivientiajat pidetään saavutetulla tasolla. Asiakkaiden oikeusturva säilyy hyvänä. Henkilö- ja teknisiä resursseja käytetään joustavasti ja tehokkaasti. Päätöksentekoprosessit ovat laadullisesti mitattavia sekä läpinäkyviä, ohjaavia ja ruutiinivälistä säästäviä. Tavanomaiset soveltamiskysymykset linjataan. Toiminnallisten pääprosessien sähköistämistyötä jatketaan.

Maahanmuutto

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Perustiedot			
Vireille tulleet (kpl), arvio			
— oleskelulupa	16 585	18 000	19 000
— maasta poistaminen	3 208	3 000	3 300
— turvapaikka	2 864	2 500	3 300
— matkustusasiakirjat	3 477	3 000	3 500
Ratkaisut (kpl)			
— oleskelulupa	16 399	18 700	19 700
— maasta poistaminen	3 608	3 000	3 300
— turvapaikka	3 581	2 500	3 600
— matkustusasiakirjat	3 596	3 000	4 000
Vireillä vuoden lopussa	8 563	9 000	7 000

Tunnusluvut

Käsittelyaika (vrk):

— oleskelulupa	75	90	70
— työntekijän tai elinkeinonharjoittajan oleskelulupa	33	60	30
— turvapaikka, tavallinen menettely	243	180	180
— turvapaikka, nopeutettu menettely	90	90	90
— matkustusasiakirjat	161	120	120

Päätösten pysyvyys muutoksenhaussa (%)

— oleskelulupa	75	75	80
— turvapaikka, tavallinen menettely	50	80	95
— turvapaikka, nopeutettu menettely	91	98	98
— maasta poistaminen	60	70	70

Ratkaistu vireille tulleista (%)

	112	104	105

Ratkaisut/htv	312	370	390

Tuottavuus (ind 385=100), suurempi luku parempi	81	100	101

Taloudellisuus (ind 150=100), pienempi luku parempi	157	130	100

Kansalaisuus

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite

Perustiedot

Vireille tulleet (kpl), arvio

— kansalaisuushakemukset	2 004	2 600	2 300
— kansalaisuusilmoitukset	2 515	2 000	2 000
— kansalaisuusselvitykset ja tiedustelut	990	1 400	1 000

Ratkaisut (kpl)

— kansalaisuushakemukset	3 800	4 000	3 900
— kansalaisuusilmoitukset	2 400	2 000	2 000
— kansalaisuusselvitykset ja tiedustelut	985	1 700	1 000

Vireillä vuoden lopussa	7 500	5 800	4 200

Tunnusluvut

Käsittelyaika (vrk):

— kansalaisuushakemukset	937	730	540
— kansalaisuusilmoitukset	77	50	50

Päätösten pysyvyys muutoksenhaussa (%)	77	88	90

Ratkaistu vireille tulleista (%)	149	150	130

Ratkaisut/htv	184	200	210

Tuottavuus (ind 172=100), suurempi luku parempi	107	122	122

Taloudellisuus (ind 333=100), pienempi luku parempi	110	90	90

Ulkomaalaisrekisterin ylläpito ja tietopalvelu

Ulkomaalaisrekisteri tarjoaa luotettavan ja ajantasaisen perustan ulkomaalaisasioiden päätöksenteolle. Ulkomaalaisvirasto tuottaa ajankohtaisia tilastotietoja ja tietoja ulkomaalaislain soveltamisesta ja muusta toiminnastaan siten, että ministeriöllä on käytettävissään kotimaisen politiikan valmistelun, toiminnan suunnittelun ja EU:n tilastoyhteistyön edellyttämät tiedot.

Ulkomaalaisrekisterin tekninen toimivuus oli vuonna 2004 99,8 prosenttia ja sen arvioidaan säilyttävän tasonsa myös vuosina 2005 ja 2006.

Henkisten voimavarojen hallinta

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Henkiset voimavarat			
Lähtövaihtuvuus (%)	29	20	20
Ylemmän korkeakoulu- ja yliopistotason tutkinnon suorittaneiden osuus (%)	44	52	52
Koulutuspäivät	1 154	420	vähintään 450
Sairaspoissaolot (työpäivää/htv)	12	12	enintään 11

21. Ulkomaalaisviraston toimintamenot
(siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa
12 983 000 euroa.

Selvitysosa:

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	14 265	15 960	15 483
Bruttotulot	2 415	3 000	2 500
Nettomenot	11 850	12 960	12 983

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 251
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 525

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähen-
nyksenä huomioon 100 000 euroa palkkaus- ja
muiden menojen siirtona momentille 26.01.23.

2006 talousarvio	12 983 000
2005 lisätalousarvio	162 000
2005 talousarvio	12 960 000
2004 tilinpäätös	9 124 000

05. Lääninhallitukset

Selvitysosa: Lääninhallitus on seitsemän ministeriön ohjaama valtion aluehallintoviran-
omainen ja monialainen asiantuntija. Lääninhallitukset edistävät, arvioivat ja valvovat läänin
elinoloja, asukkaiden hyvinvointia ja perusoikeuksien toteutumista.

Perustietoja lääninhallituksista

Lääninhallitusten suurimmat toimialat ovat sosiaali- ja terveystoimi ja sivistystoimi. Lääninhal-
litusten poliisiosastojen menot maksetaan poliisin toimintamäärärahoista lukuun ottamatta lää-
ninhallituksen virastona tarjoamia palveluja, joita ovat mm. toimitilat, henkilöstö- ja taloushal-
linto sekä virastopalvelut. Ahvenanmaan lääninhallituksella on Manner-Suomen lääninhallitus-
ten tehtävistä poikkeavia tehtäviä, jotka johtuvat valtionhallinnon ja maakunnallisen
itsehallinnon erityispiirteistä Ahvenanmaalla.

Sisäasiainministeriö asettaa lääninhallituksille seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Lääninhallitusten tärkeä yhteiskunnallinen vaikuttavuustavoite on huolehtiminen eri toimialojensa kautta siitä, että väestön oikeudet toteutuvat koko maassa.

Lääninhallitukset edistävät alueellista kehitystä ja varmistavat, että alueellinen ja seudullinen hyvinvointi ja kansalaisten turvallisuus paranevat. Lääninhallitukset toimivat sosiaalisen turvallisuuden ja terveyden yhdenvertaisuuden edistämiseksi sekä syrjäytymisen vähentämiseksi. Lääninhallitukset tukevat erityisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä.

Toiminnan painopisteet

Sosiaali- ja terveysosastoissa hoidetaan kolmen eri ministeriön toimialaan kuuluvia tehtäviä. Sosiaali- ja terveystoimessa toteutetaan sosiaali- ja terveystalouden strategisia linjauksia yhteistyössä kuntien kanssa. Lähivuosien tavoitteina ovat toimivat sosiaali- ja terveyspalvelut, hoitoon pääsyn turvaaminen sekä väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Tämä edellyttää toimintakäytäntöjen ja alueellisen yhteistyön kehittämistä. Lääninhallitusten keskeisenä tehtävänä on ohjata, seurata ja valvoa sekä kunnallista että yksityistä palvelutuotantoa ja ehkäisevää työtä. Näihin liittyvien kantelujen määrä on lisääntynyt ja käsiteltävät asiat ovat vaikeutuneet viime vuosina. Lääninhallituksilla on merkittävä rooli kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeisiin suunnattavan määrärahan hallinnoinnissa. Alkoholilupahallinnon valvontatehtävät ovat suurimmalta osin lääninhallituksissa. Eläinlääkinnän ja ympäristöterveydenhuollon keskeisinä kehittämiskohteina ovat eläinten terveydenhuoltojärjestelmä, eläintautien valmiussuunnitelmat, ympäristöterveydenhuollon valvonnan vahvistaminen paikallistasolla, eläinsuojeluvalvonnan tehostaminen sekä eläimistä ihmisiin leviävien tautien valvonnan tehostaminen. Toteutetaan yhteisen maatalouspolitiikan uudistukseen liittyvien täydentävien ehtojen valvonta. Lääninhallitukset osallistuvat valtakunnallisen elintarvikevalvontaohjelman toteuttamiseen.

Sivistysosastot hoitavat niille säädöksissä osoitettuja ja delegoituja opetus- ja kulttuurihallinnon sekä liikunta- ja nuorisotoimen tehtäviä. Lääninhallitukset huolehtivat rakennerahastojen (EAKR, ESR) tavoiteohjelmissa noin 33 milj. euron rahoituksesta. Lääninhallituksissa päätetään entistä merkittävämmiin kirjasto-, nuoriso- ja liikuntatoimeen liittyvistä valtionavustuksista sekä liikuntaaika- ja rakentamisesta.

Liikenneosastojen toiminnan kehittämisen painopisteenä on julkisen liikenteen palveluverkon turvaaminen liikennelupia myöntämällä ja täydentävillä peruspalveluliikenteen ostoilla. Painopisteenä on myös matkapalvelukeskusten perustamisen koordinointi. Liikenneosastojen asema turvallisuusviranomaisten infrastruktuuripalvelujen tuotannossa korostuu.

Kilpailu- ja kuluttajajyksiköissä panostetaan kilpailun valvontaan, markkinoiden toiminnan edistämiseen ja puuttumiseen haitallisiin kilpailurajoituksiin alueitasolla. Kuluttajien luottamusta markkinoiden toimintaan edistetään osallistumalla lainsäädännön noudattamisen valvontaan. Kuluttajien taloudellista turvallisuutta parannetaan talous- ja velkaneuvonnan keinoin sekä edistämällä hintatietoisuutta. Tuoteturvallisuusvalvonnan painopisteenä on seudullisten valvontayksiköiden muodostumisen tukeminen.

Pelastusosastot toteuttavat osaltaan pelastustoimen valtakunnallisia tavoitteita ja aluehallinnon viranomaisten yhteistyötä. Painopisteenä ovat pelastustoimen alueilla tehtyjen palvelutasopäätösten toteutumisen seuranta ja valvonta sekä sisäisen turvallisuuden ohjelman toteutumisen edistäminen läänin alueella.

Oikeushallinto-osastoja kehitetään osana ulosottolaitoksen uudistusta, jossa korostuu ulosoton yhtenäisyys, vaikuttavuus ja lainmukaisuus. Oikeushallinto-osastojen erityisenä osana tässä uudistuksessa on ohjaustehtävän tehostuminen.

Poliisiosastot toteuttavat paikallispoliisin ohjaajina ja alueellisina yhteistyökumppaneina sisäisen turvallisuuden ohjelmaa, jossa varaudutaan määriteltyihin turvallisuusuhkiin.

Hallinto-osastojen ja viraston yhteisten toimintojen painopisteenä on palvelun ja asioinnin turvaaminen, hallinnon ohjattavuuden parantaminen sekä tukipalvelujen tehokas tuottaminen.

Palvelujen sekä tuottavuuden ja taloudellisuuden parantamiseksi lääninhallitusten verkkopalveluja kehitetään kaikilla toimialoilla verkkopalvelustrategian mukaisesti. Vuorovaikutteinen verkkoasiointi otetaan käyttöön alkoholilupahallinnossa ja liikennelupajärjestelmässä. Samoin kehitetään edelleen peruspalvelujen arviointia palvelemaan yhteiskunnan tietotarpeita.

Toiminnalliset tulostavoitteet

Eräitä volyymitietoja

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 arvio
Kantelut ja valitukset, kpl	4 850	5 000	5 000
Taksilupia, kpl	1 096	1 100	1 100
Taksilupia/http	1,26	1,24	1,30
Alkoholijuomien anniskelulupia, kpl	3 198	3 200	3 200
Alkoholijuomien anniskelulupia/http	1,09	1,10	1,15
Lupa terveydenhuollon palvelujen antamiseen, kpl	1 518	1 500	1 550
Lupa terveydenhuollon palvelujen antamiseen/http	0,92	0,92	1,00
Pelastustoimen rahoituspäätös, kpl	576	500	500
Pelastustoimen rahoituspäätös/http	1,48	1,50	1,60
Maa- ja metsätalouden lainojen vuosimaksuja, kpl	113 352	113 000	113 000
Maa- ja metsätalouden lainojen vuosimaksuja/http	34,4	34	35

Palvelujen saatavuus

Asiakas saa päätöksen julkisen liikenteen ei-tarveharkintaiseen lupahakemukseen 14 päivän kuluessa.

Laadunhallinta

Lääninhallitukset kehittävät vuorovaikutteisia verkkopalveluja. Pilottihankkeina ovat alkoholi-lupahallinto ja tavaraliikenneluvat. Lääninhallitukset tekevät laadunhallintatyötä yhteiseen menetelmään (CAF) perustuen.

Henkiset voimavarat

Henkilöstön hyvinvointiin ja kehittämiseen kiinnitetään järjestelmällistä huomiota. Kaikki lääninhallitukset tekevät ns. henkilöstötilinpäätöksen. Työtyytyväisyyttä mitataan säännönmukaisesti.

Eräitä henkilöstötilinpäätöksen tietoja

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 arvio
Henkilötyövuodet (26.05.21)	1 082	1 080	1 065
Naisten ja miesten osuus henkilöstöstä (N/M %)	68/32	68/32	68/32
Työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,25	3,20	3,30
Sairauspoissaoloja henkilötyövuotta kohti (työpv)	6,9	6,9	6,6

21. Lääninhallitusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 51 418 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös hankkeisiin, joihin saadaan EU-rahoitusta.

*Selvitysosa:***Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)**

	2005		
	2004	varsinainen	2006
	toteutuma	talousarvio	esitys
Bruttomenot	57 864	59 410	58 818
Bruttotulot	7 223	7 300	7 400
Nettomenot	50 641	52 110	51 418
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 468		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 307		

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 208 000 euroa uuteen palk-

kausjärjestelmään siirtymisen johdosta, 32 000 euroa yhden henkilötövuoden palkkausmenojen siirtona momentilta 26.01.21 sekä vähenyksenä 1 600 000 euroa palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentille 26.01.23.

Lääninhallitukset ryhtyvät vuoden 2006 aikana riittäviin ja välttämättömiin toimenpiteisiin niin, että EU:n kuluva rakennerahastokauden sulkeminen voidaan toteuttaa vuosina 2007 ja 2008 asianmukaisesti ja käyttämällä lähinnä tekniseen apuun käytettävissä olevia varoja.

2006 talousarvio	51 418 000
2005 lisätalousarvio	888 000
2005 talousarvio	52 110 000
2004 tilinpäätös	51 480 000

06. Rekisterihallinto

Selvitysosa: Rekisterihallinnon paikallisviranomaisina toimii 36 maistraattia, joiden toimialueena on yksi tai useampia kihlakuntia. Maistraateista 23 toimii kihlakunnan viraston osastona ja 13 erillisenä virastona. Ahvenanmaalla rekisterihallinnon paikallisviranomaisen tehtävät hoitaa lääninhallitus. Maistraatit tarjoavat ihmisen koko elämänkaaren kattavia, laadukkaita rekisteri- ja oikeusturvapalveluja. Maistraatit hoitavat väestökirjanpidon, kaupparekisterin ja yhdistysrekisterin paikallisviranomaisen tehtäviä sekä yleishallintotehtäviä ja holhousviranomaisen tehtäviä.

Väestökirjanpidon keskusviranomaisena toimii Väestörekisterikeskus. Väestörekisterikeskus kehittää ja ohjaa väestökirjanpitoa sekä pitää yllä valtakunnallista väestötietojärjestelmää yhdessä maistraattien kanssa. Väestörekisterikeskus vastaa myös väestötietojärjestelmän valtakunnallisista tieto- ja verkkopalveluista. Väestörekisterikeskuksen tehtäviin kuuluvat myös varmenteen tuottaminen sähköiseen henkilökorttiin ja muut varmennepalvelut, vaalien äänioikeusrekisteri, julkishallinnon yhteyspalveluhakemisto – Julha sekä holhousrekisteri.

Sisäasiainministeriö asettaa rekisterihallinnolle seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Väestökirjanpitotoiminnan vaikuttavuus ja painopisteet

	2004	2005	2006
	toteutuma	arvio	tavoite
Vaikutavuustavoite			
Väestötietojärjestelmän tiedot ovat oikeita ja ajantasaisia			
Vakinaisista osoitteista vastaa tosiasiallisen kotikunnan ja asuinpaikan osoitetta, %	99,2	99	99
Tilapäisistä osoitteista on oikein, %	78,7	79	80

Toiminnalliset tulostavoitteet

Muuttoilmoituksista saadaan puhelimitse tai verkon välityksellä, %	43,1	44	48
Muiden henkilötietojen konekielistä ilmoitusliikennettä edistetään siten, että vuoden lopussa viranomaisten tekemistä ilmoituksista tulisi väestötietojärjestelmään konekielisesti, %	60	63	70
Taloudellisuustavoite			
Väestörekisterikeskuksen antaman tietopalvelun kokonaistulot, milj. euroa	9,8	9,6	9,8

Rekisterihallinnolle asetetaan lisäksi seuraavat alueelliset palvelutavoitteet:

Alueelliset palvelutavoitteet

	2006 tavoite
Edunvalvontaan määrääminen	
Maistraatin päätöksellä ratkaisut, aika enintään kk	3
Hakemukset käräjäoikeudelle, aika enintään kk	4—6
Edunvalvonta-tilintarkastus	
Määräaikaan maaliskuun loppuun mennessä saapuneiden vuosilien tarkastusaika	saapumisvuoden loppuun mennessä
Julkinen notaari	
Palvelujen saanti, enintään pv	2
Isyyden tunnustamisen vahvistaminen	
Käsittelyaika enintään, pv	2
Muuttoilmoitus/osoitteet	
Palvelupuhelimeen vastaamisaika, aika normaalitilanteissa enintään min.	1
Kaupparekisteri	
Asunto-osakeyhtiöiden kaupparekisteri-ilmoitusten käsittely, aika keskimäärin kk	0,5
Väestörekisterikeskuksen asiakastuki	
Päivystäjän tavoitettavuus, enintään min.	1
Asiantuntijan tavoitettavuus, enintään h	2
Väestörekisterikeskuksen asiakaspalautteen käsittely	
Vastausaika internet-yhteydellä, arkisin enintään vrk	1

Alueellisten palvelutavoitteiden ja vaikuttavuustavoitteiden ohella rekisterihallinnossa korostuvat seuraavat seikat:

Yleistä

Työmäärää maistraattien kesken tasataan ja maistraattien erikoistumista edistetään siten, että erikoistumiseen ja toimivallan jakoon liittyvät toimenpiteet on pääsääntöisesti toteutettu vuoden 2006 aikana.

Maistraattien toimialueita laajennetaan siten, että tarvittavat toimenpiteet on pääsääntöisesti toteutettu vuoden 2006 aikana.

Puhelinpalveluja järjestetään edelleen aikaisempaa tehokkaammin ja taloudellisemmin toimiviksi.

Rekisterihallinnon vastuulla olevien järjestelmien käytettävyyttä ja toimintavarmuutta sekä tietojen laatua ja sähköisen asioinnin toimintaedellytyksiä parannetaan.

Väestötietojärjestelmä

Maistraatit huolehtivat henkilöiden osoitetietojen korkeasta tasosta tarkistaen erityisesti tilapäisiä ja postiosoitteita.

Maistraatit kehittävät paikallistason yhteistyötä rakennusten osoite-, koordinaatti- ja tunnustietojen laadun parantamiseksi ja osallistuvat näiden tietojen korjaamiseen.

Taloyhtiöille tarjotaan asukastietopalveluja verkkopalveluna kehitettyjen menetelmien avulla. Eri tavoin tehostetun tietojenvaihdon tarkoituksena on erityisesti tietojen oikeellisuuden tarkistaminen.

Ulkomaalaisten rekisteröinnin ja rekisteritietojen oikeellisuutta parannetaan.

Holhoustoimi

Maistraatit selvittävät entistä tarkemmin ennen edunvalvojan määräämistä tai edunvalvontahakemuksen tekemistä, voidaanko edunvalvonta hoitaa muiden, ensisijaisena pidettävien palvelujen avulla.

Maistraatit parantavat edunvalvonnan laatua huolehtimalla erityisesti siitä, että vuositilit tarkastetaan entistä nopeammin ja riittävällä tarkkuudella.

Kauppa- ja yhdistysrekisteri

Maistraattien tavoitteena on yhtenäinen ja yhdenmukainen neuvonta asiakkaille alueesta riippumatta.

Henkiset voimavarat

Työyhteisön kehittämistoimenpiteillä tuetaan Väestörekisterikeskuksen ja maistraattien kehittymistä entistä toimivammiksi, vuorovaikutteisemmiksi ja paremmin johdetuiksi työyhteisöiksi.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittyminen

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Henkilötyövuodet			
— maistraatit	815	818	818
— Väestörekisterikeskus	106	107	106
Naisten ja miesten osuus henkilöstöstä, %			
— maistraatit (naiset/miehet)	86/14	86/14	86/14
— Väestörekisterikeskus (naiset/miehet)	64/36	64/36	64/36
Työtyytyväisyysindeksi (1—5)			
— maistraatit	3,2	3,2	3,3
— Väestörekisterikeskus	3,0	3,2	3,3
Sairauspoissaolot, pv/htv			
— maistraatit	9	9	9
— Väestörekisterikeskus	15	12	10

Eräitä rekisterihallinnon volyymitietoja

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 arvio
Väestötietojärjestelmä			
Ylläpito			
— Tallennetut ilmoitukset	1 996 942	1 982 860	1 966 150

Tietopalvelu (tietoyks. lkm)

— VRK (laskutettu yksikkö, milj. kpl)	284	292	301
— Valtio	43	44	45
— Kunnat	38	39	40
— Muu julkishallinto	10	11	11
— Yksityiset	193	198	205
— Maistraatit (julk.oik. maksullinen palv., otteet, luettelot, kpl)	240 504	233 232	231 978
— Maistraatit (liiketal. palvelu, kpl)	9 377	9 710	9 757

Kauppa- ja yhdistysrekisteri**Kaupparekisteri**

— kaupparek. annettavat otteet, jäljennökset ja todistukset	26 143	24 535	23 815
— YTJ:stä annettavat otteet ja todistukset	675	732	748
— asunto-osakeyhtiöiden ilmoitukset	18 030	18 297	18 528
— muut ilmoitukset	14 390	14 590	14 255

Yhdistysrekisteri

— annettavat otteet, jäljennökset ja todistukset	6 635	6 480	6 470

Holhous (julkisoikeudelliset suoritteet)

— holhousrekisteristä annetut otteet	10 439	10 252	9 662
— lupapäätökset	6 172	6 313	6 481
— tilintarkastukset	36 632	36 870	37 285
— edunvalvojan määrääminen	2 891	2 912	3 107
— hakemukset käräjäoikeudelle edunvalvonnan määräämiseksi	5 089	5 243	5 380

Yleishallinto (todistajapalvelut)

— kaupanvahvistukset	10 562	10 332	10 207
— julkisen notaarin tehtävät	123 417	125 056	125 386
— venerekisteristä annettavat otteet	18 412	18 303	18 455
— nimenmuutoshakemukseen annetut päätökset	2 975	3 000	3 000
— vihkimiset ja parisuhteen rekisteröinnit	9 902	10 100	10 273

21. Rekisterihallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 28 659 000 euroa.

*Selvitysosa:***Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)**

	2005		
	2004	varsinainen	2006
	toteutuma	talousarvio	esitys
Bruttomenot	48 131	47 294	50 101
Bruttotulot	21 019	19 400	21 442
Nettomenot	27 112	27 894	28 659

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 632
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 338

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot	18 764	17 900	19 700
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	23 812	25 600	26 200
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-5 047	-7 700	-6 500
Kustannusvastaavuus, %	79	70	75

Edunvalvojan määräämisestä holhoustoimilain (422/1999) 12 §:n mukaisesti maistraatti perii valtion maksuperustelain (150/1992) 6 §:n 3 momentin perusteella omakustannusarvoa alemman kiinteän maksun. Lisäksi eräät holhoustoimen suoritteet ovat kokonaan maksuttomia.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 480 000 euroa uuteen palk-

kausjärjestelmään siirtymisen johdosta sekä vähennyksenä 240 000 euroa palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentille 26.01.23.

2006 talousarvio	28 659 000
2005 lisätalousarvio	1 161 000
2005 talousarvio	27 894 000
2004 tilinpäätös	27 818 000

07. Kihlakunnat

Selvitysosa: Poliisi-, syyttäjä-, ulosotto- ja rekisteritoimen sekä paikallistason yleishallintotehtävät on organisoitu kihlakunnittain. Kihlakunnanvirasto toimii valtion paikallisena yleis- ja erityishallintoviranomaisena kihlakunnan alueella. Tehtäviä hoitaessaan kihlakunnanvirasto toteuttaa valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia tavoitteita.

Sisäasiainministeriö asettaa kihlakunnanvirastoille seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

— Kihlakunnanvirastojen asiakaspalvelut palvelutoimistoissa ja palvelupisteissä järjestetään pääsääntöisesti yhteispalveluna huomioiden sähköisen yhteispalvelun tuomat mahdollisuudet.

— Laaditaan selvitys kihlakunnanvirastojen eri yksiköiden tarpeista ja mahdollisuuksista sijoittua yhteen toimitilaan ja samoihin toimitiloihin muiden valtion paikallishallintoviranomaisten kanssa. Selvityksessä huomioidaan valtion toiminnalliset, valtion kokonaistaloudelliset ja muuta taloudelliset näkökohdat ja vaikutukset.

— Kihlakunnanviraston talous- ja henkilöstöhallinnon tehtäviä organisoidaan sisäasiainministeriön ja oikeusministeriön hallinnonaloille perustettavien palvelukeskusten tehtäviksi. Sen lisäksi selvitetään muiden tukipalveluiden tehostaminen osana valtionhallinnon tukipalvelujen järjestämistä.

21. Kihlakunnanvirastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 43 806 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kihlakunnanviraston yhteisen henkilökunnan palkkauksiin sekä yhteisiin toimitila- ja muihin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 50 000 euroa Seinäjoen kihlakunnanviraston toimitilojen suunnittelumenoihin, 63 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta sekä vähennyksenä 360 000 euroa palkkaus- ja

muiden menojen siirtona momentille	2006 talousarvio	43 806 000
26.01.23.	2005 lisätalousarvio	137 000
	2005 talousarvio	43 937 000
	2004 tilinpäätös	43 985 000

75. Poliisitoimi

Selvitysosa: Poliisi turvaa oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä, ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta sekä ennalta estää rikoksia, selvittää niitä ja saattaa ne syyteharkintaan. Poliisin tavoitteena on, että Suomi on Euroopan turvallisim maa, minkä takeena on ammattitaitoinen, palvelualtis, luotettava, yhteistyöhakuinen ja tehokkaasti organisoitu poliisi.

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Perustietoja poliisista			
Rikosten määrä/kaikki rikokset, kpl, enintään	787 837	762 000	755 000
Rikosten määrä/rikoslaki rikokset, kpl, enintään	540 793	525 000	515 000
Henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten määrä, kpl, enintään	32 646	30 000	29 000
Omaisuusrikosten määrä, kpl, enintään	273 895	287 000	272 000
Poliisin tietoon tulleiden huumausainerikosten määrä, kpl, enintään	14 496	14 500	13 700
Poliisien määrä (ei sisällä opiskelijoita), hlöä	7 722	7 671	7 576 ¹⁾
Opiskelijoiden määrä, hlöä	523	642	676
Muun henkilöstön määrä, hlöä	2 760	2 754	2 705
Poliisin henkilöstö yhteensä, hlöä	11 005	11 067	10 909
Asukkaiden lukumäärä/poliisi (ei sisällä opiskelijoita), hlöä	675	674	675
Poliisien vuotuinen poistuma, hlöä	407	359	368
Poliisikoulutuksesta valmistuvien määrä, hlöä	359	360	397
Poliisien määrän nettomuutos, hlöä	-1	-51	-95
Poliisitoimen kokonaiskustannukset/asukas, euroa, enintään	123	123	123
Poliisikoulun koulutuspäivän hinta, euroa, enintään	112	112	113
Poliisin ammattikorkeakoulun koulutuspäivän hinta, euroa, enintään	96	96	96
Poliisin henkilöstön sairaspöistuma kiinteästä työajasta, prosenttia, enintään	4,15	4,15	4,15

¹⁾ Sisäasiainministeriö asettaa vuodelle 2006 poliisimiesten lukumäärätavoitteeksi vuoden 2002 tason, 7 750. Vähennyksinä hyväksytään vain hätäkeskuslaitokseen siirtyvät poliisimiehet. Siirtoja hätäkeskuksiin on tapahtunut ja arvioidaan tapahtuvan seuraavasti: 30 poliisia vuonna 2003, 36 poliisia vuonna 2004, 39 poliisia vuonna 2005 ja 69 poliisia vuonna 2006. Yhteensä siirtoja arvioidaan olevan 174.

Sisäasiainministeriö asettaa poliisille seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Valvonta

Poliisi osallistuu seudullisen ja paikallisen turvallisuussuunnittelun edelleen kehittämiseen sisäisen turvallisuuden ohjelman linjausten mukaisesti. Ennalta estetään perhe- ja läheisväkivaltaa yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Lisätään automaattista liikennevalvontaa yhdessä tiehallinnon kanssa ja otetaan käyttöön uutta liikennevalvontatekniikkaa. Turvataan Suomen Euroopan unionin puheenjohtajuuskauteen liittyvien tilaisuuksien häiriötön läpivienti. Erityisesti Aa-

sian maiden ja Euroopan unionin päämiesten Helsingissä järjestettävä huippukokous edellyttää huomattavia turvajärjestelyjä.

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Valvonta			
Katuturvallisuusindeksin arvo, vähintään	90,7	96	96
Liikenneturvallisuusindeksin arvo, vähintään	136	128	132
Liikenteessä kuolleiden määrä, hlöä, enintään	370	390	350
Liikennevalvontasuorituksen kustannus, euroa, enintään	16,89	15	15
Toimintameno/määräraha, 1 000 euroa, enintään	185 373	175 778	178 135
Henkilöstö			
Henkilömäärä, hlöä	3 458	3 203	3 157
Osuus käytetystä työajasta, prosenttia	31,4	28,9	28,9

Hälytystoiminta

Turvataan poliisin hälytyspalvelujen saatavuus ja poliisin toimintaedellytykset hätäkeskusalueilla. Kenttäjohtojärjestelmä toimii yhdenmukaisesti koko maassa.

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Hälytystoiminta			
Toimintavalmiusaika A-luokan tehtävissä, min	11,3	12	12
Toimintavalmiusaika A ja B -luokan tehtävissä, min	21,5	21	21
A ja B hälytystehtävien määrä, kpl, enintään	740 686	733 279	732 875
Kustannukset/hälytystehtävä, euroa, enintään	65,75	76	76
Toimintameno/määräraha, 1 000 euroa, enintään	49 310	42 153	42 718
Henkilöstö			
Henkilömäärä, hlöä	920	768	757
Osuus käytetystä työajasta, prosenttia	8,4	6,9	6,9

Rikostorjunta

Jatketaan talousrikostorjunnan ja harmaan talouden torjunnan tehostamistoimia. Talousrikollisuuden osalta tehostetaan erityisesti toimenpiteitä, joilla vähennetään rikoksentekomahdollisuuksia. Massarikosten selvitystasoa nostetaan. Järjestäytyneen rikollisuuden toimintaedellytyksiä heikennetään yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa kansainvälistä yhteistyötä hyödyntäen. Toimeenpannaan väkivaltarikollisuuden vähentämiseen tähtäävä rikosentorjuntaohjelma poliisia koskevien toimenpiteiden osalta. Laillisuusvalvonta on keskeinen osa poliisin laatutyötä.

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Rikostorjunta			
Poliisin tietoon tulleiden törkeiden huumausainerikosten määrä, kpl, enintään	579	860	770
Rikoslakirikosten selvitystaso, prosenttia (pl. liikenne-rikokset), vähintään	47,7	48,7	49,7
Omaisuusrikosten selvitystaso, prosenttia, vähintään	37,3	38	39,2
Henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten selvitystaso, prosenttia, vähintään	82,1	80	83
Päätettyjen talousrikosten tutkinta-aika, ka./vrk, enintään	422	320	225
Takaisin saatu rikoshyöty talousrikoksissa (netto), milj. euroa, vähintään	34,88	35	43

Kustannukset/poliisin tietoon tullut rikos, euroa	328	335	332
Kustannukset/selvitetty rikoslakirikos, euroa, enintään	457	450	450
Toimintameno/määräraha, 1 000 euroa, enintään	207 407	236 975	241 653
Henkilöstö			
Henkilömäärä, hlöä	3 869	4 318	4 256
Osuus käytetystä työajasta, prosenttia	35,2	39,0	39,0

Lupapalvelut

Lupapalvelut tuotetaan joustavasti ja kustannustehokkaasti sähköistä asiointia hyödyntäen. Lupapalvelut tukevat yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä sekä liikenneturvallisuutta, erityisesti luotettavien matkustusasiakirjojen sekä ajoneuvon kuljettajien ajokyvyn ja ampumaselupien valvonnan avulla. Poliisi myöntää passeja, joissa on biometriset tunnisteet.

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 arvio
Lupapalvelut			
Poliisin myöntämät keskeiset luvat (ajoluvat, ampumaseluvat, passit, henkilökortit), kpl	839 667	660 000	700 000
Poliisin myöntämien ulkomaalaislupien määrä, kpl	45 552	50 000	50 000
Kustannukset / poliisin myöntämät keskeiset luvat, euroa/kpl	38,2	40,7	45,6
Lupapalvelujen kustannusvastaavuus, prosenttia	99	100	100
Henkilömäärä, hlöä	801	834	822
Osuus käytetystä työajasta, prosenttia	7,3	7,5	7,5

21. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 568 375 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin, rahoitus- ja maksuosuuksiin.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien ja rahoittamien poliisitoimeen liittyvien hankkeiden maksamiseen.

Selvitysosa:

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	609 514	591 032	608 375
Bruttotulot	60 559	34 077	40 000
Nettomenot	548 955	556 955	568 375
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	34 470		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	39 804		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot	35 514 353	32 032 000	37 400 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	35 344 381	32 032 000	37 400 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	169 972	-	-
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 500 000 euroa talousrikollisuuden ehkäisemiseksi, 4 570 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta ja 2 000 000 euroa kertaluonteisena menona EU-puheenjohtajuuden turvakuluina sekä vähennyksenä 1 800 000 euroa palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentille 26.01.23 ja 35 000 euroa yhden henkilöttyövuoden siirtona momentille 26.80.21.

2006 talousarvio	568 375 000
2005 lisätalousarvio	17 813 000
2005 talousarvio	556 955 000
2004 tilinpäätös	554 289 000

22. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää poliisin vastuulla olevien maasta poistettavien henkilöiden

maasta poistamiskuljetuksista ja turvapaikanhakijoiden tulkkaus- ja käännöspalveluista sekä Suomeen luovutettavien rikoksentekijöiden noutokuljetuksista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Maasta poistamiskuljetukset	2 400 000
Tulkkaus- ja käännöspalvelut	900 000
Noutokuljetukset	200 000
Yhteensä	3 500 000

Tarkoitus on vuosien 2005—2007 aikana kokeilla arviomäärärahan käyttöä. Käytäntöä on tarkoitus jatkaa, mikäli määräraha ei kokeilun aikana ylity ilman poikkeuksellisia syitä.

2006 talousarvio	3 500 000
2005 talousarvio	3 500 000

80. Pelastustoimi

Selvitysosa: Pelastustoimen tehtävänä ovat tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen, pelastustoiminta onnettomuustilanteissa sekä poikkeusolojen väestönsuojelutehtävien hoitaminen sekä niihin varautuminen.

Palokuntien tehtävät ovat viime vuosina lisääntyneet. Kyse on lähinnä liikenneonnettomuuksista ja tehtäväkentän laajenemisesta lääkinnällisiin ensivastetehtäviin. Myös kynnys avun pyytämiseen palokunnalta on madaltunut. Palokuolemien ja tuhopolttojen määrä on ollut viime vuosina kasvussa. Vakavien luonnononnettomuuksien kuten myrskyjen, tulvien ja metsäpalojen riskin arvioidaan lisääntyvän.

Sisäasiainministeriö asettaa pelastustoimelle seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Alustavat toiminnalliset tuloksellisuustavoitteet

Pelastustoimen palvelutaso paranee onnettomuuksien ehkäisyn osalta ja on muilta osin vähintään vastaava kuin vuonna 2005. Pelastustoimen valmiussuunnitelmat (väestönsuojelu) poikkeusolojen varalle on laadittu.

Pelastusopiston tutkimustoimintaa kehitetään vastaamaan koko pelastustoimen tarpeita. Pelastusopisto antaa myös siviilikriisinhallinnan tehtäviin valmentavaa koulutusta.

Hätäkeskusjärjestelmä on valtion vastuulla koko maassa.

Tunnusluvut	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
SUORITTEET			
Pelastuslaitosten tehtävämäärä, arvio	83 700	85 000	85 000
Erityiskohteiden palotarkastus, %, vähintään	88	100	100
Hätäilmoitusten määrä, kpl, arvio	1 575 461	2 500 000	3 700 000
Pelastusopiston tutkinnot (ml. AMK-tutkinnot), kpl, vähintään	138	223	250
Pelastusopiston koulutettavapäivät, kpl, vähintään	86 475	97 370	104 670
PALVELUKYKY JA LAATU			
Pelastuslaitokset saapuvat onnettomuustapauksista paikalle			
1. riskialueella (6 min), %	56	53	90
Pelastuslaitokset saapuvat onnettomuustapauksista paikalle			
2. riskialueella (10 min), %	83	83	90
86 %:ssa hätäpuheluista vastausaika on 10 sekuntia	8,4	10	10
Hätäpuheluun vastataan 10 sekunnissa (% hätäpuheluista)		90	86
Kiireellisissä tapauksissa aika hätäilmoituksesta tehtäväksi- antoon on tehtävän edellyttämässä 90 sekunnin ajassa, %	90	90	90
Hätäkeskuslaitoksen yhteistyöviranomaisten tyytyväisyys- indeksi (asteikko 1—5), vähintään	2,5	3,0	3,5
TALOUDELLISUUS			
Hätäkeskustoiminnasta aiheutuvat nettokustannukset, € /asukas, enintään	8,4	8,9	9,2
Pelastusopiston tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelija- kohtainen vuotuinen käyttömeno, €, enintään	26 015	26 200	22 500
Pelastusopiston koulutettavapäivän hinta, €, enintään	128	135	125
TUOTTAVUUS			
Hätäpuhelujen määrä/hätäkeskuspäivystäjä	-	-	7 000
Koulutettavapäivä/henkilöstökulut	0,020	0,020	0,020
HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA			
Pelastusopiston koulutustaso, indeksi	5,06	5,1	5,1
Pelastusopiston sairauspoissaolot, työpäivää/htv, enintään	10	8,7	8,5
Pelastusopiston henkilöstön keski-ikä	43,5	43,7	43,8
Hätäkeskuslaitoksen sairauspoissaolot, työpäivää/htv, enintään	12	12	12
Hätäkeskuslaitoksen henkilöstön keski-ikä	42	42	42

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot	1 195	1 417	4 019
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 687	1 622	4 147
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-492	-205	-128
Kustannusvastaavuus, %	70,8	87,4	96,9
Hintatuki	383	292	292
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	-109	87	164

21. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 60 653 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää maksullisen koulutustoiminnan liiketaloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen enintään 292 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös hankkeisiin, joihin saadaan EU -rahoitusta.

Selvitysosa:

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2005		
	2004 toteutuma	varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	46 925	64 292	66 499
Bruttotulot	3 699	3 189	5 846
Nettomenot	43 226	61 103	60 653

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 285
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 823

Pelastusopiston bruttomenot ja -tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Bruttomenot	11 363	11 543	13 267
Tulot	3 147	2 667	2 866
Henkilötyövuodet	93	96	100

Hätäkeskuksen bruttomenot ja -tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Bruttomenot	33 442	32 336	50 938
Tulot	459	562	2 980
Henkilötyövuodet	436	610	750

Tuloissa on huomioitu 1 828 000 euroa Savonia ammattikorkeakoulun maksamina korvauksina Pelastusopiston antaman ammattikorkeakouluopetuksen johdosta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 500 000 euroa hätäkeskuslaitoksen menoihin, 755 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta ja 35 000 euroa yhden henkilötövuoden siirtona momentilta 26.75.21 sekä vähennyksenä 130 000 euroa palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentille 26.01.23 ja 100 000 euroa Jyväskylän johtokeskuksen vuokrausmenojen siirtona momentille 26.01.21.

Hintatukea käytetään Pelastusopiston liikelatoudellisesti hinnoiteltujen suoritteiden alentamiseen. Hintatuetut suoritteet liittyvät sellaiseen täydennyskoulutukseen, johon muutoin olisi vaikea saada osallistujia kalliin kurssihinnan vuoksi. Hintatuen käyttäminen ko. olevien kurssien hintojen alentamiseen on perusteltua, koska lisääntynyt pätevyys koituu yleiseksi hyödyksi tasokkaina turvallisuuspalveluina.

2006 talousarvio	60 653 000
2005 lisätalousarvio	1 237 000
2005 talousarvio	61 103 000
2004 tilinpäätös	43 764 000

22. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 050 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää pelastuslain (468/2003) 77 §:n 1 momentin nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen ja toimintakustannuksiin, jotka aiheutuvat ilma-alusten käytöstä etsintä- ja pelastustehtäviin ja siihen liittyvän hälytys- ja johtamisjärjestelmän välittömien kustannusten korvaamisesta ilmailulaitokselle, sekä kustannuksiin metsäpalojen tähystystoiminnasta ja kansainvälisen hätäavun antamisesta ja vastaanottamisesta ja siihen varautumisesta. Määrärahaa voidaan käyttää myös pelastuslain 74 §:ssä tarkoitettulla tavalla ilma-alusten käyttöä pelastustoiminnassa koskevan valmiuden ylläpitämiseen sekä pelastuslain 87 §:n 2 momentin mukaisten erityisten palon-

tai onnettomuuden syiden tutkimusten aiheuttamien menojen suorittamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisen avun antamiseen EU:n ja muiden kansainvälisten järjestöjen pelastuspalvelu- ja siviilikriisinhallintajärjestelmien puitteissa sekä YK:n alaisena toimivien katastrofien arviointi-, koordinointi- ja tukiryhmien (UNDAC, UNDAC-support, IHP), NATO:n Euro-Atlanttisen kumppanuusneuvoston (EAPC) asiantuntijoiden, Suomen pelastuspalvelun kansainvälisen komennuskunnan (FRF) kahden- tai monenvälisistä komennuksista johtuviin palkkaus-, varautumis- ja toimintakustannuksiin sekä sisäasiainministeriön määräämistä kuntien pelastustehtävistä lähialueilla aiheutuviin toimintakustannuksiin.

Selvitysosa:

Tavoitteet

Metsäpalot voidaan havaita aikaisessa vaiheessa, jolloin paloalat ja vahingot jäävät pieniksi. Ilma-alusten avulla kadonneet henkilöt voidaan löytää ja pelastaa ajoissa. Suomi kykenee antamaan apua kansainvälisen avunpyynnön tullessa.

Suomella on 200 koulutettua pelastustoimen ammattilaista lähetettävissä kansainvälisiin pelastustoimen tehtäviin ja harjoituksiin.

Määrärahan käytön arvioitu

jakautuminen	€
Ilma-alusten käyttö pelastuspalveluun	1 480 000
Metsäpalojen tähystystoiminta	286 000
Kansainvälisen hätäavun antaminen ja vastaanottaminen sekä siihen varautuminen	190 000
Pelastuslain 87 §:n 2 momentin mukaiset tutkimukset	10 000
Pelastuslain 77 §:n mukaiset avustukset	84 000
Yhteensä	2 050 000

Viitaten luvun 31.50 perusteluihin määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 400 000 euroa Ilmailulaitokselta ostettaviin palvelujen maksamiseen.

2006 talousarvio	2 050 000
2005 lisätalousarvio	472 000
2005 talousarvio	1 650 000
2004 tilinpäätös	4 714 561

rärahaa saa käyttää myös pelastuslain (468/2003) 77 §:n 2 momentin mukaisten avustusten maksamiseen väestönsuojelumenoihin kunnille ja pelastustoimen alueille.

Selvitysosa: Momentin nimi on muutettu.

Tavoitteet

Momentilta myönnetyn rahoituksen tavoitteena on parantaa pelastustoimen palvelujen laatua ja pelastustoiminnan sekä väestönsuojelun valmiutta, sekä tehostaa voimavarojen käyttöä. Lisäksi määrärahan avulla edistetään pelastustoimen alueiden tasapainoista kehittämistä.

31. Valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 710 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen alueen pelastustoimen valtionavustuksesta annetun lain (1122/2003) nojalla pelastustoimen hoidon kannalta tarpeellisen kaluston tai järjestelmän hankinnasta aiheutuviin huomattaviin kustannuksiin sekä kehittämishankkeisiin pelastustoimen alueille. Mää-

Tuloksellisuustavoitteet

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Tuettujen VIRVE -päätelaitteiden määrä	407	300	0
Tuettujen kehittämishankkeiden määrä	9	10	15
Tuettujen paloautojen määrä	65	30	45
Tuettujen kuntien johtokeskusten määrä	0	2	2

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

Valtionosuus pelastustoimen kalustohankintoihin kunnille ja valtionavustus pelastustoimen alueille	3 610 000
Pelastuslain 77 §:n 2 momentin mukaiset avustukset	100 000
Yhteensä	3 710 000

2006 talousarvio	3 710 000
2005 talousarvio	3 710 000
2004 tilinpäätös	3 710 000

90. Rajavartiolaitos

Selvitysosa: Rajavartiolaitoksen vision mukaan Suomessa on Euroopan turvallisimmat raja- ja merialueet. Rajavartiolaitos on yhteistyökykyinen, kansainvälisesti arvostettu rajaturvallisuuden ja meripelastuksen asiantuntija, joka tuottaa yhteiskunnalle välttämättömiä turvallisuuspalveluja tehokkaasti ja taloudellisesti. Turvallisuuden takeena on luotettava ja ammattitaitoinen henkilöstö.

Rajavartiolaitos arvostaa toiminnassaan luotettavuutta, ammattitaitoa sekä yhteistyökykyä.

Sisäasiainministeriö asettaa rajavartiolaitokselle seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Henkiset voimavarat

Rajavartiolaitoksen henkilökunta on ammattitaitoista ja työkykyistä. Henkilökunta pysyy ja jaksaa työskennellä rajavartiolaitoksen palveluksessa ja on tyytyväinen työhönsä. Henkilöstön työympäristö on työturvallista. Tavoitetasot on asetettu seuraavan taulukon mukaisiksi.

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Tulosmittarit			
Ammattitaito (koulpv/htv), vähintään	24,7	20,0	20,0
Lähtövaihtuvuus (%)	6,4	8,0	7,9
Kenttäkelpoisuus (1,0—5,6), vähintään	4,2	4,3	4,3
Fyysinen kunto (1,0—5,9), vähintään	3,9	4,0	4,0
Sairastavuus (sa pv/htv), enintään	8,6	8,0	8,0
Tapaturmat (sa pv/htv), enintään	0,6	0,65	0,55
Työilmapiiri (1—5), vähintään	3,5	3,50	3,50

Toiminnallinen tuloksellisuus
Tulosalueet yhteensä

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Tulosmittarit (kokonaisindeksit), vähintään			
Toiminnallinen tuloksellisuus (ind)	118	114	116
Laadunhallinta (ind)	135	129	129
Tuottavuus (ind)	102	100	102
Taloudellisuus (ind)	99	100	103
Panokset			
Toimintamenot (milj. euroa) ¹⁾	198	193	193
Henkilötyövuodet (htv)	3 125	3 130	3 105

¹⁾ Toimintamenot ovat kassamenoja ko. vuoden hintatasossa

Rajavalvonta

Päätöksentekijöille välitetään ajantasainen ja rajatilannetta vastaava rajatilannekuva. Rajavalvonta kohdennetaan ja valmiutta ylläpidetään siten, että tärkeimmillä alueilla luvattomat rajanylitykset estetään tai havaitaan välittömästi. Muilla alueilla luvattomat rajanylitykset paljastetaan. Luvattomat rajanylitykset ja muut merkittävät rajatapahtumat selvitetään viipymättä rajavaltuutettujen käsittelyä ja muita jatkotoimenpiteitä varten. Rajavalvonta järjestetään tuottavasti ja taloudellisesti. Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitetasot on asetettu seuraavan taulukon mukaisiksi.

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Tulosmittarit, vähintään			
Toiminnallinen tuloksellisuus (ind)	132	117	120
Laadunhallinta (ind)	159	132	136
Rajatilannekuva (0—10)	8,1	8,1	8,1
Rajatapahtumien estäminen (%)	93	97	97
Rajatapahtumien paljastaminen (%)	75	79	79
Rajatapahtumien selvitysaika (pv)	3,2	3,2	3,2
Rajatapahtumien selvitystaso (%)	100	61	70
Rajatapahtumien käsittely (%)	100	100	100
Tuottavuus (ind)	106	102	103
Taloudellisuus (ind)	104	102	104

Tuotokset

Partiointi (tuntia)	397 000	401 000	386 000
— josta itäraajalla (tuntia)	318 000	321 000	310 000
Kiinteä valvonta (tuntia)	928 000	890 000	922 000
Tarkastukset (kpl)	103 000	95 000	104 000
Havaitut rajatapahtumat (kpl) ¹⁾	80	84	80
Havaitut rikkomukset (kpl) ²⁾	2 086	2 492	2 300
Panokset			
Toimintamenot (milj. euroa)	108	106	105
Henkilötyövuodet (htv)	1 707	1 713	1 696

¹⁾ Henkilön, ilma-aluksen tai aluksen luvaton rajanylitys tai muu rajatapahtuma.

²⁾ Valtioraja-, rajavyyhyke-, metsästys-, kalastus-, vene- ja maastoliikenne- jne. rikkomukset ja rikokset.

Rajatarkastukset

Kaikki Schengenin alueen ulkorajan ylittävät henkilöt tarkastetaan. EU/ETA:n kansalaisille tehdään vähimmäistarkastus ja muille perusteellinen tarkastus. Schengenin sisärajoilla valmius rajatarkastuksiin ylläpidetään. Rajatarkastukset toteutetaan laadukkaasti turvaten sujuva rajaliikenne. Rajatarkastuksissa ja niihin liittyvissä tutkimuksissa ja hallintopäätöksissä huolehditaan henkilön oikeusturvasta. Rajatarkastukset järjestetään tuottavasti ja taloudellisesti. Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitetasot on asetettu seuraavan taulukon mukaisiksi.

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite/arvio
Tulosmittarit, vähintään			
Toiminnallinen tuloksellisuus (ind)	94	100	101
Laadunhallinta (ind)	94	105	102
Tarkastusten kattavuus (%)	99,9	100	100
Tarkastusten laatu (%)	99,6	99,9	99,9
Tarkastusten sujuvuus maarajoilla ja lento--asemilla (min)	8	10	11
Tarkastusten sujuvuus satamissa (min)	34	33	34
Oikeusturva (%)	99,8	99,9	99,9
Tuottavuus (ind)	96	96	100
Taloudellisuus (ind)	93	96	101
Tuotokset			
Rajatarkastukset ulkorajalla (milj. hlöä) ¹⁾	15,2	15,1	16,0
— josta viisumivollisia (milj. hlöä) ²⁾	4,1	4,5	4,5
Havaitut rikkomukset (kpl) ³⁾	3 689	4 830	4 830
Panokset			
Toimintamenot (milj. euroa)	78	76	76
Henkilötyövuodet (htv)	1 226	1 229	1 224

¹⁾ Rajatarkastukset ulkorajalla 1999/12,8 milj., 2000/13,9 milj., 2001/14,5 milj., 2002/14,7 milj.

²⁾ Viisumivolliset 1999/2,5 milj., 2000/2,9 milj., 2001/3,4 milj., 2002/4,1 milj.

³⁾ Rajatarkastusten yhteydessä havaitut rikos-, ulkomaalais- ja tieliikennelain rikkomukset ja rikokset.

Meri- ja muu pelastustoiminta

Meripelastussuunnitelmat pidetään ajan tasalla. Välitön johtamisvalmius ylläpidetään. Rajavartiolaitoksen meripelastusyksiköiden suorituskyvystä huolehditaan. Kaikille merihätään joutuneille osoitetaan apua viivytyksettä. Meripelastustilanteiden havaitsemiseksi ja ennalta ehkäise-

miseksi huolehditaan merialueiden riittävästä valvonnasta rajavalvonnan yhteydessä. Meripelastuksen toimivuutta tuetaan johtamiskoulutuksella ja vaikuttamalla sidosryhmiin. Naapurimaiden meripelastusta tuetaan ja tarvittaessa apua annetaan ulkomaille. Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitetasot on asetettu seuraavan taulukon mukaisiksi.

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite/arvio
Tulosmittarit, vähintään			
Toiminnallinen tuloksellisuus (ind)	117	117	116
Laadunhallinta (ind)	117	117	116
Suunnitelmavalmius (0—10)	8,8	8,4	8,4
Johtamisvalmius (0—10)	6,9	7,2	7,1
Suorituskyky (%)	100,0	100,0	100,0
Saatavuus (tuntia)	0,5	0,6	0,6
Tuotokset			
Pelastussuoritteet (kpl)	1 652	1 700	1 720
Harjoitus ym suoritteet (kpl)	569	500	555
RVL:n yksiköiden toiminta-aika (tuntia) ¹⁾	2 030	2 500	2 200
Estetyt merionnettomuudet (kpl)	3	10	10
Pelastettu avuntarpeesta (hlöä)	3 091	3 000	3 300
Pelastettu hengenvaarasta (hlöä)	107	200	200
Panokset			
Toimintamenot (milj. euroa)	3	3	3
Henkilötyövuodet (htv)	45	47	45

¹⁾ Pl. meripelastuskeskukset

Sotilaallinen maanpuolustus

Puolustus suunnitelmat, tilanteen edellyttämä johtamis- ja toimintavalmius sekä kyky joukkojen perustamiseen ylläpidetään. Palvelukseen astunut henkilöstö kotiutetaan tehtävien mukaisesti koulutettuna ja sijoituskelpoisena. Tehtävien edellyttämät rajajoukot tuotetaan. Rajajoukoille varataan tehtävien edellyttämä sotavarustus. Sotilaallinen maanpuolustus järjestetään tuottavasti ja taloudellisesti. Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitetasot on asetettu seuraavan taulukon mukaisiksi.

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Tulosmittarit, vähintään			
Toiminnallinen tuloksellisuus (ind)	98	105	101
Laadunhallinta (ind)	99	104	101
Suunnitelmavalmius (0—10)	7,0	7,0	7,0
Sijoitettavuus (%)	77	84	80
Koulutettavuus (%)	84	85	85
Sijoitustilanne (0—10)	9,4	9,4	9,4
Sotavarustus (0—10)	5,4	5,4	5,4
Koulutus (0—10)	7,5	7,5	7,5
Tuottavuus (ind)	99	106	101
Taloudellisuus (ind)	96	106	102
Tuotokset			
Koulutusvuorokaudet	161 800	165 000	157 000

Panokset

Toimintamenot (milj. euroa)

9

9

9

Henkilötyövuodet (htv)

148

141

140

21. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 195 514 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenojen maksamiseen sekä rakennusten, rakenteiden ja kiinteistöjen perusparannuksesta ja uudisrakentamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen silloin, kun hankkeen hankintameno tai kustannusarvio on alle 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n rahoittamiin hankkeisiin.

Rajavartiolaitokseen perustetaan 1.5.2006 lukien yksi kenraalin tai amiraalin virka (A31).

Selvitysosa:

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2005		
	2004	2005	2006
	toteutuma	varsinainen talousarvio	esitys
Bruttomenot	199 055	195 260	198 264
Bruttotulot	6 401	2 750	2 750
Nettomenot	192 654	192 510	195 514
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	14 155		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	12 593		

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 1 943 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 700 000 euroa palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentille 26.01.23.

2006 talousarvio	195 514 000
2005 lisätalousarvio	4 192 000
2005 talousarvio	192 510 000
2004 tilinpäätös	191 092 000

74. Rakentaminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 341 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vuoden 2005 rakentamisvaltuuden mukaisesti Rovaniemen asuinrakennusten perusparannukseen.

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu kiinteäksi määrärahaksi.

Momentti ja sen määräraha on tarkoitus poistaa vuoden 2007 talousarviossa. Tarkoitus on, että vuodesta 2007 alkaen ainakin kaikki suuret rakennushankkeet hallinnoisi Senaatti-kiinteistöt.

2006 talousarvio	341 000
2005 talousarvio	1 262 000
2004 tilinpäätös	1 812 000

97. Avustukset kunnille

Selvitysosa:

Tavoitteet

Kuntien valtionosuusjärjestelmä ja vuoden 2006 alusta lukien toteutettava kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamisen ensimmäinen vaihe sekä työmarkkinatukiuudistus on kuvattu yleisperustelujen peruspalvelubudjettitarkastelun yhteydessä. Lisäksi työmarkkinatukiuudistuksen yksityiskohtaisempi kuvaus on esitetty luvun 34.06 perusteluissa. Uudistuksen vaikutukset

kuntien yleiseen valtionosuuteen, verotuloihin perustuvaan valtionosuuksien tasaukseen ja siirtymätasaukseen on otettu huomioon momentilla 26.97.31.

Osana kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamista muutetaan valtion ja kuntien välistä kustannustenjakoa koskevia säännöksiä sekä valtionosuuksien indeksitarkistuksen laskentaperusteita. Kuntien yleisen valtionosuuden olosuhdelisiin tehdään muutoksia, jotka ottavat kuntien palveluiden järjestämiseen liittyvät olosuhdetekijät nykyistä tarkemmin huomioon. Muuttoliikkeen ja väestörakenteen muutosten huomioon ottamista lisätään yleiseen valtionosuuteen otettavalla uudella kunnan asukasluvun merkittävään muutokseen perustuvalla kertoimella. Yleisen valtionosuuden saaristo- ja syrjäisyyslisien perusteita muutetaan ja liikenteen taajamalisä korvataan taajamarakennelisällä. Harkinnanvaraista rahoitusavustusta saavilta kunnilta edellytetään suunnitelmalla talouden tervehdyttämistä. Valtionosuuksien tasaus lasketaan voimalaitoksille yleisen kiinteistöveroprosentin mukaan. Valtionosuusmuutoksia tasataan siirtymätasauksella.

Osana työmarkkinatukiudistuksesta kunnille aiheutuvien noin 180 milj. euron kustannusten kompensaatiota yleiseen valtionosuuteen lisätään siirtymäkauden korjauserä, jonka vaikutuksesta kuntakohtaisia muutoksia ei tule minään siirtymävuotena. Korjauserän suuruus on 30 milj. euroa vuonna 2006. Samoin osana kompensaatiota korotetaan verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen tasausrajaa prosenttiyksiköllä, mikä lisää valtionosuuksia 83,8 milj. euroa. Sairausvakuutuksen rahoitusuudistukseen liittyvän päivärahamaksun ja valtionverotuksen uuden ansiotulovähennyksen aiheuttamien kuntien veromenetysten kompensoimiseksi korotetaan lisäksi valtionosuuksien tasauksen tasausrajaa 0,5 prosenttiyksiköllä ja alennetaan tasausvähennyksen rajaa 3 prosenttiyksiköllä, mitkä muutokset lisäävät kuntien valtionosuuksia yhteensä 98,2 milj. euroa. Työmarkkinatukiudistuksesta ja verotulomenetysten kompensaatioista johtuen tasausjärjestelmän piiriin kuuluvat valtionosuudet lisääntyvät siten yhteensä 182 milj. euroa. Lisäykset jakautuvat kolmelle hallinnonalalle jäljempänä todettujen prosentiosuuksien mukaisesti siten, että sosiaali- ja terveysministeriön osuus on 103,7 milj. euroa, opetusministeriön osuus 67,3 milj. euroa ja sisäasiainministeriön osuus 10,9 milj. euroa.

Kuntien yleisellä valtionosuudella ja verotuloihin perustuvalla tasauksella pyritään osaltaan siihen, että kuntien lakisääteiset tehtävät ja niiden kokonaisrahoitus ovat tasapainossa alueittain ja kuntaryhmittäin.

Kuntien verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus on jaettu kolmelle hallinnonalalle siten, että sosiaali- ja terveysministeriön osuus on 57 %, opetusministeriön osuus 37 % ja sisäasiainministeriön yleisen valtionosuuden osuus 6 %.

Verotuloihin perustuvat valtionosuuksien tasauslisät ja -vähennykset hallinnonaloittain (euroa)

	Lisäykset	Vähennykset	netto
Sosiaali- ja terveysministeriö	403 887 771	-399 903 477	3 984 293
Opetusministeriö	262 172 764	-259 586 468	2 586 296
Sisäasiainministeriö	42 514 502	-42 095 103	419 400
Yhteensä	708 575 037	-701 585 048	6 989 989

Tasausten muutos lisää nettomääräisesti valtionosuuksia vuoteen 2005 verrattuna noin 159,8 milj. euroa.

Kuntien yhdistymisavustuksilla edistetään vapaaehtoiselta pohjalta kuntien yhdistymisiä sekä muita sellaisia kunta- ja seuturakenteen muutoksia, jotka edesauttavat laadukkaiden ja tasavertaisten kunnallisten peruspalveluiden tuottamista taloudellisemmin. Kuntien yhdistymisavustuksiin sekä investointi- ja kehittämishankkeiden tuen määrärahasa on varauduttu yhden uuden yhdistymisen voimaantuloon vuonna 2006.

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Kuntien yhdistymisiä	1	10	1
Määräraha (milj. euroa)	7,7	41,0	24,6

Kuntien harkinnanvaraisella rahoitusavustuksella pyritään huolehtimaan, että vaikeimmassakin taloudellisessa asemassa olevat kunnat pystyvät suoriutumaan peruspalveluiden tuottamisesta ja näiden kuntien talouden tasapainoa voidaan parantaa. harkinnanvarainen rahoitusavustus on 25 000 000 euroa, mikä on 5 000 000 euroa pienempi kuin vuonna 2005.

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Avustusta saaneiden kuntien lkm	99	65	65
Rahoitusavustus yht. milj. euroa	48,1	30	25
Vuosikate neg., lukumäärä	138	165	130
Vuosikate neg. ilman avustusta	168	186	150

Sisäasiainministeriö on asettanut kunta- ja palvelurakennehankkeen, jonka tavoitteena on, että kuntien vastuulla olevat palvelut saavat riittävän vahvan rakenteellisen ja taloudellisen pohjan. Hallitus antaa vuoden 2005 aikana esityksen kuntalain alijäämän kattamissäännösten velvoittavuuden lisäämisestä.

31. Kuntien yleinen valtionosuus, verotuloihin perustuvat tasaukset ja siirtymätasaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 198 135 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuntien valtionosuuslain (1147/1996) mukaisen kuntien yleisen valtionosuuden ja verotuloihin perustuvan tasauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Kunnan yleinen valtionosuus määräytyy etukäteen vahvistettavan keskimääräisen asukasta kohden myönnettävän euromäärän ja kuntakohtaisten määräytymisperusteiden mukaisena. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon yleisen valtionosuuden perusteena oleva vuodenvaihteen 2004/2005 asukasluku sekä sen ja keskimääräisen euromäärän perusteella määräytyvä yleisen valtionosuuden perusosa sekä valtionosuuslain mukainen asukasluvun muutokseen perustuva lisä, saaristolisä, syrjäisyyslisä, taajamarakennelisä, kielilistä, vuonna 2006 tehtävä työmarkkinatuki uudistuksen vaikutusten korjauserä, vuonna 2006 tehtävä siirtymätasaus ja valtionosuuksien tasauksen tasausrajan nosto 1,5 pro-

senttiyksiköllä ja tasausvähennyksen rajan alentaminen 3 prosenttiyksiköllä. Lisäksi on otettu huomioon voimalaitosten verotulojen laskentatavan muutoksen vaikutus valtionosuuksien tasaukseen.

Yleisen valtionosuuden keskimääräiseen euromäärään on tehty 2,4 prosentin kustannustason tarkistus, mikä on otettu huomioon 3 948 000 euron lisäyksenä määrärahan mitoituksessa. Yleisen valtionosuuden asukasta kohti laskettava keskimäärä on 27,81 euroa.

Luvun perusteluihin viitaten hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kuntien valtionosuuslain muuttamisesta 1.1.2006 lukien osana kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamista. Asukaslukuun, syrjäisyyslisään ja saaristo-osakuntiin kohdistuvien perustemuutosten johdosta valtionosuusmenot kasvavat 14 300 000 euroa. Toimenpiteiden rahoittamiseksi yleisen valtionosuuden määrää pienennetään 2,74 euroa asukasta kohden. Tämän lisäksi kunnan verotuloihin perustuvassa valtionosuuksien tasauksessa voima- ja ydinvoimalaitosten laskennallisen kiinteistöveron laskeminen yleisen

kiinteistöveroprosentin mukaan kasvattaa valtion menoja 2 500 000 euroa. Tämä rahoitetaan pienentämällä yleistä valtionosuutta 0,48 euroa asukasta kohden. Liikenteen taajamaliisan muuttamisesta taajamarakenneliseksi aiheutuvat kuntakohtaiset muutokset tasapainotetaan lisää saavien kuntien kesken. Lainmuutokseen liittyvä siirtymätasaus vähentää momentin määrärahaa 422 000 euroa.

Luvun perusteluihin viitaten hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kuntien valtionosuuslain muuttamisesta 1.1.2006 lukien osana työmarkkinatukiudistusta. Työmarkkinatukiudistuksesta aiheutuvien kuntien menetysten kompensoimiseksi yleiseen valtionosuuteen liitetään korjauserä, minkä johdosta määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 30 120 000 euroa. Luvun perustelujen selvitysosaan viitaten hallitus antaa lisäksi esityksen laiksi kuntien valtionosuuslain muuttamisesta siten, että sairausvakuutuksen päivärahamaksun ja valtionveron ansiotulovähennyksen aiheuttamien kuntien verotulomenetysten kompensoimiseksi valtionosuuksien tasausraja korotetaan 0,5 prosenttiyksikköä eli 91,5 prosenttiin ja tasausvähennyksen rajaa alennetaan 40 prosentista 37 prosenttiin. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon kuntien valtionosuuslain mukainen osuus edellä mainittuihin kompensatioihin liittyvistä tasausperusteiden muutoksista.

Määrärahassa on otettu huomioon kuntien valtionosuuslain mukainen osuus verotuloihin perustuvista valtionosuuksien tasauslisistä ja vähennyksistä, nettomäärältään 419 400 euroa. Määrärahan mitoituksessa on otettu tasauksen nettomuutoksesta aiheutuvana lisäyksenä huomioon 9 590 400 euroa vuoteen 2005 verrattuna. Luvun perusteluihin viitaten verotuloihin perustuvat tasauslisät ja -vähennykset tehdään tämän momentin lisäksi talousarvion momenteille 29.40.30, 29.90.30 ja 33.32.30.

2006 talousarvio	198 135 000
2005 talousarvio	156 762 000
2004 tilinpäätös	162 476 865

32. *Kuntien yhdistymisavustukset ja kuntajakoko sekä kuntien yhteistoiminnan tukeminen (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 24 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuntajakolain (1196/1997) 38 §:n mukaisten laskennallisten yhdistymisavustusten maksamiseen, lain 39 §:n mukaisten valtionosuuksien vähenemisen korvaamiseen, lain 40 §:n mukaisten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeen sekä lain 8 §:n mukaisten erityisten selvitysten toimittamisesta aiheutuneiden kustannusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää kuntien valtionosuuslain (1147/1996) 13 a §:n mukaisten yhteistointi-avustusten maksamiseen.

Vuoden 2006 aikana tehtävien ja vuoden 2007 alusta voimaan tulevien kuntajaon muutosten yhteydessä voidaan sitoutua maksamaan vuonna 2007 investointi- ja kehittämishankkeiden tukea enintään 3 000 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää enintään 200 000 euroa kuntajakolain mukaisiin selvityskustannuksiin ja enintään 150 000 euroa avustuksiin kunnille niistä kustannuksista, joita niille aiheutuu yhdistymiseen liittyvistä esiselvityksistä.

Lisäksi määrärahasta saa käyttää enintään 1 000 000 euroa kuntien syvällisen, laaja-alaisen yhteistoiminnan tukemiseen muutosvaiheessa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon yhden uuden, vuoden 2006 alusta voimaan tulevan kokonaisia kuntia koskevan kuntajaon muutoksen perusteella maksettava laskennallinen yhdistymisavustus 2 242 000 euroa, vuonna 2003 toteutuneen kahden kuntaliitoksen neljännen vuoden yhdistymisavustus 1 794 000 euroa, vuonna 2004 toteutuneen yhden kuntaliitoksen kolmannen vuoden yhdistymisavustus 1 125 500 euroa, vuonna 2005 toteutuneen kymmenen kuntaliitoksen toisen vuoden yhdistymisavustus 14 858 700 euroa, valtionosuuden vähenemisen korvaus 1 500 000 euroa, investointi- ja kehittämishankkeiden tuki 1 700 000 euroa, kuntajakolain mukaiset selvityskustannukset 200 000 euroa ja yhdistymisiin liittyviin esi-

selvityksiin myönnettävä avustus 150 000 euroa sekä yhteistoiminta-avustukset 1 000 000 euroa.

2006 talousarvio	24 600 000
2005 talousarvio	41 000 000
2004 tilinpäätös	7 344 117

34. Kuntien harkinnanvarainen rahoitus-avustus (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 25 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuntien valtionosuuslain 13 §:n mukaisten harkinnanvaraisen avustusten maksamiseen kunnille.

Selvitysosa: Luvun perusteluihin viitaten hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kuntien valtionosuuslain muuttamisesta siten, että harkinnanvaraisen avustuksen myöntämisen ehtona on, että kunta on hyväksynyt suunnitelman taloutensa tasapainottamiseksi toteuttavista toimenpiteistä.

2006 talousarvio	25 000 000
2005 talousarvio	30 000 000
2004 tilinpäätös	48 068 000

35. Holhustoimen edunvalvonta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisen edunvalvonnan järjestämisestä annetun lain (443/1999) 6 §:ssä tarkoitettuihin edunvalvontapalvelun tuottajille maksettaviin korvauksiin.

Selvitysosa: Edunvalvontapalveluiden tuottajalle maksetaan korvaus sisäasiainministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti. Korvausperusteena on vuodesta 2004 lukien käytetty edunvalvontakohtaisesti määräytyvää korvausta. Korvausta suoritetaan vähintään 70 euroa ja enintään 240 euroa edunvalvontaa kohti talousarvioon tarkoitusta varten varatun määrärahan rajoissa. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 150 000 euroa päämiesten lukumäärän vuotuisen kasvun johdosta.

2006 talousarvio	3 700 000
2005 talousarvio	3 550 000
2004 tilinpäätös	3 513 001

(80.) Korkotuet ja velkojen vakautuslainat kunnille (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2005 talousarvio	50 000
2004 tilinpäätös	298 334

98. Alueiden kehittäminen

Selvitysosa: Aluekehityksen strategista otetta vahvistetaan. Aluekehityksen kannalta keskeiset määrärahat kootaan eri ohjelmista aluetasolla maakuntaohjelmaan ja sen vuosittain käsiteltävään toteuttamissuunnitelmaan aiemman käytännön mukaisesti. Alueiden kehittämisen yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on alueiden kilpailukyvyyn vahvistaminen ja tasapainoisen aluerakenteen kehittäminen. Tavoitteeseen pyritään kansallisen aluekehittämisrahoituksen suuntaamisella pääasiassa maakunnan liittojen käyttöön alueiden elinkeinoelämän kehittämiseen, aluekeskuksiin, osaamiskeskuksiin, kaupunkipoliittisiin toimenpiteisiin, Kainuun hallintokokeiluun ja seutuyhteistyöhön sekä EU-ohjelmien määrärahojen täysimääräisellä hyödyntämisellä ja siten edistämällä EU-ohjelmissa asetettuja tavoitteita. Määrärahoilla tuetaan myös hallituksen politiikkaohjelmien toteutusta.

EU-osarahoitteista ohjelmatyötä jatketaan ohjelmissa määriteltujen toimintalinjojen ja tavoitteiden mukaisesti. Euroopan aluekehitysrahaston varojen käytön painopiste on myös loppukau-

della työpaikkojen ja uusien yritysten luomisessa, toimivien yritysten uusiutumiskyvyn tukemisessa, osaamisen kehittämisessä ja verkostoyhteistyön vahvistamisessa. Euroopan aluekehitysrahaston osarahoittamien tukitoimien yhteydessä korostetaan yhteisvaikutuksen merkitystä muiden rakennerahastotoimien kanssa. Tavoite 1- ja 2 -ohjelmissa rakennerahastovarojen ja valtion rahoitusosuuden budjetointi toteutetaan aluehallintoviranomaisten yhteistyössä valmisteleminen maakunnan yhteistyöasiakirjojen perusteella, joissa esitetään arviot rakennerahastovarojen ja vastaavan kansallisen valtion rahoitusosuuden myöntämisvaltuudesta hallinnonaloittain.

Interreg III- ja Urban II -yhteisöaloiteohjelmien hallintomallin mukaan niiden EU-tukiosuudet tuloutuvat suoraan alueille, eikä Euroopan aluekehitysrahaston osuutta budjetoida valtion talousarvioon. EU-tukea vastaava valtion rahoitusosuus sisältyy kuitenkin valtion talousarvioon. Valtion rahoitusosuuden budjetointi toteutetaan Interreg III A- ja Urban II -ohjelmien osalta hallintokomiteoiden tai kansallisten rahoittajien yhteistyössä valmisteleminen arvioiden pohjalta. Muiden yhteisöaloitteiden hallinnonaloittaiset rahoitusosuudet on sovittu toteuttajaministeriöiden välisissä neuvotteluissa. Interreg -ulkorajaohjelmien tavoitteena on aikaansaada selkeitä yhteishankkeita, joissa on kumppanit ja rahoitus molemmiin puolin rajaa. Määrällisenä tavoitteena on, että ohjelmakauden loppuun mennessä suurin osa hankkeista on tällaisia. Sisärajaohjelmissa hankkeiden valinnan lähtökohtana on, että hankkeet ovat selkeitä yhteishankkeita, joten tavoitteena on uusien, rajat ylittävien yhteistyöverkostojen ja muotojen aikaansaaaminen.

Tavoite 1- ja 2 -ohjelmissa asetetut, tarkistettavat määrälliset tavoitteet vuosiksi 2000—2006

	Tavoite 1	Tavoite 2	Yhteensä
Uudet työpaikat	37 000	50 000	87 000
Säilytetyt työpaikat	62 000	40 000	102 000
Uudet yritykset	5 600	15 000	20 600
Toimenpiteissä aloittaneet	190 000	102 000	292 000

Euroopan aluekehitysrahaston varojen käytön tavoitetasot tavoite 1- ja 2 -ohjelmissa

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Myöntämisvaltuutta käytettävissä TA-vuoteen mennessä, milj. euroa	660,793	799,927	914,303
Myöntämisvaltuuden toteutunut käyttö, %	94	97	99
Sidottu vuosien 2000—2006 kehyksistä, %	68	85	99
Maksettu vuosien 2000—2006 kehyksistä, %	48	62	75

Kansallisten vastinrahojen käytön tavoitetasot ovat vastaavat. Ohjelmakohtaisesti varmistetaan maksatusten toteutuminen siten, että ns. n + 2 -säännön perusteella varoja ei jouduta palauttamaan EU:n talousarvioon.

Osaamiskeskusohjelma on alueiden kehittämislain (602/2002) mukainen määräaikainen erityisohjelma. Tavoitteena on parantaa alueiden kansainvälistä kilpailukykyä lisäämällä eri toimijoiden yhteistyöllä huippuosaamiseen perustuvia uusia innovaatioita, yrityksiä ja työpaikkoja sekä vahvistaa ja uudistaa alueilla olevaa korkeatasoista osaamista. Osaamiskeskustoiminta parantaa osaltaan myös alueiden valmiuksia hyödyntää kansallisesti ja kansainvälisesti kilpailtua tutkimus- ja kehittämisrahoitusta ja lisää alueiden vetovoimaa erityisesti kansainvälisten investointien ja huippuosaajien saamiseksi alueille.

Osaamiskeskusohjelman painopisteenä vuosina 2005—2006 on myös keskusten ulkopuolisten alueiden osaamis- ja teknologiaperustan vahvistaminen lisäämällä keskusten ja muiden osaamiskeskittymien välistä osaamisalapohjaista yhteistyötä. Yhteistyötä kehitetään Pohjois-Suomen Multipolis-verkoston toiminnasta saatujen kokemusten pohjalta. Lisäksi painopisteenä on osaamiskeskusten kansainvälisen ja kansallisen verkottumisen edistäminen.

Osaamiskeskusohjelman kaudelle 2003—2006 asetetut tavoitteet

Tavoitteet	Toteutuminen 2003—2004	Tavoite 2003—2006
Uudet työpaikat	4 900	13 000
Uudet yritykset	550	1 200
Uudet innovaatiot	1 450	2 000
Hankevolyyymi (milj. euroa)	260	580
Kilpailtu rahoitus (milj. euroa)	50	280

Ohjelman perusrahoituksen avulla osaamiskeskuksissa käynnistetään hankkeita, joiden tavoitteena on vuosina 2003—2006 synnyttää 13 000 uutta korkeaan osaamiseen perustuvaa työpaikkaa ja 1 200 osaamisintensiivistä yritystä. Tavoitteena on vuosien 2003—2006 aikana valmistella ja käynnistää ohjelmaan kuuluvilla aloilla julkisen ja yksityisen sektorin yhteisiä tutkimus-, koulutus- ja kehittämishankkeita yhteensä 580 milj. euron edestä. Osaamiskeskusten tavoitteena on hyödyntää kansallisesti ja kansainvälisesti kilpailtua rahoitusta aiempaa enemmän.

Aluekeskusohjelma on alueiden kehittämislain mukainen erityisohjelma. Ohjelmalla vahvistetaan koko maan kattavaa kaupunkiverkkoa, kaupunkiseutujen kilpailukykyä ja seudullisuutta. Asetettujen vaikuttavuustavoitteiden mukaan aluekeskuksilla on vuoden 2006 loppuun mennessä toimivat seudulliset yhteistyöstrategiat, päätöksentekorakenteet ja yhteistyöverkostot ympäröivien seutujen kanssa sekä vuoteen 2000 verrattuna myönteistä kehitystä elinvoimassa (väestö, työpaikat, osaaminen, toimialat, palvelut, turvallisuus, ympäristö) ja että aluekeskuksilla on myönteinen vaikutus koko maakuntaan. Tämä tarkastelu tehdään arvioinnin väliraportissa keväällä 2005 sekä syyskuksi 2006. Kukin ohjelma-alue on määritellyt omat painopisteensä ja toimenpidekokonaisuutensa koskien valtioneuvoston vaikuttavuustavoitteiden toteutusta. Vaikuttavuustavoitteita koskevista välituloksista on raportoitu hallituksen strategia-asiakirjan seurantaan varten valtioneuvoston kanslialle vuoden 2004 lopulla. Koko ohjelman tasolla alueilla on edetty hyvin seudullista yhteistyötä ja seutujen sisäistä sekä seutujen välistä verkottumista koskevissa tavoitteissa.

Helsingin seudun ja muiden suurten kaupunkiseutujen kansainvälistä kilpailukykyä vahvistetaan. Valmistellaan suurten kaupunkiseutujen politiikkakokonaisuus. Sisäasiainministeriö osallistuu kaupunkipolitiikan määrärahoillaan ohjelmamuotoiseen kehittämiseen metropolialueella ja sen eri osa-alueilla. Valtion panostuksia pyritään kohdistamaan alueiden omien kehittämisstrategioiden perusteella.

Maaseutupolitiikan toimenpiteitä toteutetaan eri hallinnonaloilla maaseutupolitiikan kokonaisuudessa asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Saaristopolitiikassa sisäasiainministeriön määrärahoilla edistetään valtioneuvoston periaatepäätöksessä mainittuja toimenpiteitä liittyen mm. vapaa-ajan asumiseen, saaristomatkojen kehittämiseen ja uusien mallien luomiseen saariston peruspalvelujen järjestämisessä.

Kainuun kehittämisrahalla pyritään alentamaan alueen työttömyyttä lähemmäs valtakunnan tasoa, turvataan tienpidon taso kokeilualueella, pidetään yllä julkisen liikenteen palvelukykyä, toteutetaan metsä- ja muun ympäristön hoitoa sekä turvataan ja kehitetään elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä aluekehitystoimenpitein ja yritystukien kautta.

43. Maakunnan kehittämisraha (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 29 880 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lähinnä alueiden elinkeinotoiminnan omaehtoiseen kehittämiseen mukaan lukien osaamiskeskus-, aluekeskus- ja kaupunkipoliittiset toimenpiteet sekä seudullisiin yhteistyöhankkeisiin. Määrärahaa saa käyttää myös maakunnan kehittämisrahasta rahoitettavien ohjelmien ja hankkeiden toteuttamiseen tarvittavan enintään 24 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen sekä henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien tila- ja muiden kustannusten maksamiseen.

Määräraha on alueiden kehittämisestä annetun lain 20 §:ssä tarkoitettu maakunnan kehittämisraha.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta, jota suunnataan erityisesti alueellisiin osaamispäätöksiin.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Osaamiskeskusohjelman toteuttamiseen arvioidaan käytettävän 8 600 000 euroa, aluekeskusten kehittämiseen ja kaupunkipoliittisten toimenpiteiden rahoittamiseen 9 100 000 euroa ja ohjelmiin sitomattomaan rahoitukseen, jota käytetään myös maaseudun ja saariston kehittämiseen, arvioidaan käytettävän 12 180 000 euroa.

2006 talousarvio	29 880 000
2005 talousarvio	29 905 000
2004 tilinpäätös	35 600 000

61. Euroopan aluekehitysrahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 125 097 000 euroa.

Vuonna 2006 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 114 481 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2005 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saadaan käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2006.

Määrärahaa saa käyttää EU:n ohjelmakauden 2000—2006 tavoiteohjelmia 1 ja 2 toteuttavien hankkeiden EU-rahoitusosuuden maksamiseen sekä ohjelmien toteutukseen liittyvään tekniseen apuun Euroopan aluekehitysrahastosta maksettavan EU-rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa yhdessä hallinnonalojen vastinrahoitusmomenttien määrärahojen kanssa käyttää myös Euroopan aluekehitysrahaston osarahoittamien ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan enintään 100 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen. Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain mukaisesti kohdistuu momentin myöntämisvaltuudesta 5 147 000 euroa ja määrärahasta 4 200 000 euroa Kainuun maakuntaan.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 70 894 000 euroa tavoiteohjelmassa 1 ja 54 203 000 euroa tavoiteohjelmassa 2.

Myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

Myöntämisvaltuusvuosi	2006	2007	2008	Yhteensä
Vuosien 2000—2005 sitoumukset	94,228	82,772	39,088	216,088
Vuoden 2006 sitoumukset	26,669	49,514	33,151	109,334
Yhteensä	120,897	132,286	72,239	325,422
Kainuu	4,200	4,015	1,726	9,941
— vuoden 2005 sitoumukset	2,788	1,803	0,203	4,794
— vuoden 2006 sitoumukset	1,412	2,212	1,523	5,147
Valtuudet yhteensä	125,097	136,301	73,965	335,363

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin (milj. euroa)

Ohjelma	Kauden 2000—2006 rahoituskehys valuutena	Budjetoitu valuutta v. 2000—2005 talousarvio+ lisätalousarviot	Myöntämis- valuutus v. 2006	Budjetoitu määrärahaa v. 2000—2005 talousarvio+ lisätalousarviot	Määräraha v. 2006
Tavoite 1, Itä-Suomi	328,922	291,902	40,384	254,347	46,609
— josta Kainuu	-	6,729	5,147	1,885	4,200
Tavoite 1, Pohjois-Suomi	169,719	148,429	22,081	129,853	24,285
Tavoite 2, Länsi-Suomi	227,507	201,627	28,103	182,125	31,140
Tavoite 2, Etelä-Suomi	179,898	157,197	23,913	144,723	23,063
Yhteensä	906,046	799,155	114,481	711,048	125,097

Vuoden 2006 myöntämisvaltuuden arvioitu jakautuminen hallinnonaloittain (milj. euroa)

	EU:n osuus			Valtion rahoitusosuus			
	Tavoite 1	Tavoite 2	Yhteensä	Tavoite 1	Tavoite 2	Yhteisöal.	Yhteensä
SM	6,952	11,315	18,267	3,954	7,590	6,879	18,423
OPM	6,304	9,172	15,476	4,757	6,453	2,975	14,185
MMM	1,022	0,751	1,773	0,607	0,511	0,393	1,511
LVM	6,729	4,443	11,172	6,780	7,307	2,762	16,849
KTM	29,815	16,553	46,368	28,820	23,083	0,243	52,146
STM	0,633	-	0,633	0,476	0,004	0,489	0,969
TM	3,504	5,069	8,573	2,275	3,792	1,548	7,615
YM	2,359	4,713	7,072	1,429	3,604	1,700	6,733
VM	-	-	-	-	-	0,044	0,044
Kainuu	5,147	-	5,147	3,859	-	-	3,859
Yhteensä	62,465	52,016	114,481	52,957	52,344	17,033	122,334

Tulot on merkitty momentille 12.26.98 ja valtion rahoitusosuus momenteille 26.98.62, 28.01.62, 29.01.62, 30.10.62, 31.99.62, 32.30.62, 33.01.62, 34.05.62 ja 35.99.62.

2006 talousarvio	125 097 000
2005 lisätalousarvio	—
2005 talousarvio	126 426 000
2004 tilinpäätös	117 123 093

62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sisäasiainministeriön osalta (arvio-määräraha)

Momentille myönnetään 31 162 000 euroa.

Vuonna 2006 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 26 189 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2005 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saadaan käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2005.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta rahoitettavien, tavoite 1- ja 2 -ohjelmien sekä yhteisöaloitteiden ja innovatiivisten toimien hankkeiden valtion rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös teknisen avun ja edellä mainittujen ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen yhdes-

sä momenteilla 26.98.61 ja 34.05.61 olevien EU-osuuksien kanssa sekä EU:n ohjelmakauden 1995—1999 sitoumusten maksamiseen. Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain mukaisesti kohdistuu momentin myöntämisvaltuudesta 3 859 000 euroa ja määrärahasta 3 600 000 euroa Kainuun maakuntaan.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 27 024 000 euroa Euroopan aluekehitysrahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutena ja 4 138 000 euroa Euroopan sosiaalirahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutena.

Myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

Myöntämisvaltuusvuosi	2006	2007	2008	Yhteensä
Vuosien 2000—2005 sitoumukset	17,088	7,176	-	24,264
Vuoden 2006 sitoumukset	10,474	8,259	3,597	22,330
Yhteensä	27,562	15,435	3,597	46,594
Kainuu	3,600	2,965	1,046	7,611
— vuoden 2005 sitoumukset	2,416	1,228	0,108	3,752
— vuoden 2006 sitoumukset	1,184	1,737	0,938	3,859
Yhteensä	31,162	18,400	4,643	54,205

Myöntämisvaltuuden arvioitu jakautuminen rahastoittain ja ohjelmittain (milj. euroa)

	Tavoite 1	Tavoite 2	Yhteisöaloitteet	Yhteensä
Euroopan aluekehitysrahasto	3,954	7,590	6,879	18,423
Euroopan aluekehitysrahasto/Kainuu	3,859	-	-	3,859
Euroopan sosiaalirahasto	1,200	2,707	-	3,907
Yhteensä	9,013	10,297	6,879	26,189

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin (milj. euroa)

Ohjelma	Kauden 2000—2006 rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta v. 2000—2005 talousarvio+ lisätalousarviot	Myöntämis- valtuus v. 2006	Budjetoitu määrärahaa v. 2000—2005 talousarvio+ lisätalousarviot	Määräraha v. 2006

Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)

Tavoite 1	422,686	41,975	7,813	32,810	8,309
— josta Kainuu	-	5,317	3,859	1,565	3,600
Tavoite 2	418,347	55,470	7,590	39,957	7,692
Yhteisöaloitteet	137,180	53,403	6,879	45,930	11,023
EAKR yhteensä	978,213	150,848	22,282	118,697	27,024

**Euroopan
sosiaalirahasto (ESR)**

Tavoite 1	227,627	5,603	1,200	4,988	1,171
Tavoite 2	143,152	13,265	2,707	9,089	2,967
ESR yhteensä	370,779	18,868	3,907	14,077	4,138
EAKR + ESR YHTEENSÄ	1 348,992	169,716	26,189	132,774	31,162

2006 talousarvio	31 162 000
2005 lisätalousarvio	—
2005 talousarvio	29 402 000
2004 tilinpäätös	26 448 694

63. *Kainuun kehittämisraha* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 44 309 000 euroa.

Vuonna 2006 saa tehdä päätöksiä siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuosina 2007—2009 enintään 8 382 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Kainuun hallintokokeilusta annetun lain (343/2003) 6 ja 10 §:n mukaisten menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös aiempina vuosina momenteilla 34.06.51 (27, 29) ja 34.06.64 (77) tehdyistä päätöksistä vuonna 2006 aiheutuvien menojen maksamiseen siltä osin kuin ne ovat kohdistuneet Kainuun hallintokokeilu-alueelle.

Määrärahaa saa käyttää myös toimintamenojen maksamiseen. Momentille budjetoidaan toimintamenojen vakiosisällön mukaiset tulot

sekä tiehallinnon toimenpiteissä ulkopuolisten rahoittajien maksamat maksusuudet.

Määrärahaa saa käyttää enintään 35 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen sekä henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien tila- ja muiden kustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan suoriteperusteella siltä osin kuin määrarahasta maksetaan kuluksia. Muilta osin määräraha budjetoidaan maksuperusteella.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Momentille on otettu kansallinen kehittämisraha Kainuun hallintokokeilusta annetun lain 6 §:n nojalla kokeilualueen kehittämistä varten. Lain 10 §:ssä luetellaan Kainuun kehittämisrahan käyttötarkoitukset.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon nuorten yhteiskuntatakuuta varten 898 000 euroa.

Myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

Myöntämisvaltuusvuosi	2006	2007	2008	2009	Yhteensä
Vuoden 2005 sitoumukset	7,174	1,100	-	-	8,274
Vuoden 2006 sitoumukset	-	7,620	0,753	0,009	8,382
Yhteensä	7,174	8,720	0,753	0,009	16,656

2006 talousarvio	44 309 000
2005 lisätalousarvio	200 000
2005 talousarvio	44 595 000

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Puolustushallinnon keskeisimpänä tavoitteena on uskottavan kansallisen puolustuksen ylläpitäminen ja kehittäminen niin, että se vastaa muuttuvan turvallisuusympäristön haasteisiin ja vaatimuksiin. Suomen puolustuksen päämääränä on kaikissa tilanteissa taata maan itsenäisyys sekä turvata kansalaisten elinmahdollisuudet ja valtiojohdon toimintavapaus. Suomen puolustuskyky mitoitetaan siten, että koko maata puolustetaan. Tätä varten ylläpidetään yleistä asevelvollisuutta, ja puolustus rakentuu alueellisen puolustusjärjestelmän pohjalle. Kehittämällä sotilaallista yhteensopivuutta jatketaan valmiuksien luomista kansainväliseen sotilaalliseen yhteistyöhön erilaisissa kriisitilanteissa. Puolustuksen kehittämisen lähtökohtana on kansallinen puolustus, joka mahdollistaa liittoutumisen.

Toisena keskeisenä tavoitteena on EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittymisen edellyttämien sotilaallisten voimavarojen luominen, erityisesti kyky osallistua EU:n taisteluosastoihin vuoteen 2007 mennessä. Osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan pyritään lähivuosina säilyttämään määrällisesti noin 1 000 hengen tasolla ja operaatioihin välittömästi liittyvät vuotuiset menot noin 100 milj. euron tasolla. Kansainvälisen sotilaallisen yhteistoiminnan mahdollistamiseksi kehitetään puolustusvoimien toiminnallista ja materiaalista yhteensopivuutta NATO-standardien ja -normien mukaisesti.

Kolmantena keskeisenä tavoitteena on kehittää edelleen puolustusvoimien kykyä antaa virka-apua muille turvallisuusviranomaisille yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ja kohteiden turvaamiseksi.

Puolustusministeriö asettaa toimialallaan seuraavat alustavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet vuodelle 2006:

— Uskottavan puolustuskyvyn ylläpitäminen ja kehittäminen, sotilaallisten turvallisuusuhkien ennaltaehkäisy ja -torjuntakyky sekä yhteistoimintakyky muiden yhteiskunnan turvallisuusviranomaisten kanssa.

— Sotilaallisen huoltovarmuuden turvaaminen.

— Keskeisen sotilaallisen maanpuolustuksen lainsäädännön sekä puolustushallinnon tehtävien ja hallintojärjestelmän ajanmukaisuus.

— Sotilaallisen maanpuolustuksen yleinen hyväksyttävyys ja kestävä maanpuolustustahto.

— Toimintaympäristön muutosta vastaava kriisinhallintakyky.

— Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen kaikissa tilanteissa sovittamalla yhteen julkisen sektorin eli valtioneuvoston, valtion viranomaisten ja kuntien sekä yksityisen sektorin toimenpiteet ja kansalaisten vapaaehtoinen toiminta.

— Valtakunnan itsenäisyyden ja kansalaisten elinmahdollisuuksien turvaaminen omalta osaltaan.

Puolustusministeriön hallinnonalan valtuusyhteenvedo (milj. euroa)

	2006	2007	2008	2009	2010—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä ¹⁾
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	553	374	235	33	22	1 217
Vuoden 2006 sitoumukset	81	146	184	118	187	716
Valtuudet yhteensä	634	520	419	151	209	1 933

¹⁾ Ei sisällä indeksien ja valuuttakurssien muutoksista aiheutuvia menoja.

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2004—2006

	v. 2004 tilinpäätös 1000 €	v. 2005 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2006 esitys 1000 €	Muutos 2005—2006	
				1000 €	%
01. Puolustuspolitiikka ja hallinto	234 433	210 018	242 189	32 171	15
10. Sotilaallinen maanpuolustus	1 843 651	1 888 368	1 974 264	85 896	5
30. Sotilaallinen kriisinhallinta	50 178	50 485	57 480	6 995	14
(99.) Puolustusministeriön hallinnonalan muut menot	2 700	—	—	—	—
Yhteensä	2 130 962	2 148 871	2 273 933	125 062	6
Henkilöstön kokonaismäärä	17 810	18 060	17 520		

01. Puolustuspolitiikka ja hallinto

Selvitysosa: Luvun nimike on muutettu.

Puolustusministeriö määrittää puolustuspolitiikan valmisteluun ja täytäntöönpanoon liittyen sotilaallisen maanpuolustuksen suuntalinjat ja tavoitteet. Lisäksi puolustusministeriö vastaa puolustuspolitiikan alalla osallistumisesta kansainvälistä turvallisuutta ja vakautta ylläpitävään toimintaan niin kansainvälisten järjestöjen puitteissa kuin myös kahden- ja monenvälisen puolustuspoliittisen sekä sotilaallisen yhteistyön keinoin.

Hallinnonalan ohjaukseen kuuluvat mm. sotilaallisen maanpuolustuksen suorituskykyvaatimusten määrittäminen ja yhteensovittaminen, hallinnonalan materiaalipolitiikka ja hankeohjaus, hallinnonalan henkilöstö- ja työnantajapolitiikan linjaukset, henkilöstövoimavarojen ohjaus sekä muut laaja-alaiset henkilöstöasiat. Puolustusministeriö vastaa myös sotilaallisen kriisinhallinnan toimintaedellytysten, voimavarojen ja yleisjärjestelyjen sekä keskeisten toimintaperiaatteiden määrittämisestä.

Puolustusministeriön yhteydessä toimii turvallisuus- ja puolustusasiain komitea, jonka tehtävänä on avustaa puolustusministeriötä sekä ulko- ja turvallisuuspoliittista ministerivaliokuntaa kokonaismaanpuolustusta koskevissa asioissa.

Puolustusministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

— Ohjataan puolustusjärjestelmän kehittämistä ja puolustushallinnon rakenneuudistusta selonteiden mukaisesti siten, että kehittämiselle ja resurssien uudelleenkohdentamiselle asetetut tavoitteet saavutetaan.

— Kehitetään hallinnonalan toimintaa siten, että tuottavuus paranee.

— Ylläpidetään kotimaisen puolustusmateriaaliteollisuuden tuotantoedellytyksiä, integroidaan eurooppalaiseen puolustusmateriaaliyhteistyöhön ja varmistetaan materiaalin kansainvälinen yhteistoimintakelpoisuus.

— Edistetään kansalaisten kestävästä maanpuolustustahtoa (mittari: vähintään 75 % kannattaisi puolustautumista, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta, v. 2004 Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan tutkimustulos 80 %).

— Saatetaan ajan tasalle keskeinen sotilaallisen maanpuolustuksen normisto.

— Kohdennetaan tutkimus- ja arviointitoiminta siten, että se tukee kiinteästi strategista päätöksentekoa ja hallinnonalan kokonaiskehittämistä sekä edistää tutkimusyhteisön toimintaedellytyksiä.

— Osallistutaan Suomen EU-puheenjohtajuuskauden toimeenpanoon ja sille asetettujen tavoitteiden toteuttamiseen.

— Yhteensovitetaan puolustushallinnon tietohallinto erityisesti turvallisuusviranomaisten hankkeisiin.

— Laaditaan puolustushallinnon kiinteistöuudistuksen tarkoituksenmukaisuudesta kokonaisarvio.

19. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 228 022 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille myönnetään määrärahat verotomin hinnoin. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vuoden 2005 ensimmäisen lisätalousarvion momenttiin 27.10.16 kohdistuneiden määrärahamuutosten vaikutus, momentin 27.10.21 määrärahan lisäyksen 3 621 000 euron vaikutus sekä nettobudjetoidun tulomomentin 12.27.20 bruttomenojen lisääntyminen.

2006 talousarvio	228 022 000
2005 lisätalousarvio	25 896 000
2005 talousarvio	196 684 000
2004 tilinpäätös	221 799 817

21. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 14 167 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös räjähtävän materiaalin turvallisuuteen keskittyvän järjestön (NIMIC/MSIAC) ja Euroopan puolustusviraston maksuosuuksien maksamiseen sekä ETY-järjestön luottamusta ja turvallisuutta lisäävien toimien täytäntöönpanosta sekä näistä johtuvista hallinnollisista toimista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrarahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähenyksenä huomioon 110 000 euroa kahden henkilön palkkausmenojen siirtona momentille 27.10.21. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 73 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

Henkisten voimavarojen hallinnan tulostavoitteet

- Varmistetaan työkyvyn kehittämisprosessin toimivuus ja osaamisen hallinta. Erityistä huomiota kiinnitetään esimiestaitojen kehittämiseen ja koko henkilöstön ammatillisuuden vahvistamiseen
- Henkilöstön työkyvyn turvaamiseksi Tyky-toimintaprosessi otetaan täysimääräisesti käyttöön ja laaditaan osaamisen kehittämisohjelma
- Luodaan mittaristo Tyky-toiminnan tulosten mittaamiseksi ja seurannan kehittämiseksi
- Työtyytyväisyysindeksin tulee ylittää muiden ministeriöiden keskimääräinen taso

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Henkilöstömäärä henkilötyövuosina	130	135	132

2006 talousarvio	14 167 000
2005 lisätalousarvio	145 000
2005 talousarvio	13 334 000
2004 tilinpäätös	12 136 000

10. Sotilaallinen maanpuolustus

Selvitysosa: Luvun nimike on muutettu.

Puolustusvoimat vastaa sotilaallisesta maanpuolustuksesta ja huolehtii siihen liittyen valtakunnan sotilaallisen puolustusvalmiuden ylläpidosta ja kehittämisestä ja muista sille määrätyistä lakisääteisistä tehtävistä, joita ovat alueellisen koskemattomuuden valvonta ja turvaaminen, valtakunnan ja sen oikeusjärjestelmän sekä kansan elinmahdollisuuksien turvaaminen, sotilaskoulutuksen antaminen, vapaaehtoisen maanpuolustuksen tukeminen, virka-avun antaminen muille viranomaisille, osallistuminen pelastustoimintaan sekä osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan. Maanpuolustuksella pyritään vastaamaan kansallisin voimavaroin kaikkiin sotilaallisiin kriiseihin ja uhkiiin. Kehittämällä sotilaallista yhteensopivuutta jatketaan valmiuksien luomista kansainväliseen sotilaalliseen yhteistyöhön erilaisissa kriisitilanteissa.

Puolustusvoimien kehittämisen suuntaviivat vuoteen 2012 saakka on määritetty valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa 2004.

Päämääränä on turvata valtiojohdolle mahdollisimman laaja turvallisuuspoliittinen toimintavapaus. Puolustuksen kehittämisen voimavaroja suunnataan ensisijaisesti strategisen iskun ennaltaehkäisy- ja torjuntakyvyn saavuttamiseen vuoteen 2008 mennessä. Laajamittaisen hyökkäyksen ennaltaehkäisy- ja torjuntakyky ylläpidetään turvallisuusympäristön kehityksen mukaisesti.

Puolustusjärjestelmän kehittämisen painopistealueet ovat johtamisjärjestelmä, maavoimien valmiusyhtymät, ilmapuolustus, sotilaallinen kriisinhallintakyky sekä elinkeinoelämään verkotunut logistiikka- ja huoltojärjestelmä. Puolustusvoimien sodan ajan vahvuuden supistamista jatketaan siten, että enimmäisvahvuus pienennetään 350 000 henkilöön vuoden 2008 loppuun mennessä.

Puolustuksen kehittämisessä tarvittavien resurssien luomiseksi puolustusvoimissa toteutetaan johtamis- ja hallintojärjestelmän uusiminen ja jatketaan rakennemuutosta.

Puolustusvoimien menojen ja henkilötyövuosien arvioitu jakauma tulosalueittain

	2004		2005		2006	
	kassaperust.		ennakoitu		arvio	
	milj. €	htv	milj. €	htv ¹⁾	milj. €	htv
Tulosalue:						
1. Strateginen ja operatiivinen suunnittelu ja johtaminen	50	500	68	500	64	500
2. Tutkimustoiminta ja kehittäminen	95	442	98	440	95	439
3. Asevelvollisten ylläpito ja koulutus	428	5 616	429	5 669	432	5 341
4. Puolustusvoimien palkatun henkilöstön koulutus	79	842	78	843	84	841
5. Puolustusvoimien materiaalin valmius (materiaalin käyttö, huolto, ylläpito, hankinta, kehittäminen ja luopuminen)	1 028	6 744	1 014	6 739	1 093	6 657
6. Maanpuolustustahdon ylläpito ja yhteiskuntasuhteet	28	157	28	154	28	152
7. Tilannekuvan ylläpito, aluevalvonta ja sotilastiedustelu sekä virka-apu	154	1 996	155	1 994	160	1 986
8. Kansainvälinen yhteistyö	15	130	17	175	16	174
Yhteensä	1 878	16 427	1 887	16 514	1 972	16 090

¹⁾ Vuoden 2005 henkilötyövuosien määrän ennakkoidaan jäävän alle vuoden 2005 talousarviossa arvioidun tason.

Puolustusvoimien menojen arvioitu jakauma tulosityksiköittäin (milj. euroa)

	2004	2005	2006
	kassaperust. toteutunut	ennakoitu	arvio
Maavoimat	1 064	1 006	1 106
— Puolustusmateriaalihankinnat	382	324	434
— Toimintamenot	682	682	672
Merivoimat	247	200	221
— Puolustusmateriaalihankinnat	92	45	67
— Toimintamenot	155	155	154
Ilmavoimat	395	452	391
— Puolustusmateriaalihankinnat	102	150	77
— Toimintamenot	293	302	314
Pääesikunta	169	219	246
— Puolustusmateriaalihankinnat	26	58	65
— Toimintamenot	143	161	181
Yhteiset menot	3	10	8
— Puolustusmateriaalihankinnat	-	-	-
— Toimintamenot	3	10	8
Yhteensä	1 878	1 887	1 972
— Puolustusmateriaalihankinnat	602	577	643
— Toimintamenot	1 276	1 310	1 329

Puolustusministeriö asettaa alustavasti sotilaalliselle maanpuolustukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

Kehittämishoelmia koskevat tavoitteet

Tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmä uusitaan

— aloittamalla puolustusvoimien 2010-luvun tarpeita vastaavan kaikkien puolustushaarojen yhteisen tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmän arkkitehtuurin luominen. Tavoitteena on, että uusi järjestelmä on käytössä vuonna 2010. Vuonna 2006 käynnistetään ensimmäisten tietojärjestelmien hankinnat sekä tietoliikenneverkkojen integrointi.

Maavoimia kehitetään

— tavoitteena luoda strategisen iskun ennaltaehkäisy- ja torjuntakyky vuoteen 2008 mennessä. Kolme valmiusprikaatia varustetaan pääosin valmiusyhtymäkonseptin mukaisesti Prikaati 2005 -järjestelmillä.

— luomalla puolustusvoimille erikoisjoukkokky, jolla kyetään vastaamaan kansallisen puolustuksen tarpeisiin. Osaa erikoisjoukkopataljoonasta käytetään EU:n nopean toiminnan joukoissa sekä vaativissa virka-aputehtävissä Suomessa. Vuonna 2006 on tavoitteena saada Utin Jääkärrirykmentin erikoisoperaatioryhmä operointikykyiseksi.

— aloittamalla vuonna 2006 jalkaväkimiinojen korvaamisessa käytettävien sensori- ja lyhyen kantaman torjuntajärjestelmien sekä modernien panssarimiina- ja panosjärjestelmien tutkiminen ja kokeilu hankintapäätösvalmiuden luomiseksi. Myös raskaan raketinheitinjärjestelmän koulutus-, varastointi- ja huoltojärjestelmän luomista jatketaan vuonna 2006.

Merivoimia kehitetään painopisteenä yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen kannalta tärkeiden meriyhteyksien suojaaminen. Merivoimia kehitettäessä

— pintatorjuntakykyä ylläpidetään korvaamalla poistuva Helsinki -luokka Hamina -luokan ohjusveneistä muodostuvalla laivueella. Kehittämisessä huomioidaan kansainvälisen kriisinhallinnan asettamat vaatimukset. Vuonna 2006 on tavoitteena saada Laivue 2000:n ensimmäiselle alukselle osittainen torjunta- ja meriyhteyksien suojaamiskyky.

— rannikkojääkäripataljoona sekä rannikko-ohjuskomppania saadaan vuonna 2006 varusteltua ja koulutettua hyökkäyksen torjumiseksi ja meriyhteyksien suojaamiseksi.

— miinantorjuntakykyä täydennetään aloittamalla vuonna 2006 miinantorjuntayksiköiden hankinta. Hämeenmaa -luokan miinalaivojen modernisointi sekä toisen rannikko-ohjuskomppanian varustaminen käynnistetään.

— vanhimmista kiinteistä asejärjestelmistä ja vanhoista herätemiinoista luopuminen aloitetaan. Ilmavoimien strategisen iskun ennaltaehkäisy- ja torjuntakykyä kehitetään vuoteen 2008 mennessä

— varustamalla ja kouluttamalla kokoonpanoiltaan ja sotavarustukseltaan uudistetut sodan ajan joukot ja parantamalla valmiustukikohtien taistelukestävyttä. Vuonna 2006 aloitetaan ilma- taisteluohjusten korvaus- ja täydennyshankinnat.

— kehittämällä valvonta- ja johtamisjärjestelmää sensorifuusiohankkeella sekä operatiivisen ja tulenkäytön johtamisjärjestelmän yhteensopivuus- ja liikkuvuushankkeilla. Vuonna 2006 viedään päätökseen siirtymiskykyisen johtamisjärjestelmän protovaihe.

— toteuttamalla torjuntahävittäjäkaluston ylläpitopäivitys 1 -hanke (kaksi kolmesta hävittäjälentolaivueesta varustettu vuoden 2008 loppuun mennessä). Vuonna 2006 käynnistetään hankkeen sarjatoteutusvaihe.

— uudistamalla lentokoulutusjärjestelmä ja uusimalla kevyt kuljetuskonekalusto. Vuonna 2006 otetaan käyttöön uudistettu lentokoulutusjärjestelmä.

Ilmatorjuntaa tehostetaan

— jatkamalla vuonna 2006 pitkän ja keskipitkän kantaman ilmatorjuntaohjusjärjestelmän hankinnan edellyttämiä valmisteluja sekä ammusilmatorjunnan kehittämisen valmisteluja.

— toteuttamalla pääkaupunkiseudun ilmatorjunnan johtoportaiden modernisointi.

Sotilaallisen kriisinhallinnan osalta jatketaan eurooppalaisia kriisinhallintatavoitteita vastaavan kyvyn kehittämistä ottaen huomioon EU:n kriisinhallinnan kehittämistä koskevat päätökset. Tähän liittyen tavoitteena on aikaansaada

— maavoimien osalta valmius osallistua EU:n nopean toiminnan joukkoihin 1.1.2007 lukien.

— merivoimien osalta monipuoliset ja suorituskykyiset joukot, joilla on täysi operointikyky vuonna 2008.

— ilmavoimille valmius osallistua vuodesta 2010 alkaen erillisellä päätöksellä kansainvälisiin operaatioihin osana monikansallista lento-osastoa.

Muut tulostavoitteet

Puolustusvoimien johtamis- ja hallintojärjestelmän uudistaminen valmistellaan siten, että uussittu, strategisen suunnitelman vaatimuksia vastaava johtamis- ja hallintojärjestelmä astuu voimaan kokonaisuudessaan 1.1.2008. Tähän liittyen vuonna 2006

— aloitetaan Pääesikunnan uudelleenorganisointi.

— jatketaan toimenpiteitä Merivoimien esikunnan siirtämiseksi Turkuun sekä puolustusvoimien Turun alueen toimintojen yhdistämistä.

— Turun Rannikkopatteristo lakkautetaan joukkoyksikkönä.

— lakkautetaan Helsingin Ilmatorjuntarykmentti ja Savon Prikaati 1.1.2007 mennessä.

— lakkautetaan Kotkan Rannikkoalue 1.1.2007 mennessä ja osa sen toiminnoista liitetään Suomenlahden Meripuolustusalueeseen ja Reserviupseerikouluun.

— valmistellaan Johtamisjärjestelmäkeskuksen (JJK) perustaminen 1.1.2007 mennessä.

— jatketaan varikko- ja varastotoimintojen kehittämistä.

Puolustusvoimien henkilöstövoimavaroja kehitetään puolustushallinnon henkilöstöpoliittisen ohjelman ja puolustusministeriön vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon toimeenpanosta antaman ohjauskirjeen linjausten perusteella. Puolustusvoimien henkilöstömenot käännetään laskuun kohti vuoden 2004 tasoa vuoteen 2008 mennessä.

Uskottavan materiaallisen suorituskyvyn turvaamiseksi noin kolmannes puolustusbudjetista käytetään puolustusmateriaalihankintoihin. Vähintään puolet puolustusmateriaalihankintoihin käytettävissä olevista määrärahoista kohdistetaan kotimaahan ottaen huomioon vastakaupat ja materiaalin elinjakso kustannukset.

Tulostavoite/tunnusluku	2004	2005	2006
	toteutuma	ennakoitu	tavoite
Laadultaan ja määrältään riittävä rauhan- ja sodanajan henkilöstö ja yhteiskunnan koulutusjärjestelmään sopiva koulutusjärjestelmä			arvio
Työilmapiirin taso (1—5)/ mittaus joka toinen vuosi	3,9	--	3,9
Henkilöstön motivoituneisuus (1—5)/ mittaus joka toinen vuosi	3,5	--	3,6
Palkatun sotilashenkilöstön kenttäkelpoisuus (1—5)	3,9	3,9	3,9
Henkinen työkyky (1—7)	5,1	--	5,1
Johtaminen (1—5)	3,7	--	3,7
Tiedottaminen (1—5)	3,7	3,7	3,7
Puolustusvoimien ulkoinen työnantajakuva (1—5)	3,2	3,2	3,2
Määrällisesti ja laadullisesti riittävä ajanmukainen sotavarustus			arvio
Puolustusmateriaalihankintojen suunnittelun luotettavuutta parannetaan ja hankintojen toteuttamista tehostetaan siten, että puolustusmateriaalin hankintamäärärahojen siirtyvien erien osuus käytettävissä olevista määrärahoista on enintään, %	15	14	13
Käytettävissä olevien puolustusmateriaalin hankintamäärärahojen sitomaton osuus on 31.12. korkeintaan, %	5	5	5

Tilausvaltuuksien kokonaismäärästä tulee olla sidottu valtuuden myöntämisvuonna vähintään, %	80	85	85
Puolustusvoimien käytettävissä olevien toimitilojen määrää (milj. htm ²) vähennetään	3,60	3,57	3,51
Puolustusvoimien maksuperustelain mukaisen maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus-% on vähintään	105	105	104

16. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 643 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää puolustusmateriaalin sekä puolustusvoimien muun kaluston ja välineistön hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen ja hankintaan välittömästi liittyvään tutkimus- ja kehittämistoimintaan, järjestelmien testaukseen ja käyttökoulutukseen. Määrärahasta saa käyttää 540 043 000 euroa aikaisemmin myönnettyistä tilausvaltuuksista ja niihin liittyvistä indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä 39 600 000 euroa muihin puolustusmateriaalihankintoihin.

Sen johdosta, että aikaisemmissa talousarvioissa hyväksytyjen tilausvaltuuksien perusteella ei kaikilta osin ole ollut mahdollista tehdä sopimuksia, saa vuoden 2006 aikana tehdä sopimuksia Helikopterien huolto- ja tukeutumisjärjestelmien kehittämisen (HTH) tilausvaltuuden sitomatta olevaa määrää vastaavasti edellyttäen, että näistä sopimuksista aiheutuvat vuotuiset maksut eivät ylitä kyseisen tilausvaltuuden rahoitus suunnitelmassa esitettyjä rahamääriä.

Vuonna 2006 saa tehdä puolustusvoimien integroidun tiedustelun, valvonnan ja johtamisen sekä merivoimien, ilmavoimien ja ilmatorjunn

nan kehittämiseen liittyen (Puolustusvoimien materiaalisien kehittämisen tilausvaltuus, PVKEH 2006) sopimuksia siten, että niistä aiheutuu talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2006—2012 enintään 547 815 000 euroa. Valtuuden käytöstä saa aiheutua mainitulla valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuoden 2006 loppuun mennessä enintään 63 657 000 euroa, vuoden 2007 loppuun mennessä enintään 161 835 000 euroa, vuoden 2008 loppuun mennessä enintään 323 365 000 euroa, vuoden 2009 loppuun mennessä enintään 430 815 000 euroa, vuoden 2010 loppuun mennessä enintään 488 715 000 euroa, vuoden 2011 loppuun mennessä enintään 538 815 000 euroa ja vuoden 2012 loppuun mennessä enintään 547 815 000 euroa.

Uuden tilausvaltuuden enimmäismäärien mukaiset suoritukset voidaan sitoa alaa kuvaavaan hintakehitykseen vuoden 2006 ensimmäisestä vuosineljänneksestä alkaen.

Tilausvaltuuksien maksatusmäärärahat ja niihin liittyvät indeksien ja valuuttakurssien noususta aiheutuvat lisätarpeet sekä indeksien ja valuuttakurssien alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisina.

Selvitysosa:

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2006	2007	2008	2009	2010—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä ¹⁾
Valmiusyhtymien varustaminen (VYV 1)						
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	126 100	39 400	39 519			205 019
VYV 1 yhteensä	126 100	39 400	39 519			205 019

**Tiedustelu-, valvonta- ja johtamis-
järjestelmien hankkiminen (TVJ
2000)**

Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	5 000					5 000
TVJ 2000 yhteensä	5 000					5 000

**Ilmapuolustuksen tukeutumisen ja
toimintamahdollisuuksien
turvaaminen (ITTT)**

Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	22 200					22 200
ITTT yhteensä	22 200					22 200

Merivoimien uudistaminen (MUT)

Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	27 888					27 888
MUT yhteensä	27 888					27 888

**Helikopterien huolto- ja tukeutumis-
järjestelmien kehittäminen (HTH)**

Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	8 141	6 519	3 324			17 984
Vuoden 2006 sitoumukset	17 284	10 823	11 625	7 573	13 434	60 739
HTH yhteensä	25 425	17 342	14 949	7 573	13 434	78 723

**Pääkaupunkiseudun puolustuksen
kehittäminen (PPK)**

Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	69 900	18 500				88 400
PPK yhteensä	69 900	18 500				88 400

**Puolustusvoimien tekninen tutkimus
ja tuotekehitys (TTK)**

Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	28 700	26 252				54 952
TTK yhteensä	28 700	26 252				54 952

**Valmiusyhtymien varustamisen
täydentäminen (VYV 2)**

Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	116 900	161 500	98 600			377 000
VYV 2 yhteensä	116 900	161 500	98 600			377 000

**Suomen sotataloudellisen valmiuden
kehittäminen (STALVA)**

Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	33 600	33 600	33 600			100 800
STALVA yhteensä	33 600	33 600	33 600			100 800

**Hankevalmistelu ja proto 2004
(PROTO 2004)**

Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	6 300					6 300
PROTO 2004 yhteensä	6 300					6 300

**Ilmavoimien hävittäjätorjuntakyky
2004 (IHT 2004)**

Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	12 671	31 154	26 798	14 678		85 301
IHT 2004 yhteensä	12 671	31 154	26 798	14 678		85 301

**Merivoimien ja tiedustelun
kehittäminen (PVKEH 2005)**

Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	27 920	31 060	14 850			73 830
PVKEH 2005 yhteensä	27 920	31 060	14 850			73 830

**Raskas raketinheitinjärjestelmä
(MLRS)**

Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	8 700	8 500	9 600	9 800	11 000	47 600
MLRS yhteensä	8 700	8 500	9 600	9 800	11 000	47 600

Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2006)

Vuoden 2006 sitoumukset	63 657	98 178	161 530	107 450	117 000	547 815
PVKEH 2006 yhteensä	63 657	98 178	161 530	107 450	117 000	547 815
Valtuudet yhteensä	574 961	465 486	399 446	139 501	141 434	1 720 828

¹⁾ Ei sisällä indeksien ja valuuttakurssien muutoksista aiheutuvia menoja.

Tilausvaltuuksien sopimusten mukaisten maksatusten lisäksi tilausvaltuuksiin liittyvien indeksien ja valuuttakurssien noususta aiheutuvien lisätarpeiden ja indeksien ja valuuttakurssien alenemisesta syntyvien vähennysten erotuksesta arvioidaan aiheutuvan 28 739 079 euron menot vuonna 2006.

HTH-tilausvaltuuden uudistaminen johtuu siitä, että tähän tilausvaltuuteen sisältyy hankintoja, joita koskevia sopimuksia ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista tehdä vielä vuonna 2005.

Puolustusvoimien materiaallisen kehittämisen (PVKEH 2006) tilausvaltuudella parannetaan integroidun johtamisjärjestelmän kehittämisohjelmassa puolustusvoimien yhteisten tietojärjestelmien valvonta- ja suojaamiskykyä sekä aloitetaan elektronisen vaikuttamisen tutkimus tietojärjestelmäsodankäynnin uhkia vastaan. Tiedustelun ja valvonnan kehittämisohjelmassa ylläpidetään ja kehitetään kykyä tietojen hankintaan, analysointiin ja tutkimukseen sekä parannetaan tiedustelu- ja valvontajärjestelmän taistelunkestävyyttä ja järjestelmien välistä yhteensopivuutta kansallisessa ja kansainvälisessä toimintaympäristössä. Merivoimien kehittämisohjelmassa parannetaan meriyhteyksien suojaamiskykyä ja meripuolustuskyvyn edellyttämää miinoitustoimintaa. Ilmavoimien kehittämisohjelmassa korvataan puolustusvoimien nykyinen ilmakuljetuskapasiteetti sekä ylläpidetään ja parannetaan torjuntahävittäjäkaluston suoritus- ja lähitaistelukykyä. Ilmatorjunnan kehittämisohjelmassa hankitaan ilmatorjuntajoukkojen ohjusampumakoulutuksen edellyttämä ilmamaalilaitteisto. Puolustusvoimien materiaallisen kehittämisen (PVKEH 2006) tilausvaltuus kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vuosille

2006—2009 vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Ulkomaisten puolustusmateriaalihankintojen osalta vastaostojen yleinen alaraja on 10 000 000 euroa. Mikäli erityiset syyt sitä puoltavat, puolustusministeriö voi kompensatiotoimikuntaa kuultuaan päättää, että alarajan ylittävissä hankinnoissa ei käytetä vastaosto-
ehtoa.

2006 talousarvio	643 300 000
2005 lisätalousarvio	-16 416 000
2005 talousarvio	577 129 000
2004 tilinpäätös	571 565 000

21. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 329 314 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös ulkomaalaisille oppilaille annettavasta sotilaskoulutuksesta ja puolustusvoimien joukkojen kansainvälisestä harjoitustoiminnasta ja sen valmisteluista sekä muusta puolustusvoimien kansainvälisestä yhteistoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen, palvelussuhdeasuntojen vuokrien alentamiseen sekä Vapaudenristin Ritarikunnan menoihin. Määrärahaa saa käyttää enintään 4 400 000 euroa puolustusvoimien toiminnallisista tarpeista aiheutuvien palvelussuhdeasuntojen vuokraosuuksien maksamiseen sekä enintään 336 000 euroa sotainvalideille ja sotaveteraaneille, maanpuolustustyölle sekä merkittäville urheilutapahtumille suoritettavan liiketaloudellisin perustein hinnoitellun maksullisen palvelutoiminnan hintojen alentamiseen.

Vuonna 2006 saa tehdä puolustusvoimien toiminnan edellyttämiä materiaalin ja palvelujen hankintaan liittyviä pitkäaikaisia sopimuk-

sia siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 2007 loppuun mennessä enintään 36 617 000 euroa ja vuoden 2008 loppuun mennessä enintään 44 563 000 euroa.

Vuonna 2006 saa tehdä NH90 -kuljetushelikopterin koulutuspalveluja (NH90 -koulutuspalvelut -tilausvaltuus) koskevia sopimuksia siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja vuosina 2008—2028 enintään 63 000 000 euroa. Valtuuden käytöstä saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 2008 loppuun mennessä enintään 3 000 000 euroa, vuoden 2009 loppuun mennessä enintään 6 000 000 euroa, vuoden 2010 loppuun mennessä enintään 9 000 000 euroa, vuoden 2011 loppuun mennessä enintään 12 000 000 euroa, vuoden 2012 loppuun mennessä enintään 15 000 000 euroa, vuoden 2013 loppuun mennessä enintään 18 000 000 euroa, vuoden 2014 loppuun mennessä enintään 21 000 000 euroa, vuoden 2015 loppuun mennessä enintään 24 000 000 euroa, vuoden 2016 loppuun mennessä enintään 27 000 000 euroa, vuoden 2017 loppuun mennessä enintään 30 000 000 euroa, vuoden 2018 loppuun mennessä enintään 33 000 000 euroa, vuoden 2019 loppuun mennessä enintään 36 000 000 euroa,

vuoden 2020 loppuun mennessä enintään 39 000 000 euroa, vuoden 2021 loppuun mennessä enintään 42 000 000 euroa, vuoden 2022 loppuun mennessä enintään 45 000 000 euroa, vuoden 2023 loppuun mennessä enintään 48 000 000 euroa, vuoden 2024 loppuun mennessä enintään 51 000 000 euroa, vuoden 2025 loppuun mennessä enintään 54 000 000 euroa, vuoden 2026 loppuun mennessä enintään 57 000 000 euroa, vuoden 2027 loppuun mennessä enintään 60 000 000 euroa ja vuoden 2028 loppuun mennessä enintään 63 000 000 euroa.

NH90 -koulutuspalvelut tilausvaltuuteen liittyvien indeksien noususta aiheutuvien lisämenojen maksamiseen käytetään puolustusvoimien toimintamenoihin vuosittain myönnettäviä määrärahoja.

Tilausvaltuuksien maksatusmäärärahat ja niihin liittyvät indeksien ja valuuttakurssien noususta aiheutuvat lisätarpeet sekä indeksien ja valuuttakurssien alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisina.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2006	2007	2008	2009	2010—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Vuoden 2004 toimintamenojen tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	8 000					8 000
Vuoden 2004 toimintamenojen tilausvaltuus yhteensä	8 000					8 000
KASI-järjestelmän huolto- ja ylläpito -tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	2 469	2 468	2 428	2 428	7 440	17 233
KASI-järjestelmän tilausvaltuus yhteensä	2 469	2 468	2 428	2 428	7 440	17 233
Vuoden 2005 toimintamenojen tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	42 507	8 371				50 878
Vuoden 2005 toimintamenojen tilausvaltuus yhteensä	42 507	8 371				50 878

ItOhj90-järjestelmän huolto -tilausvaltuus

Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	2 290	2 290	2 360	2 430		9 370
ItOhj90-järjestelmän huolto -tilausvaltuus yhteensä	2 290	2 290	2 360	2 430		9 370

Alkeislentokoulutuksen ulkoistamisen -tilausvaltuus

Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	4 105	4 105	4 105	4 105	3 079	19 499
Alkeislentokoulutuksen ulkoistamisen -tilausvaltuus yhteensä	4 105	4 105	4 105	4 105	3 079	19 499

Vuoden 2006 toimintamenojen tilausvaltuus

Vuoden 2006 sitoumukset		36 617	7 946			44 563
Vuoden 2006 toimintamenojen tilausvaltuus yhteensä		36 617	7 946			44 563

NH90 koulutuspalvelut -tilausvaltuus

Vuoden 2006 sitoumukset			3 000	3 000	57 000	63 000
NH90 koulutuspalvelut -tilausvaltuus yhteensä			3 000	3 000	57 000	63 000

Valtuudet yhteensä	59 371	53 851	19 839	11 963	67 519	212 543

Momentin bruttomenojen arvioidaan jakaantuvan seuraavasti: palkkausmenot 719 milj. euroa, varusmiesten päivärahat sekä reserviläispalkat ja -päivärahat 31 milj. euroa, vuokrat 197 milj. euroa, aineet, tarvikkeet ja tavarat 135 milj. euroa, palvelujen ostot 173 milj. euroa, muut kulut 71 milj. euroa ja investoinnit 26 milj. euroa. Lisäksi momentille arvioidaan kertyvän tuloja 23 milj. euroa. Bruttomenoihin ja -tuloihin on sisällytetty myös palvelussuhteasunnoista puolustusvoimille aiheutuvat vuokramenot sekä niistä kertyvät vuokratulot.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 2 498 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta, mistä puolustusvoimien osuus on 2 275 000 euroa ja Puolustushallinnon rakennuslaitoksen osuus 223 000 euroa, sekä 110 000 euroa kahden henkilön palkkausmenojen siirtona momentilta 27.01.21. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon myös 3 621 000 euroa Ilmailulaitokselta ostettavien valmius- ja lentoasemapalveluiden johdosta, mikä on aiemmin budjetoitu momentille 31.52.(43).

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähenyksenä huomioon 5 724 000 euroa Puolustusvoimien Kansainvälisen Keskuksen toimintamenojen sekä EU:n taisteluosastojen palkkausmenojen siirtona momentille 27.30.21.

NH90 koulutuspalvelut -tilausvaltuus liittyy NH90 -kuljetushelikopterin koulutusjärjestelmän luomiseen. Hankittavat koulutuspalvelut sisältävät lentosimulaattorin tunnit, lennonopettajapalvelut, koulutukseen liittyvien tietojen seurannan ja ylläpidon sekä koulutuslaitteiden ajanmukaisuuden ylläpidon. Koska hankittavat lentosimulaattorin käyttötuntimäärät ovat vuosittain vähäisiä, ei ole taloudellisesti perusteltua hankkia puolustusvoimille omaa lentosimulaattoria. Pitkällä koulutuspalvelusopimuksella saavutetaan merkittävä tuntihinnan aleneminen ja luodaan palveluntarjoajalle edellytykset järjestää toiminnan rahoitus taroituksenmukaisesti. Suomen kannalta on tärkeää saada koulutusjärjestelmä mahdollisimman pian täysipainoisesti käyttöön.

Aiemmin myönnettyjen tilausvaltuuksien käytöstä aiheutuu maksuja vuonna 2006 enintään 59 371 000 euroa.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2005		
	2004 toteutuma	varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	1 301 772	1 338 108	1 352 548
Bruttotulot	26 268	28 519	23 234
Nettomenot	1 275 504	1 309 589	1 329 314

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	41 229
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	36 161

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntituotot	7 402	6 810	6 650
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	7 478	7 597	6 365
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-76	-786	285
Kustannusvastaavuus, %	99	90	104
Hintatuki	369	336	336
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	293	-450	621

Puolustusministeriö asettaa alustavasti puolustusvoimille seuraavat toiminnalliset tulostavoitteet vuodelle 2006:

Tulostavoite/tunnusluku	2004 toteutuma	2005 ennakoitu	2006 tavoite
<i>Tulosalue 1: Strateginen ja operatiivinen suunnittelu ja johtaminen</i>			
VNS 2004 toimeenpano PLM:n ohjauskirjeen mukaisesti			arvio
<i>Tulosalue 2: Tutkimustoiminta ja kehittäminen</i>			
Puolustusvoimien tutkimustoiminnan onnistuneisuus			arvio
<i>Tulosalue 3: Asevelvollisten ylläpito ja koulutus</i>			
Asevelvollisten koulutusvuorokausimäärä/koulutuksen henkilötötyövuosimäärä	2 644	2 534	2 433
Joukkotuotannossa olevien SA-yksiköiden koulutustaso on vähintään (1—5)	3,5	3,5	3,5
SA-joukkoihin koulutetaan ikäluokasta kaikki terveydentilansa puolesta sopivat miehet	26 054	23 000	23 000
Kertausharjoituksissa koulutettujen määrä suhteessa tarpeeseen (määrä/tarve ml. vapaaehtoiset), %	80	85	17

Asevelvolliskoulutetun vuorokausikustannukset, euroa (keskiarvo kokonaismenoista)	40	40	40
<i>Tulosalue 4: Puolustusvoimien palkatun henkilöstön koulutus</i>			
Perus- ja jatkokoulutettujen upseerien määrä/koulutuksen henkilötyövuodet	0,3	0,4	0,3
<i>Tulosalue 5: Puolustusvoimien materiaalin valmius (materiaalin käyttö, huolto, ylläpito, hankinta, kehittäminen ja luopuminen)</i>			
Sotavarustuksen kunnossapidon toiminnallisen tehokkuuden parantaminen	Tulosmittari: Kunnossapidon kustannukset/sotavarustuksen arvo		
Sotavarustuksen varastoinnin toiminnallisen tehokkuuden parantaminen	Tulosmittari: Varastoinnin kustannukset/sotavarustuksen arvo		
Hankintatoiminnan toiminnallisen tehokkuuden parantaminen	Tulosmittari: Hankintatoiminnan kustannukset/vuotuiset hankintamenot		
<i>Tulosalue 6: Maanpuolustustahdon ylläpito ja yhteiskuntasuhteet</i>			
Asevelvollisten maanpuolustustahto on tasolla (1—5)	4	4	4
Palkatun henkilöstön maanpuolustustahto on tasolla (1—5)	5	5	5
<i>Tulosalue 7: Tilannekuvan ylläpito, aluevalvonta ja sotilastiedustelu sekä virka-apu</i>			
Pv:n tilannekuva pidetään ajantasaisena siten, että se mahdollistaa puolustussuunnittelun ja oikea-aikaisen päätöksenteon. Tilannekuvan taso (1—5)	4	4	4
Toteutetaan virka-apuvelvoitteet laadukkaasti			arvio

2006 talousarvio	1 329 314 000
2005 lisätalousarvio	14 158 000
2005 talousarvio	1 309 589 000
2004 tilinpäätös	1 270 436 000

50. (27.99.50) Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 650 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään puolustusvalmiutta tukevaan puolustushallinnon ulkopuoliseen vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen sekä vapaaehtoisen maanpuolustusjärjestelmän alue- ja paikallistason toimintaan.

Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemisen tulostavoitteet vuodelle 2006 ovat seuraavat:

— Määrärahaa käytetään erityisesti puolustusvalmiutta tukevaan vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen

— Pidetään vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen sekä vapaaehtoisen maanpuolustusjärjestelmän alue- ja paikallistason toiminnan määrä ja laatu vähintään edellisen vuoden tasolla.

2006 talousarvio	1 650 000
2005 talousarvio	1 650 000
2004 tilinpäätös	1 650 000

30. Sotilaallinen kriisinhallinta

Selvitysosa: Luvun nimike on muutettu.

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi (HE 110/2005 vp) sotilaallisesta kriisinhallinnasta. Hallituksen esityksellä uudistetaan rauhanturvaamislainsäädäntö 1.1.2006 siten, että se mahdollistaa Suomelle täysipainoisen osallistumisen kansainväliseen kriisinhallintayhteistyöhön ja erityisesti Euroopan unionin nopean valmiuden toimintaan.

Määrärahat suomalaisten rauhanturvajoukkojen palkkaus- ja koulutusmenoihin budjetoidaan ulkoasiainministeriön pääluokassa momentille 24.99.22 ja määrärahat suomalaisten kriisinhallintajoukkojen kalusto- ja hallintomenoihin, kotimaan toimintamenoihin sekä tarkkailijatoiminnan menoihin puolustusministeriön pääluokassa momenteilla 27.30.21 ja 27.30.22.

Puolustusministeriö asettaa sotilaalliselle kriisinhallinnalle vuodelle 2006 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

— Osallistutaan kriisinhallintaoperaatioihin valtiojohdon päätösten mukaisesti, jatketaan puolustusvoimille eurooppalaisia kriisinhallintatavoitteita vastaavan kyvyn kehittämistä ja ylläpidetään valmiutta osallistua uusiin operaatioihin lyhyelläkin varoitusaajalla.

Tulosmittarit

Suomen kansainväliset valmiusjoukot 30 vuorokauden lähtövalmiudessa 1.1.2007 alkaen
EU:n nopean toiminnan joukot 5 vuorokauden lähtövalmiudessa 1.1.2007 alkaen

21. Sotilaallisen kriisinhallinnan kotimaan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 724 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Puolustusvoimien Kansainvälisen Keskusten kotimaisten toimintamenojen ja EU:n taisteluosastojen valmistelu-, koulutus- ja harjoitteluvaiheen palkkausmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on siirtoa momentilta 27.10.21. Määrärahasta arvioidaan käytettävän 3 142 000 euroa Puolustusvoimien Kansainvälisen Keskusten toimintamenoihin sekä 2 582 000 euroa EU:n taisteluosastojen palkkausmenoihin.

2006 talousarvio 5 724 000

22. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 51 746 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää SALIS-sopimuksen mukaisen ilmakuljetusjärjestelyn Suomen maksuosuuden hallinnollisten kulujen, sotilastarkkailijoiden palkkojen ja kansallisen päivärahan, valmiusjoukon palkkaus-, koulutus-, ylläpito-, varustamis-, hallinto- ja muiden koulutusmenojen ja kansainvälisten kriisinhallintakurssien menojen maksamiseen, Kosovossa, Afganistanissa ja Bosnia-Hertsegovinassa olevien suomalaisten kriisinhallintajoukkojen sekä Liberiassa ja Sudanissa olevien suomalaisten esikuntaupseerien matkakustannusten, terveydenhoito-, kuljetus-, varusta-

mis-, huolto-, edustus- ja hallintomenojen maksamiseen sekä kansainvälisen kriisinhallintakoulutuksen menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös Suomen kansainväliseen kriisinhallintaan nimeämien joukkojen kehittämisohjelmasta aiheutuviin menoihin.

Siinä tapauksessa, että Suomelle esitetään pyyntö uuden kriisinhallintajoukon lähettämisestä kansainvälisiin kriisinhallintatehtäviin ja Suomi päättää kriisinhallintajoukon asettamisesta tai että Suomi päättää jatkaa osallistumistaan jo käynnissä olevan operaation seuraavaan vaiheeseen, saa näihin menoihin käyttää tälle momentille myönnettyjä määrärahoja.

Käyttösuunnitelma €

01. Suomen Kosovon kriisinhallintajoukon menot (KFOR-operaatio)	11 970 000
02. Suomen Bosnia-Hertsegovinan kriisinhallintajoukon menot (EUFOR/ALTHEA-operaatio)	6 900 000
03. Sotilastarkkailijatoiminnan menot	2 382 000
04. SRJA:n menot (ISAF-operaatio)	5 900 000
05. YKSOS:n menot (UNMIS-operaatio)	60 000
06. Liberian rauhanturvaoperaation menot (UNMIL-operaatio)	50 000
07. Kriisinhallintaoperaatioiden yhteiset menot	2 133 000

08. Kriisinhallinnan joukkojen kehittämisohjelma	16 000 000
20. Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, mahdollisiin uusiin kriisinhallintaoperaatioihin sekä muihin kriisinhallintamenoihin	6 351 000
Yhteensä	51 746 000

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu ja momentin määräraha on muutettu kaksivuotiseksi siirtomäärärahaksi. Määräraha on mitoitettu Suomen kriisinhallintajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne kriisinhallintaoperaatiot, joihin Suomi todennäköisesti tulee osallistumaan vuonna 2006. Suomi on asettanut YK:n käyttöön yhteensä noin 30 aseetonta sotilastarkkailijaa Lähi-itään, Kashmiriin, entisen Jugoslavian alueelle ja Sudaniin. Suomalaiset kriisinhallintajoukot toimivat Kosovossa KFOR-operaatiossa, Bosnia-Hertsegovinassa EUFOR/ALTHEA-operaatiossa, Afganistanissa ISAF-operaatiossa, Sudanissa UNMIS-operaatiossa ja Liberiassa UNMIL-operaatios-

sa yhteisvahvuuden ollessa noin 1 000 sotilasta.

Sotilaalliseen kriisinhallintaan liittyvien kustannusten korvaukset ja muut tulot tuloutetaan momentille 12.27.99.

2006 talousarvio	51 746 000
2005 lisätalousarvio	—
2005 talousarvio	50 475 000
2004 tilinpäätös	50 127 933

95. (27.99.95) *Kurssivaihtelut* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää suomalaisista kriisinhallintajoukoista aiheutuvien puolustusministeriön hallinnonalan menojen laskutuksessa syntyviin kurssieroihin.

2006 talousarvio	10 000
2005 talousarvio	10 000
2004 tilinpäätös	49 785

92. Puolustushallinnon rakennuslaitos

Selvitysosa: Rakennuslaitoksen toiminta-ajatuksena on järjestää maanpuolustukselle parhaat kiinteistöpalvelut kaikissa oloissa. Rakennuslaitoksen ylläpidettävä rakennuskanta on vuonna 2006 yhteensä 3,3 milj. htm². Lisäksi ylläpidon kohteena ovat energiaverkostot sekä puolustusvoimien käytössä olevat erilaiset aluerakenteet ja laitteet.

Puolustusministeriö asettaa Puolustushallinnon rakennuslaitokselle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

— Puolustushallinnon rakennuslaitoksen toimintaa, osaamista ja organisaatiota kehitetään vastaamaan puolustusvoimien tarpeita. Laitoksesta kehitetään puolustushallinnon kansallisia ja kansainvälisiä haasteita vastaava kiinteistö-, rakennus-, ylläpito- ja ympäristöalan asiantuntija-, hankinta- ja tuottajaorganisaatio.

— Tuotetaan rakennuttamispalvelut, hankesuunnittelutehtävät, kiinteistö- ja ympäristöpalvelut, siivouspalvelut ja asiantuntijapalvelut laadukkaasti ja kilpailukykyisesti tehtyjen kumppanuussopimusten ja asiantuntijapalvelusopimusten mukaisesti.

— Tehdään vuosikorjaukset kunnossapito-ohjelman ja valtakunnallisesti sovitun kunnossapitokehyksen puitteissa käyttäjän tarpeet ja omistajien tavoitteet huomioiden.

— Toteutetaan erillistilaukset ja pieninvestoinnit sopimusten mukaisessa laajuudessa, aikatauluissa ja kustannuksissa.

— Puolustushallinnon ulkopuolelle tuotettujen palvelujen liiketaloudellinen kannattavuus varmistetaan sisällyttämällä riittävä kate palvelujen hintaan.

Kiinteistöjen ylläpidon ja energiapalvelujen tunnusluvuille asetetaan seuraavat tavoitetasot:

Tunnusluku	2004 toteutuma	2005 ennakoitu	2006 tavoite
PhRakL:n ylläpitämät toimitilarakennukset:			
Hoito €/htm ² /kk (ei sis. kiinteistöveroä eikä ns. käyttäjäpalveluita)	0,81	0,50	0,45
Siivouspalvelut €/sm ² /kk ¹⁾		0,79	0,79
Vuosikorjaukset €/htm ² /kk	0,42	0,42	0,42
Lämmön ominaiskulutus kWh/rm ³ L	38,8	40,0	39,5
Euroa/MWh (lämpöenergia), lämmön hinta	41,61	46,19	45,86
Sähkön ominaiskulutus kWh/rm ³ S	13,5	13,0	13,0
Euroa/MWh (sähköenergia), sähkön hinta	65,45	77,48	78,64
Veden ominaiskulutus l/rm ³ L	115	115	112
Euroa/ m ³ (vesi), veden hinta	1,91	2,79	2,83

¹⁾ Vuoteen 2004 saakka siivouspalvelut ovat sisältyneet kiinteistönhoitoon. Siivousala on pienempi kuin Rakennuslaitoksen ylläpitämien toimitilojen huoneistoala.

Tulosmittarit	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Asiakastyytyväisyys (1—5)	3,70	3,72	3,8
Työtyytyväisyys (1—5)	3,61	3,61	3,7

(99.) Puolustusministeriön hallinnonalan muut menot

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentti 50 siirrettäväksi luvun 27.10 vastaavaksi momentiksi sekä momentti 95 luvun 27.30 vastaavaksi momentiksi.

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Toimintaympäristö

Hallituksen talouspolitiikan päätavoitteita ovat työttömyyden vähentäminen ja työllisyysasteen kohottaminen. Näin voidaan parhaiten turvata julkisten hyvinvointipalveluiden kestävä rahoitus.

Julkisen talouden kestävyyttä turvataan myös parantamalla julkisen palvelutuotannon tuottavuutta, erityisesti hallituksen käynnistämällä tuottavuus- ja peruspalveluohjelmilla. Peruspalvelujen turvaaminen edellyttää rakenteellisia muutoksia, joilla voidaan lisätä taloudellisuutta ja tehokkuutta sekä varmistaa näin rahoituksen kestävyys. Edessä oleva suurten ikäluokkien voimistuva eläköityminen mahdollistaa toimintojen rationalisoinnin ja pakottaa voimavarojen kohdentamiseen ydintoimintoihin.

Talous- ja finanssipolitiikan pitkän aikavälin keskeinen haaste on väestön ikääntyminen sekä siitä aiheutuva työvoiman väheneminen ja julkisten menojen nopeutuva kasvu. Julkisen talouden kestävyysasteen turvaaminen edellyttää kasvavien menopaineiden johdosta sekä valtiolta että kunnilta toiminnan tehostamista.

Julkisen talouden ylijäämä on pienentynyt vuoden 2000 jälkeen vuosittain, kun talouskasvu hidastui tuntuvasti 1990-luvun jälkipuoliskon nopean vaiheen jälkeen, työn verotusta kevennettiin työllisyyden parantamiseksi ja eräitä hyödykkeitä alennettiin lähemmäs euroalueen tasoa.

Toimintaympäristön haasteet edellyttävät mm. uusien innovaatioympäristöjen kehittämistä yli hallinnonrajojen. Sektoroitumisen haittojen minimointi sekä panostaminen hyvään kokonaistalouden hallintaan ja johtamiseen ja sitä kautta tuottavuuden lisäämiseen ovat keskeisiä haasteita.

Valtioneuvosto asettaa valtiovarainministeriön hallinnonalalle seuraavat vaikuttavuustavoitteet:

Talouden kasvu ja vakaus

Strategisena tavoitteena on talouden vakaata kehitystä, kasvuedellytyksiä sekä julkisen talouden kestävyyttä tukevan talouspolitiikan valmistelu sekä tulevien haasteiden ennakointi ja niihin varautuminen.

Keskeisintä pitkällä tähtäimellä on julkisen talouden vakauden ja kestävyysasteen ylläpitäminen sekä tuotannolliseen ja henkiseen pääomaan tehtävien investointien pysyvä kasvattaminen. Näin tuottavuuden, työllisyyden ja elintason kasvu voidaan varmistaa.

Jatkamalla toimia työn verotuksen keventämiseksi, matalapalkkatyön kysynnän lisäämiseksi sekä pääoma- ja yritysverotuksen uudistamiseksi tuetaan työllisyyttä, kasvua ja yrittäjyyttä.

Veroeurojen käytön tehostaminen

Strategisena tavoitteena on julkisen hallinnon ja julkisten palveluiden tuottavuuden parantaminen ohjausta, rakenteita sekä uutta teknologiaa hyödyntämällä. Kuntien tuottamien peruspalvelujen tuottavuus on tärkein asia, kun tavoitellaan julkisen sektorin tuottavuuden parantamista ja

kestävää julkista taloutta. Hallituksen strategia-asiakirjaan sisällytetyllä tuottavuuden toimenpideohjelmalla vaikutetaan olemassa oleviin ohjausjärjestelmiin ja menettelyihin, ts. kehys- ja talousarviomenettelyyn ja niiden mukaiseen raportointiin. Peruspalveluohjelmalla ja -budjetilla, osallistumalla valtionosuusjärjestelmän ja rahoitusavustusten uudistamiseen sekä kunta- ja palvelurakennehankkeeseen tuetaan kuntien peruspalvelutuotannon tuottavuuskehitystä. Tuottavan, paremmin johdetun ja horisontaalasti työskentelevän julkisen sektorin kehittämistä jatketaan.

Työllisyysasteen parantaminen

Talous- ja rakennepolitiikan valmistelussa strategisena tavoitteena on työllisyysasteen nostaminen lisäämällä työpanosta ja työn kysyntää. Työllisyyden parantaminen on hallitusohjelman tärkein tavoite. Tässä tarkoituksessa on kevennetty tuloverotusta ja samalla lisätty valtion menoja harkiten. Talouspolitiikan haasteisiin vastataan tilanteessa, jossa Suomen taloudellinen toimintaympäristö on voimakkaassa murroksessa. Kyky sopeutua globaalitalouden muutoksiin ja teknologian hyödyntäminen ovat avainasemassa työllisyysasteen nostamisen ja suotuisan tuottavuuskehityksen kannalta.

Valtiovarainministeriö asettaa toimialalleen seuraavat valtioneuvoston asettamia tavoitteita täydentävät alustavat tulostavoitteet:

Talouspolitiikka ja valtiontaloudellinen tutkimus

Hallituksen talouspolitiikan toimeenpanossa keskeiset linjanvedot liittyvät veroratkaisuihin. Veropoliittisten ratkaisujen toimeenpano tähtää työllisyyden, investointien ja talouskasvun tukemiseen sekä kansainvälisen kilpailukyvyn turvaamiseen.

Tehostetaan toimia kuntien talouden saamiseksi kestäväälle kehitysuralle, kiinnittämällä erityistä huomiota julkisten menojen kasvun hillitsemiseen, palvelutuotannon tehostamiseen ja työurien pidentämiseen.

Talouspolitiikkaa tukevan tutkimuksen priorisoinnissa otetaan huomioon VATT:n neuvottelukunnan käsittelemä kolmivuotinen tutkimusohjelma, valtiovarainministeriön strategiset tavoitteet ja hallituksen strategia-asiakirja soveltuvien osin. Tutkimusten painopistettä siirretään julkisen sektorin tuottavuuden ja vaikuttavuuden analysointiin. Julkisten palvelujen tutkimuksessa korostuu tuottavuustutkimuksen tarve. Terveystieteiden, sosiaalitoimen (erityisesti päivähoiton) ja koulutuspalvelujen tuottavuuden ja tehokkuuden arviointihanke jatkuu eri ministeriöiden tuottavuushankkeisiin liittyen.

Finanssi- ja veropolitiikka

Hallinnonalalla jatketaan toimia menokehyksessä pysymisen varmistamiseksi mm. korostamalla menokurin välttämättömyyttä tulevien vuosien menoja suunniteltaessa. Tavoitteena on luoda kehyksiin liikkumavaraa, jotta ns. jakamaton varaus saadaan kohtuulliselle tasolle.

Verojärjestelmän kehittämisen tavoitteena on verojärjestelmän fiskaalisten tavoitteiden, kansainvälisen kilpailukyvyn ja eri veromuotojen veropohjan turvaaminen. Yhteistyötä kansainvälisen verokilpailun vähentämiseksi jatketaan.

Valtiontalouden ja valtion toiminnan ohjaus

Tavoitteena on tehokas, hyvin johdettu ja tulokselliseen hallinnonalarajat ylittävään yhteistyöhön pystyvä valtionhallinto. Tähän pyritään mm. kehittämällä edelleen kehysmenettelyä, jatkamalla tulosohtaus- ja tilivelvollisuusudistuksen toimeenpanoa, tehostamalla toimia hallinnonalakohtaisten tuottavuusohjelmien terävöittämiseksi, uudistamalla valtion henkilöstöpoliittinen linjaus sekä parantamalla hallinnon kehittämisen ja henkilöstöpolitiikan yhteensovittamista.

Tuottavuusohjelmien toimeenpanoa tuetaan. Tavoitteena on, että tuottavuusohjelmat toteuttavat hallituksen keväällä 2005 antamassa kehyspäätöksessä linjaaman henkilöstöpoistuman hyödyntämistavoitteen. Tavoitteena on myös, että tuottavuusohjelmia käsitellään jatkossa yhä selkeämmin osana hallinnon toiminta- ja taloussuunnitelmaa, kehyspäätöstä ja talousarviota. Valtionhallinnon tietoteknisiä ratkaisuja yhtenäistämällä ja yhteisiä palveluja tarjoamalla tuetaan

toiminnan tuottavuutta yli hallinnonalojen. Virastojen ja laitosten tilahallintaan ja optimaaliseen toimitilojen käyttöön liittyviä tavoitteita tuetaan kehittämällä Senaatti-kiinteistöjen valtionhallinnolle tarjoamia palveluja. Valtion hankintojen toteutuksen tehostamistavoitteita tuetaan keskittämällä merkittävien yhteisten tuoteryhmien hankintoja sekä kehittämällä hankintatoimen toimintatapoja, ohjeistusta ja valtion yhteishankintayksikkö Hansel Oy:n toimintaa.

Tuottavuushankkeiden onnistumista tuetaan myös keskitetyllä Kaiku-työhyvinvointiohjelmalla, joka tukee johtamisen ja esimiestyön kehittämistä muutosjohtamistilanteessa. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelman toimeenpanolla tehostetaan hallinnonalan yksiköiden ydinprosessien toimintaa ja johtamista, uudistetaan toimintatapoja ja tukipalvelujen tuottamisen muotoja sekä lisään strategista henkilöstösuunnittelua muutosten edellyttämän osaavan henkilöstön varmistamiseksi.

Alla olevassa taulukossa on esitetty arvio valtiovarainministeriön hallinnonalan henkilöstöpoistumasta vuosina 2006–2011 sekä tuottavuusohjelman mukaisten toimenpiteiden vaikutuksesta kehyspäätöksen mukaisen henkilöstövähennyksen saavuttamiseen.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Arvioitu hallinnonalan henkilöstön						
luonnollinen poistuma lkm ¹⁾	366	370	391	482	485	470
50 % poistumasta lkm	183	185	195	241	243	235
Tuottavuushankkeiden mukainen						
henkilöstön vähenemä ²⁾	82	150	200	200		

¹⁾ Henkilöstön poistuma vanhuuseläkeiän saavuttamisen sekä muille eläkelajeille ja toisen työnantajan palvelukseen ym. siirtymisten takia

²⁾ Tilanne ennen tuottavuusohjelman päivittämistä

Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus

Valtiovarainministeriön hallinnonalan talous- ja henkilöstöhallinnon tuottavuutta ja tehokkuutta lisätään siirtämällä hallinnonalan virastojen em. palvelujen tuottaminen perustettavaan palvelukeskukseen vuodesta 2006 lähtien. Kysynnän mukaan palveluja tuotetaan myös muiden hallinnonalojen virastoille sekä muille valtion toimintayksiköille.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon prosessien ja tietojärjestelmien yhtenäistämistä tehdään keskitetysti Kieku-ohjelmassa yhteistyössä hallinnonalojen talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskushankkeiden kanssa. Yhteistyö tukee palvelutuotannon yhtenäistymistä ja palveluiden laadun parantamista.

Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukset muodostavat valtion palvelukeskusverkoston, jonka toimintatapoja, toimialaa, prosesseja ja tietojärjestelmiä kehitetään koordinoitusti yhtenäisten, yhteisten ja yhteensopivien määrittelyjen mukaisesti. Talous- ja henkilöstöpalvelujen tukitoimintojen osalta tavoitteena on, että tuottavuus kasvaa vuoteen 2009 mennessä keskimäärin 40 % ja, että samalla sekä asiakas- että työtyytyväisyys pysyvät vähintään nykyisellä tasolla. Mitakaavaetujen saaminen edellyttää perustettavalta palvelukeskukselta riittävän suurta kokoa, jonka saavuttamiseksi perustettavat palvelukeskukset valmistautuvat ottamaan myös oman hallinnonalansa ulkopuolisia asiakkaita.

Valtion rahoituksen hallinta

Valtiokonttorin rahoitustoimialalla kehitetään riskienhallintaa ja rahoitustoimintojen tuloksellisuusmittausta sekä sopimusperusteista yhteistoimintaa toimeksiantajavirastojen kanssa. Tavoitteena on varmistaa valtion lainanoton korkoeron pysyminen pienenä suhteessa muihin eurooppalaisiin valtioihin sekä ylläpitää laajaa sijoittajakuntaa ja hyvin toimivaa pankkisuhdeverkostoa.

Rahoitusmarkkinoiden toimivuus ja kansainväliset rahoituslaitokset

Rahoitusmarkkinoiden seurannalla vahvistetaan ja luodaan rahoitusmarkkinoille toimintapuitteet ja pelisäännöt, jotka kaikissa oloissa ylläpitävät yleisön luottamusta rahoitusmarkkinoiden vakaaseen, tehokkaaseen ja tasapuoliseen toimintaan niin kotimaassa kuin kansainvälisesti.

Verotuksen toimeenpano

Verotuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta tuetaan. Veronsaajille tilitettävien verotulojen oikean määräinen ja oikea-aikainen kertyminen varmistetaan optimaalisesti kohdistetulla verovalvonnalla sekä verojen tehokkaalla perinnällä ja asiakkaiden riittävällä ja ajanmukaisella palvelulla ja ohjauksella. Tavoitteena on kehittää verotusprosesseja automatisointia ja itsepalvelua lisäämällä siten, että asiakkaiden asiointitarpeet vähenevät, asiointi verottajan kanssa helpottuu ja verotuksen toimittamisen laatu paranee.

Yleinen tullipolitiikka ja tullitoimi sekä sisämarkkinoiden toimivuus

Tullilaitos jatkaa toimintansa sopeuttamista EU:n laajenemisen vaikutuksiin, pyrkii edistämään itärajan ylittävän kaupan ja liikenteen sujuvuutta sekä kehittää asiakasyhteistyötään laatimansa asiakasstrategian mukaisesti tavoitteena ulkomaankaupan laillisuuden ja sujuvuuden edistäminen sekä tullin- ja veronkannon varmistaminen. Tullin toimintaa kehitetään siten, että Tullin sidosryhmien on mahdollista hyödyntää Tullin palveluita sähköisen asioinnin keinoin. Tämä tapahtuu sekä tietojärjestelmien että toimintaprosessien kehittämisen, yhteistyökumppaneiden kanssa tapahtuvan verkottumisen ja tullilaitoksen sisäisten ja ulkoisten tietojen hyödyntämisen sekä asiakashallinnan ja riskianalyysin kehittämisen kautta.

Tilastotoimi

Tilastokeskus tuottaa EU-säädösten ja -sitoumusten sekä kansallisten tarpeiden edellyttämät tilastot ja palvelut, toteuttaa tilastojen välttämättömät ajanmukaistukset ja uudistukset sekä hoitaa kasvihuonekaasujen inventaariolaitoksen tehtävät. Julkisen sektorin tuottavuuskehityksen tilastoinnin mittareiden kehittämistä tuottavuustyön tueksi jatketaan.

Valtiovarainministeriön hallinnonalan valtuusyhteenveto (milj. euroa)

	2006	2007	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	0,237	0,086	0,323
Vuoden 2006 sitoumukset	-	0,044	0,044
Valtuudet yhteensä	0,237	0,130	0,367

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2004—2006

	v. 2004 tilinpäätös 1000 €	v. 2005 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2006 esitys 1000 €	Muutos 2005—2006 1000 €	%
01. Valtiovarainministeriö	77 464	80 699	81 681	982	1
03. Valtion taloudellinen tutkimus- keskus	3 695	3 702	3 762	60	2
05. Valtiokonttori	41 867	41 582	41 506	- 76	- 0
07. Valtion maksamat eläkkeet ja korvaukset	2 938 600	3 059 380	3 187 860	128 480	4
18. Verohallinto	343 798	344 890	347 487	2 597	1
39. Eräät siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	190 699	181 620	199 258	17 638	10
40. Tullilaitos	131 067	131 162	129 403	- 1 759	- 1
52. Tilastokeskus	40 734	40 626	41 239	613	2
80. Hallinnon uudistaminen ja eräät henkilöstöhallinnon tukitoimen- piteet	8 347	17 399	16 485	- 914	- 5
81. Eräät hallinnonaloittain jakamattomat menot	3 818	74 562	10 062	- 64 500	- 87
82. Korvaukset rahastoille ja rahoitus- laitoksille	4 865	5 165	5 500	335	6
84. Kansainväliset rahoitusosuudet	1 232	1 405	1 405	—	—
90. Suomen maksuosuudet Euroopan unionille	1 264 948	1 513 000	1 540 000	27 000	2
99. Muut valtiovarainministeriön hallinnonalan menot	61 685	58 050	182 050	124 000	214
Yhteensä	5 112 820	5 553 242	5 787 698	234 456	4
Henkilöstön kokonaismäärä	10 720	10 740	10 670		

01. Valtiovarainministeriö

Selvitysosa: Ministeriö pyrkii toiminnallaan vaikuttamaan tulevien sukupolvien talouden perustan ja valinnanmahdollisuuksien turvaamiseen. Tämän toteuttamiseksi valtiovarainministeriö vastaa valtioneuvoston osana, taloudellisena yhteensovittajana ja hallinnonalan ohjaajana tasapainoisen ja kestävänsä kasvun talouspolitiikasta, valtiontalouden hyvästä hoidosta ja tulokselisesta julkisesta hallinnosta. Valtiovarainministeriön hallinnonalan pääluokkaperusteluissa on esitetty ministeriön ja hallinnonalan strategiset päämäärät ja tavoitteet. Ministeriön strategian lähtökohtana ovat hallitusohjelma ja valtioneuvoston asettamat vaikuttavuustavoitteet (keskeiset strategiset muutostekijät). Eri säädöksissä ministeriölle annetut tehtävät asettavat reunaehdot strategiselle tavoitteenasettelulle.

Vaikuttavuus

Valtiovarainministeriö on strateginen keskustelukumppani ja vaikuttaja, joka toiminnallaan ja toimenpiteillään

— luo ennustettavuutta ja puitteita taloudelliseen, poliittiseen ja muuhun päätöksentekoon,

- luo ja toteuttaa julkisen toiminnan ja talouden ohjauksen laadukkaita ja oikeudenmukaisia prosesseja ja ohjausvälineitä,
- kehittää ja uudistaa valtion hallintoa ja valtion konsernipalveluita,
- kehittää ja toimeenpanee valtion henkilöstöpolitiikkaa,
- ohjaa valtion varoja ja osaltaan varmistaa valtion toiminnan rahoituksen ja
- ohjaa ja kehittää hallinnonalansa tuottavuutta.

Edellä mainittujen vaikuttavuustavoitteiden kohteena ovat poliittiset päätöksentekijät, valtionhallinto ja muu julkishallinto, EU ja muut kansainväliset tahot, työmarkkinaosapuolet sekä välillisesti myös yritykset, yhteisöt ja kansalaiset.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Ministeriö varmistaa toimintansa tuloksellisuuden ja tuottavuuden toimimalla aktiivisesti yhteistyössä sidosryhmiensä kanssa sekä tehostamalla keskeisiin toiminta-alueisiinsa liittyviä prosesseja, toimintatapoja ja -välineitä sekä johtamista. Ministeriön keskeisiä toiminta-alueita ovat kehys- ja budjettivalmistelu, talouspolitiikan strategiavalmistelu ja rahoitusmarkkinoiden seuranta, vero- ja tullijärjestelmän ylläpito ja kehittäminen, hallinnon kehittäminen, valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikan valmistelu, valtion rahoituksen hallinta, valtion konserniohjaus sekä oman hallinnon ohjaus.

Ministeriön toiminnan tuottavuuden seuranta edistetään kustannuslaskentajärjestelmällä, joka yhdistää työajan käytön seurannan ja muut kustannustiedot niin, että saadaan selville keskeisten toimintojen kokonaiskustannukset. Ministeriön ja sen hallinnonalan virastojen hankinnoissa sovelletaan hallinnonalan hankintastrategiassa tehtyjä linjauksia. Tavoitteena on tuottavuuden lisääminen hankinnan prosessikustannukset minimoimalla.

Hallinnonalan tuottavuusohjelman toimeenpanoa ja kehittämistä jatketaan. Tavoitteena on kustannuskehityksen hallinta sekä liikkumatilan luominen siten, että mahdollistetaan hallituksen kehyspäätöksessään linjaama henkilöstömäärän asteittainen vähentäminen. Vuoden 2006 aikana viimeistellään ja otetaan käyttöön ministeriön toiminnan tuottavuutta kuvaavat mittarit osana hallinnonalan tuottavuusohjelman toimeenpanoa.

Valtion IT -toiminnan uudistuksella pyritään palvelemaan entistä paremmin asiakkaita ja hallintoa valtion IT -toiminnan ohjausta ja päätöksentekoa selkeyttämällä sekä yhteisiä tietoturvalisia IT -palveluja kokoamalla. Tavoitteena on myös valtion hallinnon ja palvelujen tuottavuuden nousu sekä IT -toiminnan kustannustehokkuus sekä hallitusohjelman ja hallituksen strategia-asiakirjan mukainen alueellistaminen. Uudelleenorganisointi vaatii alkuvuosina kehitystyötä ja investointeja tehokkuuden saavuttamiseksi.

Perustettavaksi suunnitellun Valtion IT-palveluyksikön tuotettavaksi tarkoitetut ensimmäiset yhteiset valtionhallinnon IT-palvelut suunnitellaan vuonna 2006.

Henkisten voimavarojen hallinta

Ministeriön henkilöstövoimavarojen hallinnan tavoitteena on tehokas ja toimintaa tukeva johtaminen, riittävän ja osaavan henkilöresurssin varmistaminen sekä innostava ja palkitseva työyhteisö. Henkilöstövoimavaroja koskeva päätöksenteko perustuu laadullisesti hyvään pitkän tähtäimen henkilöstösuunnitteluun, jossa sovelletaan laadittuja henkilöstöstrategisia linjauksia. Ministeriön palkkaus- ja palkitsemisjärjestelmän kehittämistä jatketaan.

Ministeriön henkilöstövoimavarojen johtamista kehitetään entistä tavoitteellisemmaksi. Johtamista tukevien henkilöstötietojen hyödyntämiseksi säännöllisen seurannan kohteina ovat mm. henkilöstön työtyytyväisyys, sairauspoissaolot (erityisesti 1—3 päivän poissaolot) sekä henkilöstön kehittämisen investoinnit ja niiden kohdentuminen.

Valtioneuvoston tietohallintoyksikkö

Valtioneuvoston tietohallintoyksikön (VNTHY) tehtävänä on ministeriöiden ja muiden valtiorahdoston organisaatioiden käytössä olevan tietoliikenne- ja viestintäinfrastruktuurin kehittäminen

ja ylläpitäminen ao. organisaatioiden asettamien toimintakriittisyys- ja tietoturvallisuusvaatimusten mukaisina palveluympäristöinä. Tietohallintoyksikön tehtävänä on ylläpitää, kehittää ja hallinnoida valtioneuvoston ja asiakasministeriöiden yhteiskäyttöisten järjestelmien, viestintä-, toimisto- ja dokumentinhallintajärjestelmien sekä julkaisujärjestelmien palvelualustoja ja tietoteknisiä toimintaympäristöjä.

Vaikuttavuus

Valtioneuvoston tietohallintoyksikkö vastaa yhteiskäyttöisten järjestelmien käytettävyydestä ja luotettavuudesta säädösten ja ohjeiden sekä kyseisille toiminnoille asetettujen vaatimusten mukaisesti. Järjestelmien on vastattava myös Euroopan unionin asettamia turvallisuus-, tietosuojaja toimintakriittisyysvaatimuksia.

Valtioneuvoston tietohallintoyksikkö vastaa hallitusohjelman mukaisen sähköisen asioinnin edistämisestä tuottamalla, kehittämällä ja ylläpitämällä julkishallinnon kansalaisportaalia *Suomi.fi* ja sen sisältöä. Samoin yksikkö kehittää ja ylläpitää vuorovaikutteista julkishallinnon loma- ja asiointiportaalia *Lomake.fi*, sähköisen asioinnin opasta *Asiointiopus.fi* sekä julkishallinnon verkkopalvelujen laatukriteeristöä *Laatuverkkoon.fi*.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Valtioneuvoston tietohallintoyksikkö tuottaa palvelusopimus pohjaisesti kaikki tietohallintopalvelut valtioneuvoston kanslialle ja valtiovarainministeriölle. Se tuottaa määritellyt järjestelmä-, ylläpito- ja hallintopalvelut niille ministeriöille, joiden kanssa palveluista on tehty sopimukset.

Selkiytetään ja vakiinnutetaan VNTHY:n rooli ja tehtävät valtion tietohallinnon kokonaisuudessa.

VNTHY:n palvelujen laatutavoitteet:

— asiakastytyvyyden tavoite, jota mitataan kaksi kertaa vuodessa asiakaspuntarilla, on vähintään tavoitearvo 3,5 asteikolla 1—5

— käyttäjätyytyväisyyden tavoitearvo, jota mitataan aina palvelupyynnön jälkeen tapahtuvalla kohtaamiskyselyllä, on asteikolla 1—10 vähintään kahdeksan

— ongelmanselvityksen palveluvastetavoitteena toiminnan estävissä käyttötukipalvelujen viikatilanteissa on vikaselvityksen aloittaminen yhden tunnin kuluessa ilmoituksesta ja toimintaa häiritsevän vian kohdalla neljän tunnin kuluessa

— käytettävyydestä kriittisten järjestelmien palvelimissa on 99,5 % ja ns. normaalin palvelutason palvelimissa 98,5 %.

19. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	2006 talousarvio	42 000 000
	2005 talousarvio	45 000 000
Momentille myönnetään 42 000 000 euroa.	2004 tilinpäätös	39 166 523

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrät rahat verottomin hinnoin.

21. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 30 742 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös vastikkeettomien menojen maksamiseen kansainvälisille yhteisöille. Määrärahaa saa käyttää myös koko hallintoa koskeviin hallinnon kehittämishankkeisiin sekä EU-yhteistyöhön hallinnon kehittämisessä.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon siirtyvän omaisuuden väliaikaisesta hallinnasta valtiovarainministeriölle saatavat tulot, EIPA:lta saatavat tulot yhteisrahoitteisesta toiminnasta sekä Julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuslautakunnan (JHTT-lautakunnan) tulot.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 59 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta, 155 000 euroa valtiosihteerin ja valtiosihteerin sihteerin viran palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 23.01.01 ja 2 600 000 euroa valtion IT-johtamisyksikön perustamisesta aiheutuvina menoina sekä vähennyksenä 71 000 euroa yhden viran palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentille 24.01.21.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2005		
	2004	2005	2006
	toteutuma	varsinainen talousarvio	esitys
Bruttomenot	25 544	27 928	30 829
Bruttotulot	135	192	87
Nettomenot	25 409	27 736	30 742
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 700		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 319		
2006 talousarvio		30 742 000	
2005 lisätalousarvio		363 000	
2005 talousarvio		27 736 000	
2004 tilinpäätös		29 704 000	

22. Valtioneuvoston tietohallintoyksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 7 861 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa ja kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmaa.

Valtioneuvoston tietohallintoyksikön (VNTHY) keskeisiä tehtäviä ovat valtioneuvoston yhteisen tietohallinnon ja -turvallisuuden ylläpito, käytön tuki, valvonta ja kehittäminen. Lisäksi keskeisiin tehtäviin kuuluu hallitusohjelman sähköistä asiointia koskevien tavoitteiden saavuttamisen tukeminen muun muassa kehittämällä ja ylläpitämällä julkishallinnon yhteisiä portaaleja ja koordinoimalla niiden sisältötuotantoa. Määrärahasta rahoitetaan tietoyhteiskuntaohjelmaan kuuluvina kehittämishankkeina Suomi.fi kansalaisportaalin kehittämistä sekä tähän portaaliperheeseen kuuluvien sähköisten asiointi- ja vuorovaikutuspalvelujen kehittämistä (lomake.fi, otakan-taa.fi, asiointiopus.fi).

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 2 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta, 95 000 euroa kahden viran palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 32.10.21 sekä 288 000 euroa tietohallintomenojen siirtona momentilta 23.02.21.

2006 talousarvio	7 861 000
2005 lisätalousarvio	32 000
2005 talousarvio	6 953 000
2004 tilinpäätös	7 752 000

62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus valtiovarainministeriön osalta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 237 000 euroa.

Vuonna 2006 saa tehdä myöntämisspäätöksiä yhteensä 44 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2004—2005 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämisspäätöksiä vuonna 2006.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan aluekehitysrastosta rahoitettavien Interreg-yhteisöaloitteiden valtion rahoitusosuuden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa (602/2002) tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

Myöntämisvaltuusvuosi	2006	2007	Yhteensä
Vuosien 2004—2005 sitoumukset	0,237	0,086	0,323
Vuoden 2006 sitoumukset	-	0,044	0,044
Yhteensä	0,237	0,130	0,367

Valtiovarainministeriö päättää vastinrahoituksen käytöstä ministeriön hallinnonalan sisällä EU-ohjelmien rahoituskehysten mukaisesti.

2006 talousarvio	237 000
2005 talousarvio	169 000
2004 tilinpäätös	—

89. Osakkeiden myyntijärjestelyt ja hankinnat (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 841 000 euroa.
Määrärahaa saa käyttää osake- ja muista omaisuusjärjestelyistä ja omaisuuden hallin-

noinnista aiheutuvien sekä valtionyhtiöiden yksityistämiseen liittyvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtiovarainministeriön hallinnonalan yhtiöitä, valtion kiinteistövarallisuutta ja muuta valtion omaisuutta koskevat mahdolliset järjestelyt edellyttävät määrärahaa järjestelyistä sekä niihin liittyvistä hallinnointi- ja hoitotoimenpiteistä johtuvien menojen maksamiseen.

2006 talousarvio	841 000
2005 talousarvio	841 000
2004 tilinpäätös	841 000

03. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

Selvitysosa: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) toimii valtiovarainministeriön hallinnonalalla soveltavan taloudellisen tutkimuksen yksikkönä.

Valtiovarainministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä tutkimuskeskuskelle vuodelle 2006 seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

VATT:n perustehtävä on tuottaa talouspoliittisen päätöksenteon tueksi tutkimustietoa julkisen sektorin voimavarojen tehokkaasta käytöstä ja sopeutumisesta muuttuviin vaatimuksiin ja toimintaympäristöön sekä julkisen sektorin toimenpiteiden vaikutuksista kansantalouden kasvuun ja toimintaan.

Yhteiskunnallista vaikuttavuutta edistetään priorisoimalla tutkimustoimintaa VATT:n neuvottelukunnan käsittelemän kolmivuotisen tutkimusohjelman, valtiovarainministeriön strategisten tavoitteiden ja soveltuvien osien hallituksen strategia-asiakirjan mukaisesti. Tutkimusten painopistettä ja resursseja siirretään julkisen sektorin tuottavuuden, palvelujärjestelmän toimivuuden ja vaikuttavuuden analysointiin. Tutkimustulosten hyödyntämistä, levittämistä ja vaikuttavuutta parannetaan.

*Toiminnan tuloksellisuus**Tuotokset ja laadunhallinta*

Hallitus on käynnistänyt laajan kunta- ja palvelurakennetta koskevan uudistushankkeen, jonka tavoitteena on koko palvelujärjestelmän toimivuuden ja tuottavuuden parantaminen. Julkisten palvelujen rahoitusta ja järjestämistä koskevat uudistustarpeet korostavat julkisten palvelujen ja palvelurakenteiden taloudellisen tutkimuksen tarvetta. Terveystieteiden, sosiaalitoimen (erityisesti päivähoidon) ja koulutuspalvelujen tuottavuuden ja tehokkuuden arviointihanketta jatketaan

eri ministeriöiden tuottavuushankkeisiin liittyen. Hankkeessa vahvistetaan erityisesti palvelujen ja palvelurakenteiden tehokkuuteen ja tuottavuuteen vaikuttavien tekijöiden tutkimusta. Peruspalveluja ja palvelujärjestelmiä koskevan taloustieteellisen tutkimuksen vahvistamiseksi käynnistetään osittain erillisrahoitukseen nojautuen osaamiskeskus, jonka tavoitteena on tuottaa päätoimiseksi tueksi palvelujen rakenteita, prosesseja ja tuottavuutta sekä näiden kehittämistä koskevaa tutkimustietoa. Tuottavuustutkimus on osaamiskeskuksen yksi painopiste. Tutkimuksen ohella osaamiskeskuksen tavoitteena on rakentaa asiantuntijaverkosto sekä järjestää seminaareja ja tiedotusta.

Julkisten palvelujen tutkimuksen ohella tarkastellaan aluepoliittisten toimien vaikuttavuutta sekä alueellisten työmarkkinoiden toimivuutta. Keskeisenä tutkimuskohteena on asuntotarjonnan ja työvoiman liikkuvuuden väliset vaikutussuhteet. Lisäksi tarkastellaan asumiskysyntää sekä asumisen hinnanmuodostusta maa-, rakennus- ja kiinteistömarkkinoilla.

Työmarkkinatutkimuksen painopisteenä on henkilöverotukseen ja sosiaaliturvaan sekä niiden keskinäiseen vuorovaikutukseen liittyvät kysymykset. Tutkimusaiheina ovat mm. matalan tuottavuuden työn kysyntään vaikuttavat tekijät ja työvoimakustannukset, väestön ja työvoiman ikääntyminen sekä työmarkkinoiden toimivuus ja tähän vaikuttavat politiikkatoimenpiteet niin työvoimapolitiikan, verotuksen kuin sosiaaliturvan aloilla. Työvoimapolitiikan vaikuttavuusanalyysissa kysyntä- ja tarjontaperusteisen lähestymistavan ja aiempaa luotettavampien menetelmien kehittämistä jatketaan. Tutkimuksessa hyödynnetään laajoja yksilö-, yritys- ja kotitalousta-soisia aineistoja. Kulutusta, tulonjakoa ja köyhyyttä tarkastellaan erityisesti ikärakennetekijöiden näkökulmasta. Valtiovarainministeriön ja VATT:n yhteistä TUJA-mikrosimulointityötä kehitetään ja mallin toimintavarmuudesta huolehditaan.

Muun muassa ikärakenteen muutos uhkaa hidastaa talouskasvua, minkä vuoksi keskitytään talouspolitiikan mahdollisuuksiin vaikuttaa talouden pitkän aikavälin kasvuun. Tutkimuksessa painottuvat kasvuun, yrittäjyyteen ja laajasti nähtyyn suomalaisen yhteiskunnan kilpailukykyyn liittyvät kysymykset. Suomessa harjoitetusta veropolitiikasta ja tehdyistä verouudistuksesta laaditaan kokonaisarvio. Samalla kehitetään yritystietokantaa, jota hyödynnetään verotuksen vaikutusten arvioinnissa. Erityisteemana on tutkimushanke, jossa arvioidaan arvonlisäverokannan muutoksen vaikutuksia mm. työllisyyteen. Tutkimuksessa kartoitetaan myös hyvinvointivaltion pitkän ajan taloudellista kestävyyttä ja siihen liittyviä tekijöitä kuten ikääntymisen vaikutusta tuottavuuden kehitykseen. Elinkeino- ja veropolitiikan vaikutuksia analysoidaan tästä näkökulmasta. Julkisen talouden pitkän ajan kehityksen arvioinnin menetelmiä kehitetään.

Ympäristö- ja energiatalouden sekä infrastruktuurien tutkimuksessa arvioidaan toimenpiteiden vaikuttavuutta sekä kehitetään kokonaistaloudellista vaikutusarviointia. Ympäristö- ja energiatalouden tutkimuksen keskeiset hankkeet käsittelevät kansainvälisten ympäristösopimusten toteuttamiseksi tehtävien toimenpidekokonaisuuksien ja päästöjen pitkän tähtäimen rajoitustavoitteiden sekä ilmastomuutokseen sopeutumisen vaikutusarviointia. Myös kestävä kulutus ja ympäristöpolitiikan muiden toimenpiteiden arviointia koskeva tutkimus nousevat esille. Infrastruktuurien tutkimushankkeissa tarkastellaan infrastruktuurin merkitystä talouskasvulle ja tuottavuudelle, infrastruktuuri-investointien uusien ohjaus- ja rahoitusjärjestelyjen käyttöä ja niihin liittyviä taloudellisia ja taloudellissjuridisia kysymyksiä sekä niiden vaikutusta julkisten investointien tuottavuuteen ja vaikuttavuuteen. Hankkeissa kehitetään vaikuttavuuden ja priorisoinnin indikaattoreita. Mallien kehitystyössä suuntaudutaan käytännön sovelluksia palvelemaan taloudellisen ohjauksen mallintamisen ja vaikuttavuusarvioinnin kehittämiseen. VATT-mallihanketta suunnataan toteutuneiden rakennemuutosten ja politiikan vaikuttavuuden arvioinnin suuntaan. Alueellinen tasapainomalli suunnataan erityisesti julkisen sektorin ja infrastruktuurien vaikutusten arviointiin.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittyminen

Henkilöresursseja kohdennetaan painopistealueille, erityisesti julkisten palvelujen ja palvelujärjestelmien tuottavuus- ja vaikuttavuustutkimukseen.

Uusitaan työilmapiiritutkimus henkilöstön keskuudessa. Edellinen on tehty vuonna 2004. Tavoitteena on, että työtyytyväisyys kasvaa edelleen verrattuna aikaisempiin tutkimuksiin. Tykytoimintaa kehittämällä pyritään vähentämään sairauspoissaolojen määrää 5 %:lla.

Hankkeet

Tutkimuskeskuksen viestinnän vaikuttavuuden lisäämiseksi uudistetaan tutkimuskeskuksen graafinen ohjeistus ja jatketaan verkkoviestinnän kehittämistä. Tuottavuuden kehittämiseksi tietopalvelussa jatketaan elektronisten aineistojen suunnitelmallista hankintaa ja toteutetaan ko. aineistojen tiedonhallintakoulutus.

Tietohallinnon strategista ja operatiivista kehittämistyötä jatketaan VATT:n strategisten linjauksen mukaisesti yhteistyössä valtiovarainministeriön hallinnonalan kanssa.

VATT on solminut vuonna 2005 hankintayhteistyösopimuksen Hansel Oy:n kanssa. Tavoitteena on, että ATK-hankinnat, konttoritarvikehankinnat sekä mahdollisesti myös matkatoimistopalvelut tullaan hoitamaan vuonna 2006 Hansel Oy:n kilpailuttamisen kautta.

21. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 762 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 14 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2005		
	2004 toteutuma	varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	4 695	4 502	4 846
Bruttotulot	1 068	800	1 084
Nettomenot	3 627	3 702	3 762
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	604		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	672		
2006 talousarvio		3 762 000	
2005 lisätalousarvio		66 000	
2005 talousarvio		3 702 000	
2004 tilinpäätös		3 695 000	

05. Valtiokonttori

Selvitysosa: Valtiokonttori on valtion konsernihallinnon laatujohtettu palveluvirasto, joka valtiovarainministeriön ohjauksessa tuottaa koko valtionhallinnon yhteisesti tarvitsemat hallinnolliset tukipalvelut sekä ohjaa virastojen ja laitosten tukiprosesseja ja tukee niiden kehittämistä. Valtiokonttori edistää riskienhallintaa koko valtionhallinnossa ja järjestää lakisääteiset vakuutuspalvelut kaikille valtion yksiköille sekä säädetty korvauspalvelut sotien veteraaneille ja muille edunsaajille.

Valtiokonttori muodostuu kolmesta toimialasta sekä valtiovarainministeriön hallinnonalan palvelukeskuksesta:

Hallinnon ohjaus -toimialan tehtävänä on toimia valtionhallinnon yhteisenä taloushallinnon osaamis- ja palvelukeskuksena, joka tuottaa erityisesti valtion konserniohjaukseen tarvittavat laskelmat ja analyysit.

Rahoitustoimialan tehtävänä on tarjota rahoitusvarallisuuden ja valtion velan hallintapalvelut ensisijaisesti valtion budjettitalousyksiköille.

Vakuutustoimialan tehtävänä on tuottaa lakisääteiset vakuutuspalvelut valtion yksiköille sekä korvauspalveluita muille hallinnonaloille.

Valtiovarainministeriön hallinnonalan palvelukeskus tuottaa talous- ja henkilöstöhallinnon maksullisia palveluja valtion virastoille ja laitoksille.

Valtiovarainministeriö asettaa Valtiokonttorille talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä vuodelle 2006 seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Valtiokonttorin yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Valtiokonttorin strategisena tavoitteena on tuottaa valtionhallinnolle kustannustehokkaasti taloushallinnollisia palveluja, rahoitus- ja korvauspalveluja sekä lakisääteisiä vakuutuspalveluja, minkä saavuttamiseksi:

Hallinnon ohjaus -toimialan keskeisenä tavoitteena on viedä läpi kehittämishanke (KIEKU), jonka lopputuloksena virastojen hallinnolliset tukipalvelut on uudelleen organisoitu tuottavuuden oleelliseksi paranemiseksi valtionhallinnon tasolla.

Rahoitustoimialalla kehitetään riskienhallintaa ja rahoitustoimintojen tuloksellisuusmittausta sekä sopimusperusteista yhteistoimintaa toimeksiantajavirastojen kanssa.

Vakuutustoimialalla kehitetään ja tuetaan valtiotyönantajien kokonaisvaltaista riskienhallintatyötä kehittämällä työnantaja-asiakkaiden käyttöön riskienhallinta-analyysimenetelmiä ja kouluttamalla johtoa riskienhallinta-asioissa. Tuottavuushankkeiden onnistumista tuetaan Kaikutyöhyvinvointiohjelmalla, joka tukee johtamisen ja esimiestyön kehittämistä muutosjohtamistilanteissa. Toimialalla toteutetaan eläkelakien muutokset oikeassa ajassa ja kustannustehokkaasti sekä sopeutetaan hallitusti Sotilasvamma ja veteraaniasioiden hoito alenevaan kysyntään.

Valtiokonttorin kaikki perustoiminta hoidetaan laadukkaasti, mutta entistä taloudellisemmin.

Strategisesti tärkeimpinä tuloksia ovat:

Hallinnon ohjauksessa luotettavan, oikea-aikaisen ja helposti hyödynnettävän tietotuotannon lisäksi kehittämisprojektien onnistunut läpivienti.

Rahoituksessa valtion velan kustannuksen väheneminen valtiovarainministeriön asettamien riskirajojen sallimissa puitteissa sekä valtion lainanoton korkoeron pysyminen pienenä suhteessa muihin eurooppalaisiin valtioihin ja sijoittajakunnan pysyttäminen nykyisessä laajuudessaan.

Vakuutuksessa asiakastyytyväisyys, hakemusten käsittelyajat, työkykyä ylläpitävän toiminnan tulokset sekä eläkepalveluiden hallintokulujen alhaisuus verrattuna muihin työeläkelaitoksiin.

21. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 41 138 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon maksullisesta toiminnasta saatavat tulot. Maksullisen toiminnan arvioitu

välitön henkilötyö vuonna 2006 on 35 htv. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon Valtiokonttorin yhteydessä vuoden 2006 alusta aloittavan palvelukeskuksen 250 000 euron nettomenot.

Palvelukeskus tarjoaa talous- ja henkilöstöhallinnon ja myöhemmin mahdollisesti myös muita hallinnollisia tukipalveluita valtiovarainministeriön hallinnonalan virastoille ja ky-

synnän mukaan myös muiden hallinnonalojen virastoille sekä muille valtion toimintayksiköille. Tulojen määräksi vuodelle 2006 muiden palvelukeskuksen asiakkaiden kuin Valtiokonttorin osalta on arvioitu 877 000 euroa. Määrärahan mitoituksessa ei ole otettu huomioon palvelukeskuksen investointeja, joiden määrä vuonna 2006 on arviolta 170 000 euroa ja jotka rahoitetaan vuoden 2004 talousarvion momentin 28.80.20 määrärahasta.

Kahden ensimmäisen toimintavuoden aikana palvelukeskuksen käynnistäessä toimintaansa palvelut hinnoitellaan hallinnonalan tilivirastoille niin, että niistä maksettava määrä asiakkaalle on enintään se, minkä asiakas on maksanut omista toimintamenoistaan vastaavan toiminnon hoitamisesta. Vuoden 2008 alusta lukien palvelukeskuksen saavutettua kannattavan toiminnan volyyimirajan palvelut hinnoitellaan omakustannushintaisiksi kaikille tilivi-

rastoasiakkaille. Muille valtion toimintayksiköille tuotettavat palvelut hinnoitellaan liiketaloudellisin perustein.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2005		
	2004 toteutuma	varsinainen talousarvio	2006 esitys

Bruttomenot	45 616	45 351	46 399
Bruttotulot	3 907	3 643	5 261
Nettomenot	41 709	41 708	41 138

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 815		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 620		

Maksullinen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	3 765	4 722	5 261
— muut tuotot	24	-	-
Tuotot yhteensä	3 789	4 722	5 261
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	2 871	3 202	4 821
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	917	1 520	440
Kustannusvastaavuus, %	132	147	109

Valtiokonttorin tärkeimmät tuotokset/panokset

Suoritteiden nimi	Suoritekappaleet		
	2004	2005	2006
Paperittoman kirjanpidon käyttäjävirastot	65	90	105
Netran avatut sivut/pv	1 600	850	1 400
Hoidettujen antolainojen kanta lkm	31 475	29 000	26 000
Omistusasuntolainatakaukset lkm	152 944	170 000	180 000
Korkotukilainojen kanta lkm	26 036	25 000	24 000
Eläkepäätösten määrä (kaikki eläkelajit)	24 373	23 000	25 000
Eläkkeiden ennakotiedusteluvastaukset	20 069	28 000	28 000
Maksettujen eläkkeiden kanta lkm	301 972	301 000	301 000

Vahingonkorvauspäätösten määrä (tapaturma-, rikos-, liikenne- ja hirtvivahingot)	33 913	34 000	35 000
Sotainvalidi- ja veteraaniasioiden päätösten määrä (kaikki päätöslajit)	147 059	137 745	119 833
Elinkorkojen ja huoltoeläkkeiden maksukanta lkm	33 506	31 000	29 000

Suoritteen nimi	Kustannukset 1 000 €		
	2004	2005	2006
Keskuskirjanpidon hoito	751	779	797
Valtion maksuliikenteen hallinnointi	255	266	268
Valtion velan hallinnointi	5 648	5 760	5 880
Asuntolainojen hallinnointi	3 995	4 475	4 765
Korkotukilainojen hallinnointi	448	460	470
Eläkepäätökset	8 006	8 460	8 820
Eläkkeiden ennakotiedusteluvastaukset	1 351	1 380	1 410
Maksetut eläkkeet	2 329	2 380	2 440
Vahingonkorvauspäätökset	4 694	4 788	4 890
Sotainvalidi- ja veteraanipäätökset	4 389	3 721	3 272
josta Elinkorkojen maksu	1 863	1 601	1 439
%-osuus VK:n kokonaiskustannuksista	69 %	67 %	69 %

Asiakastyytyväisyystutkimusten yleisarvosanojen painottamaton keskiarvo

	2004	2005	2006
Hallinnon ohjaus	8,2	8,3	8,4
Rahoitus	8,4	8,4	8,4
Vakuutus	8,3	8,5	8,5

2006 talousarvio	41 138 000	voitteen sekä jäsenten ja henkilökunnan palkkauksesta, palkkioiden ja palkkojen tarkistuksista aiheutuvat menot. Määrärahaa maksetaan valtion eläkelautakunnassa hallintolainkäyttölain nojalla järjestettyjen suullisten käsittelyjen aiheuttamat oikeudenkäyntikulut ja korvaukset.
2005 lisätalousarvio	490 000	
2005 talousarvio	41 218 000	
2004 tilinpäätös	41 514 000	

22. Valtion eläkelautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 368 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon valtion eläkelautakunnan toiminnan tuloksellisuutena lautakunnan taloudelliset, tuotannolliset ja laadulliset ta-

2006 talousarvio	368 000
2005 lisätalousarvio	6 000
2005 talousarvio	364 000
2004 tilinpäätös	353 000

07. Valtion maksamat eläkkeet ja korvaukset

05. Vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet sekä kuntoutustuet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 072 760 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Määrärahaa saa käyttää valtion eläkelain (280/1966) ja siihen liittyvän lainsäädännön mukaisten eläkkeiden, perhe-eläkkeiden, kuntoutustukien ja muiden kuntoutusetuuksien ja niiden lisien sekä viivästyskorotusten ja mahdollisten oikeudenkäyntikulujen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää valtion eläkelain muuttamisesta annetun lain (381/2001) nojalla viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien ennakkomenojen maksamiseen, jotka aiheutuvat siitä, että muut eläkelaitokset maksavat valtion puolesta myöntämiään valtion vas-
tuulle kuuluvia eläkkeitä.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon arvioitu eläkekannan volyymikasvu. Määräraha on laskettu vuodelle 2006 arvioidussa TEL-indeksitasossa (2047/2081).

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen (1 000 euroa)

Valtion palveluksen perusteella myönnetty eläkkeet, kuntoutustuet ja perhe-eläkkeet	2 149 260
Kunnan, seurakunnan ja yksityisen palveluksen perusteella myönnetty eläkkeet, kuntoutustuet, perhe-eläkkeet sekä valtionapulaitosten vastaavat eläkkeet	839 160
Kansanedustajain eläkkeet ja perhe-eläkkeet	9 060
Toisen korvauslain 7 §:n 2 momentissa tarkoitetut eläkkeet	20
Liikelaitosten ja liiketoimintaa harjoittavien valtion virastojen ja laitosten eläkkeet, kuntoutustuet ja perhe-eläkkeet	72 260
Valtion eläketurvan piiriin kuuluville henkilöille myönnetty kuntoutusetuudet	3 000
Yhteensä	3 072 760

2006 talousarvio 3 072 760 000

2005 talousarvio 2 966 370 000

2004 tilinpäätös 2 857 252 017

06. Ylimääräiset eläkkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 290 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Määrärahaa saa käyttää ylimääräisten eläkkeiden myöntämiseen voimassa olevien valtioneuvoston päätösten mukaisesti sekä aiemmin myönnettyjen ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen.

Määrärahasta saadaan myöntää uusia ylimääräisiä eläkkeitä ja perhe-eläkkeitä Sotainvalidien Veljesliiton päätoimisille huoltotehtävissä toimiville toimihenkilöille, jotka siirtyvät eläkkeelle viimeistään vuonna 2006. Mikäli Sotainvalidien Veljesliiton omistamien laitosten, Kaunialan ja Kyyhkylän, omistuspohjassa tapahtuu muutoksia, saadaan ylimääräisiä eläkkeitä ja perhe-eläkkeitä myöntää myös uuden omistajan palvelukseen siirtyneille, aiemmin Sotainvalidien Veljesliiton päätoimisille huoltotehtävissä toimineille toimihenkilöille.

Eläkkeet myönnetään noudattaen soveltuvin osin valtion eläkelain ja valtion perhe-eläkelain säännöksiä sellaisina kuin ne olivat voimassa ennen 1.1.2005. Ylimääräisestä eläkkeestä vähennetään samasta palveluksesta työntekijäin eläkelain nojalla myönnettävä eläke.

Edelleen määrärahaa saa käyttää valtion palveluksesta aiemmin ylimääräisen eläkkeen saaneiden toimihenkilöiden määräaikaisten eläkkeiden jatkamiseen sekä heidän jälkeensä myönnettävien perhe-eläkkeiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään 739 800 euroa ylimääräisistä taiteilijaeläkkeistä annetun valtioneuvoston päätöksen (75/1974) mukaisen taiteilijaeläkkeiden ja ylimääräisistä sanomalehtimieseläkkeistä annetun valtioneuvoston päätöksen (37/1977) mukaisten sanomalehtimieseläkkeiden myöntämiseen kuitenkin siten, että enintään saadaan myöntää täyttä elä-

kettä vastaavina 35 ylimääräistä taiteilijaeläkettä ja 10 ylimääräistä sanomalehtimieseläkettä. Lisäksi määrärahasta saadaan käyttää enintään 9 000 euroa eduskunnan kansliatoimikunnan myöntämien ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää ylimääräisten eläkkeiden ja perhe-eläkkeiden myöntämiseen Maatalousseurojen Keskusliiton, sittemmin Maatalouskeskusten liiton, ja niiden jäsenjärjestöinä toimineiden maanviljelys- ja talousseurojen päätoimisesta palveluksesta asutushäädännössä annetun toimivallan käyttämistä varten muodostetuissa toimitelmissä. Edellytyksenä on lisäksi, että henkilöllä on tai olisi ollut oikeus eläkkeeseen valtion varoista tai kunnallisesta eläkejärjestelmästä ns. lisäeläketurvan mukaisesti ja että eläketurva muuten jäisi olennaisesti pienemmäksi siitä, mitä se olisi ollut, jos asutustehtävissä palveltu aika olisi luettu eläkeajaksi mainittuja eläkkeitä varten.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2006 arvioitussa TEL-indeksitasossa (2047/2081). Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon se, että vuonna 2006 myönnetään uusia taiteilijaeläkkeitä 35 ja sanomalehtimieseläkkeitä 10 kpl. Uusien ylimääräisten eläkkeiden määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ns. paikalta palkattujen ulkomaan kansalaisten Suomen valtion palveluksesta kertyneen eläketurvan maksaminen kertasuorituksena (VNp 195/1989) nojalla.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Ennen myönnettyt ylimääräiset eläkkeet	19 283 000
Vuoden kuluessa myönnettävät taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (enintään)	739 800
Vuoden kuluessa myönnettävät muut ylimääräiset eläkkeet	258 200
Eduskunnan kansliatoimikunnan ylimääräiset eläkkeet (enintään)	9 000
Yhteensä	20 290 000

2006 talousarvio	20 290 000
2005 talousarvio	20 350 000
2004 tilinpäätös	18 774 299

07. Muut eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 710 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Määrärahaa saa käyttää korvausten maksamiseen Kuntien eläkevakuutukselle eri lakien nojalla valtion toimintojen kunnallistamisen yhteydessä suoritetuista eläkejärjestelyistä ja Eläkekassa Maalle siitä eläkemenojen lisäyksestä, mikä aiheutuu asutustehtävissä palvelun ajan huomioon ottamisesta eläkekassan myöntämässä eläkkeessä. Edelleen määrärahaa saa käyttää korvausten maksamiseen Nokia Oyj:lle, Vapo Oy:lle, Vammas Oy:lle ja Lapua Oy:lle siitä valtion eläkelain tasoisen eläketurvan säilyttämisestä syntyvästä lisärasituksesta, joka näille yhtiöille aiheutuu 31.8.1976 Televan, 31.12.1983 Valtion polttoainekeskuksen, 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan ja Lapuan patruunatehtaan palveluksessa olleen henkilöstön siirrosta näiden yhtiöiden palvelukseen.

Määrärahaa saa käyttää myös korvausten maksamiseen yrityskauppojen tai vastaavien yritysten omistuspohjan uudelleenjärjestelyjen yhteydessä tai konsernin sisällä yhtiöstä toiseen vanhana työntekijänä ennen 1.1.1994 siirretyn henkilön työnantajalle sekä Patria Vammas Oy:n tai Patria Lapua Oy:n palveluksesta yrityskauppojen, liikkeen luovutuksen tai vastaavien uudelleenjärjestelyjen yhteydessä vanhana työntekijänä siirretyn henkilön työnantajalle, jolloin vanhana työntekijänä tarkoitetaan 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan tai Lapuan patruunatehtaan palveluksesta Vammas Oy:n tai Patruunatehdas Lapua Oy:n palvelukseen ja myöhemmin Patria-konserniin siirtyneitä henkilöitä. Valtiokonttori saa sopia vakuutusmaattisin perustein lasketusta eläkevastuiden kertasuorituksesta. Lisäksi määrärahaa saa käyttää eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä suoritettuihin eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirtoihin valtion

eläkejärjestelmästä asiaa koskevan lain mukaisesti.

Selvitysosa: Korvaukset maksetaan pääasiassa vakuutusmatemaattisesti laskettuihin kertasuorituksina. Määrärahaa ei tulla käyttämään eläkekorvausten maksamiseen vuoden 1992 jälkeen perustettaville yhtiöille.

Määräraha on laskettu vuodelle 2006 arvioitua TEL-indeksitasossa (2047/2081). Määrärahassa on huomioitu laki eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä (165/1999).

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Korvaus Kuntien eläkevakuutukselle	22 974 000
Korvaus Nokia Oy:lle	300 000
Korvaus Vapo Oy:lle	1 009 000
Korvaus Vammas Oy:lle	250 000
Korvaus Lapua Oy:lle	150 000
Muut korvaukset	31 000
Eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirrot Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmään	2 996 000
Yhteensä	27 710 000
2006 talousarvio	27 710 000
2005 talousarvio	27 630 000
2004 tilinpäätös	24 577 836

50. Tapaturmakorvaukset ja muut vahingonkorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 41 000 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Määrärahaa saa käyttää tapaturmavakuutuslain ja liikennevakuutuslain sekä mainittuihin korvausjärjestelmiin liittyvän muun lainsäädännön mukaisten korvausten maksamiseen, valtion palveluksessa olleiden henkilöiden ja eräiden heihin verrattavien henkilöiden kuoltua suoritettavan taloudellisen tuen maksamiseen, valtion virkamieslain ja eroraha-asetuksen mukaisten toistuvien korvausten maksamiseen sekä valtion palveluksessa oleville virantoimituksesta tai työtehtävien suorittamisesta aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaamiseen, valtion liikelaitosten vahinkoturvajärjestelmästä suoritettavien korvausten sekä rautatien käytöstä johtuvan vahingon vastuusta annetun lain mukaisten korvausten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös tapaturma- ja liikennevahinkojen korvauksiin liittyvien asiantuntijalääkäripalkkioiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös valtioneuvoston erikseen päättäessä myös luonnonkatastrofien johdosta katastrofialueilla tehdyistä pelastus- ja evakuointitoimista, evakuointilennoista ja annetusta sairaanhoidosta sekä surmansa saaneiden kotimaahan kuljettamisesta aiheutuvien korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Tapaturma- ja liikennevahinkojen korvausmeno toteutuu 30.12.2004 annetuilla tapaturmavakuutus- ja liikennevakuutuslakien (1358/2004, 1360/2004) ja sosi-aali- ja terveyshuollon asiakasmaksuista annetun lain muutoksilla (1363/2004) 1.1.2005 lukien voimaantulleen ns. täyskustannusvastuun mukaisena, minkä arvioidaan lisäävän korvausmenoa vuonna 2006 noin 2,7 milj. euroa.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

€

Tapaturmavakuutuslain (608/1948), ammattitautilain (1343/1988), valtion virkamiesten tapaturmakorvauksesta annetun lain (449/1990), julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) 6 luvun 14 §:n, sotilastapaturmalain (1211/1990), valtion eläkelain (280/1966) 18 b §:n, käräjäoikeuslain (581/1993) ja tapaturmakorvausjärjestelmään liittyvän muun lainsäädännön nojalla maksettavat tapaturmakorvaukset	32 500 000
Liikennevakuutuslain (279/1959) ja liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) nojalla maksettavat liikennevakuutuskorvaukset	1 900 000
Eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta annetun lain (269/1974) ja valtion virantoimituksesta tai työtehtävästä aiheutuneiden eräiden vahinkojen korvaamisesta annetun lain (794/1980) nojalla maksettavat valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset	65 000
Valtion virkamieslain (750/1994) ja eroraha-asetuksen (1350/1994) nojalla maksettavat virkamiesten toistuvat korvaukset	3 700 000
Ryhmähenkivakuutusta vastaavan edun järjestämisestä aiheutuvat menot virka- ja työehtosopimusten nojalla sekä kansanedustajana toimineen henkilön, eduskunnan virkamiesten ja rauhanturvaamishenkilöstön vastaavaa etua koskevan lainsäädännön nojalla sekä asevelvollisen kuoltua suoritettava taloudellinen tuki	2 400 000
Valtion liikelaitoksille valtion liikelaitosten vahinkoturvajärjestelmästä annetun valtioneuvoston päätöksen (1422/1991) nojalla maksettavat korvaukset	200 000
Rautatien käytöstä johtuvan vahingon vastuusta annetun lain (8/1898) nojalla maksettavat korvaukset	150 000
Lapuan patruunatehtaan onnettomuuden tapaturmakorvaukset	85 000
Yhteensä	41 000 000

2006 talousarvio	41 000 000
2005 lisätalousarvio	322 000
2005 talousarvio	38 830 000
2004 tilinpäätös	34 851 075

63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 26 000 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Määrärahaa saa käyttää valtion eläkelain muuttamisesta annetun lain (381/2001) nojalla viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien Valtiokonttorin toisten eläkelaitosten puolesta myöntämien eläkkeiden maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2006 arvioidussa TEL-indeksitasossa (2047/2081).

Viimeisen laitoksen eläkemenon kasvu on ollut aiemmin suunniteltua suurempi. Netto-

vaikutus talousarvioon on kuitenkin nolla hyvitysmenettelyn johdosta. Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.63.

2006 talousarvio	26 000 000
2005 talousarvio	6 000 000
2004 tilinpäätös	3 144 650

95. Valtion maksettavaksi tulevat korot liikaa saaduista ennakkotuloista viimeisenä eläkelaitoksena (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 100 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Määrärahaa saa käyttää valtion eläkelain muuttamisesta annetun lain (381/2001) nojalla viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien Valtiokonttorin toisten eläkelaitosten puolesta myöntämien eläkkeiden maksamisesta aiheutuvien korkomenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtiokonttori saa muiden eläkelaitosten vastuulla olevien eläkemenojen maksamisesta vastaavan korvauksen ennakkotulona momentille 12.28.63. Jos ennak-

kotulo on todellista eläkemenoa suurempi, valtion maksettavaksi aiheutuu korkomenoja.

2006 talousarvio	100 000
2005 talousarvio	200 000

18. Verohallinto

Selvitysosa: Verohallinto toimii valtiovarainministeriön hallinnonalan verotuksen keskeisenä organisaationa. Sen asiakkaita ovat veronsaajat, veronmaksajat sekä tieto- ja asiantuntijapalvelujen käyttäjät.

Valtiovarainministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä verohallinnolle vuodelle 2006 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

1. YHTEISKUNNALLINEN VAIKUTTAVUUS

Verohallinnon perustehtävänä on toimittaa verotus ja tilittää verot ja veronluontoiset maksut veronsaajille siten, että veronsaajat saavat tulonsa oikean määräisenä, oikea-aikaisesti ja kustannustehokkaasti. Perustehtävän yhteiskunnallisen vaikuttavuuden vuoksi ensisijaisena tavoitteena on toimintavarmuus — verohallinnon toiminnan on sujuttava häiriöttä ja säädetyissä määrärajoissa.

Yhteiskunnallista vaikuttavuutta tuetaan niillä toimenpiteillä, joilla varmistetaan veronsaajille tilitettävien verotulojen oikean määräistä ja oikea-aikaista kertymistä kuten asiakkaiden riittävällä palvelulla ja ohjauksella, optimaalisesti kohdistetulla verovalvonnalla sekä verojen tehokkaalla perinnällä. Veronmaksajien käyttäytyminen vaikuttaa ratkaisevasti verohallinnon toiminnan tuloksellisuuteen. Verohallinto edistää sitä, että veronmaksajat voivat suoriutua lakisääteisistä velvoitteistaan mahdollisimman vähällä vaivannäöllä. Asiakkaat saatetaan myös tietoisiksi oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan veroasioissa.

Harmaan talouden torjunta näkyy verohallinnon toiminnassa paitsi kansallisena ja kansainvälisenä viranomaisyhteistyönä myös siten, että harmaan talouden torjunta on verovalvonnan yhtenä painopistealueena.

Verohallinnon keräämien nimellisarvoisten verotulojen ja nettomenojen kehitys sekä nettomenojen ja verotulojen suhde vuosina 2000—2004 (1 000 euroa)

	2000	2001	2002	2003	2004
Nettomenot	298 210	307 761	325 275	319 922	326 515
Bruttoverotulot	48 862 797	49 765 614	49 376 972	48 600 500	49 858 200
— suhde %	0,61	0,62	0,66	0,66	0,65
Nettoverotulot	39 314 432	39 360 000	40 220 240	39 211 620	40 152 700
— suhde %	0,76	0,78	0,81	0,82	0,81

2. TOIMINNAN TULOKSELLISUUS

2.1. Toiminnan tehokkuus

Työn tuottavuuden kasvutavoite 1,9 prosenttia ja taloudellisuuden (yksikkökustannukset) 0,8 prosenttia vuoden 2005 arvioituihin toteutumiin verrattuna.

Laskennassa käytetään pohjana Tilastokeskuksen mallia, jonka avulla tuotetaan useamman vuoden tehokkuusluvut. Tuottavuusindeksi saadaan jakamalla tuotosindeksi työpanosindeksillä. Taloudellisuusindeksi saadaan jakamalla kustannusindeksi tuotosindeksillä.

	2004 toteutuma	2005 ennuste	2006 ennuste
Tehokkuus (vuosi 2004=100)			
Tuottavuusindeksi	100,0	101,6	103,5
Taloudellisuusindeksi	100,0	103,5	102,7

2.2. Tuotokset ja laadunhallinta

Toiminnan yhdenmukaisuutta ja oikeellisuutta seurataan verohallinnossa muun muassa evaluointitutkimusten avulla. Tavoitteena sekä henkilöverotuksessa että yritysverotuksessa on yhtenäiset valtakunnalliset työmenetelmäohjeet ja valikointikriteerit sen jälkeen kun nyt käynnissä olevat yhdenmukaistamiseen liittyvät toimenpiteet on tehty. Lisäksi tavoitteena on, että verotuksen toimenpiteiden läpimenoajat ovat yhdenmukaisia eri osissa Suomea ja käsittelyajat ovat veronmaksajien tarpeisiin nähden kohtuulliset. Veronmaksaja- ja veronsaaja-asiakkaiden tyytyväisyyttä verohallinnon palveluihin seurataan joka kolmas vuosi tehtävillä asiakastyytyväisyystutkimuksilla. Asiakastyytyväisyystutkimusten toteutumat ja vuoden 2007 kouluarvosanatavoite ovat:

Asiakastyytyväisyys (kouluarvosana)

	1995 toteutuma	1998 toteutuma	2001 toteutuma	2004 toteutuma	2007 tavoite
Veronmaksaja-asiakas					
— henkilöasiakas	7,3	7,7	7,8	7,9	8,0
— yritysasiakas	ei tutkittu	7,3	7,6	7,8	7,9
Veronsaaja-asiakas			8,1	8,1	8,1

Verovalvonnassa toiminnan painopistealueena ovat veroja kerryttävä verovalvonta ja harmaan talouden torjunta. Vuosittaiset verovalvontasuunnitelmat sisältävät verovalvonnan tavoitteet. Valtioneuvoston 20.6.2001 tekemän periaatepäätöksen mukainen toimintaohjelma talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämiseksi päättyy 31.12.2005.

Ennakkoperinnän ja lopullisen verotuksen vastaavuudessa tavoitteena on, että kokonaispoikkeama voi verovuonna 2005 olla enintään 11 prosenttia maksuunpannuista veroista ja maksuista.

Verovuosi	Verot ja maksut yht. (sis. yhtiöveron hyvitykset)	Palautettava ennakko	Jäännösverojen määrä	Palautuksien ja jäännösverojen itseisarvo	Itseisarvon poikkeama veroista ja maksuista, %
2001	28 191 280	1 596 191	1 232 717	2 828 908	10
2002	28 115 134	1 702 981	1 145 942	2 848 923	10
2003	28 730 270	1 723 169	1 122 255	2 845 424	10
2004					11
2005					11

Jäämäperinnän kertymä on 50 prosenttia vuoden 2006 aikana perintään otettujen ja niiden vuonna 2005 maksuunpantujen verojen, jotka ovat maksamatta (verojääminä) 1.1.2006, yhteismäärästä.

2.3. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittyminen

Verohallinnon henkilöstömäärän annetaan vähentyä eläköitymisen mahdollistamissa rajoissa, mikäli verotusprosessien kehittäminen etenee suunnitellulla tavalla eikä lainsäädännön muuttamisesta aiheudu merkittäviä lisätehtäviä.

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite	2007 tavoite	2008 tavoite	2009 tavoite
Henkilötyövuodet	6 266	6 232	6 150	6 000	5 800	5 600

Henkilöstön hyvinvoinnin ja työilmapiirin kehitystä seurataan verohallinnossa vähintään joka kolmas vuosi tehtävillä kyselytutkimuksilla (asteikko 1—5). Vuonna 2007 tavoitteena on, että organisaation työilmapiirin ja esimiestyön arvosana nousee vuoden 2004 tasoon verrattuna.

	1999 toteutuma	2001 toteutuma	2004 toteutuma	2007 tavoite
Työilmapiiri	3,3	3,3	3,5	3,5
Esimiestyö	2,4	2,6	2,7	3,0

3. HANKKEET

Yritys- ja pääomaverotus toteutuu vuonna 2006 verovuodelta 2005 toimitettavassa verotuksessa. Uudistamista jatketaan vuonna 2006 ottamalla käyttöön verotusmenettelyn ja muutosverotuksen uudet säännökset.

Yrittäjyyden politiikkaohjelmaan liittyvän verotilijärjestelmän suunnittelua ja toteutusta jatketaan. Vuonna 2005 käyttöön otettavaa pientyönantajien internet-pohjaista maksupalvelujärjestelmää kehitetään vuonna 2006 ottaen huomioon TYEL-eläkeuudistus.

Tietoyhteiskuntaohjelman tavoitteiden mukaisesti verohallinto suuntaa voimavaroja sähköisten asiointipalvelujen tuottamiseen ja edistää sähköisen tiedonvälityksen lisääntymistä. Vuonna 2006 otetaan käyttöön sähköinen verokortin muutospalvelu ja toteutetaan henkilöasiakkaan esitetytyn veroilmoituksen korjauspalvelu, joka otetaan käyttöön keväällä 2007 (verovuosi 2006). TYVI-tiedonkeruun kattavuutta laajennetaan edelleen.

Vuonna 2001 aloitettua verotusprosessien kehittämistä jatketaan. Tavoitteena on nostaa verotustyön tuottavuutta siten, että verotustyössä hyödynnetään yhä enenevässä määrin automaattista menettelyä, systemaattista asiakasanalyysiin perustuvaa valvonnan kohdentamista sekä sähköisiä palveluja ja sähköistä tiedonsiirtoa. Henkilöverotuksessa otetaan vuonna 2006 käyttöön kaikille henkilöasiakkaille tarkoitettu esitätetty veroilmoitus.

21. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 347 487 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaan kuuluvia pientyönantajien internet-pohjaista maksupalvelujärjestelmä- ja verotilihanketta sekä tietoyhteiskuntaohjelmaan kuuluvia TYVI-palvelujen jatkokehitystä ja markkinointia sekä verotukseen liittyvän sähköisen asioinnin mahdollistamista.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähenyksenä huomioon 1 191 000 euroa siirtona momentille 28.40.21.

Määrärahan mitoituksessa on huomioitu oikeushoidollisista syistä alle omakustannus-

arvon hinnoitelluista julkisoikeudellisista suoritteista aiheutuvien menojen kattaminen sekä Ahvenanmaan ajoneuvoverotuksen kustannukset vuonna 2006.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2005		
	2004 toteutuma	varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	334 235	352 730	355 387
Bruttotulot	7 720	7 840	7 900
Nettomenot	326 515	344 890	347 487

Siirtyvät erät		2006 talousarvio	347 487 000
— siirtynyt		2005 lisätalousarvio	4 650 000
edelliseltä		2005 talousarvio	344 890 000
vuodelta	24 310	2004 tilinpäätös	343 798 000
— siirtynyt			
seuraavalle			
vuodelle	41 593		

39. Eräät siirrot Ahvenanmaan maakunnalle

Selvitysosa: Yleisiä veroja ja maksuja koskeva lainsäädäntövalta sekä oikeus kantaa veroja kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan valtakunnalle. Tämän vuoksi Ahvenanmaan maakunnalle suoritetaan itsehallinnosta aiheutuvien menojen kattamiseksi vuosittain valtion varoista määrä, joka vahvistetaan itsehallintolain tarkoittamassa tasoituksessa. Ahvenanmaan valtuuskunta toimittaa tasoituksen vuosittain jälkikäteen kultakin kalenterivuodelta. Tasoitusmäärä lasketaan siten, että valtion tilinpäätöksen mukaiset asianomaisen vuoden tulot lukuun ottamatta uusia valtion lainoja, kerrotaan itsehallintolain mukaisella tasoituserusteella, joka on 0,45 prosenttia.

Tasoitusmäärästä maksetaan vuosittain ennakkoa, joka on otettava valtion talousarvioesitykseen. Ahvenanmaan valtuuskunta vahvistaa ennakon suuruuden. Myös vuotuisen ennakon arvioitu määrä lasketaan edellä tarkoitetulla tavalla.

Ahvenanmaan maakunnalle voidaan itsehallintolain mukaan myöntää myös ylimääräistä määrärahaa, verohyvitystä ja erityistä avustusta itsehallintolaissa tarkemmin säädetyin perustein. Myös näistä määrärahoista päättää Ahvenanmaan valtuuskunta. Itsehallintolain mukaan tasavallan presidentti vahvistaa tasoitusta koskevan valtuuskunnan päätöksen sekä edellä tarkoitettuja muita määrärahoja koskevat valtuuskunnan päätökset. Ahvenanmaan valtuuskunnan päätökset on vahvistettava niitä muuttamatta tai jätettävä vahvistamatta.

30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	2006 talousarvio	174 758 000
	2005 lisätalousarvio	2 739 000
Momentille myönnetään 174 758 000 euroa.	2005 talousarvio	166 120 000
Määrärahaa saa Ahvenanmaan valtuuskunnan päätöksen mukaisesti käyttää Ahvenanmaan itsehallintolain mukaista tasoitusta ja tasoitusmäärää koskevien ennakkomaksujen suorittamiseen. Kun tasointus lain mukaan suoritetaan jälkikäteen, saattavat tällöin vielä vahvistamattomien tasoitusten määrät nousta ennakkomaksuja suuremmiksi. Tämän johdosta määrärahaa saa käyttää ennen lopullisen tasoituksen vahvistamista myös lisäennakon myöntämiseen varainhoitovuotta edeltäneiden vuosien menoihin.	2004 tilinpäätös	165 275 919

31. Verohyvitys (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 21 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Ahvenanmaan itsehallintolain 49 §:n mukaisen verohyvityksen maksamiseen Ahvenanmaan maakunnalle.

Selvitysosa: Ahvenanmaan itsehallintolain 49 §:n mukaan Ahvenanmaan maakunnalle on maksettava ylimenevä osa, jos maakunnassa verovuodelta maksuunpantu tulo- ja varallisuusvero ylittää 0,5 prosenttia vastaavasta verosta koko maassa (verohyvitys).

2006 talousarvio	21 000 000	Määrärahaa saa käyttää arpajaisveron tuoton palauttamiseen Ahvenanmaan maakunnalle.	
2005 lisätalousarvio	9 000 000		
2005 talousarvio	12 000 000		
2004 tilinpäätös	16 652 173	2006 talousarvio	3 500 000
		2005 lisätalousarvio	-490 000
		2005 talousarvio	3 500 000
		2004 tilinpäätös	2 621 308
40. Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)			
Momentille myönnetään 3 500 000 euroa.			

40. Tullilaitos

Selvitysosa: Tullilaitos kantaa tullit, tehtäväalueelleen kuuluvat verot ja muut maksut oikein, huolehtii ulkomaankaupan sujuvuudesta ja yleisestä turvallisuudesta torjumalla laitonta tuontia ja vientiä ja muuta ulkomaankauppaan ja -liikenteeseen liittyvää rikollisuutta sekä turvaa osaltaan Euroopan unionin ulkomaankaupan ja sisämarkkinoiden häiriöttömän toiminnan huolehtimalla kansallisista ja unionin elinkeinoelämän eduista ja tietotarpeista sekä kauppa-, kilpailu- ja maatalouspoliittisten velvoitteiden toimeenpanosta.

Valtiovarainministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä tullilaitokselle vuodelle 2006 seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Tullilaitos turvaa osaltaan Euroopan unionin ulkomaankaupan sujuvuuden sekä sisämarkkinoiden häiriöttömän toiminnan sopeuttamalla toimintojaan ja rakenteitaan unionin laajentumisen edellyttämällä tavalla, vahvistaen toimintakykyään itärajan ja Kaakkois-Suomen satamien kautta kulkevan liikenteen hallitsemiseksi. Samalla järjeistetään ja supistetaan toimintoja siellä, missä tehtävien määrä on laajentumisen johdosta tai muista syistä vähentynyt. Sekä unionia että erityisesti Suomea palvelevassa yhteiskunnallisessa suojelutehtävässään laitos vahvistaa toimintaedellytyksiään sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpanossa.

Tullirikostorjunnan taso — mittarit ja tunnusluvut vuosilta 2004—2006

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Tullin paljastamat rikokset	5 116	5 000	5 000
Tullin paljastamien rikosten selvittämistaso (%)	96,1	96,0	96,0
Tullirikostorjunnan vaikuttavuus (milj. euroa)	12,07	13,00	13,00

Asiakasyhteistyötä edelleen kehittämällä tehostetaan sekä tullin että taloudellisten toimijoiden hallinnollisten voimavarojen käyttöä ja vähennetään päällekkäisyyksiä sovittamalla entistä paremmin yhteen laitoksen ja asiakaskunnan välineistöä ja menettelyjä.

Toiminnan tuloksellisuus

Toimintaympäristön sekä sen aiheuttamista toiminnan määrällisistä, laadullisista ja alueellisista muutoksista huolimatta säilytetään toiminnan tuloksellisuus kokonaisuudessaan vähintään ennallaan kohdistamalla sekä henkilö- että teknisiä voimavaroja tarkasti uudelleen.

Tuottavuus

Työn tuottavuuden kasvutavoite on 0,9 prosenttia ja taloudellisuuden (yksikkökustannuksilla mitattuna) 0,3 prosenttia verrattuna vuoden 2005 arvioituihin toteutumiin.

Tullilaitos osallistuu valtiovarainministeriön tuottavuusohjelmaan ministeriön linjausten mukaisesti. Laitos valmistautuu taloushallinnon palvelukeskuksen asiakkuuteen vuodesta 2007 alkaen, henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen palvelujen käyttöön myöhemmin päätettävällä tavalla. Tullilaitos hankkii Hansel Oy:n kautta C-kategorian hankinnoistaan vähintään 85 prosenttia ja B-kategorian hankinnoistaan vähintään 65 prosenttia. Toimitilajärjestelyissään sekä tietoliikenne- ja tietojenkäsittelytoiminnoissaan laitos noudattaa tuottavuusohjelmaa ministeriön osoittamalla tavalla.

Tullilaitoksen tunnusluvut vuosilta 2004—2006 (vuosi 2004=100)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Menot	100	105,6	106,5
Htv	100	101,8	101,5
Työpanoksella painotetut suoritteet	100	98,5	99,1
Työn tuottavuus	100	96,7	97,6
Taloudellisuus (menot/painotetut suoritteet)	100	107,2	107,5

Laadunhallinta

Toiminnan laadun arvioimiseksi seurataan verojäämien määrää, verrataan sähköisesti saapuvien tulli-ilmoitusten määrää kaikkiin tuonti-ilmoituksiin, sähköisesti vastaanotettujen eurooppalaisen järjestelmän passitusten lukumäärää kaikkiin järjestelmän passitusten määrään sekä tarkastellaan tullirikosten selvittämistä samoin kuin asiakastytytyä auto- ja valmisteverotuksessa sekä tulliselvityksessä.

Henkiset voimavarat

Tullilaitoksen esittämä henkilötövuosikehitys vuodelle 2006 on 2 599. Vähennys, kahdeksan henkilötövuotta verrattuna vuoteen 2005, johtuu autoverotuksen sitomien resurssien vähenemisestä. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelmaan sisältyvän talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen käynnistämisestä aiheutuvat mahdolliset henkilöstövaikutukset huomioidaan valmistauduttaessa asiakkuuteen 2007 alkaen.

Tullilaitoksen henkilöstöstrategialla varmistetaan toimintastrategioita tukevat yhdenmukaiset menettelytavat tullilaitoksessa. Laitoksen arvot määrittävät toimintatavat kaikilla organisaatiotasolla.

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Palkkakustannukset	98 136	103 410	102 712
Henkilötövuodet	2 562	2 607	2 599

Tavoitteena on parantaa tullilaitoksen kuvaa ja kilpailukykyä työnantajana. Johtamis- ja esimiestyössä korostetaan luottamukseen perustuvaa vuorovaikutusta, yhteistyötaitoja ja ihmissuhdetaitoja.

Keinot

Palkkausjärjestelmää kehitetään edelleen, esimiesten johtamistaitoja parannetaan valmennuksella ja tehtäväkierrolla, varmistetaan, että laitoksella on osaava henkilöstö sekä perus- että erityistehtävissä. Työhyvinvoinnista huolehtiminen, hyvinvointihankkeen toimeenpano saatetaan osaksi päivittäistä johtamista ja työntekoa.

Mittarit

Henkilöstöpoliittisten tavoitteiden mittaamisessa käytetään joka toinen vuosi tehtävää työtyytyväisyystutkimusta, henkilöstötilinpäätöstä, koulutettavapäivien sekä esimieskoulutukseen osallistuvien lukumäärää, tulos- ja kehityskeskustelujen palautteita sekä lyhytaikaisten sairauspoissaolojen kehittymistä, henkilöstön vaihtuvuutta ja eläköitymisiän muutoksia.

21. Tullilaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 129 403 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon EU:lta saatavat tulot pois lukien EU:lle kannettavista kolmansien maiden tulleista saatava kantopalkkio sekä huumekoiratoimintaan saatavat lahjoitukset.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 191 000 euroa siirtona momentilta 28.18.21 Itärajan toimipaikkojen tilajärjestelyistä aiheutuvina menoina.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2005		
	2004	varsinainen	2006
	toteutuma	talousarvio	esitys
Bruttomenot	127 785	127 422	129 663
Bruttotulot	194	260	260
Nettomenot	127 591	127 162	129 403

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 890
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 366
2006 talousarvio	129 403 000
2005 lisätalousarvio	2 114 000
2005 talousarvio	127 162 000
2004 tilinpäätös	131 067 000

(70.) Kaluston hankinta (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2005 talousarvio	4 000 000

52. Tilastokeskus

Selvitysosa: Tilastokeskus laatii yhteiskuntaoloja koskevia tilastoja ja selvityksiä sekä huolehtii kansallisen tilastotoimen yleisestä kehittämisestä yhteistyössä muiden valtion viranomaisten kanssa.

Valtiovarainministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä Tilastokeskukselle vuodelle 2006 seuraavat alustavat tulostavoitteet:

1. Vaikuttavuus

Tilastokeskus tuottaa nykyisin voimassa olevien EU-säädösten ja -sitoumusten sekä kansallisten tarpeiden edellyttämät tilastot ja palvelut, toteuttaa tilastojen välttämättömät ajanmukaistukset ja uudistukset sekä hoitaa kasvihuonekaasujen inventaariolaitoksen tehtävät.

2. Tuotokset ja laadunhallinta

Tilastokeskus jatkaa tuotteiden ja palvelujen laadun parantamista sekä palvelukyvyyn kehittämistä mm. uudistamalla palveluvalikoimaa ja siirtämällä standardipalveluja verkkopalveluiksi. Tilastokeskus osallistuu Suomen laatupalkintokilpailuun (EFQM) vuonna 2006. Keskeiset yleisen yhteiskuntatilaston tiedot tarjotaan vähintään nykyisessä laajuudessa maksuttomana julkis- palveluna.

Säännöllisesti ilmestyvien tilastojen julkistamisnopeus viikkoina tilastojankohdan päättymisestä

	2004	2005 ¹⁾	2006
Vuositalastot	41,4	33,6	33,6
¼ -vuositilastot	7,6	8,2	8,2
Kuukausitalastot	5,0	4,8	4,8

¹⁾ Vuodesta 2005 lähtien ensijulkistukset.

3. Toiminnallinen tehokkuus

Tilastotietojen tuotannon yksikkökustannukset ja kiinteiden kustannusten osuus kokonaiskustannuksista pidetään vuoden 2005 tasolla. Toteutetaan Tilastokeskuksen tuottavuusohjelman mukaisia toimenpiteitä. Tuottavuuden arvioidaan kasvavan kahdella prosentilla vuodessa vuosina 2006—2008.

Sähköistä tiedonsiirtoa lisätään koko tuotantoketjussa. Tiedonkeruussa tavoitteena on, että vuoden 2006 loppuun mennessä kaikilla lomakkeella tietoja antavilla on tarjolla myös sähköisen tiedonsiirron mahdollisuus. Tietojärjestelmiä integroidaan siten, että kerättyjen tietojen monikäyttöisyyttä voidaan lisätä. Tilastokeskus rakentaa palvelutoiminnan tehostamiseksi tuotantomallia, joka perustuu tietovarasto-ajatteluun, ja jatkaa keskuskoneesta luopumisen toteuttamista. Tavoiteaikataulua pyritään nopeuttamaan yhdellä vuodella vuoteen 2008.

Tilastokeskuksen kokonaiskustannukset (1 000 euroa)

	2004	2005	2006	Muutos, %
Tuotteet ja palvelut	25 898	27 200	27 900	+2,6
Tietovarannot	23 865	24 300	24 600	+1,2
Kokonaiskustannukset	49 763	51 500	52 500	+1,9

Maksullisen palvelutoiminnan tavoitteena on keskimääräinen 100 prosentin kustannusvastavuus kolmivuotisjaksona 2006—2008.

4. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Tilastokeskuksen Henkilöstö 2010 -linjausten mukaisesti jatketaan panostamista henkilöstön avainosaamisen, palkitsemisen ja esimiestyön kehittämiseen sekä henkilöstön työhyvinvoinnin parantamiseen. Työtyytyväisyys pyritään pitämään vähintään nykyisellä tasolla.

21. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 41 239 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös jäsenmaksujen maksamiseen ja EU:n jäsenyyteen liittyvien tilastohankkeiden rahoitukseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Määrärahan mitoituksessa on nettobudjetointavina tuloina otettu huomioon maksullisen toiminnan tulot sekä EU:lta ja yhteishankkeista talousarvion ulkopuolisilta tahoilta saatavat tulot.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2005		
	2004 toteutuma	varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	49 382	51 736	52 599
Bruttotulot	11 389	11 110	11 360
Nettomenot	37 993	40 626	41 239
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 418		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 159		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	8 268 164	8 087 000	8 200 000
— muut tuotot	100 510	63 000	100 000
Tuotot yhteensä	8 368 674	8 150 000	8 300 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	8 100 100	8 300 000	8 300 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	268 574	-150 000	-
Kustannusvastaavuus, %	103	98	100

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	941 174	950 000	950 000
— EU:lta saatava rahoitus	1 632 962	1 600 000	1 700 000
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	423 587	400 000	400 000
Tulot yhteensä	2 997 723	2 950 000	3 050 000
Hankkeiden kokonaiskustannukset	4 401 294	4 350 000	4 500 000
Kustannusvastaavuus (tulot - kustannukset)	-1 403 571	-1 400 000	-1 450 000
Kustannusvastaavuus, %	68	68	68

2006 talousarvio	41 239 000
2005 lisätalousarvio	827 000
2005 talousarvio	40 626 000
2004 tilinpäätös	40 734 000

60. Senaatti-kiinteistöt*1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet*

Senaatti-kiinteistöt on valtiovarainministeriön hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos. Senaatti-kiinteistöjä koskevan lain (1196/2003) mukaan Senaatti-kiinteistöjen tehtävänä on tuottaa ja kehittää tilapalveluja ja niihin läheisesti liittyviä muita palveluja ensi sijassa valtion virastoille ja laitoksille sekä huolehtia hallinnassaan olevasta kiinteistövarallisuudesta.

Senaatti-kiinteistöjen arvoperusta on yhteiskuntavastuullinen toiminta osana valtioyhteisöä. Tehtävänä on tarjota tilapalveluja, jotka ovat taloudelliselta, sosiaaliselta ja ympäristön näkökulmasta vastuullisesti tuotettu ja hinnoiteltu.

Senaatti-kiinteistöt muodostaa liikelaitoskonsernin, johon kuuluu 49 tytäryhtiönä toimivaa kiinteistöosakeyhtiötä.

Senaatti-kiinteistöille asetetaan seuraavat palvelu- ja toimintatavoitteet:

Senaatti-kiinteistöt

— kehittää asiantuntija- ja tilahallintapalveluita tukemaan valtioasiakkaiden rakenteellisia muutoksia ja tehostamaan toimitilojen käyttöä

— kehittää investointien kohdentamista ja päätöksenteon kriteerejä

— osallistuu valtion kiinteistöstrategian mukaisten hallinnansiirtojen suunnitteluun ja toteuttamiseen yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa

— luo valmiudet valtion käytöstä vapautuvien toimitilojen myynti- ja kehittämistoiminnalle.

2. Investoinnit

Senaatti-kiinteistöjen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2006 enintään 340 milj. euroa. Lisäksi Senaatti-kiinteistöt saa tehdä sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina varainhoitovuosina enintään 300 milj. euroa. Tämän lisäksi Senaatti-kiinteistöt saa suorittaa investointeja, jotka työministeriö rahoittaa.

Uudisinvestoinnit painottuvat edelleen korkeakoulu- ja tutkimusrakennuksiin, vankilarakennuksiin sekä puolustushallinnon rakennuksiin. Muut investoinnit ovat rakennuskannan arvoa säilyttäviä ja sen toimintakelpoisuutta parantavia peruskorjausinvestointeja.

Senaatti-kiinteistöt saa antaa lainaa samaan liikelaitoskonserniin kuuluvalla osakeyhtiömuotoiselle tytäryhtiölle tai osakkuusyhtiölle enintään 30 milj. euroa. Lisäksi Senaatti-kiinteistöt saa antaa vastavakuutta vaatimatta omavelkaisia takauksia tytäryhtiönä toimivien kiinteistöosakeyhtiöiden lainoista sekä riittävää vakuutta vastaan osakkuusyhtiöidensä lainoista yhteensä enintään 35 milj. euron arvosta.

3. Lainanotto

Senaatti-kiinteistöt oikeutetaan ottamaan vuoden 2006 aikana tehtäviä investointisitoumuksia varten valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 250 milj. euroa.

Selvitysosa: Valtiovarainministeriö on ottaen huomioon palvelu- ja muut toimintatavoitteet asettanut alustavasti Senaatti-kiinteistöjen tulostavoitteeksi 117 milj. euroa vuodelle 2006.

Vuonna 2006 Senaatti-kiinteistöt tulouttaa valtion talousarvioon 32 milj. euroa vuoden 2005 voiton tuloutuksena, joka on 27 prosenttia asetetusta tulostavoitteesta. Tätä arvioitaessa on lisäksi otettava huomioon, että Senaatti-kiinteistöt tulouttaa vuonna 2006 takausmaksuina 4 milj. euroa sekä perustamislainan korkoina ja lyhennyksinä yhteensä 226 milj. euroa.

Valtion kiinteistöhallinnon uudelleenjärjestelyä jatketaan siten, että tiehallinnolle tarpeettomaksi jääneet noin 250 rakennettua varikkokiinteistöä rakennuksineen tullaan siirtämään Senaatti-kiinteistöjen hallintaan vuosien 2006—2008 aikana.

Tulos- ja rahoitussuunnitelmaan perustuva alustava investointisuunnitelma vuodelle 2006 (milj. euroa)

Rakennuskannan arvoa ja käyttökelpoisuutta parantavat korjausinvestoinnit	150
Uudisrakennusinvestoinnit	190
Yhteensä	340

Tunnuslukutaulukko

	2004 toteutuma		2005 ennakoitu		2006 arvio	
	liikelaitos	konserni	liikelaitos	konserni	liikelaitos	konserni
Liikevaihto, milj. €	537	539,1	550	552	566	568
— muutos, %	6,4	6,3	2,4	2,4	2,9	2,9
Vuokrakate, milj. €	379,9	380	384	384	398	398
— % liikevaihdosta	70,8	70,5	69,8	69,6	70,3	70,1
Liikevoitto, milj. €	216,3	210	212	208	216,4	210
— % liikevaihdosta	40,3	39	38,6	37,7	38,2	37,0
Tilikauden tulos, milj. €	119,8	115,6	115	110	117,1	113
— % liikevaihdosta	22,3	21,5	20,9	19,9	20,7	19,9
— % peruspääomasta	17,8	17,2	17,1	16,4	17,4	16,7
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. €	31	31	32	32	32	32
Sijoitetun pääoman tuotto, %	4,0	3,9	4	3,9	3,9	3,8
Investoinnit, % liikevaihdosta	62,7	62,5	61,8	61,6	60,1	59,9
Omavaraisuusaste, %	59,5	58,8	59,3	58,5	59,2	58,5
Taseen loppusumma, milj. €	5 419	5 427	5 557	5 567	5 713	5 723
Henkilöstömäärä	245	245	250	250	255	255

Vuoden 2004 toteutumalukuihin sisältyvät myyntivoitot ja -tappiot, vuosien 2005 ja 2006 luvuissa näitä ei ole ennakoitu.

Liikelaitosta koskevat tulomomentit (milj. euroa)

	2004 toteutuma	2005 ennakoitu	2006 arvio
Tuloutus tulomomenteille			
12.28.99 Takausmaksut	1,5	3,1	4,0
13.01.04 Korot	86,1	81,3	74,5
13.05.01 Voiton tuloutus	31	32	32
15.01.02 Lainat	74,4	151,4	151,4
Yhteensä	193	267,8	261,9

80. Hallinnon uudistaminen ja eräät henkilöstöhallinnon tukitoimenpiteet

21. Henkilöstön sopeuttamisen tukeminen (siirtomääräraha 2 v) uudelleen sijoittamisen tukitoimista aiheutuviin menoihin.

Momentille myönnetään 169 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hallinnon rationalisoinnin yhteydessä tarvittavista henkilöstön	2006 talousarvio	169 000
	2005 talousarvio	169 000
	2004 tilinpäätös	169 000

23. *Työsuojelun edistäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 096 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työsuojelurahastosta annettua lakia (407/1979) vastaavan järjestelyn toteuttamiseksi valtionhallinnossa työsuojelututkimukseen, työsuojelukoulutukseen, työsuojelutietojen keräämiseen ja työsuojelua koskevaan tiedottamiseen sekä valtiotyönantajan ja sen palveluksessa olevan henkilöstön välisten työelämän suhteiden edistämistä tarkoittavaan tutkimukseen, koulutukseen ja tiedotukseen.

2006 talousarvio	1 096 000
2005 talousarvio	1 050 000
2004 tilinpäätös	981 000

24. *Työhyvinvoinnin tuki* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Valtiokonttorin antamien ohjeiden mukaisesti myönnettävien työhyvinvointia edistävien hankkeiden toteuttamiseen sekä kuntoutus- ja työhyvinvointitoiminnan kehittämisestä ja koulutuksesta aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös tuettavien työhyvinvointihankkeiden virastokohtaisen toteuttamisen palkkauskustauxiin kuuden henkilötyövuoden verran.

Selvitysosa: KAIKU-ohjelman tavoitteena on vaikuttaa positiivisesti valtion palveluksessa olevan henkilöstön eläkeiän odotteen kasvuun. Hanketoteutuksen ohella keinona on työhyvinvointityöhön liittyvien vaikuttavuustavoitteiden aikaansaaminen ministeriöiden ja virastojen tulossopimuksiin.

2006 talousarvio	1 600 000
2005 talousarvio	500 000
2004 tilinpäätös	6 368 000

25. *Valtion henkilöstöjärjestelyt* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 410 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lakkautuspalkkalain (182/1931) mukaisten lakkautuspalkkojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä edelliseltä vuodelta siirtyväksi arvioitu määrä ja lakkautuspalkkaa saavien henkilöiden eläkkeelle siirtyminen. Vanhuuseläkkeelle arvioidaan siirtyvän vuonna 2006 keskimäärin 5 henkilöä.

2006 talousarvio	410 000
2005 talousarvio	530 000
2004 tilinpäätös	725 000

26. *EU-puheenjohtajuus* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 13 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomelle vuonna 2006 tulevan Euroopan unionin puheenjohtajuuden johdosta välttämättömän lisähenkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin palvelussuhteisiin ja tehtäviin. Määrärahaa saa käyttää myös EU-puheenjohtajuudesta tai siihen valmistautumisesta johtuviin ylityökorvausten maksamiseen, lisähenkilökunnan tarvitsemista toimitiloista aiheutuviin menoihin, matka- ja edustuskustannusten maksamiseen, tiedotus-, käännös- ja postituskustannusten maksamiseen, julkaisu- ja tiedotusmateriaalin tuottamiseen sekä muihin EU-puheenjohtajuudesta tai siihen valmistautumisesta aiheutuviin menoihin, ei kuitenkaan kokousten, seminaarien ja muiden niitä vastaavien EU-puheenjohtajuuteen liittyvien tilaisuuksien järjestämisestä välittömästi aiheutuviin menoihin.

Määrärahaa saa käyttää myös Suomen EU-puheenjohtajuuteen valmistautumiseksi järjestettävän EU-avustajaohjelman järjestämiseen, ohjelman suunnittelu-, valinta-, valmennus- ja palkkausmenojen maksamiseen sekä ohjelman arviointiin.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus käyttää 2 200 000 euroa kahden vuoden määräajaksi palkatun 45 EU-avustajan palkkausmenojen maksamiseen. Palkkauksen kokonaiskustannus on noin 3 500 000 euroa. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon

henkilöstön palkkausmenojen lisäksi eräitä muita puheenjohtajuuteen valmistautumisesta aiheutuvia menoja. Määrärahasta maksetaan keskitetysti puheenjohtajuudesta aiheutuvat henkilöstö- ja muut menot, ei kuitenkaan kokousten järjestämisestä välittömästi aiheutuvia menoja, jotka maksetaan momentin 23.02.22 määrärahasta.

2006 talousarvio	13 000 000
2005 talousarvio	5 000 000

(27.) *Tuottavuuden edistäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2005 lisätalousarvio	—
2005 talousarvio	10 000 000

60. *Valtion maksu Koulutusrahastosta johtuvista menoista* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 210 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Koulutusrahastosta annetun lain (1306/2002) 13 §:n mukaisen valtion maksun maksamiseen Koulutusrahastolle.

Selvitysosa: Valtio suorittaa palveluksessaan olevan henkilöstönsä osalta Koulutusrahastolle sen tilinpäätöksessä vahvistetut valtion henkilöstölle myönnettyistä ammattitukintostipendeistä aiheutuneet kustannukset rahastolle.

2006 talousarvio	210 000
2005 talousarvio	150 000
2004 tilinpäätös	103 840

81. Eräät hallinnonaloittain jakamattomat menot

01. *Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 177 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionin toimielimissä toimivien suomalaisten kansallisten asiantuntijoiden palkkaus- ja sosiaaliturvakustannusten maksamiseen. Määrärahalla saa palkata enintään 25 henkilötyövuotta vastaavan määrän henkilöstöä määräaikaisiin kansallisten asiantuntijoiden tehtäviin.

Selvitysosa: Euroopan unionissa palvelevien suomalaisten kansallisten asiantuntijoiden palkkauksen ja sosiaaliturvan maksaa kotimainen työnantaja, mutta Euroopan unioni maksaa heille tiettyjä korvauksia. Kansallisten asiantuntijoiden palvelussuhteen ehdot unionin toimielimissä perustuvat komission 30.4.2002 (artikla 17 kohta 1 on muutettu 27.2.2004) antamaan päätökseen. Kansalliset asiantuntijat työskentelevät Euroopan unionin toimielimissä määräajan, vähintään kolme kuukautta ja enintään kolme vuotta. Henkilö

voi toimia kansallisena asiantuntijana pääsääntöisesti vain yhden kerran.

2006 talousarvio	1 177 000
2005 talousarvio	1 177 000
2004 tilinpäätös	818 255

02. *Eräät muut palkat ja virkasuhteen ehtoja koskevat päätökset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 168 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää välttämättömän lisähenkilökunnan palkkausten maksamiseen sellaisissa tapauksissa, joissa henkilöstön lisätarve ei ole ollut tiedossa varsinaista talousarvioesitystä laadittaessa, sekä valtiovarainministeriön tekemistä virkasuhteen ehtoja koskevista päätöksistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

2006 talousarvio	168 000
2005 talousarvio	168 000
2004 tilinpäätös	—

25. Euroopan unionin osallistuminen matkakustannusten korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n jäsenvaltioiden valtuuskuntien matkakulujen korvaamisesta annetun päätöksen mukaisten matkustusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euroopan unioni maksaa neuvoston ja sen työryhmien kokouksiin osallistumisesta aiheutuvien matkakustannusten korvauksen ennakoon jäsenmaille. Jäsenvaltio saa vuotuisen kokonaismäärärahan, joka on kullekin jäsenvaltiolle vahvistettu prosentuaalinen osuus EU:n talousarvion yleiset kokouskulut -alamomentin määrärahasta. Siltä osin kuin matkustamisesta aiheutuu menoja, joita EU ei hyväksy korvattavaksi, ne maksetaan toimintamenomäärärahoista. Jäsenvaltioiden on toimitettava vuosittain helmikuun loppuun mennessä neuvoston pääsihteerille tilitys jäsenvaltiolle osoitetun määrärahan käytöstä. Vastaava tulo on merkitty momentille 12.28.91.

Määrärahan arvioitu jakautuminen hallinnonaloittain

Hallinnonala	€
21. Eduskunta	-
22. Tasavallan presidentti	-
23. Valtioneuvosto	87 700
24. Ulkoasiainministeriö	749 800
25. Oikeusministeriö	218 300
26. Sisäasiainministeriö	345 300
27. Puolustusministeriö	29 600
28. Valtiovarainministeriö	359 100
29. Opetusministeriö	119 600
30. Maa- ja metsätalousministeriö	437 800
31. Liikenne- ja viestintäministeriö	188 700
32. Kauppa- ja teollisuusministeriö	569 300

33. Sosiaali- ja terveysministeriö	239 200
34. Työministeriö	92 900
35. Ympäristöministeriö	262 700
Yhteensä	3 700 000

2006 talousarvio	3 700 000
2005 lisätalousarvio	-515 000
2005 talousarvio	3 200 000
2004 tilinpäätös	3 000 000

95. Lakiin tai asetukseen perustuvat menot, joita varten talousarvioon ei ole erikseen merkitty määrärahaa (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten lakiin tai asetukseen perustuvien menojen maksamiseen, joita varten talousarvioon ei ole erikseen myönnetty määrärahaa.

2006 talousarvio	17 000
2005 lisätalousarvio	300 000
2005 talousarvio	17 000
2004 tilinpäätös	—

96. Edeltä arvaamattomat tarpeet (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten edeltä arvaamattomista tarpeista aiheutuvien välttämättömien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole määrärahaa.

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu kiinteäksi määrärahaksi.

2006 talousarvio	5 000 000
2005 talousarvio	70 000 000
2004 tilinpäätös	—

82. Korvaukset rahastoille ja rahoituslaitoksille

44. *Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 5 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sen taloudellisen hyödyn korvaamiseksi, minkä Suomen Pohjoismaiden Investointipankin isäntämaana katsotaan saavan.

Selvitysosa: Suomen katsotaan hyötävän Pohjoismaiden Investointipankin sijainnista Helsingissä vuosittain noin 5 405 000 euroa, mikä vastaa pankin vuonna 2004 henkilökuntansa palkoista pidättämien verojen määrää. Määrärahan tarkoituksena on vahvistaa pankin asemaa erityisesti kansainvälisillä markkinoilla. Sitä ei ole tarkoitettu käytettäväksi lisäetujen antamiseksi pankin henkilö-

kunnalle. Järjestelystä on sovittu 10.11.1997 Helsingissä pidetyssä Pohjoismaiden valtiovainministeriöiden kokouksessa. Koska Pohjoismaiden Ympäristörahoitusyhtiön ja Pohjoismaiden Kehitysrahaston työntekijät ovat muodollisesti Pohjoismaiden Investointipankin palkkaamia, sisältyy isäntämaakorvaukseen myös edellä mainittujen instituutioiden työntekijöiden maksamat palkkaverot. Vuonna 2006 suoritettavaa isäntämaakorvausta varten momentille ehdotetaan 5 500 000 euroa.

2006 talousarvio	5 500 000
2005 talousarvio	5 165 000
2004 tilinpäätös	4 865 063

84. Kansainväliset rahoitusosuudet

66. *Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 170 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisille rahoituslaitoksille jäsenyyden perusteella vuosina 1982—1986 annettujen sitoumusten lunastamiseen sekä lunastamisesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen. Määrärahaa saa myös käyttää vuoden 1986 jälkeen annettujen sitoumusten lunastamisen yhteydessä aiheutuvien valuuttakurssitappioiden ja lunastamiskustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Vuosina 1982—1986 annettuja sitoumuksia oli 31.3.2005 lunastamatta noin 1,0 milj. euroa.

2006 talousarvio	170 000
2005 talousarvio	170 000
2004 tilinpäätös	48

68. *Suomen maksuosuus Pohjoismaiden Ympäristörahoitusyhtiön pääomasta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 235 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Pohjoismaiden Ympäristörahoitusyhtiön peruspääoman korotuksen vuonna 2006 suoritettavan maksuosuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Pohjoismaiden Ympäristörahoitusyhtiön (NEFCO) peruspääomaa on tarkoitus korottaa vuosien 2002—2007 aikana 80 milj. eurosta 113,4 milj. euroon. Suomen osuus korotuksesta on yhteensä 7 400 000 euroa, joka tulee maksettavaksi kuudessa erässä vuosina 2002—2007. Vuonna 2006 suoritettavaa maksuerää varten momentille ehdotetaan 1 235 000 euroa.

2006 talousarvio	1 235 000
2005 talousarvio	1 235 000
2004 tilinpäätös	1 232 129

90. Suomen maksusuudet Euroopan unionille

69. **Maksut Euroopan unionille** (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 540 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionille suoritettavien arvonlisäveropohjaan ja bruttokansantuloon perustuvien Suomen maksusuuksien sekä Yhdistyneille kuningaskunnille myönnettävän maksuhelpotuksen rahoituksen maksamiseen.

Selvitysosa: EU:n talousarvion rahoittamiseen annettavista varoista ja jäsenvaltioiden maksusuuksista niihin säädetään EU:n omia varoja koskevassa neuvoston päätöksessä 2000/597/EY.

EU:n omat varat käsittävät sekalaisten tulojen ja perinteisten omien varojen eli tullien ja sokerimaksujen lisäksi jäsenvaltioiden suoritettavat arvonlisäveropohjaan (ALV-maksu) ja bruttokansantuloon (BKTL-maksu) perustuvat maksut. Suomen EU:n puolesta keräämät perinteiset omat varat eivät sisälly Suomen valtion talousarvioon.

ALV-maksun ja BKTL-maksun tarkemmat laskentaperusteet sisältyvät neuvoston asetukseen (EY) N:o 1150/2000 EU:n omista varoista tehdyn päätöksen soveltamisesta, N:o 1553/89 arvonlisäverosta kertyvien omien varojen kannon lopullisesta menettelystä ja N:o 2223/96 markkinahintaisen bruttokansantulon muodostamisesta.

Määräraha perustuu EU:n komission esitykseen vuoden 2006 talousarvioksi.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Arvonlisäveropohjaan perustuvat maksut	217 000 000
Yhdistyneille kuningaskunnille myönnettävän maksuhelpotuksen rahoitus	143 000 000
Bruttokansantuloon perustuvat maksut	1 180 000 000
Yhteensä	1 540 000 000
2006 talousarvio	1 540 000 000
2005 talousarvio	1 513 000 000
2004 tilinpäätös	1 264 948 349

99. Muut valtiovarainministeriön hallinnonalan menot

41. **Tuki työnantajille** (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 124 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion maksamaan tukeen työnantajille.

Selvitysosa: Lakia eräiltä matkustajaluksilta saadusta merityötulosta toimitetun ennakonpidätyksen väliaikaisesta maksuvelvoitteesta (625/2004) sovelletaan vuosilta 2005—2009 maksettavista palkoista toimitettaviin ennakonpidätyksiin ja mainituilta vero vuosilta toimitettavia verotuksia koskeviin tilityksiin. Tuki myönnetään siten, että työnantaja saisi oma-aloitteisesti jättää tukea vastaavan määrän palkoista toimittamistaan ennakonpidätyksistä suorittamatta verohallinnolle. Veronsaajien verotulo-osuudet oikaistaisiin ve-

rontilitysjärjestelmässä. Tuen määrä arvioit-
daan 24 000 000 euroksi.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi väliaikaisesta työnantajan matalapalkkatuesta. Työnantaja olisi oikeutettu matalapalkkatukeen, jos hänellä olisi palveluksessaan 55 vuotta täyttänyt työntekijä, jolle kokoaikaisesta työstä maksettava palkka olisi 900—2 000 euroa kuukaudessa. Tuki myönnettäisiin siten, että työnantaja saisi oma-aloitteisesti jättää tukea vastaavan määrän palkoista toimittamistaan ennakonpidätyksistä suorittamatta verohallinnolle. Veronsaajien verotulo-osuudet oikaistaisiin verontilitysjärjestelmässä. Tuen määrä arvioit-
daan 100 000 000 euroksi. Lakia

sovellettaisiin ensimmäisen kerran tammi-kuussa 2006 maksettaviin palkkoihin ja viimeisen kerran joulukuussa 2010 maksettaviin palkkoihin.

2006 talousarvio	124 000 000

63. *Verosta vapautuksen johdosta takaisin maksetut verot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 000 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Määrärahaa saa käyttää veron takaisin maksamiseen tapauksissa, joissa maksuvelvollinen on sosiaalisista tai muista veronhuojennussäännöksissä taikka verosopimuksissa tarkoitettuista syistä valtiovarainministeriön, Verohallituksen tai Tullihallituksen päätöksen nojalla oikeutettu saamaan takaisin jo maksetun veron. Lisäksi määrärahaa saa käyttää tuomioistuimen päätöksellä palautettavaksi määrättyjen verojen, korkojen ja oikeudenkäyntikulujen maksamiseen tapauksissa, joissa vastaavaa tulo- tai muuta momenttia ei ole käytettävissä.

2006 talousarvio	8 000 000
2005 talousarvio	8 000 000
2004 tilinpäätös	11 454 806

95. *Valtion saatavien turvaaminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion laina- ja takausaatavien perintään ja näiden sekä perintöomaisuuden turvaamiseen ja hoitoon samoin kuin aiheettomasti maksettujen etuuksien takaisin perimisestä ja valtion takautumisoikeuden käyttämisestä aiheutuvien menojen mak-

samiseen sekä kiinnityksen haltijan vastuukuutuksen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kiinteistön tai muun omaisuuden ostamiseen konkurssi- tai pakkohuutokaupassa tai muussa realisointijärjestelyssä, kun se on valtion laina-, takaus- tms. saatavien turvaamiseksi tai takausvastuiden minimoimiseksi tarpeen, sekä valtiolle näin tulleen omaisuuden hoidosta ja realisoinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.

2006 talousarvio	50 000
2005 talousarvio	50 000
2004 tilinpäätös	7 744

97. *Verotukseen liittyvät korkomenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Määrärahaa saa käyttää tulo- ja varallisuusverotuksen toimittamiseen liittyvien korkojen, verontilityslain mukaisten korkojen sekä veronkantolain 27 b §:n ja siihen liittyvän voimaantulosäännöksen (568/2004), autoverolain (1482/1994) 65 §:n, valmisteverotuslain 39 §:n 1 momentin (569/2004) ja tullilain 39 §:n 2 momentin (570/2004) mukaisten sekä tullilaitoksen maksamien muiden verojen ja maksujen palautuskorkojen maksamiseen.

Selvitysosa: Verotukseen liittyvien korkomenojen määräksi vuonna 2006 arvioidaan 50 000 000 euroa.

2006 talousarvio	50 000 000
2005 talousarvio	50 000 000
2004 tilinpäätös	50 222 522

Pääluokka 29

OPETUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Opetusministeriön hallinnonalalla myönnettävät valtionosuudet ja -avustukset budjetoidaan vuonna 2006 myöntöpäätöksen perusteella poiketen tulojen ja menojen kohdentamista koskevista yleisistä määräyksistä. Valtuusmenettelyn piiriin kuuluvat valtionosuudet ja -avustukset budjetoidaan kuitenkin maksuperusteisesti.

Selvitysosa:

Toimintaympäristö

Suomen kansainvälinen menestyminen perustuu korkeatasoiseen koulutukseen ja tutkimukseen, luovuuteen ja elinvoimaiseen kansalliseen kulttuuriin sekä modernin tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämiseen. Väestörakenteen muutos lisää nuorten vastuuta yhteiskuntakehityksestä. Peruskouluikäisten määrän väheneminen pienentää perusopetuksen oppilasmäärää. Väestön ikääntymisestä johtuvat poistumat työelämästä vaikuttavat myös koulutustarpeisiin. Työvoiman saatavuus vaikeutuu. Työtehtävät kehittyvät kaikilla aloilla yhä korkeampaa tietotaitoa ja osaamista vaativaksi. Työvoiman ja palvelujen keskittyessä uhkana on työvoimatarpeen ja koulutuksen alueellinen kohtaamattomuus. Tietoyhteiskuntakehitys luo haasteita verkkosisältöjen ja -palveluiden sekä tietoyhteiskuntavalmiuksien kehittämiseksi ja lisäksi demokratian ja yhteiskunnallisen tasa-arvon toteutumiselle. Väestön ikääntymisen myötä työ- ja toimintakyvyn ylläpidon merkitys kasvaa.

Talousarvioesityksen lähtökohdat

Opetusministeriö toteuttaa hallituksen koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikka yhdessä hallinnonalan virastojen ja laitosten sekä toimialan yhteisöjen kanssa. Hallinnonalan arvoja ovat sivistys, tasa-arvo, luovuus ja hyvinvointi. Tavoitteena on vahvistaa sivistystä, jonka varaan talouden kestävä kasvu ja Suomen henkinen ja aineellinen hyvinvointi rakentuvat.

Opetusministeriön toimialan vaikuttavuustavoitteissa on otettu huomioon hallitusohjelma, hallituksen strategia-asiakirja, koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma sekä muita valtioneuvoston periaatepäätöksiä.

Opetusministeriön toimialan strategiset avainalueet

Koulutuksellista ja kulttuurista tasa-arvoa edistetään pyrkimällä turvaamaan eri väestöryhmien ja alueiden mahdollisuudet koulutukseen ja kulttuuripalveluihin. Koulutuksen perusturvan toteutumista vahvistetaan. Kulttuuri-, taide-, liikunta- ja nuorisotyöpalvelujen saatavuutta, tarjontaa ja saavutettavuutta kehitetään.

Yhteiskunnan sivistyksellistä ja taloudellista kilpailukykyä edistetään vahvistamalla osaamista ja luomalla edellytyksiä innovaatiotoiminnalle. Tavoitteena on osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen ja työurien pidentäminen. Vahvistetaan tietoyhteiskunnan toimivuutta. Tieteen ja kulttuurin keinoin vahvistetaan luovan hyvinvointiyhteiskunnan innovaatioperustaa.

Väestön henkistä ja fyysistä hyvinvointia sekä yhteiskunnallista osallisuutta ja osallistumista edistetään. Lisätään aikuisten mahdollisuuksia opiskeluun. Edistetään lasten kasvuympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta, parannetaan nuorten elinoloja ja jatketaan syrjäytymisen ehkäisyä. Edistetään väestön terveyttä ja toimintakykyä. Maahanmuuttajien kotoutumista edistetään. Uskonnollisten yhdyskuntien toimintaedellytyksiä tuetaan.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Koulutus- ja tiedepolitiikka

Koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteena on vahvistaa Suomen kilpailukykyä ja hyvinvointia edistävää osaamista.

Koulutuksen painopisteitä ovat koulutuksen laadun ja tehokkuuden parantaminen, lasten ja nuorten tukeminen ja ohjaus sekä aikuisten koulutusmahdollisuuksien parantaminen. Työurien pidentymistä edistetään sekä parantamalla nuorten sijoittumista koulutukseen ja työelämään että lisäämällä työikäisen aikuisväestön koulutusmahdollisuuksia. Tavoitteena on, että

— vähintään 96 % peruskoulun päättävistä aloittaa samana vuonna lukiossa, ammatillisessa koulutuksessa tai perusopetuksen lisäopetuksessa,

— koulutuksen keskeyttäminen vähenee ja läpäisy paranee,

— korkeakoulutuksen aloittamisikä alenee yhdellä vuodella vuoteen 2008 mennessä ja tutkinnon suorittamisikä vähintään vuodella vuoteen 2012 mennessä ja että

— vuosittain koulutukseen osallistuvien osuus työikäisestä aikuisväestöstä kasvaa vähintään 60 %:iin vuoteen 2008 mennessä.

Yrittäjyyttä, tietoyhteiskuntaosaamista ja kansalaisvaikuttamista edistetään koulutuspolitiikan keinoin.

Opintotukea kehitetään koulutuspoliittisten tavoitteiden pohjalta. Tavoitteena on kannustava opintotuki, jolla edistetään suunnitelmallista ja päätoimista opiskelua ja opintoaikojen lyhene- mistä.

Koulutustakuu: perusopetuksen suorittaneiden välitön sijoittuminen koulutukseen

	2000	2003	2006 (tavoite)
Ammatilliseen koulutukseen sijoittuneet (%)	36,3	37,0	37,5
Lukiokoulutukseen sijoittuneet (%)	53,7	55,1	54,5
Peruskoulun lisäopetukseen sijoittuneet (%)	3,0	2,4	3,0
Tutkintoon johtavaan koulutukseen tai peruskoulun lisäopetukseen siirtyneet yhteensä (%)	93,0	94,5	95
Opiskelijamäärä	61 650	57 550	63 350

Tutkintoon johtavan koulutuksen keskeyttäminen (%)¹⁾

	2001	2003	2006 (tavoite)
Lukiokoulutus	2,4	2,0	2,0
Ammatillinen peruskoulutus ²⁾	11,7	10,2	9,0
Ammattikorkeakouluopinnot	7,2	6,2	6,0
Yliopistokoulutus ³⁾	3,8	4,5	4,2

¹⁾ Opetushallinnon alainen koulutus. Kokonaan opintonsa keskeyttävät, jotka eivät sijoitu muualle koulutusjärjestelmään.

²⁾ Tilasto ei sisällä näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavaa koulutusta, oppisopimuskoulutusta eikä erityisoppilaitoksissa järjestettävää koulutusta.

³⁾ Sisältää alemmat ja ylemmät korkeakoulututkinnot.

Korkeakoulututkinnon suorittajien keski-ikä (mediaani)

	2000	2003	2006 (tavoite)
Ammattikorkeakoulututkinto ¹⁾	24,7	25,0	24,5
Ylempi korkeakoulututkinto	27,1	27,3	27,0

¹⁾ Nuorten koulutus

Tutkinnon suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opintoihin sijoittuminen (%)¹⁾

	2000	2003	2006 tavoite
Ylioppilastutkinto	80,3	81,3	82,0
Ammatillinen perustutkinto	72,0	72,3	74,0
Ammatillisen lisäkoulutuksen tutkinto	84,5	84,9	86,0
Ammattikorkeakoulututkinto	88,5	87,1	88,0
Yliopistotutkinto ²⁾	92,6	91,1	92,0
Tohtoritutkinto	91,9	91,0	92,0

¹⁾ Kuvaa työllistymisen ja jatko-opintoihin sijoittumisen tilannetta vuoden lopussa. Tarkastelussa ovat kyseisen vuoden heinäkuun loppuun mennessä ja kolmen edeltävän vuoden aikana suoritettut tutkinnot.

²⁾ Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista

Tilastotietoja esi- ja perusopetuksesta sekä tutkintoon johtavasta/valmistavasta koulutuksesta¹⁾

	2001	2003	2006 (arvio)
Esiopetus			
— opiskelijamäärä ²⁾	60 550	59 850	58 000
Perusopetus			
— uudet opiskelijat	65 310	61 300	58 100
— päättötodistuksen saaneet	63 750	60 830	62 300
— opiskelijamäärä ²⁾	581 070	583 130	573 000

Lukiokoulutus			
— uudet opiskelijat	42 790	42 610	43 600
— suoritettut ylioppilastutkinnot ³⁾	35 270	35 170	35 200
— opiskelijamäärä ²⁾	127 720	120 870	125 000
Ammatillinen peruskoulutus			
— uudet opiskelijat	61 440	60 090	62 000
— suoritettut tutkinnot	33 090	36 040	42 000
— opiskelijamäärä ²⁾⁴⁾	131 820	142 020	146 000
Ammatillinen lisäkoulutus ⁵⁾			
— uudet opiskelijat	18 330	23 910	27 000
— suoritettut tutkinnot	12 670	14 957	18 000
— opiskelijamäärä	35 420	44 103	49 165
Ammattikorkeakoulututkinnot ⁶⁾			
— aloittaneet	31 890	32 840	32 750
— suoritettut tutkinnot	17 960	20 500	20 800
— opiskelijamäärä ⁷⁾	112 960	115 790	117 300
— josta ulkomaalaiset opiskelijat	2 780	3 480	4 500
Ylemmät ammatikorkeakoulututkinnot ⁶⁾			
— aloittaneet	-	450	1 200
— suoritettut tutkinnot	-	-	220
— opiskelijamäärä ²⁾	-	350	900
Yliopiston perustutkinnot ⁸⁾			
— uudet opiskelijat	20 650	20 930	20 500
— suoritettut tutkinnot	14 040	15 290	17 100
— opiskelijamäärä	138 260	147 090	151 000
— josta ulkomaalaiset opiskelijat	2 560	2 890	3 300
Yliopiston tohtorintutkinnot ⁹⁾			
— uudet opiskelijat	-	-	-
— suoritettut tutkinnot	1 210	1 260	1 450
— opiskelijamäärä	21 010	22 960	22 500
— josta ulkomaalaiset opiskelijat	1 430	1 490	1 700

¹⁾ Opetushallinnon alainen koulutus.

²⁾ Valtionosuusjärjestelmän mukainen vuosio opiskelijamäärä.

³⁾ Ei sisällä IB-lukioiden tai Reifeprüfung -tutkintoja.

⁴⁾ Sisältää myös muun kuin tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijat.

⁵⁾ Sisältää ammatittutkintoon ja erikoisammattitutkintoon johtavan oppilaitosmuotoisen ja oppisopimusmuotoisen koulutuksen.

⁶⁾ Aloittaneita ja tutkintoja koskevien tietojen osalta lähde ammatikorkeakoulujen AMKOTA-tietokanta. Ulkomaalaisten opiskelijoiden osalta tiedot Tilastokeskuksesta.

⁷⁾ Ei sisällä ylempää amk-tutkintoa ja erikoistumisopintoja suorittavia sekä ammatillisen opettajankoulutuksen opiskelijoita, lähde AMKOTA-tietokanta.

⁸⁾ Sisältää alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon opiskelijat ja tutkinnot, lähde yliopistojen KOTA-tietokanta.

⁹⁾ Sisältää kaikki jatkotutkinto-opiskelijat (myös lisensiaattitutkinnon), lähde KOTA-tietokanta.

Tiedepolitiikan painopisteenä ovat kansainvälisyyden vahvistaminen, tutkijankoulutuksen ja tutkijanuran kehittäminen sekä tieteen ja yhteiskunnan vuorovaikutuksen lisääminen.

Taide- ja kulttuuripolitiikka

Luovuuden edellytysten parantaminen

Tavoitteena on parantaa luovan toiminnan edellytyksiä, tunnistaa ja vahvistaa taiteellisen ja muun luovuuden vaikutusta yhteiskunnan kehitykseen aikaisempaa monipuolisemmin sekä aktiivoida ja tukea näihin tavoitteisiin liittyviä toimintoja ja toimenpiteitä.

Taiteen, kulttuurin ja tiedon saatavuuden parantaminen

Tavoitteena on kulttuurisen monimuotoisuuden lisääminen ja sivistyksellisten ja kulttuuristen oikeuksien parantaminen, lasten ja nuorten sekä vammaisten ja vähemmistöryhmien kulttuuripalveluiden saavutettavuuden lisääminen ja kansallisesti tärkeiden kulttuuri- ja taidelaitosten toiminnan turvaaminen.

Kansallisen kulttuuriperinnön säilyttäminen, suojelu ja aktiivisen käytön vahvistaminen

Tavoitteena on kulttuuriympäristön ja -perinnön suojelu ja säilyttäminen sekä kulttuuriperinnön saavutettavuuden ja siihen liittyvän tiedon lisääminen. Kansalaisten ja muiden käyttäjien osallisuutta kulttuuriperintöön vahvistetaan monipuolistamalla saatavuutta sekä kehittämällä aineistoja ja palveluja.

Kulttuurituotannon edellytysten ja kulttuurin aseman vahvistaminen tietoyhteiskunnassa

Tavoitteena on luovan talouden vahvistaminen kulttuurin ja taiteen toimialoilla. Vahvistetaan kansallista kilpailukykyä ja työllisyyttä kulttuurin alojen tuotteiden ja palvelujen sekä sisältöjen tuotantoa ja vaihdantaa tukemalla.

Eräitä valtionosuusjärjestelmän avulla tuettujen taide- ja kulttuurilaitosten tunnuslukuja (1 000 henkeä)

	2003 toteutuma	2004 toteutuma	2006 arvio
Teatteri- ja orkesterilain piiriin kuuluvien teattereiden ja Kansallis-teatterin katsojat	2 529	2 490	2 500
Museoiden kävijämäärät valtionosuuden piirissä ja muissa päätoimisesti hoidetuissa museoissa	4 523	4 723	4 700
Sinfoniaorkesterien ¹⁾ ja Kansallisoopperan kuulijat	945	952	952
Yleisten kirjastojen kokonaislainaus	108 405	109 753	111 000

¹⁾ Sisältää kaksi valtionosuusjärjestelmään kuulumatonta orkesteria.

Liikuntapolitiikka

Väestön hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Tavoitteena on riittämättömästi liikkuvien aktivointi säännölliseen liikkumiseen kaikissa ikäryhmissä, väestön ylipainoisuuden kasvun hillitseminen liikunnan avulla sekä liikkumisympäristön ottaminen huomioon yhdyskuntasuunnittelussa. Tavoitetta toteutetaan terveysliikuntaa edistävillä ohjelmilla sekä tukemalla liikuntajärjestöjen toimintaa ja laajoja väestöryhmiä palvelevaa liikuntapaikkarakentamista.

Yhteiskunnallisen osallisuuden ja osallistumisen vahvistaminen

Tavoitteena on tukea valtakunnallisten liikuntajärjestöjen koulutustoiminnan laadun ja sisällön kehittämistä osana liikunnan koulutusjärjestelmää palvelemaan lasten ja nuorten, terveysliikunnan ja huippu-urheilun tarpeita.

Kansainväliseen menestykseen tähtäävän sekä eettisesti ja yhteiskuntavastuullisesti toimivan huippu-urheilun tukeminen

Tavoitteena on huippu-urheilun toimintaedellytysten parantaminen tukemalla valmennusjärjestelmien kehittämistä ja tehostamista, vammaishuippu-urheilun integrointia sekä antidoping-toimintaa.

	2003	2004	2006
Tunnusluku	toteutuma	toteutuma	arvio
Terveytensä kannalta riittävästi (2 krt/vko) liikkuvat 15—64-vuotiaat ihmiset, %			
— miehet	58	61	61
— naiset	65	65	65

Lähde: 2003 ja 2004 Kansanterveyslaitos, 2006 OPM

	2003	2004	2006
Tunnusluku	toteutuma	toteutuma	arvio
Liikunnan vapaaehtois- ja kansalaistoimintaan osallistuminen vuosina 1997—98, 2001—02 ja 2006, henk.			
Kaikki	435 000	509 000	509 000
— miehet	265 000	291 000	291 000
— naiset	170 000	218 000	218 000

Lähde: 1997—98, 2001—02 Kansallinen liikuntatutkimus, Suomen Gallup, 2006 OPM

Nuorisotyö ja -politiikka

Nuorten aktiivisen kansalaisuuden tukeminen

Nuorten aktiivisen kansalaisuuden tavoitteena on kehittää nuorten tavoitteellista toimintaa kansalaisyhteiskunnassa. Nuorten aktiivista kansalaisuutta edistetään tavoitteena luoda edellytykset jokaiselle nuorelle osallistumiseen ja omaan harrastukseen. Tavoitteena on, että nuoret äänestävät valtakunnallisissa vaaleissa yhtä aktiivisesti kuin muu väestö.

Nuorten sosiaalinen vahvistaminen

Nuorille suunnataan toimenpiteitä, joilla nuorten elämäntaidot paranevat. Sosiaalinen vahvistaminen on kohdennettua toimintaa, joka keskittyy syrjäytymisen riskiryhmässä oleviin nuoriin. Nuorten työpajatoiminnalla alennetaan nuorten työttömien määrää ja ehkäisevällä huumetyöllä vähennetään nuorten huumeiden käyttöä ja kokeilua.

Nuorten kasvu- ja elinolojen parantaminen

Nuorten kasvu- ja elinoloja parannetaan tehostamalla hallituksen nuoriin kohdistuvaa sukupuolipolitiikkaa tavoitteena nuorten elinolojen saattaminen samalle tasolle muiden väestöryhmien kanssa. Tavoitteen saavuttamista seurataan nuorten elinoloidikaattorien avulla.

Seuranta: nuorten elinolindikaattorit

	2003	2004	2006
	toteutuma	toteutuma	arvio
Nuorten työpajatoiminta			
Pajat, lkm	236	230	220
Nuoret pajoissa, lkm (6 kk:n jaksoissa)	7 100	7 000	8 000
Koulutukseen tai työhön sijoittuneet, %	50	50	55
Nuorisotyöttömät, lkm	35 000	34 800	29 500

Valtionosuusuudistus

Valtionosuusjärjestelmän ja sen uudistuksen kokonaiskuvaus esitetään talousarvioesityksen yleisperusteluissa.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia (635/1998) muutetaan osana valtion ja kuntien välistä kustannustenjaon uudistusta. Koko valtionosuusjärjestelmää koskevana uudistuksena kustannustenjaon tarkistusta muutetaan siten, että tarkistus tehdään joka neljäs vuosi ja valtionosuusprosentista säädetään erikseen joka neljäs vuosi. Kustannustenjaon ulkopuolella olevilla tehtävillä säilytetään kiinteä valtionosuusprosentti. Lisäksi kustannustason muutosta vastaavat indeksitarkistukset tehdään täysimääräisinä.

Kunnan omarahoitusosuuden korottamisesta luovutaan, minkä johdosta kuntien omarahoitusosuuteen aikaisemmin tehty muutokset otetaan huomioon alentamalla opetus- ja kirjastotoimen käyttökustannusten valtionosuusprosenttia.

Lait tulevat voimaan 1.1.2006. Kustannustenjaon tarkistusmenettelyä sovelletaan ensimmäisen kerran päätettäessä valtionosuuden perusteista vuodelle 2008. Kustannustenjaon tarkistamista ja indeksien laskemista koskevat ehdotukset koskevat koko rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmää.

Perusopetuksen yksikköhintojen laskentatapaa yksinkertaistetaan ja yksikköhintojen eri määräytymisperusteiden painoarvoa muutetaan valtioneuvoston asetuksella säädettävillä kertoimilla. Uutena perusopetuksen valtionosuuden porrastusperusteena otetaan käyttöön vieraskielisten oppilaiden määrä.

Tuloksellisuus ja vaikuttavuus otetaan yhdeksi ammatillisen koulutuksen rahoituksen määräytymisperusteeksi.

Ammattikorkeakoulujen yksikköhinnoissa otetaan huomioon suoritettut tutkinnot. Ammatillista opettajankoulutusta varten myönnetään valtionosuutta. Yksikköhinnan laskentaa yksinkertaistetaan ja rahoituksen ennakoitavuutta lisätään.

Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen rahoituksessa luovutaan perustamiskustannuksiin myönnettävistä erillisistä valtionosuuksista.

Kirjastojen yksikköhinnan laskennassa käytettävästä asutusrakenneryhmyksestä luovutaan ja siirrytään yhteen yksikköhintaan. Yksikköhintaa korotetaan harvinkin asutuissa kunnissa ja kirjastolle määrätyn erityisen tehtävän takia.

Teattereiden yksikköhintaan tehdään indeksitarkistus. Teattereiden, museoiden ja orkestereiden valtionosuuden perusteena olevat yksikköhinnat lasketaan erikseen kunkin kulttuurilaitosmuodon osalta joka neljäs vuosi vuodesta 2008 alkaen.

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2004—2006

	v. 2004 tilinpäätös 1000 €	v. 2005 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2006 esitys 1000 €	Muutos 2005—2006	
				1000 €	%
01. Opetusministeriö	220 230	229 610	240 571	10 961	5
05. Kirkollisasiat	2 417	2 542	2 564	22	1
07. Opetushallitus	18 403	18 409	18 725	316	2
08. Kansainvälinen yhteistyö	15 138	10 821	10 569	- 252	- 2
10. Yliopisto-opetus ja -tutkimus	1 298 612	1 322 902	1 360 037	37 135	3
20. Ammattikorkeakouluopetus	335 107	353 559	367 158	13 599	4
40. Yleissivistävä koulutus	1 800 327	1 900 208	1 958 315	58 107	3
60. Ammatillinen koulutus	544 209	575 786	639 172	63 386	11
69. Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö	303 614	319 523	330 626	11 103	3
70. Opintotuki	740 299	749 544	775 565	26 021	3
88. Tiede	238 910	239 883	258 361	18 478	8
90. Taide ja kulttuuri	331 648	348 774	359 690	10 916	3
98. Liikuntatoimi	90 043	91 291	96 385	5 094	6
99. Nuorisotyö	30 742	34 568	38 951	4 383	13
Yhteensä	5 969 700	6 197 420	6 456 689	259 269	4
Henkilöstön kokonaismäärä	30 360	30 790	30 970		

Valtionosuudet opetusministeriön hallinnonalalla (1 000 euroa)

	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys	2005/2006 muutos
29.20.30 Ammattikorkeakoulut	346 605	360 704	14 099
29.40.30 Yleissivistävä koulutus	1 783 738	1 844 942	61 204
29.60.30 Ammatillinen koulutus	431 505	500 397	68 892
29.60.31 Oppisopimuskoulutus	107 417	101 727	-5 690
29.69.30 Kansalaisopistot	76 793	78 100	1 307
29.69.31 Ammatillinen lisäkoulutus	109 171	112 790	3 619
29.69.50 Kansanopistot	45 633	46 847	1 214
29.69.51 Ammatilliset erikoisoppilaitokset	17 425	18 169	744
29.69.55 Opintokeskukset	13 163	11 538	-1 625
29.69.56 Kesäyliopistot	4 414	4 511	97
29.90.30 ja 52 Kirjastot	90 510	91 235	725
29.90.31 ja 52 Teatterit ja orkesterit	43 974	45 529	1 555
29.90.32 ja 52 Museot	18 169	18 987	818
29.90.33 Kuntien kulttuuritoiminta	6 650	5 000	-1 650
29.98.50 ja 52 Liikunnan koulutuskeskukset	14 360	16 708	2 348
29.98.50 Kuntien liikuntatoimi	15 435	16 712	1 277
29.99.50 Kuntien nuorisotyö	6 100	7 073	973
Yhteensä	3 131 062	3 280 969	149 907

Arvio valtionosuuksien jakautumisesta

Kunnat ja kuntayhtymät (77 %)	2 410 918	2 526 346	115 428
* Kunnat	1 326 005	1 389 490	63 485
* Kuntayhtymät	1 084 913	1 136 856	51 943
Yksityiset (23 %)	720 144	754 623	34 479

Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot

Veikkaus Oy:n tulouttamistavoitteeksi on asetettu vuoden 2006 osalta 387,2 milj. euroa. Veikkausvoittovaramomenttien 29.90.52, 29.98.50 ja 29.99.50 mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 4 000 000 euroa Veikkaus Oy:n käyttörahastosta tuloutettuja varoja, jotka ovat kertyneet aikaisemmilta vuosilta. Lisäksi voittovaroista aikaisemmin myönnettyjen lainojen kuoletuksia ja korkoja arvioidaan kertyvän 0,2 milj. euroa. Veikkausvoittovaroja on edunsaajien käytettävissä yhteensä 391,4 milj. euroa.

Voittovaroista ehdotetaan myönnettäväksi momentilta 29.88.53 tieteen tukemiseen 75,7 milj. euroa, momentilta 29.90.52 taiteen tukemiseen 186,4 milj. euroa, momentilta 29.98.50 liikunnan tukemiseen 95,1 milj. euroa ja momentilta 29.99.50 nuorisonkasvatustyön tukemiseen 34,2 milj. euroa.

Arpajaislain (1047/2001) mukaisesti raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuotto käytetään urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämiseen. Arpajaislain mukaan em. pelejä toimeenpanevan rahapeliyhteisön asianomaisen tilikauden voittoa sekä voittovaroista myönnettyistä lainoista kertyviä kuoletuksia ja korkoja vastaavaksi arvioitu määräraha otetaan vuosittain valtion talousarvioon. Raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä annetun lain (1054/2001) 2 §:ssä tarkoitettujen veikkausvoittovarojen tuotosta rahoitettavien kirjaston valtionosuuksien määräksi ehdotetaan 40 milj. euroa, mikä on 44 % näiden valtionosuuksien kokonaismäärästä. Muihin tarkoituksiin käytettävä veikkausvoittovarojen tuotto on siten 351,5 milj. euroa. Viimeksi mainitusta euromäärästä ehdotetaan mainitun lain 1 §:ssä säädetyissä rajoissa käytettäväksi 27,1 % urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen, 9,7 % nuorisotyön edistämiseen, 21,5 % tieteen edistämiseen ja 41,7 % taiteen edistämiseen. Voittovarot muodostavat keskeisen rahoituslähteen tieteen, taiteen, liikunnan ja nuorisotyön sektoreilla. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä annetun lain 2 §:n muuttamisesta.

Veikkausvoittovaroilla on katettu edunsaajien kokonaisrahoituskehyksistä seuraavat osuudet vuosina 2001—2006 (milj. euroa)

	2001 TP	2002 TP	2003 TP	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Tiede	179,8	188,9	210,5	238,9	239,9	258,3
— veikk.varat	75,9	76,2	75,8	75,7	75,7	75,7
— budj.varat	103,8	112,7	134,7	163,2	164,1	182,6
Kirjastojen valtionosuus	82,7	80,1	87,0	88,0	90,5	90,9
— veikk.varat	67,2	35,5	58,6	59,3	48,9	40,0
— budj.varat	15,5	44,5	28,4	28,7	41,6	50,9
Taide	209,9	222,2	227,0	242,4	258,3	268,8
— veikk.varat	137,3	144,2	130,1	128,2	136,2	146,4
— budj.varat	72,6	78,0	96,9	114,3	122,1	122,4

Liikunta	81,6	84,4	85,7	90,0	91,3	96,4
— veikk.varat	80,7	83,3	83,9	88,1	89,4	95,1
— budj.varat	0,9	1,0	1,9	1,9	1,9	1,3
Nuoriso	21,1	22,0	22,4	30,7	34,6	38,9
— veikk.varat	20,3	20,3	20,7	28,5	31,7	34,2
— budj.varat	0,8	1,6	1,6	2,2	2,8	4,7
Veikkausvoittovarot yhteensä	381,4	359,5	369,0	379,9	381,9	391,4

Eräisiin käyttötarkoituksiin varatut määrärahat veikkausvoittovaroista ja muilta talousarvion momenteilta (euroa)

	Veikkaus- voittovarot	Yleiset budjettivarat	Yhteensä
Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintamenot	2 175 000	2 788 000	4 963 000
Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat	59 200 000	120 132 000	179 332 000
Valtionosuus ja -avustus teattereille ja orkestereille	31 862 000	13 667 000	45 529 000
Valtionosuus ja -avustus museoille	14 516 000	4 471 000	18 987 000
Valtionosuus ja -avustus kirjastoille	43 426 000	51 274 000	94 700 000
Entistämis- ja korjausavustukset	1 075 000	1 367 000	2 442 000
Taidetoimikuntien toimintamenoihin sekä alueellisille taidetoimikunnille käytettäväksi taiteen edistämiseen	4 320 000	3 357 000	7 677 000
Liikunnan koulutuskeskukset	15 400 000	1 308 000	16 708 000
Nuorten työpajatoiminnan kehittäminen ja syrjäytymisen ehkäisy	1 400 000	4 723 000	6 123 000

Opetusministeriön hallinnonalan valtuusyhteenvedo (milj. euroa)

	2006	2007	2008	2009	2010—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	261,6	153,9	39,4	49,9	64,9	569,7
Vuoden 2006 sitoumukset	59,8	108,1	83,5	36,9	46,5	334,8
Valtuudet yhteensä	321,4	262,0	122,9	86,8	111,4	904,5

01. Opetusministeriö

Selvitysosa: Opetusministeriö vastaa osana valtioneuvostoa koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan kehittämisestä ja kansainvälisestä yhteistyöstä. Ministeriö edistää sivistystä, luo edellytyksiä osaamiselle, elinikäiselle oppimiselle ja luovuudelle sekä kansalaisten osallistumiselle ja hyvinvoinnille.

Opetusministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat tulostavoitteet:

Tuotokset ja laadunhallinta

— Opetusministeriön toimialan strategioiden suunnittelu ja seuranta toteutetaan laadukkaasti täyttäen hallitusohjelmassa asetetut tavoitteet.

— Ministeriön toimialan lainsäädännön valmistelu ja seuranta täyttää valtioneuvoston asettamat laatuvaatimukset.

— Ministeriön toimialan toiminnan ja talouden suunnittelu ja seuranta tuottaa päätöksenteon pohjaksi oikeat ja riittävät tiedot sekä edistää tehokkaasti ja laadukkaasti toimialalle asetettujen yhteiskunnallisten vaikuttavuus- ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteiden toteuttamista.

— Ministeriön toimialan ohjausta kehitetään laatua, tuottavuutta ja toiminnan tehokkuutta edistävänä.

— Kansainvälisen yhteistyön prosesseja yksinkertaistetaan ja selkeytetään tukemaan toimialan kehittämisen ja ohjauksen tavoitteita.

— EU-asioiden valmistelulla, seurannalla ja kantojen määrittelyllä tuotetaan päätöksenteon ja rahoituksen pohjaksi ajantasaiset ja riittävät tiedot.

— Suomen EU-puheenjohtajuuskauden valmistelussa ja toteutuksessa huolehditaan hallinnonalan toimintatavoitteiden edistämisestä.

Toiminnallinen tehokkuus

— Toiminnallisen tuloksellisuuden mittareiden käyttöönotto valmistellaan niin, että mittarit voidaan sisällyttää vuoden 2007 talousarvioon.

— Hallinnonalan tuottavuusohjelman toimeenpanoa jatketaan aloittamalla hankintatoimen ja toimitilojen käytön tehostamista koskevien suunnitelmien toteuttaminen. Verkko- ja verkkotoimintastrategian toteuttamista jatketaan tavoitteena siirtyä pääsääntöisesti sähköisiin prosesseihin vuonna 2010. Hallinnonalan talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskushankkeen suunnittelua jatketaan.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— Strategisella henkilöstösuunnittelulla valmistaudutaan opetus- ja kulttuurihallinnon henkilöstön ikärakenteen muutokseen.

— Työsuojelun toimintaohjelman päivittämisen yhteydessä kiinnitetään erityistä huomiota henkiseen työhyvinvointiin ja työn kuormittavuuteen. Työtyytyväisyysindeksin tavoitteeksi asetetaan vähintään 3,4 asteikolla 1—5.

19. Opetusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 135 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille val-

tion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

2006 talousarvio	135 000 000
2005 talousarvio	125 000 000
2004 tilinpäätös	129 374 236

21. Opetusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 275 000 euroa.

*Selvitysosa:***Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)**

	2005		
	2004 toteutuma	varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	20 411	21 828	22 455
Bruttotulot	229	180	180
Nettomenot	20 182	21 648	22 275
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 396		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 013		

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 76 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta, 56 000 euroa yhden henkilötövuoden palkkausmenojen siirtona momentilta 29.01.22, 53 000 euroa yhden henkilötövuoden palkkausmenojen siirtona momentilta 29.08.25, 66 000 euroa yhden henkilötövuoden palkkausmenojen siirtona momentilta 29.10.22 ja 101 000 euroa valtion tiede- ja teknologianeuvostoon perustettavan uuden pääsihteerin ja kokopäiväistettävän osastosihteerin viran palkkausmenojen johdosta sekä vähennyksenä 67 000 euroa yhden henkilötövuoden palkkausmenojen siirtona momentille 32.10.21.

2006 talousarvio	22 275 000
2005 lisätalousarvio	326 000
2005 talousarvio	21 648 000
2004 tilinpäätös	21 799 000

22. Kehittämistoiminta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 644 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetusministeriön hallinnonalan kehittämis-, kokeilu-, suunnittelu-, tuottavuus-, tutkimus- ja tiedotustoiminnasta, koulutuksen arviointitoiminnasta, niihin liittyvästä kansainvälisestä yhteistyöstä sekä eri hallinnonalojen yhteishankkeista aiheutuvi-

en toimintamenojen ja avustusten maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös sisältötuotannon edistämiseen, kulttuuriperinnön digitointiin, kirjastojen sisältöpalveluiden ja tekijänoikeusjärjestelmän kehittämiseen sekä opettajien täydennyskoulutukseen ja digitaalisen opetusmateriaalin tuotannon tukemiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus-, koulutus- ja kulttuurihankkeiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään 10 henkilötövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa ja kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmaa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 56 000 euroa yhden henkilötövuoden palkkausmenojen siirtona momentille 29.01.21.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimen toimialan hankkeet	159 000
Nuorten osallisuushanke	500 000
Koulutuksen arviointi	600 000
Koulutuksen ja tieteen toimialan hankkeet	85 000
Tietoyhteiskuntaohjelma	1 400 000
Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma	800 000
Hallinnonalan tuottavuushankkeet	100 000
Yhteensä	3 644 000
2006 talousarvio	3 644 000
2005 talousarvio	3 785 000
2004 tilinpäätös	3 008 000

26. Erät kopiointi- ja käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 10 563 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tekijänoikeuslakiin (404/1961) perustuvien kopiointi- ja muiden käyttökorvausten sekä kopiointia, tallennusta

ja käyttöoikeuksia koskevan tiedotus- ja selvitystoiminnan menojen maksamiseen.

2006 talousarvio	10 563 000
2005 talousarvio	10 063 000
2004 tilinpäätös	7 063 000

50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 485 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää 475 000 euroa Svenska Finlands folkting -nimisestä järjestöstä annetun lain (1331/2003) mukaisen valtionavustuksen ja 10 000 euroa Paasikivi-Seuralle myönnettävän valtionavustuksen maksamiseen.

2006 talousarvio	485 000
2005 talousarvio	485 000
2004 tilinpäätös	519 678

62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus opetusministeriön osalta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 68 554 000 euroa.

Vuonna 2006 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 59 791 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2005 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2006.

Määrärahaa saa käyttää neuvoston asetuksen (EY) N:o 1260/1999 30 artiklasta (tukikelpoi-

suus) ja 39 artiklasta (varainhoitoa koskevat oikaisut) johtuvien velvoitteiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan aluekehitys- ja sosiaalirahastosta rahoitettavien tavoite 1-, 2- ja 3 -ohjelman sekä Equal-, Interreg- ja Urban-yhteisöaloitteiden ja innovatiivisten toimien hankkeiden valtion rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös teknisen avun ja edellä mainittujen ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen yhdessä momenteilla 26.98.61 ja 34.05.61 olevien EU-osuuksien kanssa. Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisyysohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Huolehditaan ohjelmakauden 2000—2006 EU:n rakennerahasto-ohjelmien tehokkaasta toimeenpanosta ja koordinoinnista. Tavoitteena on tukea kansallista koulutus- ja kulttuuripolitiikkaa hyödyntämällä täysimääräisesti hallinnonalalle kohdistetut EU:n rakennerahastoresurssit.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 18 280 000 euroa Euroopan aluekehitysrahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutena ja 50 274 000 euroa Euroopan sosiaalirahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutena.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

Myöntämisvaltuusvuosi	2006	2007	2008	Yhteensä
Vuosien 2002—2005 sitoumukset	50,822	21,075	0,300	72,197
Vuoden 2006 sitoumukset	17,732	25,231	16,828	59,791
Yhteensä	68,554	46,306	17,128	131,988

Momentin myöntämisvaltuuden arvioitu jakautuminen rahastoittain ja ohjelmittain (milj. euroa)

	Tavoite 1	Tavoite 2	Tavoite 3	Equal	Interreg	Urban	Yhteensä
Euroopan aluekehitysrahasto	4,757	6,453	-	-	2,815	0,160	14,185
Euroopan sosiaalirahasto	12,570	6,915	24,419	1,702	-	-	45,606
Yhteensä	17,327	13,368	24,419	1,702	2,815	0,160	59,791

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin (milj. euroa)

Ohjelma	Budjetoitu valtuutta v. 2000—2005 talousarvio+ lisätalousarviot	Myöntämis- valtuus v. 2006	Budjetoitu määrärahaa v. 2000—2005 talousarvio+ lisätalousarviot	Määräraha v. 2006
Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)				
Tavoite 1	42,859	4,757	39,541	7,205
Tavoite 2	48,434	6,453	44,299	8,037
Interreg	14,385	2,815	11,512	2,892
Urban	0,736	0,160	0,531	0,146
Yhteensä	106,414	14,185	95,884	18,280
Euroopan sosiaalirahasto (ESR)				
Tavoite 1	81,274	12,570	72,546	14,025
Tavoite 2	46,258	6,915	38,214	8,150
Tavoite 3	154,784	24,419	128,344	25,199
Equal	11,370	1,702	8,816	2,900
Yhteensä	293,687	45,606	247,920	50,274
EAKR + ESR YHTEENSÄ	400,101	59,791	343,804	68,554

2006 talousarvio	68 554 000
2005 lisätalousarvio	—
2005 talousarvio	67 129 000
2004 tilinpäätös	56 966 424

70. Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetusministeriön tilajärjestelyjen aiheuttamien kalusto- ja varustehankintojen sekä niiden suunnittelumenojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Vuoden 2006 aikana saa tehdä sellaisia opetusministeriön kalustoa ja varustamista sekä suunnittelua koskevia sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuonna 2007 enintään 950 000 euroa.

2006 talousarvio	50 000
2005 talousarvio	1 500 000
2004 tilinpäätös	1 500 000

05. Kirkollisasiat*Selvitysosa:***Yhteiskunnallinen vaikuttavuus**

Opetusministeriön tavoitteena on turvata suotuisat toimintaedellytykset evankelis-luterilaiselle kirkolle, ortodoksiselle kirkkokunnalle ja muille uskonnollisille yhdyskunnille, edistää mahdollisuuksia uskonnon tunnustamiseen ja harjoittamiseen sekä muilla tavoin edistää uskonnonvapauden toteutumista. Tavoitteena on kansankirkkojen itsehallinnon vahvistaminen niiden sisäistä toimintaa ja hallintoa koskevissa asioissa. Lisäksi toimialaan kuuluvassa hautaustoimen yleisessä järjestämisessä lähtökohtana on uskonnonvapauden ja yhdenvertaisuuden sekä arvokkuuden ja kunnioituksen toteutuminen.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Vuoden 2006 aikana saatetaan loppuun ortodoksista kirkkoa koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus, joka on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2007 alusta. Kirkon sisäistä toimintaa ja hallintoa koskevaa säädösvaltaa siirretään uudistuksessa valtion lainsäädäntöelimiltä kirkolliskokoukselle. Kirkon keskus- ja hiippakuntahallinto siirtyy valtiolta kirkon itsensä ylläpidettäväksi, ja ylläpidosta aiheutuvat kustannukset korvataan valtionavustuksella vuodesta 2007 lukien.

21. Ortodoksisen kirkollishallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 809 000 euroa.

2006 talousarvio	1 809 000
2005 lisätalousarvio	30 000
2005 talousarvio	1 787 000
2004 tilinpäätös	1 780 000

50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 755 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää käyttösuunnitelmasa yksilöityjen avustusten maksamiseen. Suomen Merimieskirkolle myönnettävästä avustuksesta saa käyttää enintään 152 000 euroa Hampurin merimieskirkon ja enintään 250 000 euroa Lontoon merimieskirkon rakennusavustuksiin ja rakennuslainojen hoitoon edellyttäen, että evankelisluterilaisen kirkon keskusrahasto suorittaa vähintään vastaavat osuudet.

Käyttösuunnitelma

€

Eräät avustukset ortodoksisen kirkkokunnan seurakunnille ja laitoksille	152 000
Avustus Suomen Merimieskirkolle	485 000
— mistä Lontoon merimieskirkon rakentamisavustuksiin (enintään)	250 000
— mistä Hampurin merimieskirkon rakentamisavustuksiin (enintään)	152 000
— mistä yleisavustus toimintaan	83 000
Eräiden siirtoväen sankarihautojen hoito	18 000
Kaatuneiden muiston vaaliminen sekä luovutetun alueen hautausmaiden kunnostaminen	100 000
Yhteensä	755 000

Selvitysosa: Ortodoksisen kirkkokunnan seurakunnille ja laitoksille myönnettävät avustukset on tarkoitettu käyttäen muun ohella Suomen ortodoksisen kirkkomuseon, Lapin ortodoksisen seurakunnan ja Valamon konservointilaitoksen toiminnan tukemiseen.

2006 talousarvio	755 000
2005 talousarvio	755 000
2004 tilinpäätös	637 000

07. Opetushallitus

Selvitysosa: Opetushallituksen tehtävänä on vastata toimialaansa kuuluvan koulutuksen kehittämisestä, edistää koulutuksen tuloksellisuutta, seurata koulutuksen järjestämistä sekä huolehtia muista erikseen säädetyistä tehtävistä. Opetusministeriö asettaa alustavasti virastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006. Tarkemmin tavoitteista sovitaan tulossopimuksessa.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Opetushallitus

— edistää työurien pidentymistä ja koulutustakuun toteutumista toteuttamalla oppilaanohjauksen kehittämishankkeen ja osallistumalla opiskelijavalintajärjestelmien kehittämiseen, valmistelemalla esityksen keskeyttämisen vähentämisen edellyttämistä lisätoimenpiteistä sekä kehittämällä työikäiselle aikuisväestölle soveltuvaa koulutustarjontaa,

— kehittää yrittäjyyteen liittyviä opintoja, tukee pk-yritysten osaamistarpeisiin vastaavaa kehittämis- ja palvelutoimintaa sekä organisoii yrittäjyyteen liittyvää opetushenkilöstön täydennyskoulutusta,

— edistää laajakaistayhteyksien tasavertaista saavutettavuutta, kehittää verkko-opetusta ja tuottaa oppilaitoksille valtakunnallisia tukipalveluja ja

— edistää opetussuunnitelmien aktiivinen kansalaisuus -aihekokonaisuuden toteuttamista ja aktiiviseen kansalaisuuteen liittyvien opintojen lisäämistä sekä koordinoi nuorten osallisuushanketta.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Opetushallitus

— tuottaa ennakointitietoa koulutustarpeista ja ikäluokkien muutosten vaikutuksesta oppilaitosverkkoon sekä edistää koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten välistä yhteistyötä,

— tukee uusien opetussuunnitelmien perusteiden ja aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden toteutumista, kehittää kielenopetusta sekä osallistuu ylioppilastutkinnon kehittämiseen.

— selvittää ammatillisten perustutkintojen ja opetussuunnitelmien perusteiden uudistamistarpeet, tekee näyttöjen käyttöönoton edellyttämät opetussuunnitelmien perusteita koskevat päätökset ja valmistelee näyttöaineistoja, kehittää ammatillisen koulutuksen laatupalkintokilpailuja sekä osallistuu työssäoppimisen tukiohjelman toteuttamiseen,

— uudistaa näyttötutkintojen perusteita ja kehittää ammatillisen lisäkoulutuksen laatua koskevaa palautejärjestelmää, tukee vapaan sivistystyön suuntaviivaohjauksen kehittämistä, valmistelee yleisten kielitutkintojen ja valtionhallinnon kielitutkintojen kehittämissuunnitelmat ja

— kehittää menetelmiä arvioida opetustoimen taloudellisten panostusten vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta.

Henkilöstöstrategian tulokset arvioidaan. Opetushallituksen organisaatiota kehitetään.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot	6 891	7 020	7 020
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	5 825	5 944	5 970
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 066	1 076	1 050
Kustannusvastaavuus, %	118	118	118

Opetushallituksen maksullisen palvelutoiminnan suoritteita, kpl

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 arvio
Koulutus- ja konsultointi			
— Koulutettavapäiviä	15 023	16 200	16 200
— Ulkomaisen tutkinnon vastaavuus	32	23	25
— Näyttötutkintojen järjestämisedellytysten arviointi	110	175	175

Julkisoikeudellisia suoritteita

— Opetushallinnon tutkinto	511	470	470
— Korkeakouluopintojen rinnastaminen	228	290	290
— Valtion kielitutkinnot	3 559	3 400	3 400

Oppimateriaali

— Myydyt oppimateriaalituotteet	52 720	50 600	50 600

Opetushallituksen viranomaissuoritteita, kpl

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 arvio
Opetussuunnitelman perusteet	5	5	5
Ammattitutkinnon perusteet	50	50	50
Oppimistulosten arvioinnit	7	3	3
Koulutustiedon haut oppilaitostietojärjestelmästä	1 820 000	1 500 000	2 200 000

21. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 18 725 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös oppimateriaalin kehittämiseen sekä ruotsinkielisen ja muun vähälevikkisen oppimateriaalin tuottamiseen. Määrärahasta käytetään 258 000 euroa avustuksena saamelaiskäräjille jaettavaksi saamenkielisen oppimateriaalin tuottamista varten.

Opetushallitus saa vuoden 2006 aikana tehdä uusia toimitiloja koskevia sopimuksia siten, että niistä aiheutuva menojen lisäys vuodesta 2007 alkaen on vuositasolla enintään 160 000 euroa. Lisäksi Opetushallitus saa vuoden 2006 aikana tehdä sitoumuksia EU:n rakennerahastotoiminnan hallinnointiin tarvittavan henkilöstön palkkaus- ja muista menoista siten, että niistä aiheutuu menoja vuosina 2007—2008 enintään 400 000 euroa. Valtuutta saa kuitenkin käyttää vain siltä osin kuin rakennerahastohjelmien teknisen avun tarkoitukseen varattu- ja myöntämisvaltuuksia ei ole käytettävissä.

*Selvitysosa:***Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)**

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	26 330	25 619	25 935
Bruttotulot	7 369	7 210	7 210
Nettomenot	18 961	18 409	18 725

Siirtyneet erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 111		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 553		
2006 talousarvio		18 725 000	
2005 lisätalousarvio		303 000	
2005 talousarvio		18 409 000	
2004 tilinpäätös		18 403 000	

08. Kansainvälinen yhteistyö

Selvitysosa: Opetusministeriön merkittäviä kansainvälisiä toimintafoorumeita ovat mm. YK, erityisesti Unesco, WIPO, WTO, Euroopan unioni, Euroopan neuvosto ja Pohjoismaiden ministerineuvosto sekä muut alueneuvostot. Näiden piirissä tehdyt strategiat, toimintaohjelmat ja

linjaukset samoin kuin kansainväliset sopimukset ohjaavat osaltaan myös opetusministeriön toimintaa. Opetusministeriö huolehtii hallinnonalan järjestöjen hallitustenvälisten kokousten ja kestävää kehitystä ja tietoyhteiskuntaa käsittelevien huippukokousten koordinaatiosta ja seurannasta.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Kansainvälisen yhteistyön tavoitteena on edistää korkeatasoisen suomalaisen koulutuksen, kulttuurin ja sivistyksen kansainvälistä näkyvyyttä sekä muiden kulttuurien esittäytymistä Suomessa ja lisätä tietoutta muiden maiden ja alueiden yhteiskunta- ja kulttuurielämästä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Huolehditaan hallinnonalan toimintatavoitteiden edistämisestä Suomen EU-puheenjohtajuuskauden valmistelussa ja toteutuksessa.

— Toteutetaan hallinnonalan Aasia-yhteistyön ohjelmakokonaisuutta osana globaalisatiokemityksen hallintaa.

— Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toiminta arvioidaan.

22. Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 800 000 euroa.

Selvitysosa: Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti harjoittaa Venäjää ja Itä-Eurooppaa koskevaa sivistyksellistä yhteistyötä sekä tukee siihen liittyvää tutkimusta ja Venäjältä ja Itä-Euroopasta Suomeen muuttaneiden kieltä ja kulttuuria. Instituutti tukee toiminnallaan suomalaisen sivistyksen moniarvoisuutta ja vahvistaa monikulttuurisuutta omassa maassamme.

Yhteistoimintaa kansalaisjärjestöjen, oppilaitosten, viranomaisten ja alan muiden toimijoiden kanssa kehitetään ja yhteisrahoitteisia hankkeita lisätään Venäjältä ja Itä-Euroopasta Suomeen muuttaneiden kielen ja kulttuurin tukemiseksi. Lisäksi kehitetään kirjasto-, tietopalvelu- ja julkaisutoimintaa tietotekniikkaa tehokkaasti hyödyntäen.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2005		2006
	2004	varsinainen	2006
	toteutuma	talousarvio	esitys
Bruttomenot	754	800	810
Bruttotulot	7	10	10
Nettomenot	747	790	800

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	42
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	180
2006 talousarvio	800 000
2005 lisätalousarvio	12 000
2005 talousarvio	790 000
2004 tilinpäätös	885 000

25. Kansainvälinen kulttuuriyhteistyö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 966 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää menoihin, jotka aiheutuvat osallistumisesta kansainvälisten järjestöjen toimintaan ja pohjoismaiseen kulttuuriyhteistyöhön sekä kulttuurisopimusten ja vaihto-ohjelmien toimeenpanosta. Määrärahaa saadaan myöntää ulkomaille suuntautuvan kulttuuri- ja sivistystoiminnan edellyttämien palkkaus- ja ohjelmamenoihin tarkoitettuja avustuksia ja apurahoja henkilöille ja yhteisöille, jotka edistävät opetus-, tiede- ja kulttuurivaihtoa sekä Suomen kulttuurin tunnetuksi tekemistä ulkomailla.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen €

Koulutuksen ja tieteen toimialan kansainväliset hankkeet	1 360 000
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimen toimialan kansainväliset hankkeet	2 653 000
Muut kansainväliset hankkeet	1 953 000
Yhteensä	5 966 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 53 000 euroa yhden henkilötyövuoden palkkausmenojen siirtona momentille 29.01.21.

2006 talousarvio	5 966 000
2005 talousarvio	6 019 000
2004 tilinpäätös	6 984 000

50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 860 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eräiden kulttuuri- ja koulutusyhteistyötä tekevien ulkomaanyhdistysten toimintaan myönnettävien avustusten maksamiseen.

2006 talousarvio	1 860 000
2005 talousarvio	1 860 000
2004 tilinpäätös	5 361 499

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 943 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Unescon ja muiden hallitustenvälisten monenkeskisen sivistyksellisen yhteistyön järjestöjen ja ohjelmien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen €

Unescon jäsenmaksu	1 350 000
Suomen maksuosuus Euroopan nuorisosäätiöön	33 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston nuorisokortin osittais-sopimuksesta	6 000
Suomen maksuosuus WIPOLle/Bernin unionille	80 000
Suomen maksuosuus ICCROMille	19 000
Maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelua koskevasta sopimuksesta aiheutuva meno	15 000
OECD/CERI jäsenmaksu	19 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston EURIMAGES-rahastoon	290 000
Suomen maksuosuus Euroopan audiovisuaaliselle observatoriolle	25 000
Suomen maksuosuus Euroopan nykykielten keskukselle	33 000
Suomen maksuosuus WADAlle	60 000
OECD/INES jäsenmaksu	13 000
Yhteensä	1 943 000
2006 talousarvio	1 943 000
2005 talousarvio	2 152 000
2004 tilinpäätös	1 907 503

10. Yliopisto-opetus ja -tutkimus

Selvitysosa: Korkeakoululaitoksen kehittämisestä annetun lain mukaan yliopistojen toimintamenomomentille osoitettua määrärahaa korotetaan vuosittain vähintään määrällä, mikä vastaa valtion keskustason palkkauksia koskevista sopimusratkaisuihin aiheutuvaa palkkausmenojen kasvua. Lisäksi vuosina 2005—2007 määrärahaa korotetaan vähintään 20 miljoonalla eurolla kunakin vuonna. Säännös koskee vuosia 2005—2007.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Yliopistojen merkitys korostuu kansallisessa ja alueellisessa innovaatiojärjestelmässä sekä kulttuurin, kilpailukykyssä ja hyvinvointimme kehittämisessä. Tämä edellyttää yliopistojen

kansainvälistymisen sekä tutkimus- ja innovaatiotoiminnan edellytysten kehittämistä. Tavoitteena on toiminnan korkea kansainvälinen taso ja laatu.

Tavoitteena on turvata korkeasti koulutetun työvoiman ja tutkijakunnan saatavuus. Yliopistokoulutuksen ja -tutkintojen sisältöä kehitetään paremmin yhteiskunnan muuttuvia tarpeita vastaviksi määrällisesti ja laadullisesti.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Yliopistot lisäävät kansainvälistä yhteistyötä ja verkostoitumista erityisesti tutkimuksen alueella. Yliopistot lisäävät vieraskielistä opetusta ja ulkomaisten opiskelijoiden sekä opetus- ja tutkimushenkilöstön rekrytointia. Perustutkintoa suorittavista 5 400 käy vuoden aikana ulkomailla opiskelemassa yli kolmen kuukauden jakson.

Yliopistot kehittävät opintoprosessien laatua tehostamalla opintojen suunnittelua, ohjausta ja opintojen etenemisen seuranta. Työelämässä toimiville kehitetään täydennyskoulutusta, soveltuvaan tutkintoon johtavaa koulutusta ja avoimen yliopisto-opetuksen tarjontaa.

Yliopistot kehittävät yhteyksiään muuhun yhteiskuntaan ja elinkeinoelämään tehostamalla liiketoimintaosaamistaan, innovaatiopalvelujaan sekä tutkimustulosten kaupallista hyödyntämistä mm. yliopistoyhtiöiden tarjoamien mahdollisuuksien avulla. Yliopistojen alueellista vaikuttavuutta vahvistetaan verkostoitumalla ja lisäämällä vuorovaikutusta alueiden keskeisten toimijoiden kanssa.

Yliopistot jatkavat sisäisten rakenteidensa ja toimintatapojensa kehittämistä profiloitumalla painoalojensa vahvistamiseksi ja laajentavat toimintansa rahoitus pohjaa suoran budjettirahoituksen lisäksi hankkimallaan täydentävällä rahoituksella. Yliopistojen täydentävän rahoituksen osuus on vähintään 36 prosenttia kokonaisrahoituksesta. Täydentävän rahoituksen tulee tukea yliopistojen perustehtäviä ja niihin liittyviä tavoitteita.

Yliopistojen toimintoja kehittämällä yliopistokoulutuksen aloittamisikä ja tutkinnon suorittamisikä laskee, koulutuksen läpäisy nousee ja keskeyttäminen vähenee.

Kaikilla koulutusaloilla vähintään 75 prosenttia aloittaneista opiskelijoista suorittaa ylemmän korkeakoulututkinnon tavoiteajassa.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Yliopistot kehittävät työyhteisöään siten, että niiden kilpailukyky työnantajina paranee ja henkilöstön työkyky ja -tyytyväisyys lisääntyvät. Yliopistot edistävät tasa-arvoisen työ- ja tiedeyhteisön kehittymistä.

Yliopistojen kustannusten kohdentuminen eri tulosalueille 2002—2006

	2002 toteutuma	2003 toteutuma	2004 toteutuma	2006 arvio
<i>Kokonaiskustannukset, milj. euroa</i>	<i>1 772</i>	<i>1 850</i>	<i>1 930</i>	
Koulutus (%)	38,9	38,8	37,7	37,0
Tutkimus ja jatkotutkintokoulutus (%)	50,6	50,3	51,2	51,8
Yhteiskunnalliset palvelut ja taiteellinen toiminta (%)	10,5	10,9	11,1	11,2
<i>Budjettirahoituksen toiminnan kustannukset, milj. euroa</i>	<i>1 127</i>	<i>1 208</i>	<i>1 250</i>	
Koulutus (%)	49,5	49,0	48,1	47,8
Tutkimus ja jatkotutkintokoulutus (%)	39,6	40,2	40,6	40,9
Yhteiskunnalliset palvelut ja taiteellinen toiminta (%)	10,9	10,8	11,3	11,3

Yliopistoilla arvioidaan olevan käytössä EU:n maataloustuotannon tukia noin 336 000 euroa.

Yliopistoilla säilytetään oikeus luovuttaa tiloja opiskelijaruokaloille sekä opinala- ja harrastejärjestöille vastikkeetta siitä huolimatta, että Senaatti-kiinteistöt perii yliopistoilta vuokraa näistä tiloista.

21. Yliopistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 258 053 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää täydennyskoulutuksen hintojen alentamiseen enintään 410 000 euroa yliopistojen omien päätösten mukaisesti. Määrärahasta saa käyttää myös muun liiketaloudellisen maksullisen toiminnan tukemiseen enintään 370 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää myös enintään 580 000 euroa opetusministeriön päätöksellä tarkemmin määrättävissä yliopistoissa ja päätöksessä tarkemmin osoitetuissa rajoissa yliopistolaissa yliopistojen tehtäväksi säädettyssä yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa sekä tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistämisessä ja erityisesti yliopistojen tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan kaupallisessa hyödyntämisessä samoin kuin yliopistojen koulutus- ja tutkimuspalveluiden kansainvälisen kaupallisen hyödyntämisen lisäämisessä tarvittavien, yliopiston yksin tai yhdessä muiden kanssa perustamien osakeyhtiöiden perustamisesta ja valtiolle kuuluvien osakkeiden merkitsemisestä, käynnistämisestä ja muista omistusjärjestelyistä aiheutuviin menoihin. Edellytyksenä määrärahan käytölle tähän tarkoitukseen on, että perustettava osakeyhtiö toteuttaa välittömästi yliopistolaissa yliopiston tehtäväksi säädettyä yhteiskunnallista vuorovaikutusta sekä tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistämistä tai vahvistamalla mahdollisuuksia hyödyntää yliopistojen koulutus- ja tutkimuspalveluita kaupallisesti myös kansainvälisesti ja että tämä on määrätty asianmukaisella tavalla yhtiön toimialaksi. Yliopistot oikeutetaan luovuttamaan hallinnassaan olevia valtiolle kuuluvia immateriaalioikeuksia apportina perustettaville yhtiöille enintään 25 000 euron arvosta. Tässä tarkoitetuissa osakeyhtiöissä valtiolle kuuluvien osakkeiden hallinnointi on asianomaisen yliopiston tehtävänä. Yliopistot oikeutetaan hyväksymään tässä tarkoitettujen yhtiöiden valtiolle kuuluvien osakkeiden luovutus, mer-

kitsemättä jättäminen tai muu vastaava osakejärjestely, joka aiheuttaa valtion määräysvallan tai määräenemmistövallan menetyksen taikka, muussa kuin valtionyhtiössä, määrävähemmistön hallinnan menetyksen. Toimialaltaan ja toiminnaltaan yliopistolaissa säädettyä yliopiston yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen sekä tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistämistä välittömästi toteuttavien osakeyhtiöiden osakkeiden hallinnoinnista ja myynnistä saatavat tulot otetaan 5 000 000 euroon saakka nettobudjetoinnissa huomioon asianomaisen yliopiston tuloina.

Määrärahaa saa käyttää myös yliopistojen opettajille, tutkijoille ja opiskelijoille myönnettävien tutkimusta ja koulutusta edistävien apurahojen maksamiseen, opiskelijoille opintoihin liittyvän harjoittelun järjestämiseen sekä yliopistojen toimintaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuista ja rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Vuoden 2006 aikana saa tehdä sellaisia yliopistojen tiloja lisääviä vuokrasopimuksia, joista aiheutuu menoja vasta vuoden 2006 jälkeen siten, että nettomenojen lisäys on vuositasolla enintään 4 500 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Teknologian siirtotoiminnan tehostamiseksi sekä tutkimuksesta ja koulutuspalvelujen kehittämisestä syntyvien tulosten kaupalliseksi hyödyntämiseksi opetusministeriön päätöksellä määrättyt yliopistot voivat perustaa osakeyhtiöitä sekä hallinnoida, hankkia ja myydä tai muutoin luovuttaa osakkeita näitä tarkoituksia varten perustetuista osakeyhtiöistä. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon osakeyhtiöistä saatavat osinko- ja muut tulot sekä osakkeiden myynnistä saatavat tulot. Yliopistoille annettavassa osakeyhtiöiden valtiolle kuuluvien osakkeiden hallinnoinnissa noudatetaan muutoin mitä laissa valtion osakasvallan käytöstä eräissä taloudellista toimintaa harjoitavissa osakeyhtiöissä (740/1991) säädetään.

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetusministeriön asetukseen yliopis-

tojen eräistä suoritteista perittävistä maksuista (1317/2001) sekä opetusministeriön päätöksiin kirjasto- ja tietopalveluista perittävistä mak-

suista (82/1993) ja avoimesta korkeakouluope-
tuksesta korkeakouluissa perittävistä maksuis-
ta (83/1993).

Yliopistokohtaiset tutkintotavoitteet keskimäärin vuosiksi 2005—2006

	Ylemmät korkeakoulututkinnot		Tohtorintutkinnot	
	toteutuma 2004	tavoite 2005—2006	toteutuma 2004	tavoite 2005—2006
Helsingin yliopisto	2 330	2 500	395	396
Jyväskylän yliopisto	1 367	1 285	113	119
Oulun yliopisto	1 247	1 510	130	158
Joensuun yliopisto	617	760	57	68
Kuopion yliopisto	427	445	76	77
Turun yliopisto	1 084	1 285	144	137
Tampereen yliopisto	1 045	1 041	105	105
Åbo Akademi	489	563	66	63
Vaasan yliopisto	316	400	10	18
Lapin yliopisto	367	395	19	17
Teknillinen korkeakoulu	961	1 150	130	131
Tampereen teknillinen yliopisto	701	880	61	65
Lappeenrannan teknillinen yliopisto	470	570	29	30
Helsingin kauppakorkeakoulu	351	380	18	19
Svenska handelshögskolan	226	250	18	12
Turun kauppakorkeakoulu	211	270	15	13
Sibelius-Akatemia	125	140	5	9
Teatterikorkeakoulu	43	45	-	3
Taideteollinen korkeakoulu	192	165	8	8
Kuvataideakatemia	19	30	-	2
Yhteensä	12 588	14 064	1 399	1 450

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Helsingin yliopisto, mistä 2 657 000 euroa Svenska social- och kommunalhögskolanille ja 11 900 000 euroa kansalliskirjaston valtakunnallisena osuutena	297 836 000
Jyväskylän yliopisto	98 874 000
Oulun yliopisto	124 920 000
Joensuun yliopisto	58 217 000
Kuopion yliopisto	53 518 000
Turun yliopisto	110 826 000
Tampereen yliopisto	85 197 000
Åbo Akademi	48 133 000
Vaasan yliopisto	21 272 000
Lapin yliopisto	30 992 000
Teknillinen korkeakoulu	112 649 000
Tampereen teknillinen yliopisto	62 139 000

Lappeenrannan teknillinen yliopisto	34 011 000
Helsingin kauppakorkeakoulu	24 174 000
Svenska handelshögskolan	12 900 000
Turun kauppakorkeakoulu	14 592 000
Sibelius-Akatemia	23 879 000
Teatterikorkeakoulu	10 546 000
Taideteollinen korkeakoulu, mistä 2 800 000 euroa elokuva- ja lavastustaiteen osaston toiminta-	
määrärahaa	27 128 000
Kuvataideakatemia	4 324 000
Opetusministeriön käytettäväksi	1 926 000
Yhteensä	1 258 053 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyk-
senä huomioon 20 000 000 euroa korkeakou-
lulaitoksen kehittämislain perusteella.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004	2005	2006
	toteutuma	varsinainen talousarvio	esitys
Bruttomenot	1 678 408	1 753 197	1 791 308
Bruttotulot	489 471	532 900	533 255
Nettomenot	1 188 937	1 220 297	1 258 053

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	219 568
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	227 080

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntituotot	213 900	217 435
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	202 700	208 270
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	11 200	9 165
Kustannusvastaavuus, %	106	104
Hintatuki	510	570
Kustannusvastaavuus tuen jälkeen	11 710	9 735

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2005 TA	2006 TAE
Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot		
— Muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	145 500	156 750
— EU:lta saatava rahoitus	87 500	60 200
— Muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	47 000	59 870
Tulot yhteensä	280 000	276 820
Hankkeiden kokonaiskustannukset	294 500	302 500
Kustannusvastaavuus (tulot - kustannukset)	-14 500	-25 680
Kustannusvastaavuus, %	95	92

2006 talousarvio	1 258 053 000
2005 lisätalousarvio	17 139 000
2005 talousarvio	1 220 297 000
2004 tilinpäätös	1 196 449 000

22. Yliopistolaitoksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 21 949 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yliopistoja koskevan tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminnan, näihin liittyvän kansainvälisen yhteistyön sekä työllistymistä edistävän toiminnan ja opettajien kouluttajien täydennyskoulutuksen menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää yliopistojen käyttöön tarkoitetun oppimateriaalin kustannustoiminnan sekä opetuksen ja tutkimuksen toimintaedellytysten turvaamiseksi tarvittavien me-

nojen ja avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös potilasvakuutusmaksujen maksamiseen.

Käyttösuunnitelma	€
1. Tutkimus-, kehittämis- ja julkaisu-toiminta	7 949 000
2. Yliopistojen yhteinen atk-toiminta ja tietoliikenneyhteydet	9 000 000
3. Yliopistojen aikuiskoulutuksen kehittäminen	2 500 000
4. Yliopistokeskusten kehittäminen	2 500 000
Yhteensä	21 949 000

Määrärahaa saa käyttää enintään 206 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Yliopistojen aikuiskoulutuksen kehittämiseen tarkoitettua määrärahaa voidaan käyttää pitkäkestoisen täydennyskoulutuksen tuotekehitystyöstä aiheutuviin kustannuksiin yliopistojen esittämällä alueilla osana niiden yhteiskunnallista tehtävää.

Opetusministeriö saa vuonna 2006 tehdä uuden supertietokoneen hankkimiseksi sopimuksia siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja vuonna 2007 enintään 4 000 000 euroa, vuonna 2008 enintään 4 000 000 euroa ja vuonna 2009 enintään 2 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmaa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 66 000 euroa yhden henkilötyövuoden palkkausmenojen siirtona momentille 29.01.21.

2006 talousarvio	21 949 000
2005 lisätalousarvio	159 000
2005 talousarvio	23 892 000
2004 tilinpäätös	23 772 000

23. Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 7 903 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää 2 802 000 euroa opiskelija-, harjoittelija-, nuoriso- ja asiantun-

tijavaihtoon myönnettäviin stipendeihin, apurahoihin ja avustuksiin, 1 684 000 euroa ulkomaisissa yliopistoissa palvelevien suomalaisen ulkomaanlehtoreiden ja vierailevien professorien sekä muiden ulkomailla toimivien opetushallintoviranomaisten, yhteensä enintään 47 henkilöä, palkkoja varten soveltuvin osin ulkomailla työskentelevien Suomen kielen ja kulttuurin yliopisto-opettajien ohjesäännön mukaisesti ja ulkomailla tapahtuvan suomen kielen ja kulttuurin opetuksen järjestämiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 144 000 euroa maksullisen palvelutoiminnan tukemiseen.

Selvitysosa:

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2005		
	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	9 598	9 696	9 793
Bruttotulot	1 791	1 845	1 890
Nettomenot	7 807	7 851	7 903

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	565
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	593

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO edistää kansainvälistä vuorovaikutusta suomalaisessa koulutuksessa ja työelämässä sekä kulttuuri- ja nuorisotoiminnan alueella. CIMO tukee toiminnallaan kansainvälisen liikkuvuuden lisäämistä ja suomalaisen koulutuksen ja kulttuurin kansainvälistä näkyvyyttä ja kilpailukykyä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

CIMO toteuttaa stipendi- ja henkilövaihto-ohjelmia ja vastaa Euroopan unionin koulutus-, kulttuuri- ja nuoriso-ohjelmien kansallisesta toimeenpanosta sekä pohjoismaisen Nordplus-ohjelman toimeenpanosta. CIMO järjestää neuvonta- ja tietopalvelua ja markkinoi

suomalaista koulutusta kansainvälisesti. Suomen kielen ja kulttuurin opetusta ulkomaisissa yliopistoissa tuetaan sekä järjestetään ulkomaisille yliopisto-opiskelijoille suomen kielen

kurssseja Suomessa. Tietotekniikan hyväksikäyttöä lisätään tiedotuksessa, neuvonnassa ja koulutuksessa.

Määrälliset tavoitteet vuodelle 2006

	2002 toteutuma	2003 toteutuma	2004 toteutuma	2006 tavoite
Sokrates-ohjelmaan osallistuvat	8 965	10 051	11 397	12 500
— Suomesta lähtevät	4 252	4 561	5 255	6 000
— Suomeen saapuvat	4 713	5 490	6 142	6 500
EU:n nuoriso-ohjelmaan osallistuvat	4 445	4 996	5 227	4 200
Leonardo da Vinci-ohjelma			997	1 100
Kahdenvälinen ja monenkeskinen yhteistyö	1 333	1 074	1 082	1 000
— vaihto-ohjelmat		153	209	225
— muut stipendiohjelmat		921	873	775
North-South -kehitysmäaohjelma			17	180
Kv-harjoittelijavaihto ¹⁾	1 504	1 332	1 353	1 600
Suomen kielen ja kulttuurin edistäminen (kesäkurssiapurahat)	231	257	265	260

¹⁾ Sisältää myös CIMOn tukemien opiskelijajärjestöjen organisoiman harjoittelijavaihdon.

2006 talousarvio	7 903 000
2005 lisätalousarvio	70 000
2005 talousarvio	7 851 000
2004 tilinpäätös	7 835 000

kouluruokailun tarjoamisesta henkilökunnalle ja opetusharjoittelijoille aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Harjoittelukoulujen tavoitteena on opettajankoulutusta palvelevan toiminnan korkea taso ja läheinen vuorovaikutus yliopiston kanssa. Harjoittelukoulut huolehtivat opetussuunnitelmatyön ja opetuksen laadusta sekä kehittävät monipuolista ohjattua harjoittelua ja opetusteknologian käyttöä.

24. Harjoittelukoulujen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 72 132 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös oppilasavustuksista aiheutuvien menojen sekä maksullisen

Määrälliset tavoitteet vuodelle 2006

	2001 toteutuma	2003 toteutuma	2006 tavoite
Oppilaita	7 821	7 836	7 900
— peruskoulu	5 677	5 657	5 700
— lukio	2 144	2 179	2 200

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	70 962	71 607	73 532
Bruttotulot	1 424	745	1 400
Nettomenot	69 538	70 862	72 132
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 401		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 419		

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 450 000 euroa Joensuun yliopiston harjoittelukoulun ja Åbo Akademin Vasa Övningskolanin aiemmin päätettyjen tilahankkeiden vuokramenoihin.

Kuntien rahoitusosuus harjoittelukouluissa annettavan opetuksen kustannuksiin, 21 814 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.40.30 mitoituksessa.

2006 talousarvio	72 132 000
2005 lisätalousarvio	985 000
2005 talousarvio	70 862 000
2004 tilinpäätös	70 556 000

20. Ammattikorkeakouluopetus*Selvitysosa:***Yhteiskunnallinen vaikuttavuus**

Tavoitteena on ammattikorkeakouluverkon toimintakyvyn tehostaminen, opetuksen laadun ja tason kohottaminen, alueellisen vaikuttavuuden parantaminen sekä työelämän tarpeita vastaavan osaamisen kehittäminen.

Ammattikorkeakoulut jatkavat opetuksen laadun nostamista läpäisyn parantamiseksi ja nopeuttamiseksi. Kehittämisen painopisteinä ovat ohjaus- ja neuvontapalvelut, työharjoittelu ja virtuaaliopetus, opiskelijoiden yksilölliset opintosuunnitelmat ja kesäajan hyödyntäminen opiskelussa.

Ylempien ammattikorkeakoulututkintojen laatu ja taso varmistetaan ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutuksen kehittämiseksi. Erityisesti panostetaan koulutusohjelmiin ja niiden opetussuunnitelmiin työelämän tarpeiden ja osaamistason nostamiseksi sekä korkeakoulusektoreiden erilaisen profiloitumisen varmistamiseksi.

Ammattikorkeakoulut jatkavat alueellisen innovaatiojärjestelmän vahvistamista tutkimus- ja kehitystyöstrategioittensa pohjalta. Osana yhteisten aluestrategioittensa toimeenpanoa ammattikorkeakoulut ja yliopistot jatkavat yhteistyön tiivistämistä ja keskinäisen työnjakonsa selkiennyttämistä toiminnallisen kokonaisuuden vahvistamiseksi.

Opetusministeriö, ammattikorkeakoulut ja niiden ylläpitäjät varmistavat korkeakouluyksikköjen riittävän koon ja monipuolisuuden. Pieniä, yksialaisia toimipisteitä kootaan suuremmiksi kokonaisuuksiksi ja vähennetään alueellisesti hajaantuneiden toimipisteiden määrää. Ammattikorkeakoulut pyrkivät selvittämään ja ratkaisemaan koulutustarjonnan alakohtaiseen määrään ja ammattikorkeakoulujen työnjakoon liittyvät muutokset, jotka ovat välttämättömiä koulutustarpeen mitoittamiseksi ja suuntaamiseksi työelämän tarpeiden mukaisesti. Tavoitteet muutoksiksi ja toimenpiteiksi sopimuskaudelle 2007—2009 sovitaan keväällä 2006.

Ammattikorkeakoulut vahvistavat toimintansa kansainvälistymistä ja osallistuvat aktiivisesti eurooppalaisen ja kansainvälisen korkeakouluyhteisön kehittämiseen. Verkottumisen ja hankeyhteistyön kehittämiseen panostetaan.

Opetusministeriö tukee kansallisen korkeakoulupolitiikan ja ammattikorkeakoulujen tavoitteiden toteutumista hankerahoituksella.

Ammattikorkeakoulujen rahoitusperusteita muutetaan kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistuksen yhteydessä. Valtionosuuden perusteena oleva laskennallinen opiskelijamäärä perustuu ammattikorkeakoulujen, niiden ylläpitäjien ja opetusministeriön välisten tavoitesopimusten opiskelijamääriin. Suoritettujen tutkintojen määrä otetaan osaksi ammattikorkeakoulun rahoituksen määrääytymistä. Lisäksi ammatillisen opettajankoulutuksen rahoitus ja perustamiskustannusten erilliset valtionosuudet siirretään osaksi laskennallista valtionosuusjärjestelmää.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Ammattikorkeakoulujen keskimääräiset sopimuskaudelle 2004—2006 sovitut määrälliset tavoitteet

	toteutuma 2001	toteutuma 2002	toteutuma 2003	toteutuma 2004	tavoite 2004—2006
<i>Aloituspaikat</i>					
Nuorten koulutus	24 250	24 500	24 500	24 750	24 750
Ammatillinen opettajankoulutus	1 250	1 370	1 370	1 595	1 665
<i>Opinnot</i>					
Koulutuksen läpäisy viiden vuoden kuluttua aloittamisvuodesta	-	-	-	58,1	59,1
Avoin amk-opetus, opintoviikkoina	-	14 397	17 875	22 611	20 000
Virtuaaliopetus opintoviikkoina	35 933	46 270	65 806	85 334	85 000
Päätoiminen opiskelu (30 opintoviikkoa tai enemmän suorittaneet), % opiskelijoista	-	60,0	60,5	60,3	62,0
<i>Päätoimiset opettajat</i>					
Yliopettajista tohtoreita tai lisensiaatteja, %	54,5	58,7	64,3	69,7	70,0
<i>Kansainvälisyys</i>					
Yli 3 kk:n opiskelija- ja harjoittelijavaihto Suomesta	3 323	3 627	3 691	3 953	3 800
Yli 3 kk:n opiskelija- ja harjoittelijavaihto Suomeen	1 942	2 242	2 635	2 893	3 000
<i>T&K-toiminta ja aluevaikuttavuus</i>					
Tutkimustoiminnan htv:t, % päätoimisten opettajien määrästä	11,6	16,2	18,8	-	20,0
Hankeistettujen opinnäytetöiden osuus	70,9	69,2	71,0	73,0	75,0

Ammattikorkeakoulut laajentavat tavoitesopimustensa mukaisesti rahoituspohjaansa lisäämällä ulkopuolista rahoitusta toimintaansa ja erikseen tutkimus- ja kehitystyöhön.

Opetusministeriö myöntää ammattikorkeakouluille tuloksellisuusrahoitusta yleisten tuloksellisuuskriteerien perusteella ja lisäksi koulutuksen laatuyksikkökriteerien ja aluekehityksen huippuyksikkökriteerien perusteella. Tuloksellisuusrahoituksen osuus yksikköhintarahoituksesta on 0,4 %.

Yleisinä palkitsemiskriteereinä ovat opetuksen ja opetusmenetelmien kehittyminen, koulutuksen vetovoima- ja opintojen kulku, työelämäyhteydet sekä tutkimus- ja kehittämistyö, aluevaikuttavuus sekä ammattikorkeakoulujen toiminta- ja uusiutumiskyky. Neljän ensimmäisen kriteerin perusteella palkitaan kustakin 2—3 ja viimeisen kriteerin perusteella 1—2 ammattikorkeakoulua. Tuloksellisuusrahoituksen yleiset palkitsemisperusteet arvioidaan ja tarkistetaan tavoitesopimuskaudelle 2007—2009.

22. *Ammattikorkeakoululaitoksen yhteiset menot* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 386 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ammattikorkeakoulujen tietoyhteyksien ja -verkon (FUNET), korkeakoulukirjastojärjestelmien, ammattikor-

keakoulujen seurannan ja arvioinnin tietokannan (AMKOTA), ammattikorkeakoulujen opiskelijavalintajärjestelmän sekä ammattikorkeakoulujen muiden vastaavien yhteisten menojen keskitettyyn rahoittamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

2006 talousarvio	4 386 000
2005 talousarvio	4 886 000
2004 tilinpäätös	4 586 000

25. Ammattikorkeakoulujen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 068 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ammattikorkeakoulujen arvioinnista, ammattikorkeakoulututkimuksesta ja muista selvitys- ja kehittämishankkeista aiheutuvien suunnittelu-, käynnistämisen- ja toimintamenojen ja avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

2006 talousarvio	2 068 000
2005 talousarvio	2 068 000
2004 tilinpäätös	2 068 000

30. Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 360 704 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ammattikorkeakoululain (351/2003) ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisen valtionosuuden ja -avustuksen sekä am-

mattikorkeakoulujen opettajankoulutuksen valtionavustuksen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää ammattikorkeakoululain mukaisena hankerahoituksena toiminnan kehittämiseen ja tukemiseen enintään 15 100 000 euroa. Määrärahasta saa lisäksi käyttää enintään 9 249 000 euroa ammattikorkeakoulujen tuloksellisuusrahoitukseen, avoimen ammattikorkeakouluopetuksen tukemiseen sekä tietoyhteiskuntahankkeisiin ja ammattikorkeakoulujen aluekehitystyön edellytysten luomiseen ja kehittämiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Pääluokan ja luvun perusteluihin viitaten hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta 1.1.2006 lukien osana kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamista. Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen rahoituksessa luovutaan perustamiskustannuksiin myönnettävistä erillisistä valtionosuuksista, minkä johdosta yksikköhintoja korotetaan keskimäärin 262 eurolla. Määrärahan mitoituksessa on tämän johdosta otettu lisäyksenä huomioon 13 460 000 euroa. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 12 153 000 euroa sillä perusteella, että kuntien omarahoitusosuuteen aikaisemmin tehdyt muutokset otetaan huomioon muuttamalla valtionosuusprosenttia.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 2 320 000 euroa valtion ja kuntien välisen neljälle vuodelle jaksotetun lakisääteisen kustannustenjaon tarkistuksen toisena eränä.

Valtionosuuden perusteena oleviin yksikköhintoihin on tehty 2,4 prosentin suuruinen kustannustason tarkistus. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 8 467 000 euroa kustannustason nousun johdosta.

Valtionosuuden ja -avustuksen arvioitu jakautuminen

	€
Laskennalliset kustannukset	
— kunnalliset	498 769 000
— yksityiset	224 085 000
Kuntien rahoitusosuus	-387 449 000
Avoimen ammattikorkeakoulu- opetuksen tukemiseen, tuloksellisuusrahoitukseen, tieto- yhteiskuntahankkeisiin ja alue- kehitystyöhön (enintään)	9 249 000
Valtionavustuksiin (enintään)	15 100 000
Liikenneopettajakoulutuksen valtion- avustuksiin	950 000
Yhteensä	360 704 000

Määräraha on mitoitettu keskimääräisen yksikköhinnan 6 307 euroa (ei sis. alv) mukaisesti. Valtionosuuden perusteena oleva laskennallinen opiskelijamäärä vuonna 2006 on 113 412, josta aikuiskoulutuksen osuus on 19 540 ja ammatillisen opettajakoulutuksen 1 665. Kunnallisten ammattikorkeakoulujen osuus opiskelijoista on 77 322 ja yksityisten 36 090.

2006 talousarvio	360 704 000
2005 talousarvio	346 605 000
2004 tilinpäätös	328 453 378

40. Yleissivistävä koulutus*Selvitysosa:***Yhteiskunnallinen vaikuttavuus**

Yleissivistävän koulutuksen (esiopetus, perusopetus, lisäopetus, lukiokoulutus, taiteen perusopetus ja aamu- ja iltapäivätoiminta) kehittämisen lähtökohtana on koulutuksen perusturvan takaaminen ja vahvistaminen kaikille asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta. Toiminnan keskeisiä tavoitteita on varmistaa lasten ja nuorten oikeuksien toteutuminen ammatittaitoiseen opetukseen ja ohjaukseen sekä turvalliseen opiskeluympäristöön ja oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvointiin. Tavoitteena on perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen toteuttaminen laadukkaasti ja tuloksellisesti ja siten, että oppilaat saavuttavat jatko-opintojen edellyttämät valmiudet ja että entistä suurempi osuus koulunsa päättävistä nuorista aloittaa jatko-opinnot samana vuonna. Perusopetuksen vaikuttavuutta kuvataan kansainvälisillä PISA-tutkimusten tuloksilla.

Perusopetuksen uudet opetussuunnitelmat otetaan asteittain käyttöön viimeistään vuonna 2006. Lukion uudet opetussuunnitelmat otettiin käyttöön vuonna 2005. Opetussuunnitelmien toimeenpanoa ja niiden toteutusta tuetaan ja seurataan ja opetuksen ja ohjauksen tukipalveluja kehitetään. Opetussuunnitelman toimeenpanoon liittyen tavoitteena on kehittää oppimisympäristöjä, opetusmenetelmiä ja työtapoja sekä oppimateriaaleja erilaiset oppimistavat huomioonottaviksi. Opetuksen kehittämisessä kiinnitetään erityistä huomiota myös yhteisöllisyyden vahvistamiseen ja hyvinvoinnin lisäämiseen.

Kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistuksen yhteydessä perusopetuksen valtionosuusperusteita muutetaan siten, että kouluverkon ja oppilaiden lukumäärän perusteella yksikköhintaa porrastetaan ainoastaan harvimpaan asuttujen kuntien ja saaristokuntien kohdalla, mistä johtuen muiden porrastusperusteiden painoarvoa muutetaan. Uutena määräytymisperusteena otetaan käyttöön vieraskielisten oppilaiden määrä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Jatketaan perusopetuksen laatusuosituksen valmistelua koulutuksen perusturvan ja tuottavuuden kehittämiseksi. Tavoitteena on, että laatusuositukset tukevat koulutuksen järjestäjiä ja kouluja opetuksen laadun kehittämisessä sekä terveellisten ja turvallisten oppimisympäristöjen luomi-

sessä. Laatusuosituksilla tuetaan oppilaiden hyvinvointia, kasvua ja oppimista sekä heidän opetuksellisten oikeuksiensa toteutumista. Määritetään perusopetuksen laatukriteerit sekä niitä vastaavat hyvän laadun kuvaukset.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan toteutusta tuetaan perustamalla alueellisia kehittämisverkostoja ja tuottamalla materiaalia toiminnan tueksi. Laaditaan selvitys toiminnan laadun, laajuuden ja palvelutarjonnan monipuolisuuden kehittymisestä sekä lain vaikutuksista palvelujen rahoitukseen.

Esiopetusta kehitetään varhaiskasvatuksen jatkumona. Toteutetaan ryhmäkokoselvitysten perusteella tarpeelliset lainsäädännön muutokset. Muita kehittämistoimenpiteitä valmistellaan yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan kanssa.

Opettajien ammatillista osaamista vahvistetaan kehittämällä toimintamalleja ja moniammatillista yhteistyötä syrjäytymisvaarassa olevien ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden ja opiskelijoiden opetukseen, oppilashuoltoon sekä maahanmuuttajien opetukseen. Aloitetaan erityisopetuksen pitkän tähtäimen kehittämisstrategian laadinta.

Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden erityistarpeet otetaan huomioon esiopetuksen, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kehittämisessä, kuten laatusuositusten laadinnassa ja opinto-ohjauksen ja kansalaisvaikuttamisen hankkeissa.

Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmaan liittyen käynnistetään aktiivista ja demokraattista kansalaisuutta tukevien rakenteiden ja valmiuksien kehittäminen kouluissa. Osallistuva oppilas — yhteisöllinen koulu -hankkeen tavoitteena on vakiinnuttaa oppilaiden osallistuminen oppilaitosten toimintakulttuuriin. Vuoden 2006 loppuun mennessä tavoite on ulottaa toimintaa noin 100 kuntaan.

Jatketaan taiteen perusopetuksen kehittämisen tueksi käynnistettyä tilasto- ja tietopohjan rakentamista. Laaditaan yhteistyössä Opetushallituksen ja sidosryhmien kanssa kehittämisstrategia, jossa tarkastellaan taiteen perusopetuksen tehtävää ja tulevaisuutta osana lasten ja nuorten taidekasvatuksen kokonaisuutta.

Eri kouluasteiden nivelvaiheiden yhteyttä vahvistetaan ja tehostetaan opinto-ohjausta. Toisen asteen yhteishakujärjestelmä uudistetaan vuosien 2005—2006 aikana siten, että sähköinen hakujärjestelmä voidaan ottaa käyttöön vuoden 2007 aikana.

Lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opetuksen yhteistä järjestämistä tuetaan ja kannustetaan oppilaitosten keskinäistä yhteistyötä. Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen järjestämislupien myöntämiseen suhtaudutaan erittäin pidättyväisesti. Lukiokoulutuksen järjestäjiä arvioidaan olevan 312 ja perusopetuksen järjestäjiä 512. Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen tehokkuuden lisäämiseen pyritään läpäisyä parantamalla ja keskeyttämistä vähentämällä. Peruskoulu- ja lukioverkon kehittämisessä tuetaan tarkoituksenmukaisia ja tehokkuutta lisääviä järjestelyjä. Koulutuksen järjestämistä ja saavutettavuutta tarkastellaan laajemmasta seudullisesta ja alueellisesta näkökulmasta.

Kehitetään suullisen kielitaidon arviointia. Laaditaan aikuisten lukiokoulutuksen kehittämisohjelma. Etälukiotoimintaa kehitetään tasapuolisten opiskelumahdollisuuksien turvaamiseksi. Ylioppilastutkinnon reaaliaineen kokeiden uudistus toimeenpannaan ja ylioppilastutkintolautakunnan uudistettu tietojärjestelmä otetaan käyttöön.

Käynnistetään yleissivistävän koulutuksen päätöksenteon, strategisen suunnittelun ja seurannan sekä tietojohdamisen tueksi tarvittavan tietojärjestelmän kehittämistyö. Tavoitteena on mahdollistaa ajantasaisen, kattavan ja luotettavan tiedon tuottaminen, hallinta ja siirtäminen mahdollisimman tuloksellisesti eri toimijoiden välillä.

Yleissivistävän koulutuksen oppilasmäärät vuosina 2004—2006

	2004 syksy toteutuma	2005 syksy arvio	2006 syksy arvio	2005/2006 syksy muutos
Esiopetus	58 386	59 000	58 000	-1 000
Perusopetus	581 081	580 000	573 000	-7 000
— josta lisäopetus	2 259	1 950	2 000	+50
Nuorten lukiokoulutus	108 584	110 000	114 000	+4 000
Aikuisten lukiokoulutus	24 313	24 000	24 000	-
— josta aineopiskelijat	14 371	13 500	13 000	-500

Ylioppilastutkintoon osallistuu vuonna 2006 noin 77 200 kokeista ja heidän arvioidaan suorittavan yhteensä noin 215 300 koetta.

Oppilaita Helsingin ranskalais-suomalaisessa koulussa arvioidaan vuonna 2006 olevan 866 ja Suomalais-venäläisessä koulussa 680. Oppilaitoksissa on tarkoitus suorittaa vuoden 2006 aikana yhteensä 128 perusopetuksen päättötodistusta sekä 81 ylioppilastutkintoa.

Valtion kuulo-, näkö- ja liikuntavammaisten koulujen toimintaa tehostetaan edelleen erityisesti tukipalvelujen alueella. Vuoden 2006 aikana on tarkoitus antaa opetusta 485 oppilaalle.

21. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 43 003 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n Eurooppa-koulujen opettajien ja hallintohenkilökunnan palkkaus- ja eräiden muiden menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää valtion yleissivistävien oppilaitosten kansainvälistämiseen, maahanmuuttajien täydentävään opetukseen, vammaisten lasten koulujen palvelu- ja kehittämisskeskustoimintaan, avustuksina oppimisympäristöjen kehittämiseen ja tietoverkkojen rakentamiseen sekä tieto- ja viestintätekniikan hyväksikäyttöön opetuksessa ja opiskelussa.

Vuonna 2006 saa tehdä sellaisia vammaisten lasten koulujen tilajärjestelyistä aiheutuvia vuokrasopimuksia, joista aiheutuu menoja valtiolle vuoden 2006 jälkeen siten, että nettomenojen lisäys vuositasona on enintään 450 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

€

Valtion yleissivistävät oppilaitokset

Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	4 844 000
Suomalais-venäläinen koulu	4 831 000
Vammaisten lasten koulut	30 409 000
Yhteensä	40 084 000

Muu opetus

Koulukotien perusopetus	2 029 000
EU:n Eurooppa-koulut	890 000
Yhteensä	2 919 000

Kaikki yhteensä 43 003 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2005		
	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	45 216	44 900	45 903
Bruttotulot	3 089	2 800	2 900
Nettomenot	42 127	42 100	43 003

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 070
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 914

Kuntien rahoitusosuus valtion yleissivistävän koulutuksen kustannuksiin 6 600 000 euroa on otettu huomioon momentin 29.40.30 mitoituksessa. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 400 000 euroa siirtona momentilta 29.40.30.

2006 talousarvio	43 003 000
2005 lisätalousarvio	624 000
2005 talousarvio	42 100 000
2004 tilinpäätös	41 971 000

25. Yleissivistävän koulutuksen kehittäminen
(siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 649 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleissivistävän koulutuksen kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeista aiheutuvien suunnittelu-, käynnistämisen- ja toimintamenojen ja avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysoja: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa ja tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 000 000 euroa koulupudokkaiden aktivointiin perusopetuksessa ja toisen asteen nivelvaiheessa.

2006 talousarvio	3 649 000
2005 talousarvio	3 649 000
2004 tilinpäätös	2 199 000

30. Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 844 942 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää kuntien valtionosuuslain mukaisten verotuloihin ja valtionosuusuudistukseen perustuvien valtionosuuksien tasausten maksamiseen kunnille. Määrärahasta saa käyttää enintään 5 705 000 euroa avustuksina tieto- ja viestintätekniikan käyttöön opetuksessa ja opiskelussa, oppimisympäristöjen kehittämiseen ja tietoverkkojen rakentamiseen, tietohuollon ja tietohallinnan kehittämiseen sekä tieto- ja resurssikeskusverkostojen kehittämiseen, yhteistoiminnallisten työmuotojen, tukitoimien, kodin ja koulun yhteistyön sekä opetuksen laatujärjestelmien kehittämiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 8 241 000 euroa opetusministeriön määräämin perustein opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 42 §:n mukaisten avustusten maksamiseen oppilaitosten kokeilu- ja kehittämistoimintaan ja oppilaitosten kansainvälistämiseen, kunnalle tai rekisteröidylle yhdistykselle Ruotsissa rajakuntien yhteistoimintaan perustuvasta suomalaisoppilaiden koulunkäynnistä aiheutuviin kustannuksiin, ulkomailta muuttaneiden oppilaiden tukiopetuksen järjestämiseen sekä avustuksen maksamiseen saamenkielisten, romanikielisten ja vieraskielisten oppilaiden äidinkielen opetuksen järjestämiseen ja ulkomailta palaavien suomalaisten oppilaiden ulkomailla hankkiman kielitaidon ylläpitämiseen peruskoulussa ja lukiossa.

Määrärahaa saa käyttää myös opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annetun lain (1137/2003) mukaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuuksien maksamiseen. Valtionosuuden laskentaperusteena käytettävä ohjaustuntien määrä on enintään 3 751 600. Ohjaustuntien hinta on 20,95 euroa tuntia kohden.

Määrärahasta saa käyttää myös enintään 200 000 euroa aamu- ja iltapäivätoimintaa koskevan lainsäädännön toimeenpanon tukemisesta, seurannasta ja toiminnan kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla tehdyn sopimuksen mukaisten menojen maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 136 000 euroa taiteen perusopetusta antavien oppilaitosten harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin.

Taiteen perusopetuksen asukaskohtaisen valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 1,4 euroa asukasta kohti. Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä tuntimäärä on musiikin perusopetuksessa enintään 1 505 000 ja muussa tuntiperusteisen valtionosuuden piiriin kuuluvassa taiteen perusopetuksessa enintään 69 044 tuntia.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Pääluokan ja luvun perusteluihin viitaten hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta 1.1.2006 lukien osana kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamista. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 61 879 000 euroa sillä perusteella, että kuntien omarahoitusosuuteen aikaisemmin tehdyt muutokset otetaan huomioon muuttamalla valtionosuusprosenttia.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 16 705 000 euroa valtion ja kuntien välisen neljälle vuodelle jaksotetun lakisääteisen kustannustenjaon tarkistuksen toisena eränä.

Valtionosuuden perusteena oleviin yksikköhintoihin on tehty 2,4 prosentin suuruinen kustannustason tarkistus. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 43 000 000 euroa kustannustason nousun johdosta.

Luvun 26.97 perusteluihin viitaten momentilla on otettu lisäyksenä huomioon kuntien valtionosuuslain mukainen osuus verotuloihin perustuvista valtionosuuksien tasauslisistä ja

-vähennyksistä sekä siirtymätasauksista, nettomäärältään 16 545 000 euroa. Momentille 29.90.30 on tehty vastaavasti 16 536 000 euron vähennys, jolloin tasauserien yhteisvaikutus pääluokan 29 osalta on nettomäärältään 9 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 10 200 000 euroa lukion oppilasmäärän lisäyksen johdosta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 000 000 euroa tietoliikenneyhteyksien parantamisen johdosta sekä vähennyksenä 400 000 euroa siirtona momentille 29.40.21.

Valtionosuuden ja -avustuksen arvioitu jakautuminen

€

Laskennalliset kustannukset	
— kunnallinen perusopetus	2 920 648 000
— yksityinen perusopetus	61 661 000
— kunnallinen lukio-opetus	515 166 000
— yksityinen lukio-opetus	46 235 000
— taiteen perusopetus (asukaskohtainen)	7 294 000
— esiopetus	274 706 000
Kuntien rahoitusosuus	-2 109 344 000
Tasauserät	16 545 000
Valtionosuus taiteen perusopetukseen (opetustuntikohtainen)	51 187 000
Valtionosuus aamu- ja iltapäivätoimintaan	44 800 000
Aamu- ja iltapäivätoiminnan seuranta ja kehittäminen (enintään)	200 000
Valtionosuus ulkomailla toimivien koulujen käyttökustannuksiin	1 560 000
Rahoituslain mukaiset avustukset (enintään)	8 241 000
Tietoyhteiskunta ja hyvinvointi (enintään)	2 705 000
Valtionavustus tietoliikenneyhteyksien parantamiseen (enintään)	3 000 000
Eräät ulkomaanopetuksen menot	202 000
Taiteen perusopetusta antavien oppilaitosten harkinnanvaraiset valtionavustukset (enintään)	136 000
Yhteensä	1 844 942 000

Valtionosuuden mitoituksessa huomioon otettu kuntien rahoitusosuus sisältää kuntien

osuutena harjoittelukouluista ja valtion yleissivistävästä koulutuksesta 28 414 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa käytetyt keskimääräiset yksikköhinnat (ei sis. alv)

Lukio-opetus	4 643 euroa/opisk.
Perusopetus	5 201 euroa/opp.
Esiopetus	4 736 euroa/opp.
Taiteen perusopetus	
— asukaskohtainen valtion-	1,4 euroa/asukas
— opetustuntikohtainen	
valtionosuus	56 euroa/opetustunti
Aamu- ja iltapäivätoiminta	20,95 euroa/ohjaustunti
2006 talousarvio	1 844 942 000
2005 talousarvio	1 783 738 000
2004 tilinpäätös	1 684 436 296

34. *Valtionosuus yleissivistävien ja ammatillisten oppilaitosten sekä ammattikorkeakoulujen perustamiskustannuksiin* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 66 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää perusopetuksen, lukiokoulutuksen, taiteen perusopetuksen, ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) sekä peruskoulujen, lukioiden, musiikkioppilaitosten, ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (705/1992) mukaisten perustamishankkeiden sekä peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (1112/1978) mukaisten perustamiskustannusten valtionosuuksien maksamiseen.

Vuonna 2006 saa myöntää valtionosuutta yleissivistävän koulutuksen perustamishankkeille siten, että hankkeista aiheutuvat valtionosuudet ovat tammikuun 2006 kustannustasossa yhteensä enintään 54 500 000 euroa. Valtionosuuksista yhteensä enintään 27 000 000 euroa saa myöntää toteutusaikaisena. Vuonna

2006 saa edellisen lisäksi vahvistaa laajuuksia sellaisille perustamishankkeille, joille valtionosuus tullaan myöntämään vuonna 2007 tai sen jälkeen siten, että arvio hankkeista aiheutuvista valtionosuuksista vuoden 2006 tammikuun kustannustasossa on yhteensä enintään 65 000 000 euroa.

Selvitysosa: Myönnettävillä valtionosuuksilla arvioidaan voitavan rakentaa tai peruskorjata tilat 9 300 oppilaalle.

Pääluokan ja luvun perusteluihin viitaten hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta 1.1.2006 lukien osana kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamista. Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen perustamiskustannusten valtionosuuksiin perustuva rahoitus uudistetaan vuoden 2006 alusta siten, että aiempien erillisten valtionosuuksien ja muiden vastaavien erien sijasta ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja ammattikorkeakoulujen ylläpitäjien kirjanpidon mukaiset poistot luetaan mukaan yksikköhinnan laskennassa käytettäviin valtakunnallisiin kokonaiskustannuksiin.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Vuonna 2006 myönnettävät valtionosuudet	
— yleissivistävä koulutus	19 970 000
Vuosina 1993—2005 myönnettyt valtionosuudet	
— yleissivistävä koulutus	32 900 000
— kunnallinen ammatillinen koulutus ja ammattikorkeakoulut	12 000 000
— yksityinen ammatillinen koulutus ja ammattikorkeakoulut	1 300 000
Ennen vuotta 1993 myönnettyjen rakentamislupien edellyttämät valtionosuudet ja muut lakisääteiset menot	
— yleissivistävät oppilaitokset	30 000
Yhteensä	66 200 000

Rakentamisluvista ja myönnettyistä valtionosuuksista valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2007	2008	2009	2010—
Ennen vuotta 2006 hyväksytyt hankkeet				
— yleissivistävät oppilaitokset	28,5	24,8	21,1	44,2
— ammatilliset oppilaitokset ja ammattikorkeakoulut	11,2	9,6	7,4	13,6
Vuonna 2006 myönnettävät valtionosuudet				
— yleissivistävät oppilaitokset	8,6	4,2	5,2	22,0
Yhteensä	48,3	38,6	33,7	79,8

2006 talousarvio	66 200 000
2005 talousarvio	70 200 000
2004 tilinpäätös	71 200 000

ry:lle, koulun vapaan harrastustoiminnan tukemiseen, Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liitto ry:lle, Ympäristökasvatuksen seura ry:lle, Kesälukioseura ry:lle ja eräiden vaihto-oppilasjärjestöjen toiminnan tukemiseen.

51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 521 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen kodin ja koulun yhteistyöstä huolehtiville järjestöille, Kerhokeskus - koulutyön tuki

2006 talousarvio	521 000
2005 talousarvio	521 000
2004 tilinpäätös	521 000

60. Ammatillinen koulutus

Selvitysosa: Ammatillisen koulutuksen keskeisimpiä haasteita ovat koulutuksen ja työelämän lähentäminen sekä koulutuksen laadun ja vaikuttavuuden parantaminen. Koulutusjärjestelmän tehokkuuden lisäämiseen pyritään vähentämällä keskeyttämistä ja parantamalla läpäisyä sekä koulutusasteiden välisten nivelvaiheiden toimivuutta tehostamalla.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden työllistymiselle ja jatko-opintoihin sijoittumiselle asetetaan seuraava tavoite:

	2000 toteutuma	2003 toteutuma	2006 tavoite
Perustutkinnon suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opintoihin sijoittuminen ¹⁾ , %	72,0	72,3	74,0
— työlliset (sisältää työlliset opiskelijat), %	59,8	61,7	63,0
— päätoimiset opiskelijat, %	12,2	10,6	11,0

¹⁾ Lähde: Tilastokeskus. Sisältää myös muun kuin opetushallinnon alaisen koulutuksen. Kuvaa työllistymisen ja jatko-opintoihin sijoittumisen tilannetta vuoden lopussa. Tarkastelussa ovat kyseisen vuoden heinäkuun loppuun mennessä ja kolmen edeltävän vuoden aikana suoritetut ammatilliset perustutkinnot.

Ammatillisen koulutuksen laadun ja vaikuttavuuden parantamiseksi ja opiskelijoiden työelämään siirtymisen tehostamiseksi ammatilliseen peruskoulutukseen liitetään näyttöön perustuva osoitus ammattitaidon saavuttamisesta. Ammattiosaamisen näytöt otetaan käyttöön viimeistään syksyllä 2006 alkavasta koulutuksesta lukien. Näyttöjärjestelmä toimii pohjana myös kansalliselle ammatillisen koulutuksen oppimistulosten arvioinnille.

Työpaikalla tapahtuvan oppimisen riittävän ja laadukkaan toteutuksen varmistamiseksi jatketaan työssäoppimisen tukiohjelmaa.

Ammatillisen erityisopetuksen toimenpideohjelman toteutusta jatketaan.

Kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistuksen yhteydessä ammatillisen peruskoulutuksen valtionosuusperusteita muutetaan siten, että tuloksellisuus otetaan uudeksi määräytymisperusteeksi. Lisäksi perustamiskustannusten erilliset valtionosuudet siirretään osaksi laskennallista valtionosuusjärjestelmää siten, että vuodesta 2006 lukien ei enää myönnetä valtionosuutta uusille aloitettaville hankkeille.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Ammatillisen peruskoulutuksen keskeyttämisen vähentämiselle asetetaan seuraava tavoite:

Perustutkintoon johtavan koulutuksen keskeyttäminen (%)¹⁾

	2001 toteutuma	2003 toteutuma	2006 tavoite
Ammatillisen koulutuksen kokonaan keskeyttävät, joista osa kuitenkin sijoittuu muualle koulutusjärjestelmään	13,2	11,4	10,0
Ammatillisen koulutuksen kokonaan keskeyttävät, jotka eivät sijoitu muuallekaan koulutusjärjestelmään	11,7	10,2	9,0

¹⁾ Lähde: Tilastokeskus. Vain opetushallinnon alainen koulutus. Tilasto ei sisällä näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavaa koulutusta, oppisopimuskoulutusta eikä erityisoppilaitoksissa järjestettävää koulutusta.

Koulutuksen läpäisylle asetettavat tavoitteet otetaan käyttöön vuonna 2006. Tavoitteenasettelun tueksi selvitetään erilaisten pohjakoulutusten, aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamisen ja koulutuksen järjestämistavan sekä erityisopetuksen järjestämisen vaikutuksia koulutuksen kestoon.

Pääluokan selvitysosassa on asetettu tavoitteeksi, että perusopetuksen vuonna 2006 päättävistä 37,5 % sijoittuu välittömästi samana vuonna ammatilliseen koulutukseen. Siirtymiskynnyksen madaltamiseksi ja toisaalta ammatillisen koulutuksen alkuvaiheen keskeyttämisen vähentämiseksi ammatillisen koulutuksen yhteyteen kehitetään ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta, josta opiskelija voi joustavasti siirtyä tutkintoon johtavaan koulutukseen. Koulutus käynnistetään ko-keilumuotoisena vuonna 2006.

Koulutukseen hakeutumis- ja ohjaamisprosesseja tehostetaan uudistamalla toisen asteen yhteishakujärjestelmä vuosien 2005—2006 aikana siten, että sähköinen hakujärjestelmä voidaan ottaa käyttöön vuoden 2007 aikana.

Ammatillisen peruskoulutuksen tarjontaa suunnataan työvoiman kysynnän mukaisesti pitäen samanaikaisesti tavoitteena tasavertaisia koulutusmahdollisuuksia maan eri osissa. Tarjonta mitoitetaan siten, että koko perusopetuksen päättävälle ikäluokalle voidaan tarjota mahdollisuus luki- tai ammatillisiin opintoihin. Tämän lisäksi tarjonnan mitoittamisessa otetaan huomioon lukiosta ammatilliseen koulutukseen siirtyvät, ilman ammatillista koulutusta jääneet nuoret sekä työelämästä tai muutoin koulutusjärjestelmän ulkopuolelta tulevat erityisesti ilman ammatillista koulutusta olevat aikuiset.

Ammatillisen koulutuksen uusien opiskelijoiden, tutkintojen ja keskimääräisten vuosiopiskelijamäärien arvioidaan kehittyvän seuraavasti:

Oppilaitosmuotoinen tutkintoon johtava/valmistava ammatillinen peruskoulutus sekä oppisopimus-koulutuksena järjestettävä perus- ja lisäkoulutus¹⁾

	2001 (toteutuma)	2004 (arvio/ toteutuma) ²⁾	2005 (arvio)	2006 (arvio)
1. Ammatillinen peruskoulutus yhteensä				
— uudet opiskelijat	61 437	61 000	61 800	62 000
— suoritettut tutkinnot	33 092	38 000	40 200	42 000
— opiskelijamäärä ³⁾⁴⁾	131 816	143 780	145 600	146 000
1.1. Oppilaitosmuotoinen peruskoulutus yhteensä				
— uudet opiskelijat	54 090	54 500	55 000	55 000
— suoritettut tutkinnot	30 869	34 500	36 500	38 000
— opiskelijamäärä ³⁾⁴⁾	121 377	131 242	133 000	133 000
— josta erityisopiskelijoiden määrä	9 900	13 978	14 800	15 500
1.1.1. Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus				
— uudet opiskelijat	48 026	45 300	45 000	44 500
— suoritettut tutkinnot	28 383	30 000	31 000	32 000
— opiskelijamäärä ³⁾⁴⁾	112 371	118 976	119 500	119 000
1.1.2. Näyttötutkintoon valmistava koulutus				
— uudet opiskelijat	6 064	9 200	10 000	10 500
— suoritettut tutkinnot	2 486	4 500	5 500	6 000
— opiskelijamäärä ³⁾	9 006	12 266	13 500	14 000
1.2. Oppisopimuskoulutuksena järjestetty perus-koulutus ⁵⁾				
— uudet opiskelijat	7 347	6 500	6 800	7 000
— suoritettut tutkinnot	2 223	3 500	3 700	4 000
— opiskelijamäärä ³⁾⁶⁾	10 439	12 538	12 600	13 000
2. Oppisopimuskoulutuksena järjestetty ammatillinen lisäkoulutus yhteensä				
— opiskelijamäärä ³⁾⁶⁾	16 461	22 000 ⁷⁾	22 085 ⁸⁾	22 085
2.1. Ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistava koulutus				
— uudet opiskelijat	9 494	14 500	14 200 ⁸⁾	14 200
— suoritettut tutkinnot	4 824	6 500	7 000	7 500
— opiskelijamäärä ³⁾⁶⁾	13 094	18 937 ⁷⁾	18 665 ⁸⁾	18 665
2.2. Ei-tutkintotavoitteinen lisäkoulutus				
— opiskelijamäärä ³⁾	3 367	3 063 ⁷⁾	3 420 ⁸⁾	3 420

¹⁾ Opetushallinnon alainen koulutus. Lähde uusien opiskelijoiden ja suoritettujen tutkintojen osalta Tilastokeskus ja opiskelijamäärätietojen osalta valtionosuusjärjestelmä.

²⁾ Uusien opiskelijoiden ja tutkintojen määrät ovat arvioita. Opiskelijamäärät ovat toteutumatietoja.

³⁾ Valtionosuusjärjestelmän mukainen keskimääräinen vuosiopiskelijamäärä.

⁴⁾ Sisältää myös vammaisten valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen, maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen sekä muuna kuin ammatilliseen perustutkintoon johtavana koulutuksena järjestettävän kotitalousopetuksen opiskelijat.

- ⁵⁾ Oppisopimuskoulutuksesta ei ole vielä käytettävissä uusien opiskelijoiden eikä opiskelijamäärien osalta erikseen tilastoja opetussuunnitelmaperusteisesta koulutuksesta ja näyttötutkintoon valmistavasta koulutuksesta.
- ⁶⁾ Ennen 1.1.1999 aloittaneet ammattitutkintoon valmistavan koulutuksen opiskelijat, jotka rahoituksen määräytymisen perusteella tilastoidaan peruskoulutuksen opiskelijamääriin, on tässä sijoitettu lisäkoulutuksen opiskelijoiksi (461 opiskelijaa vuonna 2001).
- ⁷⁾ Rahoituksen perusteena oleva opiskelijamäärä. Oppisopimuskoulutuksena järjestettävän lisäkoulutuksen toteutunut opiskelijamäärä vuonna 2004 oli 22 305, josta tutkintotavoitteisen lisäkoulutuksen osuus oli 18 937 ja muun lisäkoulutuksen osuus 3 368.
- ⁸⁾ Talousarvion rahoituksen perusteena oleva opiskelijamäärä. Arvio vuoden 2005 todellisesta opiskelijamäärästä on 23 000, josta 19 700 tutkintotavoitteisessa lisäkoulutuksessa ja 3 300 muussa lisäkoulutuksessa. Uusien opiskelijoiden määrän arvioidaan todellisen opiskelijamäärän perusteella olevan noin 15 000.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjaverkon kokoamista jatketaan alueellisen kehittämistyön ja voimavarojen tarkoituksenmukaisen ja tehokkaan käytön edellytysten parantamiseksi. Tavoitteena on muodostaa etupäässä seudullisia, maakunnallisia tai muutoin vahvoja ammattiopistoja, jotka käsittävät koulutuksen järjestäjän kaikki koulutustoiminnot ja opetusyksiköt. Ammattiopistojen muodostumista edistetään vuosille 2005—2008 ajoittuvalla opetusministeriön ja koulutuksen järjestäjien välisellä vauhdittamishankkeella.

Oppilaitosmuotoisen ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjiä arvioidaan olevan 175 vuoden 2006 alussa. Näistä kuntia on arviolta 26, kuntayhtymiä 57 ja yksityisiä yhteisöjä tai säätiöitä arviolta 92. Lisäksi valtion omistuksessa on viisi erityisopetusta antavaa oppilaitosta sekä Saamelaisalueen koulutuskeskus ja Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus.

Ammatillista peruskoulutusta oppisopimuskoulutuksena järjestäviä koulutuksen järjestäjiä on vuoden 2006 alussa arviolta 72 ja ammatillista lisäkoulutusta oppisopimuskoulutuksena järjestäviä koulutuksen järjestäjiä arviolta 78.

21. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 31 243 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös ammatillista koulutusta järjestävien valtion oppilaitosten kansainvälistämiseen, oppimisympäristöjen kehittämiseen ja tietoverkkojen rakentamiseen sekä tieto- ja viestintätekniikan käyttöön opetuksessa ja opiskelussa, maahanmuuttajien tutkiopetukseen, valtion erityisopetusta antavien oppilaitosten palvelu- ja kehittämisskustointintaan, ammatilliseen lisäkoulutukseen sekä työnantajille maksettaviin koulutuskorvauksiin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään valtion erityisoppilaitosten, Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ja Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen toimintaan.

Valtion oppilaitoksissa järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärätavoite vuonna 2006 on 1 000, josta 880 erityisoppilaitosten opiskelijoita.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2005		
	2004 toteutuma	varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	32 522	32 859	33 643
Bruttotulot	2 308	1 900	2 400
Nettomenot	30 214	30 959	31 243
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 426		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 342		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot	1 659	1 500	1 750
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 466	1 500	1 750
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	193	0	0
Kustannusvastaavuus, %	113	100	100

Kuntien rahoitusosuus valtion ammatillisissa oppilaitoksissa annettavan opetuksen kustannuksiin, 4 283 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.60.30 mitoituksessa.

2006 talousarvio	31 243 000
2005 lisätalousarvio	407 000
2005 talousarvio	30 959 000
2004 tilinpäätös	30 130 000

24. Työpaikalla tapahtuva oppiminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 026 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työssäoppimisen ja muun työpaikalla tapahtuvan oppimisen rahoittamiseen ja koulutuksen kehittämiseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

2006 talousarvio	3 026 000
2005 talousarvio	3 026 000
2004 tilinpäätös	3 026 000

25. Ammatillisen koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 499 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ammatillisen koulutuksen kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeista aiheutuvien suunnittelu-, käynnistämisen- ja toimintamenojen sekä avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa ja tietoyhteiskuntaohjelmaa.

2006 talousarvio	1 499 000
2005 talousarvio	1 499 000
2004 tilinpäätös	1 299 000

30. Valtionosuus ja -avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 500 397 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 5 976 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 42 §:n 1 momentin ja opetusministeriön määräämin perustein 42 §:n 2 momentin mukaisten avustusten maksamiseen sekä Örebron kuulovammaisten oppilaitoksen suomalaisten ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden kustannusten kattamiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 961 000 euroa avustuksina oppimisympäristöjen kehittämiseen ja tietoverkkojen rakentamiseen sekä tieto- ja viestintätekniikan käyttöön opetuksessa ja opiskelussa.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Pääluokan ja luvun perusteluihin viitaten hallitus on antanut eduskunnalle talousarvio-

esitykseen liittyvän esityksen laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta 1.1.2006 lukien osana kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamista. Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen rahoituksessa luovutaan perustamiskustannuksiin myönnettävistä erillisistä valtionosuuksista, minkä johdosta yksikköhintoja korotetaan keskimäärin 350 eurolla. Määrärahan mitoituksessa on tämän johdosta otettu lisäyksenä huomioon 20 929 000 euroa. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 33 779 000 euroa sillä perusteella, että kuntien omarahoitusosuuteen aikaisemmin tehdyt muutokset otetaan huomioon muuttamalla valtionosuusprosenttia.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 3 210 000 euroa valtion ja kuntien välisen neljälle vuodelle jaksotetun lakisääteisen kustannustenjaon tarkistuksen toisena eränä.

Valtionosuuden perusteena oleviin yksikköhintoihin on tehty 2,4 prosentin suuruinen kustannustason tarkistus. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 11 003 000 euroa kustannustason nousun johdosta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 2 600 000 euroa ammattiosaimisen näyttöjen käyttöönnoton johdosta.

Valtionosuuden ja -avustuksen arvioitu jakautuminen

	€
Laskennalliset kustannukset	
— kunnallinen ammatillinen koulutus	948 412 000
— yksityinen ammatillinen koulutus	150 357 000
Kuntien rahoitusosuus	-605 309 000
Rahoituslain mukaiset avustukset (enintään)	5 976 000
Tietoyhteiskuntaohjelma (enintään)	961 000
Yhteensä	500 397 000

Valtionosuuden mitoituksessa huomioon otettu kuntien rahoitusosuus sisältää kuntien osuutena valtion ammatillisista oppilaitoksista 4 283 000 euroa.

Määräraha on mitoitettu keskimääräisen yksikköhinnan 8 269 euroa/opiskelija (ei sis. alv) mukaisesti.

Valtionosuuden perusteena oleva opiskelijamääräarvio vuonna 2006 on 132 000, josta kunnallisen ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärä on 114 700 ja yksityisen ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärä 17 300.

2006 talousarvio	500 397 000
2005 talousarvio	431 505 000
2004 tilinpäätös	401 081 875

31. Valtionosuus oppisopimuskoulutukseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 101 727 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen. Oppisopimusopiskelijoiden enimmäismäärä ammatillisessa lisäkoulutuksessa vuonna 2006 on 22 085.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisyysohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Pääluokan ja luvun perusteluihin viitaten hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta 1.1.2006 lukien osana kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamista. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 8 718 000 euroa sillä perusteella, että kuntien omarahoitusosuuteen aikaisemmin tehdyt muutokset otetaan huomioon muuttamalla valtionosuusprosenttia.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 434 000 euroa valtion ja kuntien välisen neljälle vuodelle jaksotetun lakisääteisen kustannustenjaon tarkistuksen toisena eränä.

Valtionosuuden perusteena oleviin peruskoulutuksen yksikköhintoihin on tehty 2,4 prosentin suuruinen kustannustason tarkistus. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 871 000 euroa kustannustason nousun johdosta.

Oppisopimuskoulutuksena järjestetään ammatillista perus- ja lisäkoulutusta. Oppisopimuskoulutuksena järjestettävän peruskoulutuksen opiskelijamääräarvio vuonna 2006 on 13 000, josta kunnallisen ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärä on 11 300 ja yksityisen ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärä 1 700. Oppisopimuskoulutuksena järjestettävän lisäkoulutuksen määrärahan mitoitus perustuu arvioon, että ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistavan koulutuksen opiskelijamäärä on 18 665 ja muun lisäkoulutuksen opiskelijamäärä 3 420.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kuntien rahoitusosuutena oppisopimuskoulutuksen peruskoulutukseen 48 443 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 450 000 euroa sillä perusteella, että oppisopimuskoulutuksena järjestettävän peruskoulutuksen opiskelijamäärän arvioidaan kasvavan 500 opiskelijalla.

2006 talousarvio	101 727 000
2005 lisätalousarvio	500 000
2005 talousarvio	107 417 000
2004 tilinpäätös	107 067 376

76. Kiinteistöjen hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 280 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion tekemän kauppasopimuksen perusteella kunnallistetun Vaasan teknillisen oppilaitoksen sekä Vaasan yliopiston yhteisten laboratoriotilojen kauppahinnan ja koron maksamiseen.

Selvitysosa: Kauppahinta on 13 981 000 euroa. Hankkeeseen on aikaisemmin myönnetty 13 955 000 euroa. Vuonna 2006 maksetaan sopimuksen viimeinen erä.

2006 talousarvio	1 280 000
2005 talousarvio	1 380 000
2004 tilinpäätös	1 605 000

69. Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö

Selvitysosa: Aikuiskoulutusta järjestetään lähes tuhannessa julkisen valvonnan alaisessa oppilaitoksessa ja korkeakoulussa. Tästä luvusta rahoitetaan pääosin vapaan sivistystyön piiriin kuuluvien ja ammatillista lisäkoulutusta järjestävien oppilaitosten sekä sivistys- ja neuvontajärjestöjen toimintaa. Aikuiskoulutuksen voimavaroja sisältyy opetusministeriön talousarviossa lisäksi muiden lukujen määrärahoihin jäljempänä tässä luvussa esitettävän taulukon mukaisesti.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Opetusministeriön hallinnonalan omaehtoisen aikuiskoulutuksen yleistavoitteena on

- lisätä työikäisen väestön mahdollisuuksia osallistua osaamistasoa ylläpitävään ja kohottavaan koulutukseen kilpailukyvyn ja työllisyyden turvaamiseksi,
- huolehtia riittävän omaehtoisen ei-tutkintotavoitteisen koulutustarjonnan saavutettavuudesta kansalaisyhteiskunnan ja demokratian vahvistamiseksi,
- parantaa aikuisväestön elinikäisen oppimisen edellytyksiä yhteiskunnallisen tasa-arvon ja kansalaisten sivistyksellisten oikeuksien turvaamiseksi; sekä
- kehittää aikuiskoulutuksen laatua, alueellista vaikuttavuutta ja ohjausta kaikilla koulutustasoilla.

Opetusministeriön hallinnonalan aikuiskoulutusta kehitetään siten, että omaehtoinen aikuis-koulutus, työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus ja henkilöstökoulutus muodostavat toimivan kokonaisuuden.

Vapaan sivistystyön rahoitusperusteita muutetaan kuntien valtionosuusuudistuksen yhteydessä. Kansalaisopistojen kohdalla asutusrakenneryhmyksestä luovutaan ja yksikköhinnat perustuvat keskimääräiseen yksikköhintaan, jota korotetaan tiheimmin asuttujen kuntien kohdalla.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Osaamistason ylläpitämiseen ja koulutustason kohottamiseen tähtäävä koulutus. Työikäiselle aikuisväestölle soveltuvia koulutusjärjestelyjä lisätään ja opitun tunnustamista ja hyväksilukemista tehostetaan tutkintotavoitteisessa koulutuksessa kaikilla koulutustasoilla. Ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen aikuiskoulutustarjontaa lisätään siten, että ammatilliseen perustutkintoon johtavan tai valmistavan koulutuksen aloittaa yhteensä 15 700 sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistavan koulutuksen yhteensä 48 000 aikuista vuonna 2006. Tavoitteena on, että ammatillisessa aikuiskoulutuksessa suoritettujen ammatillisten tutkintojen tai niiden osien määrä kasvaa nykytasosta 5 % vuoteen 2008 mennessä. Noste-ohjelmaa laajennetaan siten, että 10 000 vuotuisen aloittajan tavoite saavutetaan vuonna 2007 ja että valtionosuusrahoitteiseen ammatilliseen perus- ja lisäkoulutukseen osallistuu lisäksi 15 000 vailla toisen asteen tutkintoa olevaa aikuista. Ammattikorkeakoulujen koulutustarjonnasta noin viidennes suunnataan aikuis-koulutukseen. Sen puitteissa lisätään asteittain ylemmän ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta. Yliopistojen aikuiskoulutustehtävää vahvistetaan lisäämällä maisteriohjelmissa ja vastaavissa aikuiskoulutusohjelmissa aloittavien määrää ja laajentamalla avoimen yliopiston väylää tutkintoonjohtavana koulutuksena.

Tasa-arvoa ja kansalaisyhteiskunnan elinvoimaisuutta ylläpitävä ja vahvistava koulutus. Vapaan sivistystyön oppilaitosten asemaa tasa-arvoa, sosiaalista koheesiota sekä aktiivista kansalaisuutta kannustavan aikuiskoulutuksen järjestäjinä vahvistetaan. Vapaan sivistystyön oppilaitosten ohjauksella pyritään lisäämään yhdessä alan toimijoiden kanssa määriteltyjen alojen koulutustarjontaa ja aikuiskoulutuksessa aliedustettujen kansalaisryhmien osallistumista koulutukseen vuosina 2005—2008. Aikuislukion aineopiskelussa tarjontaa suunnataan maahanmuuttajien kielikoulutukseen sekä aikuisväestön osaamisen ja jatko-opintokelpoisuuden tarpeisiin. Avoimen ammattikorkeakouluopetuksen järjestelyjä monipuolistetaan ja tarjontaa laajennetaan siten, että laskennallisia opintoviikkoja on 15 000 vuonna 2006 ja tarjonnan pääosa suunnataan muille kuin ammattikorkeakoulujen opiskelijoille. Avoimen yliopisto-opetuksen saavutettavuutta parannetaan yhteistyössä vapaan sivistystyön järjestäjäverkon kanssa. Neuvontajärjestöjen toimintaedellytyksiä vahvistetaan aktiivista kansalaisuutta ja yhteiskunnan eheyttä tukevien tehtävien hoitamisessa.

Aikuisopiskelun edellytysten parantaminen. Vakaiden toimintaedellytysten turvaamiseksi ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjien asemaa vahvistetaan ja vapaan sivistystyön oppilaitosten rahoitusperusteita uudistetaan. Aikuisopetushenkilöstön osaamisen kehittämistä ja koulutustason kohottamista tuetaan kohdennetuilla koulutus- ja kehittämisohjelmilla. Valtion rahoittamaa opetustoimen henkilöstökoulutusta suunnataan erityisesti verkkopedagogiikkaan, erityisopetukseen ja työssäoppimiseen. Verkko-opetuksen tarjontaa lisätään ja aikuisopiskelijoiden neuvonta- ja ohjauspalveluja kehitetään oppilaitoksissa ja verkon välityksellä.

Koulutuksen saavutettavuutta ja aikuiskoulutuksen järjestäjien yhteistyötä kehitetään alueellisten toimenpideohjelmien pohjalta. Aikuisopiskelijoiden opintosetelikokeilua laajennetaan aliedustettujen väestöryhmien osallistumismahdollisuuksien parantamiseksi. Opintoseteli on tarkoitus ottaa käyttöön asteittain vuodesta 2007 lähtien.

Aikuiskoulutuksen laadun, vaikuttavuuden ja ohjauksen kehittäminen. Aikuiskoulutuksen laatu varmistetaan eri tavoin hankitun osaamisen osoittavilla tutkintojärjestelmillä ja valtakunnallisilla arvioinneilla. Koulutuksen arviointineuvosto toteuttaa arvioinnit ammatillisesta aikuiskoulutuksesta sekä vapaan sivistystyön oppilaitosverkoston toimintaedellytyksistä ja palvelukyvystä. Ammatillisessa lisäkoulutuksessa otetaan käyttöön opiskelijapalautejärjestelmä vuonna 2006.

Tavoite- ja tulosohejausta, järjestämislupia, rahoitusperusteita ja informaatio-ohjausta kehittää siten, että aikuiskoulutusta voidaan suunnitella, seurata ja suunnata tarpeita vastaavasti valtakunnallisesti ja alueellisesti.

Omaehtoisen aikuiskoulutuksen opiskelijamäärä ja suoritettut tutkinnot koulutusmuodoittain vuosina 2001—2006

Koulutusmuoto	2001 toteutuma	2003 toteutuma	2006 arvio
Aikuiskoulutus			
tutkinto-opiskelijat	12 290	10 330	10 000
aineopiskelijat	12 400	14 436	15 000
suoritettut tutkinnot		936	1 000
Ammatillinen peruskoulutus			
näyttöön valmistava koulutus, opiskelijat	9 006	11 417	14 000
oppisopimuskoulutusopiskelijat	10 439	12 489	13 000
suoritettut tutkinnot	4 710	6 970	10 000
suoritettut osatutkinnot		3 825	4 000
Ammattitutkintoon tai erikoisammattitutkintoon valmistava koulutus			
oppilaitosmuotoinen koulutus, opiskelijat	22 330	27 390	30 500
oppisopimuskoulutusopiskelijat	13 094	16 713	18 665
suoritettut tutkinnot	12 670	14 957	16 915
suoritettut osatutkinnot		6 135	6 450
Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutus			
amk-tutkinto, opiskelijat	15 840	14 920	14 990
ylempi amk-tutkinto, opiskelijat	-	350	800
erikoistumisopinnot, opiskelijat	6 262	7 702	2 900
avoin ammattikorkeakoulu, opiskelijat	6 498	9 487	15 000
suoritettut amk-tutkinnot		4 450	4 400
suoritettut ylempät amk-tutkinnot		-	240
Yliopistojen aikuiskoulutus			
täydennyskoulutus, opiskelijat	83 106	82 918	87 000
avoin yliopisto, opiskelijat	96 226	83 685	83 000
Vapaan sivistystyön oppilaitokset (opiskelijatapauksia)			
kansalaisopistot, opiskelijat	1 036 840	1 059 014	1 060 000
kansanopistot, opiskelijat	134 490	147 783	145 000
kesäyliopistot, opiskelijat	33 195	33 660	35 000
opintokeskukset, opiskelijat	309 897	338 551	340 000
liikunnan koulutuskeskukset, opiskelijat	84 899	79 769	80 000

Aikuiskoulutuksen rahoitus opetusministeriön hallinnonalalla vuosina 2005—2006 (euroa)

	2005 TA	2006 TAE
29.10 Yliopisto-opetus ja -tutkimus ¹⁾		
21. Yliopistojen toimintamenot		
avoin yliopisto-opetus	13 000 000	13 000 000
täydennyskoulutuksen hintojen alentaminen (enintään)	510 000	410 000
22. Yliopistolaitoksen yhteiset menot		
täydennyskoulutuksen tuotekehitystyö	3 000 000	2 500 000

29.20	Ammattikorkeakouluopetus		
	30. Valtionosuus käyttökustannuksiin		
	aikuisten ammattikorkeakoulututkintoon johtava koulutus (arvio)	55 900 000	55 900 000
	erikoistumisopinnot ja jatkotutkintokokeilu (arvio)	14 400 000	14 400 000
	avoin ammattikorkeakouluopetus (arvio)	3 200 000	3 200 000
29.40	Yleissivistävä koulutus		
	30. Valtionosuus käyttökustannuksiin		
	lukion aikuisopiskelijat (arvio)	16 700 000	16 700 000
29.60	Ammatillinen koulutus ²⁾		
	21. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot		
	ammatillinen lisäkoulutus (arvio)	600 000	600 000
	30. Valtionosuus käyttökustannuksiin		
	näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon		
	valmentava koulutus (arvio)	56 400 000	58 500 000
	31. Valtionosuus oppisopimuskoulutukseen		
	oppisopimuskoulutuksena suoritettava ammatilliseen perus-		
	tutkintoon johtava koulutus (arvio) ³⁾	27 800 000	28 700 000
	oppisopimuskoulutuksena suoritettava ammatillinen lisäkoulutus		
	(arvio)	66 600 000	67 100 000
29.69	Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö	321 446 000	328 866 000
29.98	Liikuntatoimi		
	50. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot		
	liikunnan koulutuskeskukset	12 493 000	12 493 000
	52. Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille	1 867 000	1 867 000
Yhteensä		593 916 000	604 236 000

¹⁾ Taulukko ei sisällä yliopiston perustutkintoa opiskelevia aikuisia (yli 25 vuotiaina aloittaneita), joita oli n. 40 000 vuonna 2003 ja joista aiheutuvat kustannukset ovat arviolta noin 146 miljoonaa euroa vuonna 2005.

²⁾ Taulukko ei sisällä ammatillista perustutkintoa opetussuunnitelman mukaan opiskelevia aikuisia (yli 25 vuotiaina aloittaneita), joita on n. 9 500 vuonna 2005 ja joista aiheutuvat kustannukset ovat arviolta noin 41 miljoonaa euroa vuonna 2005.

³⁾ Luvussa on otettu huomioon vain ammatilliseen perustutkintoon tähtäävän oppisopimuskoulutuksen yli 25 vuotiaina aloittaneet (noin 64 % opiskelijoista).

21. Opetusalan koulutuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 412 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Opetusalan koulutuskeskuksen palvelutoiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: Opetusalan koulutuskeskuksesta annetun lain (1259/1997) mukaisesti koulutuskeskus keskittyy erityisesti opetusalan kehittämisen ja uudistusten edellyttämään opettajien ja muun henkilöstön koulutukseen.

Tavoitteena on järjestää koulutusta noin 10 200 opetushenkilöstöön kuuluvalle vuonna 2006. Toiminnasta arvioidaan toteutettavan yli puolet Heinolan ja Tampereen toimipisteiden ulkopuolella noin 80 eri paikkakunnalla.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2005		2006 esitys
	2004 toteutuma	varsinainen talousarvio	
Bruttomenot	5 939	4 953	4 953
Bruttotulot	5 531	4 541	4 541
Nettomenot	408	412	412
Siirtyneet erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot	5 510	4 541	4 541
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	5 939	4 953	4 953
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-429	-412	-412
Kustannusvastaavuus, %	93	92	92
Hintatuki	412	412	412
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	-17	0	0

2006 talousarvio	412 000
2005 talousarvio	412 000
2004 tilinpäätös	412 000

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen €

1. Koulutuspoliittisesti merkittävien alueiden koulutus

Verkkopedagogiikka ja mediakasvatus	2 200 000
Oppimisen perusteiden sekä aine- ja aihekohtaisten taitojen kehittäminen	1 750 000
Yrittäjyyskasvatuksen ja koulutuksen edistäminen	500 000
Opiskelijoiden hyvinvoinnin edistäminen sekä opintojen ja opiskelijoiden ohjauksen kehittäminen	950 000
Erytisopetuksen kehittäminen	700 000
Työssäoppiminen ja ammatti-osaamisen näyttöjen kehittäminen	1 300 000
Kansalaisvaikuttamisen sekä eri kieli- ja kulttuuritaustan omaavien koulutuksen edistäminen	600 000
Oppilaitosjohdon koulutus	744 000
Ammatillisen aikuiskoulutuksen ja vapaan sivistystyön opetus- ja muun henkilöstön lisäkoulutusohjelmat	1 750 000
Opetusministeriön käytettäväksi	500 000
Yhteensä	10 994 000

2. Ammattitutkintojen ja kielitutkintojen kehittäminen ja toimeenpano

Ammattitutkintojen kehittäminen ja toimeenpano	1 682 000
Kielitutkintojen kehittäminen ja toimeenpano	235 000
Yhteensä	1 917 000

22. Opetustoimen henkilöstökoulutus ja eräät muut menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 14 004 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetustoimen henkilöstön lisäkoulutuksesta, ammattitutkintojen ja kielitutkintojen kehittämisestä sekä lähi-alueyhteistyöstä ja erityisryhmien koulutuksesta aiheutuviin menoihin ja avustuksiin.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa, yrittäjyyden politiikkaohjelmaa ja kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmaa.

Määrärahaa käytetään opetustoimen henkilöstön ammattitaitoa ylläpitäviin ja laajentaviin koulutusohjelmiin opetusministeriön määräämillä koulutuspoliittisesti merkittävillä alueilla, ammattitutkintojen ja kielitutkintojen kehittämiseen ja toimeenpanoon sekä lähi-alueyhteistyöhön ja erityisryhmien koulutukseen.

Tavoitteena on, että momentilta rahoitettavaan opetustoimen henkilöstökoulutukseen osallistuu yhteensä noin 22 000 henkilöä vuonna 2006.

3. Lähialueyhteistyö ja erityisryhmien koulutus

Lähialueyhteistyö	538 000
Suomessa asuvien ulkomaalaisten opetus	336 000
Romanien aikuiskoulutus ja sen kehittäminen	219 000
Yhteensä	1 093 000

Kaikki yhteensä	14 004 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähenyksenä huomioon 400 000 euroa siirtona momentille 29.69.53.

2006 talousarvio	14 004 000
2005 talousarvio	14 404 000
2004 tilinpäätös	13 904 000

25. Aikuiskoulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 927 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikuiskoulutuksen kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää EU:n muista kuin rakennerahastoista rahoittamista tutkimus- ja koulutushankkeista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään 11 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus käyttää 120 000 euroa kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman rahoitukseen.

Määrärahaa on tarkoitus käyttää koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan sisältyvien uudistusten jatkovalmisteluun, elinikäisen oppimisen edellytyksiä ja aikuisopiskeluun osallistumista edistäviin hankkeisiin, aikuiskoulutuksen arvioinnin ja seurannan tehostamiseen, aikuisopiskelua tukevien tiedotus- ja neuvontapalveluiden kehittämiseen, kansalaisten tietoyhteiskuntavalmiuksia edistäviin hankkeisiin, aikuisille soveltuvien tukintojen sekä verkko-opetuksen kehittämiseen

sekä muihin aikuiskoulutuksen valtakunnallisiin ja kansainvälisiin kehittämishankkeisiin.

2006 talousarvio	2 927 000
2005 talousarvio	2 927 000
2004 tilinpäätös	2 807 000

30. Valtionosuus kansalaisopistojen käyttö-kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 78 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää lain 14 §:n mukaisiin kehittämisavustuksiin, mukaan lukien tietoyhteiskunnan koulutushankkeet ja laatupalkinto sekä ylimääräisiin avustuksiin yhteensä enintään 2 150 000 euroa. Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia tunteja on 2 038 000. Tuntikiintiön estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta siten, että asutusrakenneryhtymykseen perustuvasta yksikköhintojen porrastamisesta luovutaan ja siirrytään yhteen yksikköhintaan, jota porrastetaan tiheimmin asuttujen kuntien kohdalla.

Valtionosuuden ja -avustuksen arvioitu jakautuminen

	€
Valtionosuus käyttökustannuksiin	75 950 000
Valtionavustukset (enintään)	2 150 000
Yhteensä	78 100 000

Valtionosuuden perusteena oleviin yksikköhintoihin on tehty 2,4 prosentin suuruisen kustannustason tarkistus. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 1 829 000 euroa kustannustason nousun johdosta.

Valtionosuuden perusteena käytettävä keskimääräinen yksikköhinta on 65 euroa opetus tuntia kohti.

Kansalaisopistojen koulutusta suunnataan informaatio-ohjauksen avulla alan valtakun-

nallisten järjestöjen kanssa määritellyille painopistealueille, joita ovat maahanmuuttajien kieli- ja kulttuurikoulutus, terveyttä edistävät opinnot, tietoyhteiskunnan perusvalmiudet sekä kansalaisyhteiskuntaan osallistumisen valmiuksia lisäävät opinnot ja aikuiskoulutus aliedustetuille kansalaisryhmille vuosina 2006—2008. Valtionavustuksia on tarkoitus käyttää koulutuksen kehittämiseen ja uusien osallistujaryhmien koulutukseen rekrytoinnin kehittämiseen.

2006 talousarvio	78 100 000
2005 talousarvio	76 793 000
2004 tilinpäätös	75 079 378

31. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen lisäkoulutukseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 112 790 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää ammatillisten kurssikeskusten muuttumisesta ammatillisiksi aikuiskoulutuskeskuksiksi annetun lain (761/1990) mukaisten toimitiloista aiheutuvien vuokrien korvaamiseen sekä vuokratiloja korvaavien omien tilojen hankinnan valtionavustuksiin enintään 92 000 euroa. Määrärahasta saa käyttää enintään 7 253 000 euroa kehittämisavustuksina sekä edellisiin vuosiin kohdistuviin loppusuorituksiin ja oikaisuihin. Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia opiskelijatyövuosia on enintään 15 550. Opiskelijatyövuosi kiintiön estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisysohjelmia.

Valtionosuuden ja -avustuksen arvioitu jakautuminen

	€
Valtionosuus käyttökustannuksiin	105 445 000
Valtionavustus toimitiloista aiheutuvien vuokrien korvaamiseen sekä vuokratiloja korvaavien omien tilojen hankkimiseen (enintään)	92 000
Valtionavustus työelämän palvelutoiminnan ja koulutuksen laadun kehittämiseen, näyttötutkintojen koe- ja materiaalipalveluihin sekä edellisvuosien loppusuorituksiin ja oikaisuihin (enintään)	7 253 000
Yhteensä	112 790 000

Valtionosuuden laskennan pohjana käytettävä yksikköhinta on ammatillisen koulutuksen keskimääräinen yksikköhinta 8 336 euroa opiskelijatyövuotta kohden, jota porrastetaan eri hintaryhmissä. Toteutuneen koulutuksen mukaan laskettu todellinen keskimääräinen hinta omaehtoisessa lisäkoulutuksessa on noin 7 900 euroa opiskelijatyövuotta kohden (ei sis. alv). Noin 90 % lisäkoulutuksesta on omaehtoista ammatillista lisäkoulutusta. Vähintään 80 % koulutuksesta suunnataan ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin valmentavaan koulutukseen sekä työelämässä tarvittavien tietotekniikkataitojen hankkimiseen.

Valtionosuuden perusteena oleviin yksikköhintoihin on tehty 2,4 prosentin suuruinen kustannustason tarkistus. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 2 419 000 euroa kustannustason nousun johdosta.

Tavoitteena on, että tutkintotavoitteisen ammatillisen lisäkoulutuksen aloittaa vuonna 2006 yhteensä noin 25 000 henkilöä, joista n. 80 % suorittaa näyttötutkinnossa ammatillisen tutkinnon tai sen osan vuoteen 2009 mennessä.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 2 000 000 euroa käyttökustannusten valtionosuuksiin ja vähennyksenä 800 000 euroa vammaisten opiskelijaviikkojen lisäämiseksi siirtona momentille 29.69.50.

2006 talousarvio	112 790 000
2005 talousarvio	109 171 000
2004 tilinpäätös	105 144 635

2006 talousarvio	30 000 000
2005 talousarvio	26 000 000
2004 tilinpäätös	19 500 000

34. Valtionavustus aikuisten koulutustason kohottamisohjelmaan (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 30 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikuisten koulutustason kohottamiseksi myönnettävän valtionavustuksen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisyyden politiikkaohjelmaa.

Määrärahalla on tarkoitus jatkaa vuonna 2003 käynnistyneeseen viisivuotiseen aikuisten koulutustason kohottamisohjelmaan (Noste-ohjelma) kuuluvia lisätoimenpiteitä ensisijaisesti työssäolevan alhaisen koulutustason omaavan aikuisväestön koulutustason kohottamiseksi. Rahoitettavan toiminnan tarkoituksena on ennen muuta ammatillisten tutkintojen ja tietokoneen ajokorttien suorittaminen. Osa avustuksesta suunnataan koulutukseen hakeutumista edistäviin toimiin ja opiskelun tukitoimiin. Edellytyksenä valtionavustuksen myöntämiseksi ammatilliseen tutkintoon tähtäävään koulutukseen on, että hakija järjestää valtionosuusrahoituksella koulutusta siinä laajuudessa, jota opetusministeriö on käyttänyt valtionosuusrahoituksen mitoittamisen perusteena. Avustuksen myöntää lääninhallitus yhteistyössä työvoima- ja elinkeinokeskusten kanssa. Ohjelman tavoitteiden mukaisesti suunnataan myös osa momenttien 29.40.30, 29.60.30, 29.60.31, 29.69.31 ja 34.06.29 määrärahoista.

Tavoitteena on, että Noste-ohjelmassa aloittaa koulutuksen yhteensä 9 300 henkilöä vuonna 2006, joista ammatillisen tutkinnon tai sen osan suorittamisen aloittaa yhteensä noin 6 300 henkilöä ja tietokoneen ajokortin tai vastaavan koulutuksen yhteensä noin 3 000 henkilöä. Lisäksi perusrahoitteiseen ammatilliseen perus- ja lisäkoulutukseen sekä oppisopimuskoulutukseen osallistuu arviolta noin 15 000 Noste-ohjelman kohderyhmään kuuluvaa aikuista.

50. Valtionosuus kansanopistojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 46 847 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää yhteensä enintään 2 000 000 euroa lain 14 §:n mukaisiin kehittämisavustuksiin mukaan lukien tietoyhteiskuntahankkeet ja opintosetelikokeilu sekä ylimääräisiin avustuksiin. Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia opiskelijaviikkoja on 296 270, josta enintään 4 700 opiskelijaviikkoa suunnataan Snellman-korkeakoulu -nimiselle vapaan sivistystyön oppilaitokselle. Opiskelijaviikkokiintiön estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta siten, että yksikköhinnan porrastuksessa huomioidaan opiskelun päätoimisuus ja sisäoppilaitosmuotoisuus. Lisäksi nostetaan vaikeimmin vammaisten opiskelijoiden perusteella tehtävää korotusta.

Valtionosuuden ja -avustuksen arvioitu jakautuminen

	€
Valtionosuus käyttökustannuksiin	44 813 000
Valtionavustukset (enintään)	2 000 000
Valtionavut vuokra-arvoihin ja oikaisuerät	34 000
Yhteensä	46 847 000

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta opiskelijaviikkoa kohden on noin 265 euroa.

Valtionosuuden perusteena oleviin yksikköhintoihin on tehty 2,4 prosentin suuruinen kustannustason tarkistus. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 1 108 000 euroa kustannustason nousun johdosta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähenyksenä huomioon 694 000 euroa neljälle vuodelle jaksotetun yksikköhintojen tarkistuksen toisena eränä.

Kansanopistojen koulutusta suunnataan informaatio-ohjauksen avulla alan valtakunnallisen järjestön kanssa määritellyille painopistealoille, joita ovat maahanmuuttajien kieli- ja kulttuurikoulutus sekä kansalaisyhteiskuntaan osallistumisen valmiuksia lisäävät opinnot sekä aikuiskoulutuksessa aliedustetuille kansalaisryhmille vuosina 2005—2008. Valtionavustuksia on tarkoitus käyttää koulutuksen suuntaamisen kehittämiseen ja uusien osallistujaryhmien koulutukseen rekrytoinnin kehittämiseen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 800 000 euroa vammaisten opiskelijaviikkojen lisäämiseksi siirtona momentilta 29.69.31.

2006 talousarvio	46 847 000
2005 talousarvio	45 633 000
2004 tilinpäätös	45 292 897

51. Valtionosuus ammatillisten erikoisoppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 18 169 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen. Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia tunteja on enintään 360 765.

Selvitysosa: Valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 50 euroa opetustuntia kohti.

Valtionosuuden perusteena oleviin yksikköhintoihin on tehty 2,4 prosentin suuruinen kustannustason tarkistus. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 519 000 euroa kustannustason nousun johdosta. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 225 000 euroa luvun 31.50 perusteluihin viitaten.

2006 talousarvio	18 169 000
2005 talousarvio	17 425 000
2004 tilinpäätös	15 272 369

52. Valtionosuus ja -avustus aikuiskoulutuksen perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten ammatillisen aikuiskoulutuksen ja vapaan sivistystyön perustamishankkeiden valtionavustusten maksamiseen.

Vuonna 2006 saa myöntää perustamishankkeisiin valtionavustusta yhteensä enintään 2 000 000 euroa. Edellisen lisäksi vuonna 2006 saadaan määrätä valtionavustuksen enimmäismääriä sellaisille perustamishankkeille, joille valtionavustus tullaan myöntämään vuonna 2007 tai sen jälkeen siten, että arvio hankkeista aiheutuvista valtionavustuksista on vuoden 2006 tammikuun kustannustasossa yhteensä enintään 2 500 000 euroa.

Selvitysosa: Myönnettävillä valtionavustuksilla arvioidaan voitavan rakentaa tai peruskorjata opiskelu- tai asuintilat 310 opiskelijalle.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

€

Vuonna 2006 myönnettävät valtionavustukset	1 466 000
Ennen vuotta 2006 myönnetty valtionavustukset	534 000
Yhteensä	2 000 000

Myönnettävistä valtionavustuksista arvioidaan vuonna 2007 aiheutuvan valtiolle menoja 534 000 euroa.

2006 talousarvio	2 000 000
2005 talousarvio	2 000 000
2004 tilinpäätös	2 000 000

53. *Valtionavustus järjestöille* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 9 328 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:lle, Marttaliitto ry:lle ja Käsi- ja taideteollisuusliitto TAITO ry:lle ja niiden edelleen jaettavaksi piiri- tai jäsenjärjestöilleen, Finlands svenska Marthaförbund rf:lle, Sami Duodji ry:lle, Karjalan Liitto ry:lle, järjestöille vapaaseen sivistystyöhön, Naisjärjestöjen Keskusliitto ry:lle, Naisjärjestöt Yhteistyössä - Kvinno-organisationer i Samarbete NYTKIS ry:lle sekä Kriittiselle korkeakoululle.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

€

Kotitalousneuvontajärjestöille	2 388 000
Käsi- ja taideteollisuusjärjestöille	2 751 000
Opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistystyöhön ja kansalaisvaikuttamista koskevaan toimintaan	3 000 000
Laitosmuotoisen sivistystyön keskusjärjestöille ja muille järjestöille	791 000
Suomen kieltä ja kulttuuria koskevaan yhteistyöhön sekä järjestöjen muuhun kansainväliseen yhteistyöhön	100 000
Naisjärjestöille, -organisaatioille ja -projekteille	109 000
Naisjärjestöt Yhteistyössä - Kvinno-organisationer i Samarbete NYTKIS ry:lle	84 000
Kriittiselle korkeakoululle	105 000
Yhteensä	9 328 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 400 000 euroa siirtona momentilta 29.69.22 ja 1 747 000 euroa momentilta 29.69.55.

2006 talousarvio	9 328 000
2005 talousarvio	7 181 000
2004 tilinpäätös	7 181 000

55. *Valtionosuus opintokeskusten käyttöku-
tannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 538 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää lain 14 §:n mukaisiin kehittämisavustuksiin, mukaan lukien tietoyhteiskuntahankkeet, ja ylimääräisiin avustuksiin yhteensä enintään 273 000 euroa. Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia opetustunteja on enintään 177 400. Tuntikiintiön estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta siten, että opintokeskuskohtaisessa suoritteiden jaossa otetaan paremmin huomioon toiminnan volyymissä tapahtuneet muutokset.

Valtionosuuden ja -avustuksen arvioitu jakautuminen

€

Valtionosuus opintokerhotoimintaan	991 000
Valtionosuus muuhun opinto- toimintaan	10 274 000
Valtionavustukset (enintään)	273 000
Yhteensä	11 538 000

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä keskimääräinen yksikköhinta muuhun kuin opintokerhotoimintaan opetustuntia kohden on noin 89 euroa. Opintokerhotunnin laskennallinen yksikköhinta on noin 4 euroa.

Valtionosuuden perusteena oleviin yksikköhintoihin on tehty 2,4 prosentin suuruinen kustannustason tarkistus. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 243 000 euroa kustannustason nousun johdosta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähenyksenä huomioon 119 000 euroa neljälle vuodelle jaksotetun yksikköhintojen tarkistuksen toisena eränä.

Opintokeskusten koulutusta suunnataan informaatio-ohjauksen avulla opintokeskusten kanssa määritellyille painopistealoille, joita ovat kansalaisyhteiskuntaan osallistumisen valmiuksia lisäävät opinnot, maahanmuuttajien kieli- ja kulttuurikoulutus, tietoyhteiskunnan perusvalmiuksien koulutus sekä terveyttä

edistävät opinnot, ja aikuiskoulutuksessa ali-edustetuille kansalaisryhmille.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähen-nyksenä huomioon 1 747 000 euroa siirtona momentille 29.69.53.

2006 talousarvio	11 538 000
2005 talousarvio	13 163 000
2004 tilinpäätös	12 877 034

56. Valtionosuus kesäyliopistojen käyttökus-tannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 511 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vapaasta sivistys-työstä annetun lain (632/1998) mukaisen val-tionosuuden maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää lain 14 §:n mukaisiin kehittämisavus-tuksiin, mukaan lukien tietoyhteiskuntahank-keet, sekä ylimääräisiin avustuksiin yhteensä enintään 386 000 euroa. Valtionosuuteen oike-uttavia laskennallisia opetustunteja on enin-tään 55 600. Tuntikiintiön estämättä määrära-haa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskun-nalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta siten, että asutusrakenneryhmi-tykseen perustuvasta yksikköhintojen porras-tamisesta luovutaan ja siirrytään yhteen yksik-köhintaan.

Valtionosuuden ja -avustuksen arvioitu jakautuminen

€

Valtionosuus käyttökustannuksiin	4 125 000
Valtionavustukset (enintään)	386 000
Yhteensä	4 511 000

Valtionosuuden perusteena oleva yksikkö-hinta on keskimäärin 130 euroa.

Valtionosuuden perusteena oleviin yksikkö-hintoihin on tehty 2,4 prosentin suuruisen kus-tannustason tarkistus. Määrärahan mitoituk-sessa on otettu huomioon 97 000 euroa kustan-nustason nousun johdosta.

Kesäyliopistojen koulutusta suunnataan in-formaatio-ohjauksen avulla alan valtakunnalli-sen järjestön kanssa määritellyille painopiste-aloille, joita ovat maahanmuuttajien kieli- ja kulttuurikoulutus, kansalaisyhteiskuntaan osallistumisen valmiuksia lisäävät opinnot sekä avoimen yliopiston opintoihin valmenta-va koulutus, ja aikuiskoulutuksessa alieduste-tuille kohderyhmille vuosina 2005—2008. Valtionavustuksia on tarkoitus käyttää koulu-tuksen suuntaamisen kehittämiseen ja uusien osallistujaryhmien koulutukseen rekrytoinnin kehittämiseen.

2006 talousarvio	4 511 000
2005 talousarvio	4 414 000
2004 tilinpäätös	4 144 020

70. Opintotuki

Selvitysosa: Opintotukilain (65/1994) mukainen opintotuki koostuu opintorahasta, opin-totuen asumislisästä sekä opintolainan valtiontakauksesta. Opintoraha on veronalainen etuus. Korkeakouluopiskelijoiden ennen 1.7.1992 ja muiden opiskelijoiden ennen 1.7.1994 nostamille opintolainoille suoritetaan lisäksi opintotukilain (28/1972) nojalla määräytyvää korkotukea.

Opintotuen toimeenpanotehtävät hoitaa Kansaneläkelaitos. Korkeakoulujen opintotukilauta-kunnat voivat myöntää opintotuen oman korkeakoulunsa opiskelijoille Kansaneläkelaitoksen kanssa solmitun sopimuksen perusteella. Kansaneläkelaitos maksaa korvauksen sopimuksen pe-rusteella korkeakouluissa hoidettavista tehtävistä. Myös muilla oppilaitoksilla on opintotukiasi-oiden hoitamiseen liittyviä tehtäviä. Opetusministeriö vastaa opintotukitoiminnan yleisestä joh-tamisesta, ohjauksesta ja kehittämisestä.

Opintotukitoiminnan tavoitteena on turvata opiskeluaikaista toimeentuloa ja mitoittaa opintotuki siten, että tuetaan omaehtoiseen koulutukseen hakeutumista ja päätoimista opiskelua.

Koulumatkatuen tarkoituksena on korvata lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden kohtuulliset päivittäiset koulumatkakustannukset.

Opintotuki vuosina 2001—2006

	2001	2003	2004	2006 (arvio)
Opintotukimenot (milj. €)				
Opintoraha				
— korkea-aste	318,9	328,0	326,9	333,3
— toinen aste	108,7	110,3	109,9	114,0
Asumislisä	209,2	224,8	227,8	256,2
Koulumatkatuki	24,7	25,6	25,5	27,9
Ateriatuki	14,0	16,6	19,6	20,0
Opintotuen saajat				
Opintoraha				
— korkea-aste	189 957	196 004	198 470	206 700
— toinen aste	136 734	130 774	127 390	126 200
Asumislisä				
— korkea-aste	148 594	156 879	159 512	166 000
— toinen aste	60 128	62 264	63 460	65 900
Koulumatkatuki	64 548	64 560	63 878	63 000
Valtiontakauksen saajat				
Korkea-aste	98 014	96 576	97 882	106 000
Toinen aste	57 829	49 400	47 573	45 000

Valtion takaamien opintolainojen lainakanta oli vuoden 2004 lopussa 1 310 milj. euroa, josta ns. vanhojen opintolainojen osuus oli 151 milj. euroa. Opintolainaa oli vuoden lopussa 337 961 henkilöllä. Keskimääräinen opintolainan määrä ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneella oli 5 747 euroa ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneella 6 399 euroa.

Määrärahan mitoitusperusteet vuosina 2001—2006

	2001	2003	2004	2006 (arvio)
Keskimääräinen opintotuki (€ /kk)				
Opintoraha				
— korkea-aste	250	250	250	250
— toinen aste	127	133	136	138
Asumislisä	152	156	158	173
Koulumatkatuki	88	94	99	108

Vuonna 2006 määrärahan mitoituksessa säännönmukaisesti opintorahaa saavien määräksi arvioidaan 243 000, joista korkeakouluopiskelijoita 152 200 ja muita opiskelijoita 90 800. Asumislisän saajamääräksi arvioidaan 162 600. Koulumatkatuen säännönmukaisen saajamäärän arvioidaan olevan noin 29 100 opiskelijaa.

*Opintotuki vuonna 2006***Opintotukilain mukaisen opintorahan kuukausittaiset enimmäismäärät vuonna 2006 (€ /kk)****Korkeakouluopiskelijat**

— vanhempiensa luona asuvat, alle 20-vuotiaat	38,68
— vanhempiensa luona asuvat, 20 vuotta täyttäneet	105,96
— muualla asuvat, alle 18-vuotiaat	126,14
— muualla asuvat, 18 vuotta täyttäneet	259,01

Muissa oppilaitoksissa opiskelevat

— vanhempiensa luona asuvat, alle 20-vuotiaat	21,86
— vanhempiensa luona asuvat, 20 vuotta täyttäneet	63,91
— muualla asuvat, alle 18-vuotiaat	84,09
— muualla asuvat, 18 vuotta täyttäneet	213,60

Opintotuen asumislisän määrä on 80 prosenttia määritellystä asumismenosta. Asumislisää myönnettäessä asumismenoja ei oteta huomioon 252 euron ylittävältä osalta. Ulkomailla opiskelevan asumislisän määrä on enintään 210 euroa kuukaudessa.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Opintotukea kehitetään koulutuspoliittisten tavoitteiden pohjalta. Tavoitteena on riittävä ja kannustava opintotuki, jolla edistetään suunnitelmallista ja päätoimista opiskelua ja opintoaikojen lyhenemistä.

Opintotuen saajamäärän ja käyttöasteen arvioidaan kehittyvän seuraavasti:

Opintotuen saajamäärän kehitys ja suluissa opintotuen saajien %-osuus opiskelijamäärästä (lukiokoulutus, ammatillinen peruskoulutus) tai läsnä olevista opiskelijoista (ammattikorkeakoulu-opinnot, yliopisto-opinnot), vuosi 2004 arvio lukuun ottamatta ammattikorkeakouluja

	2002	2003	2004 (arvio)	2006 (arvio)
Lukiokoulutus	34 095 (27)	32 014 (26)	29 500 (25)	29 500 (25)
Ammatillinen peruskoulutus	101 330 (80)	101 018 (78)	100 300 (76)	100 300 (75)
Ammattikorkeakouluopinnot	98 640 (86)	98 462 (85)	99 200 (84)	103 100 (85)
Yliopisto-opinnot	93 819 (63)	96 183 (62)	98 200 (62)	102 100 (62)

Taulukkoon eivät sisälly Kansaneläkelaitoksen tilastoimat muissa kuin mainitussa oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa opiskelevat ja ulkomaisissa oppilaitoksissa opiskelevat opintotuen saajat. Laskelman opiskelijamäärissä ei ole mukana opiskelijoita, jotka ovat koulutuksessa (lukiokoulutuksen aineopiskelijat, oppisopimuskoulutuksen opiskelijat), joka ei kuulu opintotuen piiriin.

22. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 599 000 euroa.

Selvitysosa: Opintotuen muutoksenhakulautakunta toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena opintotukiasioissa. Vuonna 2004 tuli vireille 3 616 valitusasia. Vuosina 2005 ja 2006 arvioidaan valituksia tulevan vireille noin 3 800. Valitusten tavoitteellinen

keskimääräinen käsittelyaika on kuusi kuukautta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 6 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

2006 talousarvio	599 000
2005 lisätalousarvio	14 000
2005 talousarvio	586 000
2004 tilinpäätös	584 000

52. *Opintolainojen valtiontakaus ja korkotuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (28/1972) mukaisten opintolainojen korkotukeen sekä opintotukilain (65/1994) mukaisista valtiontakauksista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 5 000 000 euroa ennen vuotta 1990 valtion varoista maksettujen epävarmojen takaussaatavien tileistä poiston johdosta ja vähennyksenä 1 000 000 euroa valtion takaaajana maksettavaksi tulevien lainojen määrän vähenemisen johdosta ja 1 000 000 euroa korkoavustusten vähenemisen johdosta.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen €

Opintolainojen korkotuki	100 000
Takausvastuusuoritukset	15 000 000
Maksuvapautukset	5 000 000
Takausvastuusaatavien tileistä poistot	5 000 000
Korkoavustukset	2 000 000
Yhteensä	27 100 000
2006 talousarvio	27 100 000
2005 talousarvio	24 100 000
2004 tilinpäätös	27 268 155

55. *Opintoraha ja asumislisä* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 697 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/1994) mukaisten opintorahojen ja opintotuen asumislisien maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 19 600 000 euroa asumislisän asumismenojen rajan korotuksen kokovuotistamisen johdosta ja 1 500 000 euroa opintorahan ja asumislisän käytön kasvun johdosta.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen €

Korkeakouluopiskelijoiden opintorahat	333 300 000
Muiden oppilaitosten opiskelijoiden opintorahat	108 000 000
Asumislisä	256 200 000
Yhteensä	697 500 000
2006 talousarvio	697 500 000
2005 talousarvio	676 400 000
2004 tilinpäätös	664 729 456

57. *Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen maksamiseen opiskeljaravintoloille alempaa tai ylempää korkeakoulututkintoa tai ammattikorkeakoulututkintoa suorittavien korkeakouluopiskelijoiden sekä opintotukeen oikeuttaviin ammatillisiin tai erikoistumiskoulutusohjelmiin taikka poikkeuskoulutukseen osallistuvien opiskelijoiden aterioiden hinnan alentamiseksi. Ateriatuen määrä on 1,47 euroa ateriala kohti. Muualla kuin korkeakoulun tiloissa sijaitsevan opiskeljaravintolan pitäjälle voidaan lisäksi myöntää ylimääräistä avustusta enintään 0,84 euroa sellaista ateriala kohden, josta maksetaan ateriatukea, kuitenkin enintään opiskeljaruokailusta aiheutuvien tila- ja laitekustannusten määrä.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon tuettujen aterioiden määrän kasvu.

2006 talousarvio	20 000 000
2005 talousarvio	18 800 000
2004 tilinpäätös	19 556 320

58. *Avustus vuokratilustensa korvaamiseen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 866 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen maksamiseen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle korkeakouluopiskelijoiden terveydenhoitoa

varten tarvittavien tilojen vuokratustannusten korvaamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös avustuksen maksamiseen opiskelija-asuntotarkoitukseen luovutettujen valtion maa-alueiden vuokratustannusten korvaamiseen silloin, kun kiinteistöä käytetään lähinnä opintotuen asumislisään tai asumistukeen oikeutettujen opiskelijoiden asumiseen edellyttäen, että asianomainen kunta tukee opiskelija-asumista vastaavalla määrällä.

Käyttösuunnitelma		€
Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö	2 618 000	
Opiskelija-asuntoyhteisöt	1 248 000	
Yhteensä	3 866 000	

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 800 000 euroa Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön Helsingin toimitilojen tilakustannusten korvaamiseen, 38 000 euroa kustannusten nousun

johdosta ja 70 000 euroa opiskelija-asuntoyhteisöjen maa-alueiden vuokratustannuksiin.

2006 talousarvio	3 866 000
2005 lisätalousarvio	740 000
2005 talousarvio	2 958 000
2004 tilinpäätös	2 711 671

59. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuki (arvio-määräraha)

Momentille myönnetään 26 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain (48/1997) mukaisen tuen maksamiseen.

2006 talousarvio	26 500 000
2005 talousarvio	26 700 000
2004 tilinpäätös	25 448 982

88. Tiede

Suomen Akatemian momenteilta 29.88.50 ja 29.88.53 rahoitettaviin tutkimushankkeisiin saa vuonna 2006 hyväksyä sitoumuksia 205 590 000 euron arvosta.

Tieteellisten seurain valtuuskunnalle voidaan edelleen luovuttaa tilat vastikkeetta.

Selvitysosa:

Tutkimushankkeiden myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot

Vuosi	Myöntämisvaltuus milj. €	Menot, milj. €				
		2005	2006	2007	2008	2009
2001	140,4	12,6				
2002	148,1	21,9	7,2			
2003	152,6	45,8	30,9			
2004	172,6	60,4	51,8	35,2		
2005	175,6	17,6	61,5	52,7	26,3	17,6
2006	205,6		20,6	71,9	61,7	30,8
Yhteensä		158,3	171,9	159,8	88,0	48,4

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Tiedepolitiikan tavoitteena on tiedon ja osaamisen sekä Suomen tieteen kansainvälisen tason ja näkyvyyden vahvistuminen. Suomalaisen tutkimuksen kansainvälistä menestymistä vahvistetaan rahoittamalla korkeatasoista tutkimusta ja tukemalla erityisesti sellaisia tutkimusaloja, joiden odotetaan lisäpanostuksella yltävän kansainvälisiin läpimurtoihin.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Julkisella tutkimusrahoituksella taataan pitkäjänteinen, kattava ja uusiutumiskykyinen perustutkimus ja tutkijankoulutus sekä edistetään uusien innovaatioiden syntymistä. Julkista tutkimusrahoitusta lisätään ja lisäpanostus kohdennetaan erityisesti huippututkimuksen edellytysten vahvistamiseen.

Tutkimuksen kotimaista, eurooppalaista ja muuta kansainvälistä yhteistyötä lisätään edelleen, erityisenä painoalueena eurooppalaisen tutkimusalueen (ERA) vahvistaminen ja pohjoismaisen sekä lähialueiden tutkimusyhteistyön kehittäminen.

Tutkijankoulutusta kehitetään siten, että määrä vastaa tarpeita ja laatu paranee entisestään. Tutkijanuran houkuttelevuutta lisätään ja sukupuolten tasa-arvon toteutumista tutkijanuralla vahvistetaan.

Tieteen ja yhteiskunnan vuorovaikutusta lisätään tavoitteena parantaa kansalaisten ymmärrystä tieteestä ja vahvistaa tieteen myönteistä julkista kuvaa yhteiskunnassa.

Tutkimustoiminnan ja tietoyhteiskunnan kehittäminen taataan tukipalveluilla ja tutkimuksen tietohuollolla.

21. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 31 827 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen Akatemia on rahoittajaorganisaatio, jonka tehtävänä on edistää korkeatasoista tutkimusta tieteelliseen laatuun perustuvalla pitkäjänteisellä mutta määräaikaishallinnalla rahoituksella, luotettavalla arvioinnilla, tiedepoliittisella asiantuntemuksella sekä monipuolisella ja globaalilla yhteistyöllä.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Suomen Akatemian toiminta parantaa suomalaisen tutkimuksen laatua ja kansainvälistä tunnettuutta sekä vahvistaa tutkimuksen yhteiskunnallista arvostusta. Akatemia vahvistaa tutkimuksen uusiutumiskykyä ja monimuotoisuutta sekä edistää tutkimustulosten hyödyntämistä hyvinvoinnin, kulttuurin, talouden ja ympäristön parhaaksi.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Suomen Akatemia rahoittaa korkeatasoista tutkimusta, suuntaa voimavaroja ajankoh- taisten tutkimusongelmien sekä tieteellisen kehityksen myötä syntyvien uusien tutkimusalo- jen tukemiseen. Akatemia tehostaa kansallista ja kansainvälistä tutkimusohjelmayhteistyötä ja edistää huippututkimuksen kansainvä- listä verkottumista sekä vahvistaa Suomen

osallistumista kansainvälisten tieteellisten jär- jestöjen toimintaan.

— Akatemia panostaa tohtorin tutkinnon jäl- keisen tutkijanuran ja virkarakenteen kehittä- miseen. Akatemia edistää tehokasta tutkijan- koulutusta tukemalla tutkijakoulujen toimintaa ja kansainvälistämistä sekä tohtorin tutkinnoil- le asetettujen määrällisten ja laadullisten ta- voitteiden saavuttamista.

— Akatemia seuraa, arvioi ja kehittää oman toimintansa laatua ja tehokkuutta, parantaa toi- mintatapojaan ja -rakenteitaan sekä tietohallin- toaan.

— Akatemia vastaa osaltaan tieteen aseman ja myönteisen julkisen kuvan vahvistamisesta yhteiskunnassa.

Tutkimusvirkojen lukumäärä

	2001 toteutuma	2003 toteutuma	2006 tavoite
Akatemiaprofessorit	37	38	41
Akatemiatutkijat	219	238	250

Suomen Akatemian tulostavoitteiden toteut- tamiseen käytetään myös momenttien 29.88.50, 29.88.53 ja 29.88.66 määrärahoja.

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta pe- rustuvat opetusministeriön päätökseen Suo- men Akatemian eräistä suoritteista perittävistä maksuista (1109/1993).

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	28 847	32 328	32 792
Bruttotulot	871	888	965
Nettomenot	27 976	31 440	31 827

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 225
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 582

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 18 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

2006 talousarvio	31 827 000
2005 lisätalousarvio	526 000
2005 talousarvio	31 440 000
2004 tilinpäätös	31 333 000

Eräitä arkistolaitoksen palveluita ja suoritteita

	2001 toteutuma	2003 toteutuma	2006 tavoite
Arkistoinesten kokonaismäärä (hyllymetriä)	104 720	108 028	111 500
Tutkijakäynnit	81 126	79 382	78 000
Annetut todistukset ja selvitykset	18 052	18 016	17 000
Järjestetyt arkistot (hyllymetriä)	1 583	1 846	1 500
Annettu koulutus (luentotunteja)	1 040	1 015	750

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 47 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta ja 59 000 euroa kahden henkilötyövuoden palkkausmenojen siirtona momentilta 30.70.21.

22. Arkistolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 13 843 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös arkistolaitoksen kansainvälisen yhteistyön järjestöjen ja ohjelmien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien sekä EU:n hyväksymien hankkeiden maksamiseen.

Kansallisarkisto saa vuoden 2006 aikana tehdä Hämeenlinnan maakunta-arkiston uudisrakennusta koskevan vuokrasopimuksen siten, että siitä aiheutuva menojen lisäys on vuonna 2007 enintään 521 000 euroa ja vuodesta 2008 alkaen vuositasolla enintään 743 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Arkistolaitos on asiantuntija- ja palveluorganisaatio, jonka toiminnan tavoitteena on, että yhteiskunnan ja yksilön kannalta merkittävä arkistoinen säilyy suppeassa ja käyttökelpoisessa muodossa ja on tehokkaasti käytettävissä. Tavoitteena on viranomaisen asiakirjojen osalta noin 15 %:n säilytysosuuksien.

Maksullisen palvelutoiminnan liiketaloudellisten suoritteiden tuottotavoite on 5 000 euroa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	14 624	14 238	14 473
Bruttotulot	846	630	630
Nettomenot	13 778	13 608	13 843

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	418
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	200

2006 talousarvio	13 843 000
2005 lisätalousarvio	169 000
2005 talousarvio	13 608 000
2004 tilinpäätös	13 560 000

23. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 788 000 euroa.

Selvitysosa: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus on kielitieteellinen tutkimuslaitos, jonka toiminnan tavoitteena on lisätä tietoa kotimaisista kielistä ja niiden asemasta kulttuurissa ja yhteiskunnassa sekä näin osaltaan luoda edellytyksiä kielelliselle tasa-arvolle Suomessa.

Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momentin 29.88.53 määrärahoja.

Maksullisen palvelutoiminnan liiketaloudellisten suoritteiden tuottotavoite on 3 300 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 13 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	2 925	3 413	3 461
Bruttotulot	620	673	673
Nettomenot	2 305	2 740	2 788

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	475
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	832

2006 talousarvio	2 788 000
2005 lisätalousarvio	47 000
2005 talousarvio	2 740 000
2004 tilinpäätös	2 662 000

24. Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 512 000 euroa.

Selvitysosa: Varastokirjaston toiminnan tavoitteena on vastaanottaa ja säilyttää tieteellisistä ja yleisistä kirjastoista siirrettävää aineistoa sekä asettaa sen tarvitsijoiden käyttöön.

2006 talousarvio	1 512 000
2005 lisätalousarvio	15 000
2005 talousarvio	1 498 000
2004 tilinpäätös	1 494 000

25. Eräiden teosten laatiminen ja hankkiminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää historiateossarjojen, elämäkertojen ja eräiden muiden teosten laadinta- ja hankintamenojen sekä laadintamenoihin myönnettävien avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

Anders Chydeniuksen kootut teokset	
-hanke	188 000
Väinö Linna -elämäkerta	12 000
Yhteensä	200 000

€

2006 talousarvio	200 000
2005 talousarvio	300 000
2004 tilinpäätös	350 000

50. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 120 132 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tutkimusohjelmista, tutkimuksen huippuyksiköistä, tutkijankoulutuksesta, kansainvälisestä yhteistyöstä, muista tutkimushankkeista, tutkimuksen erityisrahoituksesta, valtionavustuksista, apurahoista, arvioinneista, tieteellisestä julkaisutoiminnasta ja tieteen tunnetuksi tekemisestä sekä kansainvälisten järjestöjen rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää Suomen Akatemian rahoittamiin tutkimushankkeisiin ja ohjelmiin liittyviin palkkaus-, eläkemaksu- ja muihin kuluksien menoihin, laite- ja ohjelmistohankintojen menoihin ja yleiskustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Määrärahaan sisältyy 1 295 000 euroa yhteisrahoitteisten tutkimushankkeiden rahoitukseen, mitä vastaavat tulot kertyvät momentille 12.29.99.

2006 talousarvio	120 132 000
2005 lisätalousarvio	1 575 000
2005 talousarvio	102 298 000
2004 tilinpäätös	104 183 993

53. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot tieteen edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 75 739 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tutkimusohjelmista, tutkimuksen huippuyksiköistä, tutkijankoulutuksesta, kansainvälisestä yhteistyöstä, muista tutkimushankkeista, tutkimuksen erityisrahoituksesta, arvioinneista, tieteellisestä julkaisutoiminnasta ja tieteen tunnetuksi tekemisestä

sekä kansainvälisten järjestöjen rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää Suomen Akatemian rahoittamiin tutkimushankkeisiin ja ohjelmiin liittyviin palkkaus-, eläkemaksu- ja muihin kuluksien menoihin, laite- ja ohjelmistohankintojen menoihin ja yleiskustannuksiin.

Määrärahaa saa käyttää yksityisluontoisten arkistojen valtionavusta annetun lain (998/1974) mukaisten menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää 50 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen Kotimaisten kielten tutkimuskeskukseen tutkimus-, kerru- ja sanakirjahankkeisiin sekä em. hankkeista aiheutuvien muiden kulutusmenojen ja apurahojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös tieteen edistämiseksi ja tutkimuksen näkyvyyden lisäämiseksi myönnettävien valtionavustusten, -palkintojen ja apurahojen sekä päätöksentekoa tukevaa yhteiskunnallista tutkimusta tekeville yhteisöille ja tutkimuslaitoksille myönnettävien valtionavustusten, tieteellisen kirjallisuuden kääntämis- ja painattamismenojen, tiedonjulkistamisen edistämismenojen, tutkimuksen tietohuollon menojen, kansainväliseen yhteistyöhön osallistumisesta aiheutuvien menojen sekä tieteen tukemiseen liittyvistä tutkimuksista, selvityksistä ja julkaisuista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

€

Suomen Akatemian käytettäväksi tutkimushankkeiden rahoittamiseen ja tieteellisen tutkimuksen edistämiseen	59 200 000
Yksityisluontoisten arkistojen valtionavusta annetun lain (998/1974) mukaisiin menoihin	3 715 000
Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintaan	2 175 000

Tiedeinstituuttien ja tutkimuslaitosten, Tiedekeskus Heureka ja eräiden tieteellisten seurojen ja yhdistysten toiminta-avustuksiin	8 629 000
Päätöksentekoa tukevaa yhteiskunnallista tutkimusta tekeville yhteisöille ja tutkimuslaitoksille myönnettäviin avustuksiin	500 000
Eräisiin kansainvälisen tieteellisen yhteistyön menoihin, jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin	400 000
Tieteen ja yhteiskunnan vuorovaikutuksen edistämiseen ja muihin tieteen tukemisesta aiheutuviin menoihin	1 120 000
Yhteensä	75 739 000
2006 talousarvio	75 739 000
2005 talousarvio	75 739 000
2004 tilinpäätös	75 732 300

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 320 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen maksu-
osuuksien maksamiseen Euroopan hiukkasfy-
siikan tutkimuskeskukselle (CERN), Euroo-
pan eteläiselle observatoriolle (ESO), Euroo-
pan molekyylibiologian laboratoriolle
(EMBL), Euroopan molekyylibiologian kon-
ferenssille (EMBC) ja Euroopan Yliopistoin-
stituutille (EUI) sekä vastaaville kansainvälisil-
le tieteellisille järjestöille.

Selvitysosa: Jäsenmaksuosuudet mää-
rättyvät pääsääntöisesti jäsenmaiden kansan-
tuoteosuuksien perusteella järjestöjen hallinto-
elinten tekemien päätösten mukaisesti.

2006 talousarvio	12 320 000
2005 talousarvio	12 260 000
2004 tilinpäätös	9 594 285

90. Taide ja kulttuuri

Selvitysosa:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Taide- ja kulttuuripolitiikan tavoitteena on turvata suotuisat toimintaedellytykset taiteen- ja kulttuurikentän toimijoille, kansalaisten mahdollisuudet monipuolisiin ja laadukkaisiin taide-elämyksiin ja kulttuuripalveluihin sekä edistää toimijoiden kansallista ja kansainvälistä verkostoitumista. Lisäksi kiinnitetään huomiota laajemmin luovuuteen ja kulttuuriin yhteiskunnan kehittämisen voimavarana ja mahdollisuutena.

Kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistuksen yhteydessä kirjastojen valtionosuusperusteita muutetaan siten, että yksikköhinnan laskennassa käytettävästä asutusrakenneryhmyksestä luovutaan ja siirrytään yhteen yksikköhintaan. Yksikköhintaa korotetaan harvimmalla asutuissa kunnissa ja kirjastolle määrätyn erityisen tehtävän takia.

Taide- ja kulttuurilaitosten valtionosuuden perusteena olevia henkilötyövuosia lisätään, teattereiden yksikköhintaan tehdään indeksikorotus sekä kehittämismääräraha teattereille ja orkestereille lisätään.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Taiteen ja kulttuurin saatavuuden parantaminen ja taiteellisesti luovan toiminnan toimintamahdollisuuksien kehittäminen valtioneuvoston taide- ja taiteilijapoliittisen periaatepäätöksen mukaisesti.

Kansallisten kulttuuri- ja taidelaitosten toimintaedellytyksiä vahvistetaan. Lasten ja nuorten taide- ja kulttuuripalveluiden saatavuutta parannetaan suuntaamalla tukea eri taiteenalojen toimintaan, tuetaan laadukasta lasten ja nuorten mediakulttuurin kehitystä sekä lastenkulttuurikeskusten toimintaa vakiinnutetaan. Kulttuuripalvelujen saavutettavuutta erityisryhmille, vammaisten ja

kulttuurivähemmistöjen omaehtoista kulttuuritoimintaa sekä kulttuurivähemmistöjen ja pääkulttuurin yhteyksiä tuetaan.

Valtion taidetoimikuntien ja alueellisten taidetoimikuntien edellytyksiä lisätä taiteen edistämistä alueellisesti ja valtakunnallisesti pyritään edistämään. Taide- ja kulttuuripalveluiden saatavuutta kehitetään tukemalla taiteen alueellista tarjontaa.

Kirjastoverkon toimivuuden tehostaminen

Kirjastojen asemaa kirjallisen kulttuurin asiantuntijana, tunnetuksi tekijänä ja kirjallisuuskasvattajana sekä lastenkulttuurin edistäjänä kehitetään. Kuntien välistä yhteistyötä kirjastojen toiminnassa lisätään.

Audiovisuaalisen teollisuuden vahvistaminen ja kulttuuriomaisuuden varmistaminen

Audiovisuaalisten tuotantojen kilpailukykyä kehitetään. Mediakasvatuksen asemaa vakiinnutetaan. Valtion elokuvakuvatarkastamon ja Suomen elokuva-arkiston toiminta-alueiden kehittämistä jatketaan.

Tietoyhteiskunnan kehittäminen kulttuurisektorilla

Kotimaista sisällöntuotantoa monipuolistetaan tietoverkoissa ja muissa sähköisissä päätelaitteissa. Kulttuurin verkkopalveluja ja niiden toimivuutta ja saatavuutta kehitetään.

Tekijänoikeuden kehittäminen digitaalisessa ja tietoverkkoympäristössä

Tekijänoikeustietämystä ja siihen liittyvää osaamista lisätään. Yhtenäistä tekijänoikeusinformaatiokäytäntöä digitaalisen sisällöntuotannon, multimedian ja tietoverkkojen alueelle kehitetään. Lisensiointi- ja sopimuskäytäntöjä sekä suojattujen aineistojen levityksen turvaamista parannetaan.

Pohjoisen kulttuurisen kumppanuuden vakiinnuttaminen

Yhteistyössä eri osapuolten kanssa kehitetään kulttuurisen kumppanuuden muotoja. Opetusministeriön taiteen ja kulttuurin Venäjä-ohjelmaa toteutetaan tavoitteena pohjoisen kulttuurin kumppanuuden vahvistaminen.

Kansallisen kulttuuriperinnön edistäminen

Tuetaan kulttuuriperintöaineistojen saattamista digitaaliseen muotoon ja verkon kautta haettavaksi museoiden, arkistojen ja kirjastojen yhteistyönä. Museoiden ja muiden kulttuuriperintökohteiden saavutettavuutta pyritään parantamaan ja lisätään kulttuuriperintökasvatusta.

Taiteen ja kulttuurin ja muun yhteiskunnallisen kehityksen välisten suhteiden kehittäminen

Taide- ja kulttuuriperusteisten toimintojen osallistumista strategisena voimavarana yhteisölliseen kehitykseen lisätään luovan talouden kehittämistyössä; kulttuurivientä edistämällä ja alueellisessa kehittämistyössä. Laatomalla luovuusstrategia ja ryhtymällä toteuttamaan sen tavoitteita ja toimenpide-ehdotuksia luovuuden merkitys tunnistetaan aiempaa paremmin ja sen käyttö lisääntyy yhteiskunnallisen toiminnan eri alueilla.

21. Taiteen keskustoimikunnan ja taidetoimikuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 357 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös taiteilijaprofessoreiden viroista aiheutuviin palkkausmenoihin, taiteen edistämistä tarkoittavien toimenpiteiden rahoittamiseen ja avustamiseen sekä taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus- ja tiedotustoiminnan menojen maksamiseen.

Määrärahasta myönnettävät apurahat budjetoidaan maksuperusteisina.

Määrärahasta saa käyttää maksullisen palvelutoiminnan tukemiseen enintään 10 000 euroa.

Selvitysosa: Kulttuuripoliittisista syistä hintatuella katetaan noin 33 % maksullisen toiminnan erillismenoista.

Taiteen keskustoimikunnan tavoitteena on, että vuosikymmenen lopulla korkeatasoinen taiteemme tunnetaan nykyistä laajemmin koti-

maassa ja kansainvälisesti ja että taide vaikuttaa yhteiskunnassa entistä monipuolisemmin innovaatioperustan laajentajana ja lisää kansalaisten hyvinvointia. Tavoitteena on lisäksi:

— Korkeatasoisen ja innovatiivisen taiteellisen työskentelyn ja tuotannon edellytysten parantaminen sekä taiteen roolin kehittäminen tietoyhteiskunnassa. Keskeisenä keinona on apurahojen ja avustusten jakaminen.

— Taiteen tasa-arvoisen saavutettavuuden, kulttuurisen monimuotoisuuden ja taiteen soveltuvan käytön lisääminen.

— Taiteen alan kansainvälisen vuorovaikutuksen ja yhteistyön kehittäminen.

— Taiteen ja taidepolitiikan aseman vahvistaminen toimimalla opetusministeriön valtakunnallisena asiantuntijaelimenä ja tuottamalla taidepolitiikalle olennaista tutkimustietoa ja arviointivälineitä sekä kehittämällä tiedotusta ja tietopalvelua.

Taidetoimikuntalaitoksen¹⁾ tuki taiteelliseen toimintaan

Tunnusluku	2003 toteutuma	2004 toteutuma	2006 arvio
Hakemukset	8 221	8 711	8 885
Hakijat	5 422	5 756	5 929
Myönnöt	2 378	2 768	2 907
Saajat	2 111	2 425	2 522

Lähde: Vuodet 2003 ja 2004: Karhunen 2005: Taidetoimikuntalaitoksen tuki taiteelliseen toimintaan 2000—2004. Tilastotiedote 2/05. Taiteen keskustoimikunta. Tavoite vuodelle 2006: Hakemusten määrän keskimääräinen vuosikasvu 2 %, hakijoiden määrän vuosikasvu 3 %, myöntöjen määrän vuosikasvu 5 %, apurahan saajien määrän vuosikasvu 4 %.

¹⁾ Taiteen keskustoimikunta, valtion taidetoimikunnat, kirjasto- ja näyttöapurahalautakunnat sekä jaostot.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	3 249	3 361	3 377
Bruttotulot	64	20	20
Nettomenot	3 185	3 341	3 357
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	366		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	478		

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 6 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

2006 talousarvio	3 357 000
2005 lisätalousarvio	13 000
2005 talousarvio	3 341 000
2004 tilinpäätös	3 297 000

22. Valtion taidemuseon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 16 948 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös siviilipalvelusmiehistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahasta saa käyttää näyttelytoiminnan ja muun maksullisen palvelutoiminnan tukemiseen enintään 3 372 000 euroa.

Selvitysosa: Kulttuuripoliittisista syistä hintatuella katetaan noin 62 % maksullisen toiminnan erillismenoista.

Valtion taidemuseo vie eteenpäin kuvataiteen kulttuuriperintöä ja vahvistaa oman aikamme visuaalisen kulttuurin merkitystä.

Kulttuuriperinnön hoidon vaikuttavuustavoitteena on visuaalisen kulttuuriperinnön kartuttaminen tuleville sukupolville. Taidekokielmien ja kartuttamisen tavoitteet ovat lähes yksinomaan laadullisia ottaen samalla huomioon sisällölliset painotukset.

Yleisölle suunnatun toiminnan tavoitteena on pitää kulttuuriperintö elävänä vahvistamalla Valtion taidemuseon eri yksiköiden roolia monipuolisten ja korkealaatuisten kulttuuripalvelujen tarjoajana. Näyttely- ja ohjelmistotoiminnan tarjonta pyritään pitämään monipuoli-

sena samalla kun kävijätutkimuksin seurataan asiakkaiden tyytyväisyyttä ja pyritään vastaamaan sen toiveisiin. Yleisölähtöisyyteen, jolla tarkoitetaan ajankohtaisuutta näyttelytarjonnassa, kiinnitetään erityistä huomiota.

Taidemuseoalan kehittämisyksikkö jatkaa koko taidemuseokenttää koskevia kehityshankkeita yhdessä maan muiden taidemuseoiden kanssa. Vuonna 2006 toteutetaan osatutkimuksia taidemuseotoiminnan vaikuttavuuden arvioimiseksi.

Tunnusluku	2003 toteutuma	2004 toteutuma	2006 tavoite
TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA (suoritemäärät, palvelukyky ja laatu, vaikuttavuus)			
Näyttelytoiminnan kävijämäärä			
— kokonaiskävijämäärä	424 419	522 993	416 000
— maksavien kävijöiden osuus	271 914	345 801	230 000
— maksavien kävijöiden osuus, %	64	66	55
Asiakastyytyväisyys (asiakaspalvelu), %	85,5	88	80
Kokoelma- ja erikoisnäyttelyt, kpl	23	28	17
Tutkimus- ja näyttelyjulkaisut, kpl	14	16	11
Konservoidut teokset	835	610	760
TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS (taloudellisuus, tuottavuus, kannattavuus)			
Näyttelykäynnin keskitulo, euroa	3,1	3,7	3,2
Näyttelykäynnin keskihinta, euroa	3,6	2,7	3,0
Näyttelyjulkaisujen myydyt määrät/painokset, %	60	86	60
Hallinnollisten palvelujen osuuskokonaiskustannuksista, %	17	16	16
Maksullinen toiminta (kustannusvastaavuus)			
— tulot/kokonaiskustannukset, %	15	23	12
— tulot/erilliskustannukset, %	45	64	35
— hintatuki/erilliskustannukset, %	49	31	62
HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA			
Henkilötyövuodet	239	248	228

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)			
	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	20 280	18 985	19 361
Bruttotulot	4 005	2 435	2 413
Nettomenot	16 275	16 550	16 948

Siirtyvät erät	
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 853
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 255

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 270 000 euroa pakollisten kustannusten nousun johdosta.

2006 talousarvio	16 948 000
2005 lisätalousarvio	187 000
2005 talousarvio	16 550 000
2004 tilinpäätös	16 677 000

23. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 407 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös rakennusten perusparannustöihin.

Selvitysosa: Suomenlinnan hoitokunnan toiminnan keskeisenä tavoitteena on vastata Unescon maailmanperintökohteen ja kansallisesti merkittävän monumentin yllä- ja kunnossapidosta.

Vuoden 2006 aikana on tavoitteena saada valmiiksi kolmen kohteen restaurointi- ja korjaustyöt ja käynnistää kaksi uutta korjaus- ja rakentamishanketta. Helsingin kaupungin kanssa tehty Suomenlinnan rakentamisen ja käytön kustannustenjakoa koskeva sopimus saatetaan ajan tasalle.

Suomenlinnaa kehitetään kestävän matkailun periaatteita noudattaen. Tavoitteena on suuren yleisön tietämyksen lisääntyminen maailmanperintökohteesta. Suomenlinnan kunnostuksessa hyödynnetään saarella sijaitsevaa työsiirtolaa. Maiseman kunnostustöissä painopisteenä on muurien ja puistojen kunnostaminen.

Tunnusluku	2003 toteutuma	2004 toteutuma	2006 tavoite
Matkailijamäärät sesongin ulkopuolisina kuukausina (loka—huhti), kpl	145 000	158 000	170 000
Rakennuttamisen osuus korjauskustannuksista, %	17	16	15
Linnoitusmuureista parhaassa kuntoluokassa koko linnoitusmuurimäärästä (52 800 m ²), %	35	36	38
Vuokratuotot, kasvu %	8,5	2,5	8

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	6 640	6 183	6 282
Bruttotulot	3 855	3 628	3 875
Nettomenot	2 785	2 555	2 407

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	378
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	130

2006 talousarvio	2 407 000
2005 lisätalousarvio	61 000
2005 talousarvio	2 555 000
2004 tilinpäätös	2 537 000

24. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 16 743 000 euroa.

Käyttösuunnitelma	€
Kansallismuseon toimintamenot	5 422 000
Museoviraston muut toimintamenot	11 321 000
Yhteensä	16 743 000

Selvitysosa: Museovirasto johtaa ja kehittää maan yleistä museotointa ja huolehtii esineellisen kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristön tutkimisesta, säilyttämisestä ja hoidosta sekä alaa koskevien palveluiden tarjoamisesta. Museoviraston toiminta perustuu aktiiviseen vuorovaikutukseen museokentän sekä valtakunnallisten ja alueellisten viranomaisten kanssa sekä korkeatasoiseen asiantuntemukseen ja motivoituneeseen henkilöstöön.

Kulttuuriympäristön vaalimisen tehostamiseksi ja kaavoituksen nopeuttamiseksi kehitetään alueellisten palvelujen saatavuutta. Tavoitteena on samalla vapauttaa keskushallinnon voimavaroja ohjaus- ja kehittämistoimintaan valtioneuvoston raken-
nuserintöstrategian toteuttamiseksi.

Kokoelmätietojen saattamista museoyhteisön, tutkijoiden ja kansalaisten käyttöön tehostetaan luettelointitietojen ja kuvien digitoinnilla. Museot suunnittelevat näyttelynsä palvelemaan eri kävijäryhmiä ja parantavat niiden informatiivisuutta ja houkuttelevuutta.

Kulttuuriperintökasvatuksen ja saavutettavuuden edistäminen ovat painopisteinä kulttuuriperintöalan kehittämisessä ja avustuksissa museoiden innovatiivisille hankkeille. Hankkeille tarkoitetuista avustuksista 60—80 % suunnataan kulttuuriperintökasvatukseen ja saavutettavuuden edistämiseen. Verkko-opetuspakettien käytön kasvutavoite on 10 %/v. Tavoitteena on verkostoituminen ja hyvien käytäntöjen laatiminen. Museoalalle kehitettävää arviointimallia testataan pilottimuseoissa.

Tunnusluku	2003 toteutuma	2004 toteutuma	2006 tavoite
Museoviraston museoiden ja näyttelyiden kävijämäärä	314 104	311 870	360 000
Osallistujat Museoviraston tilaisuuksissa	-	9 986	5 500
Kulttuuriperintöä koskevien lausuntojen ja lupien käsittelyaika, vrk	-	32,5	30
Esinetietojen digitointiaste, %	12,9	15,6	18,5
Verkko-opetuspakettien käytön kasvu, %	-	-	10

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	19 800	18 816	20 339
Bruttotulot	3 813	3 005	3 596
Nettomenot	15 986	15 811	16 743
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	709		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	257		

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti 127 000 euroa Suomen merimuseon toiminnan kehittämiseen.

2006 talousarvio	16 743 000
2005 lisätalousarvio	229 000
2005 talousarvio	15 811 000
2004 tilinpäätös	15 534 000

25. Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 978 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen enintään 430 000 euroa.

Selvitysosa: Kulttuuripoliittisista syistä hintatuella katetaan yli 99 % maksullisen toiminnan erillismenoista.

Näkövammaisten kirjaston toiminnan tavoitteena on näkövammaisten ja muiden lukemiseesteisten henkilöiden tasa-arvoinen kohtelu kirjallisuuden saannissa, koulunkäynnissä ja opiskelussa. Kirjasto toteuttaa tehtävänsä tuottamalla ja tarjoamalla asiakaskuntansa käyttöön erityisaineistoa, kuten äänikirjoja, pistekirjoja ja elektronisia kirjoja sekä toimimalla ääni- ja pistekirjapalvelujen asiantuntijalaitoksena.

Kirjasto tuottaa 97-prosenttisesti näkövammaisten koululaisten oppikirjat sekä tutkintoa suorittavien opiskelijoiden tutkintovaatimuksissa olevat kirjat, yhteensä noin 500 uutta nimikettä. Lukihäiriöisille oppilaille lainataan olemassa olevaa aineistoa.

Kirjasto tuottaa uusia kauno- ja tietokirjallisuuden nimikkeitä näkövammaisille ja muille lukemisesteisille soveltuvassa muodossa määrän, joka on n. 33 % Suomesta vuosittain julkaistavasta yleisestä kirjallisuudesta. Kirjasto välittää kirjallisuutta asiakkaiden käyttöön paikallisena palveluna, postitse ja tietoverkon

kautta. Potentiaalisen asiakaskunnan määrä on noin 40 000 henkilöä.

Kirjasto jatkaa analogisen kokoelman digitoimista 5-vuotisen suunnitelman 2005—2009 mukaisesti ja tavoitteena on digitoida yhteensä 15 000 nimikettä.

Tunnusluku	2003 toteutuma	2004 toteutuma	2006 tavoite
Kirjatuotanto, kpl	1 593	1 551	1 600
Lainojen määrä, kpl	432 770	408 616	440 000
Kirjalainan keskihinta, €	6,66	7,59	7,70
Asiakkaiden määrä, kpl	12 121	12 805	13 500
Äänikirjakokoelma	28 300	29 900	31 000
— josta DAISY-kirjoja	0	320	5 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2005		
	2004 toteutuma	varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	5 281	6 087	6 010
Bruttotulot	34	32	32
Nettomenot	5 247	6 055	5 978
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	520		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 024		
2006 talousarvio		5 978 000	
2005 lisätalousarvio		36 000	
2005 talousarvio		6 055 000	
2004 tilinpäätös		5 750 000	

26. Suomen elokuva-arkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 464 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää esitystoiminnan ja muun maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen enintään 101 000 euroa.

Selvitysosa: Kulttuuripoliittisista syistä hintatuella katetaan noin 24 % maksullisen toiminnan erillismenoista.

Suomen elokuva-arkiston tavoitteena on elokuvan muodossa olevan kulttuuriomaisuuden tallettaminen ja säilyttäminen, elokuvakulttuurin esittäminen, tutkimus- ja tietopalvelutoiminnan harjoittaminen. Elokuv-arkisto palvelee väestön kulttuurisia, tiedollisia ja tutkimuksellisia tarpeita, luovaa teollisuutta sekä turvaa audiovisuaalisen kulttuuriperinnön esiläolon.

Lähes loppuun saatetun nitraattipohjaisten elokuvien pelastamisesta siirrytään varhaisten asetaattivärielokuvien pelastekopiointiin ja restaurointiin. Pelastetavoite vuodelle 2006 on 30 000 metriä. Restaurointitulosten parantamiseksi tutkitaan digitaalisia entistämismetodeja. Laajennetaan elävän kuvan museon perinne-kokoelmaa 30 talletuksella; luetteloitujen esineiden määrä kasvaa 300 kappaleella ja digitaalista esinekuvausta jatketaan; tavoitteena on 500 esineen kuvaus. Tuetaan alan tutkimusta, julkaisu- ja näyttelytoimintaa. Tarjotaan alan erityiskirjasto- ja arkistopalvelut. Vastataan kasvavaan kansainvälisen kulttuurivaihdon kysyntään.

Tunnusluku	2003 toteutuma	2004 toteutuma	2006 tavoite
Esitystoiminta			
— esitykset Orion Hki, kpl	862	860	840
— katsojat Orion Hki, kpl	49 345	51 669	55 000
— esitykset muut paikkakunnat, kpl	158	169	160

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	3 922	3 761	3 808
Bruttotulot	569	344	344
Nettomenot	3 353	3 417	3 464
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	442		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	488		

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 19 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

Maksullisen toiminnan tulot perustuvat opetusministeriön asetukseen (1042/2002) Suomen elokuva-arkiston maksullisista suoritteista.

2006 talousarvio	3 464 000
2005 lisätalousarvio	27 000
2005 talousarvio	3 417 000
2004 tilinpäätös	3 399 000

27. Valtion elokuvatarkastamon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 547 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää maksullisen toiminnan hintatukeen enintään 300 000 euroa.

Selvitysosa: Kulttuuripoliittisista syistä hintatuella katetaan noin 60 % maksullisen toiminnan erillismenoista.

Valtion elokuvatarkastamon toiminnan tavoitteena on luoda lapsille turvallinen kuvaohjelmaympäristö. Tarkastamon tehtävänä on suorittaa lakien määräämä lastensuojelullisiin syihin perustuva kuvaohjelmien ennakkotarkastus ja rekisteröiminen, suorittaa ilmoitukseen perustuvaa ennaltaehkäisevää laillisuusvalvontaa sekä myöntää esityslupia. Tarkastamo pyrkii valistuksen ja tiedotuksen keinoin lisäämään kansalaisten tietämystä kuvaohjelmien sääntelystä.

Kuvaohjelmien ennakkotarkastuksen tavoitteena on lasten kehityksen turvaaminen kuvaohjelmaympäristössä. Keinoja ovat alle 18-vuotiaille suunnattujen kuvaohjelmien tarkastaminen, sääntelyä koskeva valistus ja jälkivalvontatyö yhdessä poliisin kanssa. Vaikuttavuutta mitataan yleisölle ja kuvaohjelmien levittäjille suunnatuilla kyselyillä.

Kehitetään verkkopohjaisia, kustannustehokkaita ja asiakasystävällisiä ilmoitus- ja rekisteröintijärjestelmiä.

Tunnusluku	2003 toteutuma	2004 toteutuma	2006 arvio
Tarkastetut pitkät kuvaohjelmat, kpl	774	759	770
Tarkastetut lyhyet kuvaohjelmat, kpl	609	602	620
Tarkastetut vuorovaikutteiset kuvaohjelmat, kpl	2	0	2
Tarkastuksen keskimääräinen hinta, €/h	300	336	336
Myönnetyt esitysluvat, kpl	20	19	20
Lausunnot viranomaisille	2	34	2
Tarkastamolle ilmoitetut kuvaohjelmat, kpl	12 330	26 687	15 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	816	730	778
Bruttotulot	231	193	231
Nettomenot	585	537	547

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	99
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	48

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 2 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

2006 talousarvio	547 000
2005 lisätalousarvio	7 000
2005 talousarvio	537 000
2004 tilinpäätös	534 000

30. Valtionosuudet ja -avustukset yleisten kirjastojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 51 274 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten kirjastojen valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää kuntien valtionosuuslain (1147/1996) mukaisten verotuloihin ja valtionosuus-uudistukseen perustuvien valtionosuuksien tasauksen maksamiseen kunnille. Määrärahasta

saa käyttää enintään 336 000 euroa kirjastojen sisältötuotannon kehittämiseen.

Selvitysosa: Pääluokan perusteluihin viitaten hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta 1.1.2006 lukien osana kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamista.

Kirjastojen valtionosuuden perusteena käytettävä keskimääräinen yksikköhinta on 46 euroa asukasta kohden.

Valtionosuuksiin on lisäksi myönnetty 39 961 000 euroa ja valtionavustuksiin 3 465 000 euroa momentilla 29.90.52.

Määrärahan mitoitukseseen sisältyy vähentävinä tekijöinä 129 728 000 euroa kuntien asukaskohtaisesti määräytyvänä osuutena toiminnan kustannuksista ja 16 536 000 euroa verotuloihin ja valtionosuusuudistukseen perustuvina tasauserinä.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 394 000 euroa valtion ja kuntien välisen neljälle vuodelle jaksotetun lakisääteisen kustannustenjaon tarkistuksen toisena eränä.

Valtionosuuden perusteena oleviin yksikköhintoihin on tehty 2,4 prosentin suuruinen kustannustason tarkistus. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 2 333 000 euroa kustannustason nousun johdosta.

Yleisten kirjastojen toiminnan tavoitteena on tarjota väestölle yhtäläiset mahdollisuudet sivistyksen, tietojen ja taitojen ja kansalaisvalmiuksien hankkimiseen, kirjallisuuden ja taitteen harrastamiseen, kansainvälistymiseen sekä elinikäiseen oppimiseen. Tavoitteena on

myös tarjota mahdollisuus virtuaalisten ja vuorovaikutteisten verkkopalvelujen käyttöön ja opastaa käytössä.

Tuetaan kirjastojen kirjahankintoja yleisellä valtionosuudella sekä kohdennetusti vähälevikkisen laatukirjallisuuden ostotukimäärärahalla. Kirjastopoliittisen työryhmän asettama kirjahankinnan laatutavoite on vähintään 350—400 nidettä/1 000 asukasta. Vuonna

2004 kuntien kirjastolaitoksista 53 % saavutti tämän tavoitteen.

Kirjastotoiminnan vaikuttavuutta ja yhteiskunnallista merkitystä arvioidaan kirjastojen fyysisen käytön ja verkkokäytön sekä eri aineistotyyppien hankinnan ja lainauksen indikaattoreilla sekä asiakaspäätteiden määrää ja verkkoyhteyksien kehitystä seuraamalla.

Tunnusluku	2003 toteutuma	2004 toteutuma	2006 arvio
Fyysiset kirjastokäynnit, milj. käyntiä	66	67	67
www-käynnit, milj. käyntiä	35	42	50
Lainaukset, milj. kpl	108	110	111

2006 talousarvio	51 274 000
2005 talousarvio	41 609 000
2004 tilinpäätös	28 663 000

31. Valtionosuus ja -avustus teattereiden ja orkestereiden käyttö kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 667 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten teattereiden ja orkestereiden valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen. Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä henkilötövuosien määrä on teattereilla enintään 2 469 sekä orkestereilla enintään 1 033. Valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on teattereilla 30 948 euroa henkilötövuotta kohden.

Selvitysosa: Pääluokan perusteluihin viitaten hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta 1.1.2006 lukien osana kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamista.

Valtionosuuden perusteena oleviin yksikköhintoihin on tehty 2,4 prosentin suuruinen kustannustason tarkistus. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 1 001 000 euroa kustannustason nousun johdosta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 10 henkilötövuotta teattereille ja 6 henkilötövuotta orkestereille. Valtionosuuksiin ja -avustuksiin on lisäksi myönnetty 31 862 000 euroa momentilla 29.90.52. Valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on orkestereilla 32 070 euroa henkilötövuotta kohden.

2006 talousarvio	13 667 000
2005 talousarvio	15 594 000
2004 tilinpäätös	15 691 000

32. Valtionosuudet ja -avustukset museoille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 471 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten museoiden valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen. Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä henkilötövuosien määrä on enintään 1 158.

Määrärahasta saa käyttää enintään 252 270 euroa avustusten maksamiseen museoiden koelmatietojen siirtämiseksi elektroniseen muotoon.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 30 henkilötövuotta.

Valtionosuuden perusteena oleviin yksikköhintoihin on tehty 2,4 prosentin suuruinen kus-

tannustason tarkistus. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 424 000 euroa kustannustason nousun johdosta.

Museoiden lakisääteisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin on lisäksi myönnetty 14 516 000 euroa momentilla 29.90.52. Valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 36 847 euroa henkilötyövuotta kohden.

2006 talousarvio	4 471 000
2005 talousarvio	4 098 000
2004 tilinpäätös	4 010 000

33. Valtionosuus ja -avustus kuntien kulttuuritoimintaan (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain (728/1992) mukaista toimintaa varten. Valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 3,5 euroa asukasta kohden.

Kuntien kulttuuritoimintaan myönnettävästä määrärahasta saa käyttää enintään 106 000 euroa rahoituslain 42 §:n mukaisen valtionavustuksen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoitukseen sisältyy 12 966 000 euroa kuntien asukaskoh-
taisesti määräytyvänä osuutena toiminnan kus-
tannuksista.

2006 talousarvio	5 000 000
2005 talousarvio	6 650 000
2004 tilinpäätös	6 632 153

34. Valtionosuus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten perustamishankkeiden sekä peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (1112/1978) mukaisten perustamiskustannusten valtionosuuksien maksamiseen.

Vuonna 2006 saa tehdä opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain mukaisia valtionosuuden myöntämispäätöksiä perustamishankkeille tammikuun 2006 hintatasossa yhteensä enintään 4 000 000 eurolla.

Selvitysosa:

Tunnusluku	2003 toteutuma	2004 toteutuma	2006 arvio
Uudisrakennus kpl/hyöty m ²	4/4 787	4/1 575	2/4 140
Saneeraus kpl/hyöty m ²	2/1 692	3/1 919	0/0
Kirjastoautot	7	13	10

Valtionosuuden myöntämisvaltuudesta valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2007	2008	2009	Myöh. vuodet yht.
Ennen vuotta 2006 myönnetyt luvat ja tehdyt rahoituspäätökset	5 200	4 700	3 800	7 150
Vuonna 2006 tehtävät rahoituspäätökset	300	750	900	3 850
Yhteensä	5 500	5 450	4 700	11 000

2006 talousarvio	6 000 000
2005 talousarvio	6 000 000
2004 tilinpäätös	6 000 000

40. Korvaus Suomenlinnan Liikenne Oy:lle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 252 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää korvauksen maksamiseen Suomenlinnan Liikenne Oy:lle tavaraliikenteen käyttötappioon ja lainanhoitomenoihin.

Selvitysosa: Valtion ja Helsingin kaupungin kesken solmitun Suomenlinnan liikenteen hoitoa koskevan sopimuksen mukaisesti valtio korvaa puolet Suomenlinnan tavaraliikenteen käyttötappiosta.

2006 talousarvio	252 000
2005 talousarvio	252 000
2004 tilinpäätös	249 865

50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 035 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kulttuuri-instituutien tukemiseen rakennussuojelulain (60/1985) 19 §:n nojalla sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten kunnossapitoa tai parantamista ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden alusten entistämistä ja korjausta varten myönnettävien avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös maailmanperintökohteiden entistämiseen sekä kohteisiin liittyvään tutkimus- ja valistustoimintaan. Määrärahaa saa lisäksi käyttää perinteen tallentamistyöhön, avustusten maksamiseen yhdistysten ja järjestöjen seurantaloiden korjaustoihin, korjaustoimintaan liittyvään selvitys- ja tarkastustyöhön, valistus- ja neuvontatoimintaan sekä kulttuurin tukemiseen liittyvien avustusten, apurahojen ja palkintojen sekä projekteista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Kulttuuri-instituutien tukeminen	4 328 000
Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten kunnossapitoa tai parantamista varten	800 000
Maailmanperintökohteiden entistäm-, tutkimus- ja valistustoimintaan	300 000
Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden alusten entistäm- ja korjausavustuksiin	252 000

Avustukset seurantaloiden korjaustoihin, korjaustoimintaan liittyvään selvitys- ja tarkastustyöhön sekä valistus- ja neuvontatoimintaan

315 000

Kulttuuriperinteen tallentamiseen ja tutkimiseen

99 000

Lehtimiespalkintoihin

34 000

Rauhantien edistämiseen

420 000

Saamelaiskäräjille saamenkielisen kulttuurin edistämiseen ja saamelaisjärjestöjen toimintaan, mistä 12 000

euroa Utsjoen saamelaiskirkkotupien ylläpitoon

205 000

Eräiden kansalaisjärjestöjen toimintaan

116 000

Kulttuurilehtien tukemiseen

800 000

Kansainväliseen levitykseen

tarkoitettujen julkaisujen tukeminen

298 000

Sibeliuksen kootut teokset -projektin

julkaisemistyöhön

68 000

Yhteensä

8 035 000

Entistäm- ja korjausavustuksiin on lisäksi myönnetty 1 075 000 euroa momentilla 29.90.52, mikä on tarkoitus käyttää seurantaloiden korjaustoihin myönnettäviin avustuksiin.

2006 talousarvio	8 035 000
2005 talousarvio	8 085 000
2004 tilinpäätös	3 713 000

51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 062 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää taiteilijaprofessoreiden viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain (734/1969) mukaisten 445 apuraha-vuotta vastaavien taiteilija-apurahojen maksamiseen. Vuonna 2006 saadaan myöntää kohdeapurahoina 50 taiteilija-apurahaa vastaava määrä. Määrärahaa saa käyttää myös aikaisemmin myönnettyjen pitkäaikaisten taiteilija-apurahojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain (1080/1983) mukaisesti apurahoihin ja avustuksiin. Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

*Selvitysosa:***Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen**

€

Valtion taiteilija-apurahat ja kohde-apurahat	8 362 000
Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahat ja avustukset	2 700 000
Yhteensä	11 062 000

Taiteilija-apurahan suuruus on eduskunnalle annetun lakiesityksen mukaan 1.3.2005 lähtien 1 236,81 euroa/kk, jonka jälkeen apurahaa tarkistetaan valtion virkamiesten palkkatarkistuksia vastaavasti opetusministeriön päätöksellä. Vuoden 2006 osalta määrärahan mitoituksessa on huomioitu lisäyksenä valtion virkamiesten palkkojen yleiskorotuksen mukainen korotus. Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahojen kokonaismäärä on 10 % edellisenä kalenterivuonna kuntien ylläpitämiin yleisiin kirjastoihin hankittuun kirjallisuuteen käytetystä rahamäärästä.

2006 talousarvio	11 062 000
2005 talousarvio	10 841 000
2004 tilinpäätös	10 416 144

52. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot taiteen edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 186 380 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen museoille, teattereille ja orkestereille sekä kirjastoille. Teattereille ja orkestereille myönnettävästä rahoituslain mukaisesta määrärahasta saa käyttää enintään 3 314 000 euroa teatteri- ja orkesterilain muuttamisesta annetun lain (1277/1994) 6 a §:n mukaisen valtionavustuksen maksamiseen. Kirjastoille myönnettävästä

määrarahasta saa käyttää enintään 1 514 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen avustuksen maksamiseen kirjastoille, enintään 110 000 euroa avustuksen maksamiseen yhteispohjoismaiseen kirjastoautoimintaan, enintään 160 000 euroa avustuksen maksamiseen kirjastoalan järjestöille ja enintään 1 474 000 euroa yleisten kirjastojen valtakunnallisten tietoverkkopalvelujen ylläpitämiseen ja kehittämiseen sekä kirjastohenkilöstön täydennyskoulutukseen sekä enintään 207 000 euroa kuntien yhteisten kirjastolaitosten tukemiseen ja kirjastojen muihin avustuksiin.

Alueelliset taidetoimikunnat saavat palkata 49 määräaikaista ohjaavaa taiteilijaa.

Määrärahaa saa käyttää 841 000 euroa eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain (115/1997) mukaisiin apurahoihin. Määrärahaa saa käyttää myös taiteen edistämisestä annetun lain (328/1967) mukaisiin alueellisten taidetoimikuntien myöntämiin taiteilija- ja kohdeapurahoihin sekä muihin avustuksiin. Edellä mainitut apurahat budjetoidaan maksuperusteisina.

Määrärahaa saa käyttää taiteen ja kulttuurin edistämistä tarkoittavien toimenpiteiden rahoittamiseen, taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus-, selvitys- ja tiedotustoiminnan palkkaus- ja muiden menojen maksamiseen sekä taideteosten hankkimiseen valtion julkisiin rakennuksiin. Määrärahaa saa käyttää myös museo- ja perinnealan tukemiseen sekä EU:n ohjelmien mukaisten kulttuurihankkeiden rahoitusosuuksien maksamiseen ja tekijänoikeuslain (404/1961) 55 §:ssä säädetyn tekijänoikeusneuvoston toimintamenoihin sekä valtionhallinnon kulttuurialan kansainvälisen yhteistyön menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös yliopistojen ja muiden valtion laitosten kulttuuria koskeviin kokeilu- ja tutkimushankkeisiin.

*Selvitysosa:***Määrärahan käytön arvioitu
jakautuminen**

€

Elokuvan tuotantoon ja levitykseen	13 286 000
Elokuvakulttuurin edistämiseen	3 345 000
Alueellisiin av-tuotantokeskuksiin	187 000
Lasten ja nuorten elokuvakulttuurin kehittämiseen	612 000
Kirjallisuuden edistämiseen	1 930 000
Kuvataiteen edistämiseen	2 080 000
Näyttämötaiteen edistämiseen	2 186 000
Rakennustaiteen edistämiseen	200 000
Säveltaiteen edistämiseen	2 680 000
Taideteollisuuden edistämiseen	520 000
Tanssitaiteen edistämiseen	720 000
Valokuvataiteen edistämiseen	500 000
Monikulttuurisuuden tukemiseen ja rasmin vastaiseen työhön	400 000
Vammaisyhteisöjen kulttuuri-toimintaan ja kulttuurin saavutettavuuden edistämiseen	260 000
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin museoille	14 516 000
Erikoismuseoiden erityisavustuksiin	3 051 000
Museoiden valtionavustuksiin	600 000
Museo- ja perinnealan järjestöille	611 000
Entistämis- ja korjausavustuksiin	1 075 000
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin teattereille ja orkestereille	31 862 000
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisiin valtionosuuksiin kirjastoille	39 961 000
Kirjastotoimen valtionavustuksiin	3 465 000
Suomen Kansallisteatterin Osakeyhtiölle	8 818 000
Suomen Kansallisoopperan Säätiölle	30 500 000
Alueellisille taidetoimikunnille käytettäväksi taiteen edistämiseen	4 320 000
Taiteilijoiden valtionpalkintoihin	395 000
Kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain mukaisiin apurahoihin	841 000
Kulttuuripolitiikan sektori-tutkimukseen	343 000
Audiovisuaaliseen sisältötuotantoon	800 000
Taide- ja museoesineiden varastointiin	550 000

Tekijänoikeusjärjestelmien kehittämiseen	231 000
Tekijänoikeusneuvostolle	20 000
Eräille taidekeskuksille	595 000
Kuvittajien ja sarjakuvataiteilijoiden kirjastoapurahoihin	50 000
Säveltaiteen kirjastoapurahoihin	120 000
Avustukset tilojen hankkimiseen, perustamiskustannuksiin ja peruskorjauksiin	2 500 000
Alvar Aalto -akatemialle	160 000
Valtakunnallisiin kulttuuri-tapahtumiin	3 673 000
Taiteen alan tiedotuskeskuksille	1 439 000
Lastenkulttuurikeskuksille	920 000
Tanssin aluekeskuksille	600 000
Taiteen keskustoimikunnan käytettäväksi lastenkulttuurin ja monitaiteellisen toiminnan tukemiseen sekä taiteenalan kansainvälisiin avustuksiin	1 310 000
Hallituksen mediaväki-valtaohjelmaan ja mediakasvatukseen	455 000
Kulttuurivienti	614 000
Kulttuurin ja taiteen Venäjä -ohjelman toimeenpano	180 000
Kulttuurin tietoyhteiskuntahankkeet	400 000
Opetusministeriön käytettäväksi	2 499 000
Yhteensä	186 380 000

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 52 000 euroa neljälle vuodelle jaksotetun yksikköhintojen tarkistuksen toisena eränä.

Kirjastojen valtionosuuksiin ja -avustuksiin on lisäksi myönnetty 51 274 000 euroa momentilla 29.90.30, teattereiden ja orkestereiden valtionosuuksiin ja -avustuksiin 13 667 000 euroa momentilla 29.90.31, museoiden valtionosuuksiin ja -avustuksiin 4 471 000 euroa momentilla 29.90.32 sekä entistämis- ja korjausavustuksiin 1 367 000 euroa momentilla 29.90.50.

2006 talousarvio	186 380 000
2005 talousarvio	185 077 000
2004 tilinpäätös	187 528 765

53. *Valtionavustus tilakustannuksiin* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 16 465 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen myöntämiseen eräiden tiede- ja kulttuurilaitosten sekä -yhteisöjen tilakustannuksiin.

Selvitysosa: Eräät tiede- ja kulttuurilaitokset ja -yhteisöt maksavat vuokraa Senaatti-kiinteistöille tai valtion kiinteistövarallisuuden haltijavirastoille.

Määrärahaa on tarkoitus käyttää avustuksen maksamiseen Säätiölle Institutum Romanum Finlandiae, Suomen Ateenan -instituutin säätiölle, Suomen Kansallisoppperan säätiölle, Suomen rakennustaiteen museosäätiölle, Taidehistoriainstituutin säätiölle, Saamelaismuseosäätiölle, Ehrensvärd-seura ry:lle, Savonlinnan Oopperajuhlien Kannatusyhdistys ry:lle, Suomen Lontoon instituutin säätiölle, Suomen Ranskan instituutin säätiölle, Hanasaaren ruotsalais-suomalaiselle kulttuurikeskukselle ja Suomen taideakatemian säätiön näyttelyvaihtokeskus FRAME:lle sekä Aleksanterin teatterin toiminnan järjestäjälle Bulevardin Teatteri Yhdistys ry:lle.

2006 talousarvio	16 465 000
2005 talousarvio	15 135 000
2004 tilinpäätös	13 671 411

54. *Valtionavustus Suomen Kansallisteatterin peruskorjauksen lainanhoitokuluihin* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 534 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen myöntämiseen Suomen Kansallisteatterin peruskorjauksen lainan lyhennykseen sekä koron maksuun.

Selvitysosa: Määrärahalla maksetaan lainan lyhennyksen ja koron vuoden 2006 osuus.

2006 talousarvio	3 534 000
2005 talousarvio	3 561 000
2004 tilinpäätös	3 738 841

70. *Kaluston hankinta* (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Käyttösuunnitelma	€
1. Valtion taidemuseo	145 000
2. Museovirasto	735 000
3. Suomen elokuva-arkisto	60 000
4. Näkövammaisten kirjasto	60 000
Yhteensä	1 000 000

Määrärahaa saa käyttää myös toiminta- ja näyttelyvarustuksen sekä niiden suunnittelu-
menojen maksamiseen.

2006 talousarvio	1 000 000
2005 talousarvio	500 000
2004 tilinpäätös	500 000

72. *Valtion taidemuseon kokoelmien kartuttaminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 589 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Valtion taidemuseon taidehankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen.

2006 talousarvio	589 000
2005 talousarvio	589 000
2004 tilinpäätös	589 000

75. *Perusparannukset ja talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään yhdeksää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Käyttösuunnitelma	€
1. Museoviraston perusparannukset ja pienet rakennushankkeet	1 000 000
2. Suomenlinnan perusparannukset	1 500 000
Yhteensä	2 500 000

Käyttösuunnitelman kohdan 1. hankkeita koskevia sitoumuksia saa tehdä siten, että niistä vuoden 2006 jälkeen aiheutuvat menot ovat yhteensä enintään 600 000 euroa. Käyttösuunnitelman kohdan 2. hankkeita koskevia sitou-

muksia saa tehdä siten, että niistä vuoden 2006 jälkeen aiheutuvat menot ovat yhteensä enintään 1 000 000 euroa.

2006 talousarvio	2 500 000
2005 talousarvio	2 500 000
2004 tilinpäätös	2 500 000

95. *Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muinaismuistolain (295/1963) toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja lain nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen.

2006 talousarvio	17 000
2005 talousarvio	17 000
2004 tilinpäätös	17 000

98. Liikuntatoimi

Selvitysosa:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Liikuntatoimen ensisijaisena tavoitteena on edistää liikunnan avulla väestön hyvinvointia ja terveyttä koko elämänkulun aikana. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa liikunnan roolia kansalaisyhteiskunnassa avustamalla liikuntajärjestöjä. Kansainvälistä menestystä tavoitellaan sekä yksilö- että joukkuelajeissa. Toimialan johtamista ja strategista suunnittelua vahvistetaan kehittämällä ohjaus-, arviointi- ja seurantajärjestelmiä sekä hyödyntämällä liikuntatieteellisiä tutkimustuloksia ja erityisesti toimintavuonna valmistuvaa kansallista liikuntatutkimusta.

Opetusministeriö tukee valtionavustuksin lasten, nuorten sekä aikuisten harraste-, kunto- ja terveysliikuntaa, kilpa- ja huippu-urheilua sekä niihin liittyvää kansalaistoimintaa ja kansainvälistä liikunta-alan yhteistyötä. Liikuntapaikkojen rakentamispolitiikkaa ohjataan tavoitteena edistää ihmisen koko elinkaaren tarpeita vastaavia liikuntaolosuhteita. Liikunnan koulutuksen osalta toimintaedellytyksiä vahvistetaan opetusministeriön ammatillisessa koulutuksessa ja vapaassa sivistystyössä 2006—2008 asteittain käyttöön otettavan informaatio-ohjauksen suuntaisesti. Liikuntatieteellistä toimintaa tuetaan.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Liikuntapaikkarakentamisessa etusijalla ovat laajoja käyttäjäryhmiä palvelevat liikuntapaikat sekä lähiliikuntapaikkojen rakentaminen. Olemassa olevan rakennuskannan kunnossapito ja nykyaikaistaminen korostuvat. Liikuntapaikkojen peruskorjausten teknistaloudellisesti oikea-aikaista toteutusta edistetään nostamalla hankekohtaista avustumäärää. Opetusministeriön liikuntapaikkojen rahoitussuunnitelmassa vuosille 2005—2008 vuodelle 2006 on hyväksytty 22 liikuntapaikkahanketta. Toimintavuoden tavoitteena on, että näistä hankkeista toteutuisi vähintään 20 (90 %).

Valtakunnallisten liikuntajärjestöjen toimintaedellytyksiä pyritään parantamaan. Tukea suunnataan laaja-alaisiin, kansalaistoiminnan elinvoimaisuutta, osallisuutta ja osaamista vahvistaviin kehittämishankkeisiin. Toimintavuoden 2006 painopisteenä tuetaan liikuntajärjestöjen valmentaja- ja koulutusjärjestelmän luomista. Tavoitteena on liikunnan perustasolla toimivien urheiluseurojen toimintaedellytysten parantaminen. Liikuntajärjestöjen tulospäätösten valtionapujärjestelmän kehittämistä jatketaan siten, että se on täysimääräisesti käytössä vuonna 2007.

Tuetaan lapsille ja nuorille tarkoitettua liikunnan kansalaistoimintaa sekä kehitetään toimintatapoja, joiden avulla voidaan aktivoida erityisesti vähän liikkuvia lapsia päivittäiseen liikuntaan.

Välittömästi koulupäivän jälkeen tapahtuvan liikunnallisen iltapäivätoiminnan tukea suunnataan 3.—9. -luokkalaisten liikuntatoiminnan kehittämiseen. Liikuntaohjelman erityisenä painopisteenä ovat 13—18 -vuotiaat.

Lasten liikunnan seuratoiminnan paikallistukihankkeet

	myönnettyt	hakemukset	lapsia ja nuoria	tytöt %	pojat %
2003	382	780	32 000	45	55
2004	348	664	57 300	44	56
2006 (tav)	370		60 000	46	54

Tuetaan toimenpiteitä, joilla parannetaan liikunnan avulla väestön toimintakykyä, terveyttä ja hyvinvointia. Hallinnon välistä yhteistyötä vahvistetaan terveysliikunnan tavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä erityisesti sosiaali- ja terveysministeriön kanssa.

Kunnossa Kaiken Ikää -ohjelma

	hankkeet	kunnat	liikkujien määrä	naiset (%)	miehet (%)
2003	152	168	49 200	69	31
2004	164	174	52 000	69	31
2006 (arvio)	180	180	55 000	68	32

Kansainväliseen menestykseen tähtäävän huippu-urheilun toimintaedellytyksiä vahvistetaan parantamalla nuorten lupaavien urheilijoiden valmennusedellytyksiä sekä käynnistetään joukkuepalloiluprojekti, jonka tavoitteena on luoda edellytyksiä palloilulajien kansainväliselle menestymiselle olympia- ja muissa arvokisoissa. Luodaan edellytyksiä valmennuksen tehostamiselle tukemalla lajiliittojen valmennusjärjestelmien kehittämistä.

Liikunnan koulutuskeskuksia kehitetään liikunnan kansalaistoimintaa tukevin kilpa- ja huippu-urheilun valmennus- sekä koko väestölle tarkoitetun kunto- ja terveysliikunnan keskuksina.

Opiskelijavuorokaudet liikunnan koulutuskeskuksissa

	Valtakunnalliset	Muutos	%	Alueelliset	Muutos	%
2003	323 330			61 743		
2004	330 906	7 576	2	78 734	16 991	21
2006 (arvio)	340 000	9 094	3	85 000	6 266	8

Vaikutetaan kansainvälisen ja eurooppalaisen liikuntapolitiikan yhteistyömuotoihin liikunnan kansalaistoiminnan toimintamahdollisuuksien edistämiseksi.

50. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 95 077 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin (635/1998), liikuntalakiin (1054/1998) sekä vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin perustuvien valtionosuuksien ja -avustusten sekä muiden urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen

tarkoitettujen avustusten ja apurahojen maksamiseen. Kuntien liikuntatoiminnan osalta valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta on 10,8 euroa asukasta kohti. Määrärahaa saa käyttää myös liikunta- paikkarakentamisen tukemiseen, liikunta- ja vapaa-aikarakentamisen tutkimukseen, urheilijoiden ja valmentajien apurahoihin, tunnustuspalkintoihin, dopinginvastaiseen toimintaan, testaustoimintaan ja dopinginvastaisen

kasvatuksen tehostamiseen, kansainvälisiin kongresseihin, valtion liikuntaneuvoston sekä sen jaostojen, läänien liikuntatoimen, yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisen liikuntalan yhteistyön, kokeilu- ja kehittämistoiminnan sekä liikuntatieteellisen toiminnan menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten liikuntatieteellisten tutkimushankkeiden sekä näiden kanssa yhteistyössä toteutettavien tietojärjestelmä- ja muiden hankkeiden rahoittamiseen. Urheilijoiden ja valmentajien apurahat budjetoidaan maksuperusteisina.

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuden perusteena olevien opiskelijavuorokausien enimmäismäärä on 269 900 ja alueellisten koulutuskeskusten opiskelijapäivien enimmäismäärä 51 000. Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten yksikköhinta on 16,6 euroa (sis. alv) opiskelijapäivää kohti. Opiskelijavuorokausien ja opiskelijapäivien enimmäismäärän estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 715 000 euroa vapaasta sivistystyöstä annetun lain 14 §:n mukaisesti avustuksiin. Lisäksi määrärahaa saa käyttää enintään 320 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 42 §:n mukaisen avustuksen maksamiseen Suomen Urheilumuseosäätiölle, mistä 85 000 euroa museon perusnäyttelyn uudistamiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Valtionosuudet kuntien liikuntatoimintaan	16 712 000
Tunnustuspalkinto kunnille sukupuolten tasa-arvotoiminnasta tai monikulttuurisuuden edistämisestä liikunnassa	100 000
Liikuntapaikkarakentaminen	15 500 000

Liikunnan kansalaistoiminta, mistä Suomen Liikunta ja Urheilu ry:lle	
1 600 000 euroa, Suomen Olympiakomitealle	3 400 000 euroa, josta
Olympiakomitean hallintoon	530 000 euroa, Suomen Paralympiakomitealle
580 000 euroa, valtakunnallisille liikuntajärjestöille	24 750 000 euroa, liikuntajärjestöjen kehittämisavustuksiin
700 000 euroa ja valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen kehittämiseen	320 000 euroa
31 350 000	
Lasten ja nuorten liikuntaohjelma	3 100 000
Liikunnan terveysohjelma	1 700 000
Huippu-urheilun tuki, mistä urheilijoiden apurahoihin ja valmentajien tukeen	770 000 euroa, arvokilpailumatkoihin, Euro-cup-kilpailumatkoihin ja tappiontakuisiin
560 000 euroa ja joukkuepalloilu- projektiin	300 000 euroa
1 630 000	
Liikunnan koulutuskeskukset	15 400 000
Liikunnan koulutukseen, tutkimukseen ja tiedonvälitykseen, mistä avustuksiin liikuntatieteellisiin tutkimusprojekteihin	2 000 000 euroa ja liikuntatieteellisille yhteisöille
2 640 000 euroa, kansainvälisiin kongresseihin	350 000 euroa, liikunnan antidoping-toimintaan
1 350 000 euroa, Suomen Urheilumuseosäätiölle	320 000 euroa ja muuhun toimintaan
290 000 euroa	6 950 000
Tunnustuspalkinnot	185 000
Kansainvälinen yhteistyö	480 000
Valtion liikuntaneuvosto	300 000
Läänien liikuntatoimi	350 000
Opetusministeriön käytettäväksi	1 320 000
Yhteensä	95 077 000

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 75,20 euroa (sis. alv) opiskelijavuorokautta kohti.

Määrärahan mitoitukseen sisältyy 39 557 000 euroa kuntien asukaskohtaisesti määräytyvänä osuutena toiminnan kustannuksista.

Liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuksiin on lisäksi myönnetty 1 308 000 euroa momentilta 29.98.52.

2006 talousarvio	95 077 000
2005 lisätalousarvio	600 000
2005 talousarvio	89 424 000
2004 tilinpäätös	88 118 195

Selvitysosa: Liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuksiin ja -apuihin on lisäksi myönnetty 15 400 000 euroa momentilla 29.98.50.

Valtionosuuden perusteena oleviin yksikköhintoihin on tehty 2,4 prosentin suuruinen kustannustason tarkistus. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 328 000 euroa kustannustason nousun johdosta.

52. Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 308 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaisten valtionosuuksien maksamiseen.

2006 talousarvio	1 308 000
2005 talousarvio	1 867 000
2004 tilinpäätös	1 925 000

99. Nuorisotyö

Selvitysosa:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen nuorisolain säätämisestä. Esitetyn lain mukaisesti toimialan tavoitteet sijoittuvat kolmelle päätulosalueelle: nuorten aktiivisen kansalaisuuden edistämiseen, nuorten sosiaaliseen vahvistamiseen ja nuorten kasvu- ja elinolojen parantamiseen nuorten kasvun ja itsenäistymisen tukemiseksi.

Aktiivisen kansalaisuuden tavoitteena on saada jokainen nuori osallistumaan. Tätä tavoitetta edistetään tukemalla nuorten valtakunnallisia järjestöjä, nuorisotyötä tekeviä järjestöjä, Nuori kulttuuri -toimintaa sekä nuorten uusien toimintatapojen kehittämistä, erityisesti informaatioteknologian hyödyntämistä. Nuorten ympäristökasvatus on myös painoalue. Toimintaa arvioidaan seuraamalla nuorten osallistumista erilaiseen yhteiskunnalliseen ja harrastustoimintaan sekä vaaleissa äänestämistä.

Nuorten sosiaalisen vahvistamisen tavoitteena on alentaa työpajatoiminnalla nuorten työttömyyttä 3 000 nuorella sekä vähentää nuorten huumeiden käyttöä ja kokeilua. Kehitetään ja vakiinnutetaan nuorten työpajatoimintaa moniammatillisena palveluna. Tavoitteena on, että yli 50 % pajanuorista sijoittuu koulutukseen tai työhön vuoden aikana pajajakson jälkeen. Painoalueina ovat myös koululaisten iltapäivätoiminta ja Avartti-nuorisotoimintaohjelma. Kehitetään ehkäisevän päihde- ja huumetyön menetelmiä ja käyttöönottoa kunnissa ja järjestöissä tavoitteena nuorten päihteiden ja huumeiden käytön vähentäminen.

Nuorten elinoloja kehitetään tavoitteena yhdenvertainen asema muiden väestöryhmien kanssa. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi käynnistetään nuorisolain edellyttämän nuorisopoliittisen kehittämishajelman valmistelu sekä otetaan käyttöön keskitetty tiedosto, johon koetaan nuorten elinoloja kuvaavat tunnistetiedot, läänien kokoamat tiedot nuorisotyön peruspalveluista sekä barometri- ja tutkimustiedot nuorten käsityksistä ja asenteista. Nuorisopoliittisessa koordinaatiossa keskitytään nuorisoa koskevien hallinnon toimenpiteiden yhteensovittamiseen nuorten kasvun ja itsenäistymisen tukemiseksi.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Kuntia ja niiden alueellista yhteistyötä sekä valtakunnallisia nuorisokeskuksia ja nuorisotyön valtakunnallisia palvelujärjestöjä tuetaan peruspalvelujen tuottamiseksi kaikille nuorille. Nuorten tieto- ja neuvontapalvelujen saatavuutta laajennetaan.

Nuorisotoimen kansainvälisen yhteistyön nuorisopoliittinen tavoite on hyvinvointivaltion tavoitteiden edistäminen nuorison keskuudessa ja nuorisotoiminnassa nuorten kansainvälistäminen.

Toiminnot	2003	2004	2006
Nuorisojärjestöt			
— Tuettujen järjestöjen lkm	97	97	103
— nuorten lkm	815 000	825 000	830 000
Kuntien nuorisotyö			
— Tuetut nuorisotilat, lkm	1 100	1 100	1 110
— työntekijät, lkm	3 400	3 400	3 400
Nuorten työpajat			
— pajat, lkm	236	230	220
— nuoria pajoissa (6 kk:n jaksoissa)	7 100	7 000	8 000
— koulutukseen tai työhön sijoittuneet, %	50	50	55
— nuorisotyöttömät, lkm	35 000	34 800	29 500
Nuorisokeskukset			
— avustetut lkm	10	10	10
— nuorisovuorokaudet	148 000	150 000	160 000
Iltapäiväkerhot			
— tuetut lkm	550	1 500	1 600
Nuorisotutkimus, lkm	12	15	15
Ehkäisevä huumetyö			
— tuetut hankkeet, lkm	64	51	50
Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut			
— kuntien lkm	36	42	90
Aluekehittäminen			
— hankkeet, lkm	-	70	70
Avartti			
— ryhmät, kpl	40	50	70
— nuoret, lkm	600	900	1 000

50. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 34 228 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annettuun lakiin (635/1998) ja nuorisotyölakiin (235/1995) sekä nuorisolakiin perustuvien valtionosuuksien ja -avustusten sekä muiden nuorisotyön ja -toiminnan tukemiseen tarkoitettujen avustusten ja apurahojen maksamiseen. Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta on kuntien nuorisotyön osalta 13 euroa alle 29-vuotiasta asukasta kohden. Määrärahaa saa käyttää myös valtakunnallisten nuorisokeskusten sekä nuorisotilojen rakentamisen, peruskorjaamisen ja varustamisen tukemiseen,

valtion nuorisotilojen neuvottelukunnan ja sen jaostojen, valtakunnallisten nuorisojärjestöjen arviointi- ja avustustoimikunnan, läänien nuorisotoimen, yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisen nuorisotoimen yhteistyön, koululaisten iltapäivätoiminnan, nuorison kansainvälisten toimintaohjelmien, ehkäisevän huumetyön, nuorisotutkimuksen, nuorisotyön verkkomedioiden, nuorison tieto- ja neuvontapalvelujen ja niiden kehittämistoiminnan menoihin, Avartti-toimintaohjelman sekä nuorten kulttuuritoiminnan tukemiseen.

Kansainväliseen yhteistyöhön varatusta määrärahasta nuorten kulttuuriryhmien ulkomaisiin esiintymismatkoihin tarkoitettu määräraha osoitetaan Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen käyttöön.

Määrärahaa saa käyttää enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmaa.

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen nuorisolain säätämisestä.

**Määrärahan käytön arvioitu
jakautuminen**

	€
Valtionosuus kuntien nuorisotyöhön	7 073 000
Nuorison kansalaistoiminta	10 000 000
Nuorisotyötä tekevät järjestöt	1 600 000
Valtakunnalliset nuorisokeskukset	4 300 000
Nuorisotilojen rakentaminen	1 700 000
Kansainvälinen yhteistyö	1 000 000
Nuorisotutkimus	875 000
Nuorisotyön kokeilu, tietohuolto, nuorisokulttuurit	1 850 000
Nuorison verkkomediat, nuorten tieto- ja neuvontapalvelut	725 000
Koululaisten iltapäivätoiminta ja nuorisotyön alueellinen kehittäminen	2 100 000
Nuorisoasiain neuvottelukunta ja avustustoimikunta	300 000
Läänien nuorisotoimi	450 000
Nuorten työpajat ja nuorten ehkäisevä huumetyö	1 400 000
Opetusministeriön käytettäväksi	855 000
Yhteensä	34 228 000

Määrärahan mitoitukseen sisältyy 16 652 000 euroa kuntien asukaskohtaisesti määräytyvänä osuutena toiminnan kustannuksista.

2006 talousarvio	34 228 000
2005 talousarvio	31 720 000
2004 tilinpäätös	28 494 362

51. Nuorten työpajatoiminta ja ehkäisevä huumetyö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 723 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää nuorten työpajatoiminnan tukemiseen ja vakinaistamiseen sekä ennaltaehkäisevään huumetyöhön.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisyysohjelmaa.

Määrärahasta on tarkoitus käyttää 623 000 euroa ennaltaehkäisevään huumetyöhön. Nuorten työpajatoiminnan tukemiseen käytetään 4 100 000 euroa.

2006 talousarvio	4 723 000
2005 talousarvio	2 848 000
2004 tilinpäätös	2 248 000

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSHALLINNON HALLINNONALA

Selvitysosa: Ministeriön vision mukaan Suomi on uusiutuvia luonnonvaroja kestävästi, monipuolisesti ja tehokkaasti hyödyntävä yhteiskunta, jossa ihminen ja luonto voivat hyvin. Ministeriön uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käytön politiikkaan sisältyy myös elintarvikkeiden laatu ja turvallisuus sekä eläinten ja kasvien terveys. Toimenpiteillään ministeriö luo edellytyksiä maaseudun elinkeinojen ja virkistystoimintojen kehittämiseen. Tavoitteen toteuttamiseksi vaikutetaan myös EU:n tasolla tapahtuvaan päätöksentekoon.

Kestävän käytön periaatteen mukaisesti uusiutuvia luonnonvaroja tulee käyttää siten, että niiden taloudellinen, ekologinen, sosiaalinen ja kulttuurillinen arvo säilyy vähentymättömänä myös tuleville sukupolville. Uusiutuvia luonnonvaroja, joihin tuotteiden ja palvelujen tuotanto perustuu, ovat:

- peltoekosysteemit, maatalouden tuotantokasvit ja -eläimet
- metsät, niiden puuvarat ja keräilytuotteet
- riistaeläimet, porot, kalat sekä
- vesivarat.

EU:n perustamissopimuksen mukaan unioni määrittelee yhteisen maatalouspolitiikan ja toteuttaa sitä. Maatalouspolitiikan tavoitteita ovat maatalouden tuottavuuden lisääminen, maatalousväestön kohtuullinen elintaso, markkinoiden vakauttaminen, elintarvikehuollon turvaaminen ja kohtuulliset kuluttajahinnat. Kalastuspolitiikan tavoitteet on rinnastettu maatalouspolitiikan tavoitteisiin. Maatalouspolitiikan uudistuksessa vuonna 2003 asetettuja uusia tavoitteita ovat markkinasuuntautuneisuuden lisääminen, ympäristönhoidon parantaminen sekä elintarviketurvallisuuden ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin lisääminen.

Maa- ja metsätalousministeriön toimialan politiikkasektoreiden ja hallinnon menot, milj. euroa
(suluissa on viittaus lukuun, jossa määrärahat on budjetoitu)

	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys	Muutos 2005/2006
Maaseudun kehittäminen (30.10)	170,867	194,741	23,874
Maatalous (30.20)	2 109,114	2 074,331	-34,783
Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu (30.30, 71, 72 ja 73)	49,773	43,717	-6,056
Kala-, riista- ja porotalous (30.40)	58,065	57,896	-0,169
Vesitalous (30.50)	28,486	26,768	-1,718

Metsätalous (30.60 ja 63)	162,125	159,290	-2,835
Maanmittaus ja paikkatietojen yhteiskäyttö (30.70)	54,289	54,876	0,587
Hallinto ja muut (30.90 ja 91)	91,785	88,448	-3,337
Yhteensä	2 724,504	2 700,067	-24,437

Seuraavassa on toimialan politiikkasektoreiden toimintaympäristön kuvausta ja maa- ja metsätalousministeriön asettamat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet sekä perustelu määrärahamuutokselle 2005/2006. Muut alustavat tulostavoitteet, avainmittarit ja tunnusluvut sekä perustelut on esitetty luku- ja momenttiperusteluissa.

Maaseudun kehittäminen

Toimintaympäristö

Väestön väheneminen maaseutualueilla on viime vuosina hieman tasaantunut. Toisaalta väestö keskittyy entistä harvempiin kasvukeskuksiin. Erityisesti nuoret, koulutetut, työikäiset ja naiset muuttavat harvaan asutulta ja ydinmaaseudulta, jonka väestörakenne vinoutuu. Kaikista aktiivi-tiloista noin neljänneksellä harjoitetaan maatalouden rinnalla myös jotain muuta yritystoimintaa. Maaseudun pienyritysten ja mikroyritysten luku- ja henkilömäärä kasvaa tasaisesti erityisesti kaupunkien läheisellä maaseudulla. Harvaan asutun maaseudun yrityskanta pienenee. Kaupunkien läheisen maaseudun kehitysero suhteessa harvaan asuttuun ja ydinmaaseutuun kasvaa.

Maaseudun kehittäminen on laaja-alaista eri hallinnonalojen ja organisaatioiden välistä yhteistyötä. Kehittämisen painopisteet on asetettu valtioneuvoston vuosia 2005—2006 koskevassa maaseutupoliittisessa erityisohjelmassa.

Vaikuttavuustavoitteet

Valtioneuvosto on asettanut seuraavat vaikuttavuustavoitteet

— maaseudun elinvoima säilyy kestäväällä tavalla

— maaseutualueiden, erityisesti harvaan asutun ja ydinmaaseudun kehitys on tasapainoinen suhteessa koko maan kehitykseen

Määrärahojen muutokset

Maaseudun kehittämistä tukevia menoja on eri pääluokissa. Maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa maaseudun kehittämisen määrärahat kasvavat 23,9 milj. euroa (+14 %), mikä johtuu siitä, että EU-osarahoitteisen ohjelmatoiminnan maksatukset painottuvat nykyisen ohjelmakauden viimeisiin vuosiin. Maaseutuneuvonnan määrärahat alenevat sitä vastoin selvästi.

Maatalous

Toimintaympäristö

Maailmankaupan vapautuminen ja EU:n laajeneminen ovat lisänneet kilpailua maailmanmarkkinoilla ja elintarvikkeiden sisämarkkinakauppa lisääntyy koko ajan. Kiristynyt kilpailu näkyy jo reaalisena tuottajahintatason alenemisena. Viljelijöiden tulokehitys Suomessa on EU-aikana myös ollut aleneva. Vuonna 2004 yhteenlaskettu maataloustulo oli reaalisesti noin 68 % vuoden 1994 tasosta, vaikka maataloustuotanto ei ole supistunut. Myös viljelijäkohtainen maataloustulo on ollut aleneva.

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistus muuttaa olennaisesti maatalouden tukijärjestelmiä. Uudistuksen keskeisiä muutoksia ovat tukien ja tuotannon välisen kytkennän poistaminen osittain tai kokonaan sekä suorien tukien leikkaaminen. Suomessa siirrytään uuteen tukijärjestelmään vuonna 2006 ns. yhdistelmämallin pohjalta. Yhdistelmämalli muodostuu alueellisesta tasatukimallista ja tilakohtaisesti määräytyvästä lisäosasta tietyille tuotannonaloille sekä eräistä tuotantosidonnaisista tuista. Suorien tukien saamisen ehdoksi, ns. täydentäviksi ehdoiksi tuli jo vuonna 2005 merkittäviä ympäristön ja eläinten hoidon vaatimuksia ja vaatimukset lisääntyvät vuonna 2006.

Tuen osittaisen irrottamisen tuotannosta arvioidaan keskipitkällä aikavälillä lisäävän tuotannon markkinasuuntautuneisuutta ja alueellista keskittymistä, vähentävän tuotantoa ja nopeuttavan maatilojen rakennekehitystä. Tuotannon määrän alenemisen seurauksena myös tuottajien tulot voivat alentua. Vaikutukset olisivat merkittävimmät maito- ja naudanlihasektorilla. Peltolaan tarve rehun ja elintarvikkeiden tuotantoon supistune.

Vaikuttavuustavoitteet

- perheviljelmien toimintaedellytykset turvataan
- kuluttajille turvataan laadukkaat elintarvikkeet
- maataloustuotannon ravinnekuormitus vähenee
- peltoala säilyy viljelykäytössä ja sen käyttö energiatuotantoon kasvaa olennaisesti.

Määrärahojen muutokset

Määrärahat supistuvat 34,8 milj. euroa (-2 %), mutta käytettävissä olevat varat kasvavat 27,9 milj. eurolla, koska maatalouden ympäristötuen rahoitukseen käytetään 62,7 milj. euroa vuodelta 2005 siirtyvää määrärahaa. Maksettavien viljelijätukien määrä kasvaa 25,0 milj. euroa, kun EU-tulotuki kasvaa EU:n hallinnollisten hintojen alenemisen johdosta.

Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu

Toimintaympäristö

Turvallisuustavoitteet suomalaisessa elintarvikeketjussa rakentuvat EU:n yhteisen politiikan perustalle. Yhteisön uudet elintarvikeasetukset ja elintarvike- ja rehuvalvonta-asetus tulevat pääosin voimaan 1.1.2006. Elintarvikkeiden turvallisuus ja eläinten hyvinvointi ovat aiempaa selkeämmin yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteita. Tavoitteiden toteutuminen varmistetaan täydentävien ehtojen valvonnalla.

EU:n laajeneminen, lisääntyvä maailmankauppa sekä ilmastonmuutoksen vaikutukset tuovat sisämarkkinakauppaan uusia riskejä, jotka liittyvät eläin- ja kasvitautien leviämiseen sekä elintarvikkeiden ja maatalouden tuotantopanosten turvallisuuteen.

Elinkeinon, tuottajien ja viranomaisten yhteistyöllä luotu kansallinen eläinten terveydenhuolto laajenee kattamaan maidon- ja lihakarjan tuotannon, lampaat ja vuohet sekä siipikarjatuotannon. Kunnallisen ympäristöterveydenhuollon yksiköitä kootaan aluksi vapaaehtoisuuden pohjalta valtioneuvoston elintarvikevalvonnan kehittämisestä antaman periaatepäätöksen mukaisesti 50—85 seutukunnalliseen yksikköön.

Vaikuttavuustavoitteet

- eläinten ja kasvien terveys sekä maatalouden tuotantopanosten turvallisuus ja laatu säilyy edelleen hyvänä
- eläinten hyvinvointi paranee
- elintarvikevälitteiset ja eläimistä ihmisiin leviävät tautitapaukset vähenevät ja vieraiden aineiden esiintyminen elintarvikkeissa pysyy nykyisellä hyvällä tasolla
- alkuperä- ja tuotantotapamerkinnot ovat luotettavia
- muuntogeenisten tuotteiden käyttöönotto on hallittua.

Määrärahojen muutokset

Menoihin käytettävissä olevat määrärahat säilyvät ennallaan. Määrärahat alenevat 6,0 milj. eurolla teknisten muutosten johdosta (nettomäärärahoissa huomioonotettavat tuloerät lisääntyvät).

Kala-, riista- ja porotalous

Toimintaympäristö

Kala- ja riistakantojen arvioidaan säilyvän elinvoimaisina, porotaloudessa laidunten kestävydessä on ollut havaittavissa elpymistä. Ammatinharjoittajien määrän arvioidaan vähenevän, toisaalta vapaa-ajan kalastajien ja metsästäjien lukumäärät ovat edelleen suhteellisen korkealla tasolla.

Vaikuttavuustavoitteet

Tavoitteena on kala- ja riistakantojen kestävä ja monipuolinen hyödyntäminen. Elinkeinokalataloudessa pyritään kannattavuuden parantumiseen ja vapaa-ajan kalastusta pyritään edistämään kestäväen käytön sallimissa rajoissa. Riistataloudessa tavoitteena on vahinkoa aiheuttavien riistaeläinkantojen kasvun rajoittaminen. Porotaloudessa pyritään porolaidunten kestäväen käytön mukaan mitoitettuun kannattavaan porotalouteen.

Määrärahojen muutokset

Määrärahojen taso säilyy ennallaan.

Vesitalous*Toimintaympäristö*

Vuonna 2004 vesitilanne palautui kuivuuden jälkeen suuressa osassa maata lähelle keskimääräistä. Vuoden 2005 alussa järvien vesipinnat ja lumen vesiarvot olivat Itä- ja Pohjois-Suomessa selvästi keskimääräistä korkeammat. Muualla maassa vesitilanne oli tavanomainen. Vuoden 2004 kesän rankkasadetulvat, vuoden 2005 alun rannikkotulvat sekä alkukesän tulvat Lapissa osoittivat jälleen poikkeuksellisiin vesitilanteisiin varautumisen tärkeyden. Erityisesti yhdyskuntien tulvariskien hallintaa ja vesistöjen käytettävyyttä parantavien hankkeiden tarve ja kysyntä kasvaa. Kuntarajat ylittävää yhteistyötä ja erityistilanteisiin varautumista palvelevia vesihuoltohankkeita on runsaasti vireillä eri puolella Suomea. Valtion tuen kysyntä on edelleen suuri.

Vaikuttavuustavoitteet

Tavoitteena on yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä vesitalous. Vesistöjen hoidossa tavoitteena on vesistöjen hyvä käytettävyyden ja hyvä riskien hallinta myös poikkeuksellisissa vesitilanteissa. Vesihuollon edistämiseksi pyritään alueellisen yhteistyön, erityistilanteisiin varautumisen sekä maaseudun vesihuollon parantamiseen.

Määrärahojen muutokset

Määrärahojen taso laskee hieman lähinnä vesihuoltohankkeisiin osoitetun rahoituksen vähentämisen johdosta.

Metsätalous*Toimintaympäristö*

Puuston vuotuinen kasvu on viimeisimpien inventointitietojen mukaan 87 milj. m³. Teollisuuden raakapuun käyttö (v. 2004 75 milj. m³) on lisääntynyt. Hakkuukertymä (v. 2004 61 milj. m³) ei kuitenkaan ole kasvanut Kansallinen metsäohjelma 2010:n tavoitteen mukaisesti, sillä puun tuonti on lisääntynyt selvästi. Tuontipuun osuus on jo lähes neljännes teollisuuden raakapuun käytöstä. Puutuoteteollisuuden viennin arvo ei ole kohonnut ohjelman tavoitteen mukaisesti, mutta myönteistä alan kehityksen kannalta on puutuotteiden jalostusasteen kohoaminen ja tuotteiden kotimaan käytön kaksinkertaistuminen. Metsähakkeen käyttö on kohonnut tavoitteen mukaisesti (v. 2004 2,7 milj. m³). Kansallisen metsäohjelman toteuttaminen näyttää osaltaan hidastaneen metsäsektorin työpaikkojen vähenemistä. Metsäsektorin työpaikkojen säilymisen ohella metsätalouden kannattavuus on tärkeää maaseudun elinvoimaisuuden turvaamiseksi. Metsätalouden kannattavuus on kuitenkin viime vuosina reaalisesti heikentynyt, koska hakkuukertymä ei ole kasvanut tavoitteen mukaisesti ja havupuun hinnat ovat kuusitukkia lukuun ottamatta reaalisesti laskeneet.

Vaikuttavuustavoitteet

Hakkuukertymän nouseminen kansallisessa metsäohjelmassa tavoitteena olevaan 63—68 miljoonaan kuutiometriin lisäisi kantorahatuloja ja parantaisi metsätalouden kannattavuutta ja maaseutuväestön toimeentuloa edellyttäen, että hakkuukertymän tukkipuuosuus ei merkittävästi laske. Valtio voi vaikuttaa välillisesti hakkuukertymän lisäämiseen ja konkreettisesti metsätalouden kestävyys. Tämä edellyttää, että huolehditaan pitkäjännitteisesti metsänhoito- ja metsänparannustoista ja metsäluonnon monimuotoisuuden säilyttämisestä, jotta hakkuut voitaisiin tehdä met-

sien kestävyyttä vaarantamatta. Maa- ja metsätalousministeriö asettaa metsäpolitiikan lähivuosien tärkeimmiksi yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteiksi

- metsien korkean puuntuotannollisen käyttöasteen;
- metsien hyvän puuntuotannollisen tilan; ja
- metsien monimuotoisuuden.

Tavoitteisiin pyritään toteuttamalla hallitusohjelman mukaisesti kansallista metsäohjelmaa ja siihen liittyvää Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmaa.

Määrärahojen muutokset

Määrärahojen taso alenee hieman. Suurimmat muutokset ovat tuen puuntuotannon kestävyuden turvaamiseen väheneminen 3,5 milj. eurolla ja metsäluonnon hoidon edistämisvarojen lisäys 1,28 milj. eurolla.

Maanmittaus ja paikkatietojen yhteiskäyttö

Toimintaympäristö

Maanmittaustehtävät ovat osa valtion peruspalvelutehtävää, jolla ylläpidetään valtakunnallista kiinteistö- ja maastotietojärjestelmää. Nämä järjestelmät ovat perustana monissa yhteiskunnan ydintoiminnoissa ja niihin liittyvissä tietojärjestelmissä. Maanmittausalan palveluihin ja tuotteisiin kohdistuu jatkuvasti muutostarpeita, jotka johtuvat paikkatieto- ja paikannustekniikan käytön lisääntymisestä, tieto- ja sisältöteollisuuden yleisestä laajenemisesta sekä tiedonsiirtoteknologian kehittymiseen perustuvien tietovarantojen käytön lisääntymisestä. Kansallisten tietovarantojen ja palveluiden merkitys virallisina ja luotettavina tietolähteinä korostuu. Euroopan unionin alueella otetaan käyttöön yhtenäiset koordinaattijärjestelmät ja karttaprojektiot. Paikkatietojen harmonisointiin tähtäävä INSPIRE-direktiiviehdotus tulee vaikuttamaan Suomen kansallisen paikkatietostrategian 2005—2010 toimenpanoon.

Vaikuttavuustavoitteet

— kiinteistö- ja maastotietojärjestelmä turvaavat yksityisen maanomistuksen pysyvyyden ja maastotiedon oikeellisuuden

— kiinteistöjä ja maastoa koskevat tiedot ovat valtakunnallisesti kattavia, ajantasaisia ja niitä hyödynnetään laajasti yhteiskunnassa (tietovarantojen hyödyntämisessä hakukertojen kasvu vähintään 3 % edellisvuodesta)

— toimialan tietovarantojen monipuolinen käyttö helpottaa kansalaisten arkea, tehostaa hallintoa ja edistää elinkeinoelämän kilpailukykyä.

Määrärahojen muutokset

Määrärahojen taso säilyy ennallaan.

Hallinto ja muut

Määrärahat alenevat toimintojen supistamisen johdosta.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan toiminnalliset tulostavoitteet

Hallinnonalan virastoissa ja laitoksissa

- toimeenpannaan tuottavuusohjelmia
- toimeenpannaan ministeriön hallinnonalan tutkimusstrategiaa
- kehitetään ohjauksessa ja johtamisessa tarvittavaa laskentatointia ja
- laaditaan strategiset henkilöstösuunnitelmat vuosille 2007—2011.

Hallinnon rakenteiden kehittäminen

Elintarvike- ja eläinlääkintävalvonnan sekä kasvinterveyden ja maatalouden tuotantopanosten valvonnan keskushallinto järjestetään uudelleen siten, että koko elintarvikeketjun kattavaa valvontaa ohjataan yhdenmukaisesti. Valtion keskushallintoon luodaan uusi Elintarviketurvallisuusvirasto, joka vastaa riskien arvioinnista ja valvonnasta koko elintarvikeketjussa yhtenäisellä tavalla. Tavoitteena on vastata EU:n uuden elintarviketurvallisuutta koskevan lainsäädännön asettamiin tavoitteisiin. Uusi järjestely tukee myös kansallisen elintarviketalouden laatustrategian

tavoitteiden toteuttamista. Uudistus parantaa valvonnan kokonaisuuden hallitsemista, tarpeiden ja painopistealueiden tunnistamista sekä valvonnan tuloksellisuuden seuranta.

Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitos, Elintarvikevirasto ja Kasvintuotannon tarkastuskeskus yhdistetään 1.5.2006 lukien uudeksi Elintarviketurvallisuusvirastoksi, johon siirretään myös ministeriön elintarvike- ja terveysosaston toimeenpanotehtävät. Kauppa- ja teollisuusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö ohjaavat virastoa oman toimialansa osalta.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan valtuussyhteen veto, milj. euroa

	2006	2007	2008	2009	2010—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	1 064	634	596	559	93	2 946
Vuoden 2006 sitoumukset	76	57	48	28	43	252
Yhteensä	1 140	691	643	586	136	3 198

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2004—2006

	v. 2004 tilinpäätös 1000 €	v. 2005 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2006 esitys 1000 €	Muutos 2005—2006 1000 €	%
10. Maaseudun kehittäminen	161 923	170 867	194 741	23 874	14
20. Maatalous	2 036 136	2 109 114	2 074 331	- 34 783	- 2
30. Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu	4 811	5 528	31 296	25 768	466
40. Kala-, riista- ja porotalous	60 001	58 065	57 896	- 169	- 0
50. Vesitalous	34 157	28 486	26 768	- 1 718	- 6
60. Metsätalous	159 452	156 119	153 460	- 2 659	- 2
63. Metsähallitus	5 626	6 006	5 830	- 176	- 3
70. Maanmittaus ja paikkatietojen yhteiskäyttö	55 122	54 289	54 876	587	1
71. Eläinlääkintä- ja elintarvike-tutkimuslaitos	22 998	23 958	7 175	- 16 783	- 70
72. Elintarvikevirasto	5 116	5 489	1 820	- 3 669	- 67
73. Kasvintuotannon tarkastuskeskus	14 037	14 798	3 426	- 11 372	- 77
90. Hallinto	84 893	91 074	87 720	- 3 354	- 4
91. Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta ja eläinlääkintävahinkojen arviolautakunta	654	711	728	17	2
Yhteensä	2 644 926	2 724 504	2 700 067	- 24 437	- 1

Henkilöstön kokonaismäärä¹⁾ 5 435 5 600 5 510

¹⁾ Lisäksi pääluokan 30 määrärahoja (mom. 30.10.50, 30.10.61 ja 62, 30.20.47, 30.40.41, 42, 51, 62 ja 77) voidaan käyttää 140 henkilötyövuotta vastaavasti tilapäisluonteisiin tehtäviin palkattavien määräaikaisten henkilöiden palkkaamiseen valtion virastoihin tai laitoksiin. Lisäksi hallinnonalan tehtäviä hoitaa toisten pääluokkien henkilöstömäärissä: KTM, TE-keskukset: noin 705 EU:n maatalous-, maaseutu- ja kalastuspolitiikan toimeenpanotehtävissä, YM: 245 vesivarojen käyttö- ja hoitotehtävissä, SM: 26 läänineläinlääkäreitä, UM: 7 erityisasiantuntijaa, VM: noin 40 tullilaitoksessa tarkastustehtävissä. Lisäksi hallinnonalan virastoihin ja laitoksiin arvioidaan palkattavan noin 114 henkilötyövuotta valtion talousarvion ulkopuolisella rahoituksella.

10. Maaseudun kehittäminen

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla maaseudun elinvoimaisuuden säilymiseen vaikutetaan ohjelmatyön, tutkimus- ja kehittämishankkeiden, yritystukien samoin kuin maaseudun neuvonnan avulla. Maaseutualueiden ja erityisesti harvaan asutun ja ydinmaaseudun tasapainoinen kestävä kehitys edellyttää paitsi voimavarojen suuntaamista näille alueille myös maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen antamien mahdollisuuksien hyödyntämistä.

Ohjelmatyö käsittää maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla ohjelmakaudella 2000—2006 Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahastosta (EMOTR) osarahoitettavat tavoite 1-ohjelmat, alueellisen maaseudun kehittämisohjelman (ALMA) ja Leader+ -yhteisöaloiteohjelman sekä Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR) osarahoitettavat tavoite 1- ja 2-ohjelmat ja Interreg III-yhteisöaloiteohjelmat, joihin osallistutaan valtion rahoitusosuudella. Maatilatalouden kehittä-

misrahastosta rahoitetaan POMO+ -ohjelma ja vuonna 2006 kokonaan kansallisesti rahoitettava Etelä- ja Länsi-Suomen maaseudun kehittämisohjelma (ELMA).

Tavoite 1-ohjelmissa ja ALMA-ohjelmassa pyritään varoja kohdentamaan ensisijaisesti harvaan asutulle ja ydinmaaseudulle. Rahoitustoiminnan painopisteitä ovat yritystoiminnan monipuolistaminen uusille kasvualueille ja toiminnassa olevien yritysten kasvun tukeminen. Leader+-yhteisöaloiteohjelma tukee pienimuotoisin, yhteistyötä lisäävin hankkein paikallista omaehtoista kehittämistyötä.

Kansallisen maaseutupolitiikan painopisteet vuosille 2005—2006 on määritelty valtioneuvoston hyväksymässä maaseutupoliittisessa erityisohjelmassa. Siinä on asetettu tavoitteiksi elinkeinojen ja työn uudistaminen, osaamisen tason nostaminen, peruspalvelujen ja asumisen kehittäminen sekä maaseudun toimintarakenteiden vahvistaminen. Kansallista rahoitusta kohdennetaan erityisohjelman mukaisiin toimenpiteisiin mm. valtakunnallisina maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeina, erityisesti laajoina toimialakohtaisina verkostohankkeina, sekä kahdeksan maaseutuprofessuurin rahoitukseen.

Maaseudun neuvontajärjestöjen työtä maatilatalouden ja maaseudun muun yritystoiminnan kehittämiseksi ja elinvoimaisen maaseudun säilyttämiseksi tuetaan valtionavulla. Erityisenä painopisteenä on mm. edistää maatalojen hallittuja omistuksen siirtoja. Kansallisista varoista edistetään myös hevostaloutta ja 4H-toimintaa.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa mm. ohjelmissa asetettujen tavoitteiden pohjalta vuoden 2006 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti maaseudun kehittämisen politiikka-sektorille seuraavat vaikuttavuustavoitteet:

- maaseudun yritystoiminta vahvistuu (ohjelmakaudella 2000—2006 vähintään 4 000 uutta yritystä, joista 50 % harvaanasutulla ja ydinmaaseudulla)

- työllisyys paranee (ohjelmakaudella 2000—2006 vähintään 12 000 uutta työpaikkaa, joista 50 % harvaanasutulla ja ydinmaaseudulla)

- osaaminen vahvistuu (ohjelmakaudella 2000—2006 vähintään 200 000 koulutettua)

- kylätoiminta aktivoituu (vuoden 2006 loppuun mennessä vähintään 1 900 kyläsuunnitelmaa).

Toiminnallinen tuloksellisuus

- ALMA-ohjelman maksatukset tuensaajille toteutuvat sidottujen myöntämisvaltuuksien mukaisesti

- muiden ohjelmien myöntämisvaltuudet sidotaan kunkin ohjelman rahoituskehyksen mukaisesti ja maksatukset toteutuvat N+2 säännön mukaisesti

- ohjelmakauden 2007—2013 maaseudun kehittämisohjelman valmistelu edistyy siten, että sen toimeenpano on aloitettavissa 1.1.2007.

50. Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 370 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maaseudun neuvontajärjestöjen valtionavustuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (244/2002) mukaisesti yleisavustuksena neuvontaan ja tutkimukseen myönnettävien valtionapujen maksamiseen lähinnä valtakunnallista, koko maan kattavaa

neuvontaa harjoittaville rekisteröidyille yhdistyksille ja muille yhteisöille. Erikseen haettaessa määrärahaa voidaan myöntää myös erityisavustuksena. Määrärahaa saa käyttää myös vuonna 2004 Loimaalle perustetun maatalousmuseon vuokra- ja muihin toimintamenoihin enintään 772 000 euroa. Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

<i>Selvitysosa:</i>	2006 talousarvio	10 370 000
Valtionapua arvioidaan	2005 talousarvio	11 920 000
myönnettävän seuraavasti	2004 tilinpäätös	12 170 000
		€

Maatilatalouden ja muiden maaseutu- elinkeinojen kehittäminen	7 450 000
Kotieläinjalostuksen ja -neuvonnan kehittäminen	844 000
Maaseutuelinkeinojen rationalisoinnin kehittäminen	184 000
Puutarhatalouden kehittäminen	659 000
Luonnonmukaisen tuotannon kehittäminen	461 000
Maatalousmuseon vuokra- ja muut toimintamenot (enintään)	772 000
Yhteensä	10 370 000

Maaseudun elinkeinoneuvonnalle on asetettu seuraavat kolme avaintulosaluetta:

1. Maaseutuyritysten kilpailukyvyyn sekä tuotteiden, toiminnan ja palvelujen laadun kehittäminen

2. Maaseutuympäristön hoidon ylläpito ja kehittäminen

3. Maaseudun toimivien ja uusien yritysten sekä kaupunkien ja maaseudun vuorovaikutuksen kehittäminen.

Neuvontajärjestöt tukevat omalta osaltaan hallituksen yrittäjyyden politiikkaohjelman tavoitteita erityisesti yritysten liiketoimintaosaamisen ja sukupolvenvaihdoksia ja muunlaisia omistuksen siirtoja varten tarvittavan yritysneuvonnan osalta. Tulostavoitteena on laatia suunnitelma kaikille (yli 1 000) omistajanvaihdosta suunnitteleville tiloille. Neuvontajärjestöt osallistuvat myös kansallisen elintarviketalouden laatustrategian toteuttamiseen tarjoamalla alkutuotannon laatukoulutusta. Neuvonnan vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden varmistaminen edellyttävät asiakasyrityksissä tapahtuvien muutosten seuranta sekä säännöllisesti toistuvaa neuvontatyötä maatilalla. Tulossopimukset kattavat 21 elinkeinoneuvontaa harjoittavaa suomenkielistä alueellista maaseutukeskusta ja näiden valtakunnallisen keskusjärjestön sekä vastaavan ruotsinkielisen organisaation ja yhdeksän valtakunnan kattavaa elinkeinoneuvontaa harjoittavaa maatalouden erikoisjärjestöä.

54. Hevostalouden edistäminen totopeleistä valtion osuutena kertyvillä varoilla (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 532 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaislain (1047/2001) 18 §:ssä tarkoitettua valtion osuudesta suoritettavien avustusten maksamiseen, totopelien tuottojen käyttämisestä hevoskasvatukseen ja hevosurheilun edistämiseen annetun lain (1055/2001) mukaisesti ja hevostalousneuvottelukunnan sekä hevostalouslain (796/1993) mukaisten menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Totopeleistä arvioidaan valtionosuutena kertyvän 7 700 000 euroa, jota vastaava tulo on merkitty momentille 12.30.20. Kun valtion osuudesta käytetään momentilla 30.20.21 myönnettäviä määrärahoja vastaavasti Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskukselle hevostalouden tutkimukseen 168 000 euroa, valtion osuudesta jää tälle momentille 7 532 000 euroa käytettäväksi hevoskasvatukseen ja hevosurheilun edistämiseen.

Määrärahan arvioitu jakautuminen €

Avustus hevostalousjärjestöjen toiminnan tukemiseen	470 000
Avustus totopelilaitteiden linja-, huolto- ja asennuskuluihin	673 000
Avustus hevoskasvatukseen	2 250 000
Palkintotuki ja muut avustukset	3 838 000
Avustus raviratojen korjaus- ja korvausinvestointeihin	300 000
Hevostalousneuvottelukunnan menot	1 000
Yhteensä	7 532 000

2006 talousarvio	7 532 000
2005 talousarvio	7 182 000
2004 tilinpäätös	6 921 603

55. Valtionapu 4H-toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 4 620 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maaseudun neuvontajärjestöjen valtionavustuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (244/2002) mukaisesti 4H-toiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: 4H-toiminta edistää maaseudun elinvoimaisuutta mm. palvelutarjonnan, yrittäjyyden, ympäristökasvatuksen, asuinympäristön viihtyisyyden sekä metsä- ja luonto-osaamisen edistämisen avulla. 4H-neuvontajärjestössä on yhteensä noin 350 valtionavustusta saavaa yhdistystä, joiden toiminta kattaa yli 90 % Suomen kunnista. 4H-neuvonnan tavoitteista sovitaan tarkemmin neuvonnan ja maa- ja metsätalousministeriön välisissä tulossopimuksissa.

2006 talousarvio	4 620 000
2005 talousarvio	4 820 000
2004 tilinpäätös	4 720 000

61. Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston osallistuminen maaseudun kehittämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 70 862 000 euroa.

Vuonna 2006 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 22 141 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2005 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2006.

Määrärahaa saa käyttää EU:n ohjelmakauden 2000—2006 alueellista maaseudun kehittämisohjelmaa, tavoite 1-ohjelmia ja Leader+ -yhteisöaloiteohjelmaa toteuttavien hankkeiden Euroopan maatalouden ohjaus- ja

tukirahastosta (EMOTR) maksettavan EU-rahoitusosuuden maksamiseen sekä ohjelmien toteutukseen liittyvän teknisen avun EMOTR:n ohjausosastosta (EMOTR-O) maksettavan EU-rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa yhdessä vastinrahoitusmomentin 30.10.62 määrärahojen kanssa käyttää myös EMOTR:n ohjausosaston (EMOTR-O) osarahoittamien tavoite 1- ja Leader+ -ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan enintään 35 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen teknisen avun varoin. Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain mukaisesti kohdistuu momentin myöntämisvaltuudesta 1 274 000 euroa ja määrarahasta 2 045 000 euroa Kainuun maakuntaan.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrarahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntapolitiikkaohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Määrarahasta arvioidaan käytettävän 35 771 000 euroa alueellisessa maaseudun kehittämisohjelmassa, 22 478 000 euroa tavoite 1-ohjelmissa ja 12 613 000 euroa Leader+ -yhteisöaloiteohjelmassa.

Vuonna 2004 käytössä olleesta 66,254 milj. euron myöntämisvaltuudesta käytettiin 56,809 milj. euroa, joten vuodelle 2005 siirtyi valtuutusta käytettäväksi 9,445 milj. euroa. Vuodelle 2004 osoitetusta 49,718 milj. euron määrarahasta maksettiin 45,296 milj. euroa.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä valtiolle aiheutuvat menot, milj. euroa

Myöntämisvaltuusvuosi	2006	2007	2008	Yhteensä
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	66,685	19,580	9,638	95,903
Vuoden 2006 sitoumukset	4,177	10,128	7,836	22,141
Yhteensä	70,862	29,708	17,474	118,044

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin, milj. euroa

Ohjelma	Kauden	Budjetoitu valtuutta v. 2000—2005	Myöntämis- valtuus v. 2006	Käytetty määrärahaa v. 2000—2004	Budjetoitu määrärahaa v. 2005	Määräraha v. 2006
	2000—2006 rahoituskehys valtuutena v.					
Alueellinen maaseu- dun kehittämisohjelma (EMOTR-T)	116,330	121,266	-	50,705	28,318	35,771
Tavoite 1, Itä-Suomi	76,691	69,572	8,818	30,169	12,701	13,574
— josta Kainuu	11,735	11,043	1,274	4,645	2,023	2,045
Tavoite 1, Pohjois-Suomi	50,055	46,360	5,015	17,982	9,312	8,904
Leader+ -yhteisöaloite- ohjelma (EMOTR-O)	56,379	49,291	8,308	18,373	10,243	12,613
Yhteensä	299,455	286,489	22,141	117,229	60,574	70,862

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momenteille 12.30.01 ja 12.30.02 sekä valtion rahoitusosuus momentille 30.10.62.

2006 talousarvio	70 862 000
2005 lisätalousarvio	—
2005 talousarvio	60 574 000
2004 tilinpäätös	45 296 009

62. Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä (arvio-määräraha)

Momentille myönnetään 98 834 000 euroa.

Vuonna 2006 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä 22 423 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2005 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2006.

Määrärahaa saa käyttää EU:n ohjelmakauden 2000—2006 Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahastosta (EMOTR) ja Euroopan aluekehitysrhastosta (EAKR) rahoitettavien, alueellista maaseudun kehittämisohjelmaa, tavoite 1- ja tavoite 2-ohjelmia sekä Leader+ - ja Interreg III-yhteisöaloiteohjelmia toteuttavien hankkeiden valtion rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös tekniseen apuun yhteisön tukiedellytysten mukaisesti yhdessä momenteilla 30.10.61 ja 26.98.61 ole-

vien EU-osuuksien kanssa sekä alueellisen maaseudun kehittämisohjelman, Pohjois-Suomen tavoite 1-ohjelman ja Leader+ -yhteisöaloiteohjelman osalta kokonaan kansallisesti rahoitettavana osuutena sisältäen myös maaseudun kehittämistoimenpiteiden arviointiin tarvittavat varat. Määrärahaa saa käyttää kansallisena teknisenä apuna enintään 75 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen kokonaan valtion varoin. Määrärahaa saa käyttää myös neuvoston asetuksen (EY 1260/1999) artiklan 30 (tukikelpoisuus) ja artiklan 39 (varainhoitoa koskevat oikaisut) ja neuvoston asetuksen (ETY 2082/1993) artiklan 24 (tuen vähentäminen, pidättäminen ja peruuttaminen) mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen. Määräraha budjetoidaan maksuserusteisena.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain mukaisesti kohdistuu momentin myöntämisvaltuudesta 899 000 euroa ja määrärahasta 1 718 000 euroa Kainuun maakuntaan.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntapolitiikkaohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 66 033 000 euroa Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston (EMOTR-T) hankkeiden valtion rahoitusosuutena,

27 064 000 euroa saman rahaston ohjausosaston (EMOTR-O) hankkeiden valtion rahoitusosuutena ja 3 043 000 euroa Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) hankkeiden valtion rahoitusosuutena. Lisäksi määrärahasta arvioidaan käytettävän 2 594 000 euroa teknisen avun kokonaan kansallisesti rahoitettavana osuutena sekä 100 000 euroa yhteisön varoista sidottujen hankkeiden maksatusten korjaamiseen. Lisäksi vuodelta 2004 siirtyvästä määrärahasta käytetään 6 768 000 euroa EMOTR-T-hankkeiden maksatukseen.

Vuonna 2004 käytössä olleesta 101,669 milj. euron myöntämisvaltuudesta käytettiin 76,125 milj. euroa, joten vuodelle 2005 siirtyi valtuutusta käytettäväksi 25,544 milj. euroa. Vuodelle 2004 osoitetusta 89,792 milj. euron määrärahasta maksettiin 62,135 milj. euroa. Loput käyttämättä jääneestä arviomäärärahasta (27,657 milj. euroa) muutettiin vuoden 2004 kolmannessa lisätalousarviossa kolmevuotiseksi siirtomäärärahaksi.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä valtiolle aiheutuvat menot, milj. euroa

Myöntämisvaltuusvuosi	2006	2007	2008	Yhteensä
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	94,008	17,663	9,366	121,037
Vuoden 2006 sitoumukset	4,826	9,122	8,475	22,423
Yhteensä	98,834¹⁾	26,785	17,841	143,460

¹⁾ Lisäksi on käytettävissä 6,768 milj. euroa vuodelta 2004 siirtynyttä määrärahaa.

Momentin myöntämisvaltuuden jakautuminen rahastoittain ja ohjelmittain, milj. euroa

Rahasto	Tavoite 1	Tavoite 2	Yhteisö-aloitteet	Alueellinen maaseudun kehittämisohjelma	Yhteensä
EMOTR-O-osarahoitteinen	11,721	-	6,314	-	18,035
EAKR-osarahoitteinen	0,607	0,511	0,393	-	1,511
Kokonaan kansallinen	0,100	-	0,180	2,597	2,877
Yhteensä	12,428	0,511	6,887	2,597	22,423

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin, milj. euroa

Ohjelma	Kauden		Myöntämisvaltuus v. 2006 v. 2000—2005	Käytetty määrärahaa v. 2000—2004	Budjetoitu määrärahaa v. 2005	Määräraha v. 2006
	2000—2006 rahoituskehys valtuutenav.	Budjetoitu valtuutta 2000—2005				
EMOTR-osarahoitteiset						
Alueellinen maaseudun kehittämisohjelma (EMOTR-T)	230,910	240,477	-	99,133	53,270	66,033 ¹⁾
Tavoite 1, Itä-Suomi	65,034	59,179	7,445	25,122	11,000	11,702
— josta Kainuu	9,701	9,432	0,899	3,620	1,928	1,718
Tavoite 1, Pohjois-Suomi	40,247	37,065	4,276	13,992	7,256	7,330
Leader+ (EMOTR-O)	38,717	33,193	6,314	11,621	6,000	8,032
EMOTR-osa-rahoitteiset yhteensä	374,908	369,914	18,035	149,868	77,526	93,097

EAKR-osarahoitteiset						
Tavoite 1	7,100	6,559	0,607	4,261	1,378	1,029
Tavoite 2	7,996	7,884	0,511	5,403	1,067	0,854
Interreg	4,966	4,573	0,393	0,912	0,976	1,160
EAKR-osarahoitteiset yhteensä	20,062	19,016	1,511	10,576	3,421	3,043
Kansallinen tekninen apu	13,847	10,970	2,877	7,486	2,201	2,594
Ohjelmien korjaukset	-	-	-	0,126	0,100	0,100
Kaikki yhteensä	408,817	399,900	22,423	168,056	83,248	98,834¹⁾

¹⁾ Lisäksi on käytössä 6,768 milj. euroa vuodelta 2004 siirtynyttä määrärahaa.

2006 talousarvio	98 834 000
2005 lisätalousarvio	—
2005 talousarvio	83 248 000
2004 tilinpäätös	89 792 000

63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 523 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/1999), maaseudun kehittämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen (609/2000), maaseudun kehittämishankkeisiin myönnettävän tuen kohdentamisesta annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (1289/2002) ja maaseudun kehittämistoimien piteitä tuettaessa noudatettavasta menettelystä annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (129/2002) mukaisessa laajuudessa valtakunnallisten maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen mukaan lukien hankkeisiin sisältyvät kulutusmenot. Määrärahaa voidaan myöntää em. lainsäädännön edellyttämässä laajuudessa myös julkisyhteisöjen toteuttamiin hankkeisiin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Määrärahalla rahoitetaan valtakunnallisia maaseudun kehittämishankkeita, jotka ovat lähinnä laajoja verkostohankkeita. Näiden on todettu toteuttavan tehokkaimmin asetettuja tavoitteita. Valtioneuvoston vuosia 2005 ja 2006 koskevan maaseutupoliittisen erityisohjelman ja neljännen maaseutupoliittisen kokonaisohjelman linjausten mukaisesti rahoitusta koetaan yhteishankkeiden avulla eri ministeriöistä.

Määräraha on merkittävä maaseutututkimuksen rahoituslähde Suomessa. Momentilta rahoitetaan kahdeksaa maaseutuprofessuuria.

Määrärahasta on tarkoitus osoittaa kylätoiminnan valtakunnalliseen kehittämiseen 530 000 euroa. Varoista pääosa kanavoituu maakunnalliseen työhön. Kylätoiminta on maaseudun kehitystyössä olennainen toimija satojen projektirahoituksella toteutettavien hankkeiden myötä. Näihin sitoutuu valtion ja kunnan rahoituksen (yhteensä 31 milj. euroa) lisäksi merkittävä määrä yksityistä rahaa ja tallootyötä. Kylätoiminnan valtionavun tavoitteena on rahoituspohjan vakauttaminen ja välttämättömän kehitystyön jatkumisen turvaaminen.

2006 talousarvio	2 523 000
2005 talousarvio	3 123 000
2004 tilinpäätös	3 023 000

20. Maatalous

Selvitysosa: Pääluokkaperusteluissa esitettyjen vaikuttavuustavoitteiden saavuttamiseksi maa- ja puutarhataloutta tuetaan Suomessa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaisten tukimuotojen lisäksi kansallisella tukijärjestelmällä.

Maa- ja puutarhatalouden kokonaislaskelman mukaan tukien osuus maa- ja puutarhatalouden kokonaistuotosta oli 45 % vuonna 2004. Markkinatuotot eivät useimpien tuotteiden osalta kata tuotantokustannuksia kokonaisuudessaan. Tukien kokonaismäärä oli suurempi kuin viljelijöiden työpalkaksi ja tuotantoon sijoitetun oman pääoman tuotoksi jäävä maataloustulo, joten tukien merkitys maatalouden toimintaedellytysten ja laadukkaiden elintarvikkeiden tuotannon jatkumisen turvaamisessa on keskeinen.

Maataloustuloon vaikuttavissa tekijöissä tapahtuu vuonna 2006 merkittäviä muutoksia. Maatalouden tuotantokustannuksia alentaa vuonna 2005 toteutettava polttoaineverotuksen palautus maataloudelle, kasvihuonetuotannolle ja porotaloudelle. Palautuksen vaikutukseksi arvioidaan n. 21,5 milj. euroa. Etelä-Suomen maataloutta koskeva artiklan 141 mukainen EU:n päätös alentaa tuen maksuvaltuutta vuonna 2006 3 milj. euroa.

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistukseen liittyen EU:n kokonaan maksamia suorita tukia leikataan vuodesta 2005 alkaen. Osa leikatusta summasta palautetaan vuodesta 2006 alkaen pienille tuottajille EU-tulotuen yhteydessä ja osa palautetaan käytettäväksi maaseudun kehittämistoimenpiteisiin. Suomessa viime mainittu osa käytetään maatalouden ympäristötukeen, sen EU-osuuden kasvattamiseen. Ympäristötuen kokonaismäärä ei tämän johdosta kuitenkaan nouse.

Maatalouden uusi suorien tukien järjestelmä, tilatukijärjestelmä pyritään toteuttamaan siten, että maatalouden tukijärjestelmä kokonaisuudessaan kohdentuu eri tukialueille ja eri tuotantosuuntiin mahdollisimman tasapuolisesti eikä tapahdu jyrkkiä muutoksia. Vuonna 2006 tulee voimaan myös uusia täydentäviä ehtoja.

Maatilatalouden rakenteen kehittämisen tavoitteena on parantaa tulotasoa sekä elin-, työ- ja tuotanto-olosuhteita maataloilla. Tuki suunnataan perheviljelmille ja niiden muodostamille yhteisliittymille. Tuella pyritään tuotantokustannusten alentamiseen edistämällä yrityskoon kasvua. Tukea myönnettäessä otetaan huomioon ympäristönsuojelu-, eläinten hyvinvointi- ja tuotteiden laatu- ja ympäristökohtaiset kohdat.

Korkotukilainojen myöntämisvaltuutta arvioidaan tarvittavan 250 milj. euroa. Korkotukea myönnetään mm. tuotantorakennusten, maanhankinnan, maatilojen asuinrakentamisen ja konehankintojen rahoittamiseen sekä nuorten viljelijöiden aloitustukeen liittyviin kiinteistö- ja irtaimistohankintoihin. Lisäksi korkotukilainoja voidaan myöntää eräisiin porotalouden ja luon- taisympäristökohteisiin.

Maatilatalouden rakenteen kehittämiseksi MAKERASTA arvioidaan myönnettävän avustuksia yhteensä noin 91 milj. euroa. Myönnettävät avustukset ohjataan mm. nuorten viljelijöiden aloitustukeen sekä tuotannollisiin investointeihin eli esimerkiksi lypsy- ja lihakarjanavetoiden, sikaloiden ja lampoloiden rakentamiseen sekä puutarha- ja porotalouden investointeihin. Tuella arvioidaan rahoitettavan noin 800 tilanpidon aloittamista. EU:n osuus tuesta tuloutetaan suoraan rahastoon.

Rakennekehitykseen vaikutetaan myös maatalouden varhaiseläkejärjestelmien avulla. Niitä on toteutettu jo yli 20 vuoden ajan. Varhaiseläkejärjestelmät tarjoavat ikääntyneelle viljelijälle mahdollisuuden tilasta tai tuotannosta luopumiseen jatkajan hyväksi tai myymällä tai vuokraamalla pellot tilaansa laajentaville viljelijöille. Varhaiseläkettä nostaa tällä hetkellä noin 35 000 henkilöä. Järjestelmien piiriin arvioidaan vuonna 2006 tulevan noin 800 uutta tilaa, eli noin 1 200 henkilöä.

Maa- ja elintarviketutkimus tuottaa ja välittää tutkimukseen perustuvaa tietoa maa- ja elintarviketalouden ja siihen liittyvän maaseudun yritystoiminnan kehittämiseksi. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskukseen (MTT) on koottu maa- ja elintarviketalouden biologinen, taloudellinen ja teknologinen tutkimus. MTT:n toimipaikkaverkoston ja muiden palvelujen kehittämiseksi pyritään kustannussäästöihin ja koko tiedeyhteisön yhteistyön lisäämiseen. Vuoden 2006 MTT:n tutkimuksen painopisteet ilmenevät momentilta 30.20.21. Lisäksi tutkimusta rahoitetaan momentin 30.90.27 yhteistutkimusvaroin ja Maatilatalouden kehittämisrahastosta.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2006 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti maatalouden politiikkasektorin toimenpiteille seuraavat vaikuttavuustavoitteet:

— tuotannon kannattavuus paranee ja viljelijöiden työmotivaatio säilyy (kirjanpitolitojen kannattavuuskerroin paranee)

— tila- ja tuotantorakenne paranevat (tuotantoyksiköiden koko kasvaa ja yli 50 ha tilojen osuus kasvaa)

— luonnonmukainen tuotanto laajenee ja monipuolistuu (peltoala ja kotieläintuotanto lisääntyvät).

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Uuden tilatukijärjestelmän toimeenpano toteutuu häiriöttömästi.

— Maatalouden tukijärjestelmien toimeenpanoa kehitetään pitäen periaatteena hyvää hallintotapaa ja palvelulähtöisyyttä.

Viljelijätukien määrärahat ja niiden EU-osuus vuosina 2004—2006, milj. euroa

	Vuodelle 2004 maksettu tuki	Arvio vuodelle 2005	Arvio vuodelle 2006
Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (mom. 30.20.40)	588,6	622,5	608,6
EU-tulotuki (mom. 30.20.41)	454,5	515,4	543,5
Ympäristötuki yhteensä (mom. 30.20.43)	294,7	321,9	327,3 ¹⁾
— osarahoitteen tuen valtion osuus ja kokonaan kansallinen osuus	128,6	144,9	210,0
— EU:n osuus	166,1	177,0	117,3
Luonnonhaittakorvaus yhteensä (mom. 30.20.44)	423,5	422,7	422,7
— osarahoitteen tuen valtion osuus ja kokonaan kansallinen osuus	291,2	285,7	285,7
— EU:n osuus	132,3	137,0	137,0
Yhteensä viljelijätuet	1 761,3	1 882,5	1 902,1
— valtion osuus	1 008,4	1 053,1	1 104,3
— EU:n osuus	752,9	829,4	797,8
— EU:n osuus, %	43	44	42

¹⁾ Sisältää 62,7 milj. euroa edelliseltä vuodelta siirtynyttä määrärahaa.

MAKERAsta ja talousarviosta myönnettävän rahoitustuen kehittyminen tukimuodoittain vuosina 2003—2006, milj. euroa

	2003 tilinpäätös	2004 tilinpäätös	2005 arvio	2006 arvio
MAKERA				
Käytettävissä olevat varat yhteensä	272,2	214,3	241,2	212,4
— omat tulot (mm. lainojen lyhennykset ja korot)	130,5	127,9	123,7	133,8
— lainojen ja avustusten peruutukset	42,4	0,2	14,0	4,7
— tulot EU:lta + sekalaiset tulot	7,3	13,9	11,3	16,5
— edelliseltä vuodelta siirtyvä määrä	87,3	68,3	65,0	48,6
— maitokiintiöiden myynti	4,7	4,0	7,5	7,5
— siirto talousarviosta	-	-	19,7 ¹⁾	1,3
LAINAT, yhteensä	291,1	213,3	364,4	252,0
MAKERAsta (valtionlainat)	127,3	60,7	17,0	2,0
Talousarviosta (korkotukilainat, mom. 30.20.49)	163,8	152,6	250,0	250,0
— siirto edelliseltä vuodelta	-	-	97,4	-
AVUSTUKSET (MAKERAsta)	55,9	67,8	150,0	91,0
KORKOTUKILAINOJEN KORKOTUKI (mom. 30.20.49)	23,6	20,2	41,3	43,6

¹⁾ Sisältää 14,1 milj. euroa vuoden 2004 I lisätalousarviossa hyväksyttyä siirtoa rahastoon.

21. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 31 629 000 euroa.

Maksullisen toiminnan tulot kertyvät Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen suoritteista perittävistä maksuista annetun asetuksen (1141/2004) perusteella. Maksullisen toiminnan tuloista saa käyttää maksullisen toiminnan hintojen alentamiseen valiotaimituotannon osalta enintään 80 000 euroa. Määrärahaa saa käyttää myös Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen toiminnasta aiheutuviin sijoitusmenoiksi luettaviin talonrakennus- sekä maa- ja vesirakennustöihin sekä myös EU:n rakennerahastojen tuella toteutettavien tutkimus- ja kehittämishankkeiden valtion vastinrahoituksena.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen (MTT) *tehtävänä* on tuottaa ja välittää tutkimukseen perustuvaa tietoa maa- ja elintarvi-

ketalouden sekä siihen liittyvän maaseudun yritystoiminnan kehittämiseksi. MTT edistää elintarviketeollisuuden ja sen tarvitseman raaka-ainetuotannon kilpailukykyä sekä tukee elinympäristön, maaseudun ja maatalouden kestävästä kehitystä. Lisäksi MTT:llä on viranomaistehtäviä, jotka liittyvät tutkimuksen yhteydessä hankittavaan asiantuntemukseen. MTT on kansallisten kasvi- ja eläingenivaraohjelmien toteuttaja maatalous- ja puutarhakasvien sekä tuotantoeläinten osalta.

MTT tukee pääluokkaperusteluissa mainittuja maa- ja metsätalousministeriön *toimialan vaikuttavuustavoitteita* seuraavasti:

— Maaseudun elinvoiman säilymiseksi MTT tuottaa tietoa maatalouden ja maaseudun vuorovaikutuksesta ja maatalouden merkityksestä maaseudun kehitykselle.

— Perheviljelmien toimintaedellytysten turvaamiseksi MTT tuottaa uusia ratkaisuja maatalojen erikoistumisen ja tuotannon monipuolistamisen tueksi. Nämä ratkaisut mahdollistavat uusien innovatiivisten yritysten synnyn

maaseudulle ja luovat edellytykset tuotteiden markkinoinnille arvonlisää tuottaen.

— Elintarvikkeiden kuluttajien ja kansalaisten hyvinvoinnin lisäämiseksi sekä elintarviketalouden toimijoiden toimintaedellytysten parantamiseksi MTT kehittää menetelmiä kotimaisen raaka-aineen erityisominaisuuksien hyödyntämiseksi ja elintarvikkeiden laadun ja turvallisuuden varmistamiseksi sekä tuottaa uusia innovatiivisia elintarvikkeita.

— MTT tukee uusien teknologioiden turvallista käyttöönottoa koko elintarvikeketjussa.

— MTT tuottaa tietoa maatalouden ravinnekuormituksen vähentämiseksi ja kehittää uusia energia- ja uusiokäyttöratkaisuja.

— Verkkopalvelujen avulla tutkimustulokset saatetaan entistä nopeammin yrittäjien sekä neuvonnan ja opetuksen käyttöön. MTT:n tuottamaa tutkimustietoa tuotteistetaan ja kaupallistetaan Jokioisissa sijaitsevan tiedepuiston kautta.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2006 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti MTT:lle seuraavat tulostavoitteet:

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Vuonna 2006 resursseja suunnataan tutkimukseen ja asiantuntijatehtäviin. Vastaava re-

surssi vapautuu tukitoimintojen tehostamisesta.

— Tutkimuksen sisällä painopistettä siirretään elintarvikkeiden ja markkinoiden tutkimukseen sekä maaseutupolitiikan ja -ympäristön tutkimukseen. Vastaavasti tuotanto- ja informaatiojärjestelmien tutkimuksesta vapautuu voimavaroja. Tavoitteena on suuremmat ja vaikuttavammat tutkimuskokonaisuudet. Toiminnan johtamisessa on uutena kategoriana hallintoa palvelevat asiantuntijatehtävät.

— Tutkimuskeskuksen organisaation ja johtamisjärjestelmän uudistamista jatketaan.

— MTT tuottaa hallinnolle asiantuntijatukea EU:n ja kansallisen maatalous-, maaseutu- ja ympäristöpolitiikan uudistuksissa sekä maailmankauppaa koskevista WTO-neuvotteluissa. Lisäksi MTT toimii asiantuntijana mittaus- ja standardisointipalveluissa, sekä toteuttaa kansallisia kasvi- ja eläingeenivaraohjelmia maatalous- ja puutarhakasvien sekä tuotantoeläinten osalta.

— MTT vakiinnuttaa porotalouden kannattavuuskirjanpidon osaksi maatalouden kannattavuuskirjanpitoa ja huolehtii maatalouden kasvihuonepäästölaskennoista valtioneuvoston 30.1.2003 periaatepäättöksen mukaisesti.

Toiminnan suuntaaminen eri osa-alueille

	2004 TP		Htv	2005 TA		Htv	2006 TAE		Htv
	Kustan- nukset	Tuotok- set		Kustan- nukset	Tuotok- set		Kustan- nukset	Tuotok- set	
Toiminnan osa-alueet ¹⁾	1 000 €	kpl ²⁾		1 000 €	kpl ²⁾		1 000 €	kpl ²⁾	
1. Elintarvikkeet ja markkinat	12 304	68	255	12 600	50	256	13 300	55	253
2. Tuotanto- ja informaatiojärjestelmät	19 346	61	413	19 500	60	401	17 150	50	346
3. Maaseutupolitiikka ja -ympäristö	6 208	36	132	6 100	30	120	5 150	25	101

4. Hallintoa palvelevat asiantuntijatehtävät							6 000	30	118
5. Muu tutkimuksellinen toiminta	3 761	17	79	4 000	20	77	1 250	5	26
Tutkimustoiminta yhteensä	41 619	182	879	42 200	160	854	42 850	165	844

¹⁾ MTT:n tutkimustoiminnan ja muun tutkimuksellisen toiminnan kokonaiskustannukset. Ei sisällä maksullista palvelutoimintaa.

²⁾ MTT:n tuotokset (suluissa niiden määrä vuonna 2006): tuotokset asiakkaiden päätöksenteon tueksi (76 kpl), patentit ja keksintöilmoitukset (7 kpl), uudet tuotteet ja tuotereseptit (16 kpl), menetelmät ja palvelut (30 kpl), ohjeet ja suositukset (36 kpl).

— MTT parantaa tehokkuuttaan kehittämällä tutkimusmenetelmiä sekä toiminta- ja yhteistyömalleja mm. verkottumalla entistä voimakkaammin tiedeyhteisön kanssa. Markkinoinnissa ja tiedonsiirrossa MTT rakentaa kumppanuuksia siten, että kumppanien rooli on erityisesti auttaa MTT:tä keskittymään tutkimukseen. Tällainen rooli on mm. tiedepuistolla, alueellisilla osaamiskeskitymillä sekä neuvonnalla ja muilla välittäjäorganisaatioilla. MTT keskittyy taloudellisesti tai muuten yhteiskunnallisesti merkittäviin tutkimusongelmiin.

— MTT parantaa eri asiakasryhmille suunnattuja verkkopalveluja.

— MTT:n menoista katetaan noin 33 % ulkopuolisilla tuloilla, jotka hankitaan kilpailun kautta yksityiseltä ja julkiselta sektorilta kotimaasta ja ulkomailta. Ulkopuolisten tulojen kasvutavoite on noin 3 %. Menoista 67 % katetaan budjettirahoituksella, jolla kehitetään laitoksen osaamista ja tutkimusvalmiuksia.

Budjettirahoitusta käytetään sekä omarahoitteisiin hankkeisiin, mm. viranomaistehtävien suorittamiseen, että MTT:n osuutena yhteisrahoitteisiin hankkeisiin, joihin saadaan myös mm. EU:n, maa- ja metsätalousministeriön, Tekesin, TE-keskusten ja yritysten rahoitusta.

— MTT keventää kulurakennettaan 0,2 milj. eurolla luopumalla osasta maatiloja sekä keskittämällä ja rationalisoimalla navetta-, laboratorio- ja kasvihuonetoimintoja. Maksullisen toiminnan tuloja vähentää hevossairaalan toiminnan päättymisen MTT:ssa ja lajikekoetoiminnan uudelleen järjestelyt. Maksullisen toiminnan tuloilla katetaan 5 % MTT:n kokonaismenoista. Kokonaistuloista merkittävimmän osan muodostavat tilaustutkimusten myyntitulot, joiden osuutta kasvatetaan 0,7 milj. euroon vuoden 2006 aikana.

— MTT:n taloutta tasapainotetaan ja reagoitakykyä parannetaan toteuttamalla vuonna 2005 laadittua tuottavuusohjelmaa.

Tuottavuuden tunnuslukuja	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
1. Tutkimustoiminnan kokonaiskustannukset / tutkija, 1 000 €	144	141	138
2. Julkaisut / tutkija			
— asiantuntijatarkastetut tieteelliset artikkelit / tutkija	0,5	0,5	0,5
— muut	2,2	1,6	2,2
3. Tutkimustoiminnan kokonaiskustannukset/asiakkaita palvelevat tuotokset 1 000 €	229	264	260

— MTT:n menoista katetaan yhteisrahoituksella 22 %. Tavoite yhteisrahoitukselle vuonna 2006 on 10,4 milj. euroa. Lisäksi arvioidaan

käytössä olevan EU-maataloustukia ja työministeriön rahoitusta yhteensä 1,3 milj. euroa.

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot¹⁾			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	4 077	3 750	4 300
— EU:lta saatava rahoitus	564	500	600
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	5 462	5 600	5 500
Tulot yhteensä	10 103	9 850	10 400
Hankkeiden kokonaiskustannukset	38 186	39 500	41 650
Kustannusvastaavuus (tulot - kustannukset)	-28 083	-29 650	-31 250
Kustannusvastaavuus, %	26	25	25

¹⁾ Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot eivät sisällä EU-maataloustukia, työministeriön työllistämismäärärahoja eikä ns. läpikulueriä.

Laadunhallinta

— MTT arvioi toimintaansa vuonna 2006 tehtävällä asiakas- ja sidosryhmäselvityksellä. Tavoitteena on, että tyytyväisyys MTT:hen on kasvanut verrattuna vuonna 2003 tehtyyn selvitykseen.

— MTT:n toimintajärjestelmää kehitetään EFQM-mallin mukaisesti. Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arvioinnissa otetaan käyttöön

yhteistyössä muiden tutkimuslaitosten kanssa kehitetty menetelmä. Toiminnan laadun varmistavat akkreditoitu testaus- ja tarkastustoiminta.

Henkiset voimavarat ja niiden kehittäminen

— Osaamista vahvistetaan erityisesti tutkijan- ja johtajankoulutusohjelmilla sekä muuttamalla henkilöstörakennetta entistä tutkijajapainotteisemmaksi.

Henkisten voimavarojen hallinnan tunnuslukuja

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Henkilöstörakenne, htv			
— Johtajat	35	35	35
— Tutkijat	290	300	307
— Muu henkilöstö	608	588	560
— Yhteensä	933	923	902
Henkilöstömenojen osuus kokonaiskuluista, %	65	68	67
Osaaminen			
— Koulutustasoindeksi	5,1	5,1	5,2
— Tutkijankoulutuksen (lisensiaatin ja tohtorin tutkinnon) suorittaneiden osuus henkilöstöstä, %	11,8	13,0	13,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma ¹⁾	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	46 711	46 085	47 169
Bruttotulot	15 473	14 680	15 540
Nettomenot	31 238	31 405	31 629
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 329		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 680		

¹⁾ Määrärahoissa on huomioitu v. 2005 talousarviossa tehdyt rakennemuutokset, mm. momenttien 21, 74 ja 77 yhdistäminen.

Momentin bruttomenoissa on otettu lisäyksenä huomioon 100 000 euroa porotalouden kirjanpidon vakiinnuttamisen ja kasvihuonepäästölaskentatehtävien johdosta sekä 860 000 euroa yhteisrahoitteisen toiminnan menoina sekä vähennyksenä 300 000 euroa toiminnan tehostamisen johdosta sekä 150 000 euroa ker-
taluonteisena menona.

Bruttotulojen lisäys on 860 000 euroa, mistä 640 000 euroa on yhteisrahoituksen ja 220 000 euroa muiden tulojen kasvun johdosta.

Kun bruttomenot lisääntyvät 1 084 000 eurolla ja bruttotulot 860 000 eurolla, on nettomäärärahan lisäys 224 000 euroa.

Tuloina otetaan huomioon muut kuin momenteille 12.30.04, 12.30.32 ja 12.30.99 tutkimuskeskuksen toiminnasta kertyvät tulot. Määrärahasta on tarkoitus käyttää taloustutkimuksen tuottamaa tilivuoden 2005 kannattavuuskirjanpitoa koskevien tilakohtaisten aineistojen hankintaan 790 000 euroa, mistä noin 276 000 euroa aiheutuu kustannuksina kirjanpitotietojen toimittamisesta EU:lle. EU:lta vuonna 2006 saatava korvaus koskee tilivuoden 2006 ennakkoerää sekä tilivuoden 2004 loppuerää, yhteensä noin 115 000 euroa, joka tuloutetaan momentille 12.30.04.

Puutarhakasvien jalostusmaksuina vuonna 2006 kertyvät tulot 84 000 euroa on merkitty momentille 12.30.32 ja pääomaluonteiset tulot momentille 12.30.99.

Varmennetusta lisäys- ja taimiaineistosta vuonna 2003 voimaan tulleen maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (18/2003) toimeenpano edellyttää 80 000 euroa hintatukea valio-taimituotannolle.

Torjunta-aineasetuksen 18 §:ssä tarkoitettuun toimintaan on varattu määrärahat momentilta 30.20.22.

2006 talousarvio	31 629 000
2005 lisätalousarvio	652 000
2005 talousarvio	31 405 000
2004 tilinpäätös	31 589 000

22. Torjunta-ainetarkastukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 437 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää torjunta-aineasetuksen (515/1998) 18 §:ssä tarkoitettua toiminnasta aiheutuvien Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään 13 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Tarkastustoiminnasta aineiden myynnin perusteella kertyvät tulot on merkitty momentille 12.30.73. Torjunta-aineiden tarkastustoiminnalla hankitaan ja tuotetaan tietoa valmisteiden biologisesta tehokkuudesta ja käyttökelpoisuudesta pohjoisissa äärioloissa myyntilupaviranomaisia varten sekä neuvonnan käyttöön viljelijäin kouluttamiseksi. Tarkastukseen sisällytetään mahdollisuuksien mukaan myös markkinoilla olevien valmisteiden käyttötutkimusta, jonka painopisteinä ovat käyttömäärien mahdollinen pienentäminen riskien minimoimiseksi ja torjunta-aineresistenssin havainnoiminen ja ennaltaehkäisy.

Lausuntoja varten tarvittavia, yleensä 2—3 vuotta kestäviä, tarkastuskokeita tehdään vuosittain n. 100 kpl.

	2004	2005 arvio	2006 arvio
Lausuntopyynnöt, kpl	41	15	20
Annetut lausunnot, kpl	32	20	25

2006 talousarvio	437 000
2005 lisätalousarvio	9 000
2005 talousarvio	430 000
2004 tilinpäätös	426 000

40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 608 620 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) mukaiseen tukeen. Määrärahaa saa käyttää myös ympäristötuen ja luonnonhaittakorvauksen kansallisten lisäosien maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää vuonna 2006 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjen tukien maksamiseen. Lisäksi vuonna 2006 saadaan tehdä tukipäätöksiä siten, että vuonna 2006 tehtävistä, uusista ympäristötuen ja luonnonhaittakorvauksen kansallisen lisäosan sitoumuksista saa aiheutua menoja vuosina 2007—2010 yhteensä enintään 30 000 000 euroa. Vuonna 2006 ja sitä aikaisemmin tehdyistä muista tukipäätöksistä saa aiheutua vuoden 2007 ja sitä seuraavien vuosien määrärahasta maksettavia menoja enintään 84 094 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta rahoitettavan maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen tavoitteena on täydentää EU:n tukijärjestelmiä (EU-tulotuet, luonnonhaittakorvaus ja ympäristötuki) sekä osaltaan turvata maa- ja puutarhatalouden toimintaedellytykset ja tuotannon kannattavuus sekä edesauttaa maaseudun elin-

voimaisuuden säilyttämisessä. Määrärahasta maksetaan maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain perusteella Etelä-Suomen kansallista tukea, pohjoista tukea ja muuta kansallista tukea kuten mm. ympäristötuen ja luonnonhaittakorvauksen kansallista lisäosaa. Lähes kaikki maa- ja puutarhataloutta harjoittavat tilat ovat tuen piirissä. Etelä-Suomen kansallisen tuen maksuvaltuus supistuu komission päätöksen mukaisesti 3 milj. euroa.

Etelä-Suomen kansallista tukea maksetaan tukialueiden A ja B kotieläintaloudelle ja puutarhataloudelle (kasvihuonetuotanto ja puutarhatuotteiden varastointituki) komission vuonna 2004 hyväksymän tukiohjelman perusteella. Keski- ja Pohjois-Suomessa (C-tukialueella) tukea maksetaan kotieläintalouden ja kasvinviljelyn (ml. puutarhatalous) kattavan pitkäaikaisen pohjoisen tuen järjestelmän perusteella. Etelä-Suomessa maksettavan ympäristötuen kansallisen lisäosan tavoitteena on kasvinviljelyn tuotantoedellytysten turvaaminen. Luonnonhaittakorvauksen kansallista lisäosaa maksetaan yhteisörahoitteisen luonnonhaittakorvauksen lisäosana. Kansallisten lisäosien maksaminen edellyttää erillisiä sitoumuksia, joiden pituus vastaa ympäristötuki- ja luonnonhaittakorvaussitoumuksia. Muita kansallisia tukia ovat mm. perunantuotannon kansallinen tuki ja viljelijöiden opintoraha.

Vuoden 2005 määrärahasta jää jakamatta ja käyttämättä noin 7 000 000 euroa, mikä siirtyy vuodelle 2006.

Maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen arvioitu jakautuminen eri kohteisiin vuosina 2004—2006 sekä arvio menojen siirtymisestä seuraavien vuosien määrärahasta maksettavaksi, milj. euroa

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 arvio
Tuki yhteensä ao. vuoden tuotannolle ¹⁾	588,6	622,5	608,6
Etelä-Suomen kansallinen tuki	127,3	100,0	97,0
Pohjoinen tuki	387,1	332,5	321,6
Ympäristötuen kansallinen lisäosa	60,0	55,0	55,0
Luonnonhaittakorvauksen kansallinen lisäosa	-	120,4	120,4
Muu kansallinen tuki	14,2	14,6	14,6
Edellisiin vuosiin kohdistuvia tukimenoja maksetaan ao. vuoden määrärahasta	48,5	28,5	42,0
Valtuus budjetissa	84,1	84,1	84,1

¹⁾ Vuoden 2004 määrärahasta jäi käyttämättä 20 milj. euroa, joka käytetään vuonna 2005. Vuoden 2005 määrärahasta arvioidaan jäävän käyttämättä ja jakamatta 7 milj. euroa, joka siirtyy vuodelle 2006.

Ympäristötuen ja luonnonhaittakorvauksen kansallisen lisäosan vuosien 2005 ja 2006 myöntämistä valtuudesta aiheutuvat menot, milj. euroa

	2006	2007	2008	2009	2010—
Ennen vuotta 2006 tehdyt päätökset ja sitoumukset	171,4	118,9	118,9	118,4	0
Vuonna 2006 tehtävät päätökset ja sitoumukset yhteensä	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
Ympäristötuen kansallinen lisäosa	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Luonnonhaittakorvauksen kansallinen lisäosa	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Yhteensä	175,4	122,9	122,9	122,4	4,0

2006 talousarvio 608 620 000
 2005 talousarvio 609 320 000
 2004 tilinpäätös 608 620 000

41. EU-tulotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 543 486 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionin kokonaan rahoittamien suorien tukien ja niihin verrattavien muiden Euroopan unionin kokonaan rahoittamien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätöspöytäkirjoissa.

Selvitysosa: EU-tulotukien avulla pyritään korvaamaan EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistusten yhteydessä toteutetuista tuottajahintojen laskuista aiheutuvia tulonmenetyksiä. Kesällä 2003 päätetyn uudistuksen yhteydessä sovitut muutokset johtavat maidon tuottajahinnan alenemiseen vuonna 2006. Tu-

lonmenetysten korvaamiseksi EU-tulotukien määrä nousee.

Vuonna 2006 otetaan käyttöön uusi tilatukijärjestelmä. Tilatukijärjestelmään sisällytetään pääosa EU:n kokonaan rahoittamista peltokasvi- ja eläintuista (ns. CAP-tuet). Tilatuen lisäksi suorien tukien järjestelmään kuuluvat valkuaiskasvien ja energiakasvien tuet. Määrärahaa käytetään suorien tukien järjestelmään kuuluvien tukien lisäksi kuitupellavan ja -hampun tukeen sekä kuivattujen rehujen tukeen.

Suomi toteuttaa tilatukijärjestelmän ns. yhdistelmämallina. Vuonna 2006 tilatuen kokonaismäärästä maksetaan tasatukiosan kautta noin 80 %, tilakohtaisina lisäosina noin 13 % ja tuotantosidonnaisina tukina sekä neuvoston asetuksen EY 1782/2003 artiklan 69 mukaisina tukina noin 7 %. Tasatukiosan suuruus määräytyy alueen tuotantorakenteen perusteella. Tilakohtaiseen lisäosaan sisällytetään 100 %

maitopalkkiosta, 30 % sonni- ja härkäpalkkion lisäosasta sekä 40 % tarkkelysperunan tuotantoon sitomattomasta tuesta. Lisäosat ovat myöhemmin asteittain poistuvia.

Tuotantosidonnaisena tukena maksetaan pääosa sonnipalkkiosta, 60 % tarkkelysperunan tuesta, 50 % uuhipalkkiosta ja sen lisätuista sekä timotein siementuotannon EU-tuki kokonaisuudessaan. Lisäksi neuvoston asetuksen EY 1782/2003 artiklan 69 mukaisena tukena pyritään maksamaan tuotantosidonnaista tukea naudanhantuotannolle sekä eräille peltokasveille.

Niin sanotulla tuen mukauttamisella suorien tukien järjestelmään kuuluvia tukia alennetaan neljällä prosentilla vuonna 2006. Lopulliset leikkaukset kohdistuvat 5 000 euroa ylimenevään osaan. Näin leikatut varat ohjataan maaseudun kehittämistoimenpiteisiin. Leikkauksista vapaata 5 000 euron pohjaosaa vastaava lisämäärä maksetaan viljelijöille takaisin vuonna 2007. Lisämäärä on otettu huomioon neuvoston asetuksen EY 1782/2003 liitteen II enimmäismäärän mukaisena. Vuonna 2006 viljelijöille maksetaan takaisin vastaava lisämäärä vuodelta 2005.

Tilatuki, maitopalkkio ja sen lisäpalkkio, tarkkelysperunan tuki, valkuaiskasvien tuki sekä energiakasvien tuki maksetaan neuvoston asetuksen EY 1782/2003 perusteella. Kuitupellavan ja -hampun jalostustuki perustuu neuvoston asetukseen EY 1673/2000, kuivattujen rehujen tuki neuvoston asetukseen EY 603/95 ja siementen tuotantotuki asetukseen EY 2358/71.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vuonna 2006 maksettavat tuet. Vastaavat tulot EMOTR:n tukiosastosta kertyvät momentille 12.30.01.

EU-tulotuen arvioitu jakautuminen käyttökohteittain vuonna 2006 €

Tilatuki	552 418 000
Muut tuet	5 328 000
Tuen mukauttaminen vuodelta 2006	-22 260 000
Tuen mukauttamisesta aiheutuva lisätuki vuodelta 2005	8 000 000
EU-tulotuki yhteensä	543 486 000

EU-tulotuet muodostivat vuonna 2004 noin 12 % maatalouden kokonaislaskelman mukaisesta kokonaistuotosta. Kaikista maa- ja puutarhataloudelle maksettavista tuista nämä tuet olivat noin 25 %.

2006 talousarvio	543 486 000
2005 talousarvio	515 372 000
2004 tilinpäätös	454 520 873

42. Satovahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää satovahinkojen korvaamisesta annetun lain (1214/2000) mukaisen korvausten maksamiseen. Määrärahasta saa maksaa myös edellisiin vuosiin kohdistuvia korvauksia.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätöspuolesta.

Selvitysosa: Korvauksia voidaan maksaa poikkeuksellisten luonnonolojen kasvavalle tai korjuuvaiheessa olevalle sadolle aiheuttamista vahingoista ja neuvontajärjestöille niiden kunnille antamasta asiantuntija-avusta.

2006 talousarvio	3 400 000
2005 talousarvio	3 400 000
2004 tilinpäätös	16 400 000

43. Maatalouden ympäristötuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 264 629 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n komission vuosille 1995—1999 hyväksymän maatalouden ympäristöohjelman ja vuosille 2000—2006 hyväksymän horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman mukaisten maatalouden ympäristötukien maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kokonaan kansallisesti rahoitettavaan useiden tilojen yhteisten vesitaloudellisten toimenpiteiden hankekohtaiseen suunnitteluun enintään 84 000 euroa, maatalouden ympäristötukeen liittyvän koulutuksen maksamiseen enintään 681 000 euroa ja ympäristötuen toimeenpanosta, seurannasta ja kehittämisestä valtiolle aiheutuvien kulutusmeno-

jen maksamiseen enintään 320 500 euroa sekä luonnon monimuotoisuutta koskevien yleissuunnitelmien ja niiden arvioinnin laatimisesta aiheutuviin kulutusmenoihin enintään 260 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätosperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Vuonna 2006 saa tehdä maatalouden ympäristötukijärjestelmän mukaisia sitoumuksia ja sopimuksia siten, että niistä aiheutuu vuosina 2007—2015 menoja yhteensä enintään 90 000 000 euroa.

Selvitysosa: Ympäristötuen päämääränä on maatalous- ja puutarhatuotannon harjoittaminen kestävästi niin, että tuotanto kuormittaa ympäristöä nykyistä vähemmän, luonnon monimuotoisuuden ja maatalouden kulttuurimaisemien säilyminen turvataan ja tuotannon harjoittamisedellytykset säilyvät hyvinä myös pitkällä aikavälillä. Ympäristötuen avulla vähennetään ympäristöön ja erityisesti pinta- ja pohjavesiin sekä ilmaan kohdistuvaa kuormitusta, vähennetään torjunta-aineiden käytöstä aiheutuvia riskejä, turvataan arvokkaiden perinnebiotooppien, niiden luontotyyppien ja eliölajiston sekä kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyminen sekä varmistetaan suomalaisiin alkuperäisrotuihin kuuluvien eläinten mahdollisimman laajan geneettisen perimän säilyminen.

Viljelijöiden halukkuus sitoutua ympäristötukeen on osoittautunut suuremmaksi kuin miksi se komission vuosille 2000—2006 hyväksymässä horisontaalisessa maaseudun kehittämishjelmassa arvioitiin. Järjestelmän piiriin on tullut noin 98 % peltoalasta ja 94 % viljelijöistä.

Kun vuonna 2006 maatalouden ympäristötukeen arvioidaan tarvittavan yhteensä 327 300 000 euroa ja 62 671 000 euroa rahoitetaan vuodelta 2005 siirtyvällä erällä, vuoden 2006 määrärahan tarve on 264 629 000 euroa. Vuonna 2006 tehdään vuonna 2001 alkaneisiin perus- ja lisätoimenpidesitoumuksiin yhden vuoden jatkositoumuksia ja rajoitetuissa tapauksissa tehdään uusia ympäristötuen perus- ja lisätoimenpidesitoumuksia. Uusia erityistuki-

sopimuksia tehdään erityisesti vuonna 2002 hyväksytyn Suomen Itämeren suojeluohjelman tavoitteita tukemaan.

EU:lta pyritään saamaan lisärahoitusta vuonna 2006 EU:n ohjelmakauden viimeisenä vuotena. EU:n osarahoitusosuus on 25.10.2004 komissiolle toimitetussa ja 6.4.2005 komission hyväksymässä horisontaalisen maaseudun kehittämishjelmän muutoksessa vuonna 2006 tavoite 1-alueella 53 % ja muualla maassa 28 %, jolloin keskimääräiseksi EU:n osarahoitusosuudeksi arvioidaan 36 %. EU:n suorien tukien mukauttamisesta vuodelta 2005 maaseudun kehittämiseen ohjattavat varat, 9 900 000 euroa on otettu huomioon EU:n osuudessa.

Ympäristötukijärjestelmän vuoden 2006 määrärahan arvioitu jakautuminen¹⁾

	€
Ympäristötukijärjestelmä yhteensä, josta	264 629 000
— EU-osuus	117 344 000
— valtion osuus	145 939 500
— kokonaan kansallisesti rahoitettava osuus (enintään)	1 345 500

¹⁾ Lisäksi on käytettävissä 62,671 milj. euroa vuodelta 2005 siirtyvää määrärahaa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon myös kokonaan kansallisesti rahoitettavat ympäristötuen koulutuksesta, toimeenpanosta, seurannasta ja kehittämisestä aiheutuvat kulutusmenot, useiden tilojen yhteisten vesitaloudellisten toimenpiteiden hankekohtainen suunnittelu sekä luonnon monimuotoisuutta koskevien yleissuunnitelmien laatimisen ja niiden arvioinnin aiheuttamat kulutusmenot.

Momentille 12.30.01 on arvioitu kertyväksi 90 874 000 euroa EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston varoista Manner-Suomen maatalouden ympäristötukijärjestelmää varten sekä lisäksi EU:n suorien tukien mukauttamisesta maaseudun kehittämiseen ohjattavat varat 9 900 000 euroa. Tulokertymässä on vähennyksenä otettu huomioon EU:n vuonna 2000 maksama maatalouden ympäristötuki-

järjestelmän EU:n osuuden ennakko
16 570 000 euroa.

Maatalouden ympäristötukijärjestelmien toteuttamisesta aiheutuvat menot, milj. euroa

	2006 ¹⁾	2007	2008	2009	Myöh. vuod. yht.
Vuosia 2000—2006 koskeva järjestelmä					
— vuonna 2006 tehtävät päätökset ja toimenpiteet	14,8	13,4	13,4	13,4	15,6
— vuosina 2000—2005 tehdyt päätökset ja toimenpiteet	248,4	26,8	18,4	8,4	26,0
Vuosia 1995—1999 koskeva ohjelma, tehdyt päätökset ja toimenpiteet	1,4	1,4	1,4	1,4	8,4
Yhteensä	264,6	41,6	33,2	23,2	50,0

¹⁾ Lisäksi menoja maksetaan 62,671 milj. euroa vuodelta 2005 siirtyvällä määrärahalla.

Momentin 30.20.40 määrärahasta maksetaan lisäksi kokonaan valtion rahoittamaa ympäristötuen kansallista lisäosaa, jonka enimmäismäärä vuonna 2006 on 55 000 000 euroa.

2006 talousarvio	264 629 000
2005 talousarvio	321 900 000
2004 tilinpäätös	312 300 000

44. Luonnonhaittakorvaus (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 422 673 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n komission vuosille 2000—2006 hyväksymän horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman mukaisen luonnonhaittakorvausten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Vuonna 2006 saa tehdä luonnonhaittakorvausjärjestelmän mukaisia sitoumuksia siten, että niistä aiheutuu vuosina 2007—2010 menoja yhteensä enintään 30 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vuonna 2006 luonnonhaittakorvauksiin arvioidaan tarvittavan komission vuosille 2000—2006 hyväksymän horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman

mukaisesti 422 673 000 euroa. Vuonna 2006 tehtävissä uusissa 5-vuotisissa sitoumuksissa EU:n osarahoitus on tavoite 1-alueella 50 % ja muualla maassa 25 % eli keskimääräiseksi osarahoitusosuudeksi arvioidaan 32 %.

Luonnonhaittakorvauksen rahoituksen arvioitu jakautuminen €

Luonnonhaittakorvaukset yhteensä,	422 673 000
josta	
— EU-osuus	136 973 000
— valtion osuus	285 700 000

Momentille 12.30.01 on arvioitu kertyväksi vastaavasti 119 563 000 euroa EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston varoista luonnonhaittakorvauksia varten, missä on vähennyksenä otettu huomioon 17 410 000 euroa EU:n vuonna 2000 maksamana luonnonhaittakorvausjärjestelmän EU:n osuuden enakkona.

Momentin 30.20.40 määrärahasta maksetaan lisäksi kokonaan valtion rahoittamaa luonnonhaittakorvauksen kansallista lisäosaa, jonka määrä vuonna 2006 on noin 120 000 000 euroa.

Luonnonhaittakorvausjärjestelmän toteuttamisesta aiheutuvat menot, milj. euroa

	2006	2007	2008	2009	Myöhemmät vuodet yhteensä
Vuonna 2006 tehtävät päätökset ja toimenpiteet	2,67	2,67	2,67	2,67	2,67
Aiempina vuosina tehdyt päätökset ja toimenpiteet	420,00	417,00	412,00	407,00	-
Yhteensä	422,67	419,67	414,67	409,67	2,67

2006 talousarvio 422 673 000
 2005 talousarvio 422 673 000
 2004 tilinpäätös 422 673 000

45. Luopumistuet ja -korvaukset ja pellonmetsitystuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 147 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää luopumiseläkelain (16/1974) ja luopumiskorvauslain (1330/1992) mukaisten korvausten maksamiseen sekä maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) mukaisten luopumistukien ja hoitokustannusten sekä vuosina 1995—1999 toteutetun maatalouden metsätoimenpideohjelman mukaisista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätöspöytäkirjassa.

Selvitysosa: Luopumistuella edistetään yksikkökoon suurentamista ja sukupolvenvaihdoksia maa- ja porotaloudessa. Tavoitteena on myös alentaa maatalousyrittäjien keski-ikä.

Luopumiseläkelain voimassaolo päättyi vuoden 1994 lopussa ja luopumiskorvauslain vuoden 1995 lopussa. Niiden piirissä on edelleen noin 22 000 eläkkeensaajaa. Menot alenevat asteittain ja loppuvat 2020-luvulla.

EU:n osarahoittamaa maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmää toteutettiin vuosina 1995—1999. Menojen maksaminen jatkuu osana horisontaalista maaseudun kehittämisohjelmaa. Tukea arvioidaan maksettavan vuonna 2006 yhteensä 35 200 000 euroa. Momentille 12.30.01 arvioidaan kertyvän EU:n osuutta vastaavasti 13 600 000 euroa.

Vuosina 2000—2002 toteutettuun, kokonaan kansallisesti rahoitettuun luopumistukijärjestelmään arvioidaan vuonna 2006 tarvittavan 20 700 000 euroa.

Vuonna 2003 otettiin käyttöön uusi kansallinen nelivuotinen luopumistukijärjestelmä. Vuosina 2005—2006 toteutettavissa sukupolvenvaihdosluopumisissa luopujan alaikäraja on 56 vuotta. Lisämaaksi myyvän luopujan on oltava 57-vuotias. Pellon vuokraus luovutustapana palautettiin vuonna 2004. Tällöin luopujan on oltava vähintään 60-vuotias. Poroista luopujan ikäraja on 55 vuotta. Tuen piiriin tuli vuonna 2004 704 tilaa ja 1 055 luopujaa. Vuonna 2006 sen piiriin arvioidaan tulevan noin 800 tilaa ja noin 1 200 luopujaa. Järjestelmästä arvioidaan aiheutuvan menoja vuonna 2006 noin 32 500 000 euroa. Sopimusten menoihin sisältyvät myös niiden hoitokulut.

Maatalouden metsätoimenpideohjelman 1995—1999 mukaisia metsityksiä voitiin hyväksyä vuoden 1999 loppuun saakka. Ohjelman perusteella metsitettiin yhteensä 27 600 hehtaaria peltoa, viimeiset metsitykset tapahtuivat vuonna 2002. Vuonna 2004 metsitysmenoihin käytettiin yhteensä 4 911 000 euroa. Ohjelman mukaisia menoja arvioidaan vuonna 2006 maksettavan 5 200 000 euroa. Tulonmenetyskorvausta maksetaan kymmenelle vuodelle sen jälkeen, kun metsitys on todettu suoritetuksi hyväksyttävällä tavalla. Metsityksen hoitopalkkiota maksetaan 2 ja 4 vuoden kuluttua metsityksen valmistumisen jälkeen. EU:n rahoitusosuus on 50 %. Momentille 12.30.01 on arvioitu kertyväksi vastaavasti 2 600 000 euroa EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahas-

ton tukiosaston varoista maatalouden metsätoimenpiteitä varten.

Momentin 33.19.60 perustelujen selvitysosaan viitaten määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kansaneläkkeen tasokorotus.

Luopumistukien ja -korvauksen toteutuminen vuonna 2006

Tukimuoto	Järjestelmän piiriin tullut sen voimassaoloaikana		Eläkkeitä maksussa v. 2006 lopussa, arvio kpl	Keskim. korvaus v. 2006, arvio euroa/kk
	Tiloja	Luopujia		
Luopumiseläke	23 877	39 892	20 673	208
Luopumiskorvaus	885	1 221	76	543
Maatalousyrittäjien luopumistuki 1995—1999	6 401	9 133	3 312	727
Maatalousyrittäjien luopumistuki 2000—2002	1 841	2 786	2 134	762
Maatalousyrittäjien luopumistuki 2003—2006	2 980	3 944	3 720	781
Yhteensä	35 984	56 976	29 915	

Määrärahan arvioitu jakautuminen, milj. euroa

	Yhteensä,	mistä EU:n osuus
Luopumiseläkkeet ja -korvaukset	53,40	-
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 1995—1999	35,20	13,60
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2000—2002	20,70	-
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2003—2006	32,50	-
Maatalouden metsätoimenpiteet, ennen vuotta 2000 tehdyt sitoumukset	5,20	2,60
— metsityksen hoitopalkkio	0,30	0,15
— tulonmenetyskorvaus	4,90	2,45
Yhteensä	147,00	16,20

Menot vuonna 2006 ja sitä aikaisempina vuosina tehdyistä luopumiseläkkeistä ja -korvauksista ja maatalousyrittäjien luopumistukia koskevista sitoumuksista ja metsätoimenpiteistä, milj. euroa

	2006	2007	2008	2009	Myöh. vuod. yht
Luopumiseläkkeet ja -korvaukset	53,4	51,1	48,9	46,6	400,1
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosien 1995—1999 sopimukset	35,2	26,5	18,9	11,1	13,3
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosien 2000—2002 sopimukset	20,7	19,7	18,5	17,0	33,3
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosien 2003—2006 sopimukset	32,5	37,1	37,7	36,8	142,3
Maatalouden metsätoimenpiteet, vuosien 1995—1999 sitoumukset	5,2	4,0	2,4	1,5	1,7
Yhteensä	147,0	138,4	126,4	113,0	590,7

2006 talousarvio	147 000 000
2005 talousarvio	150 100 000
2004 tilinpäätös	148 036 535

46. Markkinoinnin ja tuotannon kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 942 000 euroa. Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettyihin perustein yh-

distyksille myönnettäviin avustuksiin maa- ja puutarhataloustuotteiden markkinoinnin ja tuotannon kehittämiseen sekä hunajan tuotannon ja markkinoinnin edistämiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää neuvoston asetuksen (EY 1221/1997) mukaisesti hunajan tuotannon ja markkinoinnin kehittämiseksi laaditusta ohjelmasta aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla rahoitetun toiminnan tavoitteena on parantaa tuotteiden laatua ja kuluttajien tyytyväisyyttä siihen, lisätä terveellisiä ruokatuotteita sekä kuluttajien ja ruokaketjun ammattilaisten tietämystä koko elintarvikeketjusta.

Määrärahalla rahoitetaan valtakunnallisia maa- ja puutarhataloustuotteiden markkinoinnin ja tuotannon kehittämiseen tähtääviä laajoja ohjelmia, jotka painottavat tuotteiden laatua, terveellisiä ruokailutottumuksia, menekinedistämistä, ruokakulttuuria, tutkimusta ja neuvontaa sekä edellä mainittuihin kokonaisuuksiin liittyvää tiedonvälitystä. Määräraha maksetaan rekisteröidyille yleishyödyllisille yhdistyksille, joiden toiminnan kohderyhmänä ovat kuluttajat, toimittajat, opettajat, neuvojat ja viljelijät sekä kaupan ja ruoanvalmistuksen ammattilaiset. Hunajan tuotannon ja markkinoinnin edistämiseen arvioidaan tarvittavan 222 000 euroa, mistä EU:n osarahoittaman tukijärjestelmän kokonaismenoiksi arvioidaan 165 000 euroa. EU:n rahoitusosuus (50 %) on 82 000 euroa, mikä on merkitty tulona momentille 12.30.01.

Määrärahan arvioitu jakautuminen eri käyttökohteisiin, euroa

		Yhteensä, mistä EU:n osuus
Kansalliset markkinoinnin ja tuotannon kehittämistoimet	3 720 000	-
Hunajantuotannon ja markkinoinnin edistäminen	222 000	82 000
Yhteensä	3 942 000	82 000

2006 talousarvio	3 942 000
2005 talousarvio	4 702 000
2004 tilinpäätös	4 721 999

47. Laatujärjestelmien kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 213 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää elintarviketalouden laatustrategian toteuttamiseen liittyvien avustusten, ostopalvelujen ja kulutusmenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa voidaan käyttää myös julkisyhteisöjen toteuttamiin hankkeisiin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Määrärahaa käytetään vuonna 2004 uudistetun elintarviketalouden kansallisen laatustrate-

gian täytäntöönpanoon. Tavoitteena on parantaa suomalaisen elintarvikeketjun kilpailukykyä ja kilpailuetua, vahvistaa elintarviketalouden yhteiskuntavastuullista toimintatapaa ja lisätä kuluttajien tietoisuutta suomalaisen elintarviketalouden laatuystävällisyydestä ja pitää yllä kuluttajan korkeaa luottamusta elintarvikeketjun toimintaan. Toimenpiteitä ovat ketju- tai toimialakohtaiset parhaista käytännöistä kootut kansallisen tason hyvän tuotantotavan kuvaukset ja ohjeet. Lisäksi toteutetaan hankkeita, jotka sisältävät elintarvikeketjun kannattavuutta, turvallisuutta, todennettavuutta ja jäljitettävyyttä edistäviä toiminta- tai tietojärjestelmäratkaisuja (ELATI) sekä kuluttaja- ja elintarviketalouden sisäiseen viestintään ja koulutukseen liittyviä toimenpiteitä.

2006 talousarvio	1 213 000
2005 talousarvio	1 513 000
2004 tilinpäätös	1 513 000

48. *Puutarhatalouden erityistoimenpiteet*
(arviomääräraha)

Momentille myönnetään 810 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n rahoitusosuuksien maksamiseen hedelmän- ja vihannestuotajaorganisaatioiden sellaisiin menoihin, jotka aiheutuvat hyväksyttyjen toimintaohjelmien mukaisista toimenpiteistä tai tuotteiden poistamisesta markkinoilta.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätöspuolesta.

Selvitysosa: Tuottajaorganisaatiot ovat tuottajien muodostamia markkinointiyhteisliittymiä, joiden tavoitteena on vahvistaa hedelmä- ja vihannetsealan tuottajien asemaa markkinoilla. Hedelmien ja vihannesten yhteisestä markkinajärjestelystä annetun neuvoston asetuksen (EY 2200/1996) mukaan hyväksytyille tuottajaorganisaatioille maksetaan tukea toimintaohjelman toteuttamiseen. Ohjelman kustannuksista 50 % katetaan organisaation jäseniltä kerättävillä maksuilla ja 50 % valtion talousarviosta myönnettävällä tuella. Talousarviosta maksettava tuki rahoitetaan kokonaan EMOTR:n tukiosastosta. Tuen määräksi vuonna 2006 arvioidaan 810 000 euroa, missä lisäystä on 455 000 euroa. Lisäys johtuu siitä, että vuoteen 2006 kohdistuu kolmen toimintaohjelman kustannuksia, kun vuoteen 2005 kohdistui kahden ohjelman kustannuksia. Lisäksi vuoden 2006 toimintaohjelmat ovat aiempaa laajempia.

Momentille 12.30.01 kertyy EU:n osuuksia 810 000 euroa EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahastosta.

2006 talousarvio	810 000
2005 talousarvio	355 000
2004 tilinpäätös	31 750

49. *Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki*
(arviomääräraha)

Momentille myönnetään 43 580 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maaseutuelinkeinon rahoituslain (329/1999), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain (45/2000), maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä annetun lain (1303/1994), maaseutuelinkeinon lain (1295/1990) ja maatilalain (188/1977) mukaisista korkotukilainoista, eräiden maatilatalouden luottojen vakauttamisesta annetun lain (511/1985) mukaisista lainoista sekä maaseudun pienimuotoisen elinkeinotoiminnan edistämisestä annetun lain (1031/1986) mukaisista korkotukilainoista luottolaitoksille suoritettavien korkohyvitysten maksamiseen.

Vuonna 2006 korkotukea saa hyväksyä enintään 250 000 000 euron lainapäämälle. Mikäli vuoden 2005 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämisspäätöksiä vuonna 2006.

Selvitysosa: Lainojen korkotason alentamisella tuetaan viljelijöiden mahdollisuuksia maatalouden rakenteen parantamiseen investointeja suorittamalla. Vuonna 2004 luovuttiin uusien valtionlainojen myöntämisestä. Lainamuotoinen tuki maatilainvestointeihin ja nuorten viljelijöiden aloitustukeen myönnetään korkotukilainaan liittyvänä korkotukena. Korkotukeen on budjetoitu 13 400 000 euroa hallitusneuvottelujen pöytäkirjassa maa- ja metsätalousministeriön ja MAKERAn tarpeisiin varatusta lisämäärärahasta.

Vuonna 1996 ja sen jälkeen myönnettyissä lainoissa korkotuki on enintään 4 tai 5 prosenttiyksikköä lainan myöntämisaikakohdasta riippuen, kuitenkin niin, että viljelijän maksama korko on vähintään 2 prosenttiyksikköä. Ennen vuotta 1996 myönnettyistä maaseutuelinkeinon lain mukaisista lainoista maksetaan luottolaitokselle korkotukea 50 % luottolaitoksen perimästä kokonaiskorosta. Maatilalain mukaisille lainoille maksettavan korkohyvityksen määrä vaihtelee lainan myöntämisvuodesta ja lainalajista riippuen. Myönnettyjen lainojen pääoma oli vuoden 2004 lopussa yhteensä 828,9 milj. euroa.

Korkotukilainoista valtiolle aiheutuvat menot, milj. euroa

	2006	2007	2008	2009	Myöh. vuodet yht.
Ennen vuotta 2006 myönnettyt korkotukilainat	40,5	25,9	23,1	22,6	57,2
Vuonna 2006 myönnettävät korkotukilainat	3,1	6,0	5,5	5,0	19,7
Yhteensä	43,6	31,9	28,6	27,6	76,9

2006 talousarvio	43 580 000
2005 talousarvio	41 300 000
2004 tilinpäätös	20 214 595

60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Maatalouden interventiorahastoon tarkoitetun siirron maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää Maatalouden interventiorahaston ottamien lainojen korkojen sekä muiden Maatalouden interventiorahastosta annetussa laissa (1206/1994), asetuksessa (843/2004) ja maa- ja metsätalousministeriön päätöksessä (1901/572/2002) tarkoitettujen menojen maksamiseen, joita ei rahoiteta EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta.

Selvitysosa: Budjettisiirrolla katetaan ne Maatalouden interventiorahaston menot, joita vastaavia tuloja EU:n säästösten mukaan ei tulouteta interventiorahastolle. Näiden menojen arvioidaan vuonna 2006 kasvavan edellisvuodesta mm. menekinedistämishojelman menojen kasvun johdosta ja olevan 3 727 000 euroa. Kun edellisvuosien ylijäämällä ja muilla tuloilla voidaan kattaa 2 127 000 euroa, tarvitaan siirtona rahastoon 1 600 000 euroa.

2006 talousarvio	1 600 000
2005 talousarvio	1 000 000
2004 tilinpäätös	1 000 000

61. Siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 312 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Maatilatalouden kehittämisrahastosta annetun lain (657/1966) 2 §:ssä tarkoitetun siirron maksamiseen.

Rahaston varoja saa käyttää enintään 650 000 euroa rahaston maksuliikenteen, kirjanpidon ja perimistehtävien sekä rahaston toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja seurantaan liittyvien tehtävien hoitamisesta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Maatilatalouden kehittämisrahaston varoista maksetaan maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/1999), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain (45/2000), maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä annetun lain (1303/1994) ja maaseutuelinkeinolain (1295/1990) mukaisista avustus- ja muista tukitoimenpiteistä aiheutuvia menoja. Maatilatalouden kehittämisrahastoon osoitettava osuus on osa hallitusohjelman hyväksymisen yhteydessä maatalouden rakenteen ja muita kehittämistarpeita varten varatusta määrärahasta. Rahastosta myönnettävillä avustuksilla on tarkoitus tukea maatalojen tuotannollisia investointeja ja sukupolvenvaihdoksia.

Vuonna 2006 arvioidaan rahastosta myönnettävien avustuksia maatalouden investointeihin noin 91 milj. euroa ja kansalliseen Etelä-Suomen maaseudun pääasiassa maaseutuyritysten investointeihin suuntautuvaan kehittämisohjelmaan (ELMA) ja sen hallintomenoihin 21 milj. euroa.

Rahaston käytettävissä olevista varoista maksetaan myös luottolaitoksille lainojen hoitamisesta aiheutuvat hoitopalkkiot sekä maaomaisuuden hankkimisesta ja hoitamisesta aiheutuvat menot. Varoja käytetään myös maatalouden, maaseudun, porotalouden ja luontaiselinkeinojen tutkimustoimintaan sekä

toimintaryhmätoiminnan kansalliseen tukemi-	2006 talousarvio	1 312 000
seen.	2005 talousarvio	5 644 000
	2004 tilinpäätös	14 089 000

30. Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu

Selvitysosa: Julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöllä suomalaisen elintarvikeketjuun luodaan sellaiset turvallisuus-, laatu- ja jäljitettävyyssjärjestelmät, joilla varmistetaan elintarvike-turvallisuusriskien ja kuluttajien taloudellisten riskien hallinta.

Turvallisuusriskien hallinnassa painottuvat eläinten ja ihmisten välillä tarttuvien tautien leviämisen estäminen sekä kriisinhallinnan kehittäminen. Säilytetään kuluttajien mahdollisuus valita tavanomaisen, luonnonmukaisen ja muuntogeenisen maataloustuotannon tuotteiden välillä. Varmistetaan, että markkinoilla olevat elintarvikkeet ovat turvallisia eivätkä johda kuluttajia harhaan.

Koko elintarvikeketjun kattavaa elintarvikkeiden turvallisuuteen ja laatuun liittyvää valvontaa, tutkimusta ja tarkastuksia kehitetään EU:n säädösten edellyttämällä tavalla ja siten, että ne tukevat pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita.

Viranomaisvalvonnan kehittämisessä tavoitteena on samantasoisten palveluiden turvaaminen koko maassa sekä vaikuttavuuden ja kattavuuden parantaminen riskinarvioinnin perusteella. Valtion keskushallintoon perustettava uusi Elintarviketurvallisuusvirasto vastaa valvonnasta sekä riskien arvioinnista ja hallinnasta koko elintarvikeketjussa yhtenäisellä tavalla. Kuntatasolla elintarvikevalvontaa kehitetään valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti kokoamalla ensi vaiheessa vapaaehtoisuuden pohjalta ympäristöterveydenhuollon yksiköitä 50–85 seutukunnalliseen yksikköön. Samalla selkeytetään elintarvikkeiden sisämarkkinavalvonnassa valtion ja kuntien työnjakoa siirtämällä vastuu valvonnan järjestämisestä uudelle Elintarviketurvallisuusvirastolle. Elintarviketurvallisuusvirasto vastaa sille kuuluvilta osin uudistetun yhteisön maatalouspolitiikan toimeenpanosta täydentävien ehtojen valvonnan ohjauksesta ja toteuttamisesta.

Tavoitteiden kehitystä kuvaavat avainmittarit ja tunnusluvut

Avainmittari	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite	2010 tavoite
Vaarallisia tai helposti leviäviä eläintauteja, uusia				
vaarallisia kasvintuhoojia pysyvästi	5	1	ei lainkaan	ei lainkaan
Todetut elintarvikevälikkeiset tautitapaukset ihmisillä				
— yleisimmät tartunnanaiheuttajat	6 500 kpl	vähentyvä	-3 %	-10 %
— vakavimmat tartunnanaiheuttajat	45 kpl	vähentyvä	-3 %	-10 %
Salmonellan esiintyvyys				
— elintarviketuotantoeläimissä ja elintarvikkeissa, %	<1	<1	<1	<0,5
— elintarviketuotantoeläinten rehuissa	ei lainkaan	ei lainkaan	ei lainkaan	ei lainkaan
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden vierasaine-				
valvonnassa havaitut ongelmat, %	0,2	<0,2	<0,2	<0,2
Rikkomuksia tuotantoeläinten EU-tarkastuksissa				
— merkintään liittyen, %	50	45	<30	<10
— hyvinvointiin liittyen, %	32	<30	<25	<20

Rikkomuksia

— elintarvikkeiden sisämarkkinakaupassa, %	13	13	<13	<13
— siemenkaupassa, %	4	<4	<4	<2
— lannoitteisiin liittyen, %	6	<7	<7	<5
— torjunta-aineisiin liittyen, %	12	<15	<10	<5
— luonnonmukaisessa elintarvikeketjussa, %	6,5	<6	<4	<4
— muuntogeenisiin tuotteisiin liittyen, %	9	<10	<10	<5
Eläinlääkäreiden tavoitettavuus sairaustapauksissa	<24 h	<24 h	<24 h	<24 h

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen Elintarviketurvallisuusviraston perustamista koskevaksi lainsäädännöksi. Esityksen mukaan 1.5.2006 lukien perustetaan Elintarviketurvallisuusvirasto, johon siirretään lakkautettaville Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitokselle, Elintarvikevirastolle ja Kasvintuotannon tarkastuskeskukselle kuuluvat tehtävät ja maa- ja metsätalousministeriön elintarvike- ja terveysosastolle kuuluvat toimeenpanotehtävät ja niitä hoitava henkilöstö ja määrärahat.

21. Elintarviketurvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 25 668 000 euroa.

Perustetaan pääjohtajan (A32) virka 1.5.2006 lukien.

Maksullisen toiminnan tulot kertyvät Elintarviketurvallisuusviraston suoritteista perittävistä maksuista annettavan asetuksen perusteella.

Määrärahaa saa käyttää myös tiloilla kuolleiden muiden kuin TSE-valvontaohjelmaan kuuluvien tuotantoeläinten hävittämisestä aiheutuvien valtionapujen maksamiseen kuitenkin enintään 700 000 euroa.

Selvitysosa: Elintarviketurvallisuusviraston *tehtävänä* on elintarvikkeiden ja maatalouden tuotantotarvikkeiden turvallisuuden ja laadun, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kasvinterveyden valvonta ja tutkimus. Elintarviketurvallisuusvirasto varmistaa elintarvikkeiden ja alkutuotannon tuotteiden sekä niiden tuotantoketjun turvallisuuden, laadun ja jäljitettävyyden.

Elintarviketurvallisuusvirasto tukee pääluokkaperusteluissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista seuraavasti:

— johtaa, kehittää ja valvoo elintarviketurvallisuuden ja kasvinterveyden viranomaisten vastuulla olevaa riskinhallintaa alue- ja paikallistasoilla ja suorittaa valvontaa omalla toimialallaan

— rakentaa elintarviketurvallisuutta varmistavia järjestelmiä yhdessä tuottajien ja elintarviketeollisuuden ja elintarvikekaupan kanssa

— suorittaa tieteellistä tutkimusta ja tieteellisiä riskinarviointoja sekä tekee seurantatutkimuksia

— vastaa riskiviestinnästä viranomaisten ja kuluttajien sekä elintarvikealan toimijoiden välillä.

Elintarviketurvallisuusviraston tulosohtauksesta vastaavat yhdessä maa- ja metsätalousministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö. Ministeriöt asettavat vuoden 2006 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Elintarviketurvallisuusvirastolle seuraavat tulostavoitteet:

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Uuden viraston perustamisen yhteydessä varmistetaan tehtävien häiriötön hoito ja viraston toimivuus kaikkien tehtäväalueiden osalta. Toiminnan laatua kehitetään yhtenäistämällä toimintatapoja.

Elintarviketurvallisuusvirastoon kuuluvien toimintojen menojen, tulojen ja henkilöstön jakautumisen vuosina 2004—2006¹⁾

	Menot, 1 000 €			Tulot, 1 000 €			Htv		
	Tot.	Arvio	Arvio	Tot.	Arvio	Arvio	Tot.	Arvio	Arvio
Toiminnan painoalueet	2004	2005	2006	2004	2005	2006	2004	2005	2006
Eläinten terveys ja hyvinvointi	14 400	15 200	14 600	4 030	3 630	3 680	262	257	257
Elintarvikkeiden turvallisuus	24 440	25 609	25 609	7 176	7 000	7 000	308	313	313
Kasvintuotannon edellytykset ja kasvinterveys	12 760	14 770	14 510	6 600	8 650	7 650	173	183	183
Yhteensä	51 600	55 579	54 719	17 806	19 280	18 330	743	753	753

¹⁾ Sisältää momentit 12.30.30, 12.30.31, 12.30.71, 12.30.73, 30.30.21, 30.30.28, 30.71.21, 30.72.21, 30.73.21 ja 30.90.21 (osa).

Toiminnallinen tehokkuus

— Toteutetaan virastolle vuonna 2005 laadittua tuottavuusohjelmaa. Viraston toiminnan ohjaamista ja johtamista varten sekä tuottavuuden seuraamiseksi kehitetään laskentajärjestelmää, joka tuottaa ydinprosessien ja niitä tukevien toimintojen kustannukset.

— Maksullisen toiminnan kannattavuutta parannetaan ja toimintaa kehitetään ministeriön maksupoliittisten linjausten mukaisesti.

Henkiset voimavarat

— Varmistetaan henkilöstön osaaminen ja työhyvinvointi organisaation muutostilanteessa.

— Henkilöstövoimavarojen hallinnoimiseksi laaditaan pitkän aikavälin henkilöstösuunnitelma kustannustehokkaan toiminnan varmistamiseksi. Viraston voimavarojen hallintaa tukee tehokas johtaminen.

Elintarviketurvallisuusviraston tehtävien varsinaisiin toimintamenoihin on budjetoitu nettomäärärahaa momenteilla 30.30.21, 30.71.21, 30.72.21 ja 30.73.21 sekä 30.90.21 yhteensä 38 389 000 euroa.

Momentti ¹⁾	Bruttomenot	Bruttotulot	Nettomääräraha	Htv
30.71.21	30.71.21 7 869 000	694 000	7 175 000	
	30.30.21 15 691 000	1 383 000	14 308 000	296
30.72.21	30.72.21 1 955 000	135 000	1 820 000	
	30.30.21 3 899 000	271 000	3 628 000	84
30.73.21	30.73.21 5 485 000	2 059 000	3 426 000	
	30.30.21 10 936 000	4 104 000	6 832 000	233
30.90.21	30.90.21 540 000	240 000	300 000	
	30.30.21 1 160 000	260 000	900 000	24
Yhteensä	47 535 000	9 146 000	38 389 000	637
30.30.21 yhteensä	31 686 000	6 018 000	25 668 000	637
Muut mom. yhteensä	15 849 000	3 128 000	12 721 000	

¹⁾ 1.1.—30.4.2006 tarvetta varten ao. momentilla budjetoidut ja 1.5.—31.12.2006 tarvetta varten momentilla 30.30.21 budjetoidut menot ja tulot.

Koska pääluokan ja luvun sekä momenttien 30.71.21, 30.72.21 ja 30.73.21 selvitysosien perusteluihin viitaten määrärahassa on otettu

huomioon kahdeksan kuukauden osuus tehtäviin budjetoiduista menoista ja tuloista sekä 1 160 000 euroa menojen ja 260 000 euroa tu-

lojen siirtona momentilta 30.90.21, momentin 30.30.21 nettomäärärahan tarve on 25 668 000 euroa. Lisäksi uuden viraston käytettävissä on vastaaviin menoihin budjetoidut käyttämättä jääneet määrärahat.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)	
	2006
	esitys
Bruttomenot	31 686
Bruttotulot	6 018
Nettomenot	25 668

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2006
	TAE
Maksullisen toiminnan tuotot	5 880
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	5 990
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-110
Kustannusvastaavuus, %	98

Tuloina otetaan huomioon muut kuin momenteille 12.30.01, 12.30.30 ja 12.30.31 viraston toiminnasta kertyvät tulot.

Elintarviketurvallisuusviraston tehtävänä olevan lihan tarkastustoiminnan erillismenot ja tulot on budjetoitu momentille 12.30.31.

Elintarviketurvallisuusvirastolle torjunta-ainelain 7 §:n ja lannoitelain 18 §:n perusteella kertyvät tulot ja rokotteiden ja seerumien myyntitoiminnasta kertyvät tulot on merkitty momentille 12.30.30.

Osaan hankkeista saadaan EMOTR:n tukiosaston rahoitusta (tulot momentilla 12.30.01).

Määrärahaa on tarkoitus edelleen käyttää eläinten omistajien vastuulle jäävien hävittämiskustannusten osittaiseksi korvaamiseksi sen varmistamiseksi, että itsestään kuolleet eläimet poistetaan myös tältä osin eläinten ravintoketjusta (EY:n asetus 1774/2002, MMMA 59/2004).

2006 talousarvio 25 668 000

25. (30.90.25) *Eläinlääkintähuolto* (arvio-määräraha)

Momentille myönnetään 1 680 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eläintautien vastustamisesta ja ennalta ehkäisemisestä, eläinsuo-

jelusta ja muusta eläinlääkintähuollosta, korvauksista, eräistä valtionavusta, koulutuksesta, eläinlääkäreiden erikoistumisesta ja toimituspalkkioista sekä tutkimusapurahojen myöntämisestä ja tilapäisen työvoiman palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahasta saadaan käyttää enintään 100 000 euroa valtakunnallisille eläinsuojelujärjestöille myönnettäviin valtionapuihin.

Tutkimusapurahojaa saa myöntää eläinlääkäreille vaihtoehtoisia menetelmiä selvittävään ja kotieläinten terveydenhuoltoon ja niiden elintarviketuotantoon liittyviin tutkimuksiin. Määrärahaa voidaan käyttää myös hankkeisiin, joihin saadaan EMOTR:n tukiosaston rahoitusta.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 250 000 euroa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistukseen liittyvien lisääntyvien tehtävien johdosta ja vähennyksenä 150 000 euroa kolmen henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentille 30.90.21. Määrärahaa on tarkoitus käyttää eläinlääkäreiden erikoistumiseen enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

EMOTR:n tukiosaston rahoitusosuus tuloutuu valtiolle vasta vuonna 2007.

2006 talousarvio	1 680 000
2005 talousarvio	1 580 000
2004 tilinpäätös	2 248 346

28. (30.71.28) *Rokotteet ja seerumit* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 330 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rokotteiden ja seerumien hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Toiminnasta kertyvät tulot on merkitty momentille 12.30.30 ja 12.30.71.

2006 talousarvio	1 330 000
2005 talousarvio	1 330 000
2004 tilinpäätös	1 225 038

41. (30.90.41) *Eräät korvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 945 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain (702/2003) 30 §:ssä tarkoitettujen korvausten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös enintään 66 000 euroa hukkakauran torjunnasta annetun lain (185/2002) mukaisiin tarkoituksiin. Määrärahasta saa maksaa myös edellisiin vuosiin kohdistuvia menoja ja korvauksia. Määrärahasta saa maksaa myös maaseutuelinkeinojen tukitehtäviä hoidettaessa noudatettavasta menettelystä annetussa laissa (1336/1992) tarkoitettuja korvauksia Ahvenanmaan maakunnalle.

Selvitysosa: Tavoitteena on estää Suomessa ennen esiintymättömien kasvintuhoojien leviäminen ja torjua muiden vaarallisten kasvintuhoojien leviäminen ja osaltaan ylläpitää hyvää kasvinterveyden tilaa ja parantaa elinkeinon kilpailukykyä. Määrärahasta pääosa arvioidaan käytettävän kasvinterveyden suojelusta annetun lain perusteella perunan vaalean rengasmädän ja muiden vaarallisten

kasvintuhoojien torjunnasta aiheutuvien korvausten maksamiseen. Rengasmädän saastuttama tila on torjunnan kohteena viiden vuoden ajan, jolloin se voi hakea korvauksia kustannuksista ja vahingoista. Määrärahaa arvioidaan tarvittavan Ahvenanmaan kunnille maksettaviin korvauksiin niistä tehtävistä, joita ne hoitavat maa- ja metsätalousministeriön ja muiden maaseutuelinkeinoviranomaisten, valtion ja Euroopan unionin varoista myöntämiin ja maksamiin avustuksiin, korvauksiin, palkkioihin ja muihin tukiin liittyen. Korvaukset suoritetaan valtioneuvoston asetuksen mukaisesti. Manner-Suomen kunnille tehtävistä aiheutuvat menot otetaan huomioon momentin 26.97.31 määrärahan mitoituksessa.

Määrärahan käytön arvioitu

jakautuminen	€
Vaarallisten kasvintuhoojien torjunta	1 859 000
Hukkakauran torjunta, enintään	66 000
Ahvenanmaan kunnille maksettava korvaus	20 000
Yhteensä	1 945 000

2006 talousarvio	1 945 000
2005 talousarvio	1 945 000
2004 tilinpäätös	947 929

47. (30.90.47) *Kasvinjalostustoiminnan edistäminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 673 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain (896/1977) mukaisesti kasvinjalostajille jalostukseen ja kotimaisen kasvinjalostustoiminnan edistämiseen.

Selvitysosa: Lain 6 §:n mukaiseksi määrärahan vähimmäismääräksi on arvioitu 673 000 euroa, mitä vastaavat tulot on merkitty momentille 12.30.32.

Kasvinjalostajille suoritetaan kasvinjalostustukea jalostajan kehittämien lajikkeiden osalta. Tavoitteena on varmistaa viljelyolosuhteisiin sopivien lajikkeiden jalostus.

2006 talousarvio	673 000
2005 talousarvio	673 000
2004 tilinpäätös	389 685

40. Kala-, riista- ja porotalous

Selvitysosa:

Kalatalous

Elinkeinokalataloudessa kalataloutta ohjataan EU:n yhteisen kalastuspolitiikan mukaisesti, jonka tavoitteena on kalavarojen ja pyyntiponnistuksen välisen kestävä tasapainon edistäminen. Keinoihin kuuluvat kalastuksen sääntely- ja valvontatoimenpiteet sekä elinkeinokalatalouden rakenneohjelman toteuttaminen. Toimenpiteillä pyritään kalakantojen vakauden lisäksi turvaamaan kalaraaka-aineen ympärivuotinen tarjonta jalostukseen ja kulutukseen. Suomen keskeisten kalakantojen kiintiöt pyritään säilyttämään vuonna 2006 vähintään vuoden 2005 tasolla. Elinkeinokalatalouden rakenteellisia puutteita vähennetään tukipolitiikan keinoin. Vuosia 2000—2006 koskevan rakenneohjelman varat pyritään käyttämään täysimääräisesti elinkeinokalatalouden toimintaedellytyksien, alan kannattavuuden ja kilpailukyvyn parantamiseksi.

Kalatalouden rakenneohjelmat

	2004	2005 arvio	2006 arvio
Ohjelmakehysten sidotut julkiset varat, %	61	85	100
Maksetut julkiset varat, %	44	55	70
Rahoitetut hankkeet ohjelmakaudella, kpl	1 794	2 200	2 500

Vapaa-ajan kalastuksen luonne on muuttumassa verkkokalastuksesta vakakalastukseen. Nämä muutokset edellyttävät kalakantojen hoitotoiminnan uudelleenarviointia: hoitotoiminnassa korostuu kalastuksen järjestely, kalanistutustoiminnan suunnitelmallisuus sekä kalataloudellisten kunnostusten merkitys. Hoitotoiminnan tavoitteena on kalojen luontaisen lisääntymisen ja hyväksikäytön edistäminen.

Kalastusmatkailun kehittämismahdollisuuksia tuetaan, se on tärkeä osa luonto- ja maatilamatkailua. Tavoitteena on lisäksi edistää nuorison kalastusharrastusta.

Riistatalous

Riistataloudessa panostetaan tasapainon löytämiseen eräiden riistalajien, erityisesti suurpetojen, kantojen koon, alueellisen levinneisyyden ja niiden yhteiskunnallisten vaikutusten välillä. Tavoitteena on riistakantojen säilyminen elinvoimaisina samalla kuitenkin vähentäen riistaeläinkantojen aiheuttamia vahinkoja. Keinona on riistaeläinkantojen kehittäminen muun muassa pyyntilupajärjestelmän sekä laji- ja elinympäristökohtaisten hoitosuunnitelmien avulla.

Porotalous

Porotaloudessa keskeisintä on edelleen laidunten kestävyys turvaaminen sekä porotalouselinkeinojen rakenteen ja kannattavuuden kehittäminen. Tavoitteena on mitoittaa eloporomäärät laidunten kestävyys huomioonottaen sekä porotalouden eläinkohtaisen tuen avulla edistää keskimääräisen porokarjan koon kasvamista ja siten parantaa porotalousyritysten kannattavuutta.

Luvussa budjetoitujen määrärahojen määrä on 58 milj. euroa, mitä vastaavasti valtiolle arvioidaan kertyvän tuloja noin 29 milj. euroa. Suurimmat tuloerät, joita vastaavat menot on budjetoitu

tässä luvussa, ovat EU-tulot, hirvieläinten metsästysmaksut sekä riistanhoitomaksu- ja kalastuksenhoitomaksukertymät.

21. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 16 435 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kalanviljelylaitosten ja tutkimusasemien sijoitusmenoina luettavien perusparannuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen (RKTL) *tehtävänä* on tuottaa ja välittää tutkimukseen perustuvaa tietoa ja tuotteita kala-, riista- ja porotalouden sekä niihin liittyvän muun yritystoiminnan kehittämiseksi. Lisäksi tutkimuslaitoksen vesiviljelyn tehtävänä on kalaston monimuotoisuuden ylläpitäminen.

RKTL tukee pääluokkaperustelussa esitetyn maa- ja metsätalousministeriön *toimialan vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista seuraavasti:

Tutkimuslaitos

— monipuolistaa kala- ja riistavarojen kestävää ja monipuolista hyödyntämistä tukevaa tutkimusta. Kala- ja riistavarojen runsauden ja

hyödyntämisen seurannassa otetaan huomioon maa- ja metsätalousministeriön strategiset tavoitteet sekä erityisesti kalaston tilan ja riista-eläinten levinneisyyden ja runsauden aiheuttamat muutostarpeet

— vahvistaa elinkeinojen kehittymistä tukevaa tutkimusta ja palvelutuotantoa

— edistää porolaidunten kestäväää käyttöä mm. tuottamalla tietoa laidunten tilasta

— edistää vesiviljelyelinkeinojen kehittymistä monipuolisemmaksi, riskejä sietäväksi ja kannattavaksi

— saattaa verkkopalvelujen avulla tutkimustulokset entistä nopeammin päättäjiin, yrittäjiin sekä neuvonnan ja opetuksen käyttöön. Tutkimuslaitoksen tuottamaa tutkimus- ja viljelytietoa tuotteistetaan

— tukee asiantuntijana kansallista ja kansainvälistä hallintoa ja päätöksentekoa.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2006 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselle seuraavat tulostavoitteet:

Toiminnallinen tuloksellisuus

Tunnuslukutaulukko toiminnallisesta tuloksellisuudesta v. 2004—2006

Tulosalue	Kustannukset, milj. euroa			Htv			Tuotot, milj. euroa		
	Tot. 2004	Arvio 2005	Arvio 2006	Tot. 2004	Arvio 2005	Arvio 2006	Tot. 2004	Arvio 2005	Arvio 2006
Kalantutkimus	6,94	7,00	7,35	96	97	101	1,39	1,34	1,36
Elinkeino- ja yhteiskuntatutkimus	2,67	2,69	2,69	31	31	32	0,95	0,96	0,98
Riistantutkimus	2,77	2,80	2,95	36	38	39	0,25	0,19	0,20
Porontutkimus	0,61	0,70	0,70	7	8	8	0,05	0,15	0,20
Kalakantojen hoito	2,28	2,30	2,30	9	9	9	0,06	0,06	0,15
Kala- ja riistavarojen arviointi sekä tilastointi	2,21	2,27	2,27	23	24	24	0,22	0,22	0,25
Vesiviljely	4,99	4,70	4,35	68	68	62	1,35	1,45	1,33
Muu palvelutuotanto	0,30	0,35	0,35	48	48	48	0,42	0,40	0,40
Yhteensä	22,77	22,81	22,96	318	323	323	4,69	4,77	4,87

Vuonna 2006 voimavaroja suunnataan maa- ja vesitutkimukseen, elinkeinotutkimukseen, kansainvälistymiseen sekä uusien tuot-

teiden, menetelmien ja tiedonhallinnan kehittämiseen. Kalakantojen hoitamiseksi tehdään kasvatussopimuksia noin 1,1 milj. eurolla.

Toiminnallinen tehokkuus

Vuoden 2006 toiminnalliset tavoitteet:

— tutkimuslaitoksen menoista katetaan 30 % ulkopuolisella rahoituksella, jotka hankitaan yksityiseltä ja julkiselta sektorilta

— maksullinen toiminta sekä yhteisrahoitus pyritään vakauttamaan saavutetulle tasolle

— välittömän ja välillisen EU-rahoituksen tavoitetasona pidetään yhtä miljoonaa euroa

— vesiviljelyn maksullisen toiminnan kannattavuutta parannetaan suunnitelluilla ja aloitetuilla toimenpiteillä

— toteutetaan vuonna 2004 valmisteltua tuottavuusohjelmaa muun muassa toteuttamalla toimipaikkastrategiaa sekä parantamalla tutkimuksen vaikuttavuutta.

	Työntuottavuus			Yksikkökustannukset		
	mätilitra/htv tai poikasyksikkö/htv k.a. 2002—2004	2005	2006	(€/mätilitra tai €/poikasyksikkö) k.a. 2002—2004	2005	2006
Mäti, litraa	437	380	390	253	310	270
Laitospoikaset, py á 50 g/kpl	108 100	110 000	112 000	1,23	1,20	1,19
Luonnonravintopoikaset, py á 5 g/kpl	950 000	780 000	780 000	0,12	0,15	0,14

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
<i>Tutkimus-, tilasto- ja palvelusuoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot	1 000	760	845
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	881	634	725
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	119	126	120
Kustannusvastaavuus, %	114	120	117
<i>Vesiviljelytuotteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot	1 083	1 050	1 090
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 772	1 510	1 550
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-689	-460	-460
Kustannusvastaavuus, %	61	70	70

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	1 721	2 035	1 980
— EU:lta saatava rahoitus	201	300	300
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	473	355	400
Tulot yhteensä	2 395	2 690	2 680
Hankkeiden kokonaiskustannukset	9 531	9 650	9 557

Kustannusvastaavuus (tulot - kustannukset)	-7 136	-6 960	-6 877
Kustannusvastaavuus, %	25	28	28

Tuotokset ja laadunhallinta

Tuotoksiin ja laadunhallintaan liittyvät tavoitteet:

— tieteellinen julkaistutoiminta pidetään saavutetulla tasolla

— tutkimuslaitos verkottuu Helsingissä, Joensuussa, Jyväskylässä, Oulussa ja Turussa yliopistojen kanssa muodostaen tutkimusyhteisöjä sekä toimii yhteistyössä kansallisten ja kansainvälisten tutkimuslaitosten kanssa

— tutkimuksen palvelukykyä päätöksenteossa parannetaan lisäämällä ongelmien käsitteilyä toisiinsa liittyen ekologisessa, taloudellisessa ja sosiaalisessa ulottuvuudessa

— yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arviointia kehitetään yhteistyössä muiden tutkimuslaitosten kanssa

— vesiviljelyn toiminta varmistetaan laatu- ja ympäristöjärjestelmillä.

	Tuotantomäärä mätilitra/htv tai poikasyksikkö/htv k.a. 2002—2004			2005	2006
Mäti, litraa	4 733	4 200	4 300		
Laitospoikaset, py á 50 g/kpl	1 487	1 150	1 250		
Luonnonravintopoikaset, py á 5 g/kpl	2 122	1 750	1 700		

Henkiset voimavarat

Henkisiin voimavaroihin liittyvät tavoitteet

— henkilötövuosien määrä pysyy suunnitellulla tasolla

— henkilöstön osaamiseen panostamista jatketaan ja osaamista vahvistetaan sosioekonomisessa tutkimuksessa ja menetelmätieteissä

— lisätään työkyvyn ylläpidon tukea sekä henkilöstön kansainvälistymistä tukevaa toimintaa ja edellytyksiä osallistua laajoihin monitieteellisiin ohjelmiin.

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta 5 503

— siirtynyt seuraavalle vuodelle²⁾ 6 155

¹⁾ Taulukon laskelmat eivät sisällä yhteisrahoitteisen toiminnan läpikulkueriä (1,7 milj. euroa), eikä toimintamenomomentille nettouttamattomia yhteisrahoitteisen toimintaan muilta valtion virastoilta saatavia jakamattomia määrärahoja (1,2 milj. euroa).

²⁾ Sisältää sopimuskasvatuksen.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)¹⁾

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	18 696	19 146	19 330
Bruttotulot	2 986	2 725	2 895
Nettomenot	15 710	16 421	16 435

Määrärahan mitoituksessa on bruttomenoissa otettu lisäyksenä huomioon 5 000 euroa kertaluonteisena menojen lisäyksenä sekä vähenyksenä 100 000 euroa toiminnan tehostumisen johdosta.

Määrärahan mitoituksessa on bruttotuloissa otettu lisäyksenä huomioon 170 000 euroa maksullisen toiminnan tulojen ja yhteisrahoitteisen toiminnan tuottojen kasvuna. Kun bruttomenot lisääntyvät 184 000 euroa ja bruttotulot 170 000 euroa, nettomäärärahan lisäys on 14 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon maa-, vesi- ja talonrakennustyöt, jotka aiheutuvat tutkimuslaitoksen suorittamista tutkimus- ja vesiviljelytoiminnassa tarpeellisista muutostöistä ja peruskorjauksista. Määrärahalla edistetään arvokalakantojen hoitoa maa- ja metsätalousministeriön hyväksymien istutus-suunnitelmien mukaisesti.

2006 talousarvio	16 435 000
2005 lisätalousarvio	235 000
2005 talousarvio	16 421 000
2004 tilinpäätös	16 362 000

25. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vesituomioistuinten ja ympäristölupavirastojen antamien lupapäätösten lupaehtojen edellyttämien kalakannan hoitotoimenpiteiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla estetään ja kompensoidaan vesistöön rakentamisen, säännöstelyn, perkausten, jäteveden päästöjen ym. toimenpiteiden kalakannoille aiheuttamia vahinkoja. Momentille 12.30.40 on merkitty tuloina 2 300 000 euroa. Määrärahaa on tarkoitettu käyttämään enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

2006 talousarvio	2 300 000
2005 talousarvio	2 100 000
2004 tilinpäätös	2 100 000

41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 6 §:ssä tarkoitettujen menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen ja enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien

menojen maksamiseen. Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Vastaava tulo on merkitty momentille 12.30.42. Määrärahaa käytetään hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisestä ja korvaamisesta sekä hirvieläinkantojen seurannasta ja hirvieläinten tutkimuksesta aiheutuviin menoihin. Lisäys aiheutuu pyyntilupamaksujen kasvusta.

Määrärahan arvioitu jakautuminen eri käyttötarkoituksiin

	€
Vahinkojen korvaukset	3 600 000
Vahinkojen estämistoimenpiteet	100 000
Hirvikannan seuranta ja tutkimus	400 000
Metsäpeurakannan seuranta ja tutkimus	100 000
Yhteensä	4 200 000
2006 talousarvio	4 200 000
2005 talousarvio	3 718 000
2004 tilinpäätös	4 271 656

42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää metsästyslain 87 §:ssä mainittujen maasuorpetojen aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta sekä näiden ja merihylkeiden aiheuttamien vahinkojen estämisestä, kysymyksessä olevien eläinkantojen seurannasta ja suojelemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Momentin määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen ja enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahasta arvioidaan käytettäväksi 1 500 000 euroa petoeläinten aiheuttamista vahingoista maksettaviin korvauksiin ja 800 000 euroa harkinnanvaraisina avustuksina muiden määrärahan perusteluissa mainittujen menojen maksamiseen.

2006 talousarvio	2 300 000
2005 talousarvio	2 300 000
2004 tilinpäätös	3 800 000

43. *Porotalouden edistäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 637 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää porotalouden edistämiseen myönnettävien valtionapujen ja valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroesteaitojen valtion vastuulla olevista tehtävistä aiheutuviin kulutusmenojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää porotalouden kannattavuuden edistämiseen tähtäävän neuvontatyön tukemiseen. Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtakunnan rajoilla olevien poroesteaitojen valtion vastuulla olevat velvoitteet perustuvat valtioiden välillä solmittuihin poroaitasopimuksiin ja koskevat Suomen ja Norjan sekä Suomen ja Venäjän rajoilla olevien poroaitojen rakennus- ja kunnossapitotoimenpiteitä sekä eräitä muita tehtäviä. Porotalouden rakenteen edistämiseen maksettavat elinkeinotuet maksetaan momentilta 30.20.40 ja MAKERASTA.

Määrärahan arvioitu jakautuminen eri käyttötarkoituksiin

	€
Porotalouden koetoiminta	50 500
Paliskuntain yhdistyksen tukeminen	781 800
Poroaitasopimusten mukaisten valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroaitojen rakentaminen ja kunnossapito	804 700
Yhteensä	1 637 000
2006 talousarvio	1 637 000
2005 lisätalousarvio	16 000
2005 talousarvio	1 658 000
2004 tilinpäätös	1 708 000

50. *Metsästyksen ja riistanhoidon edistäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 7 122 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 3 §:ssä tarkoitettujen menojen maksamiseen. Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon riistanhoitomaksun suo-

rittaneiden henkilöiden keskimääräinen lukumäärä, joka oli 296 766 vuosina 2002—2004. Riistanhoitomaksun suuruus on edelleen 24 euroa. Vuonna 2006 kertyväksi arvioidut riistanhoitomaksut on merkitty momentille 12.30.45.

2006 talousarvio	7 122 000
2005 talousarvio	7 053 000
2004 tilinpäätös	6 991 000

51. *Kalatalouden edistäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 078 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kalastuslain (286/1982) 91 ja 91 a §:n perusteella vesialueiden omistajille kalavesien käytöstä maksettaviin korvauksiin, kalastusalue toiminnasta, kalastusalan järjestöjen toiminnasta, kalatalouden edistämisestä sekä valtiolle maksun kannosta ja kalastuksenhoitomaksurekisterin pidosta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen ja enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Kalastuslain 90 §:n mukaan valtion talousarvioon on vuosittain otettava kalatalouden edistämiseen määräraha, joka vastaa ainakin sitä määrää, mikä kolmen edellisen vuoden aikana kalastuksenhoitomaksun suorittaneiden henkilöiden keskimääräisen lukumäärän perusteella kalastuksenhoitomaksuina kertyisi. Tarkoitukseen on kuitenkin myönnettävä vähintään se määrä, mikä kalastuksenhoitomaksuina on kertynyt budjetointivuotta edeltävänä vuonna. Kalastuksenhoitomaksun suorittaneiden henkilöiden keskimääräinen lukumäärä vuosina 2002—2004 oli 297 185 kpl. Lisäksi seitsemää vuorokautta koskevia maksuja suorittaneita oli vuosina 2002—2004 keskimäärin 19 545 kpl. Kalastuksenhoitomaksu on 20 euroa ja seitsemän vuorokauden maksu 6 euroa. Tämän perusteella lain mukainen määrärahan vähimmäismäärä

on 6 060 970 euroa. Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon 17 000 euroa kalastuksenhoitomaksurekisterin osoite- ja nimitietojen myyntituloja vastaavina menoina. Vuonna 2006 kertyviksi arvioitua kalastuksenhoitomaksut ja kalastuksenhoitomaksurekisterin myyntituotot on merkitty momentille 12.30.44.

2006 talousarvio	6 078 000
2005 talousarvio	6 258 000
2004 tilinpäätös	6 194 000

52. Tenojoen kalastuslupamaksut ja viehekalastusmaksut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 867 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Tenojoen kalastuslupatuloista vesialueen omistajille palautettavan osuuden maksamiseen sekä kalastuslain (286/1982) 89 a §:n mukaisesti viehekalastusmaksujen palautuksina vesialueiden omistajille ja vuonna 2006 kerättävien viehekalastusmaksujen kannosta aiheutuvien kulutus- ja muiden menojen maksamiseen. Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätöspöytäkirjoissa ja kulutusmenojen osalta suoritepöytäkirjoissa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vuonna 2005 kertyväksi arvioitua Tenojoen kalastuslupatulosta 500 000 eurosta vesialueen omistajille vesialueomistuksen mukaisessa suhteessa palautettavana osuutena noin $\frac{3}{4}$ eli noin 375 000 euroa. Tenojoen kalastusluvista vuonna 2006 kertyväksi arvioitu tulo on merkitty momentille 12.30.41.

Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon viehekalastusmaksuista vesialueiden omistajille vuonna 2006 jaettavana määränä 2 341 400 euroa, mikä saadaan, kun vuonna 2005 kertyväksi arvioitua 2 500 000 euron viehekalastusmaksutuotosta vähennetään näiden maksujen kannosta valtiolle vuonna 2005 aiheutuvaksi arvioitua kulut, joiden määräksi on arvioitu vuoden 2005 talousarviossa 158 600 euroa. Valtiolla arvioidaan vuonna 2006 aiheutuvan kuluja viehekalastusmaksu-

jen kannosta 150 600 euroa. Vuonna 2006 kertyväksi arvioitua viehekalastusmaksut on merkitty momentille 12.30.43.

Määrärahan arvioitu jakautuminen eri käyttötarkoituksiin

	€
Tenojoen vesialueen omistajille palautettava osuus	375 000
Viehekalastusmaksuista vesialueen omistajille palautettava osuus	2 341 400
Viehekalastusmaksujen kannosta valtiolle aiheutuva meno	150 600
Yhteensä	2 867 000

2006 talousarvio	2 867 000
2005 talousarvio	2 600 000
2004 tilinpäätös	2 528 724

62. Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 14 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää elinkeinokalatalouden kansallisesti rahoitettavista edistämistimenpiteistä aiheutuvien menojen sekä kalatalouden ohjauksen rahoitusvälineen (KOR) varoista rahoitettavien elinkeinokalataloutta koskevien toimenpiteiden EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden maksamiseen. Määrärahasta on varattu 7 606 000 euroa EU:n osarahoittamien hankkeiden valtion rahoitusosuutta varten. Momentin määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen ja enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain (343/2003) mukaisesti kohdistuu momentin määrärahasta 170 000 euroa Kainuun maakuntaan, mistä 85 000 euroa on EU:n rahoitusosuutta ja 85 000 euroa kansallista rahoitusosuutta.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon EU:n yhteisen kalastuspolitiikan mukaisina menoina 12 655 000 euroa, joka on vuosille 2000—2006 KOR:sta osaksi rahoitettavien ohjelmien rahoitusosuutta, jonka EU:n ja kansalliset rahoitusosuudet on vahvistettu komission hyväksymissä ohjelma-asiakirjoissa. Määrästä EU:n rahoitusosuutta arvioidaan olevan 5 049 000 euroa ja kansallista rahoitusosuutta 7 606 000 euroa. Määrärahan EU-osuudessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus. Ahvenanmaa osoittaa tarvittavan kansallisen julkisen rahoitusosuuden tähän omassa talousarviossaan. Momentille 12.30.03 on arvioitu kertyvän 5 096 000 euroa KOR:n rahoitusosuutena kalatalouden tukemiseen.

Määrärahaa käytetään myös kalatalouden korkotukilainoista annetun lain (1/1976) ja ka-

lastusvakuutuslain (331/1958) mukaisten sekä maa- ja metsätalousministeriön määräämin perustein avustuksina kalan kuljetuksesta, kalatalouden tiedottamisesta, kalankäytön edistämisestä sekä muusta elinkeinokalatalouden edellytysten parantamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Vuonna 2006 näihin tarkoituksiin arvioidaan tarvittavan 1 545 000 euroa, joka jää kokonaan kansallisista varoista maksettavaksi.

Vuoden 2004 lopussa kalastajalainojen pääomakanta oli 45 000 euroa ja kalan markkinointilainojen pääomakanta 1 000 euroa. Lainojen myöntäminen lopetettiin vuoden 1995 alusta lukien. Korkotukilainoista arvioidaan aiheutuvan valtiolle vielä vähäisiä menoja vuosina 2006 ja 2007.

Määrärahan arvioitu käyttö, milj. euroa

	Kansallinen osuus	EU:n osuus (KOR)	Yhteensä
Elinkeinokalatalouden rakenneohjelma	6,692	4,135	10,827
1-ohjelmat	0,914	0,914	1,828
— josta Kainuu	0,085	0,085	0,170
EU-tehtävät yhteensä	7,606	5,049	12,655
Kansalliset toimenpiteet	1,545	-	1,545
Yhteensä	9,151	5,049	14,200

2006 talousarvio	14 200 000
2005 talousarvio	15 200 000
2004 tilinpäätös	15 289 000

77. Kalataloudelliset rakentamis- ja kunnostushankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 757 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää luonnonravintolamikoiden kunnostus- ja entistämishankkeiden, vaelluskalakantojen turvaamiseen ja elvyttämiseen tähtäävien kalataloudellisten kunnostushankkeiden sekä muiden kalataloutta edistävien rakennushankkeiden suunnittelu- ja toteuttamismenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös hankkeita koskeissa lupa-

päätöksissä määrättyjen velvoitteiden toteuttamiseen.

Momentin määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen ja enintään 15 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahalla on tarkoitus toteuttaa hankkeita, joilla edistetään kalakan-
tojen luontaista lisääntymistä ja monimuotoisuuden ylläpitoa. Hankkeilla vähennetään samalla kalanistutuksina toteutettavan kalavesien hoidon tarvetta.

2006 talousarvio	757 000
2005 talousarvio	757 000
2004 tilinpäätös	757 000

50. Vesitalous

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön toimialan vesitaloustehtäviä ovat vedenhankinta ja viemärointi, vesistöjen säännöstely, tulvasuojelu ja muu tulvavahinkojen torjunta, maankuivatus ja kastelu, patoturvallisuus ja vesistörakenteiden ylläpito, valtion velvoitteet vesilain mukaisen luvan haltijana sekä muu vesivarojen käyttö ja hoito. Pääosa näiden tehtävien hoitamiseen tarvittavista määrärahoista on budjetoitu tähän lukuun. Ympäristöhallinnossa näissä tehtävissä työskentelevän vakinaisen henkilöstön palkkausmenot ja muut yleishallintomenot on otettu huomioon ympäristöministeriön pääluokan luvuissa 35.40 ja 35.60. Vesitaloustehtäviin arvioidaan käytettävän 210 henkilötyövuotta eli noin 8 000 000 euroa alueellisten ympäristökeskusten toimintamenoista ja 35 henkilötyövuotta eli noin 2 200 000 euroa Suomen ympäristökeskuksen toimintamenoista. Nämä henkilöstövoimavarat on otettu huomioon ympäristöministeriön hallinnon alan henkilötyövuosien määrässä. Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vesitaloustehtävissä ympäristöhallinnolle tulostavoitteet sekä niiden toteuttamiseksi tarvittavan erillisrahoituksen. Erityisesti yhdyskuntien tulvariskien hallintaa parantavien hankkeiden kysyntä kasvaa, kun taas uusien maatalouden tulvasuojeluhankkeiden kysyntä vähenee. Vesistöjen käytettävyyttä edistävien hankkeiden tarve kasvaa. Valtion tuen kysyntä kasvaa myös vesihuoltoinvestointeihin, jotka edistävät ylikunnallista yhteistyötä, erityistilanteisiin varautumista ja maaseudun vesihuollon parantamista.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2006 vesivarastrategian painotusten toteuttamiseksi:

Alueelliset ympäristökeskukset

— Edistetään vesistöjen kestäväää käyttöä ja tulvariskien hallintaa tukemalla vesistötoimenpiteitä sekä huolehtimalla hankkeiden lupaehtojen ajanmukaisuudesta ja rakenteiden kunnosta.

— Laaditaan 13 tulvakarttaa ja 10 tulvariskien hallinnan yleissuunnitelmaa merkittäville tulvariskikohteille.

— Vesihuoltoinvestointeja tukemalla turvataan maaseudulla hyvälaatuinen ja riittävä talousvesi sekä asianmukainen viemärointi ja jätevesien käsittely 5 000 taloudelle. Vuoden 2005 tavoite on 5 000 ja vuoden 2004 toteutuma runsas 4 600.

— Vesistöjen käytettävyyttä parannetaan varmistamalla vedenhankintaa tuettaessa, että jätevesien poisjohtamisesta ja käsittelystä huolehditaan asianmukaisesti.

— Parannetaan ympäristöhallinnon rakentamistoiminnan taloudellisuutta 1,5 %.

— Selvitetään vesihuollon erityistilanteiden kannalta kriittiset kohteet ja mahdollisuudet varautumisen parantamiseen.

— Selvitetään säännöstely- ja juoksutuskäytäntöjen kehitystarpeita.

Suomen ympäristökeskus

— Kehitetään vesihuollon erityistilanteisiin varautumista maaseutuyhdyskunnissa ja haja-asutusalueilla.

— Laaditaan selvitys yhdyskuntien vedenhankinnan tulevaisuuden vaihtoehtoista yhteistyössä alueellisten ympäristökeskusten kanssa.

— Kehitetään vesivarojen käytössä ja hoidossa tarvittavia menetelmiä, malleja ja tietojärjestelmiä.

— Kehitetään tulvariskien hallintaan tarvittavia menetelmiä, havainnointia, ennuste- ja varoitusjärjestelmiä.

— Tuotetaan vesialan asiantuntija-, viestintä- ja koulutuspalvelut ottaen huomioon myös kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvat tarpeet.

22. *Vesivarojen käytön ja hoidon menot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 459 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vesivarojen käyttöön ja hoitoon liittyviin erillismenoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 13 000 euroa Suomen ympäristökeskuksen ja alueellisten ympäristökeskusten uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta sekä vähennyksenä 100 000 euroa vuoden 2005 talousarvioon kerta- ja kunnossapitoa menona pohjavesiselvityksiin ja valtion vesistö rakenteiden käyttöön ja kunnossapitoon otettu määräraha.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen eri käyttötarkoituksiin €

Patoturvallisuus, tulvantorjunta ja vesistöjen säännöstely	1 050 000
Vesistöjen käytön ja hoidon kehittäminen	500 000
Vesihuollon kehittäminen	660 000
Pohjavesiselvitykset	900 000
Valtion vesistö rakenteiden käyttö ja kunnossapito	1 500 000
Valtion kompensatio-, tarkkailu- ym. velvoitteet	1 000 000
Inarijärven säännöstelystä aiheutuvat hoitotoimenpiteet	689 000
Valtiosopimuksiin perustuva rajavesistö yhteistyö	160 000
Yhteensä	6 459 000
2006 talousarvio	6 459 000
2005 lisätalousarvio	88 000
2005 talousarvio	6 513 000
2004 tilinpäätös	5 304 000

30. *Vesihuoltolaitteiden rakentamisen korkotuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) mukaisten vesihuoltolaitteiden rakentamiseen myönnettyjen lainojen korkohyvitysten maksamiseen.

Selvitysosa: Vuodesta 2002 alkaen ei momentille ole enää sisällytetty valtuutta uusi-

en korkotukilainojen hyväksymiseen. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ennen vuotta 2002 hyväksytyistä lainoista aiheutuvat korkohyvitykset. Vuoden 2004 lopussa korkotukilainakanta oli 56 993 546 euroa. Korkotukilainoista arvioidaan valtiolle aiheutuvan korkohyvitysmenoja 900 000 euroa vuonna 2007, 700 000 euroa vuonna 2008, 500 000 euroa vuonna 2009 ja sen jälkeen yhteensä 1 500 000 euroa.

2006 talousarvio	1 200 000
2005 talousarvio	1 600 000
2004 tilinpäätös	1 601 244

31. *Avustukset yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteisiin* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 590 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vesihuollon tukemisesta annetun lain (686/2004) mukaisten avustusten maksamiseen yhdyskuntien vedenhankintaa ja viemärointiä edistäviin toimenpiteisiin.

Selvitysosa: Määrärahalla edistetään vesihuollon parantamista erityisesti maaseutuyhdyskunnissa ja haja-asutusalueilla sekä vesihuollon erityistilanteisiin varautumista. Viitaten Kainuun hallintokokeilusta annetun lain 10 §:n 1 momenttiin Kainuun maakunnan hallintokokeilualueella päätösosan toimenpiteisiin tukea myönnetään momentin 26.98.63 määrärahasta.

2006 talousarvio	5 590 000
2005 talousarvio	5 654 000
2004 tilinpäätös	5 446 000

43. *Eräät valtion maksettavaksi määrätyt korvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 420 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristölupavirastojen ja tuomioistuinten vesiasioista antamien päätösten ja lain tai valtioiden välisten sopimusten perusteella valtion maksettavaksi määrättyjen tai sovittujen korvausten sekä päätös- maksujen maksamiseen. Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtio voi joutua vesilain (264/1961) mukaisten päätösten, ennen päätöksiä vahingonkäräjien kanssa tehtyjen sopimusten tai valtioiden välisten sopimusten perusteella maksamaan korvauksia hankkeiden varsinaisen lupakäsittelyn jälkeen. Myös mahdolliset vesistöjen poikkeusjuoksutukset saatavat vesilain nojalla aiheuttaa valtiolle korvasvelvollisuuden.

2006 talousarvio	420 000
2005 talousarvio	420 000
2004 tilinpäätös	—

48. Poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 841 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta annetun lain (284/1983) 2 §:n mukaisten vahinkojen ja kustannusten korvaamiseen sekä metsäkeskusten asiantuntija-avusta aiheutu-

viin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös edellisiin vuosiin kohdistuvien menojen maksamiseen.

2006 talousarvio	841 000
2005 talousarvio	841 000
2004 tilinpäätös	4 841 000

77. Vesistö- ja vesihuoltotyöt (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 12 258 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/1999) 15 §:n mukaisten vesistöhankeiden ja vesihuollon tukemisesta annetun lain (686/2004) mukaisten valtion työnä toteutettavien vesihuoltohankkeiden toteutuksesta, vesistö rakenteiden peruskorjauksista, velvoitetöistä ja uppopuiden poistosta sekä vesistöhankeiden suunnittelusta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen (1 000 euroa)

Hanke tai käyttötarkoitus	Kokonaiskustannusarvio	Valtion osuus	Myönnetty aikaisemmin	Myönnetään
1. Uudet ja keskeneräiset hankkeet				
Uudet hankkeet				
Nummenjoen järjestely, Nummi-Pusula	950	820	-	100
Ylikylän vesihuolto, Nurmes	1 200	600	-	100
Uudet hankkeet yhteensä	2 150	1 420	-	200
Keskeneräiset hankkeet yhteensä	29 298	16 865	4 365	5 400
Yhteensä	31 448	18 285	4 365	5 600
2. Perusparannukset				2 500
3. Velvoitetöitä ja uppopuiden poisto				1 700
4. Hankekohtainen suunnittelu				458
5. Pienehköt vesistö- ja vesihuoltotyöt				2 000
Yhteensä	31 448	18 285	4 365	12 258

Keskeneräisiin hankkeisiin myönnettävästä määrärahasta vesistötöiden arvioitu osuus on 1 800 000 euroa ja vesihuoltotöiden 3 600 000 euroa. Viitaten Kainuun hallintokokeilusta annetun lain 10 §:n 1 momenttiin Kainuun maakunnan hallintokokeilualueella päätösosan hankkeisiin ja toimenpiteisiin myönnetään rahoitusta momentin 26.98.63 määrärahasta.

Töiden valtion osuutta rahoitetaan työmäärärahojen lisäksi keskimäärin noin 5 % valtion osuuden kustannusarviosta ympäristöministeriön pääluokan lukuun 35.40 budjetoiduista alueellisten ympäristökeskusten toimintameno- ja määrärahoista lähinnä työmaiden työnjohdon palkkausmenoina.

2006 talousarvio	12 258 000
2005 talousarvio	13 458 000
2004 tilinpäätös	16 965 000

60. Metsätalous

Selvitysosa: Metsäpolitiikan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteiden kehitystä kuvaavat avainmittarit ja tunnusluvut ovat seuraavat:

Vaikuttavuustavoitteet ja niiden kehitystä kuvaavat avainmittarit	Vaikuttavuustavoitteiden kehitystä kuvaavat tunnusluvut					
	2002 toteutuma	2003 toteutuma	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite	2010 tavoite
1) Metsien korkea puuntuotannollinen käyttöaste — Hakkuukertymän nostaminen hakkuumahdollisuuksien tasolle, milj. m ³	60,3	61,1	61,2	60,6	62	63—68
2) Metsien hyvä puuntuotannollinen tila — Hyvän metsänhoidon suositusten mukaisten taimikoiden osuus perustetuista taimikoista, %	82	83	80	84	85	yli 90
— Nuoren metsän hoidon määrä, 1 000 ha/v	240	243	246	232	230	250
— Kunnostusojitusten määrä, 1 000 ha/v	80	67	78	79,3	75	110
3) Metsien monimuotoisuus — Arvokkaiden elinympäristöjen ominaispiirteiden säilyminen ennallaan tai lähes ennallaan, %	95	94	95	94	95	yli 95

Tärkeimmät määrärahat tavoitteiden toteuttamiseksi ovat momenteilla 30.60.42, 44, 45 ja 83.

21. Metsäntutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 39 318 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös talonrakentamisista, maa-alueiden ja rakennusten hankinnasta sekä metsien perusparannuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon maksullisen toiminnan tulot, EU:n osarahoittamien tutkimusten tulot, yhteishankkeina toteutettavien sopimustutkimusten tulot, muut sekalaiset tulot ja talousarvion ulkopuoliset tulot.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Metsäntutkimuslaitoksen (Metla) *tehtävänä* on edistää tutkimuksen keinoin metsien taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää hoitoa ja käyttöä. Metla tuottaa, hankkii ja välittää korkeatasoista tieteellistä tietoa metsäluonnosta, metsien eri käyttömuodoista, metsävaroista ja niiden hyödyntämisestä sekä turvaamisesta yhteiskunnallisen päätöksenteon pohjaksi ja yhteiskunnan hyvinvoinnin edistämiseksi. Soveltavan tutkimuksen lisäksi tehdään sitä tukevaa perustutkimusta, kehitetään metsäalan yhteistoimintaa ja tutkimustulosten

hyväksikäyttöä sekä huolehditaan Metlalle kuuluvista viranomaistehtävistä ja sen hallinnassa olevista tutkimusmetsistä sekä luonnon-suojelualueista.

Metla tukee pääluokkaperusteluissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista seuraavasti:

— jatkaa Etelä-Suomen metsien suojeleohjelman (METSO) taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia koskevaa tutkimusta;

— käynnistää metsätalouden kannattavuuden ja metsähoidon laadun tutkimus- ja kehittämisohjelman; sekä

— valmistelee metsävaratietojärjestelmän ja metsäsuunnittelun tutkimus- ja kehittämisohjelman, joka käynnistyy vuonna 2007.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2006 talousarvioesityksen valmisteluun

liittyen alustavasti Metlalle seuraavat tulostavoitteet:

Toiminnallinen tuloksellisuus

Metla toimii uudistetun strategiansa mukaisesti vuonna 2006.

Tutkimustoimintaa suunnataan metsäpolitiikan valmistelua ja elinkeinon kehittämistä tukevaan suuntaan uusien tutkimusohjelmien avulla.

Metlan toiminnan yhteiskunnallista ja teollista vaikuttavuutta ja tuottavuutta seurataan vuoden 2006 alusta alkaen uuden mittariston avulla. Vuonna 2006 tuotos ja toiminnan tehokkuus säilyvät vähintään nykyisellä tasolla.

Nettobudjetoidun maksullisen toiminnan tulotavoitteeksi asetetaan 1,5 milj. euroa siten, että toiminta kattaa siitä aiheutuvat kustannukset.

Vuosien 2004—2006 bruttotoimintamenojen, tulojen ja henkilöstövuosien jakautuminen (milj. euroa)

Toiminta	Bruttomenot			Htv			Tulot		
	2004 TP	2005 TA	2006 TAE	2004 TP	2005 TA	2006 TAE	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Tutkimustoiminta	24,3	24,7	26,2	527	527	524	2,6	2,7	2,8
Tutkimusmetsät- ja laboratorio- toiminta ¹⁾	4,5	5,2	4,5	100	100	98	2,2	2,0	2,0
Nettobudjetoitu maksullinen toiminta	0,7	1,1	0,8	15	18	18	1,5	1,5	1,5
Tukipalvelut	12,1	13,1	12,6	142	141	141	1,1	0,5	0,5
Yhteensä	41,6	44,1	44,1	784	786	781	7,4	6,7	6,8

¹⁾ Tulot momentilla 12.30.60.

Tuottavuus

Metlan taloutta tasapainotetaan ja reagointikykyä parannetaan toteuttamalla vuonna 2005 laadittua tuottavuussuunnitelmaa.

Vuonna 2006 otetaan käyttöön nykyistä kustannustehokkaampi tutkimusmetsien hallinta- ja hoitomalli.

Metlan laboratoriotoimintoja kehitetään yhteistyössä eri toimijoiden kanssa kustannustehokkuuden parantamiseksi.

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 esitys
1. Tutkimustoiminnan kokonaiskustannukset (1 000 €/htv)	45,8	47,7	49,0
2. Tutkimustoiminnan kokonaiskustannukset (1 000 €/tutkijahtv)	89,4	93,1	95,6
3. Julkaisut (kpl/tutkija)			
— referoidut julkaisut	0,7	0,8	0,8
— kaikki julkaisut	3,6	3,7	3,8

Tuotokset ja laadunhallinta

Laatujohtaminen sisällytetään osaksi johtamisjärjestelmää. Vuoden 2006 aikana laaditaan keskeisten ydintoimintojen prosessikuvaukset.

Henkiset voimavarat

Joensuun toimintayksikön vakituisten henkilöstön määrää lisätään maa- ja metsätalousministeriön kanssa sovitun ohjelman mukaisesti.

Osaamista kehitetään panostamalla erityisesti johtamisvalmiuksien parantamiseen ja henkilöstörakenteen muuttamisella tutkija- ja asiantuntijapainotteisemmaksi.

	2004	2005	2006
	toteutuma	tavoite	esitys
1. Henkilömäärä, htv			
— johto	14	15	16
— tutkijat	321	326	331
— muu henkilöstö	449	445	434
Yhteensä (momentin 30.60.21 määrärahalla palkattuja)	784	786	781
2. Henkilöstömenojen osuus kokonaiskustannuksista, %	75	75	74

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004	2005	2006
	toteutuma	varsinainen talousarvio	esitys
Bruttomenot	41 641	44 113	44 118
Bruttotulot	5 226	4 692	4 800
Nettomenot	36 415	39 421	39 318
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 860		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 441		

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (euroa)

	2004	2005	2006
	TP	TA	TAE
Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	2 288 737	1 700 000	1 700 000
— EU:lta saatava rahoitus	298 206	1 250 000	1 250 000
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	516 860	400 000	500 000
Tulot yhteensä	3 103 803	3 350 000	3 450 000
Hankkeiden kokonaiskustannukset	8 724 717	9 004 000	9 350 000
Kustannusvastaavuus (tulot - kustannukset)	-5 620 914	-5 654 000	-5 900 000
Kustannusvastaavuus, %	36	37	37

Bruttomenoissa on otettu lisäyksenä huomioon 28 000 euroa yhden henkilötyövuoden siirtona momentilta 31.24.21 ja 108 000 euroa tulorahoitteisen toiminnan laajenemisesta johtuvina menoina.

Bruttotuloissa on otettu lisäyksenä huomioon 108 000 euroa tulorahoitteisen toiminnan laajenemisen johdosta.

Tuloina on otettu huomioon laitoksen tulot lukuunottamatta lähinnä tutkimusmetsien maksullisesta toiminnasta kertyviä tuloja. Netto budjetoimattomat tulot on merkitty momentille 12.30.60.

2006 talousarvio	39 318 000
2005 lisätalousarvio	219 000
2005 talousarvio	39 421 000
2004 tilinpäätös	38 996 000

41. Metsäpuiden siemenhuolto (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 843 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää metsäpuiden siemenviljelysten perustamista ja nuoruusvaiheen hoitoa varten myönnettävien valtionavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoitus perustuu metsäpuiden siemenviljelysten perustamisohjelmaan. Metsäpuiden siemenviljelysten perustamiseen ja nuoruusvaiheen hoitoon myönnettävien valtionavustusten tavoitteena on varmistaa, että metsätalouden käyttöön on saatavissa jatkuvasti ja riittävästi alkuperältään kasvupaikan olosuhteisiin sopivaa ja hyvälaatuista metsänviljelyaineistoa.

2006 talousarvio	843 000
2005 lisätalousarvio	225 000
2005 talousarvio	610 000
2004 tilinpäätös	910 000

42. Valtionapu metsätalouden edistämisen ja valvontaorganisaatioille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 43 679 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää metsäkeskuksille ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiolle met-

säkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta annetun lain (1474/1995) perusteella aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös metsäkeskusten ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion valtionavustustoiminnan liiketaloudellisiin perustein hinnoitelluista suoritteista perittävien maksujen alentamiseen sekä muuna julkisena rahoitusosuutena EU:n rakennerahastohankkeista metsäkeskuksille ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiolle aiheutuviin menoihin siltä osin kuin näihin menoihin ei voida käyttää EU:n rakennerahastosuutta tai vastaavaa valtion rahoitusosuutta.

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion osuus määrärahasta on 3 312 000 euroa ja metsäkeskusten osuus on 40 367 000 euroa. Metsäkeskusten osuus jaetaan alueellisesti työmäärää kuvaavien tekijöiden perusteella.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 169 000 euroa lisäeläkemenojen kasvun johdosta sekä vähennyksenä 1 169 000 euroa toiminnan tehostamisen johdosta ja 70 000 euroa siirtona momentille 30.90.21 eräiden Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion aikaisemmin tekemien tarkastustehtävien siirtyessä maa- ja metsätalousministeriön tehtäviksi.

Määrärahan alueellisessa jaossa käytettäviä työmääriä kuvaavia tekijöitä ovat metsäkeskuksen varsinaisten yksityismetsien pinta-ala, hakkuumäärä ja metsälöiden lukumäärä ja valtion ja teollisuuden metsien pinta-ala sekä vanhojen metsien suojelusta aiheutuvat hakkuumahdollisuuksien menetykset.

Metsäkeskukset ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio hoitavat metsien kestävää hoitoa ja käyttöä, niiden monimuotoisuuden säilyttämistä sekä metsätalouden muuta edistämistä koskevia tehtäviä. Metsäkeskukset valvovat metsätaloutta koskevien lakien noudattamista ja hoitavat muut niille säädetty viranomaistehtävät.

Metsäkeskusten viranomaistehtäviä ovat muun muassa kestävä metsätalouden rahoituksesta annetussa laissa (rahoituslaki, 1094/1996) säädetty rahoituspäätökset (noin 50 000 vuodessa, hankkeista vähintään 4,5 % tarkastetaan myös maastossa) ja metsälain (1093/1996) valvontaan liitty-

vät metsänkäyttöilmoitusten tarkastukset (noin 100 000 vuodessa, joista vähintään 3 % tarkastetaan myös maastossa).

Metsäkeskusten toiminnan tärkein kohde-ryhmä ovat yksityismetsänomistajat, jotka omistavat 445 000 metsälöä, joiden yhteispinta-ala on 14 milj. hehtaaria.

Metsätaloudelle pääluokan selvitysosassa asetettujen ja luvun 30.60 selvitysosassa tarkennettujen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamiseksi maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2006 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti

metsäkeskusten valtionavustuksella rahoitettavalle toiminnalle (valtionavustustoiminta) seuraavat toiminnalliset tulostavoitteet:

Valvonta- ja tarkastustoiminnassa kiinnitetään erityistä huomiota metsälainsäädännön soveltamisen yhtenäisyyteen, metsänuudistusalojen valvontaan ja rahoituslain tarkoittaman nuoren metsän hoidon lainmukaisuuteen ja laatuun. Edistämistoiminnassa kiinnitetään erityistä huomiota metsien hakkuumahdollisuuksien käyttöön ja metsänuudistamisen laatuun. Sähköistä asiointia kehitetään. Metsäkeskusten toimintaa tehostetaan 2,6 %.

Metsäkeskusten tulostavoitteet

	2004 toteutuma	2005 tulostavoite	2006 tulostavoite
1. Taloudellisuustavoitteet			
Metsälain valvontakustannukset metsänkäyttöilmoitusta kohden, €	67	66	64
Rahoituslain valvontakustannukset rahoituspäätöstä kohden, €	111	91	89
Alueellisen metsävaratiedon keruu- ja ylläpitokustannukset, €/ha	20	20	19
2. Tuotokset			
Alueellisen metsävaratiedon keruutavoite, ha	1 007 000	954 000	950 000
Henkilökohtaisen neuvonnan määrä, henkilöä	51 000	40 200	40 000
3. Laatatavoitteet			
Nuoren metsän hoidossa metsänhoidollisesti hyvien hankkeiden osuus pinta-alasta, %	78 vähintään	81 vähintään	85 vähintään
Päätös nuoren metsän hoitohankkeista, viikkoa vireilletulosta	4 enintään	4 enintään	4 enintään

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2006 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion valtionavustustoiminnalle seuraavat toiminnalliset tulostavoitteet:

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion valtionavustustoiminnan tavoitteena on ennen kaikkea metsäkeskusten yhteistoiminnan kehittäminen ja yhteisten kehittämispalvelujen tuottaminen. Toimintaa tehostetaan 2,6 %.

Metsäkeskusten ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion valtionavustustoiminnan kustannusten, tulojen, valtionavustuksen (milj. euroa) ja henkilötyövuosien (htv) jakautuminen tulosalueille

	Vuosi 2005				Vuosi 2006			
	kustannukset	tulot	valtionavustus mom. 30.60.42	htv	kustannukset	tulot	valtionavustus mom. 30.60.42	htv
Valvonta- ja tarkastustoiminta	14,2	0,5	13,1	254	13,7	0,5	13,1	242
Alueellinen metsävaratieto	17,4	0,0	16,4	323	16,8	0,0	16,4	308
Neuvonta, koulutus ja tiedotus	9,1	1,8	7,5	149	8,8	1,8	7,5	142
Muu toiminta	13,8	6,6	6,7	186	13,3	6,6	6,7	178
Yhteensä	54,5	8,9¹⁾	43,7	912	52,6	8,9	43,7	870

¹⁾ Sisältää momentin 30.60.42 ulkopuolista julkista rahoitusta 7,0 milj. euroa.

2006 talousarvio	43 679 000	30 000 euroa ja muiden menojen maksamiseen
2005 lisätalousarvio	595 000	20 000 euroa.
2005 talousarvio	43 677 000	
2004 tilinpäätös	44 510 000	

2006 talousarvio	50 000
2005 talousarvio	50 000
2004 tilinpäätös	260 462

43. Eräät korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain (263/1991) perusteella aiheutuvien korvausten ja muiden menojen sekä laajuudeltaan ja taloudelliselta merkitykseltään huomattavien äkillisten metsätuhojen kartoituksesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää metsälaissa tarkoitetuista uhkasakolain (1113/1990) mukaisista ja niihin verrattavista suorituksista aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista.

Selvitysosa: Määrärahasta arvioidaan käytettävän metsälaissa tarkoitetuista uhkasakolain mukaisista ja niihin verrattavista suorituksista aiheutuvien menojen maksamiseen

44. Tuki puuntuotannon kestävyys- ja turvaamiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 59 880 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kestävä metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996) mukaisen valtiontuen maksamiseen sekä ko-keilu- ja selvitystoiminnan kulutusmenoihin. Vuonna 2006 saa tehdä edellä mainitun lain mukaisia tukipäätöksiä enintään 63 500 000 eurolla.

Selvitysosa: Yksityismetsien puuntuotannon kestävyys- ja turvaamiseksi rahoitettaviin töihin esitetään otettavaksi valtion tukea (mom. 30.60.44) ja lainaa (mom. 30.60.83) yhteensä 59,980 milj. euroa. Nuoren metsän hoitotyöt ovat merkittävin rahoituskohde.

Valtion rahoituksen puuntuotannon kestävyys- ja turvaamistöihin (momentit 30.60.44 ja 30.60.83) arvioitu jakautuminen työlajeittain

	2005	2006	2006
	Arvio käytöstä milj. €	Käytettävissä olevat varat milj. €	Työvoima htv
Työlajiryhmät			
Nuoren metsän hoito ja energiapuu	28,3	26,6	1 900
Metsänuudistaminen ja muut metsänhoidolliset työt	10,3	9,5	375
Metsäteiden tekeminen ja kunnostusojitus	9,3	8,8	310
Suunnittelu, toteutus- ja selvitykset, kehittäminen yms.	15,8	15,5	310
Yhteensä	63,7	60,4¹⁾	2 895

¹⁾ Sisältää 0,4 milj. euroa aikaisemmilta vuosilta siirtyneitä lainavaroja.

Myöntämisvaltuudesta (mom. 30.60.44) valtiolle aiheutuvat menot, milj. euroa

	2006	2007	2008	2009	2010—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	17,47	5,83	1,85	0,27	-	25,42
Vuoden 2006 sitoumukset	42,41	11,50	5,70	2,90	0,99	63,50
Yhteensä	59,88	17,33	7,55	3,17	0,99	88,92

2006 talousarvio	59 880 000
2005 talousarvio	63 380 000
2004 tilinpäätös	64 726 880

Valtakunnalliset hankkeet	425 000
Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman viestintä	30 000
Yhteensä	7 005 000

45. *Metsäluonnon hoidon edistäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 005 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain 19 §:ssä tarkoitettua ympäristötuen maksamiseen, 19 a §:ssä tarkoitettuihin kokeiluhankkeisiin ja 20 §:ssä tarkoitettuihin metsäluonnon hoitohankkeisiin aiheutuvien menojen maksamiseen sekä metsien ympäristönhoitoa ja biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä tukevista valtakunnallisista ja maa- ja metsätalousministeriön erikseen määrittelemistä hankkeista ja toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen sekä Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman viestinnästä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös menojen maksamiseen, jotka aiheutuvat määräaikaisten henkilöstön palkkaamisesta määräaikaisiin tehtäviin. Määräraha budjetoidaan suoriteperustetta vastaavalla perusteella.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 280 000 euroa Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman toteuttamiseksi metsätalouden osalta. Viitaten Kainuun hallintokokeilusta annetun lain 10 §:n 1 momenttiin Kainuun maakunnan hallintokokeilualueella kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain 19 §:n mukaiseen valtiontukeen myönnetään rahoitusta momentin 26.98.63 määrärahasta.

Määrärahan arvioitu jakautuminen	€
Ympäristötuki (19 §)	3 965 000
Kokeiluhankkeet (19 a §)	
— luonnonarvokaupan pilottihankkeet	200 000
— yhteistoimintaverkoston pilottihankkeet	250 000
Metsäluonnon hoitohankkeet (20 §)	2 135 000

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2006 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen metsäluonnon hoidon edistämiseksi seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

Metsäluonnon monimuotoisuuden säilymistä turvataan ympäristötuella 5 000 hehtaarin alueella (vuoden 2005 tavoite 2 500—4 000 hehtaaria), luonnonarvokaupalla 300 hehtaarin alueella (vuoden 2005 tavoite 180—220 hehtaaria) ja yhteistoimintaverkoston hankkeiden toimenpiteillä 250 hehtaarin alueella (vuoden 2005 tavoite 300—450 hehtaaria).

2006 talousarvio	7 005 000
2005 talousarvio	5 725 000
2004 tilinpäätös	5 605 000

50. *Eräät metsätalouden valtionavut* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 585 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen käyttösuunnitelmassa mainituille yhdistyksille ja säätiöille.

Käyttösuunnitelma	€
Föreningen för Skogskultur rf	50 000
Työtehoseura ry	521 000
Metsämuseosäätiö	520 000
Mustilan Kotikunnas -säätiö	51 000
Suomen Metsäyhdistys ry	434 000
Euroopan Metsäinstituutti ry	1 009 000
Yhteensä	2 585 000

2006 talousarvio	2 585 000
2005 talousarvio	3 035 000
2004 tilinpäätös	4 023 000

83. *Lainat puuntuotannon kestävyys turvaamiseen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain mukaisten lainojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan tarpeeksi arvioidaan 500 000 euroa. Kun tähän arvioidaan olevan käytettävissä 400 000 euroa vuodelta

2005 siirtyvää määrärahaa, momentin määrärahatarve on 100 000 euroa.

2006 talousarvio	100 000
2005 talousarvio	221 000
2004 tilinpäätös	421 000

63. Metsähallitus

1. Liiketoiminnan keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet

Metsähallitus hoitaa ja käyttää hallinnassaan olevia talousmetsiä ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestäväällä tavalla ja ottaa huomioon sille asetetut yhteiskunnalliset velvoitteet.

Metsähallitus voi avustaa Suomen Metsäsäätiötä vuonna 2006 enintään 0,2 milj. eurolla.

2. Liiketoiminnan investointien ja investointisitoumusten enimmäismäärä

Metsähallituksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2006 enintään 30 milj. euroa. Lisäksi Metsähallitus saa tehdä vuonna 2006 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina vuosina enintään 34 milj. euroa.

3. Liiketoiminnan lainanoton enimmäismäärä

Metsähallitus oikeutetaan ottamaan liiketoimintaansa varten valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 50 milj. euroa.

4. Liiketoiminnan takausvaltuudet

Metsähallitus saa myöntää takauksia samaan liikelaitoskonserniin kuuluvien osakeyhtiömuotoisten tytäryritysten lainojen vakuudeksi enintään 9,3 milj. euron arvosta.

5. Liiketoiminnan vakuuksien enimmäismäärä

Metsähallitus saa antaa toimintaansa varten tarvittavia vakuuksia ulkopuolisille enintään 2,0 milj. euron arvosta.

6. Julkisten hallintotehtävien palvelu- ja toimintatavoitteet sekä julkisten hallintotehtävien rahoitus

Maa- ja metsätalousministeriön toimialan julkisten hallintotehtävien osalta Metsähallitus toteuttaa luonto- ja retkeilypalvelujen tuottamista edistämällä luonnon virkistyskäyttöä hallinnassaan olevilla alueilla ja ylläpitää virkistyskäytön peruspalveluja erityisesti valtion retkeilyalueilla, erämaa-alueilla ja muilla virkistyskäytön kohteillaan. Virkistyskäyttö ja sen kehittäminen perustuu luonnonvarojen kestäväan käyttöön. Erävalvontaa, uittotehtäviä sekä riista- ja kalataloudellisia hankkeita jatketaan pitkälti aikaisempien vuosien mukaisesti. Erätalouden toiminta mitoitetaan vastaamaan siitä kertyviä tuloja. Pohjois-Suomen metsäpuiden siemenen varmuusvarastoinnin tavoitteena on ylläpitää varasto tasolla, joka turvaa metsäpuiden siemenen jatkuvan saatavuuden. Maa- ja metsätalousministeriön toimialan julkisten hallintotehtävien rahoitus esitetään momentilla 30.63.50.

Ympäristöministeriön toimialan julkisten hallintotehtävien palvelu- ja toimintatavoitteet sekä niiden rahoitus esitetään luvussa 35.20.

7. Peruspääoman alennus

Metsähallituksen liiketoiminnan hallinnassa olevasta omaisuudesta voidaan siirtää kiinteistövarallisuutta yhteensä arvoltaan noin 6,907 milj. euroa Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien omaisuuteen. Tämän vuoksi peruspääomaa voidaan alentaa 6,907 milj. eurolla, minkä jälkeen peruspääoma on 2 464,8 milj. euroa. Valtioneuvosto valtuutetaan päättämään tarkemmin omaisuuden siirrosta.

*Selvitysosa:**Liiketoiminta*

Metsien kestävää hoitoa ja käyttöä sekä yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottamista arvioidaan taloudellista, ekologista ja sosiaalista kestävyyttä kuvaavilla mittareilla. Mittareiden kehittämistarpeista ja tavoitearvoista maa- ja metsätalousministeriö päättää palvelu- ja muiden toimintatavoitteiden ja tulostavoitteen asettamisen yhteydessä.

Maa- ja metsätalousministeriö on huomioon ottaen eduskunnan asettamat palvelu- ja muut toimintatavoitteet asettanut alustavasti Metsähallituksen liiketoiminnan tulostavoitteeksi (tilikauden tulos) 70 milj. euroa ja liiketoimintakonsernille 70 milj. euroa vuodelle 2006. Alustavana tavoitteena on, että vuoden 2006 voitosta tuloutetaan vuonna 2007 valtiolle 67 milj. euroa, mikä vastaa 2,8 prosentin tuottoa peruspääomalle. Syksyllä 2005 valmisteltavassa Metsähallituksen kehittämisstrategiassa arvioidaan Metsähallituksen lähivuosien tulos- ja tuloutusmahdollisuuksia, minkä pohjalta talousarvioesityksessä asetettuja tulos- ja tuloutustavoitteita tarvittaessa täydennetään marraskuussa 2005.

Metsähallituksen asettama alustava liiketoiminnan liikevaihtotavoite on 239,4 milj. euroa ja liiketoimintakonsernin 247,6 milj. euroa. Metsähallitus tekee liiketoiminnan investointeja alustavan investointisuunnitelman mukaan 22,9 milj. eurolla. Merkittävimmät investointikohteet ovat kiinteistörakenteen parantamiseen liittyvät maa- ja vesialuehankinnat. Metsähallitus ryhtyy rahoittamaan liiketoiminnan investointejaan pitkäaikaisella lainalla sekä Metsähallitus sopeuttaa investointinsa siten, että se pystyy ensisijaisesti saavuttamaan alustavat tulos- ja tuloutustavoitteet.

Alustavan suunnitelman mukaan Metsähallitus antaa takauksen tytäryhtiönsä Forelia Oy:n 4,3 milj. euron lainojen vakuudeksi ja tytäryhtiönsä Metsähallitus Holding Oy:n 5,0 milj. euron lainojen vakuudeksi. Metsähallitus maksaa näistä takauksista takausmaksuja valtiolle 0,1 milj. euroa vuoden 2006 aikana (mom. 12.28.99). Metsähallitus joutuu toiminnassaan antamaan vakuuksia maa-ainesottoa ja kiinteistöjalostusta varten.

Metsähallituksen erikoismetsiä ja vesialueita Länsi-Suomessa on tarkoitus siirtää metsätaloudesta julkisten hallintotehtävien omaisuuteen 6 159 hehtaaria. Omaisuuden arvo on 6,907 milj. euroa, jolla määrällä alennetaan peruspääomaa ja lisätään muuta omaa pääomaa.

Metsähallituksen liiketoiminnan ja liiketoimintakonsernin tunnuslukutaulukko

	2004 toteutuma		2005 ennakoitu		2006 TAE	
	Liikelaitos ¹⁾	Konserni ¹⁾	Liikelaitos ²⁾	Konserni ²⁾	Liikelaitos ²⁾	Konserni ²⁾
Liikevaihto, milj. €	235,3	241,3	239,1	246,4	239,4	247,6
— muutos, %	1,2	-1,5	1,6	2,1	0,1	0,5
Käyttökate, %	34	33	30	29	29	28
Liikevoitto/tappio, milj. €	72,7	71,0	67,7	66,7	74,6	74,6
Tilikauden tulos, milj. €	69,1	67,4	63,6	62,5	70,0	70,0
— liikevaihdosta, %	29	28	27	25	29	29
— peruspääomasta, %	8,1	7,9	2,6	2,5	2,8	2,8
Tuloutus valtion talous-						
arvioon ³⁾ , milj. €	47,3	-	63,0	-	70,1	-
Sijoitetun pääoman tuotto, %	3,5	3,4	2,7	2,6	3,0	3,0
Investoinnit liikevaihdosta, %	16	16	9	10	10	9

Omavaraisuusaste, %	98	98	99	99	99	99
Taseen loppusumma, milj. €	2 118	2 122	2 579	2 600	2 584	2 608
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä (htv)	2 019	2 158	1 400	1 550	1 410	1 560

¹⁾ Luvuissa mukana julkiset hallintotehtävät.

²⁾ Luvut ilman julkisia hallintotehtäviä.

³⁾ Tuloutus edelliseltä vuodelta, kuluvan vuoden tuloutustavoite sekä talousarvioesityksen mukainen tuloutustavoite.

Julkiset hallintotehtävät

Julkisten hallintotehtävien hoitaminen rahoitetaan pääosin valtion talousarvioesitykseen otettavalla 41,938 milj. euron määrärahalla, josta 36,108 milj. euroa on ympäristöministeriön pääluokassa (momentit 35.20.52 ja 35.20.76) ja 5,83 milj. euroa maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa (momentti 30.63.50). Työministeriön pääluokasta rahoitetaan julkisiin hallintotehtäviin liittyviä investointi- ja työllisyystöitä työvoimahallinnon osoittamien määrärahojen määrittelemässä laajuudessa. Tehtävien rahoittamiseen käytetään lisäksi mm. EU:n rahastoista saatavaa rahoitusta sekä julkisiin hallintotehtäviin liittyviä myyntituloja. Maa- ja metsätalousministeriön ja Metsähallituksen sekä ympäristöministeriön ja Metsähallituksen kesken tehdään erilliset sopimukset tuotettavista julkisista hallintotehtävistä.

Julkisten hallintotehtävien kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko

	2004 toteutuma ¹⁾	2005 ennakoitu ²⁾	2006 esitys
Toiminnan tuotot (1 000 €)		3 709	11 475
Toiminnan erilliskustannukset (1 000 €)		32 230	38 413
Käyttäjäämä (1 000 €)		-28 521	-26 938
— % tuotoista		-769	-235
Osuus yhteiskustannuksista (1 000 €)		0	0
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-) (1 000 €)		-28 521	-26 938
— % tuotoista		-769	-235
Tuotot erityistehtävien kokonaiskustannuksista yhteensä (1 000 €)			
Investoinnit (1 000 €)		13 210	15 000
Henkilökuntamäärä (htv)		648	630
— josta virkamiehiä (htv)		27	70

¹⁾ Julkisten hallintotehtävien osalta ensimmäinen erillinen tilinpäätös tehdään toimintavuodesta 2005.

²⁾ Ei ole otettu huomioon erätalouden tuottoja ja kuluja.

Liikelaitoksen tuloutus ja rahoitus momenteittain (milj. euroa)

	2004 toteutuma	2005 ennakoitu	2006 esitys
Liikelaitoksen tuloutus tulomomenteille			
12.28.99 Takausmaksut	-	0,052	0,033
13.05.01 Voiton tuloutus	47,320	63,230	70,100
Yhteensä	47,320	63,282	70,133

Julkisten hallintotehtävien määräraharahoitus

30.63.50 Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät	-	6,006	5,830
MMM:n hallinnonala yhteensä	-	6,006	5,830
35.20.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät	-	22,435	24,038
35.20.76 Luonnonsuojelualueiden hankkiminen	-	12,900	12,070
YM:n hallinnonala yhteensä	-	35,335	36,108
Yhteensä	-	41,341	41,938

50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 830 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Metsähallitusta koskevan lain 6 §:n mukaisten Metsähallituksen julkisista hallintotehtävistä maa- ja metsätalousministeriön toimialalla aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon maa- ja

metsätalousministeriön toimialan julkisista hallintotehtävistä kertyvät tulot sekä 190 000 euroa arvonnalisäveromenoina.

2006 talousarvio	5 830 000
2005 lisätalousarvio	-114 000
2005 talousarvio	6 006 000
2004 tilinpäätös	5 626 000

70. Maanmittaus ja paikkatietojen yhteiskäyttö

Selvitysosa: Tässä luvussa on budjetoitu Maanmittauslaitoksen ja Geodeettisen laitoksen toiminnasta aiheutuvat menot.

21. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 47 576 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös jäsenmaksujen maksamiseen.

Selvitysosa: Maanmittauslaitoksen tehtävänä on maanmittaustoimitukset, kiinteistö- ja maastotietoja koskevien tietokantojen ylläpito ja niiden ajan tasalla pitäminen, ilmakuvapalvelut sekä paikkatietojen yhteiskäytöstä huolehtiminen. Lisäksi Maanmittauslaitos tuottaa edellä mainittuihin tehtäviin liittyviä muita palveluja.

Maanmittauslaitos tukee pääluokkaperusteissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön

toimialan vaikuttavuustavoitteiden toteuttamista seuraavasti:

— Laitoksen tuottamien ja ylläpitämien aineistojen ja rekisterien kattavuutta, laatua ja ajantasaisuutta parannetaan.

— Aineistot tuotetaan yhteensopiviksi ja saatetaan mahdollisimman laajaan käyttöön.

— Kiinteistörekisteri on jatkuvasti ajan tasalla.

— Maastotiedoista ajantasaistetaan vuosittain tietiedot, muut kohteet alueesta riippuen 5—10 vuoden välein.

— Toteutetaan kansallisen paikkatietostrategian hankkeita.

— Jatketaan paikkatietojen yhteiskäytön edistämistä.

Kattavuudelle asetetaan alustavat tavoitteet vuodelle 2006 seuraavasti:

Vaikuttavuus	2004 toteutuma	2005 ennakoitu	2006 tavoite
Maastotietojen kattavuus talousarviovuoden lopussa			
— A-laatua (pinta-alasta 368 400 km ²), %	81	87	93
— B-laatua, %	13	9	6
— Ei ole maastotietokantaa, %	6	4	1
A-laadun kiinteistörekisterikartan kattavuus			
— Haja-asutusalueen rajapyykkien määrällä painotetusta alasta, %	76	79	83
Kiinteistörekisterin perusparannuksen kattavuusindeksi (1.1.2003 = 0), %	27	37	54

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2006 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Maanmittauslaitokselle seuraavat tulostavoitteet:

Toiminnallinen tuloksellisuus 2004—2006

	2004 toteutuma	2005 ennakoitu	2006 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Taloudellisuus			
Yksikkökustannukset			
— lohkomistoimitukset, euroa/lohkokiinteistö	659	730	730
— maastotietotuotanto, euroa/km ²	223	250	235
Tuotokset ja laadunhallinta			
Suoritteiden määrä			
— toimitustuotanto, toimituksia, kpl	23 521	24 170	24 200
— tilusjärjestelyt, kpl	7	11	9
— kiinteistörekisterikartan perusparannus, km ²	19 371	18 500	22 200
— maastotietotuotanto yhteensä, km ²	35 207	35 400	42 000
Laadunhallinta			
Organisaation palvelukyky			
— lohkomisten kesto aika, kk	8,5	8,4	8,2
— maastotiedon keruun täydellisyys, %	96	96	96
Henkisten voimavarojen hallinta			
Henkilöstömäärä, henkilötyövuosia, yhteensä	1 830	1 824	1 829
Henkilöstötutkimuksen tulos (asteikko 1—5)	3,7	3,7	3,7
Osaaminen			
— strateginen kehittyminen, % henkilötyövuosista	5,2	6,0	4,2

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	96 854	98 367	101 349
Bruttotulot	49 263	51 207	53 773
Nettomenot	47 591	47 160	47 576

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	12 146
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	12 059

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot	37 911	39 404	40 311
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	37 906	39 404	40 327
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	5	0	-16
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100
<i>Muut suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot	10 999	11 511	13 170
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	10 470	11 714	13 038
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	529	-203	132
Kustannusvastaavuus, %	105	98	101

Bruttomenoissa on otettu huomioon lisäyksenä 2 768 000 euroa tuotannon kasvun johdosta sekä 32 000 euroa yhden henkilötövuoden siirtona momentilta 31.24.21 sekä vähennyksenä 59 000 euroa kahden henkilötövuoden siirtona momentille 29.88.22 sekä 200 000 euroa toiminnan teostamisen johdosta.

Bruttotuloissa on otettu huomioon lisäyksenä 2 566 000 euroa volyymin ja hintojen muutoksen johdosta. Kun bruttomenot lisääntyvät 2 982 000 eurolla ja bruttotulot 2 566 000 eurolla, nettomäärärahan lisäys on 416 000 euroa.

2006 talousarvio	47 576 000
2005 lisätalousarvio	803 000
2005 talousarvio	47 160 000
2004 tilinpäätös	47 504 000

22. Geodeettisen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 300 000 euroa.

Selvitysosa: Geodeettisen laitoksen tehtävänä on tyydyttää kartastoalan tutkimustarpeet maassamme tekemällä tutkimustyötä geodesian, geoinformatiikan, kaukokartoituksen ja navigoinnin sekä niihin liittyvien tietei-

den aloilla. Laitos tekee valtakunnalliset geodeettiset perusmittaukset sekä sitoo ne vastaaviin naapurimaiden ja kansainvälisiin järjestelmiin. Laitos huolehtii paikkatietojen metrologiasta ja toimii pituuden ja putoamiskiihtyvyyden kansallisena mittanormaallilaboratoriona. Lisäksi laitos edistää geodeettisten, geoinformatiikan, kaukokartoituksen ja navigoinnin menetelmien ja laitteiden käyttöönottoa erityisesti paikkatietojen hankinnassa ja käsittelyssä.

Geodeettinen laitos tukee pääluokkaperusteissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista seuraavasti:

Laitos osallistuu yleisten kartastotöiden strategian (2004—2006) sekä kansallisen paikkatietostrategian (2005—2010) toteuttamiseen seuraavasti:

— luomalla ja ylläpitämällä tarkkaa ja ajantasaista valtakunnallista koordinaattijärjestelmää

— jatkamalla uuden valtakunnallisen korkeusjärjestelmän valmistelua sitomalla se sekä naapurimaiden että yleiseen eurooppalaiseen korkeusjärjestelmään

— tehden kehitystyötä paikkatietojen yhteiskäytön edistämiseksi.

Laitos ylläpitää ja kehittää Metsähovin tutkimusasemaa sekä yhdessä Euroopan avaruusjärjestön kanssa Virolahdelle rakennettua RIMS -asemaa (Ranging and Integrity Monitoring Station), jotta:

— voidaan osallistua kansainvälisiin hankkeisiin paikannus- ja kaukokartoitussatelliittien ratojen määrittämiseksi, globaalin koordinaattijärjestelmän ylläpitämiseksi ja mannerlaattojen liikkeiden määrittämiseksi

— mahdollistetaan tulevan Galileo-paikkansatelliittijärjestelmän hyödynnettävyys koko Suomen alueella

— voidaan mitata painovoiman alueelliset ja ajalliset vaihtelut geoidin ja uuden korkeusjärjestelmän määrittämiseksi.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2006 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Geodeettiselle laitokselle seuraavat tulostavoitteet:

Toiminnan tuloksellisuus

Tunnuslukutaulukko toiminnallisesta tuloksellisuudesta 2004—2006

Tulosalue	Kustannukset, 1 000 €			Htv		
	2004 Tot.	2005 Arvio	2006 Arvio	2004 Tot.	2005 Arvio	2006 Arvio
Johto-, kirjasto- ja informaatio- ja hallintopalvelut	800	790	810	8	8	8
Geodesia ja geodynamiikka	1 058	1 150	1 200	17	18	18
Geoinformatiikka ja kartografia	409	411	440	8	8	8
Kaukokartoitus ja fotogrammetria	674	500	550	9	9	9
Navigointi ja paikannus	177	278	300	4	4	5
Yhteensä	3 118	3 129	3 300	46	47	48

Toiminnan tehokkuus

Geodeettisen laitoksen menoista katetaan noin 20 % ulkopuolisilla tuloilla, jotka hankitaan tutkimusrahoituksena sekä koti- että ulkomailta. Laitoksen menoista noin 80 % katetaan budjettirahoituksella, jolla hoidetaan valtakunnallisesti tärkeät mittaus-, kehitys- ja tutkimustehtävät, sekä ylläpidetään ja kehitetään laitoksen osaamista ja uusitaan tutkimuslaitteita. Lisäksi budjettirahaa käytetään laitoksen rahoitusosuutena yhteistutkimushankkeissa.

Laitos lisää yhteistyötään sekä koti- että ulkomaisten laitosten kanssa kalliiden tutkimuslaitteiden käytössä. Tämän lisäksi tutkimuslaitteita kehitetään nykyistä automaattisemmaksi ja mittaustietojen keruumenetelmiä tehostetaan.

Tuotokset ja laadunhallinta

Laitosta kehitetään eurooppalaisena tutkimuslaitoksena lisäämällä yhteistyötä alan tutkimuslaitosten ja yliopistojen kanssa. Tämä

mahdollistaa laitoksen tietotaidon sekä työn laadun kilpailukykyisen kehittymisen. Laitoksen toimintaa kehitetään paikkatietojen metrologiassa ylläpitämällä ja kehittämällä pituuden ja putoamiskiihtyvyyden kansallisia mittanormaallilaboratorioita sekä fotogrammetrista testaustoimintaa ja karttojen laadunarviointimenetelmiä.

Laitoksen kartoitus-, paikkatietotekniikan ja navigoinnin tutkimusta sekä laite- ja menetelmäkehitystä kehitetään, jotta maassamme voitaisiin hyödyntää näiden alojen uusia laitteita ja menetelmiä.

Laitos arvioi toimintaansa ja sen laatua joka neljäs vuosi toteutettavalla asiakashaastattelulla.

Henkiset voimavarat

Tutkimushenkilökunnan osaamista kehitetään jatkokoulutuksen avulla tavoitteena saada tutkimushenkilökuntaan lisää tohtorin tutkinnon suorittaneita.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	3 163	3 389	3 600
Bruttotulot	263	260	300
Nettomenot	2 900	3 129	3 300
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	190		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	408		

Bruttomenoissa on otettu lisäyksenä huomioon 26 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta ja 150 000 euroa valtakunnallisten järjestelmien menoina.

Kun bruttomenot lisääntyvät 211 000 eurolla ja bruttotulot 40 000 eurolla, nettomäärärahan lisäys on 171 000 euroa.

2006 talousarvio	3 300 000
2005 lisätalousarvio	71 000
2005 talousarvio	3 129 000
2004 tilinpäätös	3 118 000

40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää uusjakotoiminnan tukemisesta annetun lain (24/1981) ja vuokra-alueiden järjestelystä kaupungeissa ja kaupaloissa annetun lain (218/1962) mukaisten menojen, kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) 102 §:n mukaisten lainojen ja korkotuen rahoituksesta ja eräistä vesitilujärjestelyistä annetun lain (31/1980) 19 §:n mukaisista lunastuksista aiheutuvien menojen maksamiseen, vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain (451/1988) 21 ja 22 §:ien mukaisten menojen maksamiseen sekä kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 207 §:n 2 momentissa tarkoitettujen toimitusmenojen maksamiseen uusjakojen ja vesitilujärjestelyjen osalta. Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin ja enintään 12 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan siten, että asianosaisilta takaisin perittävä osuus on noin 1 400 000 euroa ja valtion lopulliseksi menoksi jää noin 2 600 000 euroa.

2006 talousarvio	4 000 000
2005 talousarvio	4 000 000
2004 tilinpäätös	4 499 992

71. Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitos

Mikäli momentin 30.71.21 määrärahoja ja vuodelta 2004 siirtyviä eriä on 30.4.2006 jäänyt käyttämättä, saadaan säästynyt osa kyseisen momentin määrärahoista käyttää 1.5.2006 lukien momentin 30.30.21 vastaaviin menoihin.

Selvitysosa: Pääluokan ja luvun 30.30 selvitysosana perusteluihin viitaten Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen tehtävät, niitä hoitava henkilöstö ja määrärahat siirretään 1.5.2006 lukien perustettavaan Elintarviketurvallisuusvirastoon.

Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen (EELA) *tehtävänä* on eläintautien tutkimus ja seuranta, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, eläimistä saatavien elintarvikkeiden laadun ja turvallisuuden tutkimus sekä niihin liittyvä riskinarviointi ja vertailulaboratoriotoiminta.

21. Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 7 175 000 euroa.

Lakkautetaan ylijohtajan (A30) virka 1.5.2006 lukien.

Määrärahaa saa käyttää myös tiloilla kuolleiden muiden kuin TSE-valvontaohjelmaan kuuluvien tuotantoeläinten hävittämisestä aiheutuvien valtionapujen maksamiseen kuitenkin enintään 300 000 euroa.

Selvitysosa:

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys	4 kk osuus
Bruttomenot	23 172	24 733	23 560	7 869
Bruttotulot	792	775	2 077	694
Nettomenot	22 380	23 958	21 483	7 175
Siirtyvät erät				
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	7 774			
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 392			

Tuloina otetaan huomioon muut kuin momenteille 12.30.01 ja 12.30.71 kertyvät tutkimuslaitoksen toiminnasta kertyvät tulot.

Bruttomenoissa on otettu lisäyksenä huomioon 618 000 euroa uusien toimitilojen lisävuokrakustannusten johdosta sekä vähennyksenä 1 000 000 euroa toiminnan tehostamisen johdosta ja 960 000 euroa kertaluonteisena menona.

Bruttotuloissa on otettu lisäyksenä huomioon 1 302 000 euroa, jotka on aiemmin otettu huomioon momentilla 12.30.71. Kun bruttomenot vähenevät 1 173 000 eurolla ja bruttotulot lisääntyvät 1 302 000 eurolla, nettomäärärahan tarve vähenee 2 475 000 eurolla ja on 21 483 000 euroa. Kun tästä otetaan huomioon kahdeksaa kuukautta vastaavana osuutena

14 308 000 euroa momentilla 30.30.21, momentille budjetoidaan 7 175 000 euroa.

Määrärahaa on tarkoitus edelleen käyttää eläinten omistajien vastuulle jäävien hävittämiskustannusten osittaiseksi korvaamiseksi sen varmistamiseksi, että itsestään kuolleet eläimet poistetaan myös tältä osin eläinten ravintoketjusta (EY:n asetus 1774/2002, MMMA 59/2004).

2006 talousarvio	7 175 000
2005 lisätalousarvio	220 000
2005 talousarvio	23 958 000
2004 tilinpäätös	22 998 000

(28.) Rokotteet ja seerumit (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan siirrettäväksi momentiksi 30.30.28.

72. Elintarvikevirasto

Mikäli momentin 30.72.21 määrärahoja ja vuodelta 2004 siirtyviä eriä on 30.4.2006 jäänyt käyttämättä, saadaan säästynyt osa kyseisen momentin määrärahoista käyttää 1.5.2006 lukien momentin 30.30.21 vastaaviin menoihin.

Selvitysosa: Pääluokan ja luvun 30.30 selvitysoosan perusteluihin viitaten Elintarvikeviraston tehtävät, niitä hoitava henkilöstö ja määrärahat siirretään 1.5.2006 lukien perustettavaan Elintarviketurvallisuusvirastoon.

Elintarvikeviraston (EVI) *tehtävänä* on johtaa, suunnitella, kehittää ja suorittaa elintarvikevalvontaa ja elintarvikkeiden kanssa kosketuksiin joutuvien tarvikkeiden valvontaa sekä näihin liittyvää riskinhallintaa ja riskiviestintää etenkin elintarvikkeiden tuotannon ja kaupan osalta. Lisäksi virastolle on annettu eräitä EU-tukien valvontaan liittyviä tehtäviä.

21. Elintarvikeviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 820 000 euroa.

Lakkautetaan ylijohtajan (A30) virka 1.5.2006 lukien.

Selvitysosa: Elintarvikeviraston tehtävänä olevan lihantarkastustoiminnan erillismenot ja tulot on budjetoitu momentille 12.30.31. Muut viraston toiminnasta kertyvät tulot on otettu huomioon momentin nettomäärärahasa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys	4 kk osuus
Bruttomenot	5 576	5 895	5 854	1 955
Bruttotulot	642	406	406	135
Nettomenot	4 934	5 489	5 448	1 820
Siirtyvät erät				
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	923			
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 104			

Bruttomenoissa on otettu lisäyksenä huomioon 159 000 euroa uusien toimitilojen lisävuokrakustannusten johdosta sekä vähennyksenä 253 000 euroa kertaluonteisena menona. Kun bruttomenot vähenevät 41 000 eurolla ja bruttotulojen arvioidaan säilyvän ennallaan, nettomäärärahan tarve vähenee 41 000 euroa ja on 5 448 000 euroa. Kun tästä otetaan huomioon kahdeksaa kuukautta vastaavana osuutena 3 628 000 euroa momentilla 30.30.21, momentille budjetoidaan 1 820 000 euroa.

Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitos hoitaa maksutta Elintarvikeviraston eräitä talous-, tieto- ja henkilöstöhallinnon palvelutehtäviä. Näistä tehtävistä aiheutuvat menot on budjetoitu momentille 30.71.21.

2006 talousarvio	1 820 000
2005 lisätalousarvio	78 000
2005 talousarvio	5 489 000
2004 tilinpäätös	5 116 000

73. Kasvintuotannon tarkastuskeskus

Mikäli momentin 30.73.21 määrärahoja ja vuodelta 2004 siirtyviä eriä on 30.4.2006 jäänyt käyttämättä, saadaan säästynyt osa kyseisen momentin määrärahoista käyttää 1.5.2006 lukien momentin 30.30.21 vastaaviin menoihin.

Selvitysosa: Pääluokan ja luvun 30.30 selvitysosana perusteluihin viitaten Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen tehtävät, niitä hoitava henkilöstö ja määrärahat siirretään 1.5.2006 lukien perustettavaan Elintarviketurvallisuusvirastoon.

Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen (KTTK) *tehtävänä* on varmistaa kasvin- ja eläintuotantoon liittyvällä valvonnalla ja seurannalla maa-, metsä- ja elintarviketalouden toiminnan edelly-

tyksiä ja tuotannon laatua. Virasto vastaa rehu-, lannoite- ja torjunta-ainevalmisteiden sekä kylvösiementen ja taimiaineistojen tuotannon, markkinoinnin, maahantuonnin, maastaviennin ja eräiltä osin käytön valvonnasta, kasvien terveyteen, luonnonmukaiseen tuotantoon, kasvien kaupanormeihin, metsänviljelyaineiston kauppaan ja viljan interventiot toimintaan liittyvästä valvonta- ja tarkastustoiminnasta, kotimaisen viljasadon käyttölaadun kartoittamisesta sekä hukkauravalvonnasta.

21. Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 426 000 euroa.

Lakkautetaan ylijohtajan (A30) virka 1.5.2006 lukien.

Selvitysosa: Tuloina otetaan huomioon muut kuin momenteille 12.30.01 ja 12.30.73 tarkastuskeskuksen toiminnasta kertyvät tulot.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys	4 kk osuus
Bruttomenot	14 347	16 668	16 421	5 485
Bruttotulot	171	1 870	6 163	2 059
Nettomenot	14 176	14 798	10 258	3 426
Siirtyvät erät				
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 119			
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	980			

Bruttomenoissa on otettu lisäyksenä huomioon 675 000 euroa uusien toimitilojen lisävuokratustannusten johdosta sekä vähennyksenä 637 000 euroa kertaluonteisena menona ja 427 000 euroa puutavaran rajatarkastuksen maksullisen toiminnan budjetoinnin oikaisuna.

Bruttotuloissa on otettu lisäyksenä huomioon 4 720 000 euroa maksullisen toiminnan tuloina, jotka on aiemmin otettu huomioon momentilla 12.30.73 ja vähennyksenä 427 000 euroa puutavaran rajatarkastuksen maksullisen toiminnan budjetoinnin oikaisuna. Kun bruttomenot vähenevät 247 000 euroa ja bruttotulot

lisääntyvät 4 293 000 euroa, nettomäärärahan tarve vähenee 4 540 000 euroa ja on 10 258 000 euroa. Kun tästä otetaan huomioon kahdeksaa kuukautta vastaavana osuutena 6 832 000 euroa momentilla 30.30.21, momentille budjetoidaan 3 426 000 euroa.

2006 talousarvio	3 426 000
2005 lisätalousarvio	176 000
2005 talousarvio	14 798 000
2004 tilinpäätös	14 037 000

90. Hallinto

Selvitysosa: Tässä luvussa on budjetoitu maa- ja metsätalousministeriön toimialan hallinnosta maa- ja metsätalousministeriön ja pääasiassa ministeriölle palveluja tuottavan Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen menot.

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan, maaseutu- ja rakennepolitiikan sekä kalastuspolitiikan toimeenpanotehtäviä valtion aluehallinnossa hoitavat työvoima- ja elinkeinokeskukset. Työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastojen toimintamenot on budjetoitu kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokkaan momentille 32.10.22. Elintarvikkeiden turvallisuuden, tuotteiden ja tuotannon laadun valvonta on lääninhallitusten vastuulla (toimintamenot momentilla 26.05.21). Tulilaitos suorittaa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan edellyttämiä tarkastustehtäviä (toimintamenot momentilla 28.40.21).

Luvun 30.50 selvitysosassa todetaan lisäksi, että maa- ja metsätalousministeriön toimialan vesitaloustehtäviä varten on voimavaroja ympäristöministeriön pääluokassa.

19. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 25 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

2006 talousarvio	25 000 000
2005 talousarvio	25 000 000
2004 tilinpäätös	23 383 726

21. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 35 541 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös eräiden Suomen tekemien kalastusta koskevien sopimusten valvonnasta aiheutuvien menojen sekä kalastuslain (286/1982) 14 §:n mukaisten korva-

usten ja kasvilajikelautakunnan menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö johtaa ja ohjaa maatalous- ja kalastuspolitiikan toimeenpanoa, varmistaa elintarvikkeiden turvallisuutta ja laatua, määrittelee metsäpolitiikan ja maaseudun kehittämisen suuntaviivat sekä huolehtii vesitalouden ja maanmittauksen ja paikkatietojen yhteiskäyttöön liittyvistä tehtävistä.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa toiminnalleen vuoden 2006 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Maa- ja metsätalousministeriön osuus Suomen EU-puheenjohtajakaudesta hoidetaan onnistuneesti.

— Maa- ja metsätalousministeriön strategia-työ saatetaan loppuun siten, että se ohjaa ministeriön toimintaa. Maatalous- ja maaseutuhallinnon keskushallintotason toimeenpanotehtävien siirtoa uuteen virastoon valmistellaan. Tähän liittyen arvioidaan ministeriön nykyiset toimintatavat ja prosessit. Keskeisiä prosesseja arvioimalla pyritään varmistamaan ministeriön toiminnan tuloksellisuus ja laatu.

Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenojen ja henkilöstön arvioitu jakautuminen vuosina 2004—2006 tehtävittäin

	2004		2005		2006	
	htv	milj. €	htv	milj. €	htv	milj. €
Maaseudun kehittäminen ja maatalous	236	15,1	246	17,8	239	17,0
Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu	70	4,0	72	4,0	59	3,2
Kala-, riista- ja porotalous	38	3,3	39	3,9	41	3,9
Vesitalous ja maanmittaus	24	1,6	25	1,8	26	1,8

Metsätalous	31	2,0	31	2,2	32	2,2
Keskitetty tukitehtävät	70	8,5	74	6,3	83	7,4
Yhteensä	469	34,5	487	36,0	480	35,5

Toiminnallinen tehokkuus

— Vuonna 2005 hyväksyttyä tuottavuusohjelmaa toteutetaan. Ministeriön toiminnan tuottavuuden seuranta parannetaan kehittämällä kustannuslaskentajärjestelmää niin, että saadaan selville keskeisten toimintojen ja prosessien kustannukset.

— Henkilöstövoimavarojen hallintaa parannetaan laatimalla pitkän tähtäimen henkilöstösuunnitelma vuosille 2007–2011 siten, että varmistetaan kustannustehokas toiminta. Henkilöstövoimavaroja koskevat päätökset perustuvat henkilöstösuunnitteluun. Ministeriön henkilöstövoimavarojen hallintaa tukee tehokas johtaminen.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004	2005	2006
	toteutuma	varsinainen talousarvio	esitys
Bruttomenot	35 787	37 105	36 346
Bruttotulot	1 280	1 065	805
Nettomenot	34 507	36 040	35 541

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä

vuodelta 3 804

— siirtynyt seuraavalle

vuodelle 4 978

Bruttomenoissa on otettu vähennyksenä huomioon 180 000 euron kertameno EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen aiheuttamien valmistelumenojen supistumisen johdosta ja 476 000 euroa toiminnan muun supistumisen johdosta sekä lisäyksenä 377 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta, 155 000 euroa kahden henkilön palkkausmenojen siirtona momentilta 23.01.01, 150 000 euroa kolmen henkilön

palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 30.30.25 ja 70 000 euroa siirtona momentilta 30.60.42 eräiden tarkastustehtävien siirtymisen johdosta.

Pääluokan ja luvun 30.30 perusteluihin viitaten menojen vähennyksenä on lisäksi otettu huomioon 1 160 000 euroa 24 henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona ja vastaavasti 260 000 euroa tulojen siirtona 1.5.2006 lukien momentille 30.30.21.

Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon kalataloustietojen keruun ja kalastuksen valvonnan menoina yhteensä 1 378 000 euroa, missä on vähennystä 17 000 euroa. Vastaavasti EU-osuuksien tuloutuksia on otettu huomioon momentilla 12.30.04. Tenojoen kalastuslupamaksutuloista vuonna 2005 valtiolle kuuluvana osuutena on otettu huomioon edelleen 125 000 euroa. Tenojoen kalastuslupatuloista vuonna 2006 kertyväksi arvioitu tulo on merkitty momentille 12.30.41.

Kun bruttomenot vähenevät 759 000 eurolla ja bruttotulot 260 000 eurolla, nettomäärärahan tarve vähenee 499 000 euroa ja on 35 541 000 euroa.

2006 talousarvio	35 541 000
2005 lisätalousarvio	445 000
2005 talousarvio	36 040 000
2004 tilinpäätös	35 681 000

22. Tietojärjestelmien kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 083 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maa- ja metsätalousministeriön tietojärjestelmien kehittämisestä ja ministeriön hallinnonalan yhteisistä tietohallinnon kehittämishankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen.

<i>Selvitysosa:</i>	2006 talousarvio	4 083 000
Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen	2005 talousarvio	5 000 000
	2004 tilinpäätös	2 300 000
	€	
Viljelijätukijärjestelmät (IACS ym.) ja muut maataloushallinnon järjestelmät	2 041 000	
Elintarvike- ja terveyshallinnon järjestelmät	766 000	
Kalatalouden järjestelmät	102 000	
Yhteiset järjestelmät, yhteinen tekninen infrastruktuuri ja hallinnonalan yhteiset tietohallintohankkeet	1 174 000	
Yhteensä	4 083 000	

Määrärahaan sisältyy EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen (CAP-uudistus) aiheuttamia menoja 1 400 000 euroa (maataloushallinto 1 120 000 euroa, tekninen infrastruktuuri 280 000 euroa). Maataloushallinnon muita kehittämiskohteita ovat mm. markkinatukijärjestelmät sekä tukien maksatusjärjestelmien kokonaisuudistus. Elintarvike- ja terveyshallinnon määrärahoja käytetään mm. eläinrekistereiden ja valvontajärjestelmien kehittämiseen. Uusien tai uudistettavien tietojärjestelmien käyttöönotto vaatii yhteisen teknisen infrastruktuurin laajentamista ja kehittämistä. Yhteisiä järjestelmiä ovat mm. yhteiset rekisterit (esim. asiakasrekisteri), raportointijärjestelmät sekä yhteisiä prosesseja tehostavat järjestelmät. Hallinnonalan yhteisillä kehittämishankkeilla ja -selvityksillä toteutetaan mm. valtion tietohallinnon ohjauksen ja organisoimisen linjauksia maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla.

23. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 13 857 000 euroa.

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus (Tike) on palveluyksikkö, joka huolehtii sille laissa määrätystä tilasto-, rekisteri- ja tietohallintotehtävistä ja tietohallinnon asiantuntijapalveluista sekä hoitaa maa- ja metsätalousministeriön ja sen hallinnonalan talous-, henkilöstö- ja muita hallintotehtäviä sen mukaan kuin maa- ja metsätalousministeriö on määrännyt tai asianomainen virasto ja Tike ovat sopineet.

Tike tukee pääluokkaperusteluissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön toimialan vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista tuottamalla luotettavaa ja ajankohtaista tietoa maatalouden, maaseudun ja maaseutuympäristön tilasta ja muutoksista.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2006 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen Tikelle alustavasti seuraavat palvelutavoitteet:

— Maa- ja metsätalousministeriö ja Tike sopivat tulossopimuksessa Tiken tehtävistä ja palveluiden mitoituksista ja laadusta.

— Tike ja sen asiakkaana oleva asianomainen virasto tai laitos sopivat tulossopimuksen perusteella tehtävissä palvelusopimuksissa palveluja ja niiden tuottamista koskevat yksityiskohdat.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Palvelut	Kustannukset (1 000 euroa)			Henkilötyövuodet		
	2004 ¹⁾ toteutuma	2005 arvio	2006 arvio	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 arvio
Tietotekniikkapalvelut	5 699	6 000	6 200	83,4	83	83
Tiedontuotantopalvelut	1 980	2 000	2 100	38,6	39	39
Tilastopalvelut	1 531	1 500	1 650	23,8	23	23
Taloushallintopalvelut	5 093	5 100	5 150	47,1	47	47
Virastopalvelut	1 079	1 070	1 100	21,4	21	21
Kehittämispalvelut	3 424	4 400	4 509	59,2	42	42
Muut	60	60	60	1,1	1	1
Yhteensä	18 866	20 130	20 769	274,6	256	256

¹⁾ Investoinnit (701 728 euroa) ja poistot (502 337 euroa) eivät sisälly lukuun.

Toiminnallinen tehokkuus

Tike toteuttaa maa- ja metsätalousministeriön hyväksymää tuottavuusohjelmaa. Tike lisää ja vahvistaa tilastoalan yhteistyötä hallinnonalan virastojen ja tutkimuslaitosten kanssa sekä Pohjoismaissa että Baltiassa.

Tuotokset ja laadunhallinta

Tike arvioi toimintaansa vuosittain tehtävillä asiakastytytyväisyystutkimuksilla. Tavoitteena on, että asiakastytytyväisyys paranee vuoden 2004 tasosta. Lisäksi toimintaa kehitetään EFQM:n mukaisten itsearviointien pohjalta. Tietoturvaa parannetaan ottamalla käyttöön BS7799 standardin vaatimukset täyttävä tietoturvallisuuden hallintajärjestelmä. Tavoitteena on järjestelmän sertifiointi vuonna 2006.

Henkiset voimavarat

Asiantuntijoiden osuutta henkilöstöstä lisätään ja henkilöstön osaamista kehitetään Tiken ydintehtävissä. Henkilöstön työtyytyväisyyttä mitataan kyselyyn perustuen.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2005		2006 esitys
	2004 toteutuma	varsinainen talousarvio	
Bruttomenot	19 547	20 984	20 446
Bruttotulot	6 662	6 479	6 589
Nettomenot	12 885	14 505	13 857

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 785
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 040

Bruttomenoissa on otettu lisäyksenä huomioon 1 087 000 euroa, mistä 710 000 euroa tietojärjestelmä- ja tilastopalveluiden laajenemisesta. Kun bruttomenoissa on otettu vähennyksenä huomioon 1 625 000 euroa, mistä 700 000 euroa vuoden 2005 EU:n maatalouden rakennetutkimuksen kertaluonteisina menoina, 200 000 euroa EU:n maankäyttöaluetutkimusprojektin vuoden 2005 kertaluonteisina menoina sekä 500 000 euroa toiminnan tehostamisen johdosta, bruttomenojen vähennys on 538 000 euroa.

Kun bruttotulot lisääntyvät 110 000 eurolla maksullisen toiminnan tulosten lisääntymisen johdosta, nettomäärärahan tarve vähenee 648 000 eurolla ja on 13 857 000 euroa.

EU:n rakennetutkimuksen suorittamisesta saatavat tulot kertyvät vuosina 2006—2007 ja ne tuloutuvat momentille 12.30.04.

2006 talousarvio	13 857 000
2005 lisätalousarvio	227 000
2005 talousarvio	14 505 000
2004 tilinpäätös	13 140 000

(25.) *Eläinlääkintähuolto* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan siirrettäväksi momentiksi 30.30.25.

26. *Kansainvälinen yhteistyö* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 729 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää niiden kulutusmenojen maksamiseen, jotka aiheutuvat yhteistyöstä kansainvälisten järjestöjen puitteissa, solmituista kansainvälisistä ja valtioiden välisistä sopimuksista ja muusta alan kansainvälisestä yhteistyöstä. Lisäksi määrärahaa saa käyttää maa- ja metsätalousministeriön toimialan lähialueyhteistyöhankkeisiin ja niiden valmistelusta ja hallinnoinnista aiheutuviin kustannuksiin sekä kansainvälisen taloudellis-teknologisen yhteistyön edistämiseen tähtäävien soveltuvuustutkimusten yms. selvitysten hankkimiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kansainväliseen toimintaan liittyviin valtionapuihin. Määrärahaa saa käyttää enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen. Määräraha budjetoidaan kulutusmenojen osalta suoritusperusteisena ja siirtomenojen osalta maksuspäätösperusteisena.

2006 talousarvio	729 000
2005 talousarvio	729 000
2004 tilinpäätös	689 000

27. *Yhteistutkimukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 820 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lähinnä eri virastojen, laitosten tai muiden organisaatioiden yhteistyönä suoritettavasta, maa- ja metsätalousministeriön toimialan strategista ohjaamista sekä kehittämistä tukevasta tutkimuksesta ja kehittämisestä sekä organisaatioiden arvioinnista aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää tutkimushankkeiden asiantuntija-arvioinneista ja valtion virastoihin tai laitoksiin tapahtuvista sijoitusmenoiksi lueteltavista laitehankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää menojen maksamiseen, jotka aiheutuvat määräai-

kaisen henkilöstön palkkaamisesta määräaikaisiin tehtäviin. Määrärahasta saa maksaa myös valtionapuja. Määräraha budjetoidaan kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena ja siirtomenojen osalta maksuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Yhteistutkimusvaroilla maa- ja metsätalousministeriö tuottaa tutkimustietoa hallinnonalan politiikkojen ja päätöksenteon tueksi. Määrärahaa käytetään ensisijaisesti ministeriön strategiaa tukevaan ja sovelluksiin tähtäävään tutkimustoimintaan, joka palvelee hallinnon tietotarpeita ja lisää toimialan elinkeinojen kilpailukykyä. Tavoitteena on edistää tutkimusorganisaatioiden yhteistyötä ja mahdollistaa tutkimuksen monitieteisyys. Lisäksi varoilla hankitaan ohjaamisessa tarvittavaa tietoa toimialan organisaatioiden tuottavuudesta, taloudellisuudesta ja vaikuttavuudesta. Yhteistutkimusvarojen avulla maa- ja metsätalousministeriö osallistuu yhteistyössä muiden tutkimusrahoittajien kanssa oman sektorinsa tutkimuspolitiikan valmisteluun ja toteuttamiseen kansallisesti ja kansainvälisesti.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— tiedon ja osaamisen avulla tuetaan toimialan elinkeinojen kilpailukykyä, uusiutuvien luonnonvarojen kestävää, monipuolista ja tehokasta käyttöä sekä lisätään kansalaisten hyvinvointia.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— laajat, useita eri rahoittajia yhdistävät tutkimusohjelmat ja hankkeet verkottavat elinkeinoelämää, tutkimuslaitoksia ja korkeakouluja, tukevat uusien elinkeinoja edistävien ja kilpailukykyä parantavien innovaatioiden syntymistä,

— tutkimustietoon perustuvilla valtion toimenpiteillä tuetaan uusiutuvien luonnonvarojen kestävää käyttöä,

— tutkimuksen avulla tuotetuilla uusilla menetelmillä varmistetaan elintarvikkeiden turvallisuutta ja korkeaa laatua, ja

— hallinnonalan organisaatioiden toiminnan ja vaikuttavuuden arvioinnit tuottavat tietoa organisaatioiden kehittämistä varten.

Määrärahalla rahoitetaan ministeriön strategiaa tukevia, sektorirajat ylittäviä tutkimusko-

konaisuuksia, joista parhaillaan on käynnissä mm. luonnon monimuotoisuuden tutkimusohjelma (MOSSE), Itämeren suojeluohjelman osana toteutettava vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelma (VELMU), Wood material science -tutkimusohjelma, Muuttuva Venäjä -tutkimusohjelma, Muuntogeenisten organismien ympäristö-, yhteiskunta- ja terveysvaikutukset- tutkimusohjelma (ESGEMO), Uusi Bioteknologiaohjelma (NeoBio), ympäristöklusterin tutkimusohjelma ja luonnonmukaisen tuotannon tutkimusohjelma.

Vuonna 2006 rahoitusta suunnataan seuraaviin laajoihin tutkimuskokonaisuuksiin:

- ilmastomuutokseen sopeutuminen
- maa- ja metsätalouden vesienhoito
- ravitsemus, elintarvikkeet ja terveys (yhdessä Suomen Akatemian kanssa)
- metsävaratietojärjestelmä ja metsäsuunnittelu
- metsätalouden kannattavuus ja metsänhoidon laatu.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähenyksenä huomioon 1 340 000 euroa toiminnan supistamisen johdosta.

Määrärahaa arvioidaan käytettävän noin 100 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

2006 talousarvio	5 820 000
2005 lisätalousarvio	400 000
2005 talousarvio	7 110 000
2004 tilinpäätös	7 530 000

(41.) Eräät korvaukset (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan siirrettäväksi momentiksi 30.30.41.

(47.) Kasvinjalostustoiminnan edistäminen (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan siirrettäväksi momentiksi 30.30.47.

66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 690 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maa- ja metsätalousministeriön toimialaan liittyvien jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusosuuksien maksamiseen kansainvälisille organisaatioille sekä muihin kansainvälisten sitoumusten aiheuttamiin ulkomaille meneviin maksuihin.

2006 talousarvio	2 690 000
2005 talousarvio	2 690 000
2004 tilinpäätös	2 169 291

91. Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta ja eläinlääkintävahinkojen arviolautakunta

Selvitysosa: Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta käsittelee muutoksenhakuviranomaisena maaseutuelinkeinohallinnon, lähinnä työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastojen sekä riistanhoitopiirien ja kalastusalueiden päätöksistä tehtyjä valituksia ja ns. prosessuaalisia kanteluja.

Vuonna 2001 valituslautakunta antoi päätöksen 302 asiassa, 2002 päätöksiä oli 313 kpl, 2003 yhteensä 327 kpl ja vuonna 2004 yhteensä 315 kpl. Vuodelle 2005 siirtyi 181 keskeneräistä valitusasiaa. Valituslautakuntaan arvioidaan saapuvan runsaat 450 valitusta vuonna 2005. Säännösten moniportaisuus ja tulkinnanvaraisuus sekä alemmanasteisten säännösten ja määräysten usein tapahtunut muuttaminen on edelleenkin vaikeuttanut asioiden valmistelua ja ratkaisemista.

Keskimääräinen valitusasian käsittelyaika oli vuosina 2003—2004 6 kk. Ottaen huomioon myös suullisten käsittelyjen ja katselmusten määrä, tavoitteena on jatkossakin sanottu keskimääräinen käsittelyaika.

Valituslautakunnan päätöksistä voi hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta, kuitenkin tukiasioissa yleensä vain valitusluvalla.

Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnan tehtävänä on antaa asiantuntijalausuntoja eläinlääkintään liittyvissä hoitovirheksymyksissä.

21. Lautakuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 728 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan ja eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnan menoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 7 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen		€
Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta	688 000	
Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunta	40 000	
Yhteensä	728 000	
2006 talousarvio	728 000	
2005 lisätalousarvio	9 000	
2005 talousarvio	711 000	
2004 tilinpäätös	654 000	

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriö toteuttaa yhdessä hallinnonalan virastojen ja laitosten kanssa hallituksen liikenne- ja viestintäpoliittisia tavoitteita. Ministeriön ja hallinnonalan vastuulla on myös omistajapolitiittisten tavoitteiden toteuttaminen liikenne- ja viestintäalalla toimivien valtion yritysten osalta. Hallinnonalan politiikkalohkoja ovat hallinto, viestintäpolitiikka, liikennepolitiikka, omistajapolitiikka sekä tutkimustoiminta.

Hallitusohjelman mukaan liikenne- ja viestintäpolitiikalla parannetaan kansalaisten hyvinvointia sekä elinkeinoelämän ja julkishallinnon tuottavuutta ja kilpailukykyä sekä Suomen ja sen eri alueiden kilpailukykyä. Viestintäpolitiikassa tämä tapahtuu edistämällä tietotekniikan ja tietoyhteiskuntapalvelujen käyttöä ja liikennepolitiikassa kehittämällä liikenteen infrastruktuuria ja palveluja. Hallitus sitoutuu hallinnonalan yrityksissä ja liikelaitoksissa pitkäjänteiseen ja ennustettavaan omistajapolitiikkaan.

Viestintäpalvelut ovat olennainen osa tietoyhteiskunnan kehittymistä, koska merkittävä osa tietoyhteiskunnan palveluista tuotetaan ja kulutetaan viestintäpalveluja ja -verkkoja hyödyntäen. Suomen talouskehityksen ja kilpailukykyyn kannalta keskeistä on pystyä muuttamaan vahva viestintäinfrastruktuuri- ja palveluosaaminen vahvuudeksi tietoyhteiskuntapalvelujen tuotannossa ja laajassa hyväksikäytössä.

Viestinnän palvelut ovat pääasiassa kaupallisia palveluja, jotka elinkeinoelämä tuottaa. Julkinen hallinto toimii teknologianeutraalin ohjauksen ja lainsäädännön avulla kilpailun ja uuden teknologian käyttöönoton edistämiseksi, viestintäalan yritysten toimintaedellytysten vahvistamiseksi, suomalaisen elinkeinoelämän kilpailukykyyn parantamiseksi sekä peruspalvelutarjonnan turvaamiseksi ja kuluttajan oikeuksien suojaamiseksi. Ministeriön ja hallinnonalan toiminnassa keskeistä on hyvän toimintaympäristön luominen palvelujen tuottajille tarjota ja käyttäjille käyttää tietoyhteiskunnan palveluja.

Kansallisen laajakaistastrategian tavoitteiden mukaan vuoden 2005 loppuun mennessä nopeat, alueellisesti kattavat ja käyttäjilleen kohtuuhintaiset tietoliikenneyhteydet ovat kaikkien kansalaisten saatavilla. Vuoden 2005 lopussa kaikki teknologiat huomioon ottaen Suomessa on miljoona laajakaistaliittymää, joista yleisimmän yhteysnopeus on vähintään 2 Mbit/s. Lisäksi Suomen asema Euroopan eturivin maana nopeiden tietoliikenneyhteyksien käytössä ja saatavuudessa on vakiintunut. Strategian toimenpideohjelmaa pannaan täytäntöön aina vuoteen 2007 saakka. Strategian lähtökohtana on, että verkkoihin syntyy hyviä palveluita ja niitä käytetään laajasti.

Televisiotoiminnassa viestintäverkkojen digitalisointi etenee. Valtioneuvosto on tehnyt periaatepäätöksen analogisista lähetyksistä luopumisesta 31.8.2007 lähtien. Digitaalinen televisioverkko kattaa koko maan vuoden 2005 loppuun mennessä ja vuoden lopussa 40 prosentilla kotitalouksista arvioidaan olevan käytössä digitaalinen vastaanotin. Joulukuussa 2004 loppuraporttinsa jättäneen parlamentaarisen työryhmän ehdotusten pohjalta valmistellut lakimuutokset, joiden tar-

koituksena on varmistaa Yleisradio Oy:n rahoitus ja toimialan kehittyminen siirryttäessä kokonaan digitaaliseen televisiotoimintaan, toimeenpannaan vuonna 2006.

Kansallisen tietoturvastrategian avulla Suomesta rakennetaan tietoturvallinen yhteiskunta. Strategian tavoitteena on edistää tietoturvallisuusyhteistyötä sekä kansallista kilpailukykyä ja suomalaisten tieto- ja viestintäalan yritysten toimintamahdollisuuksia. Strategian avulla parannetaan tietoturvallisuusriskien hallintaa, turvataan perusoikeuksien toteutuminen ja kansallinen tietopääoma. Tavoitteena on myös lisätä tietoturvallisuustietoisuutta ja -osaamista.

Valtioneuvosto asettaa talousarvioesitykseen liittyen viestinnän toimialalle seuraavat tavoitteet:

- Korkealaatuiset viestintäpalvelut ovat yleisesti saatavilla, hinnaltaan kohtuullisia ja niitä tarjotaan tehokkaasti toimivilla viestintämarkkinoilla.

- Kansalaiset ja yritykset luottavat tietoyhteiskunnan palveluihin.

- Uusia innovatiivisia viestintäpalveluita syntyy.

- Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään tehokkaasti hyväksi tuottavuuden ja kilpailukyvyn parantamiseksi.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti seuraavat tavoitteet:

- Suomen Internet-yhteyksistä yli 90 prosenttia on laajakaistaisia ja yleisimmän laajakaistapalvelun yhteysnopeus on vähintään 8 Mbit/s ja Suomi nousee maailman eturivin maaksi nopeiden tietoliikenneyhteyksien käytössä vuoden 2007 loppuun mennessä.

- Suomi on tietoturvallinen yhteiskunta, tietoturvallisuusalan kilpailukyky on kunnossa ja tietoturvallisuuteen liittyvä osaaminen ja tietoisuus korkeaa tasoa.

- Yleisradio Oy:n julkisen palvelun tarjonta ja rahoitus on turvattu ja kaupallisen televisio- ja radiotoiminnan toimintaedellytykset kehittyvät.

Liikenteen toimialalla ylläpidetään ja kehitetään liikenneyhteyksiä Suomen ja sen eri alueiden kilpailukyvyn turvaamiseksi ja parantamiseksi. Toimialalla tulee samalla mahdollistaa turvallinen sekä ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä liikkuminen ja kuljettaminen. Ministeriön hallinnonalan harjoittamaa liikennepolitiikkaa toteutetaan liikenneväylien sekä liikenteen palvelujen palvelutasoa ylläpitämällä ja kehittämällä sekä vaikuttamalla muiden viranomaisten ja sidosryhmien toimiin, joilla on merkitystä liikennepolitiikalle. Eri liikennemuotojen tulee yhdessä muodostaa tehokas liikennejärjestelmä. Väylänpidon kustannuksia minimoidaan hankintamuotoja ja toimintamuotoja edelleen kehittämällä.

Vuonna 2006 henkilö- ja tavaraliikenteen arvioidaan kasvavan noin 2 %. Sen jälkeen vuosikasvuksi arvioidaan edelleen noin 2 % kansantuotteen ja erityisesti kuljetusintensiivisten toimialojen kasvusta riippuen.

Lähivuosien väylänpidon ja liikenteen palvelujen tarpeisiin vaikuttavat keskeisimmät muutostekijät ovat väestön muuttoliikkeestä aiheutuva aluerakenteen muuttuminen ja väestön ikääntyminen sekä muutokset elinkeinoelämän rakenteessa. Väestön keskittyminen lisää liikenteen kysyntää ja investointitarpeita kasvualueille. Samanaikaisesti liikenneväyläpalvelujen riittävä taso on säilytettävä väestöä menettävillä alueilla. Yksitysteiden pitoa tuetaan suurin avustuksin ja tukemalla niiden tienpitomenetelmien kehittämistä. Kohtuuhintainen julkisen liikenteen palvelujen saatavuus pyritään turvaamaan kansalaisille. Elinkeinoelämän globalisoituminen korostaa kansainvälisten yhteyksien kehittämisen merkitystä.

Hallitusohjelman mukaisesti asetettu liikenneinfrastruktuurin ministerityöryhmä sai helmikuussa 2004 valmiiksi esityksen liikenneväylien pidon linjauksista hallituskaudelle ja yleisemmällä tasolla koko seuraavalle kymmenvuotiskaudelle. Talouspoliittinen ministerivaliokunta puolsi työryhmän esittämää hankkeiden kiireellisyysjärjestystä. Hankkeiden käynnistämisestä hallitus päätti ensimmäisen kerran 11.3.2004 kehyspäätöksen yhteydessä ja myöhemmin niistä on päätetty talousarviokäsittelyissä.

Valtioneuvoston tekemien päätösten mukaan uusille liikennehankkeille osoitetaan vaalikaudella 233 milj. euroa (sis. alv) ja uusista hankkeista seuraaville vaalikausille aiheutuvat määräraha-tarpeet ovat yhteensä 1 631 milj. euroa (sis. alv). Vastaavat luvut ilman arvonlisäveroa ovat 191 milj. euroa ja 1 337 milj. euroa. Päätösten toteuttaminen aloitettiin vuoden 2004 ensimmäisessä lisätalousarviossa, johon sisältyi Muurla—Lohja -moottoritien toteuttaminen elinkaarimallilla (sopimusvaltuus 700 milj. euroa, rakentamiskustannukset noin 335 milj. euroa). Vuoden 2005 talousarvioon sisältyivät uusina hankkeina Tornion vesiväylän syventäminen (sopimusvaltuus 11 milj. euroa) ja Hakamäentien hanke (sopimusvaltuus 90 milj. euroa). Vuonna 2006 on tarkoitus aloittaa Raahen meriväylä (sopimusvaltuus 30 milj. euroa), Tampereen läntisen kehätien 2. vaihe (sopimusvaltuus 57 milj. euroa), kuntien kanssa yhteishankkeena Hintta—Korvenkylä, Oulu (sopimusvaltuus 25,7 milj. euroa), Ilmalan ratapiha (sopimusvaltuus 100 milj. euroa) ja Vihti—Pori-tien parannustyöt (sopimusvaltuus 45 milj. euroa). Seuraavina on tarkoitus aloittaa vuonna 2007 Seinäjoki—Oulu -rataosan ensimmäinen osa (sopimusvaltuus 90 milj. euroa), vt 6 Lappeenranta—Imatra -tiehanke (sopimusvaltuus 126 milj. euroa) ja Lahti—Luumäki -ratahanke (sopimusvaltuus 150 milj. euroa), Kehä I Turunväylä—Vallikallio (sopimusvaltuus 73 milj. euroa) ja Keski-Pasilan ratapihatyöt (sopimusvaltuus 30 milj. euroa). Lisäksi jatketaan seuraavalla vaalikaudella toteutettavien hankkeiden suunnittelua ja muuta valmistelua.

Liikenneväylien pidossa turvataan ensisijaisesti päivittäinen liikennöitävyys ja väylien kunto sekä liikenneturvallisuus. Ministerityöryhmän esittämiä teimahankkeita, ratojen yli-ikäisen päällysrakenteen uusiminen sekä tieverkolla satamayhteyksien parantaminen, pääteiden turvallisuuden parantaminen sekä kasvavien alueiden kehityksen tukeminen, jatketaan.

Meriliikenteen ja erityisesti öljykuljetusten jatkuvan kasvun ympäristöriskejä Suomenlahdella vähennetään kehittämällä liikenteen ohjausjärjestelmiä ja osallistumalla kansainvälisten merikuljetussääntöjen kehittämiseen.

Liikenne- ja kuljetuspalvelut ovat kaupallista toimintaa. Valtio täydentää palveluja ostamalla liikkumis- ja kuljetustarpeiden tyydyttämiseksi tarpeellisiksi arvioituja palveluja siltä osin kuin niitä ei pystytä asiakastuloin tarjoamaan. Liikenne- ja viestintäministeriö ostaa tai tukee juna-, vesi- ja lentoliikenteen palveluja. Lisäksi liikenne- ja viestintäministeriö myöntää kunnille valtionavustusta kaupunkiliikenteen ylläpitämiseen sekä kaupunki-, seutu- ja työmatkalippujen alentamiseen. Tavoitteena on parantaa liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta sekä vähentää ympäristöhaittoja nostamalla joukkoliikenteen osuutta erityisesti työmatkaliikenteessä. Lääninhallitukset ostavat maaseudun peruspalveluluonteista linja-autoilla ja takseilla harjoitettavaa runkoliikennettä, jota kunnat täydentävät omilla ostoillaan sekä järjestävät koululaisten ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden kuljetuksia.

Hallitusohjelman joukkoliikennetavoitteiden saavuttamista loppuhallituskauden aikana pohtinut työryhmä on tehnyt esityksensä joukkoliikenteen rahoituksen rakenteen uudistamiseksi. Työ jatkuu työryhmissä vuoden 2005 aikana.

Merenkulun tuilla pyritään varmistamaan riittävä Suomeen rekisteröity aluskanta ja siten palvelujen jatkuvuus kaikissa tilanteissa.

Ilmailun hallintoa selkiinnytetään. Ilmailulaitoksesta erotetaan merkittävien julkisten hallinto-tehtävien hoito perustettavalle Ilmailuhallinnolle. Ilmailuhallinto -viraston toiminta rahoitetaan määrärahalla, jonka tarve otetaan huomioon uuden ilmailun valvontamaksun tasossa.

Valtioneuvosto asettaa talousarvioesitykseen liittyen liikenteen toimialalle seuraavat tavoitteet:

— Kuljetusten ja liikenteen toimivuudesta huolehditaan siten, että koko liikenneverkolla on taattu päivittäinen liikennöitävyys ja että valtakunnallisilla tärkeimmillä pääväylillä matka- ja kuljetusajat eivät lisäännä. Logistisia kustannuksia alennetaan. Liikennepalvelujen peruspalvelutaso turvataan.

— Tieliikenteen turvallisuutta parannetaan valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti, mikä edellyttää tieliikenteessä kuolleiden määrän jäämistä vuonna 2006 alle 315.

— Toimialan toimin vaikutetaan siihen, että liikenteen kasvihuonekaasupäästöt valtioneuvoston hyväksymän ilmastostrategian mukaisesti ovat vuonna 2010 korkeintaan vuoden 1990 tasolla. Liikenteen ympäristöriskejä vähennetään.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti seuraavat tavoitteet:

Parannetaan toimialan tuottavuutta ja kokonaistaloudellisuutta.

Kuljetusten ja liikenteen toimivuuden turvaamiseksi

— tehdään päätös teiden ja ratojen runkoverkosta sekä valmistellaan vuonna 2005 tehtyjen selvitysten pohjalta ehdotus rataverkon laajuudesta ja yleisen ja yksityisen tien rajapinnasta. Pyritään estämään kapasiteetin puutteesta johtuvien viivästyksien lisääntyminen tärkeimmillä pääväylillä ja suurilla kaupunkiseuduilla. Parannetaan liikennejärjestelmän yhteentoimivuutta.

— joukkoliikenteen julkisella rahoituksella pyritään turvaamaan liikenteen peruspalvelutaso. Joukkoliikenteen osuutta erityisesti työmatkaliikenteessä edistetään myöntämällä kunnille valtionavustusta kaupunkimaisen paikallisliikenteen ylläpitämiseen sekä säännöllistä matkustusta tukevien kaupunki-, seutu- ja työmatkalippujen hinnanalennuksiin. Kehittämistoiminnan tavoitteena on turvata joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä pitkällä aikavälillä ja luoda edellytyksiä jatkuvalla liikenteen hoidon tehokkuuden ja laadun paranemiselle.

— kehitetään eri liikennemuotojen sekä väylävirastojen yhteistyötä erityisesti alueyhteistyössä sekä yhteensopivien tietojärjestelmien kehittämisessä liikenneväylien suunnittelussa, rakentamisessa ja kunnossapidossa. Liikennemuotojen pitkäjänteisen kehittämisen turvaamiseksi erityistä huomiota kiinnitetään tuottavuuden lisäämiseen sekä tutkimustoiminnan kehittämiseen.

Liikenteen turvallisuuden edistämiseksi

— tieliikenteessä Tiehallinnon toimin vastataan 25 prosentista valtioneuvoston periaatepäätöksen tavoitteesta.

— rautatieliikenteessä ei tapahdu matkustajien kuolemaan johtavia onnettomuuksia.

— kauppamerenkulussa ja ilmailuliikenteen säännöllisessä reittiliikenteessä ja charterliikenteessä ei tapahdu kuolemaan johtavia onnettomuuksia.

— hallinnonalan tutkimuslaitosten tuottamien sää-, aallokko- ja jääennusteiden osuvuuden tulee olla hyvällä tasolla.

Ympäristöhaittojen vähentämiseksi

— ilmakehään kohdistuvia ympäristövaikutuksia pyritään vähentämään vaikuttamalla yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa mahdollisimman vähän liikennettä synnyttävän alue- ja yhdyskuntarakenteen kehittämiseen sekä mahdollisimman vähän päästöjä synnyttävän ajoneuvokannan kehittämiseen. Hallinnonalan tutkimuslaitosten tulee tuottaa ja välittää päätöksenteon tueksi ilmastoon liittyviä ajantasaista tutkimuksia sekä korkeatasoista ilmaston tilan seuranta. Meren tilan seurannan tulee olla laadukasta ja ajantasaista.

— uudet liikenneväylät rakennetaan niin, että niillä kulkevan liikenteen maaperään, pohjaveisiin ja ihmisiin kohdistuvat ympäristöhaitat minimoidaan.

— olemassa olevien liikenneväylien liikenteen ja kunnossapidon pahimpia ympäristöhaittoja poistetaan.

Hallinnonalalle esitetään määrärahoja 1 722,6 milj. euroa.

Hallinnon politiikkalohkolle esitetään 20,5 milj. euroa yhteensä liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenoihin sekä tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Viestintäpolitiikkaa tukevia määrärahoja ovat Viestintäviraston määrärahat sekä sanomalehdistön tuki. Näihin esitetään yhteensä 18,9 milj. euroa.

Viranomaisradioverkon (VIRVE) rahoituksen tukemiseen esitetään 2,0 milj. euroa.

Liikennepolitiikkalohkolle esitetään yhteensä 1 329,4 milj. euroa. Liikennepolitiikkaa toteuttavat väylälaitokset, Ajoneuvohallintokeskus sekä ilmailun ja rautatieliikenteen alueille perustettavat hallinto- ja turvallisuusvirastot. Muita liikennepolitiikkalohkon määrärahoja ovat joukkoliikenteen palvelujen ostot sekä tuet, merenkulkuelinkeinon tukeminen, ilmaliikenteen korvaukset ja tuet, tienpidon valtionavut sekä kansallinen rahoitusosuus rakennerahastohankkeisiin. Lisäksi Vuosaaren sataman liikenneväylien rakentamiseen esitetään 58,7 milj. euroa.

Omistajapolitiikan toteuttamiseen käytetään 0,5 milj. euroa.

Tutkimustoiminnan politiikkalohkolle esitetään yhteensä 40,5 milj. euroa. Tutkimustoimintaa harjoittavia laitoksia ovat Ilmatieteen laitos ja Merentutkimuslaitos.

Hallinnonalan arvonnäkömenoihin esitetään 251,1 milj. euroa.

Hallinnonalan maksutuloista ja veroluontoisista maksuista suurimpia ovat meriväylien pitoon käytettävä väylämaksu 76 milj. euroa sekä radanpitoon käytettävä ratamaksu ja ratavero yhteensä 60 milj. euroa. Viestintävirasto saa maksutuloina 27 milj. euroa ja Ajoneuvohallintokeskus 62 milj. euroa.

Trans European Transport Network eli TEN-hankkeisiin arvioidaan saatavan EU:n varoja noin 8 milj. euroa. Aluekehitysrahaston tavoiteohjelmiin arvioidaan saatavan EU-varoja momentilta 26.98.61 noin 11 milj. euroa.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan valtuusyhteenveto (milj. euroa)

	2006	2007	2008	2009	2010—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	197,2	111,4	90,9	42,9	813,1	1 255,5
Vuoden 2006 sitoumukset	24,9	85,8	88,0	55,7	20,0	274,4
Valtuudet yhteensä	222,1	197,2	178,9	98,6	833,1	1 529,9

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2004—2006

	v. 2004 tilinpäätös 1000 €	v. 2005 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2006 esitys 1000 €	Muutos 2005—2006	
				1000 €	%
01. Liikenne- ja viestintäministeriö	21 303	21 097	20 535	- 562	- 3
20. Ajoneuvohallintokeskus	11 367	9 472	10 996	1 524	16
24. Tiehallinto	749 286	728 216	679 939	- 48 277	- 7
25. Tienpidon valtionavut	11 100	13 900	12 000	- 1 900	- 14
30. Merenkulkulaitos	24 350	22 120	102 829	80 709	365
32. Merenkulun ja muun vesiliikenteen edistäminen	67 233	73 488	67 418	- 6 070	- 8
40. Ratahallintokeskus	498 522	399 400	353 942	- 45 458	- 11
41. Rautatievirasto	—	—	1 000	1 000	0
51. Ilmailuhallinto	—	—	5 800	5 800	0
52. Ilmaliikenteen korvaukset ja valtionavut	5 775	5 875	1 000	- 4 875	- 83
60. Joukkoliikenteen palvelujen ostot, korvaukset ja tuet	91 771	90 816	83 170	- 7 646	- 8
70. Viestintävirasto	6 034	3 816	5 248	1 432	38
72. Viestinnän korvaukset ja avustukset	13 614	13 614	15 614	2 000	15
80. Ilmatieteen laitos	28 391	30 516	30 216	- 300	- 1
81. Merentutkimuslaitos	7 698	8 799	10 280	1 481	17
99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut menot	352 329	353 335	322 563	- 30 772	- 9
Yhteensä	1 888 774	1 774 464	1 722 550	- 51 914	- 3
Henkilöstön kokonaismäärä	3 240	3 200	3 300		

01. Liikenne- ja viestintäministeriö

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriö edistää yhteiskunnan toimivuutta ja väestön hyvinvointia huolehtimalla siitä, että kansalaisten ja elinkeinoelämän käytössä ovat laadukkaat, turvalliset ja edulliset liikenne- ja viestintäyhteydet sekä alan yrityksillä kilpailukykyiset toimintamahdollisuudet.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti toiminnalleen seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

Tuotokset ja laadunhallinta

— Ministeriön strategiset prosessit lainsäädäntö, vuorovaikutus sekä hallinnonalan ja rakenteiden ohjaus ovat laadukkaita.

— Liikenne- ja viestintäpoliittinen lainsäädäntö täyttää valtioneuvoston lainsäädännön valmistelulle asettamat tavoitteet.

— Vuorovaikutus tuottaa menettelytavat menestykselliseen yhteistyöhön ja yhteistoimintaan sekä kotimaiseen ja kansainväliseen verkostumiseen.

— Hallinnonalan virastojen ja laitosten ohjausta ja yhteistyötä kehitetään synergiaetujen saavuttamiseksi ja toiminnan tehostamiseksi.

— Liiketoiminnan ohjauksessa noudatetaan hyvälle hallintotavalle ja omistajapolitiikalle (corporate governance) asetettuja vaatimuksia.

Toiminnallinen tehokkuus

— Kustannukset / henkilötyövuosi ovat enintään 82 000 euroa.

— Hankintamenettelyjä kehitetään.

— Tuottavuuden mittausta kehitetään.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— Työtyytyväisyysindeksi on vähintään 3,4 asteikolla 1—5 (2005 tav.: 3,4, 2004 tot. 3,3).

— Ministeriön organisaatiouudistus edistää strategisen johtamisen edellytyksiä.

— Tukiprosessit (talous, kansainväliset asiat, tutkimus ja ministeriön viestintä) tukevat ministeriön strategisia prosesseja ja ne priorisoidaan strategisten prosessien tarpeiden mukaisesti.

21. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 685 000 euroa.

Liikennepolitiikan osastolle sijoitettu merenkulkuneuvoksen virka muutetaan 1.1.2006 lukien viraksi, jota ei ole valtion talousarviossa eriteltävä.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon valtion televisio- ja radiorahastosta saatava rahoitus.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 5 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta ja 155 000 euroa valtiosihteerin ja valtiosihteerin sihteerin palkkausmenojen siirtona momentilta 23.01.01.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon valtion televisio- ja radiorahastosta televisio- ja radiotoiminnan kehittämiseen saatavat varat ja niitä vastaavat menot. Vuonna 2006 rahoituksen arvioidaan olevan ilman arvonnalisäveroa 300 000 euroa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004	2005	2006
	toteutuma	varsinainen talousarvio	esitys
Bruttomenot	14 311	14 452	14 985
Bruttotulot	90	205	300
Nettomenot	14 221	14 247	14 685

Siirtyvät erät

— siirtynyt

edelliseltä vuodelta 2 004

— siirtynyt

seuraavalle vuodelle 2 022

2006 talousarvio	14 685 000
2005 lisätalousarvio	192 000
2005 talousarvio	14 247 000
2004 tilinpäätös	14 239 000

22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 850 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tutkimus- ja kehittämismenoihin sekä palkkioihin. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja kehittämishankkeiden maksamiseen ja niihin liittyvien tarjousten tekemiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta kohdistuu liikenteen kysyntään, infrastruktuuriin, tavara- ja henkilöliikenteeseen, liikenneturvallisuuden, ympäristöhaittojen vähentämiseen, ajoneuvotekniikkaan, vaarallisten aineiden kuljetuksiin, viestintään ja tietoverkkoihin, liikenteen telematiikkaan, lähialueyhteistyöhön sekä hallinnon kehittämiseen.

2006 talousarvio	5 850 000
2005 lisätalousarvio	54 000
2005 talousarvio	6 850 000
2004 tilinpäätös	7 064 000

20. Ajoneuvohallintokeskus

Selvitysosa: Ajoneuvohallintokeskuksen keskeiset tehtävät ovat ajoneuvojen rekisteröinti, ajoneuvojen vuotuinen verotus, katsastustoiminnan valvonta, kuljettajatutkintojen järjestäminen, ajokorttien rekisteröinti sekä tieliikenteen tietopalvelu. Ajoneuvohallintokeskuksen toiminnan perustana on ajoneuvoliikennerekisteri.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Ajoneuvohallintokeskukselle pääluokkaperusteluissa asetettuja liikenneturvallisuuteen ja ympäristöön liittyviä tavoitteita tukevat seuraavat toiminnalliset tulostavoitteet vuodelle 2006:

Tulostavoite	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA			
Katsastustoimipaikkojen hylkäysprosentit eivät perusteettomasti poikkea enemmän kuin -3 tai +7 prosenttiyksikköä maan keskiarvosta (%)	78	80	80
Määräaikaikatsastuksessa katsastustoimipaikoista havaitsee testiautoissa kaksi oleellista vikaa (%)	58	60	60
Rikkomukset/vahingoita ajaneiden uusien kuljettajien osuus (%)	58,5	60,3	60,3
Autokouluoppilaiden tutkintomenestys asteikolla 1—5			3,27
Autokouluopetuksen koettu hyöty asteikolla 1—5			3,84
Yritysviestintätutkimuksen arvosana			Väh. julkishallinnon keskiarvo
	7,35	7,5	
Asiakastytyväisyys AKEn toimintaan asteikolla 1—5	3,6	3,5	3,5
Asiakastytyväisyys AKEn sopimuskumppaneiden toimintaan asteikolla 1—5	4,4	3,5	4,0
Sähköisesti käsiteltyjen lupien osuus (%)	0	5	5
GSM- ja internet rekisterikyselyiden osuus (%)	85	85	85
Ajoneuvoveron sähköisten yritysaskujen määrä vähintään (kpl)	1 518	1 400	1 700
Liikennetietojärjestelmän (LTJ) käytettävyys	hyvä	hyvä	hyvä
Ajoneuvoliikenteen tietojärjestelmä toimivuuden mittarit käytössä (ATJ)		ovat	ovat
PALKO-hanke (pysytään arvioituissa kustannuksissa ja aikataulussa, sisältötavoitteet saavutetaan)	ei	kyllä	kyllä

TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS

Ajoneuvorekisteröinnin muutostietojen käsittelyaika (pv)	4,3	4,7	4,5
Tietopalvelun tulos milj. euroa	2,0	1,0	0,8
Hakemusasioden käsittelyaika (pv)	4,4	8,5	7,0
Puhelinpalvelun tavoitettavuus (%)	90	83	85
Yksikkökustannustavoitteen toteutuminen kolmessa neljästä pääsuoritteessa	ei	kyllä	kyllä

HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA

Henkilöstön työtyytyväisyys asteikolla 1—5	3,1	3,2	3,3

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Tuotot			
Julkisoikeudelliset suoritteet	49 950	53 520	56 950
— Rekisteröinti ja verotus -toimiala	28 869	32 548	33 244
— Ajoneuvotekniikka -toimiala	4 102	4 411	4 813
— Kuljettaja -toimiala	16 979	16 561	18 893
Liiketaloudelliset suoritteet (AKEtieto)	6 416	5 220	5 513
Tuotot yhteensä	56 366	58 740	62 463
Kustannukset			
Julkisoikeudelliset suoritteet	45 621	49 419	57 249
— Rekisteröinti ja verotus -toimiala	28 658	30 797	33 616
— Ajoneuvotekniikka -toimiala	4 519	5 105	6 669
— Kuljettaja -toimiala	12 444	13 517	16 964
Liiketaloudelliset suoritteet (AKEtieto)	4 391	4 323	5 253
Kustannukset yhteensä	50 012	53 742	62 502
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-)			
Julkisoikeudelliset suoritteet	4 329	4 101	-299
— Rekisteröinti ja verotus -toimiala	211	1 751	-372
— Ajoneuvotekniikka -toimiala	-417	-694	-1 856
— Kuljettaja -toimiala	4 535	3 044	1 929
Liiketaloudelliset suoritteet (AKEtieto)	2 025	897	260
Ylijäämä / Alijäämä yhteensä	6 354	4 998	-39
Kustannusvastaavuus %			
Julkisoikeudelliset suoritteet	109	108	99
— Rekisteröinti ja verotus -toimiala	101	106	99
— Ajoneuvotekniikka -toimiala	91	86	72
— Kuljettaja -toimiala	136	123	111
Liiketaloudelliset suoritteet (AKEtieto)	146	121	105
Kustannusvastaavuus % yhteensä	113	109	100

21. Ajoneuvohallintokeskuksen toimintame-
not (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa
10 996 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat valtion
maksuperustelain nojalla Ajoneuvohallinto-
keskuksen maksuista annettuun liikenne- ja
viestintäministeriön asetukseen Ajoneuvohal-

lintokeskuksen maksuista. Tuloihin sisältyy arvio muualla kuin ETA-valtioissa rekisteröityjen ajoneuvojen massa- ja mittapoikkeusluopien tuotoista 4 956 000 euroa.

Ajoneuvohallintokeskuksen palvelujen kokonaisuudistushankkeen (ns. PALKO-hanke) kokonaiskustannusarvio nousee 30,6 milj. eurosta 36,3 milj. euroon ja sen valmistuminen siirtyy vuodesta 2007 vuoden 2010 loppuun. PALKO-menoja sisältyy investointeihin 1 794 000 euroa. PALKO-hankkeesta suoritetaan erillinen arviointi.

Ajoneuvoverotustehtävän määrärahatarve on 11 410 000 euroa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2005		
	2004 toteutuma	varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	64 752	68 212	73 459
Bruttotulot	56 387	58 740	62 463
Nettomenot	8 365	9 472	10 996
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 102		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	9 104		
2006 talousarvio		10 996 000	
2005 talousarvio		9 472 000	
2004 tilinpäätös		11 367 000	

24. Tiehallinto

Selvitysosa: Tiehallinto edistää liikenteen toimivuutta ylläpitämällä ja kehittämällä tieverkon palvelutasoa, parantaa tieliikenteen turvallisuutta sekä vähentää ja ehkäisee ympäristöhaittoja. Tiehallinto vastaa valtion vastuulla olevista yleisistä teistä osana liikennejärjestelmää. Yleisten teiden verkon pituus on 78 000 km ja sen arvo on 15 mrd. euroa.

Liikennepolitiikan tavoitteeksi on asetettu Suomen ja sen eri alueiden kilpailukykyyn edistäminen liikenteen infrastruktuuria ja palveluja kehittämällä. Tiehallinnon tehtävänä on tukea tienpidon toimenpitein tasapainoista aluekehitystä sekä pitää päätieverkon ohella huolta alemmanasteisen tieverkon riittävästä laajuudesta ja kunnosta.

Tienpidon nykyrahoituksella varmistetaan tieverkon nykykunnon säilyminen sekä liikennettä tyydyttävä palvelutaso koko maassa. Alueiden kilpailukykyä tukevia, työmatkaliikenteen ja elinkeinoelämän kuljetusten sujuvuutta sekä liikenneturvallisuutta parantavia investointeja toteutetaan, vaikka ei täysin riittävästi. Väestömuutosten aiheuttamat sekä maankäyttötarpeista ja liikennemäärän kasvusta johtuvat liikenneinfrastruktuurin investointipaineet kasvukeskuksissa ja päätiestöllä ovat suurempia kuin alemmalla tieverkolla.

Perustienpidossa asetetaan etusijalle tiestön jokapäiväinen liikennöitävyys, tieverkon kunnosta huolehtiminen ja liikenneturvallisuuden parantaminen. Kainuun maakunnassa tienpito perustuu maakunnan ja tiepiirin väliseen sopimukseen ja sitä koskeva rahoitus on sisäasiainministeriön pääluokan momentilla 26.98.63 Kainuun kehittämisraha. Tiehallinnolle asetettavat tavoitteet kattavat myös Kainuun maakunnan tieverkon.

Nimettyjä käynnissä olevia tieverkon kehittämishankkeita toteutetaan vilkkaimmalla päätiellä ja kaupunkiseudulla. Uusina hankkeina ehdotetaan 57 milj. euron sopimusvaltuutta Tampereen läntisen kehätien 2. rakennusvaiheen toteuttamiseen, 25,7 milj. euron sopimusvaltuutta Tiehallinnon, Oulun kaupungin ja Kiimingin kunnan yhteishankkeena toteuttavaan vt 20

Hintta—Korvenkylä (Kuusamontie, Oulu) toteuttamiseen ja 45 milj. euron sopimusvaltuutta Vihti—Pori -tien parantamiseen.

Perustienpidon määräraha on 578,4 milj. euroa, jonka Tiehallinto kohdentaa sille asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Tiestön hoidon menoihin on varattu yhteensä 190,0 milj. euroa, jolla voidaan säilyttää nykyinen laatu ja palvelutaso. Päätiestöllä hoidon taso takaa hyvät ajo-olosuhteet, seututeillä tyydyttävät ja yhdysteillä välttävät. Alimmassa hoitoluokassa on yli puolet tieverkosta. Tienpidon laatutasoa tarkistetaan tarvittaessa liikenteen toimivuuden seurannan ja asiakaspalautteiden pohjalta. Raskaan liikenteen turvallisuutta ja sujuvuutta vaikeissa sääolosuhteissa edistetään täsmähoidolla.

Ylläpitoon ja korvausinvestointeihin on varattu 220,0 milj. euroa. Tällä rahoituksella teiden kunto säilyy pääosin nykytasolla. Merkittävä osa teihin kuuluvista muista rakenteista ja laitteista on lähivuosina tulossa korjausikään ja aiheuttaa merkittävää lisärahoitustarvetta. Tavoitteena on pitemmällä aikavälillä päästä lähemmäksi tieverkon kunnan optimitilannetta, jossa tienpitäjän ja tienkäyttäjien kustannukset ovat minimissään.

Perustienpidon investointeihin ja teemapaketteihin on kohdennettu yhteensä 67,5 milj. euroa. Perustienpidon investoinnit ovat pienehköjä alueellisia liikenneturvallisuusinvestointeja sekä käynnissä oleviin valtakunnallisiin hankeohjelmiin ja teemapaketteihin sisältyviä kohteita, jotka on priorisoitu yhtenäisin kriteerein. Jo käynnistettyjä kolmea teemapakettia jatketaan (satamayhteyksien parantamishankkeita, pääteiden liikenneturvallisuushankkeita ja kasvavien alueiden kehityksen tukemisen hankkeita).

Turvallisuutta parannetaan liikenneympäristöön kohdistuvien toimien lisäksi myös rakentamalla automaattista nopeuden valvontaa 300 tiekilometrille. Vuoden 2006 lopussa valvontakameroihin varustettuja teitä on yli 1 300 kilometriä. Liikennekuolemien määrän nousun estäminen edellyttää lisäksi 100 km/h nopeusrajoitusten asteittaista laskemista 80 km/h 1 200 kilometrillä päätieverkkoa vuoteen 2009 mennessä. Näistä 240 kilometriä olisi runkoteitä, minkä vuoksi sujuvan ja turvallisen runkoverkon osuus koko runkotieverkosta laskee 71 %:sta 64 %:iin vuoteen 2009 mennessä.

Tiehallinto luopuu rakennettujen kiinteistöjen hallinnasta. Tarkoitus on, että noin 250 tarpeettomaksi jäänyttä varikkokiinteistöä rakennuksineen siirretään vähitellen vuosina 2006—2008 Senaatti-kiinteistöille.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Tiehallinnolle pääluokkaperusteluja tukevat seuraavat toiminnalliset tulostavoitteet vuodelle 2006:

Tuotokset ja laadunhallinta

Palvelutaso

Tieverkon päivittäinen liikennöitävyys varmistetaan hoidon ja ylläpidon sekä liikenteen ohjauksen ja tiedotuksen toimenpitein.

Vähintään 71 %:lla runkoverkosta voidaan tarjota tienkäyttäjille sujuvat (100 km/h) ja turvalliset ajo-olosuhteet.

Tienpidon toimet mitoitetaan siten, että tierakenteet voidaan pitkällä aikavälillä pitää kunnossa mahdollisimman taloudellisesti. Tieverkon rakenteellinen kunto ei heikkene. Välitöntä peruskorjausta vaativien päällystettyjen teiden, sorateiden, kevyen liikenteen väylien ja siltojen määrä vähenee. Kunnoltaan huonoja päällystettyjä teitä saa olla enintään 4 100 km (8 %), sorateita enintään 3 000 km (11 %), kevyen liikenteen väyliä enintään 330 km (6 %) ja siltoja enintään 1 200 kpl (8 %).

Tiehallinto huolehtii tienpidosta niin, että tienkäyttäjien tyytyväisyys yleisten teiden palvelutason säilyy vähintään tasolla 3,4 asteikolla 1—5.

Turvallisuus

Tiehallinnon toimin vähennetään tienkäyttäjien riskiä joutua vakavaan liikenneonnettomuuteen. Perustienpidon toimenpiteiden laskennallinen henkilövahinko-onnettomuuksien vähenemä on 45, josta nopeusrajoitusten osuus on 5. Kehittämisinvestoinneilla saavutetaan lisäksi 5 laskennallisen henkilövahinko-onnettomuuden vähenemä.

Toiminnallinen tehokkuus

Tiehallinto kehittää hankintamenettelykeinoin väylänpidon markkinoita siten, että maarakennusalan tuottavuus paranee ja kilpailu markkinoilla toimii. Kunnossapidon yksikkömenot saavat olla nykyisellä palvelu- ja kuntotasolla enintään 6 480 euroa/km. Tiehallinnon hallintomenot saavat olla enintään 69,5 milj. euroa. Tiehallinnon henkilöstömäärä vähenee henkilöstösuunnitelman mukaisesti ja on vuonna 2008 enintään 850 henkilöä.

Henkisten voimavarojen hallinta

Tiehallinto saavuttaa Euroopan laatupalkintoarviointiin perustuvassa itsearvioinnissa vähintään 500 pistettä. Palvelujen tuottajien tyytyväisyys Tiehallintoon hankintamenettelyihin paranee. Työtyytyväisyysindeksi on vähintään 3,4 asteikolla 1—5.

TUNNUSLUKU / tulostavoite	2004 toteutuma	2005 ennuste	2006	
			ennuste/ tavoite	2009 ennuste
TIEVERKON LAAJUUS (tilanne 31.12.)				
Yleisten teiden pituus (km)	78 168	78 200	78 300	78 400
Päällystepituus (km)	50 616	50 560	50 610	50 750
Siltojen lkm	14 176	14 250	14 300	14 650
Kevyen liikenteen väylien pituus (km)	5 236	5 300	5 350	5 500
Liikennesuorite, tie- ja katuverkko (mrd. hlökm)	69	70	71	75
TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA				
<i>Palvelutaso</i>				
Sujuva ja turvallinen runkoverkko (%)	76	71	71	64
Päällyst. tiet kuntoluokissa huono ja erittäin huono (km)	4 338	4 138	4 100	4 000
Päällysteiden uusiminen (km)	4 081	4 000	4 000	4 000
Sillat kuntoluokissa huono ja erittäin huono (kpl)	1 086	1 200	1 200	1 200
Siltojen peruskorjaus (kpl)	112	125	140	150
Soratiet kuntoluokissa huono ja erittäin huono (km)	3 080	3 080	3 000	3 000
Kelirikkorajoitusten määrä (km)	864	1 000	850	800
Kelirikkoteiden peruskorjaus (km)	200	200	200	200
Huonojen ja erittäin huon. kevyen liik. väylien määrä (km)	336	336	330	300
Tienkäyttäjättyytyväisyys pääteiden tilaan	3,6	3,4	3,6	3,4
Tienkäyttäjättyytyväisyys muun tieverkon tilaan	2,8	3,0	2,7	2,7
Tienkäyttäjättyytyväisyys talvihoidon tasoon	3,4	3,4	3,4	3,3
<i>Turvallisuus</i>				
Liikennekuolemat yleisillä teillä	290	271	260	260
Henkilövahinko-onnettomuudet yleisillä teillä	3 466	3 250	3 050	3 000
Henkilövahinko-onnettomuuksien vähenemätavoite	65	45	50	55
Vähenemä perustienpidon toimin	55	35	45	35
Vähenemä kehittämisinvestoinnein	10	10	5	20
<i>Ympäristö</i>				
Suolan käyttö liukkauden torjunnassa (t)	88 000	94 000	88 000	88 000
Yli 55 dBA melulle altistuneet (asukasta)	313 000	313 000	313 000	370 000
CO ₂ -päästöt, tiet ja kadut (1990=100)	104	104	105	105
Kiireellinen pohjavesien suojaustarve (km)	123	123	123	123

TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS

Tieinvestoinnit suhteessa poistoihin (%)	80	73	58	65
Kunnossapidon yksikkömenot (euroa/km)	6 497	6 560	6 480	6 540
Hyväksytyjen tarjousten määrä/urakkakysely (keskimäärin kpl)	4,5	4,5	4,5	4,5
Hallintomenot (milj. euroa)	69	71,0	69,5	66
Henkilöstömäärä	992	960	940	850
HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA				
EFQM -arvioinnin tulos (0—1 000)	400	450	500	525
Palvelun tuottajien tyytyväisyys (0—100)	59	58	62	68
Työtyytyväisyys	3,3	3,4	3,4	3,4
T&K-menot perustienpidon menoista (%)	0,78	1,0	0,8	1,0

Tienpidon tulot ja menot (milj. euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Perustienpito (21)	589,7	588,8	578,4
Tulot	25,3	5,0	13,7
— Maksullisen toiminnan tulot	2,6	0,8	2,4
— Muut tulot	22,7	4,2	11,3
Menot	615,0	593,8	592,1
— Hoito ja käyttö	198,3	186,9	190,0
— Liikenteen hallinta	7,2	10,0	13,5
— Ylläpito ja korvausinvestoinnit	216,5	194,5	220,0
— Alueelliset investoinnit ¹⁾	60,4	41,8	32,2
— Valtakunnalliset hankeohjelmat ja teemapaketit	9,0	54,0	35,3
— Suunnittelu	21,2	21,7	15,0
— Tutkimus- ja kehittämistoiminta	4,5	5,5	5,5
— Hallinto	78,7	78,6	78,4
— Palveluprojektit ja sopeuttaminen	17,0	-	-
— Maksullisen toiminnan menot	2,2	0,8	2,2
Kehittämisinvestoinnit (76, 78, 79)	168,9	139,4	101,5
— Tielain mukaiset maa-alueiden hankinnat ja korvaukset (76)	24,5	23,5	24,4
— Tieverkon kehittäminen (77)	9,3	-	-
— Eräät tiehankkeet (78)	93,0	94,9	56,0
— Jälkirahoitus-, kokonaisrahoitus- ja elinkaarirahoitushankkeet (79)	42,1	21,0	21,1
Luvun 31.24 nettomenot	758,6	728,2	679,9
Luvun 31.24 bruttomenot	783,9	733,2	693,6

¹⁾ Perustienpidon alueelliset investoinnit ovat pieniä, lähinnä liikenneturvallisuusinvestointeja, joista tiepiirit päättävät annettujen kehysten raameissa. Hankkeet toteutuvat maakuntien kehittämisstrategioita ja hankkeista sovitaan maakuntien toteuttamisohjelmien yhteydessä.

21. Perustienpito (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään nettomäärärahaa
578 393 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisten teiden perustienpidosta ja yleisiksi teiksi otettavien yksityisteiden kuntoonpanosta, maa-ainesalueiden hankinnoista, Tiehallinnon kiinteistönpä-

dosta sekä muista tienpitäjän vastuulle kuuluvista tehtävistä aiheutuvien toimintamenojen maksamiseen. Momentin määrärahalla saa myös rahoittaa ns. lähialueyhteistyöhankkeita. Määrärahaa saa käyttää myös palvelusuhdeasuntojen liiketaloudellisiin perustein määräytyvien vuokrien alentamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähenyksenä huomioon 32 000 euroa yhden henkilötyövuoden siirtona momentille 30.70.21 ja 28 000 euroa yhden henkilötyövuoden siirtona momentille 30.60.21. Lähialueyhteistyöhankkeisiin käytetään enintään 500 000 euroa.

Vuoden 2005 lisätalousarviossa hyväksytystä Suhangan tien sopimusvaltuudesta arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja viimeistään vuonna 2009 3,5 milj. euroa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2005		
	2004 toteutuma	varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	595 663	593 770	592 093
Bruttotulot	7 789	5 000	13 700
Nettomenot	587 874	588 770	578 393
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	16 024		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	17 853		
2006 talousarvio		578 393 000	
2005 lisätalousarvio		1 726 000	
2005 talousarvio		588 770 000	
2004 tilinpäätös		589 704 000	

76. Tielain mukaiset maa-alueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 24 446 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisistä teistä annetun lain (243/1954) ja maantielain (503/2005) mukaisten maa-alueiden ja korvausten lisäksi

myös näihin liittyvien välttämättömien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) mukaisten kiinteistötoimitusmaksujen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää tietä varten tarvittavien alueiden hankkimiseen ja korvaamiseen ennen tiesuunnitelman hyväksymistä.

2006 talousarvio	24 446 000
2005 talousarvio	23 546 000
2004 tilinpäätös	24 546 000

78. Eräät tiehankkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 56 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikaisempina vuosina myönnettyistä sopimusvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Tiehallinto oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin niitä valtuuksia ei ole käytetty.

Määrärahaa saa käyttää myös hankkeesta vt 3 Tampereen läntinen kehätie, 2. rakennusvaihe aiheutuviin menoihin, hankkeesta vt 20 Hintta—Korvenkylä vuonna 2009 aiheutuviin menoihin ja hankkeesta vt 2 Vihti—Pori aiheutuviin menoihin. Tiehallinto oikeutetaan solmimaan sopimuksia hankkeen vt 3 Tampereen läntinen kehätie, 2. rakennusvaihe, toteuttamiseksi enintään 57 milj. euron määrästä, hankkeen vt 20 Hintta—Korvenkylä toteuttamiseksi enintään 25,7 milj. euron kokonaiskustannusten määrästä sekä hankkeen vt 2 Vihti—Pori toteuttamiseksi enintään 45 milj. euron määrästä.

Selvitysosa: Uusien hankkeiden perusteluna esitetään seuraavaa: vt 3 Tampereen läntinen kehätie, 2. rakennusvaihe. Valtatie 3 ohittaa Tampereen länsipuolitse 21 km:n pituisena kaksikaistaisena kehätienä. Liikennemäärät ovat kasvaneet ylittäen lähes päivittäin tien kapasiteettirajan ja aiheuttaen siten merkittävää toistuvaa häiriötä kehätien ja sen liittymien toimivuudelle.

Koko kehätieosuus on tarkoitus rakentaa 2+2-kaistaiseksi moottoritieksi. Hankkeen en-

simmäisenä vaiheena päätettiin vuoden 2003 talousarviossa sen keskiosan Pirkkala—Kalkku toteutuksesta ja sen arvioidaan valmistuvan syksyllä 2006. Hankkeen jälkimmäinen rakennusvaihe, eli osat Lakalaiva—Pirkkala ja Kalkku—Ylöjärvi yhteensä noin 14 km on tarkoituksenmukaista toteuttaa välittömästi ensimmäisen vaiheen jatkoksi.

Toisen vaiheen kustannusarvio on 57 milj. euroa. Hankkeen hyödyt saadaan suurelta osin vasta kun koko kehätie on rakennettu moottoritieksi. Koko hankkeen hyötykustannussuhde (H/K) on 3,3 ja toisen vaiheen 5,2.

Vt 20 Hintta—Korvenkylä (Kuusamontie, Oulu) on keskeinen Oulun kaupunkiseudun sisääntuloväylä, joka palvelee sekä paikallista että pidempimatkaista Koillismaalle suuntautuvaa liikennettä. Tien alkuosan varressa sijaitsee merkittävä ja nopeasti kehittyvä työpaikkakeskittymä. Kaksikaistaisen tien liikennemäärä on noin 15 000 autoa/vrk ja liikenne ruuhkautuu etenkin monissa tasoliittymissä.

Hanke käsittää toisen ajoradan rakentamisen noin 5 km matkalle, kaksi eritasoliittymää sekä muita auto- ja kevyen liikenteen tiejärjestelyjen parannustoimia. Hankkeen hyötykustannussuhde (H/K) on 2,6.

Oulun seudun teollisuusyritysten liikenneyhteysien parantamiseksi Tiehallinto, Oulun kaupunki ja Kiimingin kunta ovat alustavasti sopineet Kuusamontien osuuden Hintta—Korvenkylä parantamisesta yhteishankkeena, jossa hankkeen arvonlisäverottomat kustannukset

ovat yhteensä 28,6 milj. euroa. Tästä Tiehallinnon osuus on 25,7 milj. euroa, Oulun kaupungin 2,8 milj. euroa ja Kiimingin kunnan 0,1 milj. euroa.

Hanke on tarkoitettu toteuttaa siten, että Oulun kaupunki rahoittaa Tiehallinnon arvonlisäverottomat kustannukset korottomalla lainalla, jonka valtio maksaa kaupungille vuonna 2009.

Vt 2 Vihti—Pori: Valtatie 2 on pääyhteys Helsingin seudulta Poriin ja muualle Satakuntaan. Tieyhteyden merkitystä korostaa vastaavan suoran ratayhteyden puuttuminen. Tien mäkisyys, kapeus sekä monet liittymät heikentävät liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta. Ajoittaista ruuhkaa esiintyy Vihtin ja Karkkilan välillä sekä Porin kohdalla, missä liikennettä on yli 9 000 autoa/vrk liikenteen muutoin ollessa 4 000—7 000 autoa/vrk. Vuosittain tapahtuu noin 44 henkilövahinkoon johtavaa onnettomuutta, joissa kuolee keskimäärin kuusi ihmistä.

Hanke koostuu useista toimenpiteistä: vilkaat tasoliittymät parannetaan, ohituskaistat rakennetaan, kevyen liikenteen verkkoja täydennetään ja pysäkkien varustelua parannetaan. Lisäksi rakennetaan varalaskupaikka. Parantuva sujuvuus lisää elinkeinoelämän kuljetusvarmuutta. Liikenneturvallisuus paranee: vuosittain säästyy noin neljä henkilövahinkoonnettomuutta. Pohjavesialueiden likaantumisriskiä.

Hankkeen kustannusarvio on 45 milj. euroa. Hanke on kannattava.

Hanke-erittely

		Valmis liiken- teelle	Sopimus- valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha v. 2006 milj. €	Rahoitustarve myöhemmin milj. €
Keskeneräiset tiehankkeet						
E 18	Lohja—Lohjanharju	2005	58,9	49,6	7,8	1,5
Vt 3	Tampereen läntinen kehätie, 1. rakennusvaihe	2006	57,0	46,4	10,6	-
Vt 4	Lahti—Heinola	2005	41,0	36,2	2,5	2,3
Vt 4	Jyväskylä—Kirri	2005	21,0	12,9	1,8	6,3
Vt 5	Joroinen—Varkaus	2005	28,0	27,0	1,0	-
Vt 13	Nuijamaan raja-aseman tieyhteys	2005	14,5	14,2	0,3	-
Mt 100	Hakamäentie, Helsinki	2008	90,0	2,0	25,0	63,0

Uudet tiehankkeet

Vt 3	Tampereen läntinen kehätie, 2. rakennusvaihe	2008	57,0	-	2,0	55,0
Vt 20	Hintta—Korvenkylä, Oulu	2008	25,7	-	-	25,7
Vt 2	Vihti—Pori	2009	45,0	-	5,0	40,0
Tiehankkeet yhteensä			438,1	188,3	56,0	193,8

Hankkeista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 2007 noin 90,1 milj. euroa, vuonna 2008 noin 173,0 milj. euroa ja vuonna 2009 noin 30,7 milj. euroa.

2006 talousarvio	56 000 000
2005 talousarvio	94 900 000
2004 tilinpäätös	92 972 107

Määrärahaa saa käyttää aikaisempina vuosina myönnettyistä sopimusvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Tiehallinto oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin niitä valtuuksia ei ole käytetty. Määrärahasta saa maksaa palkkausmenoja enintään yhden henkilötövuoden verran.

Selvitysosa:

79. Jälkirahoitus-, kokonaisrahoitus- ja elinkaarihankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 21 100 000 euroa.

Hanke-erittely

			Sopimus-	Budjetoitu		
		Valmis	valtuus	määrärahaa	Määräraha	Rahoitustarve
		liikenteelle	milj. €	aiemmin	v. 2006	myöhemmin
				milj. €	milj. €	milj. €
TIEHANKKEET						
Jälkirahoitushanke						
Vt 4	Järvenpää—Lahti	1999	252,3	104,6	20,5	127,2
Elinkaarihankkeet						
E 18	Muurla—Lohja	2009	700,0	4,4	0,6	695,0
Yhteensä			952,3	109,0	21,1	822,2

Hankkeista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 2007 noin 21,2 milj. euroa, vuonna 2008 noin 30,0 milj. euroa, vuonna 2009 noin 36,7 milj. euroa sekä myöhemmin vuosina noin 736,6 milj. euroa.

2006 talousarvio	21 100 000
2005 lisätalousarvio	912 000
2005 talousarvio	21 000 000
2004 tilinpäätös	42 064 000

25. Tienpidon valtionavut

50. Valtionapu yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 12 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yksityisistä teistä annetun lain (358/1962) ja asetuksen (1267/2000) mukaisten valtionapujen maksamiseen, yksityisten teiden kunnossapitoon ja paranta-

miseen. Määrärahaa saa käyttää myös yksityisten tieisännöitsijöiden kouluttamiseen ja tiekuntien opastamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää haja-asutusalueiden teiden kunnossapidon ja parantamisen tukemiseen. Määrärahaa käytetään tasa-arvoisen liikkumisen tur-

vaamiseen ja pysyvän asutuksen sekä perustuotantotoiminnan tarvitsemien teiden avustamiseen niiden merkityksen suhteessa. Tieisännöitsijöiden kouluttaminen ja tiekuntien opastaminen on kolmevuotinen kokeiluhanke ja kestää vuoteen 2006 asti.

Valtionapuun oikeutettuja teitä on noin 60 000 km, avustettavia kohteita on vuosittain noin 630 ja keskimääräinen avustus on 13 250 euroa. Tuen enimmäisosuus voi olla 75 % to-

dellisista hyväksytyistä kustannuksista. Määräraha on mahdollistanut noin 60 prosentin mukaisen tuen kuntien tuen ollessa kyseisiin kohteisiin noin 20 %. Valtion tuki kohdistuu ensisijassa teiden parantamiseen sekä lauttoihin.

2006 talousarvio	12 000 000
2005 talousarvio	13 900 000
2004 tilinpäätös	11 100 000

26. Tieliikelaitos

1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet

Tieliikelaitos on johtava suomalainen infra-alan palveluyritys ja tuloksellinen suunnannäyttävä, joka huolehtii toimialaansa kuuluvien palveluiden tarkoituksenmukaisesta kehittämisestä liiketoiminnan edellytysten mukaisesti.

Tieliikelaitos auttaa asiakkaitaan menestymään elinkaaren ja ympäristön huomioon ottavilla ratkaisulla.

Tieliikelaitos varmistaa tasapuolisen koko maan kattavan palvelutarjonnan yleisten teiden kunnossapidossa ja lossiliikenteen hoidossa.

2. Investointien enimmäismäärä ja tärkeimmät kohteet

Tieliikelaitoksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2006 enintään 50 milj. euroa. Lisäksi Tieliikelaitos saa tehdä vuonna 2006 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina vuosina enintään 30 milj. euroa.

3. Lainanotto

Tieliikelaitos oikeutetaan ottamaan valtion liikelaitoksista annetun lain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 50 milj. euroa.

4. Liiketoiminnan takausvaltuudet

Tieliikelaitos saa myöntää takauksia samaan liikelaitoskonserniin kuuluvien osakeyhtiömuotoisten tytäryritysten lainojen vakuudeksi enintään 10 milj. euron arvosta.

Selvitysosa: Eduskunnan hyväksyttäväksi esitetty palvelu- ja muut toimintatavoitteet huomioon ottaen liikenne- ja viestintäministeriö on alustavasti asettanut Tieliikelaitoksen tulostavoitteeksi 13,0 milj. euroa. Voitontuloutustavoite on 50 % voitosta, kuitenkin vähintään 4,6 milj. euroa.

Tulostavoitteen asettamisessa on otettu huomioon tienpidon kokonaan avoin kilpailutilanne. Liikevaihdon ennakoidaan kasvavan 30 milj. euroa edellisen vuoden suunnitelmaan verrattuna. Liikevaihdon kasvu on suunniteltu saatavan uusista palveluista ja Tiehallinnon ulkopuolisista asiakkaista.

Investointeihin on alustavan investointisuunnitelman mukaan tarkoitus käyttää korkeintaan 50 milj. euroa, joka varaudutaan rahoittamaan kokonaisuudessaan eduskunnalle esitettävien lainavaltuuksien perusteella rahalaitoksilta otettavilla lainoilla. Investoinneista noin 25 milj. euroa on tarkoitus käyttää tuotantokapasiteetin säilyttämisen laadullisesti ja määrällisesti riittävällä tasolla.

Alustava investointisuunnitelma vuodeksi 2006, milj. euroa

Tuotannolliset maa-alueiden, koneiden ja laitteiden hankinta	25
Muut toiminnan kehittämisinvestoinnit	25
Yhteensä	50

Tunnuslukutaulukko

	2004 toteutuma	2005 ennakoitu	2006 arvio
Liikevaihto, milj. €	500,5	470,0	500,0
— muutos, %	-7,9	-6,1	6,4
Käyttökate, %	6,1	6,1	6,0
Liikevoitto, milj. €	12,1	12,7	13,5
Tilikauden tulos, milj. €	12,1	12,0	13,0
— liikevaihdosta, %	2,4	2,6	2,6
— peruspääomasta, %	69,9	69,3	75,4
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. €	6,3	6,3	6,5
Sijoitetun pääoman tuotto, %	8,8	9,0	9,4
Investoinnit liikevaihdosta, %	3,8	4,7	4,0
Omavaraisuusaste, %	41,0	44,0	45,0
Taseen loppusumma, milj. €	237,8	220,4	228,0
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä (htv)	3 353	2 800	2 800

Liikelaitosta koskevat tulomomentit (milj. €)

	2004 toteutuma	2005 ennakoitu	2006 arvio
Tuloutus tulomomenteille			
12.28.99 Takausmaksut		0,2	0,2
13.01.04 Korot	1,5	1,9	1,7
13.05.01 Voiton tuloutus (ed. vuoden)	6,3	6,0	6,3
15.01.02 Lainat	3,4	3,4	3,4
Yhteensä	11,2	11,5	11,6

30. Merenkululaitos

Selvitysosa: Merenkululaitos vastaa kauppamerenkulun ja muun vesiliikenteen toimintaedellytysten ylläpidosta ja kehittämisestä taloudellisesti, turvallisesti ja ympäristöä säästäen. Sen toiminnassa painottuvat viranomaisen ja palvelujen tilaajan tehtävät. Merenkululaitos vastaa valtion vastuulla olevien vesiväylien hoidosta ja kehittämisestä, merikartoituksesta sekä jäänmurtoon, väyläaluspalveluihin ja saariston yhteysalusliikenteeseen kuuluvista viranomais- ja tilaajatehtävistä sekä alusturvallisuuteen ja luotsaukseen liittyvistä viranomaistehtävistä.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen uudeksi väylämaksulaiksi. Edellä olevan johdosta Merenkululaitoksen budjetointia muutetaan siten, että aiemmin mo-

mentille 31.30.21 Merenkululaitoksen toimintamenot nettobudjetoidut väylämaksutulot kertyvät veronluonteisiin tuloihin momentille 11.19.06 Väylämaksut.

Lisäksi aiemmin momentille 31.30.21 budjetoitujen yhteysalusten maksutulot on otettu huomioon saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostoissa momentilla 31.60.64.

Raahen väylän syventämiseen ehdotetaan 30 milj. euron sopimusvaltuutta.

Merenkululaitos edistää liikenteen toimivuutta ylläpitämällä ja kehittämällä vesiväylien palvelutasoa siihen liittyvine toimintoineen, parantaa merenkulun turvallisuutta sekä vähentää ja ehkäisee ympäristöhaittoja. Näiden tavoitteiden edistämiseksi liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Merenkululaitokselle pääluokkaperusteluja tukevat seuraavat toiminnalliset tulostavoitteet vuodelle 2006.

Tulostavoite/tunnusluku	2004 toteutuma	2005 ennuste	2006 ennuste/ tulostavoite	2009 ennuste
TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA				
Palvelutaso				
Kauppamerenkulun väyläkilometrit	3 993	3 993	3 993	4 029
Muun vesiliikenteen väyläkilometrit	12 107	12 107	12 107	12 107
Talvisatamien määrä ¹⁾	23	23	23	23
Väylänpito				
— Väylien kunto				
— huonokuntoisten kauppamerenkulun väylien määrä, km	805	648	500	350
— Navi-kriteerit täyttävien väylien osuus, %				
— kauppamerenkulun väylät	65	81	90	100
— matalaväylät	20	27	34	59
Merikartoitus				
— HELCOM-mittausten toteutusaste, %	20,5	25	30	60
Talvimerenkulun avustaminen				
— Jäänmurtopalvelujen odotusaika, tuntia	3,3	enint. 4	enint. 4	enint. 4
— Ilman odotusta läpipäässeiden alusten osuus, %	95,5	90—95	90—95	90—95
— Asiakastytyväisyys (1—5)	3,9	4,0	4,0	4,0
Turvallisuus, ympäristö				
Suomen aluevesillä ja suomalaisille aluksille tapahtuneet onnettomuudet enintään (4 vuoden keskiarvo)	45	49	48	47
Alusturvallisuus				
— Suomen sijoittuminen 5:n parhaimman maan joukkoon		5	5	5
Paris MOU-jäsenvaltioiden satamavaltio-tarkastusten yhteydessä vähiten pysäytettyjen alusten listalla				

TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS**Rannikon kauppamerenkulun palvelut**— Kustannukset euroa/kuljetettu tonni **0,74 0,68 0,67 0,66**

— Väylien ylläpidon kustannukset keskimäärin

euroa/väyläkilometri²⁾ **3 700 3 550 3 450 3 310****Sisävesien kauppamerenkulun palvelut**— Kustannukset euroa/kuljetettu tonni **4,8 4,5 4,4 4,2**

— Väylien ylläpidon kustannukset keskimäärin

euroa/väyläkilometri²⁾ **8 670 8 660 8 550 8 150****Muun vesiliikenteen palvelut**

— Väylien ylläpidon kustannukset keskimäärin

euroa/väyläkilometri²⁾ **665 665 652 610****Kustannusvastaavuus**

— Liiketaloudellisin perustein hinnoitellut

suoritteet, % **120 102 102 102****HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA**Henkilötyövuodet **798 793 783 757****Henkilöstön työtyytyväisyys (1—5)** **3,2 3,3 3,3 3,3**

Tutkimus- ja kehitystoiminnan osuus toiminta-

menoista, % **0,7 1,2 1,2 1,6**¹⁾ Liikennöitävät Saimaan syväväylät pidetään auki talvikaudella sää- ja jääolosuhteiden sallimissa rajoissa.²⁾ Kilometrimäärä tarkistettu vuonna 2004.**Merenkululaitoksen tuotot ja kustannukset tehtävittäin vuonna 2006**

	Tuotot	Toiminta- kustan- nukset	Poistot ¹⁾	Laskennalli- set korot ¹⁾	Kustannuk- set yhteensä	Ylijäämä/ Alijäämä	Kustannus- vastaavuus
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	%
Meriväylät							
Väylämaksulla							
katettavat tehtävät							
yhteensä	76 792 ²⁾	59 579	9 658	3 641	72 878	3 914	105
— väylänpito		25 616	9 657	3 639	38 912		
— jäänmurto		33 963	1	2	33 966		
Muut väylät	81	6 753	1 163	307	8 223	-8 142	1
Sisävesien väylät	1 144	15 136	5 051	1 988	22 175	-21 031	5
Luotsausviranomainen	296	1 193	31	10	1 234	-938	24
Liiketaloudellisin							
perustein hinnoitellut							
palvelut	2 295	1 896	238	115	2 249	46	102
Alusturvallisuus	1 980	7 224	67	6	7 297	-5 317	27
Muut viranomaistehtä-							
vien kaltaiset tehtävät	168	6 696	886	201	7 783	-7 615	2
Yhteensä	82 756	98 477	17 094	6 268	121 839	-39 083	68

¹⁾ Poistot laskettu kirjanpidon arvoista. Käytetty korko 2,4 %.²⁾ Veroluonteisten maksujen osuus väylämaksuilla katettavien tehtävien kokonaistuotoista 76 300 000 euroa.

Väylämaksulain mukaisen toiminnan tehtävien kehitys ja väylämaksutulot (11.19.06)

	2004	2005	Muutos-%	2006	Muutos-%
Väylämaksuilla katettava toiminta					
Ulkomaan tavaraliikenne rannikolla, milj. tonnia	93,6	95,5	2,0	97,4	2,0
Matkustajaliikenne, milj. matkustajaa	16,2	16,2	0,0	16,2	0,0
Väylämaksut, milj. euroa	74,0	75,5	2,0	76,3	1,0

Merenkululaitoksen toimintakustannukset muodostuvat pääosin palveluostoista, henkilöstökustannuksista ja muista lyhytvaikutteisista juoksevista kustannuksista. Poistot ja laskennalliset korot muodostuvat Merenkululaitoksen käyttöomaisuudesta, lähinnä väylistä. Tuotot ovat tuloja lähinnä valtion maksuperustelain mukaisesti asetuksella määritellyistä maksullisista palveluista. Väylämaksulain mukaisten tehtävien kustannusvastaavuus on 105 %, kun tuloissa otetaan huomioon myös momentilla 11.19.06 arvioidut väylämaksutulot. Edelleenkin maksun tarkoituksena on kattaa kauppamerenkulun väylien rakentamisesta, hoidosta ja ylläpidosta sekä alusliikennepalvelusta ja jäänmurtajien avustustoiminnasta aiheutuvat kustannukset.

Merenkululaitoksen menot ja tulot (milj. euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Merenkululaitoksen toimintamenot, netto (21)	25,6	17,1	94,8
Tulot toiminnasta	85,6	80,8	6,5
Toimintamenot	111,2	97,9	101,2
Maa- ja vesialueiden hankinta (76)	0,04	0,05	0,05
Väyläverkon kehittäminen (77)	6,8	-	-
Eräät vesiväylähankkeet (78)	-	5,0	8,0
Luvun 31.30 nettomenot	32,4	22,2	102,8
Luvun 31.30 bruttomenot	118,0	103,0	109,3

21. Merenkululaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 94 779 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n TEN-hankkeiden tutkimus- ja selvitysmenoihin sekä rakennusten, rakenteiden ja kiinteistöjen perusrakennuksesta ja uudisrakentamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen silloin, kun hankkeen hankintameno tai kustannusarvio on alle 1 000 000 euroa.

Selvitysosa: Toiminnan tuloja ovat maksullisen palvelutoiminnan tulot, karttatuo-
tannon tulot, merenkulun tarkastustoiminnan tulot, väylien maksullisen palvelutoiminnan

tulot ja väyläverkon kiinteistöjen vuokratulot. Momentilta maksetaan myös Saimaan kanavan hoitokunnan menot ja momentille tuloutetaan kanavan lupamaksut.

Bruttomenoissa on otettu lisäyksenä huomioon 163 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

Luvun perusteluihin viitaten bruttotuloissa on otettu vähennyksenä huomioon 76 300 000 euroa väylämaksutulojen siirtona momentille 11.19.06 ja 746 000 euroa yhteisalusten maksutulojen siirtyessä huomioitaviksi saariston yhteisliikennepalvelujen ostoissa momentilla 31.60.64.

Rannikon jäänmurtotoiminnan menot on mitoitettu 650 toimintapäivän mukaisesti eli nk. leudon talven mukaan, jolloin jääpeitettä on Perämerellä sekä rannikkoseuduilla. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Merenkululaitoksen Varustamoliikelaitokselta ostamat palvelut ottaen huomioon jäänmurtajakapasiteetin ylläpitäminen myös kovan talven varalle. Jäänmurtaajien valmiudesta avustustehäviin Merenkululaitos maksaa noin 24 milj. euroa, josta 15 milj. euroa on varsinaisesta varallaolosta aiheutuvaa varautumiskustannusta ja 9 milj. euroa toimintapäivien kiinteää kustannusta.

Vuoden 2005 talousarviossa hyväksytystä jäänmurto- ja ympäristösuojelutehtävien palvelusopimuksen valtuudesta arvioidaan aiheutuvan 20 vuoden aikana vuosittain vuodesta 2007 lähtien menoja Merenkululaitokselle 3,7 milj. euroa ja Suomen Ympäristökeskuskelle 2,2 milj. euroa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2005		
	2004 toteutuma	varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	111 193	97 900	101 235
Bruttotulot	85 555	80 830	6 456
Nettomenot	25 638	17 070	94 779
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 524		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 401		
2006 talousarvio		94 779 000	
2005 lisätalousarvio		496 000	
2005 talousarvio		17 070 000	
2004 tilinpäätös		17 515 000	

76. *Maa- ja vesialueiden hankinta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää väylien ja muiden maa- ja vesirakennuskohteiden rakentamista varten tarpeellisten maa- ja vesialueiden hankintamenojen sekä vesilain (246/1961) mukaisten korvausten maksamiseen.

2006 talousarvio	50 000
2005 talousarvio	50 000
2004 tilinpäätös	35 465

77. *Väyläverkon kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Merenkululaitos oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen Naantalin väylän 6,5 milj. euron ja Loviisan väylän 3,3 milj. euron sopimusvaltuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin sopimusvaltuuksia ei ole käytetty.

2006 talousarvio	—
2005 talousarvio	—
2004 tilinpäätös	6 800 000

78. *Eräät vesiväylähankkeet* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikaisempina vuosina myönnettyistä sopimusvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Merenkululaitos oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin näitä valtuuksia ei ole käytetty asianomaisena myöntämisvuonna.

Määrärahaa saa käyttää myös Raahen väylän syventämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen. Merenkululaitos oikeutetaan solmimaan sopimus Raahen väylän syventämisestä enintään 30 000 000 euron kokonaiskustannusten määrästä.

*Selvitysosa:***Hanke-erittely**

	Valmis	Sopimus- valtuus milj. €	Määrärahaa budjetoitu milj. €	Määräraha v. 2006 milj. €	Rahoitustarve myöhemmin milj. €
Keskeneräiset väylähankkeet					
Tornion väylä	2006	11,0	5,0	6,0	-
Uudet väylähankkeet					
Raahen väylä	2008	30,0	-	2,0	28,0
Yhteensä		41,0	5,0	8,0	28,0

Hankkeista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 2007 noin 10,0 milj. euroa ja vuonna 2008 noin 18,0 milj. euroa.

Raahen satamien tuloväylän syventämishanke mahdollistaa suuremman aluskoon ja tehokkaammat kuljetukset. Väylä syvennetään 8,0 metristä 10,0 metriin. Hankkeen avulla voidaan lisäksi varmistaa jäänmurtoavustus ja turvata liikennöinti Perämeren voimakkaasti vaihtelevilla vedenkorkeuksilla.

Raahen väylän kuljetustaloudelliset hyödyt ovat nykyarvion perusteella noin 116 milj. euroa ja hyötykustannussuhde 3,4. Investointi 30 vuoden taloudelliselle pitoajalle jaksotettuna merkitsee kustannuksina noin 1,5 milj. euroa vuodessa käytettäessä 3,0 prosentin korkoa.

2006 talousarvio	8 000 000
2005 talousarvio	5 000 000

32. Merenkulun ja muun vesiliikenteen edistäminen

(40.) *Lastialusten hankintojen tukeminen* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2005 talousarvio	19 000
2004 tilinpäätös	279 441

41. *Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkittyjen lastialusten ja kolmansien maiden välillä liikennöivien matkustaja-alusten kilpailuedellytysten turvaaminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 40 985 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain (1707/1991) mukaisen tuen maksamiseen ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkityille

lastialuksille ja kolmansien maiden välillä liikennöiville matkustaja-aluksille.

Selvitysosa: Aluksille maksettava tuki vastaa verovelvollisen merenkulkijan kauppa-alusluetteloon merkityltä edellä tarkoitettujen ennakonpidätysten, lähdeveron ja maksettujen työnantajan sosiaaliturvamaksujen määrää sekä merimieseläkevakuutus-, työttömyysvakuutus-, tapaturmavakuutus- ja ryhmähenkivakuutusmaksujen samoin kuin vapaa-ajan ryhmähenkivakuutuksen ja vapaa-ajan lisävuakuutuksen työnantajaosuuden määrää. Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annettua lakia on muutettu (544/2005) siten, että tukea voidaan myöntää 1.7.2005 lähtien aiheutuneista kustannuksista maksettavaan tukeen myös sellaiselle varustamotoimintaa harjoittavalle Suomeen rekisteröidylle työnantajalle, joka ei ole aluksen omistaja. Lisäksi lain

ja tuen piiriin määritellään Saimaan kanavan kautta tapahtuva pääasiallinen meriliikenne.

Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon lastialustuen piiriin merkittyjen 106 aluksen bruttovetoisuus oli vuoden 2004 lopussa 974 597 tonnia eli 62,8 % varsinaisesta kauppalavastotonnistosta maksetun tuen ollessa 39,1 milj. euroa. Tuen suuruus oli keskimäärin alusta kohden 369 172 euroa ja osuus tuen kohteena olevasta verotettavasta merityötulosta oli 41,4 %. Lainmuutoksen arvioidaan tuovan tuen piiriin vuonna 2006 yhden Saimaan kanavalla liikennöivän aluksen. Vuonna 2006 alusten määrän arvioidaan säilyvän vuoden 2004 tasolla. Tuen suuruuden arvioidaan vuonna 2006 olevan keskimäärin 386 651 euroa alusta kohden. Merimieseläkevakuutusmaksun nousu vuoden 2005 alusta lukien ja uusi kolmi-vuotinen tulosopimus nostavat tuen osuuden verotettavasta merityötulosta 42 prosenttiin.

2006 talousarvio	40 985 000
2005 talousarvio	46 738 000
2004 tilinpäätös	39 132 256

42. Ulkomaanliikenteen matkustaja-alusten ja -autolauttojen kilpailuedellytysten turvaaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 21 483 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain (1707/1991) mukaisen tuen maksamiseen ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkityille säännöllisesti suomalaisesta satamasta liikennöiville matkustaja-aluksille ja matkustaja-autolautoille.

Selvitysosa: Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annettua lakia muutettiin vuonna 2004 (542/2004) ja samalla säädettiin laki eräiltä matkustaja-aluksilta saadusta merityötulosta toimitetun ennakonpidätyksen väliaikaisesta maksuvapautuksesta (625/2004). Matkustaja-alusten tukijärjestelmää uudistettiin siten, että ennakonpidätyksiin kohdistuva 97 prosentin suora tuki palkkakustannusten alentamiseksi muuttui nk. epäsuoraksi tueksi, jonka mukaisesti suomalainen varusta-

motyönantaja saa pitää työntekijöiden merityötulosta toimitettuja ennakonpidätyksiä vastaavan määrän. Tämän momentin määrärahalla kompensoidaan työnantajan sosiaaliturva- ja merimieseläkevakuutusmaksuja sekä eräitä muita vastaavia vakuutusmaksuja. Tuki on laskennallinen ja se määräytyy siten, että se on 97 prosenttia yleisesti verovelvollisen merenkulkijan kauppa-alusluetteloon merkityltä ulkomaanliikenteessä toimivalta matkustaja-alukselta saamasta merityötulosta toimitetusta ennakonpidätyksestä kuitenkin enintään aiheutuneiden edellä mainittujen menojen määrä. Lakia sovelletaan vuosina 2005—2009. Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annettua lakia on muutettu (544/2005) siten, että tukea voidaan myöntää 1.7.2005 lähtien aiheutuneista kustannuksista maksettavaan tukeen myös sellaiselle varustamotoimintaa harjoittavalle Suomeen rekisteröidylle työnantajalle, joka ei ole aluksen omistaja.

Tuen piiriin kuuluvia aluksia ennakoidaan olevan vuonna 2006 noin 13. Tuen suuruuden arvioidaan olevan keskimäärin alusta kohden 1 652 538 euroa ja osuuden verotettavasta merityötulosta noin 17,3 %.

2006 talousarvio	21 483 000
2005 talousarvio	22 462 000
2004 tilinpäätös	23 639 764

50. Lästimaksuista suoritettavat avustukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 953 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lästimaksuista annetun lain (189/1936) mukaisten avustusten maksamiseen ammatissaan toimivien merimiesten hyväksi tapahtuvaan huoltotoimintaan ja meripelastustoiminnan edistämiseen. Avustukset myönnetään Merenkulkulaitoksen määrittelemistä toiminnoista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Vastaava tulo on merkitty momentille 11.19.02. Lästimaksuina jaettavat varat jaetaan kokonaisuudessaan edellisen vuoden kerättyjen lästimaksujen toteuman perusteella.

2006 talousarvio	953 000
2005 talousarvio	953 000
2004 tilinpäätös	865 041

51. Luotsauksen hintatuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 997 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Luotsausliikelaitokselle Saimaan alueen luotsaukseen Luotsausliikelaitoksesta annetun lain 4 §:n mukaisen hintatuen maksamiseen.

Selvitysosa: Saimaan luotsausmaksutaso on tarkoitus pitää edelleen noin 74 % alempana kuin yleinen luotsausmaksu, minkä johdosta Luotsausliikelaitokselle on tarkoitus maksaa liiketaloudellisesti kannattamattomaan

toimintaan hintatukea. Hintatuen johdosta Saimaan liikenne maksaa luotsausmaksuja suhteessa kuljetettavaan määrään nähden yhtä paljon kuin meriliikenne. Luotsausmatkat ovat Saimaan alueella huomattavasti pidemmät kuin meriliikenteessä. Yleisen luotsausmaksun ja Saimaan luotsausmaksun välistä erotusta korvataan liikelaitokselle siten, että se on enintään Saimaan alueen (ml. kanava) alijäämän suuruinen.

2006 talousarvio	3 997 000
2005 lisätalousarvio	938 000
2005 talousarvio	3 316 000
2004 tilinpäätös	3 316 000

33. Varustamoliikelaitys

1. Palvelu- ja muut tavoitteet

Varustamoliikelaitoksen tavoitteena on huolehtia toimialaansa kuuluvien palvelujen tarjonnasta ja kehittämisestä liiketoiminnan edellytysten mukaisesti.

Varustamoliikelaitys on velvollinen tarjoutumaan öljyntorjuntatehtäviin ja jäänmurtopalvelujen tuottamiseen koko maassa. Liikelaitys varautuu hoitamaan tehtäviä myös poikkeusoloissa sen mukaan kuin liikenne- ja viestintäministeriö määrää.

2. Investointien enimmäismäärä ja investointivaltuudet tuleville vuosille

Varustamoliikelaitoksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2006 enintään 35 milj. euroa. Lisäksi liikelaitys saa tehdä vuonna 2006 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina vuosina enintään 70 milj. euroa.

3. Lainanotto

Varustamoliikelaitys oikeutetaan ottamaan valtion liikelaitoksista annetun lain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 45 milj. euroa.

Selvitysosa: Varustamoliikelaitoksen palvelutavoitteena on velvoite tarjoutua öljyntorjuntatehtäviin ja jäänmurtopalvelujen tuottamiseen koko maassa. Palvelutavoitteen toteuttamiseksi liikelaitys ylläpitää väyläaluksia ja jäänmurtajia sekä muuta tarvittavaa kalustoa. Alukset pidetään toimintavalmiina Merenkulkulaitoksen ja ympäristöhallinnon kanssa tehtyjen kaupallisten sopimusten perusteella. Lisäksi liikelaitys hoitaa saariston yhteysalusliikennettä Merenkulkulaitoksen tilauksen perusteella.

Eduskunnan hyväksyttäväksi esitetyt palvelu- ja muut toimintatavoitteet huomioon ottaen liikenne- ja viestintäministeriö on alustavasti asettanut Varustamoliikelaitoksen tulostavoitteeksi 1,5 milj. euroa. Voiton tuloutustavoite on 50 % voitosta, kuitenkin vähintään 1,0 milj. euroa.

Alustavan tulos- ja rahoitussuunnitelman mukaan liikelaitys käyttää uusinvestointeihin, alusten ylläpito- ja korvausinvestointeihin enintään 35 milj. euroa sekä valtuudeksi tehdä investointeihin liittyviä sitoumuksia seuraaville vuosille enintään 70 milj. euron arvosta. Esitettyyn investointi-

valtuuteen vaikuttaa varautuminen uuden kaluston hankintaan, joka liittyy Merenkululaitoksen ja Ympäristöministeriön öljyntorjunta- ja jäänmurtopalvelujen kilpailutukseen.

Liikelaitoksen lainanoton enimmäismääräksi on alustavasti suunniteltu 45 milj. euroa.

Alustavan liiketoimintasuunnitelman perusteella vuoden 2006 toiminnan liikevaihdoksi arvioidaan 53,6 milj. euroa, joka on samaa tasoa kuin vuoden 2004 toteutunut liikevaihto. Suunnitelman mukaisesta liikevaihdosta 33,0 milj. euroa tulisi jäänmurtopalveluiden myynnistä, 10,0 milj. euroa offshore-palveluiden myynnistä, 6,0 milj. euroa yhteysaluspalveluiden myynnistä, 4,0 milj. euroa väyläaluspalveluiden myynnistä ja noin 0,6 milj. euroa muiden palveluiden myynnistä. Liikevaihdosta suurin osa muodostuu Merenkululaitoksen kanssa neuvottelumenettelyllä tehdyistä vuosisopimuksista.

Tunnuslukutaulukko

	2004 toteutuma	2005 ennuste	2006 esitys
Liikevaihto, milj. €	53,3	53,0	53,6
muutos, %		-0,6	1,1
Käyttökate, %	27,3	14,9	28,3
Liikevoitto, milj. €	4,4	4,7	5,0
Tilikauden tulos	1,1	1,6	1,8
liikevaihdosta, %	2,1	3,0	3,4
peruspääomasta, %	6,0	8,7	8,1
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. €	-	1,0	1,0
Sijoitetun pääoman tuotto, %	2,5	2,5	2,6
Investoinnit liikevaihdosta, %	1,4	4,7	57,8
Omavaraisuusaste, %	50,1	49,5	47,1
Taseen loppusumma, milj. €	183,3	195,5	206,5
Henkilöstö keskimäärin	615	615	610

Liikelaitosta koskevat tulomomentit (milj. euroa)

	2004 toteutuma	2005 ennuste	2006 esitys
Tuloutus tulomomentille			
12.28.99 Takausmaksut		0,05	0,05
13.01.04 Korot	3,4	3,3	3,1
13.05.01 Voiton tuloutus (ed. vuoden	0	0,45	1,0
15.01.02 Lainat	4,3	4,3	4,3
Yhteensä	7,7	8,1	8,45

34. Luotsausliikelaitos

1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet

Luotsausliikelaitoksen tavoitteena on huolehtia toimialaansa kuuluvien palvelujen tarjonnasta ja kehittämisestä liiketoiminnan edellytysten mukaisesti.

Luotsausliikelaitoksen tehtävänä on huolehtia luotsauslain mukaisten luotsauspalvelujen tarjonnasta sekä muista luotsauslaissa säädetyistä luotsaukseen liittyvistä tehtävistä ja velvollisuuksista.

sista koko maassa luotsauslaissa määritellyillä vesialueilla. Liikelaitos varautuu hoitamaan tehtäviä myös poikkeusoloissa sen mukaan kuin liikenne- ja viestintäministeriö määrää.

2. Hinnoitteluun liittyvä velvoite

Luotsauslain mukaisten luotsauspalvelujen hinnat määrätään Luotsausliikelaitoksesta annetun lain 4 §:n mukaisesti valtioneuvoston asetuksella. Luotsausliikelaitokselle myönnetään Saimaan luotsaukseen hintatukea momentin 31.32.51 määrärahasta.

3. Investointien enimmäismäärä ja investointivaltuus

Luotsausliikelaitoksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2006 enintään 4 milj. euroa. Lisäksi Luotsausliikelaitos saa tehdä vuonna 2006 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina vuosina enintään 4 milj. euroa.

4. Lainanotto

Luotsausliikelaitos oikeutetaan ottamaan valtion liikelaitoksista annetun lain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 4 milj. euroa.

Selvitysosa: Toimialan kehitysnäkymät ja eduskunnan hyväksyttäväksi esitetyt palveluja muut toimintatavoitteet huomioon ottaen liikenne- ja viestintäministeriö on alustavasti asettanut Luotsausliikelaitoksen tulostavoitteeksi 3,2 milj. euroa vuonna 2006. Tulostavoitteessa on otettu huomioon, että luotsaustulot ovat arvonlisäverottomia. Luotsausliikelaitoksen liikevaihtotavoite on 38,5 milj. euroa. Voitontuloutustavoite on 50 % voitosta, kuitenkin vähintään 1,0 milj. euroa.

Hinnoittelun suhteen Luotsausliikelaitokselle on asetettu Saimaan osalta valtion liikelaitoksista annetun lain 7 §:n mukainen liiketaloudellisesti kannattamaton velvoite. Liikelaitoksen hinnoista määrätään valtioneuvoston asetuksella. Koska Saimaalla on edelleenkin tarkoitus säilyttää alhaisempi maksutaso, valtion talousarvioon esitetään määrärahaa hintatukeen. Luotsausmaksutuloiksi arvioidaan 2,1 milj. euroa ja kokonaiskustannuksiksi 6,3 milj. euroa.

Tuloina valtion talousarvioon otetaan valtion lainan korkona 0,09 milj. euroa sekä lainan lyhennyksenä 0,4 milj. euroa ja edellisen vuoden voitosta tuloutuksena 1,0 milj. euroa.

Investointeihin on alustavan investointisuunnitelman mukaan tarkoitus käyttää 3,1 milj. euroa. Pääosa investoinneista on alushankintoja. Investointivaltuuksiksi esitetään yhteensä 4 milj. euroa. Lainanottovaltuudeksi esitetään 4 milj. euroa.

Tunnuslukutaulukko

	2004 toteutuma	2005 ennakoitu	2006 arvio
Liikevaihto, milj. €	37,9	38,6	38,5
— muutos, %	-	1,8	0,5
Käyttökate, %	19,4	17,1	13,8
Liikevoitto, milj. €	4,3	3,7	3,3
Tilikauden tulos, milj. €	4,1	3,6	3,2
— liikevaihdosta, %	10,8	9,4	8,3
— peruspääomasta, %	203,4	182,2	162,1
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. €	-	1,2	1,6
Sijoitetun pääoman tuotto, %	24,6	18,8	14,5
Investoinnit liikevaihdosta, %	5,4	5,2	8,0
Omavaraisuusaste, %	65,6	73,0	74,6
Taseen loppusumma, milj. €	22,8	26,4	25,9
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä (htv)	381	380	390

Liikelaistosta koskevat tulomomentit (milj. euroa)

	2004 toteutuma	2005 ennakoitu	2006 arvio
Tuloutus tulomomenteille			
12.28.99 Takausmaksut	0,0	0,0	0,0
13.01.04 Korot	0,3	0,1	0,1
13.05.01 Voiton tuloutus (ed. vuoden)	-	1,2	1,7
15.01.02 Lainat	4	0,5	0,5
Yhteensä	4,3	1,8	2,3
Yleislain 2 §:n erityistehtävien määräraharahoitus			
31.32.51 Luotsauksen hintatuki	3,3	4,3	4,0

40. Ratahallintokeskus

Selvitysosa: Ratahallintokeskus edistää liikenteen toimivuutta ylläpitämällä ja kehittämällä rataverkon palvelutasoa, parantaa rataliikenteen turvallisuutta sekä vähentää ja ehkäisee liikenteen ympäristöhaittoja.

Tavaraliikenteessä rautatieliikenteen osuus on noin neljännes koko maan kuljetussuoritteesta. Vuonna 2004 tavaraa kulki rautateitse 42,7 miljoonaa tonnia. Tavaraliikenteen lähivuosien vuosikasvuksi ennustetaan noin 1—2 %. Henkilöliikenteessä tehtiin vuonna 2004 60,1 miljoonaa matkaa. Kaukoliikennematkojen määrä oli 12,1 miljoonaa ja lähiliikennematkojen määrä 48,0 miljoonaa. Henkilöliikenteen lähivuosien vuosikasvuksi ennustetaan noin 2—3 %.

Koko rataverkon pituus vuonna 2006 on 5 914 km, josta liikennöity verkko on 5 804 km. Run-
koverkko 2 750 km sisältää liikenteellisesti tärkeimmät rataosat. Radan huonosta kunnosta joh-
tuvien rajoitusten määrä pysyy runkoverkolla 102 km:ssä runkoverkolla ja kasvaa koko rataaver-
kolla 230 km:stä vuonna 2005 296 km:iin vuonna 2006.

Tasoristeyturvallisuus on riippuvainen tasoristeyksen ylitysten määrästä, tasoristeyksen va-
rustuksesta ja olosuhteista sekä tieliikenneosapuolen valppaudesta. Ratahallintokeskuksen on
mahdollista vaikuttaa erityisesti tasoristeyksen varustukseen ja olosuhteisiin rakentamalla varoi-
tuslaitteita, merkkejä ja huolehtimalla näkemäalueista sekä poistamalla tasoristeyksiä. Tasoriste-
ysonnettomuuksien määrä pyritään saamaan alle 40.

Perusradanpidon painopiste on edelleen 1970-luvulla perusparannettujen ja loppuun käytetty-
jen rataosien päällysrakenteen uusimisessa. Rahoitustaso mahdollistaa nykyisessä laajuudessaan
korvausinvestointeja 137,8 milj. eurolla. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 3,8 milj.
euroa käytettäväksi yli-ikäisen päällysrakenteen uusimiseksi. Teemapaketin kokonaiskustannus-
arvio on 100 milj. euroa. Rataverkon ylläpitäminen turvallisena liikenneväylänä edellyttää vuo-
sittain 170 milj. euron korvausinvestoinnit.

Kustannuksia sähkö- ja telematiikkapuolella nostavat tulevaisuudessa rataverkon laajentumi-
nen, radioverkon käyttökustannukset sekä turvalaitteiden lisääntymisestä aiheutuva turvalaite-
siirtoyhteyksien käyttökustannukset ja radanpidon sähköenergiakustannukset. Säästöä saadaan
käyttökeskustoiminnan menojen pienentymisestä. Muissa hoito- ja käyttömenoissa kustannuksia
nostavat rataverkon laajentuminen sekä radantarkastuksen kustannusten kasvu.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Ratahallintokeskukselle pääluokkaperuste-
luja tukevat seuraavat toiminnalliset tulostavoitteet vuodelle 2006:

Tuotokset ja laadunhallinta

Rataverkon laajuus ja palvelutaso

Rataverkko laajenee oikoradan valmistuessa 63 km. Nopea rataverkko (nopeus yli 160 km/h) kasvaa 665 km:iin. 25 tonnin verkon pituus kasvaa 412 km:iin. Rataverkon kuntoindeksiin (100=hyvä kunto) tulee olla vähintään 85. Yli-ikäisiä kiskoja saa olla korkeintaan 372 km:llä runkoverkolla ja 1 300 km:llä koko rataverkolla.

Liikenteen sujuvuus

Radanpidosta aiheutuneiden yli 5 minuutin myöhästymisten määrä henkilöliikenteen junista on korkeintaan 5 %.

Turvallisuus

Tasoristeysten määrä koko rataverkolla on 3 725. Radasta aiheutuvia vahinkoja junaliikenteessä saa olla korkeintaan 5, junaonnettomuuksissa kuolleita matkustajia ei yhtään.

Ympäristöhaittojen vähentäminen

Ratahallintokeskus toimii valtakunnallisen meluntorjuntaohjelman mukaisesti. Vuosina 2005—2006 meluntorjunnan painopiste on pääkaupunkiseudulla ja sen jälkeen ryhdytään toteuttamaan meluntorjuntatoimenpiteitä muissa suurissa asutuskeskuksissa. Yli 55 dBa:n junaliikenteen melulle altistuneitten määrä saa olla enintään 33 000.

Toiminnallinen tehokkuus

Hoito- ja käyttömenot sähkö- ja telematiikkapuolella saavat olla korkeintaan 4 900 euroa/raidekilometri. Muut hoito- ja käyttömenot saavat olla korkeintaan 7 000 euroa/raidekilometri.

Henkisten voimavarojen hallinta

Työtyytyväisyys on vähintään 3,1 asteikolla 1—5.

Radanpidon tunnuslukuja ja tulostavoitteita

	2004	2005	2006	2009
Tunnusluku tai tulostavoitemittari vuonna 2006	toteutuma	ennuste/ tulostavoite	ennuste/ tulostavoite	ennuste/ kehys
TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA				
<i>Rataverkon laajuus ja palvelutaso</i>				
Ratapituus, koko rataverkko (km)	5 851	5 851	5 914	
Ratapituus, liikennöity rataverkko (km)	5 741	5 741	5 804	
Ratapituus, runkoverkko (km)	2 687	2 687	2 750	2 750
Nopean (>160 km) rataverkon pituus (henkilöliikenne; km)	530	556	665	665
25 tonnin verkon pituus (tavaraliikenne; km)	115	162	412	431
Rataverkon kuntoindeksi (100 = hyvä kunto)	89	87	85	85
Yli-ikäinen päällysrakenne (runko-/koko rataverkko)				
Kiskot	255/1 170	325/1 270	372/1 300	350/1 320
Ratapölkkyt	291/1 200	180/1 200	68/1 120	90/1 170
<i>Liikenteen sujuvuus</i>				
Radanpidosta johtuvat viivästykset (% kaukoliikenteen junista myöhässä määräas. > 5 min)	3,3	5	5	5
Radan huonosta kunnosta johtuvat liikenneajoitukset (km)				
— runkoverkolla	107	102	102	140
— koko rataverkolla	300	230	284	700

*Turvallisuus***Tasoristeysten määrä valtion rataverkolla (kpl)**

— runkoverkolla	731	675	651	563
— koko rataverkolla	3 835	3 769	3 725	3 587
Tasoristeysten määrä yksityisraiteilla	800	800	800	800
Tasoristeystonnettomuudet (sis. yksityisradat)	52	40	40	40
Radasta aiheutuvat vahingot junaliikenteessä (kpl)	1	5	5	5
Junaonnettomuuksissa kuolleet matkustajat	0	0	0	0

*Ympäristöhaittojen vähentäminen***Yli 55 dBA:n junaliikenteen melulle altistuneiden**

määrä	35 000	33 000	33 000	32 500

TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS**Sähkön ja telematiikan hoito- ja käyttömenot**

(€/raide-km)		4 600	4 900	5 200

Muut hoito- ja käyttömenot (€/raide-km)

		7 100	7 000	7 100

HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA

Työtyytyväisyys	3,1	3,1	3,1	3,1

T & K-menojen osuus perusradanpidon menoista, %	0,6	1,5	2,2	1,3

Ratahallintokeskuksen tulot ja menot (milj. euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Perusradanpito¹⁾ (21)	299,7	285,0	285,3
Tulot	57,1	57,2	56,0
— Ratamaksu	41,8	42,0	42,5
— Kiinteistötoimi	10,2	10,0	9,2
— Muut tulot	5,1	5,2	4,3
Menot	356,8	342,2	341,3
— Hallinto	11,2	12,0	10,0
— Liikenteen hallinta	39,1	38,0	38,7
— Tutkimukset (T & K)	2,2	5,0	2,0
— Suunnittelu ja asiantuntijapalvelut	6,1	4,6	3,0
— Kiinteistötoimi	7,7	7,4	2,0
— Radan hoito ja käyttö	127,1	117,4	127,8
— Ylläpitoinvestoinnit	20,0	20,0	20,0
— Korvausinvestoinnit	143,4	137,8	137,8
Kehittämisinvestoinnit (76, 77, 78 ja 79)	198,8	114,4	68,6
Rataverkon maa-alueet (76)	2,3	0,7	1,5
Rataverkon kehittäminen (77)	21,9	11,0	6,9
Eräät ratahankkeet (78)	153,5	102,7	53,9
Radioverkko (79)	21,1	-	6,3
Luvun 31.40 nettomenot	498,5	399,4	353,9
Luvun 31.40 bruttomenot	555,6	456,6	409,9

¹⁾ Rautatievirasto otettu huomioon perusradanpidon momentin mitoituksessa seuraavasti (vähennyksenä): bruttomenot 1,241 milj. euroa, tulot tarkastusmaksutoiminnasta 0,7 milj. euroa, nettomenot 0,541 milj. euroa.

Korvausinvestoinnilla korvataan yli-ikäinen rakenne nykytekniikan mukaisella rakenteella. Ne kohdentuvat seuraavasti:

Korvausinvestoinnit (milj. euroa)

	2004 toteutuma	2005 ennuste	2006 ennuste
Päällys- ja alusrakenne	99	115	110
Turva- ja sähkölaitteet	25	28	15
Sillat	10	13	8
Muut	6	5	5
Korvausinvestoinnit yhteensä	140	161	138

Päällysrakenteen uusimisen määrä (perusradanpito)

	2004 toteutuma	2005 ennuste	2006 ennuste
Koko päällysrakenteen uusiminen (raidekilometriä)	100	95	50
Osittainen päällysrakenteen uusiminen (raidekilometriä)	240	195	115
Uusittavat vaihteet (kpl)	115	140	125

21. Perusradanpito (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 285 342 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää radanpidon lisäksi kiinteistönpidosta aiheutuviin ylläpito- ja investointimenoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina maksullisen palvelutoiminnan tuottojen lisäksi Ratahallintokeskukselle suoritettava ratamaksun perusmaksu ja omaisuuden myyntituotot lukuun ottamatta kiinteän omaisuuden myyntituottoja. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 26 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta ja vähennyksenä 541 000 euroa 15 henkilötyövuotta vastaavan palkkaus- ja muiden menojen siirtona 1.9.2006 lukien momentille 31.41.21. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon matkalippujen tarkastusmaksutoiminnan siirtyminen Rautatievirastoon momentille 31.41.21. Tarkastusmaksutoiminnan tulot 700 000 euroa vastaavat toiminnasta aiheutuvia menoja.

Ratahallintokeskus perii liikennöitsijältä ratamaksua, josta osa määrätään rautatielaissa säädetyin perustein. Rautatieliikenteen harjoit-

tajille tarjottavista palveluista perittävän ratamaksun perusmaksu perustuu niihin radanpidon kustannuksiin, joita liikenteen harjoittaminen aiheuttaa suoraan rataverkolle ja radanpidolle. Maksu tuloutetaan tälle momentille. Toimintamenomomentille tuloutettavien tulojen lisäksi Ratahallintokeskus tulouttaa rataverolain perusteella momentille 11.19.03 rataveron 17 milj. euroa, joka on otettu huomioon perusradanpidon määrärahan mitoituksessa. Lisäksi vuoden 2006 syksystä lukien peritään momentille 11.19.03 tuloutettavaa Kerava—Lahti -radan investointimaksua 1 milj. euroa, joka on otettu huomioon radan rakentamiskustannuksissa momentilla 31.40.78.

Rakennukset on jaettu liiketaloudellisiin perustein toimiviin rakennuksiin ja muihin rakennuksiin. Liiketaloudellisiin perustein toimivien kiinteistöjen vuokrakertymän arvioidaan ylittävän kiinteistöistä aiheutuvat kokonaiskustannukset. Ylijäämätavoite on 0,2 milj. euroa. Muiden rakennuskiinteistöjen toiminta on 4 milj. euroa alijäämäistä. Ratahallintokeskus valmistelee radanpitoon kuulumattoman rakennuskiinteistövarallisuuden siirron Senaatti-kiinteistöille tai muulle valtion kiinteistöomaisuutta hoitavalle organisaatiolle.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	353 302	342 200	341 312
Bruttotulot	57 089	57 200	55 970
Nettomenot	296 213	285 000	285 342
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	25 648		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	29 148		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot	1 733	1 900	1 170
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 736	1 900	1 170
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-3	0	0
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100
<i>Liiketaloudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot	10 467	9 300	9 300
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	12 549	12 300	12 300
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 082	-3 000	-3 000
Kustannusvastaavuus, %	83	76	76

2006 talousarvio	285 342 000	2006 talousarvio	1 500 000
2005 lisätalousarvio	8 935 000	2005 lisätalousarvio	900 000
2005 talousarvio	285 000 000	2005 talousarvio	700 000
2004 tilinpäätös	299 713 000	2004 tilinpäätös	2 270 045

76. Rataverkon maa-alueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rautatielain (198/2003) mukaista toimintaa varten hankittavien maa-alueiden kauppahintojen ja korvausten sekä kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) mukaisten kiinteistötoimitusmaksujen maksamiseen.

77. Rataverkon kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikaisempina vuosina momentilta aloitettujen radanpidon kehittämishankkeiden menojen maksamiseen.

*Selvitysosa:***Hanke-erittely**

	Valmis	Kustannusarvio milj. €	Käytetty milj. €	Määrärahatarve 2006 milj. €
Kulunvalvonnan III-vaihe	2006	52,6	45,7	6,9

2006 talousarvio	6 900 000	tuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty. Määrärahaa saa käyttää myös hankkeesta Ilmalan ratapiha aiheutuviin menoihin. Ratahallintokeskus oikeutetaan solmimaan sopimuksia Ilmalan ratapihan rakentamisesta enintään 100 milj. euron kokonaiskustannusten määrää.		
2005 talousarvio	11 000 000			
2004 tilinpäätös	21 900 000			

78. Eräät ratahankkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 53 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikaisempina vuosina myönnettyistä sopimusvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Ratahallintokeskus oikeutetaan solmimaan myönnettyjen val-

*Selvitysosa:***Hanke-erittely**

	Valmis	Sopimus- valtuus milj. €	Käytetty milj. €	Määräraha v. 2006 milj. €	Rahoitustarve myöhemmin milj. €
Keskeneräiset hankkeet					
Oulu—Iisalmi/Vartius, sähköistys	2006	70,6	52,3	18,3	-
Kerava—Lahti -oikorata	2006	331,0	300,4	30,6	-
Uusi hanke					
Ilmalan ratapiha	2010	100,0	-	5,0	95,0
Ratahankkeet yhteensä		501,6	352,7	53,9	95,0

Uuden hankkeen perusteluna esitetään seuraavaa:

Ilmalan varikkoalue on rakennettu 1970-luvulla, joten sen päällysrakenteet ovat yli-ikäisiä, vaihteet vanhaa tekniikkaa ja turvalaitteet vanhentuneita. Alue on rakennettu kaatopaikan päälle, jolloin ratapihan painuma aiheuttaa ongelmia. Nykykunnossa Ilmalassa on usein toiminnallisia häiriöitä sekä työturvallisuusriskejä, joihin viranomaisetkin ovat puuttuneet. Suomen junaliikenteen täsmällisyys kärsii Ilmalan ongelmista.

Hankkeesta arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 2007 noin 25,0 milj. euroa, vuonna 2008 noin 25,0 milj. euroa, vuonna

2009 noin 25,0 milj. euroa ja myöhemmin noin 20,0 milj. euroa.

2006 talousarvio	53 900 000
2005 lisätalousarvio	-2 800 000
2005 talousarvio	102 700 000
2004 tilinpäätös	153 539 431

79. Radioverkon rakentaminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 6 300 000 euroa.

Hankkeen sopimusvaltuus on 40 000 000 euroa.

*Selvitysosa:***Hanke-erittely**

	Valmis	Kustannusarvio milj. €	Käytetty milj. €	Määrärahatarve 2006 milj. €
Radioverkon rakentaminen	2006	40,0	33,7	6,3
Radioverkon rakentaminen aloitettiin vuoden 2000 toisessa lisätalousarviossa. Hankkeen kustannusarvio on 40 milj. euroa ja sen arvioidaan valmistuvan vuonna 2006.		2006 talousarvio 2005 talousarvio 2004 tilinpäätös		6 300 000 — 21 100 000

41. Rautatievirasto

Selvitysosa: Rautatievirasto perustetaan vuoden 2006 talousarvion yhteydessä liikenne- ja viestintäministeriön alaiseksi virastoksi, joka on itsenäinen ja riippumaton suhteessa rataverkon haltijana toimivaan Ratahallintokeskukseen ja rautatieyrityksiin. Rautatieviraston toiminta on tarkoitus käynnistää 1.9.2006 lukien. Rautatievirasto huolehtii rautatieturvallisuudesta ja valvoo turvallisuuden noudattamista rautatiejärjestelmässä. Lisäksi Rautatievirasto toimii alan sääntelyelimenä ja vastaa rautatieliikenteen matkalippujen tarkastuksesta.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Rautatievirastolle pääluokkaperusteluja tukevat seuraavat toiminnalliset tulostavoitteet vuodelle 2006:

Tuotokset ja laadunhallinta*Toiminnan käynnistäminen*

Rautatieviraston toiminta käynnistetään mahdollisimman joustavasti siten, että voidaan taata rautatieliikenteen turvallisuus. Rautatievirasto ottaa vastuun välittömästi viraston käynnistämisen yhteydessä Ratahallintokeskukselta siirrettävistä ja muista virastolle osoitettavista tehtävistä.

Turvallisuus

Rautatievirasto tukee toiminnallaan pääluokkaperusteluissa esitettyjä rautatieliikenteen turvallisuustavoitteita. Tavoitteena on, ettei rautatieliikenteessä aiheudu yhtään kuolemaan johtavaa onnettomuutta.

Rautateiden tavaraliikenteen kilpailun avautuminen

Rautatievirasto varautuu toiminnassaan rautateiden tavaraliikenteen kilpailun avautumiseen vuoden 2007 alussa.

Toiminnallinen tehokkuus

Kustannustietoisuuden ottaminen huomioon toiminnassa.

Henkisten voimavarojen hallinta

Henkilöstöresurssien turvaaminen uuden viraston tehtävien mukaisesti.

21. Rautatieviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 000 000 euroa.

Ennen viraston toiminnan käynnistämistä voidaan ryhtyä valmisteleviin toimenpiteisiin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 541 000 euroa 15 henkilövuotta vastaavan palkkaus- ja muiden menojen siirtona 1.9.2006 lukien momentilta 31.40.21. Tulot perustuvat valtion maksuperustelain nojalla annettavaan liikenne- ja vies-

tintäministeriön asetukseen Rautatieviraston maksuista. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon matkalippujen tarkastusmaksutoiminnan tulot 700 000 euroa, jotka vastaavat toiminnasta aiheutuvia menoja. Tarkastustoiminta siirtyy Ratahallintokeskuksesta momentilta 31.40.21 Rautatievirastoon.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)	
	2006
	esitys
Bruttomenot	1 700
Bruttotulot	700
Nettomenot	1 000
2006 talousarvio	1 000 000

50. Ilmailulaitos

1. Toimintaan liittyvät hallinnolliset muutokset

Ilmailulaitoksesta erotetaan Ilmailuhallinnosta annetun lain (HE) mukaisesti 1.1.2006 alkaen Lentoturvallisuushallinto ja Lentoliikennehallinto erilliseksi ilmailuviranomaiseksi, Ilmailuhallinnoksi.

2. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet

Ilmailulaitoksen tavoitteena on tarjota ilmaliikenteen tarpeisiin lentoasema- ja lennonvarmistuspalveluja mahdollisimman turvallisesti ja tehokkaasti. Ilmailulaitos tarjoaa myös puolustushallinnon ja pelastusviranomaisten sekä ilmailualan koulutustoiminnan tarvitsemia palveluja. Ilmailulaitos huolehtii ilmaliikenteen ja muiden palvelujensa tarjonnasta kannattavan liiketoiminnan edellyttämällä tavalla. Tavoitteena on, että liikenneilmailun toimintaedellytykset ovat laitoksen ylläpitämällä lentoasemilla ja Suomen ilmatilassa hyvät ja turvalliset, ja että Ilmailulaitoksen toiminnasta johtuvat lentoliikenteen viiveet ovat alle puolet eurooppalaisesta keskitasosta.

Ilmailulaitoksen lentoasemia ylläpidetään ja kehitetään yhtenä kokonaisuutena niiden palvelujen liiketaloudellista kysyntää vastaavasti. Ilmailulaitoksen tavoitteena on tuottaa hinnaltaan ja laadultaan kansainvälisesti kilpailukykyisiä lentoasema- ja lennonvarmistuspalveluita.

3. Investointien enimmäismäärä sekä investointisitoumusten enimmäismäärä

Ilmailulaitoksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2006 enintään 60 milj. euroa. Lisäksi Ilmailulaitos saa tehdä vuonna 2006 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina vuosina enintään 150 milj. euroa.

4. Lainanoton enimmäismäärä

Ilmailulaitos oikeutetaan ottamaan valtion liikelaitoksista annetun lain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 40 milj. euroa.

5. Takausvaltuudet

Valtioneuvosto saa oikeuttaa Ilmailulaitoksen antamaan vastavakuutta vaatimatta omavelkaisia takauksia lentokenttä- ja lennonvarmistuspalveluja tuottavien tytäryhtiöidensä ja kiinteistöyhtiöidensä ottamien yhteensä enintään 60 milj. euroa lainojen vakuudeksi.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen Ilmailulaitosta ja ilmailuviranomaista koskevaksi lainsäännöksi sekä esityksen ilmailulaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi. Ilmailulaitokseen sovelletaan valtion liikelaitoksista annettua lakia lain siirtymäsäännöksen (858/2005) perusteella ensimmäisen kerran vuoden 2006 alusta lukien.

Ilmailulaitoksesta erotetaan merkittäviä julkisia hallintotehtäviä hoitavat ja ilmailun oikeussääntöjä antavat yksiköt Lentoturvallisuushallinto ja Lentoliikennehallinto erilliseksi ilmailuviranomaiseksi — Ilmailuhallinnoksi, jonka toiminta jatkossa rahoitetaan momentin 31.51.21 määrärahalta. Määrärahan mitoituksessa otetaan huomioon lentoliikenteen valvontamaksusta an-

tun lain (HE) nojalla lentoasemilta matkustajamäärän perusteella perittävä valvontamaksu, joka tuloutetaan momentille 11.19.05.

Ilmailulaitos rahoittaa vuoden 2005 loppuun saakka sekä liiketoiminnan että ilmailun viranomaistoimintoja liiketoiminnan ja muilla tuloilla. Vuoden 2006 alusta Ilmailulaitokselta Ilmailuhallinnolle siirtyvien tehtävien kokonaiskustannukset ovat 7,2 milj. euroa. Ilmailuhallinnon tulot ja menot rahoitetaan momentin 31.51.21 määrärahalla. Lisäksi Ilmailuhallinnon kustannusten kattamiseen peritään lentokentiltä — lähinnä Ilmailulaitokselta — lennonvalvontamaksua, jonka 5,8 milj. euron määräiseksi arvioitut tulot tuloutetaan momentille 11.19.05. Ilmailulaitoksesta Ilmailuhallintoon siirtyvän henkilökunnan määräksi arvioidaan 113.

Ilmailulaitoksen liiketoiminnan vuoden 2006 liikevaihdoksi arvioidaan 240,7 milj. euroa.

Ilmailulaitoksen edellä mainittujen hallinnollisten muutosten lisäksi tehdään muutoksia, joilla lisätään hinnoittelun läpinäkyvyyttä, puretaan ristisubventioita ja korostetaan palveluja rahoittavien viranomaisten vastuuta toiminnan ja rahoituksen järjestämisessä.

Vuoden 2005 talousarviossa Ilmailulaitoksen valmiustehtäviin momentilla 31.52.(43) osoitettu 4 575 000 euron määräraha poistetaan ja asianomaisten palveluja käyttävien viranomaisten määrärahoihin osoitetaan palvelujen jatkumiseen ja ostamiseen tarvittava lisäys. Puolustusvoimien momentin 27.10.21 määrärahaa lisätään 3 621 000 eurolla ja momentilta maksetaan jatkossa Ilmailulaitokselta ja sen tytäryhtiöiltä ostettavat Tampereen, Kuopion ja Rovaniemen lentoasemien valmiuspalvelut, sotilasilmailun käyttämien Hallin, Kauhavan ja Utin lentoasemien palvelut sekä muut sotilasilmailun Ilmailulaitokselta ostamat palvelut. Sisäasiainministeriön hallinnonalan valvonta-, etsintä- ja pelastustoimen määrärahaa momentilla 26.80.22 lisätään 400 000 eurolla ja momentin määrärahasta maksetaan jatkossa rajavartiolaitoksen ja pelastustoimen Ilmailulaitokselta ostamat pelastuslain (468/2003) 77 §:n 1 momentissa tarkoitetut, meripelastuslaissa (1145/2001) tarkoitetut ja muut valvonta-, etsintä- ja pelastuspalvelut.

Opetusministeriö avustaa lentokoulutusta osoittamalla Suomen Ilmailuopistolle erikoisoppilaitosten valtionavustusta momentilta 29.69.51. Ilmailulaitoksen palvelujen hinnoittelun läpinäkyvyyden lisäämisen ja ristisubventioiden poistamisen johdosta Suomen Ilmailuopiston ostamien lentoasemapalvelujen hintojen arvioidaan nousevan, minkä johdosta valtionavustuksen määrärahaa lisätään 225 000 eurolla.

Eräiden vähäliikenteisten lentoasemien muulle lentoasemaverkostolle lisäarvoa tuottamaton tappio on rahoitettu liiketoiminnan tuotoilla. Vuonna 2006 on tätä reittiliikenteen lentoasemien keskinäistä ristisubventiota tarkoitus verkostoperiaatteena jatkaa suunnilleen nykyisessä laajuudessa edellyttäen, että reittiliikenne näille lentoasemille jatkuu. Reittiliikenteen käyttämien lentoasemien sisäisen ristisubvention suuruus on noin 5 milj. euroa ja se koskee Enontekiön, Lappeenrannan, Maarianhaminan, Porin, Savonlinnan ja Varkauden lentoasemia. Malmin lentoasema palvelee yleisilmailun lisäksi koulutustoimintaa ja on liiketaloudellisesti alijäämäinen.

Ottaen huomioon toimialan kehitysnäkymät ja eduskunnan hyväksyttäväksi esitetyt palvelu- ja muut toimintatavoitteet sekä uudistetun Ilmailulaitoslain edellyttämät toiminnalliset ja taloudelliset muutokset, liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Ilmailulaitoksen tulostavoitteeksi 17,0 milj. euroa vuonna 2006. Voittontuloutustavoite on 50 % voitosta, kuitenkin vähintään 5 milj. euroa.

Tulostavoite perustuu arvioon lentoliikenteen kehittämisestä siten, että kotimaan liikenteen matkustajamäärät kasvavat 1 % ja kansainvälisen liikenteen matkustajamäärät 2,5 %. Kuluissa ja tulostavoitteessa on otettu huomioon Ilmailulaitoksen toiminnan vakuuttaminen valtion liikelaitoksista annetun lain edellyttämällä tavalla.

Investointeihin on arvioidun tuloksen toteutuessa tarkoitus käyttää investointiohjelman mukaan noin 60 milj. euroa, jotka rahoitetaan pääosin tulo-rahoituksella.

**Tulos- ja rahoitussuunnitelmaan perustuva alustava investointisuunnitelma vuodeksi 2006,
milj. euroa**

Kaluston hankinta ja muu käyttöomaisuus	20
Lentokenttien talonrakennukset	25
Lentokenttien liikennealueiden hankkeet	15
Yhteensä	60

Tunnuslukutaulukko

	2004 toteutuma	2005 ennuste	2006 esitys
Liikevaihto, milj. €	233,8	239,9	240,7
— muutos %	6,8	2,6	0,3
Käyttökate, milj. €	57,1	59,4	58,7
— käyttökate % liikevaihdosta	24,4	24,8	24,4
Voitto, milj. €	15,0	18,0	7,2
— voitto % liikevaihdosta	6,4	7,5	8,5
Sijoitetun pääoman tuotto %	2,8	3,2	3,0
Tuotto peruspääomalle, %	8,1	9,9	9,3
Tuotto koko pääomalle, %	2,1	2,6	2,4
Omavaraisuusaste %	76,2	77,6	78,4
Investoinnit % liikevaihdosta	20,6	22,3	29,4
Henkilöstömäärä	1 819	1 872	1 448
— liiketoiminta	1 725	1 742	1 448
— viranomainen	94	130	0

Liikelaitoksen tuloutus ja rahoitus momenteittain (milj. euroa)

	2006 arvio
Tuloutus tulomomenteille	
12.28.99 Takausmaksut	0,3
13.05.01 Voiton tuloutus (ed.vuoden)	9,0
Yhteensä	9,3

51. Ilmailuhallinto

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi Ilmailuhallinnosta. Viitaten luvun 31.50 selvitysosaan Ilmailulaitoksesta erotetaan merkittäviä julkisia hallintotehtäviä hoitavat ja ilmailun oikeussääntöjä antavat yksiköt Lentoturvallisuushallinto ja Lentoliikennehallinto erilliseksi ilmailuviranomaiseksi. Määrärahojen mitoituksessa otetaan huomioon lentoliikenteen valvontamaksutulot, jotka tuloutetaan momentille 11.19.05.

Ilmailuhallinnon tarkoituksena on edistää ilmailun yleistä turvallisuutta ja siviili-ilmailun turvaamista, käsitellä kaupalliseen lentoliikenteeseen ja liikenteen sujuvuuteen liittyviä asioita sekä vähentää ilmailun aiheuttamia ympäristöhaittoja. Virasto huolehtii yleisestä lentoturvallisuudesta

ja ilmailun valvonnasta sekä vastaa siviili-ilmailuun liittyvistä julkisista hallintotehtävistä, jotka sille ilmailulaissa tai muualla säädetään. Virasto osallistuu myös siviili-ilmailun julkisiin hallintotehtäviin liittyvään kansainväliseen ja Euroopan unionissa tapahtuvaan yhteistyöhön.

Vuoden 2006 alussa Ilmailulaitoksesta Ilmailuhallintoon arvioidaan siirtyvän 113 henkilöä. Perustettavan ilmailuviranomaisen henkilöstötarpeeksi on arvioitu 147 henkilöä.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Ilmailuhallinnolle pääluokkaperusteluja tukevat seuraavat toiminnalliset tulostavoitteet vuodelle 2006:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Lentoturvallisuus Suomessa on korkeaa kansainvälistä tasoa. Yhteisten eurooppalaisten linjausten mukaisesti tavoitteena on vuotuisten lento-onnettomuuksien ja lento-onnettomuuksissa kuolleiden määrän jatkuva väheneminen liikenteen määrän kasvusta riippumatta. Harrasteilmailun osalta tavoitteena on hyvän turvallisuustason ylläpitäminen.

Tuotokset ja laadunhallinta

Palvelutaso

Lupakirja- ja kelpuutushakemusten käsittelyaika on kaksi viikkoa 95 %:ssa tapauksista hakemuksen saapumisesta, mikäli hakemus ei edellytä täydentämistä ja hakemus sisältää kaikki tarvittavat liitteet.

Säädäntöön perustuva ansiolentolupa myönnetään 90 päivän kuluessa siitä, kun kaikki asiaan kuuluvat selvitykset ja tiedot on jätetty Ilmailuhallinnolle.

Ilmailuhallinto määrittelee vuoden 2006 aikana käsittelyajat (läpimenoajat) Ilmailuhallinnon muille keskeisille tuotteille sekä kehittää niille läpimenoaikojen tilastointi- ja mittausprosessin.

Ilmailuhallinto ottaa vuoden 2006 aikana käyttöön ISO 9001:2000 standardin mukaisen toimintajärjestelmän.

Asiakastytyväisyys Ilmailuhallinnon toimintaan on vähintään 3,2 (asteikolla 1—5).

Tuotokset

Viraston suoritteiden kysyntä

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
Lupakirjat	10 802	11 419	12 275
Yritysten ansiolentoluvat	47	44	44
Koulutusluvut ja -hyväksynnät	148	150	152
Suomessa rekisteröidyt ilma-alukset	1 324	1 326	1 331
Lentotoiminnan valvonta ja tarkastukset	326	796	868
Lentokelpoisuuden ja huollon valvonta	915	895	885
Huolto-organisaatioiden hyväksynnät	28	30	33
Kenttä- ja lennonvarmistus	53	50	402

Lupakirjojen määrä nousee edelleen n. 7—8 % vuodessa. Erityisesti lisääntyy ansio- ja liikennelentäjien lupakirjojen määrät. Yritysten ansiolentolupien määrä on vakiintunut alle viiteenkymmeneen. Suomessa rekisteröityjen ilma-alusten määrä on vakiintunut runsaaseen 1 300.

Toiminnallinen tehokkuus

Menot toteutuvat budjetin mukaisena.

Ilmailuhallinto kehittää vuoden 2006 aikana toiminnan tehokkuutta kuvaavat mittarit.

Henkisten voimavarojen hallinta

Ilmailuhallinnon henkilöstön työtyytyväisyys on vähintään 3,2 asteikolla 1—5.

Osana toimintajärjestelmää Ilmailuhallinnolla on käytössä osaamisen johtamisen järjestelmä ja tietojärjestelmä tätä tukemassa vuoden 2006 loppuun mennessä.

Ilmailuhallinnon toimintojen organisointi on viety loppuun ja toimintatavat vakiinnutettu sekä sisäinen organisaatorakenne on saatettu voimaan. Ilmailuhallinnon tarvitsema henkilöstö on rekrytoitu ja henkilöstön perehdyttämisestä on huolehdittu.

21. Ilmailuhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 800 000 euroa.

Selvitysosa: Nettomääräraha on tarkoitettu 1.1.2006 perustettavan viraston varsinaisen toiminnan menoihin. Ilmailulaitos on rahoittanut viraston perustamisesta aiheutuneet menot. Tulot perustuvat valtion maksupöytäkirjain nojalla annettavaan liikenne- ja viestintäministeriön asetukseen Ilmailuhallinnon maksuista. Maksullisten suoritteiden hinnoittelussa on otettu huomioon lisäksi vastaavalaista suoritteista perittävien maksujen rakenne ja taso Euroopan unionin jäsenmaissa, ilmailun edellytysten turvaaminen ja ilmailun turvallisuuden edistäminen sekä kilpailun

edistäminen lentoliikenteessä. Maksullisten suoritteiden tuotot muodostuvat pääosin julkisoikeudellisista suoritteista. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon momentille 11.19.05 budjetoitu lentoliikenteen valvontamaksu, jonka arvioidaan olevan 5 800 000 euroa vuonna 2006.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2006 esitys
Bruttomenot	10 600
Bruttotulot	4 800
Nettomenot	5 800
2006 talousarvio	5 800 000

52. Ilmaliikenteen korvaukset ja valtionavut

41. Valtionapu eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavun maksamiseen Seinäjoen (Rengonharjun) ja Mikkelin säännöllisen reittiliikenteen piirissä olevien lentopaikkojen rakenteiden ja laitteiden investointeihin sekä kenttien ylläpitomenoihin ja lentopaikkojen rakentamiseen otettujen lainojen korkokustannuksiin. Investointiavustus saa olla enintään 90 % investointimenoista. Muiden avustusten yhteismäärä saa olla enintään 70 % nettokäyttömenoista.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Avustusten suuruudessa otetaan huomioon lentopaikkojen liikenteellinen merkitys.

2006 talousarvio	1 000 000
2005 talousarvio	1 300 000
2004 tilinpäätös	1 200 000

(43.) Korvaus Ilmailulaitokselle valmiustehtävistä (kiinteä määräraha)

Selvitysosa: Viitaten luvun 31.50 perusteluihin momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta. Tähän liittyen momentin 27.10.21 määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 3 621 000 euroa, momentin 26.80.22 määrärahan mitoituksessa lisäyksenä 400 000 euroa ja momentin 29.69.51 määrärahan mitoituksessa lisäyksenä 225 000 euroa.

2005 talousarvio	4 575 000
2004 tilinpäätös	4 575 000

60. Joukkoliikenteen palvelujen ostot, korvaukset ja tuet

42. *Valtionavustus koulutuksesta* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 841 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen rautatieliikenteen ammattikoulutuksen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu VR-Konsernille tai muulle rautatieliikenteen ammattikoulutusta tarjoavalle yhteisölle suoritettavaan korvaukseen. Korvaus määräytyy laskennallisena opetustuntien määrän mukaisesti. Nk. pitkäkestoisesta koulutuksesta tetaan 80 % tuntien määrästä ja lyhytkestoisesta 50 % tuntien määrästä. Yksikköhintana käytetään koulutuksesta riippuen 55,50 euroa ja 194,30 euroa. Vuonna 2004 tunteja on ollut yhteensä 37 415 ja oppilaiden määrä 433. Valtion rahoitus kattaa noin 37 % koulutuskustannuksista.

2006 talousarvio	841 000
2005 talousarvio	841 000
2004 tilinpäätös	841 000

63. *Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 74 575 000 euroa.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen (euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Kaukoliikenteen ja junien lähiliikenteen palvelujen osto	39 550 487	39 700 000	37 000 000
Alueellisen liikenteen palvelujen osto ja paikallisen liikenteen valtionavustus	26 463 797	27 375 000	23 800 000
Kaupunki- ja seutulippuallennusten valtionavustus	9 898 686	10 200 000	9 700 000
Kehittämisen-, suunnittelun- ja tutkimushankkeet	7 310 573	2 500 000	3 075 000
Merenkurkun liikenne	999 996	1 000 000	500 000
Matkojen yhdistely	-	500 000	500 000
Yhteensä	84 223 539	81 275 000	74 575 000

Liikennepalvelujen ostoilla edesautetaan liikenteen palvelujen säilymistä sekä alueellisen ja sosiaalisen tasa-arvon toteutumista ja siten

Määrärahaa saa käyttää luvanvaraisesta henkilöliikenteestä annetun lain (343/1991) 23 ja 23 a §:n mukaisesti. Määrärahasta saa myöntää myös joukkoliikenteen valtionavustuksista annetun liikenne- ja viestintäministeriön asetuksen (64/2002) mukaisesti kunnille ja muille yhteisöille valtionapua. Määrärahaa saa käyttää myös matkojen yhdistelystä aiheutuviin kustannuksiin.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoitukseen.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää valtion osuutena Merenkurkun laivaliikenteen ostomenoihin.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaisissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Määrärahaa käytetään joukkoliikenteen palvelujen ostamisesta ja lipun hinnoista yritysten kanssa tehdyistä sopimuksista aiheutuvien korvausten maksamiseen sekä joukkoliikenteen kehittämis-, suunnittelu- ja tutkimushankkeiden rahoittamiseen sekä matkojen yhdistelystä aiheutuviin kustannuksiin.

edistetään tasapainoista ja kestävästä alueellista kehitystä. Momentille myönnetty määräraha merkitsee 10 %:n vähennystä nykytasoon.

Junaliikenteen ostoilla tyydytetään tarpeelliseksi arvioituja alueellisia ja valtakunnallisia matkustustarpeita siltä osin kuin näitä palveluja ei pystytä järjestämään asiakastuloin. YTV-alueen ulkopuolisen Helsingin lähiliikenteen ostot mahdollistavat korkeamman palvelutason kuin mihin suorat lipputulot antavat mahdollisuuden.

Liikenne- ja viestintäministeriön ja VR Osa-
keyhtiön välinen junaliikenteen ostosopimus on voimassa elokuun loppuun 2006, johon asti nykyinen palvelutaso voidaan säilyttää. Kera-
va—Lahti -oikoradan valmistumisen yhteydessä VR Oy on uudistamassa liikennera-
kkeensa. Liikenne- ja viestintäministeriö ja VR Oy neuvottelevat vuoden 2005 aikana oikora-
dan valmistumisen jälkeisestä ostosopimuk-
sesta. Ostosopimuksessa on tavoitteena säilyt-
tää kauko- ja alueellisen liikenteen palvelutaso ja kehittää pääkaupunkiseudun työssäkäynti-
alueen lähiliikennetarjontaa. Päiväjunien no-
peutuminen ja korvaavien yhteyksien järjestä-
minen huomioon ottaen sisämaan yöjunalii-
kenteen (Helsinki—Kuopio—Oulu ja Turku—
Joensuu) ylläpitäminen ei ole enää yhteiskun-
tataloudellisesti eikä kyseisten yhteyksien pal-
velutason turvaamisen kannalta perusteltua.

Valtion ostoliikenteen osuus henkilöjunalii-
kenteen junakilometreistä on nykyään noin
40 %. Vuoden 2006 elokuun loppuun asti val-
tio ostaa noin 160 kauko- ja alueellista junaa ja
noin 300 lähiliikennejunaa. Loppuvuoden kau-
ko- ja alueellisen liikenteen ostoista karsitaan
kolmannes (noin 50—60 junaa). Ostoliiken-
teessä tehdään arviolta 11,5 miljoonaa matkaa
vuonna 2006 (2005: 13,5 miljoonaa matkaa).

Savonlinnan ja Mikkelin sekä Varkauden
säännöllisen lentoliikenteen ostolla turvataan
erityisesti elinkeinoelämälle tarpeellisia yhtey-
ksiä. Myös paikalliset ja alueelliset tahot
osallistuvat kyseisten liikenteiden rahoittami-
seen. Valtion maksuosuus on lentoliikenteessä
enintään 50 % peruspalvelutason mukaisista
ostokustannuksista. Savonlinnan ja Mikkelin
sekä Varkauden lentoliikenteet hankitaan kan-
sainvälisen tarjouskilpailun perusteella ja niis-
sä arvioidaan matkustavan noin 50 000 mat-
kustajaa vuonna 2006.

Lääninhallitukset rahoittavat maaseudun pe-
ruspalveluluonteista linja-autoilla ja takseilla
harjoitettavaa runkoliikennettä, jota ei voida
ylläpitää asiakastuloin ja jota kunnat omilla
palveluostoillaan täydentävät. Peruspalveluta-
so asetetaan tärkeysjärjestyksessä etusijalle
muuhun lääninhallituksen ostoliikenteeseen
nähdessä. Peruspalvelutaso voidaan saavuttaa
noin 80—85 %:sti. Lääninhallitukset ostavat
noin 3 600 runkoliikennevuoroa, mikä on noin
500 vuoroa vähemmän kuin vuonna 2005.
Lääninhallitusten ostamassa liikenteessä arvi-
oidaan vuonna 2006 olevan matkustajia noin
6,5—7 miljoonaa.

Joukkoliikenteen palvelutasoa turvataan ja
joukkoliikenteen osuutta erityisesti työmatka-
liikenteessä pyritään lisäämään myöntämällä
kunnille valtionavustusta kaupunkimaisen pai-
kallisliikenteen ylläpitämiseen sekä kaupun-
ki-, seutu- ja työmatkalippujen hinnanalennuk-
siin. Paikallisliikennettä avustetaan noin 60
kunnassa ja lippualennuksia yli 300 kunnassa.
Valtion rahoitusosuus on enintään yhtä suuri
kuin kunnan. Nykyiseen avustustasoon nähden
lippujen hintojen avustamista vähennetään
noin 10 %.

Merenkurkun liikenteen ostamiseen varau-
detaan 500 000 eurolla vuonna 2006.

Kehittämistoiminnalla turvataan joukkolii-
kenteen toimintaedellytyksiä pitkällä aikavä-
lillä. Kehittämishankkeilla luodaan edellytyk-
siä joukkoliikenteen palvelujen säilymiselle,
joukkoliikenteen palvelutason ja kilpailuky-
vyn parantamiselle ja yhteiskunnan maksami-
en kuljetuskustannusten nousun hillitsemisel-
le. Liikenne- ja viestintäministeriön ja läänin-
hallitusten rahoittamissa kehittämishankkeissa
painopisteenä ovat palveluliikenteen käynnis-
täminen, joukkoliikenteen tutkimusohjelma,
informaatiojärjestelmien kehittäminen, esteet-
tömyyden edistäminen ja matkakeskusten to-
teuttaminen.

Matkojen yhdistelyssä tavoitteena on toteut-
taa lähivuosien kuluessa koko maahan noin 20
alueellista matkapalvelukeskusta. Matkojen
yhdistelyn avulla voidaan vaikuttaa myönteis-
esti asiakastuloperusteisen linjaliikenteen toi-
mintaedellytyksiin, palvelutason parantumi-

seen ja liikennepalvelujen säilymiseen erityisesti haja-asutusalueilla. Matkojen yhdistelyllä pystytään myös hillitsemään yhteiskunnan kuljetuskustannusten kasvua sekä saamaan konkreettisia säästöjä kuljetuskustannuksissa. Arvioidut nettosäästöt koko maassa, kun kaikki alueelliset matkapalvelukeskukset on perustettu, ovat noin 22 milj. euroa vuodessa. Matkojen yhdistelystä suurimpia hyötyjiä ovat Kansaneläkelaitos ja kunnat.

Kuntien sitouttamiseksi ja kannustamiseksi mukaan toimintaan lääninhallitus voi palvelun käynnistämisvaiheessa myöntää kunnille valtionavustusta. Avustusta voidaan myöntää kahden vuoden ajalle enintään 30 % kunnille matkojen yhdistelystä aiheutuviin kustannuksiin. Käynnistämisvaiheen jälkeen kunnat rahoittavat em. kustannukset kokonaisuudessaan itse. Omalta osaltaan lääninhallitus maksaa linjaliikenteeseen ja läänin ostoliikenteeseen ohjattujen matkojen yhdistelystä.

Osa joukkoliikenteen rahoituksesta siirrettiin vuoden 2005 talousarviossa sisäasiainministeriön pääluokkaan momentille 26.98.63 Kainuun kehittämiserä ja Kainuun maakunnan käyttöön. Liikenne- ja viestintäministeriölle ja Oulun lääninhallitukselle asetetut joukkoliikenteen tavoitteet kattavat myös Kainuun maakunnan joukkoliikenteen tavoitteet.

Joukkoliikennetavoitteiden saavuttamista loppuhallituskauden aikana arvioinut työryhmä on ehdottanut valtion suoran joukkoliikenne- ja viestintäministeriön rahoituksen uudistamista. Työryhmän ehdotusten pohjalta jatketaan uudistuksen valmistelua.

2006 talousarvio	74 575 000
2005 lisätalousarvio	144 000
2005 talousarvio	81 275 000
2004 tilinpäätös	82 439 000

64. Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 754 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostoon. Määrärahasta saa myöntää myös avustuksia saariston kulkuyhte-

ysä hoitaville liikenteenharjoittajille valtionavustuksen asetuksen (371/2001) mukaisin perustein.

Momentin määräraha budjetoidaan avustusten osalta maksupäätösperusteella.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaisissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Yhteysalusliikennepalvelujen ostosopimuksissa on otettu huomioon 746 000 euron maksetut tulot, jotka on aiemmin huomioitu momentilla 31.30.21.

Saariston kehityksen edistämiseksi annetun lain (494/1981) mukaan valtion on pyrittävä huolehtimaan siitä, että saariston vakituksella väestöllä on käytettävissä kuljetuspalvelut.

Määrärahan käytön arvioitu

jakautuminen	€
Yhteysalusliikennepalvelujen	
osto	7 468 000
Avustukset	286 000
Yhteensä	7 754 000

Yhteysalusliikenne on Merenkululaitoksen vastuulla olevaa liikennettä ja se kattaa Turun saariston asutut saaret, joihin ei ole tieyhteyttä. Merenkululaitos ostaa yhteysaluspalveluja Varustamoliikelaitokselta ja yksityisiltä liikenteenharjoittajilta. Yhteysalusliikenteen matkustajamäärän on vuonna 2006 arvioitu olevan noin 318 000. Saaristossa vakituksella asuville (noin 1 100 asukasta) käyttö on ilmaista ja muille maksullista. Menot matkustajaa kohden ovat noin 26 euroa sekä vakituista asukasta kohden noin 7 467 euroa vuodessa.

Avustuksilla pyritään säilyttämään kulkumahdollisuudet sellaisten saaristoalueiden asukkaille, joilla ei ole käytettävissä yhteysalusliikennettä. Avustus kohdistuu lähinnä Kotka—Pyhtään, Porvoon ja Tammissaaren saariston pysyvien asukkaiden henkilö- ja tavarakuljetusten järjestämiseen.

2006 talousarvio	7 754 000
2005 talousarvio	8 700 000
2004 tilinpäätös	8 491 000

70. Viestintävirasto

Selvitysosa: Viestintävirasto luo edellytyksiä toimivien, turvallisten, monipuolisten ja edullisten viestintäpalveluiden ja -tuotteiden saatavuudelle. Viestintäviraston tavoitteena on, että kansalaisille on tasa-arvoisesti tarjolla laadukkaita ja edullisia viestintäpalveluita ja että viestintämarkkinat toimivat tehokkaasti, mikä edistää yritysten kilpailukykyä kansallisesti ja kansainvälisesti sekä lisää kansalaisten valintavaihtoehtoja. Tavoitteena on myös, että viestinnän infrastruktuuri on toimiva ja se tarjoaa monipuoliset sekä häiriöttömät toimintamahdollisuudet (resurssit) kaikille toimijoille ja että tietoturvallisuus ja tietosuojat ovat tasoltaan hyvät, mikä lisää kansalaisten ja yritysten luottamusta tietoyhteiskunnan palveluihin.

Viestintäviraston erityisiä painopisteitä vuonna 2006 ovat laajakaistaverkkojen, Internetin puheluliikenteen palveluiden ja muiden uusien sähköisten verkkojen kehityksen edistäminen. Muita merkittäviä haasteita ovat tietoturvaohjelmien hallinta sähköisissä viestintäverkoissa, viestintämarkkinoiden valvonnan jatkuva kehittäminen kuluttajien eduksi ja verkkotunnusten myöntäminen yksityishenkilöille.

Viestintävirasto hoitaa valtion televisio- ja radiorahaston hallinnolliset tehtävät. Viestintävirasto perii TV-maksut ja toimilupamaksut rahastolle ja valtioneuvosto päättää liikenne- ja viestintäministeriön esittelystä radiorahaston määrärahojen käytöstä. Rahaston tulot ovat noin 410,7 milj. euroa, josta osoitetaan Yleisradio Oy:n käyttöön noin 397,8 milj. euroa, Viestintävirastolle maksujen perintään, tarkastukseen ja valvontaan noin 12,2 milj. euroa, liikenne- ja viestintäministeriön käyttöön 0,35 milj. euroa ja tekijänoikeuskorvauksiin 0,4 milj. euroa. Valtioneuvosto vahvistaa televisio- ja radiorahaston käyttösuunnitelman yhteydessä radiorahaston toimintatavoitteet.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Viestintävirastolle pääluokkaperusteluja tukevat seuraavat vaikuttavuustavoitteista johdetut toiminnalliset tulostavoitteet vuodelle 2006:

Tuotokset ja laadunhallinta

Kansalais- ja kuluttajatavoitteet

Tarjolla on hyvälaatuisia, käyttäjien oikeudet huomioivia tele-, posti- sekä julkisia ja yksityisiä televisio- ja radiopalveluja koko maassa.

— Teleyritysten asiakkaiden Viestintävirastolle tekemistä valituksista 80 % ratkaistaan kahden kuukauden kuluessa valituksen tekemisestä tai viimeistään yhden kuukauden kuluttua tarpeellisten selvitysten saamisesta.

— Viestintäviraston postipalvelun varmennusyksikkö avaa osoitteeltaan virheelliset kirjeet ja toimittaa niistä perille vähintään 60 %.

Viestintävirasto varmistaa toimenpiteillään, että:

— Teleyritysten asiakaspalveluiden palvelukohtaisesti laskettu keskimääräinen vastausaika on enintään yksi minuutti vähintään puolella teleyrityksistä ja enintään viisi minuuttia vähintään 3/4 teleyrityksistä. Vähintään 3/4 teleyrityksistä toimittaa kiinteän puhelinverkon liittymän alle kolmessa viikossa.

— Postilähetykset jaetaan vähintään viitenä päivänä viikossa koko maassa, jakelutason ulkopuolelle jää enintään 300 taloutta.

— 1. luokan kirjelähetyksistä vähintään 85 prosenttia on perillä seuraavana työpäivänä ja vähintään 98 prosenttia viimeistään toisena työpäivänä.

— Viraston teettämien mainosaika- ja muiden tutkimusten mukaan televisiopalvelut täyttävät lastensuojelu-, mainontarajoitus- sekä ohjelman ja mainosten eriyttämisvaatimukset.

— Digi-tv-palvelujen käytettävyys kehittyy ja on asiakaskyselyjen mukaan vähintään tyydyttävää tasoa.

— Tarjolla on häiriöttömästi toimivia vaatimusten mukaisia radio- ja telepäätelaitteita. Vaatimusten mukaisten telepääte- ja radiolaitteiden osuus vähittäismyyntiliikkeiden valikoimista on vähintään 95 %.

Viestintävirasto tarjoaa käyttäjille korkealaatuisia ja edullisia verkko- ja itsepalveluun perustuvia suomalaisia verkkotunnuksia kysyntää vastaavasti.

— .fi-verkkotunnusten ensirekisteröintien määrä kasvaa vähintään 25 % vuoden 2005 tasosta.

— .fi-verkkotunnusten rekisteröintejä uudistetaan vähintään 50 %.

— Verkkotunnuspalvelun käytettävyys on keskimäärin vähintään 98 %.

Viestintämarkkinatavoitteet

Viestintämarkkinat toimivat kilpaillusti ja tehokkaasti ja luovat edellytykset uusien, asiakas-
tarpeiden mukaisten telepalvelujen kehitykselle.

— Tukkumarkkinoiden kilpailua ohjataan Komission suosituksiin perustuvien, huomattavan markkinavoiman yrityksiä koskevin ajantasaisin päätöksin.

— Viestintävirasto tarjoaa selkeää ja neutraalia vertailutietoa teleyritysten hinnoittelusta MATI-markkinatietokannan avulla sekä kehittää uuden hintavertailupalvelun kuluttajille.

Viestintäviraston toimenpiteiden seurauksena:

— Huomattavan markkinavoiman viestintäyritysten tukkupalvelujen hinnat ovat kustannus-
suuntautuneita ja syrjimättömiä ja muut toimitusehdot syrjimättömiä.

— Keskeiset laajakaista-, matkaviestin- ja numerointipalvelujen tukkuhinnat ovat kustannus-
suuntautuneita, syrjimättömiä ja eurooppalaista vertailutasoa.

— Laajakaistatukkupalvelujen toimitusajat kilpailevalle teleyritykselle ovat keskimäärin kor-
keintaan kolme päivää pidemmät kuin teleyrityksen sisäiset toimitusajat.

Viestinnän infrastruktuuritavoitteet

Viestinnän infrastruktuuri on toimiva ja se tarjoaa monipuoliset ja häiriöttömät toimintamah-
dollisuudet kaikille toimijoille.

— Viestintävirasto määrittelee yhdessä alan toimijoiden kanssa kehittyneiden IP-verkkojen ja
niissä tarvittavien palvelujen tekniset vaatimukset.

— Teleyrityksiin tehdään vähintään kymmenen teknistä yleistarkastusta. Merkittävien viestin-
taverkkojen vikojen määrä on alle 30 vuodessa.

— Viestintävirasto osoittaa uusille televerkoille ja palveluille niiden tarvitsemat numerotun-
nuukset ja huolehtii siitä, että televerkojen numerointi tukee uusien palvelujen kehitystä.

— Virasto luo edellytykset sille, että kansallinen televerkon numero- ja muut osoitusjärjestel-
mät yhdistävä palvelu on käytettävissä vuoden 2006 aikana.

— Viestintävirasto osoittaa uusille ja laajeneville radiojärjestelmille niiden tarvitsemat riittä-
vän häiriöttömät taajuudet. Asiakaskyselyssä taajuuksien saatavuuden ja riittävyyden arvosana
on vähintään 3 asteikolla 1—5.

— Virasto huolehtii siitä, että yhteiskunnan toimintojen kannalta tärkeiden radioverkkojen käy-
tettävissä on riittävän häiriöttömät taajuudet normaalioloissa, normaaliolojen häiriötilanteissa ja
poikkeusoloissa.

— Viestintävirasto selvittää merkittävien radiohäiriöiden syyt 24 tunnissa ja käynnistää häiriön
syyen poiston välittömästi syyn selvittyä.

Viestintäviraston toimenpiteiden seurauksena:

— Teleyritykset toteuttavat puhelinnumeroiden siirrettävyyden viraston määräyksessä asete-
tuissa tavoiteajoissa. Kaikki siirrettyihin puhelinnumeroihin tulevat puhelut ohjataan suoraan sii-
hen puhelinverkkoon, jonka tilaajaksi kyseisen numeron haltija on siirtynyt, viimeistään
31.3.2006.

Turvallisuustavoitteet

Tietoturvallisuus ja tietosuoja ovat tasoltaan hyvät. Sähköiseen viestintään kohdistuvat uhat eivät aiheuta merkittävää riskiä luottamuksellisuuden, käytettävyyden ja eheyden suhteen.

— Viestintäviraston ylläpitämä tietoturvallisuuden tilannekuva on ajantasainen ja kaikkien toimijoiden käytössä.

— Virastossa toimiva kansallinen tietoturvaloukkausten selvitysryhmä käynnistää varoitustoimenpiteet viimeistään vuorokauden kuluessa tietoturvauhan ilmenemisestä.

— Viestintävirasto määrittelee yhdessä alan toimijoiden kanssa ohjeet tunnistamistietojen käsittelystä erityisesti yhteisötilaajien toiminnassa.

Televisiomaksujen kerääminen

— Televisiomaksutulot (netto) ovat vähintään 386 milj. euroa.

— Aktiivisilla toimenpiteillä (tv-maksutarkastus, suoramarkkinointi ja telemarkkinointi) hankitaan vähintään 65 000 uutta tv-maksun maksajaa.

Asiakastavoitteet

— Asiakaskyselyssä Viestintäviraston yleisarvosana on vähintään 3,2 asteikolla 1—5.

Toiminnallinen tehokkuus

— Teletoiminnan ja tietoturvallisuuden ohjauksen ja valvonnan sekä telealan standardoinnin kustannukset ilman kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuja vuonna 2006 ovat enintään 0,75 euroa/yleisen televerkon liittymä. (tavoite 2005: 0,75 euroa)

— Postipalvelujen valvonnan kustannukset ilman kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuja ovat enintään 0,40 euroa/postinsaajatalous. (tavoite 2005: 0,40 euroa)

— Verkkotunnuspalvelun kustannukset ilman kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuja ovat enintään 0,40 euroa/rekisteröintiin oikeutettujen yritysten, yhteisöjen ja yksityishenkilöiden lukumäärä Suomessa.

— Verkkotunnusten maksujen taso seuraa pohjoismaista vertailutasoa.

— Mediapalvelujen valvonnan kustannukset ovat enintään 0,25 euroa/tv-katsojatalous. (tavoite 2005: 0,25 euroa)

— Radiotaajuuksiin liittyvää työtä kehitetään siten, että kasvavasta työmäärästä huolimatta henkilöstön määrä ei kasva. Henkilöstön määrä vuonna 2006 on pienempi kuin vuonna 2005. (arvio 2005: 83 htv)

— Tv-maksut -tulosalueen kustannukset suhteessa tv-katsojatalouksien lukumäärään ovat enintään 5,30 euroa. (tavoite 2005: 5,25 euroa)

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Tuotot			
Radiotaajuudet	12 223	10 714	9 963
Viestintäverkot ja tietoturva	2 978	2 607	2 607
Tv-maksut	9 929	11 334	11 732
Viestintämarkkinat ja -palvelut	2 836	3 167	2 437
Tuotot yhteensä	27 966	27 822	26 739

Kustannukset

Radiotaajuudet	8 668	10 531	11 334
Viestintäverkot ja tietoturva	2 853	2 505	2 539
Tv-maksut	9 929	11 334	11 732
Viestintämarkkinat ja -palvelut	2 548	3 188	2 308
Kustannukset yhteensä	23 998	27 558	27 913

Ylijäämä (+) / Alijäämä (-)

Radiotaajuudet	3 555	183	-1 371
Viestintäverkot ja tietoturva	125	102	68
Tv-maksut	0	0	0
Viestintämarkkinat ja -palvelut	288	-21	129
Ylijäämä / Alijäämä yhteensä	3 968	264	-1 174

Kustannusvastaavuus %

Radiotaajuudet	141	102	88
Viestintäverkot ja tietoturva	104	104	103
Tv-maksut	100	100	100
Viestintämarkkinat ja -palvelut	111	99	105
Kustannusvastaavuus % yhteensä	116	101	96

Veronluonteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004	2005	2006
	TP	TA	TAE

Tuotot

Viestintäverkot ja tietoturva	1 077	1 275	1 475
Viestintämarkkinat ja -palvelut	1 450	1 800	3 057
Tuotot yhteensä	2 527	3 075	4 532

Kustannukset

Viestintäverkot ja tietoturva	794	1 406	1 593
Viestintämarkkinat ja -palvelut	1 428	1 892	3 167
Kustannukset yhteensä	2 222	3 298	4 760

Ylijäämä (+) / Alijäämä (-)

Viestintäverkot ja tietoturva	283	-131	-118
Viestintämarkkinat ja -palvelut	22	-92	-110
Ylijäämä / Alijäämä yhteensä	305	-223	-228

Kustannusvastaavuus %

Viestintäverkot ja tietoturva	136	91	93
Viestintämarkkinat ja -palvelut	102	95	97
Kustannusvastaavuus % yhteensä	114	93	95

Henkisten voimavarojen hallinta

— Työtyytyväisyysindeksi on vähintään 3,4 asteikolla 1—5 (2004: 3,3/2003: 3,3).

21. *Viestintäviraston toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 248 000 euroa.

Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut budjetoidaan maksuperusteisesti.

Selvitysosa: Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen postipalvelulain (313/2001) muuttamisesta siten, että postitoiminnan valvontamaksu muutetaan veroluonteiseksi maksuksi vuoden 2006 alusta lukien. Lakiesityksestä johtuen määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 232 000 euron valvontamaksutulosten siirtyessä momentille 11.19.04.

Tulot perustuvat valtion maksuperustelain nojalla annettuun liikenne- ja viestintäministeriön asetukseen Viestintäviraston maksuista (1126/2002) sekä lakiin valtion televisio- ja radiorahastosta (745/1998), lakiin yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoiminnan tietoturvasta (565/1999), lakiin sähköisistä allekirjoituksista (14/2003), verkkotunnuslakiin (228/2003) ja viestintämarkkinalakiin (393/2003).

Viestintävirasto perii teleyrityksiltä viestintämarkkinamaksua ja teleurakoitsijoilta teleurakointimaksua viestintämarkkina- ja teleurakointimaksuissa säädetty perusteella ja teleyrityksiltä tietoturvamaksua sähköisen viestinnän tietosuojalaissa (516/

2004) säädetty perusteella sekä postiyrityksiltä postitoiminnan valvontamaksua postipalvelulaissa säädetty perusteella. Viestintämarkkinamaksu, teleurakointimaksu, tietoturvamaksu ja postitoiminnan valvontamaksu yhteensä 4 532 000 euroa tuloutetaan verotuloihin momentille 11.19.04. Nämä tulot on otettu huomioon Viestintäviraston toimintamomentin määrärahan mitoituksessa.

Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon väistötulojen varustehankinnat.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004	2005	
	toteutuma	varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	28 636	32 205	32 012
Bruttotulot	23 919	28 389	26 764
Nettomenot	4 717	3 816	5 248
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	776		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 093		
2006 talousarvio			5 248 000
2005 talousarvio			3 816 000
2004 tilinpäätös			6 034 000

72. Viestinnän korvaukset ja avustukset

42. *Sanomalehdistön tuki* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 13 614 000 euroa.

Määrärahan tarkoituksena on edistää kotimaisen lehdistön ja tiedonvälityksen moniarvoisuutta ja monipuolisuutta.

Määrärahaa saa käyttää 7 760 000 euroa valtioneuvoston erikseen määräämin ehdoin puolueille lehdistön ja sitä vastaavan sähköisen julkaisutoiminnan tukemiseen sekä Ahvenanmaan maakunnalle tiedotustoiminnan tukemiseen samojen jakoperusteiden mukaan kuin

puoluelain (10/1969) 9 §:ssä tarkoitettu avustus.

Määrärahaa saa käyttää 5 854 000 euroa valtioneuvoston erikseen määräämin ehdoin avustusten maksamiseen sanomalehtien kuljetus-, jakelu- ja muiden kustannusten alentamiseksi sekä sanomalehtien sähköisten versioiden kehittämiseksi.

2006 talousarvio	13 614 000
2005 talousarvio	13 614 000
2004 tilinpäätös	13 614 000

43. *Poikkeusolojen viestintäverkot* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää viranomaisradioverkon (VIRVE) rahoituksen tukemiseen siltä osin kuin asiakkailta perittävällä rahoituksella ei voida kattaa kustannuksia.

Selvitysosa: Käyttäjämäärä ei riitä vuonna 2006 verkon ylläpidosta ja investoin-

neista aiheutuvien kustannusten rahoittamiseen. Määrärahalla rahoitetaan verkon ylläpitoa ja siihen liittyviä investointeja. Tarkoituksena on, että toiminnan itsekannattavaksi siirtymisen aikana tukeen käytetään tarvittaessa Huoltovarmuuskeskuksen rahoitusta.

2006 talousarvio

2 000 000

80. Ilmatieteen laitos

Selvitysosa: Ilmatieteen laitos tuottaa havainto- ja tutkimustietoa ilmakehästä yhdistäen osaamistaan palveluiksi, joita tuotetaan tehokkaasti ihmisten ja ympäristön hyväksi. Laitos havainnoi ilmakehän fysikaalista tilaa, kemiallista koostumusta ja sähkömagneettisia ilmiöitä sekä tuottaa tietoa ja palveluja ilmakehän entisestä, nykyisestä ja tulevasta tilasta. Laitos tekee tutkimusta erityisesti painopistealueillaan, joita ovat sää ja turvallisuus, ilmastonmuutos ja siihen sopeutuminen, ilmakehän vaikutus ympäristöön ja ihmisiin sekä avaruus ja kaasukehät sekä osallistuu aktiivisesti kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön. Laitos jatkaa erityistoimin maan lähiavaruudessa olevien uusien ympäristösatelliittien mittaustulosten hyväksikäyttöä sekä tuottaa avaruustutkimuksen hallinnollisia ja teknisiä tukipalveluja lähinnä valtion organisaatioille. Laitos tähtää toiminnassaan kestäväen kehityksen edistämiseen.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Ilmatieteen laitokselle pääluokkaperusteluja tukevat seuraavat toiminnalliset tulostavoitteet vuodelle 2006:

Tuotokset ja laadunhallinta

Palvelutoiminta

— Viranomaisten ja kansalaisten kollektiivipalvelujen laatutasotavoitteet sääennusteiden osalta ovat:

— Lämpötilaennusteiden tulee olla oikein vähintään 82 prosenttisesti yhden vuorokauden ennusteiden ja vähintään 75 prosenttisesti kahden vuorokauden ennusteiden osalta.

— Sateen todennäköisyyden ennusteiden osuvuuden tulee olla yhden vuorokauden ennusteissa vähintään 83 % ja kahden vuorokauden ennusteissa vähintään 78 %.

— Kovan tuulen varoitusten osuvuuden tulee olla yhden vuorokauden ennusteissa vähintään 80 % ja kahden vuorokauden ennusteissa vähintään 75 %.

— Tutka- ja satelliittijärjestelmien käytettävyyden pidetään vähintään 98 prosentin tasolla, perussääsamiemien toimitusvarmuus vähintään 98 prosentin tasolla ja tietojärjestelmien käytettävyyden vähintään 99 prosentin tasolla.

— Viranomaispalvelujen asiakastyytyväisyysindeksi on vähintään 3,6 asteikolla 1—5.

— Maksullisen liiketoiminnan asiakastyytyväisyysindeksi ylittää indeksiluvun 3,6 asteikolla 1—5 ja laitoksen liiketoiminnan markkinaosuus säilyy edellisen vuoden tasolla.

— Maksullisia ja maksuttomia verkkopalveluja lisätään ja monipuolistetaan tavoitteena palvelukyvyn parantaminen.

— Sää tiedon tietokantapohjainen tuotantojärjestelmä otetaan käyttöön tavoitteena lisätä prosessin tuottavuutta sekä parantaa tuotettujen palveluiden laatua ja hyödynnettävyyttä.

Tutkimustoiminta

— Tutkimustoiminnan vaikuttavuuden lisäämiseksi ja laadun varmistamiseksi laitos tehostaa yhteistyötä muiden koti- ja ulkomaisten tutkimuslaitosten ja yliopistojen kanssa.

— Tutkimusohjelmat tuottavat noin 100 kansainvälistä ennakotarkastettua artikkelia kansainvälisissä julkaisusarjoissa.

— Tutkimustulosten näkyvyyttä ja vaikuttavuutta erikseen tiedeyhteisössä ja yhteiskunnassa mitataan julkaisuaktiivisuusindeksillä, jonka tavoitearvo on 8 000.

— Tutkimuksen painopistealueet ja niiden keskeiset tulostavoitteet ovat:

Sää ja turvallisuus

— Kehitetään säänennustusmalleja sään ääri-ilmiöiden ennustamisen sekä yleisen lentosää- ja sääturvallisuuspalvelun tarpeisiin.

— Kehitetään malleja, joilla kuvataan radioaktiivisten ja muiden vaarallisten aineiden sekä ilman epäpuhtauksien leviämistä turvallisuuden parantamiseksi ja varoitusjärjestelmiä varten.

— Kehitetään menetelmiä hyödyntää tutka- ja kaukokartoitushavaintoja tutkimuksessa ja sovelluskehityksessä.

— Kehitetään uusia ennustemenetelmiä ja ajantasaista viestintää yleisille tiedotusvälineille sekä suoraan ajoneuvoihin välitettynä liikenneturvallisuuden parantamiseksi.

Ilmakehän vaikutukset ympäristöön ja ihmisiin

— Arvioidaan mittausten ja mallilaskelmien perusteella sellaisia ilman epäpuhtauksien ominaisuuksia, joita voidaan käyttää terveysvaikutusten arvioinnissa. Painopiste on liikenteestä peräisin olevien ilmakehän pienhiukkasten pitoisuuksien, kokojakaumien ja koostumusten luotettavassa määrittämisessä. Mallilaskelmilla arvioidaan yhteistyössä terveystutkijoiden kanssa, kuinka ilmansaasteiden terveysvaikutuksia voidaan tehokkaimmin vähentää.

— Seurataan ilman epäpuhtauksia, ympäristömyrkyjen taustapitoisuuksia ja laskeumaa.

— Tallennetaan ilmanlaatuun liittyvä mittaustieto ilmanlaaturekisteriin ja kansainvälisiin tietorekistereihin tutkijoiden, viranomaisten ja kansalaisten käytettäväksi.

Ilmastomuutos ja siihen sopeutuminen

— Tuotetaan tietoa ilmaston ja ilmastomuutoksen vaikutuksista suomalaiselle yhteiskunnalle, päätöksentekijöille ja elinkeinoelämälle.

— Tuotetaan tietoa päästörajoituksiin liittyvän päätöksenteon perustaksi.

— Selvitetään kasvihuonekaasujen, ilman pienhiukkasten sekä otsonikadon ja siihen liittyvän haitallisen UV-säteilyn lisääntymisen vaikutukset ilmastolle ja ihmisten terveydelle.

— Kehitetään menetelmiä hyödyntää kaukokartoitustietoja globaalimuutoksen tutkimuksessa.

— Kehitetään ilmastomalleja, joiden avulla voidaan arvioida ihmisen toiminnan osuus globaalimuutoksessa.

Avaruus ja kaasukehät

— Tutkitaan auringon aktiivisuuden aiheuttaman avaruussään vaikutuksia satelliittitietoliikenteelle, satelliittien toiminnalle sekä kaasu- ja sähkönjakeluverkolle.

— Osallistutaan kansainvälisiin avaruus- ja kaukokartoitushankkeisiin, joiden tavoitteena on tutkia maan, muiden planeettojen ja komeettojen avaruusympäristöjä ja kaasukehiä tai tuottaa seurantatietoa ympäristön tilasta.

— Luodaan kansallisenä yhteistyönä avaruusalan tieteellinen ja tekninen osaamiskeskus uusiin toimitiloihin Kumpulan kampukselle.

Alueellisen toiminnan kehittäminen

— Laitoksen alueellista toimintaa kehitetään yhteistyössä alueellisten asiantuntijayhteisöjen kanssa synergiaetujen lisäämiseksi uuden tutkimustiedon tuottamisessa.

Tulostavoitetaulukko

	2004 toteutunut	2005 tavoite	2006 tavoite
Tuotokset ja laadunhallinta			
Liiketoiminnan asiakastyytyväisyysindeksi (1—5)	3,8	3,5	3,6
Sääpalvelun asiakastyytyväisyysindeksi (1—5)	3,7	3,5	3,6
Julkaisuaktiivisuusindeksi	8 549	7 700	8 000
Kansainvälisesti ennakotarkastetut julkaisut	133	100	100
Lämpötilaennusteiden osuvuus 1 vrk, %	84,7	80	82
Lämpötilaennusteiden osuvuus 2 vrk, %	78,9	72	75
Sateen todennäköisyysennusteiden osuvuus 1 vrk, %	84,4	83	83
Sateen todennäköisyysennusteiden osuvuus 2 vrk, %	77,9	78	78
Kovan tuulen varoitusten osuvuus 1 vrk, %	82	79	80
Kovan tuulen varoitusten osuvuus 2 vrk, %	78	74	75
Tutka- ja satelliittijärjestelmien käytettävyys, %	99,2	96	98
Tietojärjestelmien käytettävyys, %	99,9	99	99
Perussääsien toimintavarmuus, %	98,8	98	98

Toiminnallinen tehokkuus

— Liiketaloudellisesti hinnoitellun maksullisen toiminnan tulot ovat 3 100 000 euroa ja toiminta tuottaa 50 000 euron ylijäämän. Julkisoikeudellisten suoritteiden tulot ovat 4 300 000 euroa ja tuotot vastaavat aiheutuneita kustannuksia. Yhteisrahoitteisten sopimustutkimusten tulot ovat 2 450 000 euroa.

— Keskeisten vakiotuotteiden yksikkökustannukset pidetään edellisen vuoden tasolla.

— Tuotetun havaintotiedon yksikkökustannukset pidetään edellisen vuoden tasolla.

— Budjettirahoituksen ulkopuolinen rahoitusosuus pidetään vähintään 45 prosentin tasolla tutkimustoiminnan kokonaiskustannuksista.

Tulostavoitetaulukko

	2004 toteutunut	2005 tavoite	2006 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Keskeisten vakiotuotteiden yksikkökustannukset, perussääpalvelu, euroa/tuotettu tuote	13,15	13,15	13,15
Keskeisten vakiotuotteiden yksikkökustannukset, liiketoiminta, euroa/tuotettu tuote	2,29	2,29	2,29
Tuotetun havaintotiedon yksikkökustannukset, euroa/havainto	0,13	0,13	0,13
Ulkopuolisen rahoituksen osuus yhteisrahoitteisen tutkimustoiminnan kokonaiskustannuksista, %	46	40	45
Liiketoiminnan ylijäämä, %	7,5	1,3	1,6

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Tuotot			
Myyntituotot julkisoikeudellisista suoritteista	869 624	622 000	4 300 000
Myyntituotot liiketaloudellisista suoritteista	7 549 000	6 559 000	3 100 000
Tuotot yhteensä	8 418 624	7 181 000	7 400 000
Kustannukset			
Julkisoikeudelliset suoritteet	964 152	622 000	4 300 000
Sää- ja muut kaupalliset palvelut	6 979 627	6 475 000	3 050 000
Kustannukset yhteensä	7 943 779	7 097 000	7 350 000
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-)			
Julkisoikeudelliset suoritteet	-94 528	-	-
Sää- ja muut kaupalliset palvelut	569 373	84 000	50 000
Ylijäämä/Alijäämä yhteensä	474 844	84 000	50 000
Kustannusvastaavuus %			
Julkisoikeudelliset suoritteet	90	100	100
Sää- ja muut kaupalliset palvelut	108	101	102
Kustannusvastaavuus % yhteensä	106	101	101

Henkisten voimavarojen hallinta

— Työtyytyväisyysindeksi on vähintään 3,4 asteikolla 1—5.

21. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 30 216 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös palvelussuhde-asuntojen liiketaloudellisin perustein määräytyvien vuokrien alentamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon avaruustutkimuksen toimintaedellytysten turvaaminen. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon väistötilojen varustehankinnat. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina maksullisen palvelun tulot, EU:lta ja muilta yhteistyöosapuolilta saatavat yhteisrahoitteisten sopimustutkimusten tulot ja muut tulot. Toimintamenoihin budjetoitujen menojen ja tulojen lisäksi laitos arvioi saavansa muuta talousarviorahoitusta Suomen Akatemialta, TEKESiltä, työministeriöltä yms. läh-

teistä yhteensä 1 000 000 euroa. Lentosääpalvelu muuttuu julkisoikeudellisesti hinnoiteltavaksi suoritteeksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	40 089	39 465	40 216
Bruttotulot¹⁾	12 841	8 949	10 000
Nettomenot	27 248	30 516	30 216
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 356		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 499		

¹⁾ Sisältää 700 000 euron tuloutuksen Working Capital Fund -rahastosta (EUMETSAT) vuonna 2004.

2006 talousarvio	30 216 000
2005 lisätalousarvio	370 000
2005 talousarvio	30 516 000
2004 tilinpäätös	28 391 000

81. Merentutkimuslaitos

Selvitysosa: Merentutkimuslaitos on kansallinen merentutkimuksen keskus, joka tekee luonnontieteellistä perustutkimusta sekä soveltavaa tutkimusta merenkulun ja sen turvallisuuden, meriympäristön tilan seurannan ja selvitysten sekä muun käytännön elämän tarpeita varten viranomaisille, elinkeinoelämälle ja kansalaisille. Merentutkimuslaitoksella on yhteiskunnallinen vastuu eettisesti korkeatasoisen, objektiivisen ja luotettavan merialueita koskevan tiedon tuottajana. Laitoksen toiminta kohdistuu ensisijaisesti Suomea ympäröivän merialueen, mutta myös yleisesti polaarimerien tutkimukseen. Tutkimuksen painopistealueita ovat merien dynamiikka ja meri-ilmakehävuorovaikutus, meren sisäiset prosessit, meren pitkäaikaismuutokset ja globaaliseen muutokseen liittyvät tutkimukset. Laitoksen tavoitteissa otetaan huomioon EU:n vesipolitiikan puitteiden vaikutukset. Merentutkimuslaitos ottaa toiminnassaan huomioon meriympäristön kestävä kehityksen periaatteet ja suuntaa toimintaansa uusille alueille ja reagoi yhteiskunnan ja tutkimuksen muuttuviin tarpeisiin. Erityisesti parannetaan kaukokartoituksen ja mallien sovelluksia sekä tiedonvälitysjärjestelmien käyttöä sekä palvelutoiminnassa että tutkimustyössä.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Merentutkimuslaitokselle pääluokkaperusteluja tukevat seuraavat toiminnalliset tulostavoitteet vuodelle 2006:

Tuotokset ja laadunhallinta

— Merialueiden aallokon ja vedenkorkeuden ennustus- ja tiedotuspalvelu toteutetaan yhteistyössä Ilmatieteen laitoksen kanssa, tavoitteena sekä kauppamerenkulun että huviveneilyn turvallisuuden lisääminen. Aallokkopalvelussa ja vedenkorkeuspalvelussa on tavoitteena 95 prosentin toimintavarmuus. Aallokkoennusteiden osuvuustarkkuus on 85 %. Jääpalvelun keskipitkien ennusteiden tavoitteena on vähintään 75 prosentin osuvuustaso.

— Jääpalvelu välittää jäänmurtajille kaikki käyttökelpoiset satelliittikuvat. Tutkakuvista 75 % välitetään jäänmurtajille enintään neljän tunnin kuluessa satelliitin ylityksestä.

— Itämeren suojelusopimuksen mukaisesti toteutetaan avomerialueiden tilan seuranta laatukriteerit täyttäen.

— Merentutkimuslaitoksen seuranta-aineistoja hyödyntämällä määritetään historialliset vertailutasot avomerialueiden rehevöitymisindikaattoreille.

— Tutkimusjulkaisujen ja tutkimusraporttien tavoitetaso on 60 julkaisua, joista puolet kansainvälisissä esitarkastetuissa julkaisusarjoissa. Lisäksi julkaistaan keskimäärin kolme laitoksessa ohjattua opinnäytetyötä.

— Seurataan julkaisutoiminnan vaikuttavuusindeksin avulla Merentutkimuslaitoksen tutkimustyön merkitystä kansainvälisen tutkimuksen edistymiseen.

— Arvioidaan sedimenttien ja merijään merkitys ravinteiden kierrätysprosessissa ja lähteenä Suomenlahden erilaisissa olosuhteissa.

Tulostavoitetaulukko

	2004 toteutunut	2005 tavoite	2006 tavoite
Tuotokset ja laadunhallinta			
Aallokkopalvelun toimintavarmuus, %	98	95	95
Vedenkorkeuspalvelun toimintavarmuus, %	100	95	95
Aallokkoennusteiden osuvuustarkkuus, %	90	85	85
Jääpalvelun keskipitkien ennusteiden osuvuustaso, %	64	75	75
RADARSATin SAR-kuvat/4 h, %	91	75	75
Tutkimusjulkaisut kansainvälisissä esitarkastetuissa sarjoissa, kpl	34	30	30
Muut tutkimusraportit, kpl	30	30	30

Toiminnallinen tehokkuus

— Havaintotietojärjestelmään kuuluva havaintotietokanta ja laboratorion tiedonhallintajärjestelmä uusitaan tavoitteena tiedon käytettävyyden parantaminen ja laadun varmistaminen.

— Jatketään tutkimusalus Arandalla tehdyn havaintotyön kustannusseurantaa.

— Maksullisen toiminnan tulotavoite on 210 000 euroa sekä tulostavoite 15 000 euroa.

Toiminnallinen tehokkuus (euroa)

	2004 toteutunut	2005 tavoite	2006 tavoite
Maksullisen toiminnan tulotavoite	270 061	190 000	210 000
Maksullisen toiminnan tulostavoite	3 055	15 000	15 000

Henkisten voimavarojen hallinta

— Henkilöstön työtyytyväisyysindeksi on vähintään 3,3 asteikolla 1—5.

Henkisten voimavarojen hallinta

	2004 toteutunut	2005 tavoite	2006 tavoite
Henkilöstön työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,2	3,2	3,3
Henkilötyövuodet	107	105	105

Lisäksi Merentutkimuslaitos sopii ympäristöministeriön kanssa ympäristöministeriön toimialaan kuuluvista asioista, jotka koskevat biologista tutkimusta pääosin, osaa kemiallisesta tutkimuksesta sekä Itämeren tilan seurantaa.

21. Merentutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 10 280 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Etelä-Manner-toiminnasta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 66 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on

otettu huomioon merentutkimusalus Arandan peruskorjaus. Toimintamenoihin budjetoitujen menojen ja tulojen lisäksi laitos arvioi saavansa muuta talousarviorahoitusta Suomen Akatemialta ym. lähteistä 400 000 euroa. Etelämannen -toimintaan on varattu 841 000 euroa. Suomen Etelämannen-toiminta perustuu kansainväliseen sopimukseen. Suomen toiminnan logistisesta toteutuksesta vastaa Merentutkimuslaitos.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)			
	2004	2005	2006
	toteutuma	varsinainen talousarvio	esitys
Bruttomenot	8 601	9 628	11 092
Bruttotulot	1 179	829	812
Nettomenot	7 422	8 799	10 280

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	638
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	914

2006 talousarvio	10 280 000
2005 lisätalousarvio	144 000
2005 talousarvio	8 799 000
2004 tilinpäätös	7 698 000

99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut menot*19. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 251 132 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

2006 talousarvio	251 132 000
2005 lisätalousarvio	7 389 000
2005 talousarvio	291 395 000
2004 tilinpäätös	305 972 057

40. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 942 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen liikenne- ja viestintäalan yhteisöjen ja museotoiminnan tukemiseksi.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu käytettäväksi liikenne- ja viestintäalan museoiden tukemiseen sekä Suomen Ilmailuliitto

ry:n toiminnan tukemiseen ja viranomaistehtävissä avustamisesta aiheutuvien kustannusten kattamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös avustuksen maksamiseen viestintäyhteisöille hankkeisiin, joilla edistetään tietoyhteiskunnan palvelujen turvallista käyttöä ja itsesääntelyä sekä kansalaisten viestintävalmiuksia.

Määrärahan arvioitu käyttö €

Liikenne- ja viestintäalan museot	509 000
Mobilia-säätiö	160 000
Suomen Ilmailuliitto ry:n tuki	193 000
Liikennealan yhteisöt	30 000
Viestintäalan yhteisöt	50 000
Yhteensä	942 000

2006 talousarvio	942 000
2005 talousarvio	942 000
2004 tilinpäätös	942 000

62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus liikenne- ja viestintäministeriön osalta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 284 000 euroa.

Vuonna 2006 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 16 849 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2005 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä

osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2006.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan aluekehitysrahastosta rahoitettavien tavoite 1- ja 2 -ohjelmien, yhteisöaloitteiden ja innovatiivisten toimien hankkeiden valtion rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös teknisen avun ja edellä mainittujen ohjelmien toteuttamiseen

tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen yhdessä momentilla 26.98.61 olevan EU-osuuden kanssa. Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2006	2007	Yhteensä
Vuoden 2003— 2005 sitoumukset	0,332	-	0,332
Vuoden 2006 sitoumukset	10,952	5,897	16,849
Yhteensä	11,284	5,897	17,181

Myöntämisvaltuuden arvioitu jakautuminen ohjelmittain (milj. euroa)

	Tavoite 1	Tavoite 2	Yhteisöaloite	Yhteensä
Euroopan aluekehitysrahasto	6,780	7,307	2,762	16,849
Yhteensä	6,780	7,307	2,762	16,849

2006 talousarvio	11 284 000
2005 lisätalousarvio	770 000
2005 talousarvio	13 293 000
2004 tilinpäätös	5 755 872

väyliä sopimusvaltuudesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Tiehallinto oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnetyn valtuuden mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuutta ei ole käytetty. Määrärahasta saa maksaa palkkausmenoja enintään yhden henkilöttyvuoden verran.

Selvitysosa:

78. Vuosaaren sataman liikenneväylien rakentaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 58 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikaisempina vuosina myönnetyn Vuosaaren sataman liikenne-

Hanke-erittely

	Valmis	Sopimus- valtuus milj. €	Budjetoitu määrärahaa milj. €	Määräraha v. 2006 milj. €	Rahoitustarve myöhemmin milj. €
Vuosaaren sataman liikenneväylät	2008	237,4	111,4	58,7	67,3

Sataman tarvitsemien valtion vastuulla olevien yleisten liikenneväylien kustannusarvio on maaliskuun 2005 maanrakennuskustannusindeksiin mukaan 237,4 milj. euroa. Tiehankkeen osuus on noin 70 milj. euroa, ratahankkeen noin 157,4 milj. euroa ja meriväylän noin 10 milj. euroa. Väylähankkeet toteutetaan yh-

tenä kokonaisuutena, jota Tiehallinto koordinoi. Hankkeen toteuttamiseen osallistuvat myös Ratahallintokeskus ja Merenkululaitos. Virastoille aiheutuu hankkeesta muita toimintamenotyyppisiä menoja, jotka rahoitetaan kunkin viraston toimintamenomäärärahasta.

Hankkeesta arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 2007 noin 40,6 milj. euroa ja vuonna 2008 noin 26,7 milj. euroa. Rakentamisen kustannusjaoksi on sovittu valtion ja Helsingin kaupungin kesken 50/50. Vastaavat tuloarviot eli puolet edellä mainituista menoista arvonnäveroineen tuloutetaan momentille 12.31.99.

2006 talousarvio	58 700 000
2005 lisätalousarvio	17 000 000
2005 talousarvio	47 200 000
2004 tilinpäätös	39 154 243

88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 505 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionenemmistöisten osakeyhtiöiden ja valtion liikelaitosten omistusjärjestelyistä ja selvityksistä, osakkeiden hankinnasta ja myynnistä sekä yhtiöomaisuuden hoidosta aiheutuvien menojen maksamiseen.

2006 talousarvio	505 000
2005 talousarvio	505 000
2004 tilinpäätös	505 000

Pääluokka 32

KAUPPA- JA TEOLLISUUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Luottolaitosten varoista myönnettävien eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) 4 §:n mukainen turvavarastointilainojen korkohyvityksen enimmäismäärä on 4 prosenttia. Uusia turvavarastointilainoja saa hyväksyä vuonna 2006 enintään 8 409 000 euroa.

Turvavarastolain (970/1982) 7 §:n mukaisia varastointiavustuksia saa myöntää vuonna 2006 enintään 34 000 euroa.

Selvitysosa: Toiminta-ajatuksensa mukaisesti kauppa- ja teollisuusministeriö vastaa elinkeinopolitiikan asiantuntijaorganisaationa yritysten toimintaedellytyksistä, kansalaisten aseman turvaamisesta markkinoilla ja valtion yritysomaisuuden hoidosta.

Ministeriön visiossa Suomi on kestävä taloudellisen kehityksen ja korkean työllisyyden maa. Menestys perustuu huippuosaamiseen, luovuuteen, yrittäjyyteen, alueiden elinvoimaan, toimiin markkinoihin ja kansainvälisyyteen.

Toimintaympäristö

Elinkeinoelämän ja yritysten toimintaympäristöä muuttaa keskeisesti jatkuvasti kiristynyt globaali kilpailu tuotannossa ja investoinneissa. Yrityksistä on tullut aiempaa riippumattomampia alkuperäisen kotimaansa olosuhteista ja ne voivat aiempaa helpommin valita sijaintipaikkansa. Tämä vähentää kansallisvaltioiden merkitystä ja niiden mahdollisuuksia ohjata yhteiskunnan kehitystä kansallisella lainsäädännöllä. Erityisesti Euroopan unionin laajentumisen myötä työvoima liikkuu aiempaa helpommin maasta toiseen. Valtioiden sekä alueiden välinen kilpailu investoinneista, yrityksistä ja osaavasta työvoimasta kiristyy. Globaalistumisen myötä korostuu huoli yritysten yhteiskunnallisesta vastuusta.

Taloukasvu perustuu keskeisesti teknologiseen kehitykseen. On tärkeää soveltaa uutta osaamista nopeasti ja luovasti. Aineettomat investoinnit, tieto ja osaaminen nousevat organisaatioissa yhä merkittävämpään asemaan. Väestön nopea ikääntyminen nostaa sosiaalimenoja ja vähentää työvoiman tarjontaa. Julkisten hyvinvointipalvelujen kysyntä lisääntyy ja ne on pystyttävä tuottamaan aiempaa tehokkaammin sekä tuottavammin.

Ilmastonmuutoksen hillitseminen edellyttää uudenlaisia painotuksia laajasti yhteiskuntapolitiikan eri alueilla.

Rahoituksen painopisteet

Vuonna 2006 julkista tutkimus- ja kehitysrahoitusta lisätään kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla hallitusohjelmassa sovitun mukaisesti. Suomen elinkeinoelämän uudistamiseksi ja vahvistamiseksi rahoitusta suunnataan erityisesti kohteisiin, joissa luodaan uutta tietämystä ja osaamista sekä avataan innovatiivisia liiketoimintamahdollisuuksia. Palvelualojen osuus rahoituksesta lisääntyy.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Valtioneuvosto on asettanut kauppaa- ja teollisuusministeriön toimialalle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2006:

— Elinkeinopolitiikka edistää talouskasvua ja työllisyyttä, monipuolistaa tuotantorakennetta sekä tukee vakaata aluekehitystä ja turvaa Suomen talouden kilpailukyvyn.

— Energiapolitiikka turvaa kilpailukykyisen energian saannin ja täyttää kansainvälisten ympäristösitoumusten asettamat velvoitteet.

— Yrittäjyyden politiikkaohjelma luo toimintaympäristöä, joka edistää yritysten perustamista, kasvua ja sukupolvenvaihdoksia sekä mahdollistaa palveluyritysten kasvun.

Ministeriö itse on alustavasti asettanut toimialalleen seuraavat edellisiä täydentävät yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2006:

— Suomen kansainvälinen kilpailukyky pysyy maailman huipputasolla.

— Yrittäjyyden asema vahvistuu ja kasvuyritysten määrä lisääntyy.

— Alueet hyödyntävät teknologiaa, osaavaa työvoimaa ja toimivia markkinoita alueiden omien vahvuuksien pohjalta.

— Suomessa on maailman paras innovaatioympäristö.

— Kilpailu markkinoilla on avointa ja toimivaa sekä kilpailuolosuhteet ovat yhtäläiset. Julkisen palvelutuotannon vaihtoehdot lisääntyvät.

— Kuluttajat voivat toimia turvallisesti markkinoilla.

— Suomi täyttää ilmastomuutoksen hillitsemisen kansalliset velvoitteet. Energiajärjestelmät ovat toimivia ja teollisuuden kilpailuedellytykset tasapuolisia.

— Valtion yritysomaisuuden hoito tuottaa hyvän taloudellisen ja yhteiskunnallisen kokonaistuloksen.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Hallinnonalan tuottavuus kasvaa, kun henkilöstömäärä vähentyy yli 100 henkilötyövuodella ja vähennys kohdennetaan myöhemmin.

Kauppaa- ja teollisuusministeriö toteuttaa hallituksen elinkeinopolitiikkaa yhdessä hallinnonalan yksiköiden kanssa ja yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa.

Kauppaa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan valtuusyhteenveto (milj. euroa)

	2006	2007	2008	2009	2010— ¹⁾	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	363	173	68	19	5	628
Vuoden 2006 sitoumukset	162	202	120	61	22	566
Valtuudet yhteensä	525	375	187	80	27	1 194

¹⁾ Sisältää momentit 32.20.27, 32.20.40, 32.20.83, 32.30.45, 32.30.62, 32.50.40 ja 32.60.40.

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2004—2006

	v. 2004 tilinpäätös 1000 €	v. 2005 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2006 esitys 1000 €	Muutos 2005—2006	
				1000 €	%
10. Hallinto	148 518	150 734	153 784	3 050	2
20. Teknologia- ja innovaatiopolitiikka	514 061	534 630	555 227	20 597	4
30. Yrityspolitiikka	167 239	177 807	157 797	- 20 010	- 11
40. Kuluttaja- ja kilpailupolitiikka	18 571	17 862	15 890	- 1 972	- 11
50. Kansainvälistymispolitiikka	56 767	59 297	56 086	- 3 211	- 5
60. Energiapolitiikka	34 125	31 980	31 469	- 511	- 2
70. Omistajapolitiikka	1 382	3 933	1 382	- 2 551	- 65
Yhteensä	940 662	976 243	971 635	- 4 608	- 0
Henkilöstön kokonaismäärä	6 700	6 600	6 530		

10. Hallinto*Selvitysosa: Kauppa- ja teollisuusministeriö*

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan pääluokkaperusteluissa on esitetty ministeriön ja hallinnonalan strategiset päämäärät ja tavoitteet. Ministeriön strategian lähtökohtana on poliittisen tason ohjaus, joka on linjattu hallitusohjelmassa ja hallituksen strategia-asiakirjassa. Eri säädöksissä valtioneuvostolaista lähtien ministeriölle annetut tehtävät asettavat reunaehdot strategiselle tavoitteenasettelulle.

Työvoima- ja elinkeinokeskukset

Työvoima- ja elinkeinokeskukset ovat alueensa elinkeinojen, työmarkkinoiden ja maaseudun muuttuviin tarpeisiin vastaavia valtion kehittämis- ja palvelukeskuksia. TE-keskukset toimivat itsenäisinä aluehallinnon virastoina. Kauppa- ja teollisuusministeriö vastaa TE-keskusten yleishallinnollisesta ohjauksesta. TE-keskukset toimivat eri hallinnonalojen tehtäviä hoitaessaan kauppa- ja teollisuusministeriön, maa- ja metsätalousministeriön ja työministeriön sekä Teknologian kehittämiskeskuksen ohjauksessa. Maaseutuosastojen ja työvoimaosastojen tulostavoitteita on esitetty myös maa- ja metsätalousministeriön ja työministeriön hallinnonalojen pääluokissa.

TE-keskukset tukevat ohjaavien ministeriöiden päämääriä vahvistaa yrittäjyyttä ja edistää yritystoimintaa sekä tukea alueellista kehitystä, säilyttää maaseudun elinvoimaisuus sekä parantaa työmarkkinoiden toimivuutta ja ehkäistä syrjäytymistä.

TE-keskusten yhteisessä maakuntien kehittämisvisiossa korostuvat maakunnan menestys ja vetovoimaisuus, joiden saavuttamiseksi tähdätään korkeaan työllisyysasteeseen ja toimeentuloon, monipuoliseen elinkeinorakenteeseen sekä kasvavien ja kansainvälisesti kilpailukykyisten yritysten kehittämiseen. Yhteinen visio korostaa osaamisen kehittämistä ja elinkeinojen kasvua tukevaa toimintaympäristöä, osaavaa työvoimaa, huippuosaamista, yrityshenkistä ja aktiivista väestöä sekä elinvoimaista maaseutua. Visiossa korostetaan myös puhdasta ja viihtyisää ympäristöä.

Hallinto -luvun määrärahojen arvioitu jakautuminen (1 000 euroa)

	v. 2004 tilinpäätös	v. 2005 varsinainen talousarvio	v. 2006 esitys
19. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	34 597	36 000	36 000
21. Kauppa- ja teollisuusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 667	23 027	23 401
22. Työvoima- ja elinkeinokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	73 146	74 871	77 808
24. Tutkimus- ja selvitystoiminta (siirtomääräraha 3 v)	6 208	6 264	5 458
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	7 010	7 020	7 200
92. Korvaus valtion ydinjätehuoltorahastolle (arviomääräraha)	4 881	3 542	3 907
95. Maanomistajien osuus vanhoista kaivospiirimaksuista (arviomääräraha)	8	10	10
Yhteensä	148 518	150 734	153 784

19. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 36 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

2006 talousarvio	36 000 000
2005 talousarvio	36 000 000
2004 tilinpäätös	34 596 705

21. Kauppa- ja teollisuusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 23 401 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää enintään 17 000 euroa kuluttajatiedon julkistamispalkintoa varten.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien hankkeiden menoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 96 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta, 155 000 euroa kahden henkilön palkkausmenojen siirtona momentilta 23.01.01, 67 000 euroa yhden henkilön palkkausmenojen siirtona momentilta 29.01.21 ja vähennyksenä 95 000 euroa kahden henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentille 28.01.22 ja 100 000 euroa valtionhallinnon yleisenä säästötoimenpiteenä.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen ministeriön toiminnalle asetetaan alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

Vaikuttavuus

— Yritysten toimintaedellytykset paranevat, kansalaisten asema markkinoilla vahvistuu ja valtion yritysomaisuuden hoito tukee kansantalouden kehitystä (tarkemmin pääluokkaperusteluissa).

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Ministeriön ja hallinnonalan tuloksellisuus paranee.

— Eduskunta saa ministeriön vastuulla olevista hallituksen esityksistä 80 prosenttia luvattun istuntokauden aikana (v. 2004: 62,5 %).

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	298	302	303
Henkilöstön fyysinen hyvinvointi paranee			
— sairauspoissaolopäivät/htv	7,5	7,4	7,3
Organisaation osaaminen kasvaa			
— koulutuspäivät/htv	6,5	7,0	7,0
— vähintään ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden %-osuus henkilöstöstä	57,2	57,5	58,0
Organisaation työnantajakuva on houkutteleva			
— lähtövaihtuvuus, %	5,0	5,0	5,0
— työhakemukset/avoin työpaikka	12	13	13

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	23 521	23 527	24 001
Bruttotulot	811	500	600
Nettomenot	22 710	23 027	23 401
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 783		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 740		

2006 talousarvio	23 401 000
2005 lisätalousarvio	342 000
2005 talousarvio	23 027 000
2004 tilinpäätös	22 667 000

22. Työvoima- ja elinkeinokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 77 808 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös euroneuvontakeskuksista ja Teknologian kehittämiskeskusten projektiluontoisista tehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää työvoima- ja elinkeinokeskusten järjestämistä pk-yritysten osaamisen kehittä-

mispalveluista, pk-yrityksille suunnatuista neuvonta- ja informaatiopalveluista sekä näiden palvelujen kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös yritysneuvonnan asiantuntijapalvelujen ostamiseen ja yritysneuvontaa suorittaville henkilöille tarkoitettujen koulutuspalvelujen ostamiseen sekä porotilalain, luontaiselinkeinolain, kolttilain ja maatilalakia edeltävän lainsäädännön mukaisesti valtion hallinnassa olevien kiinteistöjen hoitomenojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 1 682 000 euroa pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluihin. Vuonna 2006 osaamisen kehittämispalveluihin osallistuvilta peritään rahoitusosuus, joka on noin kuudesosa niistä erilliskustannuksista, joita palvelujen tuottamisesta aiheutuu.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon maksullisen toiminnan tulot sekä yhteisrahoitteisten hankkeiden tulot.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina on otettu huomioon Euroopan sosiaalirahaston artiklan 6 mukaiset innovatiiviset toimet eli niin sanottuihin pilottihankkeisiin liittyvät tulot.

Määrärahan mitoituksessa on otettu hallitusohjelman mukaisena tutkimusrahoituksen lisäyksenä huomioon 350 000 euroa asiantuntijoiden palkkaamiseksi alueelliseen ja kansalli-

seen teknologialähtöiseen asiakastyöhön. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 380 000 euroa siirtona momentilta 32.20.28 Tekesiltä siirrettävien kansallisten ja kansainvälisten tehtävien ja vastuiden johdosta, 105 000 euroa siirtona momentilta 34.01.21, 804 000 euroa siirtona momentilta 34.06.21 ja 391 000 euroa siirrettävien henkilötyövuosien aiheuttamien kulujen kattamiseen. Siirrettävillä määrärahoilla rahoitetaan 26 henkilötyövuoden lisäys EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen toimeenpanon edellyttämiin tehtäviin vuoden 2005 talousarvion täydennysesityksen linjausten mukaisesti.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen ohjaavat ministeriöt (kauppa- ja teollisuusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö ja työministeriö) asettavat alustavasti työvoima- ja elinkeinokeskuksille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

Vaikuttavuus

— Työllisyysaste nousee ja työttömyys alenee jokaisen TE-keskuksen alueella.

— Osaamisen, yrittäjyyden ja muut kasvun edellytykset vahvistuvat jokaisen TE-keskuksen alueella.

— Auerakenne on tasapainoinen ja maaseutu on elinvoimainen Suomessa ja kunkin TE-keskuksen alueella.

TE-keskusten vaikuttavuutta kuvaavia tunnuslukuja

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 arvio
Työllisyysasteen nostaminen ja työttömyyden alentaminen			
1. Rakenteellisen työttömyyden aleneminen			
— vaikeasti työllistyvien määrä, enintään henkilöä keskimäärin	158 900	145 000	168 000
2. Osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen			
— rekrytointiongelmia kokeneiden toimipaikkojen osuus enintään, %	27	26	25
Osaamisen, yrittäjyyden ja muiden kasvuedellytysten vahvistaminen			
3. Yrittäjyyden vahvistuminen ja yrityskannan uusiutuminen			
— aloittaneiden yritysten määrä rahoitustoimenpitein (ml. starttiraha ja maaseudun pienyritykset)	5 272	4 600	5 800
4. Alueen innovaatioympäristön vahvistuminen			
— yhteistyöprojekteissa, %	70	75	75
Tasapainoinen aluerakenne ja maaseudun elinvoimaisuus			
5. Maaseudun säilyttäminen kilpailukykyisenä ja elinvoimaisena			
— maatilakytkeäisten yritysten investointi- ja kehittämiss-hankkeiden määrä	1 617	2 500	1 400
— harvaan asutulla ja ydinmaaseudulla syntyneiden uusien yritysten määrä	290	415	565
6. Maatilojen kehittämisedellytysten turvaaminen			
— investointihankkeita toteuttavien tilojen osuus kaikista tiloista, %	5,9	8,6	12,0

Toiminnallinen tuloksellisuus

— TE-keskuksissa otetaan käyttöön strategisen asiakkuuden hoitomalli (ns. ASKO-hanke), joka tuottaa kohdennettuja palveluja sekä kokoa eri organisaatioiden tarjoamia palvelukokonaisuuksia.

— Seutukunnittain asiakas saa käyttöönsä keskeiset yrityspalvelut ns. yhdellä kosketuksella.

— TE-keskukset vastaavat uudessa neuvontapalvelujen järjestelmässä palvelukonseptin koordinoinnista ja tuottamisesta.

Tavoitteiden toteuttamisessa hyödynnetään täysimääräisesti EU-ohjelmia ja niitä täydennetään kansallisin varoin toteutettavin toimen-

pitein. Tavoitteet voidaan saavuttaa vain aktiivisella yhteistyöllä alueiden eri toimijoiden kesken.

	Taloudellisuus			Tuottavuus		
	(kustannukset/suorite), euroa			(suoritteiden lukumäärä/htv)		
	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 arvio	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 arvio
— yritystuet (KTM)	1 395	1 395	1 395	42	42	42
— teknologiahankkeet	2 730	2 730	2 730	23	23	23
— ESR-hanketyö	6	6	6	8 825	8 825	8 825
— työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen toimeenpano ja yhteishankintakoulutus	76	76	76	762	762	762
— palkkaturva	532	532	532	112	112	112
— maahanmuutto- ja pakolaisasiat	1 688	1 688	1 688	36	36	36
— maaseudun kehittämishankkeet	2 106	2 106	2 106	26	26	26
— maaseutuyritysten yrityshankkeet	918	918	918	57	57	57
— peltoalavalvonta	1 562	1 562	1 562	32	32	32

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 arvio

Kannattavuus

— maksullisen toiminnan tulot (maksuperustelain mukaiset liikeloudelliset täyskatteelliset suoritteet), euroa	135 870	60 000	44 000
— maksullisen toiminnan ylijäämä, euroa	9 764	0	3 000
— maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus, % tuloista	100	100	106

Suoritteet

— yritystukilain mukaiset päätökset (ml. kuljetustuki), kpl	3 921		
— teknologiahankepäätökset, kpl	1 446		
— ESR-projektien henkilökoulutuspäivät	1 480 789		
— työvoimakoulutuksen suorittaneet, lkm	61 939		
— palkkaturvapäätökset, kpl	8 993		
— pakolaisten neuvotellut kuntapaikat, kpl	1 394		
— maaseudun kehittämishankepäätökset, kpl	3 055		
— maaseutuyritysten yrityshankepäätökset, kpl	3 433		
— kokotilan peltoalavalvonnat, kpl	4 275	4 230	4 200

Palvelukyky ja laadunhallinta

— palveluiden hyödyllisyys asiakkaille (1—5)	4,4	4,5	4,5
— palveluista tiedottamisen riittävyys asiakkaille (1—5)	3,2	3,6	3,8
— tunnettuus potentiaalisessa asiakaskunnassa, %	67	74	76
— asiakastytyväisyyteen perustuva laatutaso (4—10)	8,2	8,3	8,4
— palvelumielikuva (4—10)	7,2	7,5	7,7

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 arvio
Henkilötyövuosien kehitys	1 467	1 512	1 517
Henkilöstön fyysinen hyvinvointi paranee			
— sairauspoissaolopäivät/htv	8,1	8,0	8,0
Organisaation osaaminen kasvaa			
— koulutuspäivät/htv	5,3	7,0	7,0
— vähintään ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden %-osuus henkilöstöstä	28,5	29,0	29,0
Organisaation työnantajakuva on houkutteleva			
— lähtövaihtuvuus, %	6,3	8,0	8,0
Henkilöstöbarometrin työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,3	3,3	3,4
— johtaminen	3,1	3,2	3,3
— työn sisältö ja haastellisuus	3,7	3,7	3,8
— työn kuormittavuus	3,7	3,7	3,7
— työilmapiiri ja yhteistyö	3,3	3,3	3,4

Pk-yritysten osaamisen kehittämispalvelut

Osaamisen kehittämispalvelujen painopisteissä korostuvat pk-yritysten liiketoimintaosaamisen vahvistaminen, sukupolven- ja omistajavaihdosten edistäminen, uuden informaatio- ja viestintäteknologian (ICT) hyväksikäytön tehostaminen pk-yritysten liiketoimin-

nassa sekä innovaatioiden kaupallistumisen nopeuttaminen. Kehittämispalvelujen vaikutavuustavoitteet on esitetty yrityspolitiikan lukuperustelujen (32.30) yhteydessä. EU-osarahoitteisen toiminnan toiminnalliset tulostavoitteet on esitetty momentilla 32.30.62.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Pk-yritysten osaamisen kehittämispalvelut (puhtaasti kansallinen toiminta)

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 arvio
Osallistuneiden yritysten lukumäärä	542	550	550
Koulutus- ja konsultointipäivien lukumäärä	677	700	700
Henkilötyöpäivät	2 562	2 600	2 600

Pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluita annetun lain (971/2004) perusteella vuonna 2006 osaamisen kehittämispalveluihin osallistuvilta peritään rahoitusosuus, joka on noin kuudesosa niistä erilliskustannuksista, joita palvelujen tuottamisesta aiheutuu. Pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluihin osallistuvilta perittävinä rahoitusosuuksina arvioidaan momentille 12.32.10 kertyvän 100 000 euroa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	75 345	76 701	79 428
Bruttotulot	1 828	1 830	1 620
Nettomenot	73 516	74 871	77 808

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 481
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 111

2006 talousarvio	77 808 000
2005 lisätalousarvio	1 986 000
2005 talousarvio	74 871 000
2004 tilinpäätös	73 146 000

24. Tutkimus- ja selvitystoiminta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 458 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kauppa- ja teollisuusministeriön strategista suunnittelua ja päätöksentekoa palveleviin tutkimus- ja selvityshankkeisiin, teknisen infrastruktuurin ja turvallisuuden sekä laadun kehittämiseen, kansainväliseen teknistaloudelliseen yhteistyöhön sekä kansainvälisten järjestöjen, rahoituslaitosten ja muiden yhteistyöorganisaatioiden kanssa valmisteltaviin ja toteutettaviin hankkeisiin.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja selvityshankkeiden toteuttamiseen ja niihin liittyvien tarjousten tekemiseen. Määrärahaa saa käyttää myös Outokumpu Oyj:n hallussa olevan geodatan ja -materiaalin siirrosta aiheutuviin menoihin sekä yrittäjyyden politiikkaohjelman hankkeisiin liittyviin avustuksiin.

Määrärahaa saa käyttää edellä mainituista tehtävistä aiheutuviin palkkaus- ja palkkiomenoihin, laite- ja ohjelmistohankintamenoihin sekä muihin mainituista toiminnoista aiheutuviin vastaaviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää enintään 17 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa ja tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähenyksenä huomioon 500 000 euroa valtionhallinnon yleisenä säästötoimenpiteenä. Määrärahasta on varattu 1 250 000 euroa yrittäjyyden politiikkaohjelman tarpeisiin.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti määrärahan käytölle seuraavat tavoitteet vuodelle 2006:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Ministeriön strateginen suunnittelu ja päätöksenteko perustuvat korkeatasoiseen ja käyttökelpoiseen tutkimustietoon.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Ministeriö muodostaa laajoja tutkimusohjelmia ja hankkii käyttöönsä tutkimuskeskusten, yliopistojen ja muiden asiantuntijoiden tietämystä.

Keskeisiä tietämysaloja ovat kilpailukykyyn ja yrittäjyyden sekä kansainvälistymisen edistäminen, teknologian ja innovaatioympäristön kehittäminen, yritys- ja muiden palveluiden tuotannon ja viennin edistäminen, markkinoiden toimivuuden ja julkisten palveluiden markkinaehtoisen tuotannon kehittäminen, ilmastostrategian toimeenpano, energiamarkkinoiden kehitys, päästökaupan toimeenpano ja uusiutuvien energialähteiden edistäminen, toteuttaminen sekä valtion yritysomaisuuden hyvä hoito. Yrittäjyyden politiikkaohjelman toteuttamisen tukemiseksi lisätään myös kasvuyrityksiä ja maahanmuuttajien yrittäjyyttä koskevaa tutkimusta sekä jatketaan käynnissä olevia tutkimushankkeita.

2006 talousarvio	5 458 000
2005 talousarvio	6 264 000
2004 tilinpäätös	6 208 000

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien sekä kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Pohjoismainen ydin- ja säteilyturvallisuusalan tutkimusyhteistyö	310 000
YK:n teollisen kehityksen järjestön (UNIDO) jäsenmaksut	600 000
Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) jäsenmaksu	1 500 000
OECD:n energia-alan järjestöjen toimintaan liittyvät maksut ja rahoitusosuudet	736 000
Suomen osuus Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) teknisen avun ja yhteistyön rahastoon	340 000
Euroopan energiaperuskirjan sihteeristökulut	45 000
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) jäsenmaksu	2 500 000
Muut kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja OECD:n maksuosuudet	169 000
Yhteistyön maksuosuudet kansainvälisille rahoituslaitoksille, järjestöille ja yhteistyöorganisaatioille	1 000 000
Yhteensä	7 200 000
2006 talousarvio	7 200 000
2005 talousarvio	7 020 000
2004 tilinpäätös	7 010 463

92. Korvaus valtion ydinjätehuoltorahastolle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 907 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ydinenergialain (990/1987) 52 §:n mukaisen korvauksen maksamiseen valtion ydinjätehuoltorahastolle.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Ydinenergialain nojalla on valtion ydinjätehuoltorahastossa olleita varoja siirretty vuosina 1989—1996 valtiovarastoon siltä osin kuin niitä ei lainattu jätehuolto-velvollisille. Vuodesta 1997 alkaen siirtojen sijasta valtio lainaa varat rahastolta. Valtiovarastoon siirretyistä varoista on vuosittain suoritettava rahastolle korvausta, joka määräältään vastaa jätehuolto-velvollisille rahastosta annettavien lainojen korkoa.

Korko on 1,810 % ajalta 1.1.—31.3.2005 ja 2,243 % ajalta 1.4.—31.12.2005.

2006 talousarvio	3 907 000
2005 talousarvio	3 542 000
2004 tilinpäätös	4 881 489

95. Maanomistajien osuus vanhoista kaivospiirimaksuista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kaivoslain (503/1965) perusteella maanomistajille suoritettavien puolustusmaksujen osuuksien maksamiseen.

2006 talousarvio	10 000
2005 talousarvio	10 000
2004 tilinpäätös	8 000

20. Teknologia- ja innovaatiopolitiikka

Selvitysosa: Teknologia- ja innovaatiopolitiikalla vahvistetaan kansainvälistä kilpailukykyä sekä kansallista osaamis pohjaa ja kannustavaa innovaatioympäristöä, ja siten työllisyyttä ja hyvinvointia. Erityistä huomiota kiinnitetään liiketoimintaosaamisen kehittämiseen, innovaatioympäristön kansainvälistymisen vahvistamiseen, palvelusektorin kehittämiseen, kasvuyrittäjyyden tukemiseen sekä teknologian entistä tehokkaampaan hyödyntämiseen alueiden kehittämisessä. Vaikuttavuustavoitteina ovat uusien kasvukykyisten osaamiseen ja innovaatioihin perustuvien yritysten lukumäärän kasvu, tutkimus- ja kehittämistoimintaa harjoittavien yritysten määrän

lisääntyminen sekä teknologisen kehityksen tulosten entistä tehokkaampi soveltaminen ja kaupallistaminen.

Teknologia- ja innovaatorahoituksen määrärahalisäykset kohdistetaan momenteille 32.20.27, 32.20.40 ja 32.20.83 sekä momentille 32.30.47. Rahoitusta suunnataan elinkeinoelämän uudistumiselle ja vahvistumiselle riskipitoisiin kohteisiin.

Tavoitteena on, että Suomi pystyy jatkossakin tarjoamaan yrityksille kansainvälisesti korkeatasoisen t&k-investointeja houkuttelevan innovaatioympäristön, mikä edellyttää innovaatioympäristön jatkuvaa kehittämistä. Valtion tiede- ja teknologianeuvoston innovaatioympäristön rakenteita koskeva arviointi ja sen perusteella tehty valtioneuvoston periaatepäätös julkisen tutkimusjärjestelmän rakenteellisesta kehittämisestä (7.4.2005) antaa pohjaa dynaamiselle kehitykselle.

Erityistä huomiota kiinnitetään innovaatiotoiminnan tukiorganisaatioiden tehokkuuden ja entistä koordinoitumman yhteistyön kehittämiseen sekä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan verkottumiseen ja kansainvälistymiseen. Yritysten innovaatioympäristöä ja toimintaedellytyksiä parannetaan myös kehittämällä teknistä turvallisuutta ja laadunhallintaa. Menestyminen kansainvälisillä markkinoilla edellyttää lisäksi sekä julkisen sektorin että yritysten panostuksia laatuun, tekniseen harmonisointiin ja standardointiin.

Yritysten ja muiden organisaatioiden kykyä hyödyntää t&k-osaamista parannetaan kaikilla alueilla käyttämällä hyväksi teknologia-alan laitosten asiantuntemusta ja edistämällä uuden teknologian käyttöön ja soveltamiseen tähtääviä toimenpiteitä. Teknologia- ja innovaatiopolitiikan alueellista roolia ja vaikuttavuutta kehitetään arviointien tulosten perusteella sekä tehtävien hallinnollisten ratkaisujen pohjalta.

Teknologia- ja innovaatiopolitiikan tavoitteiden toteutumista ja toiminnan tehokkuutta seurataan ja arvioidaan jatkuvasti. Ministeriö arvioi hallinnonalansa yksiköiden toimintaa vuosittain tulosohtausmenettelyn yhteydessä ja teettämällä ulkopuolisia arviointoja. Yksiköt arvioivat itse jatkuvasti toimintaansa ja sen vaikutuksia. Teknologia- ja innovaatiopolitiikan tuloksista ja vaikutuksista tiedotetaan aktiivisesti päättäjille ja sidosryhmille.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti teknologia- ja innovaatiopolitiikan tulosalueelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

- Suomen kilpailukyky pysyy kansainvälisissä vertailuissa huipputasolla.
- Kansallinen osaamis pohja vahvistuu.
- Kasvupotentiaalia omaavien yritysten toimintaedellytykset vahvistuvat, uusia osaamispe-
rusteisia yrityksiä syntyy ja yhä useampi yritys harjoittaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa.
- Hyvinvointi paranee teknologiaa hyödyntämällä.
- Alueiden väliset erot tasoittuvat.
- Tekninen turvallisuus pysyy kansainvälisesti korkealla tasolla.

Toiminnallinen tuloksellisuus

- Panostus innovaatiotoimintaan on edelleen maailman kärkeä.
- Elinkeinoelämä ja julkiset tutkimusorganisaatiot verkottuvat kansallisesti ja kansainvälises-
ti.
- Alueilla toimivien innovaatio-organisaatioiden yhteistyö paranee.
- Yritysten laatukilpailukyky paranee.

Teknologia- ja innovaatiopolitiikan toteuttamiseen osallistuvat ministeriön lisäksi Geologian tutkimuskeskus, Valtion teknillinen tutkimuskeskus, Turvatekniikan keskus, Kuluttajatutkimuskeskus, Mittatekniikan keskus ja Teknologian kehittämiskeskus sekä valtionapuyhteisöistä Keksinäätiö, Suomen Standardisoimisliitto ry ja Suomen Laatu keskus.

Teknologia- ja innovaatiopolitiikka -luvun määrärahojen arvioitu jakautuminen (1 000 euroa)

	v. 2004 tilinpäätös	v. 2005 varsinainen talousarvio	v. 2006 esitys
21. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	41 208	40 822	40 315
22. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	68 799	68 978	69 732
23. Turvatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 623	9 651	9 738
24. Kuluttajatutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 834	1 889	1 945
25. Mittatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 684	5 198	5 289
26. Teknologian kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 274	26 509	27 991
27. Teknologinen tutkimustoiminta (arviomääräraha)	142 710	151 286	157 917
28. Hanke- ja ohjelmatoiminnan selvitys- ja kehittämismenot (siirtomääräraha 2 v)	15 170	13 870	13 490
(29.) FinChi-innovaatiokeskuksen perustaminen ja käynnistäminen Shanghaissa (siirtomääräraha 3 v)	1 000	-	-
40. Avustukset teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen (arviomääräraha)	134 876	145 931	158 647
41. Valtionavustus eräille yhteisöille keksintö-, laatu- ja standardisointitoimintojen edistämiseksi (siirtomääräraha 3 v)	6 214	6 433	6 663
50. Avustus kansainvälisen teknologiapalkinnon maksamiseen (siirtomääräraha 2 v)	-	-	1 000
(70.) Geologian tutkimuskeskuksen alushankinta (arviomääräraha)	252	-	-
83. Lainat teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen (arviomääräraha)	61 417	64 063	62 500
Yhteensä	514 061	534 630	555 227

21. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 40 315 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 500 000 euroa valtionhallinnon yleisenä säästötoimenpiteenä. Geologian tutkimuskeskuksen tehtävänä on tuottaa ja levittää geologista tietoa, jolla edistetään maankamاران hallittua ja kestä-

vää käyttöä. Tutkimuskeskuksen toimintaa ohjaavana tavoitteena on hyödyn tuottaminen yhteiskunnalle, sidosryhmille ja ennen kaikkea elinkeinoelämälle. Tutkimuskeskusta kehitetään kansallisena geotietokeskuksena sekä eurooppalaisena huippuosajana maankamاران luonnonvarojen ja niiden hyötykäytön tutkimuksessa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alusta-

vasti Geologian tutkimuskeskukselle (GTK) seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

Vaikuttavuus

— Yhteiskunnan ja elinkeinoelämän tarvitsemien maankamaran kallio- ja maaperän raaka-ainevarojen saatavuus ja niiden käyttö paranevat.

— Maankäyttö on taloudellisesti ja ympäristöllisesti kestävä, ja se luo edellytyksiä alan teolliselle kehitykselle ja työllisyydelle.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— GTK:n toiminta tukee alueiden vahvuuksia.

— Maa- ja kallioperäkartoitus tukee raaka-ainehuollon ja yhdyskuntasuunnittelun tarpeita.

— Luonnonvarojen etsintä painottuu jalo- ja perusmetalleihin, teollisuusmineraaleihin, luonnonkiviin sekä turve-, kiviaines- ja pohjavesivaroihin.

— GTK raportoi ministeriölle vuosittain kahdesta viiteen taloudellisesti merkittävää malmiesiintymää.

— GTK tiedottaa aktiivisesti Suomen malmimahdollisuuksista alan kansainväliselle teollisuudelle.

— Suomen nikkeliesiintymien tietokanta valmistuu.

— Kiviainesten tilinpitojärjestelmän maa-ainelain mukaisia lupa- ja ottoilmoitustietoja koskeva osa valmistuu.

— Turvevaroja kartoitetaan noin 300 km²:n suoalalta teollisuuden raaka-ainesaannin turvaamiseksi. Uutta teknisesti käyttökelpoista turvevaraa raportoidaan 100 milj. m³.

— Kallioperäkartoituksessa vanhat kartoitussaineistot muunnetaan uuteen koordinaatijärjestelmään ja alueellisen aineiston kattavuus nousee 75 prosenttiin.

— Internet-pohjainen Helsingin seutukunnan geotietojärjestelmä valmistuu kuntien käyttöön.

— Aerogeofysikaalisen mittausohjelman kattavuus nousee 93 prosenttiin.

— Suomen ja Venäjän velkakonversiorahoituksella aloitetaan malminetsinnällisesti tärkeiden jalo- ja perusmetallipotentiaalisten kohteiden yksityiskohtainen seisminen heijastusluotaustutkimus Pohjanmaalla, Kainuussa ja Lapissa.

— GTK osallistuu noin 50 yhteisrahoitteeseen hankkeeseen.

— Tieteellisesti referoiduissa sarjoissa julkaistaan 60 artikkelia.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	805	797	795
Henkilöstön fyysinen hyvinvointi paranee			
— sairauspoissaolopäivät/htv	8,3	8,3	8,2
Organisaation osaaminen kasvaa			
— koulutuspäivät/htv	3,8	4,2	4,7
— vähintään ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden %-osuus henkilöstöstä	37,5	38,5	39,0
Organisaation työnantajakuva on houkutteleva			
— lähtövaihtuvuus, %	3,2	3,2	3,4
— työhakemukset/avoin työpaikka	24	28	32
Johtaminen (viestintä ja kannustavuus)			
— tiedon jakaminen ja hyödyntäminen	2,9	-	3,0
— organisaation kannustavuus	2,8	-	2,9

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004	2005	2006
	toteutuma	varsinainen talousarvio	esitys
Bruttomenot	53 794	50 672	50 665
Bruttotulot	12 990	9 850	10 350
Nettomenot	40 804	40 822	40 315

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 404
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 808

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	10 242	7 700	8 200
— muut tuotot	5	-	-
Tuotot yhteensä	10 247	7 700	8 200
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	10 226	7 175	7 657
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	21	525	543
Kustannusvastaavuus, % (tuotot kustannuksista)	100	107	107

2006 talousarvio	40 315 000
2005 lisätalousarvio	588 000
2005 talousarvio	40 822 000
2004 tilinpäätös	41 208 000

22. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 69 732 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös niiden tutkimushankkeiden menojen maksamiseen, jotka jokin muu valtion virasto hankkeen toimeksiantajana rahoittaa.

Määrärahasta saa käyttää enintään 1 000 000 euroa teknologian hyödyntämiseen tähtäävien uusien osakeyhtiöiden sekä kehitysyhtiöiden osakepääomien merkitsemiseen. VTT saa käyttää tähän tarkoitukseen myös omistamiaan immateriaalioikeuksia kuten keksintöjä, patenteja ja oikeuksia tietokoneohjelmiin sekä toimintojen ulkoistamista koskeissa liikkeen-

luovutuksissa ja spin off -yrityksiä perustettaessa myös tutkimuslaitteistoja ja muuta käyttöomaisuutta.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa ja tietoyhteiskuntaohjelmaa.

VTT tuottaa tutkimuspalveluja yrityksille, yhteiskunnalle ja muille asiakkaille innovaatioprosessin kaikissa vaiheissa ja luo siten edellytyksiä kasvulle, työllisyydelle ja hyvinvoinnille. Yhdistämällä luovasti moniteknologista sekä kumppaneidensa osaamista VTT edistää innovatiivisten ratkaisujen ja uusien liiketoimintojen aikaansaamista. Oman strategisen tutkimuksen lisäksi VTT hyödyntää palvelutoiminnassaan myös yliopistojen perustutkimuksen tuloksia ja globaalia verkottumista.

VTT uusii organisaatorakenteensa 1.1.2006 kilpailukykyensä parantamiseksi. Myös toiminnanohjausjärjestelmä uusitaan tukemaan uusia käytäntöjä.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti VTT:lle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

Vaikuttavuus

— Tutkimustulokset muuttuvat käytännön hyödyksi aiempaa nopeammin.

— Elinkeinoelämän rakenneuudistus vauhdittaa erityisesti uusien osaamisintensiivisten

ja innovatiivisten palvelujen ja yritysten syntyä.

— Alueellinen innovaatiotoiminta vahvistuu.

— VTT:n toiminnan vaikutus lisää energia- ja luonnonvarojen kestäväää käyttöä, hyvinvointipalveluiden teknologiaintensiivisyyttä sekä yritysten kasvua ja työllisyyttä.

VTT:n toiminnan vaikuttavuutta kuvaavia tunnuslukuja

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 arvio
Kansainväliset tieteelliset artikkelit, % julkaisuista	50	50	50
Voimassa olevat patentit	378	400—420	410—460
Uudet keksintöilmoitukset	113	130—150	140—160
Uudet peruspatentihakemukset	50	n. 40—50	50—60
Syntyneet spin-off -yritykset	1	2—5	4—6
Kansainvälisten julkisten hankkeiden lukumäärä	439	420—440	410—430
— joista EU-hankkeet, %	76	77	77
Kansainvälinen tutkijavaihto, henkilömäärä	121	130	150
Tutkijoiden osuus henkilöstöstä, %	60	60—63	60—63

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Menoista katetaan noin 70 % ulkopuolilla tuloilla, joiden kasvutavoite on 3 %.

— Budjettirahoitus suunnataan aloille, jotka tukevat osaamisen vahvistamista kansallisesti keskeisillä aloilla.

— Toiminta vahvistuu innovaatioprosessin alkupäässä, kun budjettirahoitusta kohdistetaan markkinoiden, nousevien teknologioiden ja yritysten kilpailukyvyyn ennakkointiin sekä teknologian, palveluiden ja liiketoiminnan konseptuaaliseen kehittämiseen.

— Uusien innovatiivisten yritysten syntymisen ja immateriaalioikeuksien hyödyntämisen

tehostamiseksi keskitetään IPR-asioihin liittyvät palvelut ja VTT-osakkuusyritysten hallinnointi. IP-oikeuksien myynti- ja lisenssitulot nousevat noin 50 %:lla noin 1,9 milj. euroon.

— VTT:n rooli vahvistuu asiakkaiden innovaatiotoiminnassa ja ulkomaisten yritystulojen osuus kasvaa.

— Palveluiden alueellinen saatavuus paranuu.

— Maksullisen toiminnan ylijäämätavoite on 3 000 000 euroa, joka käytetään tutkimusvalmiuksien vahvistamiseen.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	2 510	2 533	2 584
Henkilöstön hyvinvointi paranee			
— hyvinvointi-indeksi (asteikko 1—5)	3,6	3,7	3,8
— yhteistyöindeksi (asteikko 1—5)	3,4	3,5	3,6
— sairauspoissaolopäivät/htv	5,7	5,7	5,5

Organisaation osaaminen kasvaa

— kehityskeskustelu/-suunnitelma, % henkilöstöstä	76	100	100
— koulutusmenot €/htv	674	800	950
— koulutuspäivät/htv	2,8	2,9	3,0
— vähintään ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden %-osuus henkilöstöstä	64,6	64,6	65,0
— jatkotutkinnon suorittaneet/tutkijakunta, %	35,3	36,5	37,5
— tutkijavaihto (expat/inpat), hlöä	121	150	170

Organisaation työnantajakuva on houkutteleva

— henkilöstötyytyväisyys, kokonaistyytyväisyysindeksi (asteikko 1—5)	3,2	3,2	3,3
— tulokastyytyväisyys, sopeutuminen VTT:hen (asteikko 1—5)	4,3	4,4	4,5
— tasa-arvo, naisten osuus linjaesimiehistä, % (naisten osuus tutkijoista ja tohtoreista nyt 29,0 ja 29,8 %)	21,9	22,5	25,0
— lähtövaihtuvuus, %	3,7	3,7	3,7
— saapuneet hakemukset/avoin työpaikka	29	29	30

Johtaminen (viestintä ja kannustavuus)

— johtamiskulttuuri-indeksi (asteikko 1—5)	2,8	3,0	3,2
— esimiesindeksi (asteikko 1—5)	3,8	-	3,8

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	210 789	224 708	230 132
Bruttotulot	154 281	155 730	160 400
Nettomenot	56 509	68 978	69 732
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 015		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	22 305		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	76 997	78 600	80 900
— muut tuotot	22	100	100
Tuotot yhteensä	77 019	78 700	81 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	72 138	76 200	78 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	4 881	2 500	3 000
Kustannusvastaavuus, %	107	103	104

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	38 062	38 700	39 800
— EU:lta saatava rahoitus	16 320	16 700	17 200
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	17 328	17 700	18 200
Tulot yhteensä	71 710	73 100	75 200
Hankkeiden kokonaiskustannukset	108 748	116 300	119 500
Kustannusvastaavuus (tulot - kustannukset)	-37 038	-43 200	-44 300
Kustannusvastaavuus, %	66	63	63

2006 talousarvio	69 732 000
2005 lisätalousarvio	812 000
2005 talousarvio	68 978 000
2004 tilinpäätös	68 799 000

23. Turvatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 738 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon yhteishankkeista muilta osapuolilta saatava rahoitus.

Selvitysosa: Turvatekniikan keskuksen (Tukes) tehtävänä on valvoa ja edistää sähkölaitteisiin ja -laitteistoihin, painelaitteisiin, vaarallisten kemikaalien teolliseen käsittelyyn ja varastointiin, pelastustoimen laitteisiin, räjähteisiin, kaivoksiin, CE-merkittyihin rakennustuotteisiin ja vaarallisten aineiden kuljettamiseen sekä kylmälaitteiden huoltoon liittyvää turvallisuutta. Lisäksi keskus valvoo ja edistää mittaamisvälineisiin ja jalometallituotteisiin liittyvää luotettavuutta sekä laitteiden energiatehokkuutta. Toiminta kohdistuu teollisuuteen, kauppaan, julkishallintoon ja yksityisiin kansalaisiin. Toiminnalla tuetaan ja edistetään Suomessa elinkeinoelämän kansainvälisesti korkeaa teknistä turvallisuustasoa sekä edistetään ja varmistetaan elinkeinoelämän tasapuolisia kilpailuolosuhteita.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti Turvatekniikan keskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

Vaikuttavuus

— Henkilö-, ympäristö- ja omaisuusvahingot vähenevät Tukesin toimialoilla.

— Yritysten ja kansalaisten turvalliset toimintatavat paranevat.

— Tuotteiden, laitteistojen ja laitosten tekninen turvallisuus ja luotettavuus paranevat.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Markkinavalvonta poistaa vaaralliset tuotteet markkinoilta tehokkaasti.

— Laitosten toiminta ja laitteistojen käyttö sekä asennus-, huolto- ja tarkastustoiminta ovat vaatimusten mukaisia.

— Maahantuojien valmiudet saattaa markkinoille turvallisista, luotettavista ja energiatehokkaita tuotteita parantuvat.

— Kuluttajille ja laitteistojen haltijoille tuotteiden sekä laitteistojen turvallisesta käytöstä ja käyttöön liittyvistä riskeistä tuotettu tieto on selkeää ja ymmärrettävää.

— Standardien kehittämisessä painopiste on erityisesti televisioiden, liesien ja sähkömagneettisen yhteensopivuuden turvallisuusvaatimuksissa.

— Otetaan käyttöön Tukesin ja aluepelastuslaitosten valvontatoimintaa ohjaava kemikaaliluparekisteri.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— Henkilöstötyytyväisyyskyselyn tulokset paranevat siten, että Terve organisaatio -kyse-

lyn tulos vuonna 2006 on vähintään 3,7 (max 5).

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	120	128	128 ¹⁾
Henkilöstön fyysinen hyvinvointi paranee			
— sairauspoissaolopäivät/htv	4,8	4,8	4,8
Organisaation osaaminen kasvaa			
— koulutuspäivät/htv	7,3	7,3	7,3
— vähintään ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden %-osuus henkilöstöstä	41,0	41,0	41,0
Organisaation työnantajakuva on houkutteleva			
— lähtövaihtuvuus, %	6,4	4,1	4,1
Johtaminen (viestintä ja kannustavuus)			
— organisaation oma indeksi (1—5)	-	3,7	3,7

¹⁾ Kokonaismäärästä 6 henkilötyövuotta on rahoitettu muilta hallinnonaloilta.

Maksullisen toiminnan tulot on merkitty momentille 12.32.20.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	9 720	9 667	9 754
Bruttotulot	77	16	16
Nettomenot	9 643	9 651	9 738
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 135		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 115		
2006 talousarvio		9 738 000	
2005 lisätalousarvio		126 000	
2005 talousarvio		9 651 000	
2004 tilinpäätös		9 623 000	

24. Kuluttajatutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 945 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 22 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta. Kuluttajatutkimuskeskus tukee kauppa- ja teollisuusministeriön ja muiden hallinnonalojen päätöksentekoa tuottamalla ja välittämällä kuluttajien hyvinvointia edistävää tutkimustietoa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti Kuluttajatutkimuskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

Vaikuttavuus

— Kuluttajien hyvinvointi paranee, kun päätöksentekijöillä on käytettävissään ajankoh- taista ja ennakoivaa tutkimustietoa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Tutkimustoiminta kohdistuu palvelu- markkinoiden rakenteisiin ja kehittämistarpei- siin, finanssi- ja asuntomarkkinoihin, elintarvi- kemarkkinoihin ja kuluttajien ruokatottumus- ten muutoksiin, käyttäjälähtöisen teknologian arviointiin ja kuluttajalähtöisiin innovaatioihin sekä hintoihin ja kilpailullisuuteen markkinoil- la.

— Menoista katetaan 25 % ulkopuolisilla tu- loilla.

— Maksullisen toiminnan tuotot ovat vähintään 10 000 euroa.

Toiminnallisen tuloksellisuuden mittarit (lkm)

	2003 (toteutuma)	2004 (toteutuma)	2005 (arvio)	2006 (tavoite)
Esitelmät eri foorumeilla	133	119	100	100
Www-sivuilla käynnit (lkm/pv)	313	380	400	420
Lisäykset KULTU-tietokantoihin	1 400	1 350	1 300	1 300

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	41	40	40
Henkilöstön fyysinen hyvinvointi paranee			
— sairauspoissaolopäivät/htv	8,1	8,0	8,0
Organisaation osaaminen kasvaa			
— koulutuspäivät/htv	4,6	4,5	4,6
— vähintään ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden %-osuus henkilöstöstä	73,8	75,0	75,0
Organisaation työnantajakuva on houkutteleva			
— lähtövaihtuvuus, %	0	7,1	4,8
— työhakemukset/avoin työpaikka	-	-	12
Johtaminen	3,2	3,3	3,5
Tyytyväisyys avoimuuteen ja tiedotukseen (1—5)	2,9	3,0	3,2
Tyytyväisyys johtoon ja esimieheen (1—5)	3,0	3,4	3,5
Työttyytyväisyys kokonaisuutena (1—5)	3,5	3,5	3,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	2 684	2 489	2 645
Bruttotulot	818	600	700
Nettomenot	1 866	1 889	1 945

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	331
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	299

2006 talousarvio	1 945 000
2005 lisätalousarvio	55 000
2005 talousarvio	1 889 000
2004 tilinpäätös	1 834 000

25. Mittatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 289 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoitukseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää mittayksiköistä ja mittanormaalijärjestelmästä annetun lain (1156/1993) mukaisesti kansallisen mittanormaalijärjestelmän yleisestä toteuttamisesta, kansallisten mittanormaalilaboratorioiden toiminnan ohjauksesta, kehittämisestä ja hallin-

noinnista, kansallisen kalibrointipalvelun järjestämisestä sekä mittatekniikan ja akkreditoinnin edistämisestä aiheutuviin toimintamenoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 400 000 euroa valtionhallinnon yleisenä säästötoimenpiteenä. Mittatekniikan keskuksen tehtävänä on kehittää ja ylläpitää kansallista mittausjärjestelmää, tuottaa testaus-, tarkastus-, sertifiointi- ja kalibrointitoiminnan pätevyyttä ja luotettavuutta osoittavia akkreditointipalveluja sekä osallistua mittatekniikkaan liittyviin tutkimushankkeisiin ja niiden koordinointiin.

Keskuksen toiminta on kansalliselle mittaus- tekniikan kehittämiselle ja pätevyyden toteamistoiminnalle vahvistettujen strategisten linjausten mukaista ja tukee yhteiskunnan palvelukyvyn kehitystä ja elinkeinoelämän kilpailukykyä.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti Mittatekniikan keskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

Vaikuttavuus

— Mittaus- ja akkreditointipalvelun asiakkaiden pätevyys- ja laatutaso sekä kilpailukyky paranevat.

— Tekninen luotettavuus ja turvallisuus paranevat Suomessa mittauksen laadun parantamisen myötä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Tutkimus- ja kehitystoiminta on korkeatasoista, sovellettavaa ja muutoshakuista.

— Palveluiden saatavuus säilyy nykytasolla.

— Johtamis- ja toimintaprosessit vastaavat toiminnan vaatimuksia.

— Kustannustehokkuus ja vaikuttavuus paranevat, kun metrologiatoiminnot kootaan uuteen toimitaloon.

— Tutkijavaihto alan yliopistojen ja laitosten kanssa alkaa.

— Maksullisen palvelutoiminnan tuloja ja muuta ulkoista rahoitusta lisätään 5—10 %.

— Pätevyydenarvointitoiminnan läpimenoajat lyhenevät.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	62	62	62
Henkilöstön fyysinen hyvinvointi paranee			
— sairauspoissaolopäivät/htv	4,0	4,0	4,0
Organisaation osaaminen kasvaa			
— koulutuspäivät/htv	2,7	3,0	4,0
— vähintään ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden %-osuus henkilöstöstä	78,5	78,5	78,5
Organisaation työnantajakuva on houkutteleva			
— lähtövaihtuvuus, %	7,9	< 10	< 10
— työhakemukset/avoin työpaikka	37	37	37

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	6 993	7 418	7 659
Bruttotulot	2 302	2 220	2 370
Nettomenot	4 691	5 198	5 289

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 575
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 568

2006 talousarvio	5 289 000
2005 lisätalousarvio	67 000
2005 talousarvio	5 198 000
2004 tilinpäätös	5 684 000

26. Teknologian kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 27 991 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon EU:lta saatavat muut kuin momentilta 28.81.25 maksettavat matkakustannusten korvaukset ja muut tulot sekä Teknologian kehittämiskeskuksen vastuulla toteutettavista kansainvälisistä ja muista yhteishankkeista tuloina saatavat muiden hankeosapuolten maksuosuudet.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien hankkeiden menoihin sekä ulkomaan rahaliikenteestä johtuviin kurssivaihteluihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 93 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta ja vähennyksenä 250 000 euroa valtionhallinnon yleisenä säästötoimenpiteenä. Teknologian kehittämiskeskuksen (Tekes) tehtävänä on edistää teollisuuden ja palveluelinkeinojen kilpailukykyä teknologian ja innovaatio-toiminnan keinoin.

Toimintamenomomentin määrärahoja kohdistetaan erityisesti:

— innovaatiotoiminnan aktivointiin yrityksissä ja tutkimusorganisaatioissa,

— teknologiaohjelmien valmisteluun, toteutukseen ja koordinointiin,

— valikoivan hankerahoituksen hakemusarviointiin, projektiseurantaan ja valvontaan,

— innovaatioympäristön kehittämiseen esimerkiksi sidosryhmäyhteistyön ja ministeriön määrittelemien erityistehtävien avulla sekä

— edellä mainittujen tehtävien edellyttämän oman tiedon ja osaamisen sekä toiminnan laadun ja tehokkuuden ylläpitämiseen ja kehittämiseen.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti Tekesille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

Vaikuttavuus

— Tutkimus- ja kehittämistoiminta Suomessa lisääntyy ja siihen osallistuu yhä useampi yritys ja tutkimusorganisaatio.

— Osaamis pohja vahvistuu keskeisillä aloilla ja klustereissa.

— Teknologiaa kehittäviä ja hyödyntäviä yrityksiä syntyy nykyistä enemmän ja ne kasvavat nykyistä nopeammin.

— Yritykset ja elinkeinoelämä uusiutuvat, ja teollisuuden ja palvelujen tuottavuus paranee.

— Kansainvälinen yhteistyö osaamisen luomisessa ja soveltamisessa vahvistuu ja parantaa innovaatiotoiminnan kilpailukykyä.

— Osaaminen, erikoistuminen ja verkottuminen tukevat alueiden kehittymistä.

— Teknologia ja innovaatiot edistävät yhteiskunnan hyvinvointi- ja ympäristötavoitteita sekä suoraan että taloudellisen kehityksen kautta.

Tekesin tulostavoitteiden saavuttamiseen osallistuvat Tekesin oman henkilöstön lisäksi TE-keskusten teknologian kehittämisosastojen henkilöstö, ja niihin käytetään myös momenttien 32.10.22 (TE-keskukset), 32.20.27 (tutkimustoiminta), 28 (hanke- ja ohjelmatoiminta), 40 (avustukset) ja 83 (lainat) määrärahoja ja valtuuksia. Valtuuksilla Tekes rahoittaa teknologiaohjelmia sekä riskipitoisia tutkimus- ja kehittämisprojekteja, jotka toteutetaan pääosin vuosina 2006—2009. Tutkimus- ja kehitystoiminnan tulokset vaikuttavat yritysten ja yhteiskunnan toimintaan täysimääräisesti useiden vuosien viiveellä.

Tekesin siirtomenojen vaikuttavuus

Tunnusluku	2004 toteutuma	2005 suunnitelma	2006 tavoite
Talousarviovuoden aikana käynnistyneille projekteille:			
Projektien haastavuus, indeksi (0—100)	73,5	> 70	> 70
Verkottuneiden projektien osuus, yritysprojektit, %	74	> 80	> 80
Osallistumisten määrä teknologiaohjelmissa, kpl	2 383	3 520	2 800
Alkavien yritysten määrä asiakkaina, lkm	245	> 300	> 270
Välitön vuosittainen liikevaihto-odotus pk-yritysten tuotekehitysprojekteissa/Tekesin rahoitus, €/€	20	> 20	> 20
Kansainvälisten projektien osuus, julkinen tutkimus, %	62	> 50	> 60
Kansainvälisten projektien osuus, yritysprojektit, %	45	> 40	> 40
Pääkaupunkiseudun ulkopuolisen rahoituksen osuus, %	62	55—65	55—65
Rahoituksen kohdistuminen välittömästi terveys- ja hyvinvointi- sekä ympäristö- ja energiasovelluksiin, milj. €			> 155
Talousarviovuoden aikana päättyville projekteille:			
Patentoitavat keksinnöt, kpl	732	> 665	> 670
Uudet tai korvaavat tuotteet, kpl	465	> 465	> 470
Uudet tai korvaavat palvelut, kpl	301	> 235	> 300
Kehitetyt tuotantoprosessit, kpl	187	> 215	> 200

*Toiminnallinen tuloksellisuus**Tehokkuus*

Tunnusluku	2004 toteutuma	2005 suunnitelma	2006 tavoite
Käyttömenot/teknologiarahoitus, %	6,2	6,3	6,4
Käynnistetty projektivolyymi, milj. €/htv	2,4	2,3	2,4
Aktiivisen hankesalkun koko, kpl/htv	14,9	14,4	12,7—14,1

Laadunhallinta

Tunnusluku	2004 toteutuma	2005 suunnitelma	2006 tavoite
Asiakaspalaute Tekesin toiminnasta, yleisarvio, indeksi (1—5)	3,64	> 3,6	> 3,6
Oikaisuvaatimukset/muutoksenhakukelpoiset päätökset, %	0,6	< 0,8	< 0,8
Valmistelurahoituksen hakemuksen käsittelyaika, vrk	30	< 30	< 30
Tuotekehitysprojektien hakemuksen käsittelyaika, vrk	87	< 80	< 80
Maksupyynnön ja raportin käsittelyaika pk-yritykselle, vrk	22	< 30	< 30
Rahoitusta saavien yritysasiakkaiden lukumäärä	1 252	1 330	> 1 330
Rahoituspäätösten lukumäärä, hyväksytyt ja hylätyt	3 263	3 500	3 200—3 500
Käynnistettyjen projektien lukumäärä	2 242	2 500	2 200—2 500
Maksupäätösten lukumäärä	5 756	6 000	5 500—6 000
Käsiteltyjen ja seurattavien projektien kokonaismäärä	4 991	5 000	4 500—5 000
Teknologiaohjelmien osuus rahoituksesta, %	42	50—60	50—60
Pk-yritysten osuus yritysrahoituksesta, %	55	50—60	50—60

Tunnuslukuihin perustuvat vuositason tulostavoitteet ovat toiminnan varsinaisten päämäärien kannalta suuntaa antavia välitavoitteita.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	263	274	275
Henkilöstön fyysinen hyvinvointi paranee			
— sairauspoissaolopäivät/htv	6,2	< 8,0	< 8,0
Organisaation osaaminen kasvaa			
— koulutuspäivät/htv	8,4	10,0	10,0
— vähintään ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden %-osuus henkilöstöstä	70,9	65—75	65—75
Organisaation työnantajakuva on houkutteleva			
— lähtövaihtuvuus, %	4,6	5—10	5—10
— työhakemukset/avoin työpaikka	87	> 30	> 30
Johtaminen (viestintä ja kannustavuus)			
— organisaation oma indeksi	3,7	> 3,7	> 3,7

Toiminnasta kertyvät maksullisen toiminnan tulot on merkitty momentille 12.32.99.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	26 210	27 931	28 664
Bruttotulot	931	1 422	673
Nettomenot	25 279	26 509	27 991
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 229		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 224		
2006 talousarvio		27 991 000	
2005 lisätalousarvio		243 000	
2005 talousarvio		26 509 000	
2004 tilinpäätös		25 274 000	

27. Teknologinen tutkimustoiminta (arvio-määräraha)

Momentille myönnetään 157 917 000 euroa. Vuonna 2006 uusia rahoituspäätöksiä saa tehdä enintään 167 659 000 eurolla.

Valtuutta ja määrärahaa saa käyttää sellaiseen tutkimukseen ja kehitykseen, joka edistää teknologisen ja liiketoiminnallisen osaamisen syntymistä, kehittymistä ja hyödyntämistä tutkimus-, kehittämis- ja koulutusorganisaatioissa elinkeinoelämän ja yhteiskunnan kehittymiseen vaikuttavilla alueilla. Valtuutta ja määrärahaa saa käyttää:

— Valtion budjettitalouden piiriin kuuluvien tutkimuslaitosten, yliopistojen ja korkeakoulujen kansallisiin ja kansainvälisiin ohjelmiin ja hankkeisiin sekä hankkeiden valmisteluun.

— Viranomaisten välisenä yhteistyönä toteutettaviin klusterihankkeisiin ja muuhun yhteistyöhön.

— Kansainvälisen yhteistyön ja ohjelmien sekä hankkeiden osallistumismaksuihin, laite-toimituksiin ja Tekesin puolesta tehtävistä matkoista muille kuin Tekesin henkilöstölle aiheutuviin matkakustannuksiin.

— Valtion laitosten sellaisten hankintojen suunnitteluun ja toteuttamiseen, joilla tilaaja tavoittelee toimintansa tai palveluidensa laadun ja kustannustehokkuuden merkittävää parantamista ja jotka edellyttävät tarjoajilta uuden tuotteen, tuotantomenetelmän, palvelun tai muun innovatiivisen ratkaisun kehittämistä.

— EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa myös tutkimushankkeita, jotka edistävät yrittäjyyden politiikkaohjelman ja tietoyhteiskuntaohjelman toteutumista.

Momentin tavoitteet on esitetty Tekesin toimintamenomomentin (32.20.26) yhteydessä.

Valtuuden ja määrärahan käytön arvioitu jakautuminen (1 000 euroa)

	Valtuus	Määräraha
Julkisen tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoitus	148 659	141 217
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) ohjelmamaksut: pakolliset ja valinnaiset ohjelmat	19 000	16 700
Yhteensä	167 659	157 917

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2006	2007	2008	2009	2010—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	69 215	15 338	3 137	3 547	1 159	92 396
Vuoden 2006 sitoumukset	88 702	58 681	11 736	5 175	3 365	167 659
Yhteensä	157 917	74 019	14 873	8 722	4 524	260 055

Vuonna 2006 myönnettävän rahoituksen kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 165,1 milj. euroa.

2006 talousarvio	157 917 000
2005 talousarvio	151 286 000
2004 tilinpäätös	142 709 620

28. Hanke- ja ohjelmatoiminnan selvitys- ja kehittämismenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 13 490 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää teknologian siirtoa, teknologian hyödyntämistä ja uusien liiketoimintojen syntymistä edistävien palvelujen ja hanke- ja ohjelmatoimintaan välittömästi liittyvien tilaustutkimusten, selvitysten sekä asiantuntija-, arviointi- ja tiedotuspalvelujen hankintaan.

Selvitysosa: Määrärahalla on tarkoitus ostaa myös palveluja, jotka edistävät yrittäjyyden politiikkaohjelman ja tietoyhteiskuntaohjelman toteuttamista.

Määrärahaa käytetään hanke- ja ohjelmatoiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden pa-

rantamiseen. Menojen välittömänä vastikkeena Tekes saa palveluja oman toiminnan täydennykseksi. Tällaisia palveluja ovat:

— Tilaustutkimukset, joilla hankitaan tärkeää tietoa Tekesin omaan ja muiden käyttöön.

— Selvitykset ja asiantuntijapalvelut, joita tarvitaan teknologiaohjelmien ja hankkeiden valmisteluun ja koordinointiin sekä uusien teknologiayritysten synnyttämiseen tähtääviin ja muihin aktivointitoimenpiteisiin.

— Arviointipalvelut, joita käytetään ohjelmien ja toiminnan arvioinnissa.

— Tiedotuspalvelut, jotka koskevat teknologiaohjelmia ja muuta teknologiatiedotusta palvelevia erityisprojekteja.

Momentin tavoitteet on esitetty Tekesin toimintamenomomentin (32.20.26) yhteydessä.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 380 000 euroa siirtona momentille 32.10.22.

2006 talousarvio	13 490 000
2005 talousarvio	13 870 000
2004 tilinpäätös	15 170 000

40. Avustukset teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 158 647 000 euroa.

Vuonna 2006 uusia avustuspäätöksiä saa tehdä enintään 194 187 000 eurolla.

Avustuksia saa myöntää valtioneuvoston asetuksella (435/2004) tarkemmin säädettyihin perusteisiin ja Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EY 69/2001) mukaisesti yrityksille ja yhteisöille tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä koskevaan teknologiseen ja liiketoiminnalliseen tutkimukseen ja kehitykseen. Avustuksia saa myöntää myös riskipitoisiin kehityshankkeisiin, joilla tähdätään uuden teknologian hyödyntämiseen ja energiatalouden, ympäristö- ja hyvinvointiteknologioiden kehittämiseen, tutkimus- ja kehittämistoiminnan tulosten liiketaloudelliseen hyödyntämiseen uusina liiketoimintoina ja alkavina teknologiayrityksinä sekä näiden syntymistä edistävien toimintojen parantamiseen. Lisäksi avustuksia saa myöntää kunnallisten organisaatioiden sellaisten hankintojen suunnitteluun ja toteuttamiseen, joilla tilaaja tavoittelee toimintansa tai palveluidensa laadun ja kustannustehokkuuden merkittävää parantamista ja jotka edellyttävät tarjoajilta uuden tuotteen, tuotantomenetelmän, palvelun tai muun innovatiivisen ratkaisun kehittämistä.

Ammattikorkeakoulujen ja kunnallisten organisaatioiden sekä voittoa tavoittelemattomien yritysten ja yhteisöjen tutkimus- ja kehittämishankkeista aiheutuviin kustannuksiin voidaan palvelun julkishyödykkeeseen verrattavan luonteen vuoksi myöntää valtionavustusta täyttää kustannusmäärää vastaava määrä.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa myös tutkimus- ja kehittämishankkeita, jotka edistävät yrittäjyyden politiikkaoh-

jelman ja tietoyhteiskuntaohjelman toteuttamista.

Avustuksilla kannustetaan yrityksiä yhteisiin teknologiahankkeisiin ja ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan kehitystä ja tehostamaan resurssien käyttöä ja saamaan sekä suuret että pienet yritykset mukaan teknologian mahdollisuuksien hyödyntämiseen. Avustuksia myönnettäessä otetaan huomioon hankkeiden haastavuus, uuden teknologialiikeytoiminnan kehittämisen tarpeet sekä alkavien, pienten ja keski suurten yritysten erityistarpeet. Avustuksia myönnetään ensisijassa pitkäjänteiseen tutkimukseen ja kehitykseen sekä hankkeiden valmisteluun.

Avustuksia myönnetään:

— Yritysten ja yhteisöjen tutkimus- ja kehityshankkeisiin sekä teknologiaohjelmiin.

— Pienille ja keski suurille yrityksille teknologiahankintoihin ja teollisoikeuksien hankkimiseen tutkimus- ja tuotekehityshankkeen osana.

— Yritysten ja yhteisöjen kehityshankkeiden esiselvityksiin, asiantuntijapalveluihin sekä hankkeiden valmisteluun.

— Uusia teknologiayrityksiä ja liiketoimintoja koskeviin selvityksiin ja asiantuntijapalveluihin sekä liiketoiminnan käynnistämiseen.

— Ammattikorkeakoulujen ja kunnallisten organisaatioiden tutkimus- ja kehittämishankkeisiin sekä uutuustuotteiden hankinnan tukemiseen.

— Voittoa tavoittelemattomien yritysten tai yhteisöjen tutkimushankkeisiin, erityisesti teknologian tutkimukseen.

— Palvelualoilla toimivien osaamisintensivistien yritysten tutkimus- ja kehityshankkeisiin.

— EU:n hyväksymiin tutkimushankkeisiin.

Momentin tavoitteet on esitetty Tekesin toimintamenomomentin (32.20.26) yhteydessä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2006	2007	2008	2009	2010—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	135 084	81 363	40 985	10 277	4 000	271 709
Vuoden 2006 sitoumukset	23 563	63 246	58 126	43 133	6 119	194 187
Yhteensä	158 647	144 609	99 111	53 410	10 119	465 896

Vuonna 2006 myönnettävien avustusten kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 186,4 milj. euroa.

2006 talousarvio	158 647 000
2005 talousarvio	145 931 000
2004 tilinpäätös	134 876 324

41. Valtionavustus eräille yhteisöille keksintö-, laatu- ja standardisointitoimintojen edistämiseksi (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 663 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kauppa- ja teollisuusministeriön toimialaan liittyvien keksintö-, laatu- ja standardisointitoimintojen edistämiseen ja niistä aiheutuviin hallintomenoihin.

Keksintötoiminnan tukemiseen ja edistämiseen sekä sen hallintomenoista aiheutuviin kustannuksiin voidaan palvelun julkishyödykkeeseen verrattavan luonteen vuoksi myöntää valtionavustusta täyttä kustannusmäärää vastaavasti.

Ministeriön päätöksellä määrätään avustuksen käytöstä ja käytön valvonnasta.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 230 000 euroa hallitusohjelman mukaisesti tutkimusrahoitukseen. Lisäys on tarkoitus kohdentaa Keksintösäätiölle.

Keksintötoiminnan edistäminen

Keksintösäätiö tukee keksintöjen kehittämistä ja hyödyntämistä ja edistää keksinnöllisyyttä. Säätiön perustoiminnot ovat neuvonta, keksintöjen arviointi, keksintöjen suojauksen, tuotekehityksen ja markkinoinnin rahoitus sekä keksintöjen kaupallistamisen muu edistämi-

nen. Lisäksi se osallistuu yleistä keksinnöllisyyttä ja innovatiivisuutta edistäviin projekteihin. Keksintösäätiön rahoitus on riskirahoitusta. Säätiö on ainoa julkinen rahoittaja, joka voi avustaa yksityishenkilö- tai tutkijakeksijää. Säätiön keksintöasiamiehet (KAM) TE-keskuksissa ja innovaatioasiamiehet (IAM) eri yliopistoissa varmistavat sen, että kaikkien alueiden keksijät saavat asiantuntevaa ohjausta keksintöjen kehittämiseen ja säätiön muutkin palvelut ovat lähellä. Koska Keksintösäätiön palvelut on tarkoitettu lähinnä yksityishenkilöille, tutkijoille ja mikroyrityksille, säätiön mahdollisuudet kehittää maksullisia palveluja ovat heikot. Säätiön toiminta on kuitenkin yhteiskunnan kannalta tärkeää, koska myös yksityishenkilöt ja mikroyritykset tekevät taloudellisesti merkittäviä keksintöjä.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti Keksintösäätiölle seuraavat tavoitteet vuodelle 2006:

Vaikuttavuus

— Keksintöjä saadaan entistä enemmän hyödynnettyä keksijän omana tuotantona, muihin yrityksiin lisensioituna tai siirrettyä muualle jatkorahoitettavaksi.

	2004	2005	2006
Hyödynnettävien keksintöjen määrä	79	85	90

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Keksintöjen suoraan tukeen suunnataan toiminnan menoista vähintään 40 prosenttia.

— Rahoitushakemusten käsittelyajat ovat keskimäärin alle kolme kuukautta.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	46	47	48
— säätiön palkkalistoilla olevat (KS/IAM/KAM)	36	37	37
— TE-keskuksen+yliopiston palkkalistoilla olevat (IAM/KAM)	10	10	11
Henkilöstön fyysinen hyvinvointi paranee			
— sairauspoissaolopäivät/htv (pl. IAMit, jotka eivät ole säätiön palkkalistoilla sekä KAMit)	2,3	2,2	2,1
Organisaation osaaminen kasvaa			
— vähintään ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden %-osuus henkilöstöstä (ml. IAMit ja KAMit)	61,0	60,0	60,0
Organisaation työnantajakuva on houkutteleva			
— lähtövaihtuvuus, % (ml. IAMit ja KAMit)	7,7	7,5	7,5
— työhakemukset/avoin työpaikka	30	30	30

Standardisointitoiminnan edistäminen

Standardisoinnilla laaditaan yhteisiä sääntöjä ja helpottamaan elinkeinoelämän, julkishallinnon ja kuluttajien toimintaa. Suomen Standardisointiliitto SFS ry osallistuu yhdessä toimialajärjestöjensä kanssa kansainväliseen tekniseen standardityöhön ja edustaa Suomea kansainvälisissä järjestöissä.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti Suomen Standardisointiliitto SFS ry:lle seuraavat tavoitteet vuodelle 2006:

Vaikuttavuus

— Tuotteiden sekä toimintajärjestelmien yhteensopivuus paranee.

— Kotimaisen ja kansainvälisen kaupan käynnin tekniset esteet madaltuvat.

— Avoin kilpailu lisääntyy markkinoilla.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Suomessa on tarpeita vastaavat kansalliset standardit.

— SFS ylläpitää alan tietojärjestelmää ja tiedottaa standardeista.

— SFS toimii pohjoismaisen ympäristömerkintäjärjestelmän ylläpitäjänä sekä Euroopan yhteisön ympäristömerkintäjärjestelmän toimivaltaisena elimenä Suomessa.

— SFS vastaa teknisten määräysten ja standardien ilmoittamista koskevan EU-direktiivin

(98/34/EY) sekä maailman kauppajärjestön WTO/TBT -sopimuksen alaisista tehtävistä.

Laatutoiminnan edistäminen

Laadun edistämistoiminnalla vaikutetaan elinkeinoelämän kilpailukykyyn ja taloudelliseen kasvuun. Ministeriön tehtävänä on teollisen laatutoiminnan edistäminen sekä laatupoliittista päätöksentekoa tukevien laatuhankeiden valmistelu ja tukeminen. Keskeinen laadunhallinnan työväline on lautupalkintojärjestelmä, jonka ylläpitämiseen Suomen Laatu-keskus Oy/Suomen Laatu yhdistys ry:lle valtion avustus kohdistetaan.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti Suomen Laatu-keskus Oy/Suomen Laatu yhdistys ry:lle seuraavat tavoitteet vuodelle 2006:

Vaikuttavuus

— Organisaatioiden laatu kilpailukyky paranee kansainvälisesti vertailukelpoisella tavalla.

— Organisaatioiden liiketoimintaosaaminen ja toimintaprosessit paranevat.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Lautupalkintojärjestelmä on kansainvälisten esikuvien mukainen.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Keksintötoiminta	4 833 000
Standardisointitoiminta	1 610 000
Laatutoiminta	220 000
Yhteensä	6 663 000
2006 talousarvio	6 663 000
2005 talousarvio	6 433 000
2004 tilinpäätös	6 214 000

50. Avustus kansainvälisen teknologiapalkinnon maksamiseen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksena kansainvälisen teknologiapalkinnon maksamiseen.

Selvitysosa: Kansainvälinen teknologiapalkinto, ns. Millennium-palkinto, on joka toinen vuosi myönnettävä 1 miljoonan euron suuruinen palkinto, jonka tavoitteena on lisätä Suomen kuvaa korkeatasoisena teknologia- ja hyvinvointivaltiona.

Palkinto on tarkoitettu antaa henkilölle, yhteisölle tai projektille tulevaisuuteen suuntautuvasta teknologiaan pohjautuvasta ja laajasti vaikuttavasta innovaatiosta, joka edistää elämisen laatua ja humaaneja yhteiskunnallisia arvoja.

2006 talousarvio 1 000 000

83. Lainat teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 62 500 000 euroa.

Vuonna 2006 uusia lainoja saa myöntää enintään 76 790 000 eurolla.

Lainoja saa myöntää valtion lainanannosta sekä valtion takauksesta ja valtion takuusta annetun lain (449/1988), Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EY 69/2001) ja valtioneuvoston asetuksen (435/2004) mukaisesti. Lainoja saa myöntää joko vieraan pääoman ehtoisina (riskilainat) tai oman pääoman ehtoisina (pääomalainat) yrityksille ja yhteisöille teknologiseen kehityk-

työhön, jonka tavoitteena on edistää kansainvälisesti kilpailukykyisten tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja parantamista.

Lainoja saa myöntää myös riskipitoisiin kehityshankkeisiin, joilla tähdätään uuden teknologian hyödyntämiseen ja energiatalouden, ympäristö- ja hyvinvointiteknologioiden kehittämiseen, tutkimus- ja kehittämistoiminnan tulosten liiketaloudelliseen hyödyntämiseen uusina liiketoimintoina ja alkavina teknologiayrityksinä sekä näiden syntymistä edistävien toimintojen parantamiseen. Lainoja saa myöntää ensisijaisesti konkreettiseen riskipitoiseen tuotekehitykseen ja tuotteistamiseen lähinnä pk-yrityksille. Suurille yrityksille lainaa voidaan myöntää lähinnä silloin, kun lainan riskiehto on oleellinen hankkeen toteuttamiselle ja se voidaan etukäteen määritellä. Lainat voidaan myöntää vakuutta vaatimatta. Mikäli kehitystyö epäonnistuu teknisesti tai ei johda taloudellisesti hyödynnettävään tulokseen, Teknologian kehittämisskeskuksella on lainansaajan hakemuksesta oikeus antaa lainansaajalle valtioneuvoston asetuksen määrittelemien ehtojen puitteissa lisää takaisinmaksuaikaa, muuttaa takautuvasti alun perin vieraan pääoman ehtoisena myönnetty, Tekesin lainakannassa oleva laina tai osa siitä oman pääoman ehtoiseksi lainaksi tai poikkeustapauksessa jättää lainan maksamaton pääoma ja korot osittain tai kokonaan takaisin perimättä. Muiden kuin pk-yritysten kohdalla näin voidaan menetellä vain erityisen painavasta syystä.

Maksuvapautuksen piiriin tulevien lainojen enimmäismäärä on 20 000 000 euroa.

Osa rahoituksesta voidaan maksaa ennakkona. Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitettu rahoittaa myös tutkimus- ja kehittämishankkeita, jotka edistävät yrittäjyyden politiikkaohjelman ja tietoyhteiskuntaohjelman toteuttamista.

Rahoitusta myönnetään:

— Yritysten ja yhteisöjen tutkimus- ja kehityshankkeisiin sekä teknologiaohjelmiin.

— Uusien teknologiayritysten ja liiketoimintojen käynnistämiseen.

— Pienille ja keskisuurille yrityksille teknologiahankintoihin ja teollisoikeuksien hankkimiseen tutkimus- ja tuotekehityshankkeen osana.

— Korkean teknologian tuotantotekniikoiden ja -prosessien kehittämiseen ja kokeilemiseen pilottikoossa tai laitosmittakaavassa.

— Pääomalainaa myönnetään erityisesti yrityksille, jotka ovat perustamisvaiheessa tai joiden omavaraisuusaste on alhainen.

Pääomalainan ehdot määräytyvät osakeyhtiölain (145/1997) mukaisesti. Valtiokonttorin hoidossa olevien Tekesin tuoteparannus-, tuotekehitys- ja pääomaehtoisten tuotekehityslainojen lainakanta oli vuoden 2004 tilinpäätöksessä 356 miljoonaa euroa.

Tavoitteet on esitetty Tekesin toimintamomentin (32.20.26) yhteydessä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2006	2007	2008	2009	2010—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	43 324	20 679	10 174	1 065	150	75 392
Vuoden 2006 sitoumukset	19 176	27 864	15 079	7 446	7 225	76 790
Yhteensä	62 500	48 543	25 253	8 511	7 375	152 182

Vuonna 2006 myönnettävien lainojen kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 29,6 milj. euroa.	2006 talousarvio	62 500 000
	2005 lisätalousarvio	—
	2005 talousarvio	64 063 000
	2004 tilinpäätös	61 417 101

30. Yrityspolitiikka

Selvitysosa: Yrityspolitiikan päämääränä on vahvistaa Suomen kansainvälistä kilpailukykyä, edistää yrittäjyyttä ja yritystoimintaa sekä tukea alueellista kehitystä. Yrityspolitiikalla luodaan myös kannustavaa innovaatioympäristöä sekä tehostetaan markkinoiden toimintaa. Yritysten toimintaympäristöä parannetaan siten, että yrityskanta uudistuu ja talouden rakenne monipuolistuu sekä talouden tehokkuus lisääntyy kilpailun kovenemisen myötä. Keskeistä on myös rakentaa olosuhteet suotuisaksi yritysten kasvulle.

Yrityspoliittiset toimenpiteet painottuvat yrityksen toimintaympäristön laadun parantamisen ja yrittäjyyttä suosivan ilmapiirin luomisen lisäksi yritysten kehittämispalveluiden tarjontaan. Etenkin aloitus- tai kasvuvaiheessa olevien yritysten tarvitsemaa rahoitusta, neuvontaa ja koulutusta edistetään.

Hallituksen yrittäjyyden politiikkaohjelma tukee osaltaan yrityspolitiikan toimenpiteitä. Ohjelmalla varmistetaan, että resurssit yrittäjyyden edistämiseen käytetään tehokkaasti hallinnonalojen välisessä yhteistyössä.

Kehittämispalvelut ja yritystuet

Kilpailukykyinen alueellinen elinkeinotoiminta edellyttää vahvaa kansallista osaamis pohjaa sekä kannustavaa innovaatioympäristöä. Kehittämispalvelujen strategian mukaisella neuvonta-, koulutus- ja osaamisen kehittämispalvelutarjonnalla vastataan asiakastarpeisiin ja pyritään poistamaan markkinapuutteita kehittämispalvelujen kysynnässä ja tarjonnassa. Tarjonnan kattavuus

varmistetaan kehittämällä eri organisaatioiden palveluista integroituja palvelukokonaisuuksia. Lisäksi toimitaan yhteistyössä muiden pk-yrityksille osaamispalveluja tuottavien organisaatioiden kanssa.

Pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluiden painopisteissä korostuvat pk-yritysten liiketoimintaosaamisen vahvistaminen, sukupolven- ja omistajavaihdosten edistäminen, uuden informaatio- ja viestintäteknologian hyväksikäytön tehostaminen pk-yritysten liiketoiminnassa sekä innovaatioiden kaupallistumisen nopeuttaminen. Toiminnassa korostuvat myös uuden yritystoiminnan edistäminen sekä kasvukykyisten ja -haluisten pk-yritysten toimintaedellytysten parantaminen. Lisäksi pyritään madaltamaan pk-yritysten kansainvälistymiskynnystä ja tukemaan osaamispohjaista palveluvientiä. Kehittämispalvelujen seutukunnallista ja alueellista palvelutarjontaa tehostetaan. Erityisesti kiinnitetään huomiota julkisesta rahoituksesta riippumattoman yritysneuvonnan aseman vahvistamiseen maan eri alueilla.

Yritystukia myönnetään laadullisesti korkeatasoisiin aineettomiin ja aineellisiin hankkeisiin, joissa tuella arvioidaan olevan merkittävä vaikutus hankkeen toteuttamiseen. Yritystukia suunnataan kasvuhakuisten ja aloittamisvaiheessa olevien pk-yritysten kilpailukyvyn parantamiseen erityisesti uusilla ja kehittyvillä aloilla. Painopisteenä on myös pk-yritysten osaamisen ja verkottumisen edistäminen sekä uuden teknologian käyttöönotto myös keskusten ulkopuolisilla alueilla. Lisäksi tuetaan pk-yritysten tarvitsemien innovaatio-, hautomo-, tuotekehitys-, testaus-, mittaus- yms. palvelujen kehittämistä ja toimintaympäristön parantamista.

Erityisrahoitus

Yritysten toimintaympäristöä tulee muuttamaan vuoden 2006 lopussa voimaan tulevat luottolaitosten uudet vakavaraisuussuosituksot, joiden arvioidaan kiristävän ja vaikeuttavan siten erityisesti pk-yritysten rahoituksen saantia. Rahoituksen saatavuus on ongelmana edelleen erityisesti alkaville yrityksille ja kasvuyrityksille. Kilpailu vienti- ja rahoitusmarkkinoilla kiristyy osana globalisaation kehitystä. Vientirytykset hakevat kasvua myös uusilta, vasta kehittyviltä markkinoilta, joiden toimintaympäristöön liittyy tavallista enemmän epävarmuutta ja riskejä.

Yritysten kilpailukyvyn ja kansainvälistymisen vahvistaminen on keskeinen lähtökohta valtion erityisrahoituksen suuntaamisessa. Pk-yritysten ja viennin rahoituksen tarjonnassa olevia puutteita on tarkoituksenmukaista poistaa tarjoamalla julkista erityisrahoitusta. Keskeinen erityisrahoituslaitos pk-yritysten laina- ja takausrahoituksessa sekä viennin rahoituksessa on Finnvera Oyj.

Finnvera Oyj:n pk-yritysten rahoitukseen sisältyy valtiontukea elinkeino- tai aluepoliittisista syistä. Valtiontuki kotimaassa toimiville yrityksille myönnettävissä lainoissa sisältyy korkotukeen ja luottotappiokorvauksiin sekä takausten osalta takaustappiokorvauksiin. Yhtiön pk-lainoja ja takauksia rahoitetaan osittain myös Euroopan aluekehitysrahastosta. Valtio vastaa vientitakuiden ja erityistakausten tappioista valtiontakuurahaston varoilla. Finnvera Oyj:n tytäryhtiö Suomen Vientiluotto Oy (aikaisemmin Fide Oy) hoitaa julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasausjärjestelmän hallinnointia.

Kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti yrityspolitiikan tulosalueelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Yrittäjyyden ja yritystoiminnan toimintaympäristö takaa suomalaisille yrityksille kansainvälisesti vertailtuna tasavertaiset aloitus-, kasvu- ja kilpailuedellytykset.

— Yrittäjien liiketoimintaosaaminen vahvistuu.

— Työllisyysaste nousee ja työttömyys alenee jokaisen TE-keskuksen alueella.

— Osaamisen, yrittäjyyden ja muut kasvun edellytykset vahvistuvat jokaisen TE-keskuksen alueella.

— Viennin rahoitus ja nopean kasvun edellyttämien aineettomien investointien rahoitus paranuu.

— Liiketoimintaosaaminen, asiakaslähtöisten palveluinnovaatioiden kehittäminen, kasvuyrittäjyys ja yritysten pääsy kansainvälisille markkinoille vahvistuvat.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Paikallisten toimijoiden (erityisesti TE-keskusten sekä alueellisten innovaatio- ja välittäjäorganisaatioiden ja teknologiakeskusten) yhteistyö ja verkottuminen lisääntyvät.

— Erityisrahoituksen itsekannattavuus vahvistuu.

— Viennin rahoituspalvelut ovat kansainvälisesti kilpailukykyisiä ja niiden alueellinen saataavuus on hyvä.

Yrittäjyyden politiikkaohjelman yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Yritysten toimintaympäristö on vakaa ja sen kehitys on ennustettavissa pitkälläkin aikavälillä.

— Markkinatalous toimii parhaalla mahdollisella tavalla.

— Yritysten ja yrittäjien merkitys taloudellisen kasvun ja työllisyyden luojina kasvaa suomalaisessa yhteiskunnassa.

— Yrityskanta kehittyy ja uusiutuu jatkuvasti, minkä lisäksi yritysten kasvu ja kansainvälistyminen vauhdittuu, myös palvelusektorilla.

— Yrittäjyyttä suosivat kilpailuolosuhteet paranevat.

Yrityspolitiikka -luvun määrärahojen arvioitu jakautuminen (1 000 euroa)

	v. 2004 tilinpäätös	v. 2005 varsinainen talousarvio	v. 2006 esitys
21. Patenti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	-1 649	1 177	1 189
(40.) Haja-asutusalueiden vähittäiskauppojen investointituki (siirtomääräraha 3 v)	1 800	-	-
(41.) Toimintatuki Finnvera Oyj:lle (kiinteä määräraha)	336	336	-
42. Finnvera Oyj:n korkotuet (arviomääräraha)	17 494	17 320	14 420
43. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset (arviomääräraha)	12 923	22 200	18 700
44. Alueellinen kuljetustuki (arviomääräraha)	4 077	3 540	3 540
45. Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	18 014	21 455	18 235
(46.) Avustus telakkateollisuuden kilpailuedellytysten turvaamiseksi (siirtomääräraha 3 v)	13 660	-	-
47. Valtionavustus kehittämisspalvelutoimintaan ja eräille yhteisöille (siirtomääräraha 3 v)	3 561	3 561	4 361
48. Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)	1 361	6 300	12 600
(49.) Korkotuki Suomen Vientiluotto Oy:n myöntämille luotoille (arviomääräraha)	-	20	-
60. Siirrot valtiontakuurahastoon (arviomääräraha)	-	14 000	20
62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus kauppa- ja teollisuusministeriön osalta (arviomääräraha)	70 660	87 898	84 732
(63.) Velkakonversiosta aiheutuvien maksusuoritusten hoitaminen (siirtomääräraha 3 v)	25 000	-	-
Yhteensä	167 239	177 807	157 797

21. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 189 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisen järjestöjen jäsenmaksuihin ja teknisen ja taloudellisen kehityksen edistämiseen, kansainväliseen toimintaan liittyviin projekteihin sekä InnoSuomi-toimintaan ja -palkintoihin. Momentille budjetoidaan hakemus-, ilmoitus- ja käsittelymenettelyistä johtuen tulot pääsääntöisesti maksuperusteella.

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu kolmevuotiseksi siirtomäärärahaksi.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 12 000 euroa uuden palkkausjärjestelmän rahoituksena yhdistysrekisterin

osalta. Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) edistää innovatiivisuutta, yrittäjyyttä ja yhteisöllistä toimintaa Suomessa ja kansainvälisesti. PRH tukee henkistä pääomaa ja edistää teknistä ja taloudellista kehitystä käsittelemällä yrityksien, yhdistyksien ja säätiöiden asioita ja rekisteröimällä ne sekä myöntämällä patentit, tavaramerkit, mallioikeudet ja muut teollisoikeudelliset suojat. PRH varmistaa myös sen, että neuvonta ja tietopalvelu on luotettavaa ja nopeasti saatavissa. Virasto kehittää palvelujaan sähköistä asiointia lisäämällä.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti PRH:lle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

Vaikuttavuus

		2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
PRH:n asiakkaiden toimintaedellytykset kansainvälisessä innovaatiojärjestelmässä	Asiakasarvio	-	8,4	8,4
Innovatiivisuuden ja yrittäjyyden edistäminen	Asiakasarvio	-	8,4	8,4

Toiminnallinen tuloksellisuus

		2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
Asiakastyytyväisyys (asteikko 4—10)	Asiakasarvio	-	8,4	8,4
Työn tuottavuus	Tuottavuuden muutos	+5,7 %	+0,1 %	+2,0 %
Taloudellisuus	Yksikkökustannusten muutos	-0,8 %	+1,6 %	+0,9 %
Laatu	EFQM-laatuarviointi	350—400	350—400	400—450
Käsittelyn joutuisuus:				
Patenttihakemukset, kotimaiset	Käsittelyaika	2,9 v	2,3 v	2,1 v
Ulkomaiset	Käsittelyaika	8,9 v	6,0 v	4,5 v
PCT, prioriteetti	Käsittelyaika		3,0 kk	3,0 kk
PCT, ei prioriteettia	Käsittelyaika		6,0 kk	6,0 kk
Hyödyllisyysmallihakemukset	Käsittelyaika	3,0 kk	3,0 kk	3,0 kk
Tavaramerkkihakemukset, kansalliset	Käsittelyaika	8,7 kk	6,5 kk	6,0 kk
Kansainväliset (kohdema Suomi)	Käsittelyaika	9,5 kk	7,5 kk	6,0 kk
EU-tavaramerkkiläusunnat	Käsittelyaika	2,0 kk	2,5 kk	2,5 kk
Mallioikeushakemukset	Käsittelyaika	9,7 kk	9,5 kk	9,5 kk
Kaupparekisteri-ilmoitukset	Käsittelyaika	0,3 kk	0,5 kk	0,5 kk
Yrityskiinnityshakemukset	Käsittelyaika	0,3 kk	0,5 kk	0,5 kk
Yhdistysrekisteri-ilmoitukset	Käsittelyaika	4,8 kk	2,0 kk	2,0 kk
Säätiörekisteri-ilmoitukset	Käsittelyaika	2,5 kk	0,5 kk	0,5 kk

Kustannusvastaavuus	Suoriteryhmät:			
	Omakustannusarvoon hinnoiteltavat	101 %	96 %	96 %
	Alle omakustannusarvon hinnoiteltavat	27 %	26 %	27 %
	Liiketaloudellisesti hinnoiteltavat	182 %	156 %	162 %
Sähköiset hakemukset ja ilmoitukset	Patenttihakemukset	23 %	45 %	50 %
	EP-hakemukset	15 %	27 %	40 %
	Yhdistysrekisteri-ilmoitukset	-	50 kpl	200 kpl

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
(tyytyväisyys-barometri, asteikko 1—5, jollei muuta mainita)			
Henkilötyövuosien kehitys	470	472	482
Tuloksellisuutta tukeva johtaminen			
— johtaminen	3,5	3,6	3,7
— tiedon kulku	3,0	3,3	3,5
— palautteen saanti	3,4	3,5	3,6
Osaamisen johtaminen			
— kehittymisen tuki	3,4	3,5	3,6
— koulutuspanostus, euroa/htv	433	526	643
— koulutuspäivät/htv	3,6	4,2	4,8
— koulutustaso (asteikko 1—7)	4,9	5,0	5,2
— vähintään ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden %-osuus henkilöstöstä	38,7	39,3	39,5
Työhyvinvoinnin kehittäminen			
— työilmapiiri ja -yhteisö	3,7	3,8	3,9
— työolot	3,8	3,8	3,9
— sairauspoissaolopäivät/htv	9,6	9,1	8,7
Organisaation työnantajakuva on houkutteleva			
— työnantajakuva	3,4	3,5	3,5
— lähtövaihtuvuus, %	6,2	5,0	3,9

Vaikuttavuustavoitteissa korostetaan asiakkaiden toimintaedellytyksiä kansainvälisessä innovaatioympäristössä. Innovatiivisuutta ja yrittäjyyttä edistetään jatkamalla tietopalvelun ja neuvonnan strategioiden uudistamista, alue-toiminnalla ja InnoSuomi-toiminnalla. Verkko- palvelujen kehittämisessä pääpaino siirtyy

hakemusten ja ilmoitusten sähköiseen vastaanottamiseen ja sähköiseen maksuliikenteeseen. Toiminnan tuloksellisuuden varmistamiseksi PRH jatkaa tietojärjestelmien uudistamista ja toimintojen kehittämistä prosessiorganisaation mallin mukaisesti.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmat (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Omakustannusarvoon hinnoiteltavat julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	32 511	32 401	33 366
— muut tuotot	243	225	225
Tuotot yhteensä	32 754	32 626	33 591
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	32 244	33 862	34 913
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	510	-1 236	-1 322
Kustannusvastaavuus, %	101	96	96
Alle omakustannusarvon hinnoiteltavat julkisoikeudelliset suoritteet			
Yhdistys- ja säätiöasiat			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	641	671	671
Tuotot yhteensä	641	671	671
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	2 367	2 592	2 494
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 726	-1 921	-1 823
Kustannusvastaavuus, %	27	26	27
Liiketaloudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	1 677	1 765	1 855
Tuotot yhteensä	1 677	1 765	1 855
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	919	1 130	1 144
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	758	635	711
Kustannusvastaavuus, %	182	156	162

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina maksuperusteisena patentti-, tavaramerkki-, mallioikeus-, hyödyllisyysmallioikeus-, kaupparekisteri- ja yhdistysrekisteritulot sekä suoriteperusteisesti säätiörekisteri-, yritys kiinnitys-, kaupparekisteriote- ja tilinpäätösasiakirja- sekä liiketaloudellisesta toiminnasta aiheutuvat tulot.

Määrärahan tarve johtuu ensisijaisesti yhdistysrekisteristä, jonka maksuille ei ole asetettu yhteiskuntapoliittisista syistä omakustan-

nustavoitetta. Myöskään säätiörekisteriltä ei ole odotettu täyttä kustannusvastaavuutta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	33 682	36 334	37 401
Bruttotulot	35 181	35 157	36 212
Nettomenot	-1 499	1 177	1 189

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 177
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 027

2006 talousarvio	1 189 000
2005 lisätalousarvio	—
2005 talousarvio	1 177 000
2004 tilinpäätös	-1 648 906

(41.) *Toimintatuki Finnvera Oyj:lle* (kiinteä määräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2005 talousarvio	336 000
2004 tilinpäätös	336 000

42. *Finnvera Oyj:n korkotuet* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 14 420 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yhtiön toiminnan rahoittamiseen myönnettävään korkotukeen valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain (445/1998) ja sitä edeltäneen Kera Oyj:stä annetun lain (65/1971) nojalla annettujen valtioneuvoston sitoumusten mukaisesti.

Alueellisen korkotuen piiriin kuuluvia luottoja ja elinkeinopoliittisin perustein tuettavien tukiohjelmien mukaisia erityiskorkotuen piirissä olevia luottoja erityisrahoitusyhtiö saa myöntää vuonna 2006 yhteensä enintään 234 644 000 euroa. Lainoja myönnetään siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin määrätään.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Kokonaisvaltuuden arvioidaan jakautuvan siten, että aluepoliittisen korkotuen piiriin kuuluvia lainoja myönnetään noin 120 330 000

euroa ja erityiskorkotuen piiriin kuuluvia lainoja noin 114 314 000 euroa.

Korkotuki mahdollistaa sen, että Finnvera Oyj voi myöntää ilman turvaavaa vakuutta riskilainoja kohtuuhinnalla erityisesti uuden yritystoiminnan käynnistämiseksi sekä pk-yritysten laajentamiseksi ja kehittämiseksi.

Valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain ja sen nojalla annetun valtioneuvoston sitoumuksen mukaan valtio maksaa yhtiölle korkotukea, joka voi olla alueellista korkotukea tai erityiskorkotukea. Valtio maksaa yhtiölle siirrettäväksi edelleen luotonsaajille alueellista korkotukea, joka myönnetään suuruudeltaan alueellisesti porrastettuna. Erityiskorkotukea maksetaan yhtiölle siirrettäväksi edelleen luotonsaajille erikseen määritellyistä elinkeinopoliittisista syistä annetuista luotoista.

Vuonna 2006 korkotukea maksetaan Finnvera Oyj:n vuonna 1999 tai sen jälkeen myöntämille luotoille. Korkotukea maksetaan lisäksi Kera Oyj:n ennen vuotta 1999 myöntämille luotoille Kera Oyj:stä annetun lain nojalla annettujen voimassa olevien valtioneuvoston sitoumusten mukaisena peruskorkotukena ja lisäkorkotukena.

Alueellisen korkotuen ja erityiskorkotuen piiriin kuuluvien luottojen myöntämisvaltuudet koskevat myös sitä osaa myönnettyistä luotoista, joita rahoitetaan osana Euroopan aluekehitysrahoitusta. Näiden luottojen korkotuen kansallinen valtion rahoitusosuus on budjetoitu momentille 32.30.62 ja Euroopan aluekehitysrachaston osuus momentille 26.98.61.

Vuonna 2002 ja sen jälkeen myönnettyistä luotoista korkotuki maksetaan Finnvera Oyj:lle samana vuonna kuin yhtiö hyvittää sen asiakkaalle. Tätä aiemmin myönnettyihin luottoihin kohdistuva korkotuki maksetaan yhtiölle luotonsaajille siirtämistä seuraavana vuonna.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Rahoituksella syntyy vähintään 10 000 uutta työpaikkaa.

— Alkavien yritysten määrä kasvaa.

Toiminnalliset tavoitteet

— Takausten osuus suhteessa lainoihin kasvaa (54:46 v. 2004).

— Vähintään 1 000 kasvuyritystä saa rahoitusta.

— Finnvera-konsernin puitteissa tehdään pääomasijoituksia erityisesti alkavien ja toimintansa alkuvaiheessa olevien yritysten pääomistustarpeeseen.

Tulostavoitteet koskevat myös momentin 32.30.43 rahoitusta.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2006	2007	2008	2009	2010—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	13 560	9 420	6 110	3 570	1 960	34 620
Vuoden 2006 sitoumukset	860	1 850	1 780	1 310	840	6 640
Yhteensä	14 420	11 270	7 890	4 880	2 800	41 260

Vuoden 2006 korkotuesta kohdistamattoman korkotuen (peruskorkotuki) laskennallinen osuus on noin 1,74 milj. euroa ja kohdistetun korkotuen noin 12,68 milj. euroa.

Vuoden 2006 myöntämisestä aiheutuvat kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat noin 6,3 milj. euroa.

2006 talousarvio	14 420 000
2005 lisätalousarvio	—
2005 talousarvio	17 320 000
2004 tilinpäätös	17 494 338

43. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset (arvio-määräraha)

Momentille myönnetään 18 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Finnvera Oyj:n ja Kera Oyj:n luotonanto- ja takaustoiminnassa syntyneiden tappioiden korvaamiseen valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain (445/1998) ja sitä edeltäneen Kera Oyj:stä annetun lain (65/1971) nojalla annettujen valtioneuvoston sitoumusten mukaisesti.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Luottotappiokorvaukset mahdollistavat sen, että Finnvera Oyj voi myöntää riskilainoja ja

-takauksia silloinkin, kun yrityksen vakuudet ovat riittämättömiä. Kasvuyritysten ja alkavien yritysten osalta riskitasoa pidetään keskimääräistä korkeampana.

Valtioneuvosto on antanut valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain 8 §:n nojalla sitoumuksen siitä, että valtio korvaa Finnvera Oyj:n luottotappioita sitoumuksen ehtojen mukaisesti niistä luotoista ja takauksista, jotka yhtiö myöntää 1.1.1999 alkaen. Tätä ennen myönnettyistä luotoista ja takauksista, jotka Kera Oyj on myöntänyt, korvataan luotto- ja takaustappiot Kera Oyj:stä annetun lain mukaan annettujen valtioneuvoston sitoumusten mukaisesti.

Finnvera Oyj:n vuonna 2006 myöntämistä luotoista ja takauksista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja ensimmäisen kerran vuonna 2007.

Finnvera Oyj:n myöntämien investointi- ja käyttöpääomalainoista syntyvien luottotappioiden korvaamiseen kohdistetaan myös Euroopan aluekehitysrahaston rahoitusta. Kansallinen rahoitusosuus on budjetoitu momentille 32.30.62 ja Euroopan aluekehitysrahaston osuus momentille 26.98.61.

Momentin tulostavoitteet sisältyvät momentille 32.30.42.

2006 talousarvio	18 700 000
2005 talousarvio	22 200 000
2004 tilinpäätös	12 923 119

44. Alueellinen kuljetustuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 540 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain (954/1981) sekä saaristokuljetusten tukemisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (449/2002) mukaisen kuljetustuen maksamiseen pk-yrityksille.

Määrärahasta saa käyttää enintään 6 000 euroa saariston kuljetustuen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Kuljetusten alueellisesta tukemisesta annettua lakia (954/1981) muutettiin 15.12.2003 annetulla lailla (1080/2003) siten, että lain soveltamisaika jatkuu ja kattaa vuosina 2004—2007 tapahtuvat kuljetukset.

Kuljetustukea maksetaan Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun, Pohjois-Karjalan, Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakunnissa sijaitsevien pk-yritysten kuljetusten tukemiseen. Tuen kohteena arvioidaan olevan noin 300 pientä ja keskisuurta yritystä. Kuljetustuki on lakisääteinen avustus siten, että se tulee myöntää, kun tuen ehdot täyttyvät.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Tuotannon määrä ja uusi tuotantotoiminta lisääntyä sekä tuotannon jalostusaste kohoaa.

2006 talousarvio	3 540 000
2005 talousarvio	3 540 000
2004 tilinpäätös	4 077 081

45. Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 18 235 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yritystoiminnan tukemisesta annetun lain (1068/2000) ja yritystuesta annetun lain (1136/1993) mukaisten tukien maksamiseen.

Yritystoiminnan tukemisesta annetun lain mukaista investointitukea, pk-yritysten kehittämistukea, yritysten toimintaympäristötukea sekä maataloustuotteiden jalostuksen ja mark-

kinoinnin investointi- ja kehittämistukea saa vuonna 2006 myöntää yhteensä 12 519 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yritysten investointihankkeisiin, pk-yritysten kehittämishankkeisiin, yritysten toimintaympäristöä parantaviin hankkeisiin sekä maataloustuotteita jalostavien ja markkinoivien yritysten investointi- ja kehittämishankkeisiin myönnettäviin avustuksiin.

Määrärahaa saa käyttää myös julkisten yhteisöjen hankkeiden tukemiseen.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa ja tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Tuilla parannetaan pk-yritysten kilpailukykyä sekä yritysten toimintaympäristöä. Tukea voidaan myöntää koko maassa, mutta ne kohdistetaan pääsääntöisesti EU-tukialueiden ulkopuolisille alueille.

Investointitukea myönnetään käyttöomaisuusinvestointien toteuttamiseen yrityksen aloittaessa tai laajentaessa toimintaansa tai uudistaessa käyttöomaisuuttaan. Investointitukea myönnetään pienille yrityksille, mutta kehitysalueella tukea voidaan myöntää myös suuremmille yrityksille.

Pk-yritysten kehittämistukea myönnetään merkittäviin kehittämishankkeisiin, joilla parannetaan tuotteiden tai tuotannon tasoa, markkinointi- tai liikkeenjohtotaitoja tai edistetään kansainvälistymistä.

Yritysten toimintaympäristötukea myönnetään hankkeisiin, joilla kehitetään tai aikaansaadaan pk-yritysten tarvitsemia palveluja, parannetaan yritysten ja oppilaitosten välistä yhteistyötä ja yritysten verkottumista sekä teknologian siirtoa. Tukea myönnetään lähinnä julkisille yhteisöille kuten oppilaitoksille, tutkimuslaitoksille sekä kunnille.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Pk-yritysten kilpailukyky ja toimintaympäristö paranevat.

— Yritysten tuotteiden ja tuotannon tekninen taso paranee, tuottavuus nousee, elinkei-

norakenne vahvistuu työllisyyttä tukevalla tavalla ja yritysten kansainvälistyminen paranevat.

Toiminnalliset tulostavoitteet

— Tuet kohdentuvat hyvät kasvuedellytykset omaavien käynnistys- ja kasvuvaiheen pk-yritysten hankkeisiin.

— Pk-yritysten tarvitsemat palvelut lisääntyvät.

Myöntämisvaltuuden arvioitu jakautuminen vuonna 2006 eri käyttökohteisiin (toteutuma vuonna 2004 suluissa)

	Euroa	Arvio tuensaajista	Uusia työpaikkoja	Uusitut työpaikat	Hankkeiden toteuttamisesta työpaikkoja	Uudet yritykset
Investointituki	3 800 000	150 (342)	300 (828)	70 (118)	100 (137)	110 (201)
Pk-yritysten kehittämistuki	5 000 000	200 (337)	280 (990)	190 (336)	110 (167)	15 (31)
Toimintaympäristötuki	2 200 000	20 (34)	40 (226)	40 (140)	60 (101)	2 (2)
Maataloustuotteiden jalostuksen ja markkinoinnin tuki	1 519 000	25 (43)	60 (119)	50 (93)	56 (68)	3 (6)
Yhteensä	12 519 000	395 (756)	680 (2 163)	350 (687)	326 (473)	130 (240)

Vuoden 2006 osalta työpaikka-arviossa on huomioitu vuonna 2004 voimaan tulleet työllisyysvaikutustyöryhmän ohjeet työllisyysvaikutusten arvioimiseksi.

Lisäksi myönnettävällä valtuudella arvioidaan vaikutettavan noin 310 yrityksen liike-

vaihdon lisäykseen ja noin 160 yrityksen viennin kasvuun.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2006	2007	2008	2009—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	16 357	8 729	4 077	1 224	30 387
Vuoden 2006 sitoumukset	1 878	4 382	3 756	2 503	12 519
Yhteensä	18 235	13 111	7 833	3 727	42 906

Vuonna 2006 myönnettävien tukien aiheuttamat kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 12,1 milj. euroa.

2006 talousarvio	18 235 000
2005 talousarvio	21 455 000
2004 tilinpäätös	18 014 345

47. Valtionavustus kehittämispalvelutoimintaan ja eräille yhteisöille (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 4 361 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kauppa- ja teollisuusministeriön toimialaan liittyvien järjestöjen valtionapuun ja lähinnä pk-yritysten kehittämispalvelujen tuottamiseen sekä ulkomaiden investointien edistämiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen pk-yritystoiminnan edistämisyhteisöille, pk-yrityksille tarkoitettujen palvelujen kehittämiseen sekä alueellisiin elinkeinojen kehittämishankkeisiin.

Momentin käyttötarkoituksessa mainittuihin ulkomaiden investointien edistämisestä aiheu-

tuviin kustannuksiin voidaan palvelun julkis-
hyödykkeeseen verrattavan luonteen johdosta
myöntää valtionavustusta täyttä kustannus-
määrää vastaavasti. Myös pk-yrityksille tar-
koitettujen palvelujen kehittämiseen, yritysten
eettisen vastuun edistämiseen sekä alueellisiin
elinkeinojen kehittämishankkeisiin voidaan
erityisissä tapauksissa niiden yhteiskunnalli-
sen vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden perus-
teella myöntää valtionapua kustannusten täyttä
määrää vastaavasti.

Avustukset myönnetään valtioneuvoston tar-
kemmin päättämien perusteiden mukaisesti.
Määrärahaa saa käyttää myös julkisten yhteis-
söjen hankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on osittain
alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden
kehittämisen rahoitusta.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittä-
jyyden politiikkaohjelmaa ja tietoyhteiskunta-
ohjelmaa.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen	€
Ulkomaisten investointien lisääminen	
Suomessa	2 398 000
Muotoilun edistäminen	685 000
Liikkeenjohdollisen asiantuntemuksen lisääminen	505 000
Kehittämispalvelut, naisyrittäjyys, osaamisen monimuotoisuus ja muu avustustoiminta	773 000
Yhteensä	4 361 000

Momentin määrärahaa käytetään ulkomaisten
investointien edistämiseen liittyvien palve-
lujen tuottamiseen sekä pk-yrityksille tarkoi-
tettujen asiantuntijapalvelujen käytön edistä-
miseen. Määrärahaa käytetään myös
elinkeino- ja pk-yritystoiminnan edellytysten
parantamiseen, pk-yritysten kilpailukykyä
edistäviin hankkeisiin kuten koulutus- ja neu-
vontapalvelujen kehittämishankkeisiin, kehit-
tämispalvelujen tarjonnan monipuolistamiseen
sekä teollisen muotoilun hyväksikäytön edistä-
miseen. Lisäksi määrärahaa käytetään alueelli-
sen elinkeinotoiminnan edistämiseen.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Suomeen kohdistuvien ulkomaisten in-
vestointien määrä kasvaa.

— Yritysten liikkeenjohdollinen asiantunte-
mus sekä tieto- ja viestintäteknologian osaami-
nen lisääntyvät.

— Tieto- ja viestintäteknologian osaaminen
lisääntyy, erityisesti palveluyrityksissä.

Toiminnalliset tulostavoitteet

— Invest in Finlandin uusi verkostomaiseen
toimintaan perustuva toimintamalli otetaan
käyttöön.

— Invest in Finlandin ja Finpron yhteistyö
tiivistyy.

— Kehittämispalvelujen tarjonta monipuoi-
listuu, naisten perustamien yritysten määrä li-
sääntyy sekä pk-yritysten osaamispääoma vah-
vistuu ja monipuolistuu.

— Pk-yritysten muotoilupalvelujen käyttö
lisääntyy.

2006 talousarvio	4 361 000
2005 lisätalousarvio	1 500 000
2005 talousarvio	3 561 000
2004 tilinpäätös	3 561 000

48. Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisesti tuettujen
vienti- ja alusluottojen korontasauksesta an-
netun lain (1137/1996) mukaisen korkotuen
maksamiseen. Määrärahaa voidaan lisäksi
käyttää julkisesti tuettujen vienti- ja alusluotto-
jen korontasausyhtiöstä annetun lain (1136/
1996) tarkoittamalle yhtiölle Suomen Vienti-
luotto Oy:lle maksettavan hallinnointipalkkion
suorittamiseen sekä Valtiokonttorille koronta-
saussopimuksista aiheutuvien korko- ja va-
luuttariskien suojaukseen tarvittavien toimen-
piteiden ja kustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Julkisesti tuettujen vienti-
ja alusluottojen korontasauksesta annetun lain
(1137/1996) nojalla kauppa- ja teollisuusmi-
nisteriöllä on oikeus antaa korontasausyhtiölle
sitoumuksia siitä, että yhtiö voi tehdä koronta-
saussopimuksia vuosina 1997—2005 enintään

5 000 milj. euron pääoma-arvosta. Enimmäispääoma-arvoa laskettaessa otetaan huomioon voimaan tulneiden korontasaussopimusten erääntymätön pääoma ja sitovien korontasaustarjousten pääomasta 30 prosenttia. Korontasaustoiminnan osalta limiitistä oli vuoden 2004 lopussa sidottu 2 168,3 milj. euroa, josta korontasaussopimusten osuus oli 441,1 milj. euroa. Korontasaustarjous- ja korontasaussopimuskanta uusiutuu ja muuttuu jatkuvasti lain asettaman enimmäismäärän puitteissa ja ainoastaan osa tarjouskannasta etenee sopimusvaiheeseen.

Eduskunnalle on tarkoitus antaa syysistunto-kaudella 2005 julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta annetun lain muuttamista koskeva hallituksen esitys, jossa vienti- ja alusluottoja koskevien korontasaussopimusten ja -tarjousten myöntämisaikaa ehdotetaan jatkettavaksi vuodesta 2005.

Vuonna 2006 vientiluottojen korontasaussopimuksista johtuvan määrärahararpeen arvioidaan olevan 9 100 000 euroa ja alusluottojen korontasaussopimusten osalta 3 500 000 euroa. Vuonna 2006 arvioidaan uusia vientiluot-

toja koskevia korontasaussopimuksia tehtävän 300 milj. euron arvosta sekä alusluottoja koskevia korontasaussopimuksia 470 milj. euron arvosta. Vuoden 2006 jälkeen vientiluottojen korontasaussopimuksia arvioidaan tehtävän vuosittain 300 milj. euron arvosta. Alusluottojen korontasaussopimuksia arvioidaan tehtävän 620 milj. euron arvosta sekä vuonna 2007 että vuonna 2008 ja vuoden 2008 jälkeen vuosittain 300 milj. euron arvosta.

Vuonna 2004 momentilta ei maksettu korkotukea. Hallinnointipalkkiota maksettiin korontasausyhtiölle yhteensä 200 000 euroa. Suojaustoimenpiteistä aiheutuneita kustannuksia maksettiin momentilta yhteensä 1 100 000 euroa. Korontasaussopimuksista sekä korko- ja valuutariskien suojaamisesta voi aiheutua menojen lisäksi korkohyvityksinä myös tuloja. Vuonna 2004 korkohyvitystä maksettiin valtiolle yhteensä 7 400 000 euroa.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Suomalaisella viennin ja alushankintojen rahoituksella on kansainvälisesti kilpailukykyiset ehdot.

Korontasaussopimuksista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2006	2007	2008	2009	2010	Yhteensä
Vientiluottojen korkotuki	9 100	10 700	12 000	12 900	13 500	58 200
Alusluottojen korkotuki	3 500	7 900	13 600	17 000	18 400	60 400
Yhteensä	12 600	18 600	25 600	29 900	31 900	118 600

2006 talousarvio	12 600 000
2005 talousarvio	6 300 000
2004 tilinpäätös	1 361 331

(49.) *Korkotuki Suomen Vientiluotto Oy:n myöntämille luotoille* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2005 talousarvio	20 000
2004 tilinpäätös	—

60. *Siirrot valtiontakuurahastoon* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtiontakuurahastosta annetun lain (444/1998), vientitakuulain (479/1962) ja valtion vientitakuista annetun lain (422/2001) perusteella myönnettyjen takuiden aiheuttamiin korvausmenoihin. Määrärahaa saa käyttää myös valtiontakaustoimintaa koskevien lakien (375/1963, 573/1972 ja 609/1973) nojalla valtiontakaustoiminnasta annettujen takaussitoumusten ja perusraaka-ainehuollon turvaamiseksi annetun lain (651/1985), valtion vakauttamistakauksista annetun

lain (529/1993) perusteella myönnettyjen takuiden ja takausten sekä valtion pääomatakuita annetun lain (594/1992) nojalla ennen vuotta 1999 myönnettyjen takuiden aiheuttamien korvausmenojen maksamiseen.

2006 talousarvio	20 000
2005 talousarvio	14 000 000
2004 tilinpäätös	—

62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus kauppa- ja teollisuusministeriön osalta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 84 732 000 euroa.

Vuonna 2006 saa tehdä uusia myöntämispäätöksiä yhteensä 69 134 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2005 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saadaan käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2006.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta rahoitettavien rakennerahastokauden 2000—2006 tavoite 1-, 2- ja 3 -ohjelmien sekä Interreg III -yhteisöaloiteohjelmien valtion rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös teknisen avun ja edellä mainittujen ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen yhdessä momenteilla 26.98.61 ja 34.05.61 olevien EU:n osuuksien kanssa sekä EU:n ohjelmakauden 1995—1999 sitoumusten maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää neuvoston asetuksen (EY 1260/1999) artiklan 39 (varainhoitoa koskevat oikaisut) ja neuvoston asetuksen (ETY 2082/1993) artiklan 24 (tuen vähentäminen, pidättäminen ja peruuttaminen) mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen. Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Vuonna 2006 osaamisen kehittämispalveluihin osallistuvilta peritään rahoitusosuus, joka on noin kuudesosa niistä erilliskustannuksista, joita palvelujen tuottamisesta aiheutuu.

Määrärahaa saa käyttää lopulliselle edunsaajalle aiheutuvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa ja tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Rakennerahasto-ohjelmissa käytettävästä kansallisesta rahoituksesta säädetään muun muassa laissa yritystoiminnan tukemisesta (1068/2000). Laki on voimassa ohjelmakauden 2000—2006 loppuun saakka. Lisäksi tuesta säädetään energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista annetuissa säädöksissä (VNp 45/1996, 29/1999 ja VNA 625/2002), Tekesin tutkimus- ja kehittämistoiminnan ja teknisen tutkimuksen hankerahoitusta koskevissa säädöksissä (VNp 461/1998 ja VNA 435/2004) sekä laissa valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta (445/1998). Tuista säädetään myös Euroopan yhteisöjen komission hyväksymien yrittäjäkoulutuksen ja alueellisten kehittämisprojektien tukiohjelmia (EU 548 ja 549/11.10.1996) koskevissa säädöksissä, valtionavustuslaissa (688/2001) sekä laissa pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluista (971/2004). Lisäksi kaikkien rakennerahasto-ohjelmien hallinnoinnista säädetään laissa rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista (1353/1999) ja asetuksessa rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista (1354/1999).

Kauppa- ja teollisuusministeriö päättää valtion vastinrahoituksen käytöstä hallinnonalan sisällä EU-ohjelmien rahoituskehysten mukaisesti.

Rahoituksella toteutetaan pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluja, joihin osallistuvilta perittävänä rahoitusosuuksina arvioidaan momentille 12.32.10 kertyvän 3 200 000 euroa.

Määrärahasta palkkavien henkilötyövuosien määrä on noin 59, josta noin puolet maksetaan EU:n osuudesta momenteilla 26.98.61 ja 34.05.61.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 66,239 milj. euroa Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR) osarahoitettujen hankkeiden valtion rahoitusosuutena ja 18,493 milj. euroa Euroo-

pan sosiaalirahaston (ESR) hankkeiden valtion rahoitusosuutena.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Alueiden elinkeinorakenne monipuolistuu ja vahvistuu.

— Keskeiset toimialat vahvistuvat sekä uutta yritystoimintaa syntyy erityisesti kasvaville toimialoille mukaan lukien palvelutuotanto.

— Yritysten toimintaedellytykset ja kilpailukyky sekä yrittäjyyttä tukeva innovaatioympäristö vahvistuvat.

— Pk-yritysten henkilöstön liikkeenjohto, markkinointi ja kansainvälistyminen paranevat.

Vuoden 2006 EU-myöntämisvaltuuden (26.98.61 ja 34.05.61) ja valtuuden kansallisen rahoitusosuuden (32.30.62) vaikuttavuutta arvioidaan seuraavasti (toteutuma vuonna 2004 suluissa):

EAKR

Ohjelma	Milj. euroa	Uusia työpaikkoja	Uudistettuja työpaikkoja	Projektinaikaisia työpaikkoja	Uusia yrityksiä
Tavoite 1	58 (74)	2 500 (2 923)	1 180 (1 250)	545 (838)	300 (355)
Tavoite 2	40 (48)	3 760 (3 567)	2 400 (1 878)	1 040 (679)	400 (497)
Interreg	0,2 (0,2)	20 (5)	20 (0)	5 (9)	1 (1)
Yhteensä	98,2 (122,2)	6 280 (6 495)	3 600 (3 128)	1 590 (1 526)	701 (853)

ESR

Ohjelma	Milj. euroa	Osallistuvat yritykset	Henkilökoulutuspäiviä
Tavoite 1	5	700 (722)	9 400 (9 365)
Tavoite 2	3	500 (822)	11 400 (11 398)
Tavoite 3	16	3 800 (3 614)	43 700 (43 701)
Yhteensä	24	5 000 (5 158)	64 500 (64 464)

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2006	2007	2008	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Vuosien 2000—2005 sitoumukset	67 439	30 209	3 866	101 514
Vuoden 2006 sitoumukset	17 293	31 100	20 741	69 134
Yhteensä	84 732	61 309	24 607	170 648

Vuonna 2006 myönnettävän rahoituksen kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 67,4 milj. euroa.

Myöntämisvaltuuden arvioitu jakautuminen rahastoittain ja ohjelmittain (1 000 euroa)

	Tavoite 1	Tavoite 2	Tavoite 3	Interreg III	Yhteensä ¹⁾
Euroopan aluekehitysrahasto	28 820	23 083	-	243	52 146
Euroopan sosiaalirahasto	2 230	1 919	9 639	-	13 788
Yhteensä	31 050	25 002	9 639	243	65 934

¹⁾ Vuoden 2006 myöntämisvaltuudesta puuttuu palautumakorotus 3,2 milj. euroa.

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin (1 000 euroa)

Ohjelma	Kauden 2000—2006 rahoituskehys valtuutena ¹⁾	Budjetoitu valtuutta v. 2000—2005 talousarvio + lisätalousarviot ²⁾	Myöntämis- valtuus v. 2006 ³⁾	Budjetoitu määrärahaa v. 2000—2005 talousarvio + lisätalousarviot ⁴⁾	Määräraha v. 2006 ⁵⁾
Euroopan aluekehitys- rahasto (EAKR)					
Tavoite 1	255 830	227 010	28 820	189 410	35 163
Tavoite 2	203 515	180 432	23 083	148 771	28 960
Interreg	9 558	9 315	243	11 169	2 116
Yhteensä	468 903	416 757	52 146	349 350	66 239
Euroopan sosiaalirahasto (ESR)					
Tavoite 1	13 526	11 296	2 230	9 889	1 946
Tavoite 2	12 734	10 812	1 919	8 572	2 040
Tavoite 3	72 210	62 571	9 639	44 990	10 991
Yhteensä	98 470	84 679	13 788	63 451	14 977
EAKR + ESR					
YHTEENSÄ	567 373	501 436	65 934	412 801	81 216

¹⁾ Kauden 2000—2006 rahoituskehyksessä mukana arvio palautumakorotuksesta 21,955 milj. euroa.

²⁾ Vuosien 2000—2005 valtuusluvuista puuttuu palautumakorotus 18,755 milj. euroa.

³⁾ Vuoden 2006 myöntämisvaltuudesta puuttuu palautumakorotus 3,2 milj. euroa.

⁴⁾ Vuosien 2000—2005 arviomäärärahoista puuttuu palautumakorotus 10,950 milj. euroa.

⁵⁾ Vuoden 2006 arviomäärärahluvusta puuttuu palautumakorotus 3,516 milj. euroa.

2006 talousarvio	84 732 000
2005 lisätalousarvio	—
2005 talousarvio	87 898 000
2004 tilinpäätös	70 660 260

40. Kuluttaja- ja kilpailupolitiikka

Selvityssosa: Kuluttaja- ja kilpailupolitiikan strategisena päämääränä on markkinoiden toiminnan tehostaminen ja kansalaisten aseman turvaaminen. Hyvin toimivat markkinat kannustavat yrityksiä innovaatioihin, panostamaan uusille, kuluttajien tarpeet huomioon ottaville liike-toiminta-aloille sekä kehittämään joustavampia toimintatapoja. Tuotteet ja palvelut ovat laadukkaita ja edullisia toimivilla markkinoilla, joilla osaavat ja aktiiviset kuluttajat voivat toimia luotavaisesti.

Talouden globalisaatio ja verkottuminen, viestintä- ja muun teknologian kehittyminen ja julkisen sektorin monet rakenteelliset muutokset samoin kuin palveluiden kansainvälistyminen tuovat kuluttaja- ja kilpailupolitiikalle haasteita. Kansalaisen ja kuluttajan näkökulma korostuu myös talous-, sosiaali- ja elinkeinopolitiikan piiriin kuuluvissa kysymyksissä.

Nopea teknologinen kehitys muuttaa jatkuvasti tuotteiden ja palvelujen sisältöä ja kauppatapoja. Markkinoilla on tarjolla yhä enemmän erilaisia komponentteja sisältäviä tuotekokonaisuuksia. Talouden muuntautumiskyky vahvistuu koko ajan.

Esteetön ja tasapuolinen markkinoille pääsy on kilpailukykyisen elinkeinotoiminnan harjoittamisen keskeinen edellytys. Toimivilla markkinoilla osaavat ja aktiiviset kuluttajat voivat tehdä hankintapäätökset luottavaisesti. Yritysten kilpailuetu perustuu asiakkaiden tarpeita ja mieltymyksiä vastaaviin tuotteisiin sekä kuluttajien oikeuksista ja turvallisuudesta huolehtimiseen.

Kilpailupolitiikka tähtää siihen, että markkinat toimivat tehokkaasti ja myös kuluttajat hyötyvät tehokkaasti toimivista markkinoista. Samoja tavoitteita toteutetaan EY:n valtioneuvoston päätöksillä, julkisia hankintoja koskevalla lainsäädännöllä ja kuluttajalainsäädännöllä. Laadukas sisämarkkinalainsäädäntö ja sen kansallinen täytäntöönpano ovat sisämarkkinoiden tehokkaan toiminnan edellytys. Kilpailullisten olosuhteiden aikaansaaminen ja ylläpitäminen on keskeinen haaste sääntelymenettelyjen muuttamiselle.

Kilpailunrajoitukset ovat aiempaa laaja-alaisempia ja vaikeammin analysoitavia. EU:n kilpailusääntöjen täytäntöönpanoasetuksella näiden käsittelyä on hajautettu komissiosta kansallisille kilpailuviranomaisille. Yhtenäisen ja tehokkaan kilpailuvalvonnan toteuttaminen edellyttää yhteistyötä, jossa kansalliset kilpailuviranomaiset ja komissio avustavat toisiaan. Myös valtioneuvoston päätöksien soveltamista ja valvontaa on asteittain siirretty kansallisille viranomaisille. Kilpailupolitiikan opetusta ja tutkimusta kehitetään Kilpailuinstituutin kautta yliopistojen ja korkeakoulujen verkostomaisena yhteistyönä.

Kuluttajat tarvitsevat riittävän tietopohjan ja osaamisen, jotta he voivat toimia turvallisesti muuttuvilla markkinoilla ja vaikuttaa kuluttajina yhteiskunnassa. Kuluttajapolitiikalla edistetään myös kestäviä tuotanto- ja kulutustapoja. Kuluttajanäkökulma otetaan huomioon yhteiskuntapolitiikan eri lohkoilla. Toimiva kuluttajapolitiikka edellyttää aktiivista yhteistyötä viranomaisten, elinkeinoelämän sekä kuluttaja- ja kansalaisjärjestöjen kesken.

Toimintaympäristön muuttuminen korostaa kuluttajien oman osaamisen ja vastuun merkitystä. Kuluttajakasvatuksella ja -valistuksella edistetään kuluttajien toimintavalmiuksia markkinoilla.

Elintarviketurvallisuutta ja elintarvikkeiden jäljitettävyyssjärjestelmiä kehitetään edelleen yhteisötasolla. Tämä koskee erityisesti pakkausmerkintöjä, ravitsemus- ja terveystietoa, elintarvikkeiden täydentämistä ravintoaineilla, erityisruokavaliomista, pakkausmateriaaleja sekä valmisteilla olevaa entsyymejä koskevaa uutta lainsäädäntöä. Uusi kansallinen elintarvikelaki saatetaan voimaan. Elintarvikevalvontaa ja sen ohjausta kehitetään EU:ssa hyväksyttyjen suuntaviivojen mukaisesti.

Valtioneuvosto teki keväällä 2004 periaatepäätöksen kuluttajapolitiisesta ohjelmasta vuosille 2004–2007. Kuluttajapolitiikan strategiset linjaukset ovat kuluttaja-asioiden painoarvon ja näkyvyyden lisääminen, kuluttajansuojan ja turvallisten markkinoiden ylläpitäminen ja kehittäminen, kuluttajien omien valmiuksien sekä vastuullisten ja kestävien kulutustapojen edistäminen sekä yhteistyön ja vuorovaikutuksen vahvistaminen kuluttaja-asioissa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti kuluttaja- ja kilpailupolitiikan tulosalueelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

- Markkinat ovat toimivat ja avoimet.
- Sisämarkkinoiden toiminta tehostuu EU:n palvelumarkkinoiden avautumisen ja sisämarkkinalainsäädännön kansallisen voimaansaattamisen myötä.
- Kuluttaja- ja kilpailunäkökulma vahvistuu yhteiskunnallisessa päätöksenteossa.
- Kuluttajien asema markkinoilla on turvallinen.
- Julkiset hankinnat on avattu kilpailulle.
- Kuluttajien asema yhteiskunnassa ja markkinoilla vahvistuu.

Toiminnallinen tuloksellisuus

- Yhteisön kilpailusääntöjen tehokas toimeenpano on varmistettu.
- Kilpailututkimus vahvistuu.
- Kuluttajat saavat tarvitsemansa neuvontapalvelut.
- Elinkeinoelämän tiedonsaanti on turvattu.
- Elintarvikelainsäädäntö on selkeää ja helposti ymmärrettävää.
- Ostajien kilpailuttamisosaamisen ja myyjien tarjontamahdollisuuksien tuntemus julkisissa hankinnoissa parantuvat.

Kuluttaja- ja kilpailupolitiikka -luvun määrärahojen arvioitu jakautuminen (1 000 euroa)

	v. 2004 tilinpäätös	v. 2005	
		varsinainen talousarvio	v. 2006 esitys
21. Kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 760	5 781	5 849
(24.) Kuluttajavalituslautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 590	1 094	-
26. Kilpailuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 688	5 003	5 057
31. Korvaus talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä (siirtomääräraha 2 v)	5 860	5 311	4 311
50. Valtionavustus kuluttajajärjestöille (kiinteä määräraha)	673	673	673
Yhteensä	18 571	17 862	15 890

21. Kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 849 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Kuluttaja-lehden hinnan alentamiseen enintään 100 000 euroa.

Nettobudjetoitavina tuloina otetaan huomioon myös EU:lta saatavat tulot.

Selvitysosa: Kuluttajaviraston tehtävänä on kuluttajan aseman turvaaminen ja vahvistaminen yhteiskunnassa. Kuluttajaviraston ylijohtaja toimii kuluttaja-asiamiehenä.

Kuluttajaviraston toimintalinjoja ovat tavaroiden ja palvelujen turvallisuuden edistäminen, kuluttajan oikeudellisen aseman edistäminen, kuluttajien omien toimintamahdollisuuksien edistäminen muun muassa vertailuin ja selvityksin, valmismatkaliikkeiden valvonta sekä alue- ja paikallishallinnon ohjaus ja koulutus.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti Kuluttajavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

Vaikuttavuus

— Kulutustavaroiden ja kuluttajapalveluiden aiheuttamat onnettomuudet vähenevät.

— Kulutushyödykemarkkinoiden toimivuus ja hinnoittelun läpinäkyvyys paranevat.

— Kuluttajien kannalta kohtuullisten sopimusehtojen käyttö lisääntyy.

— Kuluttajien mahdollisuudet toimia ja selviytyä omaehtoisesti ja tietoisesti markkinoilla lisääntyvät.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Tuoteturvallisuusvalvonnan ilmoitusten käsittely tapahtuu keskimäärin 2 kuukaudessa.

— Projektien ja ilmoitusten perusteella testataan 300 tavaraturvallisuus (v. 2004: 396).

— Tuoteturvallisuusvalvonnassa alueellinen yhteistyö paranee.

— Kuluttajanäkökulma vahvistuu kuluttajille tarjottavissa tietoyhteiskunnan palveluissa.

— Kuluttajaoikeuden periaatteet toteutuvat myös julkisissa palveluissa.

— Rahoituspalveluihin liittyvät kuluttajaongelmat vähenevät.

— Kuluttajatiedon opetus kouluissa vahvistuu.

— Valmismatkaliikkeiden valvonnasta perittävät maksut perustuvat omakustannushinnoitteluun.

— Alue- ja paikallishallinnolle järjestetään 15—20 koulutustilaisuutta.

— Talous- ja velkaneuvonnan sekä kunnallisen kuluttajaneuvonnan toimintaedellytykset vahvistuvat.

— Kuluttajavirasto noudattaa palvelusitoumuksiaan.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	92	96	96
Henkilöstön fyysinen hyvinvointi paranee			
— sairauspoissaolopäivät/htv	13,5	12,5	11,5
Organisaation osaaminen kasvaa			
— koulutuspäivät/htv	5,8	6,0	6,0
— vähintään ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden %-osuus henkilöstöstä	52,7	53,0	53,0
Organisaation työnantajakuva on houkutteleva			
— lähtövaihtuvuus, %	6,5	6,5	6,5
— työhakemukset/avoin työpaikka	80	80	80
Johtaminen (viestintä ja kannustavuus)			
— organisaation oma indeksi	3,2	3,3	3,4

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	6 386	6 481	6 699
Bruttotulot	708	700	850
Nettomenot	5 678	5 781	5 849

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	730
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	812

2006 talousarvio	5 849 000
2005 lisätalousarvio	84 000
2005 talousarvio	5 781 000
2004 tilinpäätös	5 760 000

(24.) Kuluttajavalituslautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sille vuoden

2005 talousarviossa myönnetty 1 094 000 euron määräraha siirrettäväksi momentille 25.30.21.

2005 lisätalousarvio	26 000
2005 talousarvio	1 094 000
2004 tilinpäätös	1 590 000

26. Kilpailuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 057 000 euroa.

Selvitysosa: Kilpailuviraston toiminta-ajatuksena on terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun turvaaminen sekä talouden tehokkuuden lisääminen kilpailua edistämällä ja sen esteitä poistamalla. Virasto turvaa taloudellista kilpailua puuttumalla kilpailunrajoitusten ja EU:n kilpailusääntöjen vastaisiin kilpailunrajoituksiin sekä vaikuttamalla yleisesti kilpailun toimivuuteen. Lisäksi virasto valvoo yrityskauppoja ja hoitaa sen vastuualueelle kuuluvat kansainväliset tehtävät.

Kilpailuviraston toiminnan tuloksena asiakkaat ja kuluttajat hyötyvät toimivasta kilpailus-

ta hyvinvoinnin ja valintamahdollisuuksien lisääntymisenä, innovaationa ja hyödykkeiden parempana laatuna. Toiminnassaan virasto on avoin, ammattitaitoinen ja ripeä. Sen ratkaisut ovat tasapuolisia, oikeudenmukaisia ja ennakoitavia.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti Kilpailuvirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

Vaikuttavuus

— Markkinoiden toimivuus paranee.

— Markkinoilla toimivat ja markkinoiden toimintaan vaikuttavat tahot tuntevat kilpailusäännöt ja niiden merkityksen sekä sitoutuvat edistämään toimivaa kilpailua.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Toiminta keskittyy kansantalouden kannalta olennaisten kilpailunrajoitusten sekä institutionaalisten kilpailunesteiden ja rajoitusten selvittämiseen.

— Kartellivalvonnassa painopiste suuntautuu entistä enemmän oma-aloitteiseen kartellinvastaiseen toimintaan.

— EU:n kilpailusääntöjen toimeenpano on yhdenmukaista EU:n alueella.

— Viestinnässä ja vaikuttamisessa korostuu asiakkaiden ja kuluttajien kilpailusta saamat hyödyt sekä kilpailun yleistä hyvinvointia lisäävä vaikutus.

— Ratkaisujen laatu paranee ja asianosaisten yritysten oikeusturva toteutuu.

— Toimenpidepyyntöjen käsittelyajat lyhenevät (v. 2004 päätökset 449 päivää ja kirje-ratkaisut 25 päivää).

Määrärahan arvioitu jakautuminen tulosalueittain (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	%	2005 arvio	%	2006 arvio	%
Monopolivalvonta	1 535	32	1 580	32	1 630	32
Kartellivalvonta	1 632	34	1 680	34	1 730	34
Kilpailunedistäminen	771	16	800	16	820	16
Kansainväliset asiat	804	17	830	17	850	17
Yhteensä	4 742	100	4 890	100	5 030	100

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	67	70	70
Henkilöstön fyysinen hyvinvointi paranee			
— sairauspoissaolopäivät/htv	7,0	7,0	7,0
Organisaation osaaminen kasvaa			
— koulutuspäivät/htv	12,0	12,0	12,0
— vähintään ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden %-osuus henkilöstöstä	67,2	68,0	68,0
Organisaation työnantajakuva on houkutteleva			
— lähtövaihtuvuus, %	8,8	8,9	8,9
— työhakemukset/avoin työpaikka	57	60	60

2006 talousarvio 5 057 000

2005 lisätalousarvio 71 000

2005 talousarvio 5 003 000

2004 tilinpäätös 4 688 000

31. Korvaus talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 311 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain (713/2000) mukaisen

korvauksen maksamiseen talous- ja velkaneuvontapalvelujen tuottajille.

Määrärahaa saa käyttää myös projektihenkilöstön palkkaukseen Kuluttajavirastoon sekä talous- ja velkaneuvojen koulutukseen ja materiaalin tuottamiseen.

Selvitysosa: Talous- ja velkaneuvontapalveluiden järjestämisestä maksettava korvaus määrätään kauppa- ja teollisuusministeriön vahvistamien perusteiden mukaan siten, että se vastaa palvelun tuottamisesta aiheutuvia tarkoituksenmukaisia menoja. Korvaus maksetaan lääninhallituksen kanssa sopimuksen tehneelle kunnalle tai muulle palveluntuottajalle. Korvauksen maksatuksesta kunnille huolehtii Kuluttajavirasto ja muulle palveluntuottajalle lääninhallitus.

Talous- ja velkaneuvojilla on vuositason noin 31 000 asiakastapaamista. Ylivelkaongelman syntymisen ennaltaehkäisyyn kiinnitetään entistä enemmän huomiota luomalla paikkakuntakohtaisia talousneuvontaverkostoja. Ennaltaehkäisevä valistus ja talousneuvonta ovat tärkeitä ylivelkaongelman ratkaisussa ja velallisten kuntouttamisessa takaisin työelämään. Tähän mennessä on hoidettu pääsääntöisesti vain velkojen järjestelyä. Vuoden 2005 aikana talous- ja velkaneuvontayksiköt aloittivat alueellaan talousneuvonnan systemaattisemman suunnittelun ja osittain myös toteutuksen.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti toiminnalle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

Vaikuttavuus

— Talous- ja velkaneuvonta helpottaa velallisten asemaa luottojen järjestelyissä sekä eh-

käisee ennalta ylivelkaantumistilanteiden syntymistä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Asiakkaiden keskimääräinen jonotusaika on korkeintaan 45 päivää (v. 2004: 53).

2006 talousarvio	4 311 000
2005 talousarvio	5 311 000
2004 tilinpäätös	5 860 000

50. Valtionavustus kuluttajajärjestöille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 673 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksena kuluttajajärjestöjen ja Työtehoseura ry:n kotitalousosaston tukemiseen Kuluttajaviraston määrittelemistä toiminnoista aiheutuviin kuluihin.

Selvitysosa: Kuluttajajärjestöt ovat kuluttajien etujärjestöjä, missä ominaisuudessa ne neuvovat kuluttajia sekä jakavat ja välittävät niille kuluttajatietoa.

Vaikuttavuus

— Kotitalouksien toimivuus ja tehokkuus sekä kuluttajien omat toimintaedellytykset paranevat järjestöjen myötävaikutuksella.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

€

Suomen Kuluttajaliitto ry	479 000
Kuluttajat-Konsumenterna ry	25 000
Työtehoseura ry:n kotitalousosasto	169 000
Yhteensä	673 000

2006 talousarvio	673 000
2005 talousarvio	673 000
2004 tilinpäätös	673 000

50. Kansainvälistymispolitiikka

Selvitysosa: Kansainvälistymispolitiikalla vaikutetaan Suomen kansainvälisen kilpailukyvyn vahvistamiseen, yritystoiminnan edistämiseen, alueelliseen kehitykseen sekä kansallisen osaamis pohjan vahvistamiseen, jotka ovat ministeriön strategisia päämääriä. Ministeriön strategian sekä viennin ja kansainvälistymisen edistämisen (VKE-) strategian tavoitteet huomioidaan kaikkien toimenpiteiden suunnittelussa ja toimeenpanossa.

Kansainvälistymispolitiikan toimenpiteet kohdistetaan kasvukykyisten pienten ja keskisuurten ja vientiään käynnistävien yritysten tarpeisiin suurten yritysten veturivaikutuksia kuitenkin unohtamatta. Painopisteenä ovat korkean teknologian toimialojen yhteishankkeet, bioteknologia ja muut hyvinvointialojen hankkeet, informaatio- ja kommunikaatioalan hankkeet sekä rakentamiseen liittyvien toimialojen yhteishankkeet. Palveluviennin kehittämisen vaatimia toimia selvitetään.

Kansainvälistymisen keinovalikoimaa arvioidaan säännöllisesti. Suomalaisten pk-yritysten käyttöön varmistetaan monipuolisia palveluita ja rahoitusmekanismeja, joita ne voivat hyödyntää niin sisäisessä kehittämistyössään kuin vientinsä käynnistämisessä ja ulkomaisen markkinoinnin suunnitelmallisessa toteuttamisessa.

Ulkomaankauppaa edistävät järjestöt jatkavat yhteistyötä eri innovaatio-organisaatioiden kanssa. Finpro osallistuu Kvartetti-yhteistyöhön, jossa yhteistyöalueiden määrä on lisääntynyt. Osallistuvien organisaatioiden eri henkilöstöryhmät kytketään mukaan yhteisiin kehittämishankkeisiin. Kotimaassa tarjolla olevia kansainvälistymisen asiantuntijapalveluita lisätään riittävän laajan ja laadukkaan ulkomaisen palveluverkoston ylläpitämistä kuitenkin unohtamatta.

Finpron vientikeskusverkoston alueellisesta kattavuudesta sekä yritysten palvelutarpeista ulkomailla tehdyn tutkimuksen mukaan yritykset odottavat liiketoiminnan kasvavan eniten Venäjällä, Baltiassa ja Pohjoismaissa. Samoilla alueilla yritykset näkevät myös eniten korkeatasoisten ja laadukkaiden asiantuntijapalveluiden lisäämistarpeita. Arvioinnissa korostetaan myös etabloitumista uusille kasvaville markkinoille ja uusien edustautumisen muotojen kartoittamista.

Matkailun edistämistoiminta keskittyy suomalaisen matkailuelinkeinon hyväksynnän strategian ja tuoteryhmästrategioiden mukaan päämarkkina-alueittain kesätuotteisiin, talvituotteisiin sekä ympärivuotisiin tuotteisiin. Uutena näiden joukossa on hyvinvointimatkailu. Lisäksi laatu nousee entistä merkittävämmäksi tekijäksi, kun Matkailun edistämiskeskuksen kampanjoihin voivat osallistua vain sellaiset yritykset, jotka ovat mukana laadun parantamiseen tähtäävissä ohjelmissa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti kansainvälistymispolitiikan tulosalueelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Vienti monipuolistuu ja vientiyritysten lukumäärä kasvaa.

— Kansainvälistymisen palvelu- ja rahoitusjärjestelmä tehostaa asiakaslähtöisesti yritysten kansainvälistymistä ja kasvua.

— Vientikeskusverkoston palvelut ovat yritysten käytettävissä riittävässä laajuudessa niin ulkomailla kuin kotimaassa.

— Matkailijoilla on käytössään entistä laadukkaampia ja monipuolisempia matkailupalveluita uuden laatukampanjan myötä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Pienten ja keskisuurten yritysten sekä kasvuyritysten osuus palveluiden käyttäjien joukossa on vähintään kaksi kolmasosaa ja palveluyritysten osuus kasvaa.

— Yrityspalvelujen tuotanto tehostuu ulkomaankauppaa edistävien järjestöjen ja Finpron välisen yhteistyön lisäämisen myötä.

— Kansainvälistymishankkeissa painopiste on Venäjällä, Kiinassa ja muilla kasvavilla markkina-alueilla VKE-strategian mukaisesti.

Kansainvälistymispolitiikka -luvun määrärahojen arvioitu jakautuminen (1 000 euroa)

	v. 2004 tilinpäätös	v. 2005 varsinainen talousarvio	v. 2006 esitys
21. Matkailun edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 182	16 201	16 334
40. Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin (arviomääräraha)	16 989	19 000	15 656
41. Avustus ulkomaankauppaa edistäville järjestöille ja Finpro ry:lle (kiinteä määräraha)	23 596	24 096	24 096
Yhteensä	56 767	59 297	56 086

21. Matkailun edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 16 334 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Matkailun edistämiskeskus (MEK) on valtakunnallinen matkailun asiantuntija ja aktiivinen kansainvälinen toimija, joka tuottaa lisäarvoa matkailuelinkeinolle ja yhteiskunnalle. MEK tekee Suomea tunnetuksi, kehittää ja markkinoi Suomen matkailupalveluja ulkomailla, vientivalmentaa matkailun pk-yrityksiä sekä kehittää kotimaanmatkailua. MEK toimii yhdessä Suomen matkailuelinkeinon ja muiden sidosryhmien kanssa.

Matkailun edistämiskeskus keskittyy päämarkkina-alueillaan tuoteryhmiin, joita ovat kesätuotteet, talvituotteet, ympärivuotiset tuotteet sekä uutena hyvinvointimatkailu. Tuoteryhmien sisällä palvelujen laatu nousee entistä merkittävämmäksi tekijäksi, kun MEKin kampanjoihin voivat osallistua vain ne yritykset, jotka ovat mukana Laatutunnituskoulutuksessa tai muissa vastaavissa laadun parantamiseen tähtäävissä ohjelmissa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti Matkailun edistämiskeskukseksi seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

Vaikuttavuus

Matkailun kokonaiskehitystä kuvaavat tavoitteet, joihin MEKin toimenpiteillä on vain osittainen ja vaikeasti arvioitava vaikutus:

— Rekisteröidyt ulkomaiset yöpymiset kasvavat 3 % ja rekisteröimättömät 1 % (rekisteröidyt v. 2004: -0,8 %).

— Ulkomaisesta matkailusta saatavat tulot (ilman kuljetustuloja) kasvavat 3 % (v. 2004: 0,1 %).

— Suomen markkinaosuus Pohjoismaihin saapuvasta matkailusta on 14,7 % (v. 2004: 14,5 %).

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Toiminta keskittyy kesä- ja talvituotteisiin sekä ympärivuotisiin tuotteisiin.

— Vapaa-ajan matkailutulon ja kokonaiskustannusten suhdelukutavoite on yli 10 laskettuna operatiivisista kustannuksista.

— Ulkoinen asiakastyytyväisyys kasvaa 8,3:een (keskiarvo kouluarvosanoihin, edellinen 8,15).

Määrärahojen markkina-alueittainen jakauma (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	%	2005 arvio	%	2006 arvio	%
Kotimaa (infopiste)	266	1,6	224	1,4	340	2,1
Skandinavia	1 551	9,2	1 320	8,1	1 600	9,8
Eurooppa	5 501	32,6	4 941	30,5	5 200	32,0
Amerikka	679	4,0	665	4,1	744	4,6
Japani	651	3,9	860	5,3	900	5,5

Venäjä	912	5,4	940	5,8	1 000	6,2
Muut maat	423	2,5	543	3,4	570	3,5
Keskusyksikkö	6 895	40,1	6 708	41,4	5 900	36,3
Yhteensä	16 878	100	16 201	100	16 254	100

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	115	115	113
Henkilöstön fyysinen hyvinvointi paranee			
— sairauspoissaolopäivät/htv	8,4	5,0	5,0
Organisaation osaaminen kasvaa			
— koulutuspäivät/htv	3,0	3,0	3,0
— vähintään ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden %-osuus henkilöstöstä	11,0	11,0	11,0
Organisaation työnantajakuva on houkutteleva			
— lähtövaihtuvuus, %	0,0	3,0	4,0

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen ja yhteisrahoitteisen toiminnan tulot ja menot.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	20 594	20 421	20 534
Bruttotulot	3 712	4 220	4 200
Nettomenot	16 882	16 201	16 334
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 620		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 920		
2006 talousarvio		16 334 000	
2005 lisätalousarvio		86 000	
2005 talousarvio		16 201 000	
2004 tilinpäätös		16 182 000	

40. Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 656 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yritysten kansainvälistymisen edistämiseen myönnettävästä valtionavustuksesta sekä yleisavustuksesta ulkomaankauppaa edistäville järjestöille annetun valtioneuvoston asetuksen (1155/2001) mukaisten yritysten yhteishankkeitten maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää yritysten yhteisten kansainvälistymishankkeiden toteuttamiseen. Osallistujina hankkeissa on erityisesti pieniä ja keskisuuria kasvualoilla toimivia yrityksiä ja vientiään käynnistäviä yrityksiä. Määräraha suunnataan ensisijaisesti korkean teknologian aloilla toimivien yritysten yhteishankkeisiin. Määrärahaa saa käyttää myös palvelualojen yhteishankkeisiin, yrityslähtöisten kulttuurihankkeiden tukemiseen sekä matkailualan valtakunnallisiin hankkeisiin.

Avustusta voidaan myöntää yli 50 prosentin tukiosuuksin valtakunnallisiin ja alueellisesti merkittäviin hankkeisiin, joihin ei osallistu yrityksiä tai joiden kulut ovat vaikeasti yrityskehittämiseksi kohdennettavissa tai jos tapahtuman hyödyn katsotaan koituvan laajalle yritysjoukolle tai hanke on luonteeltaan poikkeava ja riskialtis.

Uusia avustuksia saa vuonna 2006 myöntää 15 738 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Yritysten yhteishankkeita toteuttavat ulkomaankauppaa edistävät järjestöt ja Finpro, eri yhteisöt, toimialaliitot sekä yritykset.

Määrärahalla toteutetaan laadukkaita ja osallistuvien yritysten kannalta merkittäviä kansainvälistymishankkeita, joihin osallistumisesta yritykset saavat toimiinsa konkreettista lisäarvoa ja vahvistavat omaa osaamispohjaansa ja kansainvälistymisen taitojaan. Yhteishankkeiden laatu ja sisältö ovat valmistuneen arvioinnin mukaan keskeisiä kehittämisen kohteita. Määrärahalla toteutetaan yritysten verkottumista edistäviä yhteishankkeita, viennin kumppanuusohjelmia ja vientirenkaita.

Kansainvälistymisavustuksia sääntelevä valtioneuvoston asetus uusitaan. Uudistustyön pohjaksi on teetetty ulkopuolinen arviointi, jonka tulokset ja toimenpidesuosituksot otetaan asetusta muutettaessa huomioon. Muutokset koskevat lähinnä teknisiä hallintomenet-

lyjä sekä yhteishankkeiden tasalaatuisuuden ja läpinäkyvyyden parantamista.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Pk-yritysten liiketoimintaosaaminen ja kansainvälistymisen taidot vahvistuvat.

— Kasvuyritykset kansainvälistyvät ja niiden viennin määrä kasvaa.

— Uusien vientiä harjoittavien yritysten määrä kasvaa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Yhteishankkeisiin osallistuvien pk-yritysten ja kasvuyritysten osuus on vähintään kaksi kolmasosaa hankkeisiin osallistujista.

— Pk-yrityksille suunnattujen verkottumista edistävien yhteishankkeitten lukumäärä pysyy vähintään ennallaan (68 kpl v. 2004).

— Yhteishankkeiden laatutaso kasvaa ja hankkeiden toteutuksen läpinäkyvyys paranee.

Kansainvälistymisavustuksia koskeissa päätöksissä otetaan huomioon vuonna 2005 valmistuvan avustusten vaikuttavuutta koskevan arvioinnin tulokset.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2006	2007	2008	2009	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	7 000	4 500	2 500	1 500	15 500
Vuoden 2006 sitoumukset	8 656	3 934	2 046	1 102	15 738
Yhteensä	15 656	8 434	4 546	2 602	31 238

Vuonna 2006 myönnettävien avustusten kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 15,5 milj. euroa.

2006 talousarvio	15 656 000
2005 talousarvio	19 000 000
2004 tilinpäätös	16 988 671

41. Avustus ulkomaankauppaa edistävälle järjestöille ja Finpro ry:lle (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 24 096 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaankauppaa edistävien järjestöjen ja Finpro ry:n tarjoaman

perusneuvonnan ja asiantuntijapalveluiden tuottamiseen.

Yleisavustusta myönnetään yritysten kansainvälistymisen edistämiseen myönnettävästä valtionavustuksesta sekä yleisavustuksesta ulkomaankauppaa edistävälle järjestöille annetun valtioneuvoston asetuksen (1155/2001) mukaisesti. Yleisavustusta voidaan myöntää yli 50 prosentin tukiosuuksin ulkomaankauppaa edistävien järjestöjen ja Finpro ry:n tavantomaista riskialttiimpiin toimintoihin.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Ulkomaankauppaa edistävät järjestöt ja Finpro ry tarjoavat kansainvälistyville uusille yrityksille ja pk-yrityksille laadukkaita asiantuntija-, neuvonta- ja koulutuspalveluita niin kotimaassa kuin ulkomailla. Pk-yrityksille tarjottavat asiantuntijapalvelut ovat pääosin maksuttomia, laajemmat asiantuntijapalvelut ja konsulttiselvitykset ovat maksullisia.

Finpron vientikeskusverkoston alueellisesta kattavuudesta on valmistunut tutkimus, jonka mukaan verkosto on kokonaisuutena kattava ja se palvelee nykyisessä laajuudessaan hyvin elinkeinoelämän ja yritysten tarpeita.

Kaikkien ulkomaankauppaa edistävien järjestöjen ja Finpron keskinäistä yhteistyötä lisätään ja kehitetään.

Ulkomaankauppaa edistävien järjestöjen ja Finpron yleisavustusta koskevat säädökset uudistetaan. Uudistuksessa otetaan huomioon sekä ministeriön että uuden viennin ja kansainvälistymisen edistämistä koskevan VKE-strategian tavoitteet.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Kansainvälisen kaupan koulutuskeskus	
Fintra	2 200 000
Suomalais-ruotsalainen kauppakamari	430 000
Suomalais-venäläinen kauppakamari	433 000

Osuuskunta Viexpo	270 000
Finland Convention Bureau	233 000
Finpro ry	20 530 000
Yhteensä	24 096 000

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti tehtäväalueelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

Vaikuttavuus

— Suomalaisten pk-yritysten mahdollisuudet hallittuun ja suunnitelmalliseen kansainvälistymiseen on turvattu erityisesti kasvualoilla toimiville yrityksille.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Maksuttomista ja osin maksullisista asiantuntijapalveluista vähintään kaksi kolmasosaa kohdistuu pk-yrityksille (v. 2004: 68 %).

— Yrityksille tarjottavat neuvonta- ja asiantuntijapalvelut ovat riittävän laajat ja alueellisesti kattavat.

2006 talousarvio	24 096 000
2005 talousarvio	24 096 000
2004 tilinpäätös	23 596 000

60. Energiapolitiikka

Selvitysosa: Energiapolitiikan keskeinen päämäärä on ilmastonmuutoksen hallinta ja Kioton pöytäkirjan velvoitteiden täyttäminen niin, että samalla huolehditaan energijärjestelmien toiminnasta ja teollisuuden tasapuolisista kilpailuedellytyksistä. Tärkeää on myös energian säästön tehostaminen ja uusiutuvien energialähteiden käytön edistäminen. Kansainvälisessä toimintaympäristössä energiapolitiikkaan vaikuttavat eniten Kioton pöytäkirjan toimeenpano, EU:n tavoitteet ja lainsäädäntöhankkeet sekä energian maailmanmarkkinahintojen kehitys.

Kansallinen ilmastostrategia uudistetaan vuoden 2005 kuluessa hallitusohjelman mukaisesti niin, että toimeenpano painottuu vuoteen 2006 ja sen jälkeisiin vuosiin. Ilmasto- ja energiastrategian yhteydessä valmistellaan seuraavaa sitoumuskautta koskeva päästöjen jakosuunnitelma, jota koskevat päätökset ajoittuvat vuoteen 2006. Strategian keskeisimpänä tavoitteena on täyttää Suomelle Kioton pöytäkirjaan liittyvässä EU:n taakanjakosopimuksessa vahvistettu kasvihuonekaasujen vähentämistavoite jaksolle 2008—2012.

Uusittavan ilmasto- ja energiastrategian lähtökohtana on, että energian käyttöä tehostetaan merkittävästi ja että uusiutuvien energialähteiden hyödyntämistä lisätään tuntuvasti. Ohjauskeinoista tärkeimmät ovat teknologian kehittäminen, energiaverot, tuet, normiohjaus, vapaaehtoiset sopimukset ja tiedottaminen. Käynnistynyt päästökauppa vaikuttaa muiden ohjauskeinojen käyttöön, joten niitä on sovittava yhteen päästökaupan kanssa.

Kansallisen energia- ja ilmastopolitiikan muotoilussa ja toimeenpanossa huolehditaan riittävästä energiahuollon toimitusvarmuudesta sekä siitä, että valittavat ohjauskeinot sopivat yhteen energiamarkkinoiden toimintaperiaatteiden kanssa. Rakenteilla oleva uusi ydinvoimalaitosyksikkö edistää osaltaan ilmasto- ja energiapoliittisten tavoitteiden saavuttamista.

Energiamarkkinavirasto hoitaa sekä Kioton mekanismien että päästökauppadirektiivin toimeenpanon tarvitsemat rekisterit sekä toimii sähkö- ja kaasumarkkinoita valvovana viranomaisena. Virastolla on tehtäviä myös uusiutuvan energian alkuperätakuista koskevassa järjestelmässä ja sähköntuotantokapasiteetin seurannassa.

Energia- ja ilmastopolitiikan valmistelun tueksi tehtäviä tutkimuksia, selvityksiä ja evaluointeja rahoitetaan momentilta 32.10.24.

Kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti energiapolitiikan tulosalueelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

- Energiasektori täyttää kasvihuonekaasujen kansainväliset päästösitoumukset.
- Energiamarkkinat toimivat hyvin ja toimintasäännöt ovat selkeitä.
- Sähkön hinta pysyy kohtuullisena ja samalla halukkuus investoida kapasiteettiin säilyy.
- Energian toimitus- ja huoltovarmuus säilyvät hyvinä.
- Turve pysyy kilpailukykyisenä polttoaineena.
- Energian säästö tehostuu ja uusiutuvan energian käyttö lisääntyy sekä uuden teknologian käyttöönotto on nykyistä korkeammalla tasolla.
- Ydinenergian käyttö ja ydinjätehuolto ovat turvallisia.

Toiminnallinen tuloksellisuus

- Uusittavan ilmasto- ja energiastrategian toteutus on käynnistetty tehokkaasti.
- Päästökaupalle on luotu jaksoille 2005—2007 ja 2008—2012 elinkeinoelämän ja viranomaisten kannalta hyvin toimiva järjestelmä.
- Päästökaupalla ja muilla ilmasto- ja energiapoliittisilla ohjauskeinoilla on mahdollisimman vähän kielteisiä vaikutuksia kilpailukykyyn tai energiamarkkinoiden toimivuuteen.

Energiapolitiikka -luvun määrärahojen arvioitu jakautuminen (1 000 euroa)

		v. 2005		
		v. 2004	varsinainen	v. 2006
		tilinpäätös	talousarvio	esitys
21.	Energiamarkkinaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 086	830	701
27.	Energiansäästön ja uusiutuvan energian käytön edistäminen ja energiatiedotus (siirtomääräraha 3 v)	3 400	3 400	3 400
40.	Energiatuki (arviomääräraha)	29 580	27 700	27 318
(45.)	Energiainvestointien korkotuki (arviomääräraha)	9	-	-
50.	Eräät energiataloudelliset avustukset (siirtomääräraha 3 v)	50	50	50
Yhteensä		34 125	31 980	31 469

21. Energiamarkkinaviraston toimintamenot
(siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 701 000 euroa.

Selvitysosa: Energiamarkkinaviraston toiminta-ajatuksena on valvoa ja edistää sähkö- ja maakaasumarkkinoiden toimintaa ja luoda edellytykset päästökaupalle.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti Energiamarkkinavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

Vaikuttavuus

— Sähkö- ja maakaasuverkkotoiminta on tehokasta ja hinnoittelu kohtuullista.

— Sähkön ja maakaasun siirto ja jakelu ovat riittävän häiriöttömiä ja keskeytyskettömiä.

— Eurooppalaisessa ja pohjoismaisessa sähkö- ja maakaasumarkkinakehityksessä sekä päästökauppajärjestelmän kehityksessä turvataan Suomen edut.

— Suomen päästökauppajärjestelmä toimii osana EU:n laajuista päästökauppaa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Vuonna 2006 sähköisten järjestelmien kautta saapuu virastoon 60 % sähköisesti kerättävistä tiedoista.

— 80 % työajasta ja 90 % ulkopuolisista asiantuntijapalveluista kohdistetaan strategisille painopistealueille, joita ovat sähkö- ja maakaasuverkkotoiminnan valvonta, sähkömarkkinoiden edistäminen, toimitusvarmuuden seuranta ja päästökauppa.

Resurssien arvioitu jakautuminen tulosalueittain (ryhmittäin, 1 000 euroa)

	2004 toteutuma	%	2005 arvio	%	2006 arvio	%
<i>Määrärahat</i>						
Sähkömarkkinavalvonta	266	33,6	104	12,5	105	15,0
Maakaasumarkkinavalvonta	178	22,5	70	8,4	69	9,8
Päästökauppa	348	43,9	656	79,0	527	75,2
Yhteensä	792	100,0	830	100,0	701	100,0
<i>Maksullinen toiminta</i>						
Sähkömarkkinavalvonta	1 517	75,8	1 245	66,2	1 335	71,0
Maakaasumarkkinavalvonta	324	16,2	255	13,6	310	16,5
Päästökauppa	155	7,8	380	20,2	235	12,5
Muut tulot	5	0,2	-	-	-	-
Yhteensä	2 001	100,0	1 880	100,0	1 880	100,0

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2004 toteuma	2005 tavoite	2006 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	25	28	28
Henkilöstön fyysinen hyvinvointi paranee			
— sairauspoissaolopäivät/htv	8,5	7,0	6,0
Organisaation osaaminen kasvaa			
— koulutuspäivät/htv	4,3	5,0	5,5
— vähintään ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden %-osuus henkilöstöstä	79,3	80,0	80,0
Organisaation työnantajakuva on houkutteleva			
— lähtövaihtuvuus, %	22,2	10,0	10,0
— kelpoisuusehdot täyttävät hakijat/avoin virka	-	10	10

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	2 616	2 710	2 581
Bruttotulot	2 001	1 880	1 880
Nettomenot	615	830	701
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	266		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	737		

2006 talousarvio	701 000
2005 talousarvio	830 000
2004 tilinpäätös	1 086 000

27. *Energiansäästön ja uusiutuvan energian käytön edistäminen ja energiatiedotus* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää energiansäästöön, energian tehokkaaseen käyttöön sekä uusiutuvan energian käyttöön ja tuotantoon liittyvästä informaatiotoiminnasta ja selvityksistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös uuden säästötekniikan markkinoiden edistämisestä, muusta energia-alan tiedottamisesta ja tietohuollon järjestämisestä sekä kansallisen ilmastostrategian toteuttamiseen liittyvästä tiedottamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien hankkeiden osarahoitukseen.

Selvitysosa: Osana ilmastostrategiaa kauppa- ja teollisuusministeriö jatkaa energiansäästöohjelman ja uusiutuvien energialähteiden edistämisohjelman toteutusta sekä toteuttaa ilmastonmuutoksen viestintäohjelman. Ohjelmien toteuttamisessa Motiva Oy:llä on ollut tärkeä rooli. Valtaosa määrarahasta on tarkoitettu käyttämään vastaavan tyyppisen toimin-

nan rahoitukseen. Tilattavan toiminnan kilpailuttamista on tarkoitettu lisätä vaihteittain.

Määrärahan käytöllä aktivoidaan energian säästöä, energian tehokasta käyttöä ja uusiutuvien energialähteiden markkinoita. Toiminnalla kootaan, jalostetaan ja jaetaan tietoa sekä kehitetään menetelmiä ja vauhditetaan uuden teknologian käyttöönottoa. Toimintatapana on verkottaa alan organisaatioita.

Viestintäohjelman toimintaa on tarkoitettu laajentaa siten, että valmistellaan ja toteutetaan valtakunnallinen viestintäkampanja ilmastonmuutoksesta ja sen vaikutuksista sekä kansalaisten mahdollisuuksista vaikuttaa ilmastonmuutoksen hillitsemiseen.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Energian käyttö on entistä tehokkaampaa ja uusiutuvien energialähteiden käyttö lisääntyy.

— Kansalaisten tietoisuus ilmastonmuutoksen vaikutuksista ja sen hillitsemisestä kasvaa.

2006 talousarvio	3 400 000
2005 talousarvio	3 400 000
2004 tilinpäätös	3 400 000

40. *Energiatuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 318 000 euroa.

Vuonna 2006 tukea saa myöntää enintään 30 228 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää energiatalouden kehittämiseen ilmasto- ja ympäristömyönteisemmäksi, uuden teknologian käyttöönoton edistämiseksi sekä energiahuollon varmuuden ja monipuolisuuden edistämiseksi. Tukea voidaan myöntää energiansäästöä, energian tuotannon tai käytön ympäristöhaittoja vähentävien sekä energiahuollon varmuutta ja monipuolisuutta muutoin edistävien investointi- ja selvityshankkeiden tukemiseen. Etusija annetaan uuden teknologian kaupallistamista edistävälle hankkeille. Energiatukea ei myönnetä valtionosuutta saaviin perustamishankkeisiin.

Energiatukea voidaan myöntää yrityksille, kunnille ja muille yhteisöille. Tuen enimmäismäärää harkittaessa ei oteta huomioon kunnan tai muun yhteisön rakentamisesta ja omistamisesta

energiահankkeissa kyseisten tahojen oman rahoituksen osuutta, jos se ei sisällä sellaista taloudellista etuutta, joka olisi katsottava EY:n lainsäädännössä tarkoitetuksi valtiontueksi. Sama koskee kunnan tai muun yhteisön omistamien kiinteistöjen katselmustoiminnan tukemista. Rahoituksella, jonka ei katsota olevan valtiontukea tai muuta julkista tukea, tarkoitetaan esimerkiksi markkinaehdoin myönnettävää rahoitusta tai omarahoitusta.

Avustukset myönnetään valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävien perusteiden. Kauppa- ja teollisuusministeriö voi antaa erikseen päätöksen muiden kuin valtioneuvoston asetuksessa mainittujen hankkeiden tai ohjelmien tukemisesta ja myönnettävän tuen enimmäismäärästä saatuaan valtioneuvoston rahasiainvaliokunnan lausunnon asiasta. Määrärahaa saa käyttää lisäksi energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista annettujen valtioneuvoston päätösten (29/1999), (45/1996) ja energia-

avustuksista annetun lain (1607/1991) nojalla aiemmin myönnettyjen tukien maksamiseen.

Selvitysosa: Energiatuki on osa taloudellista ohjausta, jolla energiajärjestelmää pyritään ohjaamaan tehokkaimpiin sekä ilmastoon ja ympäristön kannalta parhaisiin ratkaisuihin. Ilmasto- ja energiastrategian osana toteutetaan energiansäästöohjelmaa ja uusiutuvien energialähteiden edistämishjelmaa. Suuren muutoksen energiamarkkinoilla aiheuttaa päästökauppa, jonka mahdolliset vaikutukset otetaan huomioon tuen myöntämisessä.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Uusiutuvan energian tuotanto ja käyttö kasvavat sekä energian käyttö tehostuu ilmastoto- ja energiastrategian tavoitteiden mukaisesti.

— Uuden teknologian käyttöönotto lisääntyy energiataloudessa.

— Energiahuollon varmuus ja monipuolisuus säilyvät hyvinä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2006	2007	2008	2009	2010—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	24 900	11 700	3 000	1 100	100	40 800
Vuoden 2006 sitoumukset	2 418	12 998	8 161	1 813	4 838	30 228
Yhteensä	27 318	24 698	11 161	2 913	4 938	71 028

Vuonna 2006 myönnettävien avustusten kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 29,0 milj. euroa.

2006 talousarvio	27 318 000
2005 talousarvio	27 700 000
2004 tilinpäätös	29 580 432

50. Eräät energiataloudelliset avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen järjestöille ja yhteisöille energiapolitiikan tavoitteita tukevaan toimintaan. Tällä tarkoitetaan erityisesti sellaista toimintaa, jolla edistetään energian säästöä ja uusiutuvien energia-

lähteiden hyödyntämistä sekä kotimaisten polttoaineiden tuotantoa. Avustus on tarkoitettu ensisijaisesti pienet taloudelliset resurssit omaaville järjestöille ja muille yhteisöille. Avustusta voidaan myöntää joko yleisavustuksena järjestön sääntömääräisen toiminnan tukemiseen tai erityisavustuksena tiettyyn hankkeeseen.

Avustukset myönnetään valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävien perusteiden.

Selvitysosa: Avustuksilla edistetään hallituksen energia- ja ilmastopolitiikan tavoitteita tukevien yleishyödyllisten yhteisöjen toimintaa. Avustusten käytön painopiste on taloudellisilta resursseiltaan pienten yhteisöjen toiminnan tukemisessa.

<i>Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet</i>	2006 talousarvio	50 000
— Tuulivoiman ja muiden kotimaisten uusiutuvien energialähteiden käyttö sekä bioenergian ja muiden kotimaisten polttoaineiden tuotanto ja käyttö lisääntyvät.	2005 talousarvio	50 000
— Energian käyttö on entistä tehokkaampaa.	2004 tilinpäätös	50 000

70. Omistajapolitiikka

Selvitysosa: Omistajapolitiikan päämääränä on valtion yritysomaisuuden hyvä hoito. Omistajapolitiikkaa kehitetään hallitusohjelman mukaisesti ja valtioneuvoston vuonna 2004 vahvistamien periaatteiden pohjalta. Valtionyhtiöiden ja soveltuvien osin myös valtion osakkuusyhtiöiden omistus- ja toimialajärjestelyissä noudatetaan valtioneuvoston päättämiä ja hallitusohjelman mukaisia menettelytapoja. Valtion omistajapolitiittiset toimenpiteet harkitaan edelleen aina yhtiökohtaisesti yhtiöiden asema ja tilanne sekä markkinaolosuhteet huomioon ottaen.

Valtion omistajapolitiikkaa harjoitetaan markkinaympäristössä, johon vaikuttaa yleinen taloudellinen kehitys. Omistajana valtio pyrkii myötävaikuttamaan siihen, että markkinoilla toimivat valtion omistamat yhtiöt ovat mahdollisimman kilpailukykyisiä ja kannattavia. Siten ne pystyvät saavuttamaan mahdollisimman hyvän tuloskehityksen ja osinkotuoton. Toisaalta omistusten mahdollisimman suotuisaan arvonnousuun vaikuttaa myös yhtiöiden houkuttavuus sijoituskohteenä.

Suomen yritys- ja toimialarakenteen kilpailukykyä vahvistetaan mahdollisilla yritysjärjestelyillä. Yhtiöiden varsin tyydyttävä kannattavuus viime vuosina on taannut yhtiöiden kohtuullisen hyvän rahoitusaseman ja mahdollistanut yhtiöiden investointi- ja kehittymisedellytykset. Valtionyhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden pääomahuoltoa koskeviin osakeanteihin ei näyttäisi siten olevan lähivuosina kasvavia tarpeita.

Valtio on pitänyt tärkeänä, että luottamus osakemarkkinoilla on sijoittajien keskuudessa mahdollisimman hyvä, mistä syystä valtio-omistaja on pyrkinyt aktiivisesti kehittämään corporate governance -käytäntöjä erityisesti pörssinoteeratuissa yhtiöissä. Mitä houkuttelevampia valtion omistamat yhtiöt ovat sijoituskohteina sitä suotuisammat ovat edellytykset yhtiöiden omistuspohjan laajennuksille.

Valtion omistajaohjauskäytännöt vaativat yhtenäistämistä, mistä johtuen valtioneuvosto on päättänyt käynnistää omistajaohjauksen keskittämisen vuoden 2007 alkuun mennessä.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti omistajapolitiikan tulosalueelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Valtion omistamien pörssiyhtiöiden osakkeiden arvonnousu ja osinkotuotto ovat vertailukelpoisella ja kilpailukykyisellä tasolla.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Valtion omistamien yhtiöiden omistuspohja laajentuu yhtiökohtaiset tekijät ja markkinatilanne huomioon ottaen.

— Valtion omistajaohjaus on yhdenmukaista.

— Edellytykset valtion omistajaohjauksen keskittämiseksi vuoden 2007 alusta ovat hyvät.

Omistajapolitiikka -luvun määrärahojen jakautuminen (1 000 euroa)

	v. 2004 tilinpäätös	v. 2005 varsinainen talousarvio	v. 2006 esitys
(80.) Lainat Airbus -yhteistyöhankkeille (siirtomääräraha 2 v)	-	2 551	-
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	1 382	1 382	1 382
Yhteensä	1 382	3 933	1 382

(80.) Lainat Airbus-yhteistyöhankkeille (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2005 talousarvio 2 551 000

88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 382 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää niiden osakkeiden merkintähinnan maksamiseen, joita valtio merkitsee valtionyhtiöiden tai valtion osakkuusyhtiöiden osakeannissa. Määrärahaa saa

käyttää myös muista tarpeellisista osakejärjestelyistä aiheutuvien menojen maksamiseen sekä valtionyhtiöiden yksityistämiseen ja omistajaohjaukseen liittyvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää vaihtovelkakirjalainojen merkintähinnan maksamiseen. Vaihtovelkakirjalaina saadaan merkitä vakuutta vaatimatta.

2006 talousarvio	1 382 000
2005 talousarvio	1 382 000
2004 tilinpäätös	1 382 000

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tehtävänä on edistää väestön hyvää terveyttä ja toimintakykyä sekä terveellistä työ- ja elinympäristöä ja turvata riittävä toimeentulo ja sosiaali- ja terveyspalvelut.

Valtion talousarvion kautta rahoitetaan kaikista sosiaalimenoista noin kolmannes. Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan osuus sosiaalimenoista on runsas viidennes, koska sosiaalimenoihin kuuluvia eriä rahoitetaan muidenkin pääluokkien kautta. Pääluokan suurimmat menoerät ovat siirtomenot kotitalouksille, kunnille ja kuntayhtymille.

Eläketurvan ja sosiaali- ja terveyspalvelujen kysynnän kasvusta huolimatta sosiaalimenojen kehitys on ollut maltillista. Sosiaalimenojen bruttokansantuotteeseen suhteutettu osuus sekä henkeä kohden lasketut ostovoimakorjatut sosiaalimenot ovat Suomessa alle EU-maiden keskitason. Vuonna 2006 osuuden odotetaan hieman kasvavan ja olevan noin 27,2 %.

Sosiaaliturvan lähivuosien kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ovat väestön ikääntyminen ja toimintakyky, kansantalouden yleinen kehitys, Euroopan integraatio, työllisyysaste ja pitkäaikais-työttömyyden taso, köyhyys ja syrjäytyminen, uuden teknologian käyttöönotto, maan alueellinen kehitys ja sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön muutokset. Sosiaaliturvan kestävä rahoituksen kannalta työssä jatkaminen sekä väestön työ- ja toimintakyvyn ylläpito korostuvat lähivuosina. Euroopan unionin maita yhdistävät samantyyppiset sosiaaliturvan haasteet. Yhteisötason toiminta, kuten tavoitteiden asettelu, eri alueiden toimintaohjelmat sekä politiikan tuloksia kuvaavat vertailuindikaattorit, on tiivistynyt sosiaaliturvan alueella.

Hallituksen päätavoitteena on kehittää hyvinvointiyhteiskuntaa parantamalla työllisyyttä, ylläpitämällä työkykyä, vahvistamalla peruspalveluja ja toimeentuloturva sekä tasapainottamalla alueellista kehitystä.

Ministeriö osallistuu hallitusohjelmassa sovituista politiikkaohjelmista työllisyysohjelmaan, yrittäjyyden politiikkaohjelmaan ja tietoyhteiskuntaohjelmaan.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan strategiset tavoitteet on ryhmitelty seuraaviin kokonaisuuksiin:

- Terveiden ja toimintakyvyn edistäminen
- Työelämän vetovoiman lisääminen
- Syrjäytymisen ehkäisy ja hoito
- Toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva
- Lapsiperheiden hyvinvointi
- Sukupuolten välinen tasa-arvo.

Valtioneuvosto asettaa sosiaali- ja terveysministeriön toimialalla seuraavat koko hallituskaudelle ulottuvat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

Terveysten ja toimintakyvyn edistäminen

- Väestöryhmien väliset terveyserot supistuvat
- Nuorten aikuisten miesten tapaturmainen ja väkivaltainen kuolleisuus alenee
- Alkoholin kansanterveydelliset haitat vähenevät
- Huumausaineiden käytöstä koituvat haitat vähenevät
- Työikäisten työ- ja toimintakyky kohenee
- Yli 75-vuotiaiden toimintakyky paranee
- Vanhusten kotona asuminen ja selviytyminen paranee.

Työelämän vetovoiman lisääminen

- Työelämässä pysytään 2—3 vuotta nykyistä kauemmin
- Sairauksien ja ammattitautien aiheuttamat poissaolot kääntyvät laskuun ja vähenevät 15 prosenttia

— Työtapaturmien taajuus ja ammattitautien syntyminen vähenevät 40 prosenttia ja niiden vakavuusaste vähenee

- Työikäisten tupakointi ja alkoholin kulutus kääntyvät selvään laskuun
- Työelämään tulo aikaistuu
- Työterveyshuollon saatavuus ja laatu paranevat ja yhteistyö kuntoutuksen kanssa tehostuu
- Toimeentuloturva- ja eläkejärjestelmien kannustavuus paranee, työssä pysyminen ja työhön paluu lisääntyvät.

Syrjäytymisen ehkäisy ja hoito

- Pitkäaikaistyöttömyys ja rakennetyöttömyys alenevat
- Toimeentulotuen pitkäaikainen tarve vähenee
- Lapsiperheiden köyhyys alenee
- Lasten ja nuorten ennaltaehkäiseviä terveyspalveluja lisätään
- Päihdehuollon, mielenterveyden ja lastensuojelun palveluita lisätään
- Huumehoitopalvelujen saatavuus paranee
- Hallinnonalojen yhteistyötä syrjäytymisen torjunnassa tiivistetään
- Asunnottomien määrä vähenee.

Toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva

- Parannetaan sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuutta ja laatua
- Sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuus suomeksi, ruotsiksi ja saameksi
- Turvataan henkilöstön riittävyys
- Uudistetaan palvelujen järjestämisen rakenteita
- Vahvistetaan seudullista yhteistyötä
- Varmistetaan palvelujen kestävä rahoitus
- Edistetään vammaisten mahdollisuutta toimia yhteiskunnassa
- Taataan riittävä vähimmäisturva ja kohtuullinen ansioturva
- Turvataan sosiaalivakuutusten kestävä rahoitus.

Lapsiperheiden hyvinvointi

- Tuetaan vanhemmuutta ja perheiden yhtenäisyyttä
- Helpotetaan työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista
- Tasataan lapsista aiheutuvia kustannuksia
- Vahvistetaan lasten turvallisia kasvu- ja kehitysympäristöjä.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

- Tasa-arvon toimintaohjelman toimeenpano
- Tasa-arvolain toimeenpano
- Naisten ja miesten palkkaerot kaventuvat
- Määräaikaiset palvelussuhteet vähenevät
- Naisten osuus päätöksenteossa ja taloudessa kasvaa
- Naisyrittäjyys lisääntyy
- Naisiin kohdistuva väkivalta sekä prostituutio vähenevät
- Tasa-arvopoliittiset kysymykset arvioidaan myös miesnäkökulmasta.

Tavoitteiden toteutumista arvioidaan hallituksen strategia-asiakirjan arvioinnin yhteydessä sekä valtion tilinpäätöskertomukseen liittyvän tuloksellisuusasiakirjan yhteydessä. Hallinnonalan virastojen ja laitosten kanssa laadittavissa tulossopimuksissa sovitaan tavoitteiden toteuttamista koskevista laitosten vastuista ja arvioinnista. Tavoitteiden toteutumista arvioidaan ministeriön antamissa laitoskohtaisissa tilinpäätöskannanotoissa.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan valtuusyhteenvedo (milj. euroa)

	2006	2007	2008	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	4,638	3,195	-	7,833
Vuoden 2006 sitoumukset	0,819	1,436	2,754	5,009
Valtuudet yhteensä	5,457	4,631	2,754	12,842

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2004—2006

		v. 2004 tilinpäätös 1000 €	v. 2005 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2006 esitys 1000 €	Muutos 2005—2006	
					1000 €	%
01.	Sosiaali- ja terveysministeriö	61 452	66 396	68 301	1 905	3
02.	Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus	21 910	22 630	22 740	110	0
03.	Työttömyysturvalautakunta	1 795	1 795	1 837	42	2
04.	Tarkastuslautakunta	1 630	1 777	1 964	187	11
06.	Terveydenhuollon oikeusturva- keskus	4 204	4 876	5 426	550	11
07.	Työterveyslaitos	37 162	38 437	40 600	2 163	6
08.	Kansanterveyslaitos	42 926	43 257	44 125	868	2
09.	Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus	5 047	4 930	5 055	125	3
10.	Säteilyturvakeskus	11 330	11 400	11 562	162	1
11.	Lääkelaitos ja Lääkehoidon kehittämiskeskus	2 284	2 574	2 664	90	3
12.	Valtion koulukodit	588	588	588	—	—
13.	Työsuojelun piirihallinto	22 608	23 400	24 310	910	4
14.	Valtion mielisairaalat	204	607	607	—	—
15.	Perhekustannusten tasaus	1 432 853	1 428 900	1 422 600	- 6 300	- 0
16.	Yleinen perhe-eläke	39 160	39 300	38 000	- 1 300	- 3
17.	Työttömyysturva	717 431	720 000	641 500	- 78 500	- 11
18.	Sairausvakuutus	769 619	1 017 000	1 107 800	90 800	9
19.	Eläkevakuutus	1 604 806	1 632 001	2 369 001	737 000	45
20.	Tapaturmavakuutus	13 000	13 000	14 500	1 500	12
21.	Rintamaveteraanieläkkeet	96 012	90 700	80 000	- 10 700	- 12
22.	Sotilasvammakorvaukset ja eräät kuntoutustoiminnan menot	251 463	245 308	233 798	- 11 510	- 5
23.	Muu sodista kärsineiden turva	2 499	2 550	2 400	- 150	- 6
28.	Muu toimeentuloturva	29 680	44 960	68 600	23 640	53
32.	Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto	3 563 172	3 924 788	4 424 717	499 929	13
33.	Eräät sosiaali- ja terveydenhuollon menot	7 040	6 625	12 050	5 425	82
53.	Terveyden edistäminen ja terveys- valvonta	9 753	9 860	9 660	- 200	- 2
57.	Maatalousyrittäjien lomitustoiminta	207 016	207 250	207 700	450	0
92.	Raha-automaattiyhdistyksen tuoton käyttö	405 945	423 445	400 445	- 23 000	- 5
Yhteensä		9 362 590	10 028 354	11 262 550	1 234 196	12

Henkilöstön kokonaismäärä 3 938 3 990 4 030¹⁾

¹⁾ Tästä maksullisen toiminnan osuus on 1 502 henkilötyövuotta.

01. Sosiaali- ja terveysministeriö

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö johtaa ja ohjaa sosiaaliturvan sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä ja toimintapolitiikkaa. Se määrittelee sosiaali- ja terveyspolitiikan suuntaviivat, valmistelee keskeiset uudistukset ja ohjaa niiden toteuttamista ja yhteensovittamista.

Ministeriön toiminnalle asetetaan alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Ministeriö toteuttaa yhteiskunnallista vaikuttavuutta hallitusohjelman ja hallituksen strategia-asiakirjan mukaisesti ja käyttää siinä apunaan virastojen ja laitosten asiantuntemusta tulospimuksissa sovittujen tavoitteiden mukaisesti.

— Ministeriö toteuttaa ja seuraa vastuullaan olevia merkittäviä ohjelmia ja muita hankkeita ja suorittaa niitä koskevat vaikutusarvioinnit.

— Valmistelee kunta- ja palvelurakennemuutoshankkeen sosiaali- ja terveyspalvelujen osalta.

— Ottaa huomioon alueellisen ja kuntien tasa-arvoisen kehittämisen.

Prosessit ja rakenteet

— Toteutetaan Tieto 2005 uudistukseen sisältyvän tieto- ja tilastotoiminnan uudelleen organisointi.

— Käydään läpi ydinprosessit, arvioidaan prosessien laadunhallinnan tila ja kehitetään prosesseja.

— Selvitetään tukitoimintojen vaihtoehtoiset toteuttamismallit.

— Lisätään tutkimus- ja kehittämislaitosten yhteistyötä alueellinen näkökulma huomioituna.

— Jatketaan tasa-arvon valtavirtaistamista.

— Toimeenpannaan uusimuotoinen tilinpäätös- ja kertomusmenettely.

— Toteutetaan EU-puheenjohtajuus.

Henkilöstön uudistuminen ja työkyky

— Vakiinnutetaan uusi palkkausjärjestelmä.

— Kehitetään rekrytointimenettelyä.

— Toimeenpannaan hallinnonalan henkilöstöstrategiaa.

— Edistetään työhyvinvointia.

Resurssit ja talous

— Suunnitellaan ja varmistetaan tehokas resurssien käyttö strategian suuntaisesti.

— Toteutetaan hallinnonalan tuottavuusohjelma.

— Kehitetään ja hyödynnetään tuloksellisuuden laskentatointia, muuta seurantajärjestelmää ja johdon laskentatointia.

Bruttobudjetoidun toiminnan tulosalueittaiset menot (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Johto ja erillisyyksiköt	3 329	4 382	4 400
Johdon tuki			
— Hallinto-osasto	8 944	9 339	9 560
— Talous- ja suunnitteluosasto	4 067	5 378	5 470
Vakuutusosasto	2 633	2 921	3 110
Perhe- ja sosiaaliosasto	2 881	3 495	3 650

Terveysosasto	3 941	4 327	4 460
Työsuojeluosasto	4 521	4 870	4 950
Muita			
— Työterveyshuollon koulutus	145	270	270
— eSTM-hanke	432	398	250
Yhteensä	30 893	35 380	36 120

Sosiaali- ja terveysministeriön talousarvio perustuu maksullisen toiminnan osalta osittain netto budjetointiin. Toimintamenomomentille tuloutettavat tulot ovat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määäämien perusteiden mukaisia tuloja lääkkeiden hintalautakunnan maksullisista suoritteista ja tuloja työsuojeluhallinnon maksullisista suoritteista sekä raha-automaattivastuksista annetun lain (1056/2001) 45 §:n mukaisia korvauksia Raha-automaattiyhdistyksen valvonnasta ja ohjauksesta sekä sosiaali- ja terveysministeriön peliriippuvuuden seurannan ja tutkimuksen kustannusten korvaamisesta antaman asetuksen (381/2002) nojalla rahapeliyhteisöiltä perittäviä korvauksia arpajaisiin osallistumisesta aiheutuvien ongelmien seuraamisesta ja tutkimisesta.

Maksullisen toiminnan, joka on suhteellisen vähäistä, tavoitteena on julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus ja liiketaloudellisten suoritteiden osalta kannattavuus.

19. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

2006 talousarvio	15 000 000
2005 talousarvio	15 000 000
2004 tilinpäätös	13 790 109

21. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 34 934 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansallisen veteraanipäivän pääjuhlan järjestämiseen, lääkinnällisen pelastustoimen ja poikkeusolojen valmiudesta sekä näihin liittyvien laitteiden ja kalusteiden hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä sosiaali- ja terveysmi-

nisteriön hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 270 000 euroa työterveydenhuollon koulutuksesta ja työterveyshenkilöstön kehittämiseen liittyvien hankkeiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: EU-projektien tuloja sekä muilta kansainvälisiltä tahoilta saatavia tuloja arvioidaan kertyvän 5 000 euroa ja näitä vastaavien bruttomenojen arvioidaan olevan 5 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähenyksenä huomioon vuodelle 2005 myönnetty Barentsin neuvoston puheenjohtajuuden hoitamiseen liittyvä 100 000 euron kertameno ja WHO:n mielenterveyskonferenssin järjestämiseen liittyvä 300 000 euron kertameno.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 100 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 54 000 euroa yhden viran perustamiseen liittyvinä palkkaus- ja muina menoina naisten ja miesten tasa-arvosta vuonna 2005 annetun lainmuutoksen (232/2005) edellyttämien tasa-arvolainsäädäntö- ja valvontatehtävien hoitamiseen liittyen.

Edelleen määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 310 000 euroa kahden valtiosihteerin ja heidän sihteeriensä palkkaus- ja muina menoina siirtona momentilta 23.01.01.

Edelleen määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 70 000 euroa yhden viran perustamiseen liittyvinä palkkaus- ja muina menoina siirtona momentilta 33.53.23 ja 50 000 euroa yhden viran perustamiseen liittyvinä palkkaus- ja muina menoina siirtona momentilta 33.53.50 sekä vähennyksenä huomioon 336 000 euroa kolmen henkilön palkkaus- ja muiden menojen sekä työsuojelun piirihallinnon tietojärjestelmien ylläpitoon ja kehittämiseen liittyvien menojen siirtona momentille 33.13.21.

Edelleen määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 82 000 euroa lapsiasia-valtuutetun kokovuotiseen toimintaan ja yhden viran perustamiseen liittyvinä palkkaus- ja muina menoina, josta 28 000 euroa siirtona momentilta 33.02.21.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004	2005	2006
	toteutuma	varsinainen talousarvio	esitys
Bruttomenot	33 609	37 552	36 517
Bruttotulot	1 770	2 996	1 583
Nettomenot	31 839	34 556	34 934
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 919		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 813		
2006 talousarvio		34 934 000	
2005 lisätalousarvio		373 000	
2005 talousarvio		34 556 000	
2004 tilinpäätös		33 733 000	

29. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän edistäminen tietoteknologian avulla sekä siihen tarvittavan infrastruktuurin rakentaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän kehittämiseen tietoteknologian avulla ja tietoteknologian hyödyntämisen edellyttämän infrastruktuurin rakentamiseen sekä hankkeen läpiviemisen edellyttämään koulutus- ja kehittämistoimintaan sosiaali- ja terveysministeriön erikseen määräämin perustein.

Määrärahaa saa käyttää enintään yhtä henkilövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja siitä aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös rahoitusavustusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös terveydenhuollon kansallisen sähköisen arkiston tietojärjestelmäarkkitehtuurin määrittelyyn ja perustamiseen liittyviin menoihin ja sähköisen arkistopalvelun valtakunnallisen toimijan toiminnasta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Määrärahalla tuetaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden verkottumista ja yhteentoimivien tietojärjestelmien kehittämistä saumattoman palvelun laajentuessa valtakunnalliseksi. Avustusta maksetaan kunnille, kuntayhtymille ja muille palvelujen tuottajille. Tavoitteena on tietoteknologian hyväksikäyttöä tehostamalla parantaa palvelujen tasavertaista saatavuutta ja laatua sekä tukea omatoimisuutta, kotona asumista ja itsenäistä suoriutumista. Tavoitteena on myös varmistaa, että uuden tietoteknologian käyttöönotto toteutuu tasapuolisesti koko maassa muun muassa toteuttamalla kansalaisten terveysverkkopalvelu.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 450 000 euroa terveydenhuollon kansallisen tietojärjestelmäarkkitehtuurin määrittelyyn sekä 950 000 euroa terveydenhuollon tietohallinnon valtakunnallisen toimijan organisointiin.

2006 talousarvio	2 200 000
2005 talousarvio	460 000

62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sosiaali- ja terveysministeriön osalta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 457 000 euroa.

Vuonna 2006 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 5 009 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2005 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saadaan käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2006.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta rahoitettavien tavoite 1-, 2- ja 3 -ohjelmien sekä yhteisöaloitteiden Equal, Interreg ja Ur-

ban sekä innovatiivisten toimien hankkeiden valtion rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös teknisen avun ja edellä mainittujen ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen yhdessä momenteilla 26.98.61 ja 34.05.61 olevien EU-osuuksien kanssa. Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisysohjelmaa.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 1 146 000 euroa Euroopan aluekehitysrahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutena ja 4 311 000 euroa Euroopan sosiaalirahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutena.

Myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

Myöntämisvaltuusvuosi	2006	2007	2008	Yhteensä
Vuoden 2003—2005 sitoumukset	4,638	3,195	-	7,833
Vuoden 2006 sitoumukset	0,819	1,436	2,754	5,009
Yhteensä	5,457	4,631	2,754	12,842

Momentin myöntämisvaltuuden arvioitu jakautuminen rahastoittain ja ohjelmittain (milj. euroa)

	Tavoite 1	Tavoite 2	Tavoite 3	Yhteisöaloite	Yhteensä
Euroopan aluekehitysrahasto	0,476	0,004	-	0,489	0,969
Euroopan sosiaalirahasto	0,300	0,206	1,631	1,903	4,040
Yhteensä	0,776	0,210	1,631	2,392	5,009

2006 talousarvio	5 457 000
2005 lisätalousarvio	—
2005 talousarvio	4 815 000
2004 tilinpäätös	3 289 104

63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaali- ja terveysministeriön strategista suunnittelua ja päätöksentekoa tukevien tutkimus- ja kehittämissankkeiden rahoittamiseen sekä ministeriön toimialaan liittyvien ohjelmien ja kokeilujen

toimeenpanosta aiheutuvien toimintamenojen ja rahoitusavustusten maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien puite- ja aihealueittaisten ohjelmien mukaisten hankkeiden rahoittamiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään 18 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa ja työllisysohjelmaa.

Määrärahan arvioitu jakautuminen eri hankkeisiin**Käynnissä olevien hankkeiden jatkaminen ja tehostaminen**

Kansallinen hanke terveydenhuollon turvaamiseksi -toimeenpano
 Sosiaalialan kehittämishankkeen toimeenpano
 Valtakunnallinen työtapaturmaohjelma
 Terveys 2015 -kansanterveysohjelma
 Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyä koskeva toimintaohjelma
 Veto-ohjelma (työllisyysohjelma)
 Kansallisen elektronisen sairauskertomuksen kehittäminen (tietoyhteiskuntaohjelma)
 Terveystta edistävän liikunnan kehittäminen
 Alkoholiohjelman toimeenpano
 palvelulainsäädäntöhanke
 Työterveys 2015 -toimeenpanosuunnitelman toteuttaminen
 Vakuutustoiminnan kansallinen rahoitusosuus

EU:n puite- ja aihealueittaiset ohjelmat

DAPHNE-ohjelman kansallinen rahoitusosuus
 EU:n tasa-arvo-ohjelman kansallinen rahoitusosuus

2006 talousarvio	6 500 000	Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.
2005 talousarvio	7 375 000	
2004 tilinpäätös	7 500 000	
<i>67. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (arviomääräraha)</i>		
Momentille myönnetään 4 210 000 euroa.	2006 talousarvio	4 210 000
	2005 talousarvio	4 190 000
	2004 tilinpäätös	3 140 030

02. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus*Selvitysosa:**Viraston perustehtävä*

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes) seuraa ja arvioi sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa ja kehitystä, tuottaa, hankkii ja välittää alan kotimaista ja kansainvälistä tietoa ja osaamista, ylläpitää alan virallisia ja muita tilastoja, tiedostoja ja rekistereitä, harjoittaa alan tutkimus- ja kehittämistoimintaa sekä edistää ja toteuttaa alan koulutusta.

Stakesin Ulkomaanavun yksikkö (Hedec) tuottaa sosiaali-, terveys- ja väestöalan kehitysyhteistyöhön ja muuhun ulkomaanapuun liittyviä asiantuntijapalveluja sekä toteuttaa alan hankkeita. Hallinnollisesti itsenäinen Alkoholitutkimussäätiö edistää ja tukee alkoholi- ja muuta päihdetutkimusta jakamalla apurahoja ja tekemällä tai teettämällä tutkimusta sekä harjoittamalla tutkimukseen liittyvää julkaisutoimintaa.

Toimintaympäristön muutokset

Suomessa asuvan väestön keskimääräisen hyvinvoinnin ja eliniän odotetaan jatkossakin kehittyvän myönteisesti. Valoisin yleiskuvan taakse kätkeytyy kuitenkin kielteisiäkin kehityskulkuja. Osin 1990-luvun vaikean taloustilanteen aiheuttamana sosiaalinen syrjäytyminen on saamassa yhä pitkäkestoisempia, jopa yli sukupolvien jatkuvia muotoja. Hyvinvoinnin ja terveyden alueel-

linen ja väestöryhmittäinen jakautuminen on edelleen epätasaista. Syrjäytymiskehityksen kannalta erityisiä huolen aiheita ovat lasten ja nuorten psykososiaaliset ongelmat sekä ikääntyvien pitkäaikaistyöttömien suuri määrä. Mielenterveyden häiriöt eräänä kaikkein suurimmista kansanterveysongelmista korostuvat entisestään. Muuttuva maailmantalous ja muu globaali kehitys tuovat heijastusvaikutuksia suomalaiseen hyvinvointiin. EU-työvoiman vapaa liikkuvuus ja muu maahanmuutto vaikuttavat maan sosiaaliseen ja kulttuuriseen kehitykseen ja sosiaali- ja terveysalan palvelutarpeisiin. Kansantalouden ja erityisesti kuntatalouden heilahtelut vaikeuttavat lakisääteisten peruspalvelujen järjestämistä. Maan väestön sisäinen muuttoliike horjuttaa palvelujen tasapuolista saatavuutta sekä alueellisesti että paikallisesti. Terveystieteiden teknologia tuottaa uusia laitteita, hoitomenetelmiä ja lääkkeitä, joilla kaikilla on taipumus lisätä terveydenhuollon kustannuksia. Informaatio- ja kommunikaatioteknologia uusine sovelluksineen kehittyy voimakkaasti ja helpottaa muun muassa palvelujärjestelmien ja kansalaisten keskinäistä vuorovaikutusta. Työelämän ja työympäristöjen nopeat muutokset heijastuvat voimakkaasti myös sosiaali- ja terveysalalle, jonka työntekijöiden lähivuosien runsas eläköityminen ja työn rasittavuus johtavat työvoimapulaan, ellei ammatillisen henkilöstön saantia ryhdytä turvaamaan.

Strategiset linjaukset

Stakes edistää hyvinvointia ja terveyttä sekä toimii laadukkaiden ja tuloksellisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi koko väestölle yhtäläisin perustein. Tässä tarkoituksessa se tuottaa ja välittää sosiaali- ja terveysalan tietoa ja osaamista päättäjille ja alan toimijoille. Stakes on sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimiva asiantuntijakeskus, jonka ydintoimintoja ovat tutkimus, kehittäminen ja tietovarannot.

Stakes vaikuttaa sosiaali- ja terveysalan tiedon ja osaamisen kärjessä. Se luo uudenlaisia tutkimuksen, kehittämisen ja tietovarantojen yhdistelmiä ja tiedon hyödyntämisen käytäntöjä. Stakes on tavoiteltu yhteistyökumppani kotimaassa ja kansainvälisesti. Yhteisönä se kannustaa luovuuteen ja yhteistoimintaan.

Keskeiset tulostavoitteet

Vuonna 2006 Stakesin toimintaa suuntaavat erityisesti hallitusohjelman, valtakunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeiden, Terveys 2015 -kansanterveysohjelman sekä uuden tavoite- ja toimintaohjelman toteuttaminen ja toimeenpano.

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa alustavasti Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006. Tulostavoitteet täsmennetään ministeriön ja laitoksen välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuustavoitteet

Stakes suuntaa tutkimus- ja kehittämistyötä, tietotuotantoa sekä tiedonvälitystä tukemaan erityisesti seuraavia sosiaali- ja terveysalan tavoitteita, jotka tukevat sosiaali- ja terveysministeriön määrittelemiä strategisia linjauksia.

Syrjäytymisen ehkäisy ja hoito

Stakes kohdentaa toimintaansa em. sosiaali- ja terveysministeriön strategisten linjausten osalta erityisesti tieto-ohjauksen ja tieto-tilastojärjestelmien kehittämiseen, alueellisen ja seudullisen yhteistyön vahvistamiseen sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä laatusuosistusten ja muiden ohjausvälineiden toimeenpanon ja vaikuttavuuden seurantaan ja arviointiin.

Prosessit ja rakenteet

Stakesin ydintoiminnot toimivat tehokkaasti, taloudellisesti ja asiakassuuntautuneesti ja niiden laatu ja kustannusvaikuttavuus paranee. Stakesin organisaatio toimii kokonaisuutena ja organisaatorakenne tukee strategisia linjauksia.

Henkilöstön uudistuminen ja työkyky

Stakesin henkilöstön toimintavalmiutta ja osaamista kehitetään laitoksen toimintastrategian mukaisesti. Johtaminen on osaavaa ja kannustavaa ja henkilöstön kokemaa työhyvinvointi kasvaa ja työnantajakuva paranee.

*Resurssit ja talous***Stakesin rahoitusrakenne**

	2004 toteutuma		2005 arvio		2006 arvio	
	1 000 €	htv	1 000 €	htv	1 000 €	htv
Toimintamenomääräraha	24 058	330	24 874	332	22 740	332
Liiketaloudelliset suoritteet	5 026	23	5 100	23	5 100	23
Ulkopuolinen rahoitus yhteensä	10 630	100	10 150	100	10 150	100
— Muut valtion virastot	8 531		8 000		8 000	
— EU	656		650		650	
— Muu	1 443		1 500		1 500	
Yhteensä	39 714	453	40 124	455	37 990	455

Stakesin rahoitusrakenne on hallinnassa. Taloudelliset ja henkilöstövoimavarat kohdennetaan strategisten linjausten mukaisesti. Henkilöstösuunnittelu on pitkäjänteistä ja henkilöstömäärä ja -rakenne vastaavat strategisia linjauksia. Stakes toimii taloudellisesti ja tuottavasti.

Maksuttoman toiminnan budjettimäärärahojen käyttö tulosalueittain 2004—2006

Tulosalue	2004 toteutuma		2005 ennakoitu		2006 arvio	
	1 000 €	htv	1 000 €	htv	1 000 €	htv
Palvelut	5 101	153	5 959	155	5 598	155
Hyvinvointi	3 153	89	3 451	89	3 200	89
Stakes Tieto	5 015	109	5 784	109	5 200	109
Hallintopalvelut	7 658	64	8 664	64	7 780	64
Hedec	110	22	31	22	30	22
ALKU	321	16	443	16	390	16
Säätiö	542	-	542	-	542	-
Erilliskustannukset yhteensä	21 900	453	24 874	455	22 740	455
Talousarviosta	21 910		22 630		22 740	
Siirtomääräraha ed. vuodelta	1 645		2 244		-	
Maksullisen toiminnan siirtomääräraha	589		-		-	
Käytettävissä yhteensä	24 144		24 874		22 740	
Siirto seuraavalle vuodelle	2 244		-		-	

Henkilötyövuodet sisältävät myös yhteisrahoitteisen ja maksullisen toiminnan.

Maksullinen toiminta

Maksullisen toiminnan tavoitteena on kustannusvastaavuus.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	5 026	5 100	5 100
— muut tuotot	1	-	-
Tuotot yhteensä	5 027	5 100	5 100
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	4 819	4 900	5 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	208	200	100
Kustannusvastaavuus, %	104,3	104,1	102

21. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 740 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös jäsenmaksujen maksamiseen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tilastotietokannan käytöstä ja Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen ulkopuolella toimeksiannosta tai yhteishankkeena toteutettavasta tutkimus- ja kehittämistoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää Alkoholitutkimussäätiölle suorittavan valtionavustuksen maksamiseen ja Alkoholitutkimussäätiön toiminnasta Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskukselle aiheutuvien menojen maksamiseen sekä täydennyskoulutuksen avustuksen ja ulkomailla toteutettavien projektien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös koulutusneuvolatoiminnasta kunnille maksettavien korvausten sekä äitiysavustuksen opaskirjojen toimittamisesta Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskukselle aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on varattu 542 480 euroa Alkoholitutkimussäätiölle suorittavan valtionavustuksen maksamiseen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 69 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

Edelleen määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 500 000 euroa terveydenhuollon menetelmien arviointiyksikön toiminnan laajentamisen johdosta ja vähennyksenä huomioon 390 000 euroa siirtona momentille 33.06.21 sekä 28 000 euroa siirtona momentille 33.01.21.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	29 035	29 880	29 990
Bruttotulot	7 135	7 250	7 250
Nettomenot	21 900	22 630	22 740
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 234		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 244		
2006 talousarvio		22 740 000	
2005 lisätalousarvio		290 000	
2005 talousarvio		22 630 000	
2004 tilinpäätös		21 910 000	

03. Työttömyysturvalautakunta

Selvitysosa:

Viraston perustehtävä

Työttömyysturvalautakunta toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena työttömyyspäivärahaa, työmarkkinatukea, työttömyyskassan jäsenyyttä, työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen opintososiaalisia etuuksia, vuorottelukorvausta, koulutusrahaston myöntämiä etuuksia ja kotoutumistukea koskevista asioista sekä eräissä palkkaturva-asioissa.

Toimintaympäristön muutokset

Vuonna 2004 vireille tuli 7 789 valitusasia. Vuonna 2005 vireille arvioidaan tulevan noin 8 000 ja vuonna 2006 noin 8 500 valitusasia. Vireille tulevien asioiden määrää lisää sekä taloudellinen epävarmuus sekä muutokset työttömyysturvalainsäädännössä. Vuosina 2005 ja 2006 toteutettavien lainsäädäntöuudistusten arvioidaan nostavan vireille tulevien asioiden lukumäärää.

Työttömyysturvalautakunnan suoritteet eli valitusten johdosta annetut päätökset ovat maksutomia.

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa alustavasti työttömyysturvalautakunnalle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006. Tulostavoitteet täsmennetään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuustavoitteet

Työttömyysturvalautakunta edistää kansalaisten oikeusturvaa yhdenmukaisilla ja oikeudenmukaisilla päätöksillä. Tavoitteena on pitää ratkaisujen laatu sellaisella tasolla, että työttömyysturvalautakunnan tekemien valitusratkaisujen muutosaste vakuutus oikeudessa pysyy ennallaan, noin 12 prosentissa.

	2004 toteutuma	2005 ennakoitu	2006 arvio
<i>Palvelutavoitteet</i>			
Valitusten käsittelyaika (kk)	4,1	4,5	4,5
Muutosaste vakuutus oikeudessa (%)	12	12	12
<i>Tuottavuus ja taloudellisuus</i>			
Päätösten hinta (euroa/ratkaisu)	204	228	216
Työn tuottavuus (ratkaisut/htv)	255	254	265

Henkilöstön uudistuminen ja työkyky

Uuden palkkausjärjestelmän käyttö vakiinnutetaan ja sen vaikutuksia seurataan.

21. Työttömyysturvalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2006 talousarvio	1 837 000
	2005 lisätalousarvio	28 000
Momentille myönnetään 1 837 000 euroa.	2005 talousarvio	1 795 000
<i>Selvitysosa:</i> Määrärahan mitoitus-	2004 tilinpäätös	1 795 000
sa on otettu lisäyksenä huomioon 15 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.		

04. Tarkastuslautakunta

Selvitysosa:

Viraston perustehtävä

Tarkastuslautakunta on sosiaalivakuutuksen erikoistuomioistuimeen rinnastettava lautakuntatyypinen muutoksenhakuelin, joka toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena kansaneläkeasioissa ja Kansaneläkelaitoksen käsittelemissä kuntoutusasioissa ja yleistä asumistukea, eläkkeensaajien asumistukea ja maahanmuuttajan erityistukea koskevissa asioissa sekä ylimpänä muutoksenhakuasteena sairausvakuutusasioissa, lapsilisiä, lasten kotihoidon tukea ja yksityisen hoidon tukea, sotilasavustusta ja äitiysavustusta koskevissa asioissa.

Toimintaympäristön muutokset

Vuonna 2004 tarkastuslautakuntaan saapui 13 994 valitusta. Valituksista 8 214 koski Kansaneläkelaitoksen ratkaisemia eläke-, hoitotuki- ja vammaistukiasioita, kuntoutusasioita 1 026, sairausvakuutusasioita 906 ja yleistä asumistukea koskevia asioita 3 262 ja muita pienempiä asiarhymiä koskevia asioita 586. Vuonna 2006 arvioidaan valitusten määrän pysyvän samalla tasolla. Vuonna 2004 ratkaistiin 11 918 valitusta.

Lainsäädännössä ei talousarviovuonna tapahdu olennaisia muutoksia.

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa alustavasti tarkastuslautakunnalle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006. Tulostavoitteet täsmennetään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuustavoitteet

Kansalaisten oikeusturvaa edistetään toimeentuloa koskevissa asioissa tuottamalla mahdollisimman nopeasti oikeita, yhdenmukaisia ja oikeudenmukaisia päätöksiä. Tavoitteena on pitää valitusratkaisujen muutosaste vakuutus oikeudessa ennallaan ja pitää kantelujen määrä vähäisenä.

	2004 toteutuma	2005 ennakoitu	2006 arvio
<i>Palvelutavoitteet ja laatu</i>			
Valitusten käsittelyaika (kk)	7,8	10	12
Muutosaste vakuutus oikeudessa (%)	16,2	16	16
<i>Tuottavuus ja taloudellisuus</i>			
Päätösten hinta (euroa/ratkaisu)	147	150	164
Työn tuottavuus (ratkaisut/htv)	397	375	375

Tarkastuslautakunnalle tehdyistä valituksista annetut päätökset ovat maksuttomia.

Henkilöstön uudistuminen ja työkyky

Uuden palkkausjärjestelmän käyttö vakiinnutetaan ja sen vaikutuksia seurataan.

21. Tarkastuslautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 964 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 20 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 140 000 euroa 1.1.2007 tapahtuvaan organisaatiomuutokseen liittyvien hankintojen ja vuokramenojen johdosta. Kansaneläkelaitoksen viisi sosiaalilautakuntaa lakkautetaan ja niiden tehtävät siirtyvät tarkastuslautakunnalle.

2006 talousarvio	1 964 000
2005 lisätalousarvio	27 000
2005 talousarvio	1 777 000
2004 tilinpäätös	1 630 000

05. Vakuutusvalvontavirasto

Selvitysosa: Vakuutusvalvontaviraston toiminnan tavoitteena on vakuutus- ja eläkelaitosten vakaa toiminta sekä luottamuksen säilyminen vakuutustoimintaan.

Toimintaympäristön muutokset

Vakuutussektorilla sääntelyn valmistelussa EU:ssa käyttöön otetussa uudessa menettelyssä Euroopan vakuutus- ja eläkevalvojien komitealla (CEIOPS) on keskeinen rooli, mikä edellyttää viraston virkamiesten entistä tiiviimpää osallistumista komitean ja sen työryhmien työhön.

IAS-standardien käyttöönotosta vuodesta 2005 lukien seuraa merkittäviä muutoksia suomalaisen vakuutusyhtiöiden tilinpäätöskäytäntöön. Käyttöönotto Suomessa rajautuu toistaiseksi pakollisena ainoastaan listattujen vakuutusyhtiöiden konsernitilinpäätöksiin ja vapaaehtoiselta pohjalta muiden vakuutusyhtiöiden konsernitilinpäätöksiin.

Euroopan unionin vakuutusyritysten vakavaraisuussäännösten uudistamistyössä tähdätään perusteellisesti uusittuun vakavaraisuuskehikkoon, joka ottaa nykyistä paremmin huomioon vakuutusyritysten riskit. Komission arvion mukaan uudet vakavaraisuusvaatimukset otettaneen käyttöön vuonna 2010.

Finanssisektorilla käynnissä olevat rakennemuutokset edellyttävät muutoksia rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvontaan sekä entistä laajempaa yhteistyötä Rahoitustarkastuksen sekä muiden maiden vakuutus- ja rahoitusalan yritysten valvojien kanssa.

Vakuutusedustajien ja lisäeläkerahastojen sääntelyn muutokset sekä vakuutusyhtiölain uudistaminen edellyttävät muutoksia Vakuutusvalvontaviraston toimintaan.

Strategiset linjaukset

Vakuutusvalvontaviraston johtokunnan 26.10.2004 hyväksymän strategian mukaisesti:

1. Vakavaraisuusvalvonnassa virasto

- keskittyy riskialttiimpien ja merkittävimpien alan toimijoiden valvontaan
- edistää valvottavien sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan kehittämistä
- vaikuttaa kotimaassa ja EU:ssa vakuutusyritysten tilinpäätös-, vakavaraisuus- ja sijoitustoiminnan sääntelyn kehittämiseen yrityksen toiminnan riskit entistä paremmin huomioon ottaviksi
- valvoo vakuutusryhmittymiä ja finanssikonglomeraatteja yhteistyössä Rahoitustarkastuksen ja ulkomaisten vakuutus- ja rahoitusmarkkinoiden valvojien kanssa.

2. Vakuutusmarkkinoiden valvonnassa virasto

- keskittyy erityisesti kuluttajavakuutusten vakuutusehtojen lainmukaisuuden ja lakisääteisten vahinkovakuutusten vakuutusmaksutason riittävyyden ja kohtuullisuuden valvontaan
- valvoo vakuutusten markkinoinnissa, hallinnoinnissa ja korvaustoiminnassa sovellettavien käytäntöjen lainmukaisuutta ja edistää säästövakuutusten markkinointi-informaation läpinäkyvyyttä
- valvoo vakuutusedustajien toimintaa uudistuvan lainsäädännön mukaisesti.

3. Virasto huolehtii toimintansa läpinäkyvyydestä, varmistaa valvontaprosessiensa toimivuuden, osallistuu vakuutusvalvojien yhtenäisten valvontakäytäntöjen luomiseen EU:ssa ja pitää yllä kriisivalmiuksia yhdessä muiden valvontaviranomaisten kanssa.

4. Virasto varmistaa kilpailukykyensä työnantajana kehittämällä virkapalkkarakennettaan, kouluttaa henkilöstöään ottaen huomioon erityisesti tulevat tilinpäätös- ja vakavaraisuussäännösten muutokset sekä valvonnan edellyttämät analysointivalmiudet ja huolehtii henkilöstön työkyvystä.

5. Taloudellisen ja tehokkaan toiminnan varmistamiseksi resurssit mitoitetaan tehtäviä vastaavasti ja kohdennetaan valvonnan painopistealueille. Henkilöstöä kannustetaan kustannustietoisuuteen.

Keskeiset tulostavoitteet

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Vakuutusvalvontavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006. Tulostavoitteet linjataan tarkemmin sekä täsmennetään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuustavoitteet

Vakuutusvalvontavirasto hoitaa vakuutus- ja eläkelaitosten sekä muiden vakuutusalalla toimivien valvontaa ja tarkastusta lainsäädännön edellyttämällä tavalla viraston johtokunnan hyväksymää strategiaa noudattaen.

IAS-standardien mukaisten tilinpäätösten valvonnassa vakiinnutetaan Vakuutusvalvontaviraston ja Rahoitustarkastuksen yhteistyön käytännöt.

Virasto toimii CEIOPS-komiteassa tavoitteenaan vaikuttaa siihen, että komitean neuvot komissiolle mahdollistavat komission tavoitteen saada valmiiksi vuoden 2006 lokakuuhun mennessä direktiiviehdotus toimivaksi riskiperusteiseksi vakuutusyritysten vakavaraisuuden valvontakehikoksi.

Vakuutusedustajadirektiivin ja lisäeläkedirektiivin mahdollistaessa mainittujen toimintojen harjoittamisen kotimaan rekisteröinnin perusteella koko ETA-alueella Vakuutusvalvontavirasto osallistuu toimivan valvontayhteistyökäytännön luomiseen. Virasto edistää myös rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnassa sovellettavien menetelmien kehittämistä.

Vakuutusvalvontavirasto edistää säästövakuutusten markkinointi-informaation läpinäkyvyyttä yhteistyössä Rahoitustarkastuksen ja Kuluttajaviraston kanssa sovittavin keinoin.

Prosessit ja rakenteet

Vakuutusvalvontavirasto kehittää valvottavissa tehtävien tarkastuskäyntien prosessia. Rekisteröintiä koskevat hakemukset sekä valvottavien hakemukset muihin viraston suostumusta edellyttäviin asioihin käsitellään kohtuullisessa ajassa.

Resurssit ja talous

Vakuutusvalvontaviraston talousarvio perustuu nettobudjetointiin ja sen bruttomenot ja -tulot on budjetoitu momentilla 12.33.05. Nettobudjetoidusta maksullisesta toiminnasta ei synny ylijäämää.

Kokonaiskustannukset valvottavaryhmittäin (1 000 euroa)

Valvottavaryhmä	2004 toteutuma		2005 arvio		2006 arvio	
	1 000 € %-osuus		1 000 € %-osuus		1 000 € %-osuus	
1. Henkivakuutusyhtiöt	964	18,8	1 038	17,0	1 218	18,8
2. Vahinkovakuutusyhtiöt	971	19,0	1 242	20,4	1 228	19,0
3. Työeläkevakuutusyhtiöt	1 191	23,3	1 369	22,4	1 520	23,6
4. Eläkesäätiöt ja eläkekassat	569	11,1	591	9,7	718	11,1
5. Muut vakuutuskassat	149	2,9	231	3,8	187	2,9
6. Lailla perust. eläkelaitokset	32	0,6	43	0,7	40	0,6
6.a. Kuntien eläkevak., Valtion eläkerah. ja Kirkon eläkerah.	108	2,1	124	2,0	136	2,1

7.	Eläketurvakeskus	12	0,2	16	0,3	15	0,2
8.	Vakuutusyhdistykset	151	3,0	196	3,2	191	2,8
9.	Vakuutuksenvälittäjät	136	2,7	174	2,9	167	2,6
9.a.	Työttömyyskassat	799	15,6	1 020	16,7	1 006	15,5
9.b.	Tyött.vak.rahasto ja Koulutusrahasto	15	0,3	26	0,4	19	0,3
10.	Muut valvottavat	20	0,4	30	0,5	26	0,4
Valvottavaryhmät yhteensä		5 118	100,0	6 100	100,0	6 471	100,0

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	5 120	6 100	6 471
— muut tuotot	1	-	-
Tuotot yhteensä	5 121	6 100	6 471
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	5 121	6 100	6 471
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-	-	-
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Virasto mitoittaa ja kohdentaa resurssit tehtäviä vastaavasti seuraamalla työajan käytön jakaantumista. Resursseja kohdennetaan valvonnan painopistealueille toimintatapoja ja henkilöstön asiantuntemusta kehittämällä.

Viraston toimintakustannukset pidetään hallinnassa lisäämällä henkilöstön kustannustietoisuutta vastuualueittain ja valvottavaryhmittäin.

Virasto on varautunut kahden lisähenkilön palkkaamiseen, joista toinen kohdentuu uuden vakuutusedustajarekisterin hoitoon ja toinen valvontatehtäviin.

Henkilöstön uudistuminen ja työkyky

Henkilöstöä koulutetaan sekä keskitetysti että henkilökohtaisesti sovittavan suunnitelman mukaisesti. Samalla virasto varmistaa osaamisen siirtämisen kokeneilta henkilöiltä nuorille työntekijöille. Henkilöstön motivaation ja sitoutumisen lisäämiseksi virasto kehittää johtamisjärjestelmäänsä lisäämällä johtamisvalmiuksia. Varmistaakseen kilpailukykyä työntantajana virasto kehittää myös kannustamisen ja palkitsemisen muotoja.

06. Terveystenhuollon oikeusturvakeskus

Selvitysosa:

Viraston perustehtävä

Terveystenhuollon oikeusturvakeskuksen tehtävänä on valvomalla terveydenhuollon ammattihenkilöitä osaltaan huolehtia kansalaisille annettavien terveystenpalvelujen laadusta ja potilasturvallisuudesta. Lisäksi Terveystenhuollon oikeusturvakeskus huolehtii raskauden keskeyttämisestä, sterilisoinnista, oikeuspsykiatriasta, ihmisten elimien ja kudoksien lääketieteellistä käyttöä, lääketieteellistä tutkimusta sekä kuolemansyyn selvittämistä koskevassa tai muussa lainsäädännössä sille

säädetyistä tai määrätyistä tehtävistä sekä muista terveydenhuoltoon liittyvistä tehtävistä, jotka sosiaali- ja terveysministeriö sille määrää.

Toimintaympäristön muutos

Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen käsiteltäväksi saapuvien asioiden määrä

	2004 toteutuma	2005 ennuste	2006 ennuste	2005/2006 muutos %
Terveydenhuollon ammattihenkilöiden laillistaminen	6 577	7 000	7 000	0
Terveydenhuollon ammattihenkilöiden rekisteröiminen	6 831	6 000	6 000	0
Kanteluiden määrä	245	280	300	7,1
Hoitovirhe-epäilylausunnot	163	160	170	6,2
Muut valvonta-asiat	201	180	190	5,6

Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen toimintaan vaikuttavat terveydenhuoltojärjestelmän toimivuus ja julkisuuskuva, väestön odotukset sekä terveyspalvelujen järjestämiseen, tarjontaan ja käyttöön vaikuttavat muutokset. Erityisesti valvontaviranomaisen tehtäviin vaikuttavat muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän muutokset, hoitomuotojen ja teknologian jatkuva kehittyminen sekä ikääntymisen ja koulutustason nousun vaikutus väestön käyttäytymiseen ja palveluihin kohdistuvaan vaatimustasoon.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen nykyisten valvontatehtävien vaatimat lisävoimavarat, 10 henkilötyövuotta, hoidetaan hallinnonalan sisäisin järjestelyin siten, että kaikki lisävoimavarat ovat oikeusturvakeskuksen käytettävissä vuonna 2006. Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen toimivallan laajentaminen terveydenhuollonvalvontaan sekä sen vaatimat lisävoimavarat yhteensä 24 henkilötyövuotta on tarkoitus toteuttaa vuosien 2006—2008 aikana. Toimialan laajennus kohdistuu julkisen ja yksityisen terveydenhuollon organisaatioiden valvontaan sekä läänien ohjaukseen valvonta-asioissa. Voimavaralisäykset on tarkoitus toteuttaa hallinnonalan sisäisin siirroin.

Strategiset linjaukset

Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen tärkeimmät strategiset tavoitteet terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvonnassa ovat osallistuminen sosiaali- ja terveyspalvelujen ohjauksen ja valvonnan kehittämiseen toimien tiiviissä yhteistyössä erityisesti sosiaali- ja terveysministeriön, opetusministeriön, muiden valvontaviranomaisten, palvelujen tuottajien ja oppilaitosten kanssa todettujen epäkohtien korjaamiseksi ja epäasianmukaisten menettelyjen ennalta ehkäisemiseksi sekä valvonnassa saadun tiedon hyödyntämiseksi. Oikeusturvakeskuksen omia toimintatapoja ja prosesseja kehitetään vastaamaan toimintaympäristön muutosten valvonnalle asettamia haasteita. Osallistutaan aktiivisesti kansainväliseen valvontaa ja ammattihenkilöiden liikkuvuutta koskevien asioiden käsittelyyn.

Oikeuslääkintä- ja lupa-asioissa tärkeimpiä strategisia tavoitteita ovat mielentilatutkimusten ja -lausuntojen korkean laatutason ylläpitäminen sekä oikeusturvakeskuksen tehtäviin kuuluvien lupa-asioiden käsitteleminen asiantuntemuksella ja viivytyksettä.

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa alustavasti Terveysturvakeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006. Tulostavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuustavoitteet

Terveysturvakeskus edistää kansalaisten oikeusturvaa varmistamalla kante- luiden ja muiden terveydenhuollon valvonta-asioiden asiantuntevan ja hyvän hallintotavan mu- kaisen käsittelyn oikeusturvakeskuksessa.

Terveysturvakeskus edistää kansalaisten oikeusturvaa varmistamalla oikeus- lääkinellisten asioiden asiantuntevan ja nopean käsittelyn oikeusturvakeskuksessa.

Terveysturvakeskus tehostaa informaatio-ohjausta valvonnan vaikuttavuuden parantamiseksi ja potilasturvallisuutta vaarantavien käytäntöjen ennaltaehkäisemiseksi.

Terveysturvakeskus osallistuu käytettävissä olevin resurssein mielentilatutki- muksiin ja kriminaalipotilaiden mielenterveyslain mukaiseen hoitoon liittyvien säädösten ja oh- jeiden muutostarpeiden arviointiin ja uudistamiseen.

Terveysturvakeskus osallistuu valmisteltavana olevan uuden EU:n ammatti- pätevyyden tunnustamista koskevasta direktiivistä johtuvaan kansallisen lainsäädännön valmis- teluun ja toimeenpanoon.

Prosessit ja rakenteet

Palvelutavoitteet

Terveysturvakeskukselle saapuvien lupa- ja valvonta-asioiden käsittelyajat (keskimäärin)

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
1. Luvat			
— Suomessa tutkinnon suorittaneiden ammatti- henkilöiden laillistaminen	3 pv	3 pv	3 pv
— raskauden keskeyttämistä koskevat hakemukset	5 pv	5 pv	5 pv
2. Ammatinharjoittamista koskevat lupa-asiat			
— ilman lisäselvityksiä ratkaistavat lupa-asiat	14 pv	14 pv	14 pv
— lausuntoja ja lisäselvityksiä vaativat lupa-asiat, enintään	90 pv	90 pv	90 pv
3. Mielentilaa koskevat lausuntoasiat (sisältää tutkimusjakson)	4 kk	4 kk	4 kk
4. Valvonta			
— kanteluasiat, joissa potilas on kuollut	18 kk	20 kk	18 kk
— muut kanteluasiat	18 kk	20 kk	18 kk
— muut valvonta-asiat	24 kk	26 kk	24 kk

Henkilöstön uudistuminen ja työkyky

Terveysturvakeskuksen kilpailukykyä työnantajana parannetaan kehittämällä henkilöstörakennetta ja voimavaroja toiminnan tarpeita vastaaviksi. Selvitetään henkilöstön työs- säjaksamista.

Viraston rahoitusrakenne ja henkilötövuodet

	2004 toteutuma		2005 tavoite		2006 tavoite	
	1 000 €	htv	1 000 €	htv	1 000 €	htv
Bruttobudjetoitu toiminta	2 645	34,3	2 676	32,6	3 226	38,0
Maksullinen toiminta	664	10,2	750	10,5	920	12,5
— julkisoikeudelliset suoritteet	642	10,2	718	10,5	718	11,5
— liiketaloudelliset suoritteet	22	(1/3)	32	(1/3)	31	(1/3)
— muut tuotot	-	-	-	-	170	1,0
Yhteensä	3 309	44,5	3 426	43,1	4 146	50,5
Edelliseltä vuodelta siirtynyt	513	-	581	-	-	-

Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen vuoden 2006 talousarvio perustuu maksullisen toiminnan osalta nettobudjetointiin. Toimintamenomomentille nettoutettavat tulot ovat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön määräämien perusteiden mukaisia Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetun lain (1074/1992) ja asetuksen (1121/1992) tarkoittamia lupa- ja valvontamaksuja. Lisäksi Terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle yksityisten palvelunantajien rekisteristä aiheutuvia ylläpitokustannuksia vastaavasti lääninhallitukset suorittavat osan saamistaan lupa-, rekisteröinti- ja vuosimaksuista oikeusturvakeskukselle. Valtakunnallinen rekisteri on tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2006 alusta lukien. Asiaa koskeva hallituksen esitys (HE 34/2005) on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	678	704	718
— muut tuotot	31	46	202
Tuotot yhteensä	709	750	920
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	664	700	870
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	44	50	50
Kustannusvastaavuus, %	107	107	106

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 532 000 euroa hallinnonalan sisäisin järjestelyin toteutetuista voimavaroilisäyksistä, josta 390 000 eu-

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvät esitykset laiksi terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetun lain (1074/1992) ja eräiden muiden lakien muuttamisesta siten, että Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen tehtäviä laajennetaan terveys-

palvelujärjestelmän ohjauksen ja valvonnan yhdenmukaistamiseksi.

Terveysturvakeskuksen toimivallan laajentaminen terveydenhuollon valvontaan sekä sen vaatimat lisävoimavarat toteutetaan asteittain hallinnonalan sisäisin järjestelyin.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	3 310	3 380	3 944
Bruttotulot	709	704	718
Nettomenot	2 601	2 676	3 226
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	513		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	582		

Toiminnan laajuus 2004—2006

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 arvio
Menot, euroa	1 615 853	2 200 000	2 200 000
Mielentilatutkimusten lukumäärä	88	100	100
Euroa/tutkimus (laskennallinen keskimäärin)	18 400	22 000	22 000

2006 talousarvio	2 200 000
2005 talousarvio	2 200 000
2004 tilinpäätös	1 533 817

2006 talousarvio	3 226 000
2005 lisätalousarvio	39 000
2005 talousarvio	2 676 000
2004 tilinpäätös	2 670 000

26. Mielentilatutkimustoiminnan menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää mielenterveyslain (1116/1990) 32 §:n mukaisten valtion korvausten maksamiseen valtion mielisairaaloille ja vankeinhoitolaitoksen sairaalayksiköille. Määrärahaa saa käyttää myös Terveysturvakeskuksen tilaamista mielentilalausunnoista maksettavien korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Toiminnan tavoitteena on rikoksesta syytettyjen henkilöiden oikeusturvan varmistaminen ja mielentilatutkimuslausuntojen korkean laadun ylläpitäminen.

07. Työterveyslaitos

Selvitysosa:

Laitoksen perustehtävä

Työterveyslaitos (TTL) on itsenäinen, sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonallalla toimiva julkisoikeudellinen yhteisö. TTL on tutkimus- ja asiantuntijalaitos, joka edistää työn terveellisyttä ja turvallisuutta sekä ihmisten tasapainoista osallistumista työelämään.

Toimintaympäristön muutokset

Talouden globaalistuminen ja siihen liittyvä jatkuva muutos sekä väestön ikääntyminen ovat lähivuosien keskeisiä haasteita työelämässä.

Suomessa työtehtävät monimutkaistuvat ja osaamisvaatimukset kasvavat, koska osa yksinkertaisesta työstä siirtyy halpojen työvoimakustannusten maihin. Toimintaympäristö muuttuu jatkuvasti, joten työpaikkojenkin on kyettävä uudistumaan: tuotteiden ja palvelujen on oltava entistä parempia, ja niitä on osattava tuottaa entistä tehokkaammin. Uuden teknologian hyödyntäminen, työprosessien kehittäminen, ulkoistaminen ja verkostomainen tuotanto ovat esimerkkejä siitä, miten työpaikat ovat vastanneet muutoshasteisiin. Kun uudistaminen sujuu hallitusti, työyhteisö ja sen yksittäiset jäsenet oppivat uutta, kehittyvät ja vahvistuvat kohtaamaan uusia haasteita. Usein kuitenkin käy niin, että muutosjohtaminen, rakenteiden ja työprosessien uudelleen suunnittelu jää vajaaksi, ja muutoksen hallinta kaatuu työyhteisön tai yksittäisten työntekijöiden harjoille. Silloin muutos näyttäytyy hallitsemattomana työkuormana, joustamisvaatimuksina tai toistuvina organisaatiomuutoksina, ja muutoksen seurauksia ovat riittämättömyyden tunne, epävarmuus ja stressi.

Yli neljännes työvoimasta on yli 50-vuotiaita, ja ikääntyneiden osuus kasvaa edelleen. Kun suuret ikäluokat alkavat nyt siirtyä eläkkeelle, työelämästä poistuu vuosittain noin 10 000 henkilöä enemmän kuin nuorista ikäluokista tulee tilalle. Tämän vajeen täyttämiseksi Suomi saattaa tarvita työvoimaa ulkomailta.

Hallituksen tavoitteena on, että tulevaisuudessa työura kestää 2—3 vuotta kauemmin kuin nykyään. Uusi eläkejärjestelmä antaa mahdollisuuden työskennellä 68-vuotiaaksi asti, mutta työuran jatkaminen on todellinen vaihtoehto vain silloin, kun työolot ja työjärjestelyt vastaavat ikääntyvien työntekijöiden toimintakykyä ja tarpeita. Työkyvyttömyyden yleisimpiä syitä ovat mielenterveyden häiriöt sekä tuki- ja liikuntaelinsairaudet: niiden varhaiseen tunnistamiseen ja niistä toipumiseen on panostettava. Työuran pidentäminen ei voi jäädä yksittäisten toimenpiteiden varaan. Pidentäminen on kestäväällä pohjalla sitten, kun työ on terveellistä koko työuran ajan, kun työssä voi oppia uusia asioita ja saada myönteistä palautetta aikaansaannoksistaan ja kun työelämässä otetaan huomioon eri elämänvaiheisiin liittyvät tarpeet.

Strategiset linjaukset

TTL:lla on seitsemän strategista painoaluetta vuosille 2006—2010:

- työpaikan terveysvaarojen hallinta osaksi johtamista ja yrityksen riskinhallintaa
- työpaikalle innovatiivinen, aktiivisesti muutoksia toteuttava työyhteisö
- kansalaiselle valmiudet huolehtia omasta työterveydestään ja hyvinvoinnistaan
- julkiselle vallalle tietopohja edistää tehokkaasti työterveyttä
- uusia keinoja työelämään osallistumisen lisäämiseksi
- työprosessit, työmenetelmät ja työvälineet turvallisemmiksi ja käytettävimmiksi
- uudet työelämän riskit hallintaan, uudet mahdollisuudet käyttöön.

Painoalueet tukevat sosiaali- ja terveysministeriön strategioita terveyden ja toimintakyvyn edistämiseksi sekä työelämän vetovoiman lisäämiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa alustavasti Työterveyslaitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006. Tulostavoitteet määritellään ministeriön ja laitoksen välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuustavoitteet

Terveyden ja toimintakyvyn edistämiseksi TTL

— tuottaa uutta tietoa ammattitautien ja työhön liittyvien sairauksien syistä ja syntymekanismeista sekä siitä, miten nämä sairaudet vaikuttavat työelämässä selviytymiseen; painopisteinä ovat allergiat, tulehdukselliset sairaudet sekä tuki- ja liikuntaelinsairaudet

— tutkii ammattitautipotilaat valtakunnallisten ja alueellisten vastuidensa mukaisesti

— tuottaa ja levittää toimintatapoja työuran pidentämiseen terveyden ja työkyvyn edistämisen keinoin

— kehittää työpaikoille näyttöön perustuvia hyviä käytäntöjä, jotka vastaavat uudistuneen lainsäädännön vaatimuksia

— kouluttaa työterveyshuollon, työsuojelun ja työturvallisuuden sekä henkilöstöhallinnon ammatti- ja asiantuntijahenkilöstöä; osallistuu työterveyshuoltoon erikoistuvien lääkärin ja muiden ammattihenkilöiden erikoistumiskoulutuksen kehittämiseen ja toteuttamiseen

— kehittää työsuojeluviranomaisille ja työpaikoille menetelmiä toteuttaa työsuojelulainsäädäntöä.

Työelämän vetovoiman lisäämiseksi TTL

— toteuttaa kansallisen Veto-ohjelman hankkeita

— tuottaa tutkimustietoa työympäristön vaaroista ja riskeistä, niiden torjumisesta ja niiltä suojautumisesta

— kehittää menetelmiä työympäristön terveellisyys- ja turvallisuuden kokonaisvaltaiseen hallintaan

— kehittää menetelmiä, joiden avulla työympäristöt ja työprosessit voidaan suunnitella terveyden kannalta optimaalisiksi

— tukee viranomaisia työolojen terveellisyttä ja turvallisuutta koskevan normiston laadinnassa

— tuottaa tutkimustietoa työelämän ja työpaikkojen rakennemuutosten, teknologisten muutosten ja joustojen vaikutuksesta työn organisointiin, kuormittumiseen, hyvinvointiin ja tasa-arvoon

— tuottaa tutkimustietoa psyykkisen ylikuormittumisen esiintyvyydestä, syistä ja terveysvaikutuksista ja kehittää menetelmiä ylikuormituksen ja työuupumuksen ehkäisemiseksi

— kehittää menetelmiä työyhteisöjen toimivuuden, muutoksen hallinnan ja oppimisen parantamiseksi

— edistää eri-ikäisyyden ja erilaisuuden huomioonottamista ja hyödyntämistä sekä tasa-arvon toteutumista

— edistää työn ja muun elämän tarpeiden yhteensovittamista eri elämän vaiheissa

— tarjoaa työpaikoille työympäristön ja työyhteisöjen kehittämisen palveluja.

Työterveyslaitoksen määrälliset suoritetaavoitteet vuodelle 2006

	Tavoite
Tieteelliset julkaisut	550
Yleistajuiset julkaisut	400
Asiantuntijapalvelutyö (päiviä)	60 000
Työympäristön mittaukset ja analyysit	40 000
Ammattitauti- ja työkyvyn arviointitutkimukset	2 100
Koulutettavapäivät	20 000

Toimintaedellytysten kehittäminen

Prosessit ja rakenteet

Tutkimus- ja projektihallinnon uudistus viedään loppuun. Asiantuntijapalvelun prosessia ja laboratoriotointia tehostetaan. Laitostason laatukäsikirjahanke käynnistetään.

Uudistuminen ja työkyky

Tutkijakoulutusta kehitetään. Henkilöstösuunnittelua ja rekrytointia kehitetään ottamaan huomioon sukupolven vaihtumisen ja laitoksen uudistumisen tarpeet.

Resurssit ja talous

TTL:n kokonaismenoihin, joiden arvioidaan olevan 64 800 000 euroa, myönnetään valtionapua 37 900 000 euroa.

TTL:n toiminnan laajuus tulosalueittain vuosina 2004—2006

Tulosalue	Menot (milj. euroa)			Tulot (milj. euroa)			Valtionapu (milj. euroa)		
	2004 tot.	2005 arvio	2006 arvio	2004 tot.	2005 arvio	2006 arvio	2004 tot.	2005 arvio	2006 arvio
Työntekijän terveys	31,2	32,6	33,0	12,7	13,6	13,7	18,5	19,0	19,3
Työympäristö	20,8	22,0	22,0	8,5	9,0	9,1	12,3	13,0	12,9
Työyhteisöt	9,2	8,9	9,7	3,7	3,7	4,0	5,4	5,2	5,7
Yhteensä	61,2	63,5	64,7	24,9	26,3	26,8	36,2	37,2	37,9
Rahoitusosuus %				41	41	42	59	59	58
Henkilötyövuodet	604	604	604						

Arvioidaan, että noin 604 henkilötyövuoden palkkauksiin käytetään 4/5 valtionosuutta ja enintään 250 henkilötyövuotta rahoitetaan kokonaan oman toiminnan tuotoilla. Henkilötyövuosien kokonaismääräksi arvioidaan siten enintään 854.

50. Valtionapu Työterveyslaitoksen menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 37 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 §:n nojalla Työterveyslaitoksen toiminnasta aiheutuviin menoihin suoritettavan valtionavun maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Työterveyslaitokselle suoritetaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamiin menoihin valtionapua 80 % kustannuksista kuitenkin siten, että Senaatti-kiinteistölle maksettavan toimitilan vuokraa ja arvonalisäveroa vastaava osuus myönnetään edellä mainitun lain 3 §:n 2 momentin nojalla lisättyinä valtionapuna.

Valtionavusta arvioidaan kohdistuvan palkkausmenoihin 24 300 000 euroa ja muihin menoihin 13 600 000 euroa.

2006 talousarvio	37 900 000
2005 lisätalousarvio	460 000
2005 talousarvio	37 237 000
2004 tilinpäätös	37 162 000

51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 a §:n mukaiseen työterveyshuollon erikoislääkärin koulutuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu kaksivuotiseksi siirtomäärärahaksi.

Työterveyslaitokselle maksetaan valtion varoista korvausta työterveyshuoltoon erikoistuvien lääkäreiden koulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin. Työterveyslaitos käyttää varoja oman ja yliopistojen koulutuksen kehittämiseen sekä maksaa korvausta työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) tarkoittamille palvelujen tuottajille sekä työnantajan ylläpitämille työterveyshuoltoasemille.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 1 500 000 euroa korvausten maksamiseksi yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) tarkoittamille palvelujen tuottajille sekä työnantajan ylläpitämille työterveyshuoltoasemille.

Toiminnan tavoitteena on turvata työterveyslääkärien eläkkeelle siirtymisestä johtuva koulutuksen määrällinen tarve ja nostaa työterveyslääkärien koulutustaso vastaamaan työelämän tarpeita siten, että työterveyshuollon toimennpitein tuetaan työntekijöiden työssä jaksamista ja jatkamista sekä turvataan työterveyshuoltolain toimeenpano.

Toiminnan laajuus 2003—2006

	2003 toteutunut	2004 toteutunut	2005 arvio	2006 arvio
Työterveyshuollon erikoislääkäri- tutkintojen lukumäärä	33	39	42	42
2006 talousarvio	2 700 000			
2005 lisätalousarvio	—			
2005 talousarvio	1 200 000			

08. Kansanterveyslaitos*Selvitysosa:**Laitoksen perustehtävät*

Kansanterveyslaitoksen tehtävänä on väestön terveyden edistäminen sekä sairauksien ehkäisy. Kansanterveyslaitos seuraa, valvoo ja tutkii väestön terveyttä ja sairauksien yleisyyttä sekä osallistuu väestön terveyden edistämiseksi tarvittavaan selvitys- ja kokeilutoimintaan. Laitos huolehtii väestön rokotehuollon edellyttämien rokotteiden hankinnasta, laadunvalvonnasta ja jakelusta sekä ministeriön määräämistä seurantatehtävistä ja oikeuslääketieteellisistä laboratoriomäärityksistä.

Toimintaympäristön muutokset

Kansanterveyslaitoksen toimintaympäristö muuttuu nopeasti. Suuret ikäluokat ovat tulossa ikään, jossa sairastavuus kasvaa. Sairauksien yleisyydessä tapahtuu muutoksia. Sepelvaltimotauti ja syöpä ovat väestön terveyden kannalta keskeisiä sairauksia, vaikka niistä johtuva kuolleisuus on pienentynyt. Allergiat, diabetes ja päihdesairaudet ovat lisääntymässä. Infektiaudit aiheuttavat runsaasti sairastavuutta ja palvelujen käyttöä. Elintavat ovat muuttuneet terveellisemmäksi, mutta myös kielteistä kehitystä tapahtuu. Alkoholin kulutus kasvaa. Arkiliikunta vähenee. Ruokavaliossa on myönteisten muutosten ohella uusia haasteita. Lihavuuden lisääntyminen seurausvaikutuksineen on huolestuttava ilmiö. Terveyskäyttäytymisessä ja terveydessä on suuria väestöryhmittäisiä eroja. Pääosa terveyden edistämistä koskevista päätöksistä on siirtynyt kunnille. Kunnat tarvitsevat tietoa terveyteen vaikuttavista tekijöistä ja tukea ehkäisytoimien toteuttamisessa. Kansainvälisestä tilanteesta aiheutuu arvaamattomia uhkia.

Strategiset linjaukset

Kansanterveyslaitos tekee tartuntatautien, kroonisten kansantautien ja ympäristöterveysvaarojen torjuntatyötä ja tukee muiden toimijoiden työtä tuottamalla ja välittämällä tietoa näiden tautien ehkäisemiseksi. Laitos tekee tutkimus- ja kehittämistyötä myös väestöryhmittäisten terveyserojen vähentämiseksi, syrjäytymiskehityksen ehkäisemiseksi sekä työssä jatkamisen ja jaksamisen edistämiseksi. Laitos osallistuu terveystalouden kehittämiseen sairauksia ehkäisevien ja toimintakykyä ylläpitävien toimien osalta.

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa alustavasti Kansanterveyslaitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006. Tulostavoitteet määritellään ministeriön ja laitoksen välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuustavoitteet

Kansanterveyslaitos vaikuttaa päättäjien, eri alojen toimijoiden ja kansalaisten terveyttä koskeviin valintoihin saattamalla heidän käytettäväkseen parhaan mahdollisen näissä valinnoissa tarvittavan tiedon. Laitos tukee kuntien kansanterveystyötä eri tehtäväalueillaan.

Kansanterveyslaitos seuraa ja varmistaa rokotusohjelman uudistuksen toteutumista ja toimii rokotuskattavuuden ylläpitämiseksi ja nostamiseksi. Laitos parantaa rokotusten vaikuttavuuden ja turvallisuuden seuranta.

Kansanterveyslaitos ylläpitää ja kehittää tartuntatautien seurantajärjestelmän valmiutta reagoida ilmeneviin uuhkiin.

Kansanterveyslaitos selvittää kroonisten tautien riskitekijöiden kehitystä eri väestöryhmissä sekä muodostaa uutta tietoa, jota tarvitaan erityisesti sydän- ja verisuonisairauksien, allergian, diabeteksen ja mielenterveyden häiriöiden sekä alkoholista ja tupakasta aiheutuvien terveyshaittojen ehkäisyssä. Kansanterveyslaitos etsii keinoja väestöryhmien välisten terveyserojen kaventamiseksi sekä ikääntyneiden terveyden ja toimintakyvyn edistämiseksi. Laitos kehittää koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisytyötä yhteistyössä alan muiden toimijoiden kanssa.

Kansanterveyslaitos selvittää ilmansaasteiden ja rakennusten mikrobikontaminaation ja juomaveden ja ravinnon epäpuhtauksien aiheuttamia terveyshaittoja ja niiden kehitystä sekä kehittää menetelmiä ympäristöperäisten terveysriskien arviointiin.

Prosessit ja rakenteet

Kansanterveyslaitos selvittää kansanterveyden keskeisillä aloilla tarvittavat vaikuttamisprosessit ja kehittää viestintää erityisesti verkkopalveluidensa osalta.

Kansanterveyslaitos kehittää johtamisjärjestelmäänsä erityisesti laatujärjestelmän ja sisäisen valvonnan kehittämiseksi.

Kehittämiskohteita ovat myös tietojärjestelmät, suunnittelu-, seuranta- ja raportointijärjestelmät sekä tutkimusprosessit.

Henkilöstön uudistuminen ja työkyky

Kansanterveyslaitos pitää huolta kilpailukyvystään työnantajana kehittämällä suunnitelmallisesti palkitsemisjärjestelmäänsä sekä varmistamalla oikeudenmukaisuuden toteutumisen henkilöstöpolitiikassa.

Laitos huolehtii henkilöstön osaamisesta ja uudistumisesta kehittämällä strategialähtöisesti henkilöstön ammattitaitoa ja esimiesten johtamistaitoja ja luomalla järjestelmän käyttämiensä menetelmien ja prosessien oikea-aikaiseen uudistamiseen.

Resurssit ja talous

Kansanterveyslaitoksen kokonaiskustannukset ja henkilötyövuodet

Tulosalue	2004 tilinpäätös			2005 tavoite			2006 tavoite		
	1 000 €	%- osuus	htv	1 000 €	%- osuus	htv	1 000 €	%- osuus	htv
Infektiotautien tulosalue	12 678	24	255	13 300	25	255	13 500	25	255
Terveyden ja kroonisten kansantautien tulosalue	20 607	39	368	21 500	40	368	21 700	40	366
Ympäristöterveyden tulosalue	5 558	11	110	5 200	10	110	5 300	10	110
Sisäiset palvelut ja johto	13 355	26	110	13 500	25	110	13 500	25	110
Yhteensä	52 198	100	843	53 500	100	843	54 000	100	841

Kokonaiskustannukset eivät sisällä rokotementin (33.08.26) menoja, jotka ovat luonteeltaan menoja, eivät kustannuksia.

Kansanterveyslaitos suorittaa tehtävänsä tekemällä budjettirahoituksella tutkimus- ja kehittämistyötä ja asiantuntijatehtäviä, huolehtimalla yleisen rokotusohjelman toimeenpanosta sekä

1) tekemällä tutkimustyötä yhteisrahoitteisina sopimustutkimuksina EU:n ja muiden tutkimusrahoittajien kanssa sovittavalla tavalla,

2) tekemällä maksulliset asiakkaiden tilaamat laboratoriomääritykset,

3) osallistumalla tartuntatautilaissa (583/1986) säädettyyn viranomaisvalvontaan,

4) toteuttamalla viranomaisille erillisten sopimusten mukaan maksuttomia ja yhteisrahoitteisia määrittämis-, valvonta- ja asiantuntijapalveluja,

5) toteuttamalla erilliseen sopimukseen perustuvat maksulliset tilaustutkimukset ja huolehtimalla tarvittaessa tutkimustulosten kaupallisesta hyödyntämisestä sekä

6) huolehtimalla harvinaisten rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta.

Kansanterveyslaitoksen talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjetointiin, jossa on nettoutettu edellä kohdissa 1), 2), 4), 5) sekä 6) oleva toiminta.

Kannattavuus

Maksullisen palvelutoiminnan kannattavuustavoitteena on, että tulot kattavat kustannukset sekä syntyy ylijäämä, joka käytetään seuraavana vuonna tuotekehitykseen ja investointeihin. Yhteisrahoitteisen ulkopuolisen rahoituksen osalta tavoitteena on saada hankittua budjetoitu määrä yleishyödyllistä tutkimusrahoitusta laitoksen keskeisille tutkimusalueille. Yhteisrahoitteisen (ml. EU-rahoitus) tutkimusrahoituksen osuuden arvioidaan olevan 25 % koko toimintamenorahoituksesta.

Kansanterveyslaitos varmistaa riittävät voimavarat toimintaansa suuntaamalla voimavaransa strategian mukaisesti, hankkimalla ulkopuolista lisärahoitusta ja huolehtimalla toimintansa taloudellisuudesta ja tehokkuudesta muun muassa kehittämällä henkilöstön kustannustietoisuutta ja hankintajärjestelmiä. Kustannuksista kohdistuu arviolta 25 % infektioautien ehkäisyyn, 40 % terveyskäyttäytymisen edistämiseen ja kroonisten kansantautien ehkäisyyn ja 10 % ympäristöterveyden ongelmien ehkäisyyn.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	4 497	3 500	4 000
— muut tuotot	6	-	-
Tuotot yhteensä	4 503	3 500	4 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	4 073	3 360	3 800
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	430	140	200
Kustannusvastaavuus, %	110,6	104,2	105,3

21. Kansanterveyslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 34 403 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoitukseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoituina tuloina yhteisrahoitteisten sopimustutkimusten ja muiden yhteishankkeiden maksuosuudet, maksullisen palvelutoiminnan ja erillisiin sopimuksiin perustuvien tilaustutkimusten tulot,

muut maksullisen toiminnan myyntitulot kuten rojaltit ja vastaavat sekä saadut lahjoitusvarat ja sponsoritulot.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon peruskorjauksista johtuvat vuokramenojen lisäykset ja muuttokustannukset 396 000 euroa.

Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 142 000 euroa siirtona momentille 33.06.21.

Määrärahaa arvioidaan käytettävän harvinaisten rokotteiden myynnin ja välitystoiminnan menoihin 56 000 euroa. Tulot harvinaisten rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.08.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004	2005	2006
	toteutuma	varsinainen talousarvio	esitys
Bruttomenot	47 764	46 742	47 788
Bruttotulot	14 955	12 885	13 385
Nettomenot	32 809	33 857	34 403
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 309		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 900		
2006 talousarvio		34 403 000	
2005 lisätalousarvio		416 000	
2005 talousarvio		33 857 000	
2004 tilinpäätös		33 399 929	

26. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 722 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tartuntatautilain (583/1986) 25 §:n perusteella maksutta toimitettavien rokotustilaisuuksissa tarvittavien rokotteiden hankkimisesta ja edelleen toimittamisesta ja käytön ohjeistamisesta molemmilla kotimaisilla kielillä, velvoitevarastoinnista sekä muiden yleisen rokotusohjelman toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja korvausten maksamiseen sekä Suomen lääkevahinkokorvausosuuskunnan jäsenmaksuun. Määrärahaa saa käyttää myös rokotteiden hankkimisesta ja edelleen toimittamisesta välitystoimintaan aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Rokotusohjelman toteuttamisesta arvioidaan aiheutuvan menoja yhteensä 9 422 000 euroa. Rokotusohjelman toteutukseen tarvittavat tietojärjestelmät vaativat kehittämistä sekä vanhentuneisuutensa että rokotusohjelman uudistuksen aiheuttamien muutosten vuoksi. Tietojärjestelmän osuudeksi on arvioitu 300 000 euroa.

Rokotteiden välitystoiminnan muut menot on merkitty momentille 33.08.21. Tulot rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.08.

2006 talousarvio	9 722 000
2005 talousarvio	9 400 000
2004 tilinpäätös	9 525 985

09. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus

Selvitysosa:

Viraston perustehtävä

Tuotevalvontakeskuksen toiminta-ajatuksena on ehkäistä alkoholipitoisista aineista, tupakasta ja kemikaaleista aiheutuvia haittoja sekä edistää elinympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta.

Toimintaympäristön muutokset

Kasvanut alkoholijuomien kulutus lisää alkoholipitoisista aineista aiheutuvia yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. Alkoholilainsäädännön muutoksilla anniskelun ja vähittäis-

myynnin lupahallintotehtävät siirtyivät vuoden 2005 alusta lääninhallituksiin. Lääninhallitusten lupahallinnon ja valvonnan ohjaus ja kehittäminen yhtenäisen hallintokäytännön turvaamiseksi koko maassa ovat alkoholihallinnon ydintehtäviä lähivuosina.

Tupakkavalvontaan vaikuttavat olennaisesti valmisteilla olevat tupakkalainsäädännön muutokset.

Kemikaalivalvonnassa virasto valmistautuu EU:n kemikaaliasetuksesta (REACH) johtuviin toiminnallisiin muutoksiin sekä kemikaalien luokitus- ja merkintäjärjestelmän kansainvälistymiseen ja kriteerien muuttumiseen. Suomen EU-puheenjohtajuuskauden aikana vuonna 2006 REACH-asetus on todennäköisesti tiiviissä käsittelyssä neuvostossa ja parlamentissa. Kansallisella kemikaaliohjelmalla linjataan suomalaista kemikaalipolitiikkaa ottaen huomioon sekä kansainvälisesti että EU:ssa kemikaalialalla tapahtuva kehitys. Kemikaalilakia on esitetty muutettavaksi 1.7.2005 alkaen siten, että Tuotevalvontakeskuksen roolia kemikaalilain toimeenpanon ohjauksessa selkeytetään. Samalla virastolle tulisi myös uusi rooli käyttöturvallisuustiedotteita koskevien säännösten noudattamisen valvonnassa.

Tuotevalvontakeskuksen kunnallisen terveydensuojelun valvontaan liittyvää ohjaustoimintaa lisäävät merkittävästi ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön muutokset, joilla varmistetaan entistä suunnitelmallisempi ja tehokkaampi paikallisen valvonnan ohjaus sekä valvonnan maksullisuus. Hallinnonalat ylittävän valtioneuvoston lokakuussa 2003 antaman elintarvikevalvontaa koskevan periaatepäätöksen toimeenpano vaikuttaa kunnallisen valvonnan rakenteisiin ja samalla paikallistason ohjaukseen. Geenitekniikan valvontaa koskevat säädökset tulevat voimaan kailta osiltaan.

Strategiset linjaukset

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus toteuttaa sosiaali- ja terveysministeriön terveyden ja toimintakyvyn edistämiseen tähtäävää strategiaa lupahallinnon, valvonnan ja vaikuttamisen sekä alue- ja paikallishallinnon ohjauksen kautta. Viraston toiminnassa on myös keskeisessä asemassa elinkeinotoimintaan kohdistuvan ohjauksen ja valvonnan tehostaminen. Virasto vaikuttaa elin- ja työympäristöön sekä kansalaisten terveydelle haitallisiin elämäntapoihin seuraamalla ja arvioimalla riskitekijöitä sekä tiedottamalla näistä.

Keskeiset tulostavoitteet

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa alustavasti sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle tulosalueittain seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006. Tulostavoitteet täsmennetään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Alkoholien aiheuttamien haittojen ehkäisy: Tuotevalvontakeskus pyrkii ehkäisemään alkoholin aiheuttamia haittoja koordinoimalla Alkoholiohjelman ja siihen liittyvien kumppanuussopimusten toteuttamista kaikkien alkoholielinkeinojen osalta ja tuottamalla seurantaan tarvittavaa tietoa alkoholin kulutuksesta sekä alkoholihallinnon vaikuttavuustavoitteiden seuranta- ja suoriteindikaattoreista. Kuntasektorin kanssa toteutettavaa seutukuntakokeilua pyritään laajentamaan uusiin seutukuntiin ja valvontatehtäviin. Tuotevalvontakeskus ehkäisee nuorten alkoholinkäyttöä ohjaamalla elinkeinonharjoittajia laatimaan omavalvontasuunnitelmat niin, että painopisteenä on alkoholilain noudattamisen noudattaminen, sekä lisäämällä nuorille myyntiä koskevien alkoholilain säännösten noudattamisen valvontaa. Tuotevalvonnan keinoin rajoitetaan nuorille suunnattujen tuotteiden myyntiä ja mainonnan valvonnassa keskitytään sellaisen mainonnan estämiseen, joka kohdistuu myös alaikäisiin. Virasto valvoo tuotteiden tuoteturvallisuutta, laatua ja säännöstenmukaisuutta. Biopoltoaineeksi käytettävän viinietanolin valvontaa tehostetaan.

Tupakan aiheuttamien haittojen ehkäisy: Tuotevalvontakeskus ohjaa ja tukee valvontaviranomaisia tupakkalain tavoitteiden toteuttamisessa. Keskeisiä tavoitteita ovat ravintoloiden savuttomien tilojen varmistaminen ja tupakan alaikäisille myyntiä koskevan kiellon noudattaminen.

Kemikaalien aiheuttamien haittojen ehkäisy: Kemikaalien turvallisen käytön varmistamiseksi arvioidaan biosidien, kasvinsuojeluaineiden ja muiden kemikaalien vaaroja ja riskejä osana niiden hyväksymisjärjestelmiä. EU-yhteistyön puitteissa laaditaan suosituksia teollisuus- ja kulutajakemikaalien terveysriskien vähentämiseksi. Kemikaalilain muutoksen myötä lain ylin valvonta sekä toimeenpanon ja valvonnan valtakunnallinen ohjaus kuuluu Tuotevalvontakeskukselle kemikaalien aiheuttamien haittojen sekä palo- ja räjähdysvaarojen ehkäisemisen ja torjumisen osalta. Komissio koordinoi EU:n kemikaaliasetuksen toimeenpanoa edeltävänä siirtymäkautena työtä, jonka tavoitteena on valmistella ohjeita sekä teollisuudelle että viranomaisille asetuksen velvoitteiden täyttämiseksi. Osallistumalla tähän työhön virasto valmistautuu tuleviin uusiin tehtäviin.

Elinympäristön terveellisyys ja turvallisuuden edistäminen: Virasto toimii elinympäristöstä ihmisen terveydelle aiheutuvien riskien hallinnan asiantuntijavirastona. Viraston ohjaus- ja asiantuntijatehtäviä lisää erityisesti turvallisen jätehuollon varmistaminen ja siihen liittyvän kansallisen biojätestrategian ja EU:n sivutuoteasetuksen toimeenpano. Geenitekniikkalain edellyttämässä kotimaisen tutkimustyön valvonnassa virastolla on keskeinen asema. Lisäksi virasto ylläpitää ja kehittää eri toimijoiden yhteiskäytössä olevaa geenitekniikan rekisteriä.

Prosessit ja rakenteet

Virasto varmistaa oman hallinnon ja muiden viranomaisten valvontayhteistyön, ohjauksen ja riskinarvioinnin toimivuuden korostamalla yhteistyön tavoiteasettelua, tulossopimusten yhteensovittamista ja selkeää työnjakoa eri hallinnonalojen välillä. Mallinnetuilla toimintaprosesseilla ja sähköisellä asiointilla tehostetaan viranomaisten välistä ja viranomaisorganisaation sisällä tapahtuvaa tietojenvaihtoa ja ratkaisutoiminnan edellyttämän tiedon käsittelyä.

Alkoholihallinnolle rakennetun toiminnallisen ekstranetin palveluilla kehitetään edelleen hallinnon toimialaportaalia lupa- ja valvontaviranomaisten yhtenäisen ratkaisukäytännön tueksi ja asiakaspalvelun välineeksi. Verkkoportaali toimii alkoholihallinnon ja sen eri sektoriministeriöiden alaisten yhteistyöviranomaisten sekä sidosryhmien viestinnän ja asiointin kanavana sekä oman hallinnon substanssitetun varastona ja toimijoiden ohjauslautana.

Resurssit ja talous

Toimintamenojen ja toimintamäärärahan tasapainoa sekä siirtyvän määrärahan suuruutta seurataan vuosittain. Tavoitteena on, että budjettirahoitus vastaa tehtäviä. Henkilöstön kustannustietoisuutta lisätään kustannusvastaavuuslaskentaa ja tunnuslukuja kehittämällä. Maksullisen toiminnan tavoitteena on kustannusvastaavuus.

Viraston kokonaiskustannukset ja henkilötyövuodet jakautuvat tulosalueittain seuraavasti:

Viraston kokonaiskustannuksien ja henkilötyövuosien jakautuminen tulosalueittain

	2004 tilinpäätös		2005 tavoite		2006 tavoite	
	1 000 €	htv	1 000 €	htv	1 000 €	htv
Tulosalue						
Alkoholin aiheuttamien haittojen ehkäisy	2 595	29	2 356	27	2 301	25
Tupakan aiheuttamien haittojen ehkäisy	147	2	244	2	153	2
Kemikaalien aiheuttamien haittojen ehkäisy	1 947	24	1 966	24	2 005	24
Elinympäristön terveellisyys edistäminen	511	7	544	7	620	7
Talous-, henkilöstö- ja tietohallinto, ylin johto	- ¹⁾	16	- ¹⁾	17	-	17
Yhteensä	5 200	78	5 110	77	5 079	75

Nettobudjetoitu toiminta

Kemikaalien tuoterekisteri	649	12	700	12	730	12
Henkilöstö yhteensä		90		89		87

¹⁾ Kohdistettu muille tulosalueille.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjettiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen bruttotulot on budjetoitu momentille 12.33.09. Tampereella sijaitsevan nettobudjetoidun kemikaalirekisterin menot katetaan ilmoituksen käsittelystä saatavilla maksuilla.

Henkilöstön uudistuminen ja työkyky

Henkilöstön motivoituminen, osaaminen ja jaksaminen varmistetaan muun muassa kannustavan palkkausjärjestelmän, henkilöstön koulutuksen, ergonomian, työsuojelun ja TYKY-toiminnan keinoin. Virasto jatkaa ikääntymisen ja eläkkeelle siirtymisen vaikutusten selvittämistä ja kehittää johtamismenettelyjä. Tavoitteiden toteutumista seurataan vuosittain henkilöstötilinpäätösten ja työtyytyväisyyskyselyn avulla.

21. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 055 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina kemikaalirekisterin rekisterimaksut.

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 375
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 424

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähenyksenä huomioon 100 000 euroa alkoholilupa- ja pahallinnon alueellistamisen johdosta sekä lisäyksenä huomioon 130 000 euroa siirtona momentilta 33.53.23 ja 36 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen bruttobudjetoidut tulot on budjetoitu momentille 12.33.09.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2005		
	2004 toteutuma	varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	5 656	5 630	5 785
Bruttotulot	658	700	730
Nettomenot	4 998	4 930	5 055

2006 talousarvio	5 055 000
2005 lisätalousarvio	85 000
2005 talousarvio	4 930 000
2004 tilinpäätös	5 047 000

10. Säteilyturvakeskus

Selvitysosa: Säteilyturvakeskuksen toiminta-ajatuksena on ihmisten, yhteiskunnan, ympäristön ja tulevien sukupolvien suojeleminen säteilyn haitallisilta vaikutuksilta.

Toimintaympäristön muutokset

Kansainvälisten säteilyturvallisuuksiperiaatteita ollaan uudistamassa. Ympäristön säteilysuojelu on tarkoitettu sisällyttämään niihin ihmisten suojelun rinnalle. Myös jo julkaistut ja valmistelun alla olevat säteilysuojelua koskevat EU-direktiivit ja -suositukset aiheuttavat muutoksia toimintaympäristöön.

Ionisoivan säteilyn käyttöön perustuvien lääketieteellisten tutkimus- ja hoitomenetelmien kehittyminen ja sähkömagneettisia kenttiä synnyttävien laitteiden lisääntyminen aiheuttavat muutoksia valvontatoimintaan. Lisäksi on todettu tarve parantaa säteilyn käyttäjien toiminnan laatua ja osaamista.

Uuden ydinvoimalaitosyksikön rakentaminen vaatii huomattavia resursseja valvontaan. Huomiota suunnataan myös käytössä olevilla ydinvoimalaitoksilla toteutettaviin suuriin muutostöihin. Käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitusta koskevat tutkimukset ja suunnittelutyö edellyttävät kiinteää arviointia.

Säteily- ja ydinturvallisuuden parantaminen Itä- ja Keski-Euroopassa edellyttää huomattavaa työpanosta, samoin hankkeet saada aikaan EU-maissa yhdenmukaiset ydinturvallisuusvaatimukset ja valvontakäytäntö. Kansainvälinen terrorismi otetaan huomioon säteily- ja ydinturvallisuuden varmistamisessa.

Strategiset linjaukset

Säteilyturvakeskuksen strategian mukaisia painoalueita ovat uuden ydinvoimalaitoksen suunnittelun ja rakentamisen valvonta, käytössä olevien ydinvoimalaitosten ikääntymisen johdosta tehtävät perusparannukset, käytetyn polttoaineen loppusijoituslaitoksen suunnittelun valvonta ja sijoituspaikalla tehtävien tutkimusten arviointi, säteilyn lääketieteellisestä käytöstä aiheutuvan altistuksen hallinta, luonnonsäteilystä (radon) aiheutuvan altistuksen pienentäminen, sähkö- ja magneettikenttien aiheuttama altistus ja terveysvaikutukset sekä kansainvälinen yhteistyö ydin- ja säteilyturvallisuutta koskevien turvallisuusperiaatteiden kehittämisessä.

Toiminnan kehittämisessä painoalueita ovat henkilöstön osaamisen ja tiedonhallinnan menetelmien kehittäminen sekä toimintakulttuurin vahvistaminen: arvot, toimintatavat ja prosessit sekä johtaminen.

Keskeiset tulostavoitteet vuodelle 2005

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa alustavasti Säteilyturvakeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006. Tulostavoitteet määritellään ministeriön ja laitoksen välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuus

Tavoitteena on, että säteilylähteiden käytössä ei satu onnettomuuksia tai turvallisuutta vaarantavia tapahtumia, säteilyn käyttö on säteilylain 2 §:ssä säädettyjen oikeutus- ja optimointiperiaatteiden mukaista ja työntekijöiden säteilyannokset pysyvät säädettyjen annosrajojen alapuolella.

Ydinlaitosten valvonnassa tavoitteena on, että laitoksilla ei satu onnettomuuksia tai turvallisuutta vaarantavia tapahtumia, radioaktiivisten aineiden päästöt laitoksilta ovat pieniä ja niistä lasketut vuotuiset säteilyannokset ovat alle yksi prosentti valtioneuvoston päätöksessä (395/1991) asetetusta raja-arvosta ja ydinjätteiden käsittely, varastointi ja loppusijoitus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että jätteiden määrä pysyy mahdollisimman pienenä eikä toiminnasta aiheudu käytännöllisesti katsoen lainkaan päästöjä.

Ympäristön säteilyvalvonnan tavoitteena on, että Säteilyturvakeskus on jatkuvasti tietoinen siitä säteilytasosta, jolle väestö altistuu. Tavoitteena on, että onnettomuustilanteissa valmiustoiminta käynnistyy 15 minuutissa ensitiedon saamisesta. Viestinnässä tavoitteena on, että säteily- ja ydinturvallisuuteen liittyvistä tapahtumista tiedotetaan oma-aloitteisesti, objektiivisesti, avoimesti ja viivytyksettä.

Prosessit ja rakenteet

Tavoitteena on, että toimintatavat ovat linjakkaita, kustannustietoisia ja hyvin määriteltyjä ja että olennaisia poikkeamia määritellyistä toimintatavoista ei tapahdu. Toimintatapoja arvioidaan laatupalkintokriteeristön ja sisäisten auditointien avulla. Arviointien ja auditointien perusteella valitut kehityshankkeet toteutetaan suunnitellulla tavalla.

Resurssit ja talous

Tavoitteena on, että ydinenergian käytön valvonnan ja säteilytoiminnan valvonnan tuotot kattavat omakustannusperiaatteen mukaisesti valvonnasta aiheutuvat kustannukset, muusta maksullisesta toiminnasta saatavat tuotot kattavat vähintään toiminnasta aiheutuvat kustannukset ja omakustannushinta ei kasva palkkojen noususta ja inflaatiosta aiheutuvaa kasvua nopeammin. Tavoitteena on, että omakustannushinta pysyy selvästi pienempänä kuin vastaavia suoritteita tuottavien yritysten laskutushinta.

Henkilöstön uudistuminen ja työkyky

Henkilöstön osaamista kehitetään laadittavan suunnitelman mukaisesti. Tavoitteena on, että henkilöstön koulutukseen käyttämä aika on 3—4 % kokonaistyöajasta, opinnäytteitä valmistuu muutamia ja henkilöstön poissaolopäivien kokonaismäärä on alle 7,5 henkilötyövuotta kohden ja omasta sairaudesta ja työtapaturmasta johtuvien poissaolopäivien määrä alle 6,5 henkilötyövuotta kohden.

Tuottavuus ja taloudellisuus

Tulosaluekohtaiset kustannukset ja henkilötyövuodet

	2004		2005		2006	
	1 000 €	htv ¹⁾	1 000 €	htv ¹⁾	1 000 €	htv ¹⁾
Ydinturvallisuus	10 213	71	11 650	78	11 800	79
Säteilyn käytön turvallisuus ²⁾	2 535	26	2 600	25	2 600	25
Ympäristön säteilyvalvonta	893	8	900	8	900	8
Tutkimus ²⁾	6 313	61	6 450	63	6 550	64
Valmiustoiminta	1 483	14	1 450	13	1 350	12
Palvelut	4 243	25	4 100	25	4 000	24
Viestintä	832	8	900	8	900	8
Hallinto ³⁾	-	43	-	44	-	44
Yhteensä	26 512	256	28 050	264	28 100	264

¹⁾ Taulukko ei sisällä lomia. Vuoden 2006 lomien osuudeksi arvioidaan 60 htv.

²⁾ Vuoden 2004 alussa mittanormaalitoiminta siirrettiin tutkimuksesta säteilyn käytön turvallisuus -tulosalueelle.

³⁾ Hallinnon kustannukset on kohdistettu muille tulosalueille.

Siirtyvät erät on pääosin sidottu tilauksiin.

Kannattavuus

Julkisoikeudellisen ja muun maksullisen toiminnan tavoitteena on kustannusvastaavuus.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (julkisoikeudelliset, liiketaloudelliset ja erityislakien mukaiset suoritteet yhteensä, 1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot	15 178	15 850	16 110
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	14 809	15 850	16 110
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	369	-	-
Kustannusvastaavuus, %	102,5	100,0	100,0

21. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot
(siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 11 562 000 euroa.

Selvitysosa:

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	26 576	28 060	28 482
Bruttotulot	15 917	16 660	16 920
Nettomenot	10 659	11 400	11 562

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 669
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 340

2006 talousarvio	11 562 000
2005 lisätalousarvio	256 000
2005 talousarvio	11 400 000
2004 tilinpäätös	11 330 000

11. Lääkelaitos ja Lääkehoidon kehittämiskeskus

Selvitysosa: Lääkelaitoksen tehtävänä on ylläpitää ja edistää lääkkeiden, terveydenhuollon laitteiden ja tarvikkeiden sekä verivalmisteiden käytön turvallisuutta. Lääkelaitoksen tavoitteena on olla luotettava, asiantunteva ja tehokas yhteistyökumppani EU:n valvontajärjestelmissä. Valvontaa toteutetaan lupamenettelyin sekä tarkastustoiminnan ja jälkivalvonnan keinoin.

Toimintaympäristön muutokset

EU:n uudistuneen lääkelainsäädännön voimaantulo aiheuttaa muutoksia myyntilupajärjestelmään ja lääketurvatoimintaan sekä laajentaa GMP-tarkastustoiminnan aluetta. Veriturvallisuusdirektiivin aiheuttama muutos veripalvelulakiin edellyttää tarkastustoiminnan sopeuttamista ja

veriturvatoiminnan toimeenpanoa. Ihmiskudossdirektiivin implementointi Suomen lainsäädäntöön edellyttää uusia valvontatoimia.

Strategiset linjaukset

Lääkelaitos on aktiivinen toimija valituilla keskittymisalueilla eurooppalaisessa lääkevalvon-
nassa. Lääkelaitoksen strategiset linjaukset toteuttavat sosiaali- ja terveysministeriön strategisten
tavoitteiden kohtia: Toimivat palvelut sekä väestön terveyden ja toimintakyvyn edistäminen.

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa alustavasti Lääkelaitokselle seuraavat tulostavoitteet vuo-
delle 2006. Tulostavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuustavoitteet

Lääkelaitos lisää edelleen EU-vaikuttavuuttaan sekä biologisten valmisteiden, erityisesti bio-
teknologisten valmisteiden, soluterapiavalmisteiden ja geeniterapiavalmisteiden että lastenlääk-
keiden valvonnessa. Tämän lisäksi Lääkelaitos vaikuttaa myyntiluvan saaneiden lääkkeiden laa-
duntarkastuksen yhteistoiminnan tehostamiseen ja tarkoituksenmukaisen työnjaon aikaansaami-
seen.

Uuden veripalvelulain mukainen valvonta toteutetaan muun muassa lisäämällä tarkastustihey-
ttä ja järjestämällä veriturvatoimintaa.

Väestölle suunnattavaa lääkkeiden oikeaa ja turvallista käyttöä koskevaa kampanjatoimintaa
jatketään vuoden 2005 kokemusten pohjalta.

Lääkelaitos tuottaa terveydenhuollon yksiköille menetelmän lääkkeisiin ja terveydenhuollon
laitteisiin ja tarvikkeisiin liittyvien haitallisten tapahtumien käsittelyyn.

Lääkelaitos laatii suositukset lääke-esittelyjen laatukriteereiksi.

Prosessit ja rakenteet

Toimintaa kehitetään asiakaspalautejärjestelmän avulla. Hakemuskäsittelyssä noudatetaan
määräaikoja.

Toiminnan sisäiset auditoinnit laajennetaan koskemaan koko Lääkelaitoksen toimintaa. Sisäi-
sen valvonnan taso ja riskit arvioidaan ja ryhdytään arvioinnin edellyttämiin toimenpiteisiin.

Henkilöstön uudistuminen ja työkyky

Esimiesvalmennusta jatketaan ja hyödynnetään toiminnan raportointi- ja seurantavälineitä.

Lääkelaitoksen henkilöstön osaamista ja työkykyä ylläpidetään ja kehitetään.

Resurssit ja talous

Tuottavuus ja taloudellisuus

Viraston kokonaiskustannukset/toimintamenojen jakautuminen

Tulosalue	2004 tilinpäätös		2005 tavoite		2006 tavoite	
	1 000 €	htv	1 000 €	htv ¹⁾	1 000 €	htv ¹⁾
Myyntilupaosasto	5 534	60	5 624	62	6 246	60
Valvontaosasto	3 013	39	3 121	39	3 441	39
Lääketurvaosasto	1 668	16	1 712	16	1 934	16
Terv.huollon laitteet os.	1 263	12	1 322	12	1 350	12
Yleinen osasto ja johto	2 356	33	2 860	30	3 573	38
Yhteensä	13 834	160	14 639	159	16 544	165

¹⁾ Henkilötyövuodet on arvioitu. Htv-resurssitarpeeseen vaikuttaa myyntilupahakemusten määrän kehitys ja toimintaympäris-
tön muutokset. Henkilöstövoimavarojen lisäykset toteutetaan tulorahoituksen ja nettomäärärahan puitteissa.

Kannattavuus

Lääkelaitoksen talousarvio perustuu nettobudjetointiin. Lääkelaitoksen menot katetaan pääasi-
assa valvonta- ja palvelutoiminnasta perittävillä maksuilla. Maksullisen toiminnan palvelut tuo-

tetaan omakustannushintaan. Suoritteista perittävät maksut ovat maksuperustelain mukaisia. Lääkkeiden laadunvalvonnan kustannukset katetaan lääkelaitoksesta annetun lain (35/1993) 4 §:n mukaisella maksulla.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

Maksuperustelain mukaiset suoritteet

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	12 023	11 658	13 553
— muut tuotot	28	12	12
Tuotot yhteensä	12 051	11 670	13 565
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	10 575	11 600	13 565
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 476	70	-
Kustannusvastaavuus, %	114	101	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

Erillislakien mukaiset suoritteet

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	1 460	1 500	1 620
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 346	1 360	1 620
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	114	140	-
Kustannusvastaavuus, %	108	110	100

Lääkehoidon kehittämiskeskus

Lääkehoidon kehittämiskeskus on asiantuntijayksikkö, joka edistää väestön terveyden ylläpitoa ja parantamista kokoamalla ja välittämällä rationaalista lääkehoitoa edistävää tietoa ja saattamalla sitä käytännön toiminnaksi.

Asiakkuus

Lääkehoidon kehittämisessä keskeisin kohderyhmä ovat lääkärit erityisesti perusterveydenhuollossa.

Toimintaympäristön muutokset

Kansanterveyden kehitys ja terveyspalvelujen tarve

Väestön ikääntyminen ja terveyskäyttäytymisen muutokset, mielenterveysongelmat ja alkoholitutuksen kasvu vaikuttavat kaikki lääkkeiden tarpeeseen ja lääkäreiden lääkemääräyskäytäntöihin.

Teknologian kehitys

Uusia, usein kalliita lääkkeitä tulee markkinoille vuosittain. Tietoteknologian kehitys voi tukea rationaalisen lääkehoidon apuvälineiden kehitystä, kuten kattavan sähköisen reseptin ja sähköiset potilastietojärjestelmät, työasemilla mahdollistuvat ajantasaiset helppokäyttöiset hoitosuositukset sekä potilastietojärjestelmään yhdistetty päätöksentukisovellus, joka luo erilaisia potilastietojärjestelmän kautta toimivia muistutteita, varotteita, ehdotteita ja avusteita.

Julkinen talous ja rahoituksen edellytykset

Edelleen jatkuva lääkekustannusten kasvu johtaa taloudellisesti kestävämpään tilanteeseen. Lähivuosina väestön ikääntyminen ja lisääntyvät elintapasairaudet sekä erityisesti uudet lääkkeet johtavat jatkuvasti kohoaviin lääkekustannuksiin. Tässä tilanteessa on erityisen tärkeää edistää lääkäreiden ja potilaiden rationaalisia lääkekäytäntöjä. Suuria haasteita ovat kroonisten sairauksien ja ikääntyvien lääkehoito sekä uusien lääkkeiden rationaalinen käyttö.

Strategiset linjaukset

Lääkkeitä määräävien lääkäreiden rationaalisen lääkemääräyskäytännön edistäminen ja lääkkeiden asianmukaisen käytön ohjauksen edistäminen.

Keskus toimii kolmella alueella:

- Keskus edistää rationaalista lääkehoitoa asiantuntija-avun, tutkimuksen, koulutuksen ja tietoteknisen tuen avulla.
- Keskus arvioi, tiivistää ja välittää tietoa näyttöön perustuvasta, kustannusvaikuttavasta lääkehoidosta.
- Keskus kuvaa, seuraa ja tutkii lääkekäytäntöjä ja lääkkeiden käyttöä sekä välittää tätä tietoa rationaalisia lääkekäytäntöjä edistäville toimijoille.

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa alustavasti Lääkehoidon kehittämiskeskukseksi seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006. Tulostavoitteet määrittellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuustavoitteet

Lääkehoidon kehittämiskeskus toimii sosiaali- ja terveysministeriön vuoteen 2010 strategian mukaisesti. Erityisesti sen toiminta liittyy väestön terveyden ja toimintakyvyn edistämiseen sekä palveluiden toimimiseen. Lisäksi toimintaa linjaavat Lääkepolitiikka-asiakirja sekä Kansallisen terveyshankkeen tavoitteet ja osahankkeet.

— Yksittäiset toimijat ja organisaatiot arvioivat ja kehittävät lääkekäytäntöjään entistä rationaalisempaan suuntaan ottaen huomioon taloudellisuus ja kustannusvaikuttavuus. Noin puolet terveyskeskuksista on aloittanut tavoitteellisen koulutus- ja kehittämistoiminnan.

— Keskus ja sen toiminta tunnetaan ja koetaan tarpeellisenä.

— Tuetaan rationaalista lääkehoitoa edistävän sähköisen päätöstukijärjestelmän kehittämistä.

— Arvioidaan toiminnan piirissä olevien terveyskeskusten lääkekäytäntöjen muutoksia ja niihin liittyviä tekijöitä.

Prosessit ja rakenteet

Kriittinen menestystekijä on yhteistyöverkostojen luominen. Koulutus- ja kehittämistoiminnassa yhteistyökumppaneina ovat terveyskeskukset ja sairaanhoitopiirit. Käypä hoito-organisaatio on keskeinen yhteistyökumppani näyttöön perustuvan lääkehoidon tiedontuotannossa ja toimeenpanossa.

— Vuoden 2006 alusta yhteistyöverkostoon liittyvien sairaanhoitopiirien ja muiden alueyksiköiden kanssa on solmittu yhteistyösopimukset.

— ROHTO-verkoston toiminta on vakiintunut toiminnan piirissä olevissa terveyskeskuksissa.

— Keskuksen tuki verkostolle vastaa sen tarpeita.

— Kriittisten, kustannustietoisuutta lisäävien lääkearvioiden tuotanto on vakiintunut.

Henkilöstön uudistuminen ja työkyky

Kriittiset menestystekijät ovat kilpailukyky työnantajana, osaamisen varmistaminen ja työhyvinvointi.

— Henkilöstön osaaminen vastaa toiminnan tarpeita.

— Vuoden 2006 alusta aloittavien alueiden vastuuhenkilöt on nimetty.

Resursseja ja taloutta koskevat tavoitteet

Kriittiset menestystekijät ovat: tehokas resurssien käyttö, tuottavuus, taloudellisuus ja kannattavuus.

— Rahoitus vastaa tehtäviä.

Kehittämiskeskuksen rahoitusrakenne ja henkilötyövuodet (1 000 euroa)

Tulosalue	2004 toteutunut		2005 tavoite		2006 tavoite	
	1 000 €	htv	1 000 €	htv ¹⁾	1 000 €	htv ¹⁾
Toimintamenomääräraha	1 325	7	1 325	9	1 333	9
Edelliseltä vuodelta siirtynyt	1 100	-	1 022	-	-	-

¹⁾ Henkilötyövuodet on arvioitu. Htv-resurssitarpeeseen vaikuttaa myyntilupahakemusten määrän kehitys ja toimintaympäristön muutokset. Henkilöstövoimavarojen lisäykset toteutetaan tulo-rahoituksen ja nettomäärärahan puitteissa.

Vuoden 2006 aikana kehitetään edelleen toiminta-alueittaista kustannusseurantaa.

21. Lääkelaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 331 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Lääkelaitoksen hyväksymien, laitoksen ulkopuolella toteutettavien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitettu 50 000 euroa tutkimushankkeiden rahoittamiseen. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina maksuperustelain mukaisista julkisoikeudellisista suoritteista saadut tulot ja Lääkelaitoksesta annetun lain (35/1993) 4 §:ssä tarkoitetut tulot.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	13 808	14 419	16 516
Bruttotulot	13 662	13 170	15 185
Nettomenot	146	1 249	1 331

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta 436

— siirtynyt seuraavalle vuodelle 1 249

2006 talousarvio	1 331 000
2005 talousarvio	1 249 000
2004 tilinpäätös	959 400

22. Lääkehoidon kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 333 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Lääkehoidon kehittämiskeskuksen hyväksymien, sen ulkopuolella toteutettavien koulutus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen.

2006 talousarvio	1 333 000
2005 lisätalousarvio	—
2005 talousarvio	1 325 000
2004 tilinpäätös	1 325 000

12. Valtion koulukodit

Selvitysosa:

Laitoksen perustehtävä

Valtion koulukotien tehtävänä on lastensuojelulain mukainen avo-, sijais- ja jälkihuolto, johon kuuluu myös peruskouluopetus ja ammatillinen koulutus tai sen tukeminen. Koulukodit voivat lisäksi järjestää mielenterveyslaissa tarkoitettuja mielenterveyspalveluja lukuun ottamatta tahdosta riippumatonta hoitoa.

Toimintaympäristön muutokset

Koulukotien toiminta on pääosin kunnille tarjottavaa maksullista palvelutoimintaa. Koulukotien toimintaedellytysten kehittämisessä merkittävässä roolissa onkin kuntatalouden kehittyminen. Kuntien rahoitustilanne on tiukentumassa ja tämä heijastuu lasten sijoittamiseen valtion koulukoteihin. Kunnat ovat enenevässä määrin myös käynnistämässä lastensuojelun sijaishuoltopalveluiden kilpailuttamisen, mikä edellyttää koulukodeilta jatkuvaa toiminnan kehittämistä ja panostamista erityisesti toiminnan tehokkuuden ja laadun kehittämiseen ja arviointiin. Maahanmuuttajalapsien koulukotihoidon tarpeen lisääntyminen asettaa uudenlaisia haasteita kansainväliselle yhteistyölle ja koulukotitoiminnan kehittämiseksi.

Lastensuojelulaissa tarkoitettua erityistä huolenpitoa vaativien lasten ja nuorten hoidon tarpeen lisääntyminen edellyttää koulukodeilta erityisen huolenpidon yksiköiden toiminnan kehittämistä ja laajentamista.

Strategiset linjaukset

Koulukodit edistävät toiminnallaan sosiaalisin, terapeuttisin ja kasvatuksellisin keinoin nuoren ja hänen perheensä omiin voimavaroihin perustuvaa selviytymiskykyä. Koulukodit mahdollistavat ja edistävät lasten ja nuorten iänmukaista kehitystä siten, että he saavuttavat mahdollisimman hyvän elämänhallinnan. Koulukodit ovat seudullisesti ja valtakunnallisesti merkittäviä lastensuojelun toimintayksiköitä. Ne kehittävät toimintaansa tavoitteellisesti ja toimivat tuloksellisesti ottaen huomioon palvelutarpeiden muutokset.

Valtion koulukodeille asetetaan alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006. Tulostavoitteet täsmennetään Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen ja laitosten välisissä tulossopimuksissa.

Vaikuttavuus

Huume-, lääke- ja alkoholiongelmista sekä mielenterveyshäiriöistä kärsivien lasten ja nuorten auttamiseen kiinnitetään koulukotitoiminnan kehittämisessä huomiota. Voimavaroja suunnataan koulukotityön sisältöä, laatua, asiakaslähtöisyyttä ja tuloksellisuutta koskevaan tutkimus- ja kehittämistyöhön. Toiminnan laatua ja laatuajattelua kehitetään jatkamalla koulukotien yhteistä laatuhanketta. Lasten ja nuorten psykiatristen toimipisteiden kanssa kehitetään psykososiaalista hoitoa. Palvelujen ostajien muuttuviin tarpeisiin vastataan joustavasti.

Prosessit ja rakenteet

Koulukodit toimivat tehokkaasti, taloudellisesti ja asiakassuuntautuneesti ja niiden laatu ja kustannusvaikuttavuus paranee.

Henkilöstön uudistuminen ja työkyky

Henkilöstön jaksamista vahvistetaan säännöllisellä työnohjauksella ja tukemalla koulutukseen hakeutumista.

Resurssit ja talous

Koulukotien maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan 98 % sen kustannuksista. Koulukotien arvioidaan tuottavan maksullisina palveluina muun muassa seuraavat palvelut asiakkailleen:

Eräitä koulukotien maksullisen toiminnan asiakassuoritteita

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 arvio
Hoitovuorokausi	56 922	56 500	56 600
Kriisihoitovuorokausi	5 733	5 400	5 400
Koulupaikka	27 473	27 600	28 400
Jälkihoitopäiviä	3 880	3 650	4 200

Valtion koulukotien rahoitusrakenne

	2004 toteutuma		2005 arvio		2006 arvio	
	1 000 €	htv	1 000 €	htv	1 000 €	htv
Toimintamenomääräraha	588	4,6	588	6,4	588	6,5
Liiketaloudelliset suoritteet ¹⁾	15 804	305,4	16 050	309	16 350	315,5
Ulkopuolinen rahoitus yhteensä	8	0,4	-	-	-	-
Yhteensä	16 400	310,4	16 638	315,4	16 938	322

¹⁾ Liiketaloudelliset suoritteet sisältävät opetushallituksen rahoitusosuuden.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot,			
suoritteiden myyntituotot	15 804	16 050	16 350
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	2 031	2 000	2 000
Tuotot yhteensä	17 835	18 050	18 350
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	16 159	16 350	16 650
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-355	-300	-300
Kustannusvastaavuus, %	110,4	110,4	110,2
Hintatuki	-	300	300
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	-	100	100
Henkilötyövuodet	291,8	298	303

21. Valtion koulukotien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 588 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös koulukotien sisällölliseen kehittämiseen, toiminnan tukemiseen ja kysynnän vuosittaisen vaihtelun tasaukseen sekä koulukotitoimintaan erikoistu-

vaan nuorisopsykiatriaan. Määrärahasta saa käyttää koulukotien maksullisen toiminnan hintojen alentamiseen enintään 300 000 euroa. Lisäksi määrärahaa saa käyttää perhetoiminnasta aiheutuvien palkkioiden ja muiden menojen maksamiseen, koulukotien maatala- ja metsätaloudesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä kansainväliseen ja lähialueyhteistyöhön. Lisäksi määrärahaa saa käyttää maatalousavustuksia vastaavien menojen maksamiseen sekä koulukotien yleishallinnosta ja ohjauksesta Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskukseksi aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Valtion koulukotien menot katetaan pääasiassa kuntien maksamilla korvauksilla. Koulukodeissa annettavan perusopetuksen ja muun opetustoimen piiriin kuuluvan toiminnan rahoitukseen sovelletaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) säädöksiä. Rahoitusjärjestelmä perustuu laskennallisiin yksikköhintoihin, jotka opetusministeriö määrää ja valtioneuvosto vahvistaa ennalta seuraavaa vuotta varten.

Kunnilta perittävät korvaukset hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämin lii-

ketaloudellisin perustein. Koulukotien maksulliseen toimintaan annettava hintatuki on välttämätöntä koulukodeista riippumattomien äkillisten kysynnän vaihteluiden tasaamiseksi.

Nettomäärärahan mitoituksessa on myös otettu huomioon ulkopuolisena rahoituksena saatavat maatalousavustukset.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004	2005	2006
	toteutuma	varsinainen talousarvio	esitys
Bruttomenot	14 236	14 638	14 938
Bruttotulot	13 776	14 050	14 350
Nettomenot	460	588	588
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	452		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	580		
2006 talousarvio			588 000
2005 talousarvio			588 000
2004 tilinpäätös			588 000

13. Työsuojelun piirihallinto

Selvitysosa:

Perustehtävä

Työsuojelun piirihallinto koostuu työsuojelupiireistä, jotka valvovat työsuojelua koskevien säästösten noudattamista ja edistävät turvallisuutta ja terveyttä työssä sekä työpaikan omaa työsuojelutoimintaa yhteistyössä työelämän osapuolten ja asiantuntijoiden kanssa. Työsuojelupiirit ehkäisevät ja vähentävät työolojen aiheuttamia terveydellisiä haittoja vaikuttamalla välillisesti työolosuhteisiin.

Viranomaisaloitteinen valvonta kohdistetaan strategian mukaisesti työntekijöiden terveyden ja työkyvyn kannalta tärkeimmille toimialoille ja työpaikoille. Työsuojelun piirihallinto tekee asiakkaiden pyynnöstä työsuojelutarkastuksia, antaa ohjeita ja neuvoja työolosuhde- ja työsuhteasioissa sekä tutkii ammattitaudit ja vakavat työtapaturmat. Työsuojelun piirihallinto on pyrkinyt tehostamaan toimintaansa keskittämällä entistä suuremman osan resursseistaan painoalueilla tapahtuvaan valvontaan.

Toimintaympäristön muutokset

Työolojen pitkän aikavälin muutostrendi on ollut myönteinen, mikä näkyy ammattitautien ja työtapaturmien taajuuden vähentymisenä.

Viimeisen viiden vuoden aikana työn henkinen rasittavuus on vähentynyt tai sen kasvu näyttää hidastuneen. Ylitöiden määrä on jonkin verran vähentynyt 2000-luvulla, mutta niiden määrä on edelleen suuri. Eniten ylitöitä tehtiin kunnissa ja vähiten valtiolla ja teollisuudessa.

Työkykyä ylläpitävä toiminta on kehittynyt myönteisesti erityisesti julkisella sektorilla ja toiminta on kohdistunut työntekijöiden ammattitaidon ja työturvallisuuden kehittämiseen. Edelleen tuki- ja liikuntaelinsairaudet ovat merkittävä sairauspoissaolojen ja työkyvyttömyyseläkkeiden aiheuttaja.

Keskeiset työelämää koskevat lait on uusittu. Lainsäädännön muutosten perusteella on hallinnon toimintatapaa sekä osaamista parannettu. Työpaikan turvallisuuden hallintaa tukevia valvontamenetelmiä on otettu käyttöön. Työtapaturmien ja ammattitautien edelleen vähentyessä sekä fyysisen työympäristön osittain parantuessa on hallinnon osaamista lisätty erityisesti työhön liittyvän henkisen hyvinvoinnin alueella.

Eräiden työoloja kuvaavien tunnuslukujen kehitys

	1996	2001	2002	2003 ¹⁾
Korvatut työtapaturmat ja ammattitaudit, 1 000 kpl	110	122	121	117
Korvatut työpaikkatapaturmat milj. työtuntia kohden, kaikki toimialat	30	30	30	29
— rakentaminen	73	82	81	74
— teollisuus	47	43	41	41
— kuljetus, varastointi ja tietoliikenne	38	38	40	39
Työpaikkakuolemat (työpaikalla ja työssä liikenteessä sattuneet kuolemat)	47	44	35	40
Työmatkakuolemat (kodin ja työpaikan välisessä liikenteessä sattuneet kuolemat)	24	42	28	20
Korvatut ammattitaudit	6 399	4 836	4 646	4 326

Lähde: Tapaturmavakuutuslaitosten liitto: Työtapaturma- ja ammattitautitilasto.

¹⁾ Arvio

Strategiset linjaukset

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan vuoteen 2010 suuntaavien strategioiden mukaisesti työsuojelupiirit vaikuttavat työoloihin tavoitteena työntekijöiden terveyden, turvallisuuden ja työkyvyn ylläpito sekä työtapaturmien, ammattitautien ja muiden työperäisten terveyden menetysten ehkäisy. Toiminta tukee työelämän vetovoimaisuuden lisäämistä ja väestön terveyden ja toimintakyvyn edistämistä.

Keskeiset tulostavoitteet

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa alustavasti työsuojelun piirihallinnolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006. Piirikohtaiset tulostavoitteet määritellään ministeriön ja työsuojelun piirihallinnon välisissä tulossopimuksissa.

Vaikuttavuus

Viranomaisaloitteinen toiminta: Työsuojelun piirihallinto kohdistaa pääosan toiminnasta kolmelle painoalueelle: henkinen hyvinvointi työssä, tuki- ja liikuntaelinsairauksien ehkäisy sekä työtapaturmien torjunta.

Henkisen hyvinvoinnin lisäämiseksi huolehditaan, että valvonnan kohteena olevilla työpaikoilla on asiakasväkivallan uhan tunnistamiseksi ja hallitsemiseksi toimivat järjestelmät. Varmistetaan, että riskitoimialojen työpaikoilla on toimintajärjestelmät haitallisen häirinnän ja epäasiallisen kohtelun sekä työn aiheuttamien henkisten kuormitustekijöiden hallitsemiseksi.

Valvonnan kohteina olevilla työpaikoilla varmistetaan, että niillä on lainsäädännön vaatimukset täyttävä työaikalirjanpito. Yhdenvertaisuuslain sekä ulkomaalaislain työvoiman työnteko-oikeuden ja työsuhteen ehtojen valvontaa toteutetaan kohteeksi valituilla toimialoilla.

Työperäisten tuki- ja liikuntaelinsairauksien ehkäisemiseksi valvontaa kohdistetaan työpaikoille, joissa näyttöpäätetyö, käsin suoritettavat nostot sekä toistotyö on yleistä. Varmistetaan, että näitä riskejä sisältävillä työpaikoilla on toimivat hallintajärjestelmät ja työoloja seurataan.

Työtapaturmien torjumiseksi varmistetaan, että turvallisuuden hallintamenetelmiä ja työolojen seurantamenetelmiä käytetään erityisesti tapaturmavaarallisilla toimialoilla sekä usean työnantajan yhteisillä työpaikoilla.

Asiakasaloitteinen toiminta: Tavoitteena on, että asiakaskysyntään vastataan sovittuja määräaikoja noudattaen. Asiakasaloitteisen toiminnan sisältö ja laatu pyritään yhtenäistämään työsuojelupiireissä. Sähköistä asiointia ja asiakasaloitteista toimintaa sekä valvontaa tukevaa viestintää kehitetään.

Prosessit ja rakenteet

Työsuojelupiirit toimivat kiinteässä yhteistyössä työpaikkojen, työmarkkinajärjestöjen, alue-työterveyslaitosten sekä muiden sidosryhmien kanssa. Alue-työterveyslaitosten asiantuntemusta käytetään joustavasti työsuojelupiirien valvontatoiminnan tukena.

Työsuojelupiirien toiminnan suunnittelun ja kohdentamisen menetelmiä kehitetään ja niiden toimivuutta seurataan. Toiminnan laatua parannetaan, valvontamenetelmiä kehitetään ja toiminnan eri osa-alueiden arviointia jatketaan.

Voimavarojen käytön tehostamiseksi suppeahkoa erityisasiantuntemusta vaativien työpaikkojen ja toimialojen valvontaa keskitetään yhden tai muutaman työsuojelupiirin tehtäväksi.

Uudistuminen ja työkyky

Henkilöstön kehittämissuunnitelmien perusteella virkarakennetta monipuolistetaan ja koulutustasoa nostetaan vahvistamalla asiantuntemusta ja osaamista erityisesti keskeisillä painoalueilla. Uusi työn vaativuuteen ja työssä suoriutumiseen perustuva palkkausjärjestelmä otetaan käyttöön. Henkilöstön keski-ikä on valtionhallinnon muita yksiköitä korkeampi, minkä takia erityisesti huolehditaan työkyvyn ylläpitämisestä ja työtyytyväisyyttä seurataan joka toinen vuosi tehtävällä selvityksellä.

Resurssit ja talous

Työsuojelun piirihallinnon voimavarojen käyttö

Voimavarojen suuntaamista ja käyttöä toiminnan painoalueilla seurataan. Toimintojen tuottavuuden parantamiseksi toimintatapoja tehostetaan. Voimavarojen käytölle asetetaan seuraavat tavoitteet:

Työsuojelun piirihallinnon kokonaiskustannukset ja henkilötötyvuodet

Tulosalue	2004 tilinpäätös			2005 tavoite			2006 tavoite		
	%-			%-			%-		
	1 000 €	osuus	htv	1 000 €	osuus	htv	1 000 €	osuus	htv
Viranomaisaloitteinen toiminta	12 887	57	250	13 572	58	262	14 343	59	271
Asiakasaloitteinen toiminta	5 200	23	101	5 148	22	100	5 105	21	96
Hallinto- ja tukitoiminnot	4 521	20	87	4 680	20	90	4 862	20	92
Yhteensä	22 608	100	438	23 400	100	452	24 310	100	459

Maksullinen toiminta

Maksullisen toiminnan tavoitteena on, että julkisoikeudellisten suoritteiden maksut vastaavat kokonaiskustannuksia ja suoritteet ovat tarkoituksenmukaista laatutasoa. Liiketaloudellisen suo-

ritetuotannon tavoitteena on kokonaiskannattavuus, jossa otetaan huomioon valtakunnalliselle työsuhdeasiain palvelupuhelimelle talousarviossa myönnetty hintatuki.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	141 870	135 000	148 000
Maksullisen toiminnan kustannukset	168 386	245 262	293 726
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-26 516	-110 262	-145 726
Kustannusvastaavuus, %	84	55	50
Hintatuki	47 300	69 000	90 000
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	20 784	-41 262	-55 726

Työsuhteasiain palvelupuhelimen toiminnasta vuonna 2006 kertyvien tulojen arvioidaan olevan 36 000 euroa ja erillismenojen 126 000 euroa, minkä johdosta hintatuen tarve on 90 000 euroa.

21. Työsuojelupiirien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 24 310 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää maksullisen palvelupuhelintoiminnan hintojen tukemiseen enintään 90 000 euroa. Määrärahaa saa käyttää myös ulkomailla olevien suomalaisten alusten tarkastustoiminnan ja työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain (131/1973) 15 §:n mukaisista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 336 000 euroa, mikä aiheutuu kolmen henkilön palkkaus- ja muiden menojen sekä piirihallinnon tietojärjestelmien ylläpitoon ja kehittämiseen liittyvien menojen siirrosta momentilta 33.01.21. Määrärahan siirto johtuu pääosin vuonna 2005 toteutetusta julkaisuryhmän siirtymisestä piirihallintoon.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina 148 000 euroa sekä lisäyksenä 21 000 euroa maksullisen palvelupuhelintoiminnan hintatuen korottamisen johdosta.

Ministeriöstä siirretyn nettobudjetoidun maksullisen työsuojelujulkaisujen myynnin tuotot ja kustannukset kirjataan tälle momentille.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	21 810	23 492	24 458
Bruttotulot	155	92	148
Nettomenot	21 655	23 400	24 310
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 604		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 557		
2006 talousarvio			24 310 000
2005 lisätalousarvio			463 000
2005 talousarvio			23 400 000
2004 tilinpäätös			22 608 000

14. Valtion mielisairaalat

Selvitysosa:

Laitosten perustehtävä

Valtion mielisairaaloiden tehtävänä on tuottaa valtakunnallisia oikeuspsykiatrian erikoisalan hoito- ja tutkimuspalveluja. Valtion mielisairaaloissa suoritetaan mielentilatutkimuksia, hoidaan mielentilan vuoksi rangaistukseen tuomitsematta jätettyjä henkilöitä ja muita mielenterveyden häiriöitä potevia, joiden hoitaminen on erityisen vaarallista tai vaikeaa. Niuvanniemen sairaalassa on alaikäisten potilaiden hoitoyksikkö. Valtion mielisairaalat huolehtivat oikeuspsykiatrian perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksesta sekä terveystieteellisestä tutkimuksesta. Niuvanniemen sairaala toimii Kuopion yliopiston oikeuspsykiatrian klinikkana, jonka tehtävänä on vastata alan yliopistollisesta koulutuksesta ja tutkimuksesta.

Toimintaympäristön muutokset

Aiempien vuosien kehityksen perusteella arvioidaan oikeuspsykiatristen potilaiden kokonaismäärän lähivuosina pysyvän ennallaan, joskin palvelujen kysynnässä esiintyy vaihtelua. Sekä hoitoon määrätty että mielentilatutkimuksessa olevat potilaat ovat yhä useammin huumeiden käyttäjiä. Sairaaloiden potilasvaihto on vilkastunut, mikä merkitsee sitä, että sairaaloissa hoidaan entistä suuremmalla paikkaosuudella akuutteja potilaita.

Valtiovuorantajan siirtyminen uuteen palkkausjärjestelmään asettaa haasteita mielisairaaloiden toiminnalle työnantajana.

Strategiset linjaukset

Valtion mielisairaalat ovat kilpailukykyisiä hoito- ja tutkimusyksiköitä. Sairaaloiden toiminnassa painottuu oikeuspsykiatrinen erityisosaaminen ja hoitotoimintaa tukeva tieteellinen tutkimustyö. Sairaaloiden tutkimustoiminta on kansainvälisesti arvioiden huipputasoa. Sairaalat osallistuvat aktiivisesti oikeuspsykiatrian kehittämiseen. Sairaalat toimivat laadukkaasti ja tuloksellisesti sekä huolehtivat henkilöstön työhyvinvoinnista.

Valtion mielisairaaloille asetetaan alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006. Tulostavoitteet määritellään Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskukseen ja laitosten välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuus

Hoidon laatuun ja tulosten seurantaan kiinnitetään edelleen huomiota terapeuttisia valmiuksia lisäämällä. Lisäksi parannetaan toiminnan mittausten menetelmiä ja seurantajärjestelmiä. Toiminnan vaikuttavuutta tehostetaan täydennyskouluttamalla ja lisäämällä henkilöstön erityistason täsmäkoulutusta. Koulutuksessa hyödynnetään myös sairaaloiden omaa tutkimus- ja kehittämistyötä.

Tuottavuus

Toiminnan tuottavuutta parannetaan kehittämällä erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksiin entistä paremmin sopivaa hoitotyötä sekä tehostamalla työnohjausta. Valtion mielisairaaloiden tuottavuuden (laskutettujen hoito- ja mielentilatutkimuspäivien määrä/henkilötyövuodet) arvioidaan kehittyvän seuraavasti.

	2004 TP	2005 arvio	2006 arvio
Niuvanniemen aikuisosastot	191,8	186,5	186,5
Niuvanniemen nuoriso-osasto	76,3	70,4	69,8
Vanhan Vaasan aikuisosastot	219,9	221,2	219,3

Taloudellisuus

Valtion mielisairaaloiden taloudellisuuden (kokonaiskustannukset/laskutetut hoito- ja mielen-tilatutkimuspäivät) arvioidaan kehittyvän seuraavasti.

	2004 TP	2005 arvio	2006 arvio
Niuvanniemen aikuisosastot	254,3	275,6	280,7
Niuvanniemen nuoriso-osasto	671,8	716,6	731,2
Vanhan Vaasan aikuisosastot	234,0	246,4	263,5

Prosessit ja rakenteet

Valtion mielisairaalat toimivat tehokkaasti ja taloudellisesti huolehtien samalla toimintansa laadun kehittämisestä.

Henkilöstön uudistuminen ja työkyky

Henkilöstön uudistumista ja työkykyä tuetaan kehittämällä hoitotyötä ja työnohjausjärjestelmää sekä työhyvinvointiohjelmia. Henkilöstön täydennyskoulutusta tuetaan.

Resurssit ja talous

Maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan kustannukset.

Mielisairaaloiden arvioidaan tuottavan asiakkailleen mm. seuraavat suoritteet

	2004 TP	2005 arvio	2006 arvio
Hoitopotilaiden hoitovuorokausi	145 293	144 800	144 800
Mielentilatutkimushoitovuorokausi	5 130	4 850	4 850
Mielentilatutkimus	80	93	93
Alaikäisten hoitoyksikön hoitopäiviä	3 414	3 900	3 900
Alaikäisten hoitoyksikön mielen-tilatutkimusvuorokausi	271	106	106
Alaikäisten hoitoyksikön mielen-tilatutkimus	2	2	2

Valtion mielisairaaloiden rahoitusrakenne

	2004 toteutuma		2005 arvio		2006 arvio	
	1 000 €	htv	1 000 €	htv	1 000 €	htv
Toimintamenomääräraha	607	4	607	4	607	4
Liiketaloudelliset suoritteet	40 009	793	42 850	815	44 150	820
Ulkopuolinen rahoitus yhteensä						
— muut valtion virastot	303	2	220	2	200	3
Yhteensä	40 919	799	43 677	821	44 957	827

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	39 428	42 300	43 700
— muut tuotot	581	550	550
Tuotot yhteensä	40 009	42 850	44 250
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	39 393	42 850	44 250
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	615	-	-
Kustannusvastaavuus, %	102	100	100

21. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 607 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tieteellisestä tutkimustyöstä ja yliopisto-opetuksesta aiheutuneiden menojen sekä muiden toimintamenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös vaarallisten ja vaikeahoitoisten lasten ja nuorten psykiatrisen hoitoyksikön käynnistämiseksi ja palvelujen kysynnän vaihtelusta aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää maatalousavustuksia vastaavien menojen maksamiseen, sairaaloiden yleishallinnosta ja ohjauksesta Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskukseen aiheutuviin kustannuksiin sekä kansainväliseen lähialueyhteistyöhön.

Selvitysosa: Valtion mielisairaaloiden menot katetaan pääasiassa kuntien maksamilla korvauksilla. Kunnilta perittävät korvaukset hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön

määrittämien liiketaloudellisten perusteiden mukaisesti. Asiakasmaksut peritään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (743/1992) annetun lain mukaisesti.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	40 193	43 457	44 857
Bruttotulot	39 989	42 850	44 250
Nettomenot	204	607	607
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	607		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	607		
2006 talousarvio			607 000
2005 talousarvio			607 000
2004 tilinpäätös			204 284

15. Perhekustannusten tasaus

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat lähinnä äitiysavustuksesta ja lapsilisistä. Näiden perhepoliittisten tukimuotojen tarkoituksena on tasata lasten syntymästä ja elatuksesta, ottolapaksi ottamisesta sekä kansainvälisistä adoptioista aiheutuvia kustannuksia lapsiperheiden ja muiden kotitalouksien välillä. Kyseiset etuudet suoritetaan lapsiperheille lapsikohtaisina perheen tuloista tai varallisuudesta riippumatta.

Äitiysavustus voidaan suorittaa joko rahana tai äitiyspakkauksena ja se maksetaan korotettuna perheelle, johon syntyy tai otetaan ottolapseksi samanaikaisesti useampi lapsi. Äitiysavustuksen suuruudesta päättää valtioneuvosto. Avustuksen määrää on viimeksi tarkistettu 1.3.2001 lukien.

Lapsilisä maksetaan alle 17-vuotiaista lapsista. Lapsilisän suuruudesta säädetään lapsilisälais-
sa. Lapsilisät on porrastettu siten, että niiden määrä suurenee perheen lapsiluvun kasvaessa. Yksinhuoltajalle lapsilisä maksetaan korotettuna. Lapsilisä on viimeksi tarkistettu 1.1.2004 lukien.

Edellä mainitut etuudet ovat saajalleen verovapaita. Luvun menot maksetaan kokonaisuudessaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2003—2006

	2003 toteutunut	2004 toteutunut	2005 arvio	2006 arvio
Äitiysavustus				
Äitiysavustusten (lasten) lukumäärä	57 770	57 447	56 900	56 900
Äitiysavustuksen määrä euroa	140	140	140	140
Kansainvälinen lapseksiottaminen				
Adoptiokorvausten (lasten) lukumäärä	276	301	300	320
Korvauksen määrä lapsen lähtömaasta riippuen euroa ¹⁾				
— Virosta	1 900	1 900	1 900	1 900
— Kiinasta ja Kolumbiasta	4 500	4 500	4 500	4 500
— Muista maista	3 000	3 000	3 000	3 000
Lapsilisät				
Lapsia keskimäärin	1 038 218	1 035 167	1 031 000	1 026 500
Yksinhuoltajien lapsia keskimäärin	157 064	156 698	157 500	157 500
Lapsilisää saavia perheitä keskimäärin	569 388	567 384	565 000	564 000
Lapsilisien määrät euroa/kk				
1. lapsi	90,00	100,00	100,00	100,00
2. lapsi	110,50	110,50	110,50	110,50
3. lapsi	131,00	131,00	131,00	131,00
4. lapsi	151,50	151,50	151,50	151,50
5. jne. lapsi	172,00	172,00	172,00	172,00
Yksinhuoltajille maksettava korotus euroa/kk	33,60	36,60	36,60	36,60
Valtion korvattava lasten kotihoidon tuki				
Tukea saavia perheitä keskimäärin kuukausittain	98	113	120	130

¹⁾ Samalla kertaa perheeseen sijoitetusta toisesta tai sitä useammasta lapsesta maksetaan kustakin 30 % säädetystä tuesta.

51. Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen lapseksiottamiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää äitiysavustuslain (477/1993) mukaisten äitiysavustusten suorittamiseen sekä tuen maksamiseen kansainvälisestä lapseksiottamisesta aiheutuviin kustannuksiin. Määrärahaa saa käyttää myös äitiys-

pakkauksista menevän arvonlisäveron ja yleiskulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Äitiysavustuksen määrä on 140 euroa vuonna 2006. Äitiysavustus maksetaan korotettuna perheelle, johon syntyy tai otetaan ottolapseksi samanaikaisesti useampi lapsi.

Äitiysavustus suoritetaan vuonna 2006 arviolta 56 900 lapsesta. Äitiysavustuksen ottaa noin 75 % siihen oikeutetuista äideistä äitiyspakkauksena ja osin rahana muiden nostaessa avustuksen rahana.

Kansainvälisestä lapseksiottamisesta aiheutuvista kustannuksista osa korvataan ottovan hemmalle tai lapseksiottajalle valtion varoista. Tuen suuruus on 1 900, 3 000 tai 4 500 euroa lapsen lähtömaan mukaan. Jos samalla kertaa nimetään tai sijoitetaan useampia lapsia samaan perheeseen, toisesta tai sitä useammasta lapsesta maksetaan kustakin 30 % säädetystä tuesta. Vuonna 2006 tuen saajia arvioidaan olevan 320.

2006 talousarvio	11 200 000
2005 talousarvio	11 100 000
2004 tilinpäätös	11 100 000

52. Lapsilisät (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 410 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lapsilisälain (796/1992) mukaisten lapsilisien maksamiseen.

Selvitysosa: Lapsilisiä maksetaan alle 17-vuotiaista lapsista. Momentilta arvioidaan maksettavan lapsilisiä vuonna 2006 keskimäärin 1 026 500 lapsesta. Yksinhuoltajien lapsia näistä on noin 157 500. Yksinhuoltajalle lapsilisiä maksetaan korotettuna. Lapsilisiä saavia perheitä arvioidaan vuonna 2006 olevan noin 564 000.

Lapsilisien määrät vuonna 2006

	lasten arvioitu lkm	lapsilisiä euroa/kk
1. lapsi	562 800	100,00
2. lapsi	315 400	110,50
3. lapsi	101 700	131,00
4. lapsi	25 700	151,50
5. jne. lapsi	16 700	172,00

2006 talousarvio	1 410 400 000
2005 talousarvio	1 416 800 000
2004 tilinpäätös	1 421 200 000

53. Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) 9 §:n sekä elatusturvalain (671/1998) 4 a §:n mukaisten valtion korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Lasten kotihoidon tukea arvioidaan maksettavan ulkomaille vuonna 2006 kuukausittain keskimäärin 130 perheelle. Elatustuen osalta kyse on yksittäisistä tapauksista.

Tavoitteena on estää työntekijän ja hänen perheensä jääminen sosiaaliturvan ulkopuolelle liikkumisvapauden käyttämisen seurauksena.

2006 talousarvio	1 000 000
2005 talousarvio	1 000 000
2004 tilinpäätös	553 176

16. Yleinen perhe-eläke

60. Yleinen perhe-eläke (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 38 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää perhe-eläkelain (38/1969) sekä maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) mukaisten eläkkeiden maksamiseen.

Selvitysosa: Yleisen perhe-eläkkeen tavoitteena on turvata omaisten vähimmäistoi-

meentulo perhehuoltajan kuoltua. Perhe-eläkettä maksetaan leskelle ja alaikäiselle lapselle.

Momentin 33.19.60 perustelujen selvitysosaan viitaten määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kansaneläkkeen tasokorotuksen vaikutus.

Toiminnan laajuus 2003—2006

	2003 toteutunut	2004 toteutunut	2005 arvio	2006 arvio
Lapseneläkkeen saajia	24 800	24 500	24 000	24 000
Leskeneläkkeen saajia	9 600	9 300	9 000	9 000
Keskimääräinen leskeneläke (€/kk)	161	161	164	166

2006 talousarvio	38 000 000
2005 talousarvio	39 300 000
2004 tilinpäätös	39 159 996

17. Työttömyysturva

Selvitysosa: Työttömäksi jääneen toimeentulon turvaavat työttömyysturvalain perusteella maksettava työttömyyspäiväraha sekä työmarkkinatuki (mom. 34.06.52). Työttömyyspäivärahaa maksetaan joko peruspäivärahana tai ansiopäivärahana. Päivärahan edellytyksenä on työssäoloehdon täyttäminen. Myös Suomesta toiseen EU- tai ETA-maahan työnhakijaksi lähtevä työtön voi saada työttömyyspäivärahaa kolmen kuukauden ajan. Työmarkkinatuki turvaa niiden Suomessa asuvien työttömien toimeentulon, jotka eivät työssäoloehdon puuttumisen vuoksi ole oikeutettuja päivärahaan tai joiden oikeus päivärahaan on päättynyt.

Pitkään työelämässä olleille työttömille maksetaan omaehtoisen, ammatillisen opiskelun ajalta koulutuspäivärahaa sekä työelämässä oleville aikuiskoulutustukea. Työvuorottelukorvausta maksetaan työntekijälle, joka siirtyy vuorotteluvapaalle työnantajan palkatessa työttömän henkilön vastaavaksi ajaksi.

Työttömyysturvan tavoitteena on kohtuullisen taloudellisen toimeentulon takaaminen kaikille työttömille. Kohtuullinen toimeentulo määritellään vähimmäistoimeentulona ja suhteessa aikaisempiin tuloihin.

Työllisyysasteen kohottaminen ja työttömyyden aiheuttaman syrjäytymisen ehkäiseminen on hallituksen keskeisiä tavoitteita. Työllisyysohjelman tavoitteena on erityisesti alentaa rakenteellista työttömyyttä ja edistää työvoiman tarjontaa. Työttömyysturvajärjestelmää, mukaan lukien aikuiskoulutustukea, pyritään kehittämään erityisesti työllistymistä tukevaan suuntaan.

Irtisanottujen henkilöiden työllistymisen tukemiseksi työnhakijalle maksetaan korotettua työttömyysturvaa. Ansiopäivärahan ja peruspäivärahan työllistymisohjelmallisaa maksetaan muun muassa työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen ja työpaikan haun ajalta.

Osana eläkejärjestelmän uudistamista työssä pysymisen, työkyvyn ja työllistymisen edistämiseksi myös työttömyysturvajärjestelmää on uudistettu vuodesta 2003 lukien. Työttömyyseläkkeen lakkauttamisen johdosta 59—65-vuotiaille työttömille on myönnetty oikeus saada lisäpäivärahaa. Lisäpäivärahaa korotetaan pitkän työhistorian omaavien henkilöiden osalta. Uudistus koskee 1.1.1950 jälkeen syntyneitä ja vaikuttaa pääosin vuoden 2009 jälkeen. Lisäksi lisäpäivien rahoitusta uudistettiin siten, että työnantajien rahoitusvastuu säilyy vastaavana kuin työttömyyseläkkeissä.

Toiminnan laajuus 2003—2006

	2003 toteutunut	2004 toteutunut	2005 arvio	2006 arvio
Työttömyysaste (%)	9,0	8,8	8,2	7,5
Ansiopäiväraha				
Korvatut ansiopäivärahapäivät (milj. kpl)	31,3	32,5	31,5	28,1
Keskimääräinen päiväraha (€/pv)	43,7	45,2	46,7	47,9
Peruspäiväraha				
Korvatut peruspäivärahapäivät (milj. kpl)	5,0	5,5	5,4	4,7
Keskimääräinen päiväraha (€/pv)	22,6	22,7	22,8	23,2
Koulutuspäiväraha				
Työttömyyskassojen jäsenille korvatut päivät	255 000	306 000	306 000	320 000
Työttömyyskassaan kuulumattomille korvatut päivät	131 000	140 000	144 000	148 000
Kassan jäsenelle maksettu keskimääräinen päiväraha (€/pv)	47,8	50,0	51,6	52,1
Kassaan kuulumattomalle maksettu keskimääräinen päiväraha (€/pv)	25,9	26,1	26,2	26,5
Aikuiskoulutustuki				
Saajia keskimäärin kuukaudessa	2 600	2 600	3 000	3 700
Keskimäärin maksettu etuus (€/kk)	796	857	878	905
Vuorottelukorvaus				
Kassan jäsenille korvatut päivät	1 971 000	1 606 000	1 692 000	1 700 000
Kassaan kuulumattomille korvatut päivät	23 000	16 000	22 000	22 000
Kassan jäsenelle maksettu keskimääräinen korvaus (€/pv)	37,5	39,9	40,7	42,6
Kassaan kuulumattomalle maksettu keskimääräinen korvaus (€/pv)	15,7	16,2	16,3	16,5

50. *Valtionosuus työttömyyskassoille* (arvio-määräraha)

Momentille myönnetään 514 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työttömyysturvalain (1290/2002) mukaisen ansiosidonnaisten etuuksien rahoittamiseen siten kuin työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyyskassalaissa (603/1984) on säädetty valtion osuudesta.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Ansioon suhteutettu päiväraha rahoitetaan siten, että työttömyyskassojen osuus on 5,5 %, ja valtio vastaa peruspäivärahaa vastaavasta osuudesta. Valtio ei kuitenkaan osallistu lomautusajalta ja ns. lisäpäiviltä maksettavien

päivärahojen eikä myöskään lapsikorotusten rahoitukseen.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa 1.1.2006 lukien siten, että eläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun vaikutus otetaan huomioon työttömyyspäivärahaan vaikuttavien ansiotulojen määrittelyssä.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työttömyysturvalain muuttamisesta 1.1.2006 lukien siten, että työttömyysetuudesta ei vähennettäisi puolison saamaa kotihoidon tukea puolison saadessa samanaikaisesti vanhempainpäivärahaa. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 100 000 euroa.

Momentin määrärahan tarpeeseen vaikuttaa vähentävästi vuorottelukorvaus momentilla 33.17.55.

2006 talousarvio	514 000 000
2005 talousarvio	580 000 000
2004 tilinpäätös	592 000 000

51. Työttömyysturvalain mukainen perusturva (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 61 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työttömyysturvalain mukaisen peruspäivärahan ja siihen liittyvän lapsikorotuksen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Työttömyysvakuutusmaksu, joka peritään työttömyyskassoihin kuulumattomilta henkilöiltä tilitetään Kansaneläkelaitokselle. Tämä alentaa määrärahan tarvetta 52 000 000 euroa.

Vuonna 2006 peruspäivärahan määrää tarkistetaan elinkustannusten muutosta vastaavasti. Arvion mukaan täysimääräinen peruspäiväraha nousee 0,28 eurolla 23,52 euroon vuonna 2006. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 600 000 euroa.

Viitaten momentin 33.17.50 perustelujen selvitysosaan määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon työttömyysturvalain muuttaminen 1.1.2006 lukien.

Momentin määrärahan tarpeeseen vaikuttaa vähentävästi vuorottelukorvaus momentilla 33.17.55 ja työmarkkinatuki momentilla 34.06.52.

2006 talousarvio	61 000 000
2005 talousarvio	76 000 000
2004 tilinpäätös	99 000 000

53. Valtionosuus koulutuspäivärahasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työttömyysturvalain mukaisen koulutuspäivärahana maksettavan peruspäivärahan, työmarkkinatuen ja näihin liittyvien lapsikorotusten maksamiseen. Lisäk-

si määrärahaa saa käyttää työttömyysturvalain mukaisen koulutuspäivärahana maksettavan ansiopäivärahan rahoitukseen siten kuin työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa ja työttömyyskassalaissa on säädetty valtion osuudesta.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisyysohjelmaa.

Työttömän koulutuspäiväraha rahoitetaan samoin kuten vastaavat työttömyysetuudet. Tällöin valtio kustantaa kokonaan peruspäivärahaa vastaavan osuuden.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työttömyysturvalain muuttamisesta 1.1.2006 lukien siten, että koulutuspäivärahan työttömyyседелlytys poistetaan työllistymisohjelman piirissä olevilta ja muilla lievennetään kuukaudella sekä työhistoriaedellytystä yhdenmukaistetaan muun työttömyysturvan kanssa perhepoliittisten vapaiden osalta. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 500 000 euroa.

Keskimäärin koulutuspäivärahan saajia arvioidaan vuonna 2006 olevan 1 800, joista ansioturvan piirissä 1 200 ja peruspäivärahan piirissä 600 henkilöä.

2006 talousarvio	11 500 000
2005 talousarvio	11 000 000
2004 tilinpäätös	10 721 362

54. Valtionosuus aikuiskoulutustuesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 22 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikuiskoulutustuesta annetun lain (1276/2000) mukaisen valtionosuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisyysohjelmaa.

Valtio rahoittaa aikuiskoulutustuen perusosan ja työttömyysvakuutusrahasto ansiososan.

Aikuiskoulutustukea on maksettu 1.8.2001 lukien ja sitä arvioidaan maksettavan vuonna 2006 keskimäärin 3 700 saajalle.

2006 talousarvio	22 000 000
2005 talousarvio	18 000 000
2004 tilinpäätös	15 709 382

55. Valtionosuus vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 33 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaisen valtion osuuden maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää myös vuorotteluvapaakokeilusta annetun lain (1663/

1995) mukaisten vuosien 1995—2002 valtion tuen maksatuksen oikaisuun.

Selvitysosa: Vuorottelukorvausmenot rahoitetaan samoin kuin vastaavat työttömyys-etuudet. Valtionosuus kassan jäsenille maksettavista korvauksista vastaa peruspäivärahan osuutta täydestä ansiopäivärahasta. Kassaan kuulumattomien henkilöiden vuorottelukorvaukset valtio rahoittaa kokonaan.

2006 talousarvio	33 000 000
2005 talousarvio	35 000 000

18. Sairausvakuutus

Selvitysosa: Sairausvakuutus täydentää julkista terveydenhuoltoa korvaamalla väestölle osan avohoidon lääke- ja matkakustannuksista sekä turvaamalla väestölle mahdollisuuden hankkia terveyspalveluja yksityiseltä sektorilta kohtuullisin kustannuksin. Lisäksi turvataan riittävä toimeentulo tasaamalla lyhytaikaisesta sairaudesta sekä vanhempainlomasta aiheutuvaa työtulojen menetystä.

Sairausvakuutuksen rahoitusta uudistetaan jakamalla se sairaanhoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen. Sairaanhoitovakuutuksesta korvataan osa avohoidon lääkemenoista, matkakuluista, ylioppilaiden työterveyshuollon kustannuksista sekä Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen kustannuksia. Sairaanhoitovakuutuksesta korvataan myös osa yksityisen terveydenhuollon lääkärin- ja hammaslääkäripalkkioista sekä lääkärin määräämistä tutkimuksista ja hoidoista.

Sairausvakuutuksen työtulovakuutuksesta maksetaan sairauspäivärahaa, kuntoutusrahaa, erityishoitorahaa sekä äitiys-, isyys-, vanhempain- ja erityisäitiysrahaa. Lisäksi työtulovakuutuksesta korvataan osa työnantajien työterveyshuollon kustannuksista sekä vanhempainloma-ajalta ker-tyivistä vuosilomakustannuksista.

Toiminnan laajuus 2003—2006

	2003	2004	2005	2006
	toteutunut	toteutunut	arvio	arvio
Päivärahat				
Sairauspäivärahan saajat	325 600	335 500	339 200	339 000
Vanhempainpäivärahan saajat	142 240	145 350	144 800	143 400
Keskimääräinen sairauspäiväraha (€/pv)	42,1	43,3	45,2	47,1
Keskimääräinen vanhempainpäiväraha (€/pv)	37,6	39,2	42,5	47,1
Sairaus- ja vanhempainpäivärahan vähimmäis-taso (€/pv)	11,45	11,45	15,20	15,20

Lääkkeet

Lääkkeiden omavastuukerrat (1 000 kpl)	20 000	20 600	21 100	21 600
Sairausvakuutuksen korvaama osuus peruskorvatuista lääkkeistä (%)	41,5	42,0	42,0	42,0
Lääkkeiden lisäkorvausraja (€)	601,15	604,72	606,95	618,0
Lääkkeiden lisäkorvausta saaneet henkilöt	144 240	158 400	174 000	190 000

Sairaanhoitokorvaukset

Vuonna 2004 sairausvakuutus korvasi kustannuksista lääkäripalkkioiden osalta 30 %, hammaslääkäripalkkioista 36 %, tutkimuksen ja hoidon osalta 33 % sekä matkojen osalta 87 %.

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johdettavista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 107 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sairausvakuutuslain (1224/2004) sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaisten valtion osuuksien maksamiseen. Määrärahaa saa myös käyttää maatalousyrittäjien työterveyshuollon eräiden kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain (859/1984) mukaisen valtion osuuden maksamiseen. Kansaneläkelaitos saa käyttää Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaiseen harkinnanvaraiseen yksilökohtaiseen kuntoutukseen enintään 85 900 000 euroa ja saman lain mukaisen yksilökohtaisen kuntoutuksen kehittämishankkeisiin, kuntoutuslaitosten perusparannuksiin ja käyttöavustuksiin sekä sairauksien ehkäisemiseen liittyviin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin 12 700 000 euroa.

Määrärahan mitoitus perustuu harkinnanvaraisen kuntoutuksen yksilökohtaisen kuntoutuksen osalta suoriteperusteeseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen sairausvakuutuksen rahoitusta koskevan lainsäädännön muuttamisesta 1.1.2006 lukien siten, että sairausvakuutus jaetaan sairaanhoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen. Valtio rahoittaa EU-maihin maksettavat sairaanhoitokorvaukset. Muutoin sairaanhoitovakuutus rahoitetaan va-

kuutettujen ja valtion yhtä suurella osuudella. Työtulovakuutus rahoitetaan työnantajien, palkansaajien, yrittäjien ja valtion osuuksilla. Valtio rahoittaa vähimmäismääräiset sairaus- ja vanhempainpäivärahat sekä kuntoutusrahat. Lisäksi valtio rahoittaa osan maatalousyrittäjien ja yrittäjien työterveyshuollon menoista. Vuonna 2006 työnantajat rahoittavat muista työtulovakuutuksen menoista 73 % ja palkansaajat ja yrittäjät yhdessä 27 %.

Osana sairausvakuutuksen rahoitusuudistusta on otettu huomioon Kansaneläkelaitokselle tilitetyn 600 000 000 euron arvonalisäverotulosta luopuminen.

Vuonna 2006 sairaanhoitovakuutuksen rahoittamiseksi sairaanhoitomaksuina kaikilta vakuutetuilta peritään 1,33 % eläke- ja etuustulojen osalta kuitenkin 1,50 %. Työtulovakuutuksen rahoittamiseksi palkansaajilta peritään sairausvakuutuksen päivärahamaksua 0,77 %, yrittäjiltä sairausvakuutuksen päivärahamaksua 1,02 % ja työnantajilta sairausvakuutusmaksua 2,06 %. Lapin alueen ja saaristokuntien työnantajamaksukokeilun päättyminen on otettu huomioon muiden työnantajien sairausvakuutusmaksujen mitoituksessa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa 1.1.2006 lukien siten, että maksujen vaikutus otetaan huomioon kuntoutus-, sairaus- ja vanhempainpäivärahaan vaikuttavien ansiotulojen määrittelyssä. Esitys ei vaikuta valtion osuuden mitoitukseen.

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen sairausvakuutuslain muuttamisesta 1.1.2006 lukien siten, että lääkekorvausjärjestelmää uudistetaan muun muassa muuttamalla lääkkeistä maksettavaa omavastuuta ja korvausprosenttia, alentamalla tukkuhintoja sekä korvaamalla annosjakelusta aiheutuvia kustannuksia. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 35 000 000 euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetuin lain muuttamisesta 1.1.2006 lukien siten, että pitkäaikaistyöttömillä olisi oikeus Kansaneläkelaitoksen maksamaan kuntoutusrahaan päihdekuntoutuksen ajalta. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 1 800 000 euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen sairausvakuutuksen rahoitusta koskevan lainsäädännön muuttamiseksi annetun hallituksen esityksen täydentämisestä 1.1.2006 lukien siten, että ennaltaehkäisevän työterveyshuollon menoista korvataan työnantajalle 60 prosenttia. Lisäksi yrittäjien työterveyshuoltoa laajennetaan korvaamalla myös yrittäjien sairaanhoitoa osana työterveyshuoltoa. Edelleen esityksen mukaan yrittäjille suoritetaan sairauspäivärahaa työkyvyttömyyden ajalta sen alkamispäivää ja kolmea sitä seuraavaa arkipäivää lukuun ottamatta. Uudistus rahoitetaan korottamalla YEL-vakuutettujen yrittäjien sairausvakuutuksen päivärahamaksua 0,25 %-yksikköä. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 4 000 000 euroa yrittäjien työterveyshuollon laajentamisen johdosta, muilta osin esityksellä ei ole vaikutusta valtion osuuden mitoitukseseen.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen Kansaneläkelaitoksen rahoituksen muuttamisesta 1.1.2006 lukien siten, että valtion vuonna 1999 Kansaneläkelaitoksen suorittaman takuusuorituksen vähentämisestä annetun lain voimassaoloaikaa jatketaan vuoden 2007 loppuun.

Hallitus lähtee siitä, että erityiskorvattavien lääkkeiden luetteloon tehtävistä muutoksista aiheutuva kustannuslisäys on vuositasolla enintään 8 400 000 euroa.

Kansaneläkelaitoksen harkinnanvarainen kuntoutus jakaantuu yksilökohtaiseen kuntoutukseen, yksilökohtaisen kuntoutuksen kehittämishankkeisiin, kuntoutuslaitosten perusrannuksiin ja käyttöavustuksiin sekä sairauksien ehkäisemiseen liittyviin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin.

Valtio korvaa työtulovakuutuksen osalta vähimmäispäivärahat sekä osuuden yrittäjien ja maatalousyrittäjien työterveyshuollon menoista. Sairaanhoitovakuutuksen osalta valtio korvaa sairaanhoitokorvaukset EU-maihin sekä puolet sairaanhoitomenoista sekä niistä aiheutuvat toimintakulut. Lisäksi valtio turvaa sairausvakuutusrahaston maksuvalmiuden.

Kun hallituksen esitykset on otettu huomioon sairausvakuutuksen menot ja valtionosuudet vuonna 2006 ovat arviolta seuraavat (milj. euroa)¹⁾

Menot	
<i>Työtulovakuutus</i>	
Sairauspäivärahat	772
Vanhempainpäivärahat	754
Kuntoutusrahat	66
Työterveyshuolto	192
Toimintakulut	47
Muut rahoituserät	-2
Yhteensä	1 829
<i>Sairaanhoitovakuutus</i>	
Lääkekorvaukset	1 131
Matkat	172
Sairaanhoitokorvaukset EU-maihin	9
Muut sairaanhoitokorvaukset	254
Kuntoutuspalvelut	251
Toimintakulut	165
Muut rahoituserät	-3
Yhteensä	1 979
Menot yhteensä	3 808

Tulot		Valtion osuudet yhteensä	1 108
<i>Työtulovakuutuksen tuotot</i>		<i>Työtulovakuutus</i>	
Vakuutettujen maksut	474	Vähimmäispäivärahat	86
Työnantajamaksut	1 264	Osuus yrittäjien ja maatalous-	
Valtion rahoitusosuus	91	yrittäjien työterveyshuollosta	5
Yhteensä	1 829	<i>Sairaanhoitovakuutus</i>	
		Osuus sairaanhoidosta	907
<i>Sairaanhoitovakuutuksen tuotot</i>		Osuus toimintamenoista	104
Palkansaajien ja yrittäjien		Sairaanhoitokorvaukset	
maksut	715	EU-maihin	6
Etuudensaajien maksut	247		
Valtion rahoitusosuus	1 017		
Yhteensä	1 979		
Tulot yhteensä	3 808		
		2006 talousarvio	1 107 800 000
		2005 lisätalousarvio	4 260 000
		2005 talousarvio	1 017 000 000
		2004 tilinpäätös	769 618 758

¹⁾ Luvuissa otettu huomioon hallituksen esitykset.

19. Eläkevakuutus

Selvitysosa: Eläketurva muodostuu työeläkkeestä sekä sitä täydentävästä kansaneläkkeestä. Työeläkkeen tehtävänä on turvata kohtuullinen toimeentulo ja kansaneläke on sitä täydentävä vähimmäiseläke. Eläkkeensaajia oli vuonna 2003 yhteensä 1 330 000¹⁾ joista vanhuuseläkkeellä 901 900, työttömyyseläkkeellä 55 700, työkyvyttömyyseläkkeellä 267 100, osa-aika-eläkkeellä 41 200, muilla eläkkeillä 35 700 sekä perhe-eläkkeellä 285 900.

Työeläkkeet rahoitetaan työnantajien ja vakuutettujen vakuutusmaksuilla. Työeläkkeet ovat pääosin talousarvion ulkopuolella lukuun ottamatta valtion eläkkeitä. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla valtio osallistuu merimieseläkkeiden, yrittäjäeläkkeiden ja maatalousyrittäjäeläkkeiden rahoitukseen. Kansaneläkkeet, joiden osuus on noin neljännes kokonaiseläkemenoista rahoitetaan pääasiassa työnantajan vakuutusmaksuilla sekä valtion varoista.

Työssä pysymisen, työkyvyn ja työllistymisen edistämiseksi eläkejärjestelmää uudistetaan asteittain vuodesta 2005 lukien. Vanhuuseläkkeelle voi jäädä joustavasti 62—68-vuotiaana. Työttömyyseläkkeestä ja yksilöllisestä varhaiseläkkeestä luovutaan. Työkyvyttömyyseläkkeen edellytyksissä huomioidaan työkyvyttömyyden ammatillista luonnetta ikääntyvillä ja pitkän työuran omaavilla henkilöillä. Ammatillisen kuntoutuksen saaminen on lakisääteinen oikeus.

Vuosina 2002—2004 maksetut eläkkeet (milj. euroa)

	2002	2003	2004
Yksityinen sektori	7 720	8 139	8 484
Kunnalliset eläkkeet	2 041	2 170	2 295
Valtion eläkkeet	2 663	2 769	2 870
Muut julkiset yhteensä	155	165	174
<i>Työeläkkeet yhteensä</i>	<i>12 579</i>	<i>13 242</i>	<i>13 822</i>

¹⁾ Henkilön on mahdollista saada samanaikaisesti usean lajin mukaista eläkettä.

Solita-eläkkeet	500	512	514
Kelan eläkkeet	2 792	2 766	2 738
<i>Lakisääteiset eläkkeet yhteensä</i>	<i>15 871</i>	<i>16 520</i>	<i>17 074</i>

Toiminnan laajuus 2003—2006¹⁾

	2003 toteutunut	2004 toteutunut	2005 arvio	2006 arvio
Merimieseläkkeen saajia	8 600	8 700	9 200	9 500
Maatalousyrittäjäeläkkeen saajia	213 000	208 000	204 000	199 000
Yrittäjäeläkkeen saajia	145 000	149 000	160 000	166 000
Kansaneläkkeen saajia	767 800	770 400	771 000	759 000
Keskimääräinen kokonaiseläke (oma eläke), euroa/kk	1 103	1 130	..	..

¹⁾ Henkilön on mahdollista saada samanaikaisesti usean lajin mukaista eläkettä.

50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 39 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää merimieseläkelain (72/1956) 4 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion osuus merimieseläkemenosta on 1/3.

Eläkkeiden saajia arvioidaan vuoden 2006 lopussa olevan noin 9 500.

2006 talousarvio	39 000 000
2005 talousarvio	37 000 000
2004 tilinpäätös	35 417 504

51. Valtion osuus maatalousyrittäjien eläke-laista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 435 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien eläkelain (467/1969) 13 §:n ja sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/1990) 41 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa maatalousyrittäjien eläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksut ja sijoitusten tuotto eivät niihin riitä, ryhmähenkivakuutuksen korvausmenoista valtion osuus on kuitenkin 1/3. Valtion osuuden etuusmenoista arvioidaan vuonna 2005 olevan 78 %.

Momentin 33.19.60 perustelujen selvitysosaan viitaten määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kansaneläkkeen tasokorotuksen vaikutus.

Maksettavia eläkkeitä arvioidaan vuoden 2006 lopussa olevan noin 199 000 ja vakuutettuja noin 85 000.

2006 talousarvio	435 000 000
2005 talousarvio	418 000 000
2004 tilinpäätös	411 116 715

52. Valtion osuus yrittäjien eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 62 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yrittäjien eläkelain (468/1969) 10 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa yrittäjäeläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksurahasto ei niihin riitä.

Yrittäjien maksuprosentin on vuonna 2006 oletettu olevan 21,4 % alle 53-vuotiaiden osalta ja 22,6 % 53-vuotiaiden ja sitä vanhempien osalta, jolloin vakuutusmaksutulo olisi 615 000 000 euroa. Kokonaiseläkemenoksi arvioidaan 631 000 000 euroa. Valtion osuuteen vaikuttavat lisäksi YEL 10 §:n 2 momentissa tarkoitettut avoimet maksut, joiden määräksi on arvioitu 105 000 000 euroa.

Yrittäjien eläkelain mukaisia eläkkeitä arvioidaan vuoden 2006 lopussa olevan noin 166 000 ja vakuutettuja 200 000.

2006 talousarvio	62 000 000
2005 talousarvio	60 000 000
2004 tilinpäätös	58 700 000

53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) mukaiseen valtion korvaukseen.

Selvitysosa: Alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta myönnetyn eläkkeen aiheuttamat kustannukset korvataan kokonaan valtion varoista.

Maksettavia eläkkeitä ei vielä arvioida olevan vuonna 2006.

2006 talousarvio	1 000
2005 talousarvio	1 000

60. Valtion osuus kansaneläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 833 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansaneläkelain (347/1956) 59 §:n ja 62 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen ja lapsen hoitotuesta annetun lain (444/1969), vammaistuesta annetun lain (124/1988) sekä eläkkeensaajien asumistuesta annetun lain (591/1978) mukaisten etuuksien maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) 16 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi työnantajan kansaneläkemaksun suuruudesta vuonna 2006 ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi siten, että Kansaneläkelaitoksen osuus kansaneläkkeiden kustannuksista on 60 % ja

valtio vastaa kustannuksista muilta osin. Lisäksi valtion vuonna 1999 Kansaneläkelaitokselle suorittaman takuusuorituksen vähentämisestä annettua lakia muutetaan siten, että voimassaoloaikaa jatketaan vuoden 2007 loppuun. Esityksessä säädetään lisäksi vuoden 2006 työnantajan kansaneläkemaksujen suuruudesta. Yksityisen työnantajan ja valtion liikelaitoksen kansaneläkemaksu on 0,898, 3,098 tai 3,998 % palkoista riippuen poistojen määrästä ja suhteesta maksettaviin palkkoihin. Valtion ja sen laitoksen, kunnan ja kuntayhtymän sekä kunnallisen liikelaitoksen, Ahvenanmaan maakunnan sekä kirkkotyönantajien kansaneläkemaksu on 1,948 % palkoista. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 264 000 000 euroa työnantajan sairausvakuutusmaksukorotuksen kompensoimisen vuoksi, 65 000 000 euroa valtiotyönantajien maksualennuksen vuoksi sekä 2 000 000 euroa Lapin alueen ja saaristokuntien työnantajamaksukokeilun päättymisen vuoksi.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen kansaneläkkeen tasokorotusta koskevaksi lainsäädännöksi siten, että kansaneläkettä korotetaan 1.9.2006 lukien 5 euroa/kk. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 13 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 400 000 000 euroa Kansaneläkelaitokselle tilitetyn arvonlisäveron tuoton luopumisen johdosta.

Viitaten momentin 33.28.60 perustelujen selvitysosaan määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 2 500 000 euroa eräiden pitkäaikaisesti työttöminä olleiden henkilöiden eläketuesta annetun lain muuttamisen johdosta.

Kansaneläkelaitos rahoittaa kansaneläkkeiden kustannuksista 60 % ja valtio vastaa kustannuksista muilta osin. Lisäksi valtio rahoittaa eläkkeensaajien asumistuet, lapsen hoitotuet ja vammaistuet kokonaisuudessaan.

Valtion on myös suoritettava ns. takuusuorituksena kansaneläkerahastoon sellainen määrä, että kansaneläkerahaston rahoitusomaisuus on kalenterivuoden päätyttyä vähintään 4 % kansaneläkevakuutuksen vuotuisista makse-

tuista kokonaismenoista. Lisäksi valtio turvaa kansaneläkerahaston maksuvalmiuden.

Kun hallituksen esitykset on otettu huomioon kansaneläkevakuutuksen menot ja valtion-osuudet vuonna 2006 ovat arviolta seuraavat (milj. euroa)

Menot

Kansaneläkemenot	2 684
Muut etuusmenot	118
Toimintamenot	154
Yhteensä	2 956

Tulot

Työnantajamaksut	1 100
Muut tulot	15

Valtion osuudet 1 833

Valtion osuus kansaneläkkeestä (40 %)	841
Valtion osuus lapsen hoitotuista, vammaistuuista ja eläkkeensaajien asumistuuista (100 %)	429
Valtion osuus kokonaismenoista (KEL 59 §), ns. takuusuoritus	563
Yhteensä	2 948

Kansaneläkkeensaajia arvioidaan vuoden 2006 lopussa olevan 759 000, joista 485 000 on vanhuuseläkkeensaajia, 157 000 työkyvyttömyyseläkkeensaajia, 20 000 työttömyyseläkkeensaajia ja muiden eläkkeiden saajia 97 000.

2006 talousarvio	1 833 000 000
2005 talousarvio	1 117 000 000
2004 tilinpäätös	1 099 572 106

20. Tapaturmavakuutus

53. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 14 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) 15 §:n ja sairausvakuutuslain mukaisen omavastuun korvaamisesta maatalousyrittäjille annetun lain (118/1991) 10 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannukset jakaantuvat

perusturva- ja lisäturvaosuuteen. Valtion välitön osuus kokonaiskustannuksista on 27,8 % ja maatalousyrittäjien osuus on 31,8 %. Perusturvaosuus rahoitetaan Kansaneläkelaitoksen ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kautta. Kansaneläkelaitoksen osuus on kokonaiskustannuksista 30,8 % ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen 9,60 %.

Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuun korvaamisesta maatalousyrittäjille aiheutuvat kustannukset maksetaan kokonaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2003—2006

	2003 toteutunut	2004 toteutunut	2005 arvio	2006 arvio
Tapaturmavakuutettuja	110 000	108 300	103 600	100 000
Tapaturmavakuutustapahtumia	6 600	6 300	6 000	5 700
Keskimääräinen tapaturmaeläke (€/kk)	458	483	502	518
Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuun päivärahatapauksia	15 500	15 400	15 000	14 400

2006 talousarvio	14 500 000
2005 talousarvio	13 000 000
2004 tilinpäätös	13 000 000

21. Rintamaveteraaneläkkeet

Selvitysosa: Rintamaveteraanien ja heidän omaistensa toimeentuloturvaa ja terveydenhuoltoa käsitellään luvuissa 33.21 ja 22. Luvun 33.21 momenteilta maksetaan toimeentuloturvaetuudet ja luvun 33.22 momenteilta maksetaan muun muassa sotainvalideille ja heidän omaistelleen korvauksia sekä korvataan ja maksetaan rintamaveteraanien ja heidän puolisoidensa kuntoutuksesta aiheutuvia menoja ja rahoitetaan sotainvalidien sairaskotien ja kuntoutus- ja hoitolaitosten ylläpitoa.

52. Rintamalisät ja asumistuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 80 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rintamasotilaseläkelain (119/1977) ja rintamaveteraanien varhaiseläkelain (13/1982) nojalla suoritettavien rintamalisien, eläkkeensaajien asumistukilain (591/1978) nojalla rintamalisien saajille suori-

tettavien asumistukien sekä ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain (988/1988) mukaisen rintamalisän maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin 33.19.60 perustelujen selvitysosaan viitaten määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kansaneläkkeen tasokorotuksen vaikutus.

	2003 toteutunut	2004 toteutunut	2005 arvio	2006 arvio
Rintamalisän saajat	115 200	104 700	94 300	84 000
Ylimääräisen rintamalisän saajat	59 400	53 200	47 700	42 700

2006 talousarvio	80 000 000
2005 talousarvio	90 700 000
2004 tilinpäätös	96 011 843

22. Sotilasvammakorvaukset ja erät kuntoutustoiminnan menot

Selvitysosa: Luvun menot muodostuvat lähinnä sotainvalideille, sotilasinvalidille ja heidän puolisoilleen sekä rintamaveteraaneille maksettavista etuuksista ja kuntoutuksesta. Lisäksi sairaskodeissa toteutettavaan kuntoutukseen ja laitoshuoltoon käytetään Raha-automaattiyhdistyksen tuottovaroja (luku 33.92).

Sotilasvammakorvausten tavoitteena on korvata sodassa tai asepalveluksessa saatujen vammojen ja sairauksien aiheuttama haitta sekä turvata mahdollisuus itsenäiseen selviytymiseen. Tavoitteena on myös turvata toimeentulo niille sotainvalideille, jotka eivät muutoin saa riittävää toimeentuloa. Kuntoutustoiminnan tavoitteena on tukea itsenäistä selviytymistä ja siten lisätä sotainvalidien ja heidän puolisoiden mahdollisuuksia asua kotona mahdollisimman pitkään.

Eräitä sotainvalideja ja rintamaveteraaneja koskevia laajuustietoja

	2003 toteutunut	2004 toteutunut	2005 arvio	2006 arvio
Sotainvalidien määrä vuoden lopussa	18 054	16 276	14 400	12 600
Sotilasinvalidien määrä vuoden lopussa	3 198	3 157	3 100	3 000
Rintamaveteraanien määrä	94 360	88 785	79 900	71 400
Sotainvalidien omaisten määrä (= huoltoeläkkeensaajat)	15 271	14 614	14 400	14 000
Rintama-avustusta saavien määrä	402	364	320	280
Eräissä sotiin liittyvissä tehtävissä palvelleiden määrä	6 600	6 600	8 900	9 600
Kuntoutukseen oikeutettujen puolisojen ja leskien määrä	7 700	7 300	7 300	7 000
Sotainvalidien puolisojen kuntoutustoiminta				
— kuntoutettavien määrä	1 297	1 488	1 450	1 420
— kuntoutusjakson kustannukset keskimäärin euroa	1 806	1 855	1 840	1 944

50. *Sotilasvammakorvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 230 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotilasvammalain (404/1948) ja muiden siihen liittyvien lakien nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös sotainvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten käyttökustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sotilasvammalain muuttamisesta siten, että 25 prosentin haitta-asteen omaaville sotainvalideille myönnetään oikeus valtion korvaamaan jaksottaiseen laitoshuoltoon. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 700 000 euroa lainmuutoksen johdosta.

Pääosa sotilasvammakorvauksista muodostuu elinkoroista ja täydennyskoroista, sotainvalidien leskille ja lapsille maksettavista huoltoeläkkeistä sekä sairaanhoito- ja kuntoutuskustannuksista.

Elinkoron ja huoltoeläkkeiden saajia arvioidaan vuoden 2006 lopussa olevan noin 29 600, joista elinkoron saajia on 15 600.

Tarjouskilpailulla pyritään hillitsemään laitosten hoitopäivä- ja hoitokäyntikertahintojen

nousua sekä huolehtimaan kuntoutus- ja laitoshuoltopalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista.

2006 talousarvio	230 900 000
2005 talousarvio	242 400 000
2004 tilinpäätös	248 535 352

56. *Valtionapu sotainvalidien puolisojen kuntoutustoimintaan* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 760 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotainvalidien puolisojen ja vaikeavammaista sotainvalidia hoitaneiden leskien sekä sotaleskien kuntoutustoimintamenojen maksamiseen valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan.

Selvitysosa: Kuntoutettavien määrän arvioidaan vuonna 2006 olevan 1 420, josta sotaleskien osuus on 160. Kuntoutusjakson pituus on 2—3 viikkoa kuntoutettavaa kohti.

Tarjouskilpailulla pyritään hillitsemään kuntoutus- ja hoitolaitosten hoitopäivähintojen kustannusten nousua sekä huolehtimaan kuntoutuspalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista.

2006 talousarvio	2 760 000
2005 talousarvio	2 760 000
2004 tilinpäätös	2 760 000

57. *Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 130 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan rintama-avustuksen maksamiseen eräille vaikeissa olosuhteissa Virossa ja muualla entisen Neuvostoliiton alueella eläville, Suomen puolustusvoimis-

sa vuosien 1939—1945 sotiin osallistuneille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille. Rintama-avustusta voidaan myöntää myös Suomessa pysyvästi asuville vapaaehtoisille rintamasotilaille.

Selvitysosa: Tavoitteena on tukea vaatimattomissa taloudellisissa oloissa elävien veteraanien toimeentuloa.

Toiminnan laajuus 2003—2006

	2003 toteutunut	2004 toteutunut	2005 arvio	2006 arvio
Avustusta saavien lukumäärä	402	364	320	280
Avustus euroa/henkilö	455	455	455	455

2006 talousarvio	130 000
2005 talousarvio	140 000
2004 tilinpäätös	160 000

42 288 000 euroa, joka rahoitetaan Raha-automaattiyhdistyksen tuottovaroista momentilta 33.92.59.

Tarjouskilpailulla pyritään hillitsemään kuntoutus- ja hoitolaitosten hoitopäivähintojen kustannusten nousua sekä huolehtimaan kuntoutuspalvelujen laatuun liittyvistä kysymyksistä.

Kuntoutettavien määrän arvioidaan vuonna 2006 olevan 50 000.

59. *Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös rintamaveteraanikuntoutuksen tutkimus- ja kehittämismenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon

2006 talousarvio	8 000
2005 talousarvio	8 000
2004 tilinpäätös	8 000

23. Muu sodista kärsineiden turva

30. *Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotasiirtolaisten yhteiskunnallisesta huollosta annetun lain (423/1940) 6 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksiin sijoitettujen sotasiirtolaisten määrän arvioidaan vuonna 2006 olevan 65.

2006 talousarvio	2 400 000
2005 talousarvio	2 550 000
2004 tilinpäätös	2 498 674

28. Muu toimeentuloturva

Selvitysosa: Muu toimeentuloturva muodostuu sotilasavustuksesta, maahanmuuttajan erityistuesta ja pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuesta.

Sotilasavustusta maksetaan asevelvollisuuslain tai siviilipalveluslain nojalla palveluksessa olevan asevelvollisen omaiselle edellyttäen, että palvelus on heikentänyt omaisen toimeentulon mahdollisuuksia sekä, että hän on avustuksen tarpeessa. Asevelvollisen omaiselle suoritettava avustus koostuu perusavustuksesta, asumisavustuksesta sekä erityisavustuksesta. Asevelvolliselle itselleen sotilasavustuksena maksetaan opintolainojen korot, jotka erääntyvät maksettaviksi palvelusaikana sekä erityisestä syystä asumisavustus hänen käytössään olevasta asunnosta aiheutuviin kohtuullisiin menoihin.

Maahanmuuttajan erityistuen tavoitteena on turvata riittävä toimeentulo vanhuuden ja työkyvyttömyyden ajalta sellaiselle Suomessa asuvalle 65 vuotta täyttäneelle tai työkyvyttömälle maahanmuuttajalle, joka muutoin olisi pitkäaikaisesti toimeentulotuen tarpeessa.

Eräiden pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuen tavoitteena on turvata riittävä ja pysyvä toimeentulo ennen vanhuuseläkettä vuosina 1941—1947 syntyneelle pitkäaikaistyöttömälle henkilölle, jolle on maksettu työttömyysturvalain mukaista päivärahaa tai työmarkkinatukea yli 10 vuotta.

Sotilasavustus ja maahanmuuttajan erityistuki ovat saajalleen verovapaita. Pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuesta voidaan tehdä eläketulovähennys. Luvun menot maksetaan kokonaisuudessaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2003—2006

	2003 toteutunut	2004 toteutunut	2005 arvio	2006 arvio
Sotilasavustus				
Avustuksen piirissä olevien henkilöiden lukumäärä	12 469	13 040	13 200	13 200
Avustusta saavien kotitalouksien lukumäärä	11 692	12 343	12 500	12 500
Avustuksen määrä keskimäärin euroa/kk/saaja (kotitalous)	277	282	290	300
Maahanmuuttajan erityistuki				
Erityistukea saavia keskimäärin	2 622	3 320	3 800	4 100
Erityistuen määrä keskimäärin euroa/kk	390	377	374	380
Pitkäaikaisesti työttömien eläketuki¹⁾				
Eläketukea saavia keskimäärin			5 200	4 500

¹⁾ Laki eräiden pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuesta tuli voimaan 1.5.2005.

50. Sotilasavustus (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 16 400 000 euroa.
Määrärahaa saa käyttää sotilasavustuslain (781/1993) mukaisten sotilasavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Sotilasavustuksen piirissä arvioidaan vuonna 2006 olevan 13 200 henkilöä.

Momentin 33.19.60 perustelujen selvitysosaan viitaten määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kansaneläkkeen tasokorotuksen vaikutus.

2006 talousarvio	16 400 000
2005 talousarvio	15 200 000
2004 tilinpäätös	14 770 000

51. Maahanmuuttajan erityistuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 18 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maahanmuuttajan erityistuesta annetun lain (1192/2002) mukaisen tuen maksamiseen.

Selvitysosa: Erityistuen saajia arvioidaan vuonna 2006 olevan keskimäärin 4 100 henkilöä.

Momentin 33.19.60 perustelujen selvitysosaan viitaten määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kansaneläkkeen tasokorotuksen vaikutus.

2006 talousarvio	18 700 000
2005 talousarvio	17 060 000
2004 tilinpäätös	14 910 000

60. Pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 33 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eräiden pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuesta annetun lain (39/2005) mukaisen tuen maksamiseen.

Selvitysosa: Eläketukea maksetaan 1.5.2005 lukien vuosina 1941—1947 syntyneille pitkäaikaistyöttömille. Eläketuen saajia arvioidaan vuonna 2006 olevan keskimäärin 4 500 henkilöä.

Momentin 33.19.60 perustelujen selvitysosaan viitaten määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kansaneläkkeen tasokorotuksen vaikutus.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 17 500 000 euroa eräiden pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuesta annetun lain muuttamisesta johtuen. Tällöin eläketuen edellyttämään 2 500 päivään luetaan mukaan myös päivät, joina työtön on ollut sairaana, osallistunut työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin tai joilta ei ole maksettu tarveharkinnan vuoksi työmarkkinatukea.

Momentilta rahoitetaan 58—61-vuotiaiden eläketuki. Yli 62-vuotiaiden osalta menot maksetaan kansaneläkemomentilta 33.19.60. Pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuen seurauksena työmarkkinatukimenot alenevat momentilla 34.06.52.

2006 talousarvio	33 500 000
2005 talousarvio	12 700 000

32. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto

Selvitysosa: Vuoden 2006 alusta lukien toteutettava kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamisen ensimmäinen vaihe sekä työmarkkinatukiuudistus on kuvattu yleisperustelujen peruspalvelubudjettitarkastelun yhteydessä. Lisäksi työmarkkinatukiuudistuksen yksityiskohtaisempi kuvaus on esitetty luvun 34.06 perusteluissa. Uudistusten vaikutukset kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuteen on otettu huomioon momentilla 33.32.30.

Osana kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamista sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuusperusteena oleva syrjäisyyskerroin muutetaan siten, että se määräytyy kuntien valtionosuuslain tarkoittaman paikallisen ja seudullisen väestöpohjan mukaan määräytyvän syrjäisyysluvun perusteella. Uutena määräytymistekijänä otetaan käyttöön vammaiskerroin, joka ottaa huomioon vaikeavammaisten henkilöiden palveluista kunnalle aiheutuvia kustannuksia. Lisäksi erillinen todellisiin kustannuksiin perustuva lastensuojelun suurten kustannusten ta-sausjärjestelmä korvataan uudella lastensuojelun tarvetta kuvaavalla lastensuojelukertoimella. Kunnan omarahoitusosuuden korottamisesta ja alentamisesta luovutaan, minkä johdosta kuntien omarahoitusosuuteen aikaisemmin tehdyt muutokset otetaan huomioon alentamalla sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuusprosenttia.

Osana työmarkkinatukiuudistusta toimeentulotuen normitettavissa oleva osa irrotetaan valtion-osuusjärjestelmästä ja sen rahoitus jaetaan jatkossa tasan kuntien ja valtion kesken. Työmarkkinatukiuudistuksesta aiheutuvien kuntien menetysten kompensoimiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuusprosenttia korotetaan.

Luvun momentit 30 ja 36 kuuluvat sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992, STVOL) piiriin. Momentin 30 osalta on oheisessa taulukossa esitetty eräitä toiminnan laajuutta koskevia tietoja.

Ehkäisevän toiminnan tavoitteena on terveyttä, sosiaalista turvallisuutta, elämänhallintaa ja itseenäistä selviytymistä tukevien olosuhteiden ja ympäristön luominen, ihmisten työ- ja toimintakyvyn edistäminen, elämänlaadun parantaminen, syrjäytymisen ehkäisy, väestöryhmien välisten terveyserojen vähentäminen sekä ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytysten parantaminen. Tavoitteisiin pyritään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamista ja rakenteita kehittämällä sekä rakentamalla paikallista ja alueellista toimintaa terveellisten elämäntapojen edistämiseksi, sairauksien ehkäisemiseksi ja sosiaalisen tuen vahvistamiseksi. Laaditaan hyvinvointipoliittisia ohjelmia ja hyödynnetään sosiaalisten ja terveydellisten vaikutusten arviointia sekä toteutetaan ympäristöterveydenhuollon alueellisen yhteistoiminnan kokeilu.

Sosiaali- ja terveystalvelujen tavoitteena on julkisen vallan järjestämisvastuulla olevien, pääosin verovaroin kustannettavien sosiaali- ja terveystalvelujen toimivuuden, saatavuuden ja kattavuuden sekä perustoimeentulon turvaaminen koko maassa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt seuraavat kehittämishankkeet, jotka tukevat osaltaan kuntia tuottamaan asetettujen tavoitteiden mukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon ehkäisevän toiminnan toimenpiteet ja sosiaali- ja terveystalvelut asukkailleen:

— Terveys 2015 -kansanterveysohjelma linjaa kansallista terveystalvelupolitiikkaa pitkällä tähtäimellä. Terveydenhuollon ohella myös muut hallinnonalat osallistuvat toimeenpanoon, koska väestön terveyteen vaikuttavat suurelta osin terveydenhuollon ulkopuoliset asiat, kuten elämäntavat, ympäristö ja tuotteiden laatu. Vuonna 2006 valmistellaan ja toteutetaan terveysvaikutusten arviointia eri hallinnonaloilla ja kuntatasolla, otetaan käyttöön terveyden edistämisen laatusuosituksot ja tuotetaan kuntien työn tueksi toimintamalleja. Valmistellaan ohjelman väliarviointi valittujen indikaattorien pohjalta.

— Kansallinen terveydenhuollon hanke 2003—2007, jonka keskeiset kehittämisaluet koskevat terveyden edistämistä ja ehkäisevää työtä, hoitoon pääsyn turvaamista, henkilöstön osaamisen ja saatavuuden parantamista, terveydenhuollon toimintojen ja rakenteiden uudistamista sekä terveydenhuollon rahoituksen vahvistamista. Vuonna 2006 on tarkoitus toteuttaa seuraavat toimenpiteet: Sähköisen sairauskertomuksen kehittämistä kansallisten vaatimusten mukaiseksi jatketaan. Sairaanhoidopiirien yhteistyötä tietohallinnossa tiivistetään. Valmistaudutaan valtakunnalliseen arkistoratkaisuun. Terveydenhuoltopiirejä koskevaa selvitystyötä tuetaan sekä perusterveydenhuollon kehittämistä seudullisesti tuetaan terveyshankkeen hankerahoilla ja tiiviillä yhteydenpidolla kenttään.

— Sosiaalialan kehittämishankkeen 2003—2007 tavoitteena on sosiaalitalvelujen saatavuuden ja laadun turvaaminen kaikkialla Suomessa. Tähän tavoitteeseen pyritään uudistamalla lainsäädäntöä, palvelurakenteita ja toimintakäytäntöjä sekä turvaamalla henkilöstön osaaminen ja riittävyys ja vahvistamalla kuntien rahoitusta. Lisäksi laaditaan Hyvinvointi 2015 -ohjelma sosiaalialan pitkän aikavälin kehittämiseksi. Vuonna 2006 valmistellaan tarvittavia säädösmuutoksia oikeudesta päästä palvelujen tarpeen arviointiin kunnallisessa sosiaalityössä sekä jatketaan kehitysvammalain yhteensovittamista vammaispaalvelulain kanssa yhdeksi vammaispaalvelujen erityislainsiksi, lastensuojelun kehittämisohjelman toteuttamista ja lastensuojelulain kokonaisuudistusta, sosiaalihuollon tietoteknologian kehittämistä ja seudullisten palvelurakenteiden ja kuntien palvelutoimintojen kehittämis- ja uudistustyötä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin käytettävissä olevaa valtionavustusta suunnataan Kansallisen terveydenhuollon hankkeen, Sosiaalialan kehittämishankkeen ja Alkoholiohjelman tavoitteiden toteuttamista edistäviin toiminnan kehittämistä ja tehostamista sekä toimintatapojen uudistamista tukevien alueellisesti tai valtakunnallisesti merkittävien tai muutoin laajalti hyödynnettävien hankkeiden toteuttamiseen.

	2003 toteutunut	2004 arvio	2005 arvio	2006 arvio
Kunnallinen toimeentuloturva				
Toimeentulotuki, kotitalouksia vuoden aikana	260 000	252 000	252 000	
Perustoimeentulotuki, kotitalouksia vuoden aikana ¹⁾				252 000
Harkinnanvarainen toimeentulotuki, kotitalouksia vuoden aikana				30 000
Toimeentulotuki, saajia vuoden aikana	427 000	413 000	413 000	
Perustoimeentulotuki, saajia vuoden aikana ¹⁾				413 000
Harkinnanvarainen toimeentulotuki, saajia vuoden aikana				60 000
Ehkäisevä toimeentulotuki, kotitalouksia vuoden aikana	19 200	22 000	22 000	22 000
Elatustuki, saajia 31.12.	106 500	106 000	106 000	105 500

Sosiaalipalvelut

Lasten päivähoito, lasten määrä 31.12.	191 000	188 500	188 700	188 800
Lasten kotihoidon tuki, saajia 31.12.	68 900	67 900	65 400	65 300
Lasten yksityisen hoidon tuki, saajia 31.12.	10 900	11 500	11 800	11 700
Kodinhoitoapu, kotitalouksia vuoden aikana	115 000	117 000	119 000	120 000
Tukipalvelut, saajia vuoden aikana	126 000	127 000	128 000	129 000
Vanhainkodit, paikkojen määrä 31.12.	19 400	19 000	19 000	19 000
Omaishoidontuki, saajia vuoden aikana	27 500	29 000	30 000	31 000
Vanhusten palveluasuminen, asuntojen määrä 31.12.	24 000	25 000	26 000	27 000
Kehitysvammaisten palveluasuminen, asiakkaita keskimäärin	8 100	8 400	8 700	9 000
Kehitysvammaisten laitoshuolto, paikkojen määrä 31.12.	2 700	2 600	2 500	2 400
Vaikeavammaisten kuljetuspalvelut, saajia vuoden aikana	77 000	80 000	83 000	86 000

Kansanterveystyö

Sairaansijat (laskennalliset)	20 500	20 500	20 700	20 800
Hoitopäivät (milj.)	7,5	7,5	7,6	7,7
Avohoitokäynnit (milj.)				
— Lääkärin luona	9,4	9,6	9,8	9,8
— Muun ammattihenkilön luona	15,4	15,5	15,6	16,0
— Hammashuollon käynnit	4,9	5,1	5,1	5,2
— Kotisairaanhoidon käynnit	3,5	3,6	3,7	3,8

Erikoissairaanhoito

Sairaansijat (laskennalliset)	15 000	14 800	14 700	14 600
Hoitopäivät (milj.)	5,5	5,4	5,4	5,4
Päättäneet hoitojaksot	870 000	860 000	850 000	850 000
Keskimääräinen hoitoaika (päiviä)	6,7	6,7	6,7	6,6
Avohoitokäynnit (milj.)	6,6	6,7	6,8	6,9

¹⁾ Menojen rahoitus momentilta 33.32.38.

Kuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuden laskennassa käytettäviä tietoja

	2003 toteutunut	2004 toteutunut	2005 toteutunut	2006 arvio
Sosiaalihuollon laskennalliset kustannukset				
0—6-vuotiaat euroa/asukas	4 214,16	4 290,02	4 565,92	4 719,84
7—64-vuotiaat euroa/asukas	301,46	307,91	322,70	223,47
65—74-vuotiaat euroa/asukas	561,64	571,75	596,87	621,31
75—84-vuotiaat euroa/asukas	3 288,21	3 492,29	3 646,02	3 776,94
85 vuotta täyttäneet euroa/asukas	9 287,50	9 757,32	10 186,49	10 546,72
Työttömien lukumäärän mukaan euroa/työtön	384,36	391,28	406,81	423,33
Työttömyysasteen mukaan euroa/asukas	35,09	35,72	37,14	38,65
Vaikeasti vammaisten lukumäärän mukaan euroa/asukas				11,53
Lasten huostaanottojen määrän mukaan euroa/asukas				32,63

Terveydenhuollon laskennalliset kustannukset

0—6-vuotiaat euroa/asukas	523,99	538,40	559,76	581,31
7—64-vuotiaat euroa/asukas	596,14	612,39	636,69	661,20
65—74-vuotiaat euroa/asukas	1 412,92	1 451,12	1 508,69	1 566,78
75—84-vuotiaat euroa/asukas	2 705,41	2 798,77	2 909,80	3 021,84
85 vuotta täyttäneet euroa/asukas	4 661,61	4 858,85	5 051,62	5 246,13
Sairastavuuden mukaan euroa/asukas	260,12	264,80	275,31	286,49
Valtionosuusprosentti	28,06	31,82	32,99	33,32

30. (33.32.30 ja 35) *Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 4 006 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon lakien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) ja sen nojalla annetussa asetuksessa hyväksytyjen käyttökustannusten valtionosuuksien maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kuntien valtionosuuslain mukaisten tasausten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisyysohjelmaa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 63 000 000 euroa valtion ja kuntien välisen neljälle vuodelle jaksotetun lakisääteisen kustannustenjaon tarkistuksen toisena eränä.

Luvun perusteluihin viitaten hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta 1.1.2006 lukien osana kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamista. Sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuusperusteena olevan syrjäisyyskertoimen määräytymisperuste muutetaan ja uutena määräytymistekijänä otetaan käyttöön vammaiskerroin sekä lastensuojelukeroin. Kuntien omarahoitusosuuteen aikaisemmin tehdyt muutokset otetaan huomioon alentamalla sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuutta 0,77 prosenttiyksiköllä nykyisestä 32,99 prosentista 32,22 prosenttiin. Edellä mainituilla muutoksilla ei ole vaikutusta momentin määrärahaan.

Kuntien valtionosuuslain mukaisena osuutena kuntien valtionosuuslainsäädännön uudistamiseen liittyvien siirtymätasauslisien ja -vähennysten nettomäärästä määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 3 972 000 euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuutta korotetaan 0,48 prosenttiyksiköllä, jolloin sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuus on 32,70 prosenttia. Pääosin valtionosuuden korotus liittyy Kansallisen terveydenhuollon hankkeen tavoitteiden toteuttamiseen muun muassa yhdenmukaisin perustein suoritettavan hoidon tarpeen arviointiin ja hoitoon pääsyn turvaamiseen, jonohallinnan kehittämiseen, hoidon järjestämisen enimmäisaikojen käyttöönottoon, erikoissairaanhoidon työnjako- ja yhteistyösuunnitelmien toimeenpanoon ja perusterveydenhuollon aseman vahvistamiseen terveydenhuollon palvelujärjestelmässä sekä aluetietojärjestelmien kehittämiseen. Sosiaalialan kehittämishankkeen osalta oikeus palvelun tarpeen arviointiin on tarkoitus saattaa voimaan asteittain, minkä johdosta kuntia tuetaan valtionosuusprosentin korotuksen kautta kehittämään sosiaalihuollon palvelujärjestelmäänsä uudistuksesta aiheutuvat tarpeet huomioon ottaen. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 59 171 000 euroa lainmuutoksen johdosta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 9 872 000 euroa 1.8.2005 to-

teutetun täydennyskoulutuksen järjestämistä koskevan uudistuksen johdosta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi omaishoidon tuesta sekä perhehoitajalain (312/1992) muuttamisesta 1.1.2006 lukien siten, että omaishoitajan ja perhehoitajan hoitopalkkio sidotaan palkkakertoimeen ja omaishoidon tukeen sisällytetään hoitajalle annettava tuki. Lisäksi omaishoitajan hoitopalkkion vähimmäismäärää korotetaan 233,56 eurosta 300 euroon. Jos omaishoitaja joutuu jäämään määräaikaaisesti pois töistä omaisen tai läheisen hoidon vuoksi, hoitopalkkio on vähintään 600 euroa. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 3 957 000 euroa lainmuutosten johdosta.

Luvun perusteluihin viitaten hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta 1.1.2006 lukien osana työmarkkinatukiudistusta. Toimeentulotuen normitetavissa oleva osa irrotetaan valtionosuusjärjestelmästä, minkä johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 144 207 000 euroa. Työmarkkinatukiudistuksesta aiheutuvien kuntien menetysten kompensoinniseksi sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuusprosenttia korotetaan 0,56 prosenttiyksiköllä, jolloin sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuus on 33,26 prosenttia. Valtionosuusprosentin korottamisen johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 67 500 000 euroa.

Momentin 33.32.38 perusteluihin viitaten hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta 1.1.2006 lukien osana kaikkein heikoimmassa asemassa olevien tukemiseksi tehtyjä toimenpiteitä. Toimeentulotuen asumismenojen omavastuun poistamiseen liittyvänä kompensaatona sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuutta korotetaan 0,06 prosenttiyksikö-

köillä, jolloin sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuus on 33,32 prosenttia vuonna 2006. Valtionosuusprosentin korottamisen johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 7 200 000 euroa.

Valtionosuuden perusteena oleviin laskennallisiin kustannuksiin on tehty 2,4 prosentin suuruisen kustannustason tarkistus. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 94 726 000 euroa kustannustason nousun johdosta.

Luvun 26.97 perusteluihin viitaten momentilla on otettu huomioon kuntien valtionosuuslain mukainen osuus verotuloihin perustuvista valtionosuuksien tasauslisistä ja -vähennyksistä, nettomäärältään 3 984 000 euroa. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 91 010 000 euroa vuoteen 2005 verrattuna.

Sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuus lasketaan sosiaalihuollon ja terveydenhuollon laskennallisten kustannusten ja kunnan omarahoitusosuuden perusteella. Valtionosuus suoritetaan yhtenä kokonaisuutena. Kunnalle maksettavassa valtionosuudessa otetaan huomioon sosiaali- ja terveysministeriön osuus kuntien valtionosuuslain mukaisista tasauksista.

Sosiaalihuollon laskennalliset kustannukset määritellään kunnan asukasluvun, ikärakenteen, palvelu- ja jalostusaloilla työskentelevien osuuden, työttömyysasteen ja työttömien lukumäärän, vaikeasti vammaisten lukumäärän ja lasten huostaanottojen määrän mukaan. Kunnan valtionosuutta laskettaessa ovat sosiaalihuollon ikäryhmittäiset laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohti vuonna 2006 seuraavat:

	€
0—6-vuotiaat	4 719,84
7—64-vuotiaat	223,47
65—74-vuotiaat	621,31
75—84-vuotiaat	3 776,94
85 vuotta täyttäneet	10 546,72

Työttömien lukumäärän mukaan määräytyvät laskennalliset kustannukset kunnan työttöntyä kohden ovat 423,33 euroa ja työttömyysasteen mukaan määräytyvät laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohden 38,65 euroa vuonna 2006.

Vaikeasti vammaisten lukumäärän mukaan määräytyvät laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohden ovat 11,53 euroa vuonna 2006.

Lasten huostaanottojen määrän mukaan määräytyvät laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohden ovat 32,63 euroa vuonna 2006.

Terveysdenhuollon laskennalliset kustannukset määritellään kunnan asukasluvun, ikärakenteen ja asukkaiden sairastavuuden mukaan. Kunnan valtionosuutta laskettaessa ovat terveydenhuollon ikäryhmittäiset laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohti vuonna 2006 seuraavat:

	€
0—6-vuotiaat	581,31
7—64-vuotiaat	661,20
65—74-vuotiaat	1 566,78
75—84-vuotiaat	3 021,84
85 vuotta täyttäneet	5 246,13

Sairastavuuden mukaan määräytyvät laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohden ovat 286,49 euroa vuonna 2006.

Lisäksi eräiden kuntien laskennallisiin kustannuksiin vaikuttaa syrjäisyyskerroin.

Kunnan omarahoitusosuus on 1 538,71 euroa kunnan asukasta kohden vuonna 2006.

2006 talousarvio	4 006 000 000
2005 talousarvio	3 728 271 000
2004 tilinpäätös	3 365 346 652

(31.) Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveyspalvelujen perustamiskustannuksiin (arvionmääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2005 talousarvio	800 000
2004 tilinpäätös	6 649 648

32. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoidon mukaiseen tutkimustoimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 48 747 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää erikoissairaanhoidon lain (1062/1989) 47 ja 47 b §:n mukaisen tutkimustoiminnan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Terveysdenhuollon toimintayksiköitä ylläpitäville kunnille ja kuntayhtymille, valtion mielisairaaloille sekä asetuksessa säädetyille muille terveydenhuollon toimintayksiköille suoritetaan valtion varoista laskennallisin perustein korvausta yliopistotasoisesta terveystieteellisestä tutkimustoiminnasta aiheutuviin kustannuksiin. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 8 000 000 euroa kansalliseen terveyshankkeeseen liittyvän kolmevuotisen siirron palautuksena momentilta 33.32.33.

Toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteena on palvelujen ja lääkäriskoulutuksen laadun varmistaminen.

Toiminnan laajuus 2003—2006

	2003 toteutunut	2004 toteutunut	2005 arvio	2006 arvio
Julkaisupisteiden määrä	8 303	8 241,4	8 135,6	..
Julkaisupisteen hinta, euroa	5 871	5 915	5 008	..

2006 talousarvio	48 747 000
2005 talousarvio	40 747 000
2004 tilinpäätös	48 712 903

33. *Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 82 170 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää erikoissairaanhoidon lain (1062/1989) 47—47 b §:n mukaisen valtion korvauksen maksamiseen lääkäri- ja hammaslääkärikoulutukseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 58 421 000 euroa lääkärin ja hammaslääkärin perus- ja erikoistumiskoulutuksen korvausten maksamiseen yliopistollista sairaalaa ylläpitäville kuntayhtymille.

Selvitysosa: Terveydenhuollon toimintayksiköitä ylläpitäville kunnille ja kuntayhtymille, valtion mielisairaaloille sekä ase-
tuksessa säädetyille muille terveydenhuollon

toimintayksiköille, jotka antavat lääkärin ja hammaslääkärin peruskoulutusta ja erikoistumiskoulutusta, lääkärin perusterveydenhuollon ja siihen rinnastettavaa lisäkoulutusta, lailistetun hammaslääkärin käytännön ja siihen rinnastettavaa palvelua sekä terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun asetuksen (564/1994) 14 §:ssä tarkoitettua koulutusta, suoritte-
taan valtion varoista laskennallinen korvaus koulutuksen aiheuttamiin kustannuksiin.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähen-
nyksenä huomioon 8 000 000 euroa kansalli-
seen terveyshankkeeseen liittyvän kolmevuoti-
sen siirron palautuksena momentille 33.32.32.

Toiminnan tavoitteena on palvelujen saata-
vuuden sekä sen ja lääkärikoulutuksen laadun
varmistaminen.

Toiminnan laajuus 2003—2006

	2003 toteutunut	2004 toteutunut	2005 arvio	2006 arvio
Lääkäri- ja hammaslääkäritutkinnot ja uudet opiskelijat	908,6	908,3	1 035,7	1 055,2
Tutkintokorvaus, euroa	63 860	63 860	63 860	57 800
Erikoislääkärin 8 vuoden tutkintokorvaus, euroa	30 823	30 823	30 823	20 000
Kuukausikorvaus, euroa	1 298	1 298	1 350	1 225

2006 talousarvio	82 170 000
2005 talousarvio	90 170 000
2004 tilinpäätös	77 903 030

34. *Valtion korvaus kunnille mielentilatutkimuspotilaista sekä potilassiirroista aiheutuviin kustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 370 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää mielenterveyslain (1116/1990) 32 §:n mukaisten valtion korvausten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös Suomen ja Ruotsin välillä solmitun sopimuksen mukaisista potilassiirroista kunnille ja kuntayhtymille sekä Ruotsin valtiolle aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää pohjoismaisen sosiaalipalvelusopi-

muksen mukaisten potilassiirtojen tukemiseen kertaluonteisena 20 000 euroa siirrettyä potilasta kohden maksettavana korvauksena kunnille ja kuntayhtymille.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on mielentilatutkimuksista aiheutuviin kustannuksiin maksettavina korvauksina otettu huomioon 2 203 000 euroa ja potilassiirroista aiheutuvien kustannusten korvauksina 167 000 euroa, josta 80 000 euroa on kertaluonteisia korvauksia potilassiirtojen tukemiseksi.

Mielentilatutkimustoiminnan tavoitteena on rikoksesta syytettyjen henkilöiden oikeusturvan varmistaminen ja mielentilatutkimuslausuntojen korkean laadun ylläpitäminen.

Toiminnan laajuus 2003—2006

	2003 toteutunut	2004 toteutunut	2005 arvio	2006 arvio
Mielentilatutkimustoiminnan menot, euroa	2 121 315	2 121 431	2 203 000	2 203 000
Mielentilatutkimukset	96	90	98	98
Euroa/tutkimus (laskennallinen keskimäärin)	22 100	23 600	22 500	22 500

2006 talousarvio	2 370 000
2005 talousarvio	2 370 000
2004 tilinpäätös	2 230 182

36. Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 55 230 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon lakien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) ja sen nojalla annettavien asetusten mukaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon perustamis- ja kehittämishankkeisiin suoritettavan valtionavustuksen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Määrärahasta on tarkoitus käyttää 30 000 000 euroa palvelujärjestelmän rakenteellisten ja toiminnallisten kehittämishankkeiden tukemiseen valtioneuvoston terveydenhuollon tulevaisuuden turvaamisesta tekemän periaatepäätöksen mukaisesti. Loppuosa määrärahasta käytetään Sosiaalialan kehittämishankkeen ja Alkoholiohjelman toimeenpanoa toteuttaviin hankkeisiin. Valtionavustuksella tuettavien hankkeiden kriteerit ja painoalueet määritellään valtioneuvoston asetuksella.

2006 talousarvio	55 230 000
2005 talousarvio	54 430 000
2004 tilinpäätös	52 330 000

(37.) Valtionavustus sairaanhoitopiirien kuntayhtymille lasten ja nuorten psykiatrisesta hoidosta ja kuntoutuksesta sekä kuntien mielenterveyspalveluiden kehittämisestä aiheutuviin kustannuksiin (kiinteä määräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2005 talousarvio	5 000 000

38. Valtionosuus kunnille perustoimeentulotuen kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 227 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaisen valtionosuuden maksamiseen perustoimeentulotuen kustannuksiin.

Selvitysosa: Luvun perusteluihin viitaten hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta 1.1.2006 lukien osana työmarkkinatukiuudistusta. Toimeentulotuki jaetaan perustoimeentulotukeen, joka irrotetaan valtionosuusjärjestelmästä, ja harkinnanvaraiseen osaan. Perustoimeentulotuen rahoituksesta vastaavat valtio ja kunnat yhtä suurin osuuksin. Perustoimeentulotukea saavia kotitalouksia arvioidaan vuonna 2006 olevan noin 252 000.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta osana kaikkien heikoimmassa asemassa olevien tukemiseksi tehtyjä toimenpiteitä. Toimeentulotuesta poistetaan asumismenojen seitsemän prosentin omavastuu 1.9.2006 lukien, mistä aiheutuvat lisäkustannukset rahoitetaan kokonaan valtion

varoista. Puolet rahoituksesta sisältyy momentille 33.32.30 ja toinen puoli tälle momentille. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 7 200 000 euroa.

Toiminnan tavoitteena on turvata henkilön ja perheen välttämätön toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä.

2006 talousarvio 227 700 000

39. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 2 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain (1230/2001) mukaisen valtionavustuksen maksamiseen sosiaalialan osaamiskeskuksille valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettyihin perustein.

Selvitysosa: Sosiaalialan osaamiskeskustoiminta käynnistyi pysyvänä toimintana vuoden 2002 alusta. Koko maan kattavat alu-

eelliset osaamiskeskukset ovat Etelä-Suomen, Häme-Satakunnan, Itä-Suomen, Kaakkois-Suomen, Keski-Suomen, Pohjanmaan maakuntien, Pohjois-Suomen ja Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukset. Lisäksi erityisesti ruotsinkielisten kuntien tarpeista lähtien on muodostettu Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området, jonka toimialue käsittää koko maan. Kullekin osaamiskeskukselle kohdentuvan valtionavustuksen perusteet on määriteltä valtioneuvoston asetuksessa sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta (1411/2001).

Toiminnan tavoitteena on laadukkaiden sosiaalipalvelujen turvaaminen alueellisesti yhteistyössä järjestetyn tutkimus-, kehittämis- ja koulutustoiminnan avulla.

2006 talousarvio	2 500 000
2005 talousarvio	3 000 000
2004 tilinpäätös	3 000 000

33. Eräät sosiaali- ja terveydenhuollon menot

23. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain (459/1973) 12 §:n mukaisen oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää oikeuslääkeopillisista tutkimuksista suoritettavista korvauksista annetun asetuksen (862/2004) mukaisten palkkioiden ja korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Toiminnan tavoitteena on kansalaisen oikeusturvan ja kuolinsyyn oikeellisuuden varmistaminen.

Toiminnan laajuus 2003—2006

	2003 toteutunut	2004 toteutunut	2005 arvio	2006 arvio
Menot, euroa	5 954 449	6 440 162	6 025 000	6 200 000
Avausten määrä, kpl	10 894	11 357	11 275	11 275
Euroa/avaus keskimäärin	547	567	534	550

2006 talousarvio	6 200 000
2005 talousarvio	6 025 000
2004 tilinpäätös	6 440 162

31. Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen maksamiseksi saamelaiskäräjien kautta saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen kunnille saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi.

Selvitysosa: Toiminnan tavoitteena on turvata saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuus.

2006 talousarvio	600 000
2005 talousarvio	600 000
2004 tilinpäätös	600 000

32. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rikosasioiden sovittelun järjestämisestä annetun lain mukaisen valtion korvauksen maksamiseen sovittelun järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi.

Selvitysosa: Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi rikosasioiden sovittelun järjestämisestä 1.3.2006 lukien. Valtion korvaus kattaa palvelun tarkoituksenmukaisesta tuottamisesta aiheutuvat menot. Korvaus maksetaan lääninhallituksen kanssa sopimuksen tehneelle kunnalle tai muulle palvelun tuottajalle. Korvauksen maksatuksesta huolehtii lääninhallitus. Määrärahan arvioidaan kattavan 117 kokopäiväisen ja 24 osa-aikaisen työntekijän palkkaamisesta aiheutuvat sekä muut toiminnan kannalta tarpeelliset menot.

Toiminnan tavoitteena on erityisesti nuorten rikosketjun varhainen katkaiseminen.

2006 talousarvio	5 250 000

53. Terveiden edistäminen ja terveysvalvonta

Selvitysosa: Momentin 33.53.23 määrärahaa käytetään terveydensuojelulain, elintarvikelain, geenitekniikkalain, kemikaalilain ja säteilylain edellyttämien valvontatehtävien (terveysvalvonta) hoitamiseen. Terveysvalvonnan vaikuttavuuden tavoitteena on elinympäristöstä ihmisille aiheutuvien terveyshaittojen ehkäisy ja poistaminen. Vuonna 2006 määrärahaa käytetään erityisesti kuntien terveydensuojeluviranomaisten valvontatyössä tarvitsemien selvitysten, ohjeiden ja oppaiden laatimiseen sekä EU:n edellyttämän valvonnan toteuttamiseen. Geenitekniikkalain valvonta saatetaan EU:n edellyttämälle tasolle.

Momentin 33.53.24 määrärahaa käytetään tartuntatautilain mukaiseen valvontaan ja valistukseen. Vaikuttavuuden tavoitteena on tartuntatautien leviämisen ehkäisy ja epidemioiden selvittäminen. Vuoden 2006 painopisteinä ovat rokotusohjelman toteutumisen seuranta, sairaalainfektioiden torjunta, HIV-infektioiden leviämisen ehkäiseminen ja kansainvälisenä yhteistyönä toteutettavan torjuntatyön vahvistaminen.

Momentin 33.53.50 määrärahaa käytetään toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain tarkoittamaan tupakoinnin vähentämiseen ja terveystasvatukseseen sekä raittiustyölain tarkoittamaan päihteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisemiseen. Lisäksi määrärahaa käytetään myös alkoholitiedotukseen ja valistukseen sekä huumeiden käytön ja niiden aiheuttamien haittojen torjuntaan. Terveiden edistämisen vaikuttavuuden tavoitteet on esitetty momentin selvitysosassa.

23. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveydensuojelulain (763/1994), elintarvikelain (361/1995), geenitekniikkalain (377/1995), kemikaalilain (744/1989) ja säteilylain (592/1991) edellyttämästä terveystalvonnasta, terveystalvontatutkimuksesta ja henkilöstön jatko- ja täydennyskoulutuksesta sekä ionisoimattoman säteilyn talvonnasta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja siitä aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon terveydensuojelulain edellyttämät asuntojen ja muiden oleskelutilojen terveystalvonnasta, elintarvikehygienian talvonnasta sekä EU:n alueella tapahtuvasta kemikaalitalvonnan ja geenitekniikan talvonnan aktivoitumisesta aiheutuvat kulut samoin kuin jätteiden hyödyntämisen ja loppusijoituksen ympäristöhygienian, jätealan työturvallisuuden ja terveydenhoitolaitosten jätetuollon kehittämisen kulut.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 70 000 euroa siirtona momentille 33.01.21 ja 130 000 euroa siirtona momentille 33.09.21.

Määrärahaa käytetään erityisesti kuntien terveydensuojeluvuatomusten talvontatyön helpottamiseksi tarvittavien ohjeiden ja oppaiden laatimiseen.

Toiminnan vaikuttavuuden tavoitteena on

— turvata edellä mainittujen lakien edellyttämien ympäristön terveydellisten laatuvaatomusten toteutuminen, talvontamenettelyjen toimivuus ja ajanmukaisuus sekä talvonnan johdon tuloksellisuus

— talous- ja uimavesien laatuvaatomusten täyttyminen

— EU:n uuden kemikaalistrategian (REACH) toimeenpano ja kansallisen kemikaalistrategian valmistelu

— ihmisten käyttöön tarkoitettujen tilojen laatua kuvaavien, muiden kuin asuntojen, terveysperusteisten ohjeiden valmistelu ja jät-

teenkäsittelymenetelmien terveyshaittojen selvittäminen

— vähentää talousvesistä ja elintarvikkeiden käsittelystä aiheutuvia epidemioita.

2006 talousarvio	800 000
2005 talousarvio	950 000
2004 tilinpäätös	850 000

24. Tartuntatautiien talvonta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 360 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tartuntatautilain (583/1986) edellyttämän ehkäisyn ja valistus-toiminnan, yllättävien epidemioiden selvittämisen ja seurannan sekä näiden edellyttämän kansainvälisen yhteistyön aiheuttamien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös edellä mainittuihin tarkoituksiin myönnettävien harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen. Määrärahaa saa myös käyttää enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja siitä aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon tartuntatautiien ehkäisytöön tärkeimmät ajankohtaiset vaatimukset, erityisesti kansainvälisen yhteistyön lisääntyneet toimet. EU:n kasvava panostus tartuntatautiien ja bioterrorismin torjuntaan ja seurantaan vaatii myös kansallisen seurantajärjestelmän kehittämistä ja laaja-alaisempaa tautiien torjuntaan varautumista.

Toiminnan vaikuttavuuden tavoitteena on

— säilyttää Suomen kansainvälisesti verrattuna hyvä tartuntatauti-tilanne

— kehittää WHO- ja EU-järjestelmiin yhteensopiva nopeasti reagoiva seuranta- ja torjuntajärjestelmä sekä

— estää erityisesti HIV-infektion leviämisen aiheuttama terveyspalvelujen tarpeen voimakas kasvu.

2006 talousarvio	1 360 000
2005 talousarvio	1 360 000
2004 tilinpäätös	1 353 351

50. *Terveyden edistäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 7 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveystieteiden tutkimus- ja kehittämistoimien sekä toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain (693/1976) 27 §:ssä tarkoitettua toiminnasta ja raittiustyölain (828/1982) 10 §:n 1 kohdan nojalla päihteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisemistä tarkoittavasta toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää alkoholitiedotuksesta ja -valituksesta aiheutuviin menoihin sekä huumausaineiden käytön ehkäisystä ja huumausaineiden käyttäjien hoidon kehittämisestä aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstötyömäärän palkkaamiseen sekä sosiaali- ja terveysministeriölle aiheutuvien muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 50 000 euroa siirtona momentille 33.01.21.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut terveyden edistämiseksi ja tupakoinnin ja päihteiden käytön vähentämiseksi seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2006:

Terveyden edistämisen rakenteiden, tietopohjan ja toimien vahvistaminen

Tavoitteena on jatkuva voimavarojen käytön tehostaminen ja toimintojen kehittäminen siten kuin kansallisella tasolla on tarkoituksenmukaisinta. Tähän pyritään lisäämällä terveyden edistämisen peruslähtökohtien tuntemusta, kehittämällä terveyden edistämisen ohjausta, suunnittelua, toteutusta, arviointia ja laatua; tukemalla alan toimijoiden yhteistyötä, kehittämällä työvälineitä kuntien käyttöön sekä jatkamalla terveyden edistämisen osaamiskeskusten tukemista. Erityistavoitteena on terveyserojen vähentäminen ja niiden tukeminen, joiden mahdollisuus huolehtia terveydestään on vähäinen. Terveyden edistämisen lähitavoitteita ovat muutokset terveyden taustatekijöissä, esim. fyysisessä ja sosiaalisessa elinympäristössä sekä elintavoissa. Koska taustatekijöissä tapahtuneet muutokset heijas-

tuvat terveydentilaan vasta pitkällä aikavälillä, kehitetään terveyden taustatekijöihin liittyvää osaamista ja taustatekijöiden johdonmukaista seurantaa perinteisen terveysseurannan rinnalle.

Useaan eri käyttötarkoitukseen tarkoitettujen määrärahojen kokoaminen samalle momentille edellyttää sen korostamista, että terveyden edistämistä toteutetaan tehokkaimmin laajoin, samanaikaisesti moniin tulostavoitteisiin vaikuttavin toimin. Kaikkien tavoitteiden alueella kiinnitetään erityistä huomiota suurimmassa riskissä ja huonoimmassa asemassa oleviin väestöryhmiin. Etusijalle asetetaan sellaiset hankkeet, joilla odotetaan olevan kansallista merkitystä ja lisäarvoa. Palvelujärjestelmän toiminnassa vahvistetaan kansantautien ehkäisyä.

Tupakoimattomuus

Toteutetaan tutkimus- ja kehittämishankkeita, joiden päämääränä on tupakoinnin vähentäminen edistämällä erityisesti käypä hoito -suositusten toimeenpanoa ja vieroituksen järjestämistä, lasten ja nuorten tupakoimattomuuden edistäminen sekä tupakansavualetuksen vähentäminen erityisesti ravintoloissa. Nuorten tupakointia pyritään vähentämään nuoriin kohdistuvalla kampanjalla.

Päihdehaittojen ehkäisy ja vähentäminen

Tavoitteena on lasten ja nuorten alkoholin ja huumausaineiden kokeilun ja käytön ehkäisy ja vähentäminen. Aikuisten osalta tavoitteena on alkoholin riskikäytön ja huumausaineiden käytön sekä niistä aiheutuvien haittojen vähentäminen. Tuettavien hankkeiden tulee edistää alkoholiohjelman ja huumausainepoliittisen toimenpideohjelman toimeenpanoa.

Terveellisen ravitsemuksen edistäminen

Tavoitteena on väestön ravitsemuksen kohentuminen siten, että liikapainoisten väestöosuuden lisääntyminen pysähtyy, suolan käyttö edelleen vähenee, ravintokuitujen käyttö lisääntyy ja rasvan laatu kehittyy terveystietoisuutta edistävään suuntaan. Väestön tietoisuutta terveellisestä ravitsemuksesta lisätään. Painoalueina ovat joukkoruokailun seurannan ja arvioinnin kehittäminen ja erityisesti päivähoitoruokailun ja vanhusten ateriapalvelujen laadun

kehittäminen. Yhtenä tavoitteena on ravitsemuksellisen riskin arvioinnin ja painonhallintaohjelmien kehittäminen. Lisäksi edistetään imetystä.

Tuki- ja liikuntaelimestön terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Tavoitteena on kehittää sellaisia tuki- ja liikuntaelimestön terveyttä edistäviä toimia, jotka edesauttavat väestön työuran pidentymistä ja lisäävät ikääntyvän väestön itsenäistä selviytymistä.

Tapaturmien ehkäisy

Tavoitteena on vahvistaa pysyvästi koti- ja vapaa-ajan tapaturmien torjuntatyötä, luoda työlle toimivat rakenteelliset puitteet ja varmistaa torjuntatyön ja seurantajärjestelmien toimintaedellytykset.

Mielenterveyden edistäminen

Tavoitteena on kehittää mielenterveyspolitiikkaa sekä koko väestöön että riskiryhmiin kohdistuvia toimia. Tärkeimpänä kohderyhmänä ovat lapset ja nuoret, joiden psykososiaalista kehitystä, mielenterveyttä ja sosiaalista integraatiota toimilla edistetään.

Seksuaaliterveyden edistäminen

Tavoitteena on kehittää seksuaaliterveyden edellytyksiä kuten yhteistoimintarakenteita,

hyviä käytäntöjä, tiedon levittämistä ja seuranta; tehostaa nuorten seksuaalikasvatusta ja väestön seksuaalineuvontaa; parantaa terveydenhuoltohenkilöstön ammatillista osaamista sekä kehittää ehkäiseviä palveluja sosiaali- ja terveydenhuollossa siten, että aborttien ja sukupuoliteitse tarttuvien tautien määrä vähenee.

Toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain 27 §:n 1 momentin mukaisesti valtion tulo- ja menoarvioon on otettava määräraha, joka vastaa vähintään 0,45 % tupakkaveron arvioidusta tuotosta. Raittiustyölain mukainen määräraha on vähintään 0,07 euroa asukasta kohti.

Vuoden 2006 talousarvion määräraha vastaa 0,74 % tupakkaveron arvioidusta tuotosta. Raittiustyölain mukainen määräraha vastaa 0,10 euroa asukasta kohti laskettuna. Alkoholitiedotuksen määräraha on 1 510 000 euroa ja huumausaineiden käytön ehkäisyn ja huumausaineiden käyttäjien hoidon tehostamisen määräraha 1 010 000 euroa.

2006 talousarvio	7 500 000
2005 talousarvio	7 550 000
2004 tilinpäätös	7 550 000

57. Maatalousyrittäjien lomitustoiminta

Selvitysosa: Luvun nimike on muutettu. Maatalousyrittäjien lomitustoiminta käsittää maatalousyrittäjien lomituspalvelut ja niiden hallinnon.

Lomitustoiminnan tavoitteena on edistää maatalousyrittäjien työssä jaksamista, terveyttä ja toimintakykyä. Maatalousyrittäjillä on oikeus vuosilomaan ja sijaisapuun. Vuosiloma kuuluu vain karjataloutta harjoittaville. Sijaisapua voi saada myös kasvinviljelyn harjoittaja. Sijaisapua annetaan maatalousyrittäjälle, joka on sairauden tai muun tilapäisen syyn vuoksi estynyt huolehtimasta maatalousyrityksen hoitoon kuuluvia välttämättömiä tehtäviä. Vuosiloma on maksuton, mutta sijaisavusta peritään maksu. Maatalousyrittäjä voi lisäksi tietyin edellytyksin ostaa lomittajapua tuettuun hintaan enintään 120 tuntia vuodessa.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle. Vastuu lomituspalvelujen toimeenpanosta kuuluu Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle. Palvelujen paikallishallinnosta vastaavina paikallisyksikköinä toimivat kunnat eläkelaitoksen kanssa tekemiensä toimeksiantosopimusten perusteella. Nämä huolehtivat paikallishallinnosta ja lomituspalvelujen järjestämisestä. Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja paikallisyksiköille suoritetaan valtion varoista laskennallinen korvaus lomituspalvelujen hallintokustannuksiin.

Maatalousyrittäjillä on oikeus valita, käyttääkö hän kunnan järjestämiä palveluja vai järjestääkö itse lomituksensa, jolloin hänelle korvataan tästä aiheutuneita kustannuksia. Lomituspalvelujen järjestämisestä aiheutuneet kustannukset korvataan kunnille kokonaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2003—2006

	2003 toteutunut	2004 toteutunut	2005 arvio	2006 arvio
Vuosilomatoiminta				
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	39 186	37 600	36 300	34 400
Lomituspäivien lukumäärä	915 456	883 600	856 700	814 800
Lomituspäiviä/käyttäjä	23,36	23,50	23,60	23,69
Lomitustuntien lukumäärä	5 883 360	5 796 700	5 739 900	5 469 200
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,43	6,56	6,70	6,71
Sijaisaputoiminta				
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	14 708	14 100	13 600	13 500
Lomituspäivien lukumäärä	575 091	564 000	544 000	540 000
Lomituspäiviä/käyttäjä	39,10	40,00	40,00	40,00
Lomitustuntien lukumäärä	3 812 560	3 846 500	3 791 700	3 763 800
Lomituspäivän keskim. kesto tunteina	6,63	6,82	6,97	6,97
Tuettu maksullinen lomittaja-apu				
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	12 408	11 900	11 500	11 500
Lomituspäivien lukumäärä	84 273	81 300	78 800	78 800
Lomituspäiviä/käyttäjä	6,79	6,83	6,85	6,85
Lomitustuntien lukumäärä	545 589	536 600	528 000	528 000
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,47	6,60	6,70	6,70
Maatalousyrittäjien lomituspalvelun hallinto				
Koko- ja osapäiväisiä toimihenkilöitä				
— Maatalousyrittäjien eläkelaitoksessa	7	7	7	6
— Paikallisyksiköissä	453	415	405	390
Vakinaisten lomittajien lukumäärä	5 858	6 160	6 160	6 000
Paikallisyksikköjen lukumäärä	218	116	112	98
Paikallishallinnon kustannusten korvaus euroa/lomituspäivä	8,51	8,80	9,23	9,84

40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 192 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 35 §:ssä tarkoitettuihin lomituspalvelujen käyttökustannuksiin lain 37 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 182 000 euroa maatalouslomittajien oppisopimuskoulutuk-

sesta paikallisyksiköille aiheutuneiden nettokustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Maatalousyrittäjän vuosiloma on 24 päivää.

Määrärahan mitoitus perustuu vuotta 2003 koskeviin toiminnan laajuutta ja kustannuksia kuvaaviin toteutumatietoihin ja niiden perusteella tehtyihin arvioihin toiminnan laajuuden ja kustannusten kehityksestä vuosina 2005—2006.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän vuosilomatoimintaan 111 700 000 euroa, sijaisaputoimintaan 73 000 000 euroa ja maksulliseen lomittaja-apuun 7 800 000 euroa.

Määrärahasta arvioidaan tarvittavan 189 300 000 euroa valtion korvausten ennakoiden ja 3 200 000 euroa valtion korvausten loppuerien maksamiseen.

Maatalousyrittäjien lomituspäalvelutoimintojen laajuustietoja

	2005 arvio	2006 arvio
Vuosiloman käyttäjien lukumäärä	36 300	34 400
Vuosilomapäivien lukumäärä	856 700	814 800
Sijaisavun käyttäjien lukumäärä	13 600	13 500
Sijaisapupäivien lukumäärä	544 000	540 000
Maksullisen lomittaja-avun käyttäjien lukumäärä	11 500	11 500
Maksullisten lomittaja-aputuntien lukumäärä	528 000	528 000

2006 talousarvio	192 500 000
2005 talousarvio	192 500 000
2004 tilinpäätös	192 464 384

50. Valtion korvaus Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja kunnille maatalousyrittäjien lomituspäalvelujen hallintomenoihin (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 15 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien lomituspäalvelulain (1231/1996) 31 ja 32 §:n nojalla Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja kunnille lomituspäalvelujen hallinnon järjestä-

misestä aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 55 000 euroa maatalousyrittäjien lomituspäalvelulain 12 §:n 3 momentin mukaisen harkinnanvaraisen lisäkorvauksen maksamiseen paikallisyksiköille.

Selvitysosa: Määrärahasta arvioidaan käytettävän 14 045 000 euroa kuntien lomituspäalvelujen ja 1 155 000 euroa Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen hallinnon kustannuksiin sisältäen harkinnanvaraisen lisäkorvauksen maksamisen paikallisyksiköille.

Maatalousyrittäjien lomituspäalvelujen hallinnon ja henkilöstön laajuustietoja

	2005 arvio	2006 arvio
Koko- ja osapäiväisiä toimihenkilöitä Maatalousyrittäjien eläkelaitoksessa	7	6
Paikallisyksikköjen lukumäärä	112	98
Vastuuhenkilöitä	150	140
Toimistohenkilöitä	20	20
Johtavia lomittajia	235	230
Vakinaisten lomittajien lukumäärä	6 160	6 000

2006 talousarvio	15 200 000
2005 talousarvio	14 750 000
2004 tilinpäätös	14 551 837

92. Raha-automaattiyhdistyksen tuoton käyttö

Selvitysosa: Valtioneuvosto on antanut arpajaislain (1047/2001) nojalla Raha-automaattiyhdistykselle rahapeliluvan yksinoikeudella raha-automaattien käytettävänä pitämiseen, kasinopelien toimeenpanemiseen sekä pelikasinotoimintaan. Rahapelilupaan perustuvalla toiminnalla Raha-automaattiyhdistys hankkii varoja oikeuskelpoisille yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen. Varat jaetaan harkinnanvaraisina avustuksina hakemusten perusteella.

Raha-automaattiyhdistys käsittelee avustushakemukset, laatii avustusten jakoehdotuksen ja hallinnoi avustusten maksatusta ja käytön valvontaa raha-automaattivastuksista säädetyn lain (1056/2001) ja eräistä raha-automaattivastuksiin sovellettavista määräajoista säädetyn valtioneuvoston asetuksen (1170/2001) mukaisesti. Avustukset myöntää Raha-automaattiyhdistyksen hallituksen ehdotuksen pohjalta valtioneuvosto sosiaali- ja terveysministeriön esittelystä pääsääntöisesti kerran vuodessa.

Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta myönnettiin vuonna 2005 avustuksia 305 milj. euroa yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen. Kun lisäksi arpajaislain 22 §:n 2 momentin nojalla osoitettiin Valtiokonttorin käytettäväksi 59,7 milj. euroa sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, 47,8 milj. euroa rintamaveteraanien kuntoutukseen sekä 2,95 milj. euroa eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen, oli Raha-automaattiyhdistyksen tuoton käyttö yhteensä 415,4 milj. euroa. Vuoden 2004 tuottoa ei jäänyt myöhemmin käytettäväksi.

Raha-automaattiyhdistyksen vuoden 2005 tilikauden voitosta vuonna 2006 jaettavaksi määräksi arvioidaan 398,5 milj. euroa ja vanhentuneiden ja palautuneiden avustusten määräksi 2 milj. euroa. Tuottoa arvioidaan olevan käytettävissä vuonna 2006 400,5 milj. euroa.

Raha-automaattiyhdistyksen tuottoa on tarkoitus käyttää vuonna 2006 yhteensä 400,5 milj. euroa. Tästä määrästä jaettaisiin avustuksina 295,5 milj. euroa momentilta 33.92.50. Lisäksi osoitetaan Valtiokonttorin käyttöön 59,7 milj. euroa sotainvalidien sairaskotien käyttökustannuksiin, 42,3 milj. euroa rintamaveteraanien kuntoutukseen ja 2,95 milj. euroa eräiden Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen. Vuoden 2005 tuottoa ei jäisi myöhemmin käytettäväksi. Vastaava tulo 400,445 milj. euroa on merkitty momentille 12.33.92.

50. Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 295 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaislain (1047/2001) 17 §:n 2 momentissa ja 22 §:n 1 ja 3 momentissa mainittuihin tarkoituksiin.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti sopinut Raha-automaattiyhdistyksen kanssa seuraavista tulostavoitteista avustustoiminnalle yleisesti ja tulosalueittain vuodelle 2006:

Selvitetään avustusten kohdentumista toimintoihin, joilla ei ole kilpailuvaikutuksia, kil-

pailuvaikutteisiin toimintoihin ja viranomais-tehtävän luonteisiin toimintoihin. Avustuslinjauksia tarkennetaan suhteessa yritysmuotoiseen palvelutoimintaan ja julkiseen palvelujärjestelmään.

Avustustoiminnalla on kaksi päälinjaa: 1. avustusten suuntaaminen ongelmia ehkäisevään toimintaan ja 2. heikoimmassa asemassa olevien tuen ja palveluiden turvaaminen ja omaehtoisen aktiivisuuden edistäminen.

Ehkäisevän toiminnan painopiste on suurten kansanterveysongelmien ehkäisemisessä ja syrjäytymiskehityksen katkaisemisessa. Avustuksia suunnataan terveyttä edistävään toimintaan, työ- ja toimintakyvyn edistämiseen sekä

toimintoihin, joilla luodaan edellytyksiä huono-osaisuuden havaitsemiselle, syrjäytymisen ehkäisyyn ja jo passivoituneiden kansalaisten ja perheiden saamiselle palvelujen ja tukijärjestelmien piiriin.

Heikoimmassa asemassa olevien väestöryhmien tuen ja palveluiden turvaamisessa keskeisiä kohderyhmiä ovat ne, joiden osalle sosiaaliset ja taloudelliset vaikeudet, pitkäaikainen työttömyys, päihde- tai mielenterveysongelmat, köyhyys ja ylivelkaantuminen, vammaisuus tai vaikeat pitkäaikaissairaudet kasaantuvat. Kohderyhmiin kuuluvat myös paljon apua ja tukea tarvitsevat ikääntyvät kansalaiset. Lasten ja nuorten elinoloihin ja turvallisuuteen sekä perheiden selviytymisen edistämiseen kiinnitetään lisääntyvää huomiota. Avustuksilla edistetään toimintamallien kehittämistä sellaisiksi, että ne entistä paremmin vastaavat moniongelmaisten kansalaisten ja perheiden tarpeisiin, auttavat estämään tai katkaisemaan syrjäytymiseen johtavien ongelmien kasaantumisen ja luovat edellytyksiä perheiden itsenäiselle selviytymiselle ja elämänhallinnalle.

Palveluihin liittyvien avustusten harkinnassa otetaan huomioon julkisen palvelujärjestelmän ensisijainen vastuu palvelujen järjestämisessä. Avustuksia suunnataan erityisesti alueille, joilla muuttoliike, väestörakenne tai muut paikalliset olosuhteet ovat erityisen vaikeat. Avustuksilla tuetaan maan eri osissa sosiaali- ja terveyspalveluiden paikallisen ja alueellisen koordinoinnin ja erityisosaamisen tehostamiseen tähtääviä hankkeita. Järjestöjen ja kuntien yhteistyötä edistetään riittävän kattavien ja yhtenäisten palvelu- ja tukiverkostokokonaisuuksien aikaansaamiseksi. Palvelujen laatu, saataavuus ja joustavat palveluketjut ovat tärkeä kehittämisalue. Palvelujen yksityisen tarjonnan kehittämiseen liittyvät seikat otetaan avustuksia kohdennettaessa huomioon eri palvelusektoreissa.

Kansalaisjärjestötoiminta

Kansalaisjärjestötoiminnan toimintaedellytysten turvaaminen on Raha-automaattiyhdistyksen avustustoiminnan ensisijainen tehtävä. Avustuksilla turvataan järjestöjen keskeiset toimintaedellytykset edunvalvonnan, kehittä-

mistoiminnan, asiantuntijoiden ja muun vaikuttamistoiminnan sekä palvelu-, tukihenkilö- ja vapaaehtoistoiminnan alueilla. Alueellista ja paikallista yhteistoimintaa edistetään sekä järjestöjen kesken että järjestöjen ja muiden toimijoiden välillä.

— Tuetaan erityisesti kansanterveyttä edistäviä sekä suurten kansansairauksien, elämäntapoihin liittyvien ongelmien ja syrjäytymisen ehkäisyyn liittyviä toimintoja ja kehittämissankkeita.

— Tuetaan heikoimmassa asemassa olevien perheiden suoriutumista edistäviä toimintoja ja hankkeita.

— Edistetään informaatioteknologiaa hyödyntäviä kehittämishankkeita ikäihmisten, vammaisten ja vajaakuntoisten tai syrjäseuduilla asuvien tiedonsaannin ja viestintätaitojen parantamiseksi.

Erityisryhmien asuminen

Avustuksilla edistetään erityisryhmien asumista turvaavia hankkeita ja toimintamallien kehittämistä. Avustukset kohdennetaan ryhmiin, joiden asuminen ja itsenäinen suoriutuminen joko asunnon puuttumisen tai asumisvalmiuksien puutteellisuuden vuoksi edellyttää erityisiä investointi- ja toimintamalliratkaisuja. Avustusten suuntaamisessa otetaan huomioon hallituksen asuntopoliittiseen ohjelmaan liittyvät erityisryhmien asuntojen rahoitusjärjestelmän muutokset.

— Erityisryhmien tukiasumiseen panostetaan sekä asuntojen hankintaa että asumisen tukitoimintaa ja sen kehittämistä avustamalla. Kohderyhmiä ovat erityisesti päihde- ja mielenterveysongelmaiset sekä vammaiset ja pitkäaikaissaira

— Palveluasuntoja rahoitetaan vanhuksille, mielenterveyskuntoutujille, päihdeongelmaisille ja paljon apua tarvitseville vammaisille sellaisin ratkaisuin, jotka kilpailulainsäädäntö ja muut säädökset huomioon ottaen ovat mahdollisia. Asumisen uusien ratkaisujen ja toimintamallien kehittämistä ja kokeilua edistetään.

— Pääkaupunkiseudun asunnottomuusohjelman toteuttamiseen osallistutaan sekä palvelu- että tukiasuntojen hankintaa ja rakentamista

avustamalla. Avustuksia kohdennetaan asumiseen liittyviä palveluita kehittäviin toiminnallisiin hankkeisiin.

Kuntoutus

Avustuksilla tuetaan erityisesti sellaisten välinputoajaryhmien kuntoutumismahdollisuuksia, joiden tarpeita lakisääteisessä kuntoutusjärjestelmässä ei oteta riittävästi huomioon. Toimintakykyä parantavia toimintoja lisätään myös erityisryhmille, joiden tarvitsemia kuntoutuspalveluita on määrällisesti saatavissa liian vähän. Näitä ryhmiä ovat mielenterveysongelmaiset, mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivät perheet ja pienten lasten äidit, moniongelmaiset perheet sekä pitkäaikaisen työttömyyden seurauksena toimintakykyään menettäneet.

— Ikääntyvän väestön toimintakyvyn ylläpitämistä ja lapsiperheiden sosiaalista kuntoutusta kehitetään.

— Avokuntoutuksen toimintamallien ja palvelukokonaisuuksien kehittämistä tuetaan.

— Avustuksia lisätään kuntoutuksen vaikutavuuden ja tuloksellisuuden tutkimus- ja kehittämishankkeisiin.

Kotona selviytymisen ja omaisten tukeminen

Vanhusta, vammaista tai pitkäaikaissairasta hoitavan omaisen tai perheen omaehtoista suoriutumista tuetaan. Itsenäistä asumista tukevassa toiminnassa painotetaan järjestöjen erityisosaamista sekä vapaaehtoistyön tukihenkilötoiminnan koordinoimista joustavien ja kattavien palvelukokonaisuuksien aikaansaamiseksi. Järjestöjen tukihenkilö- ja vapaaehtoistoimintaa lisätään erityisesti, kun se kohdistuu omaishoitajiin, moniongelmaisiin perheisiin, syrjäytymisvaarassa oleviin nuoriin, mielenterveys- ja päihdeongelmaisiin, huumeongelmaisiin, yksinäisiin vanhuksiin ja vammaisiin tai maahanmuuttajaperheisiin.

— Tuetaan runsaasti apua tarvitsevien perheiden ja vanhusten tukimuotojen kehittämistä, syrjäseutujen kyläavustajatoimintaa ja palveluntuottajien yhteistyötä edistävää yöpartio-toimintaa.

— Tuetaan omaishoitajien toimintakykyä ja jaksamista edistävää ryhmätoimintaa, työnohjausta ja koulutusta.

— Tuetaan moniongelmaisperheille kotiin annettavan lastensuojelullisen perhetyön kehittämistä.

Päivä- ja työtoiminnot

Mielenterveys- ja päihdeongelmaisten sekä vammaisten ja vanhusten mielekäästä päivätoimintaa tuetaan. Päivätoimintoja kehitetään asiakkaiden toimintakyvyn parantamista edistävään suuntaan. Vajaakuntoisten ja muiden työmarkkinoilta helposti syrjäytyvien kohderyhmien työllistymistä edistäviä toimintoja ja hankkeita edistetään. Helposti saavutettavien matalan kynnyksen auttamis- ja kohtamispajakoja tuetaan erityisesti alueilla, joissa on paljon apua tarvitsevia lapsiperheitä ja maahanmuuttaja- tai pakolaisperheitä.

— Toimintakykyä edistävää päivä- ja työtoimintaa kehitetään.

— Lasten syrjäytymistä ehkäisevää ja perheiden suoriutumista vahvistavaa päivätoimintaa tuetaan.

— Vajaakuntoisten, nuorten ja pitkään työmarkkinoiden ulkopuolella olleiden työtoimintoja, toimintakeskuksia, työpajoja ja työllistymishankkeita tuetaan.

Kurssi-, leiri- ja lomatoiminta

Lasten ja nuorten kasvatusta edistävien järjestöjen leiritoiminnan sekä vammais- ja potilasjärjestöjen toteuttaman loma- ja kurssitoiminnan lisäksi valtakunnalliset lomajärjestöt järjestävät tuettuja lomajaksoja kansalaisille ja perheille, joilla taloudellisista, sosiaalisista tai muista syistä ei muutoin ole mahdollisuutta ohjattuun lomaan. Kurssi-, leiri- ja lomatoimintaa eri sektoreissa kehitetään entistä tavoitteellisempaan ja perheiden elämänhallintaa lisäävään suuntaan.

— Kurssi-, leiri- ja lomajaksojen niveltämistä itsenäistä suoriutumista edistävien muiden toimintojen kokonaisuuksiin tehostetaan.

— Sosiaalista lomatoimintaa kohdennetaan erityisesti heikoimmassa asemassa oleviin väestöryhmiin.

Kriisipalvelut

Edistetään kriisipalvelujen saavutettavuutta ja valmiuksia reagoida monenlaisiin akuutteihin ongelmatilanteisiin, kuten perhekriiseihin, päihteiden tai lääkkeiden liikakäyttöön, mie-

lenterveyshäiriöihin, äkillisiin sairastumisiin tai läheisen kuolemaan, yksinäisyyteen, onnettomuuksiin, rikoksen uhriksi joutumiseen ja väkivaltaan tai sen uhkaan. Itsemurhia ehkäisevän ja pahoinpitelyihin liittyvien kriisien ehkäisemiseen ja hoitamiseen liittyvän kriisityön kehittämistä edistetään.

— Tuetaan nykyaikaista tietotekniikkaa hyödyntävien auttamisjärjestelmien kehittämistä.

— Kriisipalvelujen kehittämisessä korostetaan sosiaali- ja terveystyön hallinnolliset rajat ylittävän moniammatillisen yhteistyön lisäämistä.

— Tuetaan lääkäri- ja pelastushelikopteritoimintaa.

Avustusrahan käyttö vuosina 2002—2006 (milj. euroa)

	2002	2003	2004	2005	2006
Kansalaisjärjestötoiminta	85,1	94,2	105,9	112,0	112,5
Palvelu- ja tuettu asuminen	64,3	64,4	60,2	53,6	45,0
Kuntoutus	50,2	53,0	45,5	41,9	41,0
Kotona selviytymisen ja omaisten tukeminen	22,8	26,4	29,1	29,0	30,0
Päivä- ja työtoiminta	19,3	23,7	25,1	23,7	21,0
Kurssi-, leiri- ja lomatoiminta	19,8	19,8	19,8	20,2	20,0
Kriisipalvelut	18,0	21,3	22,4	24,6	26,0
Yhteensä	279,5	302,8	308,0	305,0	295,5

2006 talousarvio	295 500 000
2005 talousarvio	313 000 000
2004 tilinpäätös	308 000 000

ti 10 prosentin omavastuuta lukuun ottamatta Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta myönnettävillä avustuksilla.

55. Valtion korvaus sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 59 707 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaislain 22 §:n 2 momentin ja sotilasvammalain (404/1948) 6 d §:n nojalla sotainvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten käyttökustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Sotainvalidien laitosten perustamiskustannukset sekä niistä vuonna 2006 aiheutuvat lainojen lyhennykset ja korot rahoitetaan ylläpitäjäyhteisöjen pääsääntöises-

Sotainvalidien laitosten hoitopaikkoja arvioidaan olevan yhteensä 1 563 ja sotainvalidien ja heidän aviopuolisoiden kesken jaettuja hoitopäiviä yhteensä 392 074. Tarjouskilpailulla pyritään hillitsemään laitosten hoitopäivä- ja hoitokäyntikertahintojen nousua sekä huolehtimaan kuntoutus- ja laitoshuoltopalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista. Korvaus käyttökustannuksiin suoritetaan hoitopäivä- ja hoitokäyntikertahinnoista tehtävän sopimuksen perusteella. Korvausta käytetään myös sotainvalidien neuvontapalvelutoimintaan.

Toiminnan laajuus 2003—2006

	2003 toteutunut	2004 toteutunut	2005 arvio	2006 arvio
Sotainvalidien laitosten, hoitopaikkojen ja -päivien lukumäärä				
— hoitopaikkoja	1 563	1 563	1 563	1 563
— laitoshoitopäiviä	269 914	261 380	300 736	273 539
— laituskuntoutuspäiviä	121 524	113 266	107 270	118 535

2006 talousarvio	59 707 000	2006 talousarvio	2 950 000
2005 talousarvio	59 707 000	2005 talousarvio	2 950 000
2004 tilinpäätös	59 707 000	2004 tilinpäätös	2 450 000

58. *Eräät kuntoutustoiminnan menot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 950 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaislain 22 §:n 2 momentin ja eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta annetun lain (1039/1997) nojalla kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kuntoutusta järjestetään laitos- ja avokuntoutuksena pääsääntöisesti samoissa kuntoutus- ja hoitolaitoksissa kuin veteraanikuntoutustakin. Kuntoutuksen laatu ja kustannukset ovat samaa tasoa veteraanikuntoutuksen kanssa. Kuntoutettavien määrän arvioidaan olevan 3 000 henkilöä vuonna 2006. Tarjouskilpailulla pyritään hillitsemään laitosten hoito- ja hoitokäyntikertahintojen nousua sekä huolehtimaan kuntoutus- ja laitoshuolto- palvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista.

59. *Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 42 288 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaislain 22 §:n 2 momentin ja rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös rintamaveteraanikuntoutuksen tutkimus- ja matkakulumenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha vähentää vastaavasti määrärahan tarvetta momentilta 33.22.59.

2006 talousarvio	42 288 000
2005 talousarvio	47 788 000
2004 tilinpäätös	35 788 000

Pääluokka 34

TYÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Työhallinnon toiminta-ajatuksena on edistää työmarkkinoiden toimivuutta ja työorganisaatioiden kehittymistä, työllisyyttä sekä maahanmuuttajien kotoutumista.

Työllisyyden ja talouden kehitysarvio

Talous kääntyi vahvaan nousuun vuonna 2004. Työllisyys alkoi kohentua viiveellä vuoden 2004 kesällä. Vuonna 2005 työllisyys edelleen kohenee. Kansainvälisen talouden ongelmat varjostavat vuotta 2006 ja työllisyyden paraneminen hidastuu. Rakenteellisten ongelmien takia työttömyys alenee hitaasti. Vuonna 2006 arvioidaan työttömiä työnhakijoita olevan 255 000 henkilöä keskimäärin. Hallitusohjelman työllistävä painotus edesauttaa työllisyyden elpymistä ja pitkäaikaistyöttömyyden alentamista.

Työpolitiikan strategiset tavoitteet

Hallitus on ohjelmassaan asettanut tavoitteekseen työllisyyden lisäämisen vähintään 100 000 hengellä vaalikauden loppuun mennessä. Tavoitteena on sellainen talouden ja työllisyyden kasvun ura, joka mahdollistaisi 75 prosentin työllisyysasteen saavuttamisen seuraavan vaalikauden loppuun mennessä. Samalla hallituksen tavoitteena on, että työllisyysaste nousee ja työttömyys alenee jokaisen TE-keskuksen alueella.

Hallituksen työllisyystavoitteet on vahvistettu työhallinnon toiminnan lähtökohdiksi työpolitiikan strategiassa vuosille 2003—2007—2010. Lisäksi työpolitiikan strategian tavoitteena on, että työttömyysaste laskee noin 6 prosenttiin vuonna 2007 ja 5 prosenttiin vuonna 2010, työelämästä poistutaan 2—3 vuotta nykyistä myöhemmin ja ikääntyneiden (55—64 -vuotiaiden) työllisyysaste nostetaan yli 50 prosenttiin vuoteen 2010 mennessä. Tavoitteina on, että rakenteellinen työttömyys alenee ja rekrytointiongelmat vähenevät. Työpolitiikan strategian päälinjaukset ovat:

- alennetaan rakenteellista työttömyyttä ja ehkäistään syrjäytymistä,
- varmistetaan osaavan työvoiman saatavuus,
- parannetaan työn tuottavuutta laadullisesti kestäväällä tavalla,
- luodaan edellytyksiä aktiiviselle työperusteiselle maahanmuuttopolitiikalle,
- lisätään yrittäjyyttä ja itsensä työllistämistä.

Työvoimapolitiikan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Vuoden 2006 talousarvion valmistelun yhteydessä työministeriö asettaa työvoimapolitiikalle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet (tavoiteluvut lihavoituna):

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 arvio/tavoite
Osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen			
Rekrytointiongelmia kokeneiden toimipaikkojen osuus, enintään %	27	26	25
Rakennetyöttömyyden alentaminen			
Vaikeasti työllistyvien määrä, enintään henkilöä keskimäärin	168 000	158 900	145 000
Työurien pidentäminen 2—3 vuodella			
Työllisen ajan odote 50-vuotiaille (vuotta)	8,8	9,0	9,2

Yllä kuvattujen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden lisäksi työhallinto seuraa strategisten toimintalinjausten toteutumista seuraavien tavoitteiden ja tunnuslukujen avulla (tavoiteluvut lihavoituina):

Strategiset toimintalinjat

	2004 toteutuma	2005 arvio/tavoite	2006 arvio/tavoite
Työmarkkinoiden toimivuuden parantaminen			
Täyttyneiden työpaikkojen lukumäärä vähintään, yhteensä	320 000	350 000	370 000
Työnvälityksen markkinaosuus, %	63	64	65
Täyttyneiden työpaikkojen avoinna olon kesto, keskimäärin vrk	16	15	14
Avoimien työpaikkojen osuus kaikista työpaikoista, %	1,7	1,8	1,8
Pitkäaikaistyöttömyyden ennalta ehkäisy			
Virta yli 6 kk:n työttömyyteen enintään, henkilöä		125 000	100 000
Nuorten virta yli 3 kk:n työttömyyteen, henkilöä	50 000	45 000	40 000
Syrjäytymisen ehkäisy			
Nuorten yhteiskuntatutkimuksen toteutuminen: henkilöt, joille laadittu työnhakusuunnitelma, vähintään % yli 3 kk työttömänä olleista		50	90
Pitkäaikaistyöttömien lukumäärä keskimäärin	73 000	73 000	68 000
Yli 500 päivää passiivista työmarkkinatukea saaneiden lukumäärä keskimäärin	78 000	75 000	70 000

Työllisyyden politiikkaohjelma

Työllisyysasteen nostaminen ja työttömyyden laskeminen edellyttävät vahvaa yhteistyötä sekä ministeriö- että alue- ja paikallistasoilla. Osa työllisyysasteen nostoon ja työttömyyden laskuun tähtäävistä toimenpiteistä toteutetaan hallituksen poikkihallinnollisessa työllisyysohjelmassa. Sen painopiste on rakenteellisen työttömyyden alentamisessa ja työvoiman tarjonnan edistämisessä. Työllisyysohjelmassa toteutetaan myös osaavan työvoiman saatavuuteen, työurien pidentämiseen ja työelämän kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä. Työllisyysohjelma toteutetaan hallituskaudella neljänä poikkihallinnollisena osahankkeena, jotka ovat

- 1) julkisen työvoimapolitiikan palvelurakenteen uudistaminen,
- 2) työmarkkinatuen aktivointi,
- 3) työvoimapolitiittiset aktiiviohjelmat ja koulutus sekä
- 4) työurien pidentäminen.

EU:n työllisyysuuntaviivat

Jäsenmaat ottavat työllisyyspolitiikassaan huomioon EU:n työllisyysuuntaviivat osana EU:n yhdenmetyä suuntaviivoja vuosille 2005—2008. Työllisyysuuntaviivoilla vahvistetaan osallista Lissabonin strategian väliarvioinnin painottamaa näkökulmaa kasvun ja työllisyyden edistämisestä. Kevään 2005 Eurooppa-neuvoston päätelmien mukaisesti työllisyysuuntaviivoilla ta-

voitellaan korkeaa työllisyyttä, edistetään työn laatua ja tuottavuutta sekä vahvistetaan sosiaalista ja alueellista koheesiota. Työllisyysuuntaviivojen keskeiset painopisteet, joilla tavoitteisiin pyritään vastaamaan, ovat:

1) Ihmisten houkuttelevuus työelämään ja pitäminen siellä, työvoiman tarjonnan lisääminen sekä sosiaaliturvajärjestelmien uudistaminen.

2) Yritysten ja työntekijöiden sopeutuvuuden parantaminen.

3) Inhimilliseen pääomaan panostamisen lisääminen paremman koulutuksen ja ammattitaidon kautta.

Julkisen työvoimapolitiikan organisoinnin ja ohjauksen uudistaminen

Työministeriö käynnistää vuonna 2006 julkisen työvoimapolitiikan organisointi- ja ohjaus uudistuksen, jossa vahvistetaan työvoimatoimistojen ohjausta hallituksen ja ministeriön asettamien tulos- ja toiminnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Uudistuksen tavoitteena on varmistaa asiakaspalvelulinjojen perustamisen ja tuloksellisuuden onnistuminen sekä asiakkaiden yhdenmukainen palvelu ja seudulliset erot huomioon ottava työllisyyspolitiikka. Työvoimatoimistoverkon hallinnollista tiivistämistä nopeutetaan ja toiminta-alueita tarkistetaan työssäkäyntialueet huomioon ottaen niin, että toimistojen kokonaismäärä voi muodostua aiempaa noin 105 toimiston tavoitetta pienemmäksi. Toimistojen toimintaa ja tulosta ryhdytään mittaamaan nykyistä laajemmalla mittaristolla ja käymään toimistojen kehittämistä tukevia keskusteluja toimistonjohtajien kanssa nykyistä selvästi useammin.

Toiminnan tehostaminen edellyttää, että TE -keskuksissa on riittävät voimavarat kohdennettuina työvoimatoimistojen kehittävään ohjaamiseen. Keskuksissa tulee olla voimavarat myös palvelulinjojen kehittämisen tukeen. Työministeriö muuttaa omaa organisaatiotaan tehostaakseen toimistojen ohjausta ja palvelulinjojen kehittämistä.

Työvoimatoimiston tehtävänä on julkisen työvoimapolitiikan strategian suuntainen ja tehokas toimeenpano omalla toiminta-alueellaan. Työvoimatoimisto on työmarkkinakysymysten asiantuntija ja toimii aktiivisesti keskeisten kumppaneidensa kanssa alueen työllisyyden, hyvinvoinnin ja kasvun edistämiseksi. Toimisto huolehtii siitä, että toimintaympäristön haasteet ja asiakkaiden tarpeet tunnustetaan ja toimintaa kehitetään suunnitelmallisesti yhteistyössä muiden paikallisten toimijoiden kanssa. TE-keskukset ja julkisen työvoimapolitiikan työvoimatoimistot tekevät yhteistyötä yhteisten asiakkaiden palvelujen varmistamiseksi mm. seudullisten yrityspalvelujen tarjoamisessa ja kasvuyritysten palveluissa.

Koska julkinen työvoimapolitiikka keskittyy perustehtäväänsä, talous- ja henkilöstöhallinnon tukipalvelut hankitaan jatkossa perustettavilta valtionhallinnon palvelukeskuksilta tai muilta asiantuntijaorganisaatioilta.

Työttömien määrän ja työvoimapolitiikan resurssien kehitys

	2004	2005	2006
	toteutuma/ tilinpäätös	TA ¹⁾	arvio/ esitys ²⁾
Työttömät työnhakijat (keskimäärin kk:ssa)	288 400	272 000	255 000
Työvoimapolitiikan resurssit (ml. ESR), milj. euroa	2 010	2 017	1 813
Työvoimapolitiikan resurssit (ml. ESR) suhteessa työttömien lukumäärään, euroa	6 971	7 341	7 111

¹⁾ Resurssit sisältävät 19,979 milj. euroa Kainuun itsehallintokokeilun piiriin kuuluvia määrärahoja.

²⁾ Resurssit sisältävät 20,298 milj. euroa Kainuun itsehallintokokeilun piiriin kuuluvia määrärahoja. Resurssit eivät sisällä kuntien 240,443 milj. euron osuutta passiivisen työmarkkinatuen rahoituksesta.

Työministeriön hallinnonalan valtuusyhteenveto (milj. euroa)

	2006	2007	2008	2009—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	252,2	80,4	6,0	-	338,6
Vuoden 2006 sitoumukset	78,0	181,7	80,2	6,0	345,9
Valtuudet yhteensä	330,2	262,1	86,2	6,0	684,5

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2004—2006

	v. 2004 tilinpäätös 1000 €	v. 2005 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2006 esitys 1000 €	Muutos 2005—2006	
				1000 €	%
01. Työhallinto	59 762	58 116	59 791	1 675	3
05. Euroopan rakennerahastojen ohjelmien toteutus	199 061	222 640	224 427	1 787	1
06. Työvoimapolitiikan toimeenpano	1 811 428	1 774 680	1 568 404	- 206 276	- 12
07. Pakolais- ja siirtolaisuusasiat	86 716	79 961	85 978	6 017	8
99. Työministeriön hallinnonalan muut menot	25 789	28 618	26 618	- 2 000	- 7
Yhteensä	2 182 757	2 164 015	1 965 218	- 198 797	- 9

Henkilöstön kokonaismäärä	3 770	3 820	3 920

01. Työhallinto

Selvityssosa: Työministeriö aloittaa vuonna 2006 uuden työpolitiikan ja työhallinnon strategian 2007—2010—2013 laadinnan. Ministeriö käynnistää julkisen työvoimapalvelun organisointi- ja ohjausuudistuksen, jossa tavoitteena on työvoimatoimistojen ohjauksen vahvistaminen tulostavoitteiden saavuttamiseksi sekä työvoimatoimistojen asiakkaiden yhdenmukaisen palvelun varmistaminen. Vuoden 2006 alussa voimaan tulevien työmarkkinatuen ja työllistämistukijärjestelmän uudistusten onnistunut toimeenpano varmistetaan ja seurataan uudistusten toteutumista. Saatetaan loppuun julkisen työvoimapalvelun rakenteellinen uudistus ja seurataan uudistuksen onnistuneisuutta. Ministeriön tavoiteasettelu on osana työministeriön pääluokassa esitettyjä tavoitteita. Ministeriön tehtävänä on vaikuttaa omilla toimillaan siihen, että tavoitteet saavutetaan.

Työelämän lainsäädännön painopisteet ovat vuonna 2006 yhteistoimintaa työpaikoilla koskevan lainsäädännön kokonaisuudistuksen loppuun saattamisessa sekä perhevapaasäännösten kokonaistarkastelun ja ulkomaalaisten työntekijöiden työehtoja varmistavan ja heidän työehtojensa erimielisyyksiä koskevien lainsäädäntöhankkeiden valmistelussa. Lisäksi selvitetään mahdollisuudet joko lainsäädännön tai muin keinoin tukea työntekijöiden asemaa yrityksen siirtäessä toimintojaan ulkomaille ja pienten yritysten työlainsäädännön tuntemuksen lisäämistä.

Sisäinen tarkastus pyrkii osaltaan varmistamaan toiminnan tuloksellisuuden ja tehokkuuden, säädösten noudattamisen ja raportointijärjestelmien luotettavuuden. Tarkastustoiminnassa pai-

nottuvat erityisesti työhallinnon sisäisen valvonnan ja palveluprosessien arviointi sekä Euroopan sosiaalirahastovarojen tarkastukset tarkastussuunnitelmassa esitettävien painotusten mukaisesti.

Henkilöstöpolitiikan toiminnallisena painopistealueena on uuden henkilöstöstrategian sekä sen mukaisten henkilöstösuunnitelmien toteuttaminen ja seuranta sekä uuden palkkausjärjestelmän käyttöönotto. Toiminnan kannalta tarkoituksenmukainen henkilöstörakenne varmistetaan ennakkoivalla henkilöstöhallinnolla. Henkilöstöpolitiikkaa hoidetaan suunnitelmallisesti tavoitteena henkilöstörakenteen muuttaminen siten, että se parhaimmalla mahdollisella tavalla tukee työvoimapolitiikan uusien toimintarakenteiden ja toimintamallien käyttöönottoa ja vakiinnuttamista. Työhallinnon henkilöstön keski-ikä nousee lähivuosina. Erityistä huomiota kiinnitetään työkykyä ylläpitävän ja työhyvinvointia edistävien hankkeiden toteuttamiseen.

Työhallinnossa toteutetaan merkittävänä koulutusohjelmakokonaisuutena edelleen asiakaspalveluhenkilöstön, hallinto- ja työpolitiikan asiantuntijoiden PD-koulutusohjelmia. Ohjelmien tavoitteena on osallistujien ammatillisen osaamisen syventäminen ja oman työn sekä työyhteisön kehittämisvalmiuksien lisääminen. Hallinnon johtamisen erikoisammattitutkinnolla syvennetään johdon tuki- ja koulutusprosesseja. Verkko-oppiminen otetaan käyttöön yhtenä monimuoto-opiskelun menetelmänä. Työvoimaopisto suunnittelee ja toteuttaa osaltaan hallinnon henkilöstökoulutusta sekä osallistuu TE-keskusten työvoimaosastojen ja työvoimatoimistojen kehittämistoimintaan.

Työhallinnon organisaatioyksiköissä toimivuutta ja tuloksellisuutta kehitetään Euroopan laatu-palkintomalliin perustuvalla toiminnan itsearvioinnilla ja arvioinnin perusteella toteutettavilla kehittämishankkeilla. Työhallinnossa on käynnistetty arvoprosessi, jonka tarkoituksena on määritellä ja vahvistaa työhallinnon organisaatioiden ja niiden henkilöstön toimintaa ohjaavat arvot.

Henkisten voimavarojen hallintaa ja kehittämistä kuvataan käsitteellä henkilöstöinvestoinnit. Ne on jaettu kolmeen ryhmään: pätevyysinvestoinnit (koulutusajan palkat, muut koulutusmenot), työyhteisön tilan investoinnit (yhteistoiminta, työsuojelu, väestönsuojelu, ammattiyhdistystoiminta) sekä työkykyinvestoinnit (terveyden ja sairauden hoito, virkistystoiminta, vuosiloma-ajan palkat, työpaikkaruokailu). Mittayksikkönä käytetään lukua euroa/henkilötyövuosi. Alla kuvatut henkilöstöinvestointien tunnusluvut käsittävät koko työhallinnon: työministeriön (34.01.21), työvoimaopiston (34.01.22), työvoimatoimistot (34.06.21) sekä vastaanottokeskukset (34.07.21).

Henkilöstöinvestointien vaikutuksista voidaan esittää välillisiä arvioita esim. työolobarometrin työtyytyväisyys -mittarilla. Sitä kuvataan arvosanoin 1–5 (1 = erittäin tyytymätön, 5 = erittäin tyytyväinen). Hyväksyttävänä tasona pidetään vähintään arvosanaa kolme.

Henkisten voimavarojen hallinnan ja kehittämisen tunnusluvut

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Henkilöstöinvestoinnit/koko työhallinto (euroa/henkilötyövuosi)			
Pätevyysinvestoinnit	5 898	6 100	6 300
Työyhteisön tilan investoinnit	199	205	210
Työkykyinvestoinnit	8 582	8 900	9 200
Työtyytyväisyys (asteikolla 1—5)			
Työministeriö (34.01.21)	3,3	3,4	3,4
Työvoimatoimistot (34.06.21)	3,4	3,4	3,5

Henkilöstön koulutustasoa kuvataan indeksiluvulla, joka voi vaihdella 1,5:n (kaikilla perustason koulutus) ja 8,0:n (kaikilla tutkijakoulutus) välillä. Työministeriön henkilöstön koulutustaso on korkea. Aluehallinnon asiakaspalveluhenkilöstön valtaosa kuuluu alimpaan korkea-asteeseen. Rekrytoinneilla pyritään tutkinnon suorittaneiden osuutta kasvattamaan korvaamalla alemman

koulutusasteen poistumaa tutkinnon suorittaneella henkilöstöllä. Tehtäviin nähden riittävän korkea koulutusaste lisää töistä suoriutuvuutta, työssä viihtyvyyttä ja työmotivaatiota, jolloin työn tuottavuus ja tehokkuus kasvavat.

Koulutustasoindeksi

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
Työministeriö (34.01.21)	5,7	5,8	5,8
Työvoimatoimistot (34.06.21)	4,8	4,8	4,8

Työhallinnon sairauspoissaolojen määrän nousu johtuu pääosin pitkien, yli kolme päivää kestäneiden poissaolojen määrän kasvusta. Henkilöstön ikääntyessä ja työpaineiden kasvaessa sairauspoissaolojen määrä kasvaa. Panostamalla ennaltaehkäisevään työterveyshuoltoon, työympäristöön ja välineisiin sekä työmotivaatiota lisääviin toimenpiteisiin voidaan sairauspoissaolojen määrää vähentää.

Sairauspoissaolot päivää /htv

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
Työministeriö (34.01.21)	9,8	8,0	7,5
Työvoimatoimistot (34.06.21)	10,7	9,5	9,6

Työn tuottavuuden parantuminen laadullisesti kestäväällä tavalla edellyttää työorganisaatioiden kehittymistä mahdollisimman laajasti työelämässä siten, että työssä jaksetaan entistä pidempään. Työelämän kehittymistä mitataan muun muassa työolobarometrillä. Vuotta 2004 koskevan barometrin mukaan valtaosa palkansaajista antoi kohtuullisen hyvän arvosanan työpaikalleen ja hie- man yli puolet katsoi olevansa varsin lähellä ihannetyötään. Silti yleinen epävarmuus sai monet epäilemään työn mielekkyyttä. Sairauspoissaoloja oli keskimäärin kahdeksan työntekijää kohti.

Vuoden 2004 alusta aloittanut Työelämän tuottavuuden ja laadun kehittämisohjelman (Tykes) avulla pyritään kehittämään ja juurruttamaan työelämäkäytäntöjä, jotka tukevat tuottavuutta laadullisesti kestäväällä tavalla. Osaamiseen perustuvassa taloudessa työllisyyden ylläpitäminen edellyttää jatkuvaa panostamista rakenteisiin, jotka tukevat oppimista ja ammatillista kehitystä työssä. Tämä edellyttää erityisesti, että kyetään parantamaan työpaikkojen kykyä kehittää toimintojaan ja palvelujaan innovaatioilla ja tukea tällä tavoin tuottavuutta, jonka kehittymistä seurataan. Työvoiman saatavuuden turvaaminen edellyttää henkilöstön työkyvystä ja työhyvinvoinnista huolehtimista. Työhyvinvointia edistämällä voidaan pidentää työikää ja nostaa työllisyysastetta. Tällä hetkellä ei ole jo toteutettujen työlainsäädännöllisten uudistusten lisäksi näköpiirissä sellaisia lainsäädännöllisiä keinoja, joilla kehitykseen voitaisiin merkittävästi vaikuttaa.

Työvoimatutkimuksen mukaan työllisen ajan odote 50-vuotiaille oli vuonna 2000 8,1 vuotta ja 8,8 vuotta vuonna 2004. Työministeriö pyrkii myötävaikuttamaan omilla toimenpiteillään siihen, että työllisen ajan odote nousee viiden seuraavan vuoden aikana vuosittain 0,1—0,2 vuotta. Myös työllisten sairauspäivien osuutta seurataan ja se oli vuonna 2000 ja 2004 3,9 prosenttia. Tavoitteena on pitää sairauspäivien osuus työntekijöiden ikääntymisestä huolimatta samalla tasolla eli 3,9 prosentissa siten, että alle 45-vuotiaiden sairauspoissaolot kuitenkin vähenisivät.

19. Työministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 22 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös momentin 34.06.51 menoihin liittyvien arvonlisäverosuuksien maksamiseen ja momentilta 34.06.64 rahoitettavien valtion investointihankkeisiin liittyvien arvonlisävero-osuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

2006 talousarvio	22 000 000
2005 talousarvio	19 520 000
2004 tilinpäätös	21 404 407

21. Työministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 494 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymiin ja muihin yksittäisiin yhteishankkeisiin. Määrärahaa saa käyttää myös arvonlisäverosuuksien maksamiseen, jos ulkopuolisilta saataviin tuloihin sisältyy korvaus arvonlisäverosta.

Selvitysosa: Ministeriön tuottavuustavoite on osana koko toimialalle luvussa 34.06 esitettyjä tavoitteita. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 151 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta sekä vähennyksenä 105 000 euroa

palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentille 32.10.22 sekä 99 000 euroa palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentille 24.01.21.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2005		
	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	22 038	23 975	23 767
Bruttotulot	1 816	1 648	1 273
Nettomenot	20 222	22 327	22 494

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 525
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 533

2006 talousarvio	22 494 000
2005 lisätalousarvio	224 000
2005 talousarvio	22 327 000
2004 tilinpäätös	22 231 000

22. Työvoimaopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 767 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoitusperusteena on käytetty 7 500 opiskelijatyöpäivää, jonka puitteissa Työvoimaopisto tuottaa hallinnonalan valtakunnallisen koulutuksen lyhytkurssi- ja monimuotokoulutusta sekä muuta asiantuntijatyötä. Opiskelijatyöpäivän keskimääräinen hinta on 101,73 euroa. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 4 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

Työvoimaopiston toiminnan tunnusluvut

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
Maksullisen palvelutoiminnan voitto, %:a	4,0	7,0	7,0
Opiskelijapalautteen arvosana (asteikko 1—5)	4,4	4,4	4,6
Henkilöstökoulutus, päiviä	9,0	9,0	10,0
Työtyytyväisyysindeksi (asteikko 1—5)	3,8	3,9	3,9

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	914	854	862
Bruttotulot	90	95	95
Nettomenot	824	759	767
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	294		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	229		
2006 talousarvio		767 000	
2005 lisätalousarvio		6 000	
2005 talousarvio		759 000	
2004 tilinpäätös		758 000	

23. Työelämäohjelmat ja työpoliittinen tutkimus (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Työelämän tuottavuuden ja laadun kehittämisohjelman (Tykes) eri kokeilu-, kehittämis- ja tutkimushankkeiden käynnistämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää ohjelmien julkaisuista ja niihin liittyvästä tiedottamisesta, erillisselvityksistä, asiantuntijapalkkioista, seminaarien järjestämisestä, koti- ja ulkomaisten yhteistyöverkostojen luomisesta sekä enintään 14 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkauksesta ja ohjelmien hallinnointiin osallistuvan väliaikaisen henkilöstön palkkauksesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös työvoimapolitiittiseen sekä työelämää koskevaan tutkimustoimintaan.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksyntämiin ja muihin yksittäisiin yhteishankkeisiin.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisyysohjelmaa.

Tykes-ohjelman tavoitteena on auttaa työpaikkoja löytämään uudenlaisia keinoja, joilla

ne kykenevät pitämään kiinni osaavista työntekijöistä, hankkimaan uusia voimia ja kehittämään kilpailukykyään. Ohjelman vaikutukset kohdistuvat työpaikkatason kehittämistoiminnan aktivoitumiseen, henkilöstön keskinäisen yhteistyön paranemiseen, toiminnan ja tuotteiden laadun parantamiseen, työn tuottavuuden lisääntymiseen ja henkilöstön parempiin mahdollisuuksiin käyttää ja kehittää ammattitaitoaan.

Ohjelmalla on tulos- ja panostavoitteita sekä seurantaindikaattoreita yhteiskuntapolitiisella, hyvien käytäntöjen edistämisen sekä ohjelma- ja työpaikkatasolla. Yhteiskuntapolitiisella tasolla tuottavuutta seurataan Tilastokeskuksen tilastojen ja työelämän laadun kehittymistä kysely- ja haastattelututkimusten avulla ja ohjelmatasoa projektitoimintaan osallistuneiden työpaikkojen johdon ja henkilöstön itsearviointikyselyinä. Ohjelman tiedonlevityskanavien tavoitettavuutta myös seurataan. Lisäksi työpaikkatasolla kootaan projektien vaikutukset kyselyllä, jossa seurannan kohteena ovat keskeiset tuloksellisuutta ja työelämän laatua mittaavat osiot. Ohjelman piirissä olevien kehittämishankkeiden ja -projektien määrän arvioidaan olevan yhteensä 1 000 koko ohjelmakaudella 2004–2009 ja niihin arvioidaan osallistuvan noin 250 000 henkilöä, joista puolet on naisia (ml. momentti 34.01.63). Tavoitteena on myös, että pk-yritysten henkilöstön osuus kehittämisprojekteihin osallistuvista nousee 30 prosenttiin ja yli 45-vuotiaiden osuus 45 prosenttiin. Ohjelmien hyödyntämisessä avustavat myös työvoima- ja elinkeinokeskukset.

Työpoliittisella tutkimuksella edistetään työhallinnon toimintapolitiikkaa ja sen kehittämistä. Huomiota kiinnitetään toisaalta poikkihallinnollisen työllisyysohjelman ja työvoimapalvelujen toimintastrategian tukemiseen sekä toisaalta työelämää koskevan, strategisesti keskeisen analyysipohjan tuottamiseen. Tutkimuksella tuetaan entistä paremmin ennakointia. Kehittämishankkeisiin kytketään järjestelmällisesti vaikuttavuuden arviointi.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Työelämän tuottavuuden ja laadun kehittämisohjelma	3 300 000
Työpoliittinen tutkimus	1 400 000
Yhteensä	4 700 000
2006 talousarvio	4 700 000
2005 lisätalousarvio	124 000
2005 talousarvio	5 000 000
2004 tilinpäätös	5 048 000

63. Valtionavustus työelämäohjelmahankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen Työelämän tuottavuuden ja laadun kehittämisohjelman eri kokeilu- ja kehittämishankkeisiin sekä tällaisista hankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen valtion virastoille ja laitoksille.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisyysohjelmaa.

Momentilla on se osa Työelämän tuottavuuden ja laadun kehittämisohjelman määrärahasta, joka käytetään valtionavustuslain (688/2001) soveltamisen piiriin kuuluviin hankkei-

siin tai vastaaviin hankkeisiin valtion virastoille ja laitoksille. Myös valtion virastojen ja laitosten hankkeisiin kohdistuva arvonnalisävero maksetaan tältä momentilta.

2006 talousarvio	8 300 000
2005 lisätalousarvio	—
2005 talousarvio	8 980 000
2004 tilinpäätös	8 980 000

67. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 530 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja velvoitteiden suorittamisesta sekä erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta arvioidaan käytettävän ILO:n jäsenmaksuun noin 1 350 000 euroa sekä IOM:n ja muihin jäsenmaksuihin noin 179 000 euroa.

2006 talousarvio	1 530 000
2005 talousarvio	1 530 000
2004 tilinpäätös	1 340 941

05. Euroopan rakennerahastojen ohjelmien toteutus

Selvitysosa: EU:n ohjelmakauden 2000—2006 rakennerahasto-ohjelmia rahoittavan Euroopan sosiaalirahaston toimenpiteillä edistetään työllisyyden kasvua ja alennetaan työttömyyttä. Toimenpiteillä pyritään rakenteellisen työttömyyden alentamiseen, työvoiman saatavuuden parantamiseen, työvoiman osaamisen ja työssä pysymisen edistämiseen, yrittäjyyden lisäämiseen sekä syrjäytymisen ehkäisemiseen ja tasa-arvon lisäämiseen työmarkkinoilla.

Sosiaalirahaston määrärahat on budjetoitu kokonaisuudessaan työministeriön pääluokkaan momentille 34.05.61 ja EU:lta tulevat tulot momentille 12.34.40. Hankkeisiin käytettävä valtion rahoitusosuus on budjetoitu kunkin sosiaalirahaston toimeenpanoon osallistuvan ministeriön pääluokkaan yhdelle momentille. Kyseisten momenttien myöntämisvaltuus on mitoitettu siten, että ne yhteen laskettuina vastaavat rakennerahasto-ohjelmien vuotuisia kansallisen julkisen rahoituksen kehyksiä valtion osalta.

Sosiaalirahasto osallistuu tavoiteohjelmien 1, 2 ja 3 sekä yhteisöaloite Equalin hankkeiden rahoittamiseen. Varoja käytetään hyväksytyissä ohjelma-asiakirjoissa ja niiden täydennysosissa määriteltynä toimintaan rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista annetun lain

(1353/1999) ja asetuksen (1354/1999) sekä kunkin viranomaisen omien kansallisten tukijärjestelmien mukaisesti.

ESR-toiminnan vaikuttavuus on osana koko toimialalle pääluokan ja luvun 06 perusteluissa esitettyjä vaikuttavuustavoitteita. Vuonna 2006 arvioidaan Euroopan sosiaalirahaston toimenpiteissä aloittavien määräksi 150 000 henkilöä, joista työhallinnon rahoittamissa toimenpiteissä 65 000 henkilöä. Euroopan sosiaalirahaston toimenpitein tuetaan 1 800 uuden työpaikan muodostumista.

Työhallinnon rahoittamien rakennerahasto-ohjelmien toimenpiteiden piirissä keskimäärin olevien määrät esitetään luvun 34.06 perustelujen selvitysosassa.

61. Euroopan sosiaalirahaston osallistumisen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin (arvio-määräraha)

Momentille myönnetään 137 242 000 euroa.

Vuonna 2006 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 128 661 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2005 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2006.

Määrärahaa saa käyttää EU:n ohjelmakauden 2000—2006 tavoiteohjelmia 1, 2 ja 3 sekä yhteisöaloiteohjelma Equalia toteuttavien hankkeiden EU-rahoitusosuuden maksamiseen sekä ohjelmien toteutukseen liittyvään tekniseen apuun Euroopan sosiaalirahastosta maksettavan EU-rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa yhdessä hallinnonalojen vastinrahoitusmomenttien määrärahojen kanssa käyttää myös Euroopan sosiaalirahaston osara-

hoittamien ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan enintään 141 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen teknisen avun varoin.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain mukaisesti kohdistuu momentin myöntämisvaltuudesta 3 354 000 euroa ja määrärahasta 2 564 000 euroa Kainuun maakuntaan.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisyysohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 40 730 000 euroa tavoite 1-ohjelmissa, 18 310 000 euroa tavoite 2-ohjelmissa, 65 089 000 euroa tavoite 3-ohjelmassa sekä 13 113 000 euroa Equal -yhteisöaloiteohjelmassa.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

Myöntämisvaltuusvuosi	2006	2007	2008	Yhteensä
Vuoden 2004 sitoumukset	34,500	-	-	34,500
Vuoden 2005 sitoumukset	61,759	21,964	-	83,723
Vuoden 2006 sitoumukset	40,983	57,314	30,364	128,661
Yhteensä	137,242	79,278	30,364	246,884

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin (milj. euroa)

Ohjelma	Kauden 2000—2006 rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta v. 2000—2005 talousarvio+ lisätalousarviot	Myöntämis- valtuus v. 2006	Budjetoitu määrärahaa v. 2000—2005 talousarvio+ lisätalousarviot	Määräraha v. 2006
Sosiaalirahasto					
Tavoite 1, Itä-Suomi	189,102	161,309	28,252	149,928	27,956
— josta Kainuu	-	3,669	3,354	0,898	2,564
Tavoite 1, Pohjois-Suomi	90,733	77,969	12,828	70,432	12,774
Tavoite 2, Länsi-Suomi	69,657	60,185	9,615	53,032	10,692
Tavoite 2, Etelä-Suomi	48,177	41,770	6,428	36,296	7,618
Tavoite 3	433,854	373,906	60,557	334,971	65,089
Equal	73,577	62,596	10,981	64,830	13,113
Yhteensä	905,100	777,735	128,661	709,489	137,242

Vuoden 2006 ESR-myöntämisvaltuuden jakautuminen ohjelmittain ja hallinnonaloittain (milj. euroa)

	Tavoite 3	Tavoite 1	Tavoite 2	Yhteisö- aloitteet	Yhteensä
Työministeriö	33,399	18,767	6,423	7,015	65,604
Opetusministeriö	19,707	14,978	6,399	1,744	42,828
Kauppa- ja teollisuusministeriö	6,243	2,304	1,244	-	9,791
Sisäasiainministeriö	-	1,242	1,839	-	3,081
Sosiaali- ja terveysministeriö	1,208	0,435	0,138	2,222	4,003
Kainuu	-	3,354	-	-	3,354
Yhteensä	60,557	41,080	16,043	10,981	128,661

Arvio valtion rahoitusosuuden (valtuus) jakautumisesta ESR:n osalta ohjelmittain ja hallinnon-aloittain (milj. euroa)

	Tavoite 3	Tavoite 1	Tavoite 2	Yhteisö- aloitteet	Yhteensä
Työministeriö (34.05.62)	40,117	14,732	7,449	6,306	68,604
Opetusministeriö (29.01.62)	24,419	12,570	6,915	1,702	45,606
Kauppa- ja teollisuusministeriö (32.30.62)	9,639	2,230	1,919	-	13,788
Sisäasiainministeriö (26.98.62)	-	1,200	2,707	-	3,907
Sosiaali- ja terveysministeriö (33.01.62)	1,631	0,300	0,206	1,903	4,040
Kainuu	-	2,460	-	-	2,460
Yhteensä	75,806	33,492	19,196	9,911	138,405

Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot on merkitty momentille 12.34.40 ja valtion rahoitusosuudet momenteille 26.98.62, 29.01.62, 32.30.62, 33.01.62 ja 34.05.62.	2006 talousarvio	137 242 000
	2005 lisätalousarvio	—
	2005 talousarvio	137 055 000
	2004 tilinpäätös	120 167 185

62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus työministeriön osalta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 87 185 000 euroa.

Vuonna 2006 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 78 869 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2005 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2006.

Määrärahaa saa käyttää neuvoston asetuksen (EY 1260/1999) artiklan 39 (varainhoitoa koskevat oikaisut) ja neuvoston asetuksen (ETY 2082/1993) artiklan 24 (tuen vähentäminen, pidättäminen ja peruuttaminen) mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan sosiaalirahastosta ja Euroopan aluekehitysrahastosta rahoitettavien tavoiteohjelmien 1, 2 ja 3 sekä Equal-, Interreg- ja Urban -yhteisöaloitteiden ja innovatiivisten toimien hankkeiden valtion rahoitusosuuden maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös teknisen avun ja edellä mainittujen ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen yhdessä momentteilla 34.05.61 ja 26.98.61 olevien EU-osuuk-

sien kanssa sekä EU:n ohjelmakauden 1995—1999 mukaisten sitoumusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain mukaisesti kohdistuu momentin myöntämisvaltuudesta 2 460 000 euroa ja määrärahasta 2 062 000 euroa Kainuun maakuntaan.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisrahaa.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisysohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 75 081 000 euroa Euroopan sosiaalirahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutena ja 12 104 000 euroa Euroopan aluekehitysrahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutena.

Myöntämisvaltuuden mitoituksessa on otettu lisäyksenä palautumakorotuksena huomioon 190 000 euroa ja vastaavasti määrärahan mitoituksessa 95 000 euroa käytettäväksi Kainuun hallintokokeilualueella toteutettaviin yritysten koulutus- ja kehittämispalveluihin. Määrärahan lisäystä vastaavat osallistujilta perittävänä maksuina kertyvät tulot on merkitty momentille 12.34.99.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

Myöntämisvaltuusvuosi	2006	2007	2008	Yhteensä
Vuoden 2004 sitoumukset	21,826	-	-	21,826
Vuoden 2005 sitoumukset	39,073	21,826	-	60,899
Vuoden 2006 sitoumukset ¹⁾	26,191	39,286	13,202	78,679
Yhteensä	87,090	61,112	13,202	161,404

¹⁾ Myöntämisvaltuudesta puuttuu Kainuun hallintokokeiluun liittyvä kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan palautumakorotus 190 000 euroa ja arviomäärärahasta 95 000 euroa.

Momentin myöntämisvaltuuden arvioitu jakautuminen rahastoittain (milj. euroa)

	Tavoite 1	Tavoite 2	Tavoite 3	Yhteisö- aloitteet	Yhteensä ¹⁾
Euroopan sosiaalirahasto	17,192	7,449	40,117	6,306	71,064
Euroopan aluekehitysrahasto	2,275	3,792	-	1,548	7,615
Yhteensä	19,467	11,241	40,117	7,854	78,679

¹⁾ Myöntämisvaltuudesta puuttuu Kainuun hallintokokeiluun liittyvä KTM:n hallinnonalan palautumakorotus, joka on 190 000 euroa.

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin (milj. euroa)

Ohjelma	Kauden	Budjetoitu	Myöntämis-	Budjetoitu	Määräraha
	2000—2006 rahoituskehys valtuutena	valtuutta v. 2000—2005 talousarvio+ lisätalousarviot		määrärahaa v. 2000—2005 talousarvio+ lisätalousarviot	
Euroopan sosiaalirahasto (ESR)					
Tavoite 1, Itä-Suomi	149,536	60,664	12,012	56,175	9,090
— josta Kainuu	-	2,880	2,460	0,705	2,062
Tavoite 1, Pohjois-Suomi	78,091	34,642	5,180	30,973	5,300
Tavoite 2, Länsi-Suomi	84,173	30,092	4,401	31,340	4,802
Tavoite 2, Etelä-Suomi	58,979	24,092	3,048	21,794	4,362
Tavoite 3	557,473	257,400	40,117	231,741	44,532
Yhteisöaloite Equal ja innovatiiviset toimet	68,354	38,024	6,306	33,816	6,900
ESR yhteensä	996,606	444,914	71,064	405,839	74,986
Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)					
Tavoite 1, Itä-Suomi	278,905	12,259	1,277	17,856	2,362
Tavoite 1, Pohjois-Suomi	143,781	10,679	0,998	9,616	2,332
Tavoite 2, Länsi-Suomi	234,496	18,991	2,445	17,396	3,082
Tavoite 2, Etelä-Suomi	182,258	15,119	1,347	14,435	2,550
Yhteisöaloite Interreg	120,700	10,692	1,180	9,969	1,450
Yhteisöaloite Urban	6,728	1,581	0,368	1,169	0,328
EAKR yhteensä	966,868	69,321	7,615	70,441	12,104
ESR + EAKR YHTEENSÄ	1 963,474	514,235	78,679	476,280	87,090

¹⁾ Luvuista puuttuu Kainuun hallintokokeiluun liittyvä KTM:n hallinnonalan palautumakorotus, joka on 190 000 euroa myöntämisvaltuutta ja 95 000 euroa arviomäärärahaa.

2006 talousarvio	87 185 000
2005 lisätalousarvio	—
2005 talousarvio	85 585 000
2004 tilinpäätös	78 893 809

06. Työvoimapolitiikan toimeenpano

Selvityssosa: Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden volyymiksi vuodelle 2006 ehdotetaan keskimäärin 92 500 henkilöä. Luku ei sisällä Kainuun itsehallintokokeilun määrärahalla toimenpiteissä olevia. Rakenteellisen työttömyyden purkamiseksi ja työmarkkinoiden toimivuuden parantamiseksi toteutetaan työmarkkinatukiudistus ja saatetaan loppuun julkisen työvoimapalvelun rakenteellinen uudistus.

Työvoimapolitiikan toimenpiteet ja periaatteet

Julkisesta työvoimapolitista annetun lain (1295/2002) mukaan julkisen työvoimapolitikan ydintehtävä on työmarkkinoiden toimivuuden edistäminen. Tavoitteena on ylläpitää ja edistää työvoiman kysynnän ja tarjonnan välistä tasapainoa työmarkkinoilla, turvata työvoiman saatavuutta, torjua työttömyyttä sekä järjestää työtä hakeville mahdollisuuksia tehdä työtä.

Työvoimaviranomaisen järjestämiä tai hankkimia keskeisiä julkisia työvoimapolitikoita ovat työnvälitys, työmarkkinatoimenpiteet, työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus ja ammatillisen kehittymisen palvelut, joita ovat ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalvelut, koulutus- ja ammatitietopalvelut sekä ammatillinen kuntoutus. Työttömien työllistymistä edistäviä tukia ovat palkkatuki, työllisyyspolitiittinen projektituki ja omatoimisuusavustus. Työmarkkinatukimomentilta rahoitetaan osa työttömyysturvasta ja lisäksi myös aktiivisia työmarkkinatoimenpiteitä.

Julkisella työvoimapolitilla edistetään työllistymistä ensisijaisesti avoimille työmarkkinoille joko suoraan tai koulutuksen avulla. Toissijaisesti työllistymistä tuetaan käyttämällä työllisyysmäärärahoja. Työllisyysmäärärahojen avulla tuetaan erityisesti pitkäaikaistyöttömien, nuorten ja vajaakuntoisten työllistymistä sekä ehkäistään työttömyyden pitkittymistä ja tasoitetaan työttömyyden alueellisia eroja. Työttömän työnhakijan kanssa laaditaan yksilöity työnhakusuunnitelma viimeistään hänen työttömyytensä kestänyä viisi kuukautta.

Julkisen työvoimapolitikan rakenneuudistus

Hallituksen työllisyysohjelman keskeinen hanke on työvoiman saatavuuden turvaamiseksi ja rakenteellisen työttömyyden alentamiseksi toteutettava julkisen työvoimapolitikan rakenneuudistus. Vuoden 2006 loppuun mennessä toteutettavassa uudistuksessa vaikeasti työllistyvien palvelut ja resurssit kootaan työvoiman palvelukeskuksiin. Samanaikaisesti työvoimatoimistojen toiminnassa painotetaan työnvälityksen sekä työnhaku- ja ammatillisen kehittymisen palvelujen tarjoamista työvoiman saatavuuden varmistamiseksi.

Työvoiman palvelukeskukset ovat asiantuntijaverkostoja, jossa samaan toimipisteeseen kootaan vaikeimmin työllistyvien julkiset työvoimapolitikat ja kunnan, erityisesti sosiaali- ja terveystoimen, Kansaneläkelaitoksen sekä muiden palveluntuottajien palvelut. Palvelukeskusten tarjoamat palvelut koostuvat elämänhallinnan ja työnhaun tuesta monipuolisiin aktiivisiin toimenpiteisiin. Vuoden 2006 loppuun mennessä toiminnassa arvioidaan olevan yhteensä noin 40 palvelukeskusta ja yhteispoliittisuutta.

Työvoimatoimiston palvelumallia kehitetään työvoiman kohtaanto- ja saatavuusongelmien ratkaisemiseksi. Uudistettu palvelumalli otetaan käyttöön kaikissa työvoimatoimistoissa vuoden 2006 loppuun mennessä. Uudistuksessa painotetaan työnhakijoiden nopeaa työllistymistä avoimille työmarkkinoille ja työvoiman saatavuuden turvaamista. Työvoimatoimistoihin perustettavissa työnhakukeskuksissa korostuu työnhakijoiden omatoimisen työnhaun tukeminen. Työnhakijapalveluissa tehostetaan erityisesti työnhakijoiden alkupalveluja sekä työnhakijoiden palvelutarpeiden ja osaamisen kartoitusta. Työvoimatoimiston työnantajapalvelut tuotetaan yhä enemmän yhteistyössä muiden yrityspalvelujen ja elinkeinoelämän kanssa. Työnantajapalveluja suunnitellaan erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten tarpeisiin. Alueellisia työmarkkinoita koskevan informaation haltuun ottamisessa hyödynnetään paikallista analyysi- ja ennakointitoimintaa.

Työvoimatoimiston asiakaspalvelussa lisätään verkkopalveluja, mikä edellyttää uusien asiakaspalvelun toimintamallien käyttöönottoa ja asiakkaiden opastamista sähköisiin palveluihin. Työvoimatoimiston tiedottavat palvelut tuotetaan entistä enemmän verkkopalveluina, jotka tarjoavat tietoa työ- ja koulutusmahdollisuuksista, työelämästä ja työmarkkinoista. Verkkopalvelujen avulla tehostetaan asiakaspalvelua, parannetaan palvelujen saavutettavuutta sekä mahdollistetaan virkailijoiden työpanoksen uudelleen kohdentaminen.

Rakenteellisen työttömyyden torjunta ja syrjäytymisen ehkäisy

Työmarkkinoilla heikossa asemassa ovat etenkin pitkäaikaistyöttömät, ikääntyneet, vajaakuntoiset ja maahanmuuttajat. Näiden henkilöiden työelämään osallistumisen lisäämiseksi kehitetään eriytyneitä asiakaslähtöisiä palveluja ja toimenpidekokonaisuuksia yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Maahanmuuttajien työllistymistä edistetään maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetussa laissa säädetyin toimenpitein. Niille henkilöille, jotka eivät ole työvoimapolitiikan keinoin autettavissa, etsitään yhteistyökumppaneiden kanssa esim. eläkeratkaisuja.

Poikkihallinnollisen työllisyysohjelman keskeisiä tavoitteita ovat rakennetyöttömyyden alentaminen ja työmarkkinatuen aktiivikäytön lisääminen. Vuoden 2006 alussa voimaan tulevan työmarkkinatuen aktivointiuudistuksen tavoitteena on nykyistä tehokkaampi, kannustavampi ja tasapainoisempi toimeentuloetuuksien ja aktiiviohjelmien kokonaisuus.

Työmarkkinatuen uudistuksella toteutetaan pitkäaikaistyöttömän yhteiskuntatakuu ja vahvistetaan työmarkkinatuen vastikkeellisuutta. Yli 500 päivää työmarkkinatukea passiivitukena saaneiden työttömien aktivointia lisätään asteittain vuoden 2006 alusta lähtien 20 000 keskimääräiseltä tasolta 30 000:een vuoden 2008 loppuun mennessä. Tällöin ko. kohderyhmän aktivointiin kohdistetaan 100 000 000 euroa nykyistä enemmän. Summasta 64 000 000 euroa on muutosta työmarkkinatukimomentin sisällä passiivisesta työttömyysturvasta aktiivitoimiin ja 36 000 000 euroa varsinaista resurssien lisäystä pääosin momentille 34.06.51. Vuoden 2006 osalta aktivoinnin lisäys on 3 000 henkilöä keskimäärin ja resurssien lisäys 10 800 000 euroa, mikä on kokonaisuudessaan momentilla 34.06.51. Vastaava aktivoinnin nousu on otettu huomioon jäljempänä olevassa toimenpidevolyymitaulukossa.

Pitkäaikaistyöttömien yhteiskuntatakuu toteutetaan tarjoamalla kaikille ko. kohderyhmään kuuluville työttömille työtä tai aktiivitoimenpiteitä. Kieltäytyminen tarjotusta soveltuvasta työstä tai työllistymistä edistävästä toimenpiteestä johtaa työmarkkinatukioikeuden lakkauttamiseen toistaiseksi. Aktiivitoimenpiteitä järjestetään valtion ja kuntien, työvoiman palvelukeskusten ja muiden toimijoiden yhteistyönä. Pitkäkestoisen passiivisen työmarkkinatuen ja toimeentulotuen rahoitusvastuu jaetaan kuntien ja valtion kesken uudelleen siten, että etuuksien rahoituksella kannustetaan kuntia ja julkista työvoimapalvelua entistä tehokkaampaan yhteistyöhön työllisyyden hoidossa. Kunnille kompensoidaan muutoksista aiheutuva lisärasitus kokonaisuudessaan opetusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä sisäasiainministeriön pääluokista. Uudistus edellyttää, että pitkittyvän työttömyyden riski tunnistetaan riittävän varhain, ja virtaa pitkäaikaistyöttömyyteen alennetaan. Tätä varten työvoimatoimistojen käyttöön suunnitellaan menetelmä työnhakijoiden profiloimiseksi. Hallituksen esitys työmarkkinatuen uudistamiseksi annetaan talousarvioesityksen yhteydessä.

Tavoitteena on, että työvoimatoimistossa tai työvoiman palvelukeskuksessa laaditaan jokaiselle pitkäaikaistyöttömälle yksilöllinen aktivointiohjelma. Vaikeimmin työllistyville tarkoitettujen toimenpiteiden vaikuttavuuden parantamiseksi mahdollistetaan pitkäaikaiset kuntoutuksen, työ- ja yksilövalmennuksen, harjoittelun ja koulutuksen kokonaisuudet. Alle 25 -vuotiaille työttömille tarjotaan koulutus-, työharjoittelu- tai työpajapaikka viimeistään kolmen kuukauden yhtäjaksoisen työttömyyden jälkeen.

Työllistämistukijärjestelmän uudistaminen

Työllistämistukijärjestelmän uudistamisen keskeisenä tavoitteena on työllisyysmäärärahoilla tuetun työn vaikuttavuuden ja laadun parantaminen. Vaikuttavuutta pyritään parantamaan muun muassa liittämällä ja sisällyttämällä työhön koulutusta. Toisena tavoitteena on tukijärjestelmän yksinkertaistaminen ja tukien käytön perusteiden selkiyttäminen. Lisäksi uudistuksella pyritään lisäämään työmarkkinatuen aktiivikäyttöä ja edistämään vajaakuntoisten työllistymistä. Hallituksen esitys työllistämistukijärjestelmän uudistamiseksi annetaan talousarvioesityksen yhteydessä.

Osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen

Työvoiman saatavuuden turvaamiseksi työvoimapolitiikassa painotetaan työvoiman osaamista parantavia toimenpiteitä. Työmarkkinoiden osaamis- ja ammatitaitotarpeiden alueellista ennakointia ja työelämäyhteyksiä parannetaan siten, että työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen tarjonnalla pystytään vastaamaan työelämän tarpeisiin nykyistä paremmin koko maassa. Hankintamenettelyä joustavoitetaan siten, että myös pk-yrityksillä on nykyistä paremmat mahdollisuudet koulutuksen käyttöön. Työssä oleville työntekijöille tarjotaan aiempaa enemmän työvoimaviranomaisten ja työnantajien yhteishankintoina järjestettävää pk-yrityksille suunnattua työpaikkakoulutusta, jolla ennaltaehkäistään ikääntyvien ja vähäisen pohjakoulutuksen omaavien henkilöiden työttömäksi joutumista ja tuetaan työuran jatkumista yritysten muutos- ja irtisanomistilanteissa. Työssä olevien koulutuksella varaudutaan myös työvoiman saatavuusongelmiin pidemmällä aikavälillä. Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen yhteishankintojen määrää lisätään. Maahanmuuttajakoulutuksen riittävä taso turvataan ja koulutuksen laatu varmistetaan kielitaidon tasotestauksella.

Yrittäjyyden edistäminen

Työpolitiikassa panostetaan entistä enemmän yrittäjyyteen ja itsensä työllistämiseen neuvonnan, koulutuksen, asiantuntijapalvelun ja starttirahan avulla. Vuoden 2005 alusta voimaan tulleessa kaksi vuotta kestävässä starttirahauudistuksen kokeilussa starttirahaa voivat työttömien lisäksi saada palkka- ja kotityöstä yrittäjäksi ryhtyvät sekä opintonsa päättäneet. Työvoimatoimisto pyytää tarvittaessa yrittäjäksi aikovan liikeideasta asiantuntijalausunnan ennen rahoituspäätöksen tekemistä. Starttiyrittäjältä edellytetään yrittäjäkokemusta tai -koulutusta. Koulutus voidaan toteuttaa työvoimapolitiittisena koulutuksena. Yrittäjällä on yrityksen suunnitteluvaiheessa mahdollisuus konsultatiiviseen tukeen liikeidean testaamisessa. Starttiyrittäjä voi saada asiantuntijapalvelua myös yrityksen perustamisen jälkeisellä starttirahakaudella.

Resurssien käytön painopisteet, toimenpiteiden volyymit ja yksikköhinnat

Aktiivisten työvoimapolitiittisten toimenpiteiden määrärahojen käytön keskeisiä painopisteitä ovat työmarkkinoiden toimivuuden turvaaminen, rakenteellisen työttömyyden alentaminen ja nuorten yhteiskuntatakuun toteuttaminen. Työvoimapolitiikan toimeenpanon ja Euroopan sosiaalirahaston tavoite 3 -ohjelman määrärahojen jaossa otetaan aiempaa painokkaammin huomioon eri alueiden työmarkkinoiden erityispiirteet. Investointimäärärahojen jakoperusteena painotetaan pysyväisluonteisten työpaikkojen luomista ottaen huomioon samalla myös alueelliset työllisyysnäkökohdat.

Julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 7 luvun 6 §:n 1 momentti edellyttää huolehdittavan siitä, ettei minkään työmarkkina-alueen työttömyys olennaisesti ylitä maan keskimääräistä työttömyyden tasoa. Työministeriön määritelmän mukaisesti tämä tarkoittaa vuositasolla työmarkkina-alueen työttömyyden ylittymistä 80 prosentilla maan keskimääräisestä tasosta. Määrärahojen käyttö voidaan kuitenkin aloittaa työttömyyden tason ylittymisen estämiseksi, kun työmarkkina-alueen työttömyys ylittää vuositasolla vähintään 60 prosentilla maan keskimääräisen tason.

Työttömiä¹⁾ työvoimapolitiittisten toimenpiteiden piirissä keskimäärin vuoden aikana²⁾

	2004 toteutuma	2005 TA	2006 TAE
Palkkaperusteinen työllistäminen	22 090	16 450	
— valtio	2 380	1 600	1 400
— kunta	7 680	5 600	-
— yksityinen sektori	12 030	9 250	-
Yhdistelmä tuki sisältäen palkkaperust. työllistämistuen	12 930	15 500	-

Yhdistelmätukiki ilman palkkaperust. työllistämistukea ³⁾	3 840	5 000	-
Palkkatuki	-	-	32 720
Starttiraha, työelämävalmennus, osa-aikalisä	-	-	5 250
Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus	27 340	26 100	27 330
Työharjoittelu/työelämävalmennus työmarkkinatuella	11 214	11 000	12 500
Vuorotteluvapaa	5 372	6 000	6 000
Työttömiin kohdistuvat ESR-hankkeet	4 657	6 000	6 000
Työllisyysperusteiset investoinnit	800	900	900
EAKR:n työllisyysperusteiset investoinnit	300	400	400
Yhteensä	88 543	87 350	92 500

Pääasiassa muihin kuin työttömiin kohdistuvat toimenpiteet

Työllisyyspoliittiset ESR-hankkeet	6 000	6 000	6 000
Kaikki yhteensä	94 543	93 350	98 500

¹⁾ Pääasiassa muutosturvan toimintamallin toimeenpanosta johtuen muiden kuin työttömien työnhakijoiden osuus työvoimapolitiittisessa aikuiskoulutuksessa lisääntyy (sisältyy lukuihin).

²⁾ Vuodesta 2005 lähtien työllistämisen, työvoimakoulutuksen ja investointien luvuissa ei ole mukana Kainuun itsehallintokokeilun piiriin kuuluvia, joita arvioidaan vuonna 2005 olevan 2 400 henkilöä keskimäärin ja vuoden 2006 arvio on 2 500 henkilöä keskimäärin.

³⁾ Luvut sisältävät 500 päivää työttöminä olleet työmarkkinatukea saaneet, jotka ovat työllistettyinä yhdistelmätuella pelkällä työmarkkinatuella.

Työttömille työnhakijoille suunnattujen työvoimapolitiittisten toimenpiteiden piirissä on keskimäärin 92 500 henkilöä, noin 3,6 prosenttia työvoimasta. Mikäli työvoimapolitiittisten toimenpiteiden lisäksi myös työssä oleviin kohdistuvat ESR-hankkeet voidaan täysimääräisesti hyödyntää, on työvoimapolitiittisten toimenpiteiden piirissä vuoden 2006 aikana keskimäärin noin 98 500 henkilöä. Pääosaa toimenpiteiden määristä voidaan seurata tilastotietoihin perustuen, mutta osa seurannasta on arvionvaraista. Työllisyysmäärärahoilla työllistettäessä keskimääräinen tukijakso on kuusi kuukautta.

Työministeriö arvioi työvoimapolitiittisten toimenpiteiden valtion rahoituksen yksikköhintojen muodostuvan vuonna 2006 jäljempänä esitetyn taulukon mukaisesti. Taulukon toisessa sarakkeessa on arvioitu, kuinka paljon valtiolle aiheutuu lisämenoja siitä, että henkilö on sijoitettuna työvoimapolitiittiseen toimenpiteeseen työttömänä olon sijasta. Tarkastelussa ei ole otettu huomioon valtiolle ja kunnille aiheutuvia verohyötyjä tai mahdollisia säästöjä toimeentulotuki- ja asumistukimenoissa eikä mahdollisesti aikaansaatua tuotannon lisäystä. Vertailun vuoksi taulukossa on arvioitu myös työttömyysajan työttömyysturvaa.

Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden ja työttömyysajan työttömyysturvan yksikköhintoja, valtion rahoitus

	Yksikköhinta €/htv	Yksikköhinta €/htv (pl. työttömyysturva)
Kysyntävaikutus		
Työllistäminen valtionhallintoon	22 570	
— ansioturvalla oleva		17 817
— työmarkkinatuella oleva		16 550
Palkkatuki (kunta, kuntayhtymä, yksityinen sektori)	8 870	
— ansioturvalla oleva		4 117
— työmarkkinatuella oleva		2 850

Investointiavustus	21 020	
Työllisyystyöohjelma	84 100	
Tarjontavaikutus		
Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus,	16 008	10 119
— työvoimakoulutuksen hankinta	7 935	7 935
— opiskelijoiden koulutusaikaiset etuudet	8 073	2 184
Työttömyysajan työttömyysturva		
Työttömyyspäiväraha		
— ansiopäiväraha	4 753	
Työmarkkinatuki	6 020	

Työvoimapolitiikan volyymitietoja

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 arvio
Organisaatio ja henkilöstöresurssit			
Työvoimatoimistoja	142	140	139
Palvelupisteitä ja sivutoimistoja	128	130	131
Yhteispalvelupisteiden ja palvelukeskusten määrä	25	35	40
Työvoimatoimistojen henkilöstö	3 351	3 351	3 451
— näistä asiakaspalvelutehtävissä	2 725	2 725	2 825
Asiakkaat/toimeksiannot			
Työväilytyksen työnhakija-asiakkaat	805 000	805 000	805 000
Koulutus- ja ammattitietopalvelun neuvontatapahtumiin osallistujat	355 400	370 000	350 000
Kansallisella rahoituksella järjestettyyn työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen hakeneet ¹⁾	157 000	143 000	159 000
Työväilytyksen vajaakuntoiset työnhakijat	89 900	89 000	90 000
Ammatinvalinnanohjauksen asiakkaat	37 050	35 500	37 700
Yhdenjaksoiset pitkäaikaistyöttömät, keskimäärin kuukaudessa	73 000	74 000	70 000
Uudet yli 12 kk kestäneet työttömyydet	64 000	60 000	55 000
Työväilytykseen ilmoitetut avoimet työpaikat	340 000	380 000	380 000
Suoritetut toimenpiteet			
Annetut työvoimapolitiittiset lausunnot	1 790 000	1 790 000	1 800 000
Starttirahapäätökset työttömille ¹⁾	4 800	5 000	5 000
Starttirahapäätökset muille kuin työttömille ¹⁾	-	2 000	2 000
Kansallisella palkkatuella aloittaneet ¹⁾	-	-	62 000
Kansallisella palkkaperusteisella työllistämistuella aloittaneet ¹⁾	39 000	38 000	-
Yhdistelmätuella aloittaneet ¹⁾	24 000	23 000	-
Työmarkkinatuella työharjoittelun aloittaneet	41 000	42 000	46 000
Laadittujen työnhakusuunnitelmien määrä (työnhaku- ja aktivointisuunnitelmat)	229 000	232 000	235 000

¹⁾ Näistä luvuista puuttuu vuodesta 2005 lähtien Kainuun itsehallintokokeilun piiriin kuuluvat.

Työministeriön toimialan vaikuttavuus- ja laatutavoitteet sekä taloudellisuus- ja tuottavuustavoitteet

Osana kokonaistoimivuuden arviointia työhallinnossa seurataan palvelujen laatua. Valtakunnallinen asiakaspalautekysely tehdään työvoimatoimistotasoisesti joka toinen vuosi ja valtakunnantason tasoisesti joka toinen vuosi. Työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuneiden asiakkaiden antamaa palautetta kootaan internet-pohjaisen OPAL -palautejärjestelmän avulla. Palautetta saadaan vuosittain noin 80 prosentilta työvoimakoulutuksen päättäneistä.

Vuoden 2006 talousarvion valmistelun yhteydessä työministeriö asettaa toiminnallisen tulokellisuuden tavoitteet (lihavoituina) ja määrittelee niihin liittyvät seurattavat tunnusluvut:

Toiminnalliset tavoitteet ja tunnusluvut (tavoiteluvut lihavoituina)

	2004 toteutuma	2005 arvio/ tavoite	2006 arvio/ tavoite
Työvoimapalvelujen tehostaminen			
Asiakastytyytyväisyys: hyvien ja erittäin hyvien palvelukokemusten osuus vähintään, %			
— työnhakija-asiakkaat	56,4	-	59
— työnantaja-asiakkaat	59,5	-	64
Työvoimakoulutuksen opiskelijapalautteen hyvien ja erinomaisten arvosanojen osuus vähintään, %	73,3	70	73
Työvoimatoimiston hakijalla täyttyneet työpaikat, %	45	40	45
Työpaikkakäyntien lukumäärä	23 500	25 000	25 000
Työnhaun päättyminen avoimille työmarkkinoille	640 000	650 000	670 000

Aktiiviohjelmat

	2004 toteutuma	2005 arvio/ tavoite	2006 arvio/ tavoite
Työttömien aktivointiaste laajasta työttömyydestä vähintään, %	24	25	26
Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikuttavuus:			
— työttömänä 3 kuukautta ammatillisen työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen jälkeen enintään, %	41	40	38
— työttömänä 3 kuukautta tukityön jälkeen enintään, %	51	49	47
Työvoimakoulutuksen yhteishankintakoulutus vähintään, opiskelijatyöpäivää	363 000	700 000	700 000
Pitkäaikaistyöttömien aktivointiaste	26	25	28
Työmarkkinatuen aktivointi			
Työmarkkina- tai kotoutumistuella aktiivitoimiin osallistuneiden osuus ko. tuilla keskimäärin olevista vähintään, %	28	30	33

Työministeriö kehittää työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta siten, että se olisi aikaisempaa vaikuttavampaa. Lisäksi työministeriö asettaa seuraavat tuottavuustavoitteet. Tuottavuuden tulee kasvaa vuonna 2006 vuodesta 2005 vähintään seuraavasti:

	Suoritteet / henkilötyövuosi			Kasvu 2005/2006 prosenttia
	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite	
Työnvälityksen täyttyneet työpaikat	222	236	246	4
Yksilölliset työnhakusuunnitelmat	180	185	191	3
Toimenpiteissä aloittaneet	158	163	166	2
Työvoimapolitiittiset lausunnot	3 404	3 540	3 646	3

21. Työvoima-asiain paikallishallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 142 826 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös julkisen työvoimapalvelun kokeilu- ja kehittämishankkeiden menojen maksamiseen, lukuun ottamatta työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen hankkeita, jotka rahoitetaan momentilta 34.06.51. Lisäksi määrärahaa saa käyttää lähialueiden työhallintojen kehittämiseen.

Yhteispalvelupisteiden ja palvelukeskusten toimintaan tarkoitettua määrärahan käyttö edellyttää, että kunnat osoittavat vastaavan suuruisen rahoituksen yhteisten palvelujen järjestämisestä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisyysohjelmaa.

Työministeriö käynnistää vuonna 2006 julkisen työvoimapalvelun organisointi- ja ohjausuudistuksen, jonka tavoitteena on vahvistaa työministeriön ohjausta työvoimatoimistoihin. 2000-luvun alussa käynnistynyttä toimistoverkkouudistusta jatketaan muodostamalla nykyisen toimistoverkon työvoimatoimistoista suurempien työmarkkina-alueiden työvoimatoimistojen verkosto.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 1 110 000 euroa muutosturvan toimeenpanon edellyttämänä lisäresursointina ja 1 101 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta sekä vähennyksenä 804 000 euroa palkkaus- ja muiden menojen siirrosta momentille 32.10.22. Palvelukeskuk-

siin varatusta 5 000 000 euron lisämäärärahasta on tarkoitus käyttää 4 000 000 euroa noin 100 viran perustamiseen.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Työvoima-asiain paikallishallinnon toimintamenot	126 458 600
Työvoimapalvelujen kokeilu- ja kehittämishankkeet	151 400
Lähialueyhteistyö	100 000
Yhteispalvelupisteiden ja palvelukeskusten toimintamenot	16 116 000
Yhteensä	142 826 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2005		
	2004 toteutuma	varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	137 570	144 193	152 832
Bruttotulot	10 341	9 610	10 006
Nettomenot	127 229	134 583	142 826

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	15 657
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	26 021

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (Henkilöstöratkaisut ja työvoiman vuokraus, 1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	9 000	9 000	9 000
— muut tuotot	10	10	10
Tuotot yhteensä	9 010	9 010	9 010
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	8 000	8 000	8 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 010	1 010	1 010
Kustannusvastaavuus, %	113	113	113

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (Kuntoutus, 1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	310	400	450
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	310	400	450
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-	-	-
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

2006 talousarvio	142 826 000
2005 lisätalousarvio	2 575 000
2005 talousarvio	134 583 000
2004 tilinpäätös	137 592 743

joista 900 alle 25-vuotiaita. Valtion korvauksena maksetaan kunnalle 10,09 euroa jokaisesta kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvasta niiltä päiviltä, joina henkilö osallistuu kuntouttavaan työtoimintaan, kuitenkin enintään viideltä päivästä viikossa.

31. Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) mukaisen valtion korvausten maksamiseen kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä. Määräraha budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisyysohjelmaa.

Toiminnan piirissä ovat pitkään työttömänä olleet työmarkkinatukea tai toimeentulotukea saavat henkilöt, joille kunta järjestää työllistymisen edistämiseksi kuntouttavaa työtoimintaa. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvia arvioidaan olevan keskimäärin 2 500 henkilöä,

2006 talousarvio	6 500 000
2005 talousarvio	6 500 000
2004 tilinpäätös	3 570 116

50. Työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintososiaaliset edut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 149 234 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) mukaisten koulutustukien ja ylläpitokorvausten maksamiseen työvoimapolitiittisessa aikuiskoulutuksessa opiskeleville sekä työttömyyskassojen hallintokulujen maksamiseen.

Momentin määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 23 420 000 euroa johtuen tulopoliittisen sopimuksen työllistymisen ja muutosturvan toimintamallin mukaisesta työvoimakoulutuksen volyymin lisäyksestä noin 760 000 opiskelijatyöpäivällä.

€

2006 talousarvio	149 234 000
2005 lisätalousarvio	11 597 000
2005 talousarvio	132 993 000
2004 tilinpäätös	124 559 030

Yllä esitetty momentin määrärahan käyttötarkoitus ei sisällä kuitenkaan Kainuun hallintokokeilun piiriin kuuluvia määrärahoja, eli määrärahoja julkisesta työvoimapolvelusta annetun lain (1295/2002) 6 luvun 1 §:n mukaiseen työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen hankintaan, määrärahoja 7 luvun mukaiseen työllistämistukeen ja lisätukeen, määrärahoja eräiden työllisyysmäärärahojen käytöstä annetun valtioneuvoston asetuksen (1345/2002) 3 ja 4 luvun mukaiseen työllisyyspolitiittiseen projektitukeen ja omatoimisuusavustukseen

eikä määrärahoja ennen työllisyyslain (275/1987) voimaantuloa palkattujen ja edelleen samassa työsuhteessa olevien vajaakuntoisten henkilöiden palkkaamisesta aiheutuviin menoihin.

Määrärahaa saa käyttää työvoimakoulutuksesta tiedottamiseen, tarjouspyyntö- ja hankintailmoitteluun sekä työvoimakoulutuksen suunnittelua ja hankintatoimintaa tukevasta kehittämis-, kokeilu- ja selvitystyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen, koulutus- ja konsulttipalvelujen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen. Määrärahaa saa käyttää koulutuksen ja majoituksen hankkimiseen Pohjoiskalotin koulutussäätiöltä.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää enintään 437 000 euroa Venäjän lähialueiden työvoiman ammatillisesta kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen työministeriön tarkemmin päättämällä tavalla. Vuonna 2006 saa tehdä hankintasopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 2006 jälkeen enintään 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin. Siirtomenoista työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen hankintamenot, Pohjoiskalotin koulutussäätiöltä hankittavan koulutuksen ja majoituksen menot, Venäjän lähialueiden työvoiman ammatillisen kehittämisen menot, työllistämistukimenot kunnille ja kuntayhtymille sekä yksityiselle sektorille työllistämisen määrärahat budjetoidaan suoriteperusteisina.

Valtion virastoille ja laitoksille voidaan Kainuun hallintokokeilua lukuun ottamatta osoittaa julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 7 luvun 4 §:n mukaiseen työttömien työllistämiseen määrärahoja enintään 1 800 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen enintään 2 100 euron suuruisen kuukausipalkan mukaisesti.

Julkisten työvoimapalvelujen ja niitä täydentävien palvelujen hankinnasta saa aiheutua valtiolle Kainuun hallintokokeilun piiriin kuuluvia työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen hankintoja lukuun ottamatta menoja vuoden 2006 jälkeen enintään 110 200 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa, työllisyysohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Momentin määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 20 602 000 euroa nuorten yhteiskuntatakuun toteuttamiseen. Nuorten yhteiskuntatakuun toteuttamista varten on myös momentille 26.98.63 budjetoitu määrärahaa.

Momentin määrärahoilla koulutettavien ja työllistettävien lukumäärät, vaikuttavuustavoitteet sekä koulutuksen ja työllistämisen keskihinnat on esitetty luvun 34.06 perustelujen selvitysosassa.

Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus

Työvoimakoulutuksen määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon noin 25 100 000 euroa tulopolitiittisen sopimuksen työllistymisen ja muutosturvan toimintamallin mukaiseen työvoimakoulutuksen hankintaan ja noin 4 100 000 euroa opetusministeriön hallinnonalan vähenevän valtionavustuksen hintapainevaikutuksena työvoimakoulutuksen hankintaan. Muutosturvan toteuttamista varten on myös momentille 26.98.63 budjetoitu määrärahaa.

Momentin määrärahoilla arvioidaan hankittavan työvoimakoulutusta vuonna 2006 yhteensä 6 843 000 opiskelijatyöpäivää. Ammatillisen koulutuksen osuudeksi arvioidaan 5 088 000 opiskelijatyöpäivää ja valmentavan koulutuksen 1 755 000 opiskelijatyöpäivää. Muutosturvan toimintamallin mukaisen työvoimakoulutuksen hankintavolyymin lisäksi arvioidaan 750 000 opiskelijatyöpäiväksi. Jos muutosturvan toimintamallin mukaisen työvoimakoulutuksen volyymin lisäksi jää arvioitua pienemmäksi, jätetään vastaava osuus määrärahasta käyttämättä.

Koulutuksen pääasiallisena kohderyhmänä ovat työttömät. Ammatillisen koulutuksen järjestämisen tarkoituksena on edistää ja ylläpitää työvoiman kysynnän ja tarjonnan tasapainoa sekä torjua työttömyyttä ja poistaa työvoimapulaa. Valmentavan koulutuksen järjestämisen tarkoituksena on antaa valmiuksia työhön ja koulutukseen hakeutumiseen sekä ammatinvalintaan ja urasuunnitteluun. Valmentavana

koulutuksena hankitaan myös maahanmuuttajakoulutusta osana kotoutumissuunnitelmaa sisältäen kotoutumiskoulutusta mm. luku- ja kirjoitustaidottomille, johon määrärahaa arvioidaan käytettävän noin 4 000 000 euroa. Pohjoiskalotin koulutussäätiöstä arvioidaan hankittavan lisäksi noin 70 vuotuista koulutuspaikkaa.

Palkkatuki sekä työllistäminen valtionhallinnolle

Palkkatuen sekä valtionhallinnolle työllistämisen tarkoituksena on parantaa työttömän työnhakijan työmarkkina-asemaa edistämällä työhön sijoittumista, parantamalla ammattitaitoa ja osaamista, edistämällä pitkään työttömänä olleiden pääsemistä tai palaamista avoimille työmarkkinoille, parantamalla työllistymismahdollisuuksia ja sopeutumista työelämän rakenteellisiin muutoksiin sekä ehkäisemällä syrjäytymistä työmarkkinoilla.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain muuttamiseksi siten, että työnantajalle maksettavat palkkaperusteiset työllistämistuet valtiolle työllistämistä lukuun ottamatta muutettaisiin palkkatueksi, joka koostuu perustuesta ja lisätuesta. Perustuen yksikköhinta olisi työttömyysturvalain 6 luvun 1 §:n 1 momentin mukaisen korottamattoman peruspäivärahan suuruinen (23,52 euroa päivässä vuonna 2006). Perustuki voitaisiin maksaa momentilta 34.06.52 ko. momentilla luetelluissa tapauksissa. Muutoin perustuki maksetaan tältä momentilta. Lisätuki maksettaisiin aina tältä momentilta.

Lisätuen suuruus olisi tukijakson ensimmäisenä vuotena perustuki enintään 90 prosentilla korotettuna 500 päivää työttömyysturvaa saaneiden osalta (työttömät, jotka ovat saaneet 500 päivää työmarkkinatukea työttömyyden perusteella tai 500 päivää työttömyysturvaa, ja jotka ovat työllistettäessä työmarkkinatukeen oikeutettuja). Muiden kuin 500 päivää työttömyysturvaa saaneiden osalta lisätuen suuruus olisi perustuki enintään 60 prosentilla korotettuna.

Palkkatuen enimmäiskesto olisi 500 päivää työttömyysturvaa saaneiden, vajaakuntoisten, työsuunnittelijoiden ja sosiaalisiin yrityksiin palkattavien pitkäaikaistyöttömien osalta kaksi vuotta. Oppisopimuskoulutuksessa tukijakso voisi olla koko oppisopimuskauden pituinen. Muiden kuin edellä mainittujen työttömien osalta tukijakso voisi olla enintään 10 kuukautta.

Kuntien työllistämismahdollisuuksia edistetään muuttamalla säännöksiä siten, että kunnan työllistäessä vähintään 0,5 % alueen työvoimasta korotettu lisätuki olisi 10 %, työllistäessä vähintään 1,0 % alueen työvoimasta korotettu lisätuki olisi 20 % ja työllistäessä vähintään 2,0 % alueen työvoimasta korotettu lisätuki olisi 30 %.

Työllisyyspoliittinen projektituki

Työllisyyspoliittista projektitukea käytetään erityisesti ns. kolmannella sektorilla toteutettavien työllistämishankkeiden rahoittamiseen. Projektitukea maksetaan hankkeen hallinnointiin muun muassa maksamalla projekteissa vetäjien ja muiden vastuuhenkilöiden palkkauskustannukset ja muita hallintomenoja. Projektitukimäärärahasta tuetaan myös sosiaalisten yritysten perustamista ja toiminnan vakiinnuttamista.

Julkisen työvoimapalvelun erityistoimet

Työhönsijoittumisen ja ammatinvalinnanohjauksen erityismenot koostuvat asiakkaiden terveydentilan ja työkyvyn tutkimuksista, asiantuntijakonsultaatioista, työhönvalmennuksesta, työolosuhteiden järjestelytuesta työnantajalle ja asiakkaalle maksettavista kustannusten korvauksista, kuten työ- ja koulutuskokeilun ja oppilaitokseen tutustumisesta aiheutuvista kustannuksista. Työhönsijoittumisen ja ammatinvalinta- ja urasuunnittelun tukitoimenpiteitä arvioidaan vuonna 2006 järjestettävän noin 20 000, joista arviolta 10 000 on työpaikalla tapahtuvia työkokeiluja.

Julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukaisina palveluina ja 3 luvun 1 §:n mukaisina täydentävinä palveluina hankitaan pääasiassa ryhmäpalveluja työnhakijoille, erityisesti työnhakuvalmennusta, sekä muita asiantuntijapalveluja, kuten työnetsijä-, ohjaaja- ja tuki-

henkilöpalveluja ja osaamis- ja ammatitaitokartoituksia.

Pitkäaikaistyöttömien eläke-edellytysten selvittämiseksi arvioidaan järjestettävän 6 000 työkunnan tutkimusta. Vuonna 2006 arvioidaan maksettavan yhteensä 25 000 liikkuvuus-

avustusta työttömille tai työttömyysuhan alaisille työnhakijoille, jotka hakeutuvat työhön työssäkäyntialueensa ulkopuolelle.

Venäjän lähialueiden työvoiman ammatillisen kehittäminen on pääasiassa koulutusta.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2006	2007	2008	2009	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Työvoimakoulutus					
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	78 321	32 133	6 000	-	116 454
Vuoden 2006 sitoumukset	-	72 000	32 000	6 000	110 000
Valtuus yhteensä	78 321	104 133	38 000	6 000	226 454
Ryhmä- ja muut palvelut					
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	50	20	-	-	70
Vuoden 2006 sitoumukset	-	100	100	-	200
Valtuus yhteensä	50	120	100	-	270
Venäjän lähialueiden työvoiman ammatillinen kehittäminen					
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	100	-	-	-	100
Vuoden 2006 sitoumukset	-	100	-	-	100
Valtuus yhteensä	100	100	-	-	200
Valtuudet yhteensä	78 471	104 353	38 100	6 000	226 924

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

€

Ammatillisen työvoimakoulutuksen hankinta	170 447 000
Valmentavan työvoimakoulutuksen hankinta	45 854 000
Opiskelijavalinta sekä kehittämis-, tiedotus- ja ilmoitustoiminta	2 200 000
Etuudet ennen työvoimakoulutuksen alkua	440 000
Pohjoiskalotin koulutussäätiöstä hankittava koulutus	1 280 000
Työvoimakoulutus yhteensä	220 221 000
Työllistäminen valtionhallintoon	31 600 000
Työllistäminen kunnille ja kuntayhtymille	67 600 000
Työllistäminen yksityiselle sektorille yhteensä	153 103 000
— starttiraha	22 000 000
— työllisyyspoliittinen projektituki	19 700 000
— omatoimisuusavustus	3 300 000
— starttiselvitykset	1 500 000
— muu työllistäminen	106 603 000
Työllistäminen yhteensä	252 303 000

Työhönsijoittumisen ja ammatinvalinnanohjauksen erityismenot	8 730 000
Ryhmä- ja muiden palvelujen hankinta sekä työnhakuvalmennukseen osallistuvien ylläpitokorvaukset	18 631 000
Pitkäaikaistyöttömien eläke-edellytysten selvittäminen	3 300 000
Liikkuvuusavustus	2 880 000
Venäjän lähialueiden työvoiman ammatillinen kehittäminen (enintään)	437 000
Erityistoimet yhteensä	33 978 000

Yhteensä	506 502 000

2006 talousarvio	506 502 000
2005 lisätalousarvio	14 250 000
2005 talousarvio	476 886 000
2004 tilinpäätös	499 675 543

52. Työmarkkinatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 735 971 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työttömyysturvalain (1290/2002) sekä maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain (493/1999) perusteella maksettavan työmarkkinatuen ja ylläpitokorvausten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) perusteella työnantajalle maksettavan palkkatuen perustuen osuuden maksamiseen niiden työmarkkinatukeen oikeutettujen osalta, jotka ovat saaneet 130 päivää työmarkkinatukea työttömyyden perusteella tai 500 päivää työttömyysturvaa, ja jotka ovat työllistettäessä työmarkkinatukeen oikeutettuja, ja jotka eivät ole olleet palkkatuen käyttöön oikeuttavan työttömyytensä aikana lainkaan työssä tai joiden työssäolo avoimilla työmarkkinoilla on ollut vähäistä tai satunnaista. Määrärahaa saa käyttää em. lain perusteella starttirahan perustukea vastaavan osuuden maksamiseen työmarkkinatuen saajalle. Määrärahaa saa käyttää lisäksi julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 10 luvun 3 §:n mukaisesti työelämävalmennuksessa ja työharjoittelussa olevien henkilöiden ylläpitokorvausten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 6 luvun 14 §:n mukaisen työelämävalmennusta ja työharjoittelua koskevan vakuutusturvan kustannuksiin.

Nettobudjetoinnissa otetaan valtion talousarviosta annetun lain 3 a §:n 1 momentin 5 kohdan nojalla huomioon Kansaneläkelaitokselle maksettavat maksuvalmiussuoritukset vähennettynä Kansaneläkelaitoksen suorittamilla palautuksilla.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisyysohjelmaa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työttömyysturvalain muuttamiseksi siten, että valtio ja kunnat rahoittavat puoliksi työmarkkinatukea 500 päivää työttömyyden perusteella saaneiden henkilöiden työttömyysaikaisen työmarkkinatuen. Tämän arvioidaan vähentävän määrärahan tarvetta 240 443 000 euroa. Eräiden pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuesta annetun lain muuttaminen vähentää määrärahan tarvetta sekä valtion että kuntien osalta 6 242 000 euroa. Tämä on otettu huomioon määrärahan mitoituksessa ja arviossa kuntien osuudesta.

Työttömyysturvalakiin ehdotetaan myös säännöstä, jonka mukaan valtion tulee sen lisäksi, mitä valtion osuudesta työmarkkinatukimenoihin säädetään, suorittaa kansaneläkelaitokselle sellainen määrä varoja, että kansaneläkelaitoksen maksuvalmius on kunakin ajankohtana riittävästi turvattu.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain muuttamiseksi siten, että palkkaperusteiset työllistämistuet valtiolle työllistämistä lukuun ottamatta muutettaisiin palkkatueksi, joka koostuu perustuesta ja lisätuesta. Perustuki maksettaisiin tältä momentilta niiden työmarkkinatukeen oikeutettujen osalta, jotka ovat saaneet 130 päi-

vää työmarkkinatukea työttömyyden perusteella tai 500 päivää työttömyysturvaa, ja jotka ovat työllistettäessä työmarkkinatukeen oikeutettuja, ja jotka eivät ole olleet palkkatuen käyttöön oikeuttavan työttömyytensä aikana lainkaan työssä tai joiden työssäolo avoimilla työmarkkinoilla on ollut vähäistä tai satunnaisista. Starttirahan perustuen osuus maksettaisiin työmarkkinatuen saajille aina työmarkkinatukimäärärahasta.

Momenttien 33.17.50 ja 51 perusteluihin viitaten määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 300 000 euroa lasten kotihoidon tuen ja työttömyysetuuksien yhteensoitituksen tarkistuksista johtuen.

Työmarkkinatuen saajia arvioidaan vuonna 2006 olevan keskimäärin 154 000 henkilöä, joista kuntien rahoittaman osuuden arvioidaan olevan keskimäärin 39 700 henkilöä. Täysimääräinen työmarkkinatuki on työttömyysturvalain 6 luvun 1 §:n 1 momentin mukaisen korottamattoman peruspäivärahan suuruinen. Vuonna 2006 sen arvioidaan olevan 23,52 euroa päivässä.

Työmarkkinatukea arvioidaan maksettavan aktiivisiin työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin osallistuville yhteensä 331 440 000 euroa, joka on 45 prosenttia momentin loppusummasta. Henkilömäärän osalta tavoitteena on, että työmarkkinatuella aktiivitoimiin osallistuvien osuus ko. tuella keskimäärin olevista on vähintään 30 prosenttia.

Aktiivisiin työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin arvioidun määrärahan käytön jakautuminen €

Työharjoittelu ja työelämävalmennus työmarkkinatuella	79 280 000
Työvoimakoulutuksen aikana maksettava työmarkkinatuki	77 310 000
Kuntouttavan työtoiminnan aikana maksettava työmarkkinatuki	14 900 000
Ylläpitokorvaukset	19 040 000
Työmarkkinatuen saajalle maksettavan palkkatuen perustuki	134 710 000

Starttiraha työmarkkinatuen saajille	4 850 000
Matka-avustuksena maksettava työmarkkinatuki	1 350 000
Yhteensä	331 440 000

2006 talousarvio	735 971 000
2005 talousarvio	995 208 000
2004 tilinpäätös	1 016 688 200

64. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 371 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisesta työvoimapaikasta annetun lain perusteella eräiden työllisyysmäärärahojen käytöstä annetun valtioneuvoston asetuksen 1 luvun mukaisiin investointiavustuksiin sekä 2 luvun mukaiseen työllisyystyöohjelmaan. Määrärahaa saa käyttää myös investoinneiksi katsottavista valtion hankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen. Momentin määrärahan käyttötarkoitus ei sisällä kuitenkaan Kainuun hallintokokeilun piiriin kuuluvia määrärahoja.

Vuonna 2006 saa tehdä enintään 28 218 000 euron arvosta uusia sitoumuksia työllisyysperusteisiin investointeihin Kainuun hallintokokeilun piiriin kuuluvia investointeja lukuun ottamatta. Vuoden 2005 valtuuden käyttämättä jäävästä osasta saa tehdä sitoumuksia vuonna 2006.

Momentilta saa maksaa myös sijoitusmenoja, jotka budjetoidaan maksatuspäätösperusteisina.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Työllisyysperusteisilla investoinneilla tuetaan alueellista ja paikallista työllisyyttä ja lievennetään työttömyyttä kohdentamalla avustuksia työllisyyttä edistävällä tavalla. Määrärahaa on tarkoitus osoittaa osarahoituksena kuntien, kuntayhtymien ja muiden yhteisöjen työllisyysperusteisiin investointeihin (investointiavustus) ja valtion rakennuttaville virastoille (työllisyystyöohjelma). Investointiavustuksilla pyritään edistämään uusien työpaikkojen syntymistä ottamalla samalla huomioon

myös alueelliset työllisyysnäkökohdat. Työllisyystyöohjelmaa käytetään virastojen ja laitosten investointihankkeiden osarahoitukseen ja sillä pyritään aientamaan työllisyyden hoidon kannalta merkittäviä hankkeita.

Päätettäessä rahoitettavista hankkeista käytetään apuna työllisyysvaikutusarviointia. Lisäksi rahoitettavista hankkeista päätettäessä kiinnitetään huomiota muun muassa alueellisiin kehittämisohjelmiin, mahdollisuuksiin

luoda edellytyksiä elinkeinoelämän kehitykselle ja investointipaikkakunnan työllisyyslanteeseen. Investointimäärärahalla arvioidaan syntyneen uusia työpaikkoja vuonna 2003 yhteensä 850.

Momentilta rahoitettavien investointien rakennusaikaiset työllisyysvaikutukset ovat arviolta 900 henkilötyövuotta. Työllistämisen keskihinta on esitetty luvun 34.06 perustelujen selvitysosassa.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2006	2007	2008	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Työllisyysperusteiset investoinnit				
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	16 521	4 518	-	21 039
Vuoden 2006 sitoumukset	10 850	12 850	4 518	28 218
Yhteensä	27 371	17 368	4 518	49 257
	2006 talousarvio			27 371 000
	2005 talousarvio			28 510 000
Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen €	2004 tilinpäätös			29 342 222
Investointiavustus	15 266 000			
Työllisyystyöohjelma	12 105 000			
Yhteensä	27 371 000			

07. Pakolais- ja siirtolaisuusasiat

Selvitysosa: Maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta (493/1999) annetun lain mukaan maahanmuuttajien kotouttamisen sekä turvapaikanhakijoiden ja tilapäistä suojelua saavien vastaanoton yleinen kehittäminen, suunnittelu, ohjaus ja seuranta sekä yhteensovittaminen kuuluu työministeriölle. Työministeriön hallinnonalalla voi olla vastaanotto-keskuksia ja järjestelykeskuksia. Lisäksi työministeriö vastaa ulkomaalaislain (301/2004) 121 §:n perusteella säilöön otettujen ulkomaalaisten majoituksen ja huolenpidon järjestämisestä ja valmistelee yhdessä ulkoasiainministeriön ja sisäasiainministeriön kanssa valtioneuvostolle esityksen, jossa määritellään alueet, joilta kiintiöpakolaiset valitaan. Työministeriö vastaa myös ulkomaalaislain 48 §:ssä tarkoitetun paluumuuttovalmennuksen ja kielitutkinnon järjestämisestä sekä maahanmuuttoon liittyvistä tiedotus- ja julkaisutoiminnoista. Työministeriölle kuuluu yhdessä opetusministeriön kanssa rasismien ehkäisy sekä hyvien etnisten suhteiden edistäminen. Työministeriö on Suomessa Euroopan pakolaisrahaston (ERF) hallinnointi- ja vastuuviranomainen.

Työvoima- ja elinkeinokeskuksen tehtävänä on maahanmuuttajien yhteiskuntaan ja työelämään kotouttamisen, turvapaikanhakijoiden vastaanoton ja tilapäistä suojelua saavien vastaanoton suunnittelu, ohjaus, seuranta sekä muut erikseen määrättävät tehtävät. Työvoima- ja elinkeino-

keskus osoittaa pakolaiset kuntaan ja tekee sopimuksen pakolaisista aiheutuvien kustannusten korvaamisesta. Kunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisessa ja sopimuksen mukaan vastuu kiintiöpakolaisten ja Suomessa pakolaisuudesta tai siihen rinnastettavista syistä oleskeluluvan saaneiden vastaanoton järjestämisestä ja kotouttamisesta. Työvoimatoimisto yhdessä työvoima- ja elinkeinokeskuksen kanssa huolehtii maahanmuuttajien kotouttamisessa tarvittavien työvoimapolitiittisten toimenpiteiden sekä työvoimapalvelujen järjestämisestä.

Kunnalle maksetaan valtion varoista korvausta valtioneuvoston päättämin perustein (512/1999) pakolaisten toimeentulotuen, palvelujen järjestämisen ja vastaanoton yleishallinnon kustannuksiin kolmen vuoden ajan. Kunnalle korvataan tulkkipalvelun, alaikäisenä ilman huoltajaa Suomeen saapuneen henkilön huollon ja hoidon järjestämisestä aiheutuvat kustannukset kunnes alaikäinen täyttää 18 vuotta ja pitkäaikaista hoitoa vaativan vamman tai sairauden edellyttämät huomattavat kustannukset enintään kymmeneltä vuodelta. Lisäksi voidaan korvata erityisistä syistä muita kunnalle aiheutuneita kustannuksia enintään kymmeneltä vuodelta.

Valtio korvaa eräiden entisen Neuvostoliiton alueelta Suomeen muuttaneiden henkilöiden toimeentulotuen antamisesta aiheutuneet kulut puolelta vuodelta, eläkkeen tai muun sosiaaliturvatuuden sijasta annetun toimeentulotuen antamisesta aiheutuvat kustannukset enintään viideltä vuodelta, henkilön sairaudesta tai vammasta aiheutuvat huomattavat kustannukset enintään viideltä vuodelta ja Suomen sodissa vuosina 1939—1945 vapaaehtoisina palvelleiden entisen Neuvostoliiton alueelta olevien henkilöiden ja heidän aviopuolisoidensa toimeentulon ja huolenpidon järjestämisestä aiheutuvat kustannukset ilman määräaika.

Turvapaikanhakijoiden vastaanoton järjestää ja rahoittaa valtio.

Korvausten piirissä olevat pakolaiset, turvapaikanhakijat ja paluumuuttajat

	2004	2005	2006
Pakolaiskiintiö	750	750	750
	toteutuma	arvio	arvio
Maahan saapuneet pakolaiset	1 662	1 750	1 700
— Kiintiöpakolaiset	735	750	700
— Perheen yhdistämiset	148	400	400
— Oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat	779	600	600
Pakolaisia laskennallisten kuntakorvausten piirissä	4 520	5 100	4 900
Uudet turvapaikanhakijat	3 861	3 000	3 000
Turvapaikanhakijoita rekisteröitynä keskim. vuodessa	2 798	2 600	2 200
Ent. Neuvostoliiton alueelta olevat paluumuuttajat	518	1 400	1 400

Vuosittaiset poikkeamat talousarviossa hyväksytyn pakolaiskiintiön ja maahan saapuvien kiintiöpakolaisten määrässä johtuvat siitä, että pakolaisten Suomeen tuloa saattavat viivästyttää mm. lähtölupien ja kauttakulkuviisumien saannin vaikeus. Korvausten piirissä olevien henkilöiden määrä arvioidaan kolmen edellisen vuoden aikana maahan saapuneiden lukumäärän ja talousarviovuodelle esitetyn arvion perusteella.

Turvapaikanhakijoista noin viidesosan arvioidaan saavan turvapaikan tai oleskeluluvan suojelun tarpeen vuoksi tai sen vuoksi, että hänen palauttamisensa olisi ilmeisen kohtuutonta. Majoitusaika vastaanottokeskuksissa tai yksityismajoituksessa on riippuvainen turvapaikkahakemusten käsittelyajoista ja siihen mahdollisesti liittyvän valitusprosessin kestosta, sekä kuntaan sijoittamiseen tai maasta poistumiseen kuluva ajasta.

Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanoton tavoitteet

Sijoittamalla oleskeluluvan saaneet henkilöt mahdollisimman nopeasti vastaanottokeskuksista kuntaan työhallinto voi omalla toiminnallaan vaikuttaa turvapaikanhakijoista aiheutuviin kustannuksiin. Turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskusten paikkamäärän tulee olla mahdollisimman lähellä vastaanottokeskuksiin majoitettujen määrää, mutta samalla joustaa maahan saapuvien turvapaikanhakijoiden määrän ja hakemusten käsittelyaikojen sekä turvapaikkamenettelyn mukaan.

Tavoitteena on, että turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskusten käytössä olevien asukaspaikkojen määrä (käyttöaste) on vuonna 2006 keskimäärin 70 % kokonaispaikkamäärästä ja että myönteisen päätöksen saaneen turvapaikanhakijan kuntaan sijoittaminen tapahtuu vuonna 2006 keskimäärin kahden kuukauden kuluessa oleskeluluvan tiedoksi saamisesta ja vuonna 2007 kuukauden kuluessa oleskeluluvan tiedoksisaamisesta.

Turvapaikanhakijoiden vastaanoton taloudellisuutta ja tehokkuutta kuvaavien tunnuslukujen lisäksi työhallinnossa kehitetään kotouttamisohjelmille ja kotoutumissuunnitelmille laatuksiteerit. Työn taustalla ovat erillisselvitykset maahanmuuttajien palvelutarpeista ja niiden kustannuksista sekä valtion ja kuntien välisistä kustannusten jaosta.

Vastaanottokeskusmajoituksen taloudellisuutta kuvaavat tunnusluvut

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 arvio
Keskimääräinen kustannus, € / vuosi / paikka	11 177	11 177	12 150
Käytössä olevat majoituspaikat keskimäärin / vuosi	2 122	1 900	1 390
Käyttöaste, vähintään %	81,5	80	70

Kuntaan sijoittamisen tunnusluvut

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 arvio
Positiivisen päätöksen saaneet, hlöä	792	600	600
Sijoituksen odotusaika vastaanottokeskuksissa, kk	4	4	2
Odotusajan keskimääräinen kustannus, € / sijoitettu	3 726	3 726	2 025

Käyttöastetta ja kustannuksia tarkastellaan ainoastaan tavallisissa vastaanottokeskuksissa. Perhe- ja perheryhmäkodeissa asuu myös niihin pitkäaikaisesti sijoitettuja ja jo luvan saaneita. Säilönnötokeksuksesta taas ei sijoituta kuntaan, vaan pois maasta tai vastaanottokeskuksiin.

Pakolaisiin, turvapaikanhakijoihin ja paluumuuttajiin liittyvät korvaukset (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 budjetoitu	2006 esitys
Pakolaisten vastaanotto	43 190	41 240	43 450
— Laskennalliset korvaukset kunnille	13 179	14 118	13 400
— Muut korvaukset kunnille	30 011	27 122	30 050
Turvapaikanhakijoiden vastaanotto	27 243	25 895	24 842
Muut pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden menot	2 550	2 526	2 526
Korvaukset kunnille ent. Neuvostoliiton alueelta tulevien paluumuuttajien menoihin	7 367	9 300	9 300

21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottotoiminta valtion osalta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 826 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion vastaanotto-keskusten toimintamenojen maksamiseen, pakolaisten maahantulomatkojen järjestämisestä, lähtömaassa suoritettavista terveystarkastuksista ja koulutuksesta sekä vastaanottoa edistävän koulutuksen ja tiedotustoiminnan järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää vastaanoton toteuttamiseksi erityistilanteissa tarpeellisten palvelujen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen, turvapaikanhakijoiden vastaanoton neuvottelukunnan kustannuksiin sekä vastaanottokeskusten järjestämissä toimenpiteissä olevien tapaturmakorvausten ja ryhmävastuuvakuutuksen maksamiseen ja Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 505 000 euroa turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten oikeusapupalvelujen hankkimiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää rasismien ja etnisen syrjinnän ehkäisemiseen, seurantaan ja syrjinnän vastaiseen koulutukseen. Määrärahaa saa käyttää enintään 123 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

2006 talousarvio	8 826 000
2005 lisätalousarvio	1 247 000
2005 talousarvio	7 326 000
2004 tilinpäätös	8 115 419

29. Paluumuuttajien muuttovalmennus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaalaislain (301/2004) 48 §:n perusteella järjestettävästä paluumuuttovalmennuksesta sekä suomen tai ruotsin kielen taidon testaamiseksi laaditun kielitutkinnon järjestämisestä aiheutuvien asiantuntijapalkkioiden ja muiden menojen maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 5 000 euroa asiantuntijapalkkioiden mak-

samiseen. Määräraha budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevan kansallisuudeltaan suomalaissyntyisen henkilön, joka hakee lain 48 §:n perusteella oleskelulupaa Suomeen on esitettävä todistus Suomen viranomaisen järjestämän kielitutkinnon hyväksytystä suorittamisesta, jollei paluumuuttovalmennukseen tai kielitutkinnon osallistumista ole pidettävä hakijan olosuhteet huomioon ottaen kohtuuttomana. Oleskelulupa myönnetään myös varsinaisen hakijan perheenjäsenelle sekä hänen huollettavanaan olevalle lapselle, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta ennen oleskeluluvan myöntämistä hakijalle. Muuttovalmennusta annetaan myös varsinaisen hakijan perheenjäsenille. Suomen tai ruotsin kielen taidon on vastattava Euroopan neuvoston yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen mukaisen kielitaidon arviointiasteikon taitotasoa A 2.

Määrärahan käytön arvioitu

jakautuminen	€
Muuttovalmennus	400 000
Kielikokeen järjestäminen	500 000
Yhteensä	900 000
2006 talousarvio	900 000
2005 talousarvio	900 000
2004 tilinpäätös	612 248

30. Valtion korvaus kunnille eräiden Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 9 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston määräämin perustein (512/1999) entisen Neuvostoliiton alueelta Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen kustannusten sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannusten korvaamiseen kunnille.

Selvitysosa: Suomeen muuttaneiden henkilöiden toimeentulotuesta puolen vuoden ajalta maahan saapumisesta aiheutuneita kustannuksia korvataan arviolta 2 000 000 euroa,

ja toimeentulotukimenoja sen vuoksi ettei henkilö maahanmuuttoon liittyvän asemansa vuoksi voi saada eläkettä tai muuta sosiaaliturvaetuutta korvataan arviolta 4 800 000 euroa. Lisäksi maksetaan kunnille arviolta 2 500 000 euroa noin 170 henkilön pitkäaikaisesta hoidosta ja huollosta aiheutuneita kustannuksia. Korvaukset maksetaan kunnille jälkikäteen.

Korvausten piirissä olevat ja määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	Henkilöä	€
Toimeentulotuki 6 kk	1 140	2 000 000
Toimeentulotuki 5 v	1 120	4 800 000
Erityiskustannukset	140	1 600 000
Heimoveteraanit	34	900 000
Yhteensä	2 434	9 300 000
2006 talousarvio		9 300 000
2005 talousarvio		9 300 000
2004 tilinpäätös		7 455 475

31. Syrjinnän vastainen toiminta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää siirron maksamiseen kunnille EU:n syrjinnän torjumista koskevan toimintaohjelman hankkeiden kansallista rahoitusta varten.

Selvitysosa: EU:n neuvosto päätti 27.11.2000 syrjinnän torjumista koskevan yhteisön toimintaohjelman perustamisesta vuosiksi 2001—2006. Ohjelmasta voi hakea rahoitusta syrjinnän torjuntaa koskeviin monikansallisiin hankkeisiin. Määrärahaa saa käyttää hankkeen kansallisen osuuden rahoittamiseen. Momentilta rahoitettava kansallinen osuus kohdennetaan siirtona kunnille kansallisen osuuden rahoittamiseen.

2006 talousarvio	100 000
2005 talousarvio	100 000
2004 tilinpäätös	100 000

63. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 66 852 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston määräämin perustein (512/1999) pakolaisten kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä, sosiaali- ja terveydenhuollosta kunnille aiheutuvien kustannusten laskennallisiin korvauksiin sekä toimeentulotuen, tulkkipalvelujen ja erityiskustannusten korvaamiseen, paluumuutosta aiheutuviin menoihin sekä kunnille, kuntayhtymille ja yhteisöille niiden ylläpitämien turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskusten, ryhmä- ja perheryhmäkotien, tulkkeskusten sekä muihin tarvittaviin menoihin ja myös vastaanottokeskusten järjestämissä toimenpiteissä olevien tapaturmakorvausten ja ryhmävastuuvakuutuksen maksamiseen sekä Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää toimeentulon ja huolenpidon järjestämiseen ulkomaalaisille, jotka on otettu säilöön ulkomaalaislain (301/2004) 121—123 §:n perusteella. Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin. Vuoden 2006 pakolaissiintiö on 750 henkilöä.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 4 517 000 euroa turvapaikanhakijoiden määrän ja yksin tulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden aiempaa suuremman määrän vuoksi. Vuonna 2006 varaudutaan noin 700 kiintiöpakolaisen ja 400 perheen yhdistämishankkeen puitteissa maahan tulevan omaisen vastaanottoon. Laskennallisten kuntakorvausten piirissä arvioidaan olevan henkilövuosina laskien noin 4 900 pakolaista. Uusia turvapaikanhakijoita arvioidaan tulevan 3 000, joista 600 arvioidaan saavan oleskeluluvan. Turvapaikanhakijoita arvioidaan olevan rekisteröitynä vastaanottokeskuksiin keskimäärin 1 800 henkilöä.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Laskennalliset korvaukset pakolaisten kotoutumista tukeviin ja sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannuksiin	13 400 000
Muut kuntakorvaukset	30 050 000
Turvapaikanhakijoiden vastaanotto	23 402 000
Yhteensä	66 852 000

2006 talousarvio	66 852 000
2005 lisätalousarvio	8 603 000
2005 talousarvio	62 335 000
2004 tilinpäätös	70 433 234

99. Työministeriön hallinnonalan muut menot

23. Siviilipalvelus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 818 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää siviilipalveluksen ja täydennyspalveluksen toimeenpanosta siviilipalveluslain (1723/1991) nojalla aiheutuviin kustannuksiin sekä työhallinnossa palvelevien siviilipalvelusmiesten ylläpito- ja päiväraha-kustannuksiin.

Selvitysosa: Siviilipalvelukseen ha-
keutuvien määrä on laskenut lievästi ja on nyt
noin 2 400 hakijan vuositason. Palvelukseen
kutsuttavien ja siviilipalveluskeskuksessa kou-

lutettavien miesten määrä voidaan pitää nykyi-
sellä tasolla eli noin 1 750 miestä vuodessa.

Koulutusjakson jälkeen ilman palveluspaik-
kaa jäävistä miehistä aiheutuneet ylläpitokus-
tannukset olivat vuonna 2003 375 722 euroa.
Vuonna 2004 kustannukset olivat 408 309 eu-
roa. Palveluspaikatta jäävien määrä on hieman
laskenut alkuvuonna 2005. Tavoitteena on il-
man palveluspaikkaa jäävien miesten määrän
vähentäminen edelleen pyrkimällä edistämään
tarjolla olevien siviilipalveluspaikkojen mää-
rän kasvua.

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 esitys
Siviilipalvelukseen hakeneet	2 638	2 400	2 400
Koulutetut	1 787	1 750	1 750
Koulutusjakson jälkeen ilman palveluspaikkaa	318	300	380

2006 talousarvio	3 818 000
2005 talousarvio	3 818 000
2004 tilinpäätös	3 855 362

50. Palkkaturva (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 22 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää palkkaturvalain
(866/1998) ja merimiesten palkkaturvalain
(1108/2000) mukaisten menojen maksami-
seen. Momentin määrärahaa saa käyttää myös
kulutusmenoihin. Määrärahasta saa käyttää
enintään 673 000 euroa palkkaturvamenette-
lyyn liittyviin viranomaismaksuihin ja oikeu-
denkäyntikuluihin sekä konkurssikustannusten
maksamiseen.

Selvitysosa: Palkkaturvajärjestelmä
turvaa työntekijäin työsuhteesta johtuvien saa-
tavien maksamisen työnantajan konkurssin ja
muiden maksukyvyttömyystilanteiden varalta.

Palkkaturvana voidaan maksaa kaikki sellaiset
saatavat, jotka perustuvat työsuhteeseen ja jot-
ka työnantaja olisi ollut velvollinen työnteki-
jälle maksamaan. Palkkaturvahakemus on teh-
tävä kolmen kuukauden kuluessa saatavan
erääntymisestä. Palkkaturvasta huolehtivat
työministeriö ja työvoima- ja elinkeinokeskus-
ten työvoimaosastot.

Palkkaturvan enimmäismäärä yhtä työnteki-
jää kohden samalle työnantajalle tehdyn työn
perusteella on 15 200 euroa. Merimiesten
palkkaturvalle ei ole säädetty enimmäismää-
rää. Hallitus tulee syksyllä 2005 antamaan
eduskunnalle työaikapankkityöryhmän esitys-
ten pohjalta esityksen palkkaturvalain ja meri-
miesten palkkaturvalain muuttamiseksi siten,
että niissä säädettäisiin työaikapankkisaatavaa
koskevasta palkkaturvan enimmäismäärästä.
Työaikapankkijärjestelmän laajentumisen ja

uusien työaikapankkien perustamisen seurauksena lainmuutos tulisi lisäämään palkkaturvamomentin käyttöä, mutta ei merkittävästi vielä vuoden 2006 aikana.

Palkkaturvamenoja vastaavat tulot 21 327 000 euroa on merkitty momentille 12.34.70. Työttömyysvakuutusrahasto korvaa valtiolle vuosittain jälkikäteen palkkaturvana maksettujen ja työnantajilta tai näiden kon-

kurssipesiltä takaisinperittyjen pääomamäärä- en erotuksen.

Palkkaturvapalautusten arvioidut 1 000 000 euron korot, jotka on budjetoitu momentille 12.34.99, jäävät valtiolle palkkaturvajärjestelmästä aiheutuvien hallintomenojen kattamiseen.

Tämänhetkisten talousnäkymien valossa on odotettavissa, että palkkaturvamäärät tulisivat lähivuosina pysyttelemään nykyisellä tasolla.

	2004 toteutuma	2005 budjetoitu/arvio	2006 esitys
Palkkaturvaa maksettu (milj. euroa)	21,16	24,00	22,00
Palkkaturvaa peritty takaisin työnantajilta (milj. euroa)	4,12	4,00	4,00
Palkkaturvaa saaneiden työntekijöiden lukumäärä	6 452	6 500	6 500
Palkkaturvapäättöksen saaneiden työnantajien lukumäärä	2 541	2 600	2 600
Hakemusten keskimääräinen käsittelyaika (pv)	56	45	42
Hakemuksista käsitelty alle 2 kuukaudessa (%)	71	75	75
Kokonaistyytyväisyys palkkaturvapalveluihin (hakijat ja sidosryhmät, asteikko 4—10)		8,2	

2006 talousarvio	22 000 000
2005 talousarvio	24 000 000
2004 tilinpäätös	21 159 322

51. Eräät merimiespalvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää merimiesten palvelu- ja opintotoiminnasta annetun lain (452/1972) nojalla merimiesten huoltotoimintaan suoritettavan valtion osuuden maksamiseen sekä merimieslaissa tarkoitetun työsopimuksen tekemisestä annetun asetuksen (783/1995) mukaisesti palveluihin, merimieslain (423/1978) ja merimiesten vuosilomalain (433/1984) nojalla merimiesten vuosiloma- ja vanhempainvapaamatkakustannuksiin sekä työsuhteen alkamiseen ja päättymiseen liittyviin matkakustannuksiin suoritettavan valtion osuuden maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin.

Selvitysosa: Vuonna 2004 korvattiin merimiehille 1 144 matkaa. Merimiespalvelutoiminnan tavoitteena on, että merenkulkijat voivat mahdollisimman yhdenvertaisina käyt-

tää yhteiskunnallisia palveluja ja palvelutoiminnan tehtävänä on tukea merenkulkijoiden aikuisopiskelua ja harrastuksia sekä järjestää heille opinto- tiedotus- ja vapaa-ajanpalveluja. Toiminnan rahoittamiseksi merenkulkija maksaa yhden tuhannesosan ansioistaan ja saman määrän varustaja. Valtion osuus on yhtä suuri kuin edellä mainitut maksut yhteensä. Merimiesten palvelutoimisto saa suuren osan tuloistaan niin sanottuina lästimaksuina, joita peritään Suomen satamissa käyviltä koti- ja ulkomaisilta aluksilta. Näin kerätyillä varoilla tarjotaan palveluja myös ulkomaalaisille merenkulkijoille.

Merimiespalvelutoiminnan rahoitus

	€
Valtion osuus merimiespalvelutoimiston menoista	580 000
Työnantajien osuus	290 000
Työntekijöiden osuus	290 000
Lästimaksut (31.32.50)	470 000
Yhteensä	1 630 000

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen	€	2006 talousarvio	800 000
		2005 talousarvio	800 000
		2004 tilinpäätös	774 689
Valtion osuus merimiespalvelu- toimiston menoista	580 000		
Valtion osuus työnantajille eräisiin merimiesten matkakustannuksiin	215 000		
Merimiesten työsuhtesuojelelun lomakehuolto	5 000		
Yhteensä	800 000		

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Suomen talouskasvun ennustetaan pysyvän vuonna 2006 hyvänä ja kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvavan. Asuntorahoituksen saatavuus ei siten ole ongelma ja markkinoilta löytyy rahoitusvaihtoehtoja. Matala korkotaso ylläpitää vilkasta asuntolainojen ja omistusasuntojen kysyntää koko maassa. Aikaisempaa suuremmat asuntolainat lisäävät kotitalouksien riskejä. Talouden tila, etenkin työllisyyden, muuttoliikkeen ja korkotason kehitys, sekä riittävä asuntotonttien kaavoitus ovat ratkaisevassa asemassa asuntorakentamisen kokonaismäärän kehityksessä. Kasvukeskusten asuntotuotannon säilyminen korkealla tasolla on tärkeää asuntomarkkinoiden vakauden ylläpitämisessä. Toisaalta monessa osassa maata väestö vähenee ja asuntojen jääminen tyhjiksi edellyttää toimia yhdyskuntien elinvoimaisuuden ylläpitämiseksi. Väestön ikääntyessä on varauduttava erilaisiin asumisen ja yhdyskuntien tarjoamien palvelujen kysynnän muutoksiin. Rakentamisen laatuun ja turvallisuuteen liittyvät kysymykset ovat jatkosakin keskeisiä rakennusallalla.

Tuotannon ja kulutuksen kasvu lisää luonnonvarojen ja energian käyttöä sekä osaltaan edelleen jätteiden määrää ja päästöjä ympäristöön. Haitallisia päästöjä vesiin ja ilmaan on Suomessa voitu vähentää lupajärjestelmän sekä teollisuuden ja yhdyskuntien omaehtoisten toimien ansiosta. Yhdyskuntien suunnittelua ja rakentamista kehittämällä tavoitellaan hyvinvoinnin kohentumista ja samalla ympäristökuormituksen ja -haittojen vähentymistä. Tieliikenteen kasvu tuntuu taajamien ilman laadussa ja melun lisääntymisenä. Kasvava meriliikenne lisää öljyonnettomuuksien riskiä erityisesti Itämerellä. Maatalous kuormittaa osaltaan ympäristöä rehevöittämällä vesiä ja vaikuttamalla eliölajien ympäristöön. Maaseudun elinvoimaisuus on avainasemassa rakennusperinteen sekä kulttuuriympäristöjen maisema- ja luontoarvojen säilyttämisessä.

Yhteiskunnan ekotehokkuuden tavoite asettaa vaativia haasteita ympäristöpolitiikan ja ohjauskeinojen kehittämiseksi. Tarvitaan uudenlaista yhteistyötä ja vaikuttamista. Ympäristöasioiden globaali ja valtiorajoista riippumaton luonne on erityinen haaste myös kansainväliselle yhteistyölle.

Luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen hidastaminen pelkästään kansallisen toimintaohjelman toimin ei nykykäsityksen mukaan onnistu. EU:n tavoite pysäyttää monimuotoisuuden köyhtyminen vuoteen 2010 mennessä vaatii tehostettuja toimia ja voimavaroja.

Julkisen hallinnon tuottavuuden parantamisen vaatimukset korostuvat. Toiminnan tehostaminen ja palvelujen laadun säilyttäminen vaativat niin hallinnon rakenteiden kuin toimintatapojenkin uudelleenajattelua.

Vuoden 2005 talousarviossa päätetyn valmistelutyön pohjalta valtion budjettitalouden ja valtion asuntorahaston väliset korko- ja avustuskustannusten vastuusuhteet järjestellään vuosina 2006—2010 seuraavasti: Rahastosta tehdään vuosittain valtion lainanoton korkokustannuksiin ja rahaston omapääomaeriin perustuva tuloutus budjettitalouteen. Tuloutusta vähentää rahaston yh-

dystilille laskettava korko. Korollista omapääomaa laskettaessa vähennetään tilinpäätöksen oma-pääomasta ne summat, yhteensä noin 1,35 mrd. euroa, jotka budjettitaloudesta on vuosina 1990—1993 siirretty rahastoon. Korkotason muutoksen vaikutusta budjettisiirtoon tasataan. Rahaston taloutta kevennetään siirtämällä asuntojen korjaus- ja rakennusperintöavustukset maksettaviksi budjettivaroista. Budjettitalouden menokehykseen on tehty vastaavansuuruinen 71,5 milj. euron rakennekorjaus. Rahaston kassavarojen määrä sopeutetaan vuoteen 2006 mennessä toiminnan kannalta tarkoituksenmukaiselle tasolle, jonka mahdollisesti ylittävällä osalla lyhennetään vuosittain rahaston velkaa.

Valtioneuvosto asettaa seuraavat tavoitteet ympäristöministeriön toimialan yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle:

- Kasvaviiden alueiden tonttitarjonta ja asuntotuotanto vastaavat nykyistä paremmin kysyntää. Heikoimmassa asemassa olevien asuntotilanne paranee.

- Maankäytön ja asutopolitiikan yhteistyö vahvistaa Helsingin seudun kilpailukykyä.

- Itämeren ravinnekuormitus erityisesti Suomen rannikolla vähenee ja ympäristöriskien hallinta paranee.

- Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen hidastuu vuoteen 2010 mennessä.

- Suomen EU-puheenjohtajuus edistää EU:n ympäristötavoitteiden toteutumista ja vahvistaa mielikuvaa Suomesta ympäristöosaajana.

Ympäristöministeriö asettaa seuraavat alustavat tulostavoitteet toimialan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehittymiselle:

Ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen

- Kaatopaikoille viedyn biojätteen määrä vähenee ja jätteiden hyödyntäminen lisääntyy.

- Vaarallimpien aineiden ja pienhiukkasten päästöt ja vaikutukset ympäristöön tunnetaan nykyistä paremmin. Niiden esiintyminen ympäristössä sekä niille altistuminen vähenevät asteittain.

- Itämereen ja sisävesiin kohdistuva ravinnekuormitus vähenee ja tärkeiden pohjavesien pilaantumisen riski pienenee.

- Suomella on tiedollinen ja yhteiskunnallinen valmius vaikuttaa ilmastopöytäkirjan uuden sitoumuskauden tavoitteisiin.

- Korkeimmille eli yli 60 dB:n jatkuville melutasoille altistuminen vähenee.

Luonnon monimuotoisuuden suojeleminen

- Natura 2000 -verkoston suojelutoimien avulla luontotyyppien ja lajien suotuisan suojelutason saavuttaminen etenee.

- Etelä-Suomen metsien suojelutilanne paranee ja uusien suojelukeinojen käyttö vakiintuu soveltuvien osin kokeiluvaiheen kokemusten pohjalta.

- Luonnonsuojelualueiden virkistyskäytön ja luontomatkailun palveluverkosto paranee yhteistyössä kuntien kanssa ja käytettävissä olevien määrärahojen käyttöä tehostamalla.

Kestävä yhdyskuntakehitys ja elinympäristön laatu

- Kaupunkimaisten pientaloalueiden rakentamisedellytykset paranevat.

- Alueiden käytön suunnittelun vuorovaikutteinen ja vaikutuksia ennalta arvioiva toimintatapa vahvistuu.

- Kaavoitukseen perustuvan rantarakentamisen osuus suhteessa poikkeamismenettelyihin kasvaa.

Hyvä ja kestävä rakentaminen

- Rakentamisen ohjaus, tutkimus, seuranta ja tiedotus vahvistavat rakentamisen laatua ja rakennusten taloudellista ja joustavaa käyttöä.

- Rakentamisen rakenteellinen turvallisuus paranee.

Asuntomarkkinoiden toiminta

- Erityisryhmien asumisolojen parantamiseksi tarkoitettujen asuntojen tarjonta kasvaa.
- Asuntojen vähentyneestä kysynnästä aiheutuvien sosiaalisten vuokra-asuntojen riskien sekä Valtion asuntorahaston lainasaatavien ja takausvastuiden riskienhallinta kehittyy.
- Valtion asuntopoliittiset toimenpiteet ajoittuvat ja vaikuttavat asuntomarkkinoita tasapainotavasti.

Palvelujen ja toiminnan kehittäminen

- Ympäristöhallinnon luvat ovat laadukkaita ja perusteiltaan koko maassa yhdenmukaisia. Lupien käsittelyajat ovat kohtuulliset. Lupahallinto yhtenäistyy ja tehostuu.
- Ympäristöhallinnon palvelujen laatu ja tuottavuus paranevat tietotekniikkaa ja sen hyväksikäyttöä sekä sähköisiä palveluja ja asianhallintaa kehittämällä.

Talous- ja henkilöstöhallinnon palveluyksikkö

Ympäristöhallintoon perustetaan palveluyksikkö, johon siirretään pääosa hallinnonalan talous- ja henkilöstöhallinnon tukipalveluista. Ympäristöhallinnon palveluyksikön tavoitteena on parantaa talous- ja henkilöstöhallinnon tuottavuutta ja laatua ja samalla mahdollistaa voimavarojen suuntaaminen hallinnonalan ydintehtäviin.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon prosessien ja tietojärjestelmien yhtenäistämistä tehdään keskitetysti Kieku-ohjelmassa yhteistyössä hallinnonalojen talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskushankkeiden kanssa. Yhteistyö tukee palvelutuotannon yhtenäistymistä ja palveluiden laadun parantamista.

Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukset muodostavat valtion palvelukeskusverkoston, jonka toimintatapoja, toimialaa, prosesseja ja tietojärjestelmiä kehitetään koordinoitusti yhtenäisten, yhteisten ja yhteensopivien määrittelyjen mukaisesti. Talous- ja henkilöstöpalvelujen tukitoimintojen osalta tavoitteena on, että tuottavuus kasvaa vuoteen 2009 mennessä keskimäärin 40 % ja, että samalla sekä asiakas- että työtyytyväisyys pysyvät vähintään nykyisellä tasolla. Mitäkaavaetujen saaminen edellyttää perustettavalta palvelukeskukselta riittävän suurta kokoa, jonka saavuttamiseksi perustettavat palvelukeskukset valmistautuvat ottamaan myös oman hallinnon alansa ulkopuolisia asiakkaita.

Ympäristöministeriön hallinnonalan valtuusyhteenveto (milj. euroa)

	2006	2007	2008	2009	2010—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	14,1	24,2	21,0	2,2	37,4	98,9
Vuoden 2006 sitoumukset	1,3	18,9	14,0	9,8	0,0	44,0
Valtuudet yhteensä	15,4	43,1	35,0	12,0	37,4	142,9

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2004—2006

	v. 2004 tilinpäätös 1000 €	v. 2005 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2006 esitys 1000 €	Muutos 2005—2006	
				1000 €	%
01. Ympäristöministeriö	23 138	23 032	23 612	580	3
10. Ympäristön suojelu	37 865	28 658	19 181	- 9 477	- 33
20. Yhdyskunnat, alueidenkäyttö ja luonnonsuojelu	52 618	69 505	68 413	- 1 092	- 2
30. Asumisen edistäminen	435 000	434 500	503 500	69 000	16
40. Alueelliset ympäristökeskukset	64 843	64 504	65 426	922	1
50. Ympäristölupavirastot	4 524	4 551	4 622	71	2
60. Suomen ympäristökeskus	23 980	24 013	24 606	593	2
70. Valtion asuntorahasto	4 559	4 583	4 650	67	1
99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut menot	33 788	37 902	37 835	- 67	- 0
Yhteensä	680 315	691 248	751 845	60 597	9
Henkilöstön kokonaismäärä	2 560	2 578	2 575		

01. Ympäristöministeriö

Selvitysosa: Ympäristöministeriön tavoitteena on ekotehokas yhteiskunta ja hyvinvointia edistävä elinympäristö. Ministeriö toimii kansallisesti ja kansainvälisessä yhteistyössä ympäristövastuullisuuden lisäämiseksi. Ministeriön toiminta on yhteistyöhakuista sekä perustuu osaaamiseen ja avoimuuteen.

Ministeriön alustavat toiminnalliset tulostavoitteet vuonna 2006 ovat:

Hoidetaan laadukkaasti ympäristöhallinnon EU-puheenjohtajuustehtävät sekä ympäristösopimusten EU-koordinaatio.

Ympäristön suojelu

— Määritellään ympäristölle haitallisimmat aineet Suomessa ja viimeistellään vaarallisia kemikaaleja koskeva kansallinen ohjelma.

— Arvioidaan kansallisen ilmansuojeluohjelman 2010 toteutumisen tilanne ja jatkotoimenpiteet.

— Arvioidaan yhdessä muiden toimijoiden kanssa kasvihuonekaasujen pitkän aikavälin vähentämismahdollisuudet Suomessa ja eri sopimusmallien käyttökelpoisuus.

— Annetaan valtioneuvoston periaatepäätös vesiensuojelun suuntaviivoista vuoteen 2015. Toimitaan erityisesti maatalouden ja haja-asutuksen ravinnekuormituksen vähentämiseksi sekä yhdyskuntajätevesien typenpoiston tehostamiseksi.

— Hyväksytään vesien ekologisen luokituksen kriteerit ja vesien hoidon seurantaohjelma.

— Jätteiden määrän vähentämiseksi ja hyödyntämisen lisäämiseksi valmistellaan ehdotus uudeksi valtakunnalliseksi jätesuunnitelmaksi ja määritellään jätelain kokonaisuudistuksen linjaukset.

Luonnon monimuotoisuuden suojelu ja luonnonvarojen kestävä käyttö

— Laaditaan biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä koskeva kansallinen toimintaohjelma vuosille 2006—2016 ja aloitetaan ohjelman toimeenpano.

— Biodiversiteetin seurantarjestelmä käynnistetään yhteistyöverkostona. Monimuotoisuuden tutkimusohjelmalla ja puutteellisesti tunnettujen eliölajien tutkimusohjelmalla tuotetaan uutta tietoa luonnon monimuotoisuuden tilasta.

— Itämeren suojeluohjelman mukaista vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelmaa jatketaan.

— Luonnonsuojeluohjelmien ja Natura 2000 -verkoston toteuttamista jatketaan vuonna 2005 tarkistettun rahoitusohjelman mukaan.

— Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman vaikutukset metsäluonnon monimuotoisuuskehitykseen arvioidaan.

Kestävä yhdyskuntakehitys ja elinympäristön laatu

— Maapolitiikan välineiden monipuolista käyttöä edistetään asuntotuotannon edellytysten turvaamiseksi.

— Maankäyttö- ja rakennuslain säännöksiä selvitetään 1.1.2006 mennessä asuntojen hintatason kohtuullistamiseksi. Selvitys arvioi erityisesti maankäyttö- ja rakennuslain kuntien kaavoitusvelvollisuussäännöksen täsmentämisen tarvetta. Samoin selvitetään pikaisesti mahdollisuudet muuttaa maankäyttö- ja rakennuslakia kaksinkertaisten valitusmahdollisuuksien rajoittamiseksi tuomioistuimeen asemaava-asioissa ja rakentamisen lupa-asioissa asuntotonttien riittävän kaavoituksen edistämiseksi.

— Osallistutaan Helsingin seudun maankäytön ja asumisen strategian valmisteluun sekä pääkaupunkiseudun ja muiden kasvukeskusten suunnitelmallista maankäyttöä tukeviin muihin kehittämishankkeisiin.

— Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ajantasaisuus arvioidaan.

— Käynnistetään ympäristövaikutusten arviointia koskevan lainsäädännön toimivuuden arviointi.

Hyvän ja kestävän rakentamisen edistäminen

— Toteutetaan valtioneuvoston periaatepäätöstä puun käytön ja puurakentamisen edistämiseksi.

— Tuetaan informaatio-ohjauksella energiatehokkuuden parantamiseen tähtäävien uusien toimintatapojen käyttöönottoa.

— Jatketaan rakennusten rakenteellisen turvallisuuden varmistamiseksi annettujen onnettomuustutkinnan suositusten toteuttamista muun muassa tutkimus- ja kehittämishankkein.

— Tyypipihvyksyntä siirretään pääosin pois ministeriöstä ja annetaan sen edellyttämät noin 40 rakennustuotteiden tyypipihvyksyntäasetusta.

Asumisen edistäminen

— Arvioidaan asumisen tukijärjestelmien toimivuutta, kohdentumista ja kustannustehokkuutta.

— Valtion asuntorahaston lainasaatavien ja takausvastuiden riskienhallintaa kehitetään.

— Osittain päällekkäisten tai vähän käytettyjen tukijärjestelmien tarpeellisuus arvioidaan.

Kansainväliset asiat

— Hoidetaan EU-koordinaatio erityisesti ilmastokeskustelun ja yhdeksän muun hallitusten välisen kokouksen osalta.

— Vahvistetaan poliittisen tason ympäristöyhteistyötä EU:n ja Venäjän sekä Suomen ja Venäjän välillä.

— Edistetään Suomen kannalta tärkeiden ratifioimattomien sopimusten voimaansaattamista ja täytäntöönpanoa.

Henkiset voimavarat

— Ympäristöhallinnon henkilöstösuunnittelua tehostetaan. Henkilöstövoimavaroja kohdennetaan strategisten tavoitteiden mukaisesti.

— Henkilöstön osaamista kehitetään vastaamaan asetettuja tavoitteita ja tukemaan työuralla kehittymistä.

— Henkilöstöjohtamisen valmiuksia ja työyhteisön hyvinvointia parannetaan.

— Talous- ja henkilöstöhallinnon tukipalveluja kootaan hallinnonalan palveluysikköön Mikeliin.

Työajan jakautuminen tulosalueille (htv)

Tulosalue	2004 toteutuma	2005 ennakoitu	2006 arvio
Ympäristönsuojelu	104	107	109
Alueidenkäyttö ja luonnonsuojelu	82	83	84
Asuminen ja rakentaminen	59	59	59
Johto, viestintä ja sisäinen hallinto	74	77	78
Yhteensä	319	326	330

21. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 23 612 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 190 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta ja 155 000 euroa kahden henkilön palkkausmenojen siirtona momentilta 23.01.01.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	22 932	23 182	23 762
Bruttotulot	525	150	150
Nettomenot	22 407	23 032	23 612
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 792		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 523		
2006 talousarvio		23 612 000	
2005 lisätalousarvio		331 000	
2005 talousarvio		23 032 000	
2004 tilinpäätös		23 138 000	

10. Ympäristön suojelu

Selvitysosa: Ympäristön tilaa parannetaan ympäristönsuojelu- ja -hoitotoilla. Toteutetaan vesiensuojelua edistäviä siirtoviemärihankkeita ja vesistöjen kunnostushankkeita ja kunnostetaan pilaantuneita maa-alueita.

Tuetaan valtakunnallisesti kattavan öljyjätehuoltojärjestelmän ylläpitoa.

Valmistellaan öljyntorjunnan osaamiskeskuksen perustamista yhdessä tutkimuslaitosten ja alueen kuntien kanssa. Parannetaan ympäristövahinkojen torjuntavalmiutta ja huolehditaan öljyntorjunta-alusten toimintavalmiuksista vahinkotilanteissa.

Toteutetaan Suomen Itämeren suojeleuhjelmaa, Itämeren suojelukomission toimintaohjelmaa sekä alueellisia ympäristönsuojelun toimintaohjelmia.

Toteutetaan hankkeita, joiden tavoitteena on päästöjen vähentäminen sekä ympäristötiedon ja osaamisen lisääminen Venäjällä.

27. Ympäristövahinkojen torjunta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 467 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää öljy- ja muiden ympäristövahinkojen torjunnan järjestämisestä, torjuntakaluston hankinnoista ja torjuntatoimenpiteistä sekä ympäristövahingon torjuntaan välittömästi liittyvistä tutkimuksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös alan kansainvälisestä yhteistyöstä ja koulutus- ja kehittämistoiminnasta sekä oikeudenkäynneistä aiheutuvien menojen ja sivutoimisten varastonhoitajien ja torjuntatöihin osallistuvien palkkioiden maksamiseen. Torjuntakaluston hankintamenot budjetoidaan sitoumusperusteisina.

Määrärahaa saa käyttää myös niiden menojen maksamiseen, jotka aiheutuvat toimivaltaiselle viranomaiselle siitä, että laittomasti tehtyjä kansainvälisiä jätesiiroja joudutaan palauttamaan, eikä kaikkia kustannuksia aina saada heti perityksi aiheuttajalta.

Selvitysosa: Menoja vastaavien korvausten öljysuojarahastosta ja vahinkojen aiheuttajilta arvioidaan olevan 1 000 000 euroa vuonna 2006. Korvaukset tuloutetaan momentille 12.35.60.

Menot, jotka aiheutuvat laittomien kansainvälisten jätesiirojen palauttamisesta toimivaltaiselle viranomaiselle, peritään takaisin jätteen viejältä ja tuloutetaan momentille 12.35.99.

2006 talousarvio	2 467 000
2005 talousarvio	2 467 000
2004 tilinpäätös	2 282 716

60. Siirto öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää öljyjättemaksusta annetun lain (894/1986) 7 §:n nojalla öljysuojarahastoon tehtävän siirron maksamiseen.

Selvitysosa: Osa öljyjättemaksuina kertyvistä varoista voidaan valtion talousarviossa siirtää öljysuojarahastoon käytettäväksi öljyn saastuttamien maa-alueiden puhdistuskustannusten korvaamista varten.

Määräraha yhdessä momentin 35.10.65 määrärahan kanssa vastaa öljyjättemaksujen kertymää momentille 11.19.08.

2006 talousarvio	2 000 000
2005 talousarvio	1 736 000
2004 tilinpäätös	2 000 000

63. Ympäristönsuojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 750 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vesihuollon tukemisesta annetun lain (686/2004) mukaisten avustusten maksamiseen yhdyskuntien ja haja-asutuksen vesiensuojelua edistäviin investointeihin.

Määrärahaa saa käyttää myös luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) mukaisiin yhdyskuntien vesiensuojeluinvestointeihin ennen vuotta 1995 myönnettyjen lainojen korkohyvitysten maksamiseen.

Yhdyskuntien vesiensuojelulainoille maksettavan korkohyvityksen määrä on kahdeksan ensimmäisen lainavuoden aikana neljä prosenttiyksikköä ja lainavuosina 9—16 kaksi prosenttiyksikköä. Kuudennentoista lainavuoden jälkeen korkohyvitystä ei makseta. Korkohyvitys on kaikissa lainoissa aina enintään luottolaitoksen perimän koron suuruinen.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaisissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Yhdyskuntien vesiensuojelua edistävillä investoinneilla toteutetaan Suomen Itämeren suojeluohjelmaa ja muita vesiensuojelulle määriteltäviä tavoitteita. Avustuksilla edistetään erityisesti ravinteiden poistoa yhdyskuntajätevesistä sekä haja-asutuksen talousjätevesien käsittelystä annetun valtioneuvoston asetuksen (542/2003) toimeenpanoa. Avustusta on voitu vuosittain myöntää noin 100 kohteeseen.

Aikaisempien vuosien korkotukilainoista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja 40 000 euroa vuonna 2007, 25 000 euroa vuonna 2008, 15 000 euroa vuonna 2009 ja sen jälkeen yhteensä 5 000 euroa.

2006 talousarvio	1 750 000
2005 talousarvio	2 750 000
2004 tilinpäätös	1 777 178

65. Öljyjättemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 364 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää öljyjättemaksusta annetun lain 7 §:n nojalla öljyjätteistä ja niiden keräilystä, kuljetuksesta, varastoinnista ja käsittelystä aiheutuvien menojen maksamiseen öljyjättemaksuina kertyvien varojen käytöstä öljyjätehuoltoon annetussa valtioneuvoston päätöksessä (1191/1997) tarkemmin säädettyin perustein.

Selvitysosa: Määräraha yhdessä momentin 35.10.60 määrärahan kanssa vastaa öljyjättemaksujen kertymää momentille 11.19.08.

2006 talousarvio	1 364 000
2005 talousarvio	1 364 000
2004 tilinpäätös	1 364 000

(66.) Romuajoneuvojen jätehuoltoavustus (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta. Vuosilta 2004 ja 2005 siirtyneillä määrärahoilla katetaan vuonna 2006 romuajoneuvoista

mahdollisesti aiheutuvat jätehuoltokustannukset ajoneuvojen romutusavustuksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (582/2004) säädettyin perustein.

2005 talousarvio	6 000 000
2004 tilinpäätös	10 000 000

67. Ympäristöyhteistyön edistäminen Suomen lähialueen maissa (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen lähialueilla, erityisesti Luoteis-Venäjällä, toteutettavien ympäristönsuojelun teknisen avun yhteistyöhankkeiden ja alueidenkäytön sekä asumisen ja rakentamisen kehittämishankkeiden tukemiseen. Määrärahaa saa myös käyttää YK:n ilmastopimuksen Kioton mekanismien yhteistoimeenpanoon (JI) liittyviin hallinnon kehittämishankkeisiin Venäjällä. Lisäksi määrärahasta voi maksaa avustuksia yrityksille ja yhteisöille suunnittelu- ja toimeenpanokustannuksiin Luoteis-Venäjällä toteutettavissa pienehköissä ympäristönsuojelun investointihankkeissa.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilömäärän palkkaamiseen ympäristöhallintoon lähialueyhteistyön hankkeiden valmisteluun, toteuttamiseen ja valvontaan liittyviin tehtäviin.

Selvitysosa: Luoteis-Venäjällä toteutettaviin investointihankkeisiin sekä suurehkoihin teknisen avun hankekokonaisuuksiin käytetään momentin 24.50.66 määrärahaa. Teknisen avun pienimuotoisilla kehittämishankkeilla myötävaikutetaan ympäristönsuojelun korkean tason saavuttamiseen ja ympäristöhallinnon vahvistumiseen Venäjällä sekä edistetään Itämeren tilan parantamiseen tähtäävien investointien ja kansainvälisten yhteisesti toimeenpantavien ympäristöohjelmien toteutumista.

2006 talousarvio	1 600 000
2005 talousarvio	2 441 000
2004 tilinpäätös	2 441 000

77. Ympäristötyöt (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristötöiden suunnittelusta ja rakentamisesta, peruskorjauksista ja rakentamisvelvoitteista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä vesihuollon tukemisesta annetun lain (686/2004) mukaisten valtion vesihuoltotöiden ja jätelaissa (1072/1993) säädettyjen valtion jätehuoltotöiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Valmistunut työ saadaan sopia luovutettavaksi kunnan tai muun yhteistyökumppanin omistukseen. Samalla on sovittava niistä eh-

doista, joita työn vastaanottajan on luovutuksen jälkeen noudatettava. Uusia hankkeita koskevia sitoumuksia saa tehdä siten, että niistä vuoden 2006 jälkeen aiheutuva määrärahan tarve on enintään 5 500 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahalla rahoitetaan yhteisrahoitteisia ja valtion töinä toteutettavia siirtoviemäreitä ja yhdysvesijohtoja, pilaantuneiden alueiden kunnostuksia, vesistökunnostuksia ja muita ympäristötöitä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2007	2008	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	2 500	800	3 300
Vuoden 2006 sitoumukset	4 000	1 500	5 500
Yhteensä	6 500	2 300	8 800

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

Työkohte	Työn kokonais- kustannusarvio 1 000 €	Valtion osuus edellisestä 1 000 €	Myönnetty 1 000 €	Myönnetään €
1. Uudet kohteet				
Askolan—Porvoon siirtoviemäri ja yhdysvesijohto, Askola, Porvoo	2 250	900	-	200 000
Puurijärven kunnostus, Huittinen, Kokemäki	2 400	1 000	-	200 000
Ylämyllyn—Joensuun siirtoviemäri, Liperi, Joensuu	1 000	500	-	200 000
Lievestuoreen Laajalahden alueen kunnostus, Laukaa	1 500	1 000	-	200 000
Vihannin—Raahen siirtoviemäri, Vihanti, Raahen	3 000	1 200	-	200 000
Pohjan—Karjaan siirtoviemäri, Pohja, Karjaa	1 270	600	-	200 000
Yliskulman siirtoviemäri, Lieto	750	300	-	100 000
Vesilahden—Lempäälän siirtoviemäri, Vesilahti, Lempäälä	1 300	600	-	200 000
Teerijärven—Kaustisen—Vetelin siirtoviemärit, Kruunupyy, Kaustinen, Veteli	1 260	600	-	200 000
Uudet hankkeet yhteensä	14 730	6 700	-	1 700 000

2. Keskeneneräiset hankkeet	20 720	9 700	2 800	3 600 000
3. Pilaantuneiden alueiden kunnostus				2 500 000
4. Vesistöjen kunnostus ja muut ympäristötyöt				2 200 000
Yhteensä				10 000 000

2006 talousarvio	10 000 000
2005 talousarvio	11 900 000
2004 tilinpäätös	10 000 000

20. Yhdyskunnat, alueidenkäyttö ja luonnonsuojelu

Metsähallitus jatkaa luonnonsuojeluohjelmien rahoitusohjelman ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toteuttamista.

Metsähallitus jatkaa hallinnassaan olevien Natura 2000 -verkostoon kuuluvien alueiden inventointeja sekä hoidon ja käytön suunnittelua kohteiden suojelutavoitteiden toteuttamiseksi. Metsähallitus aloittaa kansainvälisen arvioinnin suositusten mukaisen luonnonsuojelualueiden tilaraportoinnin. Metsähallitus edistää sen vastuulle osoitettujen uhanalaisten eläin- ja kasvilajien valtakunnallista suojelua.

Metsähallitus parantaa luontomatkailun ja virkistyskäytön kannalta tärkeiden luonnonsuojelualueiden palveluvarustusta, opastusta ja kulutuskestävyyttä käytettävissä olevilla voimavaroilla.

Selvitysosa: Metsien ja soiden ennallistamista, perinnebiotooppien hoitoa ja kunnostusta sekä luontotyyppien inventointia jatketaan laadittujen tarveselvitysten pohjalta ja METSO-toimintaohjelman mukaisesti. Ennallistamisen ja hoidon vaikuttavuutta arvioidaan ja seurataan. Metsähallituksen metsurityövoimaa käytetään edelleen METSO-päätöksen toteuttamiseen tähtäävissä metsien ennallistamishankkeissa.

Metsähallitus järjestää uhanalaisten eläin- ja kasvilajien seurannan sekä osallistuu EU:n luontodirektiivin liitteissä lueteltujen kasvilajien seurantaan.

Kansainvälisen arvioinnin suositukset Suomen luonnonsuojelualueiden hoidon tehokkuudesta otetaan huomioon Metsähallituksen toimintaa kehitettäessä.

Metsähallitus osallistuu luonnonsuojelun kansainvälisiin tehtäviin ja etenkin suojelualueiden hoitoon liittyvään yhteistyöhön Suomen lähialueilla.

Määrälliset tavoitteet Metsähallitukselle

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Metsien ja soiden ennallistaminen (ha)	4 400	3 300	3 300
Perinnebiotooppien hoito ja kunnostus (ha)	1 100	1 150	1 200
Luontotyyppien inventointi Metso-alueella (ha)	126 000	120 000	90 000
Luontotyyppien inventointi Metso-alueen pohjoispuolella (ha)	109 000	80 000	80 000
Vedenalaisten luontotyyppien inventointi (ha)	2 000	30 000	30 000
Luonnonsuojelualueiden maanhankinta (ha) ¹⁾	7 578	3 500	3 000
Luonnonsuojelu-/erämaa-alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmat (kpl)	9	15	15
Luonnonhoidon ja ennallistamisen toimenpidesuunnitelmat (kpl)	70	80	90
Luontokeskusten ja muiden asiakaspisteiden asiakaskäynnit (kpl)	760 000	760 000	760 000
Kansallispuistojen käynnit (kpl)	1 153 000	1 200 000	1 300 000
Luontoon.fi -verkkopalvelun käynnit (kpl)	488 000	600 000	750 000

¹⁾ Vuosien 2005 ja 2006 luvuissa ei ole mukana METSO-toimintaohjelman toteutukseen liittyviä hankintoja.

Metsäntutkimuslaitos hoitaa hallinnassaan olevia luonnonsuojelualueita momentin 35.20.22 määrärahalla.

Valtio jatkaa yksityisomistuksessa olevien luonnonsuojeluun varattujen alueiden toteuttamista vuonna 1996 hyväksytyn rahoitusohjelman ja siihen vuonna 2005 tehtävän tarkistuksen mukaisesti.

Kulttuuriympäristön säilyttämistä tuetaan kehittämishankkeilla ja rakennusperinnön hoitoavustuksilla.

Ympäristöministeriön toimialan julkiset hallintotehtävät on budjetoitu momentille 35.20.52.

22. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonsuojelualueiden hoidon ja opastustoiminnan menoihin. Määrärahaa saa käyttää lisäksi luonnonsuojelualueilla uudisrakentamiseen sekä olemassa olevien rakennusten ja rakennelmien, teiden ja tieosuuksien perusparantamis-, korjaus-, kunnossapito- ja purkumenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen, joiden hankintahinta on yli 8 500 euroa ja taloudellinen käyttöaika yli kolme vuotta.

Määrärahaa saa käyttää lisäksi yksityismaiden luonnonsuojelualueiden merkintään ja hoitomenoihin, suurten petolintujen pesäpuiden merkitsemiseen, uhanalaisten eliölajien ja maisema-alueiden hoitoon sekä luonnonsuojelusuunnitteluun ja maa-aineslain soveltamiseen liittyvän suunnittelun menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös ennen maa-aineslain voimaantuloa syntyneiden aineidenottoaikkojen kunnostamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös vahingoittuneiden luonnonvaraisten eläinten sekä EU:n CITES-asetuksen edellyttämän eläinten hoidon järjestämiseen.

Selvitysosa: Suomessa oli vuoden 2004 lopussa runsas 4 000 yksityismaiden luonnonsuojelualuetta, joiden merkintä vaatii jatkuvaa ylläpitoa. Lisäksi Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman mukaan yksityisten suojelualueiden inventointi, hoito ja ennallistaminen vaativat lisäresursseja. Määrärahalla valmistellaan ja toteutetaan uhanalaisten

lajien luonnonsuojelulain mukaisia suojeluohjelmia sekä inventoidaan luonnonsuojelulain mukaisia luontotyyppejä. Maa-ainesten kestävään käyttöön ja pohjavesien suojeluun liittyviä hankkeita jatketaan. Valtakunnallisesti arvokkaille maisema-alueille ja arvokkaille perinnemaisemille laaditaan hoitosuunnitelmia ja tehdään maatalouden ympäristötukijärjestelmää edistäviä hoitotoimenpiteitä.

2006 talousarvio	2 100 000
2005 lisätalousarvio	7 000
2005 talousarvio	2 095 000
2004 tilinpäätös	20 000 000

37. Avustukset kuntien kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 925 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen aluearkkitehtitoiminnan menoihin sekä yhdyskuntakehityksen, luonnonsuojelun, maiseman, rakennetun kulttuuriympäristön ja virkistyskäytön kannalta valtakunnallisesti merkittävien alueiden yleiskaavojen laatimista varten. Lisäksi määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen kunnille ja kuntien virkistysalueiden hankintaa varten perustamille yhteisöille seudullisten virkistysalueiden hankintaan.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaisissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Aluearkkitehtitoimintaa avustamalla edistetään maankäyttö- ja rakennuslain toteuttamista pienissä kunnissa. Aluearkkitehtitoiminnan piirissä on 105 avustusta saavaa kuntaa.

2006 talousarvio	925 000
2005 talousarvio	925 000
2004 tilinpäätös	925 000

52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 24 038 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristöministeriön ohjauksessa toteutettaviin Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin. Määrärahaa saa käyttää myös menoihin, jotka aiheutuvat Metsähallituksen osallistumisesta luonnonsuojelun kansainvälisiin tehtäviin ja suojelualueiden hoitoon liittyvään yhteistyöhön Suomen lähi-alueilla. Määrärahaa saa käyttää Metsähallituksen hallinnassa olevien kansallispuistojen, muiden luonnonsuojelualueiden sekä erämaa-alueiden hoitomenoihin ja opastustoiminnan menoihin. Määrärahaa saa käyttää lisäksi luonnonsuojelualueilla uudisrakentamiseen sekä olemassa olevien rakennusten, rakennelmien,

teiden ja tieosuuksien perusparantamis-, korjaus-, kunnossapito- ja purkumenojen maksamiseen samoin kuin luonnonsuojelualueilla sijaitsevien tai niitä varten tarvittavien rakennusten ostamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen, joiden hankintahinta on yli 8 500 euroa ja taloudellinen käyttöaika yli kolme vuotta.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 1 450 000 euroa, mikä on tarkoitettu luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun edellytysten parantamiseen ja työllisyyttä edistävään investointiohjelmaan. Ko. määräraha kohdennetaan lähinnä Pallas—Yllästunturin kansallispuiston alueen palveluvarustuksen ja opastuksen parantamiseen. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon julkisista hallintotehtävistä luonnonsuojelualueilla ja erämaa-alueilla kertyvät tulot.

Määrärahan käyttökohteita ja niiden määrien kehitys vuosina 2004—2006

	2004	2005	2006
Valtion omistamien luonnonsuojelualueiden hoito ja kunnossapito (kpl)	489	489	510
Valtion omistamien luonnonsuojelualueiden hoito ja kunnossapito (ha)	1 504 000	1 557 000	1 590 000
Luonnonsuojelualuevarauksien hoito ja kunnossapito (ha)	788 000	760 000	765 000
Kansallispuistojen hoito ja ylläpito (kpl)	34	34	34
Erämaa-alueiden hoito ja kunnossapito (ha)	1 490 000	1 490 000	1 490 000
Saimaannorpan pesien seuranta (kpl)	400	450	500
Maakotkan reviirien seuranta (kpl)	400	410	420
Valkoselkätikan reviirien seuranta (kpl)	130	150	150
Uhanalaisten ja luontodirektiivin II liitteen lajien esiintymien ja havaintopaikkojen suojelu (kpl)	8 300	8 300	8 300
Polttopuuhuolto (kohteiden lkm)	1 120	1 120	1 120
Jätehuolto (kohteiden lkm)	480	510	510
Käymälöiden huolto (kohteiden lkm)	830	870	870
Retkeilyreitit (km)	1 950	2 040	2 040
Hiihtoreitit ja latu-urat (km)	770	760	760
Luontokeskusten ja muiden asiakaspisteiden ylläpito (kpl)	26	27	27

2006 talousarvio	24 038 000
2005 lisätalousarvio	312 000
2005 talousarvio	22 435 000

63. Eräät luonnonsuojeluun liittyvät korvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 14 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää korvausten maksamiseen maanomistajille tai erityisen oikeuden

haltijoille luonnonsuojelulain 24, 25, 29, 47 ja 49 §:n mukaisten päätösten tai sopimusten aiheuttamista taloudellisista menetyksistä. Määrärahaa saa käyttää Natura 2000 -verkoston toteuttamisesta aiheutuviin luonnonsuojelulain 53 §:n, maankäyttö- ja rakennuslain 197 §:n sekä yksityistielain 7 a §:n mukaan valtiolle määrättyjen korvausten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää maa-aineslain 8 ja 26 §:n mukaisesti suojelusta aiheutuvien korvausten maksamiseen. Tämän lisäksi määrärahaa saa käyttää luonnonsuojelulain 55 §:n 2 momentin mukaisiin haitankorvauksiin sekä metsien suojeluun liittyviin luonnonarvokaupan, tarjouskilpailun ja yhteistoimintaverkoston kokeiluhankkeiden toteuttamiseen. Mahdollisten korvaustoimitusten kulut katetaan myös määrärahasta.

Määrärahaa saa käyttää myös alueellisten ympäristökeskusten maksamiin korvauksiin rauhoitettujen harvinaisten eläinten aiheuttamista vahingoista sekä vahinkojen estämisestä

ja rauhoitettujen harvinaisten eläinkantojen suojelemiseksi tarvittavista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää koron maksamiseen jaksotetuille korvausten maksuerille. Koron suuruus on kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 95 §:n 1 momentin mukainen.

Valtioneuvoston vahvistamien luonnonsuojeluohjelmien toteuttamiseksi saa tehdä vuonna 2006 sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2006 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 16 000 000 euroa. Valtuudesta saa aiheutua menoja vuoden 2007 loppuun mennessä enintään 7 000 000 euroa, vuoden 2008 loppuun mennessä enintään 12 000 000 euroa ja vuoden 2009 loppuun mennessä yhteensä enintään 16 000 000 euroa.

Selvitysosa: Korvausmenettelyllä perustetaan suojelualueita pääasiassa valtioneuvoston vahvistamiin luonnonsuojeluohjelmiin kuuluville yksityismailla.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2007	2008	2009	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	5 000	4 000	-	9 000
Vuoden 2006 sitoumukset	7 000	5 000	4 000	16 000
Yhteensä	12 000	9 000	4 000	25 000

2006 talousarvio	14 000 000
2005 talousarvio	16 600 000
2004 tilinpäätös	16 350 000

64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 350 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rakennussuojelulain (60/1985) 11 ja 13 §:n nojalla suoritettavien korvausten ja suojelun toteuttamisesta valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen sekä maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 57 §:n 3 momentin mukaisten avustusten maksamiseen kunnille.

Määrärahaa saa lisäksi käyttää avustusten maksamiseen yksityiselle omistajalle, raken-

nusperinnön hoitoa edistäville yhteisöille, kunnille ja kuntayhtymille kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden ja niiden välittömän ympäristön kunnossapitoon, suojeluun ja parantamiseen sekä säilyttämisen edellyttämiin selvityksiin ja tietopalveluun. Määrärahaa saa käyttää myös avustuksen maksamiseen merkittäviin maisema-alueisiin ja kansallisiin kaupunkipuistoihin kuuluvan rakennetun ympäristön hoitoon ja kunnostukseen.

Kunnille ja kuntayhtymille voidaan myöntää avustusta myös kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen hankkimiseksi, jolloin avustus myönnetään niissä tapauksissa, kun hankinnasta aiheutuvat kustannukset muodostuvat kunnan tai kuntayhtymän taloudelliseen asemaan nähden kohtuuttomiksi.

Avustusta rakennusperinnön hoitoon saa myöntää enintään 50 prosenttia toimenpiteiden kustannuksista. Erittäin arvokkaaseen, rakennustavaltaan tyypilliseen tai ainutlaatuihin kohteeseen, johon uusi käyttötapana on vaikeasti sovitettavissa tai jolla on valtakunnallista merkitystä, voidaan avustusta myöntää tätä enemmän, kuitenkin enintään 80 prosenttia kustannuksista.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään pääasiassa yksityisten omistajien avustamiseen arvokkaan rakennusperinnön säilymistä turvaamiseksi suojeluarvojen mukaisella tavalla. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon että asutuskäyttöön tarkoitettujen rakennusperintökohteiden avustukset on siirretty myönnettäväksi valtion talousarviosta. Ennen vuotta 2006 myönnetty tai varauspäätöksen saaneet avustukset maksetaan valtion asuntorahaston varoista.

2006 talousarvio	2 350 000
2005 talousarvio	850 000
2004 tilinpäätös	850 000

76. Luonnonsuojelualueiden hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 25 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maa- ja vesialueiden sekä rakennusten ostamiseen ja lunastamiseen luonnonsuojelutarkoituksia varten sekä erämaa-alueisiin liitettävien alueiden ostamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin hankittavien alueiden arvioinnista, maanmittaustoimituksista ja hankintatehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen sekä ympäristöministeriön hallinnassa

olevien alueiden kiinteistönhoidon kustannuksiin. Lisäksi määrärahaa saa käyttää koron maksamiseen jaksotetuille kauppahinnan maksajille. Koron suuruus on kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 95 §:n 1 momentin mukainen.

Valtioneuvoston vahvistamien luonnonsuojeluohjelmien toimeenpanoa varten saa tehdä vuonna 2006 sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2006 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 15 800 000 euroa. Valtuudesta saa aiheutua menoja vuoden 2007 loppuun mennessä enintään 5 000 000 euroa, vuoden 2008 loppuun mennessä enintään 10 000 000 euroa sekä vuoden 2009 loppuun mennessä yhteensä enintään 15 800 000 euroa.

Selvitysosa: Hankkimalla maata valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin pannaan täytäntöön valtioneuvoston vahvistamia luonnonsuojeluohjelmia, uhanalaisten eliölajien suojelusuunnitelmia ja vahvistettujen kaavojen suojelualuevarauksia. Alueellisten ympäristökeskusten ohella Metsähallitus jatkaa luonnonsuojeluohjelmien toteuttamista ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman mukaisia maanhankintoja. Vuoden 2004 loppuun mennessä valtiolle oli hankittu alueita yhteensä noin 330 000 ha.

Määrärahasta osoitetaan 12 070 000 euroa Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien käyttöön. Vastaava lisäys on budjetoitu Metsähallituksen voiton tuloutukseen momentille 13.05.01. Varoilla Metsähallitus toteuttaa luonnonsuojeluohjelmia ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmaa hankkimalla arvokkaita metsäalueita. Hankintoihin liittyvien kulujen osuus on enintään 1 800 000 euroa.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2007	2008	2009	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2006 tehdyt sitoumukset	5 000	5 500	-	10 500
Vuoden 2006 sitoumukset	5 000	5 000	5 800	15 800
Yhteensä	10 000	10 500	5 800	26 300

2006 talousarvio	25 000 000
2005 talousarvio	26 600 000
2004 tilinpäätös	13 950 000

30. Asumisen edistäminen

Selvitysosa: Matala korkotaso on ylläpitänyt vilkasta asuntolainojen ja omistusasuntojen kysyntää koko maassa. Suomen talouskasvun ennustetaan pysyvän vuonna 2006 hyvänä ja korkotason ennustetaan nousevan jonkin verran, mutta pysyvän edelleen matalalla tasolla. Asuntomarkkina-arvioissa asuntohintojen kehityksen arvioidaan lähiaikoina pysyvän maltillisena.

Omistusasuntomarkkinoiden vilkkaus ja muuttoliikkeen hidastuminen ovat parantaneet vuokra-asuntojen saatavuutta koko maassa, myös kasvukeskuseuduilla. Pienillä asunnoilla on edelleen runsaasti kysyntää, mutta isoja vuokra-asuntoja on ollut vapaina myös kasvukeskuksissa. Vuokra-asuntojen aiempaa parempi saatavuus on osaltaan vähentänyt myös asunnottomuutta. Talouskasvun nopeutuminen, maan sisäisen muuttoliikkeen tai maahanmuuton lisääntyminen ja korkotason nousu voivat muuttaa tilanteen hyvinkin nopeasti. Keskipitkällä aikavälillä riittävän vuokra-asuntojen tarjonnan turvaaminen kasvukeskuseuduilla onkin tärkeää.

Asuntojen uudisrakentaminen on ollut hyvällä tasolla, ja viime vuosina nimenomaan omakotitalojen rakentaminen on lisääntynyt. Talouden tila, etenkin työllisyyden, muuttoliikkeen ja korkotason kehitykset ovat ratkaisevassa asemassa asuntorakentamisen kokonaismäärän kehityksessä. Uustuotannon korkeaksi noussut hintataso on jo jonkin verran hidastanut asuntojen myyntiä ja hankkeiden toteuttamista.

Vaikkeimpana rajoittavana ja hintoja nostavana tekijänä on ollut kysyntään ja tarpeeseen nähden liian vähäinen tonttitarjonta, minkä vuoksi tonttihinnot ovat nousseet selvästi nopeammin kuin asuntojen hinnat. Vuonna 2004 nousu oli koko maassa keskimäärin 17 %.

Kasvukeskusten asuntotuotannon säilyminen korkealla tasolla on tärkeää asuntomarkkinoiden vakauden ylläpitämisessä. Valtio edistää kasvukeskusten asuntotuotantoa kunnallistekniikan rakentamisavustuksilla. Lisäksi Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla käynnistetään viisivuotinen asuntoaluekohtainen avustusjärjestelmä. Avustus kohdennetaan lähiöiden asuin ympäristön laadun kehittämiseen erityisesti täydennysrakentamiseen liittyen.

Omistusasuntomarkkinoiden vahva veto ja vuokra-asuntojen kysynnän vähentyminen ovat alentaneet valtion tukeman tuotannon määriä, etenkin muiden kuin erityisryhmien hankkeiden osalta. Erityisryhmille tarkoitettujen hankkeiden osuus on ARA-tuotannossa kasvanut ja vuoden 2005 alusta käyttöön otettu erityisryhmien avustusjärjestelmä lisää edelleen erityisryhmien hankkeita. Valtion tukemasta tuotannosta pääosa rakennetaan pääkaupunkiseudulle ja sen lähialueille sekä muihin suurimpiin kasvukeskuksiin. Vuonna 2004 ARA-tuotannosta noin 48 % kohdistui pääkaupunkiseudulle ja sen lähialueille ja noin 31 % muille kasvukeskuseuduille. ARA-tuotantoa odotetaan vuonna 2006 aloitettavan noin 6 500 asuntoa. Mikäli rakentamishalukkuus osoittautuisi tätä suuremmaksi, valtuuksia lisätään tarvittaessa lisätalousarviossa siten, että hallitusohjelman mukaisesti mahdollistetaan enimmillään 10 000 asunnon aloitus. Hallituksen asuntopoliittisen ohjelman mukaisesti korkotukilainoituksen osuutta lisätään ja aravalainoituksen osuutta vähennetään.

Väestöltään vähenevillä alueilla asuntojen kysynnän heikkeneminen aiheuttaa taloudellisia ongelmia. Kuntien ja yleishyödyllisten yhteisöjen taloudellisia vaikeuksia ehkäistään valtion tukitoimin yhdessä omistajien omien panostuksien kanssa. Uusina tukimuotoina otetaan käyttöön lainojen osittainen anteeksianto käyttörajoituksista vapauttamisen yhteydessä sekä purkuavustus.

Valtion laina- ja takausriskejä ehkäistään vapauttamalla taloja rajoituksista sekä käyttämällä valtion taloudellisia tukitoimia. Lisäksi käynnistetään viisivuotinen ohjelma, jonka tavoitteena on sosiaalisten vuokra-asuntojen vähentyneestä kysynnästä kärsivien kerrostalovaltaisten asuinalueiden laadun kehittäminen sekä asuntokannan sopeuttaminen kysyntää vastaavaksi.

Vuokra-asuntokysynnän väheneminen väestömuutosten seurauksena ja asukkaiden siirtyessä lisääntyvästi omiin asuntoihin on lisännyt sosiaalisen asuntotuotannon laina- ja takauskannan riskejä. Uudet riskipositiot syntyvät asuntorahaston tehtäväalaa kuuluvien uusien laina- ja korkotukipäätösten kautta, jotka vaikuttavat myös vanhojen laina- ja takausriskien kehittymiseen. Asuntorahoituksen riskienhallintaa varten asetettiin syyskuussa 2004 ympäristöministeriön, valtiokonttorin ja valtion asuntorahaston välinen pysyvä riskityöryhmä. Lisäksi aloitettiin ympäristöministeriön ja valtiovarainministeriön yhteistyönä hanke, jonka tavoitteena on tehostaa sosiaaliseen asuntotuotantoon liittyvien luottoriskien ajantasaista seuranta.

Luottoriskien hallinnassa on tähän mennessä onnistuttu eri osapuolten yhteistoiminnalla varsin hyvin. Luottotappioita oli vuoden 2004 loppuun mennessä syntynyt aravavuokralolainoista kaikkiaan noin 1,4 milj. euroa ja vuokralokorkotukilainoista ja omistusasuntolainojen valtiontakauksista vielä oleellisesti vähemmän. Tukien lisäysten seurauksena ovat omakustannusperusteisesti hinnoiteltavien sosiaalisten vuokra-asuntojen vuokrat nyt edullisimmalla tasolla, mitä suhteessa vapaarahoitteisiin vuokriin on kaudella 1975–2005 tilastoitu. Vuoden 2005 ensimmäisellä neljänneksellä oli keskimääräinen kuukausivuokra pääkaupunkiseudun vapaarahoitteisissa vuokra-asunnoissa 11,41 euroa neliömetriltä ja aravavuokra-asunnoissa 8,47 euroa neliömetriltä. Muualla maassa vastaavat luvut olivat vapaarahoitteisissa 7,92 ja arava-asunnoissa 7,12 euroa neliömetriltä. Lähimpänä toisiaan arava- ja vapaarahoitteiset vuokrat olivat väkiluvultaan nopeimmin supistuvilla paikkakunnilla, joilla ongelmia hoidetaankin edellä todetuilla erityistöimillä. Vuoden 2004 aikana tyhjien arava-asuntojen määrä väheni noin 500:lla.

Korjausrakentamisessa kiinnitetään edelleen huomiota korjaustoimien vaihteellisuuteen ja oikea-aikaisuuteen sekä korostetaan, uustuotannon tapaan, elinkaarivaikutusten huomioon ottamista kiinteistöjen korjaamisessa. Suunnitelmallista kiinteistönpitoa edistämällä pyritään eroon raskeista kertakorjauksista. Asuntojen korjausavustuksia myönnetään edelleen erityisesti korjaushankkeille, jotka tekevät mahdolliseksi ikääntyvän väestön asumisen kotonaan. Avustuksilla tuetaan myös suunnitelmallisia korjauskäytäntöjä sekä terveyshaittojen poistamista asuinrakennuksista. Terveyshaittojen vuoksi vaikeuksiin joutuneita perheitä voidaan avustuksilla tukea aikaisempaa laajemmin, kun tukea ryhdytään kaikkein vaikeimmissa tilanteissa myöntämään myös rakentamis- ja hankintakustannuksiin.

Asumistuen perusteet säilytetään vuonna 2006 vuoden 2005 tasolla. Tuensaajien määrän ennakoidaan työllisyyden kohentuessa hieman supistuvan ja keskimääräisen tuen hieman nousevan asumiskustannusten nousun myötä.

Hallitus on vähävaraisten aseman parantamista koskevan ratkaisun yhteydessä päättänyt muuttaa pitkäaikaistyöttömien asumistuen tarkistamista. Vähintään 12 kuukautta yhtäjaksoisesti työmarkkinatukea tai peruspäivärahaa saaneen pitkäaikaistyöttömän työllistyessä tuki tarkistetaan kolme kuukautta myöhäisemmästä ajankohdasta kuin mitä se muutoin tehtäisiin. Uudistus koskee noin 5 000 tuensaajaa, joille maksetaan asumistukea kolme kuukautta työllistymisestä lukien.

Asuntomarkkinoiden tilaa kuvaavia tietoja

	2002	2003	2004	2005 arvio	2006 arvio
Asunnottomien määrä					
— yhden hengen taloudet	9 560	8 190	7 650	7 400	7 200
— perheet	770	420	320	300	280

Sosiaalisen asunnon hakijoista sai asunnon, %					
— koko maa	36,6	43,5	41,7	42	43
— kasvukeskukset	26,8	34,3			
— pääkaupunkiseutu	20,1	35,7	35,7	36	37
Vanhojen asuntojen hintojen muutos, %					
— pääkaupunkiseutu	10,5	6,0	7,0		
— muu maa	5,8	6,2	8,0		
Vuokranmuutos (vapaarahoitteiset vuokrasuhteet), %					
— pääkaupunkiseutu	1,7	4,2	1,0	2,3	
— muu maa	1,0	4,3	1,9	4,1	
Pientalotonttien hintojen muutos, %					
— pääkaupunkiseutu	n. 8	n. 18	n. 20		
— koko maa			17		
Yleisen asumistuen saajien määrä (ruokakuntia)	159 617	158 935	159 298	152 000	150 000
Vuokra-asunnoissa asuvien asumistuensaajien asumismeno-osuus bruttotuloista, %					
— ilman asumistukea	55,3	56,1	57,8	59,0	
— asumistuen jälkeen	27,0	27,5	28,4	29,5	
Asumistuen osuus keskimääräisestä vuokrasta, %	51,2	51,0	50,8	50,3	
Vuokra-asunnoissa asuvat asumistuensaajat					
— keskivuokra (euroa/m ² /kk)	7,39	7,59	7,82	8,10	
— keskipinta-ala, m ²	56,0	55,7	55,3	55,0	
— yksinasuvien osuus, %	50,0	50,7	52,1	53,1	
Asumistukea saavat ruokakunnat, joissa ainakin toinen puolisoista on työtön	101 300	101 500	103 100	100 600	
Vapaarahoitteinen asuntotuotanto (asuntoja)					
— Helsingin seutu	6 300	9 100	7 400 ¹⁾	6 900	6 500
— muut kasvukeskukset	4 600	5 900	7 900 ¹⁾	7 300	7 000
— muu maa	8 700	10 600	11 800 ¹⁾	11 200	10 000
ARA-tuotanto (asuntoja)					
— Helsingin seutu	3 900	2 700	2 300	2 600	3 000
— muut kasvukeskukset	2 900	2 200	1 500	1 700	2 000
— muu maa	1 800	1 000	1 000	800	1 000
Pienten (max. 2h+kk) asuntojen osuus ARA- tuotannossa, %	39	43	42	45	50
Erityisryhmille tarkoitettut asunnot ARA-tuotannossa (uustuotanto, hankinta ja peruskorjaus)	1 361	1 184	2 062	2 500	3 500
Hissien rakentaminen nykyisiin kerrostaloihin, kpl	168	168	203	300	300
Arava-asuntojen keskivuokra (euroa/m ² /kk)	6,92	7,16			
— pääkaupunkiseutu			8,31	8,47	
— muu maa			7,01	7,12	
Vapaarahoitteisten asuntojen keskivuokra (euroa/m ² /kk)	8,21	8,50			
— pääkaupunkiseutu			11,05	11,41	
— muu maa			7,68	7,92	
Arava-rajoituksista vapauttamiset (asuntoja)	1 663	1 751	4 815	5 000	6 000
Maksuviiveellisten (270 päivää) aravalainojen osuus aravalainakannasta (tilanne 31.3.), %	0,19	0,23	0,30	0,30	

¹⁾ Ennakkotieto

Valtion tukema asuntojen uustuotanto, perusparantaminen ja asuntojen hankinta sekä muu asunto-tuotanto vuonna 2004 ja arvio vuosista 2005—2006

	2004 asuntoja	2005 arvio asuntoja	2006 arvio asuntoja
Aloitettut uudet asunnot yhteensä	(n. 32 000)	(n. 31 000)	(n. 30 000)
Arava-, korkotuki- ja takauslainoitettut	4 768	5 100 ¹⁾	6 500
— vuokra-asunnot	3 756		
— asumisoikeusasunnot	500		
— as. oy. talot ja -asunnot	143		
— omakotitalot	250		
— osaomistusasunnot	119		
Muut asunnot (vapaarahoitteinen tuotanto)	27 200	25 900	23 500
Korjauslainoitus	10 743	11 000	11 000
Asuntojen hankinta	36 016	40 400	41 000
— asuntosäästöpalkkiojärjestelmä	818	1 000	1 500
— (arava- ja korkotukilainoitus)	209	500	500
— kotitalouksien asuntolainojen valtiontakaus	34 989	38 900	39 000

¹⁾ Arvio tammi-kesäkuun toteutuman perusteella

Asumisen tukitoimenpiteiden kehitys vuosina 2004—2006 (milj. euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Asumistuet	943	967,5	1 000,5
— Yleinen asumistuki	432	434,5	433,5
— Eläkkeensaajien asumistuki	283	300	317
— Opiskelijoiden asumislisä	228	233	250
Asuntolainojen korkojen verovähennysoikeudesta saatava tuki	380	420	450
Arava-, korkotuki- ja takauslainojen valtuus	598	620 ¹⁾	823
Takausvaltuus omistusasuntolainoille	239	290 ¹⁾	330
Maksetut korkotuet ja takauskorvaukset			
— asuntolainojen korkotuki	47,3	39,4	40,8
— asuntosäästöpalkkiojärjestelmän korkotuki ja asuntosäästö-palkkio	-	0,1	0,8
— takauskorvaukset	0,1	0,1	
Avustukset			
— asuntojen korjaus- ja energia-avustukset	70	70	70
— avustukset erityisryhmille	11,8	34	40
— tervehdyttämisavustukset vuokra- ja asumisoikeustaloille	1,1	2,6	2,6
— purkuavustukset	-	-	2
— avustus kunnallistekniikan rakentamiseen	3,5	12,5	10
— aluekohtainen avustus pääkaupunkiseudun kunnille	-	-	1
— aluekohtainen avustus väestöltään väheneville kunnille	-	-	0,4
— lainojen anteeksianto purettavien talojen osalta	0	3,5	3,5
— lainojen anteeksianto luottotappioiden vähentämiseksi	-	-	3

¹⁾ Arvioitu käyttö

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 433 500 000 euroa. Määrärahaa saa käyttää asumistukilain (408/1975) mukaisten asumistukien maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen asumistukilain muuttamiseksi siten, että pitkäaikaistyöttömän työllistyessä asumistuki säilyy 15 §:n 1 momentin 1 kohdan estämättä ennallaan kolme kuukautta työllistymisestä lukien.

Tukiperusteet säilytetään muilta osin vuoden 2005 tasolla. Tuensaajien määrän ennakoidaan vähentyvän työllisyystilanteen parantuessa ja keskimääräisen tuen hieman kasvavan asumiskustannusten nousun myötä. Momentin 33.28.60 perustelujen selvityksensä viitaten määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 1 500 000 euroa pitkäaikaistyöttömien eläketurvan ehtojen lievennyksen johdosta.

2006 talousarvio	433 500 000
2005 talousarvio	434 500 000
2004 tilinpäätös	435 000 000

55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 70 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustuksista annetun lain mukaisiin avustuksiin. Ennen vuotta 2006 korjaus- ja energia-avustuksista annetun lain (1021/2002) ja asuntojen korjausavustuksista annetun lain (1031/1998) nojalla myönnetty tai varauspäätöksen saaneet avustukset maksetaan valtion asuntorahaston varoista.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustuksista. Avustukset on siirretty maksettavaksi valtion asuntorahaston varojen asemesta valtion talousarviosta. Hallituksen asuntopoliittisen ohjelman mukaisesti otetaan käyttöön asuntonsa terveyshaittojen vuoksi taloudellisiin vaikeuksiin joutuneiden perheiden asunto-olojen järjestämiseksi tarkoitettut avus-

tukset. Uusi avustusten käyttötarkoitus korvaa nykyiset terveyshaittoihin myönnettävät korjausavustukset. Määrärahasta 17 000 000 euroa varataan asuntojen energia-avustuksiin.

2006 talousarvio	70 000 000

60. Siirto valtion asuntorahastoon

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Aravalainat, korkotukilainat ja valtiontakaukset

Vuonna 2006 saa valtion asuntorahaston varoista myöntää aravalain (1189/1993) mukaisia lainoja sekä hyväksyä vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001) ja omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain (1204/1993) mukaisia lainoja samoin kuin asunto-osakeyhtiötalolainojen korkotuesta annetun lain (205/1996) mukaisia lainoja korkotukilainoiksi yhteensä enintään 790 000 000 euroa. Tästä määrästä saa aravalain mukaisia lainoja olla enintään 205 000 000 euroa. Vuonna 2006 ei myönnetä rakennusaikaisia lainoja, aravaperusparannuslainoja eikä omistusaravalainoja.

Pääkaupunkiseudun ja muiden suurimpien kasvukeskusten sekä niiden lähialueiden vuokra- ja asumisoikeusasuntotuotannon pitkäjänteisyyden ja suunnitelmallisuuden edistämiseksi voidaan tehdä ehdollisia enakkopäätöksiä vuosina 2007—2009 myönnettävistä aravalainoista ja hyväksyttävistä korkotukilainoista. Ehdollisten enakkopäätösten mukaan myönnettävien ja hyväksyttävien lainojen määrä saa kutakin vuotta kohden olla yhteensä enintään 145 000 000 euroa. Tästä määrästä saa aravalain mukaisia lainoja olla enintään 45 000 000 euroa.

Vuonna 2006 saa asumisoikeus- ja vuokratalotuotannon valtion ja kuntien takauslainoista annetun lain (126/2003) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 33 000 000 euroa.

Omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetun lain (204/1996) mukaisten valtionvastuiden kokonaismäärä saa vapaarahoitteisissa

ja asp-lainoissa olla yhteensä enintään 2 400 000 000 euroa vuoden 2006 lopussa. Lisäksi vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain sekä omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain mukaisiin lainoihin tulee lainojen hyväksymisvaltuuden mukainen valtionvastuu.

Henkilökohtaisen aravalainan saajasta itsestään riippumattomista syistä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi voidaan vuonna 2006 aravalain 46 §:n ja arava-asetuksen (1587/1993) 28 §:n nojalla myöntää yhteensä enintään 400 000 euroa lykkäystä lainan korkojen, lyhennysten tai molempien maksamisesta.

Valtiokonttorilla on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 78 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkajärjestelyn yhteydessä luopua osasta Valtion asuntorahaston varoista myönnetyn asuntorahastoon takaisin maksettavan henkilökohtaisen asuntolainan pääomaa ja korkoa.

Purettaessa pysyvästi tyhjilleen jääneitä aravavuokrataloja väestöltään vähenevillä alueilla voidaan vuonna 2006 valtion vastuulle aravarajoituslain (1190/1993) nojalla jättää aravalainapääomia yhteensä enintään 3 500 000 euroa. Lisäksi voidaan, jos se on välttämätöntä suurempien luottotappioiden estämiseksi asuntotarpeeltaan supistuvilla alueilla, valtion vastuulle aravarajoituslain nojalla jättää aravalainapääomia yhteensä enintään 3 000 000 euroa.

Valtion asuntorahaston varoista maksetaan vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain, vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain (867/1980), asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (1205/1993), omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain, asunto-osakeyhtiötalolainojen korkotuesta annetun lain ja oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain (639/1982) mukaiset korkotuet, korkohyvitykset ja luottovarauskorvaukset. Lisäksi asuntorahaston varoista katetaan vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain 9 ja 9 a §:ssä, asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 10 §:ssä, vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolai-

nojen korkotuesta annetussa laissa, asumisoikeus- ja vuokratalotuotannon valtion ja kuntien takauslainoista annetussa laissa sekä omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetussa laissa tarkoitetut valtionvastuut. Asuntorahaston varoista maksetaan myös asuntosäästö-palkkiolain (862/1980) mukaiset asuntosäästö-palkkiot.

Avustukset

Vuonna 2006 saa Valtion asuntorahaston varoista myöntää avustuksista erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi annetun lain (1281/2004) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 40 000 000 euroa.

Vuonna 2006 saa Valtion asuntorahaston varoista myöntää eräistä Valtion asuntorahastosta maksettavista avustuksista annetun lain (657/2000) mukaisia vuokratalojen ja asumisoikeustalojen talouden tervehdyttämisavustuksia yhteensä enintään 2 600 000 euroa, josta Valtiokonttori saa käyttää enintään 300 000 euroa taloudellisissa vaikeuksissa olevien asuntoyhteisöjen talouden tervehdyttämistä ja kunnossapidon suunnittelua edistävästä selvityksistä ja toimenpiteistä aiheutuviin kustansiin.

Vuonna 2006 saa Valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla (688/2001) myöntää asuntojen purkuavustuksia yhteensä enintään 2 000 000 euroa siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

Vuonna 2006 saa Valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää määraaikaisia hankekohtaisia avustuksia pääkaupunkiseudun ja sen kehyskuntien lisäksi myös muiden kasvukeskusten kunnille uusien asuntoalueiden kunnallistekniikan rakentamiseen yhteensä enintään 8 000 000 euroa siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään. Lisäksi saadaan tehdä ehdollisia ennakkopäätöksiä vuosina 2007—2009 mainittuun tarkoitukseen myönnettävistä avustuksista. Ehdollisten ennakkopäätösten mukaan myönnettävien avustusten määrä saa olla yhteensä enintään 5 000 000 euroa.

Vuonna 2006 saa Valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää pääkaupunkiseudun kunnille (Helsinki, Espoo ja

Vantaa) määrääkäsia asuntoaluekohtaisia avustuksia lähiöiden kehittämiseen erityisesti täydennysrakentamiseen liittyen yhteensä enintään 1 000 000 euroa. Avustettavan hankkeen kustannukset hyväksyy ja avustuksen myöntää Valtion asuntorahasto. Myöntämisen edellytyksenä on, että asuntoalueen kehittämisestä laaditaan kokonaisvaltainen suunnitelma. Avustusta voidaan myöntää asuin ympäristön viihtyisyyden ja laadun kehittämiseen sekä turvallisuuden parantamiseen. Lisäksi avustusta voidaan myöntää edellä tarkoitettujen hankkeiden suunnitteluun ja organisointiin sekä asukkaiden yhteistilojen toteuttamiseen. Avustuksen määrä on enintään 10 prosenttia kustannuksista. Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen saajalle on myönnetty muuta avustusta samoihin kustannuksiin. Lisäksi saadaan tehdä ehdollisia enakkopäätöksiä vuosina 2007—2010 mainittuun tarkoitukseen myönnettävistä avustuksista. Ehdollisten enakkopäätösten mukaan myönnettävien avustusten määrä saa olla yhteensä enintään 4 000 000 euroa.

Vuonna 2006 saa Valtion asuntorahastosta myöntää valtionavustuslain nojalla yhteensä enintään 400 000 euroa määrääkäsia hankkekohtaisia avustuksia aravavuokra-asuntojen vähentyneestä kysynnästä kärsivien kerrostalovaltaisten alueiden kehittämiseksi. Alueiden tulee sijaita valtioneuvoston nimeämällä äkillisillä rakennemuutosalueilla tai kunnissa, joissa on runsaasti ylitarjontaa aravavuokra-asunnoista. Valtion asuntorahasto nimeää hankkealueet ja myöntää avustukset. Avustuksen myöntämisen edellytyksenä on, että alueen kehittämisestä laaditaan kokonaissuunnitelma, joka kytkeytyy kunnan asunto-olojen kehittämiseen. Avustusta voidaan myöntää kunnille kehittämis- ja suunnittelukustannuksiin sekä niihin liittyviin hankekustannuksiin. Avustuksen määrä on enintään 35 prosenttia kustannuksista. Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen saajalle on myönnetty muuta avustusta samoihin kustannuksiin. Lisäksi saadaan tehdä ehdollisia enakkopäätöksiä vuosina 2007—2010 mainittuun tarkoitukseen myönnettävistä avustuksista. Ehdollisten enakkopäätösten

mukaan myönnettävien avustusten määrä saa olla yhteensä enintään 1 600 000 euroa.

Varainhankintavaltuudet

Maksuvalmiudessa esiintyvien vaihtelujen tasaamiseen tarvittavaa lyhytaikaista lainaa asuntorahastolla saa kerralla olla yhteensä enintään 700 000 000 euroa.

Selvitysosa: Hallituksen asuntopoliittisen ohjelman mukaisesti omistusasuntoja varten tarkoitettua asunto-osakeyhtiöalojen perusparannuksen korkotukilainoitusta jatketaan kohdistamalla korkotukilainat talotekniisiin ja talon ylläpidon kannalta keskeisiin korjaustoimenpiteisiin kuten putkisto- ja ulkovaipparemontteihin. Korkotukilainoja on tarkoitus myöntää asuntojen perusparantamisen tukemiseksi alueilla, joilla asuntojen arvioidaan säilyvän asutokäytössä myös pitkällä aikavälillä. Kohtuuhintaisen omistusasuntotarjonnan lisäämiseksi jatketaan asunto-osakeyhtiöalojen korkotukilainoja myös asuntojen uustuotantoon suurimmilla kasvukeskusalueilla.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi aravarajoituslain muuttamisesta siten, että aravalainapääomia voitaisiin jättää valtion vastuulle silloin, kun tällä tavoin voidaan estää suurempien luottotappioiden syntyminen asuntotarpeeltaan supistuvilla alueilla sijaitsevista ongelmakohteissa käyttö- ja luovutusrajoituksista vapaan myyntihinnan ollessa riittämätön kattamaan jäljellä olevaa valtion lainasaatavaa.

Asuntopoliittisen ohjelman mukaisesti otetaan käyttöön asuntojen purkuavustus niissä tapauksissa, joissa on perusteltua osallistua purkukustannuksiin valtion tuella.

Kasvukeskusalueille kohdentuva kunnallistekniikka-avustusjärjestelmä on voimassa vuodesta 2005 vuoden 2009 loppuun asti ja siihen osoitetaan näinä vuosina yhteensä 50 milj. euroa.

Helsingin seudun kunnille luodaan asuntopoliittisen ohjelman mukaisesti viisivuotinen asuntoaluekohtainen avustusjärjestelmä, jonka tarkoituksena on kehittää lähiöiden asuin ympäristöä ja edistää niiden täydennysrakenta-

mista. Avustusta voitaisiin myöntää esimerkiksi viherrakentamiseen sekä valaistuksen ja autopaikoituksen järjestämiseen.

Vähentyvän asuntokysynnän aiheuttamien ongelmien helpottamiseksi käynnistetään viisivuotinen projekti. Tavoitteena on sosiaalisten vuokra-asuntojen vähentyneestä kysynnästä kärsivien kerrostalovaltaisten asuntoalueiden laadun kehittäminen sekä asuntokannan sopeuttaminen kysyntää vastaavaksi.

Korjaus- ja energia-avustukset siirretään maksettaviksi valtion talousarviosta momentilta 35.30.55 ja asuinrakennuksia varten myönnettävät rakennusperintöavustukset momentilta 35.20.64. Ennen vuotta 2006 myönnetty tai varauspäättöksen saaneet avustukset maksetaan kuitenkin valtion asuntorahaston varoista.

Vuonna 2006 valtion asuntorahastolla ei ole tarvetta nettomääräiseen pitkäaikaiseen varainhankintaan. Arvopaperistettuja lainoja erääntyy lunastettavaksi 704 milj. euroa.

Asuntorahaston rahoitusrakenteen arvioidaan muodostuvan vuonna 2006 seuraavaksi:

Arvio asuntorahaston rahoitusrakenteesta vuonna 2006	milj. €
Arvioitu saldo 1.1.2006	175
Tulot	
— Tulot asuntolainoista	700
— Tulot takausmaksuista	10
— Bruttovarainhankinta	540
Menot	
— Luotonanto	220
— Korkotuki- ja avustusmenot	145
— Rahaston pitkäaikaisten velkojen menot	
— korot	103
— kuoletukset	704
— Siirto talousarvioon	128
Arvioitu saldo 31.12.2006	125
2006 talousarvio	—
2005 talousarvio	—
2004 tilinpäätös	—

40. Alueelliset ympäristökeskukset

Selvitysosa: Ympäristökeskuksille kuuluvat ympäristöministeriön hallinnonalan tehtävinä ympäristönsuojelua, alueidenkäyttöä, rakentamisen ohjausta, luonnonsuojelua, kulttuuriympäristön hoitoa, ympäristötutkimusta ja seurantaa koskevat asiat.

Ympäristökeskusten hoitamat maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvat vesivarojen käytön ja hoidon tehtävien erillismenot rahoitetaan luvusta 30.50. Näiden tehtävien hoitoa ohjaa maa- ja metsätalousministeriö. Maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueelle arvioidaan alueellisissa ympäristökeskuksissa käytettävän vuositason 210 henkilötyövuotta.

Alueellisten ympäristökeskusten toiminta tukee alueellista kehitystä, hyvää elinympäristöä sekä ympäristön ja luonnon suojelua alueellaan.

Ympäristökeskusten toiminnan painopisteet vuonna 2006 ovat ympäristölupien laadukas ja joutuisa käsittely ja valvonta, luonnonsuojelualueohjelmien toteuttaminen sekä vesienhoidon järjestäminen vesienhoitoalueilla.

Ympäristöministeriö asettaa alueellisten ympäristökeskusten toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuonna 2006.

Ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen

— Ympäristöluvat käsitellään laadukkaasti ja joutuisasti. Tavoitteena on, että uutta toimintaa koskevat hakemukset käsitellään alle kahdeksassa kuukaudessa ja että vireillä olevien hakemusten määrä vähenee.

— Tehostetaan ympäristönsuojelulain mukaisten lupien valvontaa ja valvonnan tulosten raportointia.

Ympäristölupien käsittely sekä valvontatoiminta

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
Vireille tulevat asiat, arvio (kpl)	896	550	500
Tehdyt lupapäätökset (kpl)	641	600	600
Käsittelyaika keskimäärin (kk)	10,4	9,4	9,0
Tarkastukset (kpl)	2 850	2 500	2 700

Lupakäsittelyn taloudellisuus ja tuottavuus

	2004 toteutuma	2005 tavoite	2006 tavoite
Taloudellisuus (kustannukset/ratkaisu)	7 614	7 900	8 000
Tuottavuus (ratkaisua/htv)	10,4	9,7	9,7

— Vesiensuojelussa painopisteenä on vähentää typpipäästöjä, maatalouden kuormitusta ja haja-asutuksen jätevesipäästöjä rehevöitymisen ehkäisemiseksi.

— Pilaantuneiden alueiden kunnostushankkeita toteutetaan kiireellisyysjärjestyksessä.

— Ilmansuojelun toimeenpanon valvontaa tehostetaan ilman laadun raja-arvojen noudattamiseksi

Kestävä yhdyskuntakehitys ja elinympäristön laatu

— Maankäytön ohjauksessa korostetaan kysyntää vastaavan tonttituotannon riittävyyttä, maapolitiikan välineiden tehokasta käyttöä erityisesti kasvavilla kaupunkiseuduilla ja kuntien yhteistyötä.

— Ohjauksessa kiinnitetään erityisesti huomiota kaavoitusta palvelevien selvitysten ja vuoro-vaikutuksen riittävyyteen ja oikeaan kohdentamiseen sekä yhdyskuntarakenteen kestävyys.

— Ohjataan rantojen suunnittelua kunnissa niin, että kaavoitetun alueen osuus rantarakentamisesta lisääntyy ja poikkeamismenettelyn tarve vähenee. Vuonna 2004 ympäristökeskuksissa tehtiin 3 040 poikkeamispäätöstä, vuonna 2005 päätöksiä arvioidaan tehtävän 2 800 ja vuonna 2006 noin 2 600 päätöstä.

— Poikkeamishakemuksista käsitellään kaikissa ympäristökeskuksissa vähintään 80 % alle kuudessa kuukaudessa.

— Rakennusperinnön vaalimista edistetään kulttuuriympäristöohjelmien laadinnan ja inventointien sekä kaavojen ajantasaisuuden seurannan avulla.

Luonnon monimuotoisuuden suojele

— Luonnonsuojelulain mukaisten luontotyyppien ja erityisesti suojeltavien lajien esiintymispaikkojen inventointeja ja rajauspäätösten tekoa jatketaan.

Luontotyytit ja erityisesti suojeltavien lajien esiintymispaikat

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Rajauspäätökset (kpl)	160	250	250

— Perinnebiotooppien hoitoa suunnataan alueellisten hoito-ohjelmien mukaisesti.

— Luonnonsuojeluohjelmien ja Natura 2000 -verkoston alueiden toteuttamista jatketaan vuonna 2005 tarkistettavan toteuttamisohjelman mukaisesti.

Luonnonsuojeluohjelmat ja Natura 2000 -verkosto

	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Toteuttaminen (ha)	30 000	34 000	34 000

— Natura 2000 -verkoston hoidon ja käytön suunnittelua ja toimeenpanoa tehdään alueellisten yleissuunnitelmien perusteella.

— Osallistutaan Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) kokeiluhankkeiden toteuttamiseen, jatketaan yksityisten luonnonsuojelualueiden perustiedon keruuta yhdessä Metsähallituksen kanssa ja selvitetään alueiden ennallistamisen ja hoidon tarve.

Luonnonvarojen kestävä käyttö

— Tarkistetaan alueelliset jätesuunnitelmat tavoitteena erityisesti ehkäistä jätteen syntyä ja lisätä hyödyntämistä sekä vähentää kaatopaikalle loppusijoitettavan biohajoavan jätteen määrää. Huolehditaan jätteitä koskevien seurantatietojen oikeellisuudesta ja ajantasaisuudesta.

— Jatketaan maisema-alueiden perustamista ja maisemanhoidon suunnittelua yhteistyössä kuntien kanssa.

Muu toiminta

— Alueen ympäristön tilaa ja sen muutosta seurataan uuden valtakunnallisen seurantaohjelman 2006—2008 ja alueellisten tarpeiden mukaisesti.

— Osallistutaan tulevan EU-rakennerahastokauden 2007—2013 ohjelmien valmisteluun ja huolehditaan ympäristöasioiden kytkemisestä rakennerahasto-ohjelmiin.

— Vesienhoidon suunnittelua jatketaan ja uudistetaan pinta- ja pohjavesien seurantaa ja luokitelua.

— Toteutetaan ympäristötöitä ja kehitetään edelleen ympäristöhallinnon rakentamistoiminnan alueellista työnjakoa ja osaamisen keskittämistä alueittaisten selvitysten pohjalta.

— *Henkisten voimavarojen* kehittämisen painopisteinä ovat työhyvinvointi, osaaminen ja johtaminen.

Ympäristökeskusten toimintamomentilta palkatun henkilöstön työaika jakaantuu tulosalueittain seuraavasti (htv)

Tulosalue	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 tavoite
Ympäristönsuojelu	307	307	307
Luonnonsuojelu	136	136	136
Alueidenkäyttö	178	177	176
Vesivarojen käyttö ja hoito	197	197	197
Tutkimus, seuranta ja ympäristötietoisuus	231	224	219
Yleiset ympäristötehtävät	72	71	71
Tilauspalvelut	7	7	7
Sisäiset palvelut	261	261	257
Yhteensä	1 389	1 380	1 370

21. Alueellisten ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 65 426 000 euroa.

Selvitysosa:

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)			
	2005		
	2004 toteutuma	varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	70 853	70 954	72 726
Bruttotulot	7 407	6 450	7 300
Nettomenot	63 446	64 504	65 426
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 608		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 005		

Maksullinen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	5 158	4 600	5 050
Tuotot yhteensä	5 158	4 600	5 050
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	9 361	7 100	7 800
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-4 203	-2 500	-2 750
Kustannusvastaavuus, %	55	65	65

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 43 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta. Määrärahaan sisältyy 170 000 euroa menoja, jotka vastaavat momentille 12.35.40 tuloutettuja vesiensuojelumaksuja.

2006 talousarvio	65 426 000
2005 lisätalousarvio	1 242 000
2005 talousarvio	64 504 000
2004 tilinpäätös	64 843 000

50. Ympäristölupavirastot

Selvitysosa: Ympäristölupavirastot toimivat vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisina alueellisina lupaviranomaisina. Ympäristölupavirastot ratkaisevat ympäristövaikutuksiltaan merkittävimmät ympäristöluvut ja vesilakiin perustuvat luvat eli ns. vesitalousasiat sekä korvausasioita.

Lupahakemuksia arvioidaan tulevan vireille vuonna 2006 hieman enemmän kuin vuonna 2005, muun muassa turvetuotannon sekä jätteenpolttolaitosten lupahakemukset lisääntyvät. Vuonna

2006 arvioidaan yhä käsiteltävän ympäristönsuojelulainsäädännön voimaansaamiseen liittyviä, olemassa olevia toimintoja koskevia lupahakemuksia, jotka koskevat suurten teollisuuslaitosten useita toimintoja ja joiden vaatima työmäärä on suuri ja käsittelyaika pidempi kuin hakemusten keskimäärin.

Ympäristöministeriö asettaa ympäristölupavirastojen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuonna 2006:

— Ympäristöluvat käsitellään laadukkaasti ja joutuisasti. Tavoitteena on käsitellä uutta toimintaa koskevat lupahakemukset alle 10 kuukaudessa.

— Vireillä olevien asioiden määrä vähenee.

— Ympäristölupavirastojen asioiden käsittelymenettelyjä kehitetään ja sähköistä asiointia lisätään tuottavuuden parantamiseksi.

Asioiden käsittely

	2004 toteutuma	2005 TA	2006 tavoite
Vireille tulevat asiat, arvio	888	765	770
Ratkaistut asiat	794	770	825
Uutta toimintaa koskevien hakemusten keskimääräinen käsittelyaika, kk	11,4	10	10

Taloudellisuus ja tuottavuus sekä henkilötövuodet

	2004 toteutuma	2005 TA	2006 tavoite
Taloudellisuus (bruttomenot/ratkaisu)	7 203	7 700	7 700
Tuottavuus (ratkaisua/htv)	8,9	8,5	8,7
Henkilöstö, htv	89	91	94

21. Ympäristölupavirastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 622 000 euroa.

Selvitysosa:

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2004 toteutuma	2005 varsinainen talousarvio	2006 esitys
Bruttomenot	5 835	5 802	6 022
Bruttotulot	1 225	1 251	1 400
Nettomenot	4 610	4 551	4 622

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	909
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	823

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuustaulukko (julkisoikeudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot	1 141	1 251	1 400
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	5 725	5 936	6 300
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-4 585	-4 685	-4 900
Kustannusvastaavuus %	20	21	23

2006 talousarvio	4 622 000
2005 lisätalousarvio	101 000
2005 talousarvio	4 551 000
2004 tilinpäätös	4 524 000

60. Suomen ympäristökeskus

Selvitysosa: Suomen ympäristökeskus (SYKE) tuottaa tietoa ympäristöstä, sen tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä, arvioi vaihtoehtoisia kehityssuuntia sekä kehittää ratkaisuja kestäväen kehityksen edistämiseksi. Tutkimus- ja kehittämistehtävien sekä asiantuntijapalveluiden lisäksi SYKE huolehtii myös useista EY-lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten edellyttämistä raportoinneista sekä eräistä ympäristövalvonnan ja muistakin viranomaistehtävistä.

SYKE hoitaa myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia vesivarojen käytön ja hoidon tehtäviä. Toimintamäärärahoilla palkattua henkilöstöä arvioidaan käytettävän näihin tehtäviin 35 henkilötyövuotta vastaavasti. Lisäksi muulla rahoituksella palkatun henkilöstön työpanoksesta noin 20 henkilötyövuotta arvioidaan kohdistuvan maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tehtäviin.

Vaikuttavuustavoitteet

SYKEN tavoitteena on tuottaa tietoa ja palveluja ympäristön tilaan vaikuttavista ekologisista ja yhteiskunnallisista tekijöistä ja prosesseista sekä niiden vuorovaikutuksista. Luotettava tieto ja uusien tarpeiden ennakointi tukevat ympäristöä koskevaa suunnittelua, päätöksentekoa sekä lainsäädännön valmistelua ja toimeenpanoa erityisesti seuraavilla osa-alueilla:

- Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja kansallisten ilmastostrategioiden vaikuttavuus.
- Luonnon monimuotoisuuden suojelu erityisesti suhteessa maankäyttöön.
- Tuotannon ja kulutuksen ekotehokkuuden parantaminen ja tuotteiden elinkaaren aikaisen ympäristökuormituksen vähentäminen.
- Haitallisten aineiden ja pilaantuneiden maiden aiheuttamien riskien hallinta ja haittojen vähentäminen.
- Vesien- ja vesiluonnon suojelu, erityisesti Itämeren suojeluohjelman toimeenpano ja merellisen monimuotoisuuden säilyttäminen.
- Ympäristölupajärjestelmien vaikuttavuus ja ympäristönäkökulman integroiminen muihin politiikka-alueisiin.
- Käyttökelpoisen ympäristötiedon tuottaminen kansalaisille ja päätöksentekijöille.

Toiminnalliset tulokset ja laadunhallinta

Ympäristöministeriö asettaa Suomen ympäristökeskuksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuonna 2006:

— Aloitetaan laaja kansallinen tutkimusohjelma ilmaston globaalitason muutosten vaikutuksista ja niihin sopeutumisesta.

— Tuotetaan tietoa ja asiantuntijapalveluita "Puhdasta ilmaa Euroopalle" -ohjelman toimeenpanemiseksi ja ECE kaukokulkeutumisopimuksen kehittämiseksi.

— Tuotetaan tietoa ja asiantuntijapalveluja maatalouden ympäristötuen monimuotoisuusvaikutuksista, biodiversiteetin suojelun uusista keinoista ja Etelä-Suomen metsien suojeluohjelman (METSO) ekologisista vaikutuksista.

— Tuotetaan tietoa ympäristöinnovaatioiden taustatekijöistä ja yhdenmetystä tuotepolitiikasta sekä valmistellaan valtakunnallinen jätehuoltosuunnitelma.

— Osallistutaan EU:n kemikaalipolitiikan uudistamiseen ja valmistaudutaan uudistuneen lainsäädännön toimeenpanoon.

— Tuotetaan tietoa ja asiantuntijapalveluja vesienhoidon järjestämisestä annetun lain toimeenpanemiseksi sekä yhdyskuntien, haja-asutuksen ja maatalouden vesiensuojelun tehostamiseksi.

— Tuotetaan menetelmiä vesien tilan ja vesivaroja koskevan tutkimuksen, paikkatietojärjestelmien sekä mallien kytkemiseksi toisiinsa.

— Tuotetaan tietoa kustannustehokkaista vaihtoehtoista Itämeren suojelemiseksi ottaen huomioon pitkään jatkuneen ravinnekuormituksen kumulatiiviset vaikutukset.

— Osallistutaan koordinaatiovastuullisena Suomen Itämerisuojaohjelman mukaisen vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelmaan.

— Joensuussa, Jyväskylässä ja Oulussa vahvistetaan SYKE:n tutkimustoimintaa yhdessä alueen yliopistojen ja muiden tutkimuslaitosten kanssa.

— Aloitetaan uudistettu ympäristönsurantaohjelma, joka entistä paremmin yhdentää eri laitoksissa tehtävän ympäristönsurannan yhdeksi ohjelmaksi. Uutta biodiversiteettisuranta koordinoidaan yhdessä muiden tutkimuslaitosten kanssa.

— Ympäristötiedon käytettävyyttä parannetaan toteuttamalla helppokäyttöinen ympäristötiedon käyttöliittymä ja jakelujärjestelmä sekä raportoinnin tuki- ja jakelujärjestelmä.

SYKE ylläpitää ja kehittää ympäristöhallinnon tietoteknistä infrastruktuuria ja tuottaa sovittuja hallinnonalaa palvelevia tutkimus-, laboratorio-, koulutus- ja muita asiantuntijapalveluja. SYKE tuottaa myös ympäristön seurantatietoja.

SYKEä kehitetään tutkimus- ja kehittämisskeskuksena vahvistamalla monitieteisyyttä ja erityisesti yhteiskunnallisten näkökulmien kytkemistä ympäristökysymysten tarkasteluun. Monitieteisyys varmistetaan aktiivisella verkostoitumisella kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. SYKEä kehitetään myös ajankohtaisiin palvelutehtäviin joustavasti ja tehokkaasti vastaavana organisaationa.

Toiminnallinen tehokkuus

Taloudellisuus

Suomen ympäristökeskuksen henkilötövuosien ja toiminnan kustannusten arvioitu jakautuminen tehtäväalueittain vuosina 2005 ja 2006

Tehtäväalue	Henkilö- työvuodet 2005	Henkilö- työvuodet 2006	Kustannukset milj. € 2005	Kustannukset milj. € 2006
Tutkimus	190	190	11,5	12,0
Asiantuntijapalvelut ja viranomaistoiminta	220	220	16,5	16,0
Ympäristönsuranta ja tietojärjestelmät	80	80	5,2	5,2

Johto, sisäinen hallinto ja viestintä	65	65	5,0	5,0
Hallinnonalan tukipalvelutehtävät	35	35	3,8	3,8
Yhteensä	590	590	42,0	42,0

Maksuperustelain mukaisen maksullisen toiminnan tuloja arvioidaan kertyvän 4 milj. euroa, josta vientitoiminnan osuudeksi arvioidaan noin 2,5 milj. euroa. Lisäksi hallinnonalan sisäisestä palvelutoiminnasta arvioidaan kertyvän tuloja 0,5 milj. euroa.

Tuottavuus

Laitoksen tuottavuutta parannetaan kehittämällä verkostoyhteistyötä ja toimintaprosesseja, uusimalla ja parantamalla tietojärjestelmiä, laajentamalla sähköisiä verkkopalveluja sekä kehittämällä palvelutuotantoa asiakaspalautteiden pohjalta. Myös ympäristötutkimuksen alueellistamisella ja tukipalvelujen keskittämällä pyritään saavuttamaan tuottavuuden nousua.

Kannattavuus

SYKELLE talousarviossa budjetoidun toiminnallisen rahoituksen lisäksi muilta valtion virastoilta ja laitoksilta arvioidaan saatavan rahoitusta 7,5—8 milj. euroa ja talousarvion ulkopuolista rahoitusta 2,5—3 milj. euroa, josta EU:n osuus on noin puolet.

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2004 TP	2005 TA	2006 TAE
Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot			
— muilta valtion virastoilta saatavat rahoitus	5 730	7 500	7 500
— EU:lta saatava rahoitus	1 573	1 200	1 500
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	1 714	800	1 500
Tulot yhteensä	9 017	9 500	10 500
Hankkeiden kokonaiskustannukset	24 951	28 260	29 300
Kustannusvastaavuus (tulot - kustannukset)	-15 934	-18 760	-18 800
Kustannusvastaavuus, %	36	34	36

Yhteisrahoitteisten hankkeiden kustannusvastaavuus vaihtelee hanketyypeittäin ja määräytyy eri rahoittajatahojen rahoitusehtojen mukaan.

Henkiset voimavarat

SYKEN henkilöstömäärän arvioidaan olevan 590 htv, josta harjoittelijoita ja työllistettyjä on noin 15 htv. Pysyvän henkilöstön kokonaismäärä on noin 480 htv. Korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus on noin 70 %.

Osaamisen ja asiantuntemuksen kehittämisessä painottuvat erityisesti menetelmäosaamisen täydennyskoulutus, esimiesvalmennus ja atk-osaaminen.

21. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 24 606 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus käyttää 2 400 000 euroa ympäristöhallinnon keskitetysti hoidettavien atk-palveluiden käyttömenoista ja uusimisesta aiheutuviin kustan-

nuksiin. Keskitetysti hoidettavia palveluja ovat valtakunnallinen tietoverkko, palvelinkoneet ja järjestelmät, yhteiset työkaluohjelmistot sekä yhteiset paikkatieto- ja kaukokartoituspalvelut. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 299 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)				2006 talousarvio	24 606 000
	2004	2005	2006	2005 lisätalousarvio	634 000
	toteutuma	varsinainen talousarvio	esitys	2005 talousarvio	24 013 000
				2004 tilinpäätös	23 980 000
Bruttomenot	36 854	35 613	36 206		
Bruttotulot	13 339	11 600	11 600		
Nettomenot	23 515	24 013	24 606		
Siirtyvät erät					
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 094				
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 558				

70. Valtion asuntorahasto

Selvitysosa: Valtion asuntorahasto hoitaa valtion asuntorahastosta ja valtion talousarviosta rahoitettavia aravalainoitukseen, asuntojen korkotukilainoitukseen sekä valtion takauksiin ja avustuksiin liittyviä tehtäviä sekä ohjaa kuntien asuntotointoa ja valvoo yleishyödyllisten asuntoyhteisöjen toimintaa. Hallituksen asuntopoliittisen ohjelman mukaisesti asuntorahastolle tulee vuonna 2006 uusia tehtäviä, joita ovat asuntoaluekohtaiset avustusjärjestelmät sekä Helsingin seudulle että väestöltään väheneville alueille ja taloudellisissa vaikeuksissa olevien vuokratalojen purkamiseen ja akordimenettelyyn liittyvät tehtävät. Asuntopoliittisesta ohjelmasta seuraavien uusien tehtävien lisäksi Valtion asuntorahaston roolia vahvistetaan olemassa olevaan asuntokantaan ja korjausrakentamiseen liittyvissä tehtävissä.

Ympäristöministeriö asettaa Valtion asuntorahaston toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuonna 2006:

Valtion asuntorahasto:

- varmistaa, että hankkeiden suunnitelmat ovat laadultaan kustannustehokkaita, elinkaariteki-jät huomioonottavia ja paikallisten asuntomarkkinoiden hintatasoon sopeutuvia
- huolehtii siitä, että ARA-kohteissa rakennus- ja tonttikustannusten hyväksytty nousu ei ylitä oleellisesti rakennuskustannusindeksin kehitystä
- suuntaa lainoitusta siten, että arava-, korkotuki- ja takauslainoitetusta asuntojen uustuotantosta pääosa sijoittuu kasvukeskuksiin, erityisesti Helsingin seudulle
- painottaa lainoitusta kaikkein kysytyimpiin pienasuntoihin
- edistää puu- ja pientalorakentamista
- vastaa siitä, että kasvukeskuksille suunnatut kunnallistekniikan rakentamisavustukset lisäävät asuntotuotantoa
- vastaa siitä, että uusien avustusten ja aravalainan osittaisen anteeksiannon käyttöönotto hoidetaan tehokkaasti
- huolehtii yhteistyössä Valtiokonttorin kanssa siitä, että järjestämättömät luotot vähentyvät ja luottotappiot minimoidaan

Eräiden toiminnan suoritteiden kehitys

	2003 toteutuma	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 arvio
Lainapäätöksiä, kpl	330	325	406	406
ARAn myöntämät avustukset, maksatuksia kpl	566	493	540	805
Kuntien ja ympäristökeskusten myöntämät avustukset, maksatuksia kpl	3 385	3 569	3 960	3 960
Rajoituksista vapauttamisia, asuntoa kpl	1 678	4 689	5 000	6 000
Purkulupien myöntämiä, asuntoa kpl	73	126	400	1 200
Tarkastuskäynnit (kuntien vuokrataloyhtiöt ja yleis- hyödylliset yhteisöt), kpl	17	32	35	35
Ohjauskäynnit, kuntien asuntotoimi (kunnat), kpl	13	15	15	15
Korjaus- ja energia-avustusten myöntämisen tarkastus- käynnit (kunnat), kpl	11	18	15—20	15—20

Kustannusten jakautuminen toiminnoittain (1 000 euroa)

	2003 toteutuma	2004 toteutuma	2005 arvio	2006 arvio
Lainoitus toiminta	1 830	1 693	1 800	1 800
Avustus toiminta	706	789	850	950
Takaustoiminta	55	45	60	60
Valvonta toiminta	785	912	800	750
Asuntoalan kirjasto	187	162	170	170
Asuntokannan kehittäminen	50	100	380	460
Muu kehittämis- ja yhteistyö toiminta	692	937	856	778
Yhteensä	4 305	4 638	4 916	4 968

21. Asuntorahaston toimintamenot (siirto- määräraha 2 v)	2006 talousarvio	4 650 000
Momentille myönnetään 4 650 000 euroa.	2005 lisätalousarvio	72 000
<i>Selvitysosa:</i> Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 10 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.	2005 talousarvio	4 583 000
	2004 tilinpäätös	4 559 000

99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut menot

Selvitysosa: Ympäristöhallinnon kehittämis-, suunnittelu- ja tutkimustoiminnalla vahvistetaan päätöksenteon tietopohjaa ja tuetaan hallinnonalan tulostavoitteiden toteuttamista ja käyttäjäystävällisten tietojärjestelmien kehittämistä. Tehostetaan tutkimusyhteistyötä muiden hallinnonalojen, elinkeinoelämän ja muiden rahoittajien kanssa.

Euroopan aluekehitysrahaston määrärahalla ja vastaavalla kansallisella osarahoituksella tuetaan kuntien maankäytön ohjausta samoin kuin ympäristönsuojelun ja -hoidon, ympäristöteknologian ja osaamisen sekä kulttuuriperinnön ja maiseman hoitoa sekä edistetään luonnonsuojeluohjelmien toimeenpanoa.

19. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 9 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hallinnonalan muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

2006 talousarvio	9 000 000
2005 talousarvio	8 880 000
2004 tilinpäätös	7 978 240

22. Kehittäminen ja suunnittelu (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 12 930 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristöhallinnon tehtävien strategista valmistelua ja kehittämistä palvelevasta kehittämis-, suunnittelu-, tutkimus-, seuranta- ja arviointitoiminnasta, kansainvälisestä yhteistyöstä sekä hallinnon ja elinkeinoelämän yhteistyöhankkeista aiheutuvien muita kulutusmenoja vastaavien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden kansalliseen rahoitukseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin projekteihin ympäristöministeriössä.

Selvitysosa: Määrärahalla tehostetaan ministeriön strategisten linjausten mukaisesti ympäristöpolitiikan eri toiminta-alueiden yhteiskunnallista vaikuttavuutta vahvistamalla suunnittelun, kehittämisen ja päätöksenteon tietopohjaa. Tavoitteena on ekotehokas yhteiskunta, hyvinvointia edistävä elinympäristö ja luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen. Määrärahojen käytön tärkeimmät painopisteet vuonna 2006 ovat:

— ympäristöpoliittisten tavoitteiden määrittely kemikaalien, jätehuollon, vesiensuojelun ja ilmastopolitiikan osalta

— ympäristöpolitiikan toimeenpanossa vesistöihin ja Itämereen kohdistuva hajakuormitus ja kemikaaliriskit, kulutus ja tuotanto, ilman pienhiukkaset ja korkeimpien melutasojen rajoittaminen

— yhdyskuntien toimivuuden ja kestävyysden edistäminen sekä elinympäristön laadun parantaminen

— luonnon monimuotoisuuden, luonnon virkistyskäytön työllisyysvaikutusten ja luonnonvarojen ekologisesti kestävän käytön edistäminen

— puurakentamisen ja korjausrakentamisen edistäminen sekä rakennusten turvallisuuden ja rakennuskannan energiatehokkuuden parantaminen

— monipuolisten asumisvaihtoehtojen tuottaminen erityisesti ikääntyneille ja erityisryhmille sekä asumisen tukijärjestelmien tarpeita vastaavan kohdentumisen parantaminen.

Lisäksi määrärahaa käytetään koko hallinnonala ja sidosryhmiä palvelevien tiedon hallinnan kehittämishankkeiden toteuttamiseen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 30 000 euroa Suomen ympäristökeskuksen uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

Rahoitus- ja asiantuntijayhteistyötä Suomen Akatemian, Tekesin ja muiden rahoittajatahojen kanssa lisätään. Jatketaan ministeriön omaa ohjelmallista rahoitus- ja asiantuntijayhteistyötä muun muassa ympäristöklusterin Ekotehokas yhteiskunta -tutkimusohjelman (2006—2008), Etelä-Suomen metsien suojeluohjelman (METSO 2002—2007) ja sen monimuotoisuusvaikutusten arvioinnin- ja vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelman (VELMU 2004—2014) puitteissa.

2006 talousarvio	12 930 000
2005 lisätalousarvio	24 000
2005 talousarvio	12 900 000
2004 tilinpäätös	11 900 000

26. *Eräät korvaukset* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 270 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionin ympäristömerkin myöntämisyjärjestelmän mukaisten tehtävien hoitamisesta Suomen Standardisoimisliitto SFS ry:lle aiheutuviin menoihin sekä CE-merkittyjen rakennustuotteiden markkinavalvonnasta Turvatekniikan keskuselle aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Euroopan yhteisön ympäristömerkin myöntämisyjärjestelmästä annetun asetuksen (2000/1980/EY) 14 artiklan toimeenpanemiseksi on Suomen Standardisoimisliitto SFS ry lailla Euroopan yhteisön ympäristömerkin myöntämisyjärjestelmästä (958/1997) nimetty kansalliseksi toimivaltaiseksi elimeksi. Se osallistuu yhteisötasolla ympäristömerkin myöntämisperusteluiden valmisteluun ja käsittelee kansallisella tasolla yhteisön ympäristömerkin käyttöä koskevat hakemukset sekä valvoo merkin käyttöä.

Rakennustuotedirektiivin (89/106/ETY) 15 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava, että rakennustuotteiden CE-merkintää käytetään oikein. Direktiivin voimaansaattaminen sisältyy maankäyttö- ja rakennuslain 17 ja 181 §:iin. Markkinoilla olevien CE-merkittyjen rakennustuotteiden on oltava direktiivin vaatimusten mukaisia. Turvatekniikan keskus hoitaa CE-merkittyjen rakennustuotteiden markkinavalvontaa ympäristöministeriön toimeksiannosta. CE-merkittyjen tuotteiden mää-

rä kasvaa asteittain eurooppalaisen harmonisoinnin edistyessä.

2006 talousarvio	270 000
2005 talousarvio	270 000
2004 tilinpäätös	270 000

62. *EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus ympäristöministeriön osalta* (arvio-määräraha)

Momentille myönnetään 10 135 000 euroa.

Vuonna 2006 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 6 733 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2005 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2006.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan aluekehitysrahastosta rahoitettavien tavoite 1- ja 2 -ohjelmien sekä Interreg- ja Urban -yhteisöaloitteiden ja innovatiivisten toimien hankkeiden valtion rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös teknisen avun ja edellä mainittujen ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen yhdessä momentilla 26.98.61 olevien EU-osuuksien kanssa. Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2006	2007	2008	Yhteensä
Vuosien 2000—2005 sitoumukset	9,0	9,5	8,5	27,0
Vuoden 2006 sitoumukset	1,3	2,9	2,5	6,7
Yhteensä	10,3	12,4	11,0	33,7

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin (milj. euroa)

Ohjelma	Kauden 2000—2006 rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta v. 2000—2005 talousarvio + lisätalousarviot	Myöntämis- valtuus v. 2006	Budjetoitu määrärahaa v. 2000—2005 talousarvio + lisätalousarviot	Määräraha v. 2006
Euroopan aluekehitysrahasto					
Tavoite 1	17,8	16,378	1,429	11,0	2,224
Tavoite 2	30,2	26,607	3,604	17,6	3,755
Interreg	19,1	17,595	1,540	6,0	3,966
Urban	1,0	0,891	0,160	0,43	0,190
Yhteensä	68,2	61,471	6,733	34,9	10,135

2006 talousarvio	10 135 000
2005 lisätalousarvio	—
2005 talousarvio	10 765 000
2004 tilinpäätös	8 005 564

63. EU:n ympäristörahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n komission hyväksymien LIFE-ympäristörahastosta osarahoitettavien hankkeiden sekä muiden pilottihankkeiden EU-rahoitusosuuksien maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää noin 80 henkilötyövuotta vastaavan henkilömäärän palkkaamiseen projektitehtäviin. Momentille nettoutetaan työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Selvitysosa: EU-osarahoitus LIFE-hankkeisiin ja pilottihankkeisiin tuloutetaan momentille 12.35.99.

2006 talousarvio	2 000 000
2005 talousarvio	2 000 000
2004 tilinpäätös	2 600 000

65. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen valtakunnallisille luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöille, valtakunnallisille asunto- ja rakennusalan järjestöille valistus- ja neuvonta-

toimintaan, saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) 12 §:n mukaisten avustusten maksamiseen saariston ympäristönhoitoa edistäviin hankkeisiin sekä avustusten maksamiseen saaristoalueiden ja tunturialueiden jätetuotoja edistävään toimintaan. Määrärahaa saa käyttää myös kestävä kehitystä, kulttuuriympäristön vaalimista sekä muuta ympäristökasvatusta ja -valistusta edistävien valtakunnallisesti merkittävien projektiluonteisten hankkeiden tukemiseen sekä luonnontieteellisille seuroille luonnon monimuotoisuuden valtakunnallista seurantajärjestelmää tukevien selvitysten ja raporttien laatimiseksi.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaisissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

2006 talousarvio	2 000 000
2005 talousarvio	1 587 000
2004 tilinpäätös	1 587 000

66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristöministeriön toimialaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen ja sopimusten jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen sekä muihin kansainvälisten sitoumusten aiheuttamiin maksuihin ulkomaille.

Määrärahasta saa käyttää enintään 315 000 euroa muihin menoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioitu		2006 talousarvio	1 500 000
<u>jakautuminen</u>	€	2005 talousarvio	1 500 000
		2004 tilinpäätös	1 447 258
Ilmasto ja ilmakehä	165 000		
Kemikaalit ja jätteet	100 000		
Kasviston, eläimistön ja niiden			
elinympäristön suojele	335 000		
Meriympäristö	585 000		
Muut (enintään)	315 000		
<u>Yhteensä</u>	<u>1 500 000</u>		

Pääluokka 36

VALTIONVELAN KOROT

Selvitysosa: Valtion velanhoidossa tavoitteena on velasta aiheutuvien kustannusten minimointi kuitenkin niin, että siitä aiheutuvat riskit kuten luottoriski, korkoriski, valuuttakurssirisiki ja jälleenrahoitusriski pidetään hyväksyttävällä tasolla.

Lainanotto toteutetaan pääasiassa pitkäaikaisia euromääräisiä sarjaobligatioita hyväksi käyttäen. Tämä turvaa vallitsevissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa rahoituksen saatavuuden ja valtion maksuvalmiuden mahdollisimman edullisin kustannuksin.

Markkinoilla tyypillisesti vallitsevasta korkorakenteesta seuraa, että pitkäaikainen kiinteäkorkoinen varainhankinta on lyhytaikaisiin korkoihin sidottua velanottoa kalliimpaa. Korkoriskin hallinnan tarkoituksena on muuttaa velan korkokustannusten herkkyyttä yleisen korkotason muutoksille siten, että korkokustannukset olisivat pitkällä aikavälillä mahdollisimman matalat mutta kuitenkin niin, että korkotason mahdollinen odottamaton nousu ei lisää korkomenoja kestävämmällä tavalla. Euroalueen yleisen korkotason nousu yhdellä prosenttiyksiköllä lisäisi velan korkokustannuksia noin 160 miljoonalla eurolla vuonna 2006.

Valtiovarainministeriö on vuoden 2005 alusta alkaen määritellyt budjettivelan tavoitteellisen korkoriskiaseman ns. vertailusalkun avulla. Vertailusalkku määrittää velan kustannusten korkoherkkyyden tilastolliseen analyysiin perustuen velan optimaalisen korkorakenteen, joka valitulla riskitasolla minimoi kustannukset pitkällä aikavälillä. Budjettivelan korkoriskiasemaa suhteessa valittuun vertailusalkkuun säädellään valtiovarainministeriön asettamien riskirajojen puitteissa pääsääntöisesti johdannaissopimuksilla.

Valtion velasta aiheutuva valuuttakurssirisiki poistettiin käytännössä kokonaan vuonna 2004, ja vuoden 2005 maaliskuun lopussa muu kuin euromääräinen velkakanta oli enää noin 0,1 % budjettitalouden velasta.

Velanhoidon toimenpiteet toteutetaan pääosin markkinaolosuhteiden mukaisesti ja siten toteuma saattaa poiketa käytetyistä laskentaolettamuksista markkinaolosuhteiden niin edellyttäessä.

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2004—2006

	v. 2004 tilinpäätös 1000 €	v. 2005 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2006 esitys 1000 €	Muutos 2005—2006	
				1000 €	%
01. Euromääräisen velan korko	2 326 810	2 371 000	2 214 000	- 157 000	- 7
03. Valuuttamääräisen velan korko	37 946	58 000	4 500	- 53 500	- 92
09. Muut menot valtionvelasta	15 944	18 000	19 500	1 500	8
Yhteensä	2 380 700	2 447 000	2 238 000	- 209 000	- 9

01. Euromääräisen velan korko

90. *Euromääräisen velan korko* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 214 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää euromääräisen velan korkojen, vanhentuneiden korkojen ja myös lyhytaikaisesta tilapäisrahoituksesta aiheutuviin korkojen sekä velkasalkun korkoriskiase-
man säätelemiseksi tehtyjen johdannaissopimusten menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euromääräinen velka 31.12.2004 oli 61 769 milj. euroa ja sen keskimääräinen nimelliskorko 3,9 %. Bruttomääräisistä menoista vähennettäviä tuloja ovat valtionlainoista saatavat korkotulot sekä valtion-

lainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Tuotto-obligaatiolainat	5 000 000
Sarjaobligaatiolainat	1 819 000 000
Muut obligaatiolainat	194 000 000
Muut joukkovelkakirjalainat	28 000 000
Velkasitoumuslainat	83 000 000
Velkakirjalainat	79 000 000
Muut lainat	6 000 000
Yhteensä	2 214 000 000
2006 talousarvio	2 214 000 000
2005 talousarvio	2 371 000 000
2004 tilinpäätös	2 326 810 221

03. Valuuttamääräisen velan korko

90. *Valuuttamääräisen velan korko* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valuuttamääräisen velan korkojen, vanhentuneiden korkojen ja myös lyhytaikaisesta tilapäisrahoituksesta aiheutuvien korkojen sekä velkasalkun riskiase-
man säätelemiseksi tehtyjen johdannaissopimusten menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio on vähentänyt valuuttamääräistä velkaa ripeästi lainojen erääntymisen myötä, valuutanvaihtosopimuksilla sekä ottamalla uudet velat euromääräisinä. Va-

luuttamääräistä velkaa oli 31.12.2004 jäljellä enää 43 milj. euroa, 9,4 prosentin keskimääräisellä nimelliskorolla.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Puntalainat	3 500 000
Muut valuuttamääräiset lainat	1 000 000
Yhteensä	4 500 000
2006 talousarvio	4 500 000
2005 lisätalousarvio	-53 000 000
2005 talousarvio	58 000 000
2004 tilinpäätös	37 945 933

09. Muut menot valtionvelasta

21. *Palkkiot ja muut menot valtionvelasta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion lainanoton ja velanhallinnan valmistelusta, lainojen ottami-

sesta ja liikkeeseenlaskusta, lainojen takaisinmaksusta ja johdannaissopimuksista aiheutuvien menojen, asiantuntija- ym. palkkioiden sekä muiden lainanoton ja velanhallinnan toteuttamiseen liittyvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös lyhytaikaisen tilipääsrahoituksen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon olemassa olevasta velkakannasta sekä vuosien 2005—2006 lainanotosta ja velanhoidollisista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen		€
Liikkeeseenlasku- ja myynti-kustannukset		8 500 000
Lunastus- ja asiamiespalkkiot		2 000 000
Saatujen käteisvakuuksien menot		8 000 000
Muut menot		1 000 000
Yhteensä		19 500 000
2006 talousarvio		19 500 000
2005 talousarvio		18 000 000
2004 tilinpäätös		15 943 608

*Liite 1 Hallituksen esitykseen Eduskunnalle valtion
talousarvioksi vuodelle 2006¹⁾*

TALOUDELLINEN KATSAUS

¹⁾ Hallitus ei ole käsitellyt liitettä. Se on tarkoitettu talousarvioesityksen tausta-aineistoksi.

Sisällys

1	Yleiskatsaus.....	3
2	Kansainvälinen talous.....	13
3	Ulkomaankauppa.....	19
	Vienti.....	19
	Tuonti.....	22
	Vaihtotase.....	24
4	Tuotanto.....	27
	Alkutuotanto	27
	Jalostus.....	28
	Palvelut	33
	Kokonaistuotanto	37
5	Työvoima.....	41
6	Kustannukset ja hinnat	45
7	Tulot	49
8	Kulutus	51
	Yksityinen kulutus	51
	Julkinen kulutus	52
9	Investoinnit	55
	Kiinteät investoinnit.....	55
	Varastoinvestoinnit.....	58
10	Julkinen talous.....	59
	Valtionhallinto.....	59
	Paikallishallinto	63
	Sosiaaliturvarahastot.....	68
	Julkisyhteisöt yhteensä	73
11	Rahoitustasapaino ja rahoitusmarkkinat.....	81
	Taloudellisia tapahtumia helmikuussa-elokuussa 2005	85
	Liitetaulut.....	93

Toteutunutta kehitystä koskevien tietojen lähde:

Suomi: Tilastokeskus ellei muuta mainittu

Kansainvälinen talous: OECD, Eurostat

Taulukoissa käytetyt symbolit

- Ei mitään ilmoitettavana
- 0 Suure pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä
- .. Tietoa ei ole saatu
- . Loogisesti mahdoton esitettäväksi
- * Ennakkotieto
- ** Ennuste

Kukin taulukoiden luvuista on pyöristetty erikseen,
mistä aiheutuu, etteivät summat aina täsmää

1 YLEISKATSAUS

Suhdannekuva

Maailmankaupan kasvun merkittävä hidastuminen yhdessä korkealle kohonneen öljyn hinnan kanssa painoivat euroalueen teollisuuden ja kuluttajien luottamusta vuoden 2005 alkupuoliskolla. Etenkin kotimaisen kysynnän heikkouden johdosta talouskasvu jäi sekä muuhun maailmaan että alueen aiempiin suhdannenousuihin nähden vaatimattomaksi. Alkukesästä yritysten odotukset alkoivat kuitenkin vahvistua ja varovaista elpymistä on odotettavissa vuoden loppua kohti maailmankaupan hienoisen piristymisen ja euron heikentymisen myötä.

Korkea työttömyys ja öljyn kallis hinta jarruttavat kuitenkin edelleen euroalueen kotitalouksien kulutusta ja muodostavat samalla suurimman riskin talouskasvun nopeutumiselle. Öljyn nimellishinta saavutti elokuussa historiallisesti korkeimman tasonsa, joskin reaalihintaa alittaa yhä vuoden 1980 nykyarvoltaan yli 80 dollarin tason. Vaikka talouskasvun energiantensiteetti onkin trendimäisesti vähentynyt, öljyn hinnan pysyminen pitempään huipputasolla leikkaisi euroalueen BKT:n kasvusta ensi vuonna arviolta noin ¼ prosenttiyksikön verran nykyisiin ennusteisiin verrattuna. Paineet finanssipolitiikan kiristämiseen budjettivajeiden supistamiseksi ja poliittiset epävarmuustekijät ovat myös heikentämässä kasvunäkymiä. BKT:n kasvu jäänee euroalueella tänä vuonna alle 1½ prosentin ja nopeutunee ensi vuonna vajaaseen 2 prosenttiin.

Euroalueen ulkopuolella talouskasvu on jatkunut vahvana. Yhdysvalloissa talouskasvu on jatkunut vakaana kotimaisen kysynnän vetämänä jo neljättä vuotta, ja kehityksen odotetaan jatkuvan melko suotuisana vielä ensi vuonna. Päinvastoin kuin vuoden 2004 puoliväliin, kotitalouksien aktiviteettia ei enää ruoki verojen ja korkojen aleneminen, vaan työllisyyden ja palkkojen nousu sekä säästämisasteen lasku nollaan asuntojen arvon noustessa. Hyvän talouskehityksen ansiosta julkisen talouden alijäämäisyys on pienentynyt, mutta vaihtotaseen vaje suhteessa kokonaistuotantoon on syventynyt jo yli 6

prosenttiin. Vaikka alijäämän rahoittamiseen tarvittavat rahoitusvirrat ovat jatkuneet suurina, Yhdysvaltojen maksamat pääomakorvaukset ovat jo ylittämässä vastaavat tulot lisäten samalla tarvetta kotimaisen kysynnän kasvun hillitsemiseen. Japanissa ja Kiinassa talouskehitys jatkuu suotuisana. Myös Venäjän talouskasvu jatkuu öljyn korkean hinnan siivittämänä vahvana.

Suomessa talouskasvu jäi vuoden 2005 alkupuoliskolla vähäiseksi teollisuustuotannon poikkeuksellisen rytmityksen vuoksi; ensimmäisellä neljänneksellä pysähtyi tilapäisesti metalli- ja elektroniikkateollisuuden vahva veto ja toisella puolestaan metsäteollisuuden seisokit pudottivat tuotantoa tuntuvasti. Teollisuuden kasvunäkymät loppuvuodelle ovat kuitenkin kohentuneet, mikä yhdessä vahvana jatkuvan kotimaisen kysynnän kanssa nostaa BKT:n kasvun loppuvuonna takaisin potentiaalisen kasvun uralle. Vuoden 2006 alkupuoliskolla kasvuluvut ovat edelleen korkeita, osin alhaisen vertailutason johdosta, mutta vauhti hidastuu vuoden loppua kohti.

Työllisyyden parisen vuotta kestänyt alamäki kääntyi vuoden 2004 jälkipuoliskolla tuntuvaan nousuun, ja kuluvan vuoden alkupuoliskon aikana uusia työpaikkoja syntyi nopeutuvaa vauhtia etenkin rakentamiseen ja osa-aikaisin työsuhtein kauppaan sekä sosiaali- ja terveyspalveluihin. Työpaikkojen määrä oli vuoden alkupuoliskolla 39 000, eli 1,6 % suurempi kuin vuotta aiemmin, mikä suhteutettuna vastaavan ajankohdan yhden prosentin BKT:n kasvuun merkitsi työn tuottavuuden tilapäistä supistumista. Kehitys tasoittuu kuitenkin vuoden loppua kohden ja työllisyyden lisäys koko vuonna jää noin 30 000:een, eli vajaaseen 1½ prosenttiin. Työllisyysaste kohoaa tänä vuonna 68 prosenttiin viime vuoden 67,2 prosentista. Vuonna 2006 työllisyys kohenee edelleen, joskin hidastuen, mutta työvoiman tarjonnan kääntyessä vähitellen laskuun työttömyysaste painuu 7½ prosenttiin tämän vuoden 8,2 prosentista. Pitkäaikaistyöttömyys pysyy suurena ongelmana. Samalla työmarkkinoiden rakenteelliset kapeikot muodostavat kasvavan riskitekijän talouskasvulle ja sen vakaudelle.

Kotitalouksien kulutushalukkuus ja investoinnit asuntoihin ovat kuluvana vuonna jatkuneet vahvoina eikä muutosta ole vielä näköpiirissä. Koheneva työllisyys yhdessä ensi vuoden verokevennysten kanssa lisäävät ostovoimaa ja korkotason alhaisuus yhdessä väestön muuttoliikkeen kanssa pitää asuntojen kysynnän vahvana kasvukeskuksissa ja niiden kehyskunnissa. Samanaikaisesti kiristyvät työ- ja asuntomarkkinat yhdessä kotitalouksien velkaantumisen nousun kanssa muodostavat lisääntyvän uhkatekijän talouskehityksen vakaudelle. Kotitalouksien velkaantuneisuus on ollut selvässä nousussa ja lähestyy jo viidentoista vuoden takaista 90 prosentin tasoa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin. Lainakannan kasvu on jatkunut tänä kesänä lähes 14 prosentin vauhdilla ja asuntoluottojen tätäkin nopeampana. Asunnon hankinnasta aiheutuva velanhoitorasitus on alentunut korkojen laskusta ja laina-aikojen pitenemisestä johtuen, mutta velkaantumisen nouseva suunta on silti huolestuttava.

Teollisuuden kiinteät investoinnit kääntyivät viime vuonna nousuun ja tänä vuonna kasvun odotetaan edelleen nopeutuvan. Merkittävä osa investoinneista suuntautuu edel-

leen aineettomien investointien ohella ulkomaille, mikä sinällään kohentaa myös kotimaisen teollisuustuotannon kilpailukykyä, vaikka ei näyäkään tilinpidon investointitilastoissa. Teollisuuden aineellisiin ja aineettomiin investointeihin käytetty osuus jalostusarvosta on pysynyt viime vuodet varsin vakaana. Asuinrakentamisen ohella myös muu rakentaminen jatkuu ensi vuoteen vilkkaana. Kiinteiden investointien osuus BKT:sta jää edelleen 20 prosentin alapuolelle, mikä riittää pääomakannan vain vähäiseen kasvuun.

Vienti ja tuonti lisääntyivät kuluvan vuoden alkupuoliskolla merkittävästi maailman-kaupan hidastumisesta ja metsäteollisuuden tuotantoseisokeista huolimatta. Tuotantoseisokit pienensivät viennin kasvua parin prosenttiyksikön verran, mutta tästä huolimatta mm. suomalaisen elektroniikkateollisuuden hyvä asema kansainvälisessä kilpailussa nostaa viennin määrän kasvun tänä vuonna lähes 4 prosenttiin. Metsäteollisuuden tuotantoseisokit ja uudet työaikajärjestelyt kasvattavat viennin kasvulukua v. 2006, jolloin viennin kasvu muodostuu kaksinkertaiseksi BKT:n kasvuun verraten, eli noin 6 prosentiksi.

Kokonaistuotannon kasvu tänä vuonna, 2 %, perustuu lähes kokonaan kotimaiseen kysyntään metsäteollisuuden seisokkien liittämisvaikutuksineen leikatessa kasvusta yhden prosenttiyksikön verran. Toisaalta matala vertailutaso tänä vuonna nostaa tuntuvasti vuoden 2006 kasvua, jolloin BKT:n kasvuksi muodostuu runsas 3 % huolimatta siitä, että kasvusykli sinällään on hidastuva vuoden 2004 korkeasuhdanteen jälkeen. Yksityisten palvelujen tuotannon kasvu jatkuu sekä kuluvana että ensi vuonna kokonaistuotantoa riva-kammin, kun taas julkisten palvelujen tuotannon kasvu pysyy verkkaisena. Tämän vuoden poikkeustekijöiden jälkeen teollisuustuotanto kasvaa ensi vuonna ripeästi, rakentamisen vauhti hieman hidastuu ja alkutuotannon taso säilyy suunnilleen tämänvuotisena.

Keskipitkän aikavälin talouskasvua rajoittavat etupäässä muutokset väestön ikäraken-teessa, viime vuosina hitaasti kasvanut tuotantokapasiteetti sekä kansainvälisen tuotan-non uusjako. Näissä olosuhteissa talouskasvu on hidastumassa keskipitkällä aikavälillä vajaaseen 2½ prosenttiin.

Viennin osuus BKT:sta on vajaa 40 % ja tuonnin vastaavasti runsas kolmannes. Vaihtotase on jo pitempään ollut ylijäämäinen, lähinnä hyvän vientimenestyksen ja investointiasteen alenemisen johdosta. Vuonna 2005 vaihtotaseen ylijäämä jää edellisvuosia vähäisemmäksi metsäteollisuuden seisokkien, tuontihintojen nousun ja ulkomaille maksettujen tuotantontekijäkorvausten kasvun takia. Keskimääräisten vientihintojen trendinomainen lasku viime vuosina on lisännyt viennin määrällistä kasvua mutta heikentänyt toisaalta ulkomaankaupan vaihtosuhdetta ja samalla vähentänyt kansantalouden käytettävissä olevien reaalitulojen kasvua. Vuonna 2005 kansantalouden käytettävissä olevien reaalitulojen kasvu jää BKT:n kasvua vähäisemmäksi.

Inflaatio jää edelleen kuluvana vuonna muihin euromaihin verrattuna hitaaksi. Raakaöljyn maailmanmarkkinahinnat ovat nousseet jyrkästi, mutta viestintään ja tietotekniikkaan liittyvien hintojen ja maksujen halpeneminen sekä kilpailun kiristyminen ovat pitäneet kuluttajahintojen keskimääräisen nousun kurissa. Työkustannukset kohoavat lähes viimevuotista vauhtia ja tuottavuuden kasvun tilapäinen hidastuminen nostaa yksikkötyö-

kustannuksia. Hintakilpailukyvyyn arvioidaan kuitenkin ensi vuonna uudelleen paranevan tuottavuuden nousun nopeutumisen ja työ kustannusten nousun hidastumisen vuoksi. Rakennuskustannukset ja asuntojen hinnat ovat jatkaneet huolestuttavaa nousuaan. Viime vuonna asuntojen reaali hinnat nousivat keskimäärin 7 % edellisestä vuodesta; myös tänä vuonna hintojen nousu on edelleen selvästi ylittänyt yleisen inflaatiovauhdin.

Rahamarkkinat ovat euroalueella edelleen keveät. Yhdysvalloissa ohjauskorkoja ollaan korotettu vähittäin runsaan vuoden verran ja suunnan odotetaan olevan ylöspäin. Euroopan keskuspankin ohjauskorko on edelleen 2 %, 1½ prosenttiyksikköä alle Yhdysvaltojen tason. Kasvua tukevan rahapolitiikan ja hitaana pysyneen inflaation seurauksena korot ovat Euroopassa ennätyksellisen matalat. Suomessa lainojen viitekorkona yleisesti käytetty 12 kuukauden korko on pysytellyt 2½ prosentin alapuolella yhtäjaksoisesti jo kaksi vuotta. Myös pitkät korot ovat alhaalla; 10 vuoden obligaatiokorko on painunut tänä vuonna lähelle kolmea prosenttia. Korkojen ei kuitenkaan odoteta enää laskevan, vaan kääntyvän vähitellen hienoiseen nousuun.

Finanssipolitiikka muuttuu verokevennyksistä huolimatta liki neutraaliksi. Yhteisö-, pääoma- ja ansiotuloveron kevennykset ovat ennen muuta rakennepoliittisia. Julkisten kulutus- ja investointimenojen kasvu jää kumpanakin vuotena selvästi kokonaistuotannon kasvua hitaammaksi. Finanssipolitiikka on kokonaisuutena sopusoinnussa ennakoitujen talouskehityksen kanssa niin verotuksen kuin menokehystenkin osalta painottuen kasvun edellytysten turvaamiseen tulevina vuosina.

Valtion rahoitus tilanne on pysynyt tyydyttävänä, vaikka budjettitalouden tulot supistuivat tämän vuoden alkupuoliskolla lievästi vuoden takaiseen verrattuna osakemyyntitulojen vähetessä ja verotulojen kasvun jäädessä vähäiseksi toteutettujen verokevennysten johdosta. Menojen kasvu jäi ensimmäisellä vuosipuoliskolla myös vähäiseksi mm. korkomenojen pienenemisen johdosta. Valtion velkaa lyhennettiin aiempien vuosien tilinpäätösylijäämien turvin ja velka/BKT alentunee tänä vuonna lähelle 40 prosenttia. Koko vuonna valtion talouden alijäämäksi arvioidaan ½ % suhteessa kokonaistuotantoon, ja se pysyy suunnilleen samansuuruisena myös v. 2006. Kuntatalous näyttäisi saavuttaneen aallonpohjansa v. 2004. Kuntien alijäämäisyys kuitenkin jatkuu sekä tänä että ensi vuonna, vaikka toimintamenojen kasvu on hieman hidastunut. Sosiaaliturvarahastojen ylijäämien turvin koko julkisen talouden ylijäämä/BKT pysyy vajaassa 2 prosentissa sekä tänä että ensi vuonna. Työeläkerahastojen sijoituskanta on nykyisellään runsas 60 % suhteessa kokonaistuotantoon.

Keskeiset ennusteluvut

	2004* mrd. euroa	2002	2003* määrän muutos, prosenttia	2004*	2005**	2006**
Bruttokansantuote markkinahintaan	150	2,2	2,4	3,6	2,1	3,2
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	48	1,8	2,9	6,0	4,4	3,5
Kokonaistarjonta	198	2,1	2,6	4,2	2,7	3,3
Tavaroiden ja palvelujen vienti	57	5,0	1,4	5,6	3,8	6,0
Kulutus	111	2,3	3,5	2,8	2,2	2,3
yksityinen	78	1,5	4,4	3,2	2,4	2,6
julkinen	34	4,3	1,5	1,6	1,7	1,4
Investoinnit	28	-3,1	-1,5	5,0	2,0	1,6
yksityiset	24	-4,6	-3,0	5,6	3,2	2,3
julkiset	5	6,6	6,7	2,1	-4,0	-1,8
Varastojen muutos ¹⁾ (ml. tilastollinen ero)	2	-0,2	0,4	0,2	0,0	-0,1
Kokonaiskysyntä	198	2,1	2,6	4,2	2,7	3,3
kotimainen kysyntä (ml. tilastollinen ero)	142	0,8	3,1	3,5	2,2	2,0

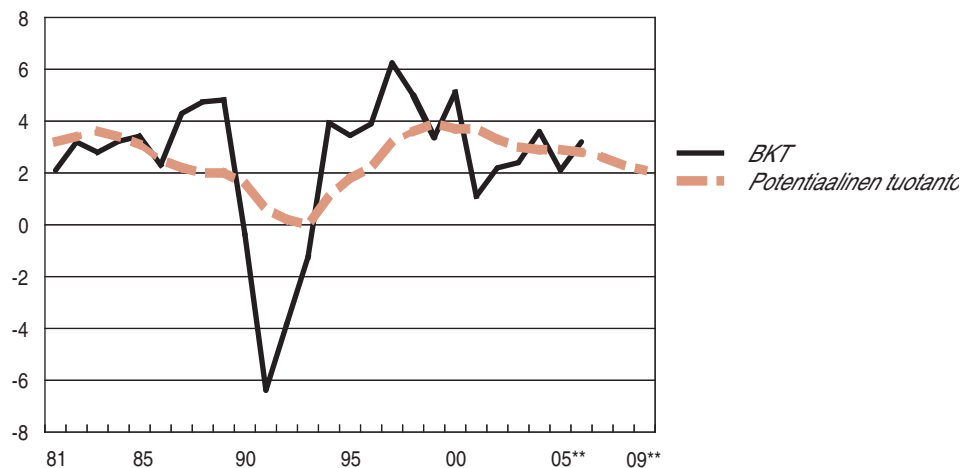
¹⁾ Mrd. euroa ja vaikutus kokonaiskysynnän muutokseen, prosenttiyksikköä.

	2002	2003*	2004*	2005**	2006**
Palvelut, määrän muutos, %	2,1	2,5	3,2	2,8	2,6
Tehdasteollisuus, määrän muutos, %	2,1	0,5	5,9	0,4	5,2
Työn tuottavuus, muutos, %	1,5	2,5	3,2	1,6	2,6
Työllisyysaste, %	67,7	67,3	67,2	68,0	68,2
Työttömyysaste, %	9,1	9,0	8,8	8,2	7,5
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,6	0,9	0,2	1,0	1,3
Ansiotasoindeksi, muutos, %	3,5	4,0	3,8	3,6	2,5
Vaihtotase, mrd. euroa	10,3	5,5	6,2	3,8	5,0
Vaihtotase, % BKT:sta	7,3	3,8	4,1	2,5	3,1
Lyhyet korot (Euribor 3 kk), %	3,3	2,3	2,1	2,2	2,4
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	5,0	4,1	4,1	3,5	3,7
Julkisyhteisöjen menot, % BKT:sta	49,8	50,9	51,1	51,6	51,1
Veroaste, % BKT:sta	45,5	44,5	44,2	44,6	44,2
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, % BKT:sta	4,2	2,3	1,9	1,8	1,8
Valtion rahoitusjäämä, % BKT:sta	1,4	0,4	0,2	-0,5	-0,5
Julkisyhteisöjen bruttovelka (EMU), % BKT:sta	42,3	45,2	45,1	43,9	42,9
Valtionvelka, % BKT:sta	42,1	44,0	42,6	40,3	39,1

Keskipitkän aikavälin talousnäkymät

Keskipitkän aikavälin talouskasvua rajoittavat etupäässä muutokset väestön ikärakenteessa, viime vuosina hitaasti kasvanut tuotantokapasiteetti sekä kansainvälisen tuotannon uusjako. Näissä olosuhteissa talouskasvu on hidastumassa keskipitkällä aikavälillä vajaa 2½ prosenttiin. Näkymät keskipitkän aikavälin talouskasvusta ovat EU:n komission tuotantofunktiomenetelmällä (ks. tietolaatikko sivulla 11) arvioidun potentiaalisen tuotannon kasvun mukaisia. Menetelmässä kartoitetaan talouden eri tuotantopanoksien tulevaa kehitystä ja niiden mahdollistamaa talouskasvua. Laskelmien mukaan työpanoksen merkitys talouskasvulle tulee edelleen pienenemään, samoin pääomapanoksen. Lähivuosina talouskasvu onkin lähes kokonaan tuottavuuden kasvun varassa.

Potentiaalinen ja toteutunut talouskasvu
muutos edellisestä vuodesta, %

Kansainvälisessä taloudessa koettiin suhdannehuippu viime vuonna, ja vuosina 2005-2006 kasvun ennakoitaan olevan jo hitaampaa niin Yhdysvalloissa, Japanissa kuin euromaissakin. Euroalueella talouspoliittinen elvytysvara on pitkälti jo käytetty, mistä huolimatta talouskasvu on pysynyt vaisuna etenkin suurissa euromaissa. Kiinan kasvun ennakoitaan jatkuvan voimakkaana, samoin Venäjän.

Vaikka euroalueen kasvun arvioidaankin hieman piristyvän v. 2006, epävarmuutta liittyy muun muassa raaka-aineiden, erityisesti raakaöljyn, hintakehitykseen sekä euron ulkoisen arvon kehittymiseen. Euron pysyminen vahvana rajoittaa eurooppalaisten vientiyriyten hintakilpailukykyä, ennätyskallis raakaöljy puolestaan heikentää yrityk-

sien kannattavuutta ja kotitalouksien luottamusta. Euroopan talouskasvua rajoittavat talouksien rakenteelliset jäykkyydet sekä väestön ikääntyminen. Kansainvälisen talouden näkymiä varjostavat muutkin rakenteelliset ongelmat ja tasapainottomuudet, kuten Yhdysvaltojen vaihtotaseen ja valtiontalouden vajeet sekä epävarmuus Kiinan talouskasvun kestävyydestä.

Maailmantalouden kasvun hidastuminen rajoittaa myös Suomen viennin kasvumahdollisuuksia keskipitkällä aikavälillä. Viennin odotetaan kasvavan reilut 3 % vuodessa, minkä taustalla on oletus siitä, että teollisuuden, elektroniikkateollisuuden etupäässä, arvioidaan jatkossa lisäävän tuotantoaan enemmän Suomen ulkopuolella lähempänä nopeammin laajentuvia lopputuotemarkkinoita kuin kotimaassa. Suomen vientiyritysten kasvumahdollisuuksia rajoittaa lisäksi vahvana pysytellyt euro. Elektroniikkateollisuuden merkitys koko viennin kannalta lisääntyy edelleen muiden vientialojen kasvaessa yhä selvästi tätä hitaammin. Talouskasvun kannalta elektroniikkaviennillä ei kuitenkaan tule olemaan yhtä keskeistä roolia kuin sillä oli 1990-luvulla. Elektroniikkateollisuuden kannattavuutta heikentää vientihintojen aleneminen, mikä näkyy erityisesti matkapuhelinviennissä. Vientihintojen lasku yhdessä tuontihintojen ennakoidun nousun kanssa merkitsee vaihtosuhteen jatkuvaa heikkenemistä ja vaihtotaseen ylijäämäsuhteen kääntymistä hitaaseen laskuun korkealta tasoltaan.

Yksityisten investointien kasvun odotetaan hidastuvan vuoden 2004 nopean kasvun jälkeen. Keskipitkällä aikavälillä yksityisten investointien kasvun arvioidaan jäävän noin 1½ prosenttiin, kun odotukset Suomen talouskasvusta ovat varsin maltillisia. Lisäksi suomalaisyritysten odotetaan investoivan jatkossa yhä enemmän ulkomaille, suurten markkinoiden lähelle ja alhaisempien tuotantokustannuksien maihin. Kansantalouden investointiaste säilyy peruslaskelmassa keskipitkällä aikavälillä noin 19 prosentissa eli selvästi aiempina vuosikymmeninä totuttua alempana.

Yksityistä kulutusta ovat vahvistaneet verokevennykset, alhaisena pysytellyt korkotasoa sekä työllisyyden vahvistuminen. Edullisten pankkilainojen ja hyvänä säilyneen luottamuksen tukemana kotitalouksien velkaantuneisuus on viime vuosina kasvanut selvästi, joskaan velkaantuneisuusaste ei kansainvälisesti mitattuna ole vielä erityisen korkea. Velkaantumistaso on kuitenkin jo lähellä 1990-luvun alun huipputasoa, mutta kotitalouksien korkomenot suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin ovat kuitenkin selvästi silloista pienemmät. Rahaliiton jäsenyyden myötä rahoitusmarkkinoiden vakaus on lisääntynyt, mikä mahdollistaa velkaantuneisuuden varovaisen nousun ilman talouden tasapainon häiriintymistä. Keskipitkällä aikavälillä kuluttajien velkaantuneisuus ja odotukset korkojen noususta alkavat kuitenkin jo rajoittaa kulutuksen kasvua. Tämän perusteella yksityisen kulutuksen arvioidaan kasvavan tulevina vuosina reaalisesti noin 2 % vuodessa.

Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan työikäinen väestö alkaa vähentyä vuosikymmenen vaihteen paikkeilla, mutta työvoiman tarjonnan voi odottaa alkavan pienentyä jo sitä ennen, ellei keskimääräistä eläkkeellesiirtymisikää saada nousemaan merkittävästi nykyisestä. Ensimmäiset merkit työvoiman supistumisesta näkyvät jo ensi vuonna.

Työvoiman väheneminen on yhdessä korkean rakennetyöttömyyden kanssa keskeinen talouskasvua rajoittava tekijä keskipitkällä aikavälillä. Vuoden 2005 alussa voimaan astuneen eläkeuudistuksen odotetaan kuitenkin osaltaan rajoittavan työvoiman tarjonnan ale-
nemista.

Väestön ikääntyminen näkyy tulevana vuosina kiristyvänä kilpailuna osaavasta työvoimasta, mikä luo paineita työvoimakustannusten nousuvauhdin nopeutumiselle, jolloin myös teollisuuden hintakilpailukyky voi kärsiä. Ammattitaitoisen työvoiman tarjonnan supistuminen uhkaa johtaa talouskasvun hidastumiseen, mikäli tuottavuuden kasvua ei pystytä nopeuttamaan.

Tuottavuuden oletetaan kasvavan keskipitkällä aikavälillä noin 2 % vuodessa, hieman keskimääräistä historiallista pitkän aikavälin kehitystä hitaammin. Tuottavuuden kasvu voi kuitenkin jäädä tätäkin hitaammaksi, mikäli aiemmin tuottavuudeltaan keskimääräistä voimakkaammin kasvaneen elektroniikkateollisuuden kehitys osoittautuu tässä arvioitua heikommaksi. Kokonaistuottavuuden kasvun voi odottaa alkavan asteittain hidastua vuosikymmenen loppua lähestyttäessä, kun tuotanto kasvaa yhä enemmän alhaisemman tuottavuuden palvelusektorilla. Myös tulopoliittinen kokonaisratkaisu tukee työllistymistä varsinkin matalamman tuottavuuden aloilla, mikä osaltaan rajoittaa tuottavuuden kasvua sopimuskaudella.

Työllisyys on alkanut pitkään kestäneen vaisun kehityksen jälkeen vahvistua. Työpaikkoja on syntynyt varsinkin palvelualoille. Toisaalta teollisuus on jatkanut tuotannon siirtämistä ulkomaille ja teollisuuden työpaikat kotimaassa ovatkin tähän vuoteen saakka jatkaneet vähenemistään. Jos talous kehittyy edellä arvioidun mukaisesti työllisten määrä kasvaa seuraavan neljän vuoden aikana vajaalla 30 000 hengellä, mutta työttömyys alenee tätäkin enemmän työvoiman tarjonnan vähenemisen takia. Työttömyysaste on tarkasteluajanjakson lopulla hieman päälle 6 prosentissa. Ilman uusia talouspoliittisia toimenpiteitä työllisyysaste vakiintuu tulevina vuosina runsaaseen 68 prosenttiin.

Tuotantofunktiomenetelmä

ECOFIN-neuvoston toimeksiannosta EU:n komissio on yhdessä jäsenmaiden kanssa kehittänyt menetelmää, jolla arvioidaan talouden tuotantopotentiaalia sekä ns. tuotantokuilua. Tuotantokuilu tarkoittaa toteutuneen tai ennustetun tuotannon sekä potentiaalisen tuotannon erotusta. Sitä puolestaan tarvitaan julkistalouden rakenteellisen rahoitusjäämän arvioimiseen. Tulosten perusteella on päädytty käyttämään potentiaalisen tuotannon arvioimisessa Cobb-Douglas –tuotantofunktiota, jossa tuotannon ajatellaan muodostuvan kahdesta tuotantopanoksesta, työpanoksesta ja pääomapanoksesta, sekä tuottavuuden kasvusta eli lähinnä teknologisesta kehityksestä.

Laskelmien mukaan Suomen potentiaalinen tuotannon kasvu on ollut viime vuosina kolmen prosentin luokkaa, josta sen arvioidaan hidastuvan lähelle kahta prosenttia vuoteen 2009 mennessä. Potentiaalisen kasvuvauhdin hidastumista selittää sekä työpanoksen että pääomapanoksen kasvun vähäisyys, mutta myös tuottavuuden trendikasvu on hidastuvalla uralla. Julkistalouden rakenteellinen ylijäämä on pienentynyt noin kahteen prosenttiin kokonaistuotannosta. Rakenteellisen ylijäämän pienentymisen pysähtyminen kertoo kasvua tukevan finanssipolitiikan muuttumisesta neutraaliksi.

Potentiaalisen tuotannon ja rakenteellisen jäämän arvioiminen tilastollisilla menetelmillä ei ole ongelmantonta. Potentiaalista tuotantoa voidaan arvioida usealla eri menetelmällä, ja eri menetelmät saattavat tuottaa keskenään varsin erilaisia tuloksia. Suomen osalta ongelmaksi muodostuu lisäksi muun muassa historia-aineisto, jota tilastollisessa mielessä sotkee 1990-luvun alun lama sekä viimeisen 10 vuoden aikana tapahtunut merkittävä talouden rakenteellinen muutos. Finanssipolitiikan virityksen arvioimista vaikeuttaa myös vuoden 2005 paperialan työnseisaus, joka alensi vuoden 2005 talouskasvua ja nosti vastaavasti ennustetta vuoden 2006 kasvusta. Laskentaan liittyvästä epävarmuudesta johtuen tuloksiin pitää suhtautua varauksellisesti ja politiikkaohjot päätösten osalta on noudatettava varovaisuutta.

Julkinen talous

Viime vuosina koetun varsin vaisun talouskasvun ja veronalennuksien seurauksena julkisen talouden ja erityisesti valtion rahoitusasema on heikentynyt. Viime vuonna valtiontalous pysyi vielä niukasti ylijäämäisenä, mutta kuluvana vuonna valtiontalous on painumassa alijäämäiseksi.

Valtiontalouden näkymät ovat vaisut myös keskipitkällä aikavälillä. Valtion verotulojen kasvu on hidastunut, kun kotimaista kysyntää ja talouden rakenteita on pyritty vahvistamaan veronkevennyksillä. Vuoden 2005 verotuksen yhteydessä voimaan astunut yritys- ja pääomaverouudistus vähentää aluksi verotuloja, mutta uudistuksen arvioidaan aikaa myöten lisäävän verotuottoja yritystoiminnan kannattavuuden parantuessa. Ilman uusia toimenpiteitä edellä kuvatun hidastuvan talouskasvun oloissa valtiontalouden alijäämä uhkaa tulevina vuosina kasvaa edelleen.

Viimeisen viiden vuoden aikana kuntien menot ovat lisääntyneet nimellisesti keskimäärin yli 5 % vuodessa. Tämä kehitys yhdessä vaisun talouskasvun kanssa on synnyttänyt kuntatalouteen ½ prosentin suuruisen alijäämän kokonaistuotantoon suhteutettuna. Kuntatalouden rahoitustasapaino kuitenkin paranee lähivuosina johtuen verotulojen ja valtionosuuksien ennakoidusta kasvusta sekä menojen kasvun ennakoidusta hidastumisesta. Yritys- ja pääomaverouudistuksen aiheuttamat verotuottomenetykset kunnille kompensoidaan täysimääräisesti valtion budjetista. Keskipitkän ajan tasapainovelvoite sekä väestörakenteen muutos pakottavat kunnat uudistamaan palvelutuotantoaan.

Työeläkerahastot pitävät koko julkisen talouden selvästi ylijäämäisenä valtion ja kuntien heikentyneestä rahoitustasapainosta huolimatta. Työeläkerahastojen rahoitusylijäämä kasvaa hieman vuosina 2005-2008, kun työeläkkeiden rahastointia vahvistetaan vaurauduttaessa eläkemenojen kasvuun väestön ikääntyessä pidemmällä aikavälillä. Tämä merkitsee lisäkorotuksia sekä työntekijöiden että työnantajien työeläkemaksuihin. TEL-rahastojen ylijäämän odotetaan kasvavan seuraavan neljän vuoden aikana lähes 3 prosenttiin kokonaistuotantoon suhteutettuna. Lisärahastointi kuitenkin vähentää eläkemaksujen nousupaineita pitkällä aikavälillä.

Koko julkisen talouden ylijäämä pienenee seuraavan neljän vuoden aikana alle 2 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon. Julkistalouden EMU-velkasuhteen ennakoidaan hitaasti alenevan kohti 40 prosenttia BKT:hen nähden. Suomi täyttää EU-maita koskevan vakaus- ja kasvusopimuksen velvoitteet julkisen talouden ylijäämäsuhteen ja velkaantuneisuuden osalta myös keskipitkällä aikavälillä.

2 KANSAINVÄLINEN TALOUS

Tuotannon kasvuvauhti maailmantaloudessa on alkanut hidastua poikkeuksellisen vahvan vuoden 2004 jälkeen. Aasiassa, etenkin Kiinassa, kehitys on edelleenkin nopeaa ja talouden ylikuumenemisen uhka on ilmeinen. Japanissa kotimainen kysyntä on lisääntynyt, mutta kasvunäkymiin liittyy yhä epävarmuutta. Yhdysvalloissa talouspolitiikka on muuttunut kireämmäksi, mikä näkyy jonkin verran hitaampana tuotannon ja kysynnän kasvuna. Myös useat Etelä-Amerikan maat ovat päässeet kunnon kasvu-uralle. Euroopassa vuoden alkupuolisko oli vaisu, mutta talouden odotetaan alkavan piristyä vuoden loppua kohden. Maailmantaloudessa vahva vire jatkuu, mutta tuotannon kasvu jää v. 2005 hieman viimevuotista pienemmäksi ja sama suuntaus jatkunee myös ensi vuonna.

Maailmankauppa kasvoi viime vuonna 9 %. Näin suuria prosentteja ei ole nähty vuosiin. Myös raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden hinnat nousivat jyrkästi. Teräksen kysyntä on kuitenkin ohittanut jo huippunsa. Sen sijaan öljyn käyttö kasvaa voimakkaasti ja on lähestymässä sitä määrää, joka nykyisellä kapasiteetilla on pumpattavissa. Kun v. 2002 tarjontamahdollisuudet ylittivät kysynnän päivässä 5 milj. tynnyrillä, on ero nyt vain noin 1 milj. tynnyriä. Vain Saudi-Arabialla on enää jäljellä käyttämätöntä tuotantokapasiteettia. Toinen pullonkaula on öljyn jalostus, jonka kapasiteetin lisäämiseen on panostettu vain vähän. Öljyn hinta aleni keväällä, mutta on sen jälkeen uudelleen noussut huipulukuihin. Spekulaatio, tuotantokatkokset jalostamoilla ja niiden uhka öljykentillä ovat lisänneet öljyn riittävyyteen liittyvää epävarmuutta ja tulevat ylläpitämään korkeaa keskimäärin yli 50 dollarin tynnyrihintaa myös v. 2006. Maailmankaupan kasvu hidastuu 6-7 prosenttiin tänä vuonna ja edelleen 1-2 prosenttiyksikköä ensi vuonna.

Huolimatta öljyn ja muiden tuotantotarvikkeiden hintojen noususta inflaatio on pysynyt hyvin hallinnassa. Öljyn kallistuminen hidastaa kasvua eniten kaikkein köyhimmässä maissa. OECD-alueella sen vaikutukset kysyntään ovat toistaiseksi olleet oletettua pienemmät.

Kansainvälisen talouskasvun jatkuvuuteen liittyvä epävarmuus on näkynyt finanssimarkkinoilla lähinnä siinä, että pitkät korot ovat painuneet poikkeuksellisen mataliksi. Tämä on lisännyt asuntojen kysyntää ja useissa maissa asuntojen hinnat ovat nousseet korkeiksi.

Yhdysvaltain markkinoilla pitkiä korkoja alentava tekijä on ollut mm. Aasian keskuspankkien julkisyhteisöjen velkakirjoihin kohdistuva suuri kiinnostus. Yritysten kannattavuus on kohentunut ja teollisuus- ja teknologiaosakkeiden hinnat ovat nousseet.

Yhdysvaltain hyvä ja euroalueen hidas talouskasvu on näkynyt euron kurssissa. Käytään talvella yli 1,3 dollarissa painui euron arvo kesällä 1,2 dollarin tuntumaan. Viime aikoina euro on taas vahvistunut. Revalvointi ja juanin kytkentä useamman valuutan koriin voi muuttaa Kiinan keskuspankin politiikkaa ja näkyä aikaa myöten myös keskeisissä valuuttakursseissa.

Yhdysvaltain talous kasvoi 4,2 % viime vuonna. Yksityiset investoinnit pääsivät vauhtiin ja olivat runsaan 10 % suuremmat kuin v. 2003. Lähes samaa luokkaa olivat viennin ja tuonnin kasvuluvut. Myös yksityisen kulutuksen kasvu nopeutui, vaikka korkea öljyn hinta onkin leikannut ostovoimaa. Öljytuotteiden tuonnin arvo suhteessa bruttokansantuotteeseen nousi vuoden 2005 ensimmäisellä neljänneksellä 1,8 prosenttiin vuotta aiemmasta 1,4 prosentista.

Hyvä talouskehitys on jatkunut tänä vuonna. Vuoden alkupuoliskolla tuotanto kasvoi 3½ %. Yksityisen kulutuksen kasvu on hidastunut, mutta kotitaloudet kuluttavat yhä enemmän kuin ansaitsevat. Merkkejä siitä, että ne olisivat alkaneet varautua parin vuoden päästä alkavaan suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtymiseen ei ole vielä näkynyt.

Työttömyys on alentunut 5 prosenttiin ja uusien työpaikkojen tarjonta on kasvanut. Työvoimaosuus oli heinäkuussa alempi kuin vuotta aiemmin eikä viime vuosien alenevaa trendiä ole siten vielä saatu taitettua. Hintojen nousu on pysynyt kurissa ja palkkojen korotukset ovat olleet maltillisia. Työkustannusten nousu aiheutuukin tuottavuuden kasvun selvästä hidastumisesta. Yritysten voittojen kasvu on jatkunut.

Maan historiassa ennätys suureksi kasvanut vaihtotaseen alijäämä ja suuri budjettivaje ovat saaneet aikaan muutoksen talouspolitiikan virityksessä. Finanssipolitiikka ei enää entisessä määrin tue kasvua ja julkisen sektorin tulojen lisäys on kääntänyt alijäämän laskuun. Asetettujen alijäämätavoitteiden saavuttaminen edellyttäisi kuitenkin tiukempaa menojen sääntelyä. Rahapolitiikkaa on pienin askelin kiristetty ja ohjauskorko nousi elokuussa 3½ prosenttiin. Rahapolitiikan tehoa on vaimentanut pitkien korkojen pysyminen poikkeuksellisen matalina. Viime aikoina niiden korkoero Eurooppaan nähden on kasvanut.

Vaihtotaseen alijäämä Yhdysvalloissa ei uhkaa talouskasvun kestävyyttä pelkästään siellä vaan muuallakin. Alijäämä on ylittänyt 6 % suhteessa bruttokansantuotteeseen eikä käännettä parempaan ole toistaiseksi näköpiirissä. Tilanteen hallittu korjaaminen edellyttää julkisten menojen rajoittamisen jatkamista, toimia talouden säästämisasteen nostami-

seksi ja kiristyvää rahapolitiikkaa. Tämä tulee hidastamaan Yhdysvaltojen talouskasvua. Tänä vuonna tuotanto lisääntyy vielä 3½ %, mutta ensi vuonna enää 2-3 %.

Japanin talous kasvoi 2,7 % viime vuonna. Vuoden alun nopean vaiheen jälkeen kasvu supistui parin vuosineljänneksen ajan ja elpyi viimeisellä neljänneksellä vähän. Vienti lisääntyi 14,4 % ja sen kontribuutio kokonaistuotannon kasvuun oli lähes prosenttiyksikön suuruinen. Teollisuustuotannon kasvun myötä investoitiin rakennusinvestoinnit pois lukien 8 % edellisvuotista enemmän. Yksityisen kulutuksen kasvu oli 1,5 %.

Talous on jatkanut kasvu-uralla vuoden 2005 ensimmäisellä puoliskolla. Kotimainen kysyntä tukee kasvua. Yritysten voitot ovat kohentuneet. Kotitalouksien luottamus talouteen on vahvistunut ja työllisten määrän kasvu lisää käytettävissä olevia tuloja. Myös palkat ovat nousseet työmarkkinoiden elpymisen lisäessä kokoaikaisten työntekijöiden osuutta. Vienti Aasian maihin ei ole kasvanut. Yhdysvaltoihin sitä vastoin on viety hieman edellisvuotista enemmän. Viimeaikaisella öljyn hinnan nousulla saattaa olla negatiivisia vaikutuksia niin koti- kuin vientimarkkinoillakin. Bruttokansantuotteen arvioidaan tänä ja ensi vuonna kasvavan 1½ %.

Maa ei ole vielä päässyt irti hintojen alenemiskierteestä, vaikka kotimaiset tuottajahinnat ovatkin viime aikoina nousseet. Kuluttajahinnat ovat viime kuukausina pysyneet liki ennallaan, mutta osoittavat vuositasolla edelleen alaspäin. Lievä hintojen aleneminen näyttää siten jatkuvan.

Rahapolitiikan talouden kasvua vahvistava viritys näyttää jatkuvan. Niin kauan kuin deflaatiosta ei ole päästy eroon ohjauskoron nousua ei ole odotettavissa. Finanssipolitiikassa hallituksen tarkoitus on jatkaa ponnisteluja julkisen talouden tasapainottamiseksi. Vuosittainen puolen prosentin perusalijäämän supistuminen johtaisi budjetin tasapainoon 2010-luvun alkuvuosina.

Euroalueen tuotannon kasvu hidastui vuoden 2004 jälkipuoliskolla. Hyvän alkuvuoden jälkeen koko vuoden keskimääräinen kasvu ylti kuitenkin 2 prosenttiin. Paisuvan maailmankaupan ja kansainvälisen hyvän kysynnän huomioonottaen kasvuvauhti oli melko vaatimatonta. Tuontia suurempi vienti tuki kasvua vuoden alkupuoliskolla. Jälkipuolen kasvu rakentui kotimaisen kysynnän varaan. Investoinnit kasvoivat 2 % kolmen vuoden supistumisen jälkeen. Yksityinen kulutus lisääntyi 1,5 %. Työllisyys kohentui jonkin verran eikä hintojen nousu olennaisesti poikennut 2 prosentista. Parhaiten isoista jäsenmaista menestyi Ranska. Tuotanto supistui Italiassa ja Saksassa.

Kuluvan vuoden alkupuoliskon kasvu jäi jälkeen odotuksista. Teollisuustuotannon kasvun taittuminen maailmalla ja öljyn hinnan nousu leikkasivat yritysten ja kotitalouksien odotuksia ja aktiviteettia. Kotimainen kysyntä ei kasvanut juuri lainkaan. Kesän aikana on kuitenkin alkanut näkyä merkkejä tilanteen kohenemisesta. Teollisuustuotanto ja vienti osoittavat piristymisen merkkejä ja työttömyys alenee. Näin myös kotimaisen kysynnän kasvulle alkaa olla paremmat edellytykset. Paljon riippuu kuitenkin öljyn hinnan kehityksestä. Korkea öljyn hinta näyttää melko voimakkaasti vaikuttavan kotitalouksien käyttäytymiseen ja voi heikentää yritysten vientimahdollisuuksia.

Bruttokansantuote

	2002	2003	2004*	2005**	2006**
		määrän	muutos, prosenttia		
Yhdysvallat	1,6	2,2	4,2	3,2	2,7
Japani	-0,3	1,4	2,7	1,5	1,5
EU-25	1,1	1,0	2,4	1,6	1,9
Saksa	0,1	-0,1	1,6	0,8	1,3
Ranska	1,2	0,5	2,5	1,6	1,8
Italia	0,4	0,3	1,2	0,3	0,5
Iso-Britannia	1,8	2,2	3,1	2,0	2,2
Espanja	2,2	2,5	2,7	3,1	3,2
Ruotsi	2,0	1,5	3,5	1,9	2,6
Tanska	1,0	0,4	2,0	1,7	1,9
Suomi	2,2	2,4	3,6	2,1	3,2
OECD	1,6	2,1	3,4	2,5	2,8
Muut maat	4	4½	6½	5	5
Maailma	3,0	3,0	5	4	4

Työttömyysaste eräissä OECD-maissa

	2002	2003	2004*	2005**	2006**
			prosenttia		
Yhdysvallat	5,8	6,0	5,5	5,2	5,3
Japani	5,4	5,3	4,7	4,4	4,4
Iso-Britannia	5,1	4,9	4,7	4,7	4,7
Italia	8,6	8,4	8,0	7,8	8,0
Ranska	8,9	9,5	9,7	9,7	9,6
Saksa	8,2	9,0	9,5	9,7	9,6
Ruotsi	4,9	5,6	6,3	6,2	6,0
Suomi	9,1	9,0	8,8	8,2	7,5
Tanska	4,6	5,6	5,4	4,9	4,7
EU-25	8,7	9,0	9,0	8,8	8,8
OECD	6,8	6,9	6,7	6,7	6,8

Euron tulevan kurssin merkitys vaihtelee eri jäsenmaissa. Osassa kilpailukyky on heikentynyt ja euron vahvistuminen vaikeuttaisi vientiä tuntuvasti. Näissä maissa tarvittaisiinkin toimia kilpailukykyyn kohentamiseksi ja talouden joustavuuden lisäämiseksi sekä viennin kasvua tukevaa palkkapolitiikkaa.

Monella maalla on vaikeuksia noudattaa vakaus- ja kasvusopimuksen ehtoja. Tämä rajoittaa mahdollisuuksia harjoittaa finanssipolitiikkaa, jossa automaattisten vakauttajien annettaisiin täysimääräisesti lievittää suhdannevaihteluja.

Euroalueen rahapolitiikka on ollut suhteellisen kevyttä. Ohjauuskorko on ollut 2 % kestästä 2003 lähtien. Kasvua tukevan politiikan arvioidaan jatkuvan ainakin tämän vuoden loppuun ja ehkä pidempäänkin elleivät suhdanteet olennaisesti parane.

Kokonaistuotannon arvioidaan euroalueella kasvavan tänä vuonna 1,4 %. Ensi vuoden kasvuksi ennakoidaan 1,8 %, mikä alkaa lähestyä alueen potentiaalisia kasvumahdollisuuksia. Pysyvästi suuremman kasvun saavuttamiseksi tarvittaisiinkin laajamittaisia rakenteellisia uudistuksia. Euromaihin kuulumattomien unionin jäsenmaiden kasvuvauhti on ollut suurempi kuin euroalueella. Tänä ja ensi vuonna se poikkeaa enää vain hieman euroalueen keskiarvosta.

Ison-Britannian talouden vahva 3,1 prosentin kasvu v. 2004 perustui kotimaiseen kysyntään. Yksityinen kulutus alkoi vuoden loppua kohden tasaantua asuntojen hintojen nousun ja kireämmän rahapolitiikan takia. Julkinen kulutus kasvoi selvästi, kun hallitus jatkoi julkisten palvelujen kohentamiseen tähtäävää politiikkaa. Vahva punta hidasti viime vuoden alkupuoliskolla viennin kasvua ja teollisuustuotanto lisääntyi vain prosentin. Investoinnit olivat 6 % suuremmat kuin v. 2003.

Kuluvan vuoden puolella on alkanut näkyä lisää merkkejä hitaammasta kehityksestä. Kokonaistuotanto kasvoi vuoden alkupuoliskolla runsaan 2 %. Vähittäiskaupan kasvu toisella vuosineljänneksellä oli vuosimuutoksena pienin sitten helmikuun 1999. Asuntojen

Euroalueen talouskehitys

	2002	2003	2004*	2005**	2006**
		määrän muutos, prosenttia			
Yksityinen kulutus	0,7	1,1	1,3	1,2	1,4
Julkinen kulutus	3,1	1,6	1,7	1,3	1,7
Kiinteän pääoman bruttomuodostus	-2,4	-0,5	2,1	2,7	3,0
Tavaroiden ja palvelujen vienti	1,9	0,9	7,1	5,0	5,0
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	0,4	2,5	7,3	5,5	4,5
Bruttokansantuote markkinahintaan	0,9	0,6	2,0	1,4	1,8
Yksityisen kulutuksen deflaattori	2,2	2,0	1,9	1,9	1,8
Työttömyysaste, %	8,2	8,7	8,8	8,7	8,6
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, % bruttokansantuotteesta	-2,4	-2,8	-2,7	-2,8	-2,7
Vaihtotase, % bruttokansantuotteesta	1,2	0,6	0,6	0,3	0,3

hinnat ovat pysyneet liki ennallaan, jotkut asiantuntijat näkevät niiden alkaneen jo laskea. Työttömyys on edelleen runsas 4½ %, mutta työllisten määrä on kääntynyt laskuun. Tuotanto kasvaa tänä ja ensi vuonna noin 2 %.

Talousnäkymien heikkeneminen sai Englannin keskuspankin tekemään elokuun alussa päätöksen alentaa ohjauskorkoa ¼ prosentilla 4,5 prosenttiin. Hintojen nousu oli heinäkuussa hieman tavoiteltua 2 prosenttia korkeampi öljyn hinnan nousun takia. Kysyntäpaine on sitä vastoin alentunut merkittävästi, millä lieenee inflaation kannalta pitempiäaikaisempi merkitys. Finanssipolitiikka johtaa julkisen talouden alijäämän supistumiseen. Velkaantuminen lisääntyy hieman.

Ruotsissa suhdannekehitys oli hyvä viime vuonna. Tuotannon 3,5 prosentin kasvu oli suurelta osin seurausta ripeästä viennin kasvusta, mutta myös kotimainen kysyntä vahvistui. Investoinnit kääntyivät nousuun kolmen vuoden alamäen jälkeen. Silti työllisyyden heikkeneminen ja työttömyyden kasvu jatkuivat. Työttömyysaste oli keskimäärin 6,3 %.

Kuluvan vuoden alkupuoli on Ruotsissa ollut odottamattoman heikko. Vientimenesitys jäi tavoiteltua huonommaksi. Yksityinen ja julkinen kulutus oli vaimeata ja vain investoinnit kasvoivat ennakoidusti. Kasvuennustetta onkin selvästi alennettu. Monet tekijät puhuvat kuitenkin sen puolesta, että hidastuminen on vain väliaikaista. Tuottavuus kasvaa nopeasti. Kotitalouksien ja yritysten taloustilanne on hyvä. Matalat korot tukevat investointeja ja rakentamista. Ellei työllisyys ala kohentua, voivat kotitaloudet silti alkaa lisätä säästämistään. Bruttokansantuotteen kasvu hidastuu 2 prosenttiin v. 2005 ja on ensi vuonna 2½ %.

Hintojen nousu on ollut hidasta ja inflaatio-odotukset viittaavat alle 2 prosentin nousun pysyvyyteen. Kruunun arvo on alentunut ja keskuspankin päätös laskea heinäkuussa repokorkoa puolella prosenttiyksiköllä 1½ prosenttiin voi johtaa tämän trendin jatkumiseen. Tuloveroja alennetaan v. 2005 samalla kun verouudistus saadaan päätökseen. Julkinen talous pysyy ylijäämäisenä.

3 ULKOMAANKAUPPA

Vienti

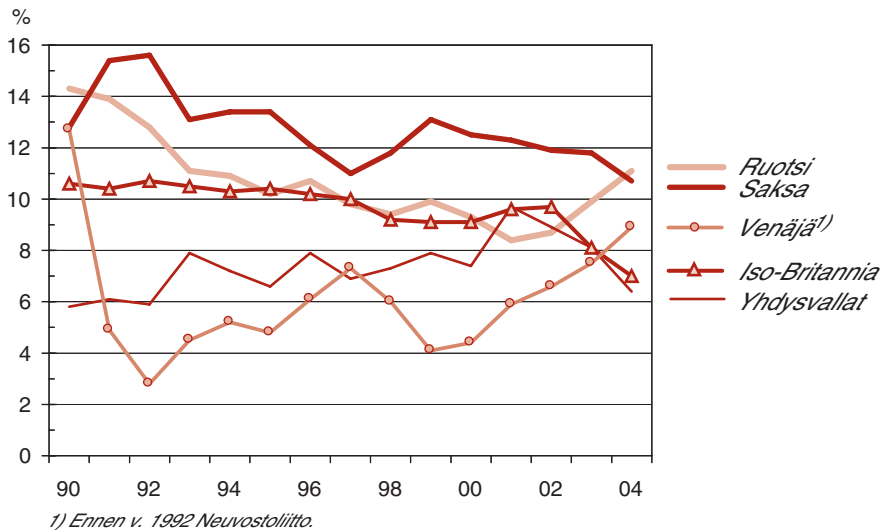
Viennin määrä lisääntyi viime vuonna 5½ %. Paperiteollisuudessa, metalleissa ja kone-teollisuudessa viennin kasvu oli koko vuoden ajan varsin reipasta, mutta elektroniikka-teollisuuden tuotteiden vienti vilkastui vasta vuoden jälkipuoliskolla. Vientihinnat nousi-vat prosentin ja viennin arvo 6½ %. EU-alueelle suuntautuneen tavaraviennin arvo kasvoi vain prosentin; vienti euroalueelle väheni 3 %. Myös Pohjois-Amerikkaan suuntautunut vienti väheni, kun suuria laivatoimituksia ei viime vuonna ollut. Vienti Venäjälle ja Kii-naan kasvoi tuntuvasti.

Kuluvan vuoden alkupuolella vienti jatkui varsin vilkkaana, joskin metsäteollisuuden seisokit aiheuttivat vientiin kesäkuussa melkoisen loven. Yritysten suhdanneodotukset olivat heinäkuussa toiveikkaita. Vientihinnat ovat vuodenvaihteen jälkeen monilla aloilla nousseet ja euron arvon heikkeneminen suhteessa dollariin vahvistaa odotuksia vientihin-tojen nousun jatkumisesta, joskin elektroniikkatuotteiden trendinomainen hintojen lasku pudottaa hintojen keskimääräisen nousun lähes nollatasolle. Suomalaisen elektroniikka-teollisuuden hyvä asema kansainvälisessä vientikilpailussa nostaa viennin määrän kasvun tänä vuonna vajaaseen 4 prosenttiin, metsäviennin supistumisesta huolimatta.

Maailman talouskasvuun liittyvät epävarmuudet ja Euroopan talouskasvun heikko-us varjostavat ensi vuoden vientinäkymiä, mutta viennin kasvua nostaa kuluvan vuoden metsäseisokkien aiheuttama matala vertailupohja. Viennin määrä kasvaa ensi vuonna 6 % eli tuntuvasti kuluva vuotta ripeämmin.

Metalliteollisuuden tuotteiden viennin määrä lisääntyi viime vuonna 6 %. Erityisen nopeaa oli metallien viennin kasvu, mutta myös elektroniikka- ja sähköteollisen viennin laskennallinen määrä lisääntyi, vaikka viennin arvo putosi 2 %. Vietyjen matkapuhelimien lukumäärä nousi 32 miljoonaan edellisen vuoden 29 miljoonasta. Kaikkia vietyjä puheli-mia ei kuitenkaan valmistettu Suomessa, sillä viime vuonna tuotiin 11 miljoonaa matka-puhelinta, joista valtaosa kierrätettiin Suomen kautta kolmansiin maihin. Tuodut matka-

!&#!'&'('!%\$ ' ,
osuus viennistä

puhelimet olivat tyypiltään halpoja tai keskihintaisia, joten niiden hinta jäi murto-osaan kotimaassa valmistettujen matkaviestinten hinnasta. Koneiden vientiä nostivat erityisesti Venäjän kasvavat investointitarpeet. Laivavienti väheni tuntuvasti.

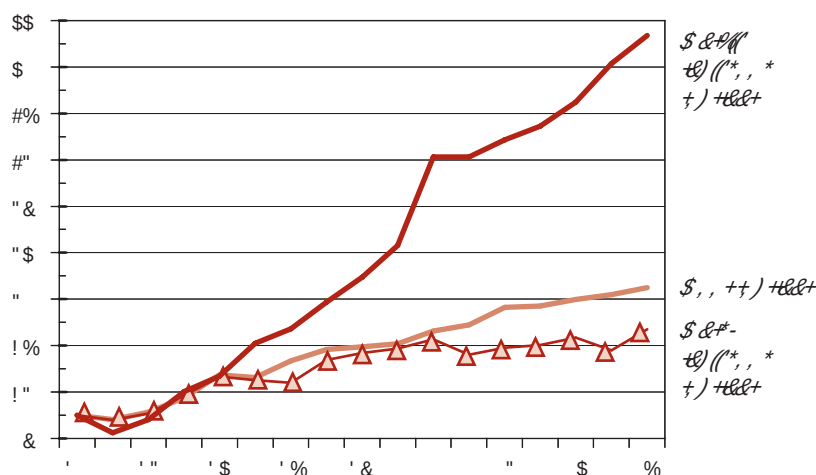
Kuluvan vuoden alkupuolella erityisesti elektroniikkateollisuuden tuotteiden vienti on vauhdittunut samalla kun maailmanlaajuinen kilpailu painaa niiden hintoja. Matkapuhelimien maailmanmarkkinakysynnän odotetaan tänä vuonna lisääntyvän 16 prosentilla. Tammi-kesäkuun aikana elektroniikka- ja sähköteollisuuden viennin arvo lisääntyi viidenneksen. Alan käypähintainen vientitilaukanta oli kesäkuun lopussa 11 % viime vuoden tasoa korkeampi: vienti jatkuu vilkkaana vuoden jälkipuoliskollakin. Koneiden ja metallituotteiden vientitilaukanta on myös varsin vahva, joten viennin hyvä kasvu jatkuu. Metallien viennin viime vuoden huikea kasvu taittuu tänä vuonna; maailmanmarkkinakysynnän vaimeneminen on jo kääntänyt teräksen hinnan laskuun. Kulkuneuvoteollisuuden vienti vähenee autoviennin kasvusta huolimatta, sillä laivavienti on vähäistä.

Ensi vuonna metalliteollisuuden viennin kasvu hieman hidastuu, mutta vientinäykymät pysyvät yhä hyvinä. Suomalaisen elektroniikkateollisuuden vahva kilpailukyky turvannee alan viennin kohtuullisen kasvun kireästä markkinaosuuskilpailusta huolimatta. Myös koneiden vienti jatkuu vilkkaana. Kulkuneuvoteollisuuden vienti kasvaa ripeästi, kun suuri risteilijä valmistuu vientiin. Metallien vienti palautunee tuotantokapasiteetin lisäyksen ansiosta kasvu-uralle.

Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä paperiteollisuuden tuotteiden viennin määrä oli kasvussa ja vientihinnatkin kääntyivät varovaiseen nousuun. Puutavaravienti väheni, koska sahatavaran ylitarjonta Keski-Euroopan markkinoilla jatkui. Toisella neljänneksellä paperiteollisuuden työseisokit tyrehdyttivät paperiteollisuuden viennin runsaan kuukauden ajaksi lähes kokonaan ja puutavarateollisuudessaakin merkittävässä määrin. Työmarkkinasovun syntymisen jälkeen paperiteollisuuden vienti kasvaa loppuvuoden aikana jälleen tuntuvasti, minkä lisäksi tarjonnan väliaikainen pienentyminen ja euron heikentyminen suhteessa dollariin nostavat vientihintoja. Pitkä työseisaus pudottaa kuluvan vuoden viennin määrän kehityksen kuitenkin vahvasti miinukselle.

Sekä elintarviketeollisuudessa että tekstiili- ja vaatetusteollisuudessa vienti on alkuvuoden ajan ollut vaisua ja vientitilaukannat olivat kesällä matalalla tasolla. **Kemianteollisuudessa** vienti kasvoi alkuvuoden aikana kaikilla päätoimialoilla. Vuositasolla viennin kasvu jatkuu kohtuullisen hyvänä, vaikka pitkä öljynjalostamon huoltoseisokki syksyllä hidastaa kasvua. **Palveluvienti** lisääntyi viime vuonna 7 %. Tänä ja ensi vuonna sen kasvu hidastuu.

! " " #!

Tavaroiden ja palvelujen vienti

	2004 osuus, %	2002	2003	2004*	2005**	2006**	2002	2003	2004*	2005**	2006**
		määrän muutos, prosenttia					hinnan muutos, prosenttia				
Metsäteollisuus	24,2	4	1½	4	-6½	11½	-5½	-5½	-1½	2	1½
Puutavara	5,4	4	1	1	-2	2	-1	-1	½	2	1
Massa ja paperi	18,8	4	2	5	-8	14	-7	-7	-2	2	2
Metalliteollisuus	54,7	4½	3½	6	9	6	-6	-5	-½	-2½	-2½
Metallien jalostus	10,8	1	17	23	-4	2	1	-1	11	6	-4
Koneet, metallituotteet, kulkuneuvot	19,2	-7	-3	3	3	10	½	0	½	2	1
Elektroniikka- ja sähkötuotteet	24,7	12	4	6	14	5	-12	-9	-8	-5	-5
Muut	21,1	8½	½	3	2	3	-4	0	4½	6½	1½
Maa- ja metsätalous	0,8	-2	13	-6	-5	0	-10	-26	15	-1	0
Elintarvikkeet	1,8	4	2	3	1	2	-½	-3	-1	1	1
Tekstiili-, vaate- ja nahkatuotteet	1,4	0	-8	-1	-2	-2	½	0	-½	2	0
Kemianteollisuus	12,8	14	-2	2	3	4	-6	4	11	10	2
Tavaravienti ¹⁾	100,0	4,2	2,0	5,5	4,1	6,5	-5,2	-3,7	0,1	0,0	-0,7
Tavaroiden ja palvelujen vienti ¹⁾		5,0	1,4	5,6	3,8	6,0	-5,1	-3,1	1,0	0,3	-0,6

¹⁾ Summarivien toteutuneet hinta- ja määrämuutokset vuosilta 2002-2004 ovat kansantalouden tilinpidon mukaisia. Tuotekohtaisesti toimialaluokittain hinta- ja määrämuutokset on arvioitu Tilastokeskuksen vientihintaindeksin ja Tullihallituksen viennin arvotietojen perusteella.

Tuonti

Tuonnin määrä lisääntyi viime vuonna peräti 6 %. Sekä raaka-aineiden, investointitavaroiden että kulutustavaroiden tuonnin kasvu oli nopeaa. Tuontihinnat nousivat 3½ % raaka-aineiden, energian ja rahtikustannusten nousun takia.

Kuluvan vuoden alkupuolella tuonnin kasvu on jatkunut varsin vahvana, mutta vähitellen kasvu hidastuu: tänä vuonna 4½ prosenttiin ja ensi vuonna 3½ prosenttiin. Tuontihintojen nousuvauhti puolestaan nopeutuu energian jyrkän hinnannousun takia. Ensi vuonna hintojen nousun odotetaan vaimenevan.

Raaka-aineiden ja tuotantohyödykkeiden tuonnin määrä lisääntyi viime vuonna 6 %, mm. metallien tuonnin poikkeuksellisen suuren kasvun johdosta. Tänä vuonna raaka-aineiden ja tuotantohyödykkeiden tuonnin kasvu hidastuu, kun tehdasteollisuuden tuotannon kasvu on vähäistä. Metallien tuotannon ja sen myötä tuonnin kasvu taittuu tänä vuonna laskuun. Tehdasteollisuuden tuotannon kasvun nopeutuminen nostaa ensi vuonna raaka-aineiden ja tuotantohyödykkeiden tuontitarvetta.

Energian tuonnin määrä väheni viime vuonna 2 %, mutta hintataso nousi runsaan kymmeneksen. Tänä vuonna energiahintojen nousuvauhti on kiihtynyt, mikä hillinne kulutusta. Tuonti vähenee tänä vuonna, mutta kääntyy ensi vuonna nousuun, vaikka hintataso vielä vuosikeskiarvona kohoaa.

Investointitavaroiden tuonti lisääntyi viime vuonna 4 % ja tuonnin kasvu on ollut vahvaa myös alkuvuoden aikana. Investointitavaroiden tuonnin kasvu nopeutuu tänä vuonna hieman ja pysyy ensi vuonnakin vilkkaana mm. koska yritysten kone- ja laiteinvestoinnit ovat lisääntymässä.

Kestokulutustavaroiden tuonti lisääntyi viime vuonna 14 %, vaikka kotimaisten autohankintojen kasvu jo taittui. Kasvu on jatkunut vahvana myös kuluvan vuoden alussa. Suurena osa kestokulutustavaroista tuodaan Suomeen välivarastoon, josta ne jatkavat edelleen matkaansa vientinä ulkomaille. Kestokulutustavaroiden tuonnin kasvu hidastuu pysyen kuitenkin varsin nopeana ensi vuonnakin. Muiden kulutustavaroiden tuontia vilkastutti viime vuonna alkoholin maahantuontirajoitusten väljeneminen, mutta tänä vuonna kasvu on jo rauhoittunut.

Palvelujen tuonti lisääntyi viime vuonna 2 % ja kasvu jatkunee vakaana myös tänä ja ensi vuonna.

Tavaroiden ja palvelujen tuonti

	2004 osuus, %	2002 määrän muutos, prosenttia	2003	2004*	2005**	2006**	2002 hinnan muutos, prosenttia	2003	2004*	2005**	2006**
Raaka-aineet ja tuotanto-											
hyödykkeet	38,7	4	1	6	4	3	-5	-1	6	4	-1
Energiatuotteet	12,3	5	6	-2	-2	3	-7	4	12	32	4
Investointitavarat	21,0	-9	2	4	6	4	-1	-1	0	2	2
Kestokulutustavarat	12,2	15	14	14	12	8	-3	-1	-1	-2	1
Muut kulutustavarat	15,9	10	5	8	4	3	-3	-1	-1	-2	1
Tavaratuonti ¹⁾	100,0	3,0	3,7	6,9	4,7	3,8	-2,7	-0,1	3,4	5,1	1,1
Tavaroiden ja palvelujen tuonti ¹⁾		1,8	2,9	6,0	4,4	3,5	-2,6	0,4	3,6	4,5	0,9

¹⁾ Summarivien toteutuneet hinta- ja määrämuutokset vuosilta 2002-2004 ovat kansantalouden tilinpidon mukaisia. Käyttötarkoituksittain hinta- ja määrämuutokset on arvioitu Tilastokeskuksen tuontihintaindeksin ja Tullihallituksen tuonnin arvotietojen perusteella.

Vaihtotase

Vaihtotaseen ylijäämä suureni viime vuonna siitäkin huolimatta, että kauppataaseen ylijäämä supistui, sillä tuotannontekijäkorvausten taseen alijäämä pieneni tuntuvasti. Tänä vuonna vaihtotaseen ylijäämä heikkenee, kun kauppataaseen ylijäämä vähenee ja toisaalta tuotannontekijäkorvausten taseen alijäämä syvenee.

Ulkomaankaupan reaalin kasvu nosti viime vuoden bruttokansantuotteen kasvua miltei puolella prosenttiyksiköllä, mutta kauppataaseen ylijäämä supistui vaihtosuhteen heikkenemisen johdosta. Tuontien energian ja raaka-aineiden hintojen jyrkkä nousu heikentää tänä vuonna vaihtosuhdetta entisestään ja johtaa jälleen kauppataaseen ylijäämän supistumiseen, vaikka viennin määrän kehityksen ennakoidaan pysyvän paperiteollisuuden työkiistasta huolimatta varsin hyvänä. Ensi vuonna vaihtosuhteen aleneminen hidastuu ja kauppataaseen ylijäämä kasvaa.

Palvelutaseen vaje supistui viime vuonna palvelutulujen poikkeuksellisen vahvan kasvun johdosta. Tänä vuonna alijäämä suurenee jälleen, mm. koska kohoavien kuljetuskustannuksien vaikutus on palvelutuonnissa suurempi kuin palveluviennissä.

Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen loppusumma on altis suurille vaihteluille, koska siihen vaikuttavat yritysten kansainväliset omistusrakenteet ja rahoitusvirrat. Kuluneena keväänä osinkomenot ulkomaille lisääntyivät tuntuvasti ja sen johdosta tuotannontekijäkorvausten alijäämä syvenee tänä vuonna. Ensi vuonna alijäämä pienee jälleen.

Suomen korollinen ulkomainen nettosaatava nousi viime vuoden lopulla 11 mrd. euroon. Kesäkuussa nettosaatava oli 9,4 mrd. euroa. Mekaanisen laskelman mukaan korollisen nettosaatavan saldo nousee kuluvan vuoden lopulla runsaaseen 13 mrd. euroon. Nettovarallisuus (perinteinen nettovelka-käsite, johon sisällytetään myös ulkomainen pörssivarallisuus) osoitti kesäkuussa 29,5 mrd. euron velkaenemmyyttä.

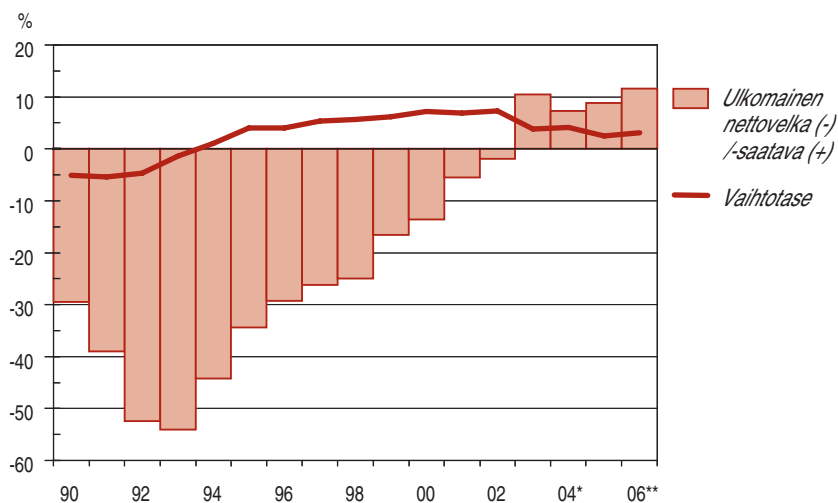
Vaihtotase

	2002	2003	2004*	2005**	2006**	2005/2004	2006/2005
	mrd. euroa					muutos, prosenttia	
Tavaravienti ¹⁾ (+)	47,4	46,6	49,2	51,2	54,2	4,1	5,8
Tavaratuonti ¹⁾ (-)	34,0	35,2	38,9	42,8	44,9	10,1	5,0
Kauppataase	13,5	11,4	10,3	8,4	9,2		
Palvelujen vienti (+)	6,6	6,5	7,5	7,8	8,0	4,0	3,0
Palvelujen tuonti (-)	8,8	9,0	9,6	10,1	10,3	5,1	2,0
Palvelujen tase	-2,3	-2,5	-2,2	-2,4	-2,3		
Tavaroiden ja palvelujen tase	11,2	8,9	8,1	6,1	6,9		
Tuotannontekijäkorvaukset ja tulonsiirrot, netto	-0,9	-3,4	-2,0	-2,2	-1,9	13,9	-14,2
Vaihtotase	10,3	5,5	6,2	3,8	5,0		
Vaihtotase, % bruttokansantuotteesta	7,3	3,8	4,1	2,5	3,1		

¹⁾ Sisältää tavarakaupan korjausevät.

Vaihtotase ja ulkomainen nettovelka /-saatava

suhteessa bruttokansantuotteeseen

4 TUOTANTO

Alkutuotanto

Maatalous

Vuonna 2004 maatalouden tuotanto supistui jo toista vuotta peräkkäin ja tuotanto laski lähes kolme prosenttia. Viljakasvien viljelyala lisääntyi yli kaksi prosenttia, mutta huonojen sääolojen seurauksena viljasato jäi viisi prosenttia edellisvuotta pienemmäksi.

Kahden edellisen heikon vuoden jälkeen maatalouden tuotanto kääntyy jälleen kasvuun. Viime vuotta pienemmästä viljelyalasta huolimatta kuluvan vuoden sadosta odotetaan merkittävästi suurempaa. Säiden säilyessä suotuisina varsinkin ohra- ja kaurasadon lisäys on tuntuva. Viljelyalasta ohran osuus kasvaa jo noin puoleen kokonaisviljelyalan supistuessa. Maidontuotanto jäänee tänä vuonna hieman viime vuoden tasosta. Naudanlihan tuotanto supistuu kun taas sianlihan tuotanto kasvaa hieman viime vuodesta. Kesannointivelvoite muuttuu ensi vuodeksi: käyttöön otetaan yhdistelmämalli, jossa kesannointiala määräytyy tilan kesannoksi kelpaavan pinta-alan ja alueen kesantoprosentin seurauksena. Kesantoprosentti vaihtelee 5,7 ja 8,8 prosentin välillä alueesta riippuen. Kesannointialan odotetaan lisääntyvän ensi vuonna, mikä hidastaa tuotannon kasvua. Maidontuotanto säilynee ensi vuonna kuluvan vuoden tasolla. Maataloustuotannon kasvu hidastuu ensi vuonna.

Metsätalous

Metsätalouden tuotanto supistui viime vuonna vajaan prosentin, kun markkinahakkuut vähenivät 54 milj. kuution. Puun tuonti puolestaan lisääntyi 5 % kohoten 17,5 milj. kuution. Tämä vuosi on viimeinen, jolloin pinta-alaverotuksessa olevat metsätilat voivat myydä puuta ilman myyntituloveroa, mikä vilkastuttaa puun myyntihaluja. Paperiteolli-

suuden työhäiriö vähensi touko-kesäkuun hakkuita kuitenkin siinä määrin, että ne vuoden alkupuolella jäivät 8 % vuodentakaista pienemmiksi eikä viime vuoden hakkuumääriin tänä vuonna yllätä. Puun myyntituloveron täysimittainen voimaantulo nostanee ensi vuonna kantohintoja. Metsäteollisuuden puun tarve suurenee, mutta lisääntyvä puun tuonti hillitsee kotimaisia hakkuita. Metsätalouden tuotanto lisääntyy metsäteollisuuden tuotantoa hitaammin.

Alkutuotanto

	2002	2003*	2004*	2005**	2006**	Keskimäärin 2004/1995
			määrän muutos, prosenttia			
Maatalous, metsästys ja kalastus	5,9	-4,9	-3,0	3½	½	0,5
Työllisyys ¹⁾	-4,5	-6,9	-2,3	-1	-3	-4,1
Metsätalous	2,0	2,1	-0,8	-4	4	2,4
Työllisyys ¹⁾	0,0	-2,5	2,6	0	0	-1,4

¹⁾ Työtunteina.

Jalostus

Teollisuus

Tehdasteollisuudessa viime vuosi oli ripeän kasvun aikaa. Kasvu nousi miltei kuuteen prosenttiin, kun sekä metsä- että metalliteollisuuden tuotteiden kysyntä oli vilkasta. Kapasiteetin käyttöaste nousi kahdella prosenttiyksiköllä 84 prosenttiin ja työn tuottavuus parani 8,4 %. Elektroniikka- ja sähköteollisuuden ohella työn tuottavuuden kasvu oli erityisen nopeaa paperiteollisuudessa ja koneteollisuudessa. Yritysten kannattavuus käyttökateprosentilla mitaten heikkeni puoli prosenttiyksikköä 11 prosenttiin. Metsäteollisuudessa ja kemianteollisuudessa kannattavuus koheni, mutta metalliteollisuudessa se supistui elektroniikkateollisuuden heikentyneen kannattavuuskehityksen takia.

Kuluvan vuoden alkupuolella tuotannon kasvu vaimeni. Metalliteollisuuden kasvu hidastui jo vuoden alussa huomattavasti. Paperiteollisuudessa työmarkkinahäiriöihin varautuminen nopeutti tuotannon kasvua vuoden ensi kuukausina, mutta kuuden viikon työsulku sitä edeltävine työseisauksineen pysäytti toiminnan kevätkesällä. Paperiteollisuuden työmarkkinahäiriöt vähensivät myös puutavarateollisuuden ja kemikaalien tuotantoa.

Yritysten suhdanneodotukset olivat heinäkuussa varsin myönteiset ja osa paperin työsulun aikaisista menetyksistä korvautunee vuoden jälkipuoliskolla. Tehdasteollisuuden tuotannon kasvu jää tänä vuonna kuitenkin puoleen prosenttiin. Ensi vuonna kasvu vauhdittuu 5 prosenttiin, ennen muuta siksi, että paperiteollisuuden tuotanto palaa normaaliralleen.

Metalliteollisuuden tuotanto lisääntyi viime vuonna 8 %. Hyvä vientikysyntä veti kasvuun sekä elektroniikka- ja sähköteollisuuden, metallien jalostuksen että koneiden tuotannon. Kulkuneuvojen tuotanto väheni tilausten puutteessa tuntuvasti.

Tänä vuonna metalliteollisuuden tuotannon kasvu vaimenee 3½ prosenttiin elektroniikkateollisuuden hidastuvan kasvun takia. Elektroniikka- ja sähköteollisuuden tuotanto ylty tammi-kesäkuussa vain parin prosentin kasvuun. Vientinäkömiin nähden vaisu kotimainen tuotanto selittyy osin tilastotekniikalla: teollisuustuotannon volyyymi-indeksi ei kykene riittävästi ottamaan huomioon matkapuhelimien laadun nousua, ja kotimainen tuotanto keskittyy nimenomaan korkean laatutason matkaviestimiin. Halvemmat massapuhelimet tuotetaan matalamman kustannustason maissa ja lähempänä päämarkkinointia. Metallien jalostus on alkuvuoden aikana kääntynyt heikentyneen kysynnän takia laskuun. Myös koneiden tuotannon kasvu on alkuvuoden aikana jäänyt vähäiseksi, mutta niiden tilauskantojen korkea taso turvanee tuotannon kasvun vuoden jälkipuoliskolla. Kulkuneuvojen tuotanto on lähtenyt ripeään nousuun, kun telakoiden tilauskanta on suurentunut. Myös autojen tuotanto lisääntyy, sillä Uudessakaupungissa on aloitettu uuden automallin kokoaminen.

Ensi vuonna metalliteollisuuden tuotanto lisääntyy hieman tämänvuotista nopeammin, 4 %. Tuotannon kasvu nopeutuu useimmilla aloilla; jälkisyklisen kone- ja metallituoteollisuuden tilaukset lisääntyvät, kun kapasiteetin käyttöaste on ensin noussut muualla. Metallien valmistuksessa alan uusi kapasiteetti mahdollistaa tuotannon kasvun heti kysynnän kasvaessa. Kulkuneuvojen tuotannon kasvu nopeutuu tiedossa olevien laivatilausten perusteella. Elektroniikka- ja sähköteollisuuden tuotannon kehitystä on vaikea arvioida, joten sen ennakoidaan jatkuvan tämän vuoden vauhdissa.

Metsäteollisuuden tuotanto lisääntyi viime vuonna 6 %, kun paperiteollisuudessa kirjattiin yli 7 prosentin tuotannon lisäys. Puutavarapuolella tuotannon kasvu oli vaatimatonta kotimaisen rakentamisen runsaudesta huolimatta.

Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä paperiteollisuuden tuotanto jatkui vilkkaana ja kapasiteetin käyttöaste nousi 95 prosentin pintaan. Toisella neljänneksellä tuotannon määrä puolittui työmarkkinahäiriöiden takia eikä tätä pudotusta saada vuoden jälkipuoliskolla rivakallakaan tuotantovauhdilla kiinni. Ensi vuonna tuotannon kasvu on vastaavasti erittäin nopeaa, kun kuluneen kevään ”kuoppa” täyttyy. Myös sahatavarateollisuudessa paperiteollisuuden työmarkkinahäiriöt tuottivat ongelmia. Sen sijaan levyteollisuudessa ja puutuotteiden valmistuksessa työseisauksen vaikutukset jäivät lieviksi. Kokonaisuudessaan puutavarateollisuuden tuotannon vaihtelut, tämän vuoden lasku ja ensi vuoden nousu, jäävät huomattavasti paperiteollisuutta lievemmiksi.

Teollisuuden tuotanto¹⁾ ja työllisyys

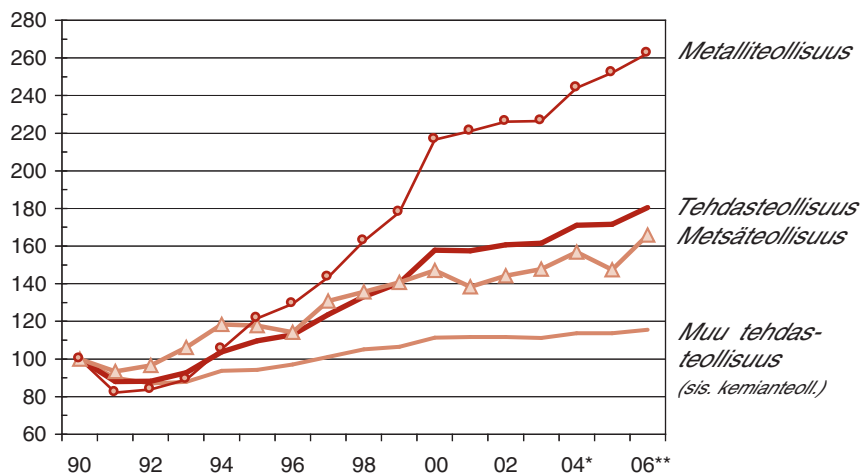
	2004* osuus, %	2002	2003	2004* määrän muutos, prosenttia	2005**	2006**	Keskimäärin 2004/1995
Tehdasteollisuus	89,3	2,1	0,5	5,9	½	5	5,3
metsäteollisuus	15,2	4,2	2,5	6,1	-6	12½	3,1
puutavara	4,0	3,0	4,0	1,3	-2	3	4,6
massa ja paperi	11,2	4,6	2,1	7,3	-7	15	2,7
metalliteollisuus	44,3	2,3	0,1	7,8	3½	4	8,6
metallien jalostus	4,3	1,6	2,2	2,8	-4	2	3,0
koneet, metallituotteet, kulkuneuvot	19,2	-5,4	0,7	1,0	3½	4½	2,2
elektroniikka- ja sähkötuotteet	20,7	8,6	-0,6	13,3	4	4	17,5
kemianteollisuus	11,0	-0,3	-0,2	2,4	2½	4½	2,6
muu tehdasteollisuus	18,8	0,3	-0,5	2,0	-1½	0	1,8
elintarvikkeet	6,6	2,2	0,6	-0,6	-2	-1	1,4
tekstiilit, vaatteet yms.	1,6	-0,9	-8,6	-0,6	-6	-3	-1,6
graafiset tuotteet	5,5	2,2	-0,7	2,9	-1	1	2,4
rakennusaineet	3,1	-0,7	2,7	5,9	3	2	3,5
muut	2,0	-7,5	-0,8	3,9	-3	1	2,4
Mineraalien kaivu	1,1	11,1	-1,5	-14,9	25	-5	-2,1
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	9,7	1,3	10,8	1,2	-8	5	2,8
Koko teollisuustuotanto	100,0	2,1	1,1	5,3	0	5	5,0
Teollisuuden työllisyys ²⁾		-2,5	-2,9	-2,3	-1	0	0,4

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

²⁾ Työtunteina.

Teollisuustuotanto

1990 = 100

Kemianteollisuuden tuotanto lisääntyi viime vuonna 2½ %. Kuluvan vuoden alussa kumi- ja muovituotteiden valmistus on lisääntynyt viidenneksen, kun taas kemikaalien valmistus väheni, osin paperin työseisokkien aiheuttaman kysynnän heikkenemisen takia. Öljyn tuotanto on lisääntynyt vakaasti, mutta syksyllä toteutuva öljynjalostamon huoltoseisokki painaa tämän vuoden tuotantoa. Seisokista huolimatta kemiantuotanto lisääntyy tänäkin vuonna viime vuoden tahtiin. Hyvinä pysyvien vientinäköymien ja lisääntyvän öljyntuotantokapasiteetin johdosta kasvu nopeutuu ensi vuonna 4½ prosenttiin.

Muun tehdasteollisuuden kasvu oli viime vuonna varsin nopeaa graafisessa tuotannossa ja rakennustuoteteollisuudessa. Elintarviketeollisuudessa ja tekstiili- ja vaatetusteollisuudessa se väheni. Rakennustuoteteollisuudessa kasvu jatkuu tänä vuonna melko nopeana, mutta hidastuu vähitellen kun talonrakentamisen ripein kasvuvaihe taittuu. Graafisessa tuotannossa tilauskannat ovat pysyneet heikkoina ja tuotanto vähenee tänä vuonna, mutta lisääntyy ensi vuonna hieman.

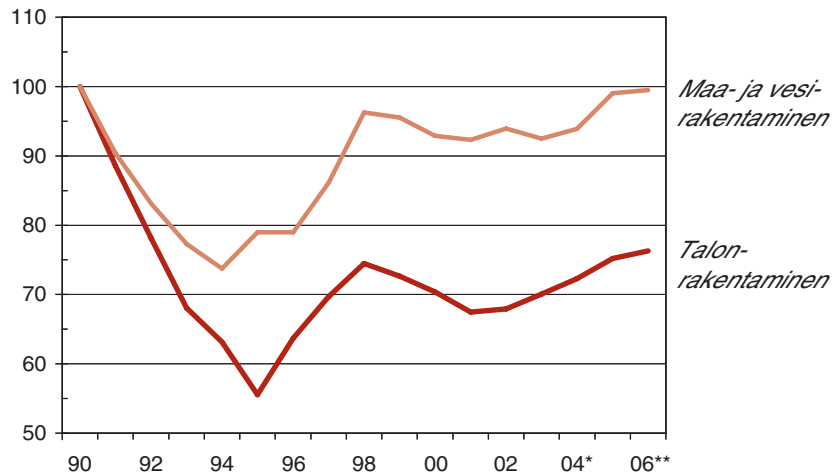
Rakentaminen

Talonrakentamisen määrä kasvoi viime vuonna 3 %. Vapaaehtoinen asuin- ja korjausrakentaminen lisääntyivät matalan korkotason, kuluttajien vahvan tulevaisuudenuskon sekä muuttoliikkeen takia yhä selvästi. Kysyntä painottui pientaloasuntoihin, ja kaikkiaan asuntoja aloitettiin 32 400, joista 4 800 valtion tukemina. Toimitilarakentaminen väheni lähinnä toimistojen osalta, joiden vajaatäyttöaste oli normaalia korkeampi. Liikerakentaminen pysyi melko vilkkaana ja teollisuusrakentamisen taantumavaihe alkoi vähitellen hellittää.

Kuluvana vuonna talonrakentaminen lisääntyy lievästi enemmän kuin v. 2004 ja kasvu jatkuu hieman hidastuneena myös ensi vuonna. Alan työvoimaniukkuus pahenee varsinkin pääkaupunkiseudulla, vaikka ulkomaisen työvoiman käyttö onkin lisääntynyt lähinnä Virosta toimivien palveluyritysten kautta. Rakentamisen painopiste alkaa vähitellen siirtyä uustuotannossa muuhun kuin asuinrakentamiseen. Asuntoja aloitetaan tänä vuonna yhteensä ainakin viimevuotinen määrä ja ensi vuonnakin runsas 30 000, joista kumpainakin vuonna vajaa 5 000 valtion tukemina. Kaavoituksen hitaudesta sekä tonttien ”panttaamisesta” aiheutuva tonttipula rajoittaa aloituksia etenkin pääkaupunkiseudulla, mikä nostaa asuntojen hintoja entisestään. Asuntojen korjaamista vauhdittaa osaltaan kotitalousvähennyksen lisääntynyt hyödyntäminen, rahoituksen edullisuus sekä ennaltaehkäisevän ja pienimuotoisen korjaustoiminnan yleistyminen. Teollisuusrakentaminen kasvaa matalalta tasoltaan etenkin tänä vuonna mutta todennäköisesti myös v. 2006, sillä alan suhdannenäköymät ovat kohtuulliset ja kapasiteetin lisäystarve ilmeinen; suurimman yksittäisen hankkeen, Olkiluodon ydinvoimalan kuluvana kesänä alkaneet mittavat talonrakennustyöt jatkuvat vuoden 2008 loppupuolelle saakka. Liikerakentaminen lisääntyy tänä vuonna edelleen ja pysyy ensi vuonnakin tavanomaista suurempana, mihin vaikuttaa olen-

Rakennustoiminta

1990 = 100

Talonrakentaminen ja rakennuspalvelutoiminta

	2002	2003*	2004*	2005**	2006**	Keskimäärin 2004/1995
	määrän muutos, prosenttia					
Talonrakentamisen määrä	0,7	3,0	3,0	3½	2	1,7
Työllisyys ¹⁾	-0,1	-0,5	0,7	2½	½	2,9
Aloitettut rakennukset ²⁾	-7,3	2,5	4,9	3½	-2	4,1
asuinrakennukset	3,4	14,2	6,7	3½	-2	6,0
teollisuusrakennukset	-31,7	-1,1	12,1	30	-5	-1,5
liike- ja toimistorakennukset ³⁾	-15,2	22,7	-8,1	10	8	8,8
julkiset palvelurakennukset ⁴⁾	30,2	-28,9	14,3	-7	-7	6,5
Valmistuneet rakennukset ²⁾	-8,1	-3,2	1,2	4½	4	4,4

¹⁾ Työtunteina.

²⁾ Kuutiometriä.

³⁾ Liikerakennukset, toimistorakennukset, liikenteen rakennukset.

⁴⁾ Hoitoalan, opetus- ja kokoontumisrakennukset.

naisesti kaupan tiukka markkinaosuuskilpailu. Toimistorakentamisessa rakennuttajat ovat kuluvan vuoden alkupuoliskolla olleet aloituksissaan yhä varovaisia, sillä vanhoja toimistotiloja on runsaasti tarjolla. Kun suhdannenousu jatkuu, uusien toimistotilojen tarve lisääntynee ensi vuonna etenkin pääkaupunkiseudulla jopa merkittävästi. Julkinen rakentaminen pysyy molempina vuosina melko vilkkaana lähinnä hoito- ja opetusallalla.

Maa- ja vesirakentamisen määrä lisääntyi viime vuonna 1½ %. Kasvu jatkuu tulevalla vuonna niin tie-, rata- kuin energiahuollon investoinneissa. Lisäksi Vuosaaren satamarakentaminen sekä Naantalin ja Loviisan väylät ovat tähän asti pitäneet vesiliikenneinvestoinnit suurina. Ensi vuonna maa- ja vesirakentaminen ei enää kasvane, sillä alkavien suurten työkohteiden määrä on valmistuneita pienempi. Alan tuotantonäkymät ovat kuitenkin yhä normaalia paremmat. Peruskunnossapidon ja -huollon ohella tuotantoa vahvistavat etenkin paikallisesti muutamat suuret investointihankkeet, jotka jakaantuvat eri puolille maata. Tienpidossa työllistää mm. Tampereen läntinen kehätie yhä merkittävästi ja Vuosaaren satamaan johtavien valtion rata-, tie- ja vesiväylähankkeiden työt jatkuvat vuoteen 2008. Helsingin omat satamarakennustyöt etenevät samanaikaisesti. Tienpidossa työllistävät uusina hankkeina ennen kaikkea Hakamäentie Helsingissä ja E 18 Muurla-Lohja.

Maa- ja vesirakentaminen

	2002	2003	2004*	2005**	2006**	Keskimäärin 2004/1995
			määrän muutos, prosenttia			
Maa- ja vesirakentamisen määrä	1,8	-1,6	1,5	3	0	1,8
Työllisyys ¹⁾	0,3	1,3	2,2	7	- ½	2,3

¹⁾ Työtunteina.

Palvelut

Vuonna 2004 palvelujen tuotanto lisääntyi 3,2 %. Palvelujen tuotanto kasvoi yksityisten palvelujen kysynnän vetämänä, sillä niiden kasvu kiihtyi runsaaseen 4 prosenttiin. Viime vuonna yksityinen palvelutuotanto ylittikin kokonaistuotannon kasvuvauhdin. Julkissa palveluissa tuotannon määrän lisäys puolestaan hidastui ½ prosenttiin. Kuluvana vuonna julkinen palvelutuotanto kasvaa hieman viime vuotta ripeämmin, kun taas yksityisten palveluiden osalta lisäys jää edellisvuotta vaimeammaksi. Vaimenemisesta huolimatta yksityiset palvelut lisääntyvät yhä kokonaistuotantoa reippaammin. Ensi vuonna yksityisten palvelujen kysyntä vilkastuu hieman ja julkisten palveluiden kasvun odotetaan hidastuvan.

Kaupalle vuosi 2004 oli vilkas ja tuotanto ylsi lähes 7 prosentin kasvuun. Kysyntä oli tasaisen vahvaa moottoriajoneuvojen kaupassa sekä tukku- ja vähittäiskaupassa. Kaikkein kuumimpana kävi tukkukauppa, jossa tuotannon taso ylitti 8 prosentilla edellisvuoden. Moottoriajoneuvojen kauppa rauhoittui vahvasta edellisvuodesta, mutta lisäystä silti 6½ %.

Kaupan myyntimäärät ovat kehittyneet vuoden ensimmäisellä puoliskolla suotuisasti ja hieman heikenneistä myyntiodotuksista huolimatta kaupalle on tulossa jälleen hyvä vuosi. Kasvu jää kuitenkin viime vuotta vaimeammaksi. Ensi vuonna kaupan tasaista kasvua tukee kotitalouksien käytettävissä olevan reaalityulon kasvu. Moottorijoneuvojen kauppa on käynyt yhä vilkkaana ja kuluttajien kiinnostus uuden auton hankintaan on säilynyt hyvällä tasolla. Uusia henkilöautoja myydään tänä vuonna viime vuotta enemmän. Ensi vuonna uusien henkilöautojen rekisteröintien odotetaan säilyvän tämän vuoden korkealla tasolla. Vähittäiskaupassa näkymät ovat myönteiset ja kasvun odotetaan säilyvän tasaisena tänä ja ensi vuonna. Toimialan työllisten määrä on kasvanutkin alkuvuonna tuntuvasti. Vähittäiskaupan kasvua tukee mm. kodintekniikan, tietoliikennevälineiden, tekstiilien, huonekalukaupan sekä rakennus- ja sisustustarvikealan pirteä kehitys. Päivittäistavarakaupan kireä kilpailutilanne puolestaan pitää hinnat kurissa ja myynnin volyymin kasvussa. Tukkukaupan kasvu hidastuu viime vuodesta, mutta nopeutuu hieman ensi vuonna teollisuustuotannon piristymisen vetämänä ja koko talouden toimeliaisuuden kiihtyessä.

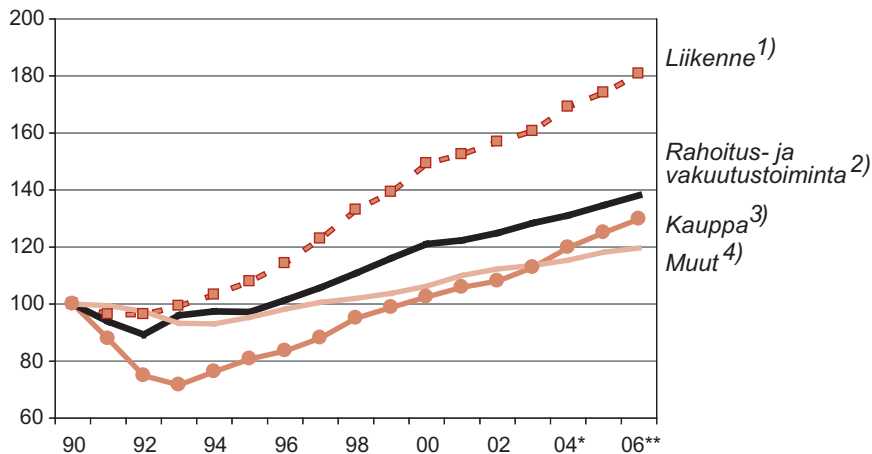
Majoitus- ja ravitsemustoiminnan kasvu jatkui v. 2004 erittäin vaimeana ja toimialan tuotanto lisääntyi vain 0,3 %. Kotimaiset yöpymiset lisääntyivät prosenttiin ja ulkomaalaisten yöpymiset supistuivat lähes prosentin verran. Toimiala on silti elpymässä, ja viime vuoden jälkimmäisellä puoliskolla alkanut liikevaihdon piristyminen on jatkunut tämän vuoden alussa, näkymät ovat parantuneet ja työllisten määrä on noussut. Yöpymiset ovatkin lisääntyneet tammi-toukokuussa yli neljä prosenttia ja ulkomaalaisten yöpymiset sitäkin enemmän. Varsinkin Aasiasta Suomeen suuntautuva matkailu on lisääntynyt voimakkaasti. Ranskalaisten matkailijoiden määrän vahva kasvu on jatkunut tänäkin vuonna. Alkuvuonna Suomeen saapuvien ulkomaisten liikematkajien määrä on noussut tuntuvasti, kun taas vapaa-ajan matkustamisessa kasvu on toistaiseksi ollut vähäistä. Helsingin MM-kisat nostavat vuoden jälkipuoliskolla vapaa-ajan matkustamista ja tuovat alalle ylimääräisen kasvusykäyksen. Myös ensi vuodelle toimialan näkymät säilyvät lievästi positiivisina. Liikematkailun kasvua tukee mm. euroalueen talouskasvun hienoinen piristyminen ja Suomen EU-puheenjohtajuuskausi. Kotimaiselta puolelta alan kasvua vauhdittaa käytettävissä olevien tulojen sekä kokonaistaloudellisen aktiivisuuden nousu.

Kuljetuksen, varastoinnin ja tietoliikenteen kasvu kiihtyi viime vuonna runsaaseen 5 prosenttiin. Toimialan erien kehitys oli epäyhtenäistä, sillä vesiliikenne supistui, maaliikenne kasvoi normaalisti kun taas ilmaliikenne nousi yli 20 prosentin kasvuun usean heikon vuoden jälkeen. Myös tietoliikenteen tuotanto lisääntyi runsaat 10 %.

Alkuvuonna kuljetusten määrän kasvu on hidastunut. Maaliikennettä painavat kohonneet kustannukset sekä paperiteollisuuden työnseisauksen aiheuttama metsäsektorin kuljetusten pysähtyminen. Maaliikenteen lisäys jääkin kuluvana vuonna viime vuotta vaimeammaksi. Ensi vuonna kasvun odotetaan kiihtyvän tämänvuotisten erityistekijöiden poistuessa ja viennin nopeutumisen vauhdittaessa rahtikuljetusten määrää. Ilmaliikenteessä erityisen vahvan viime vuoden jälkeen kysyntä säilyy yhä hyvänä mutta palautuu

Palveluelinkeinojen tuotanto

1990 = 100

1) Sisältää myös varastoinnin ja teleliikenteen.

2) Sisältää kiinteistötoiminnan ja liike-elämää palvelevan toiminnan.

3) Sisältää majoitus- ja ravitsemustoiminnan.

4) Sisältää yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelukset.

Palveluelinkeinojen tuotanto ja työllisyys

	2004* osuus, %	2002	2003*	2004* määrän muutos, prosenttia	2005**	2006**	Keskimäärin 2004/1995
Kauppa	17,2	2,6	5,0	6,9	4½	4	4,5
vähittäiskauppa	5,1	2,7	3,3	4,6	4½	4	3,9
tukkukauppa	9,4	2,0	3,3	8,3	4½	4½	4,7
autokauppa ja huoltamot	2,7	5,1	14,9	6,7	5½	4	5,3
Majoitus- ja ravitsemustoiminta	2,1	-2,2	0,8	0,3	2½	2	3,1
Liikenne	17,3	2,9	2,4	5,4	3	4	5,1
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	3,7	-4,9	1,2	1,7	2	2	-0,9
Kiinteistö- ja liike-elämän palvelut	26,7	3,2	3,0	2,2	3	2½	4,1
Hallinto, pakollinen sosiaalivakuutus	7,3	0,9	1,4	-0,1	½	1	1,1
Yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut	25,6	2,0	1,1	1,7	2½	1½	2,2
Yhteensä	100,0	2,1	2,5	3,2	3	2½	3,3
Työllisyys ¹⁾		2,2	0,8	1,2	½	1	2,1

¹⁾ Työtunteina.

lähemmäs pitemmän aikavälin kasvua. Ensi vuonna alan kasvua tukee Suomen ja euroalueen talouskasvun piristyminen. Tietoliikenteen osuus koko toimialan tuotannosta jatkaa yhä nousuaan ja näkymät säilyvät myönteisinä tänä ja ensi vuonna. Kuluvana vuonna kasvu hieman hidastuu viime vuodesta mutta lisääntyy jälleen nopeammin kuin toimiala yhteensä. Volyymin lisäystä pitää yllä kovasta kilpailusta aiheutuva hintojen lasku sekä ensi vuonna odotettavat uudet palvelut.

Rahoitus- ja vakuutustoiminta kasvoi v. 2004 1,7 % eli vain hieman edellisvuotta nopeammin. Rahoitustoiminnassa kirjattiin kasvua, sen sijaan vakuutustoiminta jatkoi supistumistaan. Koko toimialan kehitysnäkymät ovat myönteiset ja tuotannon tasaisen nousun odotetaan jatkuvan tänä ja ensi vuonna. Rahoitusalan toimintaa tukee kotitalouksien ja yritysten runsas luotonottohalukkuus; asuntolainakannan kasvu jopa kiihtyi entisestään vuoden toisella neljänneksellä. Myös kuluttajien kiinnostus sijoitusrahastoihin on yhä lisääntynyt. Ensi vuonna toimialan kasvuun vaikuttaa positiivisesti korkomarginaalien ohenemisen pysähtyminen ja mahdollinen nousu. Vakuutustoiminnassa odotetaan tuotannon lisäystä tälle vuodelle. Viime vuonna kasvua söi mm. yksilöllisen eläkevakuutuksen verokohtelun epävarmuustekijä, joka on nyt poistunut. Henki- ja vahinkovakuutusmaksutulo on alkuvuonna kehittynyt myönteisesti.

Kiinteistö- ja liike-elämän palveluiden kasvu jatkui viime vuonna hieman edellisvuotta vaimeampana, lisäystä 2,2 %. Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä asuntojen omistuksen ja vuokrauksen tuotanto voimistui ja kasvun odotetaan säilyvän tasaisena. Ensi vuonna asuinrakennusinvestointien vaimentuessa asuntojen omistuksen ja vuokrauksen odotetaan kehittyvän tätä vuotta verkkaisemmin. Kiinteistöjen välityksessä kehitykseen vaikuttaa positiivisesti ennusteperiodin matala korkotaso ja asuntolainakannan yhä reippaana jatkuva kasvu. Myös kiinteistöjen hoidon näkymät ovat suotuisat. Liike-elämän palveluissa liikevaihdon kasvu oli alkuvuonna lupaavaa, ja mm. teknisissä palveluissa suunta oli nouseva. Ensi vuonna liike-elämän palveluiden kasvun odotetaan voimistuvan teollisuustuotannon siivittämänä ja ydinvoimalaurakoinnin kiihtyessä. Kokonaisuudessaan toimialan kasvu vahvistunee tänä vuonna ja säilyy vakaana ensi vuonna.

Julkisyhteisöjen palvelujen kasvu vaimeni viime vuonna ½ prosenttiin. Kuluvana vuonna tuotannon odotetaan vauhdittuvan hieman viime vuodesta. Hoitoonpääsyn turvaamisen toteutus lisää julkisten palveluiden kysyntää tänä vuonna, joskin osa palveluista hankittaneen yksityiseltä puolelta. Vaikutusten ei odoteta jäävän pitkäaikaisiksi. Kasvua lisäävät myös ammatillisen lisäkoulutuksen sekä aikuisten koulutustason kohottamisohjelman laajennukset. Ensi vuonna julkisten palvelujen tuotannon kasvun odotetaan jäävän kuluvaan vuoteen pienemmäksi. Suomen EU-puheenjohtajuuskausi tuo pienen kasvuskäynnin v. 2006.

Kokonaistuotanto

Kokonaistuotanto lisääntyi v. 2004 huomattavasti kolmea edeltävää vuotta nopeammin. Runsaan kolmen ja puolen prosentin kasvu perustui vahvasti kotimaiseen kysyntään, sillä viennin ripeän kasvun vastapainona myös tuonti lisääntyi tuntuvasti. Neljä viidesosaa talouskasvusta tulikin yksityisestä kulutuksesta ja investoinneista. Varastosyklisin lisäsi tuotannon kasvua jo toisena vuotena peräkkäin.

Alkuvuodesta 2005 teollisuuden tuotanto lähti voimakkaaseen laskuun, jota vielä syvensi metsäteollisuuden pitkään kestänyt työmarkkinakiista. Investoinnit supistuivat kone- ja laiteinvestointien vähäisyyden takia keväällä, ja kun yritykset lisäksi supistivat kohonneita varastojaan, kokonaistuotanto ei lisääntynyt tammi-maaliskuussa viime vuoden lopusta lainkaan. Kulutus ja nettovienti tukivat kuitenkin talouskasvua, ja tuotanto nousi yhden prosentin edellisvuodesta.

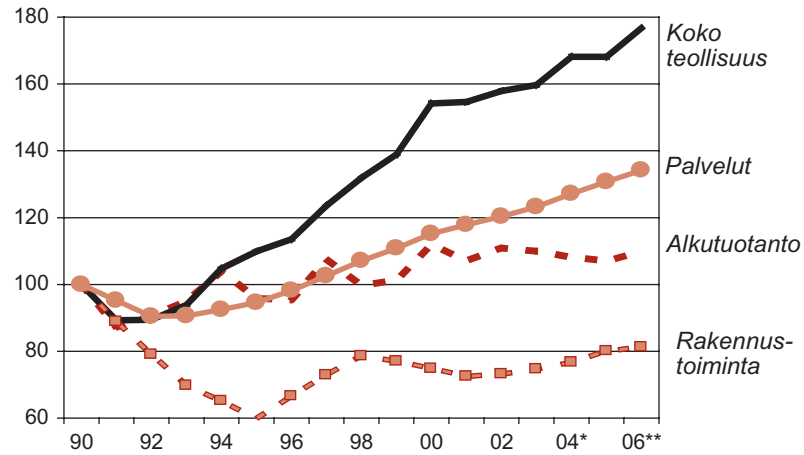
Alkukevään jälkeen, ja työmarkkinahäiriöistä selvittyä, talouden toimeliaisuus on saanut uudestaan vauhtia pyöriensä alle. Vienti vetää maailmanmarkkinoiden kysynnän elpymisestä johtuen hyvin. Ulkomainen kysyntä ei kuitenkaan kokonaisuutena lisää talouskasvua, vaikka tuonnin kasvu suhdanneluontoisesti hidastuukin, koska metsäteollisuustuotteiden vienti supistuu tänä vuonna. Yksityiset kulutusmenot kasvavat edelleen, joskin hidastuen, ja julkiseen kulutukseen käytetyt eurot lisääntyvät edellisvuotista vauhtia. Investointien kasvu jää kehnon alkuvuoden takia teollisten rakennus- sekä infrastruktuuri-investointien varaan, eikä kiinteän pääoman muodostuminen lisää kokonaistuotantoa merkittävästi edullisista rahoitus- ja kysyntänäkymistä huolimatta.

Kotimaisen kysynnän talouskasvuvaikutus pienenee edelleen ensi vuonna, sillä investointien lisäys perustuu yhä selvemmin muuhun rakentamiseen kuin asuinrakennuksiin. Lisäksi julkisen kulutuksen kasvua rajoittaa henkilöstön alkava siirtyminen aktiivisen työvoiman ulkopuolelle. Yksityinen kulutus sen sijaan omaa hyvät kasvuedellytykset nojaten vahvaan luottamukseen ja tätä vuotta nopeammin lisääntyvään ostovoimaan. Myös vienti saa voimaa tämän kevään notkahduksesta, ja kun tuonnin kasvu näyttäisi edelleen kestokulutustavaroihin liittyvien poikkeustekijöiden takia hidastuvan, kertyy ulkomaisesta nettokysynnästä jälleen runsaasti talouskasvua, lähes saman verran kuin neljänä edellisenä vuotena yhteensä.

Tuotannon kautta tarkasteltuna talouskasvu perustuu edelleen yksityisen palvelutuotannon laajenemiselle, vaikka teollisuuden odotetaankin ponnistavan vahvalle kasvu-uralle jälleen v. 2006.

Tuotanto

1990 = 100

Tuotanto toimialoittain

	2004* osuus, %	2002	2003*	2004* määrän muutos, prosenttia	2005**	2006**	Keskimäärin 2004/1995
Maatalous, metsästys ja kalastus	1,4	5,9	-4,9	-3,0	3½	½	0,5
Metsätalous	1,9	2,0	2,1	-0,8	-4	4	2,4
Mineraalien kaivu	0,3	11,1	-1,5	-14,9	25	-5	-2,1
Teollisuus	22,1	2,1	0,5	5,9	½	5	5,3
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	2,4	1,3	10,8	1,2	-8	5	2,8
Rakentaminen	5,4	0,9	2,0	2,7	4½	1½	1,7
Kauppa, ravitsemis- ja majoitustoiminta	12,2	2,0	4,5	6,1	4½	4	4,4
Liikenne	10,8	2,9	2,4	5,4	3	4	5,1
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	2,6	-4,8	1,2	1,7	2	2	-0,9
Kiinteistö- ja liike-elämää palveleva toiminta	18,3	3,2	3,0	2,2	3	2½	4,1
Hallinto, pakollinen sosiaalivakuutus	5,1	0,9	1,4	-0,1	½	1	1,1
Yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut	17,6	2,0	1,1	1,7	2½	1½	2,2
Alkutuotanto	3,1	3,6	-0,8	-1,7	-1	2½	1,6
Jalostus	30,2	1,9	1,3	4,9	½	4½	4,4
Yksityiset palvelut	48,1	2,0	3,0	4,2	3	3½	4,3
Julkisyhteisöjen palvelut	18,6	2,4	0,9	0,5	1½	1	1,1
Tuotanto yhteensä perushintaan	100,0	2,1	1,9	3,6	2,0	3,2	3,6
Bruttokansantuote markkinahintaan		2,2	2,4	3,6	2,1	3,2	3,5
Kansantalouden työllisyys ¹⁾		0,6	-0,5	0,3	½	½	1,3

¹⁾ Työtunteina.

Tuottavuus

Työn tuottavuus lisääntyi viime vuonna koko taloudessa runsaat 3 %, nopeinta vauhtia sitten vuosituhannen vaihteen. Teollisuudessa kasvu oli 8 %, sillä tehtyjen työtuntien määrä supistui samalla kun tuotanto lisääntyi nopeammin kuin kertaakaan sitten vuoden 2000. Tuottavuuden kasvua johti totutusti elektroniikkateollisuus, jossa työn tuottavuus parani 13,5 %. Ero muuhun metalliteollisuuteen ei tosin ollut edellisvuosien suuruinen, ja mekaanisessa metsäteollisuudessa tuottavuus lisääntyi kaksinumeroisesti. Rakentamisesa tuottavuuden kasvu hidastui, mutta yksityisissä palveluissa tuottavuuden kasvu nopeutui etenkin tuotannon lisäyksen johdosta.

Tänä vuonna työn tuottavuuden kasvuvauhti hidastuu selvästi, sillä kevään työmarkkinahäiriöiden takia tuotantoa jäi runsaasti tekemättä. Teollisuudessa tuottavuuskehitys on jopa keskimäärin heikompaa kuin muussa toiminnassa, ensimmäistä kertaa sitten vuoden 2001. Vuonna 2006 tuottavuuden kasvu nopeutuu uudelleen, ja kehitystä johtanee totuttuun tapaan elektroniikka- ja sähköteollisuus. Myös alkutuotannon tuottavuus näyttää myönteiseltä, sillä työpanoksen arvioidaan supistuvan merkittävästi.

Työn tuottavuus¹⁾

	2002	2003*	2004*	2005**	2006**	Keskimäärin 2004/1995
			muutos, prosenttia			
Alkutuotanto	7,8	5,9	0,0	0	5½	5,5
Koko teollisuus	4,9	4,1	7,8	1	5	4,5
Rakennustoiminta	0,9	2,4	1,8	½	1	-1,0
Yksityiset palvelut	-0,2	2,1	2,8	2½	2	1,3
Koko kansantalous	1,5	2,5	3,2	1½	2½	2,3

¹⁾ Arvonlisäys jaettuna tehdyillä työtunneilla.

5 TYÖVOIMA

Työvoiman kysyntä vilkastui vuoden 2004 loppupuolella, ja koko vuonna työllisiä oli saman verran kuin v. 2003; epätyypillisten työsuhteiden (osa-aikaiset, määräaikaiset) osuus lisääntyi vuoden jälkipuoliskolla selvästi. Työpaikat lisääntyivät lähinnä julkisissa palveluissa ja kaupassa. Teollisuudessa työpaikat vähenivät toista vuotta peräkkäin nopeasti, sillä toimintaa siirtyi merkittävästi ulkomaisiin tytäryhtiöihin; näissä sijaitsee jo yli kolmannes teollisuuden kaikista työpaikoista. Alkutuotannossa työvoiman kysyntä pieneni trendinomaisesti. Myös rakentamisen tilastoidut työpaikat vähenivät kotimarkkinoiden vilkkaudesta huolimatta, mikä johtui mm. ulkomaisten palveluyritysten lisääntyneestä toiminnasta ja harmaasta taloudesta, jotka eivät kirjaudu työvoimatutkimukseen. Työllisyysaste aleni 67,2 prosenttiin. Kun työvoiman tarjonta supistui keskimäärin 6 000 henkeä ja työttömien määrä pieneni 229 000 henkeen, keskimääräinen työttömyysaste aleni 8,8 prosenttiin. Työttömistä yli 170 000 oli pitkäaikais- tai toistuvaistyöttömiä.

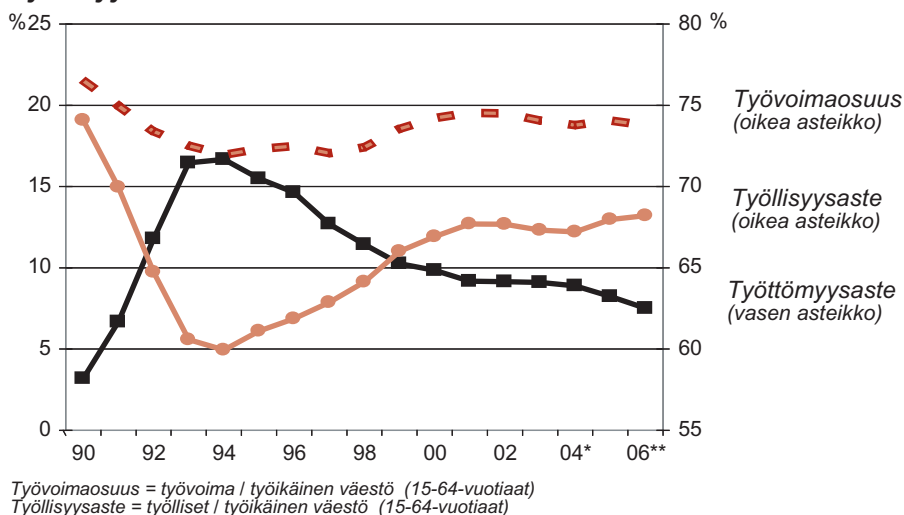
Työllisten määrä lisääntyy tänä vuonna 30 000 henkeä, kun etenkin osa-aikaisia työpaikkoja syntyy runsaasti kaupassa ja myös yksityisten sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä rakentamisen työvoiman kysyntä on vahvaa. Teollisuustyöpaikkojen väheneminenkin pysähtyy. Paperiteollisuuden lakon kielteiset vaikutukset eivät juuri näy henkilöluvuissa, vaan tehdyissä työtunneissa. Työllisyysaste nousee 68,0 prosenttiin. Työvoiman tarjonta kasvaa 15 000 henkeä siksi, että vuoden 2005 alusta voimaan tullut eläkeuudistus on osaltaan lisännyt yli 55-vuotiaiden työvoiman määrää ja toisaalta etenkin nuorten opiskelijoiden työnsaantimahdollisuudet ovat parantuneet. Työttömyysaste alenee 8,2 prosenttiin; kausivaihteluista puhdistettu työttömyysaste on vuoden 2005 lopussa noin 8 %. Alueelliset työttömyyserot kaventuvat hieman.

Työvoiman kysynnän kasvu hidastuu ensi vuonna arviolta 12 000 henkeen, vaikka suhdanneodotukset ovat kohtuullisen hyvät. Oletuksena on, että kuluvana vuonna tapahtunut osa-aikaisten työsuhteiden kasvu tasaantuu sekä työn tuottavuuden nousu nopeutuu. Uusia työpaikkoja syntyy etenkin julkisissa ostopalveluissa sekä liike-elämää palvelevissa toiminnoissa. Teollisuuden, rakentamisen sekä kaupan työllisten määrä pysyy suunnit-

leen ennallaan. Työllisyysaste nousee 68,2 prosenttiin. Työvoiman tarjonta kääntyy laskuun, kun työmarkkinoille tulevien nuorten määrä jää vanhempien ikäluokkien poistumaa pienemmäksi eikä työvoiman ulkopuolista työvoimareserviä ole enää runsaasti jäljellä. Työttömyysaste alenee keskimäärin 7,5 prosenttiin, mutta pitkäaikaistyöttömyys pysyy yhä suurena ongelmana.

Julkisen hallinnon työvoimapolitiikkaa sekä voimavarojen käyttöä tehostetaan. Vuoden 2006 loppuun mennessä saatetaan loppuun julkisen työvoimapalvelun rakenneuudistus, jossa vaikeasti työllistyvien palvelut ja resurssit kootaan työvoiman palvelukeskuksiin. Rakenteellista työttömyyttä helpotetaan myös työmarkkinatuen uudistuksella, joka jakaa vastuuta pitkäaikaistyöttömien työllistymisestä aiempaa paremmin valtion ja kuntien kesken. Työvoimahallinnon koulutus- ja tukityöllistämistoimenpiteiden piirissä olevien määrä alenee tänä vuonna lievästi, 3,3 prosenttiin työvoimasta. Työvoimahallinnon palkkaperusteisin toimenpitein työllistyy keskimäärin 35 500 henkeä, 500 vähemmän kuin v. 2004. Työministeriön tilastoimassa työvoimakoulutuksessa on keskimäärin 30 000 henkeä, 700 henkeä vähemmän kuin vuosi sitten. Työmarkkinatuen työharjoittelussa, yhdistelmätuella (vain työmarkkinatuki) ja vuorottelupaikkaan työllistettyjä on runsas 21 000 henkeä.

Työllisyys

Työvoimatase

	2002	2003	2004*	2005**	2006**
	1 000 henkeä keskimäärin vuodessa				
Työikäinen väestö ¹⁾	3 918	3 926	3 935	3 943	3 948
Työvoima	2 610	2 600	2 594	2 609	2 602
Työtön työvoima	237	235	229	214	195
Työllinen työvoima	2 372	2 365	2 365	2 395	2 407
maa- ja metsätalous	127	120	116	115	113
teollisuus	491	470	458	457	456
rakennustoiminta	148	151	148	153	152
palveluelinkeinot	1 599	1 616	1 635	1 664	1 680
kauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta	363	363	367	375	375
liikenne	169	173	172	172	172
rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistötoiminta sekä liike-elämää palveleva toiminta	308	313	315	318	323
yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut	759	767	781	799	810
toimiala tuntematon	7	8	7	6	6
	prosenttia				
Työvoimaosuus	66,6	66,2	65,9	66,2	65,9
Työllisyysaste (15-64-vuotiaat)	67,7	67,3	67,2	68,0	68,2
Työttömyysaste	9,1	9,0	8,8	8,2	7,5
alle 25-vuotiaat	21,0	21,8	20,7	19,9	19,0
	1 000 henkeä vuoden aikana				
Maahanmuutto, netto	5,2	5,6	6,3	7	8

¹⁾ 15-74-vuotiaat.

Työllisyys¹⁾

	2004* osuus, %	2002	2003*	2004*	2005**	2006**	Keskimäärin 2004/1995
	työtuntien muutos, prosenttia						
Yrittäjät	16,5	-0,9	-3,0	0,0	-1	-1	-0,9
Palkansaajat	83,5	0,9	0,0	0,4	½	1	1,8
julkisyhteisöt	23,1	2,7	0,7	0,7	0	½	0,8
Yhteensä	100,0	0,6	-0,5	0,3	0	½	1,3
alkutuotanto	7,2	-4,1	-6,1	-1,5	-1	-3	-3,8
teollisuus	18,0	-2,5	-2,9	-2,3	-1	½	0,4
rakentaminen	8,2	0,0	-0,1	1,0	4	½	2,7
kauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta sekä liikenne	23,8	1,2	-0,6	0,8	1	0	1,4
rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistötoiminta sekä liike-elämää palveleva toiminta	11,6	2,6	2,1	1,2	-1	1	3,9
muu toiminta	31,2	2,8	1,4	1,5	1	2	2,2

¹⁾ Työtunteina.

6 KUSTANNUKSET JA HINNAT

Inflaatio pysyi vuoden 2004 aikana edelleen selvästi alle euroalueen keskitason. Raakaöljyn korkealle kohonneet maailmanmarkkinahinnat kääntyivät loppuvuodesta jyrkkään laskuun, minkä vaikutuksia voimisti euron tuntuva vahvistuminen. Alkoholijuomien hintojen alentaminen maaliskuussa käänsi kuluttajahintaindeksin vuotuisen nousuvauhdin monen kuukauden ajaksi laskuun. Palkkoja korotettiin edellisvuotista vähemmän. Palkansaajien ansiotasoindeksi kohosi nimellisesti 3,8 % ja reaalisesti 3,6 %. Palkkaliukumista ja rakenteellisista tekijöistä aiheutuva ansiotason nousu kohosi vuoden aikana korkeammalle kuin aikaisempina vuosina. Tämä johtui mm. siitä, että julkisen sektorin palkkausjärjestelmien kehittämisohjelmien mukaiset korotukset olivat edellisvuotista suurempia. Myös tulokseen perustuvat palkanosat lisääntyivät hieman.

Kuluttajahintaindeksi kohosi vuoden aikana 0,4 % eli hieman edellisvuotista vähemmän. Alkoholijuomien hintojen alentaminen hidasti indeksin nousua lähes prosenttiyksiköllä. Vuonna 2004 keskimäärin indeksi kohosi 0,2 %. Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi, jossa eivät näy korkojen eivätkä asuntohintojen muutokset, kohosi vuoden aikana 0,1 %; euroalueella indeksin nousu oli vastaavana aikana 2,4 %.

Kuluvan vuoden maaliskuussa inflaatio kiihtyi odotetusti, kun vuodentakainen vertailutaso alkoholijuomien hintojen laskun vuoksi aleni. Myös raakaöljyn ennätyskorkealle kohonneet maailmanmarkkinahinnat ovat osaltaan lisänneet kustannus- ja hintapaineita. Inflaatiota on toisaalta merkittävästi hidastanut viestintään ja tietotekniikkaan liittyvien hintojen ja maksujen halpeneminen sekä kireä kilpailu. Joulukuussa 2004 allekirjoitettu tulopoliittinen sopimus on voimassa vuoden 2007 syyskuun loppuun. Sopimuksen mukaisten palkankorotusten kustannusvaikutus oli kuluvan vuoden maaliskuun alusta 2,5 %; kesäkuun 2006 alusta korotusten kustannusvaikutus on 2,1 %. Kun palkkaliukumien arvioidaan pysyvän suunnilleen viime vuosien keskimääräisellä tasolla, palkansaajien ansiotasoindeksi kohoaa tänä vuonna nimellisesti keskimäärin 3½ % ja reaalisesti 2½ %.

Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työkustannukset tuoteyksikköä kohti

	2002	2003*	2004*	2005**	2006**	Keskimäärin 2004/1995
		muutos, prosenttia				
Sopimuspalkkaindeksi	2,3	2,9	2,4	2½	1½	2,5
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	1,2	1,1	1,4	1	1	1,1
Ansiotasoindeksi	3,5	4,0	3,8	3½	2½	3,6
Reaallinen ansiotaso ¹⁾	1,9	3,1	3,6	2½	1	1,9
Keskiansiot ²⁾	2,4	3,4	4,1	3½	2½	3,6
Työkustannukset tuoteyksikköä kohti ³⁾						
koko kansantaloudessa	0,8	0,7	0,9	2½	0	1,5
tehdasteollisuudessa	-1,5	0,0	-3,9	2½	-2	-0,7

¹⁾ Ansiotasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.

²⁾ Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla. Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.

³⁾ Palkkojen ja työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen indeksi jaettuna tuotannon volyyymi-indeksillä.

Kuluttajahintaindeksi kohosi vuoden 2004 heinäkuusta kuluvaan vuoden heinäkuuhun 1,0 %. Öljytuotteiden hinnat nostivat indeksiiä 0,6 %. Viestintään ja tietotekniikkaan liittyvät hinnat ja maksut puolestaan hidastivat indeksin nousua 0,4 prosenttiyksiköllä. Kuluttajahintojen nousuvauhdin arvioidaan vuoden loppuun mennessä edelleen hieman nopeutuvan. Vuonna 2005 keskimäärin indeksi kohoaa noin prosentin viimevuotista korkeammalle, mistä noin puolet aiheutuu öljytuotteiden hintojen noususta. Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi kohonnee edelleen lievästi kansallista kuluttajahintaindeksiä hitaammin; euroalueella nousu pysynee 2 prosentin tuntumassa.

Vuoden 2006 hinta-arvio perustuu oletukseen, että raakaöljyn euromääräiset hankintahinnat ovat keskimäärin suunnilleen tämänvuotisella tasolla. Kun kansainvälisessä inflaatiokehityksessä ei ole nähtävissä merkittäviä muutoksia, tuontihinnoista johtuva kustannuspaine jäisi tämänvuotista pienemmäksi. Myös palkankorotukset ovat hieman tämänvuotista matalampia ja ne ajoittuvat normaalia myöhemmäksi. Palkansaajien ansiotasoindeksi kohoaa v. 2006 nimellisesti keskimäärin 2½ % ja reaalisesti runsaan prosentin. Kuluttajahintaindeksin nousuvauhti hidastuu vuoden aikana tämänvuotisesta; vuosikeskiarvona indeksi kuitenkin kohonnee runsaan prosentin, eli hieman tämänvuotista enemmän.

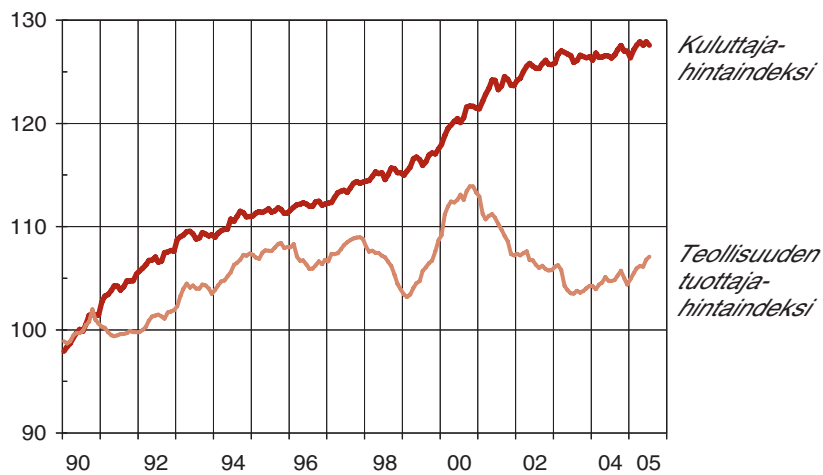
Suhteellisilla yksikkötyökustannuksilla mitattuna tehdasteollisuuden hintakilpailukyky länsimarkkinoilla koheni hieman v. 2004. Sähköteknisen teollisuuden nopean tuottavuuskehityksen vuoksi työkustannukset tuoteyksikköä kohti alenivat koko tehdasteollisuudessa keskimäärin 4 %. Hintakilpailukyvyn arvioidaan tuottavuuskehityksen myötä kuluvaan vuonna heikkenevän, mutta paranevan tuottavuuden nousun nopeutumisen ja työkustannusten nousun hidastumisen vuoksi uudelleen v. 2006.

Hintaindeksejä

	2002	2003*	2004*	2005**	2006**	Keskimäärin 2004/1995
	muutos, prosenttia					
Vientihinnat (tavaravienti) ¹⁾	-5,2	-3,7	0,1	0	-½	-2,3
Tuontihinnat (tavaratuonti) ¹⁾	-2,7	-0,1	3,4	5	1	-0,6
Kuluttajahintaindeksi	1,6	0,9	0,2	1	1½	1,7
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	-0,8	-0,1	1,6	3	1½	1,0
Rakennuskustannusindeksi	0,8	1,9	2,4	3½	2	2,0

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

Kuluttajahintaindeksi ja teollisuuden tuottajahintaindeksi 1990=100

7 TULOT

Kansantulon kasvu nopeutui $5\frac{1}{2}$ prosenttiin v. 2004. Palkkasumma kasvoi $4\frac{1}{2}$ %; keskiansiot kohosivat hieman ansiotasoindeksiä enemmän ja palkansaajien työtunnit lisääntyivät. Työnantajien sosiaalivakuutusmaksut kasvoivat yhtä paljon kuin palkkasumma ja kaikkiaan työtulojen osuus kansantulosta laski hieman edellisvuotisesta. Lähinnä satokauden heikkojen sääolojen vuoksi kotitalouksien maataloudesta saamat yrittäjätulot supistui-
vat. Myös kotitalouksien metsätaloudesta saamat yrittäjätulot jäivät hieman edellisvuotis-
ta pienemmiksi. Osinkotulot lisääntyivät kuluvan vuoden alusta voimaan tulleen yritys- ja
pääomaverouudistuksen vuoksi tuntuvasti.

Kulvana vuonna palkkasumman kasvu pysyy $4\frac{1}{2}$ prosentin tuntumassa. Ansiotason nousu hidastuu hieman, mutta palkansaajien työtunnit lisääntyvät viimevuotista enem-
män. Työttömyysvakuutusmaksun kohoamisen vuoksi työnantajan sosiaalivakuutusmak-
sut kasvavat hieman palkkasummaa enemmän, ja työtulojen osuus kansantulosta palautuu
suunnilleen toissavuotiselle tasolle. Jos korjuuolosuhteista tulee normaali, kotitalouksi-
en yrittäjätulot maataloudesta lisääntyvät paremman viljasadon vuoksi viimevuotisesta.
Kotitalouksien yrittäjätulot metsätaloudesta alenevat hieman; keskimääräinen kantohin-
tataso kohoaa vähän, mutta paperiteollisuuden työtaistelutoimien vuoksi hakkuut supis-
tuvat. Osinkotulot pienenevät viime vuoden poikkeuksellisen korkealta tasolta. Kansan-
tulon kasvu hidastuu $2\frac{1}{2}$ prosenttiin.

Vuonna 2006 palkkasumma kasvaa $3\frac{1}{2}$ %. Edellä esitettyjen arvioiden mukaan ansio-
taso kohoaa $2\frac{1}{2}$ % ja palkansaajien työtunnit lisääntyvät lähes prosentin. Valtion kansan-
eläkevakuutusmaksun alenemisen vuoksi työnantajien sosiaalivakuutusmaksut kasvavat
hieman palkkasummaa hitaammin. Maataloudessa tuotannon kasvu hidastuu, ja kotitalo-
uksien yrittäjätulot maataloudesta jäänevät suunnilleen kuluvan vuoden tasolle. Sen sijaan
yrittäjätulot metsätaloudesta lisääntynevät selvästi; raakapuun kysynnän kasvu lisää hak-
kuutarvetta, mikä yhdessä metsäverotuksen siirtymäkauden päättymisen kanssa nostanee
kantohintoja. Koko kansantulon kasvu nopeutuu arviolta $4\frac{1}{2}$ prosenttiin.

Käytettävissä oleva tulo

	2004* osuus, %	2002	2003*	2004*	2005** muutos, prosenttia	2006**	Keskimäärin 2004/1995
Palkat ja palkkiot	47,2	3,2	3,2	4,5	4½	3½	5,5
Työnantajan sosiaaliturvamaksut	11,7	1,5	0,1	4,5	5	2½	4,2
Kotitalouksien yrittäjätulot	7,3	16,1	5,5	2,0	6½	3	5,7
yrittäjätulot maataloudesta	0,9	6,0	-2,3	-6,5	3½	½	-0,2
yrittäjätulot metsätaloudesta	0,6	-3,6	-2,1	-3,6	-3	9	0,7
muut yrittäjätulot	5,8	21,7	8,0	4,1	8	3	8,1
Omaisuuksien tulot ja muut yrittäjätulot	18,5	4,2	-14,5	13,1	- 5½	10½	7,9
Tuotannon ja tuonnin verot miinus tukipalkkiot	15,3	6,6	6,4	3,9	1½	3	6,5
Kansantulo	100,0	4,5	-0,1	5,7	2½	4½	5,9
Käytettävissä oleva tulo		4,4	-0,3	5,7	2	4½	5,8
Bruttokansantulo, mrd. euroa		141,1	141,8	149,2	152	159	

Käytettävissä oleva tulo sektoreittain

	2001	2002	2003* mrd. euroa	2004*	2005**	2006**
Yksityinen sektori	76,3	80,4	81,1	86,5	89	94½
kotitaloudet	65,2	68,5	72,1	76,0	78½	82
yritykset ja asuntoyhteisöt	8,9	7,4	6,1	7,7	7½	9½
rahoituslaitokset	-1,3	1,1	-0,4	-0,9	- ½	- ½
voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	3,5	3,3	3,4	3,6	3½	4
Julkisyhteisöt	36,1	37,0	35,9	37,3	38½	39½
valtionhallinto	12,0	12,1	11,2	11,5	11	10
paikallishallinto	17,7	19,1	19,4	20,4	21½	22½
sosiaaliturvarahastot	6,4	5,8	5,3	5,4	6	7
Yhteensä	112,4	117,4	117,1	123,8	127½	134½

8 KULUTUS

Yksityinen kulutus

Kotitalouksien nimelliset tulot lisääntyivät v. 2004 ansio- ja pääomatulojen kasvun ansiosta sekä tuloverotuksen kevetessä runsaat 5 % jo neljäntenä vuonna peräkkäin. Inflaation jäädessä olemattomaksi käytettävissä olevat reaalitytulot lisääntyivät lähestulkoon yhtä paljon. Asuntoluottojen nopean kasvun siivittämänä kotitalouksien rahoitusasema oli edellisvuosia parempi, ja säästämisaste kohentuikin kymmenen vuoden huippuunsa, vajaaseen kolmeen prosenttiin käytettävissä olevista tuloista. Tulevaisuuden uskon kohentamisen ja edullisten rahoitusmahdollisuuksien johdosta velkaantumisaste nousi vuosikymmenen huippuunsa, lähes 80 prosenttiin.

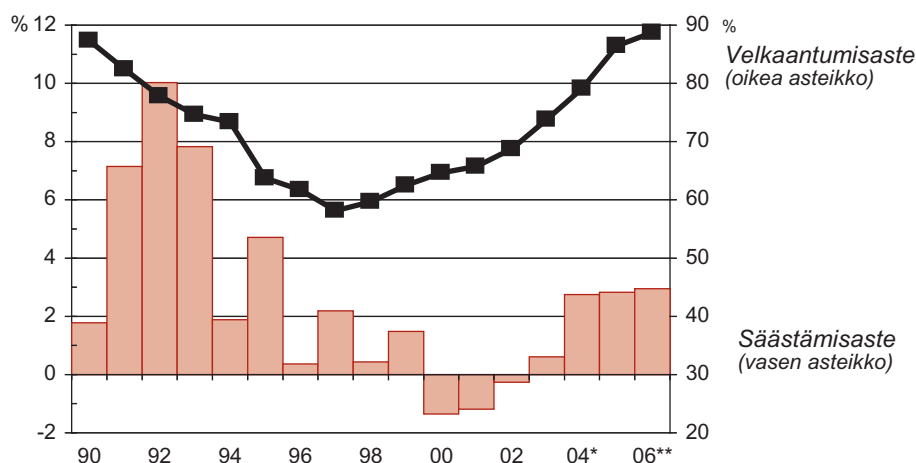
Kotitaloudet lisäsivät viime vuonna sekä tavaroiden että palvelujen hankintojaan, tosin vain palveluiden kysyntä kiihtyi edellisvuodesta. Kestokulutustavaroista uusia autoja hankittiin edellisvuotista vähemmän, mutta vastaavasti kodinkoneita selvästi enemmän. Suomalaiset myös matkustivat vilkkaasti ulkomaille, erityisesti lähialuematkailun kasvu oli vahvaa.

Tänä vuonna kotitalouksien nimellistulojen kasvuvauhti hidastuu selvästi, sillä vaikka työllisyyden hyvä kehitys lisää ansiotuloja, supistuvat pääomatulot lievästi yritys- ja pääomaverotuksessa tapahtuneen muutoksen seurauksena. Lisäksi tulonsiirtojen kasvu hidastuu eikä valtion tuloverokevennys riitä kompensoimaan kunnallisverotuksen kiristymistä. Reaalitytulot lisääntyvätkin maltillisesta hintojen noususta huolimatta enää 2½ %.

Alkuvuonna yksityisen kulutuksen kasvu hidastui nopeasti. Kotitalouksien autojen hankinnat supistuivat, eivätkä palveluihinkaan käytetyt eurot lisääntyneet viimevuotista tahtia. Loppukevät oli sen sijaan selvästi myönteisempi, ja uuden tekniikan koneet ja palvelut yleistyivät nopeasti kotitalouksissa. Kuluttajien luottamus on työmarkkinahäiriöistä huolimatta säilynyt hyvänä ja työllisyyden kasvu vahvistaa uskoa oman talouden myönteiseen kehitykseen. Vuoden jälkipuoliskolla onkin odotettavissa sekä tavaroiden että pal-

veluiden hankinnan nopeutumista, joten yksityiset kulutusmenot lisääntyvät keskimäärin koko vuonna alkuvuotta nopeammin, lähes 2½ %. Myös ulkomainen kulutus Suomessa lisääntyi yleisurheilukilpailujen johdosta merkittävästi kolmannella vuosineljänneksellä.

Kotitalouksien säästämis- ja velkaantumisaste

Ensi vuonna tulojen kasvu nopeutuu hieman, sillä vaikka ansiotulojen kehitys jää tätä vuotta vaatimattomammaksi, laskee kotitalouksien veroaste varsin selvästi ja pääomatulojen ennakoidaan jälleen lisääntyvän. Kotitalouksien asunto- ja kulutusluottojen nostot lisääntyvät yhä tulojen kasvua nopeammin, joten luottokanta suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin kasvaa nopeasti. Kotitalouksien asuntohankinnat pysyvät vilkkaina, mutta korkotason vakiintuminen hidastanee velkaantumistahtiä ensi vuonna, ja kotitalouksien korkomenot kääntyvät nousuun ensimmäistä kertaa viiteen vuoteen.

Säästämisasteen ei ennakoida juurikaan kohoavan, joten lisätulojen käyttö suuntautuu kulutukseen, jonka kasvuvauhti nopeutuu hieman tästä vuodesta. Kotitalouksien kulutusmenot ulkomailla lisääntyvät jälleen tätä vuotta nopeammin, mutta kotimaisen kulutuksen rakenteessa ei ennakoida tapahtuvan merkittäviä muutoksia tästä vuodesta; uusien palveluiden ja tavaroiden hankinnat lisääntyvät muita nopeammin.

Julkinen kulutus

Julkinen kulutus lisääntyi vuonna 2004 reaalisesti vajaat kaksi prosenttia. Kuntien kulutusmenot kasvoivat 2½ %, mutta valtion kulutus jäi ennalleen. Kuntien nimellishintaiset kulutusmenot kasvoivat 6½ % ja palkkasumma lähes 5 prosentilla.

Kuluvana vuonna kulutuksen reaalkasvu hidastuu hieman. Kasvu perustuu ennen kaikkea paikallishallinnon palvelumenojen lisääntymiseen. Kuntien menoja ovat lisäämässä kotihoidon tuen korotus, sosiaalialan täydennyskoulutusvelvoite sekä hoitotakuun toteuttaminen hoidon saatavuuden ja jonojen hallinnan parantamiseksi. Lisäksi koululaisien aamu- ja iltapäivätoiminta laajenee kokovuotiseksi. Kuntien kulutusmenojen arvioidaan kasvavan tänä vuonna hieman edellisvuotta hitaammin, nimellisesti 4½ % ja reaalisesti lähes 2 %. Valtion kulutusmenot kasvavat reaalisesti runsaan prosentin.

Vuonna 2006 julkisen kulutuksen kasvu hidastuu hieman. Kuntien kulutusmenojen kasvuvauhti jää hieman edellisvuotta hitaammaksi. Myös valtion kulutusmenojen kasvu jää vaatimattomaksi, kun henkilöstön määrän odotetaan vähitellen kääntyvän laskuun tehokkuus- ja tuottavuustavoitteiden mukaisesti.

Kulutus

	2004* osuus, %	2002	2003*	2004*	2005**	2006**	Keskimäärin 2004/1995
				määrän muutos, prosenttia			
Yksityinen kulutus	100,0	1,5	4,4	3,2	2½	2½	3,1
kotitaloudet	95,6	1,5	4,4	3,2	2½	2½	3,1
kestokulutustavarat	10,1	6,7	18,8	6,9	2	2	7,7
puolikestävät kulutustavarat	8,7	4,5	5,7	4,8	4	3½	4,5
lyhytikäiset tavarat	27,1	1,4	2,7	2,1	2	2	1,8
palvelukset	50,1	0,1	2,1	2,6	3	3	2,7
kotitalouksien kulutusmenot							
ulkomailla	1,9	-2,4	-1,8	3,4	3	8	0,9
miinus ulkomaalaisten							
kulutusmenot Suomessa	2,1	0,8	-1,3	0,6	9	4	2,1
voittoa tavoittelemattomien							
yhteisöjen kulutus	4,4	1,5	4,0	3,7	2	2	3,8
Julkinen kulutus	100,0	4,3	1,5	1,6	1½	1½	2,0
valtionhallinto	30,6	4,7	3,4	-0,1	1½	1	1,4
paikallishallinto	61,9	3,5	1,2	2,6	1½	1½	2,2
sosiaaliturvarahastot	7,4	4,5	-0,3	2,7	2½	2½	3,7
Yhteensä		2,3	3,5	2,8	2	2½	2,8
Julkisyhteisöjen yksilölliset kulutusmenot		4,1	1,2	2,1	2	1½	2,5
Yksilölliset kulutusmenot yhteensä		2,0	3,7	3,0	2½	2½	2,5
Kotitalouksien käytettävissä oleva							
reaalitulo		2,1	5,3	5,3	2½	2½	2,8
prosenttia							
Kulutuksen osuus							
bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)		72,8	74,5	74,4	75½	75½	73,4
Kotitalouksien säästämistä		-0,3	0,6	2,8	3	3	1,0
Kotitalouksien velkaantumista ¹⁾		68,8	73,8	79,1	86½	88½	65,8

¹⁾ Kotitalouksien velat vuoden lopussa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin.

9 INVESTOINNIT

Kiinteät investoinnit

Investoinnit lisääntyivät viime vuonna 5 %. Asuinrakennusinvestointien kasvu jatkui nopeana niin korjaustoiminnassa kuin uudisrakentamisessakin, sillä asuntojen kysyntä oli yhä vilkasta. Tuotannollisten investointien taantumavaihe hellitti vähitellen ja investointisuunnitelmat alkoivat vuoden loppua kohti lisääntyä. Kone- ja laiteinvestoinnit lisääntyivätkin - matalalta tasoltaan - lähes kymmeneksen. Maa- ja vesirakennusinvestointien erittäin nopeaa kasvua ylläpitivät julkiset tie- ja ratahankkeet kuten E18, Lahden oikora-ta sekä Vuosaaren satama liikenneväylineen.

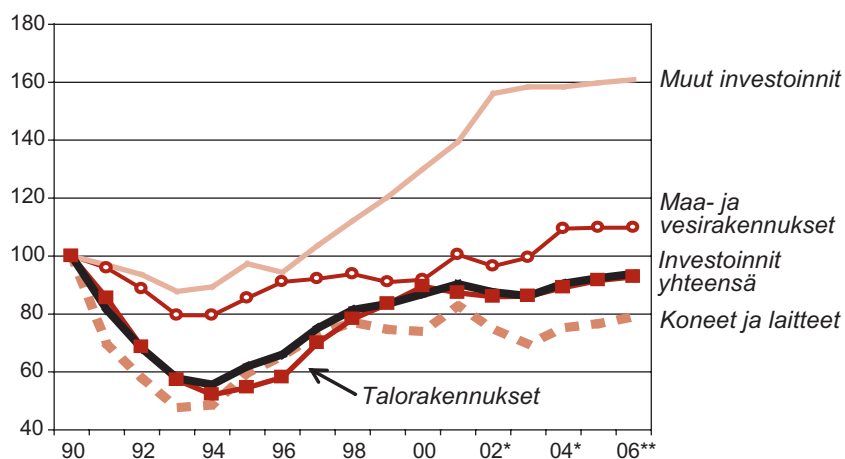
Tänä vuonna investointien ennakoidaan lisääntyvän 2 % ja ensi vuonna hieman hitaammin. Asuinrakennusinvestointien määrä - lähinnä korjaustoiminta - kasvaa edelleen, sillä asuntolainakorot pysyvät matalina ja kuluttajien luottamus omiin talousnäkymiinsä on yhä melko vahva. Tuotannollisten rakennusinvestointien vilkastuminen lisää kone- ja laiteinvestointeja, joita lisäksi vahvistaa laaja korvausinvestointien tarve. Maa- ja vesirakennustoiminta pysyy yhä tavanomaista suurempana, mutta kääntyy vähitellen lievään laskuun, sillä uusien kohteiden määrä jää valmistuvia pienemmäksi.

Tehdasteollisuudessa kiinteät investoinnit lisääntyivät viime vuonna 4 %. Metsäteollisuuden investoinnit vähenivät 13 %, mutta kemianteollisuus investoi kolmanneksen ja teknologiateollisuus kymmeneksen enemmän kuin v. 2003. Teollisuuden investointias-te oli runsas 12½ %, suunnilleen sama kuin v. 2000. Merkittävä osa teollisuuden investointimenoista suuntautui edelleen ulkomaille; toimialoittain tarkasteltuna ulkomaisia investointeja tekevät pääosin metsä-, teknologia- sekä kemianteollisuuden yritykset. Tänä vuonna teollisuuden kiinteiden investointien määrä lisääntyy arviolta kymmeneksen, mi-hin keskeisesti vaikuttavat kohtuullisen hyvät suhdanneodotukset sekä kapasiteetin uusinta- ja lisäystarve. Investoinnit kasvavat erityisesti kemianteollisuudessa, kone- ja metalli-tuoteteollisuudessa, metsäteollisuudessa sekä energiantuotannossa. Sen sijaan metallien

jalostuksessa, rakennusaineteollisuudessa ja teva-teollisuudessa investoinnit vähenevät ja pysyvät elektroniikka- ja sähköteollisuudessa suunnilleen ennallaan. Teollisuuden tutkimus- ja tuotekehitysmenot, joita voidaan pitää investointiluonteisina, lisääntyvät niin kotimaassa kuin ulkomailla edelleen. Tutkimus- ja kehitysmenoista suuntautuu kotimaahan runsas 60 % ja ne ovat vain noin viidenneksen pienemmät kuin teollisuuden kiinteät investoinnit.

Kiinteät investoinnit

1990 = 100

Julkisten investointien määrä v. 2004 lisääntyi 2 %; valtion investoinnit lisääntyivät 3½ % mm. muutaman suuren infrahankkeen ansiosta, kun taas kuntien investoinnit vähenevät lievästi. Tänä vuonna sekä valtion että kuntien investointien ennakoidaan vähenevän parisen prosenttia. Vuonna 2006 valtion investoinnit vähenevät edelleen, kun taas kuntien investoinnit pysyvät suunnilleen ennallaan.

Kiinteät investoinnit pääomatavaratyypeittäin

	2004* osuus, %	2002	2003*	2004*	2005**	2006**	Keskimäärin 2004/1995
	määrän muutos, prosenttia						
Talorakennukset	48,8	-1,5	0,2	3,5	3	1½	5,3
asuinrakennukset	28,1	2,1	8,9	7,4	3	1	5,0
muut talorakennukset	20,7	-5,1	-9,0	-1,5	2½	2	5,7
Maa- ja vesirakennukset	11,1	-3,9	3,1	10,0	½	0	2,0
Koneet ja laitteet	28,3	-9,8	-6,9	8,2	2	3	1,7
Muut investoinnit	11,8	11,9	1,5	0,0	1	½	6,8
Yhteensä	100,0	-3,1	-1,5	5,0	2	1½	4,0
yksityiset	84,0	-4,6	-3,0	5,6	3	2½	4,1
julkiset	16,0	6,6	6,7	2,1	-4	-2	3,1

prosenttia

Investointien osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)

Kiinteät investoinnit	18,9	18,3	18,8	19	19	18,7
yksityiset	16,0	15,3	15,8	16½	16	15,8
julkiset	2,9	3,0	3,0	3	2½	2,9
Varastojen muutos ¹⁾	0,4	0,5	0,5	½	½	0,5

¹⁾ Varastojen arvon (ilman tilastollista eroa) muutoksen osuus markkinahintaisesta bruttokansantuotteesta.

Kiinteät investoinnit toimialoittain

	2004* osuus, %	2002	2003*	2004*	2005**	2006**	Keskimäärin 2004/1995
	määrän muutos, prosenttia						
Maa- ja metsätalous	4,6	-1,4	-4,5	-2,7	-2	-2½	2,3
Teollisuus ¹⁾	13,4	-13,3	-11,4	2,7	10	1½	-1,2
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	4,6	-2,4	-5,4	40,1	½	0	2,0
Kauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta	5,1	3,8	5,8	-4,2	2½	3	3,2
Asuntojen omistus ja vuokraus	28,3	2,0	8,5	7,6	3	1	4,8
Muut	44,0	-2,8	-3,9	3,6	-½	2½	6,1
Yhteensä	100,0	-3,1	-1,5	5,0	2	1½	4,0

¹⁾ MI. mineraalien kaivu.

Varastoinvestoinnit

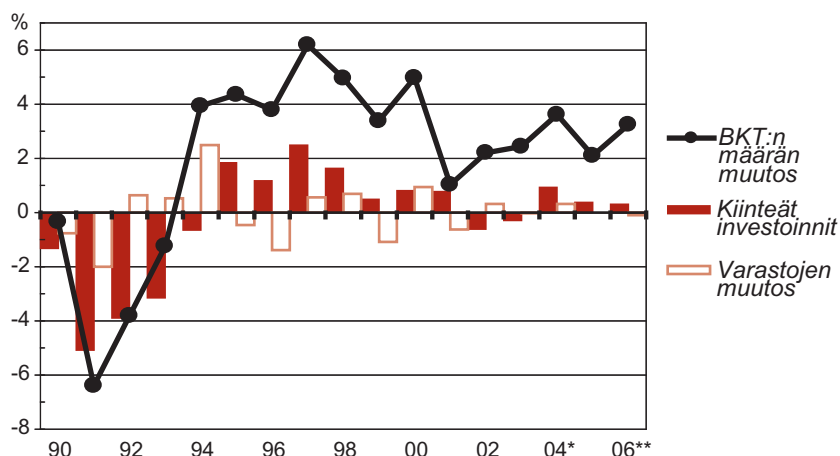
Vuonna 2004 varastojen muutos (ml. tilastollinen ero) lisäsi kokonaistuotannon kasvua 0,3 prosenttiyksikön verran. Teollisuuden valmistusvarastot kasvoivat vuoden sisällä todella nopeasti. Myös tukku- ja autokaupan varastojen tasot kohosivat vuoden lopulla varsin korkealle tasolle.

Kuluvan vuoden ensimmäisellä puoliskolla sekä teollisuuden että kaupan varastojen arvon nousu on taittunut, mutta pitkälti metsäteollisuuden tuotantoseisokkien takia. Lisäksi telakat ovat saaneet uusia alustilauksia, jotka rakennusvaiheessa kasvattavat varastoja.

Ensi vuonna toimitetaan ensimmäinen suurista risteilyalustilauksista, joten varastot ainakin teollisuuden osalta supistuvat, eivätkä autokaupankaan varastot enää kasvane. Varastokontribuutio supistaakin kokonaistuotannon kasvua lievästi v. 2006.

Investoinnit

vaikutus bruttokansantuotteen määrän muutokseen, %-yksikköä

Investointien ja varastoinvestointien (ilman tilastollista eroa) muutos suhteessa edellisen vuoden bruttokansantuotteeseen.

10 JULKINEN TALOUS

Valtionhallinto

Työllisyyden parantamiseksi ja vakaan talouskasvun turvaamiseksi verotusta on muutettu merkittävästi nykyisen hallituskauden aikana. Yritys- ja pääomaverotus on uudistettu ja sekä ansiotuloverotusta että hyödykeverotusta on kevennetty. Hallitus jatkaa kevennyksiä siten, että työhön kohdistuvat veronkevennykset nousevat kaikkiaan 2,8 mrd. euroon vuoden 2007 loppuun mennessä. Työllisyyden ja kilpailukyvyn parantamisen nimissä on toisaalta lisätty valtion menoja hallitusohjelman mukaisesti. Mittavien toimien vuoksi valtiontalouden rahoitusaseman heikentymiseltä ei ole välttytty, ja valtiontalous on muuttumassa alijäämäiseksi myös lähivuosiksi. Tasapainoisen valtiontalouden tavoitetta vaalikauden lopulla ei ehkä saavuteta. Suotuisan talouskasvun ja työllisyyskehityksen jatkuminen sekä onnistuminen tiukassa menopolitiikassa luovat edellytyksiä tasapainoiselle valtiontalouden kehitykselle. Lupaavana ennusmerkkinä on työllisyyden kääntyminen nousuun samalla kun työttömien määrä edelleen alenee. Valtion velkaantuneisuus on tavoitellulla vakaasti alenevalla uralla.

Vuonna 2005 valtion verotulojen kasvu hidastuu ½ prosenttiin. Välittömien verojen kertymää pienentävät yhteisö- ja pääomaverotusta koskevat veroperusteiden muutokset. Yhteisöverokannan aleneminen 29 prosentista 26 prosenttiin ja pääomaverokannan muutos 29 prosentista 28 prosenttiin pienentävät valtion verotuloja 555 milj. eurolla. Valtion saamat yhteisöverot supistuvat tänä vuonna noin 11 %. Verouudistuksella vahvistetaan Suomen yritysverotuksen kansainvälistä kilpailukykyä. Vuonna 2004 solmitun tulopoliittisen sopimuksen yhteydessä hallitus sitoutui alentamaan työn verotusta ostovoiman ja työllisyyden lisäämiseksi vuosina 2005-2007 bruttomääräisesti yhteensä 1,7 mrd. eurolla. Vuonna 2005 ansiotulojen verotusta kevennetään 0,5 mrd. eurolla. Verokevennysten seurauksena valtion saamat välittömät verot supistuvat tänä vuonna noin 1 prosentin.

	2003	2004* mrd. euroa	2005**	2006**	2005/04 muutos, %	2006/05
Välittömät verot	12,4	12,9	12,8	12,7	-1,1	-0,4
Tuotannon ja tuonnin verot	20,3	21,0	21,3	22,0	1,5	3,2
Sosiaaliturvamaksut	1,4	1,4	1,5	1,5	4,2	0,9
Verot ja sosiaaliturvamaksut yhteensä ²⁾	34,5	35,8	36,1	36,8	0,7	1,8
Muut tulot ³⁾	3,7	3,8	3,8	3,7	-0,4	-1,1
siitä korkotulot	0,8	0,7	0,7	0,7	4,6	3,5
Tulot yhteensä	38,2	39,6	39,9	40,5	0,6	1,5
Kulutusmenot	9,9	10,3	10,7	11,1	4,1	3,5
Sosiaalietuudet ja -avustukset	3,1	3,2	3,4	3,5	3,8	3,9
Tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	19,1	20,2	21,0	22,3	4,3	6,0
siitä muille julkisyhteisöille	14,2	15,1	15,6	16,7	3,5	6,8
Korkomenot	2,9	2,7	2,6	2,5	-5,3	-3,1
Pääomamenot ⁴⁾	2,6	2,8	2,9	1,9	4,9	-34,0
Menot yhteensä	37,7	39,3	40,7	41,4	3,6	1,7
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	0,6	0,4	-0,8	-0,9		
Perusjäämä ⁵⁾	2,6	2,4	1,1	0,9		

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

²⁾ Sisältää pääomaverot

³⁾ Ml. saadut pääomansiirrot ilman pääomaveroja ja kiinteän pääoman kuluminen

⁴⁾ Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot.

⁵⁾ Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

Valtion saamien välillisten verojen tuotto kasvaa tänä vuonna 1½ %. Välillisistä veroista merkittävin on arvonlisävero, jonka bruttotuotosta yli 60 % perustuu yksityisen kulutuksen kehitykseen. Vuonna 2004 omaan käyttöön tarkoitettujen alkoholijuomien matkustajatuonti vapautui koko yhteisöalueelta. Virosta tuli EU:n jäsen toukokuusta 2004 alkaen. Matkustajatuonnin kasvun hillitsemiseksi ja veropohjan turvaamiseksi alkoholiveroa alennettiin maaliskuussa 2004. Näiden tekijöiden ajoituksen vuoksi alkoholiverotuotot laskevat v. 2005 edellisvuodesta vaikka alkoholin kulutus kasvaakin.

Valtion omaisuustulot alenevat v. 2005 noin 100 milj. eurolla. Tähän vaikuttavat osinkotulojen alenemisen lisäksi myös se, että valtion korkotulot vähenevät. Kansantalouden tilinpidon mukaan määritellyt valtion kokonaistulot kasvavat vain ½ % v. 2005.

Valtion kokonaismenot kasvavat kuluvana vuonna arviolta 3½ %. Menojen kasvu painottuu erilaisiin siirtomenoihin ja näistä erityisesti kuntien valtionosuuksiin ja sosiaaliturvarahastojen rahoitukseen, jotka lisääntyvät yhteensä 5 %. Valtion rahoitusosuuden kasvu työttömyysturvaan on pysähtynyt työllisyyden kohentuessa, mutta mm. sairausvakuutusmenot lisääntyvät nopeasti. Valtion kulutusmenojen kasvu jää vaatimattomaksi. Valtion investointien vuosittaiseen kehitykseen vaikuttavat merkittävästi suurten rakennushank-

keiden kuten Kerava-Lahti oikoradan ja Muurla-Lohja moottoritien eteneminen. Investointien ei arvioida tänä vuonna lisääntyvän. Korkomenojen väheneminen jatkuu.

Valtiontalous on muuttumassa tänä vuonna noin ½ prosentin verran alijäämäiseksi suhteessa kokonaistuotantoon. Kansantalouden tilinpidon määritelmän mukaisesta alijäämästä huolimatta valtion velkaa lyhennetään tänä vuonna, sillä siihen on käytettävissä aiempina vuosina kertynyttä tilinpäätösylijäämää.

Vuonna 2006 valtion keräämät välittömät verot supistuvat noin 1½ %. Välittömien verojen kertymää pienentävät ansiotuloveroon tehdyt veroperusteiden muutokset. Ansiotuloverotusta kevennetään yhteensä 1 mrd. eurolla. Tähän arvioon sisältyy talousarvioehdotuksessa esitetty kahden prosentin suuruinen inflaatiotarkistus, joka vastaa suuruudeltaan 150 milj. euroa. Verokevennyksestä noin 200 milj. eurolla kompensoidaan sairausvakuutusjärjestelmän rahoitusuudistuksen yhteydessä lisääntyvää vakuutettujen maksurasitusta. Uudistuksen yhteydessä otetaan käyttöön sairausvakuutuksen päivärahamaksu. Verotuksessa vähennyskelpoisena se pienentää valtion verotuloja vajaalla 100 milj. eurolla. Varallisuusverosta luopuminen vähentää valtion välittömiä verotuloja 70 milj. eurolla. Lisäksi kotitalousvähennyksen korottaminen ja laajentaminen pienentää tuloverontuottoa 20-25 milj. eurolla.

Kokonaistuotannon kasvun nopeutuminen ja työvoimakustannusten maltillinen kehitys kohentavat yritysten kannattavuutta ensi vuonna. Yritysten myönteinen tuloskehitys luo perustan yhteisöveron tuoton kasvuille. Yhteisöiltä kertyy valtiolle veroa noin 8 % enemmän kuin v. 2005. Yhteisöveron tuottoa heikentävät ennen uuteen verojärjestelmään siirtymistä syntyneet yritysten käyttämättömät yhtiöveron hyvitykset, jotka voidaan vähentää maksuun pantavasta yhteisöverosta. Käyttämätöntä yhtiöveron hyvitystä arvioidaan olevan yrityksillä noin 400 milj. euroa. Yhteisöveron tuottoa heikentävät lisäksi ennen verouudistusta syntyneet luovutustappiot.

Välillisen verotuksen perusteita ei merkittävästi muuteta v. 2006. Tuotannon ja tuonnin verot, joihin kansantalouden tilinpidon mukaan luetaan mm. arvonlisä- ja valmisteverot lisääntyvät ensi vuonna runsaalla 3 prosentilla. Kansantalouden tilinpidon mukaan arvonlisäveron tuotto kasvaa ensi vuonna 4 %. Talousarvioesityksen mukaan valtion saama arvonlisäverotuotto lisääntyy sitä vastoin 13 %. Budjettitalouden tuloarviota korottaa

Keskeisten perustemuutosten verotuottovaikutuksia verolajeittain vuositasolla, milj. euroa

	2003	2004	2005	2006*
Ansiotulot (ml. inflaatiotarkistus)	-746	-845	-506	-990
Yhteisövero	0	0	-555	0
Varallisuusvero	0	0	-49	-70
Kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksut	-25	-30	-15	230
Eläke- ja työttömyysvakuutusmaksut	-5	35	465	25

Valtion budjettitalouden tasapaino

	2003	2004	2005	2006
	Tilinpäätös		Talousarvio ¹⁾	Talousarvio- esitys
	milj. euroa			
Verot ja veronluonteiset tulot	30 263	31 191	31 379	33 099
Muut tulot	5 077	7 303	6 145	5 736
Yhteensä	35 340	38 494	37 524	38 835
Kehykseen luettavat menot	26 429	27 539	28 733	29 597
Kehyksen ulkopuoliset menot	10 467	8 781	9 295	9 855
-siitä korkomenot	4 631	2 381	2 394	2 304
Yhteensä	36 897	36 320	38 027	39 452
Ylijäämä (+)/alijäämä (-)	-1 558	2 173	-503	-617
Velanhallintamenot (-)	-248	-42	-85	-46
Nettorahoitustarve (-)	-1 806	2 131	-588	-663
Nettolainanotto (+)/nettokuoletukset (-)	1 332	74	-2 112	663

¹⁾ Ml. vuoden 2005 lisätalousarvio.

luopuminen arvonlisäveron tuoton tilityksistä¹⁾. Valtion tulonsiirrot Kelalle lisääntyvät aiempaa arvonlisäveron tuloutusta vastaavalla määrällä, joten veron tilityksessä tapahtuvala muutoksella ei ole vaikutusta valtion rahoitustasapainoon. Valtion omaisuustulot säilyvät tämänvuotisella tasolla. Kansantalouden tilinpidon mukaan määritellyt valtion tulot kasvavat lähes 2 %.

Vuonna 2006 valtion menojen kasvu hidastuu selvästi tämänvuotisesta. Työttömien määrän väheneminen alentaa valtion työttömyysturvamenoja ja korkomenot vähenevät edelleen. Työmarkkinatuen rahoituksen uudistus vähentää myös selvästi siirtoja Kelalle, kun kunnat maksavat ensi vuodesta alkaen osan työmarkkinatuesta. Valtionosuuksia kunnille kuitenkin lisätään vastaavasti, joten uudistus ei vaikuta juurikaan valtion eikä kuntien rahoitustasapainoon. Työmarkkinauudistuksella tavoitellaan myös kannustavia työllisyysvaikutuksia.

Hallitusohjelman mukaan matalapalkkaisen työn kysyntää lisätään kohdennetuin välilisten työvoimakustannusten kevennyksin. Hallitus pyrkii käyttöönotettavalla matalapalkkatuella edistämään ikääntyvien työllistymistä ja työssä pysymistä. Hallituksen esityksen mukaan tuen piiriin kuuluvat säännöllisesti ja kokoaikaisesti työllistävät työnantajat. Matalapalkkatuen määräksi vuositasolla arvioidaan noin 100 milj. euroa²⁾. Ikääntyvien matalapalkkatyöntekijöiden osalta työnantajien työvoimakustannukset alenevat. Työntekijää kohden alennus on palkkatasosta riippuen enimmillään noin 15 % työvoimakustannuksis-

¹⁾ Talousarviokirjanpito yhdenmukaistuu tältä osin kansantalouden tilinpidon kanssa.

²⁾ Tuki on käsitelty valtion tukipalkkiona yrityssectorille.

ta. Tuki alentaa heikosti tuottavien, ikääntyvien ja matalapalkkaisten työntekijöiden palkkauskustannuksia ja parantaa kohderyhmän työllisyyttä. Pitkällä aikavälillä matalapalkkatyön tuki voi parantaa työllisyyttä noin 1 900 henkilötyövuodella.

Valtion kulutusmenojen oletetaan kasvavan määrältään vain vähän, kun mm. henkilöstön määrän kehitys on tuottavuustavoitteiden mukaisesti kääntymässä laskuun. Niin sanotun köyhyyspaketin menolisäykset toteutuvat pääosin vasta seuraavana vuonna. Ensi vuonna käynnistetään useita suurehkoja liikenneväylähankkeita. Toisaalta em. suuri rata-työ päättyy, kokonaisuutena investoinnit näyttäisivät ensi vuonna hieman supistuvan.

Valtiontalous on kansantalouden tilinpidon mukaan ensi vuonna ½ % alijäämäinen kokonaistuotantoon suhteutettuna. Valtio ottaa talousarvioesityksen mukaan uutta velkaa 0,7 mrd. euroa, mutta velka/BKT-suhde alenee ja painunee alle 40 prosentin.

Paikallishallinto

Vuoden 2004 ennakollisten tilinpäätöstietojen mukaan kuntatalouden tasapaino heikkeni edelliseen vuoteen verrattuna. Heikkeneminen johtui erityisesti menojen kasvun nopeatumisesta samalla kun verotulojen kasvu jäi vaatimattomaksi.

Vuonna 2005 kuntien rahoitustilanne pysyy kireänä, vaikka verotulojen kasvu nopeutuikin selvästi. Myös valtionosuuksia maksetaan viime vuotta enemmän, joten kuntien tulot kasvavat edellisvuotta nopeammin. Kuntien kokonaismenojen kasvun arvioidaan hidastuvan. Menojen kasvu on kuitenkin tulojen kasvuun suhteutettuna edelleen liian nopeaa. Kuntien rahoitusasema paranee, mutta pysyy selvästi alijäämäisenä, mikä lisää kuntien velkaantumistarvetta.

Verotulojen ennakoidaan kasvavan kuluvana vuonna noin 4 %. Tuloveroprosentti nousi 136 kunnassa. Kunnat korottivat tuloveroprosenttejaan siten, että kunnallisverotuksessa verotettavilla tuloilla painotettu keskiarvo kohosi vuoden 2004 18,12 prosentista 18,30 prosenttiin. Yhteisöverokannan alentaminen 29 prosentista 26 prosenttiin kompensoitiin kunnille täysimääräisesti korottamalla kuntaryhmän yhteisövero-osuutta 19,75 prosentista 22,03 prosenttiin. Kuntien yhteisöveron tuotto kasvaa noin 3½ %. Kiinteistövero arvioidaan kertyvän 720 milj. euroa.

Käyttötalouden valtionosuudet kohoavat kansantalouden tilinpidon mukaan 8 271 milj. euroon, jossa lisäystä 501 milj. euroa edelliseen vuoteen, mikä vastaa 6½ prosentin kasvua. Valtionosuuksiin tehtiin 2,3 prosentin indeksikorotus, mikä on 75 % täysimääräisestä korotuksesta. Tämä lisää kuntien tuloja 136 milj. eurolla. Kuntien valtionosuuslain mukainen valtion ja kuntien väliseen kustannustenjaon tarkistukseen perustuva valtionosuuksien 358 milj. euron lisäys jaksotetaan neljälle vuodelle. Vuonna 2005 tarkistuksesta maksetaan kunnille 74 milj. euroa.

Kansallisen terveydenhuollon hankkeen sekä sosiaali-alan kehittämishankkeen toteuttamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia lisätään 110 milj. eurolla. Ope-

tustoimessa koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä esiopetuksen koulumatkaedun laajeneminen kokovuotisiksi lisäävät valtionosuuksia 30 milj. eurolla. Vuoden 2005 alusta toteutui kymmenen kuntien yhdistymishanketta, joiden johdosta kuntien lukumäärä väheni kahdellatoista. Kuntien lukumääräksi jäi 432. Kuntien yhdistymistä tuetaan 41 milj. eurolla. Harkinnanvaraiseen rahoitusavustukseen varataan 30 milj. euroa. Kaikkiaan valtion toimet, indeksikorotukset mukaan lukien, vahvistavat kuntataloutta 249 milj. eurolla. Verotulon tasauslisää maksetaan 327 kunnalle, joissa asuu 36 % maan väestöstä.

Kuntien kokonaismenojen kasvun ennakoidaan hidastuvan hieman v. 2005. Alkuvuoden palkkamenojen kasvu on ollut ennakoitua hitaampaa. Kulutusmenojen arvioidaan kasvavan kuluvana vuonna nimellisesti $4\frac{1}{2}$ % ja reaalisesti lähes 2 %. Kuluvana vuonna henkilöstömenoja lisäävät palkkojen sopimuskorotukset, henkilökunnan määrän kasvu sekä kuntatyönantajan eläkemaksun ja työnantajan työttömyysvakuutusmaksun korotukset. Kuntien menoja lisäävät kotihoidon tuen korotus, sosiaalialan täydennyskoulutusvelvoite, hoitotakuun toteuttaminen hoidon saatavuuden ja jonojen hallinnan parantamiseksi sekä vuoden 2004 aikana käynnistyneet uudistukset. Valtion toimenpiteiden arvioidaan lisäävän kunnallistalouden menoja yhteensä noin 104 milj. eurolla.

Hoitotakuun lopullinen kustannusvaikutus riippuu siitä, miten kunnat sen viime kädessä toteuttavat. STM:n arvion mukaan kustannusvaikutus vuodelle 2005 olisi 145 milj. euroa. Henkilöstötarpeen on arvioitu lisääntyvän 2 500 henkilötyövuodella. Alkuvuoden tilastotietojen perusteella menoennusteisiin sisällytetty hoitotakuun lisäkustannus ei ole kuitenkaan näkynyt palkkamenojen kasvun nopeutumisenä. Myös ostopalvelujen kasvu saattaa jäädä arvioitua hitaammaksi, mikäli kunnat ovat varautuneet hoitotakuun voimaantuloon etukäteen. Kuntien investoinnit pysyvät nimellisesti viime vuoden tasolla. Kokonaismenojen kasvu on 4 %, mikä on noin prosenttiyksikön edellisvuotta pienempi.

Vuonna 2006 kuntatalous pysyy alijäämäisenä ja kuntien velan määrä kasvaa. Kuntien rahoitustilanne kuitenkin paranee hieman, mikä johtuu sekä verotulojen ja valtionosuuksien yhteensä noin 5 prosentin kasvusta että menojen kasvun arvioidusta hidastumisesta.

Verotuloja arvioidaan kertyvän v. 2006 noin 14,8 mrd. euroa, missä on kasvua $3\frac{1}{2}$ %. Kunnallisveron tuoton arvioidaan kasvavan reilut 3 %, mikä on hieman vähemmän kuin vuotta aiemmin. Keskimääräiseksi painotetuksi kunnallisveroprosentiksi on laskelmissa v. 2006 oletettu 18,30 %, joka on sama kuin v. 2005. Talouskasvun piristymisen ansios- ta myös yhteisövero kertyy kuluvaa vuotta enemmän. Kiinteistövero arvioidaan kertyvän noin 740 milj. euroa.

Käyttötalouden valtionosuudet kohoavat kansantalouden tilinpidon mukaan 8 962 milj. euroon, jossa lisäystä 691 milj. euroa edelliseen vuoteen. Tämä vastaa lähes $8\frac{1}{2}$ prosentin lisäystä edellisen vuoden tasoon. Lisäykseen sisältyvät valtionosuudet uusien tehtävien aiheuttamiin menoihin, valtionosuuksien indeksitarkastukset sekä v. 2006 maksettava osuus neljälle vuodelle jaksotetusta valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaon tarkistuksesta. Viimeksi mainitusta vuoden 2006 osuus on 81 milj. euroa. Valtionosuuksiin tehdään 2,4 prosentin indeksikorotus, joka on 75 % täysimääräisestä korotuksesta v. 2006

lisättynä 0,4 prosenttiyksikön suuruisella indeksin korjauksella vuodelta 2004. Indeksikorotus lisää kuntien ja kuntayhtymien saamia valtionosuuksia 154 milj. eurolla.

Työmarkkinatukiudistuksesta aiheutuvat lisäkustannukset, arviolta 258 milj. euroa, korvataan kunnille täysimääräisesti. Sairasvakuutuksen rahoitusuudistukseen liittyvän sairaskorvauksen uuden päivärahamaksun verovähennyskelpoisuus aiheuttaa kunnille arviolta 90 milj. euron verotulomenetykset. Tämä kompensoidaan kunnille valtionosuuksien verotulotasausten kautta täysimääräisesti, kuten myös valtionverotuksessa käyttöön otettava ansiotulovähennys, joka vähentää kunnallisverotuottoja välillisesti 7 milj. euroa. Kansallisen terveysthankkeen sekä sosiaalialan kehittämishankkeen valtionosuuksia lisätään 73 milj. eurolla. Kuntien yhdistymistä tuetaan 25 milj. eurolla. Harkinnanvaraiseen rahoitusavustukseen varataan 25 milj. euroa. Kaikkiaan valtion toimet, indeksikorotukset mukaan lukien, vahvistavat kuntataloutta 223 milj. eurolla. Verotulon tasauslisää arvioidaan maksettavan yhteensä 709 milj. euroa. Tasausvähennyksen kokonaismäärä on arviolta 702 milj. euroa.

Kuntien kokonaismenojen ja henkilöstön määrän kasvun arvioidaan hidastuvan edellisvuodesta. Kulutusmenojen ennakoidaan lisääntyvän nimellisesti 3½ % ja reaalisesti 1½ %. Kuntatyönantajan välillisiä työvoimakustannuksia nostavat työeläkemaksuihin tehdyt korotukset. Menojen kasvun hidastumiseen vaikuttavat sopimuspalkkojen kasvun hidastuminen sekä hoitoon pääsyn turvaamiseksi vuodelle 2005 ajoittuvien lisämenojen oletettu aleneminen. Valtion toimenpiteiden arvioidaan lisäävän kunnallistalouden menoja noin 330 milj. eurolla. Uusista tehtävistä työmarkkinatukiudistus aiheuttaa 258 milj. euron lisämenon. Uudistuksen tarkoitus on siirtyä järjestelmään, jossa valtio ja kunnat rahoittavat yhtä suurilla osuuksilla kustannukset, jotka aiheutuvat yli 500 päivää maksetusta ns. passiivituesta ja toimeentulotuen normitettavissa olevasta osasta. Kansallinen terveysthankke ja sosiaalialan kehittämishanke lisäävät menoja 72 milj. eurolla.

Kuntien henkilöstömääräksi arvioidaan noin 454 000, mikä on reilut 2 000 enemmän kuin v. 2005. Kuntien investointien odotetaan pysyvän reaalisesti likimain edellisen vuoden tasolla. Kokonaismenojen kasvu pysyy vuoden 2005 tapaan noin 4 prosentissa.

Kuntatalouden tila on kohenemassa, joskin menokehitys lievän hidastumisen jälkeenkin pitää kuntatalouden kireänä ja lähivuosina edelleen rahoitusaliijäämäisenä. Myös kuntien väliset taloudelliset erot pysyvät suurina. Tasapainotilanteeseen pääseminen edellyttäisi, että kuntien menojen kasvu olisi yhtäjaksoisesti useana vuonna tulojen kasvua hitaampaa. Talouden tasapainotusongelmat keskittyvät erityisesti väestömäärältään pieniin kuntiin, jotka ovat jo ennestään velkaantuneita ja joilla on korkea veroprosentti. Talousvaikeudet johtuvat erityisesti toimintamenojen nopeasta kasvusta. Menojen hallinta edellyttää kunnilta toimintatapojen ja tehokkuuden jatkuvaa arviointia sekä valmiutta tarvittaviin rakenteellisiin uudistuksiin, joilla toiminnan tehokkuutta voidaan kestäväällä tavalla lisätä. Talouden tervehtyttämiseen ja vakauteen vaikuttavat olennaisesti myös kuntien päätökset investointien määrästä, laadusta ja ajoituksesta.

Paikallishallinto¹⁾

	2003	2004*	2005**	2006**	2005/04	2006/05
		mrd. euroa			muutos, %	
Verot ja sosiaaliturvamaksut yhteensä	13,5	13,8	14,3	14,8	4,0	3,4
Muut tulot ²⁾	10,1	10,9	11,5	12,3	5,7	6,9
siitä korkotulot	0,2	0,2	0,2	0,2	-7,7	0,0
siitä tulonsiirrot valtiolta	7,2	7,8	8,3	9,0	6,4	8,4
Tulot yhteensä	23,6	24,7	25,8	27,1	4,8	4,9
Kulutusmenot	19,7	20,9	21,8	22,6	4,7	3,7
Sosiaalietuudet ja -avustukset	0,9	0,9	0,9	1,0	0,6	6,7
Tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	1,0	1,1	1,1	1,3	0,0	25,0
siitä muille julkisyhteisöille	0,5	0,5	0,5	0,8	0,2	51,6
Korkomenot	0,2	0,2	0,2	0,2	6,2	5,8
Pääomamenot ³⁾	2,6	2,6	2,6	2,8	-0,1	7,2
Menot yhteensä	24,4	25,6	26,6	27,7	3,9	4,1
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-0,8	-1,0	-0,8	-0,6		
Perusjäämä ⁴⁾	-0,8	-1,0	-0,8	-0,6		

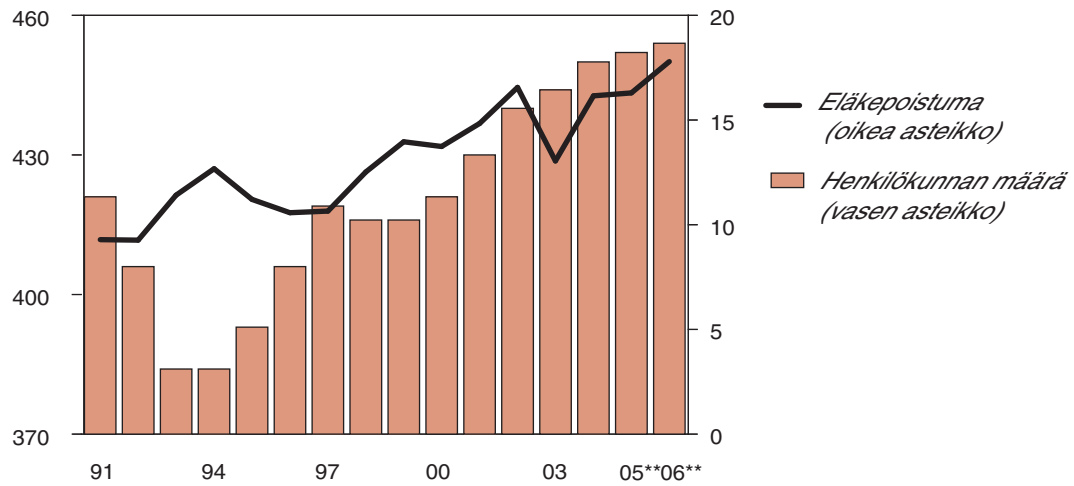
¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

²⁾ Ml. saadut pääomansiirrot ja kiinteän pääoman kuluminen.

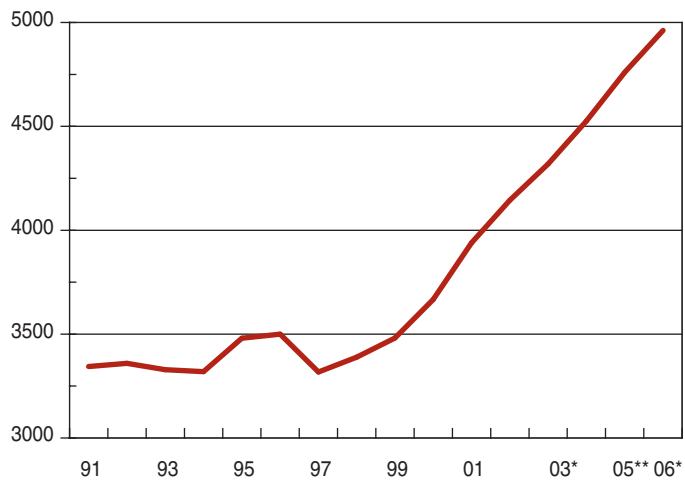
³⁾ Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot.

⁴⁾ Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

Paikallishallinnon henkilökunnan määrä ja eläkepoistuma
(1000 henkeä)

Paikallishallinnon toimintakulut
euroa/asukas

Sosiaaliturvarahastot

Työeläkelaitokset

Työeläkelaitokset vastaavat ansiosidonnaisen eläketurvan hoitamisesta. Eläkkeiden rahoitus perustuu osittaiseen rahastointiin. Eläkkeet rahoitetaan työnantajien ja -tekijöiden vakuutusmaksuilla sekä rahastojen sijoitustuloilla. Valtio osallistuu merimiesten, yrittäjien ja maatalousyrittäjien työeläkkeiden rahoitukseen. Valtion omien työntekijöiden ansioeläkkeet maksetaan valtion budjetista. Ansiosidonnaista työttömyysturvaa hoitava työttömyysvakuutusrahasto maksaa työeläkejärjestelmälle vuosittain työeläkelisän muodossa työntekijöiden työttömyysajalta syntyvää eläkeoikeutta vastaavan rahamäärän.

Vuonna 2005 työeläkemenot kasvavat 4½ %; eläkkeensaajien lukumäärä lisääntyy 2,0 % ja indeksikorotus on 0,9 %. Loppuosa kasvusta aiheutuu siitä, että uudet alkavat eläkkeet ovat suurempia kuin poistuvat vanhat eläkkeet. Työeläkkeiden indeksikorotus jäi poikkeuksellisen pieneksi matalan inflaation ja yhteen indeksiin siirtymisen takia. Niin sanotusta taitetusta indeksistä luovuttiin ja kaikkiin työeläkkeisiin alettiin soveltaa yhtä indeksia, jossa kuluttajahintojen paino on 80 % ja ansiotasoindeksi 20 %. Työkyvyttömyyseläkkeiden määrä kasvaa sen takia, että sodan jälkeen syntyneet suuret ikäluokat ovat siirtyneet ikään, jossa työkyvyttömyysriski on suurimmillaan. Lakisääteiset työeläkemenot (mukaan lukien valtion työeläkkeet, jotka maksetaan valtion budjetista) ovat yhteensä 14,3 mrd. euroa (9,4 % BKT:sta).

Osana eläkeuudistusta v. 2005 vanhuuseläkkeelle on voinut hakea kerralla kolme uutta ikäluokkaa, vuosina 1940 - 1942 syntyneet eli 63 - 65-vuotiaat. Vuoden 2005 alussa näissä ikäluokissa oli yhteensä 160 000 henkeä, joista 120 000 oli eläkkeellä, joten vanhuuseläkkeen valintaoikeuden piiriin jäi 40 000 henkeä. Eläkkeelle siirtymisoikeuttaan näistä oli käyttänyt ensimmäisen vuosipuoliskon aikana 9 000, joista puolet oli tullut työelämässään olevista. Joustava eläkeikä mahdollistaa eläkkeelle siirtymisen lykkäämisen 68 ikävuoteen saakka. Eläkettä lykkäävien määrä selviää vasta pitemmän ajan kuluessa.

Osana eläkeuudistusta yksilöllinen varhaiseläke ja työttömyyseläke poistuvat asteittain. Eläkeuudistukseen sisältyi myös monia muita tärkeitä muutoksia, kuten

- eläketurvan sopeuttaminen eliniän muutoksiin ja
- eläkkeen määräytyminen koko työhistorian ansioiden perusteella.

Näiden vaikutukset eläkemenoihin alkavat näkyä vasta myöhemmin.

Työeläkemaksutulot kasvavat 6 % eli selvästi nopeammin kuin etuusmenot. Kunta-työnantajien eläkemaksuprosentti nousi 0,3 prosenttiyksikköä ja ikääntyville - 53 vuotta täyttäneille - työntekijöille tuli korotettu 5,8 prosentin eläkemaksu, alle 53 vuoden ikäisten työntekijöiden eläkemaksu on 4,6 %. Muut työeläkemaksuprosentit pidettiin ennallaan. Laskuperustekorko, jolla hyvitetään työeläkevaroja, nostettiin 0,75 prosenttiyksiköl-

lä 5,5 prosenttiin 1.7.2005. Työeläkerahastojen ylijäämä nousee 2,7 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon. Työeläkevarojen markkina-arvo oli kesäkuun lopussa 96 mrd. euroa, mikä oli 63 % BKT:hen suhteutettuna.

Vuonna 2006 työeläkemenojen arvioidaan kasvavan runsas 5 % edellisvuodesta. Eläkkeensaajien lukumäärä kasvanee 1½ %. Työeläkkeiden indeksikorotuksen ennustetaan olevan 1,7 %, mikä on lähes prosenttiyksikön edellisvuotta enemmän. Loput pari prosenttiyksikköä työeläkemenojen kasvusta aiheutuu siitä, että uudet alkavat eläkkeet ovat päättyviä eläkkeitä korkeammat. Edellisen vuoden tapaan uusien alkavien vanhuuseläkkeiden tasoa nostavat 63 vuotta täyttäneiden työntekijöiden korotetut kannustinkarttumat sekä 60 prosentin eläkekaton poistuminen ja se seikka, että eläkkeen saa vähentämättömänä jo 63 vuoden iässä aiemman 65 vuoden sijasta. Eläkeuudistus nostaa siten alkavien vanhuuseläkkeiden tasoa erityisesti silloin, kun työntekijät lykkäävät eläkkeelle lähtöä. Vuoden

Sosiaalivakuutusmaksut ja eläkeindeksit

	2002	2003	2004	2005*	2006**
Sosiaalivakuutusmaksut ¹⁾					
Työnantajat					
Kansaneläkevakuutus ²⁾	2,43	2,37	2,32	2,31	1,71
Sairausvakuutus ²⁾	1,69	1,71	1,71	1,69	2,06
Työttömyysvakuutus ²⁾³⁾	2,09	1,90	1,94	2,17	2,17
Työeläkevakuutus	16,70	16,80	16,80	16,80	16,80
Kuntien eläkevakuutus	22,52	22,73	23,07	23,41	23,60
Työntekijät					
sairausvakuutus	6,30	6,30	6,35	6,80	7,40
työttömyysvakuutus	1,50	1,50	1,50	1,50	2,1 ^{b)}
työeläkevakuutus	0,40	0,20	0,25	0,50	0,50
	4,40	4,60	4,60	4,8 ^{a)}	4,8 ^{a)}
Eläkeläiset					
sairausvakuutus	1,90	1,50	1,50	1,50	1,5 ^{c)}
Eläkeindeksit					
Työeläkeindeksi (alle 65 v)	2 054	2 103	2 151	2 171	2 207
Työeläkeindeksi (yli 65 v)	1 968	2 002	2 028	2 047	2 081
Kansaneläkeindeksi	1 333	1 349	1 357	1 362	1 378

¹⁾ Vuosikeskiarvoina. Työnantajien maksut sekä vakuutettujen työttömyys- ja työeläkemaksut prosentteina palkoista. Vakuutettujen sairausvakuutusmaksut prosentteina verotettavasta tulosta.

²⁾ Eri maksuluokkien palkkasummilla painotettu keskiarvo.

³⁾ Porrastettu maksu:

Vuonna 2002 palkkasumman 840 940 ensimmäisen euron osalta 0,7 %, muuten 2,7 %.

Vuonna 2003 palkkasumman 840 940 ensimmäisen euron osalta 0,6 %, muuten 2,45 %.

Vuonna 2004 palkkasumman 840 940 ensimmäisen euron osalta 0,6 %, muuten 2,50 %.

Vuosina 2005-2006 palkkasumman 840 940 ensimmäisen euron osalta 0,7 %, muuten 2,8 %.

^{a)} Alle 53-vuotiaiden maksu 4,6 % ja yli 53-vuotiaiden maksu 5,8 %.

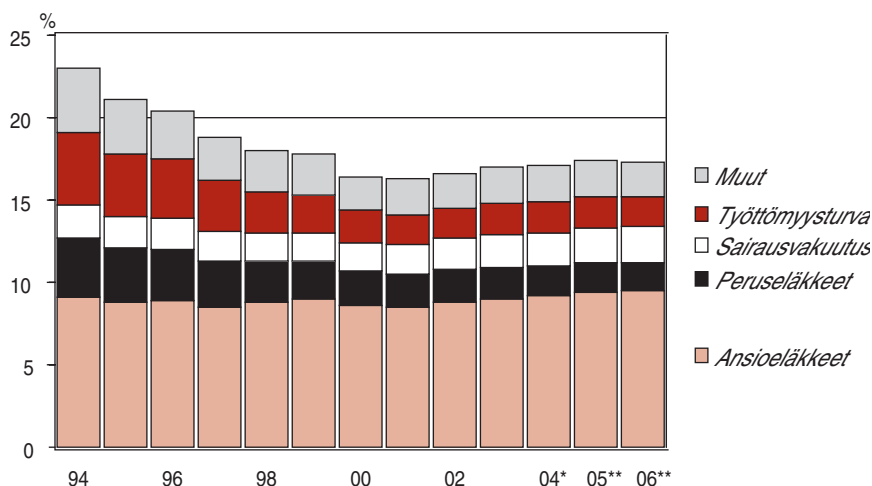
^{b)} Sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu 1,33 % ja päivärahamaksu 0,77 %.

^{c)} Eläkeläisten sairaanhoitomaksu 1,5 %.

2009 jälkeen elinaikakerroin alkaa alentaa alkavien eläkkeiden tasoa, jos elinajan odote nousee ja eläkkeelle siirtymistä ei vastaavasti myöhennetä.

Työeläkemaksutulojen arvioidaan kasvavan 4 % v. 2006. Työeläkemaksuperusteet pysynevät ennallaan lukuun ottamatta kuntatyönantajien eläkemaksua, jonka arvioidaan nousevan 0,2 prosenttiyksiköllä 23,6 prosenttiin. Yhdessä palkansaajien eläkemaksun kanssa kuntien kokonaiseläkemaksu saavuttaa 28,5 prosentin tason suhteessa palkkaan, minkä on arvioitu riittävän kuntien työeläkkeiden rahoittamiseksi pitkällä aikavälillä. Tulevaisuudessa, kun palkansaajien eläkemaksu nousee, kuntatyönantajien eläkemaksu alenee. Kaikkien työeläkelaitosten saamat eläkemaksutulot ovat v. 2006 noin 1,1 mrd. euroa suuremmat kuin työeläkemenot. Työeläkerahastojen ylijäämän arvioidaan olevan 2,6 % suhteessa kokonaistuotantoon.

Sosiaaliturvaetuudet, -avustukset ja sairaanhoitokorvaukset
prosenttia bruttokansantuotteesta

Muut sosiaaliturvarahastot

Muihin sosiaaliturvarahastoihin, joista jatkossa käytetään lyhennettä sotu-rahastot, luetaan Kansaneläkelaitos ja työttömyysturvarahastot. Kansaneläkelaitos vastaa perusturvas- ta ja työttömyysturvarahastot ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta.

Kansaneläkelaitoksen menot rahoitetaan vakuutusmaksuilla sekä valtion ja pienel- tä osin myös kuntien rahoitusosuuksilla. Valtio rahoittaa menoista 2/3. Rahoitus tapah- tuu ns. jakoperiaatteella ilman etukäteisrahastointia. Myös ansiosidonnaisen työttömyys- turvan rahoitus perustuu jakoperiaatteelle. Menot rahoitetaan työnantajien ja -tekijöiden vakuutusmaksuilla, valtion rahoitusosuudella ja pieneltä osin myös työttömyyskasso- jen jäsenmaksuilla. Työttömyysvakuutusrahaston maksuvalmiuden turvaamiseksi ja työt- tömyysvakuutusmaksujen heilahtelujen tasaamiseksi työttömyysvakuutusrahastossa on suhdannepuskuri.

Vuonna 2005 sotu-rahastojen arvioidaan maksavan kotitalouksille etuuksia ja avus- tuksia yhteensä 10,3 mrd. euroa, mikä on vajaa prosentti enemmän kuin vuotta aiemmin. Nopeimmin - noin 7 prosentin vauhdilla - kasvavat sairausvakuutuksen menot. Kansan- eläkemenot lisääntyvät 1½ %. Kansaneläkkeiden indeksikorotus on hitaan inflaation takia vain 0,4 %. Lisäksi kansaneläkkeisiin tehtiin tasokorjaus 1.3.2005. Työttömyysmenot su- pistuvat työttömyyden alentumisen takia ja osaltaan myös siksi, että ns. työttömyyseläke- putken alaikäraja nostettiin kahdella vuodella. Työttömyysturvan lisäpäiväoikeus muut- tui koskemaan 59 - 65 vuoden ikäisiä.

Sotu-rahastojen maksutulot kasvavat lähes 10 prosentilla pääosin sen takia, että se- kä työnantajien että -tekijöiden työttömyysvakuutusmaksuprosentit nousivat tuntuvas- ti. Työttömyysvakuutusrahaston alijäämä kääntyykin vakuutusmaksujen korotusten ja työttömyysmenojen supistumisen takia pieneksi ylijäämäksi, jolla kasvatetaan suhdan- nepuskuria. Sairausvakuutuksen menojen nopean kasvun takia valtion takuusuoritukset Kansaneläkelaitokselle nousevat runsaaseen 1,0 mrd. euroon. Sotu-rahastojen ylijäämän arvioidaan olevan 0,1 % suhteessa kokonaistuotantoon.

Vuoden 2006 alusta uudistetaan sairausvakuutuksen rahoitus jakamalla se sairaan- hoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen. Sairaanhoitovakuutuksesta korvataan mm. avohoidon lääkemenoja, matkakuluja sekä osa yksityisen terveydenhuollon lääkärin- ja hammaslääkäripalkkioista. Sairausvakuutuksen työtulovakuutuksesta maksetaan mm. sairauspäivärahaa, kuntoutusrahaa sekä äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa ja osa työ- terveyshuollon kustannuksista. Sairausvakuutusuudistuksen takia sekä työnantajien että työntekijöiden sairausvakuutusmaksut nousevat. Työnantajille maksun korotus korvataan alentamalla vastaavasti kansaneläkevakuutusmaksua. Palkansaajien maksujen korotusta vastaavalla rahamäärällä pienennetään valtion rahoitusta Kelalle. Palkansaajille sairausva- kuutusmaksujen korotus kompensoidaan ansiotuloverotusta keventämällä.

Sosiaaliturvarahastojen talous¹⁾

	2003	2004*	2005** mrd. euroa	2006**	2005/04 muutos, %	2006/05 muutos, %
Sijoitustulot	2,5	2,5	2,5	2,6	-0,9	6,0
siitä korkotulot	2,0	1,8	1,7	1,8	-3,0	5,7
Sosiaaliturvamaksut	15,9	16,6	17,8	18,8	7,1	5,4
siitä työnantajien maksut	11,8	12,4	13,1	13,5	5,7	3,3
vakuutettujen maksut	4,1	4,3	4,8	5,3	11,3	11,1
Muut tulot	8,8	9,2	9,5	9,1	3,3	-4,3
tulon- ja pääomansiirrot julkisyhteisöiltä	8,5	8,9	9,2	8,8	3,2	-3,8
muut tulot	0,2	0,3	0,3	0,3	-0,4	-1,9
Tulot yhteensä	27,2	28,3	29,8	30,5	5,2	2,5
Kulutusmenot	2,3	2,5	2,7	2,8	6,3	6,2
Sosiaalietuudet ja -avustukset	20,3	21,3	21,8	22,5	2,6	3,1
siitä sosiaalietuudet	15,9	16,7	17,3	17,9	3,5	3,8
sosiaaliavustukset	4,5	4,6	4,6	4,6	-0,7	0,2
Muut menot	0,9	1,0	0,9	0,9	-13,0	0,6
Menot yhteensä	23,6	24,8	25,4	26,2	2,3	3,3
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	3,6	3,5	4,3	4,3		
Perusjäämä ²⁾	1,6	1,7	2,6	2,4		

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan.

2) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

Vuoden 2006 alusta uudistetaan myös passiivisen työmarkkinatuen rahoitus siten, että yli 500 päivää työmarkkinatukea saaneiden rahoitusvastuu jaetaan puoliksi valtion ja kuntien kesken. Uudistuksen takia valtion rahoitus Kelalle vähenee noin 260 milj. euroa vuodessa ja vastaavasti kuntien siirrot Kelalle kasvavat. Kunnille tästä aiheutuva menojen lisäys korvataan valtionosuuksia kasvattamalla. Työmarkkinatuen uudistuksella vahvistetaan työmarkkinatuen vastikkeellisuutta. Yli 500 päivää työmarkkinatukea passiivitukena saaneiden työttömien aktivointia lisätään.

Vuonna 2006 sotu-rahastojen kotitalouksille maksamat etuudet ja avustukset lisääntyvät vajaalla prosentilla. Edellisvuoden tapaan sairausvakuutuksen menot kasvavat voimakkaasti ja työttömyysturvan menot supistuvat. Kansaneläkemenojen kasvu jää vajaaseen prosenttiin. Kansaneläkkeiden indeksikorotuksen arvioidaan olevan 1,2 %. Kansaneläkemenoja pienentää trendimäisesti työeläkkeiden tason jatkuva nousu. Kansaneläkkeen saajien lukumäärä vähenee koko ajan ja yhä useammin kansaneläke myönnetään vähennettyinä tai sitä ei makseta työeläkkeen lisäksi lainkaan. Tällä hetkellä vielä noin 60 prosentille työeläkkeen saajista maksetaan myös kansaneläkettä. Tulevaisuudessa entistä suurempi osa eläkkeensaajista saa pelkästään työeläkettä.

Vuonna 2006 Kansaneläkelaitoksen saamat maksutulot vakuutetuilta lisääntyvät sairausvakuutusmaksu-uudistuksen takia erittäin tuntuvasti. Sotu-rahastojen tasapainoon uudistus ei kuitenkaan vaikuta, koska valtion rahoitus Kelalle vastaavasti vähenee. Kaiken kaikkiaan sotu-rahastojen maksutulot kasvavat 8 % ja rahastot ovat 0,1 % ylijäämäiset suhteessa kokonaistuotantoon. Ylijäämä kertyy työttömyysvakuutusrahaston suhdanepuskuriin.

Julkisyhteisöt yhteensä

Suomen julkinen talous on menojen kansantuotesuhteella mitattuna EU-maiden suurimpia. Tämä kuvautuu rahoituspuolella vastaavasti suhteellisen korkeana veroasteena. Tänä vuonna ns. menoaste nousee viime vuodesta hieman, 51½ prosenttiin kokonaistuotannosta. Nousu on kuitenkin osin näennäistä ja aiheutuu BKT:n arvon pieneksi jäävästä kasvusta, kun volyymikasvu notkahtaa ja hinnan nousukin pysähtyy vaihtosuhteen heikentyessä. Myös kokonaisveroaste nousee tänä vuonna hieman verohelpotuksista huolimatta em. tilastollisesta syystä. Sosiaaliturvamaksujen korotukset nostavat aidosti veroastetta tänä vuonna. Kun välittömien verojen kertymä suhteutetaan BKT:n sijasta palkkasumman kehitykseen, ”veroaste” aleni vuodesta 2002 vuoteen 2004 4½ prosenttiyksikköä ja alenee sekä tänä että ensi vuonna prosenttiyksikön lisää, yhteensä siis lähes 7 prosenttiyksikköä. Tässä on mukana myös yhteisöveron kehitys ja sen alennukset. Tuotannon ja tuonnin verojen eli välillisten verojen suhdeluku pysyttelee hyvin vakaana suhteessa kokonaistuotantoon mutta alenee hieman suhteessa kotimaiseen kysyntään.

Suomen julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä oli useiden tekijöiden ansiosta tilapäisesti ennätysmäisen suuri v. 2000. Sen jälkeen ylijäämä on pienentynyt vuosittain jatkuvasti, mutta ylijäämä on kuitenkin eurooppalaisittain yhä varsin vahva. Ylijäämän pienentyminen on nyt pysähtymässä, mutta se on aiempaa kapeammalla pohjalla eli pelkästään työeläkerahastojen varassa.

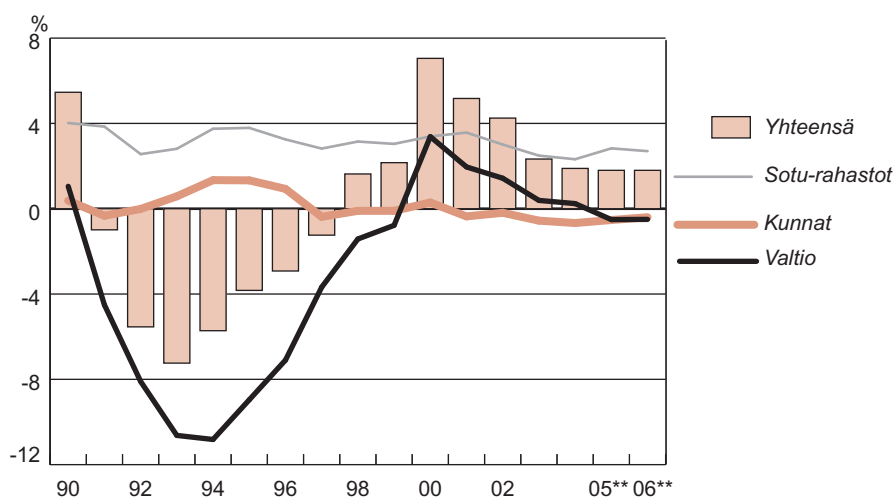
Suomen julkisen talouden tase on myös EU-maiden vahvimpia. Valtio on vielä huomattavan velkainen ja kunnatkin kasvavassa määrin, mutta koko julkinen bruttovelkaantuneisuus (velka/BKT) on kuitenkin alenemassa. Erityisesti työeläkerahastojen ansiosta saatavat ylittävät selvästi velkojen määrän, ja kaikki julkisen talouden nettosaatavat ovat lähes puolet suhteessa kokonaistuotantoon.

Julkisyhteisöjen tulojen kehitys on ollut viime vuosina poukkoilevaa, v. 2000 tulot kasvoivat yli 12 %, mutta v. 2003 niiden kasvu melkein pysähtyi. Sekä tänä että ja ensi vuonna tulot lisääntyvät noin 3 %. Sosiaaliturvamaksujen tuotto nousee tänä vuonna 6½ % ja ensi vuonnakin vielä 5 %. Välittömät verot lisääntyvät tänä vuonna 1½ %, mutta ensi vuonna vain puolet tästä. Veronkevennykset pienentävät verotuottoja, ja ensi vuonna myös palkkasumman kasvun arvioidaan hidastuvan. Julkisyhteisöjen menot kasvavat tänä ja ensi vuonna tulojen tahdissa, ja rahoitusylijäämäkin pysyy lähes ennallaan.

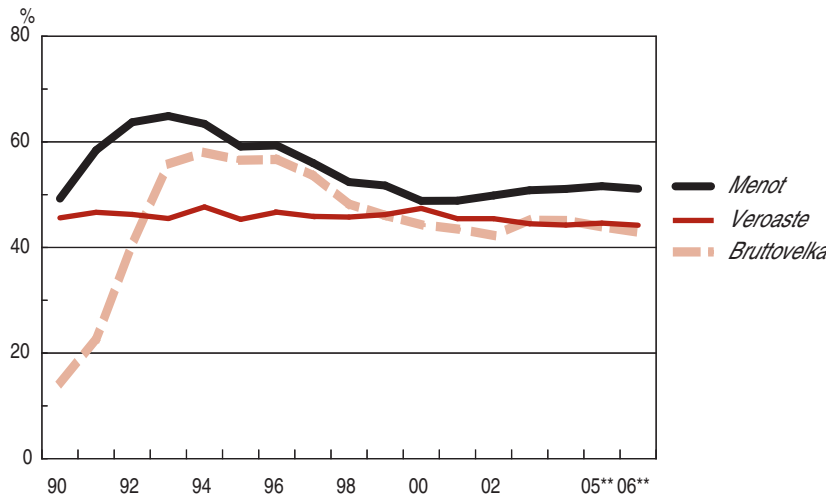
Finanssipolitiikka on ollut talouskasvua tukevaa vuosina 2002 – 2004, mikä näkyy oheisessa kuviossa julkistalouden rakenteellisen rahoitusjäämän pienenemisenä. Erityisen keveää finanssipolitiikka oli v. 2003. Viime vuosina finanssipolitiikka on ollut talouskasvua tukevaa pääasiassa veronkevennyksistä johtuen. Kuluvana vuonna julkistalouden rakenteellinen rahoitusjäämä on laskennallisesti vahvistumassa, mikä aiheutuu kuitenkin vuoden 2005 paperialan työseisauksesta ja siitä aiheutuneesta BKT:n kasvun hidastumisesta selvästi alle kasvupotentiaalinsa. Tämän lisäksi työseisauksesta aiheutuu vuodelle 2006 laskennallista kasvuperimää, minkä vuoksi talouskasvun arvioidaan nousevan tuolloin potentiaalista kasvua nopeammaksi. Tämä puolestaan pienentää negatiivista tuotantokuilua ja sitä kautta sen julkistalouden rahoitusasemaa heikentävää vaikutusta. Samalla päätösperäinen finanssipolitiikka muuttuu jälleen hieman talouskasvua tukevaksi, kun rakenteellinen jäämä pienenee vuoteen 2005 nähden. Muutokset rakenteellisessa rahoitusjäämässä ovat kuitenkin niin pieniä, että vallitsevaa finanssipolitiikkaa voi käytännössä luonnehtia suhteellisen neutraaliksi. Finanssipolitiikan kurinalaisuus perustuu valtiontalouden menoakehyksiin, joihin hallitus on sitoutunut. Kurinalaisuus myös pitää yllä luottamusta Suomen kansantalouteen.

Valtiontaloudessa finanssipolitiikka on ollut voimakkaammin kasvua tukevaa, ja elvyttävän finanssipolitiikan virityksen arvioidaan jatkuvan myös kuluvana sekä ensi vuonna. Valtiontalouden tila ei ole kuitenkaan tyydyttävä, sillä suhdannekorjattu valtiontalouden nettorahoitusasema näyttää ensi vuodelle rakenteellista alijäämää. Vaikka rakenteellinen alijäämä on pieni, se on jatkuessaan kuitenkin osoitus kestävästä valtiontaloudesta.

Julkisyhteisöjen nettoluotonanto
suhteessa bruttokansantuotteeseen

Julkisyhteisöjen verot, menot ja bruttovelka
suhteessa bruttokansantuotteeseen

Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja

	2002	2003	2004*	2005**	2006**
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia				
Verot ja sosiaaliturvamaksut	45,5	44,5	44,2	44,6	44,2
Julkisyhteisöjen menot ¹⁾	49,8	50,9	51,1	51,6	51,1
Nettoluotonanto	4,2	2,3	1,9	1,8	1,8
Valtionhallinto	1,4	0,4	0,2	-0,5	-0,5
Paikallishallinto	-0,2	-0,6	-0,7	-0,5	-0,4
Työeläkelaitokset	3,0	2,7	2,6	2,7	2,6
Muut sosiaaliturvarahastot	0,0	-0,2	-0,2	0,1	0,1
Perusjäämä ²⁾	4,3	2,4	2,1	1,9	1,7
Julkisyhteisöjen velka	42,3	45,2	45,1	43,9	42,9
Valtionvelka	42,1	44,0	42,6	40,3	39,1
	1 000 henkeä				
Julkisyhteisöjen työllisyys	598	603	607	609	611
Valtio	147	149	147	147	147
Paikallishallinto	440	444	450	452	454
Sosiaaliturvarahastot	10	10	10	10	10

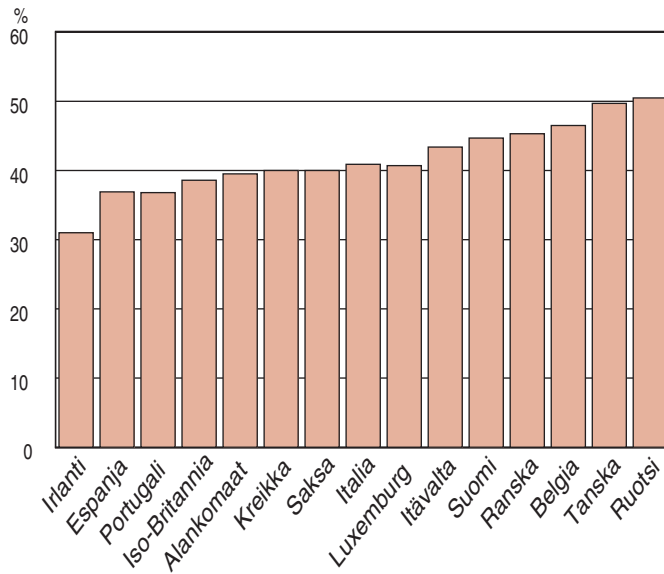
¹⁾ EU-harmonisoitu.

²⁾ Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

Maksetut välittömät verot
suhteessa bruttokansantuotteeseen

Eräiden EU-maiden veroasteet vuonna 2005

Lähde: Komissio, Suomi VM

Julkisyhteisöjen talous¹⁾

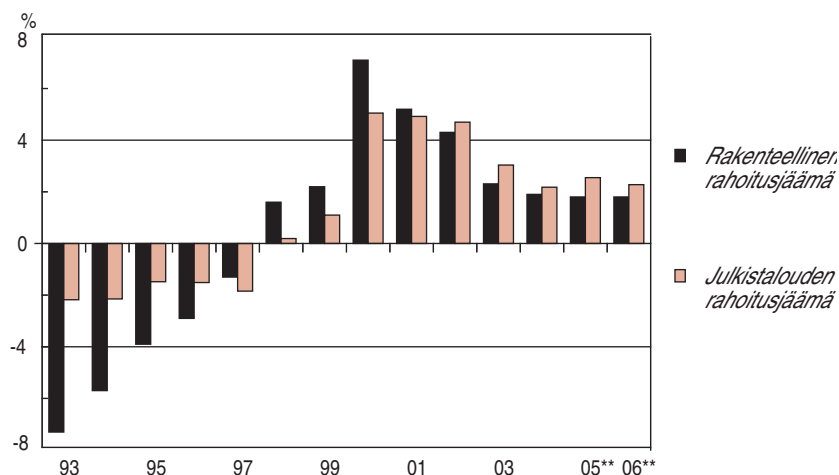
	2003	2004*	2005**	2006**	2005/04 muutos, %	2006/05
	mrd.euroa					
Toimintaylijäämä ja omaisuustulot	4,7	5,0	5,0	5,1	-0,7	3,0
korkotulot	2,7	2,4	2,4	2,6	-0,4	6,2
Välittömät verot	25,9	26,7	27,1	27,5	1,5	1,6
Tuotannon ja tuonnin verot	20,3	21,0	21,3	22,0	1,5	3,2
Sosiaalivakuutusmaksut	17,4	18,1	19,3	20,3	6,9	5,2
Saadut muut tulonsiirrot	0,6	0,6	0,6	0,6	2,3	-2,3
muilta kotimaisilta sektoreilta	0,3	0,3	0,3	0,3	4,5	0,0
ulkomailta	0,3	0,3	0,3	0,3	0,0	-4,8
Tulot	68,9	71,3	73,3	75,5	2,7	3,1
Kulutusmenot	31,9	33,7	35,2	36,6	4,7	3,8
Tukipalkkiot	1,9	1,9	2,0	2,1	2,5	6,1
Sosiaalietuudet	18,7	19,6	20,3	21,1	3,6	3,9
Sosiaaliavustukset	5,7	5,8	5,8	5,8	-0,4	0,0
Maksetut muut tulonsiirrot	3,7	3,9	4,2	4,2	7,5	1,7
muille kotimaisille sektoreille	2,2	2,3	2,3	2,4	1,3	0,4
ulkomaille	1,5	1,6	1,8	1,9	16,4	3,3
Korkomenot	2,8	2,7	2,6	2,5	-4,7	-1,9
Muut menot	0,1	0,1	0,1	0,1	2,6	0,9
Menot	64,9	67,7	70,2	72,5	3,6	3,2
Säästö	4,0	3,6	3,1	3,1		
Pääomansiirrot, netto	0,1	0,1	0,2	0,2		
Kiinteän pääoman kuluminen	3,5	3,6	3,7	3,8	3,3	3,2
Pääoman bruttomuodostus ²⁾	4,2	4,5	4,2	4,2	-5,0	-0,2
Nettoluotonanto (+)/nettoluoton-						
otto (-)	3,3	2,8	2,7	2,8		
Perusjäämä ³⁾	3,4	3,1	2,9	2,8		

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

²⁾ Kiinteän pääoman bruttomuodostus ml. varastojen muutos sekä maan ja muiden varojen nettohankinnat.

³⁾ Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

*Julkisyhteisöjen rahoitusapaino ja suhdannekorjattu jäämä
suhteessa bruttokansantuotteeseen*

Julkisen talouden tuottavuus

Suomessa julkiset menot suhteessa kansantuotteeseen ovat olleet kansainvälisesti tarkasteltuna jo pitkään korkealla. Vaikka menosuhde onkin alentunut 1990-lukuun verrattuna, se on kuitenkin viime vuosina noussut palvelutuotannon lisäyksen kautta takaisin yli 50 prosentin. Suhdetta pyrkivät edelleen nostamaan julkisten palvelujen kasvava kysyntä sekä sosiaaliset tulonsiirrot. Vaikka finanssipolitiikan painopisteenä on verotuksen keventäminen, uusia tehtäviä on lisätty, mikä näkyy myös henkilöstön määrän kasvussa. Julkisella sektorilla oli viime vuonna kansantalouden tilinpidon mukaan yhteensä 607 000 henkeä, noin 25½ % työllisestä työvoimasta.

Julkisen palvelutuotannon tuottavuus parantui viime vuosikymmenen loppupuolelle saakka, joskin melko hitaasti. Vuosikymmenen lopulla ja 2000-luvun alkuvuosina tuottavuus kuitenkin heikentyi selvästi. Kansainvälisten vertailutietojen nojalla on syytä pelätä, että ilman toimenpiteitä julkisen toiminnan tuottavuus ja tehokkuus uhkaa laskea myös jatkossa.

Julkisen palvelutuotannon tuottavuuden parantamiseksi hallitus käynnisti v. 2003 tuottavuusohjelman, jonka kautta tehostetaan koko julkisen sektorin toimintaa. Ohjelmia laadittiin aluksi 5 pilottiministeriössä ja tänä vuonna menettely ulotetaan kaikille hal-

linnonaloille. Toiminnallisten linjausten osalta mm. talous- ja henkilöstöhallinnon tehostamistoimet tulee toteuttaa kaikilla hallinnonaloilla viimeistään vuodesta 2007 alkaen. Yksittäisen hallinnonalan ohjelman tavoitteena on edistää tuottavuutta mm. tukemalla ja vauhdittamalla hallinnonalalla toteutettavia tuottavuuden lisäämiseen johtavia toiminnallisia ja rakenteellisia uudistuksia ja tietotekniikan käyttöä. Tavoitteena on myös varmistaa ja turvata voimavarojen kohdentaminen hallinnonalan ydintehtävien hoitamiseen vähenevän työvoiman oloissa.

Julkisen palvelutuotannon tuottavuuden heikkeneminen johtuu monista syistä ja itse mittaamiseen sisältyy epävarmuutta mm. laadun ja määrän erottamisen vaikeudesta johtuen. Parantunut laatu ei välttämättä näy tuotteiden määrässä, jolloin se voi heikentää laskennallista tuottavuutta. Monet julkiset palvelut kuten terveys- ja vanhuspalvelut ovat erityisen työvaltaisia ja tuottavuuden lisääminen niissä on vaikeaa. Palvelujen kustannukset pyrkivät myös kasvamaan nopeammin kuin keskimääräinen hintataso, koska tuottavuuden nousu ei vähennä palkkojen noususta aiheutuvaa kustannuspainetta. Tuottavuuden rinnalla on tärkeää tarkastella myös laatua ja kustannuskehitystä, ja tämän ohella vaikuttavuutta, vaikutusketjuja ja asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Kokonaistuottavuuden lasku on näkynyt kunnissa henkilöstön määrän voimakkaana kasvuna. Kuntien työllisten määrä on lisääntynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana lähes 70 000 henkilöllä ja vuodesta 2000 lähtien lähes 30 000 henkilöllä. Kasvu on johtunut pääosin uusista tehtävistä, palvelujen laatutason kehittämisestä ja erilaisista kehittämishankkeista. Palvelujen laadunmuutoksista tietoa ei systemaattisesti ja kattavasti ole kuitenkaan kerätty, joten niiden vaikutuksia tuottavuus- ja tehokkuusmittoihin on hyvin vaikea arvioida. On mahdollista, että osa palvelujen tuottavuuden alenemisesta on selitettävissä henkilöstön lisäämisellä aikaansaadulla laadun paranemisella.

Tuottavuuskehityksen ohella erityistä huomiota on kiinnitettävä tuottavuus- ja tehokkuuseroihin, jotka viittaavat mahdollisuuksiin lisätä tuottavuutta. Kunnissa tulisi erityisesti arvioida syitä, jotka aiheuttavat tehottomuutta. Palveluja tuottavien yksiköiden ja myös kuntien väliset tuottavuuserot ovat huomattavia. Palvelujen tuottavuudessa on myös suuria alueellisia ja kuntaryhmittäisiä eroja ja erot ovat jossain määrin kasvaneet viime vuosina.

Hallituksen tavoitteena on julkisten palvelujen tuottavuuden kasvu. Kuntasektorin vastuulla olevien peruspalveluiden tuotantoa pyritään tehostamaan ensisijaisesti kunta- ja palvelurakennehankkeella, jonka tuloksena määritellään kuntapalvelujen tarkoituksenmukaiset järjestämis- sekä tuottamistavat. Samaan tavoitteeseen pyritään kansallisessa terveydenhuollon hankkeessa sekä sosiaalialan kehittämishankkeessa.

Kuntien edellytykset selvitä kasvavista menopaineista paranevat oleellisesti, jos uudistuksilla kyetään nostamaan tuottavuutta. Tuottavuuden nostamisessa ensisijaista on kuitenkin kuntien oma-aloitteellisuus arvioida ja ennakkoluulottomasti uudistaa palvelutuotantoaan.

Valtion ja kuntayhteisöjen palvelujen tuottavuuskehitys

	Menot ¹⁾ 2003 mrd. euroa	2000	2001	2002 muutos, %	2003	2004	
Valtio:							
Kokonaistuottavuus		9,9	-0,7	2,8	-1,4	-2,1	0,0
Kuntayhteisöt:							
Terveyskeskukset		2,6	-0,9	-3,4	-3,7	-3,0	..
Erikoissairaanhoito		3,6	..	-2,2	0,1	-0,3	..
Vanhusten laitoshoido		1,2	..	-6,4	-0,5	-0,5	..
Kuntien kokonaistuottavuus		12,6	-1,8	-2,5	-3,2	-1,5	..
Koulutuspalvelut		5,5	-1,3	-1,5	-3,4	-0,9	..
Peruskoulu		3,2	-2,2	-1,6	-3,7	-0,3	..
Lukio		0,5	-2,9	-2,9	-5,7	-1,6	..
Ammattioppilaitos		0,4	1,0	1,8	-4,0	-3,4	..
Kirjastopalvelut		0,3	-0,5	-0,5	0,3	-0,5	..
Sosiaalipalvelut		6,8	-2,7	-4,5	-3,2	-2,3	..
Lasten päivähoito		2,0	-2,8	-3,8	-3,6	-1,4	..

¹⁾ Valtion kulutusmenot kansantalouden tilinpidon mukaan, kuntien toimintamenot kuntien tilinpidon mukaan.

11 RAHOITUSTASAPAINO JA RAHOITUSMARKKINAT

Euroopan Keskuspankin ohjauskorko on pysynyt nykyisessä 2 prosentissa vuoden 2003 kesäkuusta lähtien. Markkinoiden odotukset ohjauskoron nostamisen ajankohdasta ovat siirtyneet ensi vuoteen. Yhdysvaltojen keskuspankki aloitti viime vuoden kesäkuussa asteittaisen ohjauskoron nostamisen. Sitä on nostettu kuluvan vuoden elokuuhun mennessä neljäsosayksikön portain 3,50 prosenttiin. Keskuspankki on antanut ymmärtää jatkavansa korkojen vähittäistä nostamista. Isossa-Britanniassa Englannin keskuspankki muutti rahapolitiikkansa suuntaa keveämmäksi alentamalla elokuussa ohjauskorkoaan 0,25 prosenttiyksiköllä 4,50 prosenttiin. Ruotsissa keskuspankki alensi ohjauskorkoaan kesäkuussa peräti puoli prosenttiyksikköä 1,50 prosenttiin.

Korot euroalueella ovat edelleen ennätysellisen matalat. Suomessa lainojen viitekorkona yleisesti käytetty 12 kuukauden Euribor on pysytellyt 2,5 prosentin alapuolella yhtäjaksoisesti jo kaksi vuotta. Myös pitkät korot ovat alhaalla. Suomen valtion 10 vuoden viitelainan korko on liikkunut 4 prosentin tuntumassa vuoden 2003 alusta lähtien ja on käynyt tänä vuonna lähellä kolmea prosenttia. Yhdysvalloissa 10 vuoden korko on alkanut vähitellen nousta ja oli elokuussa selvästi yli neljän prosentin. Yhdysvalloissa korkonäkymät ovat nousevat.

Euron arvo suhteessa dollariin on noussut vuoden 2001 aallonpohjasta yli 40 %. Tämä kehitys pysähtyi ainakin tilapäisesti viime vuodenvaihteessa ja tänä vuonna euron arvo suhteessa dollariin on heikentynyt. Dollarin heikkenemisen taustalla on sijoittajien luottamusta kalvava Yhdysvaltojen talouden kaksoisvaje. Sekä vaihtotase että liittovaltion budjetti ovat tuntuvasti alijäämäisiä. Dollarin arvoa ovat tänä vuonna alkaneet tukea Yhdysvaltojen euroaluetta korkeammat korot ja euroalueen suhteellisen vaatimaton talouskehitys.

Pörssikurssit ovat nousseet viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana epäyhtenäisesti. Euroalueen keskimääräistä kurssikehitystä mittaava DJ STOXX50 on noussut noin viidenneksen. Suomessa kurssinousu on ollut tätä vahvempaa. Yhdysvalloissa osakekurssi-

Säästäminen sektoreittain

	2002	2003*	2004*	2005**	2006**
	prosenttia bruttokansantuotteesta				
Nettosäästäminen	10,6	6,9	8,3	8	9
kotitaloudet	-0,1	0,3	1,4	1½	1½
yritykset ja asuntoyhteisöt	5,3	4,3	5,1	5	6
rahoituslaitokset	0,5	-0,5	-0,8	- ½	- ½
voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	0,3	0,2	0,2	0	0
julkisyhteisöt	4,6	2,8	2,4	2	2
Kiinteän pääoman kuluminen	16,0	16,2	16,0	16	16
Bruttosäästäminen	26,7	23,2	24,4	24	25

en nousua on jarruttanut korkojen nousu ja se on jäänytkin Eurooppaa vaatimattomammaksi.

Vaihtotaseen ylijäämä näyttää supistuvan tänä vuonna merkittävästi edellisvuosista ja tulee olemaan noin 2,5 % bruttokansantuotteesta. Vaihtotase on ollut ylijäämäinen yhtäjaksoisesti vuodesta 1994 lähtien ja kansantaloudella arvioidaan ensi vuoden vaihteessa olevan ulkomailta 11 mrd. euroa enemmän korollisia saatavia kuin korollisia velkoja.

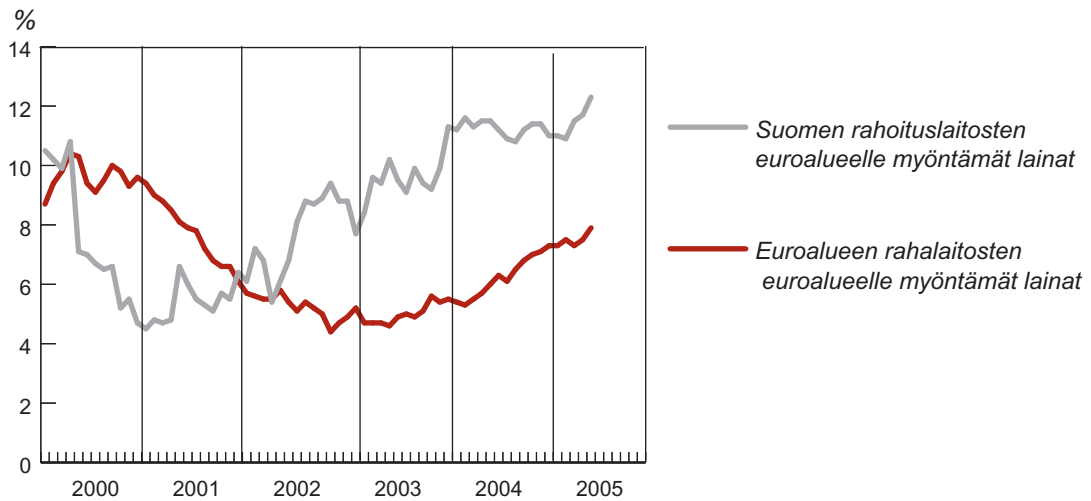
Yritysten rahoitusrakenteet ovat pysyneet varsin vahvoina johtuen hyvästä tuloskehityksestä. Yrityssektori tulee olemaan rahoitusylijäämäinen myös tänä vuonna huolimatta investointien lisääntymisestä. Kotitaloussektori on edelleen rahoitusaliijäämäinen. Kotitalouksien usko oman taloutensa suhteellisen myönteiseen kehitykseen on pitänyt yllä kulutuksen ja asuntoinvestointien kasvua.

Julkisen sektorin rahoitusylijäämän ennustetaan olevan tänä vuonna 1,8 % bruttokansantuotteesta. Ylijäämää kertyy sosiaaliturvarahastoihin. Valtiontalous ja kuntasektori ovat lievästi alijäämäisiä. Valtion velka tulee olemaan vuoden lopussa 61,7 mrd. euroa, eli 40,4 % bruttokansantuotteesta.

Pankkien antolainauksen kasvu on ollut suhteellisen vilkasta ja nopeutunut vuodesta 2001 lähtien. Luotonannon vuosikasvu on ollut lähes 12 prosentin luokkaa vuoden 2004 alusta lähtien ja se on ylittänyt selvästi euroalueen vastaavan kasvun. Asuntojen hankinta on jatkunut vilkkaana ennätyksellisen matalien lainakorkojen myötä. Uusien asuntolainojen keskiporkko on tänä vuonna ollut noin kolme prosenttia. Rahalaitosten asuntolainakanta on jatkanut reipasta yli 15 prosentin kasvua ilman hidastumisen merkkejä. Asuntojen reaalihiinnat ovat nousseet viiden viime vuoden aikana keskimäärin hieman yli 3,5 % vuodessa. Viime vuonna nousu oli 7 %, mutta tänä vuonna nimellishintojen vuosinousu näyttää hidastuneen alle viiden prosentin, mikä edelleenkin ylittää selvästi kuluttajahintojen nousun. Nykyisiin suuriin asuntolainoihin sisältyy riski erityisesti tilanteissa, joissa perheen tulot syystä tai toisesta alenevat.

Euroalueen ja Suomen rahalaitosten yksityiselle sektorille myöntämät lainat

muutos edellisen vuoden vastaavasta kuukaudesta, %

Lähde: Euroopan keskuspankki, Suomen Pankki

TALOUEDELLISIA TAPAHTUMIA HELMIKUUSSA-ELOKUUSSA 2005

16.2.

Valtiolle, kunnille ja seurakunnille sekä Kansaneläkelaitokselle verontilityslain 5 §:ssä tarkoitettujen verovuodelta **2005 ennen verotuksen päättymistä maksettujen verojen tilityksissä** vuoden alusta noudatettavat **jako-osuudet** vahvistetaan. Samalla vahvistetaan myös ne laskentaperusteet, joita noudatetaan yksittäisten kuntien ja seurakuntien jako-osuuksia laskettaessa. Asetus tulee voimaan 21.2.2005.

17.2.

Valtioneuvosto teki päätöksen myöntää lupa Teollisuuden Voima Oy:lle **Olkiluoto 3-ydinvoimalaitosyksikön** rakentamiseen. Ydinenergialaissa (990/1987) säädetyt edellytykset luvan myöntämiselle ydinvoimalaitosyksikön rakentamiseen täyttyvät. Valtioneuvosto on tehnyt hankkeesta periaatepäätöksen 17.1.2002 ja eduskunta päätti 24.4.2002 jättää sen sellaisenaan voimaan.

3.3.

Valtioneuvosto antoi asetuksen **sotainvalidien puolisoitten, leskien ja sotaleskien kuntoutustoiminnasta**. Avokuntoutuksena annettavan 15 hoitokerran sarjan enimmäishinta korotetaan 530 eurosta 550 euroon ja kotikuntoutuksena annettavan avokuntoutuksen enimmäishinta 795 eurosta 825 euroon. Asetus tulee voimaan 9.3.2005 ja se on voimassa 31.12.2005 saakka.

9.3.

Työttömyysturvan valtionosuuden tarkistaminen. Palkansaajilta on peritty työttömyysvakuutusmaksua vuodesta 1993 alkaen. Vuoteen 1998 asti osa palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun tuotosta käytettiin ansioturvan valtionosuuden pienentämiseen.

Vuodesta 1999 alkaen osa maksutuotosta on tilitetty Kansaneläkelaitokselle käytettäväksi peruspäivärahojen rahoitukseen, mikä on vastaavasti pienentänyt valtionosuutta. Näihin tarkoituksiin tilitettävä määrä on määritelty vuosittain prosenttilukuna palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun tuotosta. Työnantajat tilittävät palkansaajilta pidättämänsä työttömyysvakuutusmaksut tapaturmavakuutusyhtiölle, joka tilittää ne edelleen Työttömyysvakuutusrahastolle. Rahaston selvitystyön perusteella on ilmennyt, että palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun tuottoa oli tilitetty rahastolle työnantajan maksun tuottona. Tästä johtuen vuosilta 1993-2003 palkansaajan työttömyysvakuutusmaksua on tilitetty valtiolle yhteensä 28 554 377,26 euroa liian vähän. Edellä olevan perusteella valtionosuutta ansioturvaan tarkistetaan vuosilta 1993-1998 19 778 606,02 eurolla ja valtionosuutta perusturvaan vuosilta 1999-2003 tarkistetaan 8 775 771,24 eurolla ja Työttömyysvakuutusrahasto maksaa valtiolle 28 554 377,26 euroa.

11.3.

Valtioneuvosto teki päätöksen **valtiontalouden kehyksiksi vuosille 2006-2009**. Päätöksellä tarkistetaan teknisesti vaalikaudelle toukokuussa 2003 annettua kokonaiskehystä vastaamaan vuoden 2006 hintatasoa ja talousarvion rakenteessa tapahtuvia muutoksia sekä annetaan valtiontalouden kehykset vuosille 2006-2009 noudatettavaksi vuoden 2006 talousarvioesityksen ja lisätalousarvioesitysten valmistelua varten tehtävien talousarvioehdotusten ja vuosien 2007-2010 toiminta- ja taloussuunnitelmien valmistelussa sekä ministeriöille perusteeksi hallinnonalojensa toimintapolitiikan sekä talouden ja toiminnan ohjaukseen.

Päätös antaa **eduskunnalle selonteko valtiontalouden kehyksistä vuosille 2006-2009**.

18.3.

Kuntajakolain säännöksiä muutetaan siten, että ne ohjaavat kuntia parantamaan kuntajaon muutoksen yhteydessä myös palvelujen tuotantorakenteita. Muutokset koskevat kuntien velvollisuutta laatia kuntajaon muutoksen perusteella hallinnon ja palvelujen järjestämissopimus ja laskennallista yhdistymisavustusta, valtionosuuksien vähenemisen korvaamista sekä investointi- ja kehittämishankkeiden tukea koskevia säännöksiä. Lisäksi tarkennetaan kuntajaon muutoksen erityistä edellytystä koskevaa säännöstä kunnallisen kansanäänestyksen järjestämisvelvollisuuden osalta. Investointi- ja kehittämishankkeiden tukea koskeva säännös on määräaikainen ja sitä sovelletaan vuosien 2006-2009 alusta voimaan tuleviin kuntajaon muutoksiin. Laki tulee voimaan 1.4.2005.

Vuosilomalaki uudistetaan kokonaisuudessaan. Lakia sovelletaan sekä työ- että virkasuhteessa. Lomaa ansaitaan palvelussuhteen kestosta riippuen joko 2 tai 2,5 päivää kultakin täydeltä lomanmääräytymiskaudelta joko 14 päivän tai 35 tunnin säännön

mukaan. Nykylaista poiketen työssäolon veroista aikaa koskevia säännöksiä sovelletaan sellaisenaan myös 35 tunnin säännön piirissä oleviin. Loman ansaintasääntöjen ulkopuolelle jääville säädetään oikeus lomaa vastaavaan vapaaseen, jota voi saada kaksi arkipäivää kultakin työssäolokuukaudelta. Vapaan ajalta työntekijälle maksetaan lomakorvaus. Vuosiloman ajalta työntekijällä on oikeus saada vähintään säännönmukainen tai keskimääräinen palkkansa. Viikko- tai kuukausipalkalla työskentelevät saavat normaalin palkkansa vuosiloman ajalta. 14 päivän säännön piiriin kuuluvan suoritus- tai tuntipalkkaisen lomapalkka määräytyy edelleen keskipäiväpalkan ja lomapäivien lukumäärän mukaan määräytyvien kertoimien perusteella. 35 tunnin säännön piiriin kuuluvien tunti- tai suorituspalkkaisten lomapalkka on työsuhteen kestosta riippuen joko 9 tai 11,5 % lomanmääräytymisvuoden palkoista. Lomapalkkapohjaan lisätään tiettyjä poissaoloajan laskennallisia palkkoja. Työnantajan ja työntekijän sopimismahdollisuuksia laajennetaan. Samoin lailla laajennetaan valtakunnallisten työehtosopimusosapuolten mahdollisuuksia sopia lain pakottavista säännöksistä toisin. Lait tulevat voimaan 1.4.2005.

1.4.

Tasavallan presidentti päätti antaa eduskunnalle **Hallituksen toimenpidekertomuksen vuodelta 2004**. Toimenpidekertomuksen tarkoituksena on antaa yleiskatsaus kunkin ministeriön toiminnasta, hallituksen ulko- ja turvallisuuspolitiikasta sekä eduskunnalle mahdollisuus kontrolloida toimenpiteitä, joihin hallitus on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt.

7.4.

Valtioneuvosto teki yleisistunnossa periaatepäätöksen **hallituksen strategia-asiakirjasta 2005**. Sen kohteena ovat pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelmaan sisältyvät politiikkaohjelmat, joita ovat työllisyysohjelma, yrittäjyyden politiikkaohjelma, tietoyhteiskuntaohjelma ja kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma. Politiikkaohjelmien lisäksi periaatepäätös sisältää hallituksen erityisseurannassa olevat muut poikkihallinnolliset, hallitusohjelmaa toteuttavat politiikat. Strategia-asiakirja palvelee hallitusohjelman toimeenpanoa ja seuranta. Periaatepäätös korvaa valtioneuvoston periaatepäätöksen hallituksen strategia-asiakirjasta 2004.

4.5.

Valtioneuvosto teki **periaatepäätöksen paikallisten ja alueellisten palveluiden yhteisestä strategiasta**. Yhteisen palvelustrategian tarkoituksena on antaa valtion keskeisille palveluntarjoajille yhteisiä strategisia linjauksia palvelutuotannon kehittämisestä ja yhteistyön parantamisesta vuosille 2005-2010. Yhteistyön tehostamisen tarvetta ja mahdol-

lisuuksia on mm. toimintatapojen yhtenäistämisessä, palveluiden saatavuuden turvaamisessa ja teknologian paremmassa hyväksikäytössä. Julkinen palvelutuotanto säilytetään moni-ilmeisenä, viranomaiset virtaviivaistavat palveluprosessejaan ja parantavat verkko-palveluitaan. Kunnille tehdään mahdolliseksi liittyä yhteisiin toimintatapoihin ja ratkaisuihin.

12.5.

Valtioneuvosto teki päätöksen ryhtyä eduskunnan kirjelmään **valtioneuvoston valtionalouden kehyksistä vuosille 2006-2009** sisältyvistä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin. Eduskunta edellyttää, että hallitus muuttaa kehysmenettelyä välittömästi niin, että se mahdollistaa elinkaarimallin ja muiden uusien rahoitusmallien käyttämisen yhtäläisesti perinteisen rahoitustavan kanssa.

13.5.

Nuorten ensiasunnon hankintaa tukevassa **asuntosäästöpalkkiojärjestelmässä (ASP)** pienennetään vaadittavaa omasäästöosuutta nykyisestä 15 prosentista 10 prosenttiin asunnon kauppa- tai hankintahinnasta. Samalla valtion osatakauksen osuutta ASP-korkotukilainaa saavilla nostetaan. Lisäksi korkotuen maksuaikaa pidennetään nykyisestä 6 vuodesta 10 vuoteen. Lait tulevat voimaan 1.6.2005.

Kunta voi myöntää luvan käyttää **vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain nojalla rahoitettua asuntoa** muussa kuin asuntokäytössä ja Valtion asuntorahasto voi vapauttaa tällaisen asunnon tai talon käyttörajoituksista. Jos kyseessä on osaomistusasunto, enemmistöosakas ja asukas voivat sopia asunnon lunastamisesta omistusasunnoksi, kun viisi vuotta on kulunut korkotukilainan ensimmäisen erän nostamisesta. Nykyisin aika on lainamuodosta riippuen 10 tai 20 vuotta. Rajoituksista vapautumisen edellytyksenä on lisäksi, että vapautettavan tai vapautuvan asunnon tai talon osuus korkotukilainaksi hyväksytystä lainasta maksetaan takaisin. Laki tulee voimaan 1.6.2005.

20.5.

Tasavallan presidentti antoi eduskunnalle hallituksen esityksen **vuoden 2005 lisätalousarvioksi**. Tuloarvioiden nettolisäys on 3 309 milj. euroa, joka koostuu kumulatiivisen ylijäämän 2 700 milj. euron tuloutuksesta talousarvion kattamiseen sekä vero- ym. tuloarvioiden korottamisesta 609 milj. eurolla. Määrärahojen lisäyksiä on nettomääräisesti 172 milj. euroa. Lisätalousarvioesitys kääntää vuoden 2005 budjettitalouden alijäämäisestä ylijäämäiseksi siten, että valtion velkaa voidaan lyhentää 2 112 milj. eurolla. Kehykseen kuuluvia määrärahoja tulee vuodelle 2005 budjetoiduksi nyt esitettävä lisätalo-

usarvio mukaan lukien 28 733 milj. euroa, mikä jää 117 milj. euroa kehysmäärärahatason alapuolelle. Verojen ja veronluonteisten tulojen arviota nostetaan aiemmin budjetoidusta 314 milj. eurolla.

8.6.

Valtioneuvoston asetus **sisäasiainhallinnon palvelukeskuksen** perustamisesta 1.7.2005 lukien. Palvelukeskukseen keskitetään henkilöstö-, talous- ja puhelunvälitystukipalveluja sekä muita hallinnon tukipalveluja. Palvelujen kokoaminen ja keskittäminen on keskeinen keino hallinnon tuottavuuden parantamisessa. Asetus tulee voimaan 1.7.2005.

Valtioneuvosto teki päätöksen Rovaniemen kaupungin ja Rovaniemen maalaiskunnan lakkauttamisesta ja uuden **Rovaniemen kunnan perustamisesta**. Rovaniemen kunta ottaa käyttöönsä kaupunki -nimityksen. Päätös tulee voimaan 1.1.2006.

Päätös myöntää **laitoskohtaiset päästöoikeudet** uusille osallistujille. Valtioneuvosto myöntää päästökauppalaain (683/2004) 41 §:n nojalla laitoskohtaiset päästöoikeudet uusille osallistujille päästökaupunkaudelle 2005-2007. Uutena osallistujana pidetään sellaista laitosta tai laitosten muutosta, joka ei sisälly 19.8.2004 annettuun kansalliseen jaksosuunnitelmaesitykseen ja joka otetaan kaupalliseen käyttöön ennen päästökaupunkauden 2005-2007 loppua.

Valtioneuvoston raha-asiainvalidiokunta puolsi istunnossaan **yrittäjien eläkelain** mukaisen vuoden **2004 valtionosuuden** lopullisen määrän vahvistamisen 48 694 175 euroksi.

10.6.

Asumislisää myönnettäessä **huomioon otettavien asumismenojen** ja korkeakouluopiskelijoille myönnettävän **opintolainan valtiontakauksen** määrää korotetaan ja korkeakoulututkinnon määräajassa suorittaneelle myönnetään oikeus verosta tehtävään **opintolainavähennykseen**. Asumislisää myönnettäessä huomioon otettava asumismenojen enimmäismäärä korotetaan 252 euroon. Korkeakouluopiskelijoiden opintolainan valtiontakauksen enimmäismäärää korotetaan 80 eurolla kuukaudessa. Verotuksessa otetaan käyttöön opintolainavähennys, johon on oikeutettu korkeakoulututkinnon laissa säädetyssä määräajassa suorittanut verovelvollinen. Vähennys tehdään suoraan verosta enintään tutkinnon suorittamisvuotta seuraavan 10 vuoden aikana. Kansaneläkelaitos ratkaisee verovelvollisen oikeuden opintolainavähennykseen ja vähennyksen enimmäismäärän. Lisäksi korkeakouluopintoihin oikeuttavaa opintotukiaikaa koskevia säännöksiä tarkistetaan. Lait tulevat voimaan 1.8.2005. Asumislisää myönnettäessä huomioon otettavan vuokraajan korotusta sovelletaan kuitenkin 1.11.2005 lähtien.

15.6.

Valtioneuvoston raha-asiainvaliokunta päätti **TEN-tuen** hakemisesta Euroopan unionin talousarviossa yleiseurooppalaisten liikenneverkkojen (TEN) kehittämiseen osoitetusta vuoden 2005 määrärahasta. Tukea haetaan vuoden 2005 budjetista 11,2 milj. euroa (valtiolle 6,7 milj. euroa ja satamille 4,5 milj. euroa).

TEL:n mukaisen laskuperustekoron muuttaminen 1.7.2005 alkaen. Korkoa korotetaan nykyisestä 4,75 prosentista 5,5 prosenttiin 1.7.2005 lukien.

23.6.

Teollisen yhteistyön rahasto Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annettua lakia muutetaan siten, että valtioneuvoston oikeus antaa yhtiölle korkotukisitoumuksia koskee myös vuosina 2005-2009 otettuja lainoja ja että valtioneuvoston oikeutta antaa omavelkaisia takauksia yhtiön ottamien lainojen maksamisen ja muiden sovittujen ehtojen täyttämisen vakuudeksi yhteensä enintään 100 milj. euron lainojen osalta pidennetään vuoden 2009 loppuun saakka. Laki tulee voimaan 1.7.2005.

Turpeesta kannettava vero sekä **turpeella tuotetun sähkön verotuki** poistetaan. Laki tulee voimaan 1.7.2005.

Uusi **muutosturvan toimintamalli** parantaa tuotannollisin ja taloudellisin perustein irtisanotun työntekijän asemaa. Toimintamallin tavoitteena on yhteistoiminnan tehostuminen sekä työpaikoilla että työvoimaviranomaisten kanssa sekä taloudellisista ja tuotannollisista syistä irtisanotun työntekijän mahdollisimman nopea työllistyminen. Muutosturvaan kuuluu irtisanotun palkallinen vapaa uuden työn etsimistä varten, työnantajan tehostunut tiedottaminen, henkilöstön kanssa tehtävä toimintasuunitelma ja työvoimatoimistojen kanssa laadittavat työllistymisohjelmat. Malliin kuuluu myös korotettu työttömyysturva henkilön osallistuessa työllistymisohjelmassa sovittuihin toimenpiteisiin. Lait tulevat voimaan 1.7.2005.

Tasavallan presidentti antoi eduskunnalle **valtion tilinpäätöskertomuksen vuodelta 2004**. Valtion tilinpäätöskertomus sisältää valtion tilinpäätöksen ja tarpeelliset muut tiedot valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä tiedot valtion toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden kehityksen kannalta tärkeimmistä seikoista samoin kuin tärkeimmät tiedot yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden kehityksestä ministeriöiden toimialoilla.

29.6.

Valtioneuvoston asetus koron alentamisesta vuokratalolainojen lainaehtojen ilmoitusperusteisen muuttamisen yhteydessä. Eräiden vuokratalolainojen lainaehtojen ilmoitusperusteisesta muuttamisesta annetun lain mukaan 1.3.1982-31.12.1993 myönnettyjen **ns.**

kiinteäehtoisten valtion asuntolainojen korkoa alennetaan laina-ajan pidentämisen yhteydessä. Asetuksella säädetään tarkemmin koron alentamisen edellytyksistä, suuruudesta ja soveltamisesta. Korkoa alennetaan 4,25 prosentista 3,25 prosenttiin lainoissa, joissa on korkeat lainanhoitokustannukset suuresta alkuperäisestä lainapääomasta johtuen. Koron alentamisen piiriin tulevat lainat, joiden lainaa myönnettäessä vahvistettu hankinta-arvo eli hyväksytyt rakennus- ja tonttikustannukset asuineliömetriä kohden ylittävät asetuksella säädetyn rajan. Rajat määritellään erisuuruisiksi rakennuskustannuksiltaan erilaisilla alueilla ja lisäksi koron alentamiseen liittyvä tuki suunnataan etenkin kasvukeskusten ulkopuolelle, missä siihen on eniten tarvetta. Asetus tulee voimaan 15.7.2005.

Pääomalainan myöntäminen **Finnvera Oyj:lle** valtakunnallisen aikaisen vaiheen siemenrahastoyhtiön pääomaksi. Kauppa- ja teollisuusministeriö myöntää Finnvera Oyj:lle vuoden 2005 lisätalousarvion momentilla 32.70.87 Finnvera Oyj:lle osoitetun 11,5 milj. euron suuruisen pääomalainan, joka käytetään valtakunnallisen aikaisen vaiheen siemenrahastoyhtiön pääomaksi.

Työttömyysturvan valtionosuuden oikaiseminen. Valtionosuutta ansioturvaan tarkistetaan vuosilta 1995-1998 7 412 871,88 eurolla ja valtionosuutta perusturvaan vuosilta 1999-2003 tarkistaminen 2 853 285,77 eurolla.

15.7.

Yliopistolakiin otetaan säännökset **alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen tavoitteellisista suorittamisajoista** sekä korkeakoulututkintoon johtavia opintoja suorittavan opiskelijan opiskeluoikeudesta. Yliopistojen tutkintojen suorittamisaikoja lyhennetään joustavasti siten, että tutkintojen tavoitteellisten suorittamisaikojen lisäksi säädetään yliopistojen velvollisuudesta järjestää opetus ja opintojen ohjaus siten, että opiskelijoiden on täysipäiväisesti opiskellen mahdollisuus suorittaa tutkinnot niiden tavoitteellisissa suorittamisajoissa. Yliopisto myöntää opiskelijalle lisää aikaa tutkinnon loppuun saattamiseen, jos opiskelija esittää tavoitteellisen ja toteuttamiskelpoisen suunnitelman opintojen loppuun suorittamisesta. Laki tulee voimaan 1.8.2005.

Kansaneläkelaitoksen järjestämää kuntoutusta sekä kuntoutusrahaa koskeva lainsäädäntö uudistetaan kokonaisuudessaan. Lainsäädännön rakennetta selkeytetään siten, että Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamisesta ja kuntoutusrahasta säädetään yhdessä laissa. Laki tulee voimaan 1.10.2005.

24.8.

Hallitus sopi **vuoden 2006 talousarvioesityksen** sisällöstä. Talousarvion määrärahoihin hallitus esittää 39,5 mrd. euroa, joka on 4,4 % enemmän kuin vuoden 2005 varsinaisessa talousarviossa. Menojen kasvusta noin 1 mrd. euroa aiheutuu budjetin rakennemuutoksista, ja hinta ja rakennemuutoksilla korjattu määrärahojen reaalikasvu on noin 1 %. Ta-

lousarvioesityksen kehykseen luettavat menot ovat noin 29,5 mrd. euroa, mikä jättää runsaat 230 milj. euron jakamattoman varauksen lisätalousarviotarpeita varten. Kehyksen ulkopuoliset menot ovat vajaa 9,9 mrd. euroa. Talousarvioesitys on runsaat 600 milj. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla uutta velkaa. Kansantalouden tilinpidon käsittein valtionhallinnon alijäämän arvioidaan olevan v. 2006 vajaa mrd. euroa, eli 0,5 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Valtionvelka suhteessa bruttokansantuotteeseen alenee 39 prosenttiin, vaikka velka kasvaakin euromääräisesti. Valtionvelan arvioidaan olevan vuoden 2006 lopussa 62,3 mrd. euroa. Valtionvelan korkomenojen ennakoidaan supistuvan yli 8 % eli 2,2 mrd. euroon. Arvio on 209 milj. euroa pienempi kuin vuoden 2005 varsinaisessa talousarviossa. Korkomenot ovat 5,6 % budjetin menojen loppusummasta. Budjettitalouden tuloiksi ilman lainanottoa arvioidaan 38,8 mrd. euroa v. 2006. Verotulojen arvioidaan olevan 33,1 mrd. euroa. Rakennemuutoksilla korjattuna budjettitalouden tulot ilman lainanottoa kasvavat 2,5 % ja verotulot 3,4 % vuoden 2005 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Talousarvioesityksessä vuoden 2006 talouskasvun ennakoidaan olevan runsas 3 %, työttömyyden laskevan 7,5 prosenttiin ja kuluttajahintojen muutoksen olevan vajaa 1,5 %. Vuonna 2006 ansiotuloverotusta kevennetään bruttomääräisesti 840 milj. eurolla, josta noin 200 milj. euroa on sairausvakuutusmaksun korotuksen hyvitystä. Varallisuusverosta luovutaan. Kaikkein pienituloisimpien aseman parantamiseen suunnataan v. 2006 yli 30 milj. euroa ja v. 2007 noin 90 milj. euroa. Valtio rahoittaa kuntien peruspalveluja valtionosuuksin yhteensä 7,4 mrd. eurolla v. 2006. Tulopoliittisen sopimuksen työllistymisen ja muutosturvan toimintamallin mukaisesti työvoimakoulutuksen määrärahoihin osoitetaan 49 milj. euroa (lisäys 25,1 milj. euroa). Nuorten työllistämistä tuetaan 25 milj. eurolla. Vuosiksi 2006-2010 otetaan käyttöön määräaikainen työnantajan matalapalkkatuki. Budjetissa tuen menovaikutuksen arvioidaan olevan 100 milj. euroa ja se toteutetaan verontilitysjärjestelmän kautta. Kotitalousvähennystä korotetaan kotitalous-, hoiva- ja hoitotyön osalta, mikä vähentää verotuottoja noin 20-25 milj. eurolla. Suomen valtio maksaa nettona Euroopan unionin budjettiin noin 240 milj. euroa, eli kaksinkertaisen summan vuoteen 2005 verrattuna. Tekesin myöntämisvaltuuksia teknologia- ja innovaatiopolitiikkaan lisätään 31 milj. eurolla. Yliopistojen määrärahoja lisätään 38 milj. eurolla. EU-puheenjohtajuuskauden kuluihin suunnataan 38,4 milj. euroa. Puolustusmateriaalihankintojen määrärahoja lisätään 66,2 milj. eurolla. Kehitysyhteistyömäärärahojen 70,7 milj. euron lisäys nostaa menot 0,42 prosenttiin suhteessa bruttokansantuloon. Työmarkkinatukea ja sen rahoitusta uudistetaan. Myös sairausvakuutuksen rahoitusuudistus aloitetaan. Uudistukset vaikuttavat merkittävästi talousarvion rakenteeseen, mutta eivät vaikuta juurikaan sen tasapainoon.

Liitetaulut:

1. Kysynnän ja tarjonnan tase
2. Kansantalouden rahoitustasapaino
3. Valtion budjettitalouden tulot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan
4. Valtion budjettitalouden menot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan
5. Valtion budjettitalouden menot hallinnonaloittain tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan
6. Valtion ja kuntien velka
7. Julkinen bruttovelka (EMU)
8. Kansaneläkelain, perhe-eläkelain ja rintamasotilaseläkelain mukaiset tuotot ja kulut
9. Sairausvakuutuslain mukaiset tuotot ja kulut
10. Yksityisen sektorin työeläkelaitosten vakuutusmaksutulot, eläkemenot ja vastuuvelka (rahastot)

1. Kysynnän ja tarjonnan tase, miljoonaa euroa

	2002	2003*	Käypiin hintoihin		
			2004*	2005**	2006**
Arvonlisäys, brutto perushintaan	122 594	124 433	129 929	132 826	138 575
Tuoteverot - tuotetukipalkkiot	18 259	19 374	19 796	20 164	20 767
Bruttokansantuote markkinahintaan	140 853	143 807	149 725	152 989	159 342
Tavaroiden ja palvelusten tuonti	42 762	44 168	48 499	52 900	55 231
Kokonaistarjonta	183 615	187 975	198 224	205 889	214 573
Tavaroiden ja palvelusten vienti	54 001	53 104	56 631	58 959	62 155
Kulutus	102 486	107 091	111 352	115 603	120 246
yksityinen	72 024	75 145	77 694	80 379	83 680
julkinen	30 462	31 946	33 658	35 224	36 566
Investoinnit	26 580	26 316	28 204	29 290	30 250
yksityiset	22 556	22 012	23 698	24 916	25 884
julkiset	4 024	4 304	4 506	4 374	4 366
Varastojen muutokset	548	734	802	802	687
Tilastollinen ero	0	730	1 235	1 235	1 235
Kokonaiskysyntä	183 615	187 975	198 224	205 889	214 573
	2002	2003*	Vuoden 2000 hintoihin		
			2004*	2005**	2006**
Arvonlisäys, brutto perushintaan	117 539	119 824	124 088	126 554	130 630
Tuoteverot - tuotetukipalkkiot	17 578	18 584	19 330	19 879	20 554
Bruttokansantuote markkinahintaan	135 117	138 408	143 418	146 433	151 184
Tavaroiden ja palvelusten tuonti	45 172	46 487	49 260	51 424	53 229
Kokonaistarjonta	180 289	184 895	192 678	197 857	204 413
Tavaroiden ja palvelusten vienti	58 180	59 015	62 332	64 702	68 596
Kulutus	96 403	99 776	102 541	104 805	107 167
yksityinen	67 598	70 547	72 833	74 586	76 520
julkinen	28 805	29 229	29 708	30 218	30 647
Investoinnit	25 946	25 546	26 835	27 380	27 830
yksityiset	22 054	21 392	22 592	23 306	23 831
julkiset	3 892	4 154	4 243	4 074	3 999
Varastojen muutokset	643	604	1 048	1 048	899
Tilastollinen ero	-883	-46	-78	-78	-78
Kokonaiskysyntä	180 289	184 895	192 678	197 857	204 413

2. Kansantalouden rahoitustasapaino

	2000	2001 prosenttia bruttokansantuotteesta	2002	2003*	2004*
Bruttoinvestoinnit ¹⁾	20,5	20,4	19,3	19,3	20,2
kotitaloudet	5,2	4,6	4,6	5,0	5,3
yritykset ja asuntoyhteisöt	11,9	12,3	10,9	10,1	10,3
rahoituslaitokset	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4
voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3
julkisyhteisöt	2,6	2,8	2,8	2,9	3,0
Bruttosäästäminen ²⁾	27,8	27,3	26,7	23,2	24,4
kotitaloudet	2,9	3,1	3,3	3,8	4,8
yritykset ja asuntoyhteisöt	15,3	16,1	14,7	13,7	14,5
rahoituslaitokset	-1,2	-0,6	0,9	-0,1	-0,4
voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	1,1	0,8	0,6	0,5	0,5
julkisyhteisöt	9,6	8,0	7,1	5,2	4,9
Rahoitusylijäämä = vaihtotaseen ylijäämä	7,3	6,9	7,4	4,4	5,0
kotitaloudet	-2,3	-1,5	-1,3	-1,2	-0,5
yritykset ja asuntoyhteisöt	3,4	3,8	3,8	3,7	4,2
rahoituslaitokset	-1,6	-1,0	0,4	-0,5	-0,8
voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	0,7	0,4	0,2	0,2	0,2
julkisyhteisöt	7,1	5,2	4,2	2,3	1,9
Tilastollinen ero ³⁾	0,0	0,0	0,0	0,5	0,8

¹⁾ Kiinteän pääoman bruttomuodostus ja varastojen lisäys sekä maanostot, netto.

²⁾ Ml. pääomansiirrot, netto.

³⁾ Kysynnän ja tarjonnan taseeseen sisältyvä tilastollinen ero, sisältyy bruttoinvestointeihin.

3. Valtion budjettitalouden tulot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan, miljoonaa euroa

	2002	Tilinpäätös		2004	2004	Talousarvio	
		2003	2004	2004	2005	2006	(esitys)
Tulo- ja varallisuusvero	13 238	11 812	12 300	12 210	11 973	12 153	
Arvonlisävero	9 756	10 264	10 605	10 214	11 008	12 478	
Valmisteverot	4 729	4 858	4 612	4 524	4 597	4 636	
tupakkavero	600	592	600	452	570	608	
alkoholijuomavero	1 338	1 364	1 071	1 050	968	991	
polttoainevero/energiaverot	2 756	2 865	2 901	2 990	3 010	2 979	
muut valmisteverot	35	37	39	32	49	58	
Autovero	1 023	1 207	1 234	1 120	1 200	1 300	
Leimavero	2	-	-	-	-	-	
Muut verot ja veronluonteiset tulot	1 410	2 122	2 440	2 275	2 287	2 532	
Verot ja veronluonteiset tulot yhteensä	30 158	30 263	31 191	30 343	31 065	33 099	
Sekalaiset tulot	4 972	3 920	5 966	4 281	4 569	4 482	
Korkotulot ja voiton tuloutukset	1 065	994	1 197	1 022	929	1 025	
Tulot ilman rahoitustaloustoimia	36 195	35 177	38 354	35 646	36 563	38 606	
Valtiolle takaisin maksettavat lainat	158	162	140	144	352	229	
Tulot ilman lainanottoa	36 353	35 340	38 494	35 790	36 916	38 835	
Nettolainanotto ja velanhallinta	-	1 073	32	1 273	940	617	
TULOT YHTEENSÄ	36 352	36 413	38 525	37 065	37 855	39 452	

4. Valtion budjettitalouden menot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan, miljoonaa euroa

	2002	Tilinpäätös		2004	2004	Talousarvio	2006
		2003	2004		2005	(esitys)	
Eläkkeet	2 692	2 795	2 901	2 978	3 014	3 121	
Puolustusvoimien kalustohankinnat	517	519	572	573	577	643	
Muut kulutusmenot	8 235	8 683	8 497	8 949	8 560	8 822	
Kulutusmenot yhteensä	11 444	11 997	11 970	12 499	12 151	12 586	
Valtionavut kunnille ym.	5 843	6 304	6 857	6 916	7 396	8 087	
Valtionavut elinkeinoille	2 615	2 691	2 733	2 795	2 819	2 908	
Valtionavut kotitalouksille yms.	6 317	6 405	7 124	6 678	7 151	6 966	
Siirrot budjetin ulkopuolisille rahastoille ja Kela:lle	1 694	1 745	1 911	1 887	2 203	3 016	
Muut siirtomenot	2 336	2 615	2 743	2 937	3 129	3 243	
Siirtomenot yhteensä	18 805	19 760	21 369	21 213	22 698	24 220	
Koneiden laitteiden ja kaluston hankkiminen	17	41	20	19	7	2	
Talonrakennukset	57	47	20	16	15	14	
Maa- ja vesirakennukset	310	324	457	415	362	287	
Reaalisijoitukset yhteensä	384	413	497	451	384	303	
Valtionvelan korot	3 610	4 639	2 370	2 769	2 433	2 222	
Erittelemättömät menot	5	1	50	60	120	55	
Muut menot yhteensä	3 615	4 640	2 420	2 829	2 553	2 277	
Menot ilman rahoitustalous-toimia	34 248	36 810	36 256	36 991	37 786	39 386	
Lainananto	83	77	62	70	67	63	
Muut finanssisijoitukset	171	10	3	3	3	3	
Finanssisijoitukset yhteensä	254	87	65	73	70	66	
Menot ilman kuoletuksia	34 502	36 897	36 320	37 065	37 855	39 452	
Nettokuoletukset ja velanhallinta	1 010	-	-	-	-	-	
MENOT YHTEENSÄ	35 511	36 896	36 320	37 065	37 855	39 452	

5. Valtion budjettitalouden menot hallinnonaloittain tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan, miljoonaa euroa

	Tilinpäätös		2004	Talousarvio		2006 (esitys)
	2002	2003		2004	2005	
21. Eduskunta	84	111	94	8	97	104
22. Tasavallan Presidentti	6	7	9	101	9	11
23. Valtioneuvosto	37	45	49	48	49	73
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	698	709	778	766	826	895
25. Oikeusministeriön hallinnonala	570	641	671	671	662	693
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	1 302	1 419	1 425	1 443	1 507	1 546
27. Puolustusministeriön hallinnonala	1 712	2 006	2 131	2 073	2 149	2 274
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	5 455	4 987	5 113	5 345	5 553	5 788
29. Opetusministeriön hallinnonala	5 437	5 786	5 970	6 054	6 197	6 457
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	2 448	2 544	2 645	2 687	2 725	2 700
31. Liikenneministeriön hallinnonala	1 397	1 755	1 889	1 778	1 774	1 723
32. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala	1 027	914	941	964	976	972
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	8 098	8 571	9 363	9 364	10 028	11 263
34. Työministeriön hallinnonala	1 984	2 092	2 183	2 305	2 164	1 965
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	622	657	680	676	691	752
36. Valtionvelan korot	3 624	4 653	2 381	2 782	2 447	2 238
37. Valtionvelan vähentäminen	1 010	-	-	-	-	-
MENOT YHTEENSÄ	35 511	36 896	36 320	37 065	37 855	39 452

6. Valtion ja kuntien velka, miljardia euroa

	2000	2001	2002	2003*	2004*	2005**
Euromääräinen velka	53,8	52,7	51,5	62,1	63,7	61,7
Valuuttamääräinen velka	9,6	9,1	7,8	1,2	0,1	0
Yhteensä	63,4	61,8	59,3	63,3	63,8	61,7
% BKT:sta	48,5	45,3	42,1	44,0	42,6	40,3
Kuntien velka ¹⁾	4,0	4,3	4,8	5,6	6,6	7,3

¹⁾ Kunnat ja kuntayhtymät, vieras pääoma ilman saatuja ennakoita, lyhytaikaisen vieraan pääoman ostojen siirtovelkoja ja keskinäisiä siirtoja.

7. Julkinen bruttovelka (EMU), miljardia euroa

	2000	2001	2002	2003*	2004*	2005**
Valtio	54,5	55,6	55,3	59,7	61,3	59,9
Kunnat	3,4	3,6	4,1	5,0	5,9	6,9
Sosiaaliturvarahastot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Yhteensä	57,9	59,1	59,4	64,7	67,3	66,8
%/BKT	44,5	43,6	42,3	45,2	45,1	43,9

8. Kansaneläkelain, perhe-eläkelain ja rintamasotilaseläkelain mukaiset tuotot ja kulut, miljoonaa euroa

	2000	2001	2002	2003	2004	2005 ^{a)}
Tuotot						
Vakuutusmaksut	1 584	1 550	1 348	1 309	1 336	1 390
vakuutettujen maksut	7	0	0	0	0	0
työnantajain maksut	1 577	1 550	1 347	1 309	1 336	1 390
Valtion ja kuntien rahoitusosuudet	1 109	1 130	1 145	1 135	1 127	1 141
valtion rahoitus	1 109	1 130	1 145	1 135	1 127	1 141
kansaneläkkeisiin	615	614	624	614	603	606
perhe-eläkkeisiin	40	41	41	40	39	38
rintamasotilaseläkkeisiin	125	123	116	106	96	88
lapsen hoitotukeen	74	79	76	74	74	75
vammaistukeen	28	30	32	35	36	36
eläkkeensaajien asumistukeen	227	243	255	267	280	297
kuntien rahoitus	-	-	-	-	-	-
kansaneläkkeisiin	-	-	-	-	-	-
eläkkeensaajien asumistukeen	-	-	-	-	-	-
Erytistyt	404	404	500	700	400	400
osuus alv-tuotoista	404	404	500	700	400	400
Omaisuuksien tuotot	1 ^{b)}	41 ^{c)}	9 ^{d)}	39 ^{e)}	22 ^{f)}	17
Yhteensä	3 097	3 125	3 001	3 182	2 886	2 948
Kulut						
Eläkkeet	2 808	2 849	2 900	2 876	2 848	2 882
kansaneläkkeet	2 541	2 576	2 636	2 621	2 603	2 645
varsinainen kansaneläke	2 115	2 117	2 151	2 115	2 074	2 089
eläkkeensaajien asumistuki	227	243	255	267	281	298
eläkkeensaajien hoitotuki	197	214	225	234	243	253
muut	3	2	4	5	5	5
perhe-eläkkeet	40	41	41	40	39	38
rintamasotilaseläkkeet	125	123	116	106	96	88
Lapsen hoitotuet	74	79	76	74	74	75
Vammaistuet	28	30	32	35	36	36
Muut etuudet	3	2	3	3	4	4
Toimintakulut	112	118	126	132	137	152
Yhteensä	2 923	2 969	3 029	3 010	2 989	3 039

^{a)} Kansaneläkelaitoksen arvio.

^{b)} Tuottoihin sisältyy 18 milj. euroa arvonalennusten oikaisuja.

^{c)} Tuottoihin sisältyy 17 milj. euroa arvonalennuksia.

^{d)} Tuottoihin sisältyy 20 milj. euroa arvonalennusten oikaisuja.

^{e)} Tuottoihin sisältyy 21 milj. euroa arvonalennusten oikaisuja.

^{f)} Tuottoihin sisältyy 22 milj. euroa arvonalennusten oikaisuja.

9. Sairausvakuutuslain mukaiset tuotot ja kulut, miljoonaa euroa

	2000	2001	2002	2003	2004	2005 ^{a)}
Tuotot						
Vakuutusmaksut	1 841	1 963	2 007	1 945	1 972	2 035
vakuutettujen maksut	996	1 082	1 082	1 000	988	1 012
työnantajain maksut	845	881	918	945	984	1 023
Takautumissuoritukset	10	13	8	9	10	11
Erityistuotot	52	52	252	352	652	600
osuus alv-tuotoista	-	-	200	300	600	600
maksu vakuutuslaitoksilta	52	52	52	52	52	-
Omaisuuksien tuotot	26	14	11	15 ^{b)}	18	9
Valtion rahoitusosuus	43	41	35	43	39	50
Yhteensä	1 972	2 083	2 313	2 363	2 690	2 702
Kulut						
Suoritukset vakuutetuille ¹⁾	1 932	2 097	2 306	2 497	2 677	2 893
päivärahat	494	523	604	634	670	718
äitiys-, isyys- ja vanhempainrahat	494	516	536	599	635	684
lääkekorvaukset	678	768	859	918	1 015	1 106
lääkäripalkkiokorvaukset	101	120	130	159	160	163
tutkimus- ja hoitokorvaukset	58	56	55	56	56	58
matkakorvaukset	108	114	122	131	141	164
Työterveyshuolto	132	142	154	173	185	201
Muut etuudet	230	246	271	292	287	298
Suoritukset Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle	6	6	6	6	9	9
Toimintakulut	169	177	188	198	216	218
Yhteensä	2 469	2 668	2 926	3 166	3 372	3 618

¹⁾ Sisältää myös työpaikkakassojen kautta maksetut korvaukset.

^{a)} Kansaneläkelaitoksen arvio.

^{b)} Tuottoihin sisältyy 6 milj. euroa arvonnkorotuksia.

10. Yksityisen sektorin työeläkelaitosten vakuutusmaksutulot, eläkemenot ja vastuuvelka (rahastot), miljoonaa euroa

	1999	2000	2001	2002	2003	2004 ^{a)}
Vakuutusmaksut						
palkoista ¹⁾	6 276	6 508	7 352	7 742	7 805	8 054
yrittäjätuloista ²⁾	560	564	600	636	672	696
yhteensä	6 836	7 072	7 952	8 378	8 477	8 750
Eläkkeet						
palkansaajat ¹⁾	5 195	5 474	5 907	6 352	6 714	7 016
yrittäjät ²⁾	1 024	1 067	1 138	1 204	1 264	1 316
- siitä valtion rahoitus	345	359	383	447	416	433
yhteensä	6 218	6 541	7 045	7 556	7 978	8 332
Vastuuvelka 31.12.(rahastot) ³⁾	41 666	46 001	49 391	51 244	55 756	59 926
Vakuutusmaksut, % BKT:sta	5,6	5,4	5,9	5,5	5,9	5,9
Eläkkeet, % BKT:sta	5,1	5,0	5,2	5,4	5,6	5,6
Keskimääräinen TEL-maksu, % palkasta	21,5	21,5	21,1	21,1	21,4	21,4
Laskuperustekorko, % ⁴⁾ (keskim. vuodessa)	5,1	5,4	5,8	5,3	4,1	4,75 ^{b)}

Lähde: Eläketurvakeskus.

¹⁾ TEL, LEL, TaEL ja MEL.

²⁾ MYEL ja YEL.

³⁾ Palkansaajien eläkelakien mukainen vastuuvelka.

^{a)} Eläketurvakeskuksen arvio.

^{b)} TEL:n laskuperustekorko oli 4,5 % 1.1.-30.6.2004 ja 5 % 1.7.-31.12.2004.

Liite 2 Hallituksen esitykseen Eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2006¹

TALOUSARVIOESITYKSEN ALUEPOLIITTISET VAIKUTUKSET

¹ Hallitus ei ole käsitellyt liitettä. Se on tarkoitettu talousarvioesityksen tausta-aineistoksi. Liitteen kokoamisesta ja sisällöstä vastaa sisäasiainministeriö.

Muistion tarkoitus

Valtioneuvoston 15.1.2004 päätöksessä todetaan, että alueelliseen kehittämiseen eri hallinnonaloilla kohdennettavien valtion määrärahojen seurantaa, vaikuttavuuden arviointia ja ennakointia tehostetaan muun muassa arvioimalla vuosittain valtion talousarvioesityksessä sen aluepoliittiset vaikutukset.

Tässä muistiossa tarkastellaan vuoden 2006 valtion talousarvioesityksen aluepoliittisia vaikutuksia. Arvioinnin oman pääluokkansa osalta ovat tehneet ne 10 ministeriötä, joiden toimenpiteillä on merkitystä alueiden kehittämisen kannalta ja jotka valtioneuvoston päätöksellä (3.7.2003) velvoitettiin suunnittelemaan hallinnonalan toimintaa alueellisesti².

Muistio on koottu sisäasiainministeriössä erilliseksi liitteeksi talousarvioesitykseen. Muistiossa on erityisesti pyritty konkretisoimaan varsinaisen talousarvioesityksen aluepoliittisia vaikutuksia.

Arviointi on kunkin hallinnonalan osalta laadittu siten, että siinä

- tarkastellaan hallinnonalan roolia ja erityispiirteitä alueiden kehittämisessä,
- kuvataan alueiden kehittämiseen liittyviä hallinnonalan konkreettisia tavoitteita ja talousarvioesityksen vaikutuksia sekä
- käydään läpi alueiden kehittämisen kannalta hallinnonalan keskeiset momentit ja määrärahat.

Arviointi on tehty talousarvioesityksen menoista. Vaikka kuntien valtionosuus- ja avustusjärjestelmällä ja sen muutoksilla on merkittävä aluepoliittinen vaikutus, joka nä-

kyy ennen kaikkea julkisten palvelujen tarjonnassa kullakin alueella, ei aihetta ole tässä yhteydessä laajemmin käsitelty, koska se on kattavammin esillä erillisessä peruspalvelubudjettitarkastelussa. Tämän johdosta sisäasiainministeriön, opetusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkien tarkasteluun ei ole sisällytetty kuntien valtionosuus- ja avustusjärjestelmään liittyviä keskeisiä momentteja. Myös tulot on jätetty tarkastelun ulkopuolelle.

Tutkimusprojekti julkisen talouden alueellisten vaikutusten arvioimiseksi

Sisäasiainministeriö ja valtiovarainministeriö rahoittavat yhdessä tutkimusprojektia, jossa Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen (VATT) tutkijat kehittävät alueellista yleistä tasapainomallia julkisen talouden alueellisten vaikutusten arvioimiseksi. Ensimmäisessä vaiheessa kehitetään ns. top-down versiota, jossa aluevaikutukset johdetaan kokonaistalouden puitteista. Tätä kehikkoa voidaan soveltaa erilaisten aluepoliittisten toimien analyysiin, kuten julkisten menoerien ja veroinstrumentin muutosten vaikutuksiin alueilla. Mallissa verrataan politiikan vaikutuksia suhteessa talouden perusuraan. Vaikutuksia voidaan tarkastella joko lyhyen tai pitkän aikavälin näkökulmasta. Lyhyen aikavälin tarkasteluissa ajanjakson oletetaan olevan riittävän pitkä, jotta hintamuutokset välittyvät talouteen.

Ensimmäisenä sovelluksena VATT on tarkastellut väestön ikääntymisen aiheuttamia sosiaali- ja terveystennojen muutoksia maakunnissa vuoteen 2030 asti. *Skenaario1* kuvaa maakuntien tulevaa väestökehitystä nykyisen kaltaisen tilanteen jatkuessa. *Skenaario2* on ensimmäisen skenaarion kaltainen, mutta muuttoliike on oletettu voimakkaasti alueellisesti keskittäväksi vuosien 1998-2000 mukaan. *Skenaario3* eroaa ensimmäisestä siten, että syntyvyys on oletettu nykyistä korkeammaksi (1,9) ja nettosiirtolaisuus hyvin voimakkaaksi (15 000/vuosi).

² Valtioneuvoston 3.7.2003 päätöksellä oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, puolustusministeriö, opetusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työministeriö ja ympäristöministeriö on velvoitettu suunnittelemaan toimintaansa alueellisesti.

Alustavien laskelmien mukaan sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannukset nousevat voimakkaasti kaikissa maakunnissa, mutta erot eri skenaarioiden välillä ovat suhteellisen vähäiset. Tämä johtuu siitä, että muuttoliike ei ole kovinkaan aktiivista yli 50-vuotiaiden joukossa eikä siten vaikuta alueiden vanhusväestön määrään. Kustannukset nousevat eniten maakunnissa, joissa ikärakenne on vielä suhteellisen nuori kuten Uudellamaalla, Pirkanmaalla ja Pohjois-Pohjanmaalla. Syynä on se, että ikääntyminen on suhteellisesti nopeinta näissä maakunnissa. Useimmissa muissa maakunnissa vanhusväestön kasvu on ollut voimakasta jo 1990-luvulta lähtien.

Tarkempia tietoja VATT:n aluemallin sovelluksesta on saatavissa syksyllä 2005 ilmestyvässä projektin väliraportissa. Aluemalliprojektin toisessa vaiheessa 2005–2006 rakennetaan kaikille maakunnille oma mallikehikko, jonka avulla vaikutusanalyyssejä voidaan laajentaa koskemaan elinkeinotoiminnan eri sektoreita.

Alueiden kehittämisen tavoitteet

Alueiden kehittämisen yleiset tavoitteet perustuvat hallitusohjelmaan ja alueiden kehittämislakiin. Hallitusohjelma, sitä tarkentava strategia-asiakirja sekä valtioneuvoston päätös valtakunnallisista alueiden kehittämisen tavoitteista määrittelevät alueiden kehittämisen tärkeimmät toimenpiteet.

Hallitusohjelman mukaan hallitus harjoittaa sosiaaliseen ja alueelliseen tasapainoon tähtäävää politiikkaa. Eroja alueiden kehittämisestä kavennetaan. Tavoitteena on muuttoliikkeen ja väestörakenteen tasapainottaminen, palvelurakenteen turvaaminen sekä työllisyyskehityksen parantaminen koko maassa.

Valtioneuvosto päätti 15.1.2004 valtakunnallisista alueiden kehittämisen tavoitteista. Päätöksellä tarkennetaan alueiden kehittämislain tavoitteita ja osoitetaan alueiden kehittämistoimenpiteiden painopisteet valtakunnan tasolla hallituskauden 2003–2007 ajaksi. Valtioneuvoston päätös alueiden kehittämisen tavoitteista suuntaa ja sovittaa yh-

teen maakuntaohjelmia ja eri hallinnonalojen alueiden kehittämisen tavoitteita ja toimenpiteitä. Alueiden kehittämislain mukaan valtion viranomaiset ottavat toiminnassaan huomioon valtakunnalliset alueiden kehittämisen tavoitteet, edistävät niiden toteuttamista ja arvioivat toimenpiteidensä vaikutuksia alueiden kehittämisen kannalta. Tavoitepääöstä toteutetaan valtiontalouden kehysten ja talousarvioiden puitteissa.

Valtioneuvoston päätöksessä alueiden kehittämisen yleiset tavoitteet ovat:

1. Alueiden kilpailukyvyyn vahvistaminen
2. Palvelurakenteen turvaaminen koko maassa
3. Tasapainoisen aluerakenteen kehittäminen

Tavoitteena on alueiden kansallisen ja kansainvälisen kilpailukyvyyn ja taloudellisen kasvun vahvistaminen, mikä turvaa niiden menestyksen avoimessa taloudessa. Tähän päästään parantamalla alueiden osaamista sekä voimistamalla alueiden omia vahvuuksia ja omaehtoista erikoistumiseen perustuvaa kehittämistä. Tavoite sisältää myös alueiden perusinfrastruktuurin ja palveluiden tason turvaamisen. Hallitus kehittää monikeskuksesta, kilpailukykyiseen pääkaupunkiseutuun ja aluekeskusten verkostoon perustuvaa aluerakennetta, joka pitää kaikki maakunnat elinvoimaisena ja mahdollistaa nykyistä tasaisemman taloudellisen kasvun koko maassa.

Valtioneuvoston 7.4.2005 hallituksen 2005 strategia-asiakirjasta tekemän periaatepäätöksen mukaan seuraavien tavoitepäätöksen toimenpiteiden toteutumista tehostetaan loppuhallituskaudella: alueellisen innovaatiopolitiikan tehostaminen, suurten kaupunkien politiikkakokonaisuuden vahvistaminen, yrittäjyyden edistäminen alueilla, liikennepoliitiikan linjauksia esittäneen ministerityöryhmän ehdotusten pohjalta liikenneinfrastruktuurihankkeiden ja teemapaketin toteuttaminen, valtioneuvoston hyväksymän laajakaistastrategian toteuttaminen, maaseudun kehittäminen ja palvelujen turvaaminen erityisesti harvaan asutulla maaseudulla, osaamisen vahvistaminen alueilla, äkillisten rakennemuutosalueiden tukeminen ja valtio-

neuvoston hyväksymän luonnon virkistyskäyttöä sekä luontomatkailua koskevan periaatepäätöksen toteuttaminen.

Alueiden kehittämisen järjestelmä

Alueiden kehittämislain (602/2002) yhtenä tavoitteena on ohjata alueiden kehittämistä maakuntien ja valtakunnan tasolla siten, että kehittämistyö muodostaa alue- ja keskushallinnon kehittämistoimista vuorovaikutteisen kokonaisuuden.

Kaikki hallinnonalat osallistuvat valtioneuvoston tavoitepäätöksen toteuttamiseen. Hallituksen alueiden kehittämisen strategiaa täsmentävät ministeriöiden suunnitelmat hallinnonalansa alueellisesta toiminnasta. Ministeriöt määrittelevät hallinnonalallaan määräajaksi alueiden kehittämistä koskevat tavoitteet ja toimenpiteet sekä periaatteet toimenpiteiden alueellisesta kohdentamisesta ja rahoituksesta ottaen huomioon myös maakuntaohjelmien tavoitteet. Ministeriöiden suunnitelmat tukeutuvat näin sekä valtakunnallisiin että maakunnallisiin alueiden kehittämisen tavoitteisiin. Valtioneuvoston määräämät ministeriöt ovat valmistelleet ensimmäiset hallinnonalansa alueiden kehittämistä ja alueellista toimintaa koskevat suunnitelmansa kehyskautta 2006–2009 varten.

Aluetasolla alueiden kehittämisen tavoitteet määritellään maakuntaohjelmassa, jossa esitetään maakunnan lähivuosien kehittämisen tavoitteet, keskeisimmät hankkeet ja toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi sekä suunnitelma ohjelman rahoituksesta. Maakuntaohjelma valmistellaan joka neljäs vuosi maakunnan liiton johdolla laajassa yhteistyössä alueella toimivien valtion viranomaisten, kuntien, alueiden kehittämiseen osallistuvien yhteisöjen sekä järjestöjen ja muiden vastaavien tahojen kanssa. Maakuntaohjelma kattaa kaikki alueella toteutettavat ohjelmat ja siitä saa kokonaiskuvan eri ohjelmien asemasta maakunnan tavoitteiden toteuttamisessa. Maakuntaohjelman rahoitussuunnitelmalla ja sen vuosittaisella toteuttamissuunnitelmalla pyritään vaikuttamaan hallinnonalojen menokehyksiin, talousarvioesityksiin sekä määrärahojen alueelliseen ja kaantumiseen ja käyttöön.

Hallitus antoi eduskunnalle kesäkuussa 2005 esityksen (HE 89/2005) alueiden kehittämislain muuttamisesta. Lain muutoksen tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti vahvistaa maakunnan liittojen asemaa aluekehittämismääräyksinä ja lisätä yhteistyötä alueilla, alueiden ja keskushallinnon välillä sekä keskushallinnossa. Lakiesityksen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2007.

Alueiden kehittämisen rahoitus

Alueiden kehittämiseen liittyvä rahoitus määritellään vuosittain kehys- ja budjettiprosessin yhteydessä. Valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2006 on kaikkiaan 31 momenttia, joilla oleva määräraha on merkitty kokonaan tai osittain alueiden kehittämislaisiin tarkoitetuksi alueiden kehittämisen rahoitukseksi. Määrärahaa näillä momenteilla on yhteensä runsaat 1,6 mrd. euroa.

Alueiden kehittämisen toimenpiteet

Alueellista kehittämistyötä toteutetaan sekä kansallisilla että EU:n osittain rahoittamilla ohjelmilla. Aluekehitystyön tärkeitä välineitä ovat aluekeskus-, osaamiskeskus-, maaseutu- ja saaristo-ohjelmat sekä EU:n tavoite 1, 2 ja 3 -ohjelmat. Kansallinen alueiden kehittäminen ja sen tavoitteet ovat ensisijaisia. EU:n alue- ja rakennepolitiikka täydentää ja tukee kansallista politiikkaa.

Kainuun hallintokokeilua jatketaan tehtyjen päätösten mukaisesti. Hallintokokeilu kestää vuoden 2012 loppuun. Kokeilun tarkoituksena on saada kokemusta maakunnallisen itsehallinnon vahvistamisen vaikutuksista maakunnan kehittämiseen, peruspalvelujen järjestämiseen, kansalaisten osallistumiseen, maakunnan ja valtion keskushallinnon suhteeseen sekä kuntien ja valtion aluehallinnon toimintaan.

Valtion keskushallinnon toimintojen ja yksiköiden alueellistamista jatketaan hallitusohjelman mukaisesti. Alueellistamisella tarkoitetaan valtionhallinnon toimintojen siirtämistä pääkaupunkiseudun ulkopuolella hoidettavaksi.

Alueellistamisen yleiset tavoitteet ovat:

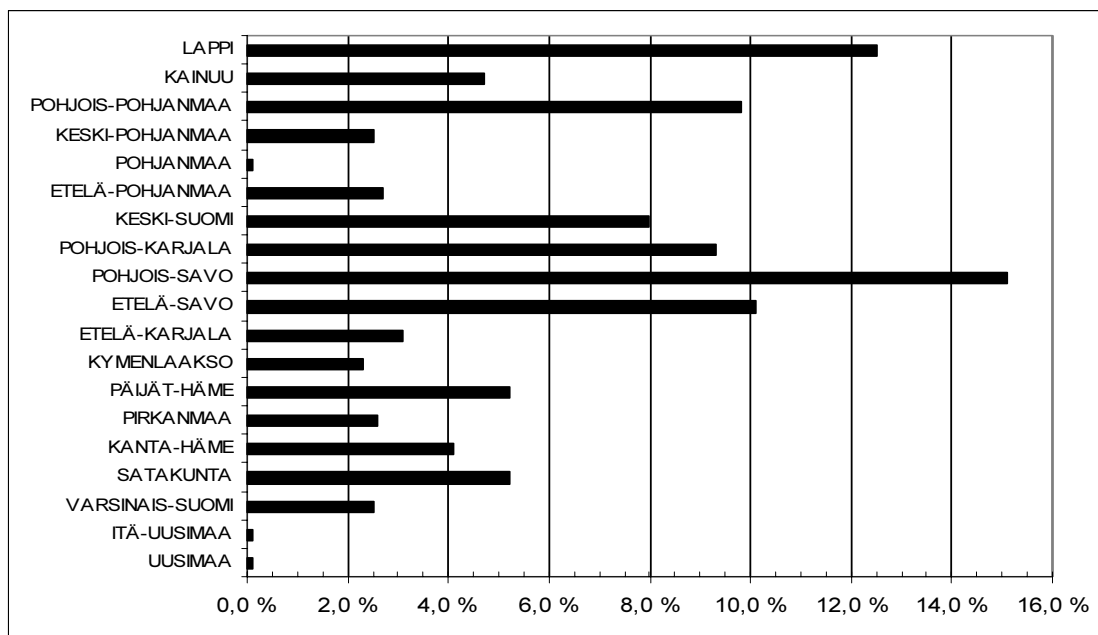
- aluerakenteen tasapainottaminen
- alueiden kilpailukyvyn parantaminen
- valtion toimintoja tukeva vuorovaikutteinen toimintaympäristö
- pätevän henkilöstön saaminen valtion tehtäviin

Alueellistamisen piiriin kuuluvat kaikki valtion toiminnot ja yksiköt. Alueellistaminen toteutetaan maan tasapainoista kehitystä edistään ottaen huomioon valtioneuvoston 15.1.2004 hyväksymät valtakunnalliset alueiden kehittämisen tavoitteet sekä alueiden olemassa olevia vahvuuksia hyödyntäen ja tukien. Sijoittamisessa otetaan huomioon myös sijoitusalueeseen kohdistettavat muut kehittämistoimet ja näin muodostuva kokonaisuus. Alueellistamistoimenpiteiden tavoitteena on 4 000-8 000³ työpaikan sijoittami-

nen pääkaupunkiseudun ulkopuolelle vuoden 2015 loppuun mennessä.

EU:n alue- ja rakennepolitiikka tukee kansallista politiikkaa. Alueiden kehittämiseen suunnattavat EU:n rakennerahasto- ja maa-seudun kehittämisvarat on hyödynnettävä mahdollisimman tehokkaasti nykyisellä rakennerahastokaudella, joka päättyy vuoden 2006 lopussa. Ohjelmakaudella 2000–2006 EU osallistuu alue- ja rakennepolitiikan toteuttamiseen Suomessa 2,3 miljardilla eurol-la.

Vuonna 2006 alueellisten tavoite 1 ja 2 -ohjelmien⁴ rahoitus, lähes 350 milj. euroa myöntämisvaltuutta (EU:n rakennerahastot ja valtion rahoitus eri hallinnonaloilla yhteensä), arvioidaan jakautuvan maakunnittain seuraavasti:

³ Muistiossa esitetyt luvut eri hallinnonalojen alueellistamistoimenpiteiden työllisyysvaikutuksista (htv.) eivät koske pelkästään vuotta 2006, vaan ne ovat arvioita lopullisesta tilanteesta.

⁴ Suomessa toteutetaan kahta tavoite 1 -ohjelmaa: Itä-Suomen tavoite 1 -ohjelma toteutetaan Etelä-Savon, Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan ja Kainuun maakunnissa. Pohjois-Suomen tavoite 1 -ohjelman alueeseen kuuluvat Lappi sekä osia Keski-Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan ja Keski-Suomen maakunnista. Myös tavoite 2 -ohjelmia on kaksi: Etelä-Suomen tavoite 2 -alueita on Varsinais-Suomen, Kanta-Hämeen, Päijät-Hämeen, Kymenlaakson, Itä-Uudenmaan, Uudenmaan ja Etelä-Karjalan maakunnissa. Länsi-Suomen tavoite 2 -alueita on Satakunnan, Keski-Suomen, Pirkanmaan, Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnissa.

Alueellisten tavoite 1 ja 2 -ohjelmien ohella EU:n rakennerahastoista rahoitetaan tavoite 3 -ohjelmaa, jota toteutetaan koko maassa tavoite 1 -ohjelma-alueella ja Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Tavoite 3- ohjelman rahoitus vuonna 2006 arvioidaan olevan Euroopan sosiaalirahaston ja valtion rahoitusosuus yhteenlaskettuna runsaat 136 milj. euroa myöntämisvaltuutta.

Vuonna 2006 Euroopan sosiaalirahaston ja valtion rahoitusosuuden myöntämisvaltuutta käytetään lisäksi Equal -yhteisöaloitteen rahoittamiseen yhteensä lähes 21 milj. euroa. Equal -yhteisöaloiteohjelmaan toteutetaan koko maassa lukuun ottamatta Ahvenanmaan maakuntaa.

Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahastosta osarahoitettavan Leader+ -yhteisöaloitteen EU:n ja valtion rahoituksen arvioidaan olevan vuonna 2006 yhteensä noin 15

milj. euroa. Leader+ rahoittaa paikallisia maaseudun kehittämishankkeita.

Valtion rahoitusta arvioidaan käytettävän eri hallinnonaloilla myös Euroopan aluekehitysrahastosta osarahoitettaviin yhteisöaloiteohjelmiin yhteensä noin 17 milj. euroa. Näiden ohjelmien EU-rahoitusosuudet tuloutuvat suoraan alueille, eikä niitä budjetoida valtion talousarvioon.

Seuraava ohjelmakausi ajoittuu vuosille 2007–2013. Tulevan ohjelmakauden valmistelu on jo käynnissä. Sisäasiainministeriön asettama työryhmä laatii kansallisen strategian vuosien 2007–2013 rakennerahastokautta varten. Kansallisen strategian pohjalta laaditaan varsinaiset toimenpideohjelmat. Lisäksi työryhmä valmistelee tulevan ohjelmakauden toteutusta kehittämällä ohjelmien kansallista hallinto- ja seurantamallia.

OIKEUSMINISTERIÖ

Hallinnonalan rooli ja erityispiirteet alueiden kehittämisessä

Oikeusviranomaisten ja rangaistusten täytäntöönpanoviranomaisten keskeinen merkitys aluekehityksen kannalta on alueiden väestölle ja yrityksille suotuisan palvelutarjonnan ja -verkoston ylläpito ja kehittäminen. Hallinnonalan menoista noin kolmasosa kohdistuu Uudellemaalle. Suurimpia määrärahoja ovat tuomioistuimiin ja vankeinhoitoon liittyvät menot. Vankeinhoidon menojen alueellisessa jakautumisessa korostuvat luonnollisesti jonkin verran suurten vankiloiden sijaintimaakunnat. Oikeusministeriö tukee saamelaisten kulttuuri-itsehallintoa avustamalla saamelaiskäräjien ja saamen kieltä käyttävien kuntien ja eräiden muiden yhteisöjen toimintaa. Määräraha saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon tukemiseen vuoden 2006 talousarvioesityksessä on 1,3 milj. euroa.

Alueiden kehittämisen tavoitteet

Keskeinen tavoite aluekehityksen kannalta on turvata korkealaatuisten oikeudellisten palvelujen tasapuolinen saatavuus koko maassa ja pitää jatkossakin näitä palveluja tuottavien viranomaisten verkosto koko maan kattavana. Tämä pätee yhtä lailla tuomioistuimiin, julkisiin oikeusapupalveluihin, ulosottotoimeen ja syyttäjäntoimeen kuin vankeinhoitolaitokseen ja kriminaalihuoltolaitokseenkin. Pitkän aikavälin kehityslinjana on toisaalta – johtuen ennen muuta tarpeesta tehostaa toimintaa ja parantaa palvelujen laatua – palvelujen ja viranomaisverkoston keskittäminen vahvempiin ja paremman toimintakyvyn omaaviin yksiköihin. Tämän vuoksi hallinnonalan viranomaisverkosto keskittyy alueiden sisällä yhä selvemmin aluekeskiksi. Kolmas pitkän aikavälin kehittämislinja on hallituksen aluepoliittisten tavoitteiden mukaisesti mahdollisuuksien mukaan siirtää

viranomaistoimintoja pääkaupunkiseudulta muille alueille.

Vuoden 2006 talousarvioesityksen alueelliset vaikutukset

Nykyisin Suomessa toimii 61 käräjäoikeutta ja kuusi hovioikeutta eri puolilla maata. Käräjäoikeuksien yhdistämistä jatketaan. Vuonna 2006 on tarkoitus yhdistää käräjäoikeuksia niin, että niiden lukumäärä olisi 58. Ulosottotoimissa ja syyttäjäntoimissa organisaatiota kehitetään muodostamalla nykyisistä yhteistoiminta-alueista virastot, joihin kuuluu riittävä määrä paikallisia toimipisteitä

siten, että toiminnan alueellinen kattavuus turvataan.

Vankeinhoitolaitoksessa toteutetaan vuonna 2006 rakenneuudistus, jossa vankilat yhdistetään hallinnollisesti viideksi aluevankilaksi. Niille siirretään tehtäviä Rikosseuraamusvirastolta.

Oikeusministeriön hallinnonalan talous- ja henkilöstöhallinnon tukipalveluja varten perustetaan Oikeushallinnon palvelukeskus, jonka päätoimipaikka sijaitsee Hämeenlinnassa ja pysyvät sivutoimipaikat Turussa ja Kuopiossa. Kuopion sivutoimipaikan toiminta käynnistyy vuonna 2007.

SISÄASIAINMINISTERIÖ

Hallinnonalan rooli ja erityispiirteet alueiden kehittämisessä

Sisäasiainministeriö on alue- ja paikallishallinnon, aluekehityksen sekä sisäisen turvallisuuden ministeriö. Aluehallinnon ja valtion yleisen paikallishallinnon kehittämisen vastuualueella haasteena on erityisesti hallinnon palvelurakenteiden kehittäminen. Alueellisen kehittämisen osalta ministeriö vastaa valtakunnallisten tavoitteiden valmistelusta ja koordinoi kehittämisohjelmien toimeenpanoa, seurantaa ja arviointia. Ministeriö ylläpitää kunnallisen itsehallinnon järjestelmää sekä vastaa kuntahallinnon lainsäädännön ja kunnallistalouden kehittämisestä. Kunnallistalouden kehittämiseen tarkoitetut valtion talousarvion määrärahat sisältyvät pääosiltaan peruspalvelubudjettitarkasteluun, eivätkä sen vuoksi ole mukana tässä muistiossa.

Vuoden 2006 talousarvioesityksen yhteiskunnalliset vaikututtavuustavoitteet

Sisäasiainministeriö on asettanut vuoden 2006 talousarvioesityksessä yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet seuraaville strategisille painopisteille:

- Tasapainoinen alueellinen kehittäminen sekä kansallisen ja alueellisen kilpailukykyyn vahvistaminen.
- Toimivan, luotettavan ja yhteistyökykyisen palveluhallinnon turvaaminen.
- Kuntien toimintakyvyn turvaaminen peruspalvelujen saatavuuden varmistamiseksi.
- Hyvän turvallisuustilanteen ja myönteisen turvallisuuskulttuurin vahvistaminen.
- Aktiivisen ja hallitun maahanmuuttopoliittikan edistäminen.

Seuraavassa on käsitelty alueiden kehittämisen tavoitteita ja vuoden 2006 talousarvioesityksen alueellisia vaikutuksia sisäasiainministeriön hallinnonalan eri toimialoilla.

Aluekehitys

Aluepolitiikan tavoitteena on kehittää koko Suomea alueellisesti tasapainoiseksi. Kansallinen, eli Suomen sisäinen, ja Euroopan unionin aluepolitiikka muodostavat kokonaisuuden. Yhteistyöllä edistetään maan eri alueiden omista lähtökohdista tapahtuvaa kehitystä ja tuetaan alueita, jotka ovat kehityksellään heikompia. Tavoitteeseen pyritään oh-

jelma- ja perusteiden aluepolitiikan avulla sekä porrastamalla aluepoliittisia yritystukia kansallisen tukialuejaon mukaisesti.

Sisäasiainministeriön toiminnan tavoitteita ovat vuoden 2006 talousarvioesityksessä aluekehityksen ja aluehallinnon osalta:

- aluepolitiikan strategisen suunnittelun ja välineistön vahvistaminen,
- aluehallinnon toimivuuden ja yhteistyön parantaminen, päätösvallan lisääminen sekä kansanvaltaisen ohjauksen vahvistaminen,
- laadukkaiden ja taloudellisesti tuotettujen julkisten palvelujen, erityisesti valtion palvelujen saatavuuden turvaaminen maan eri osissa sekä
- Euroopan unionin alue- ja rakennepoliitiikan uudistaminen ja Suomen etujen valvominen siinä sekä EU -ohjelmatyön tuloksellinen toteuttaminen.

Alueiden kehittämisen määrärahat

Sisäasiainministeriön pääluokassa on luokka 26.98. alueiden kehittäminen, jonka kaikkien neljän momentin (26.98.43, 26.98.61, 26.98.62 ja 26.98.63) selvitysosassa on maininta ”Määräraha on alueiden kehittämislaisa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta”. Määrärahojen määrällisiä vaikutusvaustavoitteita on kuvattu talousarvioesityksen lukuperusteluissa.

Maakunnan kehittämisraha (26.98.43)

Maakunnan kehittämisrahaa on vuoden 2006 talousarvioesityksessä 29,880 milj. euroa. Aluekeskus- ja osaamiskeskusohjelmien perusrahoitus sisältyy sisäasiainministeriön maakunnan kehittämisraha momentille. Osaamiskeskusohjelman toteuttamiseen arvioidaan käytettävän 8,600 milj. euroa, aluekeskusten kehittämiseen ja kaupunkipoliittisten toimenpiteiden rahoittamiseen 9,100 milj. euroa ja ohjelmiin sitomattomaan rahoitukseen, jota käytetään myös maaseudun ja saariston kehittämiseen sekä seutuyhteistyöhankkeisiin, 12,180 milj. euroa.

Maakunnan kehittämisraha on harkinnanvaraista valtionavustusta, joka jaetaan lähes kokonaan maakunnan liittojen käyttöön. Säädöksissä ei ole määräyksiä sen jakoperusteista. Määrärahan noustessa vuoden 2004 talousarviossa huomattavasti aikaisemmasta hallitus edellytti lisäystä käytettävän ennen kaikkea alueellisiin osaamispanostuksiin. Osaamiskeskusohjelman ja osittain aluekeskusohjelmankin määrärahat kilpailutetaan ohjelmiin osallistuvien alueiden kesken: Alueellisen ohjelman sisältö ja aikaisempien vuosien onnistuneisuus ratkaisevat alueellisen jaon. Ohjelmiin sitomattoman määrärahan alueellisessa jaossa käytetään jakoperusteina osittain alueen taloudellista tilannetta mitattuna keskeisillä tunnusluvulla, osittain alueen ilmaisemaa tarvetta. Lisäksi huomioidaan aikaisempien vuosien määrärahan käyttö.

Vuoden 2005 määrarahasta kohdentui 13 % Uudellemaalle. Muiden maakuntien osuudet vaihtelivat kahden ja kymmenen prosentin välillä. Vuosien 2000–2005 määrärahoilla on toukokuun 2005 loppuun mennessä osallistuttu yhteensä yli 1 300 alueellisen hankkeen rahoitukseen.

Euroopan aluekehitysrahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin (26.98.61)

Sisäasiainministeriön pääluokkaan on budjetoitu tavoite 1 ja 2 -ohjelmiin käytettävät Euroopan aluekehitysrahaston varat yhteensä 114,481 milj. euroa myöntämisvaltuutta, joita vastaavat valtion rahoitusosuudet, yhteensä 105,300 milj. euroa, on budjetoitu jokaisen näitä ohjelmia toteuttavan hallinnonalan omalle rakennerahastojen valtion rahoitusosuusmomentille (62.) maakunnan yhteistyöryhmien laatimien maakunnan yhteistyöasiakirjojen perusteella. Kainuun maakunnan osalta Euroopan aluekehitysrahastoa vastaava valtion rahoitus on kuitenkin budjetoitu kokonaisuudessaan sisäasiainministeriön pääluokkaan Kainuun hallintokokeilusta annetun lain mukaisesti.

EU:n rakennerahastojen valtion rahoitus- osuus sisäasiainministeriön osalta (26.98.62)

Momentilla on vuonna 2006 yhteensä 26,189 milj. euroa myöntämisvaltuutta, jota saa käyttää Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta rahoitettavien, tavoite 1 ja 2 -ohjelmien sekä yhteisöaloitteiden ja innovatiivisten toimien hankkeiden valtion rahoitusosuutena.

Kainuun kehittämisraha (26.98.63)

Momentilla on vuoden 2006 talousarvioesityksessä määrärahaa 44,309 milj. euroa. Lisäksi momentin myöntämisvaltuudesta saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 2006 jälkeen enintään 8,382 milj. euroa.

Kainuun kehittämisrahalla alennetaan alueen työttömyyttä lähemmäs valtakunnan tasoa, turvataan tienpidon taso kokeilualueella, pidetään yllä julkisen liikenteen palvelukykyä, toteutetaan metsä- ja muun ympäristön hoitoa sekä turvataan ja kehitetään elinkeinon toimintaedellytyksiä aluekehitystoimenpitein ja yritystukien kautta. Kainuun maakuntavaltuusto päättää määrärahan käyttöön liittyvistä tulostavoitteista ja miten määräraha jaetaan eri hallinnonalojen käyttöön kokeilualueella sekä seuraa sen käyttöä alueella. Ensimmäisen kokeiluvuoden, vuoden 2005 määrärahan jakamisessa Kainuun maakuntavaltuusto noudatti lähes täysin samaa jakautumaa, jolla määrärahoja oli koottu ko. momentille eri pääluokista ja käyttötarkoituksista.

Alue- ja paikallishallinto

Hallituksen linjausten mukaisesti valtion paikallishallinnon toimipaikkaverkko säilytetään riittävän kattavana. Valtion palvelujen saatavuuden turvaamiseksi siirretään kihlakuntien toimipaikoista päättäminen ministeriöiden tehtäväksi ja asetetaan valtion paikallishallinnolle palvelujen saatavuutta koskevat konkreettiset tavoitteet. Yhteispalveluja ja sähköistä asiointia käytetään tehokkaasti hyväksi ja lisätään.

Valtion paikallishallinnossa turvallisuus-, oikeushallinto- ja yleishallintotehtävät on järjestetty kihlakunnittain. Kihlakunta on alue, jossa toimii joko kihlakunnanvirasto (yhtenäisvirasto) tai erillisvirastoja. Kihlakunnanvirasto tuottaa lähinnä hallinnolliset tukipalvelut eri toimialoille, jotka puolestaan huolehtivat varsinaisista palveluista (poliisi-, syyttäjä-, ulosotto- ja rekisteritoimi sekä yleishallintotehtävät). Kihlakunnanvirastot ovat hallinnollisesti lääninhallituksen ja sisäasiainministeriön alaisia. Kihlakunnanvirastojen toimintamenomomentin määrärahasta maksetaan 77 kihlakunnanviraston vuokrat ja yhteisten tehtävien osalta palkkaus- ja muut kulutusmenot. Virastoissa toimivien poliisilaitosten, syyttäjä- ja ulosotto-osastojen sekä maistraattien substanssitoiminnot rahoitetaan asianomaisten hallinnonalojen toimintamenomomenteilta. Kihlakuntajärjestelmän toimivuus arvioidaan vuoteen 2008 mennessä. Siihen saakka nykyinen kihlakuntamalli ja kihlakuntajako säilytetään.

Aluepoliittisesti hallituksen linjaukset merkitsevät valtion alue- ja paikallishallinnon rakenteiden toimivuuden ja palvelukyvyn turvaamista, joita talousarvio 2006 osaltaan vahvistaa.

Valtion aluehallintoa on koottu voimakkaasti lääninhallinnon ja elinkeinohallinnon osalta. Hallitusten linjausten mukaan tehtäviä voidaan vieläkin keskittää mm. lääninhallituksiin. Lääniuudistuksessa lääninhallituksia rationalisoitiin tehokkaasti ja ne ovat nyt valmiita ottamaan vastaan uusia tehtäviä. Ministeriöt osoittavatkin lääninhallituksille yksittäisiä uusia tehtäviä, jotka lähinnä siirtyvät keskushallinnosta aluehallintoon. Lääninhallitusten toimintamäärärahoillaan palkkaama työntekijämäärä on vuonna 2006 noin 1065 htv. Lääninhallituksista siirtyy tehtäviä ja henkilökuntaa sisäasiainhallinnon palvelukeskukseen, mutta muilta osin henkilöstömäärä on ennallaan tai niukasti kasvava. Lääninhallitus on alueellinen yleishallinto-, valvonta ja turvallisuusviranomaisen, joka takaa kansalaisten yhdenvertaisuuden ja perusoikeuksien toteutumista sekä arvioi ja seuraa palvelujen saatavuutta.

Väestökirjanpidon keskusviranomaisena on Väestörekisterikeskus. Väestökirjanpidon paikalliset palvelut annetaan maistraateissa, joita on 37. Maistraateilla on päätoimipisteiden lisäksi yhteensä 22 palveluyksikköä. Maistraatit ovat paikallisia yleishallintoviranomaisia, jotka tarjoavat myös kauppa- ja teollisuusministeriön ja oikeusministeriön alaan kuuluvia rekisterihallinnon palveluja. Maistraattien toimipaikkaverkkoon ei suunnitella muutoksia, mutta hallinnollisia rajoja tarkastellaan toiminnan tehostamiseksi. Maistraattien välistä erikoistumista tuetaan. Kemijärvelle on jo pääosin keskitetty valtakunnallinen muuttoilmoituspuhelujen vastaanotto. Rovaniemen maistraatin alaisen Kemijärven yksikön vahvuus on 12 henkilöä ja sitä on tarkoitus jonkin verran kasvattaa. Väestörekisterikeskuksen toimintoja alueellistetaan Kokkolaan. Kokkolan toimintayksikkö on aloittanut 1.9.2005 kymmenen hengen vahvuusena. Vuonna 2006 palkataan kaksi henkilöä lisää. Vuonna 2009 yksikön vahvuus on noin 20 henkilöä. Yksikön menot ovat vuonna 2006 noin 0,5 miljoonaa euroa. Helsingin toiminnoissa tapahtuu asteittain vastaavaa vähenemistä.

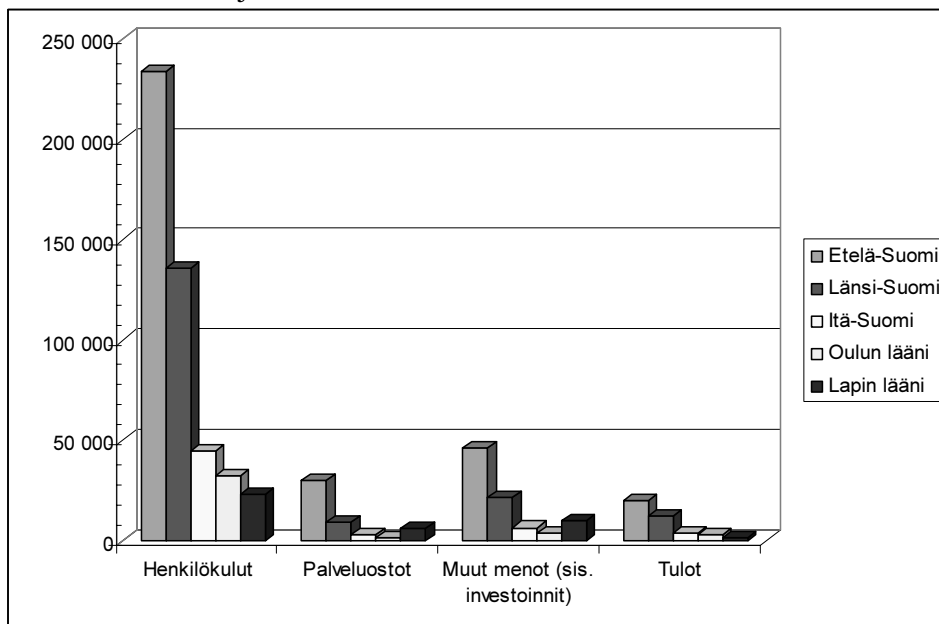
Poliisitoimi

Poliisin toiminta-alalla yleisenä tavoitteena on hyvän turvallisuustilanteen ja myönteisen turvallisuuskulttuurin vahvistaminen. Sitä edesauttaa toimiva, luotettava ja yhteistyökykyinen palveluhallinto, jonka aluepoliittisena yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on valtion alue- ja paikallishallinnon palvelujen saatavuuden turvaaminen ja niiden tehokas tuottaminen. Uhkana kuitenkin on, että sisäisen muuttoliikkeen seurauksena ei harvaan asutuilla seuduilla välttämättä kyetä ylläpitämään alueellisesti tasavertaisia julkisia palveluita, kuten sisäisen turvallisuuden ohjelmassa todetaan.

Rahoituksen alueellinen jakautuminen

Sisäasiainministeriön hallinnonalan talousarvioesityksessä ehdotetaan poliisin momentille toimintamenomäärärahaa 568,375 milj. euroa. Poliisin nettobudjetoidut tuotot vuodelle 2006 ovat 40,000 milj. euroa. Vuodelle 2006 arvioitu kokonaisrahoitus on yhteensä 608,375 milj. euroa. Laskelmissa ei ole mukana siirtyviä eriä.

Poliisitoimen kulut ja tulot lääneittäin TAE 2006:

Poliisin menojen alueellinen arvio on laadittu lääneittäin ja eriteltynä henkilöstökuluihin, palveluiden ostoon ja muihin menoihin. Etelä-Suomen läänin kulussa on Helsingin poliisilaitos ja Etelä-Suomen lääni, sekä poliisiylijohto ja Poliisin ammattikorkeakoulu. Länsi-Suomen läänin kuluihin on lisätty poliisikoulu ja Lapin läänin kuluihin Poliisin tietohallintokeskus. Poliisin valtakunnalliset yksiköt ovat laskeneet omien kulujensa ja kautumisen eri lääneihin.

Valvonta

Valvonnassa tavoitteena on, että turvallisuuden taso paranee vuoden 2003 tasosta. Arkiturvallisuuden perustana ovat seudulliset ja paikalliset turvallisuussuunnitelmat, jotka laaditaan alueellisesti ja sisällöllisesti kattavasti yhteistyössä muiden viranomaisten ja sidosryhmien kanssa. Turvallisuussuunnitelmissa sovitaan muun muassa toimenpiteet rikosten ja häiriöiden ennalta estämiseksi.

Hälytystoimi

Hälytyspalvelujen saatavuus turvataan. Valtakunnallisena tavoitteena on, että poliisin toimintavalmiusaika on keskimäärin enintään 12 minuuttia A-kiireellisyysluokan tehtävissä ja 21 minuuttia A- ja B-luokan tehtävissä. Vuonna 2004 A- ja B-luokan tehtävissä keskimääräinen hälytysaika vaihteli Kainuun 16,9 minuutista Pirkanmaan 25,6 minuuttiin. Poliisin lääninjohdot asettavat paikallispoliisille tarkempia poliisilaitoskohtaisia tavoitteita. Poliisin hälytystehtävien vastaanotto ja välittäminen ovat jo osittain siirtyneet ja siirtyvät vuoteen 2006 mennessä perustettavien alueellisten hätäkeskusten hoitettaviksi, jolloin poliisin työpanos tältä osin pienentyy. Tavoitteena on varmistaa riittävä määrä asiantuntevaa poliisin henkilöstöä perustettaviin hätäkeskuksiin ja että hälytyspalvelujen saatavuus ei heikkene vuoden 2003 tasosta.

Rikostorjunta

Rikosten selvitysasteessa on alueellisia eroja. Vuonna 2004 rikoslakirikosten selvitysaste

oli korkein Itä-Suomen läänissä 72 % ja matalin Etelä-Suomen läänissä 65 %, kun koko valtakunnan keskiarvo oli 66 %:ia. Toisaalta Etelä-Suomen läänissä tulee poliisin tietoon yli kolminkertainen määrä (164 328 kpl) rikoslakirikoksia kuin Itä-Suomen läänissä (52 487 kpl). Myös poliisin tietoon tulleen talousrikollisuuden määrässä on alueellisia eroja. Noin puolet poliisin tutkittavana olevista talousrikoksista oli vuonna 2004 tutkittavana pääkaupunkiseudulla, joka on osittain vaikuttanut siihen, että pääkaupunkiseudulla talousrikosten tutkinta on ruuhkautunut. Tavanomaisen rikollisuuden selvitystasoa nostetaan lisäämällä rikoksentekijöiden rekisteröintiä, rikospaikkakäyntejä sekä analysoimalla rikollisuutta ja sarjoittamalla rikoskokonaisuuksia. Talousrikosten käsittelyä tehostetaan pääkaupunkiseudulla talousrikosten esikäsittely-yksikön toimin ja vastaavan toimintatavan laajemmalla hyödyntämisellä muualla valtakunnassa.

Lupapalvelut

Poliisilla on koko maan kattava lupapalveluverkosto, jonka läheisyydessä (10 km etäisyydellä) asuu lähes 90 % koko maan aikuisväestöstä. Lupapalveluverkosto on pysynyt laajuudeltaan useita vuosia lähes ennallaan. Keskeisten lupien (passit, henkilökortit, ase-luvat, ajokortit ja ulkomaalaisluvut) määrät vaihtelevat vuosittain suuresti. Myös lupien kysyntä maan eri osissa vaihtelee voimakkaasti, jolloin kustannukset lupapalvelujen järjestämisestä maan eri osissa muodostuvat hyvin erilaisiksi. Kansalliset ja kansainväliset vaatimukset matkustusasiakirjaturvallisuudelle aiheuttavat teknistä lisävarustelua sekä henkilön tunnistamisen ja tietosuojan korostettua huomioon ottamista. Lupapalveluiden järjestäminen ottaen huomioon edellä mainittu suuret muutokset tulee tällöin tarkastella kokonaisuudessaan uudelleen. Poliisin tavoitteena on turvata lupapalvelujen saatavuus taloudellisesti ja toiminnallisesti tarkoituksenmukaisella tavalla lisäämällä vaihtoehtoisia palvelumuotoja erityisesti harvaan asutuilla alueilla, joissa poliisin lupasuoritteiden kysyntä on vähäistä.

Alueellistamispäätösten toimeenpano poliisitoimessa

Poliisihallinnon tukitoimien (talous- ja henkilöstöhallinto) uudelleen organisointi tehdään sisäasiainministeriön tekemien linjusten mukaisesti. Henkilöstö- ja taloushallinnon tukitehtäviä keskitettäessä huomioidaan tehtävien alueellistamismahdollisuudet. Poliisiammattikorkeakoulu sijoitetaan Tampereelle Poliisikoulun yhteyteen viimeistään vuoden 2008 alusta lukien. Vuodelle 2006 aiheutuu 389 000 euron toimitilakustannusten lisäys, koska rakentaminen on suunnitelman mukaan porrastettu poliisihallinnon tarpeiden mukaiseksi. Koko alueen aitaus sekä uudet asuntolat valmistuvat 31.7.2006 mennessä. Lisäksi valmistuu 31.8.2006 mennessä toimintatalo kulusseineen palvelemaan opetusta, koska nykyiset opetustilat menevät remontin takia osittain pois käytöstä. Lisäksi tarvitaan 50 000 euron projektirahoitusvaraus muun muassa matkakustannusten ja konsulttipalvelujen käytön aiheuttamien kustannusten maksamiseen.

Poliisin tekniikkakeskuksen alueellistamisesta Kouvolaan on tehty päätös. Alueellistamisesta arvioidaan aiheutuvan vuodelle 2006 matkakustannusten ja konsulttipalvelujen käytön aiheuttamien kustannusten maksamiseksi 50 000 euron kustannukset.

Poliisin tietohallintokeskuksen alueellistaminen Rovaniemelle on vielä kesken. Vuodelle 2005 lasketut kustannukset siirtoprojektilla ovat 2,5 milj. euroa ja vuodelle 2006 tarvitaan projektiin 65 000 euroa rahoitusvaraus matkakustannusten ja konsulttipalvelujen kattamiseksi.

Pelastustoimi

Pelastustoimen vuoden 2006 talousarvioehdotuksessa (luku 26.80) on asetettu tavoitteita koko pelastustoimen hallinnonalalle riippumatta siitä hoidetaanko palvelut valtion vai kuntien toimesta. Kunnat vastaavat alueellisten pelastuslaitosten kustannuksista. Valtio osallistuu pelastustoimen alueiden toiminnan rahoitukseen hyvin pieneltä osin. Valtion talousarviosta rahoitetaan Hätäkes-

kuslaitoksen ja Pelastusopiston toimintamenot sekä tuetaan valtionavustusten avulla pelastuslaitosten kehittämishankkeita ja suurempia hankintoja.

Pelastustoimen toimintamenot (26.80.21), 60,653 milj. euroa (netto)

Kuopiossa sijaitsevan Pelastusopiston osuus momentin määrärahoista on 10,401 milj. euroa (netto). Määrärahan vaikutukset Pohjois-Savon maakunnalle ovat melko huomattavat. Määrärahan turvin opisto työllistää 100 henkilöä ja sen tarvitsemat palvelut, mm. kiinteistö-, ravitsemus- ja siivouspalvelut, työllistävät Kuopion talousalueelta useita kymmeniä henkilöitä.

Hätäkeskuslaitoksen toimintamenojen osuus on 47,958 milj. euroa (netto). Hätäkeskuslaitoksen keskusyksikkö sijaitsee Porissa ja tällä hetkellä toimintansa aloittaneet 13 valtion hätäkeskusta sijaitsevat Jyväskylässä, Joensuussa, Rovaniemellä, Vaasassa, Porissa, Mikkelissä, Kouvolassa, Hämeenlinnassa, Turussa, Tampereella, Kuopiossa ja Ylivieskassa. Vuoden 2005 lopussa toimintansa aloittaa Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun hätäkeskus Oulussa. Valtion vastuulle siirtyvät tuolloin myös Länsi-Uudenmaan ja Keski- ja Itä-Uudenmaan hätäkeskukset. Vuoden 2006 alusta hätäkeskusjärjestelmä on siirtynyt koko maassa kunnilta valtion vastuulle. Hätäkeskuslaitos työllistää vuoden 2006 loppuun mennessä n. 750 henkilöä, joten sen vaikutuksia eri alueille voidaan pitää melko huomattavina. Hätäkeskuslaitos työllistää myös välillisesti, erityisesti rakennus-, tietotekniikka-, kiinteistö- ja siivouspalvelualojen henkilöstöä.

Erityismenot (26.80.22), 2,050 milj. euroa

Määrärahalla on jonkin verran alueellisia vaikutuksia, sillä tuetaan mm. pelastus- ja lääkärihelikopterien toimintaa Turussa, Helsingissä, Oulussa, Varkaudessa ja Vaasassa sekä rahoitetaan metsäpalojen tähytyslentoa koko maassa. Lisäksi momentin määrärahasta voidaan korvata pelastustoimen alueille pelastustehtävästä aiheutuneita poikkeuksellisen suuria pelastustoiminnan kustannuksia harkinnanvaraisesti.

Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitoksen toimintamenot vuoden 2006 talousarvioesityksessä ovat 195,514 milj. euroa. Rajavartiolaitoksessa työskentelee reilut 3 100 henkilöä. Rajavartiolaitos hoitaa tehtäviään kaikissa Suomen rajaan rajoittuvissa kunnissa niin meri- kuin maara-joillakin. Alueellisesti rahoitus jakautuu seuraavasti: pääkaupunkiseutu 20 %, maarajat 63 % sekä saaristo- ja rannikkoalueet 17 %. Maarajojen osuudesta 97 % sijoittuu syrjäisiin itärajan kuntiin ja vain 3 % Ruotsin ja Norjan vastaiselle rajalle Lapissa.

Eduskunta myönsi vuoden 2005 talousarvion käsittelyn yhteydessä rajavartiolaitokselle määrärahalisäystä 3,4 milj. euroa pysyvänä tasokorotuksena vuoteen 2008 saakka. Korotuksella oli tarkoitus jatkaa varusmieskoulutusta neljällä paikkakunnalla vuoteen 2008 saakka, käynnistää pitkään keskeytyneenä olevat investoinnit sekä lisätä henkilöstöä itärajalle. Valtioneuvoston kehyspäättöksessä leikattiin tätä eduskunnan myöntämää määrärahaa 1,3 milj. euroa. Toimintamenojen leikkauksen aluepoliittisina vaiku-

tuksina on, että vuonna 2006 rajavartiolaitoksen henkilöstön määrä vähenee noin 25 henkilöä, mikä kohdistuu pääosin Lappiin, Kainuuseen ja Pohjois-Karjalaan.

Rajavartiolaitoksen toimintaympäristön muutosten johdosta rajavalvonta- ja rajatarkastustehtäviin on kohdennettu lisähenkilöstöä vuonna 2004–2005 ja kohdennetaan edelleen vuoden 2006 aikana. Rajavartiolaitoksen henkilöstön uudelleen kohdentamiseksi päätehtäviin rajavartioalueiden johtopaikkojen vahvuuksia kevennetään edelleen ja tukipalveluja ollaan keskittämässä niiden tuottamiseen erikoistuneisiin valtakunnallisiin yksiköihin.

Muita alueellistamispäätöksiä sisäasiainministeriön hallinnonalalla

Sisäasiainministeriön hallinnonalan talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus on päätetty perustaa Joensuuhun ja sen pysyvä sivutoimipiste Kajaaniin. Työllistävä vaikutus tulee olemaan Joensuun osalta n. 100 htv. ja Kajaanin osalta n. 30 htv.

PUOLUSTUSMINISTERIÖ

Hallinnonalan rooli ja erityispiirteet alueiden kehittämisessä

Puolustushallinnon päämääränä on kaikissa tilanteissa taata maan itsenäisyys sekä turvata kansalaisten elinmahdollisuudet ja valtiojohdon toimintavapaus. Tämä edellyttää uskotavan kansallisen puolustuksen ylläpitämistä ja kehittämistä niin, että se vastaa muuttuvan turvallisuusympäristön haasteisiin ja vaatimuksiin.

Puolustusvoimat huolehtii valtakunnan sotilaallisen puolustusvalmiuden ylläpidosta ja kehittämisestä, turvaa valtakunnan alueellisen koskemattomuuden, antaa sotilaskoulutusta sekä huolehtii muista sille määrätyistä tehtävistä.

Puolustusvoimien johtamis- ja hallintojärjestelmän kehittämisessä otetaan ensisijaisesti huomioon kriisiajan tarpeiden mukaiset operatiiviset perusteet kuten rakennetut suojatilat ja kiinteiden viestiyhteyksien solmukohdat. Puolustusvoimien toimintojen sijaintia arvioitaessa otetaan lisäksi huomioon taloudelliset tekijät sekä henkilöstöpoliittiset näkökulmat, joiden avulla vahvistetaan puolustusvoimien kilpailukykyä työnantajana ja luodaan puolustusvoimien tehtävien kannalta vuorovaikutteinen toimintaympäristö.

Puolustushallinto keskittää voimavaransa ydintehtävien hoitamiseen, mitä tukee hallinnonalan integroituminen muuhun yhteiskuntaan erilaisten kumppanuusjärjestelyjen kautta (esim. elinkeinoelämään verkottunut logis-

tiikka- ja huoltojärjestelmä). Tavoitteena on järjestelmä, jonka rakenne ei muutu valmiustilan muuttuessa.

Viranomaisten välinen yhteistoiminta koostuu kaikissa kriisi- ja uhmamalleissa. Puolustusvoimien joukkoja ja materiaalia valmistaudutaan käyttämään muun yhteiskunnan tukemiseen kaikissa malleissa viranomaisyhteistyön keinoin.

Alueiden kehittämiseen liittyvät hallinnonalan konkreettiset tavoitteet

Puolustusvoimien tavoitteena on ylläpitää sellaista sotilaallista puolustuskykyä, joka kyetään sopeuttamaan muuttuviin uhkatilanteisiin, ja jolla hallitaan eriasteiset kriisitilanteet. Puolustuksen kehittämisen voimavaroja käytetään ensisijaisesti strategisen iskun ennaltaehkäisy- ja torjuntakyvyn saavuttamiseksi. Laajemman sotilaallisen voimankäytön ennaltaehkäisy- ja torjuntakyky ylläpidetään uhkaa vastaavalla tasolla.

Suomen puolustuskyky mitoitetaan siten, että koko maata puolustetaan. Tätä varten ylläpidetään yleistä asevelvollisuutta ja puolustus rakentuu alueellisen puolustusjärjestelmän pohjalle. Yleisen asevelvollisuuden avulla voidaan tuottaa laadullisesti ja määrällisesti riittävät sodan ajan joukot. Asevelvollisten koulutuksesta vastaavat joukko-osastot sijaitsevat maan eri osissa.

Puolustusvoimien on kyettävä toimimaan yhteistoiminnassa muiden viranomaisten kanssa kaikissa valmiustiloissa. Yhteistoiminta edellyttää puolustusvoimien organisaation alueellista kattavuutta. Myös vapaaehtoisessa maanpuolustuksessa puolustusvoimien alueellinen läsnäolo on välttämätön osa sodan ajan joukkojen suorituskyvyn rakentamista.

Alueiden kehittämisen kannalta keskeiset momentit ja määrärahat

Puolustusvoimien toimintamenot (27.10.21)

Puolustusvoimien toimintamenot –määräraha (noin 1,3 mrd. euroa / TAE 2006) käy-

tään valtaosaltaan puolustusvoimien henkilöstön palkkausmenoihin, kiinteistömenoihin, asevelvollisten koulutus- ja ylläpitomenoihin sekä muihin puolustusvoimien normaalin toiminnan edellyttämiin menoihin. Nämä menot jakaantuvat pääsääntöisesti samassa suhteessa henkilöstömäärän kanssa koko valtakunnan alueelle eikä niissä ole vuosittain suuria eroja. Sotilaslääneittäin tarkasteltuna työpaikoista sijaitsee Pohjois-Suomessa noin 13 %, Itä-Suomessa noin 19 %, Länsi-Suomessa noin 55 % ja Helsingissä noin 13 %. Maksetut palkat vaikuttavat välillisesti talousalueeseen.

Puolustusmateriaalihankinnat (27.10.16)

Puolustusmateriaalihankinnat -määräraha (noin 0,6 mrd. euroa / TAE 2006) käytetään pääosin puolustusmateriaalin sekä puolustusvoimien muun kaluston ja välineistön hankkimisesta aiheutuviin menoihin. Puolustusministeriön hallinnonalan vuoden 2006 talousarvioehdotuksessa puolustusvoimille asetetun tulostavoitteen mukaisesti vähintään puolet puolustusmateriaalihankintoihin käytettävistä määrärahoista kohdistetaan kotimaahan ottaen huomioon vastakaupat ja materiaalin elinjaksokustannukset. Ulkomaisiin puolustusmateriaalihankintoihin liittyvät vastaotot hyödyttävät omalta osaltaan kotimaista puolustusvälineiteollisuutta ja niiden sijaintimaakunnan työllisyyttä.

Vuoden 2006 talousarvioesityksen alueelliset vaikutukset

Puolustusministeriön hallinnonalan toimintojen alueellistaminen jatkuu vuonna 2006.

Vuoden 2006 alussa puolustusvoimien työpaikoissa tapahtuu merkittäviä alueellisia muutoksia seuraavasti (mom. 27.10.21.):

- Keskussotilassairaala Helsingissä lakkautetaan, vähennys pääkaupunkiseudulla n. 160 htv
- Sotilaslääketieteen Keskus perustetaan Lahteen, lisäys Päijät-Hämeessä n. 50 htv
- Palkkahallinnon palvelukeskus perustetaan Hämeenlinnaan, lisäys Kanta-Hämeessä n. 45 htv

- Ruokahuollon palvelukeskuksen esikunta perustetaan Kuopioon, lisäys Pohjois-Savossa n. 25 htv

Puolustusministeriön hallinnonalan omat aluekehitysstrategiat

Puolustusvoimien organisaation ja henkilöstöjärjestelmän kehittämisen tavoitteena on luoda tasapaino puolustusvoimien tehtävien,

resurssien, osaamisen ja henkilöstön välille. Henkilöstörakennetta kehitetään suorituskykyiseksi ja mahdollisimman kustannustehokkaaksi. Kustannustehokas henkilöstöjärjestelmä edellyttää puolustusvoimissa joidenkin toimintojen keskitettyä palvelutuotantoa ja joidenkin toimintojen luovuttamista ulkopuolisille palveluntuottajille kumppanuuden periaatteiden mukaisesti.

OPETUSMINISTERIÖ

Opetusministeriön hallinnonalan rooli ja erityispiirteet alueiden kehittämisessä

Opetusministeriön keskeisenä tehtävänä on turvata riittävät toimintaedellytykset hallinnonalsansa toiminnolle ja niiden kehittämiseksi maan eri alueilla. Hallinnonalan toimijaverkko on alueellisesti hajautettu ja sen vaikuttavuus alueilla on merkittävä. Lääninhallitusten tehtävänä on edustaa opetusministeriön hallinnonalaan alueellisessa ohjelma- ja hanketyössä huolehtien valtakunnallisten tavoitteiden huomioimisesta.

Osaamisen sekä kulttuuri-, sivistys- ja hyvinvointipalvelujen sekä kansainvälistymisen kehittäminen on keskeinen keino vaikuttaa alueiden kehitykseen. Kansallinen innovaatiojärjestelmä sekä alueelliset innovaatiojärjestelmät ja niiden kehittäminen luovat edellytyksiä kestäväälle taloudelliselle, sosiaaliselle ja kulttuuriselle kehitykselle. Innovaatiojärjestelmän keskeinen osa-alue on koulutusjärjestelmä, joka ulottuu perusopetuksesta korkea-asteen koulutukseen tiivistyen korkeakoulujen muodostamaan kokonaisuuteen sekä monipuoliseen kulttuurin toimijakenttään.

Suomalaista koulutusta kehitetään alueellisen tasa-arvon, kansainvälisesti korkean laadun ja elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta. Alueellisesti hajautettu yleissivistävä ja ammatillinen koulutus ovat osaamisen perusta, jonka varaan voidaan rakentaa korkeampaa osaamista. Aikuiskoulutuksella tuetaan osaamisen uudistamista ja vahvistamista.

Alueellisesti kattavalla koulutusverkostolla ja ennakkointia kehittämällä turvataan työvoiman riittävyys maan eri osissa.

Osaamis pohjaisen innovaatiotoiminnan ja kilpailukykyyn kehittämisen yhtenä tavoitteena on yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen aluevaikutusten vahvistaminen. Näkökulma sisältyy yliopistolakiin ja ammattikorkeakoululakiin.

Hyvin järjestetty, hajautettu kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoiminta on merkittävä alueellisen identiteetin perusta. Nämä palvelut ovat vetovoimatekijöitä asukkaiden ja yritystoiminnan houkuttelemiseksi alueille. Myös toimialojen työllistävä vaikutus on merkittävä.

Alueiden kehittämisen tavoitteet vuoden 2006 talousarvioesityksessä

Koulutuksellista ja kulttuurista tasa-arvoa edistetään turvaamalla eri väestöryhmien ja alueiden tasavertaiset ja monipuoliset mahdollisuudet koulutus ja kulttuuripalveluihin. Tutkimus- ja kehittämistoimintaa vahvistamalla tuetaan alueiden kilpailukykyä.

Kulttuuri-, taide- ja liikuntapalvelujen saatavuutta, tarjontaa ja saavutettavuutta vahvistetaan kattavasti koko maassa. Ilman perusteen jälkeistä tutkintoa olevien ja syrjäytymisuhan alaisten aikuisten osallistumista koulutukseen pyritään kasvattamaan maan kaikilla alueilla.

Korkeakoulujen tutkimustoiminnan kehittämistä ohjaa valtioneuvoston 7.4.2005 tekemä periaatepäätös julkisen tutkimusjärjestelmän kehittämisestä. Periaatepäätöksen mukaisesti tuetaan korkeakoulujen profiloitumista ja painoaloja, kansainvälistymistä, rakenteellista kehittämistä sekä yhteistyötä korkeakoulujen ja muiden toimijoiden kesken.

Korkeakoulujen tutkintojärjestelmää uudistetaan. Yliopistojen kaksiportainen tutkintojärjestelmä lisää järjestelmän joustavuutta ja parantaa kansainvälistä vertailtavuutta. Maisteriohjelmien avulla voidaan palvella myös alueellisia tarpeita. Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot vakinaistuvat vuonna 2006 ja vahvistavat alueellisia korkeakoulupalveluja.

Vuonna 2006 jatketaan yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteisten aluestrategioiden hankkeiden toteutusta (mm. maakuntakorkeakoulukokeilut). Strategiat tarkistetaan tulossopimuskaudelle 2007–2009. Korkeakoulujen alueellista vaikuttavuutta vahvistaa myös yliopistokeskusten kehittämisen jatkaminen. Yliopistot ovat myös käyttämässä lainsäädännön suomia mahdollisuuksia perustaa yhtiöitä tai tehdä osakemerkintöjä yhtiöistä, jotka edistävät osaamisen siirron tehostamista ja koulutus- ja tutkimuspalvelujen kaupallista hyödyntämistä.

Ammattikorkeakoulujen roolia innovaatiojärjestelmässä vahvistetaan tehostamalla niiden opetusta palvelevaa ja työelämää sekä aluekehitystä tukevaa soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä. Ammattikorkeakoulut tehostavat myös korkeakouluverkon toimintakykyä.

Ammattikorkeakoulujen hankerahoitukselta osa suunnataan erillisrahoituksena hankkeille, jotka edistävät alueellista innovaatio-toimintaa. Ammattikorkeakoulujen tuloksellisuusrahoituksen myöntämisen kriteereinä käytetään joka toinen vuosi yleisten tuloksellisuusrahoituskriteerien lisäksi aluekehityksen huippuyksikkökriteereitä. Lisäksi aluevaikuttavuus on yksi yleisistä tuloksellisuuden palkitsemiskriteereistä.

Yleissivistävän koulutuksen osalta keskeisin alueiden kehittämiseen liittyvä tavoite on

koulutuksen perusturvan takaaminen ja vahvistaminen kaikille asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta.

Ammatillisen koulutuksen tarjontaa suunnataan työvoiman kysynnän mukaisesti pitäen samanaikaisesti tavoitteena tasavertaisia koulutusmahdollisuuksia maan eri osissa. Ammatillisen koulutuksen roolia alueellisten innovaatiojärjestelmien osana ja alueellisena työelämän kehittäjänä vahvistetaan koulutuksen työelämäyhteyksiä lisäämällä ja työelämälähtöisiä koulutuksen järjestämismuotoja ja oppimisympäristöjä kehittämällä. Ammatillisen aikuiskoulutuksen osalta talousarvion yksi yleistavoite on alueellisen vaikuttavuuden lisääminen. Alueellista vaikuttavuutta parannetaan aikuiskoulutuksen alueellisten toimenpideohjelmien kehittämisesitysten pohjalta siten, että koulutustarjonta ja saavutettavuus turvataan myös harvaan asutuilla alueilla.

Ammatillisen koulutuksen verkon kokoaamista jatketaan alueellisen kehittämistyön ja voimavarojen tarkoituksenmukaisen ja tehokkaan käytön edellytysten parantamiseksi. Tavoitteena on muodostaa etupäässä seudullisia tai maakunnallisia tai muutoin vahvoja ammattiopistoja, jotka käsittävät koulutuksen järjestäjän kaikki koulutustoiminnot ja opetusyksiköt. Ammattiopistojen muodostumista edistetään vuosille 2005–2008 ajoittuvalla opetusministeriön ja koulutuksen järjestäjien välisellä vauhdittamishankkeella. Ammattikorkeakoulujen yleissivistävän koulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osalta tarkastelun ulkopuolelle jäävät peruspäälubudjettitarkastelun piirissä olevat määrärahat, koska niiden alueelliset vaikutukset arvioidaan omana kokonaisuutenaan.

Taiteen ja kulttuurin toimialoilla alueellista tasa-arvoa edistetään kasvattamalla museoiden, teattereiden ja orkestereiden valtionosuuksia siten, että valtionosuuden perusteena olevaa henkilötyövuosien määrää lisätään yhteensä 68 henkilötyövuodella. Valtakunnallisten kulttuuritapahtumien toimintaedellytyksiä on parannettu lisäämällä niille kohdennettuja määrärahoja. Määrärahalla tuetaan vuosittain yli 100 eri puolella Suomea järjes-

tettävää kulttuuritapahtumaa. Lisäksi lisätään alueellisten taidetoimikuntien taiteen edistämisen määrärahoja ja jatketaan Suomen merimuseon toimintojen kehittämistä uudessa toimipaikassa. Kirjastopalvelujen järjestämistä laadukkaammin edistetään tukemalla kuntien yhteistyöhankkeita sekä seutukunnallisella että maakunnallisella tasolla.

Liikuntatoimen tavoitteena on väestön hyvinvoinnin sekä tasa-arvoisten osallistumismahdollisuuksien edistäminen. Lisämäärärahoja ohjataan mm. valtakunnallisille ja alueellisille liikuntajärjestöille, joiden toiminta kattaa koko maan. Myös valtakunnallisille ja alueellisille liikunnan koulutuskeskuksille ja liikuntapaikkarakentamiseen osoitetut määrärahat lisääntyvät.

Nuorisotoimen aluepoliittisesti keskeisenä tavoitteena on nuorisotyön peruspalvelujen saattaminen aikaisempaa tasa-arvoisemmin kaikkien nuorten ulottuville. Nuorten elinolojen kehitystä arvioidaan alueellistettua indikaattorijärjestelmän avulla. Nuorisotoimen alueellisina viranomaisina toimiville lääninhallituksille ohjataan lisäresursseja nuorten työpajatoiminnan tukemiseen, koululaisten

iltapäivätoimintaan sekä nuorisotyön alueelliseen kehittämistoimintaan. Nuorisotyölain kokonaisuudistuksessa kiinnitetään huomiota alueelliseen tasa-arvoon, nuorisotyön tavoitteellisten peruspalvelujen turvaamiseen kaikille nuorille sekä nuorten kansalaistoiminnan edellytysten kehittämiseen vastaamaan nuorten uudistuneita tarpeita.

Hallinnonalan aluekehitysraha

Opetusministeriön hallinnonalan määrärahat ovat yhteensä noin 6,4 mrd. euroa. Valtaosa määrärahoista suunnataan lainsäädännön ja talousarvion perusteella maan eri alueille.

EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus opetusministeriön osalta (29.01.62)

Alueiden kehittämislaisissa tarkoitettu määräraha on budjetoitu momentille 29.01.62, EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus opetusministeriön osalta. Vuonna 2006 uusia myöntöpäätöksiä saa mainitun määrärahan perustelujen mukaan tehdä yhteensä 59,8 milj. eurolla. Maksettavan määrärahan tarpeeksi vuonna 2006 arvioidaan 68,6 milj. euroa.

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ

Hallinnonalan rooli ja yleiset tavoitteet alueiden kehittämisessä

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan vuoden 2006 talousarvioehdotuksen menojen loppusumma on 2 700 milj. euroa. Kasvua vuoteen 2002 (2 459,6 milj. euroa) verrattuna on 240 milj. euroa eli 9,8 %. Mää-

rärahoiden kasvu perustuu pääosin maataloustuen sekä EU:n osarahoittaminen ohjelmien menojen kasvuun. Voidaan karkeasti arvioida, että määrärahojen jakautuminen ei oleellisesti muutu vuodesta 2002. Hallinnonalan määrärahoista Uudenmaan osuus (13 % vuonna 2002) on selvästi pienempi kuin muilla hallinnonaloilla.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan menojen kohdentuminen maakunnittain (v. 2002):

Maakunta	Vuoden 2002 menot, euroa		
	yhhteensä 1 000 €	%	euroa / asukas
Muu Uusimaa	261 767	10,64	197
Itä-Uusimaa	49 267	2,00	542
Varsinais-Suomi	261 851	10,65	581
Satakunta	131 128	5,33	557
Kanta-Häme	133 889	5,44	807
Pirkanmaa	136 872	5,56	301
Päijät-Häme	47 186	1,92	238
Kymenlaakso	67 920	2,76	365
Etelä-Karjala	48 317	1,96	353
Etelä-Savo	84 372	3,43	517
Pohjois-Savo	166 072	6,75	659
Pohjois-Karjala	112 871	4,59	665
Keski-Suomi	102 388	4,16	386
Etelä-Pohjanmaa	241 874	9,83	1 246
Pohjanmaa	145 562	5,92	841
Keski-Pohjanmaa	75 374	3,06	1 067
Pohjois-Pohjanmaa	222 548	9,05	602
Kainuu	53 128	2,16	608
Lappi	98 998	4,02	527
Ahvenanmaa	8 224	0,33	313
Ulkomaat	9	-	
Erittelemätön	9 985	0,41	
	2 459 602	100	472

Maa- ja metsätalousministeriön aluekehitysstrategian mukaan tavoitteena on hidastaa muuttoliikettä ja tasapainottaa väestörakennetta, parantaa luonnonvarojen hyödyntämiseen perustuvien elinkeinojen kannattavuutta, turvata palvelurakenne sekä luoda työtilaisuuksia koko maassa ja erityisesti maaseutualueilla. Tavoitteet vaativat erityistoimia varsinkin harvaanasutulla maaseudulla ja ydinmaaseudulla. Maaseudun kehittämisohjelmien ja toimenpiteiden hallinto on korostuneen alueellistettua ja niiden antamat mahdollisuudet on tuotu lähelle asukkaita, yrittäjiä ja maaseudun toimijoita. Maaseudun kehittämisen tavoitteiden saavuttamisessa erityisen tärkeää on sekä valtakunnallisen, alueellisen ja paikallisen tason yhteistyö ja verkostoituminen että hallinnon toimialojen rajat ylittävä ongelmien käsittely ja yhteistyö.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla noin 90 % määrärahoista on siirtomenoja, joista suurin osa on maatalouteen ja maaseudun kehittämiseen liittyviä määrärahoja. Maa- ja metsätalouden elinkeinojen tuet ja rakennekehitystoimet sekä vesitalouden kohdistuvat menot painottuvat ydin- ja harvaan asutulle maaseudulle. Väestömäärään suhteutettuna hallinnonalan menot painottuvat voimakkaasti Pohjanmaan, Pohjois- ja Itä-Suomen maaseutuvaltaisille alueille. Yleiseen menojen alueelliseen kohdentumiseen verrattuna hallinnonalan toimenpiteet toimivat siten merkittävänä alueellisena tasapainottavana tekijänä.

Hallinnonalan kaikista menoista merkittävä osuus on maatalouteen kohdistuvilla tukimenoilla, joista suuri osa katetaan EU-

varoin. Maatalouden tukien merkitys on luonnollisesti suurin siellä, missä myös maatilojen määrä on suurin; Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla. Metsätalouden kohdistuvilla tuilla on tärkeä merkitys Itä- ja Pohjois-Suomen metsätalouden työllisyydelle.

Keskeisten toiminta-alueiden tavoitteet ja alueelliset vaikutukset

Maaseudun kehittäminen

Hallitusohjelman mukaan tavoitteena on turvata maaseudun elinvoiman säilyminen kestäväällä tavalla. Maaseudun kehittämistoimilla pyritään erityisesti syrjäisen ja ydinmaaseudun kehityksen parantamiseen. Tässä tarkoituksessa on vahvistettu myös kylien kehitystyötä ja laajennettu toimintaryhmätyö koko maahan.

Maa- ja metsätalousministeriö osallistuu varsinaisilla aluekehitysvaroilla (ns. A-momentit) alueellisiin maaseudun kehitystoimiin, joiden tavoitteena on luonnonvarojen uudistumiskykyyn liittyvien elinkeinojen, maaseudun muiden elinkeinojen ja yritysten kehittäminen sekä maaseudun vetovoimaisuuden ja asukkaiden hyvinvoinnin kehittäminen. Tuloksekkaan kehittämistyön lähtökohtana ovat alueiden ja maaseudun väestön omat tavoitteet, tarpeet ja hyvinvointi. Toimenpiteiden rahoitus tapahtuu käytännössä EU:n osarahoittamien ja kansallisten alueellisten kehittämisohjelmien kautta.

Vuonna 2006 alueellisten ohjelmien mukaisia toimenpiteitä ja hankkeita voidaan rahoittaa myöntämisvaltuutena yhteensä 44,8 milj. eurolla. Lisäksi on tarkoitus kohdistaa Etelä- ja Länsi-Suomen maaseudun kehittämisohjelman mukaisesti pääasiassa maaseudun yritysten yritys- ja kehittämistoimiin Maatilatalouden kehittämisrahaston varoja 21 milj. euroa. ELMA -ohjelman ja tavoite 1-ohjelman tavoitteena on alueellisten kehittämisyyserojen tasapainottaminen erityisesti harvaanasutun ja ydinmaaseudun kehitystä tukemalla. Tätä tuetaan porrastamalla yritysten investointitukien tukitasoja.

Talousarvioon sisältyvien varojen osalta vaikutuksia maaseudun kehitykseen mitataan numeerisesti mm. vaikutuksina syntyneisiin uusiin yrityksiin, uusiin tai säilytettyihin työpaikkoihin sekä maaseudun muuttoliikkeen hidastumisena. Vuositasolla arvioidaan eri toimenpiteillä vaikutettavan noin 6 500 uuden työpaikan syntymiseen tai jo olemassa olevan säilymiseen maaseudulla ja koko ohjelmakauden aikana tavoitteena on n. 2 100 uutta yritystä, n. 17 000 uutta ja noin 20 000 säilytettyä työpaikkaa. Näistä merkittävä osa on toteutunut jo tähän mennessä.

Vuonna 2005 ryhdyttiin toteuttamaan neljännen maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman pohjalta laadittua valtioneuvoston erityisohjelmaa. Valtioneuvosto määritteli maaseutupoliitille neljä toimintalinjaa:

- Elinkeinojen ja työn uudistaminen
- Osaamisen tason nostaminen
- Peruspalvelut ja asuminen
- Maaseudun toimintarakenteiden vahvistaminen

Vuoden 2006 talousarvioesityksen mukaan valtioneuvosto on asettanut seuraavat vaikutavuustavoitteet

- maaseudun elinvoima säilyy kestäväällä tavalla
- maaseutualueiden, erityisesti harvaan asutun ja ydinmaaseudun kehitys on tasapainoinen suhteessa koko maan kehitykseen

Maatalous

Maatalous muodostaa maaseudun elinvoiman keskeisen perustan. Maatalouteen liittyviä toimenpiteitä ja resurssien käyttöä ohjaavat pääosin EU:n tai koko valtakunnan tasolla tehdyt päätökset, mutta niillä on merkitystä myös alueiden kehittämisen näkökulmasta. Maataloustuella on ratkaiseva merkitys ydinmaaseudun kuntien tulonmuodostukseen ja kerrannaisvaikutusten kautta työllisyyteen koko elintarvikeklusterissa. Maatilojen investointi- ja muut rakennetuet kohdistuvat maaseutualueille ja ovat maatalouden tuottavuuden kasvun ja maataloustuotannon säilymisen perusedellytyksiä. Maataloustuen alueellisia vaikutuksia mitataan mm. maatalouden

tulokehityksellä eri osissa maata. Maatalouden menot kasvavat 27,9 milj. eurolla, kun huomioon otetaan edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha 62,7 milj. euroa. Lisäys johtuu EU:n yhteiseen maatalouspolitiikkaan kesällä 2003 sovittujen uudistusten ja EU:n komission kanssa sovitun Etelä-Suomen tuen jatkumista koskevan, ns. artiklan 141 johdosta tehdyistä rakennepoliittisista ratkaisuksista.

Kala-, riista- ja porotalous

Kala-, riista- ja porotaloutta kehitetään kunkin sektorin omien tarpeiden ja tavoitteiden mukaisesti. Kyseessä olevien luonnonvarojen reunaehdot ja kansainväliset velvoitteet edellyttävät tietyiltä osin valtakunnallista kehittämistä. Kala- ja riista- ja porotalouteen liittyvien toimintojen alueellisen sijoittumisen vuoksi niiden kehittäminen tukee omalta osaltaan samanaikaisesti myös aluekehittämisen tavoitteita.

Vesitalous

Vesitalouden määrärahojen kohdentaminen alueellisille ympäristökeskuksille määräytyy vesistöjen käytön ja vesihuollon tarpeiden perusteella. Keskeisenä tavoitteena on huolehtia tulvasuojelusta sekä valtiolle vesira-

kenteiden omistajana ja vesilain mukaisten lupien haltijana kuuluvista investoinneista sekä edistää vesihuollon turvaamista erityistilanteissa. Toimenpiteet tukevat välillisesti myös aluekehityksen tavoitteita.

Metsätalous

Kestävän metsätalouden rahoituksesta annetussa laissa (1094/1996) säädetään valtion varojen suuntaamisesta puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen ja luonnonhoitoon. Maa- ja metsätalousministeriön vuosittain antaman päätöksen laadinnassa otetaan huomioon maan eri osien olosuhteet ja työllisyysnäkökohdat sekä metsälain (1093/1996) 4 §:ssä tarkoitetuissa metsätalouden alueellisissa tavoiteohjelmissa esitetyt alueelliset erityispiirteet ja -tarpeet. Maa on jaettu kolmeen rahoitusvyöhykkeeseen metsien kasvuolosuhteiden perusteella. Valtion tuen taso on eteläisessä Suomessa alhaisempi ja Pohjois-Suomessa korkeampi kuin keskisessä Suomessa.

Valtion metsät sijaitsevat Itä- ja Pohjois-Suomessa. Metsähallitus tarjoaa työmahdollisuuksia Itä- ja Pohjois-Suomessa sellaisilla alueilla, missä muutoin syntyy vähän uusia työpaikkoja.

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖ

Hallinnonalan rooli ja erityispiirteet alueiden kehittämisessä

Hallitusohjelman mukaan liikennepolitiikan tavoitteena on edistää Suomen ja sen eri alueiden kilpailukykyä kehittämällä liikenteen infrastruktuuria ja palveluja. Hallituksen harjoittaman tietoyhteiskuntapolitiikan tavoitteena on lisätä tuottavuutta ja kilpailukykyä sekä sosiaalista ja alueellista tasa-arvoa hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla. Korkeatasoinen liikenne- ja viestintäinfrastruktuuri sekä liikenteen ja viestinnän palvelujen saatavuus, kattavuus ja kohtuuhintaisuus ovat tärkeitä kilpailukykytekijöitä ja tasapainoisen

aluekehityksen perusedellytyksiä. Saavutettavuus on osoittautunut useissa alueiden kilpailukykyä tarkastelevissa tutkimuksissa tärkeäksi tekijäksi. Hallinnonalan määrärahoilla huolehditaan kansainvälisten, valtakunnallisten, ja seudullisten ja paikallisten yhteyksien ylläpidosta ja kehittämisestä siten, että tietty palvelutaso voidaan taata koko maassa.

Keskeiset toiminta-alat ja vuoden 2006 talousarvioesityksen alueiden kehittämisen tavoitteet ja alueelliset vaikutukset

Viestintä- ja tietoyhteiskuntapolitiikan to-
teuttamisessa ei pääsääntöisesti käytetä valtion rahoitusta, vaan verkkoja ja palveluja tar-

jotaan kilpailluilla markkinoilla. Tavoitteena on, että nopeat, alueellisesti kattavat ja käyttäjilleen kohtuuhintaiset tietoliikenneyhteydet ovat kaikkien kansalaisten saatavilla jo vuoden 2005 loppuun mennessä. Lisäksi tavoitteena on, että yleisimmän laajakaistapalvelun nopeus on vähintään 8 Mbit/s ja että Suomi nousee maailman eturivin maaksi nopeiden tietoliikenneyhteyksien käytössä vuoden 2007 loppuun mennessä.

Liikenteen toimialalla ylläpidetään ja kehitetään liikenneyhteyksiä Suomen ja sen eri alueiden kilpailukyvyyn turvaamiseksi ja kehittämiseksi. Liikenneinfrastruktuurilla on varsinaisia myönteisiä aluekehitysvaikutuksia silloin, kun palvelutaso nousee, yhteydet kehittyvät tai kokonaan uusia yhteyksiä rakennetaan. Peruspalvelutason turvaaminen vähäliikenteisillä ja harvaanasutuilla seuduilla on myös liikennehallinnon aluepolitiikkaa, koska se on perusteltavissa yhteiskunnallisen tasaisuusperiaatteen mukaisesti, ei toiminnan tehokkuudella esimerkiksi liikennemäärien kautta. Määrärahojen käytön ensisijainen tavoite on tasapuolinen palvelujen saatavuus eri puolilla maata.

Tienpidossa Tiehallinnon tehtävänä on tukea tienpidon toimenpitein tasapainoista aluekehitystä sekä pitää päätieverkon ohella huolta alemmanasteisen tieverkon riittävästä laajuudesta ja kunnosta. Tieverkon ylläpidon ja hoidon tasolla on selvä vaikutus alueiden kehittämisedellytyksille.

Perustienpidon määrärahat ovat 578 milj. euroa, missä on vähennystä 10 milj. euroa. Rahoituksesta osa käytetään edelleen ns. teemahankkeisiin sekä alueellisiin pieniin investointeihin. Hoidon ja kunnossapidon tason pysyminen ennallaan merkitsee perusverkon hoidon tason pysymistä nykytasolla ja siten esimerkiksi alkutuotannon kuljetusten olosuhteiden säilymistä ja pääteiden liikenneturvallisuuden painottamista.

Talousarvioesitykseen sisältyvän sata-mayhteyksien kehittämisen teemapaketilla parannetaan elinkeinoelämän kuljetusten sujuvuutta ja vähennetään kuljetusten aiheuttamaa kuormitusta kaupunkiverkolla. Lisäksi

toteutetaan pääteiden turvallisuushankkeita eri puolilla maata sekä jatketaan kasvavien alueiden kehityksen tukemisen teemapakettia.

Vuonna 2006 jatkuu kaksi tiehanketta eli vt 3 Tampereen läntisen kehätien 1. rakennusvaihe sekä Hakamäentien parantaminen Helsingissä. Uusina hankkeina aloitetaan Tampereen läntisen kehätien 2. rakennusvaihe ja Oulussa Hintta-Korvenkylä tien kunnostus sekä vt 2 Vihti-Pori välin parantaminen. Vuonna 2007 aloitetaan vt 6 Lappeenranta-Imatra –hanke sekä mt 101, Kehä I, Turunväylä-Vallikallio. Käynnissä olevilla ja uusilla hankkeilla parannetaan alueiden välisiä yhteyksiä sekä kaupunkiseutujen työmatkaliikenteen ja elinkeinoelämän kuljetusten sujuvuutta maan eri osissa.

Yksityisteiden valtionavun määrärahaa käytetään tasa-arvoisen liikkumisen turvaamiseen sekä pysyvän asutuksen ja perustuotantotoiminnan tarvitsemien teiden avustamiseen. Yksityisteiden valtionapu on 12,0 milj. euroa, missä on vähennystä 1,9 milj. euroa.

Rataverkolla panostetaan erityisesti korvausinvestointeihin rataverkon palvelutason turvaamiseksi. Yli-ikäisiä päällysrakenteita korjataan useilla osuuksilla eri puolilla maata. Vuonna 2006 valmistuva Kerava – Lahti -oikorata parantaa itäisen Suomen sekä Venäjän yhteyksiä ja luo edellytyksiä elinkeinojen kehittymiseen itäisessä Suomessa. Vuonna 2006 valmistuu myös Oulu-Iisalmi/Vartius rataosien sähköistäminen. Tämä alentaa tavaraliikenteen kuljetuskustannuksia ja parantaa alueen teollisuuden toimintaedellytyksiä. Vuonna 2006 aloitetaan Ilmalan ratapihan rakentaminen. Vuonna 2007 uusina ratahankkeina aloitetaan Lahti – Luumäki rataosan palvelutason parantaminen, Seinäjoki – Oulu rataosan palvelutason parantamisen I vaihe sekä Keski-Pasilan järjestelyt. Seinäjoki – Oulu rataosan parantaminen vähentää Pohjois- ja Etelä-Suomen välisiä matka-aikoja sekä sallii suuremmat akselipainot tavaranajunille. Lahti – Luumäki on osa itäisen Suomen raideliikenteen kehittämistä ja kuuluu Helsingin ja Pietarin välille suunniteltuun nopeaan ratayhteyteen.

Merenkulussa vuonna 2006 valmistuva Tornion meriväylän syventäminen mahdollistaa nykyistä suuremman aluskoon ja tehokkaammat kuljetukset ja parantaa siten selvästi pohjoisen Suomen kuljetusten edellytyksiä. Uutena meriväylähankkeena aloitetaan Raahen meriväylän kunnostus.

Liikelaitoksille on myös asetettu tiettyjä alueiden kehitysedellytyksiä turvaavia tavoitteita. Tieliikelaitoksen tulee varmistaa tasapuolinen koko maan kattava palvelutarjonta yleisten teiden ja lossiliikenteen hoidossa. Varustamoliikelaitos on velvollinen tarjoutumaan öljyntorjuntatehtäviin ja jäänmurtopalvelujen tuottamiseen koko maassa. Luotsausliikelaitoksen tehtävänä on huolehtia luotsauspalvelujen tarjonnasta koko maassa luotsauslaissa määritellyillä vesialueilla. Ilmailulaitos hoitaa 25 lentoasemaansa verkostoperiaatteella, jolloin yksittäisten lentoasemien taloutta arvioidaan kokonaisuutena ottaen huomioon myös lentoaseman tuottama verkostohyöty.

EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus

Vuonna 2006 saa tehdä uusia myöntämismahdollisuuksia yhteensä 16,9 milj. eurolla ja momentille myönnetään 11,3 milj. euroa. Määrärahaa saa käyttää tavoite 1- ja 2- ohjelmien, yhteisöaloitteiden ja innovatiivisten toimien hankkeiden valtion rahoitusosuuden maksamiseen. Tämänhetkisten suunnitelmien mukaan määrärahan käyttö jakautuu maakunnittain seuraavasti (1 000 euroa): Satakunta 405, Varsinais-Suomi 493, Kymenlaakso 550, Etelä-Karjala 350, Etelä-Savo 1 048, Päijät-Häme 2 135, Kanta-Häme 395, Pirkanmaa 428, Keski-Suomi 292, Pohjois-Karjala 389, Pohjois-Savo 3 800, Etelä-Pohjanmaa 490, Keski-Pohjanmaa 190, Pohjois-Pohjanmaa 89, Lappi 1 186. Yhteensä nämä suunnitelmat ovat 12,24 milj. euroa.

Joukkoliikenteen palvelujen ostojen määräraha edesautetaan liikenteen palvelujen säilymistä ja siten tasapainoista aluekehitystä. Liikenne- ja viestintäministeriön työryhmissä selvitetään joukkoliikenteen järjestämistä, rahoitusrakennetta ja rahoitusmääriä. Määräraha on 74,6 milj. euroa, missä on vähennystä 6,7 milj. euroa.

Junaliikenteen ostoilla turvataan tarpeelliseksi arvioituja alueellisia ja valtakunnallisia matkustustarpeita niiltä osin kuin palveluja ei pystytä järjestämään asiakastuloilla.

Savonlinnan, Mikkelin ja Varkauden lento- ja joukkoliikenteen ostoisiin tullaan käyttämään valtion rahoitusta ja siten tukemaan näiden yhteyksien säilymistä. Lisäksi varaudutaan Merenkurkun liikenteen ostojen jatkamiseen vuonna 2006.

Lääninhallitukset ostavat noin 3 600 alueellista runkoliikennevuoroa. Paikallisliikennettä avustetaan noin 60 kunnassa ja lippualennuksia yli 300 kunnassa. Näissä valtion osuus on enintään yhtä suuri kuin kunnan.

Saariston yhteysalusliikennepalveluilla on merkittävä asema sekä saariston pysyvästi asutukselle että muun toiminnan kehittämiseksi. Yhteysalusliikenne kattaa Turun saariston asutut saaret, joihin ei ole tieyhteyttä. Avustuksilla pyritään säilyttämään kulkumahdollisuudet sellaisten saaristoalueiden asukkaille, joilla ei ole käytävissään yhteysalusliikennettä. Avustus kohdistuu lähinnä Kotka-Pyhtään, Porvoon ja Tammisaaren saariston pysyvien asukkaiden henkilö- ja tavarakuljetusten järjestämiseen. Liikenne- ja viestintäministeriön työryhmä selvittää yhteysaluspalvelujen laajuutta ja rahoitusta. Määräraha on 7,754 milj. euroa, missä on otettu huomioon 0,746 milj. euron lipputulot, jotka aikaisemmin on käytetty Merenkululaitoksen muuhun toimintaan.

KAUPPA- JA TEOLLISUUSMINISTERIÖ

Hallinnonalan rooli ja erityispiirteet alueiden kehittämisessä

Alueellinen elinkeinopolitiikka

Alueellisella elinkeinopolitiikalla on keskeinen rooli alueiden elinvoimaisuuden ja kehittymisen kannalta. Elinkeinopolitiikan tavoitteena on alueellisen kilpailukyyn parantaminen. Se tarkoittaa yritystoiminnan edellytysten kehittämistä alueellisia vahvuuksia hyödyntäen. Tässä on keskeistä osaamisen ja teknologian hyödyntämiskyvyn parantaminen sekä yritysten kilpailukyyn ja kasvun parantaminen muilta osin. Myös yrittäjyyden ja palveluelinkeinojen kehittäminen on tärkeää.

Yritysten toimintaympäristöä alueilla parannetaan vahvistamalla siellä olevaa osaamista ja voimavaroja. Samalla alueista pyritään tekemään houkuttelevia sijoittautumiskohteita yrityksille ja viihtyisiä elinympäristöjä asukkaille. Yritysten liiketoimintosaamista on vahvistettava ja yrityksiä aktivoitava verkottumaan muiden yritysten, tutkimuslaitosten, yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa.

Yrittäjyyden politiikkaohjelmaa toteuttamalla luodaan toimintaympäristö, joka edistää yritysten kasvua ja kansainvälistymistä sekä yritysten perustamista ja sukupolvenvaihdoksia koko maassa. Ohjelman toteutuksessa toimitaan läheisessä yhteistyössä alueellisten toimijoiden kanssa. Alueilla toimivien yritysten kilpailukykyä vahvistetaan niihin kohdistuvalla tehokkaalla ja vaikuttavalla julkisella yritys- ja teknologiarahoituksella.

Alueiden innovatiivisuutta tuetaan kehittämällä alueiden innovaatioympäristöä osana kansallista innovaatiojärjestelmää ja kohdentamalla resursseja alueiden kehittämisessä laadittujen teknologiastrategioiden pohjalta. Yrityksiä aktivoidaan kehittämistoimintaan ja hyödyntämään uutta teknologiaa liiketoi-

minnassaan. Tavoitteena on yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminnan kasvu ja t&k –toimintaa harjoittavien yritysten lisääminen ja siten niiden kilpailukyyn parantaminen.

Keskeisenä tehtävänä on rahoitusvälineiden ja kehittämispalveluiden avulla parantaa yritysten perustamisaktiiviteettia ja kasvun edellytyksiä. Tämä edellyttää työvoima- ja elinkeinokeskusten palveluiden ulottamista entistä enemmän seutukuntiin ja siten mahdollisuuksia ottaa huomioon alueiden omat tarpeet.

Valtion yritystuet kohdistetaan alueiden tarpeista lähtien ottaen samalla huomioon elinkeinopoliittiset tavoitteet osaamisen parantamiseen ja teknologian hyödyntämiseen.

Alueellisin perustein jaettavista määrärahoista (momentit Finnvera Oyj:n korkotuet 32.30.42, Alueellinen kuljetustuki 32.30.44, Yritysten investointi ja kehittämishankkeiden tukeminen 32.30.45 ja EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus kauppa- ja teollisuusministeriön osalta 32.30.62) suurimmat osuudet vuonna 2006 saavat Pohjois-Savo (13,6 %), Lappi (12,0 %), Pohjois-Pohjanmaa (10,6 %), Pohjois-Karjala (10,3 %) ja Etelä-Savo (8,7 %). Momentilta 32.30.47 Valtionavustus kehittämispalvelutoimintaan ja eräille yhteisöille suoraan alueille myönnettävä tuki on hyvin vähäistä, koska tuki myönnetään pääosin eri pk-yritystoiminnan edistämisyhteisöille.

Ministeriön muut politiikkalohkot

Talousarvioehdotuksessa ministeriön teknologia- ja innovaatiopolitiikan määrärahoja ei ole suunnattu aluelähtöisesti vaan kehittämistoimintaa toteutetaan kansallisesti kilpailuperustein ottaen huomioon myös alueelliset näkökohdat. Myöskään kuluttaja- ja kilpailupolitiikan, kansainvälistymispolitiikan, energiapolitiikan ja omistajapolitiikan määrärahoja ei ole kohdennettu alueellisin perustein.

Alueiden kehittämiseen liittyviä konkreettisia tavoitteita ja talousarvioesityksen vaikutuksia

Työvoima- ja elinkeinokeskukset

TE-keskusten yhteisessä maakuntien kehittämisvisiossa korostuvat maakunnan menestys ja vetovoimaisuus, joiden saavuttamiseksi tähdätään korkeaan työllisyysasteeseen ja toimeentuloon, monipuoliseen elinkeinorakenteeseen sekä kasvavien ja kansainvälisesti kilpailukykyisten yritysten kehittämiseen. Yhteinen visio korostaa elinvoimaista maaseutua, osaavaa työvoimaa, huippuosaamista, yrityshenkistä ja aktiivista väestöä sekä osaamisen kehittämistä ja elinkeinon kasvua tukevaa toimintaympäristöä. Yhteisessä visiossa korostetaan puhdasta ja viihtyisää ympäristöä.

TE-keskuksille on asetettu seuraavat vaikuttavuustavoitteet hallituskauden ajalle:

- Työllisyysasteen nostaminen ja työttömyyden alentaminen jokaisen TE-keskuksen alueella
- Osaamisen, yrittäjyyden ja muiden kasvun edellytysten vahvistaminen jokaisen TE-keskuksen alueella
- Tasapainoinen aluerakenne ja maaseudun elinvoimaisuus Suomessa ja kun-kin TE-keskuksen alueella

Tavoitteiden toteuttamisessa käytetään kansallisia varoja ja toteutetaan täysimääräisesti EU-ohjelmia. Tavoitteet voidaan saa-

vuttaa vain aktiivisella yhteistyöllä alueiden eri toimijoiden kesken. Hallituskauden aikaisille vaikuttavuustavoitteille on asetettu TE-keskusten toimintaa suuntaavia välitavoitteita:

- rakenteellisen työttömyyden aleneminen
- osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen
- yrittäjyyden vahvistuminen ja yrityskannan uusiutuminen
- alueen innovaatioympäristön vahvistuminen
- maaseudun säilyminen kilpailukykyisenä ja elinvoimaisena
- maatilojen kehittämisedellytysten turvaaminen

Pk-yritysten osaamisen kehittämispalvelut

Osaamisen kehittämispalvelujen painopisteissä korostuvat pk-yritysten liiketoimintaosaamisen vahvistaminen, sukupolven- ja omistajavaihdosten edistäminen sekä uuden informaatio- ja viestintäteknologian (ICT) hyväksikäytön tehostaminen. Toiminnassa korostuvat myös uuden yritystoiminnan edistäminen sekä kasvukykyisten ja -haluisten pk-yritysten toimintaedellytysten parantaminen. Lisäksi pyritään madaltamaan pk-yritysten kansainvälistymiskynnystä. Kehittämispalvelujen seutukunnallista ja alueellista palvelutarjontaa tehostetaan. Erityisesti kiinnitetään huomiota julkisesta rahoituksesta riippumattoman yritysneuvonnan aseman vahvistamiseen eri alueilla.

Alueiden kehittämisen kannalta KTM:n hallinnonalan keskeiset momentit ja määrärahat (TA-ehdotus 2006,M€)

Momentin nimi	Numero	Määräraha	Valtuus
Finnvera Oyj:n korkotuet	32.30.42	14,420	234,644*
Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset	32.30.43	18,700	
Alueellinen kuljetustuki	32.30.44	3,540	
Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen	32.30.45	18,235	12,519
Valtionavustus kehittämispalvelutoimintaan ja eräille yhteisöille	32.30.47	4,361	
EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus KTM:n osalta	32.30.62	84,732	69,134

* korkotukilainavaltuus

Momentit ovat osin alueiden kehittämislaisissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Yrityspolitiikka (32.30)

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla alueelliseen kehitykseen vaikutetaan yrityspolitiikalla. Alueellisen elinkeinopolitiikan merkittävimmät toimeenpanijat ovat TE-keskukset, jotka toteuttavat niille asetettuja yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita. Työllisyysvaikutuksia on KTM:n hallinnonalalla arvioitu vuoden 2004 alusta saakka yhteneväisesti työllisyysvaikutustyöryhmän 1.1.2004 antamien ohjeiden mukaisesti.

EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus KTM:n osalta (32.30.62) on ministeriön hallinnonalan momenteista aluepoliittisesti merkittävin. Momentin valtuutta ja määrärahaa saa käyttää Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta rahoitettavien rakennerahastokauden 2000–2006 tavoite 1-, 2- ja 3 -ohjelmien sekä Interreg III -yhteisöaloiteohjelmien valtion rahoitusosuuden maksamiseen. EU-myöntämisvaltuus ja valtuuden kansallinen rahoitusosuus jakautuvat TE-keskuksittain seuraavasti (ei sisällä Interreg III -ohjelmaa):

EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus KTM:n osalta:

TE-keskus	EAKR + valtio (M €)	Uudet työpaikat (kpl)	Uudet yritykset (kpl)
Uusimaa	0	-	-
Itä-Uusimaa	0	-	-
Varsinais-Suomi	2,554	245	20
Satakunta	6,682	520	110
Pirkanmaa	3,676	415	40
Häme	8,800	580	50
Kaakkois-Suomi	4,087	435	55
Etelä-Savo	9,790	485	55
Pohjois-Savo	15,237	650	70

Pohjois-Karjala	11,137	440	40
Keski-Suomi	7,191	605	100
Etelä-Pohjanmaa	3,218	310	20
Pohjanmaa	2,459	455	35
Pohjois-Pohjanmaa	9,387	710	55
Lappi	13,155	430	50
Yhteensä	97,373	6 280	700

Momentin *Finnvera Oyj:n korkotuki (32.30.42)* lainavaltuuksilla Finnvera saa talousarvioehdotuksen mukaan myöntää alueellisen korkotuen piiriin kuuluvia luottoja ja elinkeinopoliittisin perustein tuettavien tukiohjelmien mukaisia erityiskorkotuen piirissä olevia lainoja yhteensä enintään 234,644 milj. euroa.

Kokonaisvaltuuden arvioidaan jakautuvan siten, että aluepoliittisen korkotuen piiriin kuuluvia lainoja myönnettäisiin noin 120,330

milj. euroa ja erityiskorkotuen noin 114,314 milj. euroa. Arviomääräraha on 14,420 milj. euroa.

Korkotuen tavoitteena on antaa Finnveralle mahdollisuudet ilman turvaavaa vakuutta myönnettävien riskilainojen kohtuuhintaiseen myöntämiseen erityisesti pk-yritysten toiminnan aloittamiseen, laajentamiseen ja kehittämiseen. Korkotukien arvioidaan jakautuvan alueittain ja vaikutuksiltaan seuraavasti:

Finnvera Oyj:n korkotuki:

Aluekonttori	Korkotuki (M €)	Uudet työpaikat (kpl)	Aloittavat yritykset (kpl)
Helsinki	0,7	1 240	265
Joensuu	1,1	360	100
Jyväskylä	1,0	450	210
Kajaani	0,7	360	75
Kuopio	1,5	680	175
Lahti	0,9	415	175
Lappeenranta	0,8	530	230
Mikkeli	0,8	375	105
Oulu	1,1	1 050	230
Pori	0,9	565	250
Rovaniemi	1,3	460	135
Seinäjoki	0,6	470	120
Tampere	1,0	1 075	290
Turku	0,6	825	280
Uusimaa	0,4	625	230
Vaasa	0,8	520	140
Yhteensä	14,4	10 000	3 010

Momentin *Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset (32.30.43)* määrärahalta (luotto- ja takaustappiokorvaukset) edistetään erityisesti pk-yritysten rahoituksen saantia parantamalla Finnveran mahdollisuuksia riskilainojen ja –takausten myöntämiseen ilman turvaavaa vakuutta. Luotto- ja takaustappiokorvaus on rahoitustuki, joka osoitetaan jo toteutuneiden luotto- ja takaustappioiden korvaamiseen. Valtion Finnveralle maksama korvausosuus on erityislainoja lukuun ottamatta alueellisesti porrastettu.

Alueellista kuljetustukea (32.30.44) maksetaan Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun, Pohjois-Karjalan, Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakunnissa sijaitsevien pk-yritysten kuljetusten tukemiseen yhteensä 3,54 milj. euroa (Kainuun määräraha osana hallintokeilua). Tuen kohteena arvioidaan olevan noin 300 pk-yritystä.

Alueellinen kuljetustuki:

TE-keskus	Arvio määrärahan jakautumisesta (M €)	Arvio tukea saavista yrityksistä (kpl)
Etelä-Savo	0,28	30
Lappi	0,60	60
Pohjois-Karjala	0,70	70
Pohjois-Pohjanmaa	1,65	100
Pohjois-Savo	0,31	40
Kaikki yhteensä	3,54	300

Momentin *Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (32.30.45)* valtuutta ja määrärahaa saa käyttää yritysten investointihankkeisiin, pk-yritysten kehittämishankkeisiin, yritysten toimintaympäristöä parantaviin hankkeisiin sekä maataloustuotteita jalostavien ja markkinoivien yritysten

investointi- ja kehittämishankkeisiin myönnettäviin avustuksiin. Rahoituksella pyritään parantamaan pk-yritysten kilpailukykyä ja toimintaympäristöä. Tukea suunnataan hyvät kasvuedellytykset omaaville käynnistys- ja kasvuvaiheen pk-yrityksille.

Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen:

TE-keskus	Arvio myöntämisvaltuuden jakautumisesta (M €)	Uudet työpaikat (kpl)	Uudet yritykset (kpl)
Etelä-Pohjanmaa	0,600	55	15
Etelä-Savo	0,250	5	2
Häme	0,300	25	7
Kaakkois-Suomi	0,600	30	5
Kainuu*	0,020	2	1
Keski-Suomi	0,049	5	2
Lappi	0,300	15	2
Pirkanmaa	1,600	60	8
Pohjanmaa	1,000	80	20
Pohjois-Karjala	0,250	5	2

Pohjois-Pohjanmaa	0,700	55	8
Pohjois-Savo	0,300	15	2
Satakunta	0,550	30	2
Uusimaa	4,400	183	40
Varsinais-Suomi	1,620	115	14
Kaikki yhteensä	12,519	680	130

*Myöntämisvaltuus Paltamon kunnan osalta (ei kuulu Kainuun hallintomallikokeilun piiriin).

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala koskevia alueellistamistoimenpiteitä

Geologisen tutkimuskeskuksen alueyksikö (n. 60 htv.) perustetaan Kokkolaan.

Työvoima- ja elinkeinokeskusten teknologia-asiantuntemusta vahvistetaan edelleen sen lisäksi, mitä vuonna 2003 on päätetty (350 000 euroa / v. 2004-2007 kumulatiivisesti). Tarkemmin asiasta päätetään syksyllä 2005.

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Hallinnonalan rooli ja erityispiirteet alueiden kehittämisessä

Hallituksen tavoitteena on kehittää hyvinvointiyhteiskuntaa muun muassa tasapainotamalla alueellista kehitystä sekä vahvistamalla peruspalveluja. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan pääluokkaperusteluihin sisältyvän yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteena on varmistaa sosiaali- ja terveyspalvelujen toimivuus, saatavuus ja kattavuus sekä perustoimentulon turvaaminen. Tavoitteisiin pyritään esimerkiksi uudistamalla palveluiden järjestämisen rakenteita, vahvistamalla seudullista yhteistyötä sekä varmistamalla palveluiden kestävä rahoitus. Alueiden ja kuntien tasa-arvoinen kehittäminen on mainittu erikseen myös sosiaali- ja terveysministeriön lukuperustelujen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tulostavoitteissa. Tavoitteiden saavuttamista tuetaan muun muassa kansallisen terveydenhuollon hankkeen ja sosiaalialan kehittämishankkeen avulla. Ministeriön sisäisessä aluestrategiatyössä linjataan tarkemmin hallinnonalan alueelliseen kehittämiseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet pidemmällä aikavälillä. Alue-

eellisten näkökulmien entistä kokonaisvaltaisempi käsittely huomioidaan myös poikkihallinnollisessa peruspalveluohjelma- ja peruspalvelubudjettitarkastelussa.

Valtaosa sosiaali- ja terveysministeriön tavoitteista ja toimenpiteistä ei liity suoranaisesti alueelliseen kehittämiseen, mutta toimenpiteillä on kuitenkin suuri aluepoliittinen merkitys. Kotitalouksien väliset tulonsiirrot ja peruspalveluista huolehtiminen valtionosuuksien kautta käsitetään yleensä ns. laajan aluepolitiikan piiriin laskettavaksi toiminnaksi. Lähtökohtana on tällöin yleensä yksilöiden hyvinvoinnin edistäminen ja keskinäisen tasa-arvon turvaaminen. Samalla tuetaan julkisten palvelujen järjestämistä ja tuottamista alueiden palvelutarpeet ja taloudelliset erot huomioon ottaen.

Alueiden kehittämisen määrärahat

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän edistäminen tietoteknologian avulla sekä siihen tarvittavan infrastruktuurin rakentaminen -momentilta (33.01.29) osoitetaan voimavaroja alueellisten ratkaisui-

jen toteuttamiseksi. Avustusta maksetaan kunnille, kuntayhtymille ja palvelujen tuottajille. Tavoitteena on tietoteknologiaa hyväksi käyttämällä parantaa palveluiden tasavertaisuutta koko maassa. Samalla tavoitteena on varmistaa, että uuden tietoteknologian käyttöönotto toteutuu tasapuolisesti koko maassa. Määrärahaehdotus on vuoden 2006 osalta 1,4 miljoonaa euroa ja sillä on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskunnan politiikkaohjelman toteuttamista.

EU-rakennerahastohankkeiden valtion rahoitusosuudet sosiaali- ja terveysministeriön osalta (33.01.62) momentilta rahoitettavat hankkeet liittyvät ensisijaisesti alueiden ja kansalaisten hyvinvoinnin parantamiseen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen kehittämiseen. Määrärahaehdotus on vuoden 2006 osalta 5,5 miljoonaa euroa.

Eräät erityishankkeet -momentin (33.01.63) määrärahoista pieni osa suuntautuu alueellisten kehittämishankkeiden toteuttamiseen. Määrärahaehdotus on vuoden 2006 osalta 6,5 miljoonaa euroa. Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa ja työllisyysohjelmaa.

Valtionavustuksella sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (33.32.39) ei ole suoraista aluepoliittista vaikutusta, sillä laskennallisin perustein myönnettävällä avustuksella katetaan yhdeksän osaamiskeskusten toimintamenoja. Määrärahaehdotus on vuoden 2006 osalta 2,5 miljoonaa euroa, ja se jaetaan kullekin osaamiskeskukseksi niiden toimialueen asukasluvun ja pinta-alan mukaan.

Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (33.33.31) on selkeästi aluepoliittinen määräraha. Määrärahalla turvataan saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuus saamelaisalueen kunnissa. Määrärahaehdotus on vuoden 2006 talousarviossa 0,6 miljoonaa euroa.

Terveyden edistämisen (33.53.50) määrärahasta osa kohdentuu erilaisiin alueellisesti toteutettaviin hankekokonaisuuksiin. Määrä-

rahojen avulla tuetaan muun muassa terveyden edistämisen ohjausta, suunnittelua, toteutusta ja arviointia sekä toimijoiden yhteistyötä erityisesti yhteishankkeissa. Määrärahaehdotus on vuoden 2006 osalta 7,5 miljoonaa euroa.

Raha-automaattiyhdistyksen tuoton käytöllä on jossain määrin merkitystä alueellisen kehittämisen kannalta. Selkeimmin alueellisia painotuksia löytyy **avustuksista yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (33.92.50)**. Vuoden 2006 tulostavoitteissa on sovittu, että avustustoimintaa suunnataan heikoimmassa asemassa olevien tuen ja palveluiden turvaamiseen. Määrärahaehdotus on vuodelle 2006 yhteensä 295,5 miljoonaa euroa. Palveluihin liittyvien avustusten harkinnassa otetaan huomioon julkisen palvelujärjestelmän ensisijainen vastuu palveluiden järjestämisestä. Avustuksia suunnataan erityisesti alueille, joilla muuttoliike, väestörakenne tai muut paikalliset olosuhteet ovat erityisen vaikeat. Avustuksilla tuetaan maan eri osissa sosiaali- ja terveyspalveluiden paikallisen ja alueellisen koordinoinnin ja erityisosaamisen tehostamiseen tähtääviä hankkeita. Järjestöjen ja kuntien yhteistyötä tuetaan riittävän kattavien ja yhtenäisten palvelu- ja tukiverkostojen aikaansaamiseksi.

Liittyen Kainuun hallintokokeiluun yksityisen työnantajat sekä kunta- ja kirkkotoimintantajat Kainuun maakunnan alueella on vapautettu työnantajan sosiaaliturvamaksusta vuosina 2005 - 2009. Maksuvapautuksesta on arvioitu aiheutuvan 4,5 miljoonan euron vuosittainen maksutuottojen vaje Kansaneläkelaitokselle. Tämä katetaan korottamalla muiden työnantajien kansaneläkemaksua vastaavana aikana 0,008 % -yksikköä. Järjestely on toteutettu momentilla **valtion osuus kansaneläkelaista johtuvista menoista (33.19.60)**.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaa koskevia alueellistamistoimenpiteitä

Lapsiasiainvaltuutetun toimisto perustetaan Jyväskylään.

TYÖMINISTERIÖ

Työhallinnon rooli ja erityispiirteet alueiden kehittämisessä

Hallitus on ohjelmassaan asettanut tavoitteekseen työllisyyden lisäämisen vähintään 100 000 hengellä vaalikauden loppuun mennessä. Vahva työllisyyskehitys on edellytys 75 prosentin työllisyysasteen saavuttamiselle. Hallituksen tavoitteena on, että työllisyysaste nousee ja työttömyys alenee jokaisen TE-keskuksen alueella. Hallituksen työllisyystavoitteet on vahvistettu työhallinnon toiminnan lähtökohdiksi työpolitiikan strategiassa vuosille 2003-2007-2010. Lisäksi työpolitiikan strategian tavoitteena on, että työttömyysaste laskee noin 6 prosenttiin vuonna 2007 ja 5 prosenttiin vuonna 2010.

Päätösvaltaa eri toimenpiteiden suuntaamisessa on työhallinnossa siirretty entistä enemmän alueille. Vuoden 2004 talousarvioista lähtien työhallinnon keskeiset työvoimakoulutuksen ja tukityöllistämisen määrärahat on koottu yhdelle momentille, mikä on lisännyt joustavuutta toimenpiteiden kohdentamisessa alueellisiin erityistarpeisiin. Työhallinnossa aluenäkökulma korostuu 15 TE-keskuksen työvoimaosaston ja noin 140 työvoimatoimiston muodostaman kenttähallinnon kautta.

Työvoimapolitiikan kytkentää aluekehittämiseen voidaan lähestyä myös palvelutuotteiden kautta. Työttömien työllistämiseen ja kouluttamiseen suunnatut määrärahat ovat kokonaan alueneutraaleja tukimuotoja, koska yksilöjä koskevissa etuuksissa ei voi olla aluenäkökulmaa. Työhallinnossa seurataan kuitenkin tarkasti kaikilla määrärahoilla tapahtuvaa aktivointitoimintaa eri alueilla sekä paikallistasolla. Työmarkkinatuen uudistamisella pyritään työmarkkinatuen aktivointia kasvattamaan ja pienentämään alueiden välisiä eroja aktivointitoiminnassa.

Työllisyysperusteisessa investointituessa aluekehittämisen näkökulma korostuu voimakkaasti. Tukea myönnetään alueellisesti merkittäviin, huomattavia työllisyysvaiku-

tuksia omaaviin investointihankkeisiin. Päätökset investointitukien suuntaamisessa tehdään TE-keskuksissa.

Euroopan sosiaalirahaston (ESR) –hanke-toiminnasta huomattavan osan voi katsoa lähtökohtaisesti olevan aluekehittämisen väline. ESR-hankkeiden toimenpiteet liittyvät laajempiin alueellisiin kehittämishankkeisiin, ja niiden rahoittamisessa ja toteuttamisessa lähtökohtana on alueen eri toimijoiden välinen verkostoyhteistyö.

Uusien yritysten perustamista edistetään starttirahoituksella. Vuonna 2004 perustettiin noin 4800 uutta starttiyritystä, mikä on viidennessä kaikista perustetuista yrityksistä. Vuoden 2005 alusta voimaan astuneessa, 2 vuotta kestävässä starttirahauudistuksen kokeilussa starttirahaa voivat työttömien lisäksi saada palkka- ja kotityöstä yrittäjäksi ryhtyvät sekä opintonsa päättäneet. Uudistuksen alkuvaiheen kokemukset ovat rohkaisevia, sillä starttirahan kysyntä on selvästi lisääntynyt. Itsensä työllistämisen tueksi on käynnistetty myös aloittavaa yrittäjyyttä tukeva ESR-tuotekehityshanke.

Työhallinto on mukana laajemmissa aluekehitysohjelmissa, muun muassa aluekeskus- ja osaamiskeskusohjelmissa. Seutukuntatasolla yhteistyö sidosryhmiin on vahvistunut muun muassa työvoimapalvelujen kytkemisenä alueellisiin yrityspalveluihin. Eräillä alueilla työvoimatoimistot koordinoivat seutukunnallisten alue- ja elinkeino-ohjelmien laatimista.

Alueiden kehittämiseen liittyvät konkreettiset tavoitteet ja talousarvioehdotuksen vaikutukset

Kuluvan vuosikymmenen keskeiset haasteet Suomen työmarkkinoilla ovat väestön ikääntymisestä johtuva työvoiman tarjonnan väheneminen ja samanaikainen korkea raken-teellinen työttömyys. Lähivuosien työmarkkinatilanne poikkeaa aikaisemmasta siten, et-

tä samanaikaisesti on lisättävä työllisyyttä ja työvoimaa sekä saatava rakenteellinen työttömyys alenemaan. Työministeriö on konkretisoinut em. asioihin liittyvää toimintaa talousarvioesityksen vaikuttavuustavoitteissaan.

Työministeriö on esittänyt talousarvioesityksissään kolme yhteiskunnallista vaikuttavuustavoitetta:

1. Osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen (indikaattori: rekrytointiongelmien)
2. Rakennetyöttömyyden alentaminen (indikaattori: vaikeasti työllistyvien määrä)
3. Työurien pidentäminen 2-3 vuodella (indikaattori: työllisen ajan odote 50-vuotiaille)

Lisäksi talousarvioesityksessä esitetään toiminnallisia tulostavoitteita, joita seurataan seuraavien indikaattorien pohjalta:

1. Täyttyneiden työpaikkojen määrä
2. Uusien yli 6 kk pituiseksi venyneiden työttömyyksien määrä
3. Nuorille tehty yksilöidyt työnhakusuunnitelmat ennen 3 kk:n työttömyyttä
4. Työnantajien ja työnhakijoiden laatupalaute palveluista
5. Tukityön jälkeen työttömäksi jääneiden osuus
6. Työttömien aktivointiaste
7. Työmarkkinatuella / kotoutumistuella aktiivitoimiin osallistuneiden osuus

Työministeriö toteuttaa TE -keskusten ja työvoimaosastojen kanssa tulostavoiteneuvottelut, jossa budjetissa esitetyt tavoitteet alueellistetaan. Osaavan työvoiman saatavuuden arvioimiseksi työhallinto edellyttää alueilta omaa, paikallisista työmarkkinoiden ominaispiirteistä johdettua indikaattoria.

Hallituksen työllisyysohjelman keskeinen hanke on työvoiman saatavuuden turvaamiseksi ja rakenteellisen työttömyyden alentamiseksi toteutettava julkisen työvoimapalvelun rakenneuudistus. Vuosina 2004–2006 perustetaan n. 40 alueellista työvoiman palvelukeskusta. Palvelukeskukset tarjoavat työmarkkinavalmiuksia parantavia palvelukokonaisuuksia niille työnhakijoille, joiden aut-

taminen työmarkkinoille edellyttää tehostettuja palveluja. Vuonna 2005 toiminnassa on yhteensä 35 palvelukeskusta ja yhteispuvelupistettä ja niiden asiakkaina arviolta 20 000 työnhakijaa.

Työvoimatoimiston palvelumallia kehitetään työvoiman kohtaanto- ja saatavuusongelmien ratkaisemiseksi työnhakukeskus -tyyppiseksi, erityisesti suurilla työmarkkina-alueilla ja suurissa työvoimatoimistoissa. Toimintamalli otetaan käyttöön kaikissa työvoimatoimistoissa vuoden 2006 loppuun mennessä.

Työmarkkinoiden toimivuuden ja laajentuneiden todellisten työssäkäyntialueiden kannalta itsenäisten työvoimatoimistojen toimistoverkko on ollut liian hajanainen ja epäyhtenäinen. Vuonna 2001 itsenäisten työvoimatoimistojen lukumäärä oli 176 ja 142 vuonna 2004. Työvoimatoimistoverkkoa kehitetään seutukuntapohjaiseksi niin, että itsenäisten toimistojen määrä vähenee 70–100 toimistoon.

Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden volyymiksi vuodelle 2006 on ehdotettu keskimäärin 90 100 henkilöä. Lisäksi Kainuun itsehallintokokeilun vastaavaksi volyymiksi arvioidaan 2 400 henkilöä. Vuoden 2006 talousarvion perusteluissa kiinnitetään huomiota myös työvoimapolitiikan alueellisiin vaikutuksiin. Perusteluissa todetaan, että työllisyysmäärärahojen avulla tuetaan erityisesti pitkäaikaistyöttömien, nuorten ja vajaakuntoisten työllistymistä sekä ehkäistään työttömyyden pitkittymistä ja tasoitetaan työttömyyden alueellisia eroja.

Vuoden 2006 talousarvioesityksessä työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin tarkoitetut määrärahat, 506,502 milj. euroa, on työvoimapolitiikan toimeenpanoluvun (34.06.) momentilla *työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet (34.06.51)*. Lisäksi Kainuun hallintokokeiluun on varattu erilliset määrärahat sisäasiainministeriön pääluokkaan. Työvoimapolitiikan toimeenpanomäärärahojen jakoperusteissa on viime vuosina otettu painotetuimmin huomioon alueiden työttömyystilanne, työttömien määrä ja työttömyysaste.

Tämän vuoksi määrärahat kohdistuvat suhteellisesti enemmän vaikeille työttömyysalueille. Vuoden 2006 osalta jakokriteerit määritellään myöhemmin syyskesällä TE-keskusten alustavasta määrärahaajaosta päättäessä.

Julkisesta työvoimapolusta annetun lain 7 luvun 6 §:n 1 momentti edellyttää huolehdittavan siitä, ettei minkään työmarkkina-alueen työttömyys olennaisesti ylitä maan keskimääräistä työttömyyden tasoa. Työministeriön määritelmän mukaisesti tämä tarkoittaa vuositason työmarkkina-alueen työttömyyden ylittymistä 80 prosentilla maan keskimääräisestä tasosta. Määrärahojen käyttö voidaan kuitenkin aloittaa työttömyyden tason ylittymisen estämiseksi, kun työmarkkina-alueen työttömyys ylittää vuositason vähintään 60 prosentilla maan keskimääräisen tason.

Alueiden kehittämisen kannalta keskeiset momentit ja määrärahat

Alueiden kehittämislaisissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta on vuoden 2006 talousarvioesityksessä työvoimapolitiikan toimeenpano luvun (34.06.) momentilla *työllisyysperusteiset investointimenot (34.06.64)* yhteensä 27,371 milj. euroa. Vuonna 2006 saa tehdä enintään 28,218 milj. euron arvosta uusia sitoumuksia työllisyyspe-

rusteisiin investointeihin. Nämä luvut eivät sisällä Kainuun hallintokokeilun määrärahoja.

Työllisyysperusteisilla investoinneilla tuetaan alueellista ja paikallista työllisyyttä ja lievennetään työttömyyttä kohdentamalla avustuksia työllisyyttä edistävällä tavalla. Investointiavustuksilla pyritään edistämään uusien työpaikkojen syntymistä ottamalla samalla huomioon myös alueelliset työllisyysnäkökohdat. Lisäksi rahoitettavista hankkeista päätettäessä kiinnitetään huomiota muun muassa alueellisiin kehittämissuunnitelmiin, mahdollisuuksiin luoda edellytyksiä elinkeinonkehitykselle ja investointipaikkakunnan työllisyystilanteeseen. Investointimäärärahojen alueellisena jakoperusteena painotetaan pysyväisluonteisten työpaikkojen luomista ottaen huomioon samalla myös alueelliset työllisyysnäkökohdat.

Vuonna 2006 Euroopan sosiaalirahaston ja valtion rahoitusosuuden myöntämisvaltuuden arvioidaan olevan kaikki ohjelmat ja ohjelmien toteuttamiseen osallistuvat hallinnonalat yhteen laskien runsaat 267 milj. euroa.

Vuonna 2006 arvioidaan Euroopan sosiaalirahaston toimenpiteissä aloittavien määräksi 150 000 henkilöä, joista työhallinnon rahoittamissa toimenpiteissä 65 000 henkilöä.

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ

Hallinnonalan rooli ja erityispiirteet alueiden kehittämisessä

Ympäristöministeriön hallinnonalalla alueelliset ympäristökeskukset toimivat alueellisen kiinteässä yhteistyössä muiden aluekehitysviranomaisten ja kuntien kanssa. Ne edistävät ympäristön- ja luonnonsuojelua, maiseman ja ympäristönhoitoa ja luonnon virkistyskäyttöä sekä rakennussuojelua ja kulttuuriympäristön hoitoa. Ne myös ohjaavat kuntien maankäytön suunnittelua ja rakentamis-

ta. Ympäristökeskukset suunnittelevat ja toteuttavat ympäristönhoito-, vesistö- ja vesihuoltotöitä sekä tekevät ympäristön ja kulttuurimaiseman kunnostustöitä. Ne osallistuvat alueillaan kansalliseen aluekehitystyöhön ja EU:n rakennerahastojen ohjelmatyöhön. Asuntosektorilla keskeisiä alueellisia toimijoita ovat kunnat ja yleishyödylliset yhteisöt.

Talousarvion rahoituksesta noin kaksi kolmasosaa muodostaa yleinen asumistuki, joka kohdentuu huomattavassa määrin pääkau-

punkiseudulle ja kasvukeskuksiin, joissa asumiskustannukset ovat korkeimmat. Myös ulkopuolisen valtion asuntorahaston rahoituksesta pääosa suuntautui asuntojen kysynnän mukaisesti pääkaupunkiseudulle, sen kehyskuntiin ja muihin kasvukeskuksiin. Arava- ja korkotukiasuntojen vuonna 2004 alkaneesta tuotannosta lähes puolet suuntautui Helsingin seudulle ja sen lähialueille.

Alueiden kehittämisen tavoitteet, keskeiset toiminta-alat ja alueelliset vaikutukset

Asuminen, rakentaminen ja alueidenkäyttö

Kohtuuhintainen asuminen on keskeinen edellytys työvoiman joustavalle liikkumiselle ja alueiden kehittämiseksi. Ympäristöministeriö toteuttaa hallituksen asutopolitiittisen ohjelman mukaisia toimenpiteitä, joilla pyritään takaamaan kaikille väestöryhmille laadukas asuminen kohtuullisin asumismenoin. Asutopolitiikassa on keskeistä ottaa huomioon niin kasvukeskusten kuin vähenevän väestökehityksen alueiden erityispiirteet.

Asuntojen uustuotantoa pyritään suuntaamaan entistä paremmin kysyntää vastaavasti. Vaikein tilanne on kasvukeskuksissa ja etenkin pääkaupunkiseudulla, jossa kerrostaloasunnon neliöhinta on noin kaksinkertainen muun maan keskiarvoon verrattuna. Ongelmana on etenkin pula tonttimaasta, mikä vaikeuttaa tuotannon aloittamista ja nostaa hintoja. Maapolitiikan välineiden monipuolista käyttöä edistetään asuntotuotannon edellytysten turvaamiseksi. Maankäyttö- ja rakennuslain säännöksiä koskevassa selvityksessä arvioidaan erityisesti lain kuntien kaavoitusvelvollisuussäännöksen täsmentämisen tarvetta. Pääkaupunkiseudun ja muiden kasvukeskusten suunnitelmallista maankäyttöä ja maapolitiikan keinojen käyttöä edistävillä kehittämishankkeilla turvataan osaltaan kohtuuhintaisen asuntotuotannon mahdollisuuksia ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä. Näin vaikutetaan myös kasvavien kaupunkiseutujen kehittymiseen ja kilpailukykyyn.

Valtion, arava-, korkotuki- sekä takauslainoilla, joiden valtuus on yhteensä 823 milj. euroa, arvioidaan tuotettavan vuonna 2006

noin 6 500 asuntoa. Tavoitteena on suunnata tuotannosta pääosa suurimpiin kasvukeskuksiin ja vähintään 50 prosenttia Helsingin seudulle, jolla vuokra-asuntojen kysyntä on voimakkainta.

Kunnallistekniikan rakentamiseen tarkoitettuja avustuksia on mahdollisuus vuosina 2005–2009 myöntää myös muiden kasvukeskusten kuin pääkaupunkiseudun hankkeille. Avustuksilla tuetaan uusien asuinalueiden rakentamista muilla kysyntäalueilla.

Pääkaupunkiseudun kunnille (Helsinki, Espoo ja Vantaa) luodaan uusi viisivuotinen asuntoaluekohtainen avustusjärjestelmä lähiöiden kehittämiseksi erityisesti täydennysrakentamiseen liittyen.

Alueilla, joissa asuntokannan arvioidaan säilyvän pitkään asuinkäytössä, on mahdollista saada korkotukilainaa asuntojen perusparannukseen. Tällä lainamuodolla tuetaan olemassa olevan asuntokannan suunnitelmallista ylläpitoa ja vähennetään uudisrakentamisen tarvetta. Lainoitusvaltuuksilla on arvioitu tuettavan noin 11 000 asunnon korjaamista.

Alueellisen kehityksen edistämiseen suunnattavaa rahoitusta on osa kuntien kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen (momentti 35.20.37) osoitettavista avustuksista, joita käytetään muun muassa aluearkkitehtitoiminnan tukemiseen. Avustuksilla tuetaan pieniä, pääsääntöisesti alle 6 000 asukkaan kuntia maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämän riittävän asiantuntemuksen turvaamisessa kaavoituksen ja rakentamisen ohjauksen tehtäviin.

Rantojen lisääntyvän suunnittelun avulla voidaan osaltaan vähentää poikkeamismenettelyn tarvetta rantarakentamisessa ja edistää etenkin saaristoalueiden sekä Itä- ja Pohjois-Suomen kuntien kehitystä.

Ympäristön ja luonnonsuojelu

Valtion ympäristötyöt ovat osoittautuneet aluekehittämisen kannalta tulokselliseksi tukimuodoksi jo vuosikymmenien ajan ja ne on

koettu maakunnissa varsin tärkeiksi. Ympäristökeskusten toteuttamat hankkeet ovat edistäneet merkittävästi paitsi ympäristön suojelua ja virkistyskäyttöä myös asumisen ja elinkeinotoiminnan edellytyksiä sekä työllisyyttä. Vuosittain on toteutettu 5-10 erikseen nimettyä hanketta sekä lukuisia joukko pienehköjä vesistöjen, pilaantuneiden alueiden ja muun ympäristön kunnostushankkeita. Hankkeet ovat yleensä yhteisiä kuntien ja muiden osapuolten kanssa. Merkittävimpiä ovat olleet alueellista vesiensuojelua ja usein samalla myös vedenhankintaa palvelevat valtion vesihuoltotyöt, jotka jakautuvat melko tasaisesti maan eri puolille.

Ympäristönsuojelun talousarviorahoituksen alueelliset vaikutukset keskittyvät näin ollen ympäristötyöhankkeisiin momentille ***ympäristötyöt (35.10.77)*** ja yhdyskuntien ja haja-asutuksen vesiensuojelua edistävien investointien tukemiseen momentilla ***ympäristönsuojelun edistäminen (35.10.63)***. Avustuksia on myönnetty vuosittain 50–60 hankkeelle.

Alueellista merkitystä Pohjois-, Keski- ja Itä-Suomessa on ollut myös ympäristökeskusten organisoimilla pienimuotoisilla ympäristön hoitoa ja suojelua edistävillä työllisyystöillä, joita rahoitetaan työministeriön palkkaperusteiseen työllistämiseen tarkoitetuilla määrärahoilla (momentti 34.06.02) tai EU:n sosiaalirahaston rahoituksella. Työkohteet liittyvät muun muassa maiseman ja kulttuuriympäristön hoitoon, vesistöjen kunnostukseen, ulkoiluun ja luonnon virkistyskäyttöön, jätehuoltoon ja luonnonsuojeluun. Varsinkin syrjäisillä alueilla erilaiset ympäristötyöt ovat usein käytännössä lähes ainoita vaikeasti työllistettävien työkohteita. Vuonna 2004 näillä töillä työllistettiin keskimäärin kuukaudessa lähes 350 henkilöä, joista lähes kaksi kolmasosaa Lapin ja Kainuun ympäristökeskusten alueella.

Luonnonsuojelun rahoitus valtion talousarviossa momenteilla ***eräät luonnonsuojeluun liittyvät korvaukset (35.20.63)*** ja ***luonnonsuojelualueiden hankkiminen (35.20.76)*** jakaantuu luonnonsuojeluohjelmien ja Natura 2000 -verkoston toteuttamiseen. Määrärahoja

ei ensisijaisesti kohdenneta aluepoliittisista lähtökohdista, mutta niillä on aluetaloudellisia vaikutuksia.

Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin (momentti 35.20.52) tarkoitettut varat osoitetaan Metsähallitukselle sen hallinnassa olevien luonnonsuojelualueiden hoitoon. Luonnonsuojelualueiden hoidon rahoitus kohdentuu Pohjois- ja Itä-Suomea suosivasti, koska luonnonsuojelualueista suurin osa painottuu niille alueille. Sillä ylläpidetään luonnonsuojelualueiden käyttöön ja yleisön palveluun liittyvää infrastruktuuria, joka samalla tukee luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun mahdollisuuksia. Vuoden 2006 talousarviesitykseen sisältyy 1 450 000 euron lisämääräraha luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun edellytysten parantamiseen tähtäävän ja työllisyyttä edistävän investointiohjelman (ns. Vilmat-ohjelma) aloittamiseen. Lisärahoitus kohdennetaan lähinnä Pallas-Yllästunturin kansallispuiston alueen palveluvarustuksen ja opastuksen parantamisen. Metsätutkimuslaitokselle luonnonsuojelualueiden hoitoon ja kunnossapitoon osoitettava määräraha momentilla 35.20.22 käytetään lähinnä Kolin kansallispuiston hoitoon.

Luonnonsuojeluohjelmien ja Natura 2000 -verkoston toteuttamisen rahoitus painottuu nykyään Etelä-Suomeen. Ohjelmien toimeenpanon kautta pyritään koko maassa säilyttämään tehokkaasti luonnon monimuotoisuutta ja samalla luomaan kansalaisten luontolämyksiä ja virkistäytymistä palveleva luonnonsuojelualueiden verkosto.

Ympäristöministeriön hallinnonala koskevia alueellistamistoimenpiteitä

Vuonna 2006 valmistellaan ympäristöhallinnon talous- ja henkilöstöhallinnon tukipalvelujen kokoamista (noin 15-20 htv) hallinnonalan palveluyksikköön Mikkeliin. Joensuussa, Jyväskylässä ja Oulussa vahvistetaan Suomen ympäristökeskuksen tutkimustointia yhdessä alueen yliopistojen ja muiden tutkimuslaitosten kanssa. Ympäristöministeriö on esittänyt Valtion asuntorahaston (69 htv) alueellistamista Lahteen vuonna 2008.